Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

IHS
BIBLIOTECA DE LOYOLA.
Sala 1
Estante 20
Plúteo 10

Universidad de Deusto
Biblioteca

PAVLI CASTRENSIS IN SECVNDAM DIGESTI NOui Partẽ Patauinæ Prælectiones, Franciſci Curtij, aliorumque omnium, qui in id hactenus incubuerunt, quamdoctiſs. Annotationibus illuſtratæ, & ad vetuſtiſs. Exemplariũ manu typoque excuſorum fidem, recèns ac denuo repurgatæ, & multo, quàm antehac, auctiores redditæ.

LVGDVNI,
M. D. LII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Elenchus Rubricarum huius voluminis.

Acceptilationibus.	*fo.*106	*Prætorijs stipulationibus.*	*fo.*106
An per alium causæ appellationum reddi possint.	*fo.*130	*Quando appellandum sit.*	*fo.*125
Appellationibus & relationibus.	*fo.*121	*Quæ sententiæ sine appellatione rescindantur.*	*fo.*130
Appellationibus recipiendis, uel non.	*fo.*127	*Rem pupilli saluam fore.*	*fo.*109
Duobus reis stipulandi.	*fo.*59.	*Rem ratam haberi.*	*fo.*114
Eum qui appellauerit, in prouincia defendi.	*fo.*131	*Si tutor, uel curator, uel magistratus creatus appella.*	*fo.*131
Fideiussoribus & mandatoribus.	*fo.*64.	*Si appellatione pendente mors interuenerit.*	*fo.*131
Iudicatum solui.	*fo.*110	*Solutionibus & liberationibus.*	*fo.*85
Libellis dimissorijs.	*fo.*128	*Verborum obligationibus.*	*fo.*2
Nil nouari appellatione interposita.	*fo.*129		
Nouationibus.	*fo.*80		

FINIS.

PAVLI CASTRENSIS

V.I.D. LONGE PRAESTANTIS-

simi in Secundam Digesti Noui Partē Prælectiones omnes quæ hucusq; editæ sunt, cùm vtiles tum valde necessariæ, An notationibus hactenus receptis, Summarijsq; D. Hieronymi Marliani Mediolanensis: Item & cuiuspiam recentioris admodum perspicacis Iurisconsulti Additionibus hactenus nota præsignatis, illustratæ & auctæ, nunc hinc nouissimè ordiuntur.

De verborum obligationibus. Rubrica.

1 *Stipulatio requirit consensum, cum forma uerborum.*
2 *Stipulatio quare potius nominatur à verbis, quàm à consensu.*
3 *Stipulatio ad quid inducta? & nu. 4.*
5 *Stipulatio quare fiat cum solennitate verborum?*
6 *Stipulatio est contractus nominatus.*

1 † Quæritur hic primo super rubrica ista, vtrū in stipulationibus ad effectum obligandi requiratur cōsensus? videtur quod non: sed sufficit verborū forma: & sic verba, postquā obligatio contrahit verbis: vt patet in hac rub. In contrariū dic, vt requiratur consensum: vt. l. j. §. pe. ff. de pact. & ideo nascit̄ ciuilis obligatio ratione verborū: & naturalis, ratione consensus. licet quidā dicāt quod non oriatur naturalis. sed contrariū est.
2 vt l. fideiussor. de cōdi. inde. † Secundo quæritur, quare potius nominatur à verbis, quā à consensu? Respondeo, quia cōsensus generaliter requitur in omni contractu. vt. l. j. §. pen. vnde
a non fit nominatio à consensu, sed à verbis[a] quæ specialiter requiruntur. sicut contractus non dicitur nominatus quādo stat in generali nomine transactio & permutatio: vt no. C. de rerū permuta. super rub. nam & homo non dicitur nominatus ex
3 solo nomine, sed ex ꝓprio. † Tertio quæritur, quo iure fuit inducta? Respondeo à iure ciuili positiuo. ideo dicitur contractus iuris ciuilis, cū cæteri sint de iure gentium. vt l. hoc iure. de iustitia & iure. † Quarto quæritur, quare fuit inducta?
4 Respondeo propter necessitatē & vtilitatē. nā erat necessariū interdū obligationē cōtrahere in casibus nō prouisis à iure gē-
b tiū, vt in ꝓmissionibus iudiciarijs[b] & in ꝓmissionibus fideiussorū. Itē etiā in casibus à iure gētiū ꝓuilis, vtile est stipulationē interuenire. & dicitur tūc cōuētionalis: vt j. e. l. v. in prin-
cipio. ff. de pac. Et dicitur stipulatio à stipulo, quod est firmum. vel à stipula, quæ est quidam stipes. vel à stipendio. vel à stipe, quæ est moneta. vel à stipe, quod est paruum. vel à stipo, quod est coniungo. vel à stipo, quod est rogo. vel à stipo, quod est spondeo. vel à stipo, quod est constituo. vel à stipo, quod est cōfirmo. vel à stipo, quod est cōtineo. vel à stipo, quod est cōtego

Universidad de Salamanca Biblioteca

a ¶ Sufficiens ratio. vi de gl.iij.q.vij.ca.testes, Bal. i l.nō oīa. de leg. Bar. in fi. C. de pericu. no. lib. xi. cano. in fi. de suc. ab inte.

b ¶ Fingat. Sed qd si statutū dicat, q̄ tacita hypotheca sit p̄m de dē fieret expressa, an mīer p̄ferē creditoribus alijs: vide Lu. ro. cōs. clxvij. et de materia. l. cū ostēdimus. p eūdem consi. ccxj.

c ☞ Adde tū qd' sine verbis iurm p̄stat q̄n. s. q adiurat mutus est. vt p Alex. in §. j. &. l. q iurasse. hic allega. alioq̄ secus vt ibidē p eūdē. & add Abb. eo. ti. de iureiu rā. i rub. et Pan. ip̄m et Lud. ro. i. l. iij. c. ti. An. bu. i c. cū apud. de spōsa. Et iuramēti formā, i authēt. vt oēs obe. iud. puin. §. j. & p Inno. in. c. & si Christus. de iureiur. & bonū tex. ibidem Io. And. i. c. vt circa. de elect. in nota. Et Spec. tit. de iura. de. lat. ac deniq̄ Bal. in c. ij. quid sit muest. et in c. itē sacramenta. de pac. iur. fir. i vsib. feud.

tamē cōprehendi quid volebat dicere. vt. l. j §. j. de his, quæ in testa. del. † quod not. ad illos habentes rationē reddere per sensum corporeū: vt. l. testiū. C. de testi. vt non sufficiat reddere per vnum sensum si cōsueuit percipi p altū. ita colligit hic no. p eū. Bart. quod not. Contrariū tamen videt in sensu visus, q̄ est generalis. vnde etiā in his quæ percipiūtur gustu vel auditu, si talis interrogatus quo scit, dicat, qa vidi. videt sufficiens ratio. [a] & exponitur vidi. i. audiui vl gustaui. vt no. in. d. l. testium. Item subaudi præcedēte interrogatione & secuta responsione, vt. §. tit. j. l. obligamur. §. verbis. C. de vsur. l. j. Item per verba cōgrua: alias secus: posito etiā quod se inuicē intelligerent si cōiter verba ad hoc nō aptantur, vt no. insti. de inuti. stipula. §. sed hæc solēnia. Item supple cū attentione cōtrahendi obligationē: vt. §. tit. j. l. obligationū substātia. §. fi. Itē supple, incōtinenti sine interuallo. quod dic. vt. j. proxi. §. & prædicta in vera stipulatione: in ficta vero vel præsumpta à iure, nō requirit solēnitas verborum. sed sufficit quod fingatur [b] iterueniſſe. vt. C. de rei vxo. acti. l. j. & l. cū ostendimus. §. fi. de fi. instr. † Adde aliū casum in quo requirit, s. in iuramēto. vt no. Gul. de Cu. & per Bar. in l. qui iurasse. de iureiurando. q̄ text. mouetur. de manda. prin. §. sed quia. vnde nō videt sufficere cū iuramentū deferē ponere manum s. librū nisi dicat, & ita iuro prout dicitur cōiter, tñ cōtrariū seruat. te-

ne tamen hoc menti si quis vellet aliquē à periurio excusare, q̄ non fuisset locutus. quia forte posset. Est & alius, s. in matrimonio q̄n possunt loqui contrahentes, aliàs secus: vt no. in. l. cū nō tissimi. in prin. C. de præscrip. xxx. an. In tex. ibi: [nec mutus.] subaudi etiam si intelligat quid agit: sed cæteros cōtractus qui verbis non contrahunt, bene potest tunc mutus facere. vt in. l. nam quia dicta. §. fi. §. de pact. l. mutus. de iureiur. Dixit tamen Bar. hic vnum verbum, de quo est mirandū, quod talis mutus æquiparatur pupillo: ideo requirit authoritas curatoris in alijs cōtractibus. Sed hic reprehendit per Ang. & Bal. quia cum intelligit, æquiparat maiori nec requirit authoritas: & solus pōt actum facere etiam obligatoriū. vt idem Bar. expresse no. in. l. mutū, de acqui. hæredi. & in. l. ij. §. de bo. pos. infan. fu. & c. Sed q̄n nō intelligit, æquiparatur infanti & furioso: & requirit authoritas curatoris. et actus debent expediri per ipsum curatorē. l. seruo inuito. §. si pupillo. in fi. §. ad treb. vbi est tex. sin. Sed de Raph. Cu. solvat Bar. vt posit p̄cedere dictū suū q̄n intelligit sed nō bñ pōt exprimere suū cōceptū. sed miror de hoc, qa pōt exprimere nutu. nec cōprehendo, quod possit esse mutus intelligēs qui poterit aīm suū nutu exprimere. An autē poterit facere vltimas voluntates. distinguit, aut loquimur de testamēto. & loquit. l. discretis. C. q̄ test. fac. pos. an in codicillis & legatis. &

6 dic vt no. Bar. in. l. iij. de leg. iij. † In tex. ibi: [surdus.] subaudi, oīno. alias sec⁹. vt. §. ti. j. l. j. §. fi. In tex. ibi: [infans.] hoc sine dubio procedit, quādo nullo modo potest: vt si erat vnius vel duorū annorū, vt si erat infans. Sed si erat in vij. anno, in quo plurimi loquuntur expedite, videt secus per. l. j. §. pe. §. tit. j. ver. sed quo ad hunc & c. & ita vident limitari omnes leges. de hoc loquentes. & sic etiā potest intelligi. l. seruū. rem pupil. fal. fo. vt non sit ibi specialis, de qua opponit gl. Sed an requirat authoritas tutoris. R ndeo sic, si ipse obligat: alias nō. & hoc patet in. d. l. seruo inuito §. si pupillo, circa mediū. vbi infans pōt hæreditatē adire cū autoritate tutoris. vt no. i. l. potuit. de iure delib. nec video q̄ poterit ibi intelligi nisi de illo, qui poterit expedite loq.

7 & adde quod no. in. l. donatarū. C. de acqui. pos. † In text. ibi: [nec absens] & dicit absens quantū ad propositū, q̄n nō posset audire. alias secus, etiā si nō esset in eodē loco, puta in diuersis cameris ciusdē domus, ita q̄ le inuicē nō vident cum alterū audit nō possent stipulari. vt inst. de inuti. stip. §. itē verborū. C. æ-

terī vero cōtractus, q̄ verbis nō cōtrahūtur, possunt cōtrahi inter absentes per nūtiū vel p epistolā vt. §. tit. j. l. cōsensu. In text. ibi: [per seruū præsentē stipula]. & valeat stipulatio siue concipiat verba ī seipsum siue in dominū siue impersonaliter loquat acquirit dño directā. vt. j. de stipul. ser. l. j. in prin. secus si in persona extranei: qa nec illi acquiret nec domino. imo est vtilis stipulatio. e. ti. l. seruꝰ alienus. In tex. ibi: [& erat quod iussu.] Sed quid si iubeat suo procuratori q̄ promittat. rñdeo in ipsum iubentē datur actio nō quod iussu: quia illa tm̄ locū habet ī personis p̄sentatis subiectis: sed dat vtilis institoria: licet esset p̄posi tus negotiationi, quo casu esset institor: & daretur directa. vt in tit. de instit.

2 ☞ *Discussus ante responsionem non habet vitiare stipulationem, si incōtineti reuersus est, & secuta est responsio.*

3 *Quid si interuenit longum interuallum, vel alius actus extraneus.*

1 §. Qui præsens. † Si non est secuta responsio vel est secuta parte absente vel etiam ea præsente post longū interuallum, & interueniente actu extrinseco, stipulatio nō conficitur: secus incōtinenti. h. d. Et cōi net duo dicta. secundū ibi: [si vero præsens.] & in vtroq̄ stipulator recesit ante responsionē. & primū dictū pōt intelligi tribus modis. Primo, q̄ non secuta responsione. & tunc cū dicit, q̄ decesit, subaudi maxime. nā idem si non discessisset p̄ principium huius legis vt requirat q̄ vterq̄ loquat. Secundo, pōt intelligi, q̄ est secuta absente tamē interrogante. & tūc ēt si interrogans reuersus est, stipulatio nō est secuta: qa stipulās debet respondētē audire, vt in prin. huius legis dū loquit de muto & absente. Tertio pōt intelligi, q̄ secuta est respōsio post reuersionē, & sic illo p̄sente: & tūc subaudi, quod fuit reuersus ex interuallo. secus si incōtinēti. vt sequit in versicu. si vero. ibi dum dicit, mox discesit subaudi item si non, sed interuallo, qa

2 fuit interuallum ante discessum post discessum. † Ex secūdo dicto not. quod discessus ante responsionem non habet vitiare stipulationem si incontinenti reuersus est: & secuta est responsio. Sed cōtra, quia diuertit ad extraneos actus ergo vitiat stipulatio etiam, si non discesisset: vt in. l. continuus. in prin. infra eo. Sol. & not. ibi de alio extraneo actu, quam discessu. nā discessus nō reputat omnino actus extraneus: nisi interueniēte lōgo interuallo. vt hic patet. In gl. fi. ibi: [vl ēt longo.] ibi, re prehendunt istam glos. quia q̄n interuenit longum interuallū etiā si nō interuenerit aliquis actus extraneus, vitiaret stipulatio. cuius cōtrariū sentit glo. ista. Et dicūt hoc ꝓbari in allegatis in glo. sed certe illæ leges loquunt, quando interuenit actus extraneus. vnde gl. videt tenēda & est nota. quia si de mane facta esset interrogatio, & de sero vel etiā die sequēti facta esset respōsio, si tñ neuter discesit de loco, nec diuersi sunt ad extraneos actus, illa gl. nō vult quod stipulatio nō vitiet. Si autē discesit alter, & postea reuersus, distinguitur an interuenit lōgū interuallū, an nō. vt in hoc tex. sed si interuenerit aliꝰ actus extrinsecus: tūc etiā si nō discesit, & etiā nō interuenit longū interuallū, stipulatio vitiat. vt l. in l. cōtraria. & incontinēti videt redijsse, si intra eandē diē. vt l. cōtinuus. in fi. prin. vbi hoc colligitur. secus si die sequēti. vt l. ex duobus. de duo. reis. † Recolligo ergo q̄n alter discesit ante rñsionē. Aut rñsio nō est secuta vel est secuta illo absente. & clarū quod hoc valet: aut est secuta per responsionē: & tunc distinguitur, an sit reuersus incōtinenti, vel non. si autem neuter discesit, aut non interuenit aliquis actus extrinsecus, & tunc non vitiatur stipulatio, etiā si ex interuallo secuta est responsio. vt in hac gloss. pro hoc l. continuus. in princip. quia continuari videtur actus, ex quo ad extraneum actum non processerunt. aut interuenit actus extraneus: & tunc fuit factus de necessitate naturæ, vel erat pertinens ad actum: vt quia iuit ad vocandum testes, vel notarium: non vitiatur stipulatio: vt C. de testa. l. cum antiquitas. aut non erat de pertinentibus, & tunc vitiatur. vt dicta l. continuus. nisi consistat in solis verbis. puta, Arma virumque cano, promitto. nam illa verba impertinentia stipulationem nō vitiant. l. quæ extrinsecus. j. eodem.

2 ☞ *Stipulatio inutilis an habeat vim pacti?*

3 *Vbi agitur de obligatione cōtrahēda, si nō valet q̄ ago vt ago, nō valet vt valere pōt.*

4 *Si in instrumento cōtinetur confessio mutui, de qua solus notarius attestatur: non autem de numeratione, non debeo agere ex mutuo, & narrare me tibi mutuasse producendo instrumentum confessionis ad hoc probandum.*

Quid

5 *Quid si statutum dicat instrumenta mutui mittenda esse executioni an potero tunc petere executionem dicti instrumenti continentis solam confessionem?*

6 *Obligatio fideiussoria quod non possit stare sine principali.*

Officio iudicis an possit accedere fideiussor?

7 *Interrogatus an uelit bona sua relinquere tali si respondeat cur non: uel cur alteri, an uideatur eum hæredem instituere?*

8 *Si causa est commissa consulenda tribus, & unus consuluit reum absoluendum, & alter condemnandum, alius uero dicat se non uidere cur non debeat condemnari, quod iste uideatur concordare cum secundo.*

9 *Iudex si dicat in sententia se non uidere cur non debeat condemnari, an uideatur condemnare, & quid si dicat credo ipsum condemnandum?*

1 §. Si quis. † Responsio facta per verba dissimilia idem tamen importantia, non vitiat stipulationē: secus si non per verba, sed per signa. Item ex stipulatione inutili non oritur obligatio etiam naturalis. Ideo nec pōt accedere

2 fideiussor. hoc dicit. † In tex. ibi, quid ni. no. hic quod [a] inutilis stipulatio non habet vim pacti. quia non parit obligationē naturalem. Contrarium videtur determinare gl. in l. Iurisgentium. §. igitur nuda. s. de pactis. Bart. ibi soluit. q̄ hoc debet intelligi quando apparebat partes stipulari voluisse, & non simpliciter pascisci. alias gl. quando erat dubium nō aliter diceret

3 contra istum tex. † Item no. & ad hoc allegatur. quod vbi agitur de obligatione contrahenda, si non valet quod ago vt ago non valet vt valere potest. cum hoc cōcordat. l. j. §. eum qui. de consti. pecu. & hoc est verum siue non valeat propter defectū formæ, siue propter defectum materiæ siue potentiæ. quando autem de obligatione dissoluenda. quia hoc fauorabilius est. tunc distingue, quando non valeat propter defectum formæ, & tunc idem. aut propter defectum materiæ: & tunc secus: qa valet vt valeret potest vt de accepti. l. an inutilis. secundū vnā lec. & ideo hic no. gl. magna. & in d. §. eum qui. reddit rationē Bar. tamen hic examinauit istud brocardum. & Cy. in l. nō codicillum. C. de test. aut melius retineat collige. vj. casus. & in duobus primis valet. & in duobus secundis indistincte nō valet. & in duobus tertijs valet. tamen secus est quando constat de intentione partium quod noluerunt valere, vt valere pōt vt hic in gl. quæ incipit, nisi forte. & probatur in l. j. §. de codic. & videtur de mente partium constare si interuenerit iuramē-

b tum. [b] vt in l. cum pater. §. filius matrem. de leg. ij. Secundus casus est quando non constat de intentione partiū, tamen actus qui gerebatur non habebat certam formam verborum a iure determinan. nam & tunc valere potest. vt l. si tam angusti. de serui. & in c. j. de despon. impu. li. vj. vbi si matrimoniū per verba de præsenti non pōt valere vt matrimonium propter defectum ætatis, valet vt sponsalia de futuro, & ibi per Ioan. and. in nouella. circa fi. super gl. qui fundat se in hoc, matrimonium carnale non habet certam formam. secus dicit in matrimonio spirituali quod contrahitur per electionem. nam si non valet vt electio non valet vt procuratio. & sic magis est defectꝰ formæ pluscq̄ materiæ. vt no. in d. l. an inutilis. Alij duo casus sunt econtrario. & primus est quando actus habet certam formam & tendit ad obligationem contrahendam. & tūc indistincte. sed non valet vt agitur nec valere pōt. vt hic & d. §. eū qui. & in exemplo quod supra dixi. de ele. vt no. in d. c. j. Alius est q̄n partes sciunt actum non valere vt agitur. quia tunc indistincte non valeret vt valere pōt: quia vident nugatorie illū actū celebrare. ar. l. non solum. §. ti. j. Et hoc probat expresse text. in d. l. an inutilis. in ver. fingamus. Alij duo sunt cum distinctiōe primus quando agitur de obligatione dissoluenda. quia tunc distinguitur an sit defectus in forma, vel in materia non sic in casibus præcedentibus. vt no. gl. in d. l. an inutilis. Alius est in vltimis voluntatibus, in quibus distinguitur an si valeat vt valere pōt, fieri transitus in diuersam speciem, vel valebat vt testamentum. Et quia an valeat vt codicillus, qui est diuersa species a testamento. & tunc non valet. vt d. l. non codicillum. aut non fit transitus ad diuersam speciem. vt quia apparet quod volebat facere codicillū, quia non fecit institutionem hæredis, & non adhibuit nisi quinque testes. tamen in eo fecit substitutionem pupillarem, q̄ non pōt valere iure directo. tunc valet iure fideicommis. quia tunc non fit transitus in aliam speciem. imo remanet codicillus. hic est casus in l. Sceuola. ad treb. Sed do. Rapha. cu. non bene gustat istas differentias. & dicit esse truffas. & istum debemus intelligere secundū. d. l. an inutilis.

a in ver. fingamus. quando partes sciebant stipulationem non valere. Si autem ignorabant in iure, & tenet quod valet vt valere pōt etiam si agatur de obligatione contrahenda. nec curat an sit defectus formę, vel materiæ. & an sit trāsitus ad diuersam speciem vel non. Tu tene quod dixi, ne destruamus gl. & Doct. ex quorum dictis colliguntur casus de quibus dixi. &

b maxime Io. an. in loco prælegato. vbi facit differentiam in actus habeat certā formam an non. Contra prædicta opp. de l. certi condictio. §. quoniam. si cer. pe. & de l. ita stipulatus. §. Chrisogonus. j. e. vbi inutilis stipulatio non impedit actionem oriri ex contractu super quo est facta. Solu.

c non contradicunt. quia hoc non est valere vt valere potest. nam ibi non nascitur naturalis obligatio: sed est dicere quod inuti

d lis stipulatio sicut stipulatio non valet vt velere pōt iure pacti. Item non impedit actionem oriri ex vtili contractu: quę tamen impediret si esset valida. vt j. de noua

4 l. si ita stipulatus fuero. §. fi. cum l. seq. in prima charta. & ita no. hic Bar. in d. §. Chrysogonus. † Sed hic vltra prædicta dicit vnum verbum notabile. licet præter propositū, quod si in instrumento continetur confessio mutui, de qua solus notarius attestatur. non autem de numeratiōe, non debeo agere ex mutuo, & narrare me tibi mutuasse. & ad hoc probandum inducere instrumentum confessionis. certe ista fuit quæstio disputata per Nico. mai. de qua facit mentionem Ioan. and. in addi.

c Spe. in ti. de teste. §. j. ver. sed pone egi, [c] quod si dico in libello meo qualiter fuisti confessus recepisse a me cētum mutuo, nō tamen dico me mutuasse & peto te condemnari. & produco instrumentum confessionis, quod non debes cōdemnari, sed absolui, ꝓpter ineptum modum agendi. qa videor egisse ex confessione quæ non producit actionem, vel obligationem. sed facit probationem. vt l. publia. §. fi. §. deposi. nec Bart. allegat, nec meminit. de hoc etiam vide per Bar. in l. si ex cautiōe.

5 in xj. q. C. de non nu. pec. † Si tamen statutum diceret instrumenta mutui mittenda executioni, bene potero petere executionem dicti instrumenti continentis solam confessionem: inquantum autem Bar. dicit q̄ debeo agere ex mutuo, & narrare mutuasse. & instrumentum producere ad probationem &c. & tunc obtineo. Spec. in. d. §. sed pone egi. videtur expresse determinare contrarium, dicens quod cum egerim ex mutuo naturali, & probauerim de ciuili, non obtinerem. Sed dictum Bart. magis placet. Quia confessio probat mutuum naturale pro quo egi. hoc etiā vī sentire Bal. C. de ꝓba. in l. non epistolis. circa fi. fateor tñ q̄ si post libellum datum facerē positionem de vera numeratiōe & ad probandum producerē instrumētū q̄ eā non cōtinet: sed confessionē, non video sufficienter probasse, & isto modo pōt saluari dictū Specu. debeo ergo facere articulū de cōfessione qua probata habeo intentū de narratis in libello. & illo modo intelligunt notata per Bar. satis breuiter: & quę parū percipiūt ꝓ alios Doc. scribētes qui

6 nō recitāt nec declarāt quid ipse voluit † Itē no. in fine huius §. q̄ obligatio fideiussoria nō pōt stare sine principali: intellige q̄n nō subest nec naturalis, nec ciuilis, vt hic nec officio iudicis. alias sec⁹. nam & tali officio potest fideiussor accedere siue sit nobilis: vt l. cū quis. §. si quis pro eo. de sol. siue mercenarius: vt l. centū Capuæ. de eo q̄d certo loco. & l. fi. & l. quæro. §. locati. & no. Bar. i l. j. in fi. j. de fideiuss. Itē intellige a principio sed ex post facto pōt remanere sine principali vt si liberat principalis ꝓ acceptilationē, hoc acto expresse q̄ nō libereꝰ fideiussor: nā pōt hoc fieri eōuerso. vt no. j. de acce. l. ꝓ iusiurādū. §. si legatorū. & l. stichū. §. j. ꝓ gl. & Bar. & p eūdē Bar. ī l. ex duob⁹ in ij. q. j. de duo. reis. & sic nō placet q̄d dicit glo. in l. si hęres pecuniā. ad treb. q̄ nō reperiat casus in quo fideiussoria nō poterit stare sine principali a prīcipio, vel ex post facto. licet reperiat de hypothecaria: vt l. intelligere. C. de lui. pign. & de hoc ibi tetigi. & l. debitor. † Vltimo Pet. inducit istā. l. in prin. ibi dū dicit quid ni. vel cur non. [d] q̄ si aliquis interrogatus an vel: t bo-

d

¶ Tu in hoc an Stipulatio inutilis atq; iualida habeat vim pacti nati, vide bal. in rub. C. de consti. pecu. in vlt. co. vers. sequitur videre. & gl. in l. iurisgentium §. igitur nuda. s. de pac.

¶ Iuramentum. si iuramentū habet vim clausulæ. si non valet vt ago, valeat vt valere pōt. vide per Ludo. rom. consilio cccevij.

¶ Sed pone egi. Vide Ange. cons. xlix. Bal. consil. cxxiij. li. iij. & consil. ccxv. j. li. & consi. cxxij. l. li. vbi de dicto Specu. vbiq̄.

¶ Cur non. De intellectu §. propositum. vid per eundē Paucons. clxxxix.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Cōdemnare. Cōtrariā opi. dt Alex. sibi videri meliorē quā tenet Bart. ſl.j. C. ſi aduer. li. Io. an. in addi. ad Spe. ſ tit. de exce. §. viſo. verſ. porro. cū aliis hic allegatis per ipſum. de quo vid p Ang. cōſ. cccxlix. incip. d. liberata. & cōſil. cclxxv. vbi an ſufficiat dicere dico titiū de hęre.

b ¶ Contrariū. Vide alex. hic ſl. j. de vul. & pup. & Bal. cōſil. ccxxxix. iij. lib.

na ſua relinquere tali. reſpōdeat cur non, vel cur alteri relinquerē ſubaudi & hæredē inſtituerē. vt no. in l. his verbis. in prin. de hære. inſti. per gl. hoc tñ intellige ſane quādo vocatis & rogatis teſtibus fit hęres et ſic p ex deliberatione. vt l. pamphilo. §. propoſitū. de leg. iij. niſi eſſet grauis infirmitate grauatus: & ille interrogat⁹ eſſet ſubmiſſus ab illo. quod dic vt plene no. Io. an. in addi. Spe. de reſta. §. in primis. in addi. q incipit, pileus cui accidit iſte caſus in perſonam actoris. & no. in l. Iubemus. C. de teſta † Inducitur etiā ſi cauſa eſt cōmiſſa conſulenda tribus, & vnus cōſuluit reum abſoluend ū. & alter condēnandū, alter dicit

8 ſe nō videre cur nō debeat cōdemnari p iſte videatur concordare cum ſecundo. & ſic ſtabit conſilio duorum ac ſi dixiſſet

9 condemnatus. † Sed quid in iudice, ſi dicat in ſentētia ſe non videre cur debeat cōdemnari: an videat ipſum cōdemnare magis eſt dubium. quia Iudex debet loqui certitudinaliter p verba de præſenti, cum debeat cōdemnare vel abſoluere. Sed cōſultor ad quē non pertinet cōdēnatio, poteſt loqui p verba de futuro. Ang. tñ videt item tenere per l. quid tamē. §. ſi arbiter. ſ. de arbi. & idē ſi dicat credo ipſum cōdemnandum, vt videatur condēnare. gl. ſing. eſt eo. tit. l. diem proferre. §. ſi plures. &

a hoc in eo, qui poteſt condemnare. [a] pro quo bene facit. l. pen. ſ. de reſcin. ven. vbi Iudex pronuntiauit venditionem reſcindēdam, & tamen eſt perinde ac ſi reſciſſet vt ibi colligitur, ſecus ſi non poterat codemnare, vt ſi dicat ſtatutū quod poteſtas nō poteſt aliquā cōdemnationem facere ante finē officij ſui p. xv. dies, vel abſolutionē: nam ſi pronuntiauit condemnandū vel abſoluendū, nō facit contra ſtatutū nec incidit in pœnā eius. et hoc no. Cy. & alij poſt eum in. l. j. C. ſi aduerſus liber.

2 *Statutum quod poſitioni debeat reſponderi ſimpliciter: aliàs reſpondes habeatur pro confeſſo: & ego pono quod mutuauì tibi cētum, tu negas & ſubdis quòd ſi appareat me mutuaſſe, reſtituiſti: vel in meas vtilitates expendiſti, vel feciſti pactum de non petēdo, an talis habeatur pro confeſſo?*

3 *Si negaſti poſitionem meam, & poſtea vides te non poſſe ex ea iuuare poſtquam negaſti eam: poſſis eam confiteri: vt habeas beneficium confeſſionis?*

4 *Diuerſitas in qualitate obligationis diuerſificat ſubſtantiam.*

2 **§. Si quis ſimpliciter.** † Diuerſitas in qualitate obligationis inter interrogationem & reſponſionē vitiat ſtipulationem: niſi talis diuerſitas illico placuerit. h. vſq; ad. §. ſi ſtipulanti. Et primo ponuntur tres caſus in quibus eſt diuerſa: et vitiat ſtipulatio vſq; ad ver. cum abijcit. Secundo ponit vnam regulam generalem per quē determinant alij caſus ſimiles vſq; ibi, niſi ſtipulatori. Tertio ponitur limitatio. & ſic iſte verſ. cum adijcit. reſpicit caſus præcedētes. poteſt intelligi vt reſpiciat caſus qui ponuntur in ſe. §. ſi ſtipulāti. qui poſitus eſt in medio. Et primo caſu dum dicit vitiatā eſſe ſtipulationē, intellige in totū. Secundo caſu intellige. ſ. quatenus interrogatio & reſponſio non concurrūt. vt in ſeq. §. & ita in ſimili vult glo. inſti. de inuti. ſtipu. §. preterea.

2 † Iſte tex. in princ. in ver. ſimpliciter, allegatur ad. q. Si ſtatutū dicat q poſitioni debeat rñderi ſimpliciter al's reſpōdēs habeat pro cōfeſſo. Et ego pono q mutuaui tibi cētū, tu negas, & ſubdis quod ſi appareat me mutuaſſe, reſtituiſti, vel in meas vtilitates expendiſti, vel feciſti pactū de nō petēdo, q habeat pro cōfeſſo, qa nō ſimpliciter reſpondiſti: nam ſimplex locutio eſt illa quæ nullam habet limitationē. l ſtis diebus conſului cōtrariū. [b] nā hic eſt ſimplex negatio, nullā habens in ſe limitationē

b vel modificationē. & etiā ei renectitur cōfeſsio tacita, et illa eſt modificata, ſi appareat me mutuaſſe: qa dicis te reſtituiſſe. & iſta inutilis nō vitiat præcedentē vtilem. & hoc vult expreſſe Bar. in. l. de ætate. §. nihil. de interro. act. vbi cōſuluit qñ eſt tale ſtatutū q quis reſpondeat præmiſſa negatione. no. in. l. ſi quidem. C. de excep. & poſtea nunc reperio q do. Rapha. Cu. iſtud idē dicit ad literam hic: licet ego non vidiſſem eū. allegat Bar. in. d. l. de ætate. tunc autem haberet locū ſtatutū, ſi ponerē mihi promiſiſſe ſimpliciter, & tu reſpondes q promiſiſti ſub cōditione. tunc tua reſponſio non eſt ſimplex p illū §. ſed ſi negas te promiſiſſe & in caſu quo appareat dicis promiſsionem fuiſſe conditionalem, nō facit contra ſtatutū, vt habeat pro cō feſſo. p primo dicto vide Spe. qui tenet expreſſe quod nō videat ſufficienter reſponſum de iure cōmuni, ſi poſitio eſt de facto puro, & reſpōſio eſt cōditionalis: quaſi nō ſit de eo de quo eſt poſitio: ideo cogit iterato reſpondere: vt ipſe no. per iſtum in tit. depoſiti. §. fin. ante fi. † Itē Ange. inducit ver. cū adijcit. in

3 ver. niſi ſtipulatori. q ſi negaſti poſitionē meā & poſtea vides te non poſſe iuuare ex ea, poſtquā ipſam negaſti, vel nō habere beneficium confeſsionis, vis eam cōfiteri. vtrū poſsis, & dicit & dicit ipſe q ſic: & reformantur certi caſus ſibi diuerſi, & non meminit de eo quod no. Bar. in l. eum g. de iureiur. qui videtur tenere cōtrarium, quod me inuito poſtquam ſemel negaſti, non potes confiteri in mei præiudicium, ſi volo eam reprobare: & excludere te à beneficio confeſsionis. dic vt ibi plene no. Vltimo hic eſt vna gloſ. magna q diſtinguit, ſed plenior & melior Inſti. de inutili ſtipulatione. §. præterea. & Bar. iſtum glo. recitat in. §. fi. quia ponit etiam caſus illius. §. & materiam totam reſumit in. §. fi. iſtius. l. diſtinguendo plene quæ & qualis diuerſitas ſit illa, quæ habet ſtipulationem vitiare. dic vt ibi & in fi. illa gloſ. tenet vnum in quo reprobatur per omnes qđ ſtipulor à te omnes ſeruos tuos, & tu dicis promitto omnes excepto vno, ſtipulatio eſt in totū, quia interrogatio de oibus eenſetur vna, poſtquā nullus fuerit nominatus, vt. l. ſcire debemus. §. omnes. ſ. eo. ergo non licuit ibi eam diuidere. quæ ratio nil valet. Nam & cū ſtipulor à te. xx. vna eſt ſtipulatio: tamen eam potes diuidere promittendo. x. & valet in. x. j. proxi. §. nō eſt ergo ſtipulatio nulla. ſed an ſit nulla executio. Dyn. tenuit quod non, ſi fuit ſpecificatus ille qui ſtipulatur: & in hoc bene dicit. ſed ſi non fuit ſpecificatus, tenet q non ſolum executio ſit nulla, ſed etiam ſtipulatio in alijs reddatur nulla, propter in certitudinē: nam ſi pronuntiauit condemnandū vel abſoluendū, nō facit contra ſtatutū nec incidit in pœnā eius. et hoc no. Cy. & alij poſt eum in. l. j. C. ſi aduerſus liber.

2 *Si præceſſit interrogatio de minori ſumma, & ſequitur reſponſio de maiori: an cōtrahitur obligatio in tota ſumma maiori?*

3 *Quid econuerſo ſi præceſſit interrogatio de maiori?*

4 *In maiori ſumma continetur minori, & quando. & nu. §. & . 8.*

Quid ſi profertur negatiue?

5 *An ratione vnius nummi non debiti poſſit quis negare totam poſitionem ſine metu periurij.*

6 *Quando præcedit interrogatio de vna ſpecie, & ſequitur reſponſio, de duabus copulatiue, an valeat ſtipulatio in vtrag.*

7 *Vtile per inutile non vitiatur, quando ſunt ſeparabilia.*

1 **§. Si ſtipulanti.** † Diuerſitas in ſumma vel rebus in ſtipulatione deductis nō vitiat ſtipulationē in eo in quo rñſio & interrogatio cōcordāt, ſed ſolū in eo in quo diſcordant. h. d. Et primo ponunt duo caſus quādo in ſtipulatione fuit deducta ſumma: quorū primus eſt quādo præceſsit interrogatio de minori, & ſecuta eſt reſponſio de maiori. Secundus eſt econtra & in vtroq; contrahit obligatio in minori dūtaxat: quia in illo cōcordant. & hoc vſq; ibi. licet enim, ibi reſpondet tacitæ quæſtioni quæ poterit fieri de. §. ſi qs ſimpliciter. ſ. e. l. vbi vitiat ſtipulatio in totum propter diuerſitatē. & reſpondet q ibi quando in nullo cōcordāt, quia diuerſitas eſt in qualitate quæ inducit diuerſitatem in ſubſtātia: nam alia eſt ſtipulatio pura, alia conditionalis. nos loquimur quādo in aliquo concordat, quia diuerſitas eſt in ſumma maiori & minori. nā illa q differūt in plus & minus, nō differūt in ſubſtantia, niſi ad quantitatē in qua concurrunt. vt. l. ſi. de fun. inſtru. & hic in fi. ibi. ſed ſi mihi. Tertio ponit alium caſum quando fuit in ſtipulatione deducta certa ſpecies, & rñſio fit de illa cum alia adiuncta, nā i illa cōtrahit obligatio in adiuncta nō: qa in illa

2 nulla præceſsit interrogatio. † Not. quod ſi præceſsit interrogatio de minori ſumma: & ſequitur reſponſio de maiori, non

contrahitur obligatio vltra ſummam de qua præceſsit interrogatio. iſtud eſt verū ſecundū gl. paruā, niſi diuerſitas illico placuerit. vt ſ. §. proxi. in fi. & ſic vult gl. quod ille §. referatur etiā ad caſum iſtius. Pet. dicit ibi ad contrarium q ſolum ad caſum §. præceden. ſi quis ſimpliciter. & quo ad iſtum caſum non poteſt referri: quia ſi ſtipulor. x. & tu dicis promitto. xx. in illis. x. additis nulla præceſsit interrogatio. ergo non poteſt reformari per nouam complacentiam, quia peruerteretur ordo, q interrogatio præcedat & promiſsio ſequat, contra. l. j. C. de vſur. Sed hoc non contingit in caſu. §. præcedentis, quia ſi ſtipulor x. pure. & tu dicis promitto ſub conditio. in illis. x. præceſsit interrogatio & ſecuta eſt reſponſio licet diuerſis modis: & iſta diuerſitas poteſt purgari ſeu reformari per nouam complacētiam. Bar. tenet opi. gl. Nam ratio quare debet præcedere interrogatio eſt, vt ſciatur quod promittens habet animum ſe obligandi. ſi enim non præcederet, poſſet alio animo promittere vt dixi in prin. huius. l. cum autem præceſsit interrogatio in x. ſi ſequitur reſponſio in xx. ſatis creditur reſpondiſſe animo ſe obligandi. quia credere debet quod ſtipulatio acceptabatur. Cum enim voluerit. x. fortius. xx. quod non eſſet ſi nulla interrogatio præceſsiſſet nec erit ordinis peruerſio. quia fateor de rigore iuris ſtipulationem non valere: ſed quia ius fingit quod noua complacentia preceſsiſſet interrogationem de tota ſumma: quia quæ incontinenti fiunt, videntur ineſſe: vt l. lecta. verſicu. dicebam. ſi cer. pe. de æquitate ſtipulatio reformatur, & hoc voluit gl. pe. præcedentis. §. † Item no. quod in

3 caſu econuerſo quando præceſsit de maiori, & ſequitur de minori, contrahit obligatio in minori, & gl. ſuper verbo, [non erit,] intelligit & bene etiam abſq; noua complacentia. quia in illis. x. præceſsit interrogatio. qui enim ſtipulatur etiam x.

4 Ex hoc no. illud generale quod in maiori ſumma continetur minor. Doc. dicit quod eſt verum quando profertur affirmatiue etiam ſiue in iudicio ſiue extra iudicium contineat, ſi autē negatiue, tunc aut extra iudicium. & non continetur: quia ſi non habeo. xx. non propterea dicit quod non habeo. x. Si autem in iudicio, tunc ſi negas te habere. xx. videaris negare te habere. x. ideo ſi feciſti poſitionem de. xx. quod ea mihi promiſiſſes. x. tantum, quod non es periurus, & ad hoc allegatur. l. ſi is qui ducenta. §. vtrum. de reb. dub. l. ſi quis cum totum. in prin. ſ. de excep. rei iudi. vbi ſi petij. xx. & fuiſti abſolutus. & ego poſtea peto. x. & eadem cauſa, obſtat mihi exceptio: quia

5 videris ſecundo etiam abſolutus à x. † Speculator tamen tenuit contrarium, quod ratione etiam vnius nummi debiti poteſt negare totam poſitionē ſine metu periurij. ideo cauti aduocati eligunt ſecuriorem partem, quando faciunt poſitionē de certa quantitate, dicunt. & ſi non credit de tanta, dicat de quanta, vt non poterit reſpondens excuſationem prætendere. Aduerte tamen quia poſito quod præcedens opinio ve-

a rior ſit quam tenent Pet. & Bar. [a] licet teneatur reſpondere de ſumma in qua credit ſe teneri. ſi reſpondens non credit de xx. ſed de. x. euitetur periurium non propterea cōſtitueris in mora in illis. x. niſi offeram me paratum illa recipere poſtquā ſunt liquida. & de reſiduo litigare: quia non eſt credendum poſtq; peto. xx. q velim recipere. x. tantum, ideo tibi non imputatur ſi offers mihi non petenti: ſecus ſi peto. & hoc habetur in text. & per Bar. no. in l. qui ſolidum. in prin. de leg. iij. Inquantū autem dixi quod ſi profertur affirmatiue, cōtinetur minor ſum-

b ma etiam in iudicio, [b] dicit Cy. in l. j. C. de lit. conteſtat. ante finem. quod ſi peto. xx. & non probo niſi. x. debes in illis. x. condemnari. quod non eſſet, ſi non viderer ipſa petiſſe. Item cō tra iſtam diſtinctionem facit, quia plus negat negatio quā affirmatio. vt no. per gl. in l. hoc genus. de condi. & demon. ſi ergo continetur quādo affirmatiue, potius quādo negatiue. etiā ſi extra iudicium. Solu. contrarij procedit reſpectu temporū vel caſuum. nam conditio affirmatiua ſi nupſeris Titio, intelligitur de prima vice. vt l. hæc conditio. eo. tit. Sed conditio negatiua ſi non nupſeris Titio, intelligitur non ſolū de prima: ſed etiam de omni alia i. ſi nunquam nupſeris: vt ibi habetur. nos autem loquimur quando in ſumma quo caſu alia eſt ratio.

6 † Item nota q quādo præcedit interrogatio de vna ſpecie, & ſequit reſponſio de duabus copulatiue, valet ſtipulatio in illa de qua præceſsit interrogatio, in alia nullo modo. quod intelige niſi diuerſitas illico placuerit: ſed ſi ſe a queretur reſpōſio de duabus alternatiue, in nulla cōtrahitur obligatio: quia eſſet diuerſitas circa ſubſtantiā: vt j. eo. l. inter ſtipulantem. §. ſi ſtipulante. Nam ſtipulans voluit quod vna tantū eſſent in obligatione præciſe. promiſſor autem, quod nō præciſe. & iſta eſt diuerſitas circa qualitatem

7 obligationis. ideo vitiatur in totū. † Vltimo not. aliud brocardū quod vtile p inutile non vitiatur: de quo per Cy. in l. Sancimus. C. de dona. quod eſt verū quando ſunt ſeparabilia, ſi autem inſeparabilia, & b tunc aut erat inutilis ex quadam ſpecialitate. & tunc vtile trahit ad ſe inutile. & ſic nullum vitiarur: vt eſt caſus in l. ſi ſpōſus. §. generaliter. C. de dona. inter vir. & vxo. aut erat inutilis de iure cōmuni. & tūc aut erat acceſſoriū ad illud quod erat inutile trahat ad ſe inutile: & valet vtrunq; vt in ingrediēte monaſteriū ſeruante ſibi bona. nā ingreſſum eſt principalis, & dedicatio bonorū eſt acceſſoria nō valet reſeruatio, nec vitiat ingreſſum, ſed vitiat ab eo, quia ingreſſus tenet, & dedicatio bonorum. vt not. in auth. ingreſsi. C. de ſac. ſanc. eccle. Si autē vtile & inutile erant priuilegiata, & erant inſeparabilia, tunc aut loquimur in actibus ſtricti iuris, & vtile vitiatur per inutile. vt l. Pedius. ſ. de arbi. & in c. ſuper gratia. de offi. deleg. vbi ſententia vitiatur ſi lata eſt à duobus quorum vnus habebat poteſtatē & iuriſdictionem: alter non: aut erat bonæ fidei, & fauorabilis. &

c tunc econtra vtile trahit ad ſe inutile: [c] vt ſ. de libe. leg. l. ſi quis duobus. in fin. In gloſ. mag. ibi, [ſed contra,] ſ. iſtum ver. [econtrario], quod §. præterea. intelligitur ſecundum iſtum ver. quod ſi ſtipulor. xx. tu promittis x. non contrahitur obligatio.

8 vt ibi dicitur. ſ. in xx. ſed in x. ſic: vt hic, & ita ibi not. † Not. tamen ſol. gl. in l. ſe. quia per eam apparet quod in maiori ſumma etiam affirmatiue prolata non continetur minor, quando apparet de intentione loquētis, quia ita voluit loqui de maiori, quod non de minori. per hoc videtur limitari tex. in l. diem proferre. §. ſi plures. ſ. de arbitris & reprehendit glo. quæ eſt in c. j. in vlt. gl. de arb. lib. vj. nam ſi ſunt tres arbitri, quorum vnus condemnat in. xv. alter in x. alter in v. hæc vltima præualet ſi oēs videnē in hac minori cōtra ſenſiſſe. h. d. tex. in d. §. ſi plures. Sed quid ſi primus dicat cōdēno in xv. ita q nō in x. nec in v. ſecūdus dicat cōdēno in x. ita q nō in v. gl. prędicta tenet q nihil oīno prędualet ſnīa in v. quia videnē ſibi cōtrarię directe & impoſsibiles. Sed in cōtrariū facit iſta gl. qa ſi nō cōſentit in x. nec in v. & alter nō conſentit in v. iſti videnē inter ſe diuerſas ſnīas pferre, & in nullo cōcordare: ideo nulla ipſarū valet: qa in maiori nō cōtinet minor, qñ appareat q loquēs nō vult cōſentire, & ad hoc no. Ang. iſtā gl. In gl. ſi. ibi loquit in cōtrariū oneroſo. vñ dico vendo vel loco tibi p x. & tu dicis emo vel cōduco p v. nō pficit cōtractus in aliquo: quia remaneret deceptus, nō ſic ecōuerſo. Si vēdo p v. & tu dicis emo p. x. nā pficiet cōtractus p v. vt ibi habet. hic aūt loquit in ſtipulatiōe & cā lucratiua in qua ſtipulator nō remanet decept⁹ niſi in dāno ſi cōtrahat obligatio in minori ſumma, vt quicquid habeat de lucro habeat. vt in ſiſi in l. ſi qs à filio. §. ſi plures. de leg. j.

¶ Pe. & bar. adde q eandem opini. tenet Ioan. an. in c. præſentium. in nouella, de teſti. & in ca. dilecti. de maiori. & obedi. & ibi Ant. de butr. & Imo. Pau. de Lea za. in ca. ex parte. de conſeſ. d. Ant. in c. j. de plus peti. Imol. in ca. nam concupiſcentiam. extra de cōſtit. bar. in l. ſi is qui ducenta. §. vtrum. de re bus dubijs.

¶ In iudicio. quid in teſtibus, an regula huius §. habeat locū in teſtibus. vide Io. an. in c. j. de ar. in vj. in nouella. Archid. iij. q. ix. ca. nihil ominus. Bal. & Ang. in l. ex facto. §. Itē quæro. de vul. & pupil. Imo. in l. inter parēs. de re iu. Ro. & Imo hic & Alex. Baldus con. cccxxxj. in fine lib. j.

¶ Inutile. An vtile per inutile vitietur vide Lu. Ro. cō ſilio cccevj. Sozi. conſil. cclx.

2 *Verba debent eſſe congrua ſecundum communem uſum & intellectum ad interrogationem & reſponſionem, ut contrahatur obligatio.*

3 *Diuerſitas conſiſtens in verbo, & non in effectu, uel ſubſtantia, quod non uitiet.*

4 *Notarius non intelligēs idioma contrahentiū. an & qualiter poſſit cōficere inſtrumētū.*

1 **§. eadē autē.** † Diuerſitas in idiomate dūmō contra hētes ſe ītelligāt, vel p ſe, vel p interpre

2 tē, nō vitiat ſtipulationē. h. d. † In tex. ibi, [cōgruēter,] No. p glo. quæ eſt inſti. de inuti. ſti. §. ſed contra ſolēnia. q verba debent eſſe cōgrua ſecundū cōmunē vſum & intellectum ad interrogationem & reſponſionem. alias non cōtraheretur obligatio: vt ſi dicam promittis. x. & dicas, rex eſt in Francia. licet ſcia qd velit hoc dicere, p̄mitto, nō cōtrahit obligatio, quia ſe

Universidad de Sevilla
Biblioteca

a ¶ Theutonica. Add Vt p Fed.cōsi.cxliij. incipit, lex dicit, Antho.de bu.i.c, cū causam. extra de testib.

b ¶ Cōi cōsensu. Ad. Spe.in tit.de teste.§. restat. Bart. in l.ij. de pto.stipu. & in.l. bonæfidei. C.de re. cēdicerit cū anno.i.c. cū.p.rabellio.de fide instrumē.q cōi consensu partiū nō pōt fieri q stetur priuatæ scripturæ.

cūdū vsum loquēdi nō adaptat ad interrogata. hocvidetur verū, nisi partes hoc egerint ante stipulationem, q dicendo sic intelligatur facta promissio. & hoc poterit probari per ea quæ no.in.l. si quis in fundi vocabulo.de leg.j. per gl. quando agit si loquar de asino, intelligatur locutus de equo.vt not.j.eod.l.quæ extrinsecus.† Itē no.q diuersitas consistens in verbo et nō in effectu vel instantia non vitiat, siue sit in idiomate, vt hic: siue in verbis obligatuis.vt.§.eod.l.j.§. si quis ita.in ver.quid ni. siue in re deducta in stipulatione. vt si dico pmittis mihi tot libras.& tu dicis pro-

3 mitto tot ducatos qui faciunt dictas libras.vt.d.l. quæ extrinsecus.† Vltimo Bar.hic tractat de interpretibus.& dicit quod quando notarius idioma non intelligit, potest cōficere instrumentum de actu cōtrahentium dicendo quod talis Teutonicus vendidit tali theutonico per verba theutonica a talem rem pro tanto, prout mihi constat de ipsorum intētione per talem interpretem assumptum de communi consensu ipsorum, debet tamen conficere instrumentū de per se de tali assumptiōe. sed Jo.an.ī addi.Spe.de instru.edi.§.restat.dicit q non videtur qualiter notarius poterit attestari de actu partium, dicendo q talis vendidit tali, postquam ipsos non intelligebat sed debet conficere instrumentum de verbis interpretis. certe tantū valet vnum quātū aliud. quia si dico primo modo, & postea subiungam prout mihi constat per talem interpretē, nō plus operantur prima verba, quàm poterint operari verba interpretis. quare ergo stabitur dicto solius interpretis, cum non sufficiat vnus testis.vt.l.iurisur.C.de test. respondeo verum est nisi sit

b assumptus de communi consensu b partium, sicut in mensore: vt.§.si mēs.fal.mo.dix.per totum ti.ad quod facit.l. Theopompus.de do.preleg.

2 *Dispositio facta in casibus simplicibus, an habeat locū in casibus mixtis? & nu. 4.*
3 *Habens concessionem legitimandi adulterinos, & etiam incestuosos, an poterit legitimare aliquem qui sit adulterinus, & etiam incestuosus?*
4 *Casus mixtus an sit idem cum simplicibus in substantia? quod non.*
Factum interdum habetur pro non facto.

LEX II.

1 **Stipulationum.** † Quælibet stipulatio vel cōtinet aliquid fieri.h.d.princ.huius.l.ad ver, & harū oīm. & sic est distinctio bimembris. postea vero ponit aliam bimembrem.& gl.hoc subaudit tertiū membrū, quia interdū cōtinet dari & fieri.& aliquid q cōsistit in dando & faciendo. vt redderet rationē.vt.§.de cōdi.& demō.l.cum seruus.vbi continet restitutionem reliquorū, q est dari.& calculationem rationū q est fieri. Et dicit gl.q ideo istud membrum hoc non posuit.qa sufficiebat ponere simplicia sub quibus continentur mixta.

2 † Et ista gl. semp allegat qđ dispositio facta in casib⁹ simplicibus, locū sibi vendicat in casibus mixtis. Et inducitur ista gl.ad

3 qōnē, quæ fuit de facto tēpore Io.an. † quia legatus Bononiæ habebat cōcessionem à summo pontifice vt posset legitimare adulterinos.& etiam incestuosos. erat quidā qui erat adulteri nus natus ex vxore alteri⁹, & etiā incestuosus: quia vxor illius erat sua cōsanguinea. quærebat an poterit eum legitimare legatus: & ista gl.facit quod sic. quia concessio facta in simplicibus extendit ad mixta. & istam partem videt hoc tenere Bart. ea ratione, maxime qa illa cōcessio dicit beneficiū principis. ergo debet late interpretari.vt in.l.beneficiū.de cōst.prin.& in.c.cū dilectus.de cōsue. Cōtrarium disputando determinauit Ioan. Cal.vt refert Jo.And.in addi.Spec.qui fi.sint legi. super rubr. domi. Ant.de But.concordat has opiniones. vt prima opinio procedat quando legitimatio non tenderet in præiudiciū alicuius: vt si fieret ad stipulationem patris. secundum ea quæ no. per Barto.in leg.gallus.§. & quid si tantum.de liberis & posthumis. sed si fieret post mortem patris, & sic postquam hæreditas eius esset delata ad alios venientes ab intestato quibus aufertur ius succedendi per hanc legitimationem: tene secundam opinionem.& ista est satis æqua opinio.& rationabilis. Nam beneficium principis late est interpretandum contra principē, concedentem.& ita intelligitur quod supra dixi in.d. cap.cum dilectus.tene Inn.& Cy.in.d.l.beneficium. non in prēiudiciū tertij.arg.in.c.dilectus.de ver.sign. † Vltimo debes scire quod duo sunt articuli: vnus consistit in videndo an casus mixtus sit idem cum simplicibus in substantia: & dicendum est q non. imo est casus diuersus: vt instī.de act.sequens distinctio: aliud est in videndo an dispositio facta in simplicibus extendatur ad casum mixtū. & idē cōsiderandū quod aut dispositio est facta in casu tamen simplici. aut in quolibet. primo casu si dicta mixtura potest separari, tūc si dictus casus mixtus præualet plus in vno extremo quā in alio: tūc si in illo de quo facta reperitur puisio, & tūc extendit ad eū: si aūt in illo nō est facta prouisio, tunc secus: vt in.l.q̄rit.de stat.ho. Sed si non plus præualet in vno quàm in alio, tunc prouisio facta in vno simplici nō extenditur ad casum mixtum.vt.l.vim passa.§. præscriptiōe. de adulte. Si autē reperit facta in quolibet simplici, tūc extendit ad mixtum.vt in.l.si ita.de lib.& posthu.& l.quoties.de hære.instit. No.gl.quod factum interdum habetur pro non facto.pro hoc vide glo.in.l.si is qui ducenta.§.vtrum, de rebus dub.quæ incipit, communis litera.

2 *Decedente promissore relictis pluribus hæredibus, qualiter triplex diuisio possit resultare, scilicet respectu obligationis, solutionis, & contractus.*
3 *Obligatio generis & alternatiua diuiduntur inter hæredes pro portionibus hæreditarijs: tamen sunt indiuidua respectu solutionis.*
4 *Retentio & exceptio qualiter utatur æquitate.*
5 *In obligatione generis, ut si promissit mihi hominem in genere: & soluis mihi partē stichi, possum agere ad integrum hominem ac si nihil recepissem.*
Quid in obligatione alternatiua?
6 *Facta an aliquando sint diuidua?*
Quid in stipulatione rati, vel amplius non agi, seu operarum?
Quid in stipulationibus aliarum seruitutum realium.
7 *In obligatione alternatiua si creditor recipiat partem in una re: an sibi præiudicet, ut nō possit petere aliam partē in eadem re, & sic an poterit debitor soluere partē in alia re?*
8 *In obligatione simplici an creditor cogatur recipere partem solutionis.*
9 *Quo d aliquando obligatio cesset, & tamen non sit sublata.*

1 **§. Et harum.** † Hic incipit materia diuidui & indiuidui, quā diuido i tres articulos. Primus consistit in videndo qualiter stipulatio dicat diuidua, vel indiuidua quo ad seipsam respectu principalis obligationis. & de hoc tractatur hic vsq ad.§. Item si i facto. & in.l.i executione. & in.l.stipulationes non diuiduntur. Secundus est qualiter committatur stipulatio ad interesse si vnus ex hęredibus promissoris contrà facit. & sic de obligatione secundaria. et hoc in.§. Itē si in facto. vsq ad.§. Cato. Tertiò qualiter cōmittat ad pœnā cōuentionalē. & de hoc in.§. Cato. Bar. tamen istos duos vltimos examinat ibi: sed primus articulus examinatur plenius in l.stipulationes non diuiduntur: & hoc dicit vsq ad.§. ex his. Quælibet stipulatio siue consistat in dando siue in faciendo, vel est diuidua natura, & effectu: vt quando est simplex. & cōsistit in dando quātitatē vel speciē certā: vel est diuidua vtroq modo: vt est stipulatio seruitutis prædialis. vel est diuidua natura. sed indiuidua effectu. s. quātū ad solutionē: quia per solutionē partis non cōtingit liberatio in parte: vt quando est stipulatio generis, vel alternatiua. h.d. Et licet primum dum dicit [harum omnium,] comprehendat non solum cōsistentē in dando, sed etiā in faciendo, de quibus duabus dixi in prin.l. & etiā gl. quæ incipit, ergo. in prin. hoc vult, tamen exempla quæ ponit in quolibet membro sunt de illa quę consistit in dando. & hoc vult illa eadem gl. in fi. nam de cōsistentibus in faciendo incipit tractare in.§. Item si in fac. Doct. & hoc facit cōtra opi. gl. quæ incipit, [qui stipulatur.] in prin. & pro opi. Pe. quę tenuit

2 cōtra gl. et dicit veritatem videre meo. sed Bar. sustinet gl. † In tex. ibi, [quędā partium prestationē recipiunt.] hoc est dicere quod sunt diuiduę natura: vt.j. in [quędā.] in ver. [natura sui.] idest respectu obligationis: quia si decedat pluribus hæredibus relictis, diuiditur obligatio inter eos pro hæreditarijs portionibus. & ita in creditore decedente. Item sunt diuidua effectu. idest respectu solutionis: quia si soluatur pars creditori volenti, contingit liberatio pro illa parte. Sunt etiam diuiduæ respectu contractus: quia poterit deduci in contractu pro parte sicut enim potuit stipulari decem. ita & quinq. Et sic nota triplicem diuisionem id est respectu contractus, obligationis, & respectu solutionis, & omnes sunt naturales: sed alio respectu

potest

pōt dici hæc stipulatio diuidi quātitate indiuidua respectu solutionis, si creditor nollet recipere partē: quia nō cogeret. vt l. tutor.§. Lucius.ś.de vsu. & ista indiuiduitas dicit potius accidētalis & naturalis: ideo nō transit ad hæredes promissoris: licet enim promissor nō possit soluere partē creditori inuito: quia nō tenet totū quod debet: si tamē decedat pluribus hæredibus relictis, quilibet eorū pōt soluere partē suā creditori inuito: & si non vult recipere, pōt deponere & cōsignare: vt no. Pet. post Cyn. in l.iij. C. de nego. gest. licet in cōtrariū faciat sequens §. ex his. & dic vt ibi dicā. nā in hærede nō est eadē ratio quæ in defuncto: quia soluit totū quod debet secundū Pet. naturales enim diuisiones bene transeūt in hęredes. vt patet in §. ex his.

In tex. ibi. [cū x. dare stipulamur. &c.] s. stichū, vel fundū. ga videmur stipulari dominiū, quod est diuiduæ natura. vt plures possint habere dñium in eadē re pro parte. ideo cōtingit liberatio in parte si quid soluat. vt j. de sol. l. si stipulatus. In tex. ibi. [non recipiunt.] subaudi nec natura, nec effectu: quia si pmissor decedat pluribus hæredibus relictis non diuiditur obligatio inter eos, sed multiplicatur: quia quilibet tenet insolidū. & sic vbi erat vna, efficiunt plures. vt j. e. l.§. ex his facit l. nā satis. §. j. quēad. ser. amit. nec cadit solutio pro parte. quia seruitutes sunt indiuiduæ naturaliter. & nō recipiūt nisi partē totā & integralē. vt l. stipulationes nō diuidunt. j. e. & ś. de ser. l. viæ. & quæ sit ratio. dic vt no. in d. l. stipulatiōes. Sunt etiā indiuiduæ respectu cōtractus: quia nō possunt in stipulationē deduci p

3 parte. † In tex. ibi. [natura recipiunt.] scilicet quātū ad obligationē. nā obligatio generis & alternatiua diuidunt inter hę redes p hæreditarijs portionibus, tamē sunt indiuiduæ respectu solutionis. quia si soluat pars per promissorē, vel per vnū ex hæredibus in vna re, nō contingit liberatio etiā p illa parte: etiā potest repeti vel cōdictione ob causam: quia liberatio propter quam fuit soluta, non fuit secuta: vel cōdictione indebiti. vt l. si nō sortē.§. fi. de condi. inde. vel est in pendēti. vt j. sequitur. In text. ibi. [in pendenti est.] hoc potest intelligi tribus modis. scilicet q est in pendenti repetitio partis solutę. de qua statim locutus est. & tamē bene sequitur. [donec alius detur.] nec debet suppleri vel alia pars in eodē. & tūc prima isti⁹ alternatiue vera est de rigore: qa repetitio statim orta est postq non peperit liberationē. secunda vero pars posset in pendē ti. repetitio vera est de æquitate: quia licet soluens mero iure posit repetere illam partem, obstat tamen sibi exceptio quousq aliā rē integrā soluat. quia cū peruenit ad creditorē de voluntate debitoris & ppter debitū dat sibi retētio quousq sibi integraliter soluat. vt l. si nō sortē.§. si centū. de cōdi. inde. & l. elegāter.§. cū reprobos. in fi. de pig. act. & l. si cū aurū. j. de solu. Et isto modo intellige duas gl. vnā superius ibi repeti. pōt al-

4 terā super versi. [in pēdenti.] nā † retētio & exceptio vtit æquitate: ideo repetitio de æquitate stat in pendēti, & nō pōt exerceri quousq alia res soluat, secundo mō pōt intelligi q stat in pendēti. s. substātia obligationis. & tūc in eo sequit donec ali⁹ det supple vel alia pars in eadē re. & tūc pcedit glo. magna. in prin. Sed tūc fortiter opponit glo. q substātia obligationis nō stet in pendēti. nā illud dicit stare in pendēti quod est in incerto. vt l. sed & si quis.§. interdū. de vsufru. sed stat ex substantia obligationis, iō nō est in incerto. quia postq nō cōtingit liberatio, substitit liberatio, & hoc est certū. gl. nesciuit soluere cōtrariū, & loquit obscure, sed rei veritas est q respectu præsentis status nō est in pēdēti. imo subsistit. sed respectu eius quod euenire pōt est in pēdēti: quia licet subsistat, poterit cōtingere q finget nō subsistitisse. vt si soluat altera pars in eadē re. nam tunc finget tota soluta obligatio à principio. & sic liberationē à principio cōtigisse. & per cōsequēs nō substitisset obligatio: sed fuisset à principio sublata. & hoc respectu dicitur stare in pendenti. facit l. j.§. si pendeat. ad Macedo. & not. in l. receptū est. communia prædi. in quibus q aliqua respectu præsentis temporis vel status non sunt in pendenti sed dicūt esse respectu eius quod euenire potest. Item potest intelligi quod est in pendenti, scilicet exercitiū obligationis q de præsenti subsistit, nam postq mero iure competit repetitio & non contingit liberatio, q creditor agere posit pinde ac si mihi sibi esset

5 solutū. sed hoc est verū in obligatione generis. vt est casus in l. stipulatus. j. de sol. in prima charta. † nā si promittis hominem in genere, & soluis mihi partē stichi, possum agere ad integrū hominē ac si nihil recepissem. vt ibi patet. non tamen est verū in obligatiōe alternatiua: quia si promisisti stichū, aut x. soluisti v. non possum petere stichū aut x. sed debeo petere stichū aut alia v. vt in l. si non sortē.§. fi. de condi. inde. quia cum in alternatiua vtraq res fuit in obligatione, fuit soluta pars rei debitæ ideo non potest amplius peti licet de rigore soluens non sit liberatus: sed in obligatione generis nulla species fuit in obligatione: merito non dicitur soluta rei debitæ. ideo non potest tota alia res peti. procederent ergo hæc pendentia in obli-

6 gatione alternatiua: quia non possum petere illa quinque quę habui: vt supra dixi. † In glo. illa ibi: quæ incipit ergo. Ista gloss. vult. in effectu quod distinctio quæ hic ponitur locū habeat etiā in stipulationibus facti. licet exempla quæ hic ponūtur sint de stipulationibus dandi: quia licet regulariter omnia facta dicantur indiuidua. vt dicit sequens gloss. quæ incipit, [qui viam] aliquando tamen hoc fallit & ponit exemplum primo in §. Cato. & istud est bonum exemplum, quia stipulatio rati, & stipulatio amplius non agi, dicuntur diuiduæ. Item ponit exemplum in stipulationē operarum per l. in stipulationibus.§. operarum. infra eodem. Et postea contra hunc versi. opponitur. & soluit duobus modis, sed gloss. non bene loquitur. nam stipulatio vnius operæ non est diuidua, imo indiuidua natura & effectu. & ita loquitur contrarium glo. Sed stipulatio plurium operarum bene est diuidua numero, non natura: quia si decedat promissor pluribus hæredibus relictis, quilibet tenetur pro hæreditaria portione: vt quia si promisi decem operas, & sint duo hæredes, vnus tenetur in quinque & alter ad alia quinque. Nos vero loquimur in alia diuisione plurium factorum similium numero, sed diuiduæ vnius facti. ponit etiā gloss. exemplum in stipulatione facti, & sic indiuidua, quod talis stipulatio sit stipulatio facti, quod non est verum. imo stipulatio iuris: vt dicam in alia gloss. quæ incipit, [qui viam.] In stipulationibus aliarum seruitutum realium, dicas ergo verum esse quod ista distinctio habet locum etiam in stipulationibus facti: quia sunt quædam facta diuidua natura & effectu de quibus in §. Cato. quędam vero indiuidua vtroque modo. vt insulam fabricari, fossam fodi, & rem tradi: quia nec diuiditur obligatio inter hæredes: vt in d. l. stipulationes non diuiduntur. nec potest fieri pro parte vt contingat liberatio p illa: quia non tantam vtilitatem afferet pars respectu partis, quantam totum respectu totius. & hoc patet ad tensum. quod non est in obligatione rem dari. Item sunt quædam facta diuidua natura, id est respectu obligationis vt rem restitui. nam diuiditur inter hæredes: vt l. iij. §. li hæres. commo. & tamen est diuidua effectu, quia nō potest fieri restitutio pro parte: vt l. si duo. depo. Et quæ sit ratio diuersitatis inter stipulationem rem tradi, & rem restitui: quia prima non diuiditur inter hæredes. dic vt not. in lege. stipulationes non diuiduntur. In gloss. quæ incipit, [qui viam.] Ista gloss. tenet in princip. quod stipulatio facti. Idem sentit gloss. j. in stipulatio vlus fruct. quæ est seruitus personalis, & mouetur ex eodem: in eis non cadit alia traditio quàm patientia. vt in l. quoties. de seruit. & patientia est factum habens causam successiuam. & ista ratio nihil valet, nec probat intentionem gloss. nam licet ad constitutionem seruitutis requiratur traditio, sicut ad translationem dominij: non tamen sequitur q si stipulatus est seruitutem, videatur stipulatus traditionem seu patientiam per quam fit traditio sicut nec qui stipulatus est rem dari videtur stipulatus traditionē. alias omnis stipulatio dandi diceretur etiam continere factum: quod est falsum: traditio enim venit officio iudicis mercenario: sed translatio dominij vel seruitutis venit iure actionis vel obligationis. & de hoc est text. expressus in l. secunda. in fin. de ser. vrba. præd. Sed Barto. dicit quod ibi loquitur quando agitur confessoria pro seruitute constituta: sed quando agitur personali pro ipsa constituenda etiam traditio venit iure actionis. q non placet postq seruitus fuit tradita iam esset cōstituta. & ideo nō agitur amplius ad traditionem vnde propter verbū traditio, q ibi est, patet q loquitur magis qn agitur pro ipsa cōstituenda. Dic ergo q qui stipulatur seruitutē, stipulatur dari nō fieri. nā §. ex his. vsq ad §. Itē si in facto. loquitur in consistentibus in dando: vt voluit gl. j. in fi. In hoc autē est dif-

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Aliū dicētē. Adde tex. cū gl. fi. quā ibi not. Ang. in l. cū debitore. in fi. infra, rē ra. habe.

ferētia inter traditionē rei corporalis & seruitutis: quia prima pōt fierī pfecte. & habet causam instantaneā. secūda nō qm habet cām succesiuā. s. patientiam, sed & postquā semel est facta traditio, & acquisita seruitus, quia non cēsēt perfecte acquisita, sicut nec est pfecte tradita quousq; pōt prohibere, durat adhuc actio personalis nō ad patientiā vel traditionē. sed ad istā seruitutē nō tamen q; amplius eam consequatur, cū iam habeat sed si prohibeatur vti agi pōt vt constituatur, & consequaī & patiatur. sicut in simili in l. iij. §. si reddita. §. cōmo. & ista actio personalis quæ durat post seruitutē cōstitutā tollitur longo tempore per nō vsum sicut ipa seruitus. & iste est casus in l. corruptionē. C. de vsufru. Sed si non esset constituta, quia nunquā fuisset tradita, tunc actio personalis per ea constituenda non tolleretur longo tēpore, sed logissimo. xxx. ann. per l. si partē. quēad. ser. amit. in prin. ista fuerūt de mente glo. in l. corruptionem. si bene inspiciatur, quam puto non bene fuisse ponderatā per Pet. Bar. & alios: Bar. autem est in opi. quod qui stipulatur seruitutē simpliciter, stipulatur ius & factum, & postquā seruitus est constituta per acquisita, adhuc durat actio personalis ad ipsam patientiā. quod minime verū puto. & hoc quod alias dixi hic reperio etiam esse de mente do. Raph. qui videtur Bar. reprobare. & etiā glo. & est ipsa veritas. licet ipse nō dicat ea quæ. §. dixi. nec ponderauit glos. in l. corruptionē de cæteris quæ tanguntur hic per glos. vide per l. stipulationes non diuiduntur.

In glo. super ver. [liberatio.] ibi. [alias in diuersis hominibus &c.] quia cū, in obligatione generis & alternatiua electio sit debentis si soluerit partē in vna re, per quā videtur ipsam elegisse in vna parte, & contingeret liberatio: posset quo ad aliā partē eligere aliam rem. quia debitor cum habeat electionem, potest variare rem antequā soluat. vt j. eo. l. eum qui certarum. § fina. ergo in parte. q; hoc redundaret in magnū præiudiciū
7 creditoris. †Ex hoc infero quod si electio non esset debitoris non haberet locum quod hic dicitur. imo per solutionem partis factam creditori volenti contingeret liberatio: quia posset astringere soluentem ad soluēdum aliam partem in eadem re postquā habet electionē nec posset vitiare: quia creditori nō conceditur variatio. vt not. in dicta l. eum qui certarum. § fin. hoc etiā tenet do. Rapha. in fi. & alias hoc dixi nec reperi ali
a quem alium dicentem[a] limitatur etiam quod hic dicitur: vbi appareat de voluntate creditoris quod voluit debitorem liberare pro illa parte. nam hoc conceditur eis fauore quod nō cōtingat liberatio cui potest renuntiare. sed nonne eo ipso quod recepit partem in vna re videtur sibi præiudicare. Respōdeo nō: quia potest recipere cum spe quod soluatur alia pars in eadem re: vt in simili dicitur in l. si patronus. §. j. de bo. lib. requiritur ergo quod dicat expresse q; potest soluere' aliam partē
8 in alia re ad hoc vt sibi præiudicet. † Etiam notandū quod in hoc casu creditor non cogitur recipere partem nec à principali debitore nec ab vno ex hæredibus eius: sed in obligatione simplici, licet non cogatur recipere ab ipso debitore: quia non soluit totum quod debet. vt not. Cyn. post Pe. in l. iij. C. de nego. gest. nam alia ratio est in simplici alia in alternatiua, vel generis. In glos. mag diuide eam in tres partes. nam primo format duas oppo. contra tertium membrū distinctionis huius. §. q; est de stipulatione generis vel alternatiua. & soluit vsq; ibi: [si in genere.] secundo dicit aliqua quæ cōcernunt sequentē. §. vsq; ad versi. [sed videtur,] tertio dicit alia quæ concernunt. §. si tamen hominem. de quo opponit ad dictum. §. & soluit tribus modis. & istam partē reseruo in illo. §. in prima parte glo. arguit contra tex. qui dicit esse in pendenti. q; hoc non poterit procedere à partium numeratione. continet ergo duos casus cum tamen sint tres. Primus est si debitor soluendo partē esset liberatus totaliter & tunc nō penderet: imo esset certū q; obligatio esset extincta in illa parte. Secundo si nullo modo est liberatus & tunc obligatio pristina remanet in suo effectu firma & cum eius effectu vt possit conueniri ac si nihil soluisset. Sed est dare tertium casum in quo sumus de præsenti: quia nō est liberatus ex toto, vt obligatio sit sublata nec remanet obligatus vt prius vt obligatio habeat effectum: sed remanet obligatus mero iure & sine effectu: quia si vellet agere pro illa parte, obstat exceptio prius quā recepit: vnde dicitur obligatio cessare hoc casu nō autē esse extincta, nec cū efficacia remanisse. † & ista gl. semper allegat q; aliquādo obligatio cessat, & tamē nō est sublata. breuiter per hoc nō tollitur cōtrariū de pē dētia: ideo solue vt dixi super tex. nec est verū q; dicit glos. q; cessat obligatio, si loquitur in obligatione generis: imo si soluit partem in vna specie, perinde potest conueniri ad integrā speciē ac si nihil soluisset: vt l. si stipulatus. j. de sol. ī j. charta. p; cederet tamē in stipulatione alternatiua: quia si promisisti stichum aut decē, & soluisti quinq; licet nō sis liberatus in. v. nō tamē possum petere stichū, aut quinq;, quia soluisti partem rei debitæ: vt l. si nō sortē. §. fi. de cōdi. inde. nō sic in casu percedēti: quia in obligatione generis nulla species est debita. hoc tñ procedit in principali debitore: sed in hæredibus eius si vnus ex eis solueret partē, in obligatione generis nō esset liberatus nec tñ posset cōueniri & sic cessaret obligatio. & hoc vult glo. in secūda parte sui in ver. [si in genere.] vbi videt sibīpsi cōtraria: sed reducas ad cōcordiā modo prædicto. Itē opponit gl. in ver. [Itē no.] q; imo cōtingit liberatio per sol. partis. vt in. d. l. si stipulatus. & rñdet q; ibi in stipulatione certæ quātitatis, vel certę speciei, simplici hic in stipulatiōe generis, vel alternatiua.

2 ☞ *Legatarius non potest variare acceptando partem legati: & partem repudiando.*
Quid in hæredibus legatarij?
3 *Statutum quod homicida decapitetur nisi habeat pacem ab hærede occisi, & occisus habeat plures hæredes, & unus solus facit pacem, an euitabit pœnam capitis.*
4 *Si unus ex hæredibus agat pro constituenda seruitute, & obtineat, an hoc prosit cohæredibus?*
5 *Quid in socijs?*

1 §. Ex his ergo. †Stipulatio generis, vel alternatiua licet diuidatur sui natura inter hæredes promissoris soluēdo partem etiam creditori volenti nō liberatur in parte, nisi cæteri soluāt partes suas in eadē re, sed stipulatio seruitutis prędialis inter hæredes promissoris vel stipulatoris non diuiditur: sed cōtra quēlibet & cuilibet cōpetit actio insolidū. h. d. vsq; ad §. si tamen hominē. & primo loquitur de stipulatione generis vel alternatiua vsq; ibi: [& ideo.] Secundo de stipulatione seruitutis, qñ promissor recesit plurib⁹ hæredibus relictis vsq; ibi: [ex quo.] Tertio quādo decesit stipulator pluribus hæredibus relictis. Itē quælibet illarum subdiuiditur in duas. Primo enim ponitur dictū vsq; ibi: [non enim.] & postea eius ratio. In secunda ponitur primo dictū vsq; ibi: [sed quo casu.] secundo determinatio cuiusdā dubij circa ipsum. Item in tertio ponitur primo dictum vsq; ibi: [sed quidam.] secundo tollit quandam obligationem quæ ad ipsum fieri poterat, reprobando quorundā opin. In tex. ibi: [ex his.] ergo refertur ad tertium mēbrum. d. §. pe. q; est de stipulatiōe generis, vel alternatiua. & postea in ver. [& igitur.] infert ad tertiū mēbrū q; est de stipulatione seruitutis. In tex. ibi: [liberari possunt.] sicut ergo defunctus in obligatione generis vel alternatiua soluendo partē creditori volenti nō liberatur à parte. vt s., pxi. §. ita nec aliquis de hęredibus suis, nisi alij soluāt partes eorū in eadē re. vt hic videbatur cōtrarium: quia defunctō poterat imputari quare non soluebat totum vt tenetur ad totū, sed hæredi nō videbitur imputandū, cū nō in plus tenetur. sed certe ista nō erat ratio quare defunctus soluē do partē non liberatur à parte: sed alia, nec contingat in diuersis rebus solutio fieri: vt dixi in §. præcedenti. Et ista ratio ita viget in persona hæredum multo magis quā in persona defuncti: quia facilius variabunt plures quam vnus, licet autem non liberetur soluendo partem: nō tamen tenetur nisi in parte hęreditaria: quia istę stipulatiōes sunt diuiduæ respectu obligationis, licet non respectu solutionis. & hoc vult gl. j. huius. §. & vlti. præcedē. §. ibi: [si in genere &c.] dicens esse mirabile, quia soluit quod debet, & tamen non liberatur hoc tñ verū q; nō liberatur mero iure vt tollatur substantia obligatiōis: licet liberetur cū effectu, vt nō possit cōueniri quousq; sit certū an alij soluāt partes suas in eadē re: an recusent oīno soluere. & hoc voluit ea. gl. in ver. [qd ergo.] vbi videt reuocare in dubiū q; hic in tex. expresse dicit, & sic fatur. Sed intellige modo quo dixi & si contingit alios soluere in eadē re, fingeretur à principio liberatus in totū, licet re vera nō fuerit liberatus: sed si recusat soluere in eadem re fingitur non fuisse in effectu libera-

tus licet fuerit. & poterit conueniri tā ipse quam etiam alij. & quia nō cōcordāt in eadē re, condēnabuntur in æstimatione: & sic inspecto hoc futuro euentu dicitur obligatio fuisse in pē denti, licet respectu præsentis status non esset in pēdenti, imo incerta: quia quo ad talem liberationē clarū est quod non erat liberatus inquantū ad effectū: quia clarū erat q; erat liberatus. & hoc voluit glo. in esse. in illo ver. vbi obscure loquitur: sed re cusauerūt in eadē re soluere partes sine iusta cā q; expediebat omnibus solui, tenebuntur alijs ad interesse: quia noluerūt soluere: vt s. fam. ercis. l. hæres. §. si incertum. nec stabitur maiori parti. & sic alij cogantur velint nolint soluere in eadē re. quia in his quæ sunt contraria pluribus vt singulis, non statur maiori parti. vt l. per fundum. de ser. ru. præd. & hoc voluit alia gl. super ver. immutatur. in fi. sed quia discordant se inuicē impediunt & deuenitur ad æstimationē: vt voluit eadē glo. in fi. In text. non. enim. Nō. istā regulā. propter quā iste. §. semper alleg. quā intelligo quādo eadē vel maior ratio subest in persona hæredū: vt in casu præcedenti: alias secus. vt in l. legatarius.
2 de leg. j. † quod legatarius nō potest variare partem legati acceptando partē, & partem repudiando: quia varietas in eadē persona reprobatur vt in l. nonnunq;. de colla. do. Sed quid si decedat pluribus hæredibus relictis potest vnus acceptare, & alter repudiare: quia non sic reprobatur varietas in personis plurium: facit. l. in causæ. de procura. & idē solue contrariū formatū in eadē gl. Pone etiā exemplū in obligatiōe simplici certe quātitatis vel speciei, quia debitor principalis non pōt soluere partem creditori inuito: vt l. tutor. §. Lucius. de vsur. & tamen vnus ex hæredibus eius sic vt not. Pe. post Dy. in l. iij. de neg. gest. quia hic est diuersa ratio. nā debitor non soluebat totum quod debebat hęres: sic & illa erat sola ratio. potest etiā poni exemplū in §. Cato. in fi. quia in stipulatiōe facti diuidui si principalis promissor facit pro parte, non euitat cōmissionē pœnæ in totum & tamē si hæres eius faciat pro parte sua, bene euitat: quia non cōmittitur contra non facientem, vt ibi patet: tunc autem dicitur immutari cōditio ex persona hæredis, quando immutaretur aliquid quod sit de natura obligationis. & si insit alias secus. & sic soluitur contrariū. de leg. j. C. de priui. do quia priuilegium de quo ibi non enumerat obligationē dotis, vel actionem, sed dabatur personę mulieris: ideo cū persona finitur. Sunt enim quædam priuilegia quæ dantur personæ quædam actioni de dote contractui: vt not. per Bart. in l. j. solu. mat. In tex. ibi: singuli insolidū tenentur. & tamen vnus sine cōsensu aliorū non potest seruitutē imponere in fundo hæreditario cōmuni: vt l. vnus ex socijs. de serui. rusti. prædio. vnde hic cadit eadem oppositio quæ. j. fit in vers. ex quo quidam. quādo stipulator decesit pluribus hæredibus relictis, vt stipulatio videatur euanescere propter difficultatē exe cutionis eius. sed solue vt ibi soluitur, quod difficultas siue sit ex parte debitoris, siue creditoris non vitiat stipulationem à principio: vt l. continuus. §. illud. j. eod. nec ex postfacto resoluit. Et istum tex. inducit Bart. in §. Cato. † ad quæstionem sta
5 tuti dicentis q; homicida decapitetur, nisi habeat pacem ab hę rede occisi: & si occisus habet plures hæredes, & vnus solus facit pacem an euitabit pœnam capitis: nam dixerunt quidam q; sic: quia vindicta pertinet ad quemlibet ex hæredibus insolidum, ergo & facere pacem, & iniuriā remittere: & ita fuit determinatum Bononiæ: quod etiam Oldra. tenuit: sed Bar. contra. nam licet ad quemlibet insolidum pertineat vindicta, non tamen sequitur quod vnus possit facere alijs præiudiciū sicut hic quilibet tenetur insolidum: & tamen vnus sine alijs nō potest seruitutem imponere in illorum præiudiciū. nam posset esse ille vnus ribaldus qui pro modica pecunia remitteret tantam iniuriam in dedecus aliorum: tenet tamen Barto. quod stetur maiori parti per. l. & suum hæredem: in fi. cum lege sequenti. supra. de pac. nam si hoc est fauore liberationis à debito pecuniario, potius à pœna capitali. & de ista quæstione vide per Bal. in l. j. C. de liber. vbi etiam quærit an sufficiat habere pacem à mortifere vulnerato, cum statutum de solis hæredibus loquatur. de hoc etiam per Barto. in l. damni. §. sed infect. In text. ibi: quo casu. §. congrue refertur ad primum casum. §. de obligatione generis & alternatiua: si vnus ex hæredibus volens liberari soluat vnam rem integram vt

repetat æstimationē à cohæredibus pro parte, & hoc si vtiliter gesit: alias secus. potest etiam referri ad primum præcedētem casum tantum ad subaudītum, si vnus ex hæredibus conuentus ad seruitutē præstandā, & condemnatus nō potuit eā præstare: quia cohæredes non consenserunt: & ideo fuit deuētum ad officium iudicis mercenarium æstimationē totius seruitutis, & eam soluit vt repetat à cohæredibus si requisiti sine iusta causa non consenserunt. Sed tunc fortiter obst. quia licet obligatio ad ipsam seruitutē concernat quemlibet insolidum, obligatio tamen ad æstimationem, quia non trahitur, videtur concernere quemlibet pro parte: vt not. gl. s. proxi. §. quæ incipit, qui viam. in fi. & j. eo. §. in gl. quæ incipit, contra, supra, famil. ercisc. un. & c. si ita est, iste soluendo totā æstimationem soluit voluntarie. & sic videtur quod non repetat per actionē nego. gest. & hic dicitur contrarium. Sol. dicit Bart singulariter quod imo hic ex necessitate habuit soluere: actio fuit proposita ad seruitutē: & sic insolidū. & quia non tradebatur, fuit necesse per officium iudicis mercenarium deuenitur ad æstimationem: & sic debuit æstimari tota seruitus, sicut tota fuit petita. hoc probatur hic subtiliter intuendo. Sed si æstimatio peteretur iure actionis: pone exemplum in stipulatione facti, in qua post moram succedit obligatio ad æstimationem, tunc habet locum contrarium: quia peteretur à quolibet pro parte nō dico quod in stipulatione seruitutis hoc possit contingere: quia illa est stipulatio dandi, in qua post moram non succedit obligatio ad interesse: vt l. vbi autem. in fi. j. eo. Et ex hoc intero vltra Bar. in stipulatione facti, quod si post moram nō agatur ad interesse: sed ad ipsum factum, ad quod potest agi, licet succedit obligatio ad interesse, non vt præcise cogatur ad factū: sed vt deueniatur ad æstimationem officio iudicis, si non vult facere: vt vult gl. expresse. j. ca. l. §. Item si in facto. in j. gl. mag. quod cum fiet æstimatio ad soluendū interesse, sicut fuit actum ad solidum factum per illum tex. ita intellectum, sed si nō ageretur ad factū, sed ad executionē, deberet agi pro parte hæreditaria, & ita loquitur glo. in contrarium alleg. Tenementi singulariter: potest etiā dici & ita alias hic dixi. Sed nūc reperio Ang. etiā sentire quod vnus de hæredibus cū teneat insolidū ex stipulatione defuncti, potest inuitis cohęredibus imponere seruitutē in fundo cōmuni, vt liberetur sicut fideiussor cōdemnatus pōt tradere rē principalis debitoris, & trasferre dominū, licet nō habeat: vt no. in §. Cato. per l. si procura. §. si ignoranter. C. man. & per auf. si captiui. C. de epis. & cleri. hoc tamen casu nō pōt hic loqui: quia nihil repeteret à cohęredibus: cuius cōtrariū hic dicitur: ergo &c. †In tex. ibi, insolidum. habeant. actionē. Sed quid si vnus egit & obtinuit, an hoc ꝑsit cohęredibus: videt q; sic per l. loci corpus. §. vsusfructus. &. §. si fundū. si serui. ven. Sed ibi loquitur qñ agit cōfessoria pro seruitute constituta: hic agitur personali pro ea cōstituenda: vnde non prodest alijs secūdū omnes: sed an prosit sibīpsi vti seruitute: in gl. magna in fi. q̄ inci. valet enim. sunt opi. cōtrariæ Azo. qđ sic. lo. cōtra vtraq; opi. est bona. prima vt possit vti seruitute. i. cōmodo seruitutis: quia aduersarius q; succubuit, non pōt ipsum prohibere ire per fundū. de serui. rusti. prædi. Secūda est bona quātū ad ius seruitutis. quia nō pōt ipsam constituere fundo cōmuni sine voluntate aliorum: vt j. statim subijcitur. †In tex. ibi: acquiri seruitus non potest: 5
sed nec etiam stipulari potest vnus ex socijs seruitutē ad fundum cōem, postq; ipse solam cōstituere non pōt. nec ipso iure valet stipulatio vt j. eo. l. pluribus. §. & l. si vnus. de serui. rusti. prædio. sed omnes simul sic, nō diuersis tēporib⁹: & bene possent diuersis tēporibus cōstituere seruitutē: vt l. receptū. cōia prędi. Ratio diuersitatis est: qa stipulatio nō debet stare in pēdēti: sed aut statim valere, aut nō valere, vt l. vsumfructū. de stipu. ser. vnde stipulatio vnius anteq; interueniat stipulatio alterius est nulla, nec postea recōualescit: nō sic in iure reali, quod pōt stare in pendenti: vt d. l. receptū. circa fin. Sed videtur q; per mortem stipulatoris euanescat stipulatio: vt j. eod. l. si sub vna. §. fi. vbi si alienat fundum ad quē stipulatus est, euanescit: sed hæredis institutio loco alienatiōis est: vt. l. peto. §. fratres. de leg. ij. Sol. aliud alienat inter viuos. vt ibi: quia stipulatio nō transit in illum singularem successorem, & sic si non extingue retur, remaneret penes illū qui nō habet fundum, quod stare

Universidad de Navarra
Biblioteca

non potest cum seruitus requirat prędium seruiens:vt in l. cōmunia prędi.Sed cum alienat titulo vniuersali,transit stipulatio in hæredes:& ideo cessat ratio inualiditatis:& eadem ratione si alienans inter viuos eodem instanti cederet ius stipulationis,vel ante traditionē fundi:& sic antequā esset extincta, nō euaneſceret,ſecus si post:quia non valeret cessio, tanq̄ facta de euictione extincta.& hoc voluit Bar.ī d.l.si sub vna.§.fi.

§.Si tamen hominē. Glo.nō intellexerunt istū §.secundū Pet. quem oēs sequunt:& h.d.ī stipulatiōe generis vel alternatiua,licet vnus ex hæredibus soluendo partem in vna re non posſit liberari. vt ſ.proxi.§.in prin.per sententiam tamen absolutoriā & acceptilationem bene potest liberari:& idem in principali debitore & fideiussoribus eius vt possint liberari pro parte:licet soluendo nō possent.h.d.quia illo casu cessat ratio quæ erat, ne fiat solutio in diuersis rebus.nā istud hic non pōt contingere: quia liberatio fit sine solutione partis.& tex.dū dicit egero. expone:si succubuero .sed non dat aliquā bonā solutionem.

In glo.quæ incipit: vt liberatio contingat. ibi, vel erant duo. hæc vera.Dy.nam ibi quilibet est obligatus insolidū ad eādem rē:ideo acceptilatio facta vni,liberat.omnes: hoc quilibet ex hæredibus erat obligatus pro parte:licet nō posſit liberari nisi soluerit totū:vnde videbatur quod haberentur, vt plures rei debēdi: & q̄ acceptilatio facta vni prodesset omnibus.contrarium tamen patet hic in tex.dū dicit pars duntaxat cæterorum obligationi supererit:quia inſpicitur obligatio,nō solutio vt operetur solū in parte. In ea.gl. ibi: statim liberarentur.quia si debes mihi hominē in genere non teneris nisi ad ſpeciem:si ergo libero te ab vna ſpecie:in x.videor illā elegisse:vt l.cum certis.de lega.j.& cum acceptilatio tolleret obligationem ab illa ſpecie,tollit etiam ab omnibus alijs.Sed si libero te a dimidia vt vnius ſpeciei, remanes obligatus in alia dimidia,vt hic.& ita vult gloſſ.in effectu.

1 ☞ *Fieri quod interdum ponatur pro non fieri.*
2 *Stipulatio mihi hæredique meo ire agere licere per fundum tuum:an transeat cōtra hæredes ſtipulatoris,uel eius ſingulares ſucceſſores,ſi de ipſis non ſit facta mentio?*
3 *Quando uerba ſonant in factum,& ſtipulator habet prædium , non dicitur ſtipulatio ſeruitutis,niſi adiciatur cauſa legis:ne utilitas prædy deterioretur.*
4 *Si aliquis propter debitum alterius ſuit exactus per repreſalias an ab illo recuperet?*
5 *In ſtipulatione facti à principio & ante moram an ſolum factum ſit in obligatione & non intereſſe.*
6 *Quid poſt moram.*
7 *Licet ſuccedat obligatio ad intereſſe:an tamen factum non deſinat eſſe in obligatione?*
8 *Quod ad factum non poſſit quis præciſe cōpelli ſi uult ſoluere intereſſe,& quid in obligationibus dandis.*
9 *Quod poſſit agi ad factum,non ut præciſe actor ipſum conſequatur:ſed ut conſequatur condemnationem ad intereſſe ſi non fiat.*

1 **§.Item si in facto.** †Si vnus ex hæredibus promissoris veniat cōtra in stipulatione facti indiuidui cōmittitur stipulatio ad solidū interesse cōtra omnes videlicet pro hæreditaria portione: & q̄d alij soluunt ab illo recuperāt.sed si vni ex hæredibus stipulatoris fiat,cōmittitur stipulatio ad interesse pro parte illius tantū: sed ad pœnā cōmittitur insolidū quo ad omnes mero iure.tñ alijs obst.exceptio:quoniā eorum non interest.h.d.vsq̄ ad §.cato. Et primo loquitur qñ decesſit promissor pluribus hęredibus relictis,& vnus solus venit contra:quo casu indistincte cōmittitur stipulatio insolidū cū effectu tam ad interesse vt hic: quā etiā ad pœnā.vt in §.Cato.post prin.ibi,ab omnibus &c. & hoc vsq̄ ibi: contra. Secundo quando decesſit stipulator pluribus hæredibus relictis:& vni soli fiat contra per promissorem.nam tunc distinguitur.aut non fuit commissa pœna,& quæritur inquātū cōtinetur ad interesse,& non committitur nisi pro parte illius,etiā mero iure:aut fuit promissa pœna, & committitur mero iure insolidū non solū illi contra quem ventum est,sed etiam alijs:tamen illis obstat exceptio de æquitate:cū non sint offensi.& hoc vsq̄ ad l.seq.in ver.sed hæc. Tertio ponit rationem diuersitatis inter primum casum & secundum:quare in primo committitur indistincte ad solidum interesse vel pœnā,& tamen non sic in secundo:quia in primo vno tantū ex hæredibus promissoris contra faciente aufertur cōmodū stipulationis insolidū ipsi stipulatori, sicut si omnes cōtra fecissent:sed in secūdo casu si fiat cōtra vnū tantū ex hæredibus,alijs nō aufertur cōmodū stipulationis:ideo & interesse nō cōmittitur in aliquo etiā mero iure,postquā eorū non interest:non enim potest habere actionē ad interesse ille cuius nihil interest:ista enim essent inter se cōtraria: sed pœna bene cōmittitur quo ad oēs mero iure:qm̄ in illa non inspicitur interesse:ideo etiā vbi interesse deficit cōsoluit̄ per l.vt quis stipuletur pœnā si vult posse agere,vt j.e.l.stipulatio ista.§.alias. 2 ex æquitate tñ obstat exceptio & hoc ibi tradit. †In tex.ibi: per te non fieri. No.ex eo quod.§.dixi: si in facto. & tunc exēplificat de nō facto,quod interdū fieri ponit pro non fieri: vt etiā dicit glo.in prin.l.Sed opp.fortiter.nā si illa etiam alia stipulatio de qua sequitur,puta mihi hærediq̄ meo ire agere licere p̄ fundū tuū,videtur esse stipulationes seruitutis:& tñ dicit eas cōsistere in facto,ergo bñ dicit gl.in §.huius l.q̄ incipit: qui viā. qui stipulat̄ seruitutē,stipulat̄ factū cuius cōtrariū ibi dixi.Sol. negat̄ primū,q̄ istæ sunt stipulatiōes seruitutis:imo simplicis facti p̄sonalis:& hoc voluit Bar.in l.stipulatio ista.§. si qs ita.j.e.& in l.si sub vna.§.fi.circa fi.& in l.pe.de serui. rust. præ.vbi dicit no.q̄ tūc est stipulatio seruitutis qñ verba referuntur ad ius:puta ius intereſſe ire agere per fundū tuū:sed qñ merū factū,vt erat hic:tūc stipulatio simplicis facti personalis & hic est magis effectus:quia secundū hoc non transmitteret ad hæredes promissoris,vel stipulatoris,nisi de ipsis fuerit facta expressa mētio:& ita fuit hic:& si alienaret fundus promissoris,vel stipulatoris,etiā postq̄ stipulator incepisset vti cōmodo stipulatiōis nō trāsiret in emptorē obligatio actiue vel passiue:qa res nō est effecta vitio realis,ſ seruitutis:secus si esset stipulatio seruitutis,vt l.via constituit.§.si fundus.de serui. rusti. præd.sed idē Bar.in §.Cato.in vj.q.videtur de directo tenere cōtrariū,q̄ imo istæ sint stipulationes seruitutis:alias nō procederet illud quod dicitur hic in secunda parte, q̄ si vnus ex hæredibus stipulatoris prohiberetur stipulatio pœnalis cōmitteret̄ omnibus simul de rigore:& solus prohibitus ageret ad partē pœnæ:imo tūc ꝓhibit̄ ageret ad totā pœnā & sibi soli cōmitteret̄:& sic ostēdit̄:nā tūc de natura sui nō trāsmitteret̄ stipulatio ad hæredes:vt.§.dixi:sed trāsmittit̄:qa facta est de ipsis mētio quo casu cēset̄ noua stipulatio in p̄sona hr̄dū:& licet in p̄sona de functi fuerit vna,in p̄sonis hęredū multiplicabit̄:& tot cēsent̄ quot sunt hęredes p illū.§.si qs ita intellexit Pet.cui⁹ intellectū Bar.ibi valde cōmēdat p quē infert Pet. q̄ si fuit stipulat⁹ vsum ī fundo tuo mihi & hæredib⁹ meis, qlibet hæredū habebit vsum insolidū,ac si qlibet eorū fuisset stipulatus p se.Sed qñ stipulatio est trāsitoria ad hęredes,de sui natura nō multiplicat̄:sed est vna p̄sona oīm.Et ex his decidit̄ qō. Si duo fecerūt pacē:& alter alteri p se & suos hæredes promisit alteri recipienti p se & suis hæredib⁹ nō offendere sub certa pœna,& vn⁹ de hæredib⁹ fuerit offensus,cōmittit̄ sibi soli stipulatio pœnalis ad solidā pœnā mero iure & cū effectu,ac si ille fuisset solidā pœnā stipulat⁹:qa illa stipl̄o est simplicis facti personalis:& ad hæredes non transit nisi qñ facta est mentio. Tūc ipse opp.cōtra hāc decisionē de isto.§.in ij.parte. vbi cōmitttitur pœnalis stipulatio oībus simul:& offensus nō pōt petere nisi partē.ad quod ipse respōdit q̄d istæ erāt stipulationes seruitutū:& sic transmittebātur ad hæredes,etiā si de ipsis non fuisset facta mentio:& sic expresio eorū nihil operat: merito nō multiplicātur stipulationes in personis eorum.Sed illa quæ erat penes defunctū trāsit ad eos, & diuidit̄ inter eos:cū sit de pecunia.vnde Bar.sibi cōtrariatur in dictis iuribus super intellectu huius § Breuiter videt̄ mihi dicendū q̄ si stipulator non habebat fundū:clarū est q̄ neutra istarū stipulationū pōt dici stipulatio seruitutis:& tunc nō haberet locū istud q̄d dicitur in secunda parte:quia multiplicarentur stipulationes in personis hæredum:& ille prohibitus ageret ad solidā pœnam ipse solus secūdum ea quæ Bar.ibi dicit post Pet.in d.§.si quis ita.& hoc per l j.communia prædi. Sed si ponimus q̄ stipulator habebat fundū:& sic poterat esse stipulatio seruitutis : tunc adhuc dico q̄ nō est seruitutis:sed simplicis facti:de stip.ser. .§. locutus est. vnde hic dari intelligeret q̄ istæ non sint stipulationes seruitutis:sed facti:quod etiam patet:quia in eis succedit obligatio ad interesse:de quo interesse hic loquit̄ q̄d nō esset in stipulatione seruitutis,quæ est stipulatio dādi:nec ob.l.hæredes.§.an ea.fami.erci.& id q̄d dixit gl.in §.ex his.in vlt.gl.mag. quæ incipit, valet

valet.in fi.qa non puto eā verā:qa si non statur seruitus,agat̄ ad interesse:sed bene venit officio iudicis mercenario sicut in omnibus obligationibus dandi:& ita intelligo.§.an ea.sed licet non sint stipulationes seruitutis qa tñ contēplatione fundi stipulantis fuerunt interpositæ,habent similitudinē cum illa quantum ad hoc vt transeat ad hæredes,sicut trāsit ipse fund⁹: & sic non multiplicantur in personis hæredū:ideo nō cōmittitur soli prohibitio:sed omnibus non sic trāsiret̄ in singulare successorem,postquā nō est acquisitū ius reale:& ista sunt de a apicibus⁹ iuris:& altissimæ speculationis.†Adde dicit Spec. 3 q̄ nō sonant in factū,& stipulator habet prædiū,non dicitur stipulatio seruitutis,nisi adiiciat̄ cā:videlicet ne vtilitas p̄dijs deterioret̄.iō si habes domū tuā iuxta meā:& ꝓmittis nō facere feneſtrā in tuo pariete,nō est stipulatio seruitutis:nisi adiiceret cā ne vsus domus meæ deterioret̄:vt ipse not.eleganter in ti.de emp.& vē.§.j.ver.sed pone,q̄ cauit vicino.In text.[ibi tenet̄.] ſ.pro hæreditarijs portionib⁹.vt in §.Cato.post prin. Sed quare tenet̄ postq̄ recuperat à ꝓhibente:vt sequitur nō ne melius fuisset dicere q̄ nō tenet̄,vt viteť circuitus? Respōdeo pro seruando iuris rigore:quia cū ista obligatio descēdat ex cōtractu defuncti,perinde est ac si defunct⁹ prohibuisset etiā vno tantū,ꝓhibēte qui p̄sonam eius representat:quo casu fuisset cōmissa insolidū cōtra eum:& postea transmissa ad oēs hæredes p hæreditarijs portionib⁹,sed vt soluetur æqtas recuperātis ab illo quorū facto fuerūt dānificati:vt l.iij.in fin.de condi.ob causam.Sed si obligatio nō descēderet ex contractu defuncti,ille solus teneret̄ q deliqſſet.vt l.de pupillo.§.si pluriū.de ope.no.nun.idē si ex contractu defuncti bonæ fidei.vt ſ.depo.l.in depositi.in fi.cū l.seq.& §.cōmo.l.in cōmodato.§. si ex facto.Et q̄ hic dicit̄ interesse,idē in pœna:vt in §. Cato. post prin.Itē hic loquitur quando factū erat indiuiduū: sed si diuiduū cōtra solū p̄hibētē cōmittit̄ tā in pœna quā in interesse:vt d.§.Cato.& §.at si de eo.& hic in fi.glo.mag.& ad ipsum autē factū in dubiū agit̄ cōtra quē exhæredib⁹ insolidū:vt in 4 §.ex his.ver.& idē.ſ.ea.l.†In tex.ibi:[fami.erc.]alleg.iſte tex. per Iac.de are.Si aliquis p̄pter debitū alterius fuerit exactus per repreſalias,q̄ ab illo recuperet q̄ est verū si p̄pter verum debitū illius:nā illū liberat:vt l.soluendo.de neg.gest.sed si p̄pter p̄tēsum,& nō verū.iniuria em̄ facta nō debet alteri nocere.l.si per imprudentiā.de euic.nisi causam præstitisset:vt hic: & l.exceptiones.de fideiuſ.& patet in l.nam et seruus.de neg. gest.In ſcda parte.§.ibi:[insolidū cōmittit̄ stipulatio.] l.quo ad oēs.etiā nō prohibitos.& cuilibet acquirit̄ actio pro parte ad pœnam:sed solus prohibitus agit ad partē suam,cæteri repellunt̄ exceptione:vt sequitur.& sic patet q̄ in pœnis committēdis nō inſpicit̄ itereſſe:qa cōmittit̄ etiā ei cui⁹ nō itereſt: sed in eis exigēdis inſpicit̄,qa nisi intersit remouet̄ exceptione.Sed contra,q̄ non remoueatur.vt j.e.l.stipulatio ista.§.alteri.vbi pœna cōmittit̄:& exigit̄ ab eo cuius nō interest.Solille erat ibi de directo offensus.vñ & hic iste ꝓhibit⁹ ēt si sua non interesſet,posſet agere: qa de directo offensus est,p illū.§.hic vero alij nō sunt offensi.Sed cōtra,ex quo nō sunt offensi,nec etiā ei debet cōmitti de rigore.vt l.aduersus.ſ.de arbi. loq̄t qñ offensus est fideiuſſor qui cōpromisit:nā pœna committitur principali & mero iure.Solutio ibi non est offensus principalis vere vel interpretatiue:hic licet non vere ſaltem tamen interpretatiue : quia offenso cohærede, qui repræsentat p̄sonam defuncti, censetur defunctus offensus,quem alij etiā representant.Distingue ergo tres casus no.dum quæritur an in pœnis inſpiciatur intereſſe:dic aut ille cuius non interest de directo offenditur:& tūc pœna cum effectu committit̄,ſi fuit ꝓmissa sibi vel alteri cuius p̄sonam ipse repræsentat. vt dicto §.alteri.& hic inquantum loquitur de prohibito . aut non fuit offensus directo,sed per indirectum. & tunc aut non sentit damnum:& committitur mero iure,non cum effectu:vt hic.prout loquitur de non prohibitis.aut ſenſit damnum,& tunc committitur cum effectu:vt si offenditur fideiuſſor qui potest recuperare a principali,nam per indirectum offenditur principalis,& ſentit damnum.vt dicta lege aduersus aut nullo modo offenditur nec vere,nec interpretatiue:& tūc nec cōmittitur , nec exigitur : vt in ea.l.aduersus.& quod not. in gl.l.cū pœna. e.ti.in fi. Vltimo Bar.limitat istū text.nisi ille prohibitus iret per fundū nomine omniū a cohæredū,forte tanquā factor vel negotiorū gestor aliorū absentiū: nā tunc oēs cēsentur prohibiti:& tunc obst.exceptio. vt in l.si stipulatus fuero per te non fieri. 5 in fi.j.eo. †Ex glo.mag.collige plura. Primo q̄ in stipulatione facti à principio & ante morā solum factū est in obligatione, non intereſſe:tempore autē quo studebā, dominus Christophorus de castigloñ.dominus meus videbatur dicere cōtrarium, quod qui promittit factū,videtur promittere intereſſe si nō fiat cōtra:quē allegat.l. si quis ab alio.de re iudi.in §.j. vbi est tex. de directo in contrariū, dū dicit q̄ si facit illud factū,dicitur feciſſe quod promisit, ergo promisit ipsum factū. allegabat etiā hanc glo.debes tamen scire q̄ antequam trāseat tps quo facere potuerit, licet factū sit in obligatione,nō tamē potest agi:vt j. eo.l.si ita stipulatus essem abs te. quod tamē videtur intelligendū scilicet ad interesse. Sed ad ipsum factū vt condēneť ad faciendum nō video quarę nō posſit agi postquam est in obligatione vt hac glos.& obligatio est pura. 6 † Secūdo collige q̄ post morā est in obligatione interesse.i. æstimatio facti & ad eā pōt agi recta via:vt ī l. stipulatiōes nō diuidunt̄.ver.Celsus.j.eo.patet in l.j.in prin.de act.empt.licet secus sit in obligatione dandi in qua solū superest officiū iudi 7 cis mercenariū,iuxta no.in l.vinū.in fi.mag.gl.si cer.pe.† Tertio collige ex gl.dū dicit:[& interesse.]ponendo.i.pro etiā q̄ licet succedat obligatio ad interesse, nō tamē factū desinit esse in obligatione , & sic non fit nouatio per hanc obligationem succedaneam,quæ prouenit ex dispositione iuris, sed vtrunq̄ est in obligatione. qualiter autem hoc sit an vtrunque copulatiue an alternatiue.plene examinatur per Barto.in l.stipulationes non diuiduntur.in quæstionibus. Quid autem de stipulatione pœnali,an per ipsam nouetur obligatio prima? dic 8 vt in l.ita stipulatus. infra eodem. † Quarto collige quod ad factum non potest præciſe compelli,si vult soluere intereſſe, sed ad dandum bene compellitur: ideo non succedit obligatio ad intereſſe:vt l.vbi autem . §.fina.infra eodem. illud tamē non est semper verum , quia fallit quando est factum in obligatione legali: vt not.in l.stipulatio.§.siue.de operis noui nuntiatio.vel ex vltima voluntate:vt l.fideicommiſ.§.fina. de leg. iij.& de hoc etiam plene per Barto. in l.stipulationes non diuiduntur.in quæstionibus.† Quinto & vltimo collige quod 9 potest agi ad factum , non vt præciſe actor ipsum consequatur , sed vt consequatur condemnationem ad intereſſe si non fiat &c.hic tripliciter ponitur practica in l.prima.de act. emp. quam Barto. examinat dicta l.stipulationes. & ad istum artic. adde quæ dixi in §. ex his verb. sed quo casu quando agere tur contra vnum solum ex hæredibus promissoris. de materia autem istorum tex.super gloſ.distinguit:sed non perfecte tangitur in Specu.de arbi.§.fina.versi.quid si plura.& versi.an autem.vbi omnino vide,sed plenius in.§.Cato.

¶Apicibus. dicit d. Alexā.q̄ hæc dicta Pau.cōtinēt magnā diuinationem : ideo ipse sequitur opin. Ang.in l.seruus.§.si pluriū.ſ.si quis cau. & Ange.hic Imo.in §.si quis.ſ. l.j.& ipse met ibidē Cy . post Pet.in l.veteris . C. de cōtrahend.& cōmit.stip. Guli.de cu. Iac.But.in l.Iurisgētiū.§.pactorū. ſ. de pact.Raph. & Imo. in l.si fic.la ij.ī.eo . Si autē plures principales facerent pacē , & permitteret̄ qlibet insolidū inuicem de non offendendo , an censeātur correi , vt vno offenſo omnes agere posſint? vide p Bar.i auth.hoc ita. C.de duo.reis.ī fi .ī. ti.j.Bar.ī.l.ij. C . de lib.& eorū li. ipm̄ p pau.ī l.si id q̄d.j.ti.j.

2 ☞ *Si nomine pœnæ promiſſum eſt aliquid indiuiduum,ut domum fabricare,an uno ex hæredibus promiſſoris contrafaciente,poſſit ſtipulator à quocunque ipſorum petere totā pœnam? & nume.5.*
3 *Si eam conſecutus eſt ab illo qui non uenit contra, an ille recuperet omnes expenſas ab eo qui contra uenit? & nume.2.*
4 *Stipulatio rem reſtitui , an diuidatur inter hæredes, & quid in ſtipulatione rem tradi?*
5 *In ſtipulatione facti indiuidui quando uno ex hæredibus promiſſoris contrafaciente committitur ſtipulatio , niſi pro parte contrafacientis, & quando ad ſolidam pœnā?*
6 *Stipulatio amplius non agi,an ſit diuidua?*
7 *Stipulatio,an & quando committitur inſolidum quando factum eſt diuiduum, & promiſſor principalis facit pro parte tantum?*
8 *Quid in præparatorijs?*
9 *Quid ſi eſſent plura facta?*
10 *Quid ſi plures promiſerunt?*
11 *Quid ſi contrafaciens fuit impeditus?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quid in obligationibus dandi?
8 *Statutum si dicat quod occidens decapitetur nisi habeat pacem ab hæredibus offensi: an tunc sufficiat habere pacem ab uno.*

LEX IIII.

Eadem dicemus.

1 §. Cato libro. †Pœna adiecta stipulationi continenti indiuiduum committitur insolidum contra omnes hæredes promissoris, videlicet quemlibet pro hæreditaria portione, etiã si per vnũ tantũ ex eis factũ fuerit contra stipulationẽ. hoc primo. Sed si stipulatio cõtinet factũ diuiduũ, cõmittet contra illũ solũ pro portiõe sua dũtaxat. hoc secõdo. Sed si ipse ꝓmissor veniat cõtra, ꝓpte cõmittit indistincte insolidũ si factũ erat diuiduũ. hoc tertio & vltimo dicit totus §. quẽ diuide, q prĩo ponit dictũ catonis bimẽbre vsq; ibi: [aut ab omnibus.] Secundo ꝓsequitur vtrũq; membrum, declarando in quo casu locũ habeat quodlibet eorum harum ponendo exempla. & de primo membro duo quorum vnum est affirmatiuum, vt ita fieri: aliud negatiuum: vt parte non quominus mihi agere liceat per fundum tuum. de secundo similiter ponit vnum negatiuũ, puta si promisisti non agere. & hoc vsque ibi: [& differentiæ hanc esse rationem &c.] postea in ver. [sed videamus.] addit exemplũ affirmatiuum in stipulatione rati, vt si promisisti Titium hæredemq; suum ratum habiturum. Tertio in. §. Idem ponit rationem diuersitatis inter primum membrum & secundum vsq; ibi: [sed videamus.] Quarto in illo ver. reuocat in dubiũ verũ quod. ſ. posuerat pro constanti. ſ. q stipulatio iter fieri, & stipulatio per te non fieri quominus liceat tibi agere, sunt stipulationes facti indiuidui: & quẽrit an hoc sit verum in stipulatione per te non fieri, vt sic æquiparetur stipu. iter fieri. an autem sit stipulatio facti indiuidui, & sic æquiparetur stipulationi de rato? Azo respondet q non æquiparet stipulationi de rato, quia illa est diuidua: sed potius stipulationi iter fieri, quę est indiuidua. & ibi stat tota scrupulositas tex. istius §. quia cætera dicta sunt clara. & hoc vsq; quasi ad fi. ibi: [quãuis.] Quinto & vltimo, quia §. dixerat quando vnus ex hæredibus promissoris fecit contra, determinat quid iuris quando ipse promissor faceret contra pro parte, licet sit de facto diuiduo quantum ad hoc vt euitet commissionem pœnæ: imo committetur pœna insolidum contra eum etiam si in modico fecisset cõtrarium. dicit Spec. in loco ſ. proxime alleg. q si promisisses dare centum sub pœna, etiam si non soluisses. xcix. propter vnum non solutum non committeret pœna in totum. facit auſ. qui rem. de sacrosan. eccle. & in l. communi diui. in prin. ſ. communi diui. quia quantum ad pœnam illa summa de centum est in conditione, si non solueris. & conditio non recipit diuisionem, sed formaliter debet impleri: vt l. qui hæredi. de condi. & demon. Et aduerte q iste. §. fraternizat cum §. Itẽ si ni facto. qui est medulla istius: nam vterq; loquitur qualiter committitur stipulatio secundaria ad pœnam vel interesse: nõ autem qualiter committitur principalis ad ipsum factum indiuiduum. de isto enim nihil in istis tex. licet Bar. in primis tribus oppositionibus quas hic facit aggrediatur hunc artic. qui magis cadit in l. stipulationes non diuiduntur. & ex his quæ ibi not. perficitur. nam Bar. hic tangit omnia. sed quædam dicta Cy. & Pet. in l. pro hæreditarijs. C. de hæredi. act. & hoc facit causa ordinãdi cõmentum suũ, sed in tribus iste §. generalior est quam §. Item si in facto. imo ille §. cum seq. loquitur dũtaxat de quatuor stipulationibus continentibus indiuiduum. hic vero generaliter de quolibet indiuiduum continente. Item ille §. loquitur tantum de stipulatione continente indiuiduum: iste vero etiam de continente diuiduum. Item ille §. solum loquitur quando vnus ex hæredibus promissoris facit contra, vel vni ex hæredibus stipulatoris fiat contra. iste vero tam de his loquitur quam etiam quando ipse promissor facit contra pro parte, & pro illa parte implet vt sibi hoc non profit. & hoc patet in fi. q autem hic loquitur etiam quando vni ex hæredibus stipulatoris fiat contra, patet circa fi. dum dicit quod solus aget a quo fuit petitum, licet in præcedentibus loquatur quãdo vnus ex hæredibus promissoris facit contra, & hic in facto diuiduo nõ refert an vnus ex hæredibus promissoris faciat contra, an vni ex hæredibus stipulatoris fiat contra. quia neutro casu cõmittitur pœna etiam mero iure nisi pro parte illius. & hoc dixit glo. j. in fin. in ij. Item si in facto. licet quando factum est diuiduum distinguatur inter pœnam & interesse: vt ibi distinguit glo. Contra vero §. generalior est, quam iste in vno, quia hic loquitur solum quando committitur stipulatio ad pœnam si fuit promissa: ibi, vero qualiter committitur etiam ad interesse si non fuit promissa. In prin. tex. ibi: [certæ pecuniæ.] 2 †Sed quid si nomine pœnæ promissum est aliquid indiuiduum: vt vt domum fabricare: dixit Pet. quod vno ex hæredibus contrafaciente potest stipulator à quocunq; ipsorum petere totã pœnam: tamen debet offerre partem æstimationis, per l. cum filius. de leg. iij. Bar. super hoc dubitauit, & indecisum reliquit. Ange. dicit q nihil habet offerre, quia tota domus debetur ei, sed si eam consecutus est ab illo qui non venit contra, recuperat ille omnes expensas ab eo qui contrauenit. Illud tamẽ videtur verum quando factum principaliter erat indiuiduum, vt tunc possit agere contra quemlibet insolidum ad solidam pœnam, sed si erat diuiduum, contra illum solum qui venit cõtra agit ad totam pœnam cum effectu postquam est diuidua: alias ageret ad partẽ pœnæ: vt hic & per hoc expeditur quicquid dixit Bar. in j. q. 3 †In tex. ibi: [pro portione hæreditaria.] sed non contrafacientes recuperant à contrafaciente: vt in §. Item si in facto. versi. sed fami. erci. per quem iste tex. supletur. & ille per istum cum illa verba ibi non ponãtur. hoc tamen verum cum agitur ad pœnam diuiduam. si vero ad ipsum indiuiduũ quod principaliter deductum fuit in stipulatione, tunc contra quemlibet agitur insolidum: siue sit indiuiduum naturaliter, vt seruitus: vt in l. ij. §. ex his. ver. & ideo. siue accidentaliter. vt facta: vt j. eo. l. stipulationes non diuiduntur. nam multa sunt facta quæ naturaliter possunt fieri pro parte, & in stipulatiõe pro parte deduci: vt insulã fabricare, fossam fodere, & fundum tradi, sed postquã sunt deducta in totum, dicũtur indiuidua. vt obligatio descendat in quemlibet ex hæredibus insolidum nec ponit ꝓ parte fieri, vt contingat liberatio. & sic sunt indiuidua quo ad obligationem & solutionem, non 4 quo ad contractum. †Fallit tamen hoc in stipulatione rem restitui: nam restitutio est factum indiuiduum, quia pro parte fieri non potest etiam naturaliter si fienda est de re mobili: vt in l. si duo. ſ. depo. & aliquando de immobili: & tamen obligatio ad rem restituendam diuiditur inter hæredes: siue proueniat ex contractu bonæ fidei vt in. l. iij. §. si hæres. ſ. commo. siue sit actio stricti iuris. vt in. l. in condictione. ſ. de condi. furt. & l. si plures. de vi & vi ar. non sic in stipulatione rem tradi, quæ est diuidua sicut & alia facta quibus comparatur. vt patet in. d. l. stipulatiões non diuiduntur. propter quod dicit Bar. & ipsam esse indiuiduam quo ad obligationem. Et assignat rationem diuersitatis, quia rem tradi habet naturam meri facti in aliis, qa statim post morã succedit in obligatio. vt i ea. l. patet. ideo etiã in hoc sequitur naturã aliorum factorum: vt sit indiuidua quo ad obligationẽ. Sed obligatio rem restitui participat de natura dationis: quia propter solã moram non statim succedit obligatio ad æstimationem: sed re perempta bene succedit. & in hoc participat natura facti: ideo in ea seruatur media via: vt sit indiuidua quo ad obligationem: & indiuidua quo ad solutionem. & istud fuit de mente Dy. qui omnia facta posuit in duo membra: & rem restitui in alio membro. reiectis opinionibus multorum, qui dicebant obligationem rei tradi non differre ab obligatione rem restitui, nec econuerso: sed quod esset fienda differentia ex quo cõtractu descendant, an à bonæ fidei, vel stricti iuris: et alij dicebãt an ex cõtractu qui celebratur verbis, an ex eo qui celebratur re. quas omnes opi. Bar. reprobat per illam. l. in condictione. de condi. fur. & hæc omnia plene per eum in. l. stipulationes nõ diuiduntur in. viij. contrario. Sed contra Bar. argue, q obligatio rẽ tradi sit indiuidua. primo, quia licet in ea statim post moram succedat obligatio ad æstimationẽ: attamẽ si debitor habet facultatem rei tradendę, potest præcisè cõpelli ad tradendum, & sic participat de natura dationis: vt in l. j. in prin. de act. empt. in gl. quæ etiam firmat. & tenet Bar. in. l. stipulationes non diuiduntur. in. viij. q. ver. ad tertium venio. Præterea Bar. in tertio contrario illius legis dicit q obligatio fundum tradi non est indiuidua, ea ratione q pars tradita non afferat vtilitatem tantam respectu partis, quãtam tota respectu totius, imo affert, sed ideo est indiuidua, ne si contrarium diceremus, contingat quod in duabus rebus fiat sol. quia si tradat partem liberaretur ab illa, & ad alteram non poterat præcisè compelli, sed liberaretur soluendo interesse: ideo dicitur indiuidua propter hoc solum ne in diuersis rebus contingat so. fieri. Sed istud fundamentum falsum est: imo potest cõpelli præcise ad alteram partem, si habet facultatem tradendi: vt ſ. dixi. & sic illud inconueniens non potest resultare, & posito quod esset verũ, nõ sequitur ex eo q esset indiuidua quo ad obligationẽ: vt patet in obligatione generis, & alternatiua, quę sunt indiuiduæ illa ratione: tamen diuiduæ quo ad obligationem: licet indiuiduę quo ad solutionem: vt in l. ij. §. j. in fi. et ibi no. in vlt. gl. mag. & etiam in §. ex his. in j. co. Præterea tex. habemus multos quod obligatio rem tradi ex vltima voluntate diuidit inter hæredes: vt l. turpia. §. fi. & l. si tibi homo. §. si fundum. de leg. j. cũ multis si. ideo videtur dicendum q eiusdem sunt naturæ cum obligatione rem restitui. Et hoc quidam dixerũt dicẽtes q licet in l. stipulationes non diuid. rem tradi, iungitur cũ aliis factis, & solum assimilat eis in hoc q est indiuidua, sicut & alia facta, non tamen per omnia, sed quo ad sol. tantum: alia vero etiam quo ad obligationem, & hoc maxime videtur verum quãdo ordinatur ad traditionem dominij, vel quasi dñij: vt est illa qua tenetur venditor. nam puto sine dubio eam diuidi inter hæredes: & hoc est vtile, quia non debet agi nisi ꝓ parte contra aliquem istorum: & condẽnatio fieri debet pro parte, licet traditio non possit pro parte fieri, vt in l. si duo. in fi. ſ. depo. & si ageretur insolidum, puniretur tanquã plus petens, sed do. Raph. tenet econuerso, quod obligatio rem restitui est indiuidua, sicut obligatio rem tradi: & ad hoc l. iij. §. si hęres. cõmo. Respondit q debet intelligi in obligatione secundaria q̃ contrahitur ad æstimationem: quia res non restituitur: quod est vna truffa. & non potest tolerari: & expresse contra illam l. in condictione. de condi. furt. vbi condictio furtiua diuiditur inter hæredes: posito autem quod obligatio rem restitui vel rẽ tradi diuidatur inter hęredes: si tamen vnus eorũ habet facultatem rei restituendę, vel tradendæ: potest insolidum conueniri, quod est mirabile, vt detur actio in plus quã sit obligatio: vt d. ij. si hęres. in fi. hoc tamen quando descenderet ex contractu bonæ fidei. Si autẽ esset actio stricti iuris, distinguitur, an concurrat cum ea rei ven. & idem: quia attrahit ad se naturam illius, quæ est vt detur contra possessorem: nisi fuerit lis contestata, quia diuiditur inter hæredes, sicut actio personalis: vt l. ij. §. fi. de pręto. stip. Sed si rei vendicatio non concurrat, datur pro parte cõtra quemlibet, licet vnus habeat facultatem rei tradendæ: & non contra illum solum: vt l. si tibi homo. §. cum fundum. de leg. j. secundum Bar. qui in hoc secutus est Dy. qui dicit ista verba in l. si fundũ. §. si tu ex parte. ad leg. fal. & sic Bar. sentit per hoc q obligatio rem tradi quando cum ea concurrit venditio, sit diuidua, & nõ deꝫ nisi pro parte: cuius cõtrarium vno soluente alij liberant. & hæc habentur in l. si duo. & in l. si vt certo. §. si vehiculũ. in fi. ſ. cõmo. q̃ sunt ll. difficiles & ꝓ ista sunt expedita oĩa quæ tangit Bar. in quarta op. cũ seq. vsq; ad distinctionẽ suã quã facit post eas incluſiue, licet ꝓ multa verba, & sua distinctio nõ est necessaria: quia per prædicta intelligitur quicquid in ea boni est sine cõfusione: & iste est primus 6 articulus principalis pertinens ad materiam huius §. †In text. ibi, [veluti amplius non agi. No. q ista stipulatio est diuidua. sed hoc verũ secũdũ Dy. qñ actio prima competebat ad diuiduũ, vt est hic: secus si ad indiuiduum, vel ad speciẽ. & hoc etiã tenet Bar. in v. q. Item intellige tex. q pœna cõmittat pro parte si vnus ex hæredibus venit cõtra, si non fuit opposita exceptio agẽti: sed si fuisset opposita: & obtinuisset opponens, nõ cõmitteret pœna in aliquo: quia non debet habere pœnã, & restitui. vt in l. Stichum. §. si pactũ. ſ. de pac. & l. apud Celsum. §. Labeo. de do. exce. nisi esset apposita clausula rato manente pacto: vt in l. qui fidem. de transact. quod autem dixi in stipulatione amplius non agi. idem secundum Ange. in stipulatione de nõ mouendo vel faciẽdo controuersiam, vel de non imbrigando vel faciendo querimoniam: de quibus in l. non solũ. §.

dum stipulor seruitutem viæ, vel itineris: a & tunc est stipulatio dandi: & nullũ continet factum. nec tenet promissor nisi pati: tamẽ istud pati non est in obligatione: vt ibi dixi: nec tenet aliquid facere: vt l. quoties. la. j. de seruí. Sed si stipulor iter fieri, vel viam, tunc stipulor seruitutem & etiam factum: puta vt sternas locum per quem habeã intrare: & concedas mihi ius itinerãdi: & hoc voluit dicere glo. hic q continet vt iter fiat, & præstetur: & tunc potest ꝓcedere opi. ibi no. q continet ius & factum: & vtrunq; est in obligatione.

5 †Aduerte autẽ q illud quod hic dicitur vt vno ex hæredibus promissoris contra faciente in stipulatione facti, indiuiduum cõmittat stipulatio ad solidã pœnam vel interesse, recipit quadruplicẽ limitationẽ. Prima est quando stipulatio esset prætoria ad factum: alias præter æquitatem prætoris non cõmittitur nisi pro parte contra facientis: vt est casus singularis secũdum intellectũ Bart. in l. pœnalis. §. Iul. ad leg. fal. facit l. ij. §. incertã. de pręto. stip. hoc tamen verum in hęredibus promissoris. sed in ipso principali promissore secus quia contra ipsum cõmitteretur insolidũ: licet esse prætoria: vt in l. in stipulatiõe. de dã. infect. & hic per Bar. in ij. q. Secunda procedit quando ex cõtra factione vnius hæredis auferret totum commodum stipulationis, vt in illa stipulatione per te non fieri quominus mihi ire agere liceat: vt patet in ver. [vt in illa.] alʒ secus pone exẽplum in facto affirmatiuo si quis promisit mihi facere domũ sub pœna: & vnus ex hæredibus non vult facere, & sic venit contra: alius facit totam domum: certe licet factum sit indiuiduum, tamen nullum commodum mihi aufertur ex contrafactione vnius, q in nihilum pœna committitur. et hoc dico per istum tex. à contrario sensu, quia cessat ratio de qua hic. Tertia limitatio quando obligatio descendit ex contractu defuncti, alias solus contraueniens teneretur: vt in l. de pupillo. §. si plurium. de no. ope. nun. & l. fi. ad sille. Quarto quando descẽderet ex contractu defuncti, tamen actio esset bonæfidei, qa contra solum contrafacientem committeretur insolidum vt in l. in depositi. ſ. depositi cũ l. seq. & l. in cõmodato. §. si ex facto. ſ. cõmo. vel dic melʒ quod ibi nõ agebatur ad interesse ex ꝓmissione defuncti, quia obligatio depositi contrahitur solum ad rem restituendam, nõ vt dolus malus ad sit, tamen venit ex dispositione legali: ideo si vnus ex hęredibus dolum cõmittat, obligatio legalis (licet ex eodem contractu descendat) nõ cõtrahitur nisi contra illum solum, sed quando descendit ex promissione defuncti, vt quia expresse promisisset dolũ malũ nõ cõmittere in deposito. vt in prin. huius legis, tunc vno ex hęredibus cõmittẽte, obligatio ad pœnã vel interesse cõmitteretur cõtra oẽs hęredes: & ita intelligo illas leges ꝓ illũ tex. quia tũc de directo veniretur contra promissa per defunctum. & hæc est veritas, licet doc. non tangãt. Sed si omnes hęredes cõmitterent dolũ, etiã non præcedẽte illa ꝓmissione: tũc aut nõ in re stituendo: & quilibet tenetur ad æstimationẽ ꝓ parte, aut alio modo in faciẽdo, vel negligendo: & tũc quilibet teneꝫ insolidũ: & habenꝫ tanquã plures rei debẽdi, licet revera nõ sint, & vno soluente alij liberanꝫ. & hæc habentur in l. si duo. & in l. si vt certo. §. si vehiculũ. in fi. ſ. cõmo. q̃ sunt ll. difficiles & ꝓ ista sunt expedita oĩa quæ tangit Bar. in quarta op. cũ seq. vsq; ad distinctionẽ suã quã facit post eas incluſiue, licet ꝓ multa verba, & sua distinctio nõ est necessaria: quia per prædicta intelligitur quicquid in ea boni est sine cõfusione: & iste est primus 6 articulus principalis pertinens ad materiam huius §. †In text. ibi, [veluti amplius non agi. No. q ista stipulatio est diuidua. sed hoc verũ secũdũ Dy. qñ actio prima competebat ad diuiduũ, vt est hic: secus si ad indiuiduum, vel ad speciẽ. & hoc etiã tenet Bar. in v. q. Item intellige tex. q pœna cõmittat pro parte si vnus ex hæredibus venit cõtra, si non fuit opposita exceptio agẽti: sed si fuisset opposita: & obtinuisset opponens, nõ cõmitteret pœna in aliquo: quia non debet habere pœnã, & restitui. vt in l. Stichum. §. si pactũ. ſ. de pac. & l. apud Celsum. §. Labeo. de do. exce. nisi esset apposita clausula rato manente pacto: vt in l. qui fidem. de transact. quod autem dixi in stipulatione amplius non agi. idem secundum Ange. in stipulatione de nõ mouendo vel faciẽdo controuersiam, vel de non imbrigando vel faciendo querimoniam: de quibus in l. non solũ. §.

a ¶ Infrascata. d. alex. dicit hic saluari posse opi. Bar. licet ro. et contra Bart. teneat, vide hic per eum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 ¶ Mulier l. Vide ad hoc q̄ voluit idem Ange.consi.cclxxxvij.& vide quæ posui ff.in §.ex his.

si status.de procu. Sed in stipulatione Titiũ hæredẽq̄ suũ ratũ habiturũ. dicit Bar. hic in ij.q.q̄ in illa stipulatione cõmittitur pœna pro parte contra facientis tantũ m, etiã si actio prima (cuius occasione interposita est) erat super indiuiduo, si talis stipulatio rati erat prætoria per illũ §. Iul. sed si nõ erat prætoria, tũc idẽ q̄d in stipulatiõe ampliꝰ nõ agi. Vltimo q̄ dicitur hic habet locũ in stipulationibus facti diuidui: sed in stipulatiõe dãdi, nõ, licet actio sit indiuidua: quia vno ex hæredibus dante, cõmittit pœna insolidũ: vt j.l. q̄xi.§.fi. & hic in gl. quę incipit. j.l.proxi. quod dic vt ibi declarabo: & per prædicta sunt expedita alia quę Bar. tangit in sequentibus opp. post prædictã distinctionẽ secundã vsq̄ ad tertiã distinctionẽ inclusiue vsq̄ ad q̄nes: licet per
7 plura verba. †In fi. tex. ibi, [quãuis ipse dominus.] i. principalis promissor. No. ergo q̄ etiã q̄n factũ est diuiduũ, si principalis promissor facit pro parte tantũ, cõmittitur stipulatio insolidũ. q̄d intellige etiã si prima stipulatio esset prætoria: quia æq̄tas prætoris nõ iuuat eũ, vt posit totũ facere: sed bñ iuuat hæredes. limita tamẽ q̄n interuenit stipulatio pœnalis: aliãs ad interesse cõmitteretur solũ pro parte pro qua venit contra: vt j. rem ratã haberi. l. si procurator. Itẽ secundò locũ habet hoc in extrajudicialibus: vel etiã in iudicialibus decisorijs: vt j. l. proxi. §. fina. secus in pręparatorijs, in quibus cõmittitur pœna insolidũ mero iure, Sed obstat exceptio de æquitate, quia in illis mitius procedit. ad hoc est casus in l. si seruus. §. si pluriũ. si quis cau. quod dic vt ibi dixi, Tertia limitatio est, q̄n erat vnũ factũ & ipse fecit pro parte: si aũt plura, & ipse fecit vnũ, & aliud nõ: tũc pœna cõmittitur pro parte nisi fuerit dictum expresse cõtrariũ q̄ cõmittatur, si prædicta vel aliqua prædictorũ obseruata non fuerint: & ita cõmuniter dicunt notarij: & hæc habẽtur in Spec. de arbi. §. fi. ver. quid si plura. Quarta limi. quia loquitur q̄n esset vnus solus debitor: sed si plures, & vnus faceret partẽ suã, alius nõ, esset idem quod in pluribus hæredibus vnius debitoris: vt no. in eo. §. ver. vt autẽ. Vltimo limita oĩa prædicta vbi nõ facies fuerit impeditus: quia tũc de æquitate pœnam euitat tã in obligatione facti per l. si vehemẽta. §. idem iuris. ad l. rho. de iac. quã in obligatione dãdi si propter paupertatẽ superuenientẽ nõ dedit: vt in Spe. de loca. §. nũc verò aliqua. ver. xxix. quod etiã tenuit Iac. but. in d. §. si pluriũ. & Bar. hic. Itẽ illa distinctio inter dationẽ & factũ, licet fiat de iure ciuili, nõ fit de iure canonico: vt no. in c. suã. de pœniten. Et ex prędictis habes quicquid est hic vtilitatis, exceptis duabus qõ. vltimis, quas ponit hic Bar. de quibus tũ tetigi in §. Itẽ si in facto. & §. contra autẽ. †Vltimo Ang. dicit hic aliqua bona verba q̄n statutũ diceret q̄ occidens decapitetur nisi habeat pacẽ ab hæredibus offensi. an sufficiat ipsi occidenti habere pacem ab vno: nã Bar. tenet q̄ nõ: sed requiratꝰ maior pars. Ange. vi-
a deꝰ dicere q̄ in maiori parte non debet cõputari mulier[4] q̄n ad ipsam nõ pertinet vindicta sanguinis, nec manualiter eã facere teneatur, per glo. quæ est in c. j. §. hoc aũt. in fi mag. gl. qui feu. dare posꝰ dicit etiã q̄ si vnus ex hæredibus esset de familia vel consortio occisi: & alij essent extranei, ille solus præferret omnibus, q̄n ad ipsum pertinet vindicta pluscq̄ ad alios. l. j. cũ seq. de lib. cau. & l. lul. §. si quis omiꝰ. causa testa. & remit. ad no. in addi. Spe. de treug. & pace. vbi aliquę quæstiões no. ponũtur circa hũc articulũ. dic & vltimo q̄ ante cõdẽnationẽ factã de crimine sufficeret habere pacẽ ab vno p̄ l. si quis hac. qui & à qui. & si facta esset alijs præsentibus, & nõ cõtradicentibus, etiã post cõdẽnationẽ sufficeret: quia viderent alij cõsentire p̄ l. cõsilio. §. fi. de cura. furio. & idẽ si esset absentes, & sciuissent, & potuissent p̄hibere: & nõ fecerũt, nec prohibuerũt. Paulus.

§. Si is qui. Stipulationes de quibus hic, licet cõtineãt factũ indiuiduũ, quatenus tamen cõmittũtur ad pœnã vel interesse, dicuntur diuiduæ. h. d. facit q̄d not. gl. in l. ij. §. j. qui incipit, q viã. ff. eo. in fi. In tex. ibi, [pluribus hęredibus relictis, subaudi: & omnibus fuit res euicta, quia vẽditor nõ defendit: vel quia nõ plenè, & sic ab omnibus hæredibus stipulatoris fuit cõtractum: & in hoc differt à præcedentibus §. qui loquũtur q̄n vni tantũ vel ab vno tantũ ex hæredibus fit cõtra, & ista stipulatio est pœnalis quatenꝰ duplũ excedit simplũ, & continet principaliter factũ indiuiduũ: quia promittit de faciendo, quod non potest fieri pro parte: vt in ff. Sequentes autẽ stipulationes cõmittuntur ad interesse, & similiter continẽt factum indiuiduũ: vt in exẽplis, quod declara vt colligit ex gl. In tex. ibi, [ex parte stipulatorũ recepta sunt.] Iste tex. innuit quod aliud sit ex parte stipulantis: vt in exẽplis ff. positis. & aliud in hæredibus promissoris: vt statim sequitur, sed ista non est eius intentio, quia quæ diuidua sunt ex parte vnius, sunt etiam ex parte alterius: vt ff. eo. l. ij. §. ex his: sed vult dicere q̄ licet illud quod continent istæ stipulationes secũdario, vt pœna vel interesse, sit diuiduũ: vt in exemplis supra positis: illud tamen quod cõtinet principaliter quod incũbit promissori, ne stipulatio ad pœnam vel interesse committatur, est indiuiduum. Et no. q̄ defensio est indiuidua: quia non potes me defendere pro parte: & pro parte non, vt euites pœnã: & ita loquitur. Similiter si contra te ago, nõ potes te defendere pro parte & propter nõ, sed si sunt plures cõuenti, & vnus se defendit, alter non potest expediri iudiciũ: & differri quo ad alium: vt l. non idcirco. ff. de iudi. & l. de vnoquoq̄. de re iudi. & vtrobiq̄ per Bar. sufficienter. In gl. quæ incipit, [stipulatio.] ibi, [in actione in factum idem in actione qua agitur: vt destruatur q̄ factum est.] Imo quia agatur ad interesse: quia nõ fuit destructum, illa enim quæ datur ad destruendũ, cõpetit cuilibet insolidum secundũ Doctores qui reprehendunt hãc glo. cum distinctio non possit fieri pro parte: sed intentio glo. fuit q̄ licet non possit pro parte, ob. tamen actio ad destruendum, quæ competit cuilibet pro parte sua: sicut videmus in actione depositi & commodati, quæ dantur ad restitutionẽ rei & diuidũtur inter hæredes vtriusq̄, & tñ restitutio nõ potest fieri pro parte: vt in l. si duo. ff. de po. & in l. ij. §. si hæres. cõmo. sed quicquid sit in illis, in hoc Doct. tenent quod dixi in alia glo. magna. vel secundo hæc vera secundũ omnes. In fi. gl. ff. ibi, [sed secus in hæredibus fructuarij.] Ista gl. non bene loquitur innuit enim q̄ finito vsufructu per mortẽ vsufructuarij hęredes eius teneãtur ad restitutionẽ vsusfructus, q̄ nõ est verũ: quia ille redit ad proprietatem ipso iure: sed dic q̄ tenetur ad restitutionem rei corporalis, in quam habuit vsumfructum, & de hoc loquitur tex. quod non potest fieri pro parte.

2 *Verbum merum, quid importet?*
3 *Introducta per statuta quando dicantur ciuilia, & quando prætoria.*

LEX V.

1 **Stipulationum.** †Hic ponitur tertia diuisio stipulationum quadrimembris: nam omnis stipulatio siue contineat dari, siue fieri. Item siue diuidua, siue indiuidua, vel est iudicialis, vel prætoria, vel cõuentionalis, vel cõmunis. de quibus pone exẽplum: vt in text. vsq̄ ad §. stipulatio. Et aduertendum: quia secundum membrum de stipulatione prætoria recipit aliam diuisionem bimembrem: quia omnes prætoriæ vel sunt iudiciales, vel conuentionales, vel communes: vt j. de præto. stipu. l. j. in princi. & sic iudiciales & conuentionales, & communes, de quibus hic non sunt prætoriæ: nam aliquando reperiuntur prætoriæ, & loquitur ibi. aliquando non, & loquitur hic. & sic soluitur contrarium primæ glo. In tex. ibi, [quæ à mero iudicis officio.] expone iudicis scilicet prætoris viuentis: & dic mero: quia prætor mortuus de illis se non impedit, nec eas adinuenit per suã edictã: sed Iudex qui cognoscit de causa cũ debeat habere æquitatem præ oculis: vt in l. q̄ si Ephesi. de eo q̄ certo loco, facit eam interponi, vbicunq̄ æquitas suggerit: vt est casus de dolo, in l. creditor. de pig. ac. & l. si post actum. de rei ven. ex æquitate illarũ ll. & etiam si esset casus in quo per nullam l. prouideretur, & iudici videretur æquum interponi cautionẽ, posset facere interponi eam ex arbitrio sibi dato à lege, per illã l. q̄ si Ephesi. prætoriæ verò sunt, quæ proueniunt ex mero prætoris mortui officio, vt sunt illæ quæ fuerunt inuentæ per prætorem in suis edictis: de quibus. j. de præto stip. cum ti. seq. & in ti. de dã. infect. & in ti. vt leg. no. ca. & ideo dicunt ex mero prætoris officio: quia prætor viuus, seu iudex nihil ex suo arbitrio potest augere, seu minuere de eis: sed debet sequi formã traditam ex edicto prætoris: vt j. eo. l. ex conuentionalibus: † & sic no. significatum huius verbi, merum. nam dicitur. i. purum sine administratione alterius. ff. de iurisd.

omn.

2 omni. iudic. l. Imperium. per quod dicit Ang. se consuluisse[2] q̄ si statutum diceret q̄ à mera interlocutoria non poterit appellari: sed à non mera sic. Sed si iudex pronunciauit instrumentũ mãdandum fore executioni, poterit appellari: quia licet sit interlocutoria, tamen nõ mera: quia illa est mera quę fertur inter principiũ causæ & finem: & sic post eam separatur diffinitiua, vt no. in Spe. de sen. iud. §. j. circa prin. & aliam post se non expectat diffinitiuam: licet sit interlocutoria: quia nõ seruato ordine iudiciario, qui debet seruari in diffinitiua: vt l. prolatã. C. de senten. Et dicit q̄ multi doct. Bononiæ se subscripserunt: licet quidam Paduæ contradixerunt: & placet sua determinatio. In glo. mag. ibi: [quia prætorię &c.] hæc vera: vt patet ex his quæ dixi super litera: aliæ duæ differẽtiæ quas gl. videtur ponere, nõ sunt veræ: quarũ vna est q̄ prætoriæ imponantur iudicis officio nobili iudice adito pricipaliter, ob hoc ipm. iudiciales vero iudicis officio mercenario iudice adito principaliter propter aliud. nã licet frequenter ista cõtingant, tñ nõ semper: vt vidimus in cautione rati, quæ est prætoria & quæ petit à p̄curatore actoris: nã iudex fuit aditus p̄pter aliud p̄ ipsum p̄curatorẽ: & reus per modũ exceptionis: & sic officio mercenario petit eã interponi: & ecõuerso. Reperitur cautio iudicialis peti officio iudicis nobili iudice adito ob hoc ipsum vt in casu l. in omnibus. ff. de iud. nã illa cautio nõ est prætoria q̄n peteret ab eo qui tenet in diẽ vel cõditione ex cõtractu inter viuos: sed est iudicialis ex æquitate illius l. Aliã differentiã ponit gl. quæ dicit q̄ ptoria stipulatiõe nõ põt adiri nisi iudex ordinarius, subaudi habẽs imperiũ: sed iudicialẽ põt facere interponi quilibet iudex etiã delegatus, vel magistratus municipalis habens simplicẽ iurisdictionem: illa differentia dependet à præcedẽti: qa si præcedẽs esset vera, illa etiã esset necessaria: quia q̄ expediunt iudicis officio nobili, sunt de imperio: & nõ possunt expediri p̄ aliũ: q̄ vero mercenario, sunt de simplici iurisdictione: & deseruiunt actioni p̄positæ: & ea quæ iure actionis expediunt, sunt de simplici iurisdictione: sed ga illa nõ est vera, nec etiã ista, vnde dic q̄ siue sit prętoria, siue iudicialis si p̄ ea interponenda principaliter iudex adeaꝰ, debet adiri ordinarius habẽs imperiũ: si aũt incideter, tũc etiã delegatus qui de cã cognoscit: & quilibet alius inferior põt facere eã interponi. Circa fi. gl. ibi. [cõmunes autẽ sunt.] nec in ista parte gl. sentit verũ. nõ em debet inspici principaliter vel secundario ad cognoscẽdũ quæ sint cões: sed est dicendũ q̄ illæ sunt cões quæ reperiuntur in quibusdam casibus p̄missis à prætore mortuo, & in quibusdã nõ: sed ab alijs legũ cõditoribus. vt patet in stipulatione duplæ, quæ inuentione animaliũ p̄uisa fuit ab edicto ędiliũ curuliũ, q erãt prętores, & in q̄busdã nõ: sed ab alijs: vt pro rebus p̄tiosis, iõ sumendo illud verbũ generaliter, ista stipulatio duplæ est cõis, & debet intelligi mõ quo dixi. Itẽ patet in rẽ pupilli saluã fore, quæ q̄n præstatur pupillo, fuit p̄uisa à prætore, & q̄n p̄stat cõtutori, nõ fuit: sed per alios iurisc-
3 sultos, vt in ll. hic allegatis in gl. †Vltimo Bar. dicit vnũ p̄pter q̄d semp allegat, q̄ si aliqua introducãt per statuta, si q̄dẽ facta essent à populo, vel cõcilio generali q̄ repsentat populũ: vt no. gl. q̄ sit long. cõsue. sup rubrica. nõ diceret ptoria: sed ciuilis. si aũt ab aliquo magistratu ppetuo, vel tẽporali: vt à co-
b mite, vel marchione, [b] episcopo vel legato de latere, diceretur prætoria. facit l. forma. C. de offi. præfec. pto. & est hoc vtile: ga prætoriæ requirũt fideiussores, posito q̄ p̄ verbũ, cautio, esset prouisum. vt j. de præto. stip. l. prætoriæ stipulationes. sed ciuiles inuẽtæ per hoc verbũ, cautio, nõ requirũt fideiussores vel pignora: sed simplicẽ p̄missionẽ solẽnẽ, vt in l. sancimus. C. de ver. sig. Itẽ qa actiones descẽdẽtes ex edictis ptorijs sunt annales, licet edicta sint perpetua, sed ciuiles sunt ppetuæ, vt l. ij. C. de cõsti pec. hoc tñ vltimũ est in ptorijs pœnalib[9], vel q̄ dant cõtra regulã iuris cõis ex aliqua specialitate: vt l. in honorarijs. §. sed cũ rescissa. de acti. & obli. nõ in psecutorijs: & q̄ dant lecundũ regulam, quod dic vt institu. de perpe. & tempo. actio.

2 *Dominus cõstituendo procuratorẽ & instrumento relevãdo ipsum ab onere satisdandi: si promittat de indicato soluendo secundum usum consuetum, an hoc sufficiat?*
3 *Differentia inter promissorem, & fideiussorem.*
4 *Si dico promitto tibi quod do: an ista promissio valeat, nisi contineat aliquid in futurum præstandum?*

a *Si in instrumento dicatur talis uendidit & tradidit tibi præsenti & stipulanti, quid operetur istud uerbum stipulati?*
6 *In donatione, an ueniat electio?*

§. Stipulatio autem est.

1 †Stipulatio sumitur p̄ interrogatione & respõsione debet cõtinere aliquid in futurũ p̄standũ. satisdatio vero sumitur p̄ principali obligatione & accessoria, puta
2 fideiussoris. h. d. vsq̄ ad §. si fortẽ. †No. in §. satis p̄ illa. q. quã ponit Cy. in l. j. C. de satisd. & Bar. super rubrica iudi. solu. q̄n qs
c cõstituit p̄curatorẽ, & in instrumento re-
c leuando ipsum ab onere satisdandi, p̄mit d tit de iudicato soluẽdo secundũ vsum cõsuetũ: vtrũ hoc solũ sufficiat, an etiã requiratur q̄ p̄curator se obliget aduersario de iudicato soluẽdo? & videt hæc secũda ps vera: quia cũ regula sit, q̄ q̄ aliũ defendit cũ mãdato vel sine, teneatur satisdare de iudi. sol. vt in l. j. §. fi. seu pe. de p̄cu. & l. mutus. §. j. nõ dicitur satisdedisse nisi interuenerit principalis satisdatio, & ẽt accessoria ipsius dñi. & ista partẽ videtur tenere

¶ Consuluisse. Vide eũdẽ cõ. l. ccxv. Lud. Ro. cõsi. lxxiij. Frã. de are. consil. cvij.

¶ Vel marchione. intellige si recognoscũt superiorẽ, secus: qa tũc sunt ciuiles: vt voluit Ange. hic & sequit. q̄d aũt talia statuta sint ius ptoriũ, tenet Lu. Ro. cõsi. xxxvj. Alex. cõ sil. xliij.

c ¶ Releuando. Adde vt per Ioã. de Ana. consi. xxvij.

d ¶ Sed dico. hæc opi. d. Alex. nõ placet. vt hic per eũ. & p̄ his quæ dicunt hic facit q̄ voluit Io. in addi. ad Spe. in ti. de obli. & solu. quẽ refert & sequit ro. singu. suis q̄ obligabo me tibi in futurũ ad x. q̄ statim sum obligatus, nec requiritur alia obligatio.

Cy. & fuit prima qõ quæ sibi fuit cõmissa q̄n rediuit de studio ad terrã suã. dic vt in dictis locis habet. †No. etiã de expromissore & quæ differentia sit inter, p̄missorẽ & fideiussorẽ not. in aut. de fideiuss. §. sed neq̄. No. etiã in fi. q̄ fideiussor vel ali[9] expromissor nõ obligat nisi in verbis, & sic p̄ stipulationẽ: vt in l. blanditus. C. de fideiuss. alias non diceretur p̄prie fideiussor, vel expromissor: sed põt dici constitutor: vt in tit. de cõsti. pe.
4 †Vltimo glo. hic dicit q̄d si dico, promitto tibi quod do: ista promissio nihil valet: quia debet continere aliquid in futurũ præstandum, non de præsenti, vel præterito. nec ob. ll. allegatæ in glo. quia in illis est infinitum, quod complectitur omne tempus, secundum glo. q̄ no. Bar. super ista gl. dicit plura verba: & Ang. dicit quod gl. dicit verũ, intelligitur minus in quibus loquitur q̄n quis loqueretur in prima persona, vel secũda: sed q̄n in tertia: vt contingit in instrumentis in quibus notari[9] loquitur in tertia persona, locum habent ver. Bar. mihi nõ placet iste modus loquendi: quia non debet esse differentia an in prima vel tertia persona loquatur. vt no. Inno. in c. dudũ. Sed
d dico[d] sic, q̄ aut loquẽdo per verba præsentis vel præteriti tẽporis quis non refert se ad actũ suũ, sed ad illud quod dicit esse vel fuisse: puta promitto quod iste seruus quem tibi vendo est sanus, nullum habens in se vitium vel quod nõ est alteri obligatus, vel venditus: vt quotidie apponit in instrumentis. & tunc ista verba sunt obligatoria, quia videt promisisse interesse, si contrarium reperiatur. & iste est casus in l. si ita quis. §. alleg. per glo. aut refert se ad actum suum. & tunc aut non apponit verbũ promitto, & põt se obligare: licet sit de præsenti: puta do vel dono tibi centum, quæ sunt in p̄sentia nostra. nam ex hoc verbo oritur obligatio & actio: quia videor in futurum tradere: vt l. si quis argentum. C. de do. & hoc voluit glo. in. l. ad eum. cum fi. gl. mag. ff. de dona. dum dicit hodie ista ratio cessat & c. aut apponit verbum promitto. vt in terminis glo. & tũc non valet, propter repugnãtiã. vt in hac gl. quã no. p̄ prędicta rñdetur ad id q̄ quotidie cõtingit † quia reperitur in instrumentis quod talis vendidit & tradidit tali prędenti & stipulanti. Quid operatur illud verbum, stipulanti, cum illa verba, vendidit & tradidit, sint de præterito: & stipulatio requirat aliqd de futuro, vt hic. respondetur: quia cum in venditione veniat euictio, operatur quo ad eam, vt videat eã fuisse stipulatus. Idẽ si nõ venit euictio, esset actus qui haberet causam succesiuã: vt si dicat in instrumentũ, q̄ talis fecit talem, præsentem & stipulantẽ, vsufructuariũ fundi sui. nã cum proprietari[9] teneatur ad patiẽtiã, in futurũ videt illã promisisse: & istũ casum Bart. habuit de facto, et cõsuluit ita, sed si nõ haberet actũ succesiuum nec veniret euictio: vt in donatione: vt si diceret dedit & trãdidit ex causa donationis talem fundum tali præsenti & stipulãti, si quidem contractus fuit in fundo. & sic potuit venire realis traditio, illud verbum, stipulanti, nihil operatur, quia nec in

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Quocunque modo. Adde vltra ea q̃ hic ponit Alex. adhærens Paul. q̃ voluit Rapha. cu. consi. clxj. & dare pœnæ quando possint exigi, siue sint adiectæ facto, siue dario 6 ni. vide per Lu. Ro. consi. cccclviij.

futurũ potest aliquid operari nec de præsenti põt donatione obligari: quia si esset obligatus, liberaret̃ tradẽdo. Sed si extra fundũ factũ esset instrumentũ, & sic non posset importare traditionẽ, iuxta no. in l. prædia. de acqui. pos. tũc importaret obligationẽ, vt teneat̃ tradere. † Et istud est singulare: & in donatione non venit euictio quando incipit à traditione: secus si à promissione, vt in l. Aristo. ff. de dona. §. fi. & ibi no. in casu autẽ isto venit euictio. quia videtur incepisse à promissione: & hoc perpetuo tene menti: satis hoc potest colligi per not. hic per Bar. licet loquatur per verba obscura: nec det bene ad intelligendum.

2 ☞ *Pœna adiecta solutioni quantitatis, an possit hodie peti? cum uideatur adiecta in fraudem: & an soluta parte sortis committatur pœna in totum? & nu. 4.*

3 *Si arbiter condemnauit principalem ad dandum, qui postea decessit pluribus hæredibus relictis antequã soluerit, & unus soluat, alter non, an pœna in cõpromisso contenta cõmittatur contra omnes? & an compromissum transeat ad hæredes?*

1 **§. Si sortem.** † Stipulatio si contineat aliquid dari, vel continet fieri, quod ordinatur ad dandum, vno ex hæredibus promissoris non dante vel faciente, cõmittitur pœna insolidũ cũ effectu contra omnes pro hæreditarijs portionibus, qui tamen soluerũt, recuperant a non soluente, cuius culpa damnum sentiunt. h. d. In tex. ibi, [si sortem.] & sic pecunia. Idem si certam speciem: vt j. eo. l. in executione. §. pe. tunc tamen maior est ratio dubitandi: quia cum illa res sit cõmunis inter hæredes promissoris, nullus eorum potest soluere nisi partem suã. l. si fundum. §. si libertus. de leg. j. vnde soluenti partem suam nihil põt imputari. quare nõ soluit portiones aliorum: & sic pœna non dicitur cõmitti nisi pro parte nõ soluentium nõ sic quãdo promissa fuit pecunia. Sed doc. dicunt no. quod imo põt soluere partes aliorũ, ne incidat in pœnam propter illos, sicut & fideiussor de substantia debitoris, ne cogatur soluere de suo. vt in l. si procura. §. si ignorantes. ff. man. in authẽ. si captiui. C. de episc. & cler. secundum Pe.
2 Bar. & alios. † In tex. ibi. [pœnam.] Sed an hodie posset peti pœna adiecta solutioni quantitatis, cum videatur adiecta in fraudem usurarum? vt in l. cum allegas. C. de vsu. & vsuræ sunt hodie prohibitæ, vide plene per Barto. j. eod. l. si ita stipulatus sum. In tex. ibi. [portionem suam.] nam principalis obligatio ad sortẽ diuidit̃ inter hæredes promissoris, ideo dicit portio. Sed conditio si nõ solueris sortem q̃ soluas pœnam, non diuidit̃ inter eos: sed omnes loco vnius habentur, vt l. cui fundũ. in fi. de condi. & demon. & hoc voluit glos. vltima. in princip. ideo ne pœna committatur, implenda est insolidũ, & hæc est consideratio huius tex. In tex. ibi. [pœna committetur.] ſ. insolidũ. & cũ effectu cõtra omnes, etiã cõtra soluentẽ: quod est mirabile, quia soluit quod dicebat, & tamen incidit in pœnã, & non fuit in mora: sed dic q̃ ista pœna committitur cõtra eũ non propter moram suam, sed propter morã aliorũ, & ex euẽtu cõditionis. In tex. ibi. [donec portio cohæredis soluatur.] ideo sic soluit̃, quia cohæredibus soluẽtibus etiã postq̃ pœna erat cõmissa, & ante cõtestationẽ factã super ea, purgãt morã quo ad se, & quo ad soluentẽ, si non fuit apposita dies certa, vt j. eod. l. si insulam. alias secus si esset dies & pœna, quæ impediunt purgationem moræ, vt l. traiectitiæ. §. de illo. de actio. &
3 ob. In tex. ibi. [sententiæ iudicis.] i. arbitri qui condemnauit ad dandũ ipsum principalem, qui postea decesit pluribus hæredibus derelictis antequã soluerint, & vnus soluit, alter non. vel dic q̃ condẽnauit hæredes, sed tunc debes intelligere q̃ in compromisso fuit actũ q̃ transiret ad hæredes, alias non trãsiret. vt l. diẽ, p ferre. §. j. §. de arbi. gl. tamẽ quæ incipit. [si vnus.] timore huius intellexit tex. quando duo compromiserunt, & sic vno soluente alter nõ: tenet̃ gl. illa q̃ cõmittatur pœna etiã contra ambos? doct. contra q̃ imo contra illũ solum. & ita determinauit Spec. expresse in ti. de arbi. §. fi. ver. vt aũt. licet doc. nõ allegent. & dixi in §. Cato. in gl. mag. [In iudicijs.] i. in præparatorijs iudiciorũ. in quibus mitius agit̃ vt in l. stipulatiões. eo. ti. hic in extraiudicialibus. vt in prima parte. §. vel iudicialibus decisorijs. vt in secũda parte quibus durius agit̃, vt §. de arbi. l. Celsus. in prin. cũ ibi no. est & alia differẽtia inter istũ §. &
illũ: quia ibi stipulatio cõtinebat factũ diuiduũ: vt gl. dicit. j. in ver. [itẽ contra.] vbi reperitur istud idẽ cõtrariũ. hic cõtinebat dationẽ vel factũ q̃d ad eã ordinabat̃. Itẽ ibi loquitur in ipso principali, p missore implẽte, p parte hic in hæredib⁹ eius. ideo cõgruentius signatus est ille §. pro contrario. ad §. Cato. in fin. vbi loquit̃ de principali, p missore: & cõclude q̃ hic cõmittit̃ tota pœna, & cũ effectu: & q̃d põt exigi à quolibet ex hæredibus, etiã ab illo qui soluerat, partẽ suã. vt est hic casus circa finem ibi. [sed à coherede ei satisfieri debet & c.] cõtra quẽ tex. loquebatur in arg. opp. quã glo. ibi recitauit, dũ dixit obstãte exceptione pro parte soluentis. In gl. ibi: [sed speciale.] tu dic q̃ ibi factũ de quo hic ordinabatur ad dãdũ q̃d arbiter cõdẽnauerat ad dãdũ, iõ reputat̃ poti⁹ datio quã factũ: sicut ecõtra datio cũ ordinatur ad factũ reputat̃ factũ: vt not. in l. naturales. §. quod si faciã. de p̃scr. ver. in prin. gl. mag. & vide q̃d per hoc no. Bar. in l. cũ proponas. C. de dolo. Bal. autẽ & Ang. di cũt insp iciẽdũ esse p quẽ modũ stipulator agat ad pœnã. nã si dicat q̃ nõ est paritũ sententiæ arbitri in totũ: tũc quia fundat se in facto: & illud factũ erat diuiduũ: nõ põt petere pœnam nisi pro parte: vt in §. Cato. Sed si dicat quod quãtitas, ad quã fuit condemnatus, non est tota data soluta: tũc q̃a fundat se in datione poterit petere totã pœnã, & ita dicit Ang. de facto in
4 simili obtinuisse se in datione, poterit petere totã pœnã, & ita dicit Ang. de facto in simili obtinuisse Perusij: † vbi est statutũ q̃d pœna adiecta solutioni quãtitatis nõ poterit peti tãquã adiecta in frandẽ vsurarũ: sed arbiter condẽnauerat ad dandũ: & cõdẽnatus nõ soluerat, quærebatur, an pœna p missa possit peti. & dubiũ erat propter hãc gl. cũ dicit q̃d parere sententiæ arbitri est facti: ergo ista pœna põt peti, tanc̃ adiecta obligatiõi facti. In cõtrariũ facit iste tex. vbi cõmittit insolidũ pœna ac si esset adiecta obligationi dandi: ipse dixit insp iciendũ esse tenorẽ libelli q̃d oino displicet: q̃a esset imponere l. verbis. iõ tene q̃d nõ possit peti, quocunc̃ modo³ agat. In glo.
a fi. in prin. ibi: [de condi. & demonst. l. cui fundũ.] in fi. & sic no. quod sicut cõditio est indiuidua quo ad hæredes creditoris, vt nõ sufficiat eã impleri pro parte quãtũ ad cõsequendã partẽ cõmodi: ita nec quo ad hæredes debitoris quãtũ ad euitationẽ pœnæ, videbat̃ contrariũ hoc casu: quia tractabat̃ de dãno vitando: sed in primo de lucro. In glo. ibi. [Itẽ quod de sorte.] istũ versi., p eo q̃d no. Bal. C. de his quæ pœnæ no. in ix. q. vbi dicit, quod si, p missisti mihi decẽ soluere in certo termino: alias nomine pœnæ, p missisti fundũ, & soluisti nouẽ tantũ, & sic pœna est cõmissa insolidũ: vt in §. Cato. in fin. & quod not. glo. in auẽ. qui rẽ. de sacrosan. eccle. si peto fundũ, debeo offerre nouẽ, & restituere: quia nõ debeo habere sortẽ & pœnã: & hoc idẽ vult ista gl. q̃ si pœna cõsistat in quãtitate, illa nouẽ soluta postq̃ nõ proficiunt ad euitationẽ pœnæ, cõuertuntur & cõpensantur in pœnã, licet fuissent soluta pro sorte, & p eius obligatiõe: nec est hoc nouũ q̃ solutũ ex vna cã: si nõ prodest pro illa, cõuertat̃ in altera: vt in l. post rẽ. §. de transact. in §. j. secundũ Bar. In glo. fina. ibi. [Itẽ not. q̃ quidã dicunt.] dictũ istorũ expresse contra text. in l. finali. §. de eo quod certo loco. ideo glo. truffatur de ipso: licet non alleget illam l.

2 ☞ *Interdictio bonorum reddit quem inhabilem ad testandum, & etiam in testamẽto ad testificandum.*
Interdictio bonorum qualiter fiat per iudicem? & quando interdicatur per legem, & quod tales alienare non possint: & an possint se obligare? & nu. 4.
3 *Interdictus bonis, in quibus æquiparetur furioso?*
Qui non potest se obligare non potest etiam bona alienare.
Quid in mulieribus uel filijs, si prohibeantur ex forma statuti sine consensu consanguineorum, uel patris se obligare?
4 *Interdictus bonis uel furiosus si iurauerit, an teneatur iuramentum seruare?*
5 *Interdictio bonorum si fiat non ex causa prodigalitatis, an ualeat: & auferat potestatẽ administrandi, & alienandi?*
6 *Furioso interdicitur bonis per legem, absque facto iudicis.*
Quando ei datur curator, an debeat citari?
7 *Furiosus statim & prodigus post interdictionem factam per iudicem sunt in cura proximi agnati: & sic eorum tutela est legitima.*
8 *Interdictio sola: an sufficiat ut auferat potestatem administrandi & alienandi?*
An sufficiat sola datio curatoris?
9 *Quid si interdictio esset nulla, uel interdictus redeat ad sanos mores.*
10 *Interdictio si non est facta prodigo, sed contrahentibus cum eo, an ualeat?*
11 *Pupillus si est doli capax, quare obligetur naturaliter, & prodigus non?*
12 *Prodigus cui bonis est interdictum, an obligetur ex delictis.*

Lex

LEX VI.

1 **SI cui bonis.** † Interdictio bonorũ nõ reddit quem inhabilem sibi ad acquirẽdum, sed ad se obligandum tantum. h. d. & habet ma-
2 teriã quotidianam & vtilem. † Adde quod etiam reddit inhabilem ad testandum: & etiam in testamento testificandum vt in l. is cui bonis. de testa. q̃ est mirandum: cum isti actus non sint sibi præiudiciales, quia æquiparantur pupillo. vt in l. certi condictio. §. quoniam. si cer. pet. qui nõ potest testari, nec esse testis in testamento. In tex. ibi. [interdictum est.] ſ. per iudicem: vt l. Iul. de cura. fur. & causa cognita ipso citato, nõ aliter. vt l. obseruare. ff. eo. sunt & alij quibus interdicitur per l. vt hęretici. C. de hære. l. quoniam. & irretitus crimine læsæ maiestatis. vt in l. fi. C. ad l. iul. maiest. & isti etiã alienare non pñt. vt ibi, sed possent se obligare, quia in eorũ pœnam & non in fa-
3 uorem fit ista interdictio, sed hic in fauorem. † In tex. ibi. [sibi acquirit:] sed contra, quia æquiparatur furioso. vt in fi. & furiosus non stipulatur: vt in l. in negotijs. de re. iur. Solu. tamen æquiparatur furioso quando dissipat: & se obligat: vt in l. is cui bonis. de tuto. & cura. da. ab his. non cum acquirit: sed vere furiosus est etiam inhabilis ad acquirendum, quia caret intellectu. prodigus vero nõ caret vere sed fingitur carere cum dissipat. In tex. ibi: [tradere vero non potest.] scilicet quantum ad hoc vt trãsferat dominium, vel etiã possessionem ciuilem: aut naturalem: quia esset alienatio, sicut nec pupillus potest: vt ff. de acquir. re. do. l. pupillus. sed bene potest tradere de facto: & transferre detentionem: sed contra. quod etiam possessionem iuris: quia ex inutili contractu transferẽ possessio: nõ dominium: vt l. j. §. fi vxori. de acqui. pos. Sol. verum est quãdo fit ab eo cui non est interdicta administratio, alias secus. & dicit Ang. esse notãdũ, quod q̃ nõ potest se obligare, non potest etiam bona alienare: quod no. pro statutis prohibentibus mulieres sine cõsensu consanguineorum, vel filium sine consensu patris se obligare: nec poterunt transferre dominium vel possessionem quam habẽt in alium. Sed hoc est dubium: quia iste nõ prohibetur solum se obligare, sed cum sibi interdicta est ad
4 ministratio, prohibetur etiam alienare, statutum autem prędictum loquitur de obligatione tãtum: vnde cum sit stricti iuris, non videtur extendi ad alium actum aduersum. Tene menti & pondera: quia quotidianũ est. † In tex. [obligari.] subaudi etiam naturaliter, ideo non põt accedere fideiussor, & quia furiosus etiam naturaliter non obligatur, sed an si iurauerit teneatur iuramentum seruare. dicit Ange. quod non: quia si teneretur seruare: obligaretur saltem naturaliter. quod hic prohibetur. & ista ratio nihil valet, nam qui tenetur seruare iuramẽtum, compellitur officio iudicis, non iure actionis, quia iuramento non oritur actio. & hoc patet ex not. per Inno. c. nouit. de iudi. & per Bar. in l. si quis pro eo. de fideiuss. & posito quod obligationem prouenientem ex mero iuramento non potest impedire. l. ciuilis: cum iuramentum sit de foro seculari. hodie Barto. qui tenet idem, assignat aliam rationem, quia contrahendo in sui præiudicium facit contra prohibitionem huius. l. & sic peccat mortaliter: quia non obedit superiori. ideo iuramentum non ligat: ex quo sequitur peccatum. vt in capit. cum contingat. de iure iur. sed nec ista ratio placet, quia ista lex non prohibet quod dico non contrahat, quia tunc procedet ratio Barto. sed resistit effectui contractus, dicendo quod non obligatur. ideo cessat eius ratio. & posito quod prohiberet: non est verum quod mortaliter peccaret, cum prohibitio sit facta eius fauore: & hoc tenent moderni reprobantes opin. Barto. qui vbique ita tenuit dicit ergo rationem: quia prodigus non habet rectum iudicium. quod patet: quia æquiparatur furioso & in iuramento requiratur rectum iudicium & consensus. quæ res sunt comites iuramenti vt valeat. inter quos est iste, vt not. C. de nup. auth. ibi posita. & ita disputando tenuit Fede. de Senis. in xxx. quæstione. In glos. ibi. sed dic contra. Istã eandem opin. firmat glos. in lege prima. in princip. de cur. fur. licet contrarium videatur tenere in l. is cui bonis. de testa. & illam videtur sequi Bald. in dicta. l. j. de cur. fur. quia notorium & sententia æquiparantur. & vbi est notorium, sententia non est necessaria: vt l. emptorem. de act. emp. primam opin. sequitur Barto. & communiter tenetur nam non sufficit notorietas
a prodigalitatis: vnde si Iudex declarat ali quẽ esse, p digũ, & sic induceretur notorietas iuris, hoc non sufficeret, si nõ interueniret interdictio bonorũ vel datio curatoris, quæ habetur pro interdictione: vt colligitur. in l. iuli. de cur. fur. & in l. tu-
b tores. in fi. de admini. tuto. ergo nec sufficit notorietas facti. Bart. in l. j. tenet indubitanter quod p nuntiatio iudicis de qua ff. sufficiat, quia declarando eum esse prodigum, videtur sibi bonis interdicere: cũ sententia declaratoria habeat vim dispositionis. vt l. quid tamen. §. si arbiter. ff. de arbi. & in hac opi. Bal. plus placet, sed si esset notorium facti duntaxat, plus placeret opinio Bar. quia nullum factum iudicis interuenit. dicit tamen Bart. & alij qui sequuntur illam opinionem, q̃ si contraheret in vsum manifestæ prodigalitatis posset procedere contraria opinio per l. si quis cum sciret. pro emp. & per hoc dicebam anno præteríto in ardua quæstione de facto cum quidã manifestus prodigus (cui tamen nõ erat interdictum bonis per iudicem) fecisset cuidam donationem omnium bonorum suorum, posset dici non valere. cum donatio sit prodigalitatis: ideo non cadit in administratione tutoris vel curatoris, qui non possunt dilapidare. vt l. ab
a agnato. ff. de cur. furi. nõ tñ fui ausus cõsulere, "vt partes ad con-
5 cordiam deuenirẽt. collige tamen ex ista gl. quã plura. † Primo in principio q̃ ista interdictio debet fieri ex causa, p digalitatis. Sed quid si fiat non ex iusta causa, an valeat, & auferat potestatem administrandi & alienandi? videtur q̃ sic, si fuit facta causa cognita. b tex. est in l. de pollicitationibus. in fi. infra de poll. & ff. de priui. cre. l. creditores. in l. fi. & l. Diuus. de pehære. & vide quod no. Bart. in l. filiusfa. §. Diuus. de leg. j. qui videtur hoc tenere, quod prohibitio alienationis facta per iudicem reddit alienationem nullam, sicut facta per testatorem.
6 † Itẽ no. q̃d furioso interdicit̃ bonis per l. absq; facto iudicis. ex h. d. Ang. q̃ quando datur curator furioso, nõ expedit ipm citare: licet secus quando datur prodigo: vt dixi super tex. videtur tamen q̃ sint citandi propinqui: per ea quę no. in l. tutor. de bo. pos. non tamen dico q̃ si non citantur reddatur datio
7 nulla: quia sit potius de benignitate. † Item tertio collige ex gl. quod furiosus statim & prodigus post interdictionem factam per iudicem, sunt in cura proximi agnati. & sic patet quod eorum cura est legitima: licet regulariter omnis cura sit datiua, vt no. in d. l. de creationibus. de episco. audi. & insti. de curat. §. furiosi. Tutela vero regulariter reperitur legitima.
8 vt in titu. de legiti. tuto. † Item quarto collige ex glo. ff. dum dicit, [facta interdictiõe.] q̃ sola interdictio sufficit, vt habeat locum quod hic dicitur ablq; eo q̃d detur curator, sic econuerso sufficeret sola datio curatoris, quia per hoc videretur facta interdictio, quod tenet hic Bar. sed Ange. dicit. Inn. videtur tenere contrarium in c. grandi. circa fi. de supplend. neg. præla. lib. vj. q̃ non videtur datio curatoris nisi præcedat interdictio: mihi plus placet dictũ Bar. pro quo facit id q̃d. §. dixi secundum Bal. q̃ sola declaratio prodigalitatis sufficeret, & haberet vim interdictionis, nam eo ipso q̃ dat curatorem vt prodigo, declarat ipsum esse prodigum. In glo. ibi. [alij cõtra.] istam partem tenuit Dy. & Bar. q̃ sicut in præcedenti quæstione non inspicitur id quod erat in rei veritate si non interuenerit factum iudicis intercedentis: ita hic nõ debet inspici q̃ vere non est prodigus: sed inspicitur factum iudicis declarantis ipsum esse prodigum: vt habeatur pro prodigo. quoniam ad iudicem pertinet hæc declaratio. nec ob. l. is cui. in contrarium alleg. quia loquitur in pupillo, vel in minore, quorum ętas declaratur per naturam contra quam non valet pronuntiatio iudicis: sed prodigalitas non declaratur per naturam: sed per iudicem hanc etiam tenet Salicet. in lege si putas. C. de petitio. hæredi. & dominus Rapha. hic, contrarium tenuit Pet. quem sequitur hic Ange. reprehendendo Barto. & eius verba multum mordaciter de ineptitudine: quia non est verum q̃ ætas declaratur per naturam. vt dicit Barto. sed inducitur per natu-

a ¶ Consulere. Adde videndũ eius consilium. in impressis p asuam vide quæ hic habes in apost. ad Barto. in charactẽri bus detortis

b ¶ Causa cognita tenuit Rom. quod ad suggestionẽ aliquorum facta interdicto habeat nocere tantũ illis qui supersunt & quod si talis faciat testamentum in quo sint substituti illi q̃ suggesserunt q̃ testamentũ non valeat sed veniant ab intestato venientes. & q̃ illi nõ possint prohare quod talis erat discretus & prudẽs vide deci. suis. de test.

Universidad de Sevilla
Biblioteca

a ¶ Tene menti. Bal. consil. cxxviij.j.lib. tenet q ipso reuerte te ad suos mores nō fit necesse aliquo decreto iudicis.

ram,& declaratur per iudicem.vt l.de ęta te.ſ.de mino. Præterea.l. tutor potius. de tuto.& cura.da.ab his manifeste cōfundit opinionem Bart. quia ibi datur tutor pupillo habēti tutorē:& nō valet datio: quia erraur in causa:quia datur tanquā habenti: & tamen habere vel non habere declaratur per naturā. mihi videtur opinio melior Bar. Primo propter id quod ſ.dixi: quia ſicut in quæſtione præcedēti debet inſpici factum iudicis potius quā veritas,ita hic. Secūdo per id quod in ſimili no. Cy.C.de procur.l.licet in quarta quæſtione q ſi iudex pronūtiat aliquē eſſe legitimū tutorē,cū nō ſit, habetur ꝓ tutore legitimo. quoniā ad iudicē pertinet dare tutorē. vt patet.l.j.§. Itē pomponius. quod fal.tut.aucto. & ea quæ ille faciet præiudicat pupillo,ac ſi eſſet legitimus tutor: ſecus ſi pronūtiat aliquē eſſe procuratorē,cū non ſit,quoniā ad iudicē nō pertinet dare alicui ꝓcuratorē:ſed quod aliquis ſit ꝓdigus pertinet declaratio ad iudicem:& ante eā factam nō habetur pro ꝓdigo, ergo
9 poſt eā factā debet haberi. †Sed tertio probo per rationē difficilē:quia iudex nō pōt interdicere alicui alienationē bonorū ſuorū,etiā ſi nō ſit prodigus:vt ſ.dixi:ſi ergo interdicit vt prodigo,valet interdictio vt valere pōt, non ſic pōt dare tutorem ei qui nō eſt pupillus,vel qui habet aliū tutorē. prædicta tamē intellige quādo cā eſt cognita:& imputet ſibi quare nō appellauit. Itē prædicta vera niſi manifeſtū & notoriū ſit cōtrariū, quod nō erat ꝓdigus,quia tūc non videt fuiſſe adhibita plena cauſæ cognitio.dico tamē quod tūc veniret interdictio reſcindenda.arg. eius quod habet in c.ij. de pur.vul. & in c.ſolicitudinē.§.ſi vero notoriū. de appel.& quod no.lo.and.in addi.in c.quoniā cōtra.de proba.ante finē. in quibus reſcindit ſententia ex eo quod reperitur notorie falſa cauſa in qua fundata eſt.poteſt tamē dici.ibi in ſententia diffinitiua: quæ valet mero iure ſed reſcindit. decretū vero ipſo iure nō valet ſi falſa ſubeſt cauſa:& notorie:alias præſumit pro decreto ſi fuit adhibita cauſę cognitio. Vnū tamē facit cōtra,quia ſi fuiſſet vere ꝓdigus,& facta interdictio, ipſo redeūte ad ſanos mores ipſo iure ceſſaret interdictio.vt l.j.§.j.de cur.furi.ergo fortius ſi non erat, debet interdictio eſſe nulla ſed ad hoc reſpondet Sali.in d.l.ſi putas. q non redijt ipſe ſine declaratione iudicis: quia rediuerit ad ſanos mores: ergo nec hic ceſſat interdictio, niſi declaretur quod non erat,nec eſt prodigus,& ante iſtā declarationē non
a poterit cōtrahere obſtāte interdictione. Tene menti,[a] quia
10 quotidiana ſunt. † Sed quid ſi interdictio nō ſit facta ꝓdigo: ſed cōtrahētibus cū eo? Rndeo ſi per iudicē cā nō cognita facit præconizari q nullus contrahat cū tali,nihil releuat.& hoc tenet hic Bar.ſi.cauſa cognita,& interpoſita decreto,vel ꝓ viā ſtatuti tūc tantū valet quantū ſi eſſet facta ꝓdigo, & ita intelligę quod no.Bar.j.de noua l.j.ante fi.ad quod facit quod no.in l.ij.C.de indi.viduī. & l.j.C. de cu. preſſ. vbi prohibitio facta emptori cenſet facta vēditori.& ecōuerſo.vt ibi no.per doct. quia ſunt correlatiua:puto etiā & hoc not.quia nullus tangit, q ſit neceſſariū hāc interdictionē publicarē locis publicis, vt habeat locum iſta l. ne cōtrahētes decipiantur, alias valebunt
11 geſta dico ꝓ l.ſ.de inſti.ſed & ſi.§.ſcriptū. & §.de quo.† Quæro cū pupillus non habeat adminiſtrationem bonorum ſuorū, ſicut nec prodigus cui honis eſt interdictum. vt l.iuſiur. quod ex cōuentio.§.j.in fi.de iureiur.quare ſi eſt doli capax obligat naturaliter.vt l.j.de noua.& tamen prodigus nō obligat.vt dixi ſuper tex. & idē in adulto curatorē habēte. Reſpondeo vt no.per Bar.in d.l.j.de noua.vbi omnino vide.nā pupillus nō habet:quia nunq̄ fuit ſibi cōceſſa,ſed prodigo fuit ſemel conceſſa à iure naturali & ciuili: poſtea ablata per interdictionē. & hoc eſt pluſquam primū: quia l.cuius authoritate interdicta eſt declaratio reſiſtit actibus iuis & ſic impedit naturalē oriri. vt l.ſi nō ſortē.in prin.de condi.inde.ſed actibus pu. vel adulti nō reſiſtit,ſed nō aſsiſtit,& hoc min⁹ eſt:quia impedit obligatio ciuilis poſtq̄ nō aſsiſtit:ſed nō naturalis,quę non impedit
12 niſi cū reſiſtit. † Vltimo querit an ex delictis ꝓdigus cui bonis eſt interdictū obligęt glo.tenet q nō.in l.ſi qs in tantā.C. vnde vi.cōtrariū tenēt doc.quia ꝓdigus equiparat pupillo doli capaci.quod patet quia pōt ſibi acgrere.vt hic in prin. ſecundum Bart.& talis pupillus obligatur ex delicto. vt in c.j. & ij. de deli.pue.hæc ratio non placet:quia imo in his quæ tendūt in præiudicium æquiparatur furioſo.vt in fin.ergo & pupillo infanti:melior eſt ergo ratio quia iſta.l.emanauit in fauorem prodigi ne diſſipet:ſed delinquens non meretur fauorem.hæc eſt vera ratio. Intellige tamen de delictis conſiſtentibus in faciendo:ſecus ſi in non faciendo ſecundū Ang.qui ad hoc tex. allegat in.l.pupillus.§.adeo.qui.ex cau.in poſ.ea.& facit vltra eum.l.fi.C.ſi aduer.delictum.& l.j.C.in quib.cau.reſti.in inte. non eſt neceſſaria.vbi minor nō incidit in delictum quod cōſiſtit in non faciendo.licet ſecus quando in faciendo:vt.l.auxilium.§.in delictis.de mino.& iſta ſufficiunt.

LEX VII.

IMpoſsibilis. Conditio impoſsibilis vitiat ſtipulationē. Sed cōditio neceſſaria necvitiat,nec ſuſpēdit.h.d. Vitiat em alios cōtract⁹. vt l.non ſolum.ſ.tit.j.& ibi ponitur ratio in fi. vitiat etiam liberationē:licet ſit fauorabilis.non ſic in modo impoſsibili, quod dic vt no.gl.cum donationes.C.de tranſac..

2 ☞ *Tempus ſi fuit appoſitum in promiſsione iſta,puta promittis mihi decem in Calēdis ſi digito cœlum non tetigeris:licet iſta conditio ſit ſuperflua,nec ſuſpendat,dies tamē Calendarum appoſita in promiſsione eam ſuſpendit,ut ante ipſam agi non poſsit: licet obligatio ſit nata,*

3 *Quando negatiua eſt cauſa actionis dandæ:ille qui agit,& in negatiua ſe fundat,neceſſe habet eam probare,*

4 *Negatiua qualiter probetur eo caſu quo incumbit onus probandi.*

LEX VIII.

1 IN illa ſtipulatione. †Dies appoſita cōditioni validæ dependenti ex volūtate promiſſoris cenſetur repetita in promiſsione: ſecus ſi conditio ſit inualida, vel ex voluntate promiſſoris non dependeat.h.d.iſta l.cum l. hoc iure.j.eo.quæ ſolet legi cum iſta: quia eſt contraria ſenſui illius.l.& primo loquitur quando conditio erat valida,& dependebat ex voluntate promiſſoris.vſque ibi (ſed cum eo.) Secundo quando erat inualida. Tertio in.l.hoc iure.quando non depēdebat ex voluntate promiſſoris:ſed ex caſu fortuito:non tamen per eā veniebat aliquid implendum, vel dandum ſtipulatori : puta ſi non iueris Romam infra menſem,promittis mihi dare centū. Nam ſi ante lapſum menſis peruenerit tibi tale impedimentū quod ire non potes,ſtatim agere poſſum, non expectato fine menſis:ſicut quando dependet à caſu fortuito.cum ſit eadem ratio:& hoc videtur ſentire Ang.quod placet. In gl.ſuper l. hoc iure.ibi:quia ſtichum dare ſicut & decem in eius facto conſiſtit:hæc vera,& communiter tenetur per omnes limitando tamen:vt ſ.dixi.q in l.in illa cōditione dandi ſtichum pendet ex facto promiſſoris & continebat aliquid dari ſtipulatori,ſicut promiſsio de dando decem:ideo propter ſimilitudinem quam habent inuicem tempus appoſitum in conditione cenſetur repetitum in promiſſione :ſed in l.hoc iure.conditio non dependebat ex parte promiſſoris:& poſito q dependeret,nō continebat aliquid dari,vel fieri ſtipulatori:ideo tempus appoſitum in conditione non cenſetur repetitum in promiſsione, cum qua non habet ſimilitudinem : ideo ſtatim conſtat conditionem non poſſe deficere:agi poteſt etiam ante diem appoſitam in cōditione. Ratio vero ſecundi caſus l.in illa. conſiſtit in hoc quod illa conditio ſi in Calendis digito cœlum non tetigeris,cum ſit neceſſaria,habetur pro non appoſita:quia non ſuſpendit diſpoſitionem, vt ſ.l.proxi.& eodem modo tempus in ea appoſitum,& per conſequens non poteſt videri repetitum in promiſsione:& ratio probatur in l.ſi in diem.§.fin. de condi.& demonſt.cum ibi no.& idem eſſet in caſu primo, alias l.ſi ſtichus erat mortuus tempore ſtipulationis:quia illa conditio ſi ſtichum non dederis:tunc eſt neceſſaria:& habetur pro non appoſita nec ſpectaretur tempus Calēdarum, & hoc voluit glo.ſi.in l.hoc iure. Sed nunc extra glo.pro declaratione harum legum opp.primo contra primum caſum l.in illa. de.l.cum ſtipulatus ſim mihi à proculo.j.eo.Sol.breuiter ſtipulatio ad decem committitur mero iure ſtatim mortuo ſticho. vt in l.contraria.ſed non poſſunt peti ante Calendas,& ita intelligo hic:& etiam ibi no. Sed contra quod etiam mero iure non committatur ante diem.j.eo.l.inſulam j.biduum & in cōmiſſum.& de ele.li.vj.in prin. Sol.ad pœnam conuentionalē

com

committitur ſtatim.vt dixi:ſed ad intereſſe:quod dicitur pœna legalis,vel ad aliā legalē pœnā nō cōmittitur niſi elapſo tēpore appoſito in cōditione:vt in iuribus contrarijs. Tertio oppo.ad primū caſum,q ſi mortuus eſt ſtichus añ Calendas, etiā poſt Calendas nō poterit agi ad decem : vt j.e.l.ſi homo mortuus.cuius cōtrariū vult iſte tex. So.ibi ſtichus fuit ꝓmiſſus:& ſi nō dare,fuit ꝓmiſſa pœna,quo caſu intelligit ꝓmiſſa ſi fuit in mora dādi ſtichū,ſed ſi deceſsit añ morā, nō poteſt amodo in morā incidere.iō deficit cōditio ſub qua pœna fuit ꝓmiſſa:hic vero ſtichus nō fuit ꝓmiſſus,ſed appoſitus in cōditione:ideo nō poterat mora cōmitti:vt nō eſſet in obligatione vel petitione & vbi nulla petitio,ibi nulla mora:vt j.eo. l. pupillus.nō ergo decē poſſunt videri ꝓmiſſa ſi fuit in mora dādi ſtichū,ſed ſolū in euentū cōditionis ſi non det.& iſta conditio extitit.ideo poſſunt peti.& ꝓ hoc probat gl.in l.ſi deceſſerit.q ſatisda.cog.quæ loquit cōtra iſtū, nec cōſiderat diſtinctionem prædictā. Itē adhuc op.q nō expectet tēpus,ſed ſtatim poterit agi mortuo ſticho p l.ſi in lege.§.ſi domus.ſ.loca. Doc.nō formāt hic iſtud cōtrariū,ſed Bart.videt ibi dicere q hic in cōtractu ſtricti iuris,ibi in bonę fidei.quod nō placet.p l.Itē quę ritur.§.ſi lege.in fi.eo.ti.vbi expectat etiā in bonę fidei,vñ ſolue & melius:& tene mēti q ibi facto debitoris cōtigerat vt cōditio nō poſſet exigere,hic nō:& ideo videtur dicēdū ꝓ illum tex.q ſi ꝓmiſſor occidiſſet ſtichū ante Calēdas, poſſet ſtatim
2 conueniri ad decem, Tene mēti:quia eſt ſingularis limitatio.[a] Vltimo ad idē oppo.q nō expectet tps de l. ſi quis hæres ita ſtipulatus.in pe.char.ſ.de acqui.hære.Sol.ibi:in hæreditate quæ nō recipit diē vt in l.hæreditas eo die.de hære.inſti. Cōtra ſcām caſum l.in illa.op.q cōditio ſit inutilis:tū expectet tēpus.ꝓ id quod habet in tex.& glo.de condi.& demon. l.ſi ita
2 legatum.Sol.† & tene menti illa limitat & declarat iſtas leges, quia loquuntur qñ tps fuit appoſitū in cōditione.Et quæritur an videatur repetitū in ꝓmiſsione:quo caſu diſtinguitur:vt in iſtis.ll.Sed ſi fuit appoſitū in promiſsione ipſa,puta promittis mihi decē in Calendis ſi digito cœlū non tetigeris:licet iſta cōditio ſit neceſſaria & ſuperflua,nec ſuſpēdat, dies tū Calendarū appoſitus in ꝓmiſsione eā ſuſpendit,vt añ ipſum agi non poterit,licet obligatio ſit nata,ita loquitur ibi. Cōtra l. hoc iure.opp.vltimo quod non poterit agi ante diē,licet conditio ſit caſualis per l.iij.de condi.& demō.Sol.verū eſſet ſi fuiſſet appoſita dictio tūc,quæ denotat extremitatē tpis.vt ſi Titius nō venerit in Italiā ante Calendas,tunc promittis mihi decē, nā poſſet agi añ Calendas:licet certū eſſet eū nec veniſſe, nec amodo venire poſſe peti,niſi finitis Calendis: vt j. e.l.qui ante Calendas.& l.ſtipulationes nō diuidunt.§.pe. Ex his oībus collige diſtinctionē:vt no.Bar.in l.ita ſtipulatus.in iij.q.prin-
3 cip.j.eo. †Vltimo collige ex l.hoc iure.ad quod ſemper alleg.q qñ negatiua eſt cauſa actionis dandæ,ille qui agit, & in negatiua ſe fundat,neceſſe habet eā probare. cōtra regulam, quæ eſt quod negatiua non poteſt reprobari:& neganti non incūbit onus probandi.vt in l.actor.C.de proba.Iſtū articulū plene & no.examinat Bar. hic,inducēdo ad plures qōnes: & habuit originē à dicto Inno.in c.ſuper his.de accuſ.& gloſ. & Cyn.in l.ij. C.de iure emphy.& Ange.limitat quædam dicta Bar.ſed eius limitationes ſatis colliguntur ex verbis & dictis
4 Bar.ſed non curo.dic vt hic per eum.† Qualiter autem probetur negatiua eo caſu quo incūbit onus probandi.Bar. hic dicit per explorationem fiendā officio iudicis.l.cū quidā.in fin.cū l. ſeq.de leg.ij.Ioā.An.in ſolutione queſtionis poſitæ in regula infamibus.& ſuper regula ſine poſſeſsione in mercurialibus. dicit aliqñ eam poſſe probari per famam viciniæ:ſi opponitur electo defectus natalium,vel ætatis dic vt ibi &c.

2 ☞ *Ille qui non habet actionem,quòd poſsit agere quādo ſperat ipſam acquirere ſtatim facta conteſtatione.*

3 *Quid econuerſo ſi tempore litis conteſt.habebam actionem,& poſt conteſtationem extinguatur.*

4 *In perplexis,ſallit regula legiſtarum,& dialecticorum.*

LEX IX.

1 SI Titius. †Conditio ſi alteri nō dederis, videtur exiſtere eoipſo q ſuper promiſsione mihi facta ſub illa conditione lit.conteſt. ſit ſi etiā illi erat facta ſimilis promiſsio ſub contraria conditione ſi non daretur mihi.hoc dicit iſta mirabilis lex. a

In tex.ibi,[finem dandi.] i.facultatē dādi,& excludendi alterū:poſtquā enim alter conteſtatus eſt litē ſuper promiſsione ſibi facta,hoc modo perdit ꝓmiſſor facultatē dandi alteri,& excludendi eū, qa deficit cōditio ꝓmiſsionis alterius:vt ſi huic litem conteſtando fuiſſet datus:& purifi- b cetur obligatio iſtius litē conteſ. & debet ſequi condēnatoria ac ſi obligatio fuiſſet
2 à prin.pura. †In gl. magna in prin. ibi: [& tunc in ipſa conteſtatione incipit ei cōpetere actio.] & ſic not.& ad hoc allegat iſte tex.[b] cū glo.q ille qui nō habet actionem nihilominus agere poteſt, qñ ſperat ipſam acquirere,ſtatim facta cōteſtatione.vt patebit ex ſequentibus.& hoc ſiue ſperat eam acquirere ad id ad quod nūc agit,ſiue non ad illud:ſed ad pœnam:vt in l.nuda. de cōtrahē. ſtipu.ſecundum vnum intellectum.& fiat cōteſtatio de facto: quia de iure nō poteſt fieri.& extra iſtos caſus qui non habet actionem non admittitur ad agendū etiā de facto:quia aduerſarius nō tenetur reſpōdere libello ſuo:cū iſta exceptio impediat lit.cōteſt.vt no.Bar.in l.nā & poſtea. de iureiur.quinimo etiā aduerſario non opponēte ſi iudex videt eum agere ſine actione,ex officio poteſt eū repellere.vt not.glo.in l.vbi pactū. C.de tranſac.ſed in duobus caſibus præcedentibus compellitur reſpondere libello.& ita intellige hanc glo.licet extra iſtos caſus non cōpellatur reſpondere . ſi tamen ſponte reſpondit,
c valet iudicium.[c] & ſi condemnabitur, licet de facto, valebit ſententia:vt in l.cum putarem.ſ.fam erci.ſi tamen actori ſuperueniat ius poſt lit.conteſt. ex cauſa de præterito , licet egiſſet de facto,& conte.fuiſſet facta de facto,ſnia tamē condēnatoria profertur de iure per l.ſi in rē.§.fi.ſ.de pig.act.& ita contingit in caſu huius l.& quod apparet q ſine alio libello virtute primi poterat iſte promiſſor condemnari.licet Ray.de for.dixerit contrari... per l.non poteſt videri.ſ.de iudi.ſed nō obſt. quia ibi qñ ſuperuenit poſt litem conteſ.non ex cauſa de præterito,ſed habente originē poſt conteſt.quia tunc abſoluitur à primo iudicio.& poterit inchoari ſecundū quod hic non erat neceſſe. Eſt & alius caſus in quo poteſt ſequi condemnatoria de iure,licet non ſuperuenit ius poſt lit. conteſt.vt ſi ſemel habui contra te actionem quæ poſtea fuit perēpta dolo tui, vel alterius,& tu ſuſcipis iudicium,perinde habetur ac ſi non fuiſſet extincta:quia ſi probo me habuiſſe actionem , condemnaberis:licet alia actio non ſuperuenerit.iſte eſt caſus in l. & elegāter.§.penulti.ſ.de dolo.& in l.Iul.§.quæſitum.ad exhiben
3 dum.† Quid autem econuerſo ſi tempore litis conteſta.habebam,actionem,& poſt cōteſt.illa perimitur,vel extinguitur? Dic q ſi illa ſit facto tuo , nihilominus condemnaberis. vt l. poſt acceptum.de iudicijs.alias abſolueris.vt in l. ſi conſtante. §.fin.ſol.mat.& per hoc iſte articulus clarius remanet expeditus quàm expediat Bart. Sed quid ſi poſt datum libellum per vnum,promiſſor antequam reſpondeat tradat alteri , vel illum excludat,& ſuam cōdēnationem deficere faciat. Reſpōdeo ſi erat iuſſus libello reſpondere,quod habeatur reſponſio pro facta:& nihil ſibi prodeſt,nec nocet actori,quia per illum ſtetit quominus conteſtaretur per l.eū qui.§.iniuriarum.in fi.ſ. ſi quis cau.& per.l.non iuſta.C.ad trebel.cum ſimi.alias excluderet agentem:& non cogeretur conteſtari,quia poterat gratificare cui volebat.vt in vlti.glo. In glo.ibi:[reſpondeo.]imo poteſt intelligi:imo ſcilicet habet actionem per l.quā glo.allegat j.eo.l.ſi decem cum petiero.per quā glo.ſentit quod illa cōditio ſi Titio non dederis,dabis mihi , quod potius intelligatur poſita ad excuſationem obligationis quā ad ſuſpendēdum eius ſubſtantiam.ſicut in caſu illius l.ſed tunc iſta gloſſ. contrariaretur ſibijpſi in eo quod dicit.in princi.quia conteſtatio nō fieret de facto,ſed de iure.præterea l.quā alle.loquitur quādo fuit appoſita dictio,cum,hic qñ dictio ſi.Nā & in caſu illius l. ſi fieret promiſsio dando decem ſi petiero,eſſet conditionalis. vt ibi no.dicas ergo q actio non erat nata, tamen admittitur ad agendum,etiam aduerſario inuito per rationem quam ſu-
4 pra dixi. In gl.ibi.[ſol.ſpeciale in perplexis.] hæc vera. † Vñ

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Argu. huius l.do. Alexan. dicit q̄ hic tex. non probat decisio. Paul. sequi. sed q̄ sua decisio est vera alia ratiõe, de qua hic per ipsum.

allegaꝫ iste tex. cũ glo. q̄ in perplexis fallit regula legistarũ, & dialecticorũ. Resultat aũt hæc perplexitas q̄ vtrique istorũ erat facta promissio sub contrarijs conditionibus, sed si non fuisset facta nisi vni dando fundum, si non daretur alteri, tunc haberet locum l. contraria, quod nõ posset agi quousque discerneret promissorẽ posse alteri dare, & hæc est vera solutio: nec est curandũ an sit diuersitas rerum & identitatis personæ: vt dabis mihi decem si non dederis fundũ. vel econuerso identitas rei, & diuersitas personarum, vt dabis mihi fundum si eum nõ dederis Titio, vel diuersitas rerum: & personarum. vt dabis mihi fundum si decem nõ dederis Titio. Nã in omnibus istis nõ potest agi quousque desinat posse dare id quod erat in cõditione: nisi esset in vltima voluntate vt ibi habetur, sed quando vtriq̄ facta est promissio, resultat perplexitas quam ista l. dissoluit. vt in ea habeꝫ. Cũ enim promissor reseruauerit potestatẽ dissoluendi, non est verisimile quod nunquã velit dissoluere q̄ nec alicui ipsorum obligetur. ideo. l. præsumit q̄ neutri ipsorum vnq̄ daret. & ex hoc resultet perplexitas, quã ista l. voluit dissoluere. Pe. autem dixit q̄ isti habẽtur vt duo rei credendi: nimirum si locus est præoccupationi per cõtestationẽ. & sic innuit q̄ prouisio cuiuslibet eorũ sit pura. quod falsum est. Sed si quæriꝫ an poterũt dici duo rei credendi: Bar. quod non, quia non possunt concurrere eodem tempore in eadem obligatione. cõtrariũ videtur posse dici. nam promissore mortuo antequã alteri dederit, vel per alterũ fuerit lis cõtestata, videtur existere cõditio vtriusq̄ promissionis qui ius implendi vel faciendi deficere illã cõditionẽ non videtur transmitti ad eius hæredem, per ea quæ not. in l. si decẽ cum petiero. j. eo. & tunc si ambæ promissiones sic purificatæ cõcurrunt ambo in eadem obligatione ad eadem rẽ: & sic erunt duo rei credendi simul, & si eodem tempore fuerint stipulati: similiter tũc locus erit præoccupationi, vt j. de duo. reis. l. ij. & intelligo istã l. dum loquitur quãdo non fuit appositum tempus dandi alteri, quo casu vt desinat possideri, oporteret expectare mortẽ alterius, quod est odiosum: & idem si fuit appositũ tempus mortis: vt si non dederis Titio quousque vixerit, sed si fuisset appositũ certum tempus, vt si non dederis Titio infra annũ, & ecõuerso: tunc credo l. istam non habere locum: vt alter possit præoccupare per contest. sed debebit expectare lapsum temporis. & sic desinat posse dari: & impleatur cõditio formaliter, & prius agi non potest: & per hoc adduco bonũ tex. cum glo. qui quasi probatur ad literam. in l. cũ tale. §. mæuiæ. de cõdi. & demo. & elapso tempore stipulatio cuiuslibet istorum erit purificata: & quilibet eorũ poterit agere de iure, & tunc si sunt duo rei credendi, quia simul fuerunt sic stipulati, melior erit conditio præoccupantis per litis contest. vt j. de duo. re. l. ij. in fi. Idẽ videtur si diuersis temporibus, & vnus sciat de stipulatione alterius: quia cũ vna fiat sub cõmemoratione alterius, videnꝫ factæ eodem tempore, & erũt duo rei. prout Pet. intelligit hãc l. sed si non essent duo rei, non esset melior cõditio præoccupãtis, sed quilibet ageret ad solidũ fundũ, & vni daretur fundus, alteri estimatio: & iura de duobus reis nõ haberent locũ, & ista nõ tanguntur per doc. tamen sunt necessaria. hic nõ sunt alia.

LEX X.

Filius. Quid si pater non fuit reuersus? Respõdeo acquiritur filio. quod dic vt plene not. in l. fi. C. de senten. passis.

LEX XI.

Si ita stipulatus. Quando alternatiua cadit inter plus & minus, non facit vtrũque esse in obligatione: sed id tãtum quod minus est. h. d. Vel sic in alternatiua quantitatis vel temporis qd̄ minus est, in obligatione est. h. d. sed quæ est huius l. Respondeo cũ electio sit debitoris verisimile est & etiã ius ita præsumit, q̄ debeat eligere id quod minus est, & non expedit inducere vt quod maius est sit in obligatione: quia licet esset superfluũ, post obligatio verisimiliter non haberet executionẽ. Ex hoc sequit̃ q̄ nõ sic esset si electio esset stipulatoris. Sed quid erit tũc in obligatione? videt̃ a cõtrario sensu qd̄ id qd̄ est maius: quia est verisimile q̄ illud eliget. Pe. tamẽ & Cyn. in l. cum quidã. C. de ver. sig. dicunt q̄ vtrunq̄ erit in obligatione. per l. plane. §. fi. de leg. j. Ad rationẽ factã in contrariũ respõd. vt not. Bar. j. e. l. si duo. circa fi. ti. Item limitatur qñ nõ subest aliqua causa, ꝓpter quã debeat potiꝰ eligere quod maius est, quã id qd̄ minus, alias vtrunq̄ esset in obligatione, vt si promisisti mihi dare decẽ hic, vel quinq̄ Parisijs: quia cõmodius est tibi hic dare decẽ quã ibi quinq̄. & idẽ si alternatiua caderet inter species, quarũ vna esset melior altera: quia posset habere affectionem ad minorẽ: & potius vellet dare maiorẽ. vt j. de noua. l. si is cui. & ibi vide per glo. & Bar. & ex ista l. colligitur ratio. l. inter stipulantem. §. si stipulantis. j. e. si stipulor a te decẽ, aut quinq̄, & tu respondes promitto quinq̄, valet stipulatio: licet secus in speciebus: quia si simpliciter promitteres vel etiã decẽ, aut quinq̄, non teneris nisi in quinq̄: quasi illa videãtur electa ab ipso principio: quia sic tibi expediat, sed istud inducebã alias ad quæstionem Bononiæ: vbi est statutũ q̄ si clericus agat cõtra laicum in curia seculari, nõ gaudeat beneficio statutorũ sed seruetur sibi ius canonicũ, si laicus noluerit sicut seruaretur laico agenti contra clericum in curia spirituali. & hoc tam in causa principali quã appellationis. Egit clericus contra laicum in seculari curia, & obtinuit: laicus appellauit, & infra tẽpus prefixum a statuto non fuit prosecutus appellationẽ: dicebat clericus appellationẽ desertã ex forma statuti: laicus dicebat velle obseruare ius commune secundũ qd̄ nõ erat deserta. Replicabatur q̄ hoc debuit dicere & agere anteq̄ liberetur tẽpus statuti, cũ esset in sua electione. ar. l. j. C. de satisd. ibi dum dicit: & vici. cõtrarium dicebã, quia hoc posset procedere in his in quibus posset esse dubiũ quid magis expediret reum: sed hoc est clarum q̄ magis sibi expedit seruari ius canonicum, qd̄ tribuit maius tempus: ergo illam partem videtur elegisse a principio

a præsumptione iuris. arg. huius l.ª cum simi.

2 ☞ *Promittens ante mensem Ianuarij proximè futuri, intelligitur scilicet finitum.*
Si unus dicit ante Calendas, alter post Calendas, uel unus dixit ante mensem Martij, alter post mensem Martij, qualiter reducantur ad concordiam?
3 *Qui promisit dare ante Calendas, potest dare quando uult, & quid si promisit dare Calendis?*
4 *Si datus est alicui terminus ad quid faciendũ usque ad talem diem, quòd quilibet die termini potest istud facere, & si facit ante ultimum diem, debet facere partem aduersam citari.*
5 *Si datus est terminus reo sex dierũ ad comparendum, duo pro primo, duo pro secundo, duo pro tertio, & ultimo peremptorio: & reus comparuit in primo termino, actor uero non comparuit: in secundo uero uel tertio termino reus non comparuit, sed actor sic, quis eorum dicatur contumax?*

LEX XII.

Si ante Calendas. †Glo. intelligit istam l. quantum ad tempus quod est ante diẽ Calendarũ, quia illo tempore nõ põt agere stipulator. siue fuit stipulatus ante Calendas dari, siue in Calendis. sed quãtũ ad diem Calendarũ glo. vult q̄ sit differentia: quia primo casu poterit agere in die Calendarũ: quia non habuit reus terminũ nisi pro tẽpore qd̄ est ante Calendas: sed in secũdo casu nõ poterit agere nisi finito illo die sicut qui stipulaꝫ hoc anno nõ põt agere nisi eo finito: vt. l. q̄ hoc anno. j. e. Tu dic breuiter q̄ etiã in primo casu nõ potest agere nisi finito die Calendarũ, quia illa verba ante Calendas, intelliguntur fauore debitoris: vt maiorem habeat dilationẽ. s. post finitas. & sic etiã dies Calendarũ includitur in termino. tex. est de hoc expressus. j. e. l. stipulationes non diui. §. si quis ita post Calendas. in fi. †& per hoc videt̃ q̄ si promisisti mihi ante mẽsem Ianuarij ꝓxime futuri, q̄ hoc intelligatur, s. finitũ. & sic totus mẽsis Ianuarij cedit in termino: & ante lapsum termini nõ potest agi: qd̄ perpetuo tene menti. & ad hoc qd̄ not. Bart. in l. ij. §. creditũ. si cer. pe. quilibet tñ prima facie diceret cõtrariũ. qui ergo vult mẽsem Ianuarij nõ cõtineri, dicat ante mensem Ianuarij inchoatũ: sed si diceret ante Calendas Ianuarij, tunc poterit agere finito primo die. Tene mẽti. & inducit istud ad cõcordiã testiũ, quorũ vnus dixit ante Calẽdas: alter dixit post Calendas. Vel vnus dixit ante mensem Martij: alter post mẽsem Martij. vt ideo sint isti contrarij. An poterunt reduci ad concordiã hoc modo, dũ primus dixit ante mensem vel añ Calendas intelligaꝫ, s. finitũ vel finitas. & dũ aliter dixit post Calẽdas vel mensem, intelligatur, s. inchoatũ vel inchoatas: & sic videntur dicere idẽ: quæ concordia an quando fieri debeat? dic vt per

5 vt per Bar. in d. §. creditum. †Sed quid si debitor vult spõte soluere ante terminũ: an sit differẽtia inter istas stipulationes: Bar. q̄ sic: quia si ꝓmisit dare ante Calẽdas, põt indistincte dare quando vult per text. ꝭ. de manu. testa. l. si ita fuerit libertas. circa fi. sed si promisit dare Calẽdis. i. in die Calẽdarũ: non põt dare ante illã diẽ, si tẽpus erat appositũ fauore creditoris: vt in l. fideicõ. §. cũ pollidius. de vsu. & l. si ita relictũ. §. Pegasus. de
a le. ij. secus fauore debitoris.ª & ita intelligit̃ l. stipulatio. §. inter
4 certã. j. e. †& ista inducunt̃ ad quæstionẽ, si datus est alicui terminus ad aliq̄d faciendũ vsq̄ ad octo dies, vel vsq̄ ad talẽ diẽ q̄ qualibet die termini poterit istud facere: si tamen facit ante
b vltimã diẽ, debet facere partẽ aduersam citari.ᵇ quia nõ habuit cõpare añ vltimã diẽ, cũ nõ esset verisimile q̄ ille velletaccelerare, sed potius cõgaudere toto termino: sed si illud faciat vltimo die, nõ habet necesse facere citari alterã partẽ: qa illa dies interpellat eã. & h. d. Bar. in l. itẽ illa. de cõsti. pecu. vbi oino vi-
5 de & etiã gl. ordinaria in cle. quãuis. de app. †Tãgit etiã hic Bart. vnã quæstionẽ vulgarẽ, licet extra ꝓpositũ huius l. quia nihil facit ad materiã, si datus est terminus reo sex dierũ ad cõparẽdum: duo pro primo, duo ꝓ secũdo, duo tertio & vltimo peremptorio, & reus cõparuit in primo termino, actor vero nõ cõparuit. In secundo vero vel tertio termino reus non cõparuit: sed actor sic, quis eorũ dicaꝫ cõtumax? & lac. de are. tenuit q̄ reus, quia vltima mora nocet: vt ꝭ. de peri. & cõmo. rei ven. l. illud. & ita tenuit Spe. in ti. de citatione. §. viso. ver. quid si in primo. Bar. tenuit cõtrariũ, & etiã Io. an. in addi. Spe. in d. ver. qd si in primo. licet Bar. nõ alleget, dicẽs q̄ secũdus terminus videtur datus in defectũ primi. s. si reus in primo termino nõ cõparuit, & tertius in defectũ secundi. Si ergo reus cõparuit, & tertius in defectũ secundi. Si ergo reus cõparuit in primo, cessat secundus & tertius, & habẽtur pro nõ datis, debuit ergo actor comparere in illo primo. & videre an reus compa-
c reat. qd̄ cũ nõ fecit circũducitur̃ edictũ citatorij, & expedit ipsum de nouo citari, vt in l. post edictũ. §. j. & ij. ꝭ. de iudic. & actor debet condemnari in expensis. in c. j. de dolo & contuma. lib. vj. & no. in l. sancimus. C. de iud.

2 ☞ *Casus in quo potest quis compelli ad factum.*
3 *Si debitor suscepit in se periculũ, uel sui culpa ruit quod fecerat, an teneatur iterum reficere pro eadem pecunia, & suis expensis?*
4 *Si data est dilatio ad producendum testes & in ultima uel penultima die produxit testes qui non fuerunt examinati, & propter hoc recesserunt, an debeat dari iterata integra dilatio?*
5 *Quando restituitur tempus impedimenti, an restituatur in totum, an pro tempore impedimenti?*

LEX XIII.

Si ita stipulatus. †Stipulatio continens factũ cõmittitur postq̄ transiuit tantum tempus infra quod potuit expediri, & nõ fuit expeditũ. Itẽ si propter impedimentum vel casum supernientẽ auferturtotũ cõmodũ dilationis, debet tota dilatio re-
e integrari. h. d. cum l. seq. & semper alleg. ad hoc vltimum. Istam primam l. intelligo quando quis vellet agere ad interesse: quia opus nõ est factũ. quo casu distinguitur. An vult agere ad interesse totale, & non potest nisi finito tempore vt hic. An ad interesse particulare: quia non est inchoatum: & tunc non habet necesse spectare lapsum totius temporis: vt l. stipulationes non diui. §. plane. j. e. l. de quo glo. opponit. sed si stipulator vel-
d let agere ad ipsum factũ qd̄ est in obligatione, nõ videoᵈ quare non possit agere statim ante lapsum temporis vt cõdemne-
2 tur ad faciendum: cum obligatio sit pura. † & sic est casus in quo poterit præcise compelli ad factum, & compellatur. alias transacto tempore quo potuit fieri, fiat executio ad interesse, per ea quæ no. glo. in l. ij. §. Item si in facto. ꝭ. e. nec sufficeret q̄ lapsum esset tantum tempus q̄ amodo certum est, fieri nõ posse, vt sic poterit agi ad interesse antequam labatur integrum tempus quod erat necessarium ad constructionem domus. vt j. eod. l. insulam. j. biennium. nec etiam committitur stipulatio ipso iure ad totale interesse: licet secus ad pœnam conuentionalem: vt j. e. l si stipulatus sim mihi à proculo. & dixi ꝭ. eo. l. in illa stipulatione. patet etiam ex ista l. quod lapsus illius tẽporis tacite & legalis quod inest in stipulatione facti, q̄ interpellat promissorem: & constituit ipsum in mora sine alia interpel-
latione, vt succedat obligatio ad interesse quod patet, quia elapso termino statim potest agi vt hic. q̄ j. e. l. si insulam. & hoc in facto habẽte tractatum successiuũ: vt facere domum: sed si instantaneum: vt tradere fundum, vel restituere: dico q̄ tunc inest aliquod tempus tacitũ. & sic est ne-
b cessaria interpellatio: vt debitor cõstituaꝫ in mora, & succedit obligatio ad æstimationem, lapsus in obligatione dãdi nõ est
c in mora añ interpellationem, vt j. ead. l. si ex legati causa. cum hęc sit eadem ratio.

3 †Contra l. sequen. glosſ. oppon. de l. Martius. ꝭ. loca. & soluit quod hic debitor suscepit in se periculum, vel sui culpa ruit quod fecerat alias stipulatoris esset periculum. vt in cõtrario. & sic innuit ista glo. quod tunc debitor esset liberatus & non teneretur amplius reficere. cuius contrarium ista l. innuit. Tu dic contrarium, quod non est liberatus si ruit antequam esset opus completum: quia nondum fecerat quod promiserat per l. si is quadringenta. §. quædam. ad legem falcidiam. ideo tenetur iterato reficere siue fuit in
d culpa, siue non: & debet habere integrũ tempus: & ita intelligatur ista lex. Sed si
e quæritur cuius expensis debeat reficere: & an pro eadem pecunia quæ fuit sibi data pro opere fiendo, tunc procedit distinctio glo. quia si suscepit in se periculum,
f vel sui culpa ruit: quia malum fecerat fundamentum, vel vitio operis, tunc debebit reficere pro eadẽ pecunia, & suis expensis: alias expensis stipulatoris: vt in l. martius. & ita Bart. ibi melius quàm hic
4 declarat. †Vltimo tex. iste. semper alle. ad quæstionem si data est dilatio ad producendũ testes. in vltima vel penultima die produxit testes qui nõ fuerunt examinati à iudice, vel examinatore, propter hoc recesserunt, quod debeat dari iterata integra dilatio: quia impedimentum illius diei abstulit commodum totius dilationis. debes tamen scire quod infra sequẽtem dilationem poterit producere illos testes quos tunc produxerat, non autem alios de nouo, quia in illis fuit impeditus, non istis, & ita singulariter not. per Docto. in lege admonendi. de iureiuran. per text. dum ibi dicit quibus nunc solis vsi-
5 tus. † Debes etiam scire quod quando restituitur tempus impedimenti seu propter impedimentum alicuius parui tem-
e poris, si fit restitutioᵉ per l. tunc fit ad totum & integrum tempus: sed si fiat beneficio restitutionis in integrum: de iure speciali non fit nisi ad tempus in quanto fuit impeditus: vt l. ab hostibus. §. quod simpliciter. quib. ex cauſ. maio. & ita elegan-
ganter dixit glosſ. ordi. in cap. si electio. de elect. libr. vj. in vlti. glosſ. dicit etiam Barto. hic vnum not. quod tunc reintegratur tempus quando opus fiendum esset, idem factum secundo tempore facto in primo: vt in domo: alias secus: vt si aliquis promisit mihi seruire pro vno anno ab ista die, & ipe fuit impeditus pro isto anno, & vellet mihi seruire anno sequenti pro eadem mercede, non teneor recipere: quia aliud est seruitium primi temporis, aliud secundi, cum constat in operis quę variantur ex tempore: vt in l. si non sortem. §. libertus de condi. indebi. & alleg. ad hoc tex. singularis in l. si vsusfructus mihi in biennium. ꝭ. de vsufru. leg. quod no. pro potestatibus electis pro certo & speciali tempore, vt si in illo fuerint impediti
f non poterint seruire virtute eiusdem electionis, pro alio tempore.ᶠ & vide quod idẽ Bar. not. j. ad turpilia. l. in scena. §. fi.

a ¶Debitoris. Solutio põt præueniri fauore libertatis per tex. in l. statu libero. §. fi chus annua. q̄ si seruus. ꝭ. de sta. lib. Ange. in l. stip. ista. §. certum. j. eod.

b ¶Citari. An terminus iuris præueniri possit. vide per Old. consilio lx.

c ¶Circunducit. Ad de Bal. in auth. ei qui iurat. C. de bo. auth. iu. pos. in l. consentaneũ. C. quo. & quãdo iudex. cautela tamen est q̄ cõparens nõ recedat, nisi licentiatus a iudice per iura hic alleg. per do. Alexã. cui adde q̄ si talis iniuste fuerit licentiarus per iudicẽ, quod poterit tanq̄ cõtumax excõmunicari secundum do. de Rota deci. suis de do. & contu. dec. incip. vbi pars est iniuste licentiata. aliqui tamen contra.

d ¶Nõ video. hoc nõ placet d. Alex. vt hic per ipsum.

e ¶Restitutio. adde q̄ posui in l. si. ꝭ. de ferijs. in apostilla. ad Bar. ibi & hic.

f ¶Alio tẽpore. Adde Bar. ſ. l. si prius. ꝭ. de ope. no. nun. in x. q. & in l. si vno. §. cũ quidã. ꝭ. loc. Bal. in l. liberti. C. de repe. li. Anto. de but. in c. fi. de iud.

LEX XV.

Stichum. Si vna ex rebus alternatiue promissis efficiatur stipulatoris, reliqua sola remanet in obligatione. h. d. q̄ intellige qñ efficit

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Tori obligationi. vide pulchre rapha. cu. consi. clxiij.

b ¶ Non exactio ad. de Ludo. Ro. consi. cclxxviij.

c ¶ Melior. Idē tenent Bart. Rapha. Ludo. Ro. & Alex. hic. saluo q̄ si sit facta pauperi.

d ¶ Sed vnum. Ludo. Ro. ponit in singularibus suis q̄ legatū sexte partis reditū dicit annuū existēs testatoris. per l. si de functa. & ibi vide alium casum so. viij.

stipulatoris ex alia causa quā ex illa stipulatione alternatiua: siue ab alio fuerit stipulator consequutus dominiū, siue ab eodem, p̄missore. Si enim ex stipulatione alternatiua fuisset sibi soluta, clarū est quod tota obligatio esset extincta etiā quo ad alterā: quia licet stipulatio alternatiua videatur esse duplex respectu rerum, ambæ sunt in obligatione respectu tamē solutionis dicit vna: quia sufficit vnū soluere vt tota obligatio extinguatur: vt not. in l. si ex toto. §. j. & l. si illud. de leg. ij. In tex. ibi. [reliquus debetur.] subaudi præcise. Sed antequā alter esset effectus meus, neuter erat præcise in obligatione, & pone exēplum q̄ p̄misisti mihi stichū, qui erat alterius. tenet ergo promissio vt tenearis illū redimere, si non vis dare stichum: sed ego emi postea pamphilū a tpe stipulationis interpositę. nā si postea nunq̄ soluent p̄ annos xxx. p̄scriptū esset toti obligationi" nō solū p̄ annis p̄teritis: sed et futuris: nō sic in legato annuo: qa nō erat p̄scriptū nisi p̄ primo anno si dūtaxat xxx. essent elapli. & si xxxj. tūc p̄ primo & secūdo. si xxxij. tūc et p̄ tertio: & sic de singulis: qa cū in prin. cuiuslibet anni orta fuit noua obligatio & actio, q̄libet p̄ se acq̄rit vsum xxx. anno. p̄ futuris aūt nō inceptis nulla est inchoata p̄scriptio: & hæc habent in tex. & gl. p̄ doc. in l. cū notissimi. §. in his. de p̄scri. xxx an. Tertio cōstituit vtilitas q̄tū ad inducēdā morā. nā in legato annuo cū à prin. cuiuslibet anni nascat noua obligatio & actio, licet debitor nō soluat, nō cōstituit ī mora sine interpellatiōe: qa idē tps nō debet cē cā inducēdę obligationis & actiōis. & et inducēdi morā. vt j. e. l. quoties in diē. & ibi no. & hoc no. in l. j. de pœ. le. si p̄ inspiciat, sed in stipl'one annua cū nō multiplicent obligatiōes in prin. cuiuslibet anni: sed semel à prin. nota fuit p̄ oīb', cessat rō prædicta: & iō lapsus cuiuslibet anni interpellat & cōstituit quē in mora: vt patet in l. ij. C. de iu. emp. & hoc et ponit Bar. late ī l. ita stipulat'. in ij. q. prin. vult. i qua tractat tps appositū cā multiplicādę obligatiōis cōstituit quē in mora. Quarta vtilitas est scām quos-

dā: qa in stipulatiōe annua cū actio sit nata p̄ oībus annis, pōt agi ab ipso prin. vt qs cōdēnet ad dādū p̄ oīb' annis, licet exactio nō fiat nisi p̄ portione primi anni: p̄ sequētibus aūt fiet in prin. cuiuslibet: sed in legatis cū actio nō sit nata nisi pro primo anno, nō pōt agi nisi p̄ illo. Cōtrariū tamē tenēt doc. q̄ et in legato idē sit: vt ratione primi anni incepti possit agi tā p̄ illo quā p̄ futuris, vt fiat cōdēnatio, nō exactio[b] p. l. j. C. de fide iuss. q̄d dic vt no. ī l. j. & ij. C. de sen. q̄ sine cer. quā. p̄t. & p̄ Bar. in loco. ŝ. alleg. q̄d aūt hic dicit stipulatio est vna, recipit triplicē limitationē. colligit ex distinctiōe Bar. q̄ ponit in l. si seru' cōis meus ij. & castrēlis peculij. §. fi. j. de stipu. seruo. vbi oīno vide: qa melius ibi declarat quā hic. In glo. mag. post prin. ibi. [vel etiā si nō fuit dictū, tñ intelligit. † No. ibi gl. sing. q̄ si stipulor à te annue vel singulis annis, nō trāsmittit ad hæredes meos, nisi de ipsis fuerit facta exp̄ssa mētio & sic idē in stipulatiōe annua q̄ in legato annuo secūdū istā gl. In hoc tñ est differētia, qa stipu. annua mero iure trāsmittit, sed hæredi agēti obstat exceptio: vt j. no. gl. in ver. [ītē est perpetua.] sed legatum annuū ipso iure p̄ annis nōdū cœptis. Pet. rephēdit istā gl. qa nō reperit iure cautū: q̄ dicit gl. q̄d nō trāseat ad hæredes in effectu imo est cōtra istū tex. dū dicit. [est perpetua, quia debet intelligi ipso iure. & in effectu Bar. tenet gl. qa vel ista stipulatio iterpolita est p̄ pauperē, & de modica quātitate, & tūc cēsēt interpolita ex cā alimētorū: vt l. cū hi. §. in annos. de trāl. & alimēta morte finiunt: aut fuit interpolita p̄ diuitē, & de magna q̄ntitate, & tūc adhuc dicit idē p̄ l. sancimus. §. fi. C. de don. vbi videt q̄ nō trāseat ad hēdes, nisi cū facta est exp̄ssa mentio de eis. Sed certe tex. ibi in p̄cedēti ver. videt innuere cōtrariū, si bene inspiciatur: quia vult q̄ nisi facta p̄ alimētis sit p̄petua. Vñ de rigore iuris opi. Pet. videt melior p̄ istū tex. quē sequit Ang. de æqtate tñ ad euitādū infinitatē posset tolerari. gl. in gl. ibi. [l. pluribus.] § j. gl. ibi dicit q̄ ibi fuit facta specificatio tēporū, hic nō. Cōtra quā sol. hic Bar. opp. & tñ soluit: quia si p̄mittis mihi decē singulis annis: illud verbū singulis, q̄d est distributiuū, habet vim specificatiōis cuiuslibet anni: ergo deberet esse plures. Ang. dicit q̄ ibi fuit apposita dictio distributiua ante, & post: hic semel tñ nec video q̄ aliter posset bñ solui istud contrariū. In fi. gl. ibi, [sed arg. cōtra.] sicilicet q̄ legatū annuū p̄petuo duret. Sed respōdeo vero esse qñ factū fuit p̄sonæ q̄ non moritur, vt ecclesiæ, vel collegio. & ibi loquūtur ll. alle. in gl. secus si morituræ. Ista tamen solutio non cadit ad l. defuncta. in fi. Nā illa videt p̄bare q̄ legatū annuū sit vnicū: sed rñdeo q̄ sit sine dinumeratione tēporū, videlicet si legas mihi vsumfructū talis fundi, vel quartā ptē reditū talis fundi: tūc licet videat mihi legatū quoulq̄ vixero: nō tñ sunt plura legata, sed vnū, [d] qa nō fuit facta exp̄ssio tēporū, sec' si dixisset singulis annis quousq̄ vixero: vt l. j. qñ dies vsufr. leg. ced

a Stipulatio annua an transeat ad hæredes stipulatoris?
Quid in legato annuo?

§. Stipulatio. † Stipulatio annua est vna pro omni bus annis, sed legatū annuum nō est

vnū, sed tot dicunt quot annus durabit: quia pro primo anno est purū, p̄ sequētibus cōditionale: & si legatarius decedat, p̄ annis nō cœptis nō trāsmittit ad hęredes, quia extincta est cōditio. h. d. inuestigatio hui' §. est utilis p̄pter plura. Primo, qa in stipulatiōe annua cū illa sit vna, & vnica actio nascat ab ipso principio, inspicit cōditio stipulatoris tpe stipulatiōis interpositę. Vñ si tūc erat in patria ptāte, acq̄rit patri p̄ oībus annis etiā si filj' postea emācipet. vt ŝ. de do. cau. mor. l. ienatus. in fin. & j. e. l. si filius. nō sic in legato annuo. vt ibi in prin. cuiuslibet anni nascet obligatio: ideo si in prin. etiā filj' esset emācipatus, acquireret sibi: & nō patri. Secundo est vtilitas p̄pter p̄scriptionē, quia in stipulatione annua incipit p̄scriptio a tpe stipulationis interpositę. nā si postea nunq̄ soluent p̄ annos xxx. p̄scriptū esset toti obligationi" nō solū p̄ annis p̄teritis: sed et futuris: nō sic in legato annuo: qa nō cēpit p̄scriptū nisi p̄ primo anno si dūtaxat xxx. essent elapli. & si xxxj. tūc p̄ primo & secūdo. si xxxij. tūc et p̄ tertio: & sic de singulis: qa cū in prin. cuiuslibet anni orta fuit noua obligatio & actio, q̄libet p̄ se acq̄rit vsum xxx. anno. p̄ futuris aūt nō inceptis nulla est inchoata p̄scriptio: & hæc habent in tex. & gl. p̄ doc. in l. cū notissimi. §. in his. de p̄scri. xxx an. Tertio cōstituit vtilitas q̄tū ad inducēdā morā. nā in legato annuo cū à prin. cuiuslibet anni nascat noua obligatio & actio, licet debitor nō soluat, nō cōstituit ī mora sine interpellatiōe: qa idē tps nō debet cē cā inducēdę obligationis & actiōis. & et inducēdi morā. vt j. e. l. quoties in diē. & ibi no. & hoc no. in l. j. de pœ. le. si p̄ inspiciat, sed in stipl'one annua cū nō multiplicent obligatiōes in prin. cuiuslibet anni: sed semel à prin. nota fuit p̄ oīb', cessat rō prædicta: & iō lapsus cuiuslibet anni interpellat & cōstituit quē in mora: vt patet in l. ij. C. de iu. emp. & hoc et ponit Bar. late ī l. ita stipulat'. in ij. q. prin. vult. i qua tractat tps appositū cā multiplicādę obligatiōis cōstituit quē in mora. Quarta vtilitas est scām quos-

a Stipulatio annua an possit conferri in arbitrium tertij? ut promittis mihi si Titius uolet.

LEX XVI.

Tipulatio. † Stipulatio non potest conferri

in voluntatē vel arbitrium debitoris. h. d. sed an in voluntatē creditoris, vt promittis mihi si soluā? gl. in l. Titia. j. eo. tenet q̄ nō. cōtrariū tenēt Doct. p̄ l. si ita legatū. §. Item si volens. de leg. j. † Item an in arbitriū tertij, vt promittis mihi si Titius volet: nō reperio hoc tantū per aliquē. Nā in legato certū est q̄ nō valet: quia esset captatoriū, sed voluntas captatoria in actibus inter viuos nō reperiatur reprobata, sicut in vltimis volūtatibus: ideo tenui repetendo l. j. de leg. ij. Bononiæ q̄ sic. Item an sit differentia: quia per verba importantia arbitrium boni viri, vt si fueris arbitratus, vel liberæ voluntatis, vt si volueris. Respondeo non. vt hic patet in verb. [arbitrium.] licet secus in vltimis voluntatibus: quia valet legatum si hæres arbitrabitur, licet non valeat si hæres voluerit. vt l. si sic in prin. de leg. j. Et no. l. quod sæpe. §. j. de contrahen. emp.

a Si quis pluries uendidit eandem rem, an secunda uenditio sit superflua.

LEX XVII.

Vibis. † Si plures se obligant eidem ad eādē rem

non tenentur, nisi ex vnica promissione. h. d. ista singularis. l. & semper alle. in hoc siue eodem tempore

tēpore, siue diuersis vt loquat generaliter. vt dum dicit. [bis.] idem si ter. vel quater. Vel sic secūdum Bart. qui bis idem promittit, non tenetur ex secunda promissione: nisi prima in effectu esset inualida. h. d. & cessant contraria de. l. si dari. Quæro, tex. dicit quod non tenetur, nisi semel, sed ex qua stipulatione tenetur, vel ex prima, vel ex secunda? gl. in princ. videtur dicere quod tenetur ex vtraq; mero iure: sed non cū effectu. qa sufficit vna solutio: qa si hoc est verum, poterit agere stipulator ex qua stipulatione volet: & si obtineat, & sibi soluatur, debebit remittere aliam stipulationem non enim tolleretur ipso iure: quia obligationes nascuntur ex diuersis principijs, i. diuersis stipulationibus, sed quando nascūtur ex vno principio plures ac. & obl. fo. facta ex vna tollit alias ex ipso iure. debebit ergo remittere per. l. vnde quæritur. §. sed si legis. ŝ. commo. & si succūberet in vna, posset ad aliam redire per hoc quod habet in. l. si actor. de iureiur. & C. de fur. l. j. Breuiter ista gl. nō dicit verum per text. qui dicit q̄ ipso iure non tenetur nisi semel. ex qua igitur tenebitur? gl. in l. fi. C. de noua. videtur dicere q̄ ex vltima. in quæstione de illo qui in nundinis pluries idem promisit eidē, dicēs q̄ per vltimam nouetur præcedens: sed istud non est verum, nisi hoc expresse fuerit dictum hodie. vt in. d. l. fi. vel præsumeret actū olim: vt quādo secūda cōtinebat plus quā prima. vt j. eo. l. qui vsusfructus. Vnde alia gl. q̄ est. j. e. l. scire debemus. q̄ incipit. i. adiecta in fin. vult ecōuerso q̄d teneat ex sola prima, & nō vltima: imò illa tanq̄ superflua ipso iure nō valet & ista est vera: quā etiā gl. sentit in seq. opi. in. l. si dari stip. j. e. vbi tenet ex vltima, nō ex prima. sed solue q̄ prima erat ibi inefficax: qa ei obstabat exceptio: ideo interest stipulatoris q̄ valeat vltima: secus qñ prima ēt efficax esset: nam tunc nō innuit gl. q̄ nō teneret secūda postq̄ tenet eo casu quo interest stipulatoris, ergo si nō ītereſt, nō tenet. Quidā tñ dicūt q̄ semp interest p̄pter præscriptionē: quia longius tēpus obtinet, si incipiat à secūda. quos gl. reprobat: qa hoc interesse non inspicit: ergo sentit q̄ vltima nō valet propter istud interesse: & sic ista gl. sibi cōtrariat: & hæc pars est verior, nisi expresse fuerit interpolita aīo nouādi, qa tunc indistincte tolleret prima: siue secūda plus cōtineat, siue minus: al's iure illo nō præsumebat nouatio. † Sed qd si pluries vēdidi eādē rē videt dicēdū idē quod hic. quasi secunda vēditio sit superflua. Si tamē vēdidisses mihi quinto in præsentia testiū, & p̄misisses facere instrumētū ad petitionē, & ipsum postea faceres, quo casu expedit repetere vēditionē: qa notarius nō posset attestari de p̄cedenti vēditione putarē q̄ tūc illa vl. esset valida: & p̄cedens nō esset vēditio, sed pollicitatio de vēdendo. postq̄ referūt se ad scripturā fiēdā: et nisi ad illā peruenīat vēditio nō est perfecta. per l. cōtractus. C. de fid. instru. & ita diu est q̄ cōsului Florētiæ: & do. Raph. subscripsit: & ita fuit obtētum. Vltimo quæritur qd si sup cōtractu iurisgētium vl' bonę fidei interuenit stipulatio: vt quotidie videmus fieri, quia notarij dicūt in cōtractū vēditionū & locationum q̄ prædicta oīa & singula partes p̄miserūt p̄ solēnē stipulationem. gl. hoc tenet q̄ valet stipulatio nec ob. illa. ſ. qa loquit qñ ambæ obligationes sunt eiusdē generis & formæ. l. ex stipulatiōe: secus qñ diuersarum. vt dicto casu: & in hoc gl. bñ dicit. Sed subdit q̄ per istam stipulationē tollit actio ex p̄cedēti cōtractu et ī hoc malē dicit, si stipulatio ītertue eodem tēpore. imò ex vtraq; poterit agi per. l. si duo societate. s. pro soc. & s. eo. l. v. ver. cōuētionales. Si autē ex interuallo Bar. i. l. singularia. si cer. pe. videtur tenere istud q̄ dicit ista gl. q̄ induçat nouatio: ego dico contrarium per. l. si diuortio. j. eo. vbi est expressum ibi dū dicit alia autē centū actiōe de dote deberi & c. & actione de dote q̄ erat bonę fidei, & cōtractus iurisgētium nō nouat p̄ stipulationē interuenientē ēt ex interuallo.

a Statutum continens idem quod ius commune, quòd ualeat ut ex eo possit agi, uel excipi.
An ualeat promissio pœnæ quæ sit inter eos qui faciunt pacem inuicem, & promittunt se non offendere sub certa pœna cum talis offensa puniatur per leges, uel statuta.

3 Conditio si diuortium fecerus, an uiciet stipulationem pœnalem?
An ualeat promissio de dando aliquid alicui, si ille nupserit?

LEX XVIII.

Ita stipulatio facta. † Diuortiū debet

esse liberum à pœna conuentionali: nisi contineat idem quod legalis. h.

d. sic & verum matrimonium. vt j. e. l. Titia. † In tex. ibi: quia contēti per istum text. videtur quod non valeat promissio pœnę quæ fit inter eos qui inuicem faciūt pacē: & promittunt se non offendere sub certa pœna, cū talis offensa puniat per leges, vel p̄ statuta. In cōtrariū tñ videt p̄ gl. ord. ŝ. de pact. l. nō impossibile: & ideo hoc tenet Bar. ad istā. l. rñdet q̄ speciale est in casu eius p̄pter libertatē q̄ debet esse in matrimonijs cōtrahēdis & dissoluendis: & vide q̄ no. p̄ Guil. de Cu. in. l. illicitas. ŝ. de offi. p̄si. & q̄ no. in regula frustra. ī mercurialib'. In tex. ibi, nisi & stipulatio. qa tunc valeret stipulatio. et posset ex ea peti pœna. et sic vī p̄bari hoc secūdū Ang. q̄ statutū cōtinens idem q̄ ius cōmune valeat: & ex eo pōt agi vl' excipi: et sic habet qs duplex ius seu remediū: qa pōt cōuenire de iure cōi, & ex forma statuti. & hoc est vtile, qa si succūbit ī vno pōt redire ad aliud p̄ id q̄ no. ī. l. si actor. ŝ. de iureiur. † Sed opp. ŝ. q̄ ista conditio, si diuortium feceris, rejiciatur & nō vitiet stipulationē. vt in l. reprehēdenda. de instit. & subst. So. ibi qñ apponit in institutione, vel relicto facto alteri ex cōiugib' qa tūc tāq̄ turpis rejicit, & nō vitiat institutionē vel relictū: hic qñ ī stipulatiōe pœnali. quo casu vitiat, & nō vitiat. Sed qd erit hodie, cū diuortiū p̄ qđ leparat mīmoniū fieri nō poterit si matrimoniū tenuit, vt no. ī. l. diuortio. ŝ ē neg. ges. licet posit de facto alter ab altero recedere: R. ndeo nō reperio ex hoc recessu aliquā pœnā īponi, sicut imponebat hoc iure quo separabat matrimoniū, et cogit officio iudicis ecclesiastici redire: & ideo videt dicendū q̄ cū cessat rō de qua hic, poterit alter ab altero stipulari pœnā sub cōdōne si recesserit de facto. † Ītē an valeat p̄missio de dādo aliq̄d alicui si ille nupserit. dic vt. j. eo. l. si ita stipulatus fuero te sisti. §. fi. p̄missio. tamen pœna si non nupserit non valet. vt. j. eod. l. Titia.

a Potest obligare ad dandum mihi id quod alius tibi debet, cū debitor esse desierit.

LEX XIX.

Iusmodi. † Poteris te obligare de dando mihi id quod ali' mihi debet, cū ipse

debitor esse desierit". h. d. secūdū prin. lectu. secundum in litera debet esse mihi: & aduerte, quod si constat quod fideiussorio nomine pro illo volueris te obligare: verba illa, cū debitor esse desieris, impropriantur, & debet intelligi. i. cum desierit esse soluēdo, quo casu recurritur ad fideiussorem, maxime hodie: cum primo sit executiendus debitor, nō autē possunt intelligi propriē quod desinat esse debitor ciuiliter & naturaliter, quia si fideiussoria obligatio: nō debet incipere a casu quo si esset incepta finiretur. Nam liberato principali liberatur fideiussor: sed si non constat quod fideiubendi, tunc verba stāt propriē. & nō erit fideiussor, sed principalis promissor, sicut si sub qualibet alia promissione promisisses: & sic ab vtroq; potero petere primo ab illo, & exigere postea à te secundum aliam lectu. prout est in text ibi. hoc dicit. † potes te obligare ad dandum mihi id quod alius tibi debet, cum debitor esse desierit. hoc dicit. Sed quid importat hoc? Respondeo si promisisses simpliciter id quod alius tibi debet, liberaris cedēdo actionem contra illum, sicut cum quis legat mihi quod tibi alius debet vt in l. si sic. §. j. de lega. j. sed promittendo hoc modo cum ille debitor esse desierit, non liberareris: sed debes agere contra illum, & exigere, & postea exactum mihi dare. vt habetur in fi. in l. apud Iul. §. fi Titius. de leg. j. cū ibi no. per Bar. & secundum istas duas lectu. non loquitur ista. l. nisi de vna stipulatione licet tex. loquatur in pluribus, dum dicit, [huiusmodi stipulationes, &c.] sed debet exponi, id est ista stipulatio de qua loquitur, & alia similis: vt in fin. gl. j. Alij verò timore huius contrarij, quia loquitur in plurali, dicunt quod text. loquitur de duplici stipulatione. Vna quod promittis mihi id quod Titius mihi debet, vel id quod debet tibi vsq; ibi: [cum debitor.] Alia quod promittis mihi aliquid, puta decem vel stichū cum Titius debitor meus vel tuus desinit esse debitor: tene præcedētes tanquam magis no. In glo. j. ibi. [quia ex præsenti tempore.] hæc solut. non est bona ad contrarium quod potest fieri contra primam lectu. quia licet ille principalis esset debitor tempore conceptę stipulationis, promissio tamen fideiussoris fuit collata in tempus quo non erit debitor: ergo non potest vt fideiussor obligari: quia si esset pura obligatio, libe-

Universidad de Sevilla
Biblioteca

a ¶ Pluſquam obliga. prima.quando inducatur nouatio, vide Fran. de are. cõſi.v. Alex. late conſi.xij. ij.lib.

b ¶ Cõditionale. Add. de Archi.conſi. cccxxiiij.

c ¶ Talis ſciens. Add. de Sozi.conſil. clix. & cõſi.ccxiij. Ludro.conſi.ccccxxj.

rato principali per ſe liberareť fideiuſſor, nam & res non debet incipere ab eo caſu quo ſi eſſet incepta finiretur. vt l. Titia.ſ. de vſufr.ſolue ergo vt colligiť ex his quæ dixi ſuper prima lect. In glo.ibi. [ſidẽ dubiũ erat.] hic ſi habetur in tex. ſpõdeo, & tunc iſte caſus eſſet idem cum prẽcedenti. Sed ſi habes ſpondes, tunc eſt diuerſus. vt dixi ſuper ſecunda lect. gl. autẽ ſequẽs videť ſentire primã & ſecundã: licet in ſecũda reuocet in dubium. Quid ſi debitor tibi ſoluat, & non ſoluit: ſed tu ſolue dixi in ſecunda lect.

2 ¶ Probato indebito, an uideatur probatum quod quis per errorem promiſit?
3 Sequens ſtipulatio conuentionalis facta ſuper præcedenti contractu uel obligatione, an habeat in ſe dilationem ſeu conditionem primæ obligationis?
Limitatio ad iura dicentia quod ipſo iure inducebatur nouatio ſi ſecunda ſtipulatio contimebat plus.
4 Legatum factum pro dote futura, an ſit conditionale ſi matrimonium ſequatur, an autem ſit purum?
5 Stipulatio facta ſine cauſa, an naleat?

LEX XX.

1 SI diuortio. † Falſa cauſa de prẽterito ſcienter emiſſa etiã ſi ſit obligatoria: & per conſequens finalis, nõ vitiat ſtipulationẽ, ſicut nec vitiat legatũ. h.d. ſecundũ Bar. Suppleť in pluribus: quia ipſe nimis breuiter ſummat, & ſecundũ ſuũ ſummariũ nõ eſſet verũ q ipſe dicit: fuit autẽ proprie loquẽdo potius demõſtratio falſa, quæ quia perimebat ſubſtantiã, habebat vim cauſæ. Maritus facto diuortio cũ nullam dotẽ recepiſſet, ꝓmiſit vxori reſtituere centũ quæ in dotẽ receperat. nam iſtud relatiuũ quæ receperat &c. demonſtrationẽ facit. vt patet in l. ſi ſic. §. j. de leg. j. ſed perimebat ſubiectũ: quia nihil receperat, & habet vim cauſæ. quaſi dixerit. quia recepi non tibi promitto: tamen nec falſa demonſtratio nec falſa cauſa vitiat ꝓmiſſionem: quia videť donare: & hoc ſi ſcienter promiſit, ſciens ſe non recepiſſe, nec teneri: & hoc conſtat, ſed ſi conſtaret q per ignorantiã facti, vel iuris, nõ valeret promiſsio ſaltem in effectu, quia obſtaret exceptio. vt ſ. ſolu. mat. l. pe. §. mulier. & hic in pen. glo. Si autẽ dubitať an ſciuerit vel ignorauerit: & an errauerit vel nõ. glo. & doc. hic nõ tangunt Bal. in l. generaliter. C. de non nu. pec. dicit q caſu huius l. propter honorẽ bene trãſacti matrimonij præſumit ex certa ſcientia promiſiſſe, vt valeat promiſsio extra caſum huius l. probato cõtrario q nihil receperat, vel ad nihilum tenebať ꝓmiſſor, eo ipſo præſumitur per errorẽ ꝓmiſiſſe: cũ iſta cauſa ſi eſſet vera, eſſet obligatoria: quia teneretur ſoluere vel reſtituere. & ita no. in l. cũ de indebito. de ꝓba. † In glo. quæ dicit q probato primo. i. quod ſit indebitũ, eo ipſo ꝓbať ſecundũ. i. q ignorauit, & per errorẽ ꝓmiſerit, ſed ſi cauſa ob quã quis ꝓmiſit eſſet vera nõ eſſet obligatoria. vt ſi ꝓmittis mihi centũ: quia geſſi negotia tua. nam ſi poſtea cognouiſſes, non eſſes mihi obligatus ad centũ, ꝓmiſsio intelligitur facta ſciẽter in dubio: & ſic valet, nã nõ ſcit, & ſcire debeat ſe nõ eſſe obligatũ: & ſic ſoluẽdo ex iuſta cauſa cum reperis, vt in l. damus. de condi. inde. & ita ſi ꝓmittis exceptionem, non habes: tamen ſolutio & promiſsio paribus paſsibus ambulãt. l. ſi. ad le. Fal. & l. ſi patronus. de don. & ibi vide quæ no. Bar. In tex. ibi. [centum tantũ in obligatione venire.] i. dicere quod illa centum quæ nõ fuerunt in dote data, poſſunt peti ſolum ex illa ſtipulatione: nõ autem actio de dote. etiam ſi iſta ſtipulatio nõ interueniſſet, ſed etiã ſecundũ Doc. poſſunt peti ex iſta ſtipulatione, quia quãdo ſuper cõtractu iuriſgentiũ vel bonæ fidei interuenit ſtipulatio obligať debitor etiã ex ſtipulatione. vt decidit glo. in l. qui bis idẽ in ver. illud cõſtat. licet ſecus quãdo præceſsit ſimilis ſtipulatio ſuper eo: quia poteſt iterũ ꝓ ſtipulationẽ obligari ad illud idem. vt in illa l. niſi ſecunda interueneriť animo nouandi: & erit vtilitas: quia ſi agatur ex iſta ſtipulatione, non habebit maritus dilationem annalẽ, ſicut non haberet hęres eius ſi ipſe dotẽ prælegaſſet: quia tenet prælegatũ ꝓpter cõmodũ repræſentatiõis. vt in ti. de do. præle. & hoc tenet Bar. hic. Ex quo no. q ſequẽs ſtipulatio cõuentionalis facta ſuper præcedenti contractu vel obligatione non habet in ſe dilationem ſeu conditionem primæ obligationis. vt etiã ꝓ-

batur in l. ſi dari. j. eo. ſecus in prætoria ſtipulatione quæ interponitur ex neceſsitate: & ſic nihil videtur quis promittere quã ipſe teneatur: & iſte eſt caſus in l. j. §. quis ſub cõditione. vt leg. 3 no. ca. adde no. in l. aliam. de noua. per Bar. † In tex. ibi, [alia autem centum actione de dote deberi.] hic eſt caſus cõtra gl. quæ eſt in lege qui bis idẽ in illo verſiculo, illud conſtat. quę tenet quod ſi ſup cõtractu bonæ fidei interueniat ſtipulatio mouetur actio ex ipſo cõtractu & ſic non poterit agi niſi ex ſtipulatiõe: quod etiam videť tenere Bar. quãdo ex interuallo. in l. ſingularia. ſi cert. pet. ſed hoc eſt expreſſe contra iſtũ tex. Intelligo q ipſe intelligit q etiã iſta centũ quæ fuerũt in dote data poſſunt peti ex iſta ſtipulatiõe: & tamẽ poſſunt etiã peti actione de dote: ergo non eſt facta nouatio poſito q iſta ſtipulatio cõtinet pluſquã obligatio prima: a vt hic eſt tex. expreſſus, per quã limitanť omnes ll. dicẽtes q ipſo iure inducebať nouatio, ſi ſecunda ſtipulatio cõtinebat plus: vt j. eod. l. ſi vſusfructus. quia debẽt intelligi quãdo prẽcedebat obligatio, vel contractus. & ſic erant eiusdẽ generis & formæ, ſecus quãdo diuerſi, vt hic quod no. quia nullᵘ tangit: & tamẽ eſt hoc neceſſariũ.

4 † In tex. ibi, [ſicuti cum filiæ.] ſi iſte ver. intelligať q pater reliquit filiæ nomine dotis futuræ: & quod valeat legatũ etiam ſi matrimoniũ nõ ſequať, prout prima facie videť loqui. eſt hic caſus cõtra opi. Bar. qui tenuit in l. Titio centũ. §. Titio genero. de cõdi. & demon. quod legatũ factũ pro dote futura ſit cõ-
b ditionaleᵇ ſi matrimonium ſequať. ſicut & ſtipulatio. vt l. talis. de iure do. Sed aliꝝ tenẽt cõtrariũ per illũ. §. in verſi. ſed cũ ante nuptias. vbi videť tex. cũ dicit quia purũ legatũ eſt: & pro iſta etiã opi. videť caſus hic, vt ſicut cauſa de præterito falſa nõ vitiat ſtipulationem, vt in prẽcedẽti. Ita & cauſa de futuro, puta matrimoniũ de futuro, licet nõ ſequať, nõ vitiat legatũ, ergo nec facit cõditionem, quia tũc vitiaret ſine dubio, propter hoc Bar. intelligit iſtũ finẽvt cõueniant prẽcedẽtibus, quod loquatur in cauſa de prẽterito: quia pater legauit centũ filie noie dotis: quæ dicit ſe recepiſſe à marito ipſius filię, vel eius hæredibus, & tamẽ non receperat, nec filius mater, vel frater ſororι, quia legãdo ſciẽter videť velle quod habebãt iure legati vt in l. j. C. de fal. cau. adie. leg. † Vltimo debes ſcire quod Cy. alle. iſtã. l. C. de nõ nu. pecu. l. generaliter. in xiij. q. qua quęritur vtrũ ſtipulatio facta ſine cauſa valeat. text. in l. ij. §. circa. de doli excep. dicit q valeat mero iure: ſed obſtat exceptio. Quidã intelligunt iſtũ. §. quãdo continebat cauſam falſam: & fuit per errorẽ facta promiſsio. Si autẽ ex certa ſcientia ab eo qui ſciebat ſe nõ teneri, tũc valet: quia videť facta ex cauſa donationis. & ad hoc alleg. Cy. iſtam. l. quæ ſalua pace nihil facit. quia hic continebat cauſam, licet falſam: tũc enim bene diſtinguiť, an ex certa ſciẽtia, vel per errorẽ: & an eſſet cauſa, vel non: vt ſ. dixi. Sed quæſtio eſt quãdo nullã continet cauſam. vt promitto tibi centum: quo caſu multæ fuerunt opi. quas Cy. ibi recitat: & Ioã. and. in addi. Spec. in titu. de confeſ. §. nunc videndum reſtat. & Breuiter dic q ſi conſtat q hæc fecit ex certa ſcientia: quia cõ-
c tineť in inſtrumento talis ſciens ᶜ ſe ad infraſcripta non teneri promiſit & c. tunc valet: & videtur promittere ex cauſa donationis. arg. in l. campanus. de ope. lib. & ita intellige glo. quę eſt in illo §. cum. licet illa glo. dicat vnũ mirabile quod iſtud eſt verum ſi ſtipulator ignorabat cauſam nõ ſubeſſe: ſecus ſi ſciebat, ſed certe potius econuerſo debet dici, quia ſi ignorabãt, diſſentiunt in cauſa: quia promiſſor intelligit donare: & ſtipulator non recipit vt donũ, quia credit cauſam ſubeſſe: & ideo donatio non perficereť, ſed quãdo ſcit, tunc conſentiunt & ſic perficitur. & hæc ꝓbatur in l. ſi ego. ſi certũ peta. Si autẽ nõ conſtat q ex certa ſcientia, tunc ſtandũ eſt illi §. circa. cui nõ põt reſponderi q ſtipulatio nõ valet. Et dicit Bal. in illa l. generaliter. qđ ideo non valet, quia cenſentur facta ex ſtultitia, nõ dico per errorẽ: hoc tamẽ verũ niſi ſit facta ſub couditione, & cõditio eueniat, quia ſolus euentus conditionis habetur pro cauſa per l. a Titio. j. eo. & ita no. In gloſ. ibi, [vel dic,] iſta gl. poteſt procedere ſi matrimoniũ ſolueretur morte mariti: quia tunc donatio facta conſtante matrimonio per hanc ſtipulationem ſcienter emiſſam confirmaretur, ſi aliquid loco traditionis interueniat. quod dic vt in l. quod de ſuo. alleg. in gl. ſed ſi morte mulieris vel diuortio, nõ cõfirmať: imo renocatur. vt in l. ſed interim. §. fi. de do. inter vir. & vxo. & ita intellige gl. iſtã in fi.

Lex

LEX XXI.

SI id quod aurum. Error in quãtitate ſubſtantiali non vitiat ſtipulationem, ſed decepto ſuccurriť. h.d. In tex. ibi: [ex doli mali clauſula.] i. ex ſtipulatione prædicta ſi fuit appoſita clauſula doli. i. dolum malũ tãtũ abeſſe: vt. ſ. e. tit. l. eadẽ. in princi. alias poſſum agere actione de dolo: vt. l. & eleganter. §. non ſolum. ſ. de dolo. nõ ex certa ſcientia, cum ſtricti iuris & nõ veniant illa de quibus expreſſe actum non eſt. vt. j. eo. l. quicquid aſtringendę. ſed in contractu bonæ fidei ratione doli in eo cõtractu, cum in eo veniant etiam quæ eſt æquũ venire, licet expreſſa non fuerit actũ vt dicit. l. & eleganter. in princ. cuius rei cauſa Bar. hic nõ examinauit hũc articulũ: qñ agiť ad reſciſsionẽ cõtractus bonæ fidei, qua actione poterit agi. & breuiter ſi cõtractus eſt validus & ſubeſt cauſa qua debet reſcindi, agitur ex ipſo cõtractu actione: vt in. l. exempto. §. ſi quis virginẽ. ſ. de act. emp. Idem ſi cõtractus ſemel valuit & poſtea de conſenſu partiũ fuit reſciſſus, & agiť ad repetitionẽ datorum. vt ea. l. §. is qui. Idem ſi nũquã tenuit. & agiť ad intereſſe de receptis. vt. l. ſi ſterilis. §. quãuis. eo. tit. Sed ſi agereť ad repetitio. rei traditæ, tũc agereť de dolo. &. h.d. Bal. per elegãtia verba præceſsit vẽditio vt infirma, ſequuta eſt traditio vt infirmãda per actionẽ de dolo. vt no. per gl. in. d. l. & elegãter. de quo dic vt ibi. Vltimò gl. intelligit hanc. l. in ſtipulatione quæ erat ſtricti iuris: ſecus dicit in bonæ fidei cõtractus, qui vitiãtur ꝓpter errorẽ conſiſtentem in qualitate ſubſtãtiali: vt. l. in venditionibus. de contrah. emp. Doc. dicũt non eſſe differẽtiã inter bonę fidei, & ſtricti iuris, ſed inter cõtractũ ex cauſa lucratiua. & illi nõ vitiãtur, quia quicquid habet ſtipulator, de lucro habet. ita logť hic: & contractũ onerosum quo caſu loquitur cõtrarium, etiã ſi eſſet ſtricti iuris & permutatio. ſi enim permutarẽ tecũ maſſam aureã cũ alia maſſa, quã aſſerebas eſſe aureã, & nõ erat: valeret ꝑmutatio, ne remaneã deceptus. tu dic breuiter q ẽt ſi ſit cõtractus onerosus, valet: ſi deceptus vult valere: & poteſt egere vt decipiať. i. ad intereſſe deceptionis, & ſi non vult valere, tũc vo luit gl. expreſſa in. l. & eleganter. in. j. gl. magna. ante fi. ſupra, de dolo. & in. l. j. de pign. actio.

2 ¶ Per interitum vnius ex alternatiuę debitis, an liberetur debitor?
Quid ſi debeatur aliquid in genere ſubalterno, & vnus ex ſeruis meis?
Genus perire non poteſt.
Species debita ſi poſt moram pereat, an debeat ipſa petiᵘ & in ea condemnatio fieri, & eius executio in æſtimatione?
3 An talis debitor conſtituatur in mora per interpellationem extra iudicialem?
Quid in mora irregulari?
4 An valeat citatio de pupillo ſine tutore?
5 Euentus conditionis, an conſtituat debitorem in mora?
6 Adultus habens curatorem, an poſſit ſolus interpellari, vt conſtituatur in mora?

LEX XXII.

1 SI ex legati cauſa. † Debitor ſpeciei per eiᵘ interitum liberať, ſi prius nõ fuerit ī mora nec in culpa, & eiᵘ facto perit & mora
2 cõtrahiť ꝑ interpellationẽ, ª q põt fieri pupillo: cũ tutoris tñ authoritate. h.d. cũ. l. ſeq. & materia huiᵘ l. plene expediť ꝑ glo. & do. ī. l. q te. ſ. ſi cer. pe. iõ eſt repetibilis: et materia morę plenè ꝑ gl. in. l. mora. ſ. de vſu. & multæ ſunt leges in hoc tit. de ipſa tra.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Meretrici. In hac materia vide p Bal. consil. v. iiij. li. cuius verba habes per me in apostil. ad Bar. hic in characteribus. de tortis. & vide p eundem cōsi. cliij. ij. lib.

iterum promisit. aliter secus. j. de fideicō. l. si postquā. cū ibi not. & l. si quis delegauerit. de noua. cū ibi no. & videt quod nō obligetur ex ista noua stipulatiōe, sed prima sustinet. cū nō esset extincta ipso iure: & sic debeat agi ex prima: & si obijciat exceptio, replicetur ex secunda: vt ff. de pact. l. si vnus. §. pactus. Istud contrarium voluit gloss. formare, & non respondit clare. Vnde dic quod ibi loquitur in pacto nudo de petendo facto primū pactū de non petendo, quod non inducit actionem per se, sed facit vt actio ex primo contractu quę non erat sublata: sed eius effectus erat impeditus propter exceptionem, sortiatur effectum, qunado elidit exceptionem mediante replicatione. hic vero loquitur de stipulatione: quæ potens est per se actionem producere: ideo non iuuat actionē primam: nec ex secunda poterit agi, & ex ista replicari, sed debebit agi ex ista. Tene menti, quia est subtile. Sed oppo. q̄ in hac secunda insit eadē exceptio quæ in prima. vt l. j. §. si qs sub conditione. vt leg. no. ca. dixit Barto. quod ibi in prætoria stipulatione, hic in cōuentionali. Certe idem dicitur in cōuentionali: vt l. qui sic stipulatur j. eo. ideo dic melius quod aut primę stipulationi obstat exceptio perpetua: & tunc illa non obstat secundæ nec censetur in ea repetita, quia ex hoc redderetur secunda inutilis. argu. in l. qui filio. de leg. j. & iste est casus hic. Interdū nō obstat exceptio perpetua, sed temporalis. vt quia stipulatio erat in diem, vel sub conditione: & postea facta est secunda super eodem simpliciter: tunc aut secunda est prætoria: & indistincte eadem dies vel conditio inest secundæ: quia cū prætoria interponatur ex quadam necessitate, non est dicendū quod promissor voluerit se plus obligare vel aliter quam esset obligatus: & iste est casus in d. l. j. §. si quis sub cōditionę. Si vero erat conuentionalis, & sic sponte facta erat, & tunc distingue. Aut in secunda non exprimitur certa quātitas, sed p̄mittis mihi illud quod alias promisisti animo nouādi, alias nō teneret promissio: vt in l. qui bis. & tūc videris promittere sub eadem conditione. vel dic vt j. eo. l. qui sic. Aut exprimitur certa quantitas: vt cētum, quę tibi promisi sub cōditione vel die, promitto animo nouandi: & tunc non videtur repetita conditio, vel dies: & hoc voluit glo. j. de noua. l. in diem. & istam distinctionem ponit Bar. eo. ti. l. si stichum. §. legata. vbi gl. videt tenere cōtrariū eius quod dixerat in l. in diē. & probat ista distinctio in tex. & glo. ff. sol. mat. l. si prior. & ista in his quę non sunt de natura obligationis: sed de accidēti, quia sic partes expresserunt, sed in his quæ sunt de natura & dispositione legali vt dicerem q̄ censerentur repetitæ in sequenti stipulatione colligitur ex no. per Bar. in l. si quis cum aliter. j. eo. & adde q̄d no. idem in l. aliam. j. de noua.

2 ☞ *Stipulatio si non continet in se aliquid turpe, quia promisisti mihi centū, nec fuit turpiter facta (quia non per dolum vel metum) sed fuit facta ex turpi causa, an ualeat? Quid si quis promittat meretrici?*

3 *Stipulationem habere turpitudinem, quibus modis cōtingat.*

LEX XXV.

1 Generaliter. †Non valet stipulatio continēs aliquid turpe improbatum à iure vel per bonos mores. hoc dicit cum l. sequen. In text. ibi: [& ex huiusmodi quoque obligationibus.] primo ex huiusmodi stipulationibus. & dum subdit denegari. supple: etiā oblig. nasci. vt patet per l. præcedentē quæ dicit stipulationes nullius esse momēti, & sic nec pariunt actionē, nec obligatio
2 nē. In glo. ibi: [sed turpiter factæ valent.] † Sed quid si stipulatio nō cōtinet in se aliquid turpe: quia promisisti mihi cētū: nec fuit turpiter facta: quia non per dolū, vel metū: sed fuit facta ex turpi causa. Istū casum glo. hic nō tangit, & fuerūt plures opi. quas Bar. hic tangit. Tu dic q̄ aut turpitudo causę versabatur ex parte p̄mittentis & stipulātis: vt quia promisisti mihi centū, vt hominē interficerem: & tūc ipso iure nō valet promissio. & sic loquitur tex. cum glo. in l. Iurisgentiū. §. si ob maleficiū ff. de pact. ideo si promisisti pro homicidio facta per me vt est tex. not. in l. si plagij. j. eo. in ver. facti. Aut turpitudo versabatur solū ex parte stipulatoris, vt promisisti mihi decem, vt tibi restituā depositum, q̄ teneor restituere: nolebam. vt l. ff. de cōdi. ob tur. cau. & tunc mero iure: sed obstat exceptio turpitudinis. & ista probatur in l. pe. eo. titu. & illo casu procedit opi. Pet. quam hic Bar. refert. & eam ponit Cy. in l. dolo. C. de inu. ti. stipu. Quid autem si versatur ex parte promittentis tantū, a
vt cū quis promittit meretrici:[a] dic vt no. l. iiij. §. sed quod me
3 retrici. de condi. ob tur. cau. † Not. secundum Bar. quod quę dam est stipulatio quæ habet turpitudinem, & cōtingit tribus modis, quia aut in stipulatione venit turpe, vt promittis facere homicidiū, & est nulla. vt hic. Quandoque in ipsa stipulatione non venit turpe, sed turpiter facta: quia dolo, vel metu, & tunc valet: sed dantur remedia à iure, vt in stipu. quod me. cau. & de dolo. Quædā sunt quæ habent turpē causam, sed quod promittit non est turpe. quia promitto centū si feceris homicidium. & hic est dubium. & gl. tenet hic quod est ipso iure nulla. ibi: dū dicit. [super turpibus rebus interpositas &c.] & idē tenet gloss. in d. §. si ob maleficiū. in l. Iurisf. ff. de pac. & vide hic per Barto.

§. Si stipulatus. Quousque potest cōditio deficere, non potest agi. hoc dicit in terminis: & in summa &c.

LEX XXVII.

1 Irem tradi. Stipulatio rē tradi, continet merum factum. h. d. In tex. ibi, [proprietatem.] dic sed nec possessionem ciuilem vel naturalem, quæ iuris est: sed duntaxat nudā & asininam detentationem: quia nō plus importat hoc verbū tradere. nam & ille qui nec possessionem nec proprietatem habet, sed solam detentationem, potest rem tradere & illam transferre: ergo stipulatio non plus importat quam verbum sonat: sed licet non teneat in plus virtute stipulationis: interdum tamen ex tali traditione transfertur dominium vel possessio, si erat obligatus ex causa ex qua solet dominiū & possessio transferri: puta ex vēditione. non enim venditor ad dominij translationem, sed solum ad tradendum tenetur. vt l. j. de rerum permu. attamen si erat dominus tradendo, transfertur dominium: si non erat dominus transfert vsucapiendi cōditionem. Isto tamen casu bene tenetur ad translationem possessionis vacuæ. vt in l. iij. de act. emp. & plene no. in l. cum res. C. de proba. Et per prædicta tollitur contrarium formatum in glo. de l. in conuentionalibus. §. fi. j. eod. vt ibi not. glos. quia loquitur quando ex causa ex qua transferebatur dominium erat obligatus.

2 ☞ *Si promiseras mihi decē ex causa donationis, postea promisisti mihi eadē decē & quinque similiter ex causa donationis, an per hanc secundam sublata sit prima ipso iure?*

3 *Si primo promisisti decem & postea decem & quinque ex qua stipulatione potero petere decem, & qualiter debeat concipi secunda stipu. ad hoc ut nouetur prima.*

4 *Si petij. x. in libello, & postea ante lit. conte. uolo addere quinque, an dicetur nouus libellus, & sit soluenda noua gabella?*

5 *Quæ sit utilitas q̄ tot sint stipu. quot res, uel summæ sint in ea specificatæ per solam specificationem rerum uenditarū an dicantur plures uenditiones si uncum tantum petitū esset statutum pro omnibus & an propter utium unius posset &c.*

6 *Stipulatio quando est de pluribus rebus, uel una summa, an posim petere unā de pluribus rebus, uel partem summæ?*

LEX XXVIII.

1 Cire debemus. †Tot sunt stipulationes quot res vel summę sunt in ea specificatæ, licet vna sit conceptio verborum: sed si non fuerunt specificatæ, sed sub vno vniuersali nomine comprehensa, censetur vna continens plura corpora. Item sequens stipulatio continens idem quod prima eam non nouat, licet ei adiungatur alia stipulatio continens aliam rem vel summam. hoc dicit. vsque ad §. si à fure. & incipias casum. [ver. secundum quod.] premittendo vnum, quod iure isto sequens stipulatio continens illud quod prima, & ex eadem causa continebat aliquid plus nouabat primam. vt no. in ver. qui vsumfru. & satis hic colligitur, licet hodie non nouet ipso iure, nisi loquat exp̄sse: vt in l. fi. C. de nouat. sed nouat ope exceptiōis. p̄ d q̄d not. in l. ij. C. de noua. quæ dicit quod vbicunque iure veteri inducebatur tacite nouatio ipso iure: hodie non inducitur ipso iure: sed inducitur in effectu. quod an sit verū dic vt
2 ibi not. † si ergo promiseras mihi decem ex causa donationis, postea promisisti mihi eadem decem, & quinque similiter ex causa donationis: est dubium vtrum per hanc secundā sublata sit prima ipso iure: videt q̄ sic: quia hæc secunda cōtinet plusq̄ prima. Contrarium tamen determinatur, quia ista secunda nō est vna

est vna stipulatio: sed sūt duę. vna de decē, altera de q̄nq̄, postquā ambę summæ furunt specificatæ: & neutra ipsarum cōtinet pluſquā sicut essent duæ si mittes stichum & phāphilū nō sic si summæ & res nō fuerūt specificatæ: sed sub vno nomine cōprehēsæ de quo ponit tria exempla. Primū si, p̄mittis mihi vnū aceruū nūmorū p̄sentiū, nā est vna stipulatio pluriū corporū. Item cū quis stipulatur ab hærede sibi solui oīa legata sibi facta. nā licet legata sunt plura, stipulatio tamē est vna: quia nullū fuit in ea specificatū. Tertiū cum sub nomine vniuersali
3 familiæ, vl̄ quadrigę. † In tex. ibi. [nō fiat nouatio.] Sed ex qua stipulatione potero petere decē si primo p̄misisti decē, postea decē & quinq̄, put ponit gl. super, [ver. mixta.] Rndeo ex prima tm̄, quę firma manet: vt ea. gl. in fi. nō ex secūda facta de ea dē re: qa illa nō valet: per. l. qui bis. ff. eo. quod etiā inuit sequēs gl. sup ver. in præcedēti. licet illa loquat q̄n prima cōtinet plus secūda minus: vt in exēplis quæ ponūtur in ea: tū eadem ratio est q̄n cōtinet tātū dē vt in. d. l. quib⁹. in fi. nisi appareat expresse q̄d animo nouādi. & tūc etiā si cōtineat minus, nouaret prima. Sed illa quinq̄ petā, ecōuerso ex secūda stipulatiōe quinq̄ nō ex p̄ia de decē. & sic habeo. xv. & xxv. Sed cōtra, q̄ imo xxv. ſ. decē ex prima. l. tē. xv. ex duabus secūdis quāti. ista multiplicabilis est. Et sic videtur tres stipulatiōes de trib⁹ summis, sicut in legato: vt. l. planè. §. j. cū ibi no. de leg. j. So. quod primo dixi intellige verū q̄n apparet q̄ in secūda stipulatiōe facta de decē & quinq̄, sentit de eisdē decē: alś q̄ edet cōtrariū. Qualiter ergo debeat cōcipi hæc secūda stipulatio ad hoc vt nouet prima: rndeo vt cōtineat. xv. nō. x. & v. sic fit vna. & quod appareat q̄ in eis voluit includi. x. primo per p̄missa: qa ex causa stipulationis ex qua mihi. x., p̄misisti. x., p̄mittis. xv. alś si simpliciter primò. x. ponam⁹. postea. xv. possem petere vtrāq̄ quātitatē, nec esset prima abrogata p̄ secūdā, qa essent diuersæ causæ & diuersæ donationes. & hoc innuit gl. sequēs sup ver. [in præcedēti.] dū dicit. [ex eadem causa,] & hoc in summis quæ sunt multiplicabiles, non sic in speciebus. nā si primò, p̄misisti stichum, postea simpliciter, p̄misisti duos seruos tuos, quorum vnus erat stichus cum ista secūda sit vna stipulatio: & cōtineat plus prima, licet de ipsa nō sit facta mentio: sufficit q̄ in secunda sit deducta eadē res quæ ī prima, nō poterit multiplicari. vt
4 l. Lucius. §. impuberē. de leg. ij. † & facit ad ar. iste tex. cū prædictis ad materiā. l. edicta. C. de eden. quod si petij. x. in libello, postea ante lit. contest. volo addere. v. si quidem ex eadē causa non diceretur nouus libellus: nec erit soluēda noua gabella ex forma statuti, dicentis ex quolibet libello debere solui, si volo addere ex diuersa causa erit nouus libellus: & noua soluet gabella, & ita intellige nota. hic p Angel. licet nō sit clare. † Vltimò quęro cuius vtilitatis sit inuestigatio huius. l. an vna vl̄ plures stipulatiōes. In tex. ponit vna vtilitas quātū ad effectū nouatiōis. In gl. no. quæ incipit, [vt cum legauerat.] ponunt tres aliæ. Prima de legato. et illa clara, q̄ si est vnum legatū non potest p̄ parte. vt. l. neminē. cū. l. seq. de leg. ij. secus si plura, qa potest vnū acceptare, & aliud repudiare. Alia de redhibitione, quia si vna est venditio pluriū rerum, et etiā vnica stipulatio super ea interposita propter vitium vnius potest fieri redhibitio de omnibus, secus si sunt plures: quia tunc de illa tm̄. Adueritamen quod hic non dicerentur plures vēditiones propter solam specificationē rerum vēditarū, si vnicū tantū esset statutū pretiū, p̄ omnib⁹. imo esset vna. vt. l. qui duos. de cōtrah. empt. & tūc plures, quādo p̄ qualibet esset statutum certum pretiū: & in. l. si stipulatus. de vsu. sed q̄n ex cā donationis, locum habet quod hic dicitur vt sola specificatio rerum facit censeri plu
6 res. † Tertia vtilitas colligitur ex fi. quæ loquitur obscurè, sed intentio eius est dicere q̄ quando stipulatio est vna de pluribus rebus, vel vna summa: & ego volo petere partē, puta vnā solam rem, vel partem summæ gl. præsupponit quod possum: q̄ tene menti. sed dicit q̄ non debeo petere tanquā mihi, p̄missa, sed tanquā mihi debita ex promissiōe facta de maiori summa, vel de pluribus rebus. Nam sicut si vendis mihi domū nō videris mihi vendere quodlibet tignum: sed tamen deducta domo per emptionem possum petere quodlibet tignum non tanquā emptum, sed tāquam mihi debitum quia superest ex re emptarita in proposito. & istam gl. multum no, docto. dicentes quod aduocati & procuratores ita obseruāt. Nam dubitā-

tes de probationibus testium nolūt petere totā summam, sed petunt modicā: & si videbūt probari per testes, petēt residuū, si vidēt testes non probare: & sic se succū- b
bere procurabūt alias probationes: & cū sic faciunt obseruant practicam huius gl. quia non petunt illam modicam summā tanquā promissam, sed tanquam debitam descendentem ex maiori summa. ad hoc
a semp alleg. [a] ista gl. dicit tamen Bar. q̄ posito q̄ fieret cōtrariū, deberet sustineri libell⁹: & improbare verba. Sed certè imò videt q̄ etiā de rigore libellus p̄cedit: qa c
p̄mittit decē, p̄mittit etiā quinq̄: hinc est q̄ si petij. x. & non probaui nisi de. v. de-
b beo condēnari: [b] quia petēdo. x. etiā &. v. peto. vt dixi. ff. eo. l. j. §. si stipulanti. ergo si dico peto. v. mihi, p̄missa. non video inpte loqui: inquantum autem gl. & Doct. volunt quod possum petere partem intelige verum, nisi aduersarius opponat q̄d petam totam: qa nō vult restringi p̄ plura indicia. vt not. Guil. de Cu. in l. quidā ēstimauerūt. ff. cer. pet. Itē intellige verum q̄n separatio illius partis à toto nō corrūperet subiectum. vt in pecunia, vel pluribus rebus separatis p̄ vnā stipulationē, p̄misis vl̄ in vna specie si petērē partē dnī. ff. si verò partē corporis vni⁹ speciei cuius separatio à toto corrūperet vt si debes bouē peto cornua vel corium, vel debes quadrigam, q̄ cōstat ex quatuor equis, & ego peto vnum, quo leparato non remanet quadriga tūc admittitur petitio si partes cohęrēt corpori: sed si sunt separatæ, vt boue mortuo, bene admittit: & ita no. in. l. in cōmodato. §. duabus. ff. commo. & in. l. cum quī hæres. in fin. ff. de vsuca. quam alle. gl. in fi. Adde extra gl. aliā vtilitatem, quia quando vnica est stipulatio, debitor nō potest soluere partem creditore inuito. vt. l. tutor. §. lucius. de vsur. secus quando plures: vt. l. fi. qui. mod. pig. vel hypo. sol. Item quo ad effectum insinuationis: quia si est vnica donatio excedēs summam quingētorū indiget insinuatione: sed si essent plures, quarū nulla excederet: sed omnes simul coadunatæ excederēt, tūc nullā requireret insinuationē. vt no. in Spec. de instru. edi. §. porrò. in. iij. col. Sed aduerte hic: quia si eodem instanti fieret donatio de diuersis summis, quarum nulla excederet, sed omnes simul sic, licet viderentur esse plures donationes propter specificationem diuersarum summarum. vt in hac l. tamē quantū ad materiam insinuationis reputarentur vna: quasi facta in fraudem & sunt plures. ll. de insinuatione loquentes. & hoc tenet ibi Rapha. & Bar. in l. modestinus. in fi. de dona. non sic quando diuersis temporibus facta essent nec esset sic in speciēb⁹ etiam si eodē tempore donarentur plures species eas specificādo, quia licet omnes simul coaceruatæ excederent summam, si tamen nulla earum per se, requireretur insinuatio, postquam sunt plures eodem tempore factæ: quia specificatio specierum non sic potest videri facta in fraudem sicut specificatio summarum: potuit enim fieri ad alium effectum: vt redderentur magis claræ q̄d nō expediebat facere in summis. & hoc addo ad dicta prætatorum doctorum, et est vltima vtilitas in cōdemnationib⁹, quia condemnatus in his speciebus nō dicitur condemnatus in centum, vt sic poterit offendi ex forma statuti, q̄ bannitus & condemnatus in centum poterit impunè offendi: vt not. j. de fideiusso. l. vt fideiussor.

2 ☞ *Quare non ualeat stipulatio rei meæ.*

1 §. Si a fure. †Nō pōt quis stipulari rem suam sibi dari etiam à fure, sed eam sibi restitui sic quod facere non videtur stipulando simpliciter sed quicquid illum ex causa furtiua dare facere oportet, quo casu per talem stipulationem purgatur mora furis: ideo per interitum rei postea subsequutum liberatur fur, si alia mora non interceſſerit. hoc dicit. & est pulcher & subtilis. §. Et primò formatur quæstio vsque ibi: [si verò] Secundò arguitur ad partem negatiuam quod stipulatio non valeat vsque ibi. [& constat.] Tertiò respondetur cum distinctione. quod aliquando valet aliquando non vsq̄ ibi: [quod si postea.] Quartò circa primū membrū

a ¶ Semp allegat. Hic stylus venetijs seruatur vt plurimū, licet l. speciales nō ſeruēt.
b ¶ Cōdemnari. vide Bal. cōsi. ccxx. & vide de An. cōsi. cxx. Ande But. in. c. j. de lit. cōte. Bal. ſ. l. ſi cōſtāte. §. fi. ſol. mat. p̄ do. Anto. ſ. c. cōſtitutus. de relig. do. & ſ. c. ex animata extra de iudi. Bar. ſ. l. q vas. circa prin. c. j. de furt.
c ¶ Specierū. reprobat p Ale. p. l. ſancimus. §. ſi qs p diuersa. cū gl. & ibi p oēs. C. de do. q̄ expressius hr mat Bar. ſ. l. modestinus fi. ſ. de do. Io. an. in addi. ad Spec. ſ. ti. de instru. edi. §. porro. q̄ addito fuit oldra. consil. cclxij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eo casu quo valet declarat vnũ dubium satis subtile & pulchrũ: & sic illevet. [quod si postea.] debet referri adver. [& cõstat.] nõ ad ꝓximum præcedentẽ: [si vero hominem & c.] quia ibi stipulatio non valet: ideo non purgaretur per eam mora furis: vt colligitur ex glos. quæ incipit, [quã stipulatus sum & c.] In text. ibi: [an stipulatio.] dic & est vtilitas huius quæstionis, ꝓpter id quod habetur in fi. valet, purgat ꝓ eam mora furis: ideo per interitũ postea subsequuntum si alia mora nõ interuenit, liberatur fur. vt ibi: sed si non valet tũc secus, si nõ fuisset interposita. quo casu tunc semper dicitur esse in mora. vt in l. j. C. ꝙ met. cau. & sic per interitũ non liberaret: vt §. eod. l. si ex legat. causa. † In text. ibi, [vbi quis rem suã stipulatus est.] subaudi pure: secus si sub conditione. vt. j. eo. l. si rẽ meã. Item subaudi quando erat sua perfecte, quãdo nõ poterat ab eo aduocari: alias secus: sicut posset tunc sibi legari. vt l. non quacunq; §. si ex bonis. de lega. j. Est autem ratio quare non valet stipulatio rei meæ, quia videtur cõtinere impossibile, nã videor stipulatus eam mihi dari. i. dominium transferri, sed hoc fieri nõ põt si mea est inspecto præsenti statu: quia quod meũ est amplius meũ fieri nõ põt. vt in l. sequitur. §. Iana. de vsucapi. In text. ibi. [stipulationẽ valere,] quia hoc casu potius videor stipulatus eã mihi restitui, licet sit appositũ verbũ dare, postq; retuli me ad cãm furti, dicendo & adiunxi verbũ facere, dicendo dare te, & facere oportet, quã videor stipulatus dari: sed in casu sequenti quãdo simpliciter stipulatus fui dari, nõ referendo me ad cãm furti, nec adiungẽdo verbũ, facere, nõ põt fieri talis interpretatio. Sed cõtra q̃d etiã tunc põt fieri: quia cũ rem peto à fure: possum concludere ad dandũ. vt no. insti. de act. §. sic itaque. in glos. ergo possum simpliciter mihi dari: & vtroq; casu odio furis exponuntur dari & tradi. Sol. fatendũ est secundũ doctores quod si esset facta mentio de causa furti, idẽ esset in hoc secundo quod in primo, puta talẽ hominẽ quẽ mihi subtraxisti dare promittis, licet nõ fuissem vsus verbis præcedẽtibus, sed hoc debet intelligi quãdo de furto non fecit mentionẽ secundũ Pet. & alios Docto. Mihi videtur quod nec in libello possum concludere ad dandũ: nec possum stipulari dari, licet de furto mẽtionẽ faciam & hoc senrit glo. j. quæ dicit quẽ. [mihi furatus est.] & sic fuit facta mentio. nec obst. ỹ. si itaq; nam intentio illius est dicere q̃d licet regulariter omnis cõditio desit ad dandũ, nõ ad restituendum. vt no. in glo. in l. certi condictio. si certũ petat. fallit in fure, contra quem conditio furtiua competit ad restituendum, & similiter aliæ condictiones quæ possunt concurrere cum cõdictione furtiua: vt condictio ob causam, vel indebiti: quia cõtra furem degenerat omnis condictio. vt l. si procuratori falso. de condictio. ob causam dantis ad restituendum, non dandũ, contra propriam naturam eorum, & hoc voluit glo. in dicto §. sic itaque. quæ incipit, id est ad hoc ergo vt valeat stipulatio, si apponitur verbum dari, debet fieri mentio de furto, & adiungi verbum facere: & tunc non solum à fure, sed à quolibet alio qui tenetur mihi ad restitutionem rei meæ possum ipsam stipulari, vt quod ex causa depositi vel commodati te mihi dare facere oportet promittis, & videor stipulatus restitui: sed si dico dari simpliciter, valet vt in ver. [si vero,] & ita intelligo istum text. In text. ibi: [q̃d si postea sine mora,] supple alia interueniente super stipulatione, quia nulla interuenit, & prima fuit ablata. In tex. ibi, [quandiu enim viuit condici potest.] Contra istud opponi. pro declaratione glos. vltimæ. ꝙ etiam quousque viuit non poterit condici: quia condictio furtiua fuit sublata per stipulationem de qua §. iure nouationis. Sol. tex. potest intelligi duobus modis. Primo ꝙ illa stipulatio non fuit interposita animo nouandi: & tunc non obst. cõtrarium, quia condictio furtiua non est sublata. & ideo quousque viuit potest condici: sed mora bene est sublata, & ideo ipso mortuo non potest condici quia condictio per mortem extincta est, licet non esset extincta per stipulationem. Sed contra hoc extra glo. oppo. si non fuit sublata condictio furtiua ergo nec mora ei cohærens. Solu. mora tollitur, licet non condictio virtute cuiusdam tacite obligationis quæ fingitur interuenisse, cum talis sit promissio, vt l. paruí. de condi. furti. ideo vt ista fictio procedat, oportet intelligere tunc ꝙ res furtiua erat præsens si enim absens tunc, quia vere non poterat offeri, non fingitur tacite obligata, vt hic est casus in l. qui decem. §. j. in fi. j. de solu. & ista stant simul quod actio remanet. & tamẽ mora tollitur per obligationem. Non enim liberatur debitor sola obligatione, nisi etiam consignet & deponat, vt in l. obsignare. C. de sol. sed liberatur interitu postea sequuto, vel ipso iure, vel ope exceptionis. vt j. de solu. l. qui decem. & intelligo isto modo tex. cum dicit, [condici poterit,] expositione, scilicet condictione furtiua potest intelligi secũdo ꝙ facta fuit animo nouandi: & tunc non obstat contrarium. Sed tunc fatendum est quod etiã ipso viuente non posset condici condictione furtiua: cum sit sublata statim, & in consequentiam mora: sed potest condici ex illa stipulatione certi conditione generali: & de illa debet intelligi tunc tex. dum dicit. [condici poterit:] sed tunc non refert si fuerit præsens res tempore stipulationis vel absens: quia non tollitur mora solum virtute tacitę obligationis: sed ex eo: quia tollitur actio cui inhæret, & ideo no. in l. paruí. de condi. furt. & hæc est intentio glo. quæ loquitur obscure. & dicit vnum verbum in quo reprehendit ꝙ per mortem non tollitur actio quæ oritur ex stipulatione, sed sola condictio furtiua, in primo casu quod est falsum, quia interi tu rei in moram omnis tollitur actio quæ competebat ad illam rem: & hoc voluit glo. in fi. quæ cõtradicit sibi ipsi in eo quod dixerat. §. sed ex stipulatu agitur.

a ¶ Per pactũ. Adde quæ posui in apostillis ad Alex. & Bar. in characteribus de tortis. ex his adde in quantũ do. Alex. dicit in ij. limitatione ꝙ verbũ promitto in cõtractu innominato non importat stipulationem quod Fran. de are. illud dictũ Bal. sequit & limitat nisi in præcedẽtibus facta fuerit promissio per stipulationem ne contractus claudicet. ita voluit eius consi. cxiij. vbi refert aliud dictum singulariter Bal. in l. ex placito. C. de rerũ permu. in xij. q. vide p ipsum, ne sim prolixior.

2 ☞ Quando præsumatur quis se obligasse per stipulationem: & an admittatur probatio in contrarium? & nu. 3.

3 Si quis patiatur se scribi ut fideiussorem alicuius, an, & quando obligatur efficaciter, absque eo quod aliquid dicat?

4 Fideiussor, an possit obligari ante principalem, uel post?.

5 Ad positionem facti non sequitur positio alterius facti. Ad positionem facti sequitur positio iuris.

LEX XXIX.

1 Ciendum. † Solennitas intrinseca præsumit ad hoc alle. & dicit intrinseca qñ natura verborũ prolatorũ in aliqua scriptura necessario eã cõprehẽdit, siue sit scriptura publica, siue priuata. vt hoc

2 & l. j. C. eo. † Nã fideiussor non obligatur nisi per stipulationem. vt l. v. §. satis acceptio. §. eod. si ergo reperit in scriptura ꝙ talis fideiussit: necessario sequitur si hoc est verum, quod præsumitur, si scriptura est publica. vt C. de probatio. l. precibus. vel priuata manu ipsius. vt l. generaliter. C. de non nume. pec. quod per stipulationem se obligauit & sic in scriptura continetur quod talis per stipulationem se obligauit, cum stipulatio non fit nisi præcedente interrogatione, & responsione sequuta, sequitur necesse quod ita factum fuit. Item si natura verborum est apta comprehendere, licet non necessario: vt in ver. promisit. quod potest intelligi per stipulationem, vel per

a pactum [a] & in dubio sumitur in potiori significato: vt instit. de inuti. stipula. §. si scriptum. hoc dico verum, nisi appareat cõtrarium, puta quod altera pars erat absens tempore quo dicta verba sunt scripta: quia est præsumptio iuris, non de iure: & sic recipit probationem in contrarium: & ita intellige glos. in versi. [Item an admittatur.] in dubio præsumitur par

3 tes fuisse præsentes. vt not. j. eodem. l. Titia. §. fina. † in quodã tamen casu si partes fuerunt præsentes, licet constet quod nulla verba interuenerint inter promissorem & stipulatorem, præsumitur interuenisse: & non admittitur probatio in contrarium. vt l. cum ostendimus. §. fina. de fide. tut. & est speciale ibi in iudicijs, quando aliquis patitur se scribi pro fideiussore alicuius coram iudice. Alij dicunt ibi esse speciale fauore pupilli: sed primum magis placet & est singulare: quia frequenter contingit quod inquisitus vel accusatus quando comparet ad respondendum inquisitioni & accusationi ducit secum fideiussores vt moris est, nec aliter mitteretur ad respondendum, & iudex interrogat vbi sunt fideiussores tui? isti qui sunt hic præsentes, iudex facit scribi per notarium, nec illos iudex interrogat, nec illi qui dicũt certe ex sola patiẽtia obli

tia obligatur efficaciter. quod perpetuo tene menti. Sed contra de. l. lecta. §. conuenit. li cer. petat. Solu. ibi: in ver. conuenit. quod magis generale, & nõ præsumitur per stipulationẽ: vt ibi no. per Bart. ltẽ adhuc contra, quod idem in ver. ꝓmisit. vel in ver. stipulatus est. vel in ver. iusisit. vt. C. de vsu. l. j. Solu. ista. l. cũ si. loquit quãdo ista verba reperiuntur in aliqua scriptura, sed si proferãtur a testibus, nõ probat stipulatio, nisi deponãt quod præcesserit interrogatio, & sequuta fuit rñsio: vt no. in. l. cõtraria. Ratio diuersitatis postpositis alijs est, quia scriptura sit de volũtate vtriusq; partis, si est scriptura publica, qa est approbata ab vtraq; parte: & si est priuata. & tu scripsisti, et ego vtor illa, simi liter interuenit cõsensus vtriusq; partis: sed testes producuntur cõtra inuitũ: ideo quãdo deponũt super his quæ cõsistũt in iure: vt est stipulatio, non statur dicto ipsorũ: nisi etiã non interrogati reddãt rationẽ sufficientẽ, sicut cum deponũt super dñio, quod non percipit sensu corporeo: quia non stat, nisi reddant rationẽ, secundũ Inn. i. c. cũ cãm. de testi. nõ sic quãdo deponũt super his quæ cõsistũt in facto: qa nisi interrogẽtur, tenẽtur respondere causam. vt not. in. l. solam. C. de test. si ergo testes deponerent de consensu vtriusq; partis, videret idem dicendum

4 quod in scriptura. cætera circa hoc vide per doct. in. d. l. j. † In ibi. [si enim in alia charta.] glo. in hoc reprehendit, quia fideiussor potest obligari antequã principalis. & etiã dudum post. vt l. si stipulatus. §. adhiberi. j. de fideiuss. ergo nõ requirit quod in eadẽ charta: sed sufficit quod de principali obligatiõe appareat secundũ Dy. et alios. et istud dictũ dicit Ang. se practicasse cũ petere executio instrumẽti contra fideiussorẽ ex forma statuti in quo nõ apparebat de obligatione principalis debitoris: & si deiussor excipiebat quod primo de illo fieret fides. dicit Ang. ꝙ nõ erat fienda, sed in instrumẽto renũciauerat beneficio excutionis: qa satis est quod appareat certa quãtitas pro qua fide iussit cõfessus principalẽ teneri in illa quãtitate: & statur ĩ hoc instrumento cõtra eam. vt. l. magnam. C. de cõtrahẽ. stip. In gl. ibi: [põt cẽ emptio de facto sine authoritate tutoris.] dicas breuius. vt. j. colligit ex glo. ꝙ ibi loquit de solennitate extrinseca, quã natura verborũ necessario nõ cõprehendit, nec est apta cõprehendere: & illa non præsumit, qa cõsistit in facto: & ad positionẽ vnius facti nõ sequit positio alterius facti. vt in. l. in bello. §. fact ę. de capti. sed solẽnitas intrinseca consistit in iure. &

5 † ad positionẽ facti sequit positio iuris secundũ Dy. cuius sunt hæc verba: hoc tamẽ verũ si de tali solẽnitate extrinseca nulla fiat mẽtio in instrumẽto: vt in alijs exemplis q̃. j. ponunt in gl. de renũ. velle. de iuramento: sed si in instrumẽto fieret mẽtio, tunc distinguit: aut erat talis solẽnitas quæ poterat interuenire tpe cõfecti instrumenti, & præsumit interuenisse: vt si dicat minor cum authoritate tutoris promisit, vel ꝙ alienauit cũ de-

a creto iudicis, [a] & instrumẽtũ erat factũ ĩ palatio, vbi erat iudex. & hoc p. l. j. cũ ibi no. C. de fide instr. & iu. hastæ fisca. lib. x. nec est curãdũ, tũc ꝙ minor est talis persona quæ nõ põt renuntiare huic solẽnitati: qa stat verbis notarij. & ita sentit Barto. licet Ang. malẽ põderãdo verba Bart. videat hic dicere cõtrarium. Nec ob. ista gl. in ver. [Itẽ. l. locũ habet.] qa loquitur qñ instrumẽto non fieret mentio de talibus. Si vero illa solẽnitas nõ potuit tempore instrumẽti interuenire: tũc non statur instrumẽto in præiudiciũ tertiæ personæ quę instrumẽto non cõsentit, per no. in. l. cum aliqs. C. de iure deli. per gl. de finibus plebanũ: sed in præiudiciũ cõtrahentiũ bene statur, si erat talis quæ poterat sibi præiudicare: & solẽnitatẽ remittere. vt. l. optimã. C. de cõtrah. stip. al's secus. vt in auc. si quis in aliquo. C. de edẽ. vt si continet in instrumento facto per minorẽ vel ecclesiã super alienatione reiuæ quod factis subhastationibus nõ reperit vltra tãquã quãtitatem. Nã subhastationes nõ poterũt fieri in illo actu quando confectum est instrumentum: cum requirantur quãplures dies. vt in authent. hoc ius porrectum. de sacrosanct. eccles. nec huic solennitati potest ecclesia vel minor renuntiare. Vnde non staretur instrumento sic narranti: sed debet apparere aliud instrumentum de subhastationibus prædicta fallunt in sentẽtia lata parte psente: nã si narrat in ea quod lis fuit contestata, datur libell', &c. Et tamen ista nõ apparẽt ꝓ acta, pars quæ fuit præsens non contradixit, non potest postea hoc allegare: imo statur narrationi contra eam, si sentẽtia trãsiuit in rẽ iudicatã, per ea quę no. Inn. in. c. innotuit. de eo qui fur. ord. sce. & in. c. cum in iure. de offic. delegat. & Bar. in. l. si. quando app. fit. Sed si non fuisset præsens, tũc infra modicũ tẽpus [b] audiretur post longũ verò interuallum, tunc secus: ex quo sententia transiuit in rem iudicatam: licet nõ apparẽat acta: & ita debet intelligi quod not. Cyn. in. l. emancipationes. C. de fide instrum. & Imo. in. c. bonæ. de elect.

b ¶ Decreto iudicis. adde quæ habes vt in loco ꝓxime allegato. & illis locis ad de ꝙ voluit Ligñ. de Mediolano. cõsi. lxxxvij. Sozi. cõsil. lix. do. Cardi. consil. cxxxiij. Franc. Cur. consi. l.

LEX XXX.

b ¶ Modicũ tps Old. cõsil. clxxxiij. videt velle ꝙ etiã post modicum tps non præsumatur pro sententia lata in absentia partis prout in casu dicti consilij ꝙ non præsumat pro sentẽtia lata absente parte. allegat cõpo. in. d. c. bonę memorię magũtino. extra de ele. in glo. q̃ incipit, imo præsumitur.

c ¶ Stricti iuris. dicit do. Alexã. se putare in omni cõtractu ꝙ opinio Barto. possit sustineri, vt hic per eum.

SI rem meam. Gl. in princip. intelligit hãc leg. siue conditio sit intrinseca, puta si nauis ex asia venerit, & bñ dicit, licet contrarium no. gl. quòd hoc secũdo casu non valet: sed hæc verior: deinde format tres opp. ex quibus collige talẽ distinctionem cũ aliqs stipulat sub cõditione, an inspiciat tempus stipulationis, vel

c existentis conditionis nam aut quãtũ ad acquirendum alteri per me, & inspicitur tempus stipulationis. vt infra eodẽ. l. si filius. aut quantum ad valorẽ stipulationis: & tũc aut erat defectus in persona stipulatoris, & inspicitur tempus stipulationis: vt non valeat non existentis conditionis, licet tunc defectus cesset. vt. l. si vsusfructus. de stipula. seruo. aut erat defectus in re deducta in stipulatione, & tunc aut erat perpetuus. & idem. vt infra. leg. inter stipulantem. §. sacram. aut temporaliter. & tunc inspicitur tempus conditionis euentis. & si tunc cesset defectus, valeat: interim stet in pendenti: non autem est nulla propter defectum stipulationis, erat, quia non reconualescebat. In glos. ibi. [aut ex causa lucrativa, & non tenetur.] hoc intellige quando etiam stipulatio fuit interposita ex causa lucrativa: alias secus propter secundam de duabus causis lucrativis. Sequitur. l. si in nomine. quæ breuis est: & in ea non expedit scribere, quia nihil est.

2 ☞ Si aliquis tenetur ab bouem qui mortuus est non interueniente dolo, culpa, vel mora, an teneatur ad corium & carnes?

3 Si tertius occidit, an teneatur debitor cedere contra illum actionem.

LEX XXXII.

1 SI stichus. † Quid si moriat añ diẽ: respondeo te neẽ, qa dies interpellat & cõstituit ꝓ missorẽ in mora: ergo, & c. vt. §. e. l. si ex legati cã. Itẽ in quo differt ista l. ab illa quæ etiã probat q̃d hic dicit? Rñdeo ꝙ ibi stipulatio fuit pura: ideo nõ est in mora, nisi interueniat interpellatio: & illa constituit in mora. hic fuit in diẽ: & posito quod interuenisset interpellatio, ante diẽ nõ esset constitutus in mora: & haberet locũ quod hic dicit: vt j. eo. l. cũ filius. §. fin. Sed quid si ante diem ipsum interfecit. Respondeo tunc bene tenetur: vt j. l. si seruum. in prin. & hoc sentit gl. illa: plus ergo nocet factum suũ quã interpellatio. Sed † quid si aliquis te-

2 netur ad bouem qui mortuus est non interueniente dolo culpa, vel mora, an teneat ad coriũ & carnes? Bart. examinat hic istũ articulũ. & Cy. in l. non moriturũ. C. de cõtrahen. stipu. & dicit aliter quã Bar. quod si tenetur ex contractu bonæ fidei: puta ex vẽdito, potest cõueniri ad coriũ & carnes: quia teneẽ venditor non solũ ad rem: sed etiã ad quicquid superest. text. est in l. venditor. in fi. de hæredi. vel actũ. vend. & l. tenetur. §. j. in fi. de act. emp. sed si tenetur ex contractu stricti iuris, [c] secus

c per l. mortuo boue. cũ ibi no. de lega. ij. nec obstat l. si seruus. §. boue. de condi. fur. quia ibi tenetur ex noua contrectatione: & ex noua condictione furtiua, non ex prima, vt nota. Cyn. in l. non moriturũ. quod autem superest ex re mea, bene possum vendicare indistinctè. vt l. solum. de rei vendic. † Item qd si tertius occidit, an teneatur debitor cedere contra illum actionem l. Aquiliæ. Cyn. examinat in ea. l. & Barto. hic dicit. vt habetur in. l. arbitrio. §. fina. cum. l. sequen. §. de dolo & in. l. legis. circa finem titu. ad leg. Aquil. & j. eo. l. mora. &c.

2 ☞ Si forensis qui nõ potest acquirere immobilia ex forma statuti, stipuletur à ciue rem immobilem, an valeat stipulatio in æstimatione? & quid si ciuis stipuletur à forensi?

3 Quo ad valorem stipulationis plus inspicitur persona stipulatoris quam promissoris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LEX XXXIII.

1 MVltum interest. † Si stipulator non habet cõmerciũ rei ī stipulatiõe deducẽ, nõ valet ipso iure: secus si habet, licet ꝓmissor non habet.h.d. † Et pone exemplũ clarũ si forensis qui nõ potest acquirere immobilia ex forma statuti, stipuletur à ciue rem immobilem: nam non valet: nec debetur sibi ẽstimatio: secus si econtra stipuletur à forensi, potest hoc facere per alium ciuem habentem illã rem. ecce casus glo. hic sibi contrariãtur: quia prima glo. intelligit primũ dictũ quando stipulator non habebat cõmerciũ propter suũ delictũ: si vero sine suo delicto propter aliam causam: vt in forensi: tunc intelligit quod nõ sit omnino inutilis stipulatio: quia saltẽ debetur æstimatio, sicut dicimus in legato. vt in l. alleg. in alia glo. quæ incipit, aliter. dicit aliud esse in legato: aliud in stipulatione, vel contractibus. in quibus indistincte dicendũ est nõ valere etiã quod ad ẽstimationẽ, quia ista l. generaliter & simpliciter loquit̃. & istam partẽ tenet. Iac. de are. & Bar. † No. ergo ex ista l. plus inspici personã stipulatoris & promissoris quo ad valorẽ stipulationis: & hoc facit cõtra gl. quę. est in l. iiij. §. sed ꝙ meretrici. de cõdi. ob tur. causam quæ tenet ꝙ si per stipulationẽ ꝓmittit meretrici, non valet ipso iure: imo videt̃ valere, quia in meretrice nõ est turpitudo stipulatoris, postq̃ meretrix est: vt ibi dicit̃: licet sit turpitudo in promittente: & potius inspicitur persona stipulatoris. sic & in iudicijs inspicitur persona petẽtis plusq̃ rei: quia licet reus nullũ ius habeat, si tamẽ petẽs etiã nõ habet, non obtinet: vt in l. j. circa prin. si pars hæred. peta.

LEX XXXIIII.

SI stipuler. Stipulatio continens aliquid impossibile de natura, vel de iure, nõ valet ipso iure: & in cõtractibus qui cõsensu cõtrahunt̃ nõ inspicitur ordo verborum: sed sufficit partes inuicem consentire. h.d. tota l. Glo. quærit si aliquis stipulatur aliquam sibi in vxorem. an valeat stipulatio: de hoc dic melius vt no. j. eo. l. Titia. valet enim in vim sponsaliorum de futuro non vt præcise compel. vt si non vult licet perdat arras. vt l. j. C. de spõsalibus.

2 ☞ *Machinatio stipulatoris, qualiter probetur?*
3 *Dolus, an uitiet stipulationem ipso iure?*
4 *Stipulatio interueniens super contractu emptionis & uenditionis non tollit remedia istius legis.*

LEX XXXV.

1 SI quis cum aliter. † Dolus stipulatoris nõ reddit stipulationẽ nullã: sed facit aduersus eã cõpetere doli exceptionẽ. Idẽ in dolo re ipsa. h.d. & de isto dolo qui re ipsa cõmittitur, melius habetur hic q̃ alibi: quia nõ venit ex ꝓposito contrahentiũ, sed causaꝝ ex læsione, quę si est magna, vt vltra dimidiã, facit cõpetere exceptionẽ: sicut cõpetit remediũ. l. ij. C. de rescin. ven. non sic si nõ vltra dimidiam: cũ sit licitum cõtrahẽtibus se decipere. l. in causæ. l. ij. pe. de mino. † In tex. ibi: [per machinationem.] §. stipulatoris. de dolo, ꝙ missoris dic vt §. eo. l. si id ꝙ aurũ. Itẽ intellige qñ ista machinatio ꝓbaꝝ. ꝙ qualiter fiat: dic vt l. dolũ. C. de dolo. sed si nõ ꝓbaꝝ. tũc licet partes aliter cõuenissent de cõtrahẽdo: & aliter postea cõtraxerint, non propter hoc solũ ꝓbareꝝ dolus: vt hic colligit̃. ꝙ est no. secundum Bar. & Ang. maxime quãdo apparet ꝙ aliquis petijt pecuniã mutuo, & obtulit se velle pignorare rem aliquã immobilẽ: & postea apparet instrumentũ venditionis, ꝙ ꝓpter hoc solũ nõ ꝓbareꝝ cõtractus vsurarius, & factus in fraudẽ vsurarũ, & pignoris: nisi ẽt aliæ cõiecturæ cõcurrãt: vt quia vẽditio facta sit longe minori pretio q̃ valeat: licet nõ vltra dimidiam iusti pretij: & fuerit appositũ pactũ de reuendẽdo: vel ꝙ emẽs fuerit solitus fœnerari. vt in c. illo vos. de pigno. & in c. ad nostrã. de emp. & vẽ. & adde quæ no. Bal. in l. emptione. C. plus valere ꝙ agit̃. In tex. ibi: [sed doli exceptionẽ vti põt.] Quid si nõ fuit vsus, & soluit? dicit. Azo in summa ꝙ nõ põt repete re: quia hoc solo auxilio iuuatur sicut alibi. §. de condi. indebi. si pœnæ. §. fi. Bar. contra. per. l. si id quod aurũ. §. eo. quia si daꝝ actio stipulatori decepto, fortius ꝓmissori. sed ista ratio nihil valet: quia ibi aliter nõ poterat ꝓuideri, hic habuit exceptionẽ, et omisit: vñ videt̃ sibi imputãdũ: & hãc partẽ tenuit Ang. quia exceptio doli est odiosa: & si omittaꝝ per ignorantiã iuris, nõ inducit repetitionẽ. vt l. qui exceptionẽ. de cõdi. indebi. tu tene opinionẽ Bar. nõ per rationẽ suam: sed quia exceptio nõ est odiosa cũ cõpetebat secundũ naturalẽ æquitatẽ: quæ ꝓuidet deceptis dolo alterius. & id quod dicit Ange. ꝓcederet quãdo dareꝝ cõtra naturalẽ æquitatẽ: vt est illa quæ succedit loco exceptionis Macedoniani: quæ mero iure cõpetit cõtra naturalẽ æquitatẽ, quæ succedit loco exceptionis Macedoniani: & quæ mero rigore iuris cõpetit, cõtra æquitatẽ suadet vt mutuũ receptũ restituaꝝ. & hoc voluit Cy. in addi. in l. ij. C. ꝙ me. cau. ad ꝙ vide not. in l. qui se debere. de condi. ob cau. in gl. &

3 per doct. † In tex. ibi: [per dolũ obligatus est.] subaudi siue dolus inciderit in contractu: vt §. siue dederit ei cãm, quia per dolũ fuit inductus ad ꝓmittendũ, alias nõ ꝓmissurus. Nã etiã talis dolus nõ vitiat stipulationem ipso iure: vt in l. dolo. C. de inuti. stipu. sed bene vitiat cõtractũ bonę fidei. vt l. & elegãter. in prin. §. de dolo. secũdũ verã opi. quã ibi tenet Bar. licet Bal. cõsi. xcvj. j. lib. & cõsi. ccxcix. Lud. ro. cõsi. ccccx. & Pet. cõtra. vt refert Cy. in d. l. dolo. & in l. ij. C. de rescin. vẽd. & hoc in dolo cõtrahẽtis: secus in dolo tertij: vt d. l. & elegãter. In tex. ibi: [nullus dolus interc̃sit. Idẽ est & si] s. verus. & ex ꝓposito. sed vna pars læsa est. & sic dicit̃ res in se habere dolũ vt sequitur. nã si postea ex illa agaꝝ: tunc verus dolus cõmittit̃ in agendo, qui tũc causat exceptionẽ doli, quę prius nata nõ eratvt supra. de doli exceptione. lege secunda. §. circa. cũ lege sequenti. sed quãdo in cõtrahẽdo fuit verus dolus, statim orta est exceptio. & quid sit effectus inter istos casus, vide Bar. in l. Iulian⁹ verũ debitorẽ. de cõdi. inde. in magna distinctiõe. Gl. exẽplificat primũ dictũ, qñ cõuenit de ꝓmittẽdo fundũ sine vsufructu & postea fuit ꝓmissus pleno iure cũ vsufructu, vel pactũ ꝙ cõuenerat cõtrahere in diẽ, vel sub cõdiõne, & postea pure cõtraxerũt falsa suasione stipulatoris. Sed op. extra gl. quia dicta in ꝑcedẽtib⁹ cẽsent̃ repetita in sequẽtib⁹. vt j. e. l. Titia. §. Idem rñdeo. & sic ipso iure ꝓmissor videt̃ tut⁹. sed dic ꝙ illud verũ si verba hęc patiunt̃, sed hic debet intelligi qñ nõ patiebanꝝ repetitionẽ. de prio tñ dicvt plene no. Bar. i l. si stipulaꝝ. §. Chrysogonus. j. eo. In gl. ibi: [sed Hugo.] Ista opi. Hugo. est vera in se vt dixi super tex. l. dolo. nõ quo ad hãc l. quę loquitur qñ dolus incidit in contractu: non aũt dedit ei cãm: vt colligit̃ ex ver. [aliter.] In glo. ibi: [alij dicũt.] Isti sentiũt ꝙ stipulatio apposita sup cõtractu bonæ fidei sit stricti iuris, & nõ vitieꝝ ipso iure ex dolo: licet ipse cõtractus bonæ fidei bñ vitieꝝ ex dolo dãte sibi cãm. Sed gl. sentit cõtrariũ, ꝙ põt intelligi: vt vitieꝝ ipso iure, sicut ipse cõtract⁹: cũ sortiaꝝ ei⁹ naturã: vt in l. si stipulatus. §. de vsur. nõ tñ ꝙ sit bonæ fidei: imo est stricti iuris ꝓut in fi. no. in l. lecta. si cer. pet. de act. prescriptis verbis quæ oritꝝ ex pacto incõtinẽti apposito iuxta cõtractũ bonę fidei: ga nõ est bonę fidei: sed stricti iuris. vt ibi no. glo. quę vult qđ. d. l. habeat locũ inquãtũ vult ꝙ ipso iure nõ vitieꝝ cõtract⁹, qñ stipulatio est apposita sup cõtractu stricti iuris, vt puta donatione: certe cũ loquaꝝ de dolo nõ dãte cãm cõtractui, sed incidẽte, ꝑt ꝓcedere etiã in cõtractibus bonæ fidei, ꝙ nõ vitianꝝ ipso iure ex tali dolo. vt habeꝝ in d. l. & elegãter. In sequẽti gl. ibi, [quãemi minus dimidia iusti pretij.] ꝓpter hoc exẽplũ Car. format plures qõnes tãgẽtes materiã. l. ij. C. de resc. vẽd. ga nõ potuit eas alibi melius collocare: iõ semp ad dicta sua recurrit̃ hic: & collige ex ista gl. ꝙ stipulatio interueniẽs sup cõtractu ẽptiõis & vẽditionis nõ tollit remedia istiꝰ l. & ad hoc allegaꝝ ista gl.

LEX XXXVI.

SI certos. Si certũ corpus nũmorũ ꝓmittit̃, idẽ est in eo ꝙ in qualibet alia specie vt per interitum eius liberetur debitor. h.d. facit l. talis scriptura. circa med. & l. si certos nummos. de lega. j.

2 ☞ *Promittens alienum factum, in quibus casibus obligetur.*
3 *Stipulatio facti committitur tunc ad interesse, etiam si non fit promissum, quando est de se valida, & quid si nõ sit valida?*
4 *Si uenditor dixit quod nolebat teneri nisi de facto suo tantum, an teneatur ex facto defuncti cui succedit?*

LEX XXXVII.

1 STipulatio ista. † Stipulatio habere licere simpliciter interposita secũdum rigorem verborũ cõmittitur ex facto cuiuslibet extranei: sed secũdũ interpretationẽ iuris cõmittit̃ solũ ex facto pro

cto ꝓmissoris, & successorũ suorũ: hoc primo. Sed si nõ simpliciter, sed de se tantũ qs ꝓmisit, etiã de rigore verborũ nõ cõmittitur ex facto extranei: sed ex facto ꝓmissoris successorum suorũ. Hoc secundo. Si vero ꝓmisit expresse de facto alieno, nõ valet, nec cõmittit̃ ex facto illius: nisi interuenerit promissio pœnę vel interesse. h.d. vsq; ad §. si quis forte. Et diuide in tres partes vt in summario. prima durat vsq; ibi. [sed si se &.] debet cõiungi ver. [sed quatenus.] vbi respondet ad quæstionẽ formatã: nã vsq; ad ver. [sed si.] loquit̃ arguendo. Secunda vsq; ibi: [sed si quis.] Tertia ibi: [at si quis.] & est diffi. ilis ista l. in tex. & gl. maxime in ipso principio & in duobus §. sequẽtibus. † In text. ibi: [nemo autem alienũ factũ promittendo obligatur.] glo. insti. de inuti. stipu. §. si quis aliũ. dicit hanc regulã fallere in quinq; casibus & nõ ponit veros casus. Tu dic ꝙ fallit in quatuor. Primo in stipulationibus prætorijs. nam si ꝓmittis Titiũ ratum habiturũ, vel ipsum iudicio sisti, vel sistere, valet promissio; & videris promittere te factũ & curaturũ ꝙ ita faciet: & iste est verus intellectus l. quoties quis. j. eo. de qua oppo. glo. quæ incipit. i. [præsumitur.] & ponit bonã solutionẽ. & vide no. ꝑ Cy. in l. j. in vj. q. C. de ꝓcur. Secundo fallit quãdo ista stipulatio fuerit sup cõtractu vẽditiõis, in quo vẽditor de euictione teneꝝ. nã etiã ex ista ꝓmissione tenetur de facto extranei eueniẽtis: ergo & de illo põt ꝓmittere ꝙ nullus euincet, vel faciat quominus me habere liceat: vt §. de act. emp. l. emptorẽ. §. ꝙ autẽ. de qua oppo. glo. quæ incipit. [nisi.] & ita loquit̃ secundũ vnũ intellectũ l. inter stipulãtem. in prin. j. eo. de qua oppo. glo. super ver. [videtur.] in fi. & non soluit. Tertio fallit qñ factũ alterius tenderet ad corroborationem obli. factæ per promissorẽ: vt si es mihi obli. in centũ, & ꝓmittis mihi ꝙ Titius fideiubebit pro te, nõ valet: & videris ꝓmittere te facturũ & curaturũ te cũ eo. & doct. no ꝑ Bar. §. de constit. pecu. l. ꝙ autẽ. §. sed & si quis. Quarto fallit qñ ꝓmitteret factũ alienũ, non tanq̃ factũ personæ: sed tanq̃ qualitas rei in stipulatione deductę. vt si vendis mihi seruũ: & ꝓmittis ꝙ bñ comedit, & bñ bibit: & ꝙ est sanus. vt §. de euic. l. si ita quis. ex

a tra istos casus nõ valet ꝓmissio de facto alieno, a nec aliquam obligationẽ inducit: licet glo. in illo. §. si quis aliũ: & etiã hic su ꝑ ver. [vr̃] ante fi. videaꝝ dicere ꝙ semp valet de æquitate, qa semp videt̃ ꝓmittere se facturũ & curaturũ: & sic potius de facto ꝓprio ꝑ l. inter stipulantẽ. in prin. j. e. & sic iste tex. loquereꝝ de rigore, & nõ de æquitate: ꝙ est cõtra mentẽ literę, & cõmuniter reprobaꝝ nec obstat illa l. qa aliũ habet intellectũ. vt §. dixi. & colligẽdo breuius quã Bar. distinguat, dic si quęrim⁹ cuius facto stipulatio cõmittit̃, dicendũ est ꝙ si ꝓcesserit cõtractus de cuius natura veniat vera euictio cõmittit̃ ex facto cuiuslibet etiã extranei siue fuerit stipulatio impsonaliter interposita. vt in prin. l. siue spãliter in ꝑsonã ꝓmissoris. vt in versi. [sed si se.] siue expressa in ꝑsonã extranei. vt in ver. [sed si qs.] & siue sit interposita stipulatio pœnalis, siue nõ. Sed si contractus ille nõ ꝓcesserit, tunc si interuenit stipulatio pœnalis: vel ad aliud interesse cõmittit̃ ex facto extranei siue de illo fuerit expressa mẽtio vt in §. [sed si quis.] siue impsonaliter fuerit interposita seu cõcepta: & sic verba pñt cõprehẽdere: secus si de se tm̃: quia verba cõprehẽdere nõ pñt extraneũ. si vero pœnalis stipulatio non interuenit: tũc cõmittit̃ ex facto tm̃ ꝓmissoris, & successorũ suorũ vniuersaliũ, etiã successorũ singulariũ habẽtiũ ab eo cãm: cuius factũ reputaꝝ esse ipsius ꝓmissoris, vt l. Titius. de ser. expor. circa mediũ. & etiã ex facto illius quẽ ꝓhibere põt, puta serui, vel familiæ. vt l. fluminũ. §. cũ ꝗ. de dãinfec. ꝑ factovero extranei nõ cõmittit̃ nisi in casibus fallẽtię. de qbus §. dixi. Sed opp. cũ sufficiat stipulari pœnã vel interesse, ad hoc ne cõmittaꝝ ꝑ facto extranei: vt hic dicit̃ in versi. [at si qs velit.] quare cõmittit̃ etiã si talis stipulatio pœnalis vel ad interesse nõ interuenit, cũ stipulatio facti de sui natura committaꝝ ad interesse, etiã si nõ fuerit expresse promissum: vt l. si qs ab alio. de re iudi. & cõstat stipulatoris interesse nõ ꝓhiberi ab extraneo, sicut nec a ꝓmissore: vt §. e. l ij. in fi. Sol. & te-

3 nẽmẽti dicit Dy. † ꝙ tũc stipulatio facti cõmittit̃ ad interesse, etiã si nõ sit ꝓmissum, qñ est de se valida: sed hoc casu est inualida. vñ nõ cõmittit̃ nisi fuerit expresse ꝓmissum: q̃ verba singulariter no. Sed quare nõ valet promissio de facto alieno? Rñdeo nõ rõne impossibilitatis, nec ꝑ eo ꝙ stipulatoris non interfit: licet glo. quæ incipit, [in pœnali.] a videaꝝ sentire nõ ꝓpter istã cãm. & non bñ: sed ideo quia ꝓmittẽs videt̃ voluisse illũ obligare, ꝙ facere non põt. vt d. l. inter stipulantẽ. pœnalis autẽ ꝓmissio valeat: licet non principalis. qm̃ ad valitudinẽ eius non requirit̃ ꝙ valeat principalis. qñ l. eis nõ resistit, licet nõ assistat. vt ea. l. §. alteri. nec propterea talis stipulatio pœnalis roborat principalẽ, quia hoc esse nõ põt vt patet vt in l. nuda. C. de cõtrahen. stipu. & de pactis. l. si pacto quo pœnã. sed facit vt metu pœnę promissor curet & faciat vt ille extraneus faciat & hæc est intẽtio illius

4 fi. incipit.] in pœnali.] in fi. Quarto † qđ b si vẽditor dixit ꝙ nolebat teneri nisi de facto suo tm̃, an teneaꝝ ex facto defuncti cui succedit? videt̃ ꝙ sic, cum repręsentet eiꝰ ꝑsonã: & factũ defuncti reputeꝝ factũ eiꝰ, & ita dicũt doc. in l. si seruus. la ij. de cõdi. furt. in prin. ꝑ gl. quę est ibi quę incipit. nõ ergo. in fi pro quo facit tex. hic in ver. [sed si se.] vbi ꝓmisit ꝑ se tm̃: & tamẽ cõ-

b mittit̃ ex facto hęredũ b. Vltimo cõcludẽdo debes scire ꝙ ista l. debeat intelligi qñ in re ꝑ me possessa in qua nullã cãm habebã a te, ꝓmisisti habere licere gratis, & nullo tibi dato: & ita intellexit gl. hãc in l. emptorẽ. §. quę autẽ. de act. emp. circa med. Si emẽ haberẽ in ea cãm à te, puta emptiõis, nõ ꝓcederet ꝙ hic dicit̃ ꝙ nõ cõmittit̃ ex facto extranei: vt §. dixi. nec etiã ꝓcederet vnũ qđ colligit̃ ex §. si quis forte. ꝙ statim mota ꝑ te cõtroversia mihi etiã ante litis cõtest. cõmittaꝝ ad pœnã, vel ad aliud interesse, imo nõ cõmitteretꝝ nisi lata per te lnia. ꝑ l. vẽdit̃cantẽ. cũ l. seq. §. de euic. & no. eo. ti. l. habere licere, & sentit gl. in ilio §. si quis forte. quę incipit, & cũ effectu. in fi. dũ dicit, vel veri⁹. Item nõ gratis aliquo dato: tũc cesset trãslatio quę posset fieri sup aliena: & nõ ꝓcedat ꝙ habeꝝ. j. ea. l. §. quęsitũ. ꝙ non cõmittit̃ ista stipulatio ex cõtrouersia quę fieret de facto sup reꝰ qua nullũ ius haberes vt ibi habet, quia trãslatio fit ꝓpter litẽ motã de iure, vel de facto, seu quę sperat̃ moueri. vt l. ij. C. de trãslatio. ideo videt̃ actũ ꝙ nec facto fieret cõtrouersia: & cõmittatur pœna. & hoc voluit glos. magna ver. [sed quatenus.] post prin. ibi. [videt̃. Item.] hic. [stipulatio idem cõtinere quod trãslatio.] & glo. venit recitanda in sequenti §. quia illos respicit.

2 ☞ *Controuersia dicitur etiam ante litem contestatã porrecto libello, & parte citata.*
3 *Quando diminuitur aliquid de plenitudine quam credebam habere, uidetur mihi non licere rem habere.*
4 *Stipulatio habere licere, ex qua controuersia committatur. & nu. 3.*

1 §. Si quis forte. † Hęc stipulatio cõmittit̃ ex cõtroversia quã facit ꝓmissor rõne alicuius iuris ꝙ habebat tpe ꝓmissiõis vel postea adept⁹ est: siue illud sit ius dñij, siue infra dñiũ, sec⁹ si nullũ ius habebat in re: qa tunc nõ põt mouere cõtrouersiã nisi de facto, & ꝓpter illã, ista stipulatio nõ cõmittit̃, cũ dicaꝝ ius cõtinere. h. d. cũ. §. seq. & gl. quę sunt hic & etiã gl. mag. quę est in. §. sed quaten⁹. quę venit hic recitãda, formãt aliquas oppositiões valde difficiles. Et pone hic casum ꝙ quãdã rẽ imobilẽ emi à Titio, quæ erat sua, tñ aduersus eũ habebas aliquod interdictũ possessoriũ: puta recuperãdę qa te exspoliauerat: vel habebas in ea vsumfructũ, vel aliã seruitutẽ: ego dubitãs à te mihi cõtrouersiã moueri sup dictis iuribus stipulat⁹ fui a te me habere licere sub pœna, vel sine pœna, postea mouisti mihi cõtrouersiã sup possessione, vel sup vsufructu, sup illis iuribus: quærit̃ an stipulatio sit cõmissa, quia sup dñio rei, sup quo videbaꝝ prima facie fuisse interposita: quia de illis iurib⁹ nõ fuit facta mentio? Et breuiter determinat ꝙ sic: quia satis vr̃ nihi nõ licere hr̃e si diminueres de iure ꝙ prius habebã: quia oneras rẽ pleno iure: & ita credebã habere sine quacũq; diminutione. Sed quid si nullum ius habebas: dicitur quod nihilominus stipulatio non erat nulla, si postea ius acquisiuisti, ratione cuius moues mihi litem, ad huc committitur: secus si nullum ius acquisiuisti: quia non cõmittitur ex controuersia quam faceres mihi de facto sed si esset pœna promissa, committeretur ꝙ gloss. super verbo. [ad-

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Et adde eũdem.l. diuus.ad prisci. no.j. ff.de petit.hæred. & no.i.q fidei.de trãsact.& l causas. C.e. rit. Et hoc vide abbat.in.c. & si Christus de iureiur.& alexã.i.l.stipulatio.§. si qs forte.hoc tñ.Et ad de qb cõtra.& sine iudicio.& sine lite fieri pot.vt p Bald.i. d.l. causas. Et p Bar.i.l. Lucius.§.tres hæ.in j.q.ff. ad Trebel.

iecta.] intelligit qñ controuersia fieret per alium de quo specialiter promisisses: & sic ponit eũdẽ casum qui ponit.§.circa fi.prin. in ver.q si quis. Sed propter cõtrouersiam quã faceres de facto nõ cõmittit pœna, ẽt si esset ꝓmissa,qa nõ extaret conditio sub qua videret promissa. nõ stipulatio intelligit q nõ facias mihi cõtrouersiã alicui⁹ iuris q tunc habes vel in futurũ acquires: & si cõtrà facias,cõmittas pœnam:sed nũc licet cõtrouersiã moueas de facto,hoc non facit ratione alicuius iuris quod habes tempore ꝓmissionis, vel ꝙ postea fueris adeptus:sed de facto,ergo nõ implet cõditio sub qua pœna fuit ꝓmissa:& hoc etiã voluit gl.illa magna in.§.præcedẽti circa medium. ibi:[dũ dicit,] nec est cõtra in eo quod dicit de pœna. vt j.e.§.quæsitũ.vt ibi no.supple.l.in gl.quæ incipit ita.ſ.super ver.

2 adiecta.† In tex.ibi:[cõtrouersiam fecerit.] Et dicitur fieri cõtrouersia etiã ante lit.cõtest.porrecto libello, & parte citata,vt vt no.in l.non solum.§.si status.de procu.& in l.amplius. rẽ rat.

2 per Bar.[a] In tex.ibi.[cõmitti stipulationẽ.]ſ.ad pœnã,si fuit ꝓ

3 missa al's ad interesse,si quod prætẽdis propter hoc solum.† In tex.ibi,[habere eã.] Not.hanc regulam q quãdo diminuitur aliquid de plenitudine quam credebam habere, videt mihi nõ licere rem habere. In.§.seq.ibi:[promissoris esse cœperit.] puta res quam emi à Titio non erat tua,sed Sempronij: quia Sempronius eam tibi legauit post promissionẽ mihi factã. In gl.ibi. super ver.[& cũ effectu.] in fi.ibi.[vel verius.] quia hic,loquit qñ fuit mota cõtrouersia per promissorem. Vnde nõ expectatur q rẽ auferat vt cõmittat stipulatio.sed in l.habere licere.de qua gl.voluit opponere,cõtrouersia fuit mota per tertium: & tñ non cõmittit stipulatio duplex contra venditorem q ꝓmiserat habere licere nisi re ablata, vt ibi patet, Sed contrà extra gl.quia idem si fuit mota controuersia per venditorẽ qui promiserat duplam:vt no.gl.in d.l.habere licere.in fi.& l. vendicãtem.cum.l.seq.e.tit.Sol.ibi quando fuit interposita super contractu venditionis:hic secus:vt.§.dixi. Nam in aliud sonat ista stipulatio,& eius verba hoc casu,quàm quando super contractu venditionis:vt no.fi.in.§.seq.quæ incipit,quod hic dicitur. in fi. In gl.quæ incipit.[his ergo casibus.] ibi: dũ dicit. imò est suum ius. Ex quo patet q præcedens gl.super ver.[distractũ.] dum dicit: [per promissorẽ.] non bene dicit,qa si fuisset distractum à promissore & stipulatore,istud ius non esset promissoris:cuius cõtrarium dicit hic glo.& conclude q sicut si res esset promissoris,& moueret quæstionẽ de dominio,cõmitteretur stipulatio,ita & si non est,sed aliquod ius in ea suum est, & ratione illius facit controuersiam,cõmittitur: quia facit eam de iure, & non de facto:non sic de seq.§.quæsitum. In gl. seq.in fin.ibi. [l.quod ad seruitutes.] quia quando vendidit mihi rem censetur vendere ratione dominij: & promittendo me habere licere,videtur promittere de dominio:cum reguletur secundum naturam contractus præcedentis:si ergo re ipsa non euincitur dominium, nec q est pars dominij, puta vsusfructus: licet euincatur,seruitus per dominium incommodatur: & non aufertur,nec stipulatio committitur,sed si in re à qua nullam habeo à te causam promittis me habere licere,ista promissio non regulatur ab aliquo contractu præcedenti: ideo verba latius intelliguntur: scilicet quod mihi non diminuetur aliquid de eo quod habebam tempore stipulationis. Vnde si tunc tenebam & possidebam rem tanquam meam pleno iure, & tãquã liberam, & moueatur mihi quæstio de seruitute, diminuitur de eo quod habebam:& hoc vult dicere tex.in.§.sequen.quæsitum. In glos.j.in.§.quæsitum.quæ incipit, [alioquin.] ibi, [controuersiam mouere potest.] subaudi ratione alicuius iuris quod haberes tempore stipulationis. vel postea acquisieris: ideo stipulatio non committitur:quia non venit committenda nisi tali modo moueatur:vt in glos.mag.ver. [sed quatenus.] circa med. de facto verò bene mouetur controuersia: & hoc non potest negari cum poterit de facto & de iure moueri: al's ista glossa.non bene loqueretur.In glos.sequen.ibi. [Item cõtra.] subaudi quod licet res non esset promissoris tempore stipulationis, nec postea sit effecta sua,poterit tamen committi stipulatio habere licere saltem ex facto alterius euincẽtis. vt.l. inter stipulantem.in princip. secundum vnum intellectum.j.e. & ad idem:tunc dic cõtrarium de.l.emptorem.§.qui autem. de act.emp.Sed solue quod ibi quãdo nulla stipulatio fuit interposita super contractu vẽditionis.hic vero nullus præcesserat alius cõtractus:& dicit gl.quod aliud importãt verba istius stipulationis primo casu quàm secundo.Nam primo casu cõmittitur stipulatio ex facto extranei,secundo nõ.& in hoc primo casu latior est quàm secundo,sed in alio strictior vt dixi in alia gl.quia primo casu committitur propter controuersiam factã super seruitute prædiali: sed in primo non.vt ibi dixi. Op.nũc extra gl.contra.§.quæsitum.quod si tempore stipulationis promissor nullum ius habebat in re,stipulatio statim sit nulla, nec inspicitur quod postea possit acqrere,postquam stipulatio est pura, & non committitur nisi propter controuersiam quæ fit de iure.i.ratione iuris quod habet ꝓmissor:& hoc per id quod no.§.eo.si rem meam.in fi. mag.gl.Solue secundũ Ang. ibi qñ stipulatio habebat causam instantaneã:quo casu inspicitur tẽpus stipulationis tantũ,hic quando succesiuam. Vnde inspicitur etiã futurum quod est no.secundũ eum & addendum ad id quod ibi no. Nunc venit hic recitanda gloss.mag.quæ est in.§. [sed quatenus.] quam diuide in duas partes: quia primo ponit quæ dam quæ inspiciunt dictum.§.quæsitum.qui loquitur qñ fit controuersia,ponamus de facto: quia nullum ius habet per hoc vsq ibi: [Item si rem meam.] Ex ista parte colliguntur tres oppo.vsq ibi:sed postea duæ quæstiones: vsq ad illum versi. [Item si rem.] Secundò firmat duas oppo. quæ respiciunt.§.si quis forte.&.§.sed quatenus.qui loquuntur quando fit controuersia partim de iure inspecto iure residẽte in personam faciẽtis:quia erat dominus,vt habebat aliquod ius in re.& per prædictã stipulationem non perdidit,nec transtulit in stipulatorẽ. per.l.siue apud acta.in fin.C.de transac. & partim de facto inspecta exceptione facti quæ datur stipulatori ex ista stipulatione,per quã potest promissorem compellere. Et breuiter postposita recitatione gloss. quam per teipsum vide. & etiam per

4 Barto. † respice tres conclusiones in illa materia, cum quæritur ex qua controuersia committatur ista stipulatio aut ex illa quæ fit tantum de iure inspecto iure residẽte in parte, licet dicatur de facto respectu exceptionis:an etiam ex illa quę fit penitus de facto ab illo qui nullum ius habet. Prima est,quando ista stipulatio interponeretur super contractu transactionis:& tunc dic q siue promissor veniat contrà de iure, siue de facto. cõmittitur: quia tunc videtur factum vt ad nullam controuersiam redeat promissor quum fiat transactio tam propter cõtrouersiam iuris quàm facti.vt.l.ij.C.de transactio.& hoc voluit glo.ista mag.in ver.[Item videtur.] sed si fieret controuersia ꝓ alium indistinctè, non teneretur promissor: quia super re quã dimisit penes stipulatorẽ nullum titulum videtur dedisse, ex quo teneatur de euictione vt est casus singul.in l. si pro fundo. C.de transac.Secunda conclusio est,quando interponitur super contractu venditionis,vt videmus quotidie fieri,quia venditor promittit emptori rem venditam non tollere, non molestare, nec controuersiam facere: sed pati ipsum habere licere, &c.& tunc si moueatur controuersia ab ipso vẽditore. tunc siue de iure,siue de facto,committitur contra eum:quia videtur promisisse jus,quod transtulit in emptorem, remanere penes eum:& nullo modo molestare,& si erat dominus,trãstulit dominium: & sic nõ pot postea molestare:nisi de facto si nõ erat dominus transtulit quasi dñium,i.vsuca.cõditionẽ, & idem,vt non poterit mouere,nisi de facto, nisi postea dñium acquirat: vt quia verus dominus ipsum hæredem instituit,vel legauit.et tunc posset de iure: sed obstaret sibi exceptio. & quolibet istorum casuum committitur contra eum stipulatio etiam ad duplam,re tamen ablata: & non plus, nisi ad expensas litis:vt in l.vendicantem.cum.l.sequen.de euict.& not.eo.titul.l. habere licere,in fin.glos.magnæ.Sed si fieret controuersia per tertiũ: tunc si de iure: quia ille erat dominus, similiter committitur re ablata, & non ante:vt dicta leg.habere licere. Si autem de facto, tunc non committitur etiam re ablata: quia non tenetur venditor de iniuriosa sententia,vt lege,si per imprudentiam. de euictio.& si scienter obtinuisset, non tenetur venditor ad expensas nisi eas promisisset,secundum quosdam.licet Barto. aliter

aliter dicat,vt infra eodem,lege,venditores.& nisi promisisset

a defendere de iure & de facto:[a] quia illud verbũ de facto, pot intelligi si illa res auferat de iure.quod dic vt not. Bar.in prin. huius l.in vlti.q. Tertia & vltima conclusio, quãdo ista stipulatio interponit gratis:& sic non ex causa transactionis, & super re in qua stipulator nõ habet causam à promissore,quo casu loquuntur isti tex.& tunc verba eius hic importãt q ratione iuris q habet promissor tunc,vel q in futurũ acquiret,non mouebit cõtrouersiã. & sic q non vtetur iure illo non tamen ipsum ius remittit,sed remanet adhuc penes eũ:licet aduersus ipsum paretur exceptio.si ergo nullũ ius habebat: nec postea acquisiuit,faciendo cõtrouersiã,nõ videt venire cõtra stipulationẽ,quia nõ facit eã ratione iuris q tunc haberet, vel postea acquisiuerit. & ideo licet plus videatur relinquere q̃ si haberet aliquod ius,nihilominus stipulatio non cõmittitur,cũ eius conditio nõ existat:& ista fuit mens glo. & dico quod nec ad pœnam nec ad expensas litis ratione prædicta: licet poterint recuperari expensæ alio modo. Sed Pe. non bene cõsiderans hanc rationẽ dixit quod imo propter cõtrouersiã facti multo magis cõmittitur cõsiderans quod plus delinquat. & dicebat ipse quod diabolus esset si diceremus contrariũ. & ad §.quæsitum.respondebat,quod nõ intendit dicere q si moueat ipsum de facto nõ cõmittit. sed vult dicere q si nullũ ius habebat,nec postea acquisiuit,non est verisimile q controuersiã moueret: & propter hoc quia nihil faciet contra stipulationẽ, nõ cõmittitur. vt patet in fi. dũ dicit. [nec per successorẽ, eius quicquid factũ sit.] qui tex.à cõtrario sensu facit contra opi.glo. quia innuit q si factũ sit bene cõmittetur. Sed doc. cõmuniter tenent opi.glo.& text.dũ dicit.[quicquã factum sit.] expone.ſ. occasione iuris q haberet tempore stipulationis, vel postea acquisiuerit:licet de facto bene factũ sit:& pro hoc etiã tex.dũ dicit [nisi pœna adiecta sit] nam vult quod cõmittatur pœna, ergo bet intelligi q aliquid factũ sit. Contra quia si nec de facto aliquid factũ esset.prout Pe.intelligit,nõ bene diceret. [nisi pœna &c.] posset tamẽ respõderi pro Pe.q ille ver. [nisi.] referat ad cõtrouersiã quæ fieret p tertiũ, de quo specialiter fuit ꝓmissum,nõ ad illã quæ fieret per promissorẽ:quia ꝓpter illã nõ cõ mitteret pœna, si conditio stipulationis nõ est impleta.prout intelligit gl.sup illo ver. [nisi.] Sup hac igit cõclusione aduerte tres casus. Nã aut ꝓmissor q mouit cõtrouersiã obtinuit, aut succubuit,aut lis pẽdet. Primo casu nõ est curandũ an obtinuerit de iure, vel de facto: quia ꝑsumit ꝓ iustitia snĩæ. vt l. herẽnius.§.Caia.de euic.& in c.in præsentia.de renũ. ideo sun data est intentio stipulatoris agẽtis ad pœnã,vel interesse:nec pot ꝓmissor allegare se iniuste obtinuisse:quia nullũ ius habebat ad excludendũ agentẽ per l.si seruus pluriũ.§.j. de leg.j. & hoc voluit gl.in ver.[sed vbi rẽ alienã.] Secundo casu aut succubuit:quia nõ probauit se aliquod ius habere q in dubio præsumit,si reus fuit simpliciter absolutus.vt no.in l.lul. de cõdi. inde.& tunc habet locũ opi.gl.& doctorũ, tenẽtiũ quod propter cõtrouersiã factã de facto ista stipulatio non cõmittit nec ad pœnã, nec ad expensas: sed recuperabit eas officio iudicis per l.properandũ.circa mediũ.C.de iudi.& hoc per rationem quã.§.dixi:quia cõditio nõ extitit.sed si de iure suo ꝓbasset,& stipulator fuisset vsus exceptione pacti, ꝓpter illã agens succubuisset,tũc cõmittet stipulatio:quia extitit cõditio: cum appareat ipsum venisse de iure inspecto iure suo: licet venerit de facto inspecta exceptione:nec pot ꝓmissor imputare stipulatori quare exceptionẽ nõ oppoluisti.vt dicit gl.in ver. [Itẽ si rẽ.] sed ille ver.nõ pot casu locũ habere:quia poluit q vsus fuit exceptione,sed forte intẽtio gl.fuit q ius sus est exceptione & sic eũ repulit,nõ debet etiã pœnã habere. vt in l.raptũ.§. patiẽta. ff.de pac.sed tũc demũ qñ ꝓbauit de iure suo, & re⁹ nõ est vsus exceptiõe: & sic obtinuisset, certe ẽt si nõ ꝓbasset de iure suo, & p iniuriã obtinuisset,idẽ esset.vt §.dixi. Tertio casu qñ lis pẽdet, notãdũ q qui mouet cõtrouersiã, necesse habet dicere si vult obtinere,se ius habere de præsenti.si hoc ergo dixit,posito q nõ haberet reus si vellet pœnã petere posset cedere liti, & fateri, & petere pœnã quę ꝓpter solã motionẽ cõtrouersię cõmissa est.vt no.gl.j.rẽ.ra.ha.in ti.glo.mag.p istũ.§. si qs forte. sed si negat illum ius habere, expectabitur finis iudicij: & tunc erit dicendum,vt §.dixi. quia prius non potest constare an ille egerit de iure,vel de facto vt in ista glo.ver.[illud certũ est &.] ex eis remanet ista materia satis obscure declarata, & posita in practica.

a ¶ De iure & de facto. Adde Bal. cõsi.clxxvj. iter cõsilia Ang. Ancha.cõs.lxxxvj. vbi dicit q nõ tenetur cũ armis, nisi sit Princeps:clericus tamẽ suã ecclesiã de iure & de facto defendere tenet vt idẽ voluit cõsil.lxxxvj. & an qui promittit habere licere sub pœna teneat, siue de facto res euincatur.vide per Abba. consi. xlij.ij.lib.& qñ quis dicatur mouere con trouersiã & an reqratur sententia,vide per Alex. cõsi.l. iiij. lib. quid autẽ in cõpromisso, q possit procedere de iure & de facto vide p Bar. cõsi.lxxxij. per Ludo.Ro.cõsi.lxxxvj. & in rub.de arbi.

§. Sicut autem.

Ista stipulatio cõmittit hæredi stipulanti: sicut cõtra hęredẽ promissoris si venit cõtra.vt §.in d.ver.] sed si se.] & in ver.[sed quatenus.] hoc dicit in effectu.& hoc totũ cõtingit: quia ista stipulatio cõtinet ius q trãsmittit ad hæredes. secus qñ cõtineret merũ factũ personale, vt licere ire agere:quia nõ trãsmitteret ad hęredes:vt l.ldẽ lul.§.quis alicui.de leg.j. iũcto.§.seq.cũ ver.cũ vero stipulet. In text. ibi. [stipulatori cæterisque quicũq ei succedũt.] ſ.si ipsis moueat cõtrouersia, si eã fuisset mota stipulatori clarũ esset q esset commissa, & eã trãsmitteret ad hæredes. Sed dubiũ est qñ molestat hæres. de quo nulla mẽtio fuit facta in stipulatione, sed solũ dixit mihi vt in fi. Sed ratio est illa quã dixi qm transmissio iuris ad hæredẽ facit etiã stipulationẽ trãsmissibilẽ: vt in l. seruus si hæredi.de statu li.gl.hoc dicit q hoc etiã cõpellit successor singularis,vt emptori illius rei habere liceat:q intellige sane,nõ vt ille habeat actionẽ ex ista stipulatione,nisi fuerit ibi cõcessa p l.oẽs.in fi.§.vsufru.quẽad.caue. sed ꝓpter impedimentũ illarũ sibi cõmittit stipulatio isti stipulatori, & ipse pot agere,si sua interest:quia de euictione tenet: alias secus:vt no. in l.quã alleg.gl.§.de euict.l. si pro re pupilli.§.j. sic econtrario ex facto singularis successoris nõ cõmittit stipu. contra ipsum vt in l.fi.de cõtrah.emp.sed cõmittit cõtra promissorẽ.& factũ illius reputatur factũ suum.vt in l. Titius.de ser. expor. & nu. in l.iij.§.apud.§.de alie.iudi.in glo.& adde quod not. per gl. in l.fluminum.§.adijcitur.de dam.infec.

2 ☞ An dicatur quis habere rem licet eam de facto non teneat,nec possideat? Quod in possessione? & nume.3.

3 Stipulatio possidere licere,uel licere ire agere,seu licere tenere,cuius utilitatis sit,& an contineat ius uel factum?

4 Verba sicut intelliguntur secundum qualitatem personarum ad quas referuntur, ita & secundum qualitatem personarum à quibus proferuntur. Quid in depositione testium rusticorum deponentium quòd talis tenuit, & possedit, cũ ipsi non intelligant quid sit possessio? Verba statutorum cum interdum fiant ab imperitis in iure, debent intelligi secundum usum vulgarem. Verba testium quando reducuntur in scripturam per notarium: uerba notarij intelliguntur secundum dispositionem iuris.

1 **§. Hi qui.** † Hęc stipulatio referẽ ad ius si pot:alias referẽ ad factũ.h.d.Bar. V el aliter & vtil⁹ no tandũ est q vsq ad §.si quis ita.de facto cõtineẽ ius & factũ.& aliæ duæ nõ cõtinẽt nisi merũ factũ.prima est illa stipulatio ha

2 bere licere. † Nã hrẽ dicit qs rẽ si habet dñiũ, licet eã de facto nõ teneat,nec possideat. & in hoc cõtinet ius. & ecõuerso hrẽ dicit qs rẽ:licet in ea nullũ habeat nec dñiũ nec possessionem, sed dũtaxat detinet.& istud verbũ hrẽ est ęquocũ cõprehẽdẽs ius & factũ.& h.d.lurisco.sult⁹ in ver.[hrẽ.] † Alia est stipul'o possidere licere.nã possessio pot sumi ꝓ vera possessione ciuili vel naturali,quia dicit eẽ ius sicut dñiũ. vt l.peregre. in prin. de acq.pos.& pot sumi ꝓ nuda detẽtatiõe quã etiã iura appellãt naturalẽ:& ista est facti.si ergo seru⁹ interponit has stipulationes,si qdẽ se refert ad psonã dñi. vt dñm suũ hrẽ licere, vel possidere licere,quia est capax.qa tũc stipulatio dicit cõtinere ius,si sumit primo mõ.sed si refert se ad psonã suã,vt mihi hrẽ licere,vel possidere licere.& tũc stipulatio dicit cõtinere merũ factũ,qa iple est incapax iuris.alię duę cõtinẽt merũ factũ, vt licere ire agere. ltẽ licere tenere,& istę siue referant ad dñm siue ad psonã serui,dicunt cõtinere factũ.& nõ ius: hoc dicit in effectu vsq ad §.si qs ita. Quidã tñ in primis duabus dicebant q si seru⁹ eas cõferebat in suã psonã,nõ valebant:quia ipse est incapax iuris.& istę stipulationes cõtinent ius sed de secundis duabus fatebantur quod valebant etiã si in personã serui concipiebantur:quia est capax facti. Iurisco. vult quod etiam in

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 ¶ Det. ff. de tritic. Add Bal. cō. ccxcv. iiij. li. & cō. ccxiij. Inn. i. cett. ad fed. de rest. fpo. facit text. xix. q. j. c. i. p. bāe. vij. q. j. c. pōtifices. d. Anto. de But. & Io. an. c. licet cām. de pba. et vide Sozi. cō. cclxiij. vbi segit opi. Alex. hic q̄ fuit Bal. l. j. ff. si cert. peta.

b ¶ Vulgarem. Adde Lud. Ro. cō. iiij. & cō. cxxxij. vbi reprobat Bal. alibi dicētē q̄ statuta facta a peritis debent intelligi secūdū peritos, avulgaribus aūt secūdū cōem vsum loquēdi.

primis duabus valeat: quia licet cōtineant ius, cōtinere possunt etiā factū: vt. ff. dixi. & ideo debēt intelligi secūdum personas ad quas referuntur: & si ad personā domi, cōtinēt ius. si ad personā serui, cōtinent factū. Sed in quo stat vtilitas huius inuestigationis? Rndeo q̄ referuntur ad personā domini, & sunt tales quæ cōtineant ius: tunc transmittunt ad hæredes dñi, & cōmitterēt non solū si dominus molestaretur, sed et si hæres ei⁹ vt. ff. pxi. ff. sed si sunt tales quæ non importāt ius, tūc nō cōprehendunt nisi personā domini, & si molestaret eius hæres nō cōmitteret, nisi de hæredibus fuisset facta expressa mētio: vt in. l. Idem Iul. ff. si quis alicui. de leg. j. Item in primo casu cōmitteret solū, ꝓpter controuersiā quæ fieret de iure. i. rōne iuris cō sistentis penes ꝓmissorē non ꝓpter illam quæ fieret de facto: sicut & ipsa stipulatio facti est, & hoc sentit. Bart. in. d. ff. si quis ita. j. e. l. cū verō cōcipiunt in personā serui quo casu indistincte cōtinet merū factū: tunc cōmittit solū ꝓpter impedimentum q̄ fieret in ꝑsonā serui, nō dico q̄ cōmittat ipsi seruo: quia incapax obligationis & actionis, sed cōmittit ipsi domino cui⁹ interest seruū non impediri & hoc voluit gl. insti. de stip. ser. ff. sed cū factū. sed si molestaret ipse dominus non cōmitteretur stipulatio. & hoc vult dicere in illo. ff. sed cū factū. quando seruus stipulatur factū, explicādo per seipsum seruū, nō acquirit domino. i. quia non cōmittitur propter impedimentum illatū domino: vt sic nō debeat ipsum impedire, sicut nec seruus: sed solum ꝓpter illatū seruo cōmittit ipsi domino. ga illud merū factum est personale, & nō egredit eius personā. & tūc intelligis istos tex. † Vltimo gl. inducit ad quæstionē testiū rusticorum deponentiū q̄ talis tenuit & possedit. Nam ipsi nō intelligunt quid sit possessio, & secundū dispositionē iuris videnē testificari de nuda detentatione, quā possunt per se intelligere, vt sic sicut verba intelliguntur secundū qualitatē personarū ad quas referūtur, vt in hoc tex. ita & secundū qualitatem personarū à quibus proferunt et eodē modo verba statutorū cum fiat interdum statutum ab imperitis in iure, debēt itelligi secūdū cōem vsum vulgarē. b vt et no. j. de stip. ser. in. l. seru⁹ meus: in gl. & Bar. Sed licet deponere videant testes de nuda detētatione quæ intelligunt: ex hoc tamen resultat præsumptio iuris, q̄ apud illum sit vera possessio. & hoc voluit Inn. in. c. cum olim. de priuile. in gl. quæ incipit, sua ꝓportātiū. & sic satis resultat ꝓbatio verę possessionis. † Adde quæ dicit Bar. ff. de testa. tute. l. si quis filiabus. q̄ quando verba testium reducunt in scripurā per notariū, verba notarij intelligunt secundū dispositionem iuris. argu. l. sciendum. ff. eo. q̄ no. quia est nouum dictum. hic non sunt aliæ gl. alicuius vtilitatis.

2 Sicut vsusfructus constitutus finitur morte, & ita & actio personalis cōpetens pro vsufructu constituendo.

3 Stipulatio, promittis vti frui mihi licere, an sit stipulatio vsusfructus, an meriti facti personalis?

4 Nō pōt quis facere qd̄ illud quod de sui natura nō trāsmittitur ad hæredes trāsmittatur.

§. Si quis ita.

† Stipulatio sup iure vl̄ actu personali nō trāsit ad hęredes stipulatoris: nisi de ipso sit facta expressa mētio: et tūc i ꝑsona hęredis erit noua stipulatio, vel nouū ius. h. d. & est singularis iste. §. & maxime in hoc vltimo. In tex. ibi. [stipulatio ista nō ptinet.] & sic not. † q̄ vsusfructus cōstitutus finit morte ita & actio ꝓsonalis cōpetēs ꝓ vsufructu cōstituēdo, ne efficacior sit spes quā res. facit l. Sēpronius attalus. de vsufru. & eo. modo capitis diminutione. l. j. in prin. ff. q. mo. vsuf. amit. nō sic ꝓ cursum longi tēporis. Nā vsusfructus cōstitutus ꝓ nō vsum tāti tēporis ꝓdit sicut & alia seruitus: vt. l. sicut. C. de serui. & aqua. nō sic actio personalis ꝓ vsufructu cōstituēdo. sicut nec ꝓ alia seruitute cōstituenda. vt in l. si partem. in prin. ff. quēad. ser. amit. nō em imputat q̄ nō fuerit vsus iure adhuc nō cōstituto. constituit aūt ꝓ traditionē expressam. vt. l. iij. ff. dare. de vsufruc. vel patiēdo q̄ vtat. vt in l. quoties. de serui. In tex. ibi, [ad hæredē trāsire]. videbat cōtrariū hoc casu postq̄ nō dicit sibi, sed impersonaliter locutus est, quasi cōprehēdat et persona hæredis. l. necessarias. ff. de vendendo. de pigno. act. & l. si pactū. de proba. sed illud in rebus transmissibilibus ad hæredem: alias sibi soli videtur stipulatus. vt hoc in gloss. ij. Sed contra quod ista stipulatio non valeat ꝓpter impersonalitatē. vt in auc. si qn̄. C. de cōst. pec. algata in gl. ꝓ cōtraria dic q̄ ex parte stipulatoris nō vitiat. & ad hoc allegat iste text. qa semp subaudit persona ipsius. vt in. §. Chrysogonus. allegato in gl. Sed ex parte ꝓmissoris, si quidē est in verbo obligatiuo, vitiat. vt in. d. auc. si qn̄. sed si in executio. secus: vt in. l. fi. ff. si cer. pet. † Not. hic tex. dū dicit [stipulatio nē de vsufructu.] per quē videt cōfundi opi. Bar. q̄ tenet hic q̄ ista stipulatio ꝓmittis vti frui mihi licere, nō sit stipulatio vsus fructus sed meri facti personalis: et sic nō cōtineat ius: nisi dicatur expressē promittis mihi ius esse vti frui licere, qa tūc secus. vt in l. vti frui. in prin. ff. si vsusfructus peta. et si hoc est verū, se quereret q̄ non posset agere cōtra te vt patiaris me vti frui: nec habeo ius in re, licet vsumfructū habeā: sed solū cōtra ꝑsonā: & ex hoc sequeret q̄ si alius quā tu impediret me vti frui, non haberē cōtra illū cōfessoriā, cū nō habeā vsumfructū, nec actionē personalē: qa nō ꝓmisit: sed si haberē vsumfructū, tūc habere cōfessoriā cōtra quēcūq̄ turbantē. vt in l. vti frui. ff. j. sequeret etiā q̄ possem stipulari hoc mō etiā ab eo q̄ nō esset dñs: sed nō sic vsumfructū, quē solus dñs pōt cōstituere: vt in. d. l. vti frui. ff. j. q̄ oīa falsa reputo p istū tex. q̄ apponit stipulationē de vsufructu. & sic possum petere q̄ vsumfructū cōstituat, vt habeā cōfessoriā cōtra quēcūq̄, ita: qa verba licere possidere: qa possessio est ius: & vsusfructus est ius licet sonēt et in factū, nam pōt qs de facto vti & frui, licet nō habeat vsumfructū: sed cōmoditatē ei⁹ vt. l. necessario. ff. si. de peri. & cō. rei vē. tñ ex quo verba referunt ad illū q̄ est capax iuris: debet itelligi de iure, nō de facto: secus si referunt ad seruū: vt. ff. ea. l. ff. hi q̄ nō in stipulatione ire agere licere: quia verba sonāt potius in facto vt dicā sup gl. In tex. ibi, [licet diuersi sint fructus.] gl. exponit. i. vsusfructus. vel dic i deest stipulationes. cū supra de stipulatiōe locutus sis. Alia est em stipulatio in persona hæredis: alia i persona defuncti, & sic si essent plures hæredes, plures essent stipulationes in ꝑsonis eorū: qa stipulatio defuncti finit ei⁹ morte, & in personis hæredū incipit nouæ, si tamen ius erat diuisibile, vt vsusfructus, nō cōpetit actio cuilibet ad solidū vsumfru. licet sint diuersi, sed ad vnū vsumfructū inter oēs. Si ante est set diuisibilis, vt vsus, tūc cuilibet ex hæredib⁹ cōpeteret actio ad solidū vsum, & sic fiet deterior cōditio ꝓmissoris ꝓ mortē stipulatoris. & hoc voluit Pet. & Bar. in. §. Cato. in. vj. q̄. vbi oīno vide maximē ad q̄nē no. ad quā inducit ꝑdicta. Quātū verō ad expositionē gl. debes scire q̄ si stipulator pōt stipulationē interposita faciat cōstitui vsumfru. sibi recipienti ꝓ se & hæredibus, tūc bona esset expositio glo. nā actio ꝓ vsufructu cōstituēdo videt sublata p solutionē. & vnus vsusfructus erit in persona stipulatoris, & alius in ꝑsona hęredis nec indigebit hæres noua cōstitutione, cū defunctus recepit ꝓ se & hæredibus, sed si recepisset ꝓ se solo, tūc indigeret hæres noua cōstitutiōe: & sic secūda expositio melior esset: qa noua esset stipulatio: rōne cuius peteret noua cōstitutionē: sed si defunctus nō fecisset sibi cōstitui, tūc secūda expositio īdistincte melior est: qa nō pōt dici nouus vsusfructus in persona hæredis, cū non fuerit adhuc in persona defuncti. † Et no. hic qđ nō pōt qs facere vt illud quod de sui natura nō trāsmittat, ad hæredes trāsmittit: licet de illo faciat mētionē ita quod qs pōt stipulari hæredi suo sicut sibi, & acquirit sibi dictā actionē. vt no. in. l. auus. ff. de pact. In fi. tex. ibi, [idem probamus.] glo. dicit q̄ imo sunt multę differētiæ inter istā stipulationē & ꝓcedētē: & ꝓsupponit gl. q̄ ꝓcedēs sit stipulatio vsusfructus, sed ista sit stipulatio seruitutis ꝑdicti. & tūc illæ dicę veræ sunt. Sed re vera licet ꝓcendens sit stipulatio vsusfructus, vt dixi: ista tamen nō est stipulatio seruitutis sed meri facti ꝑsonalis. vt est tex. expressus. ff. eo. l. ff. hi q̄ ver. cū vero. & dixi ff. eod. l. ij. §. Item si in facto: & etiam tenet hic Bar. & bene quātū ad hoc, nisi dixisset ius sibi esse iure agere licere, sed idē Bar. in. §. Cato. in. vj. q̄. videt expresse dicere cōtrariū, q̄ sit stipulatio seruitutis. pro ista opi. facit illa. l. iij. §. fi. inducendo eā vt ibi dixi. sed rnde vt ibi dixi, q̄ est stipulatio meri facti personalis: si tamen stipulator habeat fundum vicinum, habet similitudinē cū stipulatione seruitutis.

Si quis

Si quis dolum.

De dolo suo & suorū hæredū pōt quis ꝓmittere, absq̄ eo q̄ promittat pœnā, vel interesse: nō sic de dolo tertij. h. d. In tex. ibi, [stipulari.] subaudi absq̄ eo quōd stipulatus fuerit pœnam vel interesse, si contra fiat: sed in sequenti casu non valet: nec cōmittitur ad interesse: nisi esset promissum. vt ff. ea. l. post prin. sed si promisisti dolum malum abesse, & pœnam vel interesse si cōtra fecerit. an in ista stipulatione cōprehēdat dolus tertij? Bar. hic tenet quod nō, nisi de illo fuerit facta expressa mētio: quia si non esset pœna promissa non comprehenderetur. vt in prin. huius l. & stipulatio pœnalis intelligit secundū principalem. Contrariū videt dicendū per istū versi. [si vero.] vbi videt causus quod sufficiat stipulari pœnā, vel interesse, ad hoc vt cōprehendatur dolus tertij. Nam tunc posset specialiter de dolo tertij stipulari etiam secundum Bar. ergo comprehenditur in generali stipulatione, quia de virtute verborum cōprehendit: licet non per interpretationem, quando non est apposita pœna vt in princ. huius l. & ita tenuit: & etiam dominus Rapha. idem sentit ibidem.

§. Suæ personæ.

Quæro hic qn̄ quis stipulat sibi & hæredibus suis aliquid q̄ sit ad hæredes transmissibile, vtrū in ꝑsona hæredū erit noua actio vel stipulatio? nā qn̄ nō erat trāsmissibile, cōstat q̄ sic vt in §. si quis ita. vt Pe. refert ibi. Bar. tenet q̄ stipulatio defuncti & ei⁹ act. transit ad hæredes: & quod hęres etiā habeat aliā actionē nouā ex persona sua, q̄ esset vtile, si esset verū: quia in illa non incīperet præscriptio viuente defuncto: quia ad hoc nō est nata: cōtrariū sentit glo. in §. si quis ita. in fi. glo. magnę. in fi. dum dicit quod hic non est: & sic innuit quod stipulatio seruitutis prædialis cū transmittat ad hæredes, nō est noua in ꝑsona hæredis. licet de illo sit facta mētio: & hanc partē tenet ibi Bar. & sic mentio facta de hęrede superflue facta est: vt j. e. l. eum qui. §. Item si Titiū. si ergo præscriptum est contra defunctū, non poterit hæres agere ex sua stipulatione. Tene menti.

2 Dies omnino incerta. ff. an, & quando, etiam in contractibus fiat cōditionē.

3 Quando autem dies est certa an. sed incerta quando, in ultimis voluntatibus (quantū ad transmissionem legati) an faciat conditionem? & quid in contractibus.

§. Inter certam.

† Dies certa, an & qn̄, stipulationē non suspendit, & pōt per debitorem præueniri, secus in die omnino incerta. h. d. In tex. ibi, [statim dari potest.] subaudi etiā inuito creditore. & si recusaret accipere, posset deponere & consignare, & esset liberatus debitor. nō sic in casu sequenti: & si nō cōsignaret nec deponeret, licet nō esset liberatus tamē creditorem cōstitueret in mora. & si postea res perierit, liberaret: nō sic in casu sequēti: quia non cogitur creditor recipere. & si sponte recepit, non dicitur debitor soluisse quod promiserat, vt sequit. Nam interim creditor nō habet ex promissione: sed ex quadam donatione: sed adueniente postea cōditione & die, mutabit sibi causam possidēti, & habebit ex promissione iuxta ea quæ habent in l. fundo. ad l. fal. † In text. ibi. [si aliquid factū fuerit, vel cū aliquid factū sit.] No. q̄ dies omnino incerta. ff. an & quādo etiā in cōtractibus facit cōditionē: quia nō refert vt promittas, an aliqd factū fuerit. vt j. eo. l. quodcūq̄. §. pe. & hoc allegat Barto. istum tex. in l. ita stipulatus. j. e. in ij. q. principali. dū tractat de die incerta. † Quando autē dies est certa an: sed incerta quando: vt dies mortis, tunc in vltimis volūtatibus q̄tū ad translmissionē legati distinguit. Aut certū est ipsam euēturam viuēte legatario: vt si erat collatū in tempus mortis ipsius legatarij. & nō facit cōditionē q̄tū ad impediendā trāsmissionē. Si autē nō erat certū illā euentura viuēte legatario. vt si erat collatū in tempus mortis hęredis, vel tertij: & tūc cōditionē facit. vt l. hæres me⁹. in prin. de condi. & demon. In cōtractibus vero fuerunt opiniones, quas Bar. refert in d. l. ita stipulat⁹. in ij. q. & tenet quod facit cōditionē: pręterquā quo ad repetitionē. in l. nā si cū moriar. de condi. inde. ver. qui tenet cū moreret, & si soluit etiam per errorē, nō repetit. cū omnino sit debiturus, & tamen interim nō videt obligatus ꝓpter incertitudinē quātitatis & tempus diminuit de summa promissa: & quia est incertū, similiter summa censetur incerta & ꝓpter hoc Bart. vult quod non sit nata actio. per l. j. C. de ac. hære. & cōtrariū habet in glo. illa in ver. gratia itipulatoris. Istud procedit quando certa die ꝓmiserat soluere, puta die Calendarū vt possit diē prævenire: vt si sua gratia posita erat: secus si gratia creditoris. Si vero vsq̄ ad diē Calendarū tūc indistincte pōt soluere quandocūq̄ vult: & ita no. ff. eodē. l. qui ante calendas. per doct. & ibi dixi. In glo. seq. ibi: [nec repeti solutū.] subaudi etiā si soluit per errorē iuris vel facti, cū certus sit omnino illud deberi. hoc autē loquit quādo sponte soluit. quo casu nō est dubiū. Quid autē si debitū erat cōditionale, & pendēte conditione fuit solutū per errorē? dic vt in sequēti glo. quæ incipit. [alia differentia.] In glo. quæ incipit, [alia differētia.] in fi. ibi: [solutū.] ante[potest repeti.] hoc verū sine dubio quādo per errorē iuris vel facti. qa præcedente cōditione vel die incerta nullo iure debet. & sic quilibet error repetitionē inducit. Qui autem si sponte sciens se teneri sub conditione. Quidam dicunt quod videtur dona re: & sic non potest repetere: & adueniente conditione vel die iterū tenebitur soluere: quia non fecit id quod promisit vt hic in tex. & videtur glo. in l. qui se debere de cōdi. ob cau. Tu dic cōtra: quia vbicūq̄ subest alia cā, cessat præsumptio donationis vt in l. si cum aurum. de solu. sed hic subest promissio conditionalis. vnde videt soluisse eo animo vt adueniēte cōditione vel die cōputet in debitū, & interim habeat ex quadam donatione. facit l. post mortē. cum ibi not. C. de fideicom.

2 Ad hoc vt valeat stipulatio pœnalis, non est necesse quōd valeat principalis, quando non est à iure reprobata.

3 Quando pœna apponitur, contemptus cōmittitur: etiā si stipulatoris nihil interfit.

4 Pœna adiecta obligationi quantitatis, præsumitur adiecta in fraudem usurarum, & quid si stipulator non sit usurarius?

5 Pœna conuentionalis, an posit excedere duplum?

6 Cum quis stipulatur alteri dari, vel fieri, an & quando valeat obligatio, & cui acquiritur.

§. Alteri.

† Si stipulor alteri dari vel fieri nō valet stipulatio: nisi sit in illius ptāte quo casu valet. & acquirit illi tm̄ actio nisi mea interfit: stipulatio vero pœnalis si illi non det, vel non fiat bn̄ valet etiā extra dictos casus. h. d. iste §. cū §. si stipuler. & §. si quis insulā. in quibus ponunt plura exēpla qualiter mea poterit interesse. In tex. ibi: [sed quæ sit quantitas.] i. an in stipulatione pœnali sit expressa certa quātitas, vel nō: quia primo casu cōmittere: licet stipulatoris nō interfit. Secūdo nō si fuisset stipulatus quanti ea res est. quia non posset cōmitti nisi ad interesse. & dū subdit. [quęque cōditio.] id est dicere q̄ inspicie: conditio an sub qua pœna fuit, ꝓmissa extiterit: quia nō dederit, vel nō fecerit. Nā cōmittit ex euentu cōditionis: licet nō poterit in mora cōstitui: quia nō est obligatus ad dandū vel faciendū & per hoc cessat oppositio glos. quæ incipit. [vt nō immodica.] & alterius gl. sequētis & etiam tollit oppo. quā facit gl. quæ incipit: nihil interest. † No. ergo hic quod ad hoc vt valeat stipulatio pœnalis nō est necesse qđ valeat principalis, quādo nō est à iure reprobata: sed ideo non valet: quia ius sibi nō assistit: & ad hoc allegat iste tex. secus si esset reprobata à iure. vt j. eo. l. stipulatio hoc modo. & per hoc tollit cōtrariū formatū in gl. quæ incipit: [quādo prima. † Itē no. quod quādo pœna apponit loco cōtēptus cōmittit etiā si stipulatoris nihil interfit, & dicit apponi loco contēptus, qñ apponit in materia in qua stipulator nullū prętēdit interesse: vt hic: sed quando prætendit, vel prætendere potest, dicit apponi loco interesse: & ad illud limitandū. & tunc an cōmittat ei cui interest: dic vt ff. e. l. ij. §. fi. & j. de præto. stipu. l. fi. In glo. quæ incipit: [quādo prima.] in fi. ibi: [pacto deducit.] f. incontinenti appolita. iuxta cōtractū vestitū: & quare, an vestietur vt possit agi ad pœnam. nā nō vestitur: nisi pacisc̄tis interfit, odio pœnæ. Sed qñ pœna deducitur in stipulatione, cum illa sit de se vestita, & non indigeat vestimēto alterius contract⁹, agitur ad pœnā etiā si stipulatoris nō interfit. & hoc vult dicere glo. sed Pe. dixit quod etiā in primo casu agi pōt, licet pacisc̄entis interfit. per l. pac. inter empto. sed nihil facit, quia loquitur in vsura deducta in pacto inconuenti appositō. quo casu si in pecunia funebri, non vestit pactū à cōtractu, nec pōt peti nisi deducatur in stipulationē. vt l. quāuis. C. de vsuris. Sed si in mutuo alterius rei quàm pecuniæ, secus: vt d. l. inito. sed in pœna dic vt ff. dixi. & sic alterius naturæ est pœna quā vsura: licet largo modo vsura dicat pœna. vt l. lecta. ff. si cert. peta. de quo dic vt j. eo. l. si stipulati sumus. posset tamen dici quod in l. seruus. ea ratio non vestitur nisi interfit, quia tenebat in prę-

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Vſurarum. Adde Lud. Ro. cõſ. cccc. Ange. cõſi. clxxxiij. an autẽ pœna cõuentionalis poſsit exigi p clericũ, vide Sozi. cõſi. cclxxxiij. vbi alleg. cõ. Rom. 5. alleg. & an poſsit exigi vltra duplũ. vide p arch. conſi. clxvj. Bal. cõſi. cccxxvij. lib. vbi dicit tenẽdã gl. & cõ ſi. l. ij. lib. idẽ dicit. de quo ẽt p Ang. conſi. iiij. & conſi. cxix.

b ¶ An valeat. Vide Bar. conſi. lxxj. ſcip. gelus conſeſſus. latiſ ſime p Lud. Roma. conſ. cccccxlj.

dicium tertij: alʒ locum habeat dictũ Pet. In gl. quæ incipit, [intereſt.] ibi: [cui naturalis eſt quæſita obligatio.] Ang. tenet cõtra. quod etiam obligatio naturalis non naſcatur. p text. in. l. j. §. quod ſeruus meus. in fi. j. de ſtip. ſer. vbi dicit quòd ſtipulatio nullius eſt momenti: ergo nullũ effectum producit. Bar. tamen videtur ſequi glo. vt naſcatur propter conſenſum, ſed hufc conſenſui. l. non alsiſtit. & ideo opi. Ange. videtur verſor. & hoc eſt vtile, quia ſi naſcaſ obligatio naturalis, ſoluẽs per errorem facti poſſet repetere: ſecus ſi per errorem iuris. ſi autem nulla, tunc etiam per errorẽ iuris repeteret. iuxta no. in l. j. §. de condi. inde. In gl. ea. ibi, [de facto ſit cõteſtata]. Innuit iſta gl. quòd iſta pœna nõ cõmittatur niſi facta conteſtatione litis de facto: q̃ non eſt verũ: imò ſufficit requiſitio vel interpretatio extraiudicialis q̃ detur, vel fiat & tranſiuerit tempus quo dari vel fieri potuit: licet per illã interpellationem nõ fuerit cõſtitutus in mora. vbi nulla petitio, ibi nulla mora. j. eo. l. pupillus. Nã quando præcedit cõuẽtio efficax: tũc bene verũ eſt quod pœna videſ promiſſa ſi debitor fuerit in mora: ſed quãdo inefficax, non videtur habitus reſpectus ad morã, quæ nõ põt committi: ſed ſolum ad euentum cõditionis. hoc vult tex. hic in fi. §. e. dixi. l. nũquã nuda. de cõtrahẽ. ſtipu. loquitur in alio caſu, quando præcedens cõuẽtio erat inefficax, q̃a nuda. et ſic pariebat obligationem naturalem: ſed hic erat inefficax nõ rõne nullitatis q̃a erat ſtipulatio, ſed alia ratione vt in tex. Vnde nõ requiritur conteſtatio. et hoc tenẽt doc. In gl. quæ incipit, [vt nõ immodica.] ibi, [ſi eſt vſurarius.]

4 †No. iſtã gl. ad intellectũ. l. cũ allegas. C. de vſur. q̃ dicit q̃ pœna adiecta obligationi quãtitatis præſumiť adiecta in fraudem vſurarũ, [a] & ideo nihil de ea poſſet peti: olim verò poterat peti vſq̃ ad legitimũ modũ vſurarũ de quo in. l. eos. C. de vſur. Nã vult gl. quod illud ꝓcedat q̃n ſtipulator erat vſurari[b]: alʒ indiſtincte nõ præſumať adiecta in fraudem vſurarũ: & etiam hodie poſſet peti. q̃d eſt no. de hoc articulo vide plenè p Bart. j. e.

5 l. ſi ſtipulati ſumus. †Si autẽ quæriť an pœna cõuẽtionalis poterit excedere duplũ: diſtingue aut referť ad certã quãtitatem, vt ſi debebanť cẽtum: et tunc pœna poſſet excedere duplũ et quadruplũ: ſiue apponať per iſta verba multiplicatiua, ſiue p verba numerata: vt ſi non dederis, promittis mille noie pœnę. Nã tñ eſt dicere mille quantũ decuplũ. Si verò ad quãtitatem incertã, puta ad intereſſe: tũc nõ poſſet excedere duplũ: & iſte eſt caſus in l. j. C. de ſen. quæ pro eo q̃ intereſt. ſecundũ intellectum Bar. quẽ ponit ibi: & etiã hic in hoc articulo, licet gl. ibi

6 aliter loquať. † Et recollige iſtam materiã quæ cõfuſè tradiť p

b gl. & do. cũ ſtipulať alteri dari vel fieri, an valeat[b]. & cui quærať obligatio. Nã aut ſum in illius poteſtate dominica, vel paterna: & valet. vt in prin. huius. §. qualitercũq̃ verba cõcipiam, ſiue in perſonam illius, ſiue imperſonaliter ſim loquutus. j. de ſtip. ſer. l. j. in prin. & l. ſiue mihi. & acgriť illi actio, & mihi nulla hoc iure. & idẽ hodie in ſeruo: ſed in filiofamilias diſtingueret an ſtipulať patri: & idẽ vť q̃d olim, an ſibi: & tũc aut ex cã profectitia, & idẽ: quia iura vetera non ſunt immutata in profectitijs, aut in aduentitijs. & tũc acquiriť ſibi quo ad ꝓprietatẽ, nõ tñ quo ad vſumfructũ. Sed ſi eſſem ſub poteſtate illius, nõ dñica, vel paterna, ſed ratione reuerẽtiæ, vt libertus patrono, vel iuriſdictioni vt ſubditus domino, hoc nõ ſufficit, vt poſ ſit illi q̃rere. vt. j. e. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. & ibi not. Si verò non ſum in illius poteſtate: aut ſum eius legitimus adminiſtrator, vt tutor, vel curator, vel ſyndicus vniuerſitatis, vť actor, & tunc ſtipulando illi cuiᵖ adminiſtrationẽ gero, ſimiliter valet: & qualitercunq̃ verba concipianť. et in hoc idem q̃d in præcedenti caſu. & acquiritur illi vtilis, & non directa: et in hoc aliud. & ita loquitur. l. eum qui. §. ſi actori. ſ. de cõdi. pe. de quo opponit gloſſ. quæ in. §. ſi quis inſulam. in fi. glo. ibi: quod tamen eſt verum quando in negotio pertinente ad illũ & ſuã adminiſtrationem. alias ſecus. facit. l. filiæ. j. de ſolutio. licet Jacob. de Aret. aliter intellexit illum. §. ſi actori. ſed eius intellectus reprobatur à Doctor. Interdum neç ſum in illius poteſtate, nec eius legitimus adminiſtrator. Et tũc aut cõcipio verba obligatiua, & exequutiua in perſonam illius: vt promittis Titio dare ſibi centũ, vel domũ facere, et nõ valet ſtipulatio: ẽt ſi mea interſit propter vtiũ conceptionis per. l. quæcũq̃ gerimus. ſ. tit. proxi. & hoc in gl. quæ eſt in. §. ſi quis inſulam. ibi dũ dixit, ſed ſi dixiſſet &c. Si verò cõcipiã verba obligatiua in perſonam meam, & executiua in perſonam illius: vt promittis mihi quod dabis illi, vel facies: tunc autẽ quæritur an valeat quantum ad hoc vt acquiratur obligatio & actio. & eſt dicendũ q̃d non regulariter per aliam regulam quę non habetur hic. ſed in l. j. C. per quas perſonas no. acqui. & per. l. ſolutũ. §. per liberã. de pig. ac. quòd per liberam perſonam non poteſt alteri liberè acquiri actio vel obliga. Fallit in pluribus caſib⁹. Primo quãdo eſſet perſona publica, vt notarius. vt no. in l. non quaſi. rem pup. ſal. fore. l. non alicuius. de adopt. Et quotidie videmus fieri quòd notarius ſtipulatur tanquam perſona publica nomine omniũ quorũ intereſt, & valet, vt acquiratur actio, licet incerta fuerit perſona: quia imperſonalitas ex parte ſtipulationis nõ vitiat. & hoc no. Ang. in. §. ſi quis ita. ea. l. Secũdò fallit in parte, quí poteſt ſtipulari filio exiſtenti ſui iuris, vel conferre in ca ſu quo erit ſui iuris, & acquirit ſibi vtilem: vt. j. e. quodcũq̃. §. ſi quis ita ſtipulatus. Tertiò fallit in procuratore, quí poteſt ſtipulari domino in certis caſib⁹ vt acquirať illi actio ſine ceſſione: vt cũ ſtipulať domino præſente. vt. j. eo. ſi procuratori præſenti: vel cum ſtipulatur ſuper re ipſius domini, vel ex re. vt. C. ad exhi. l. pe. &. ſ. de procura. l. quòd procurator ex re. Item ſi prætoria eſt ſtipulatio, dum tamẽ iudicialis. & idem in quacũq̃ iudiciali. & ſic eſt ſpeciale fauore iudiciorũ. vt. l. in cauſæ. in fi. & l. ſeq. ſ. de procu. Extra iſtos caſus non poteſt domino acquirere: ſed ſibi ſic: & requiritur ceſsio. vt ĩ l. poſſeſsio. §. & ſi poſſeſsio. de acqui. poſ. dummodo concipiat verba tam obligatoria quàm executiua in perſonã procuratorio nomine. & ita debet intelligi gl. quę eſt in l. huiuſmodi. in prin. de leg. j. Si vero executiua in perſonam domini, extra dictos caſus nec domino acquiret, nec ſibi: niſi ſua intereſſet. hoc voluit gl. ſingu. in. l. j. j. eo. de ſtip. ſer. in. j. gl. mag. ver. ſed in ꝓcuratore. Rñdeo fallit q̃n ſtipulor alteri rem meam quæ durat mea, nã acquiriť illi vtilis actio: vt. ſ. de po. l. publia. in prin. & vide Bar. in l. ſi mercedem. §. ſi habitatoribus. de act. emp. vbi poſſum ſtipulari alteri in tra ditione rei meæ quæ non durat mea. Quinto quãdo rem meã quæ nõ durat mea. in caſu tamẽ ſpeciali. C. de do. quæ ſub modo. l. quoties. fauore liberatis: vt cũ dono tibi pacto appoſito vt poſt mortẽ tuã perueniat in Titiũ. Nã ſi ex pacto acquiriť illi, potuit ex ſtipulatione, fauore exercentis liberalitatẽ. Sextò fallit fauore dotis, cũ q̃s dat dotẽ etiã pro extranea perſona, & ſtipulať eã illi reddi. vt. ſ. ſol. ma. l. Caius. quia & ſi nõ ſtipularet, acquireret illi. vt. l. vnica. C. de rei vxo. act. Si aũt quæriť an valeat quãtũ ad hoc vt acqrať actio ipſi ſtipulatori, nõ alteri: tũc valet ſi ſua intereſt illi dari, vel fieri. vt in iſto. §. ſi ſtipuler. & §. ſi q̃s inſulã. Itẽ ſi ſtipulor illi adiecto: puta promittis mihi aut Titio dare centũ, & ſic à principio: nã acquiriť mihi vt des mihi vel illi: vt in l. verò procuratori. de ſolu. & ille habeť vt ꝓcurator meus. Item etiam ſi alio modo eſſet meus procurator: vt in §. ſi q̃s inſulam. circa fi. Item ſi ſtipuler rem meã, vel mihi debitam dari Titio, vel reſtitui: q̃a videor ſtipulatus vt ꝓcuratori meo: omnibus iſtis caſibus teneť mihi reſtituere. vt. j. de ſolu. l. cũ Cornelius. &. j. e. l. Iul. §. j. Extra iſtos caſus non valet etiam mihi acquiratur actio. vt in iſto. ſ. alteri. Cætera vide per Bart. qui diffuſè loquitur: ſed ex prædictis quicquid vtilitatis eſt, patet clarius quàm ipſe loquatur.

§. Si quis ita ſtipulatus.

Sed q̃d ſi ꝓmiſiſti illũ ſiſti ĩ paſsiuo, tũc eſſet aliqua dubitatio: quaſi videaris ꝓmiſiſſe factum illius, ſ. vt ille ſiſtat, nõ vt illũ ſiſtas, tñ idẽ eſt: q̃a ꝓtoria eſt ſtipulatio, et videris mihi ꝓmiſiſſe te facturũ & curaturũ. vt. j. eo. quoties.

§. Aedem ſacram.

Oppo. hic. de. l. inter ſtipulationẽ. §. ſacram. j. e. Sol. ibi q̃n fuit ſtipulatus ędem ſacram mihi dari: quod fieri nõ põt. cũ nõ ſit in cõmercio: & ſic non poteſt fieri donatio alicuius priuati: hic verò vt ipſam ædificet, & poſtq̃ erit ædificata, non eſt in dñio meo. h. d. Sed cõtrà, q̃a tũc videť nõ valere ex alia cauſa: q̃a mea nõ intereſt, cũ nullã vtilitatẽ ex hoc cõſequar. Sol. imò ratione religionis, cum ius publicũ conſiſtat in ſacris: eo q̃ publicũ & vtile eſt, & quilibet de populo vtilitatẽ conſequiť: vt l. j. §. ius publicũ. de iuſti. & iure. Itẽ cõtra. q̃ non ſit bona argumentatio de ſtipulatione ad alios cõtractus: quia non poſſum ſtipulari rem ſacrã, & tamẽ poſſum eã emere. vt ſ. de contrahẽ. emp. l. ſed & loci. Sol. quãdo ſtipulatio nõ tendit ad ſubjiciendum rẽ ſacrã dominio priuatorũ, bona eſt argumẽtatio de ipſa ad alios cõtractus. vt hic ſecus quando tendit ad ſubjiciendũ dominio, & alius cõtractus nõ valeret. Nam licet valeat emptio, non valet vt acquirere poſsit dominium, vel vſucapiẽdi cõditionem: ſed vt habeat actionem ex empto ad intereſſe cõtra venditorem qui decepit emptorem.

LEX XXXVIII.

Dominus.

Primũ dictũ huius l. procedit quãdo dñs ſtipulať ſeruo aliquid quod poterit acquiri ipſi dño, puta dñium, vel aliquid factũ expediendũ ad aliquod in pſonã ſeruꝰ. vt rẽ illi tradi, vel reſtitui. ſi vero factũ expediendũ à ſeruo, puta q̃ liceat ſeruo ire & agere, nõ valeat ſtipulatio, niſi dñi interſit peculiariter q̃ ſeruꝰ poſſit ire, & nõ impediri: ſicut in patre & filio. vt j. e. l. quod dicitur. Secundũ dictũ põt intelligi duobus modis q̃ pater põt ſtipulari filio exiſtenti ſui iuris, vel conferẽdo in illud tẽpus quo erit ſui iuris: & tunc valet ſtipulatio vt acquirať filio cũ erit ſui iuris, vtilis actio. vt j. e. l. quodcũq̃. §. ſi quis ita. & eſt caſus ſpecialis cõtra regulã q̃ per liberã perſonã nõ põt alteri actio acqri. vt dixi. in §. alteri põt etiã intelligi q̃ ſtipulať filio exiſtẽti in poteſtate: & tũc iure iſto dic idẽ quod. ſ. dixi in domino & ſeruo: vt in d. l. quod dicit. & idẽ hodie ſi ex cauſa ꝓfectitia peculij: & vt filio ſtipulať. Si vero ex cauſa aduentitij, vel vt extraneo ꝓpter bene merita: tũc quia in illis pater eſt legitimus adminiſtrator, & habet vſumfructũ, valebit ſtipulatio tanquam interpoſita à legitimo adminiſtratore: & acquireťur filio vtilis & hoc vult tex. dum dicit, [ſecundum leges permittunt.] Cætera dic plene in fi. d. l. quod dicitur per Bar.

2 *¶ Si promittis mihi decem in diebus illis, videris promittere uſque ad biduum.*

LEX XL.

Vm qui.

† Si quis ſtipulať dare Calendis, intelligitur ſtipulatũ de proximis ſequẽtibus in dubio: ſi aliter expreſſe vel tacite actũ non eſt.

2 h. d. † Not. glo. in fi. q̃ ſi promittis mihi decem in diebus illis, videris promittere vſq̃ ad biduum. q̃ eſt mirandum. vt in l. interillum. de verbo. ſigni. facit l. libertas. §. fi. de manu. teſta. Nã ſecundum vulgare cõmune iſta verba habent tractum infinitum. q. d. nunquam, vt ſemel audiui à quodam incantatore interrogante diabolum quando ſoluat: quí reſpondit in diebus illis. q. d. nunquam.

2 *¶ Stipulatio licet ſit pura, & nata ſit obligatio ciuilis & naturalis, & etiam actio, ineſt tamen tempus quod datur à lege miſerationis gratia ad ſolutionem fiendam, quod eſt tempus diuerſum ſecundum diuerſitatem caſuum: quia in conſtituto eſt x. dierum, in dote verò eſt annus, & ubi aliter non reperitur expreſſum, de conſuetudine ſunt dictem dies.*

§. Quoties.

† Stipulatio in dubio intelligitur pura, niſi dies ſit appoſita: vel tacite ſubintelligatur, & ante euentũ diei non debetur efficaciter: & dies in dubio præſumiť appoſita fauore debitoris. h. d. & ad hoc vltimũ

2 ſemper alleg. iſte. §. † In primo caſu licet ſtipulatio ſit pura, & nata ſit obligatio ciuilis & naturalis, & etiã actio, ineſt tamen tempus q̃ datur à lege miſerationis gratia ad ſolutionem fiendã: quod eſt tempus diuerſum ſecũdum diuerſitatem caſuum. Nam in conſtituto eſt decem dierum. vt l. ꝓmiſſor. §. fi. de cõſtitu. pecu. in dote vero eſt annus. vt C. de rei vxo. ac. l. j. §. exactio. & vbi aliter non reperiť expreſſum, de cõſuetudine ſunt x. dies. vt no. in l. ſi debitori. ſ. de iudi. & iſtud tẽpus quod dať à lege miſeratiõis gratia in multis differt à tẽpore quod apponitur per partes, vt de ipſorũ mente tacite ſubintelligiť. q̃ proſequere plene per Bar. j. e. l. ita ſtipulatus. in j. q. Circa ſecundũ dictũ debes ſcire q̃ euentus diei appoſitæ per partes vel tacite ſubintellectę, de mente ipſarũ nata eſt obligatio ciuilis & naturalis. vt j. eo. l. centeſimis. in prin. Sed an ſit nata actio, longa fuit diſputatio: quã poſuit Cyn. ſecundum Per. in l. j. C. vt act. ab hære. & contra hære. & Bar. reaſſumpſit, & finaliter diſtinguit. §. vtiliter. in d. l. ita ſtipulatus. in ij. q. Et tertio dicto colligitur ratio. l. ſtipulatio iſta. §. inter incertã. ſ. eo. quare debitor poteſt præuenire diem certam inuito creditore: quia eius fauore præſumitur appoſita: niſi appareat cõtrariũ ex aliquibus conjecturis. vt in l. in fideicõ. §. cum Polidius. de vſuris.

2 *¶ Si promittis mihi quolibet anno dare decem, an in principio cuiuslibet anni potero petere?*

LEX XLI.

Vi hoc anno.

† Quoniam tempus apponitur cauſa differendæ ſolutionis, agi non poteſt niſi toto tempore elapſo. h. d. videbatur cõtrariũ: quia de proprietate verborũ, quí promittit dare hoc anno, videtur promittere dare quolibet die anni: quia ſi aſsignareť terminus ad faciẽdũ aliquid hoc anno qualibet die anni poſſet facere. vt dixi. ſ. eo. l. qui ante Calẽdas. ſed illud eſt quo ad fauorẽ facientis. Vnde bene poſſet ſoluere qualibet die anni inuito creditore, etiã ſi tẽpus fuiſſet appoſitũ fauore ipſius creditoris: vt ibi dixi, nõ quantũ ad eius præiudiciũ, vt ante lapſum totius anni poſsit cõpelli ad ſoluẽdũ. vt hic. quod eſt no. ibidẽ. Opponiť de l. liber homo. §. decẽ. j. eo. vbi ſi promittis mihi hodie dare decẽ, ſtatim debenť: & mero iure põt peti, nõ expectato q̃ labať dies. Sol. ibi illud verbũ hodie, cẽſeť appoſitũ potius gratia demõſtrationis, vt demonſtreť dies in qua facta eſt ꝓmiſsio, quã cã differẽdæ ſolutionis: ſed aliud tempus præſumiť cauſa differendæ ſolutionis in dubio: quia iſtud eſt vtilius debitori. & tẽpus cenſeť appoſitũ in fauorem debitoris. vt ſ. ꝓxi. §. fi. Itẽ opp. quia ſi ꝓmittis mihi quolibet anno dare decẽ, in prin. cuiuslibet anni poſſum petere. vt l. j. C. qñ dies leg. ce. Sol. hic vnica tm̃ ſolutio erat fienda, ibi plures. Ratio diuerſitatis. quia primo caſu tẽpus cẽſeť appoſitũ fauore debitoris: & ſic cauſa differẽdę ſolutionis. In ſecundo caſu fuit appoſitũ cauſa multiplicãdæ obligationis, vel ſolutionis, & ſic fauore ſtipulatoris. Vnde fit interpretatio pro eo. Nã & ſi vnica tm̃ ſolutio eſſet fienda, & tẽpus eſſet appoſitũ fauore creditoris, non teneretť creditor illud expectare: ſed ſtatim agere poſſet, ſi eſſet talis qui poſſet ſuo fauori renuntiare. facit l. Aquil. §. aliquãdo. ad Treb. Itẽ cõtra extra gl. q̃ imo elapſo anno nõ poterit. ſed ſolũ durãte anno. vt ſ. mãd. l. ſi fideiuſſor. §. fi. & j. eo. l. eũ qui. §. ita. Sol. ibi tẽpus fuit appoſitũ cauſa limitandæ obligationis: quia vltra illud tẽpus noluit debitor obligari. hic autẽ noluit ante teneri, poſtea ſic. In dubio aũt ſi promittis mihi vſq̃ ad paſcha, vel vſq̃ ad annũ, anvideať tempus appoſitũ cã differẽdæ ſolutionis, vt ſic poſtea poſsit cõueniri: an cauſa limitandæ obligationis, vt ſic non poſsit. Sed obſtat mihi exceptio: quia mero iure durat obligatio & actio etiam poſt tempus, cum tempus non ſit modus tollendæ obligationis: vt l. obligationũ fere. §. placet. ſ. tit. j. vide per Bar. in l. eum qui. §. qui ita. vbi examinat hunc articulum.

2 *¶ Compromiſſum, in quas perſonas fieri non poſſit.*
3 *Laudum an poſsit fieri parte abſente non citata?*
4 *Quid ſi partibus præſentibus fuit negotium examinatum?*
5 *Si arbitrator requiſitus noluit arbitrari, an ſit finita poteſtas arbitrandi? & quando finatur.*
6 *Si arbitrator fuit aſſumptus ſuper contractu perficiendo, an poſſit ab eius perſona recedi, & quid in accidentalibus contractus, ſi talis arbitrator non arbitraretur?*
7 *Quid ſi fuit arbitratus, ſed inique: & an teneat contractus?*
8 *Quid in ultimis uoluntatibus.*

LEX XLII.

Si quis arbitratu.

† Si arbitrator fuit aſſumptus ſuper contractu faciendo, niſi ſequatur arbitramentũ cõtractus nõ perficitur, nec ab eius perſona receditur. i. nõ recurriť ad arbitriũ boni viri, & ſecundũ eius arbitriũ perficiať. h. d. cũ l. ſeq. & eſt vna de famoſioribus legibus huius ti. ꝓpter eius materiã, quæ eſt quotidiana, & in qua multæ dubitationes occurrunt: de quibus quã plures ponit hic Bar. & Bal. eas reaſſumpſit & poſuit alias in l. fi. C. de contrahen. emp. vbi omnino vide quam plura bona. Et primo loquitur quando ſtetit per ſtipulatorem vſque ibi, [quid ergo.] Secundo quando per illũ quí debebat arbitrari vſq̃ ad l. & ideo. Tertio quando per casum contingentẽ in eius perſonam: vt quia mortuus antequã arbitrareť: vel aliud impedimentũ ſuperuenit, & in perpetuũ

2 non poterit arbitrari. † In tex. ibi, [ſi quis arbitratu.] hęc verba ius important, non merum factũ. vt j. de ver. ſig. l. illa verba.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Pro mortuo. Firmat Spe. i tu. de arbi. §. fi. ver. sed qd d simplici monacho, q abbas pōt esse arbiter. vt voluit Spe. i. d. §. ver. sed q̄ro diligēter firmatū. Bar. Salicc. do. Car. zab. d. Sig. de hō. Bñ. de plāb. Rapha. fuit cōsi. vlti. in cōsiliis. do. Pet. de Anch. & ibi et dicūt q mona. sine licētia Abba. pōt esse arbiter si in monast. haberet priorē, q videt manumittus.

b ¶Citatio. d hoc art. vltra nouū. vid bal. cōsi. ccxij. sci. Christi noīe nūquid arbiter, &c.

c ¶Partibus. Idē dicit Lud. ro. cōsi. clxxvj. vbi alle. Bar. & bal. in locis hic nō allegatis equit et Soz. consil. cxxiiij.

d ¶Lapsum anni. vltra nouū. vide Bal. cōsi. ccxij. lib. ij. cōsi. cccclxxvj. iij. lib.

e ¶Ea em et tacite cōtrahi pt, recq; ipsa vt egregie tradit p Ioā. Iupū i repe. rubri. de do. iter virū & vxo. colū. xxj. sub medio. Add tñ q hmōi tacita societas nō cōprehēdit alia quā q̄ in actibus socia obuenīūt. vt elegāter tradit p Alex. cōsi. xxxvj. iij. parte. §. fi. nisi aliud dictū sit. i. ij. § cū specialiter. e. titu. Et denicq; adde qđ ea itelligit cōtracta in dubio scdm loci cōsuetudinē. Bar. i l. j. ij. d. C. pro socio.

& ideō arbitramentum super cōtractu vl' te litigiosa nō cadit in seruū qui est capax eorum quæ iuris sunt, vt ibi, nec in deportatum, nec in fratrem minorem, qui habeāt pro mortuo, [a] & in talibus personis nō potest fieri compromissum de iure & de facto, quod vltimum verbum importat arbitramentū. In tex. ibi, [deinde ipse stipulator morā fecerit.] Sed quomodo pōt morā facere per quā impediat arbitrari? Rñdeo secundum Petr. qa fuit absens, & noluit adesse arbitrāmēto, et ipso absente nō potuit arbitrari: sicut videmus i arbitro iuris. in l. litiga. si quis. §. de arbi. sed ista non est bona cōparatio: quia arbiter iuris procedit ad similitudinem iudicis: vt in l. j. de arbi. excepto in vno: qa coram eo non cōtrahit heremodiciū, vt poterit fieri pte absente etiā tacita: & p cōsequentiā. vt ibi, nisi hoc fuerit expresse actū i cōpromisso: sec[b] in iudice: quia pōt ferre parte absente tacita: vt. l. & post edictū. §, j. §. de iudic. Sed arbitrator non procedit ad similitudinē iudicis: imō nullę solēnitates corā eo requirunt, nec datio libelli: nec lītis contestet et ideō videt q ꝓpter absentiā partis non impediat ferre laudū. qm illud est quoddā implementū cōditionis, sub qua cōtractus fuit celebratus. & i implemēto cōditionis partis præsentia non est necessaria. Vnde alij vt Ang. vidēt intelligere q fuit absens, nec permisit se citari. †Nam licet poterit fieri laudū parte absente, requirit tamen eius citatio, [b] sine qua laudū fieri non potest: & hoc tenet hic Bar. sequēdo Pet. & dicūt esse casum hic. et ita cōsuluit Bar. in cōsi. qđ incipit. Ptholomeus manēte. q etiā tenuit Cy. in. d. l. fi. de cōtrahē. emp. in antiq. lect. licet postea in quadā additione quā ibi fecit dictus Guil. de Cu. quā Bar. nō habebat in libro suo, tenuerit cōtrariū per plures rationes. & etiam quidā alius quā Bart. refert & ad suas rōnes rīdet & istū casum frequēter vidi de facto. Ang. tenet opi. Bar. qñ agit de præiudicio absentis, qui pōt ex laudo cōsequi damnū. Si vero solū lucrū perderet, tenet q non sit necessaria citatio. vt si datū est arbitrium eligēdi vnū de pluribus qui habebat legatū, nō potest eligere vnū alijs nō vocatis: qđ patet, qa pōt facere electionē istam in vltima volūtate, in qua nō requirit partis præsentia: vt patet in l. vnū ex familia. in prin. &. §. j. &. ij. de le. ij. Bal. autē in. d. l. fi. dicit sufficere q partes vocatæ & præsentes sint in examinatione negotij: & si hoc non esset factū, laudū nō valeret: qa arbitrator pīsumit esse in dolo. vt si nō habita informatione, vel cognitione causæ dederit laudū. ergo &c. vt. l. arbitratorū. C. de arb. † Sed si partibus præsentibus fuit negotium examinatū: licet postea in prolatione laudi partes nō fuerint pīsentes, nec tacite laudū valet: ꝓ quo C. de adul. l. quāuis ī dubitati. cū ibi no. Et si dicat etiā in sentētia iudicis requirit q partes non solū fuerint præsentes in examinatione negotij: sed requiritur q sint citatæ ad sententiam: alias sententia nō diceret lata causa cognita: fuit esset nulla, & nō valeret: vt no. in l. platā. C. de sen. imō et requirit q speciāliter citet ad sniam audiēdā. al's nō valeret vt dixi. Et no. in authē. iubemus. C. de iudi. & habet in cle. fæpe. de ver. sig. in ver. sentētiā aūt. Rñdet q illud fuit introductū potius ad quandā solēnitatē quām ad examen negotij: cum tā cōclusum sit in cā. Et alia examinatio nō debet fieri: sed corā arbitratore nulla solēnias requirit. vt dixi. Vnde sufficit q interuenerit id qđ est de iure naturali, scilicet q partes fuerint præsentes in examinatione negotij: & istam partē puto veram, quicquid ibi dicat Bar. licet Bal. nō dicat ea quę dixi ꝓ substētatione suę opi. sed maximē procedit quod dixi qñ latum essent laudum vltima die compromissi, si habet certū terminū, non solum censet da

c tus arbitratori ad arbitrandū: sed etiā partibus, [c] vt interessent arbitramento: & hoc eleganter voluit Inn. in iudice delegato ad certū terminū in. c. sup eo. de app. & Spec. refert & tenet in tit. de app. & Bar. in l. si de meis. alias inci. Item Pompo. §. recepisse. &. §. fi. cū. l. seq. §. de arb. & in l. admonēdi. de iureiur. post duas col. & Bal. expresse in aut. ei qui. C. de tēpo. app. vbi oīno vide. In tex. ibi, [nō tenetur]: qa cōtract[a] nō est perfectus, cū videat factus sub cōditione si ille arbitrabit'. vt hic & l. si. §. pro socio. & in. d. l. fi. de cōtrah. empt. non dico q finita sit ptās arbitratoris quominus adhuc possit arbitrari, si ex alia cā non impeditur. quod dic vt. j. subij cia. †In tex. ibi: [morā fecerit:] qa requisitus noluit arbitrari. Sed an tūc sit finita ptās arbitrandi & sit contractus irritus factus? videt q sic per. l. hæc venditio. in fi. in prin. §. de contrahen. emp. sed ibi loquitur quando arbitriū fuit cōmissum in personā ipsius debitoris, q pōt fieri circa accidentalia cōtractus: non circa non accidētalia: vt. l. qđ sępe. §. j. eo. tit. nisi in dote eius fauore. vt l. cū post. §. gener. §. de iure dotiū. & tūc illo nolente arbitrari, finit' potestas eius arbitrādi: non dico q contractus irritetur: imō purificat': & habet' condi tio pro impleta, cum per eū stet. arg. in l. Labeo. eo. tit. & recurritur ad arbitriū boni viri, vt circa illa acccessoria arbitret': sed qñ committitur in arbitriū tertij licet requisitus dicat se nolle arbitrari, nō finitur eius arbitriū: cum poterit cōpelli ad arbitrādum, postq̄ semel acceptauit. vt. l. ij. §. de arbi. Qñ ergo finiet potestas eius? Bart. tenuit per lapsum[d] anni per. l. fi. §. sed & si quis. C. communia de leg. q potest procedere quādo arbitriū commissum est circa res. vt ibi: sed si circa personam eligendā, finitur cum primum potuit arbitrari & non fuit arbitratus. vt in l. cum quidam. de legatis. ij. secundum eundem Bartol. & Ange. Bald. autem in illo. §. sed & si quis, reprehendit Barto. inquantum dicit, quia finitur anno per illum. §. in vltima voluntate in qua per lapsum anni, non extinguitur legatum, sed deuoluit' electio in legatarium: sed hic in alijs casibus si cōtractus vl' ꝓmissum irritat' finito anno: et sic est magnū periculū: dicēdū ergo q durat ppetuo? postq̄ nō fuit tēpus appositū. ar. in l. Iurisperitis. §. cū oriūdus. de excusa. tu. nisi sibi p iudicē fuit assignatus terminus intra quē deberet arbitrari: & postea non posset iuxta no. in fi. in l. quādiu. de acq. hære. & hoc placet: sufficit ꝓ nūc: che nove volgio piu grauare. †In text. ibi, [a pſona non esse recedendū,] & istud habet locū qñ arbitrator fuit assumptus sup contractu pficiēdo: qđ contingit qñ in ipsum cōmittit' tota substātia cōtractus, & ipsum cōmerciū, vt hic. Idem si aliud de substātialib[9], vt pretiū. vt in l. fi. C. de cōtrah. emp. secus si aliquid accidētale, puta de fideiussoribus dādis arbitrio talis, vel de diminutione pt̄ij: si appareat rem venditā debere seruitutē, vel esse emphyteuticā: nā cū præcedat cōtractus purus & pfect[9], licet arbitrator nō arbitrāret in illis accidētalib[9], nō resoluit' cōtractus: ne ꝓpter defectū accessorij vitiet' principale. vt ī l. si in emptiōe. §. in prīc. de cōtrah. emp. iō recurrit' ad arbitriū boni viri. ita dicit Bar. se cōsuluisse de fcō p l. domū. & l. suæ rei. e. ti. ī qb[9] dicit esse casum. Ang. dicit hoc verū in terminis pdictis, qñ agit de diminutione pt̄ij, ꝓpter aliquā qualitatē supueniētē. qa si nō esset cōmissum ī arbitriū alterius, recurret ad iudicē p illas. ll. secus dicit ipe vbi ageret de augmēto, in quo ad iudicē nō recurreret: vt si vēdidisses rem mihi ꝓ centū, & ꝓ illo pluri q Titius arbitrabit'. Nā illo nō arbitrāte nō recedit à persona: qa nec ad iudicē recurreret, si in illū non fuisset cōmissum. l. hæc venditio. in fi. de contrahen. empt. quæ tamē parum facit, si bene inspiciatur: sed Bald. l. fin. per plures rationes subtiles videtur decidere quod tūc venditio reddatur nulla illo non arbitrante: quia pretium redditur incertum. dicens quod paria sunt esse totum, vel partem incertam, & constat q propter incertitudinem pretij, vitiatur venditio: vt dicta. l. hæc venditio. §. penulti. & l. si fundum. Sed vna. l. facit me dubitare. l. l. si ita. §. pro socio. nam ibi fuit commissum aliquod accidentale non substantiale per partes in societate, quia cōtraxerunt pro illis partibus quas Titius arbitrabitur. Nam societas potest contrahi nulla facta mētione partiū, quia itelligūt esse æquales. vt. l. si fuerit. eo. tit. & sic expressio nō est de substātia societatis [e] eo modo quo pretiū de substātia vēditionis, vt. l. pacta cōuēta. de cōtrahē. emp. & tñ ibi dr q illo nō arbitrāte cōtractus reddit' nullus cognita rñsione: cōtra cōem Doc. opin.

de quibus

de quibus j. in l. sequē. in fi. ibi, [nec ipsa quidē cōmittat':] hoc verū nisi per promissorē steterit quominus ille fuerit arbitratus. & fuerit resolutus per l. §. de arbi. secundū Bart. & Ange.

7 † In glo. magna ibi, [sed contra.] illa glo. soluit tertiū cōtrariū de. l. si libertus. de ope. liber. quia in illa l. societatē. §. arbitrorū. ille fuit arbitratus, sed inique. & sic contractus, fuit purificatus & orta actio ex eo, & etiā officiū iudicis, ratione cuius recurrit ad iudicē tanquā bonū virū. vt j. eo. l. cōtinuus. §. j. vt corrigat iniquitatē laudi. sed hic non fuit arbitratus: & sic conditio non fuit impleta, & cōtractus nō fuit purificatus, nec actio orta, nec officiū iudicis ratione cuius poterit illud fieri. Intellige tamē vt ibi recurrat' pro magna læsione nō pro parua. quoniā videt dictū arbitrū posse ledere alterā ex partibus in modico. vt l. idē Pompo. §. recepisse. cum ibi no. §. de arbi. In magna vero læsione etiā si iurauerit nō venire cōtra laudū, pōt venire: quia intelligitur si fuerit ęque arbitratus. vt d. l. si libertus. & c. quintauallis. de iureiur. etiā si expresse renūtiauerit deductioni ad arbitriū boni viri: vt no. Dy. j. e. l. quidā cum filiū. per illū tex. quia subintellige eadē cōditione: secus si expresse dixisset etiā pro magna vel maxima læsione: quo casu Bart. tangit in §. arbitrorū. Sed Ioan. and. in addi. Spec. ti. de arbi. §. fi. in additione magna quæ incipit, clarius sic formas. Ista clausula recitat dispositionē Io. cal. factā sup hoc puncto quādo interuenit iuramentū, & ꝓmisit nō venire cōtra ratione magnæ vel maximæ quantitatis. Et alias distinguit. & pluries vidi in arduis quæstionibus. dic vt ibi & per Hosti. & Ioā. and. in d. c. quinta uallis. Moderni Doct. vt Ant. de But. videntur tenere q illa verba parum operent: & q̄ videantur prolata ex quadam magna cōfidentia, quā habebat de arbitratore: & quia sic cōsueuerūt cōcipi instrumenta: nō tamen q intentio eorum fuerit q lædat aliquem in magna quātitate & eam aliquando fui secutus in ciuitate ista: & sufficit habere authoritatē tanti viri: quia res de se equitatem habet, sed verba antiquorū Doct. sapiunt

8 cōtrariū. † In glo ibi. sed [ibi,] speciale. f. vt recurrat' ad arbitriū boni viri in vltimis voluntatibus, etiā si arbitramentū nō fuerit secutū: quia nō censetur vltima voluntas esse conditionalis si arbitramentū sequat'. vt l. j. in fin. de leg. ij. licet secus in cōtractu. vt hic. & d. l. si ita. & d. l. fi. & hoc quādo nō fuit cōmissum cōditionaliter: sed fuit dictū arbitratu talis. Si vero conditionaliter, vt si talis arbitratur: tunc idē quod in contractibus, vt illo nō arbitrante nō valeat vltima voluntas. vt d. l. j. in princi. secundū vnā lect. de leg. ij. nec recurritur ad arbitrium boni viri: vt arbitretur & perficiat'. vt ibi no. nisi fuerit cōmissum in arbitriū hæredis, nā tunc etiā si conditionaliter, ipso nolēte arbitraris purificat' vltima voluntas: & recurret' ad arbitriū boni viri circa quantitatem & alias quæ essent declaranda, vt l. si sic. in prin. de leg. iij. l. fideicō. §. quāquā. secus forte si nō fuisset in mora arbitrandi: & ante arbitramentum præcesisset: quia tunc cessat ratio: quia per eū non stetit: & idē per omnia in cōtractibus quādo aliquid fuit cōmissum in arbitriū illius, q potuerit cōmitti vt aliquid accidentale. vt d. l. hæc venditio. in fi. prin. vel aliquando aliquid substantiale. vt in l. dotis. & l. cum post. §. gener. de iure dotium. secundū Ang. differt etiā in alia, scilicet mulcta. Idē dico in vltima voluntate, quantū ad cōmissionē pœnę non recedit ur a persona, etiā si non conditionaliter fuit cōmissum: vt l. mulcta. de condi. & demon. In his ergo duobus casibus quo ad cōmissionē mulctæ, vel pœnę, & quādo cōditionaliter fuit facta cōmissio in arbitriū tertij, non differt vltima volūtas à cōtractu, nec etiā qñ cōditionaliter in arbitriū partis. Sed extra istos casus differt, quia in cōtractibus nō recedit', sed cōtractus irritatur. vt hic, & in vltimis volūtatibus secus, ratione qua supra dixi. In fi. glo. ibi, [sed ibi fuit arbitratus,] certe imo ibi nō fuit, ideo solu. quod ibi fuit cōmissum in arbitriū alterius ex partibus, hic in arbitriū tertij. vt patet ex prædictis. Vltra debes scire q ista l. & aliæ similes. de quibus supra, loquuntur quando arbitrator assumitur super contractu perficiendo, vel perfecto à partibus, sed aliquando assumitur super lite vertente, seu vbi verti sperat'ur inter partes, vt contingit quādo cōpromittunt in aliquem tanquā in arbitratorem: tunc dicitur assumi super cōtractu perficiendo ab ipso arbitratore: quia laudū eius dicitur esse quędā transactio, vt in authen. si vero. C. de iudi. in qua partes cōpromittendo

videtur in eū cōsensisse. Et isto casu multæ occurrūt dubitationes, & omnes istę Il. q̄ loquunt' in alijs terminis, adducūtur etiā ad istū casum, & ad istā materiā, quā plene examinat Bar. in repetitione. l. societatem. §. arbitrorum. s. pro socio. & illa est magis quotidiana quā materia harum legum. dic vt ibi.

a ¶Dic vt ibi. Vide etiā quæ ibi posui in apostillis ad Bart. in characteribus detortis.

LEX XLIII.

Quodcunque. Nō refert an per seipsum qs stipuletur, an filius vel seruus eius, quo ad acquisitionē ei fiendā. nec refert an illi stipulent' expresse patri vel dño, an sibi ipsis: quia vtroq; casu acqrit' illis. h. d. secūdū ambas lect. In tex. ibi, [in alterius ptāte.] s. dari patri vel dño: nā est perinde ac si ipse pater vel dominꝰ stipulatus esset sibi dari vel fieri, vel dic est perinde ac si ipse filius vel seruus fuisset stipulatus sibi ipsi quo casu acqreret patri, vel dño. Et est maior dubitatio: quia stipulatio nō videtur peccare in forma cū cōcipiat verba in suā personā: secus qñ in personā patris, vel domini: vt l. quæcunq; gerimus. §. titu. j.

§. Sicuti. Subiectus alienę ptāti pōt stipulari, cum ipse moriet', sicut nō subiectus. h. d. Ratio dubitādi poterat esse, qa videbat' stipulatio nō valere, quasi nec patri poterit acquiri cū cōferatur in tēpus quo exit de patria potestate, q̄ est causa acquirendi: nec sibi: quia isto iure nō erat capax: & quia confertur in tempus mortis, quæ omnia soluit: sed certe imo acqrit' patri, vel dño inspecto initio, i. tpe stipulatiōis interpositę. ar. j. e. l. si filiꝰ. §. fi. & hoc voluit dicere gl. hic.

2 *Vide in his quæ descendunt in filios, ut filios, non est necesse q adeant hæreditatē paternā. Quid si quis recipiat emphyteusim uel feudum pro se & filijs suis descendentibus?*

1 **§. Si quis ita.** †Pater pōt stipulari filio vt filio, cōferēdo in tēpus ille erit sui iuris, & acquirit illi vtilē actionē: quā intētare pōt ēt si nō sit hīs pīs. h. d. no. & semper alle. Aliqn aūt stipulat filio vt hī di, aliqn vt extraneo, qđ dic ꝙ gl. in l. si tibi decē. §. si pact[a]. s. de pac. In tex. ibi, [vtilis.] sed quare nō directa? ꝓpter regulā q̄ est alteri p alterū actio nō pōt acquiri: vt in l. solutū. §. p literā. s. de pig. act. hic ꝓpter affectionē personarū: sed ne sc̄da ex toto rumpat', acqrit vtilis, nō directa. Et qđ hic dicit' in patre, idē in quolibet ascēdēte p lineā paternā: nō sic in materna. qđ dic vt s. ad Treb. l. debitor. §. fi. nisi in cā dotis. l. Caius. sol. mat. Sol. op. fortiter de l. genero. C. de iure do. vbi pater nō pōt stipulari filio emancipato, sicut nec alteri cuicq; extraneo. Sol. vt ibi colligit' ex gl. q̄ intelligit illud de rigore, & quo ad directā actionē: secus quo ad vtilē, ꝓ quo est casus hic: qa post mortē pīs est sui iuris sicut emācipatus. Ideo aūt hic dicit' post mortē: qa si stipulat' ei eo viuēte dari filio, videret stipulatus sibi ipsi. vt s. e. l. dño. qđ

2 dic vt j. e. l. qđ dicit'. †In tex. ibi, [licet hæres ei nō existat.] No. q in his q̄ descēdūt ī filios vt filios, nō est necesse q adeat hīdi tatē pīnā: vt si qs recipiat emphyteusim vel feudū ꝓ se & filijs suis descēdētib[9]: pīt illi venire absq; eo q adeat hīditatē pīs: nisi fuisset dictū ꝓ se & filijs suis hīdib[9]. q dic vt no. in l. iuliurādū. §. si liberi. de ope. lib. ꝓ Bar. Sed cōtra, q ad feudū nō vocāt' ceret nisi sit hęres pīis, vt in ti. an agna. vel filiꝰ. So. ibi qñ recipit simplr nō faciēdo mētionē de filijs & descēdētib[9]. Nā etiā tūc ad eos nō trāsit. vt in c. j. §. cū vero cōradus. q feu. dare pos. Sed ita demū si sint hæredes. facit l. si patroni. ad Treb. in prin. & in §. j. In gl. ibi, [sol. vt ibi.] Sol. q̄ in illa l. cū dos. pater nō fuit stipulatus filio, sed sibi, iō nō ꝓdest filio. vel filia erat in prāte hic cōferebat' ī tps quo erat sui iuris. In gl. ibi, [hic vt filio,] dic qa fecit mētionē d filiatiōe ibi, sed nō iō vt extraneo vī stipulat[9].

§. Non solum. Tempus mortis, ꝓmissoris siue deducat' in stipulationē cōdōnaliter p si, siue tēporaliter per cū, facit cōditionē: sicut tempus omnino incertū an & quādo, licet istud sit certū an, & incertū quando. h. d. in effectu. & sic videt' hic casus expressus de opi. Bar. quā posuit in l. ita stipulatus. in ŋ. q. prin. quādo apponitur tempus mortis. An interim stipulatio sit conditionalis, vel pura: & an nascat' actio. super quo sunt glo. cōtrariæ. & ipse tenet q sit cōditionalis, & q nō nascat' per l. j. C. vt act. ab hærede vel cōtra. sed hic videt' tex. expressior, qui vult q paria sint stipulatio cū morieris, & stipulatio si morieris. & sic stipulādo pinde sit cōditionale ac si stipularer si veneris, vel cū veneris: quo casu tē-

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Quod no. Imo hic tenet contrariū quę sequitur do. Alexā. vt hic per eum.
b ¶ Voluerit. Vide Angel. & Imol. hic Bal. in l. fi. C. de contrahen. empr. & in l. j. C. de postula. Bar. in l. post dotē. j. solu. matri.

pus est omnino incertū: & sine dubio facit cōditionalem: vt l. stipulatio ista. §. inter incertā. in fi. s. e. Opp. q istā cōditio si morieris, non reddat stipulationē cōditionalē. cū oīno sit extitura: & sic videtur stipulatio pura, vt l. pupillus. §. si sub cōditione. j. de do. Sol. licet gl. ibi videatur verificare illum text. in hac tamē conditione nō est bonū exēplū per §. sed debet verificari in cōditiōe oīno necessaria, quę vera est de p̄senti: & nō habet aliquod tēpus incertū: vt si digito cœlū non tetigeris: sed ista, si morieris, est cōditionalis etiam in cōtractibus: fortius in vltimis voluntatibus. Vnde Bar. reprehendit quādā opi. quā refert Cy. in l. extraneū. C. de hære. instī. quæ distinguebat inter cōditionē si talis moriatur, vel cū moriatur. Primo casu dicebat legatū vel institutionē cōditionalē. Secundo casu esse purā, & cōditionē haberi pro nō adiecta: qđ est cōtra istū tex. & cōtra l. quibus diebus. §. quidā Titio. de condi. & demō. Itē adhuc oppo. q istā verba, cum morieris, non reddāt promissionē cōditionalē: qa si solueris ante mortē, nō repetis sicut si deberes in diē oīno certū: vt l. nā si cū moriar. de condi. inde. Sol. vera cōditio est. vt hic, sed nō quo ad effectū repetitionis. vt ibi: & ita videt sentire Bart. in loco præalleg. gl. no. in illa l. cū filius. §. si sub condi. videtur velle q ista stipulatio si morieris, nō sit cōditionalis: sed in diē: quia nō possum petere ante mortē tuā, sicut si stipulatus essem cū morieris, sed iste tex. vult q sit cōditionalis, cū dicat q nō sit differentia inter vnam cōceptionē & alterā. Sed contra q imo sit. vt l. si Titio. qñ dies leg. ce. Sol. non est differentia quātum ad inducendum conditionem, vt hic: sed quantum ad modum inducendi sic: quia dictio si, principaliter conditionem facit: secundario tēpus. Sed dictio cū, ecōtrario: & ista differentia est vtilis in alijs. Vnde oppo. vltimo de l. seq. §. fi. vbi fit differentia inter si & cum. Sol. hic cōditio erat extrinseca: ibi intrinseca, quia circa voluntatem p̄mittentis: quæ necessaria est in promissione, sed hic non erat necessaria secundum Dyn.

LEX XLV.

Entesimus. Nota hic q dies conuentionalis seu tempus certum an & quādo, non impedit oriri obligationē ciuilem & naturalem: & ad hoc principaliter alle. Sed an impediat oriri actionē
2 dic vt in l. ita stipulatus. in ij. q. per Bar. †Item per istū tex. dicit Ang. fatuam esse cōnem quę fit per Doc. an si p̄mittis mihi centum post triginta annos, posśim ipsa petere lapsis annis xxx. ad quā quidā dicunt q non, quasi ei sit præscriptū. Alij contra: quia nō potest præscribi anteqū peti poterint: & hæc vera: vt no. Cy. in l. quoties. de preci. imp. offe. sed hic est casus expressus dum dicit centesimis Calendis, & sic post centum annos si ageretur de certis Calendis vnius mensis.

2 *Vltima uoluntas, an posit conferri in uoluntatem hæredis?*
3 *Eo casu quo contractus potest conferri in arbitrium alterius, etiā si conferatur per uerba importantia liberam uoluntatē, an tamen debeat restringi ad arbitrium boni uiri?*
4 *Dictio cum, principaliter denotat tempus secundario conditionē: & quid in dictione si?*
5 *Sententia iudicis, an comparetur contractui, uel ultimæ uoluntati?*

1 **§. Si ita stipulatus.** †Stipulatio pōt cōferri in voluntatem promissoris per dictionem cum iunctam futuro subiunctiui modi, si tamen nō sequatur declaratio volūtatis ex post facto, efficitur inutilis, sed per dictionē si, non potest cōmitti cuicūq; tēpori adiungatur. h. d. tex. cum glo. In tex. ibi, [inutilem esse stipulationē aiunt: scilicet ab initio. & hoc ideo forte: quia de natura obligationis est vt debitorē inuitū astringat, postquā est cōtracta vel sit apta astringere: alias nō potest dici obligatio: vt l. sicut. C. de act. & obli. & s. titu. j. sub hac. sed certe ista est huiusmodi: quia si semel declarat se velle, statim astringitur, nec pōt postea pœnitere: vt j. eo. l. si quis stipulatus sit stichum. & hoc propter naturam subiunctiui futuri, vt si voles, quod deriuatur à p̄terito, & primam voluntatem significat: non sic in futuro indicatiui: vt si voles, quod deriuatur à præsenti: & tunc exponitur si volens feceris. Vnde requiritur perseuerantia in volūtate, & posset pœnitere. Vnde non fieret ab obligato, vel ab inuito, sed à sponte conuento, & ideo non valet illo modo cōcepta: vt in glo. Quid aūt si declarauit se nolle? respondeo nō propterea irritatur, quia potest voluntatem mutare: vt C. de
2 fideicom. li. l. deberi. †In tex. ibi: [si antequā constituas moricris.] & sic moriens non videtur velle: non sic in vltima voluntate, si fuisset legatum relictum cum hęres voluerit, quia si decederet antequam declararet se velle, deberet legatū: vt in l. fideicom. §. hoc autem legatum. de lega. iij. dommodo viuente adhuc legatario. alias secus. vt ibi, & sic moriendo videtur velle secundum glo. ibi. vel dic quod illa non est ratio quod videatur velle moriendo: sed est, quia fauore vltimæ voluntatis tale relictum censetur factum post mortem hęredis: vt probatur in l. tutorem. §. relictum. eo. titu. non sic in contractibus: vt hic est & alia differentia: quia stipulatio facta cum voles non valet: vt hic in gl. sed legatū factū cum hæres volet, bene valet similiter censetur relictum post mortem hæredis: vt l. vxorem. §. pe. sed quando confertur per dictionem si, sicut nō valet stipulatio: vt hic, ita nec legatum cuicunque tempori apponatur dictio si, vt in d. l. fideicō. §. quamquā. de leg. iij. hoc tamen quando iungitur verbo significanti liberā voluntatē, vt est verbum volo, sed si verbo significanti arbitrium boni viri: tunc pōt conferri in voluntatem hæredis etiam per dictionem si, examinauerit si arbitratus fuerit. vt d. §. quamquā. & l. si sic.
3 in princ. de lega. j. & ibi Bar. ponit quæ sint verba denotantia arbitrium boni viri, sed in contractibus nō refert inter verba prædicta: quia etiam per importantia arbitriū boni viri nō potest conferri substantia contractus, vel aliquid substantiale in voluntate vel arbitrio futuri debitoris: vt l. quod sępe. §. j. s. de contrahen. emp. & hæc est differentia inter contractum & vltimam voluntatē. † Adde quartam, eo casu quo contractus cōferri potest in arbitrium alterius, etiam si conferatur per verba importantia liberam voluntatē, tamen debet restringi ad arbitrium boni viri. Vnde si duo committunt contractum in voluntatem tertij promittentes facere prout ille voluerit: debet intelligi arbitrio boni viri: per glo. quæ est in l. pen. de arbi. & quod no. Cy. in l. si cum ea. C. de dotis promis. & Bal. in l. fi. C. de contrahen. emp. non sic in vltimis voluntatibus, quia esset captatoria si in liberam voluntatē tertij committeretur. & esset nulla: vt in l. captatoriæ. de leg. j. & si non substantia legati sed electio personæ vel rei committeretur per verbum liberæ voluntatis, nō restringeretur ad arbitriū boni viri: vt in l. cum quidam. de leg. ij. Et not. quia non reperies ista sic distincte posita & per modū intelligibilem. In tex. in fin. ibi, [inutilem esse.] & si constituas te velle: vt not. s. titu. primo. l. sub hac per glos. Sed quid si promisisti sub conditione si declaraueris te velle: tenet Ang. hic valere: quia non dependet à mera voluntate, sed à facto tuo, sed postquam semel declaraueris nō poteris pœnitere. quod no. a In gl. ibi, [non ipsum dare.] sed certe ipsum dare: quia si nunquam declararet se velle non debet dare: ideo tene aliam rationem diuersitatis quā ponit glos. seq.
4 quæ incipit, sed quæ est: quia † dictio cum, principaliter denotat tempus: secundario conditionem: dictio si, ecōuerso: & ex hoc multæ resultant differentiæ: quas ponit Bar. in l. fi. de condi. & demon. vbi omnino vide. & sic patet q est differentia inter si, & cum, quando apponit etiam ad id quod est extrinsecū in actu, vt est voluntas in contractibus: sic etiam quando circa id quod tacite inerat, etiam si non fuisset expressum: vt j. l. proxi. in tex. & glo. secus si circa extrinseca quæ non inerāt: vt s. l. proxi. §. pe. Cætera circa hunc arti. vide hic per Doct. in quibus sit differentia inter si, & cum. Et Bar. inducit ad quæstionem istam materiam de posito ad confinia, & sic quousq; iu-
b dex voluerit. † Iudice enim mortuo vel remoto finiuntur cōfinia, & an sententia iudicis cōparetur contractui, vel vltimæ
5 voluntati, vide hic per eum, parum tamen facit ad propositū ista materia, quia hic voluntas vitio ob. In dicta vero quæstione apponitur fini & durationi, & videtur quod morte finiatur: quia finitur voluntas: vt l. iiij. s. loca. & c. si gratiosæ. de rescrip. libr. vj.

LEX XLVI.

Vi sic. In stipulatione nouante, censetur repetita dies vel conditio quæ erat in stipulatione nouata, si innouata non fuit certa quantitas expressa, sed simpliciter relata ad quod debebat ex prima. h. d. secus

secus si fuisset expressa, sed dic vt not. Bart. in l. si stichum. §. legata. j. de noua. & l. in diem. cum ibi not. & in l. si prior. fol. matri. & tetigi. s. eod. l. si dari. Oppo. quia secundum hoc ista secunda erit superflua contra. l. j. in fi. ad muni. dic q imo nō est: sed multum operatur: quia tollit primā, & incipit ex nūc obligatio, & noua præscriptio. Item contra. l. qui bis. s. eo. sed dic q hic quando constabat quod animo nouandi, aliàs locum haberet. l. contraria. nec in dubio præsumeretur nouatio: etiā isto iure postquam non continet plus quàm prima.

LEX LVII.

Si decem. Verba ista, cum petiero, non reddūt stipulationem conditionalem, sed potius quandam admonitionem in se continent. hoc dicit. Ratio est, quia etiam si non fuissent appositа: sed promisisses decem mihi simpliciter dare, intelligitur cum petiero: nec antequam petā teneris dare, quod patet: quia si tenereris, esses semper in mora, & tamen non nisi petā: non ergo aliquid operatur expressio eius quod tacite inest. vt l. iij. de leg. j. In text. ibi, [quā conditionē,] videbaſ cōtrariū, quia quādo stipulationi adiicitur tēpus omnino incertū, an, & quādo, etiā p̄ dictionem cum, tale tempus reddit eam cōditionalem: sicut si per dictionem si, vt s. eo. l. stipulatio ista §. inter certam. in fi. & sic videbatur contracta sub conditione si petiero: sed illa conditio personalis: & refertur ad factū personæ meæ: & sic videbatur per mortem meam extingui ista. & non posset impleri per hęredem: & sic stipulationes euanescerent. & ista erat ratio dubitandi. sed dic q istud procederet in tempore quod tacite non inerat si non fuisset expressum. vt cum Titius cōsul factus fuerit, vel cum ego venero ad talem locum: & tunc facerem contrariū: sed hic inerat. vt s. dixi, sed si p̄misisses sub cōditione si, vt si petiero. tunc etiā isto casu esset conditionalis: vt in glo. & si decederē antequam peterē, non posset ista conditio impleri per hęredē meū: & hoc tenuit iste text. a cōtrario. Vnde alleg. q sicut in vltimis volūtatibus potestas implendi conditionem non transmittiſ ad hæredē, quia ipsa vltima voluntas cōditionalis nō transmittiſ. vt a testatore. cum ibi not. de cōdi. & demon. Et ita in contractibus: licet de sui natura etiā conditionales cōtractus ad hæredē transeant, seu trāsmittanſ. vt insti. eo. §. cōditio. sed hoc quādo conditio nō dependet ex facto contrahentis: & sic nō est cōditionalis, sed casualis: si vero potestativa, & in facto suo cōsistēs, cū factū hæredis sit diuersum à facto defuncti, nō transmittiſ: & sic contractus euanescit. De hoc articulo vide hic plene per Bar. de quo etiā per Cyn. post Pe. in l. si plures. C. de condi. inser. Fallit tamen hoc si ille qui haberet implere conditionē, obtulisset in eius vita: & per alteram partem remansisset: nam tunc transmittetur etiam in vltimis voluntatibus. vt l. cui fundum. in fin. de condi. & demon. fortius in cōtractibus. Vltimo quæritur de qua petitione hic intelligitur: dic q etiā de extraiudiciali: per id quod not. j. eod. l. qui Romæ. §. cohæredes. nec ob. j. rem ra. ha. l. amplius. quia ibi quādo refertur ad illum à quo petitur. vt si promitto à tenō petere: non enim videor petijsse vt incidam in pœnā nisi postlit. contest. hic vero refertur ad habentem petere: & sic intelligitur de qualibet petitione secundum Doct.

2 *Pater ex contractu filij tenetur de peculio accessorie, ad similitudinem fideiussoris, & ipse filius habetur ut principalis.*
Mora principalis nocet ei qui tenetur accessorie, non sic econuerso.
Extincto principali, an extinguatur accessorium?
3 *Contumacia filij an debeat nocere patri, si statutum dicat quod pater teneatur soluere condemnationem pro filio delinquente, & condemnato de maleficio, & fuerit processum contra filium absentem ex forma statuti, & positus fuit in banno, & habitus pro confesso & condemnatus.*
4 *An tale statutum ualeat, & de quo filio intelligatur: an etiam de non legitimo?*

LEX XLVIII.

1 Vm filiusfami. †Mora illius qui principaliter tenetur, perpetuat obligationem etiam quo ad illum qui tenetur accessorie, vt per interitum speciei debitæ non extinguatur: sed mora illius qui tenetur accessorie non perpetuat quo ad principalē, sed solum quo ad se, nō quo ad directam actionem: quia sublata principali, accessoria directa necessario tollit de rigore: sed quo ad vtilem actionē ex æquitate. hoc dicit. facit l. mora. j. eo.

2 †No. quia semper alleg. q pater ex cō a tractu filij tenet de peculio accessorie, ad similitudinē fideiussoris, & ipse filius habetur vt principalis. Itē quod mora principalis nocet ei qui tenetur accessorie, nō sic econuerso. Item q extincto principali extinguitur accessorium mero iure: licet ex æquitate si accessorie obligatus fuit in mora, subrogetur loco illius extincti vtilis actio Glo. super verbo, [vtilis actio.] opponit, q imo deſ actio de dolo cōtra patrē vel fideiussorē propter eius morā: nō autē vtilis: vt s. de dolo. l. si fideiussor. & nō soluit: dicas q hic obligatio erat pura: & sic pater velut fideiussor potuit in mora cōstitui: ibi vero erat in diē: & sic nō potuit in mora cōstitui per interpellationē: vt in fi. huius l. & iste fideiussor interemit rem debitā: ideo tenetur de dolo, & cessat vtilis. Itē ista æquiparatio de patre ad fideiussorem est bona quātū ad id quod hic dicitur: sed in multis alijs differunt, & maxime: quia contra fideiussorem nō potest hodie agi, nisi excusso principali: vt in auſ. præsente. C. de fideiuſ. sed in patre non requiritur excusio filij. vt not. in l. iij. §. sed vtrum. s. de mino. Item sententia lata contra principalem non mittetur executioni contra fideiussorem: nisi esset fideiussor de iudicato soluendo, sed requiritur nouum iudiciū, & noua sententia: vt no. in l. fin. C. de vsur. rei iudi. & in l. j. j. iudi. solu. per Doctor. & l. j. de iniu. libro. vj. & tamen bene mitteretur executioni contra patrem in peculio profectitio: vt in §. sed vtrum. & ibi nota. Alias differentias vide per Barto. hic.
3 †Vltimo inducitur ista l. inquātum dicit quod mora filij tanquam principalis nocet patri quātum ad perpetuandū actionem de peculio, ne per interitum rei extinguatur: quod similiter contumacia filij debeat nocere patri, si statutū dicat q pa-
a ter teneatur soluere condemnationem pro filio delinquente, & condemnatio de maleficio: & si fuerit processum contra filium absentem ex forma statuti & positus in banno, & habitus pro confesso & condemnatus. quam posuit hic Dyn. & Barto. eam disputauit: & hic recitat decisionem suam, quam fecit distinguendo. no. de qua etiam quæstione tangit Bald. & ideo vide omnino. C. ne filius pro patre. l. j. Et aduerte quia quæstio habet dubium quando pater non fuisset citatus in processu, quo casu regula est quod processus agitatus contra absentem & non se non defendentem, sibi soli & non alteri debet nocere: quia sententia præsumitur lata potius propter defensionem non factam quā pro veritate. vt patet in l. qui repudiantis. in fin. s. de inoff. te. & l. si ideo decreuerit. cum simi. sed si fuit citatus, iura illa non habent locum: quia non absentia illius nocet sibi, sed propria: debuit enim cōparere pro suo interesse, & assistere liti, et probationes facere, postquam erat citatus. iuxta no. in l. si suspecta. s. de inoffi. test. quod si non fecerit, sibi imputet. & sententia sibi non nocet: per ea quæ not. Cy. post Pet. in l. j. ante fi. C. de aduo. diuer. iudi. & per c. inter quatuor. de ma. & obe. & C. si ppter publi. pen. l. si deserta. & qđ no in l. in causæ. §. j. de mino. & l. cū miles. in fin. qui ex cau. maio. Ex quibus similiter in quæstione de facto feci remanere confusum quendam magnum aduocatum, qui cōsiderabat prędicta. Nam ego faciebam procedere contra principalem absentem, quod fieri poterat ex forma statuti in singulis actibus: feci citari tertiū possessorē bonorū illius, quæ erāt obligata: aduocatus eius de illis citationibus truffabaſ, & protestabatur q nō citareſ amplius, quia nihil habebat agere de cā illius: & cōsiderabat. ll. primo loco allegatas: quia procedebaſ cōtra absentē: & se non defendentē: & sic processus & snia contra eū lata nō poterat facere præiudiciū suo clīentulo: sed lata snia pro meo petit snīam executiōi mādari cōtra possessorē: q opponebat de illis iuribus, & ego respōdi sibi q fuit male auitatus: & non cōsideraverat effectū citationū sui clientuli: & finaliter obtinui p tres sententias cōformes, licet cū difficultate ppter ignorātiā multorū, quibus cā fuerat cōmissa, qui dicebantur valentes, & nō erāt, & ideo Bal cōsiderās prædicta in l. j. C. ne filius pro patre nō sine ministerio intellexit quæstionē Bartol. hic quando pater fuit citatus: licet non dicat hic hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Clausula generali. Adde Bar.in l.Emilius.§.de min. Ang.in l.si insula.§.e. Bal. Jl.fi.C.fi.pē.ap. Pet. de anch.& Imo.in c. potuit.de loca. & facit,quod voluit idē Pau.cōsi.ccxcvij. q licet præscri. currat ignorāti,q tñ detur restitutio ex clausula generali,& q hæres emph. ignorans nō cadat, in effectu voluit Anch.consil. clxxiij.& dictū Dy. sequitur Bal.consil. ccv.& cclxxv. iij.li. expresse: bene tamen sentit in quibusdā verbis,dū dicit cautū esse partem requiri:

4 †Et ibi etiā Bal. ponit an valeat statutū: & de quo filio intelligatur,an etiā de nō legitimo: vide in addi.Specu.titu.qui filij sint legi.

§.Si stipulatus. Factū fideiussoris non facit stipulationem cōmitti contra principalē, sed ecōuerso factū principalis contra se & fideiussorē cōmitti facit.h.d.& loquit quādo stipulatio cōtinet factū negatiuū: & quia ꝓmisisti per te nō fieri quominus ire agere mihi liceat, & dedisti fideiussores. Nā videris promisisse de eodē facto, s.q per te nō fiet:si ergo ipse facit contra, nō venit contra ꝓmissa:quia de facto suo non promisit,sed de tuo. Gl.hic tangit vnā difficultatē.quādo in obl. principaliter & est factū,quo potest accedere fideiussor. Nā aut ꝓmittit fideiussor q principaliter illud faciet:& tunc ꝓmittit factū alienum,& sic nō valet:etiam si fideiussorio nōie promittat: vt l. sicut reus.de fideiuss.aut ꝓmittit se facturū & curaturū q ille faciet,& tunc aliud factū promittit quā promiserat principalis. Vnde non pōt dici fideiussor:cū principalis & fideiussor debeant esse obligati ad idem,nō ad diuersa:vt l.Græce.§.si quis fideiuss.Breuiter primū fateor esse verū per illā l.sicut reū. Secūdum nō:quia cū factū suū,s.de faciendo & curādo vertatur circa idē,circa qđ vertitur factum principalis,non censetur diuersum,sed idem cū illo:& istud voluit hic glo.pōt etiā intercedere alio modo,s.,ꝓmittendo interesse,& tūc clarū est. qm ad illud est principalis etiā obligatus post morā,& cessant opo.prędictæ. Item & tertio modo pōt intercedere q promittat illud idem factū quod promisit principalis,nō dico q ipse principalis illud faceret:quia tunc promitteret factum alienū, sed quod ipse faciet si est eiusdem industriæ,vel melioris: quia tunc reputabitur factum illius principalis:alias secus: vt l.nemo est qui nesciat.j.de duobus reis.& ibi etiam de hoc tangitur:& l.si quis pro eo.de fideiussoribus.

§.In hac. Factum hæredis facit cōmitti stipulationē interpositā à defuncto,etiā si illā ignorabat, nisi sit pupillus.h.d. subaudi, & faciens sine tutoris authoritate, alias idē in eo.per l.si stipulatus.§.eo. In gl.ibi. [sed restituit ex clausula generali.] de qua in l.j.quibus ex cau.maio. nā l.q in alterius,nō dicit eū esse restituendū, sed q habet iustā cām ignorātiæ:& hoc sufficit vt cōcedat restitutio:vt d.l.fi. Intellige tñ gl.qñ hæres venit cōtra defendēdo, vt quia possidebat fundū quē defunctus ꝓmiserat alteri habere licere,& ille volebat ire,& hæres impediuit:si aūt venit cōtra molestando: vt quia ille possidebat,nō hæres,tūc nō baberet restitutionē: ga ignorātia de facto defuncti nō prestat hæredi cām iustā molestandi alterū,sed solū se defendēdi:debuit enim explorare antequā alterū molestaret secundū gl.& alios per illā l.qui in alterius,si ergo feci diligentiā in explorando,esset idē q in causa præcedenti. In glos.seq.in fi.ibi, [& ipso nihil faciente tenetur,] puta promisisti aliq̄d facere sub pœna infra certū tēp⁹, te mortuo ante elapsum tēpus,& existēte tibi hærede pupillo labitur tēpus,nō sic certe cōmittit pœna contra pupillū, quia cōmittit propter non fieri:& sic pupillus nō obligat ex facto suo:sed ex cōtractu facto cū defuncto ipso nihil faciente:& aduersus gesta defuncti,pupillus nullū priuilegiū ex sua persona habet:vt ibi not.& in l.si cū milit.tribus.C.de testa.mil. Nā cōmitteretur etiam contra hæreditatem iacentē.vt est casus. j. eo.l.ad diem.fortius cōtra pupillum hæredem. Sed an hoc casu concedatur pupillo vel alteri hæredi postea existenti restiti. in integrū glo.in l.ij.C.de iure emphy.tenuit q sic in hærede emphyteutæ,qui non soluit pensionē infra tempus. Nam dicit istū incidere in pœnam amissionis:sed restituit in integrū. Pet.contra cū nihil sit gestū cum eo:sed totū cū defuncto. Et aduersus gesta cū defuncto,hærès ex sua persona nō habet pri
a uilegiū. Tu tene primā partē,vt restituatur ex clausula "generali,nō ex priuilegio ætatis suæ:& sic soluitur cōtrariū: & idē est dicendū in casu l.ad diē.j.eo.secundū Dy.& Bar.& si prima stipulatio nō continet diē,& sic mora veniret cōmitttenda ex interpellatione,& fuisset pupillus interpellatus: & tunc si sine tutoris authoritate,non esset in mora constitutus:vt §.eo. l.sed si ex stipulatu.& sic ipso iure nō cōmitteretur pœna: sed si cum tutoris authoritate,cōstitueretur in mora:& pœna mero iure committeretur,sed restitueretur in integrū,etiā ex priuilegio ætatis,quia cū aliquid sit gestū cū eo,obligat ex facto suo:& sic habet priuilegiū ex propria ꝑsona: etiā si sciebat factū defuncti:sed qñ nihil est gestū cū eo, tūc ad hoc vt habeat restitutionē in integrū ex clausula generali,necesse est vt ignoret factū defuncti:alias nō subesset iusta causa:tunc autē caderet scientia qñ esset maior pupillo,vel si esset pupillus,& haberet tutorem qui sciret:vt l.iij.in fi.§.de tribu.alias non diceretur pupillus scire:quia id quod videt ignorat,iuris fictione.vt l.j. §.impuberes.C.de falsa.mo.& ex prædictis cognoscitur quādo dicatur contumacia domini,& quādo procuratores. Nā si nihil est gestū cum procuratore:sed cum domino,quia fuit do minus citatus,& misit procuratorem qui non comparuit,non dicitur contumacia procuratoris,sed domini. Sed si aliquid esset gestū cum procuratore,quia ipse fuisset citatus,& non cōparuit:non dicitur contumacia procuratoris, Constat autem q plus nocet propria contumacia quā procuratoris.vt not. in l.iij.C.de procurato.& in c.j.vt lit.non contesta.per Inno.

§.Si promissor. Interpellatio facta aī lapsum diei non cōstituit quē in mora.h. d. nā debet fieri congruo loco & tēpore:alias in mora nō cōstituit vt in l.si soluturus.de sol.& no.in l.mora.de vsur. bene tamen potest constitui in mora ratione doli vel culpæ.vt si rem debitam interimeret ante lapsum diei, vel aī conditionis cuentū: vt no.j.eo.l.eum qui.§.fi.per gl.& Doct.

2 ☞ *Si feceras procuratorem ad agendū contra me,postea uenis ad translationem meā & promittis amplius non agere,uel me non molestare, & procurator tuus agat, & me molestat:an committatur contra te pœna?*

LEX XLIX.

In illa stipulatione. †Qui promittit ꝑ se non fieri, tenetur etiam ne aliquis (quē potest ꝓhibere) faciat. Itē paria sunt ad aliquem peruenisse,& per ipsum factū esse quominus peruenire.t.h.d. In text.ibi, [non hoc significatur:] subaudi duntaxat. In tex.ibi, [sed curaturū vt facere possim.] s.aduersus illum quem potest prohibere:puta filium, vel seruum, vel procuratorem tuum.nam ista stipulatio cōmittitur ex facto prædictorū:sicut ex facto suo & hæredū tuorū.vt dixi.§. eo.l.stipulatio ista.& hoc si sciuisti,& potuisti prohibere,& nō fecisti.Sed quid si ignorasti? Respondeo inspicitur an fueris in culpa ignorantiæ,vel nō. Nam postquā promiseras debebas curare scire:nō solum scīēs prohibere, vt est casus not. in lege.§.loca.& hoc in illo qui tenetur ex suo contractu, vt sufficiat q potuerit scire & obuiare,licet tunc cum impedimentū fuit illatū ignorauerit,vel nō potuerit ꝓhibere,secus qui tenetur ex dispositione legali si tēpore quo cōtractus sit, non pōt prohibere,non nocet sibi q alias potuerit:vt in l.iij.§.de noxa. & hoc colligitur hic ex verbis Bar.†quod no.& ꝑ hoc decidit qō.si feceras procuratorem ad agendum specialiter cōtra me, vel generaliter venis ad transactionē mecū: & promittis amplius nō agere,vel me nō molestare,procurator tuus agit & me molestat:an cōmittatur cōtra te pœna? & Bart.hic variat in hac qōne.Breuiter dic q sic:si potuisti sibi inhibere,& non fecisti ꝑ hanc.l.alias secus.vt si eras in loco remoto à procuratore,qui postea te ignorante,venit contra.hic non sunt alia.

LEX L.

Is qui. Debitor speciei liberatur, si ante morā species illa desinit esse in commercio.h.d. quia perinde est ac si esset perempta:neutro enim casu potest solui:vt §.eo.l.si ex legati causa.

2 ☞ *Si promisisti emendare omne damnum, quod contingeret ex ruina domus:quòd debeat intelligi de illo quod contingeret uitio operis,uel soli.*

LEX LI.

In conuentionalibus. †Verba obscura in stipulatiōibus prætorijs,debēt interpretari secundū mentē dicti prætoris. Sed in cōuentionalibus secundū mentē contrahentiū.h.d.secundū vnū intellectū, q loquat in stipulatione iā cōtracta in qua sit aliquod verbū obscurū. † Pone exēplū in stipulatione dāni infecti,si ꝓmisisti emendare omne dānū quod cōtingeret ex ruina domus:nā debet intelligi de illo quod cō tingeret vitio operis, vel soli:quia dictū prętoris de illis tantū mandat cauerī vt §.de dam.infec.l.fluminū.§. vicinū. cum seq. nec inspici gñalitas verborū, quia dixisti de omni dāno: sed si stipulatio essent cōuentionalis,recurreret ad mentē partium, quæ colligit ex verbis & multis alijs.vt no.in l.semp.de regu. iur.pōt etiā poni casus in stipulatione contrahēda, si aliqua dubitatio occurreret. Nā si est prætoria,recurrit ad dictū prætoris.Si cōuentionalis,debēt partes cōcordare. alias se inuicē impediūt.vt §.de vsufru.l.quoties. In glo.sup verbo, [detrahere,] ibi, [nisi ipsi prætori:] subaudi in his quę sibi cōmittant ꝑ edictū prætoris mortui.nā quædā specialia & expressa statuūtur ꝑ edictū, & in illis etiā prętor nihil immutare pōt: quia nō debet prætoris factum iuri publico derogare.vt l.j.§.j.§.de feriis.Quædā enim cōmittunt prætori viuēti.vt §.de dā.infect. l.si finita.in princi. & in illis pōt prætor viuēs statuere q facit hoc authoritate dicti prætoris mortui,& tūc erit prætoria stipulatio, ac si illud q prætor viuēs statuit fuisset expresse statutum in edicto prætoris mortui.vt C.de vete. iure enucle.l.j.§. omnia em.& l.vnū ex fami.§.j.de leg.ij. In gl.ibi. [vel non licet,] dicas in hoc cōtrario q in stipulationibus prætoris nō licet addere vel minuere vt hic nisi de consensu vtriusq; partis. vt in cōtraria gl. Et si quæras an tūc erit prætoria vel cōuentionalis: distingue an addat vel minuat circa qualitatē quæ diuersificat substantiā,& erit cōuentionalis.ar.de iusti. & iure.l.ius ciuile.& §.eo.l.j.§.si quis simpliciter.an circa quantitatē,& tūc remanebit prætoria:quia quæ differunt secundū plus & min⁹. non differunt in substantia,vt patet in ea.l.§.si stipulanti.

§.Si quis vacuam. In stipulatione rem tradi nō solū venit nuda traditio, sed etiā interesse si nō tradat, vel male tradat.h.d. secundū vnam lectu.& etiam dñij trāslatio si prēcelsit cōtractus,de cuius natura illa veniat.h.d.secundum aliam lect.vide quæ not. Bar.j. eo.l.si filius.§.fi.pro declaratione istius.§.cum glo.

1 ☞ *Consilium pro notarijs:ut non debeant reprehendi de multiplicatione uerborum.*
2 *Scriptores si promittunt scribere librum,quod de proprio atramento,& cū calamis suis teneantur scribere,& etiā de die,non autem de nocte,nec per substitutum.*

LEX LII.

Stipulationes. †Vtile est in stipulationib⁹ & cōtractib⁹ specificare quæ partes voluit fieri.& ꝑp^ter illa quæ specificari nō possunt apponatur clausula generalis, quæ ad specificata non refertur.h.d.& ad hoc vltimum ista l.semper alleg.& l.doli clausula.j.eod.& de vulga.& pupil.l.cohæredi.§.qui patrem.& de pœn.l. Sanctio legū.& de ali.& cibaria.leg.l. alimenta.§. Basilicæ.& l.stichus nutricis.istas.ll.allega. Bal. & dicebat q ista alle gabat Doctor suus Ioā. Palarienlis de Senis.qui fuit magnus textualis No. bonum consilium iurisconsulti: quod facit pro notarijs,vt non possunt reprehendi de multiplicatione verbo rum, vt si multas clausulas apponant,quia melius est abundare quàm deficere. † Nota etiam exemplum positum per glo. ex qua patet ad quid teneantur scriptores,cum promittunt liber scribere:quia de proprio atramento, & cū calamis suis. & q non debent scribere de nocte quia melius scribit de die: nec debent ponere substitutum,secundum Ang.

2 ☞ *Quid ad factū,potest de uoluntate creditoris alteri delegare ut ille faciat illud factū.*
3 *Quid in illo qui tenetur ad dandum.*

LEX LIII.

In stipulationibus. †Stipulatio specierum diuiditur ꝑ quotas. Sed stipulatio generum diuiditur in numeros. vt idem in stipulatione operarum. hoc dicit. In text ibi, [partes corporum,] s.indiuiduorum.quæ sunt in corporibus.no enim si debes stichum,quilibet ex hæredibus stipulatoris debet petere partem corporis stichi:quia sic diuisio corrumperet subiectum:nec possunt partes peti quousque cohærent toti. vt l. in cōmodato.§.duabus.§.commo.cum ibi not.& dixi.§.eo.l.scire debemus. In fi.l. ibi, [si æstimationem.] Iste tex. principaliter alle.q in obligationibus facti,nō pōt debitor ꝑcise cōpelli ad factū,si habet facultatē soluēdi estimationē,licet dixerim cōtrariū.qđ dic vt in l.stipulatiōes nō diuidūtur.in qōnibus ꝑ Bar. In fi.l.ibi: [cōiter operę dātur.] †No. q ille q tenētur ad factū,pōt de volūtate creditoris delegare alteri vt faciat illud factū:vt in l.si nō sortē.§.libertus.in fi.de condi.indeb.† Quid in illo qui tenetur ad dandum? dic vt in l.ij.prin.solu. matri.

LEX LIIII.

Cum quis. Facultas soluendi adiecta non transit ad hæredes ęius.h.d.

LEX LV.

Cum qui ita. Stipulatio certæ summæ, licet cōspiciatur in persona duorū non intelligitur nisi de vna summa.h. d. Quæro à quo differt à l.stipulatio ista.§.eum qui.§.eod. Respondeo in duobus,scilicet in terminis,& in iure: quia hic vnica tantum summa fuit specificata,ibi duæ:puta mihi.x. & Titio x. & tamen quantum ad illud de quo hic,idem est ibi quod hic, vt intelligatur de eadem summa: non de diuersa. Item in iure, quia ibi in persona cuiuslibet fuit tota summa cōcepta:hic cōmuniter in personis arborum:est quo sequitur q hic videor stipulatus mihi quinq;, & Titio quinq;, & prima stipulatio valet:secunda non,si mea non interest:vt in §.alteri.nec mihi accrescunt illa quinq;:vt j.eod.l.si mihi & Titio. quia in contractibus non habet locum ius accrescēdi. Sed in §.eum qui. videor stipulatus vtranq; summam insolidum vtriq; nostrorum:ideo valet stipulatio in decem quo ad personā meam,& in persona Titij non valet in aliquo:nec habebat per ius accrescendi,sed per ius non accrescendi: quod habet locum in contractibus: vt no.in l.proprium. §. communia prædiorum.

2 ☞ *An per contractum poterit quis unum ex hæredibus suis obligare insolidum: & non alios,ita quòd in eum solum descendat obligatio passiua?*
3 *Quid in obligatione actiua?*
An uni soli poterit acquirere exceptionem?

§.Te & Titium. †Non pōt quis facere in obligatione passiua qua se obligat, vt nō transeat ad quemlibet ex hæredibus eius pro hæreditaria portione etiā si vnum tantū nominauerit:ideo talis superflua est.hoc dicit. Et ista materia est aliquātulum difficilis,quā plene examinat Bar.in l.cōtinuus.§.fi.j.eo. In tex.ibi, [pro superuacua.] per hunc tex. Bar.in l.stipulatio ista.§.si quis itareprehendit Pe.qui tenuit quod in his quæ transmittuntur ad hæredes mentio de hæredibus non est superuacua,imo vtilis: quia facit vt in persona hæredum incipiat noua obligatio, activa vel passiua,quæ non fuerat in persona defuncti, vt dixi ea.l.§.suæ personæ.quod est contra illum text.quia hic loquitur in his quæ tranimittuntur ad hæredes de sui natura: & tamen dicit quod est superuacua, non ergo est verum, q in personis hæredum incipiat noua obligatio,sed solum illa quę erat penes defunctum in eos descendit:secus in non tranimissibilibus:vt dicto §.si quis ita.per hoc etiam videtur quod illud quod quotidie faciunt notarij:cum dicunt quod talis per se & suos hęredes promisit tali recipienti pro se & suis hæredibus: non sit necessarium quod fiat mentio de hæredibus:vt hic: & in l.si necessarias.§.de vendendo.de pigno.act.& de proba.l. si pactum. commendo tamen prædicta per l.stipulationes commodissimum.§.eodem. In text. ibi, [siue enim,] probat q sit superuacua:quia ista quæ sequuntur, locum habent etiam si de Titio hærede non fuisset expresse facta mentio.

In tex.ibi, [& quamuis.] Respondet tacitę obiectioni, quę posset fieri cōtra id qđ immediate præcedit, [quo cæteri cohęredes eius &c. Nam hæredes non videntur teneri cum effectu,imo q eis competat taciti pacti,quod resultat ex mentione facta de Titio:nā per hoc videris voluisse q ab alijs hæredibus nō petatur argu.§.de iudi.l.cū prætor.in prin.& constat q potest quis prouidere vni,vel quibusdā ex hæredibus suis, pacisćedo q ab eis nō petatur:& acquiritur illis exceptio, nō alijs:vt §.de pact.l.auus.& sic videtur q vel iste Titius insolidum tenetur,vel si nō tenetur nisi pro parte hæreditaria, ab ipso solo poterit peti:& nōn ab alijs,obstante pacti exceptione.Iurisconsultus respōdet q licet prima facie videatur actum, q ab alijs non petatur: hoc tamen pactum alijs non prodest:

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed tunc obstat illa l.auus.gl.respondet duobus modis. iunge ambas responsiones: & dic q ibi loquitur in pacto de nō petendo ab aliquo ex hæredibus:quod principaliter tendit ad liberationē illius:ideo sibi prodest,& parit exceptionē:hic loquitur in conuentione quæ principaliter tendebat ad obligādum istum solum tantum,& licet prima facie videatur ex hoc resultare tacitū pactū,quod ab alijs nō petatur ex eo:quia qui vult vnum obligare,censetur velle alios nō obligare. R e tamē vera non resultat tale pactū,cum illa conuentio principaliter ad hoc non fuerit facta:sed potius ad obligandum. Vnde si non potuerit operari in hoc quod illum solum obliget: nec etiam operatur in tacito quod ex eo resultat.ar.l.si in diē.§.fi.de condi.& demon.& per regulam,quia si non valet expressum,nō valet tacitum:vt l.iij.§.qui habet hausturn.de serui.rusti.præd. vt si nō valet quod in prin.agitur,nec etiam id quod in consequētiam:vt quia licet expresserit Titium non tamē posuit dictionem taxatiuam, & sic non censetur alios excluisse:quia nō intelligitur:vt l.cum furti.de in litem iuran.nec ob.l.cū prætor.quia illud in his quæ sui natura nō respiciebant plures, nisi quatenus exprimebantur. Vnde si exprimitur vnus,alij censentur excluſi.hoc in obligatione cōtracta per defunctū, quæ concernit de sui natura omnes hæredes,etiam si de eis nō fuerit facta mentio:ideo mentio facta de vno,nō excludit alios, sed si fuisset apposita dictio taxatiua bene resultaret tale pactū & haberet locum cōtrariū: propter naturam dictionis taxatiuæ,quæ est in excludendo:vt not.in l.omnes.C.de proba.nisi appareat expresse q illam apposuerit solum quo ad effectum obligationis,quia noluerit in illū solū obligationē descēdere, & nō in alios:quia cum hoc facere non potuerit:ar.in l. nemo potest.de leg.j.& j.eo.l.§.qui ita.nec etiam tacitum pactum de non petēdo resultat per rationes primo tactas.& hoc videtur de mēte Bar.in l.continuus.§.fi.j.eo.de quo §.gl.quæ incipit, [imo.]in fi.opponit.† T u distingue tres casus.Nā aut quærimus vtrum per cōtractū poterit quis vnū ex hæredibus suis obligare insolidū,& non alios:ita q in illum solum descendat obligatio passiua:& dicendū est q non indistincte vt hic ne fiat prejudicium creditori,qui ex dispositione iuris habet oēs hæredes obligatos. Aut quærimus an per cōtractū poterit qs prouidere vni ex hæredibus suis,vt in illū solū descendat sua obligatio actiua.& distingue vt in illo §.aut obligatio cōsistit in dādo,aut in faciendo. Nam in hoc debitor non grauatur.& sic nō est eadē ratio quæ ſ.† Aut quæritur,vtrum per contractū poterit prouideri vni ex hæredibus suis exceptionē ei soli acquirendo per pactū de non petendo.& dicendum est q sic indistincte:vt l.Auus.ſ.de pac. dummodo fiat principaliter & expresse ad hunc finem,alias secus:vt in fi.huius §. Ratio diuersitatis inter istum casum & præcedentē: quia obligatio tā actiua quā passiua de sui natura est perpetua, tam ratiōe temporis quā trāsmissionis ad hæredem.& hanc naturā à lege datam,priuati nō possunt immutari:sed exceptio pacti de sui natura nō est transmissibilis ad hæredes,nisi quatenus actum est: quia potuit fieri pactū personale ne à te solo petatur,& nō datur hæredi actio:vt l.iurisgentium.§.pactorum.ſ. de pact. & eadem ratione potest fieri ne petatur ab vno ex hæredibus,& illi soli acquiritur exceptio.

☞ Si stipulor mihi aut alteri disiunctiuè, persona illius censetur apposita ad solutionem recipiendam: & mihi soli acquiritur actio:sibi uero potest fieri solutio etiam me inuito. Quid si stipulor mihi & alteri copulatiue.

§. Qui sibi aut filio.

†Filio adiecto ad solutionem potest solui: etiam si post contractum & ante solutionem emancipetur:secus si fuerit appositum ad aquirendū ipsi patri.h.d.in effectu. In tex. ibi. [Nec ad rem pertinet.] R espondet appositioni quæ posset fieri contra determinationem præcedentem: quia si stipulor dari filio meo,non apponēdo personam,non potest ei solui:vt in fi.huius §.ergo multo minus si appono personam meā stipulando mihi aut filio.Iurisconsultus respondet contrariū. Nam quando appono personam meam,volo acquirere mihi obligationem per memetipsum, non mediante persona filij: ideo tunc adiciendo personam filij, videtur ipsum adiecisse ad solutionē recipiendum duntaxat:ergo poterit sibi solui,licet fuerit emancipatus:quia nō mutauit conditionem in deterius:ita loquitur.l.cum quis.in prin.j.de solu.de qua glo.opponit:sed quando non apposui personā meā,non video r voluisse acgrere obligationē mediāte persona filij, vt primo loco acquirat sibi eodem instanti mihi vt ſ.e.l. dñs seruo. V nde persona filij videtur apposita ante obligationē acquirendā mihi, non autē ad solutionem recipiendam.ergo non pōt sibi solui, quantūcunq; sit conuicta persona:vt l.j.in fi.cum l.seq.vt leg. no.ca.& no.in l.nō solum.ſ.sol.ma.quia ista obligatio nō prouenit ex cōtractu ipsius filij,sed ex meo,secus si ex suo: vt in l. q seruus.j.de sol.& l.si vnus.post prin.ſ.de pac.& hæc est intētio literæ.† Ex qua not.q si stipulor mihi,aut alteri disiunctiue,persona illius censetur apposita ad solutionem recipiendā, & mihi soli acquiritur actio sibi vero potest fieri solutio etiam me inuito:quia hanc facultatē habet debitor ex forma contractus,quā ego immutare non possum:vt l.aliud.j.de solut. & l. fi.nisi mutet cōditionē suā in deterius:vt d.l.cum quis.quia videtur actū vt sibi possit soluere ipso remanēte in eodem statu: nō aliter nisi mutet in melius:vt hic.Si aūt stipulor mihi aut alteri copulatiue,nō videt ille adiectus ad solutionē,sed ad obligationē:et mihi acqriť obligatio ꝓ parte:illi vero in nihilū:vt j.eo.l.si mihi & Titio & primū dictū locū habet nō solū in alternatiua aut:sed in qualibet alia puta vel,aut,seu,vt j.de stipu. ser.l.j.§.si fructuarius.& ibi Bar.Item habet locū siue præponā personā meā:vt mihi aut Titio siue suā.vt Titio, aut mihi qñ illi nō poterā acquirere actionē.vt j.eo.l.j.Sed si acquirere poteram.vt in dote,quā ille qui eā dat pro muliere,potest illi mulieri stipulari,&acquirere sibi actionē fauore dotis,vt in l.Caius.sol.ma.& tunc aut nō habebā mulierē in potestate mea,& tunc distingue:aut quærimus quantū ad directā actionem. & idē per omnia:vt supra,q persona mea videaī apposita ad obligationē & persona illius ad solutionē. Aut quærimus quātum ad vtilē actionē quā illi possum acquirere.& tunc dicēdū est ecōuerso,q siue præcedenti persona mea,siue sequaī persona illius censeī apposita ad obligationē sibi acquirendā, & persona mea ad solutionē:vt est casus singularis in d. l.Caius. circa fi.Sed si habebā illā mulierē in ptāte,vt filiā,pro qua dedi dotem,& stipulatus fui reddi eam mihi aut illi, vel ecōuerso:tunc videor stipulatus secundū ordinem cōionis quā habui secum in actione de dote:& sic mihi per priius,si tēpore soluti matrimonij sit in potestate mea:qa tūc ego solus habeo exercitiū,licet actio sit cōis.Si vero tunc nō sit in potestate mea, & sic actio sit in ea cōsolidata,tunc persona illius censetur apposita ad obligationē sibi acquirendā,&etiā ad solutionē faciendam.Ita singulariter determinat Bar.in l.vxorem.§.testamento.de leg.iij.vbi omnino vide per eum.Aliæ gl.sunt dispositiuæ ideo videatis per vos.

☞ Si stipulor à te decem quousque uiuam,an uidear stipulari quolibet anno dari decē? an semel tantum?

Si promittis mihi decem usque ad tres calendas,uel usque ad finem istius anni:an non tenearis nisi usque ad illas calendas,uel finem anni & postea non?

§. Qui ita stipulatur.

†Tempus appositū causa finiendæ obligationis, vel aliud ius sui natura perpetuū,nō facit ipsum vel ipsam finiri ipso iure,sed ope exceptionis:qđ tribus ꝓbat exēplis.h.d. & est subtile secundū Bar. In tex.ibi, [quo ad viuam dare spondes.]hoc pōt intelligi duobus modis.l.q det decē quolibet anno:vel quolibet mēse:& ita intelligit gl.ista,vel det decem semel tantū,& ad illa danda sit obligatus quousq; viuat, nō post mortē:& vtroq; casu durat obligatio mero iure post mortē,sed hæredi meo obstat exceptio,vt sequitur, quia non potuimus mutare naturam obligationis:quæ est vt sit perpetua:vt l.obligationū fere.§.placet.ſ.ti.j.† Sed qđ si in dubio stipulor à te decē quousq; viuā:an videar stipulari quolibet anno dare decem:an semel tantū,vt illa possim petere quousq; viuam,& hæres meus nō:dic q legatū sic factū prælumeret annuū.l.legatū.de ann.leg.sed stipulatio vel cōtractus qui nō sunt ita fauorabiles non sic:sed decem tantū intelliguntur semel soluenda secundū Pet.vt ibi not.Bar.in d.l.legatū.qđ est no.hic tenet idē,sed dicit se dubitare:& q illa déce veniūt soluēda paulatim quolibet anno quousq; vixero,arbitrio iudicis diuidēdo.de quo Ang.truffatur.& merito,quia cū sit incertū tempus

tempus vitæ meæ,non posset cōgrue fieri diuisio de illis decē & deduceret ad nihilum obligatio,propter tam minutas præstationes, dicēdū est ergo q statim possum petere illa decem, vt hic in ver.[confestim intelligēdo istū text.in hoc quod dicit glo.j. intellige quādo fuit actū expresse q dares quolibet anno,vel mense, alias decem tantum essent soluenda. † In tex. ibi. [quemadmodū:]hic videtur casus mirabilis,q si promittis mihi decem vsq; in tres calendas,vel vsq; in finem istius anni: q istud tempus censeatur appositū causa obligationis finiēdę: vt sit sensus q non tenearis nisi vsq; ad illas Calendas, vel finē anni:& postea nō sic possem agere quā docuiq; ante calendas, vel finē anni:& postea nō obstat exceptio.Sed cōtra, imo ecō uerso non possum ante agere,sed postea sic: quia tempus videtur appositū causa differendæ solutionis.vt ſ.eo.l. qui hoc anno.& l.qui ante Calendas.& l.eū qui Calendis.in fi.sed ibi fuerūt apposita alia verba,hic dictio vsq;,vel dictio quo ad,quę videnť alterius esse naturę:quod est singulare. V el dic vt videtur sentire Bar.quod iste tex.debet intelligi quādo constabat de intentione partium quod ad illum finem voluerunt apponere tempus vt finiretur obligatio, alias in dubio censetur voluisse apponere solum vt differatur solutio, & haberet locum cōtrariū,nisi apponeretur super eo quod habet actū successiuū:vt super obligatione annua:vt si promitteres decē annua vsq; ad decē annos, vel faceres mihi pactū de non petēdo vsq; ad decem annos. Istis casibus illud tempus censetur causa finiendę obligationis in primo casu,vel exceptionis in secūdo:& hoc magis placet:& adde quando tēpus apponitur causa finiendæ obligationis,interrumpit per solā interpellationē extraiudicialē,quando apponitur à cōtrahentibus vt est casus singularis cū glo.in l.si mādato titij.§.ille ſ.māda. secus quādo statuitur à lege.vt in l.alienā.de vsucap.pro emp.& hoc diligēter not. V num si vis mihi teneri vsq; ad decem annos, & non vltra,si te interpello quod soluas , & nō soluis teneris etiā vltra.quod tene menti:ne sit in tua potestate facere ius meū finiri. In tex.ibi:[sed exceptione pacti.] & sic videť quod debitor necesse habeat opponere exceptionē alias condēnabitur: licet iudici nō constet ex forma instrumenti q obligatio est finita:quia noluit teneri nisi vsq; ad calendas, vel quouiq; viueret,& calendæ sunt transactæ vel stipulator mortuus est. Bar. tamen hic tenet cōtrariū hoc casu, quando ex forma instrumēti vel contractus apparet de exceptione: & sic cōstat iudici vt iudici. V nde pōt supplere de facto.& id q ſ. dixi ꝓcederet, quando non ex forma instrumenti vel contractus ꝓducti: qa stipulatio fuit pura:& postea fuisset factū pactū quod post tale tempus non teneretur:nam tunc esset apponenda exceptio per partē:nec sufficeret quod iudex haberet de hoc notitiam quæ non debet suppleri de facto in his quæ nō sunt nota vt tu dici: & ita intelligitur gloſſ.quæ est in l.si vnus.§. pactus. quæ incipit,opponēdo.ſ.de pact.& dicit Bar.nunc intelligis pacta incontinēti appolita inesse cōtractui tu qui nunq; intellexisti: hæc sunt verba sua, quæ semper alleg. & ista procedunt exceptione perpetua.Sed quid in temporali:puta erit mihi obligatus ad diē certū & sic ante diem non possum agere:sed postea sic.vt l.qui hoc anno. Ego ante diē,sed nō appolsuisti exceptionē,quid debet facere iudex: hic est casus in quo ante diē nō sit nē,quid debet facere iudex: hic est casus in quo ante diē nō sit nata actio.quod quando sit,dic vt no.Bar.l.j. q ita stipulatus. quod debet te absoluere.quia male & nulliter egi ante diem: sed postea aduenīente die iterum agere potero: & non obstabit exceptio rei iudi: quia ago ex noua superueniēte causa: vt not.in l.boue.§.si sub conditione.ſ. de ędil. edict. Si vero erat casus in quo erat nata:tunc licet si exceptionē opposuisses,debuisset te absoluere,quia male egi ante diem:& me condēnare in expensis.vt instī. de actio.§.plus.& l.j.in fin. quando dies vsufru.leg.ced.ex quod tamen no oppolsuisti, nec te absoluet: nec simpliciter condemnabit: sed condemnabit ad dandū adueniente die.per l.quod si in diem.in prin.de peti.hære.& per id quod no.Bar.in l.exceptionē.C. de proba.& hic etiā sentit licet confuse loquatur & in hoc iudex supplebit:quia sibi constat vt iudici ante diē fuit male actum: & quod post diem erit omnino debendum:ideo seruat mediam viam. T ene menti.

§. Qui ita stipulatur ante.

Declarat istum tex.vt dixi in l.

¶ Pleno iure. Adde q hoc verbū importat subiectionē directā secundū Bald.in auth.nec vsus. C.de sacrosan.ecc.Bart.in l.cēturio.versi.fedo principaliter.de vulga.& pupi. Old.cōsi.ccxlviij. incipien. præsupposita cōsuetudine ciuitatis Parisiēn.

quia si promisisti ante calendas potes indistincte:vt ſ.eod.l. stipulatio ista.§.inter.sed si promisisti calendis, distinguitur an illa dies fuit apposita fauore creditoris,an debitoris.vt ibi dixi.hic non sunt alia.

§. Qui proprietatem.

Qui habet rē nō plene pōt stipulari q sibi.h.d. Certe videtur q proter id quod deest,poterit etiam stipulari rem sicut potest sibi legari:& videtur legatum quod sibi deest vt l non quocunq;.§.si ex bonis.& l.sit ibi.in prin.de lega.j.& ita videtur stipulatus q deest.ecce ergo.§.

☞ Stipulatio secunda continens idem quod prima,an nouet primam. & nu.4.

Si promisisti mihi fundum simpliciter plene pleno iure proprietatis & usufructu, & postea tradas fundum detracto usufructu,an liberetis in aliquo.

Duæ causæ lucratiuæ non debent in eadem re concurrere.

§. Si à te.

†Secunda stipulatio cōtinēs minus quā prima etiā cum interuentu nouæ personæ nō nouat primā,si nō fuit expresse actū:& si plures sunt obligati ad diē ex diuersis causis lucratiuis,vno soluente,alter liberat. n.d. in effectu.Et primo ponit dictū vsq; ibi,qa Secūdo ponitur eius ratio vsq; ibi: [quid ergo.] T ertio soluitur noua quæstio. † In tex.ibi: [prior stipulatio non nouabitur:quia secunda coīnet minus. Nā & idē esset si cōuneret tantundē.vt colligitur.ſ.e.l. scire debemus.post prin.nisi fuisset actū expresse q nouaret: vt j.e.l.q vsumfru.in fi.valet tñ stipulatio secunda ,ꝓpter interuentū nouæ personæ.vt patet in fi.in ver.[liberabit.] qa si nō valeret ꝑ stipulationē factā à te nō liberaret,qa nō teneretur. cuius contrariū ibi dicitur:& hoc no.ꝓ intellectu.l qui bis.ſ.e. & l.qui vsumfructū.ver.ecōtrario.j.e.in quibus dicitur q non valet secūda stipulatio cōtinēs idē vel minus quā prima: quia hoc verum quādo cū eadē persona facta est:secus si cū diuersa. vt est casus hic sed cum diuersa. licet primam non nouet; sed quando continet plus valet & nouat primam etiā si cū eadē:vt d.l.qui vsumfructum.in prin.secundum cōmunē intellectum. & hoc iure isto: hodie secus,nisi sit expresse actū.vt l.fi.C. de noua.sed licet nō fiat ipso iure,bñ fit ope exceptionis, vbicūq; olim fiebat ipso iure.vt no.in l.ij.j.de noua.de iure vero vetustissimo ante iura digestorū fiebat,si continebat idē quod prima cū interuētu nouæ personæ.vt instī.qui.mo.tol.obl.§. pręterea.de quibus omnibus vide Bar.j.de præto.stipu l.valeria-
nus. †In tex.ibi.[quia nec soluēdo.] forma ista ronē si nō debet plus operari secunda stipulatio ad tollendū primā iure nouationis quā operet solutio ad tollendū eā iure solutionis.Sed
si ꝓmisisti mihi fundū simpliciter pleno iure ꝓprietatis & vsusfructus,& postea tradideris fundū detracto vsufructu, nō liberaris in aliquo:qa non videris soluisse fundū qui cōstat ex proprietate & vsufructu,tradēdo solā ꝓprietatē & nō obstante solutione possum petere vsumfructū,nō dico proprietatē,licet ab illa nō sis liberatus:ergo & si alius promisit mihi eundē fundū detracto vsufructu:ista promissio nō debet tollere tuā in aliquo iure nouatiōis,ex quo tua solutio simili modo facta nō tolleret eā iure solutiōis. & tñ solutio potēcior est ad tollendū quā sēda stipulatio.vt instī. q.mo.tol.obli. in prin.

Sed opp.extra glo.q imo videť q si soluis fundū detracto vsufructu,liberaris saltē à ꝓprietate:quia qui tenetur ad fundū,vel ad aliā spēm,soluendo partē liberat ab illa parte. vt j. de sol. l. si stipulatus.§.qui decem.sed proprietas & vsusfructus dicūtur partes fundi.ergo &c. Sol.& tene mēti.cōtrariū procedit quādo soluitur par, in tota,quia tunc tātam vtilitatē affert illa pars respectu partis,quantam affert totum respectu totius:quia soluitur proprietas & vsufructus.non sic quando soluitur pars integralis, quia proprietas & vsusfructus non

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Et in hoc vide per Bart. & Ale. in l. qui vsum. hoc ti. & Gl. in l. Recte dicimus. ff. de verbo. sig. Est itē vsusfructus dūi pleni pars, q̄ ex proprietate ipsa ipsoq; vsus. promanat, per Bar. in l. iiij. hoc titul. & l. iiij. ff. de seruitu. & Specū. tit. de procu. §. Ratione quoque constituentis. versi. & not.

a dicūtur partes quotæ: sed integrales.[a] & solutio solius proprietatis nullā quasi affert vtilitatē. & hoc voluit tex. cū glo. in l. si stipulatus fuero. §. j. cū gl. fi. j. c. q̄ not. & hoc fuit de mente huius literæ: alias ista ratio nō esset sufficiēs ad probādū id q̄d Iurisc̄ultus vult probare. Itē adhuc oppositū oppo. soluēdo fundū detracto vsufructu nō liberaris etiā à ꝓprietate: debet ideo posse petere totū fundū ratione vsusfructus: vt j. de solu. l. etiā. & j. eo. l. Iul. sed tex. hic dicit q̄ petā solū vsumfructum in ver. [sed adhuc.] glo. magna in prin. fatet cōtrariū. & exponit tex. dū dicit. [vsumfructū.] i. fundū occasione vsusfructus: vt illū solū cōsequar, nō proprietatē, cū eam habeam: licet ab ea nō sit liberatus: sed hoc est destruere text. hic & in l. meuius. §. fundū. de leg. iij. & ibi glo. tenet contrariū, q̄ nō debeo petere nisi vsumfructū: simile in l. si non sortē. §. fi. ff. de cōdi. Ad leges cōtrarias respōdet, q̄ loquūtur q̄n deficit ius cautionis, q̄ debuit præstari, & nō fuit præstita: q̄ cautio cōcernebat totā rē. & sic partē solutā. Vñ nō videbat soluere ex quo nō perfecte, & cū cautione debita. vt l. fi. in fi. de condi. ob cau. hic vero deficiebat vsusfructus, qui nō cōcernit ꝓprietatē. Vñ ꝓprietas videt pfecte soluta: ex quo nō pōt peti. & si peteret fundus simpliciter, vī peti ꝓprietas: petēdus est ergo solus vsusfructus. vt hic. & in d. §. fundū. cū ibi no. † In tex.

4 ibi. [liberabitur.] propter regulā de duabus causis lucratiuis, q̄ nō debēt cōcurrere in executiōe sup eadē re, vt l. oēs. s. ti. j. Sed si istæ stipulationes essent impositæ ex cā onerosa, vel saltē altera ipsarū, tūc vno soluente alter non liberaret: quia tenentur ex causis diuersis: vt in l. is qui. §. ti. j. licet teneant ad eādē rē. Si enim vēdis mihi fundū, & Titius similiter eundē fundū, ꝓ traditionē tuā nō liberatur Titius, quin possit cōueniri & cōdēnari ad interesse. Facit l. nō est nouū. de actio. emp. Pro declaratione gl. quæ incipit. [petēdo.] in ver. [sed oppo.] Oppo. q̄ fiat nouatio: quia de iure veteri q̄n secunda stipulatio cōtinebat idē q̄ prima, & interueniebat noua ꝑsona, fiebat nouatio. vt insti. quibus mo. tol. ob. §. præterea. Sed si ꝓmisisti mihi fundū simpliciter, & sic ꝓprietatem & vsumfructū, deinde Titi[o] eūdē fundū detracto vsufructu, & sic proprietatē solā, in ista secunda stipulatione cōtinet idē q̄d in prima, ergo deberet prima nouari saltē in ꝓprietate. gl. ad fugiēdū istud cōtrarium dicit non esse verū q̄ ista secūda stipulatio cōtineat id q̄d prima, quo ad ꝓprietatē: & sic nō obstat cōtrariū q̄ loquitur q̄n cōtinet idē. Ad hoc aūt ꝓbandū q̄d nō cōtineat idē, alia glos. quæ incipit, [petendo.] in ver. [sed respondeo ficti tiæ.] nititur probare duobus modis. Primo quia qui ꝓmittit fundū, promittit vnū totū corporale: sed proprietas & vsusfructus dicūtur incorporalia. ergo non possunt esse vere partes fundi. Sed dicūtur fictitiē. Ergo secūda stipulatio q̄ nō potest cōtinere nisi solā ꝓprietatē, cū cōtineat ius incorporale: & pria cōtineat rē corporalē, dicit cōtinere rē diuersam. Certe istud esset verū sumēdo fundū pro re corporali. sed interdū sumitur ꝓ quodā toto intellectuali, puta pro pleno dn̄io: & tunc ꝓprietas & vsusfructus sunt vere partes istius dn̄ij. vt l. recte dicimus. de verb. signi. nihil ergo valet ista ratio. Vnde gl. ibi. [quia ratione &c.] nititur ꝓbare alio modo satis exquisito. Nam si ꝓmisisti fundū simpliciter: & postea tradidisti fundū detracto vsufructu, nō liberaris in aliquo. vt dixi super tex. & possum petere adhuc fundū: vt dixit gl. in prin. licet nō bñ. vt s. dixi sed posito q̄ nō bene diceret gl. arguitur hic si possum petere adhuc fundū simpliciter. sic etiā & proprietatē. Ista proprietas quā peto, necesse est dicere q̄ sit diuersa ab illa quā habeo. nā illam petere non possem, vt codē modo si stipulor ab illo fundū detracto vsufructu, videor stipulatus aliā ꝓprietatē. Breuiter istæ sunt truffæ, & fantasiæ. Et veritas est q̄ illa secunda cōtinet idē q̄d prima quo ad proprietatem obstabit cōtrariū de §. præterea. quia loquitur de iure vetustissimo ante iura digestorū, sed de iure isto non sufficiebat quod contineret idē etiam cum interuentu nouæ personæ: sed debebat continere plus, ad hoc vt fieret nouatio. & hoc est veritas & remanent iltæ glos. declaratæ, quæ sunt obscuræ.

2 *Si sequens stipulatio facta super eadem re, est interposita animo nouandi, & est pura, tunc tollitur mora commissa in prima.*

3 *Quid si fuit interposita animo nouandi, uel fuit interposita sub conditione, & conditio pendeat, & quid si res fuit præsens?*

1 **§. Si hominem.** †Stipulatio conditionalis, & animo nouandi interposita morā præceden tem non purgat. Item cum incipit esse certū secundam stipulationem animo nouādi interpositā cōmitti nō posse, stātim potest agi ex prima q̄ sperabat nouari. Itē perēpta re ante cōditionis euentū, stipulatio cōditionalis etiā si cōditio existat, cōmitti non pōt. Sed si res non est perēpta, licet actio quæ sperabat nouari, perempta sit, alia ratione bene potest cōmitti secunda stipulatio, si eueniat cōditio, licet nō operatur effectū nouationis. h. d. iste §. valde subtilis. & dicit Bar. q̄ est horribilis, & q̄ vix videt posse de ipso extrahi sanus intellectus, sed salua pace, satis clare apparet intellectus eius subtiliter speculantibus. Nec est aliqua horribilitas, licet sit subtilitas. Et primo ponit vnum in quo potest agi ex prima stipulatione pura, non ex secunda conditionali, etiā si conditio existat vsq; ibi: [at si Titio.] Secundo ponit alium casum contrariū econuerso. in quo non pōt agi ex prima: quia sublata est per acceptilationē: sed bene potest agi ex secūda, si cōditio existat. vsq; ibi: [idcirco.] Tertio ponit rationē diuersitatis inter primū casum & secundum, quare in principio conditionis euentus, non facit posse agi ex prima, in secunda sic. quia in prin. res nō extabat tēpore cōditionis euētus. Vñ poterat cōmitti, in secunda sic. licet nō extaret obligatio & actio ex prima, & sic non poterit fieri nouatio, tñ secūdus promissor obligat. In text. ibi, [confestim cū Titio agere potero.] videbatur cōtrariū duplici ratione. Prima, quia seruus ꝓmissus iam erat peremptus: ergo ad ipsum agi nō pōt. secūda, quia posito q̄ non esset peremptus, prima stipulatio licet fuisset pura à prin. tamē ꝓpter secūdā conditionalē factā animo nouandi redit, & est cōditionalis: & ex ea agi nō pōt, quia sperat nouari in cōditionis euētu. vt §. si cer. pe. l. pecuniā. sed ad primā respondetur. q̄ res ꝓmissa perempta fuit post morā promissoris: vt §. dixi sic ꝓ interitū rei ꝓmissor non est liberatus, quia mora perpetuauit obligationē: vt §. eo. l. si ex legati causa. & l. quod te. si cer. peta. Sed contra. quia illa mora fuit purgata per sequentem stipulationem interpositam animo nouandi. vt l. parui. de condi. fur. Sol. verū esset si fuisset pura, quia ſtatim abstulisset primā obligationē, ergo & morā illi cohærentē, quæ sine principali stare non potest, sed hic fuit conditionalis, & conditione pendente prima obligatio non est sublata, ergo nec mora. hæc est ratio huius tex. Sed cōtra tertio. q̄ idem hoc casu, posito q̄ sit conditionalis: vt j. de noua. l. quoties. §. vnde Marcellus. qui de directo contrariatur huic tex. & de l. qui decem. §. si cum mihi stichū. in princip. & secundo casu. j. de solu. de quo glo. opponit. & dicit in fi. illius §. sed non bene: quia ille finis concordat cum isto tex. & primus & secundus contrariatur super contrario istarū legum. glo. magna multū laborauit, & potuit in effectu sex solutiones quæ licet sint bonæ in se, vera tamē solutio secundū Ia. de are. & Rapha. colligit ex fi. illius §. si cū mihi. & sic iste tex. intelligit secūdū distinctionē illius §. Si tamē tempore secundæ stipulationis cōditionalis res nō erat ꝑsens & sic mora nō pōt dici purgatione fictæ obligationis, quæ cū vere non potuisset fieri, non fingit fuisse facta, nec etiā fuit sublata iure nouationis: quia nouatio adhuc non erat facta pendē te conditione. vt §. dixi. Si vero res fuisset præsens, tunc fuisset mora purgata virtute tacitæ obligationis, nō virtute nouationis: sicut quādo stipulatio secunda fuisset interposita non animo nouādi. quo casu siue esset cōditionalis, siue pura, nō purgaret morā: nisi res fuisset præsens. & isto casu loquunt leges cōtrariæ. Sed q̄n est interposita animo nouādi, tūc distinguit an esset pura, an cōditionalis. vt dixi in l. scire debemus. §. fi. §. eo. ad secundā obiectionē. de l. pecuniā. §. si cer. peta. respondetur quod procederet si seruus promissus viueret. nā tunc quia prima stipulatio sperat nouari per secundā, aduenīente conditione secūdæ nō pōt agi ex prima. quia videt facta sub contraria cōditione. sed hic erat mortuus. & sic secūda nō poterat cōmitti, & ꝓ cōsequēs nec prima sperat nouari. & ideo reuertit ad primā naturā sua, & erat pura: & ideo ex ea pōt agi. Vñ nō sine

mysterio

mysterio textus ponit q̄ decessit. quasi dicat, si non decessisset, agi non posset ex ea. ex hoc sequitur q̄ iste §. nō pōt intelligi q̄ secunda stipulatio nō fuerit interposita animo nouandi: quia tunc poterit agi etiāviuēte seruo. cū nō sperēt nouari: cuius cōtrariū innuit a cōtrario sensu. Ideo quarta solutio glo. quæ fuit Roge. nō est bona. Præterea tūc etiā si secunda esset pura, nō tolleret mora, nisi res fuisset præsens. & iste tex. facit vim q̄ erat cōditionalis: ergo fuit interposita animo nouādi.

In tex. ibi, [obligari potest.] videbatur contrariū duplici ratiōe. Prima: qa ista secunda fuit interposita animo nouādi: sed si primus ꝓmissor fuit liberatus ꝓ acceptilationem, actio fuit ipso iure sublata: ergo amodo ꝓ nouationē tolli nō pōt, etiā si existat cōditio secūdæ: cū ergo secunda nō poterat operari effectū ad quē facta est, videt q̄ euanescat. Itē secūdo q̄n plures sunt obligati ad eādē rē, acceptilatio facta vni liberat alios: vt l. iij. §. nūc de effectu. de libe. lega. Sed ad primam respōdetur q̄ licet secūda fuerit facta ad finē tollēdi primā, q̄ fuerit etiā facta ad finē obligandi secūdū ꝓmissorē. & vterq; effectus est æque principalis, licet ergo primus nō poterit sequi qa sequitur secundus. Ad secundū respondetur, q̄ procederet quādo essent obligati in solidum ad eandē rem, tanquam duo rei debēdi. sed primus & secundus promissor non poterāt dici duo rei debendi: quia nō cōcurrūt eodē tempore in obligatione eiusdem rei. Nam anteqū existat conditio secundæ promissionis erat obligatus primus, & nō secundus & ea existente veniebat obligatus secundus, & liberādus primus iure nouationis. Acceptilatio ergo facta primo non liberat secundū ab obligatione conditionali, ideo existente conditione incipit obligari. In tex. ibi, [desinit esse res in quā Seius obligaretur.] & sic nō pōt obligari: licet enim existens conditio retrahatur ad tempus promissionis, quo tempore res extabat: licet tunc, est verum quando etiam extat tempore conditionis existentis: quia tūc posset de nouo contrahi obligatio. ergo pōt fingi retro contracta. quia extrema sunt habilia. sed si tunc non extat, inhabile est extremum, à quo ideo nō fingitur retro cōtracta.

2 facit l. qui balneum. §. Titio prædium. qui po. in pigno. ha. & l. fi. communia præd. † Vltimo colligetres conclusiones. Si quæritur an sequens stipulatio facta super eadē re tollat moram contractam in præcedenti stipulatione, reiecta longa distinctione Bartol. & etiam verbis Ange.[a] qui non recte consideravit. Prima conclusio est, q̄ si sequēs stipulatio est interposita animo nouandi, & est pura, ita q̄ concurrant ista duo: tunc indistincte tollitur mora commissa in prima, viua ratione: quia cum tollatur prima obligatio & actio: non poterat remanere mora: quæ est accessoria quædā: & hoc dico verum etiam si fuisset actum q̄ non tollatur: quia hoc possunt partes facere quod remaneat illa accessio sine principali: licet Ang. sentiat hic contrarium. & non bene. ideo dico hoc verum siue secunda sit interposita cū eodem, siue cū alio. & cum ille alius promiserit contēplatione debitoris siue creditoris: quia vtrobique subest eadem ratio. Item siue mora fuerit contracta per interpellationē, siue per factum promissionis, qui rem debitā

3 interemisset, vel lætaliter vulnerasset. † Secunda cōclusio est. quod si alterum deficiat, vel quod sit interposita nō animo nouandi, vel nouandi animo, tamen sub conditione, & cōditio pendeat, non est sublata mora præcedens: nisi res tempore secundæ stipulationis esset præsens: quia tunc tollitur, & videtur oblata tacite: vt l. qui decem. §. j. in fi. à contrario sensu. j. de solu. sed si secunda esset purificata, idem esset dicendum per omnia quod in prima conclusione. Tertia conclusio est quod si res fuit præsens in aliquo de supradictis casibus, licet regulariter mora purgetur: fallit tamen in tribus casibus. Primus quando esset expresse actum cōtrarium quod non purgetur vt hic in tertia solutione glo. quæ sic debet intelligi. Nam in in prima conclusione nō pōt hoc habere locū, vt dixi. & in secunda si non fuisset præsens, nō fuisset hoc necessariū: quia nō tolleretur etiā si nō fuisset expīse actū. oportet ergo necessario intelligere dictū Rogerij in casu prædicto q̄n res erit præsens & sic fuisset in mora purgata, si nō fuisset expresse actum & hoc no. quia bene possunt partes hoc facere, quod nō tollatur iure tacitę obligationis: nō sic quod non tollatur iure nouationis. Secundo fallit q̄n secunda ꝓmissio facta esset ab illo, nō contemplatione debitoris, sed creditori: vt prima solutione glos. dū dicit in l. quoties. Secundus nomine primi ꝓmiserat &c. Et illud idem repetit, & plenius ante finē in ver. respondeo. illud q̄n ipse idē promisit &c. q̄d est singulare. & doc. b nō reprobant. imo videtur hoc tenere & est magna limitatio ad ista iura. Tertio et vltimo fallit, si prima mora[b] fuisset cōtracta per maleficiū: quia seruū, promissum mortifere vulnerauit. nā licet ipso ꝑsente ipsum ꝓmiserit, postea sub cōditione nō purgat moram præcedentē, & sic eo mortuo ex illo vulnere poterit cōueniri, licet secus si fuisset mora per interpellationē tantū & hoc voluit vltima solutio quam ponit gl. in fi. quæ est singularis. Vltimo no. gl. in secunda solutiōe, quæ videt placere gl. cū eā defendat à duplici impugnatione. Et postea idē repetit in ver. [Item op.] & in ver. [vel dic quod hic postea.] quod licet pendente conditione vel die nō poterit debitor in mora constitui per interpellationē. vt §. eo. l. cū filius. §. fi. bene pōt cōstitui ꝓ factū suū si debitam rem interemit, vel lætaliter vulnerauit. Sed tunc opp. fortiter. si sic est, sequitur ergo q̄d adueniente postea conditione poterit cōueniri ex illa stipulatione: quia fuit perpetuata propter illam moram. Sed cōtra quod imo nō potest tanq̄ illa fuerit extincta, sed bene potest cōueniri actione de dolo: vt l. si fideiussor. §. de dolo. Solu. & tene mēti. Bar. j. eo. l. mora. subtiliter soluit istud contrariū dicēs quod ista gl. debet intelligi quando per interitum rei purificabatur obligatio. nam hic prima stipulatio fuit originaliter pura, & postea propter secūdā reddita est conditionalis: quia sperabatur nouari per eam existente conditione secundæ. si ergo primus promissor interuenit rem, secunda non pōt cōmitti. & sic nec prima nouari. ideo recurritur ad suā pristinam naturam. & purificat per interitum. & si originaliter fuisset cōditionalis, nō purificaretur: & haberet locum contrarium, quod per interitum nō constitueretur in mora: nec ob hoc perpetuaretur & agere[t] de dolo. Tene menti: qa subtilissima sunt ista.

a ¶ Verbis Ang. Reiectis controuersijs & opinionibus varijs super hoc passu saniorem mecum luris Intellectum spectate.

b ¶ Prima mora. l. quot modis purgat mora debitoris, vide per Pau. de casin l. subtracto. super gl. C. de fur. & ser. corrupto.

LEX LVI.

Si quis si Titius. Obligatio conditionalis trāsmittitur ad hæredes ꝓmissoris. h. d. certe etiam ad hęredes stipulatoris: vt in fi. eo. §. ex cōditionali. nō sic in vltimis voluntatibus: vt l. à testatore. de condi. & demon. s. ex parte honorati: sed ex parte grauati secus: quia idem quod in contractibus: vt per mortem grauati non extinguatur legatum conditionale, vt l. publius. §. j. de condi. & demon.

2 *Iter & actus, qualiter differant?*

3 *Si debes mihi centum, & mandas alicui campsori quod mihi soluat uel promittat pro te, & ipse promisit, an sis liberatus à me: & sic an sit facta nouatio?*

4 *Quid si mandasti quod mihi solueret, ipse autem promisit, & non soluit, & erat debitor tuus, an fiat nouatio?*

LEX LVII.

1 **Vi vsumfructum.** †Secunda stipulatio cōtinens plus q̄ prima, valet & nouat primā etiam si non fuisset expīse actū: si cōtinet min[us], nō valet: nec primam nouat nisi fuerit expīsse actū. h. d. secundū verū intellectū, ad hoc allegatur ista lex & l. si pupillus. §. fi. j. de noua. & primo ponit quādo continet plus usque ibi: [e contrario. de quo ponit solum vnū exēplum. Secundo quando cōtinet minus: de hoc ponit quatuor exempla vsq; ibi: [nisi.] Tertio limitat quod dixerat in hoc secundo casu. nam ille versi. ad primum casum nō refertur. In tex. ibi. [similiter est ei.] istud verbum similis, facit pro differētia gl. quæ tenent quod vsufructus non sit vere pars fundi: nā si esset vere, non diceretur similis: quia nullum simile est idem: vt l. quod Nerua. cum ibi no. §. deposīti. sed tu dic vt dixi. §. eo. l. cum qui. §. penulti. q̄ potest dici pars fundi vere sumēdo fundum pro quodam toto intellectuali, & dicitur pars dominij: vt l. iij. §. de vsufructu. nec obst. l. recte dicimus. de verbo. signifi. vbi dicitur quod non est pars dominij, non respondeo vt ibi not. in glo. Et aduertendum hic quod non dicitur an ista stipulatio secunda, quæ continet plus, valeat vel

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Quod sint diuersis seruitutes. Adde Bar. cepolā Veronē sem in tracta. de seruitutī.

b ¶ Mandās eidam campsori. Adde gl. in authē. de fide instru. §. argētariorū. Baldin l. frustra. C. de nō nume. pecu.

non, nec etiā an nouet primā. Sed glo. iij. quæ incipit. [aduersarij.] tenet quod valet, nisi quatenus cōcurrit eū prima & hoc vltimū dicit ꝓpter l. qui bis. Tu dic, quod imo valet in totū etiā in eo in quo concurrit. nec ob. l. qui bis. quia loquitur quando nō cōtineret plus. & ista glosſ. sentit quod in l. qui bis. secunda stipulatio nihil valeat, licet ibi teneat contrariū. Itē quantum ad nouationem glos. fi. tenet ꝙ nouat prima, & illa videtur contrariari huic: quia si nouat, imo valet in totum, alias non tolleretur prima. In tex. ibi. [deinde partem.] nec hic Iurisconsultus declarat an ista secunda quæ continet minus, valeat: & an nouet primam: sed illa eadem glosſ. quæ incipit. [aduersarij.] ante fin. ibi dum dicit. [valet.] tenet quod non valeat sicut nec in sequenti exemplo. sicut de actu & itinere. vbi Iurisconsultus dicit quod secunda nihil valet. & subdit quod in vtroque est intelligendum quod nihil valeat. scilicet quantum ad vtilitatem: sed bene valet mero iure. & ex ea oritur actio. & idem dicit glosſ. sequens in fine. & alia quæ incipit. [quo ad vtilitatem.] & habuerunt respectum istæ gl. ad illud quod not. glosſ. in dicta l. qui bis. Tu dic quod ipso iure non valet. Nam si non valet quando continet tantūdem, vt dixi in dic. l. qui bis. multo minus quando continet minus. Si autem quæritur an nouet primam. glo. fi. ponit exemplum inter istum casum & sequentem. & vult quod in illo casu quia vsusfructus est pars fundi, saltem interpretatiue, fiat nouatio, quia secunda continet idem quod prima, saltem in vsufructu secus in sequenti casu. quia iter non est pars actus secundū gl. nec vere, nec interpretatiue. sed est seruitus diuersa. vt infra de nouatio. l. si pupillum. §. fina. & nouatio non fit nisi secunda contineat idem, & ex eadem causa. Sed certe in primo dicto quod fiat nouatio quando primo stipulor fundum, postea vsumfructum. glosſ. loquitur contra. l. eum qui. §. penulti. vbi quando continet minus non fit nouatio etiam cum interuentu nouæ personæ, multo minus quādo continet minus. vt est casus in l. cire debemus. circa prin. §. eo. nisi etiā quando cō tinet tantūdem non fit. Illud aūt quod gl. dicit, poterat ꝑcedere de iure vetustissimo ante iura digestorum; vt dixi in d. §. pe. per §. præterea. instī. quib. mod. tol. obli. ideo glo. fi. in fi. videt

2 postea se corrigere. dū dicit † quod iter nō est pars actus nec vere, nec interpretatiue, procedit si cōsidereť tanquā seruitus

a per se. Nam fateor quod sint diuersæ seruitutes. [a] vt l. j. de seruī. rustī. prædio. sed si consideret tanquā cōmoditas actus, dicitur pars integralis eius. Nam actus eūdi & agendi. i. iumentū oneratū ducendi. sed nō potest duci nisi ipse vadat. ergo actus sine itinere esse non pōt. sed ex his duabus cōmoditatibus cō ponit vnū totū quod dicit actus sicut in proprietate & vsufructu cōponit dominiū. In hoc tamē differt: quia proprietas & vsusfructꝰ possunt abinuicē separari: & vnū esse penes alium, alter penes alterū: sed cōmoditas eundi prout inest actui, non separatur a cōmoditate agēdi, nec potest vna esse penes vnū, altera penes alterū. & propter hoc glo. quæ incipit. [aduersarij.] dicit ꝙ est impossibile ꝙ interfit pars, quia partes recipiūt interdū separationē adinuicē & interdū inseparabilem, vt partes hominis, & partes domus. quarū separatio corrūperet subiectū. Sed separatio vsusfructus a proprietate nō corrūpit subiectū, nec facit desinere esse dñium: imo adhuc dicit esse dominiū: & potius penes proprietariū quā vsufructuariū. Vnde ꝓprietarius recte dicere potest ista res est in totum mea: licet vsusfructus sit alienꝰ. & hoc dicit. l. recte dicimus. nō sic pōt dicere fructuarius. vt j. l. suos. de leg. iij. licet poterit dicere se habere dominiū Iurisconsultus: vt l. j. si vsusfructus petat. & not.

3 in l. naturaliter. de acquir. pos. † Vltimo quæro de vtili quæstione, quæ quotidie de facto contingit: debes mihi centū, &

b mādas cuidā camplori [b] ꝙ mihi soluat vel promittat pro te: & ipse ꝓmisit. Quæritur an sis liberatus à me: & sic sit facta nouatio. Bar. in l. singularia. §. si cer. pet. circa medium tenuit ꝙ sic, si secuta est promissio etiā de iure hodierno: secus si secuta nō esset promissio: sed solū mandatum: ne respondet ad l. fi. C. de noua. vbi videtur esse casus in contrariū: ꝙ etiā interuentu nouæ ꝑsonæ, non fiat nouatio. si ergo post promissionē camplor

efficeretur cessans & fugitiuus, nō possem ad te redire secundum opinionē Bar. Ang. hic nō allegādo Bart. tenet cōtrariū per hāc l. quia ista secūda promissio nō cōtinet plus quā prima licet dicat de cōsuetudine seruari cōtrariū in quibusdā locis: vt Florentiæ: sed melius allegasset illā l. fi. & pro isto dicto videretur tex. cum gl. singularī. in auť. de fideiuſ. circa fi. in vers. argentariorū. quivult ꝙ qñ isti argentarij promittunt pro alio, sit in electione creditoris an velit agere cōtra principalē, vel cōtra argentariū, etiā principali nō excusso: propter fidē quæ adhibereť talibus argentarijs seu campsoribus. licet cōtra aliū fideiussorē non poterit agi nisi excusso principali: ergo sequitur ꝙ principalis nō fuit liberatus. Breuiter debes aduertere no. ꝙ aut ille campsor non habebat pecuniā tuā, & sic nō erat tuus debitor, & tunc non fit nouatio, & illo casu debet intelligi ille ver. argentariorū. cū sua gl. quę nō est alibi. Aut habebat pecuniā tuā, & sic erat debitor tuus iussu tuo: tamen promisit & procedit dictū Bar. quia ista fuit quædā delegatio, quæ nō dicitur fieri nisi fiat de debitore iussu creditoris: vt no. in l. mulier. §. quāuis. §. ad velleia. in glo. per quā delegationē tam olim iure isto quā etiam hodie fit nouatio: vt l. si quis delegauerit. j. de noua. quā Bar. ibi dicit esse correctā ꝑ illā. l. fi. & debet intelligi quando alius nō debitor se obligaret pro te æque principaliter: vel iussu tuo, vel sine iussu: secus quādo erat debitor tuus, & tanquā debitor iussu tuo promisit mihi. & hoc reperio Bal. tenuisse. licet Bar. non faciat mentionē, nec declaret: vt §. dixi. C. de execu. rei iudi. l. ij. vbi omnino vide. & etiā not. in l.

4 frustra. C. de non nu. pecu. † Sed quid si mandasti quod mihi solueret, ipse autem promisit, & non soluit, & erat debitor tuus, an fiat nouatio. Idem Bar. videtur sentire. in d. l. singularia. quod sic. & ꝙ ille potuerit promittere: sed tu dic, quod in præiudicium tui, vt ipse liberetur à te, non potuit hoc facere: vt est casus j. de noua. l. si debitorē meū. & in l. si stichum. in. §. fi. sed in fauorem tuū: vt tu liberareris à me, bene potuit hoc facere, si hoc fecit eo animo: vt in l. solutionem vel iudiciū. j. de solu. tamen ista non est propria delegatio: quia per delegationem tu liberaris à me: & ipse à te: & incipit mihi obligari: ideo isto casu puto requiri quod expresse agatur vt promittat animo te liberandi: alias non libereris. per illam. l. fin. C. de noua. Tene menti. quia ista sunt quotidiana, & male declarata per Doctores, & pluries videtur dubitari.

2 ☞ *Statutum quod instrumenta mittantur executioni, sicut sententia diffinitiua: an statum quod quis obligatur per instrumentum, dicatur constitutus in mora, si non præcesserit interpellatio?*

LEX LVIII.

1 Voties. †In æstimatione q̄ venit officio iudicis mercenarij, habet respectus ad tempus & ad locū quo debuit heri solutio. & non fuit facta. h. d. cū l. sequēti. & intellige qñ postea tempore quo petitur vel alio loco in quo petitur res, non tantum valebat quātū tempore vel loco quo debuit solui. Nā morosus tenetur quāti plurimi fuit à tempore moræ si æstimatio decernit: & ideo damnabitur in tanto pluri quantum tunc plus valet: vt l. vinū. §. si cer. petatur. & l. in hac. de triti. in quibus plene examinabitur materia huius legis. In text. ibi, [stipulatur.] subaudi. & debitor soluit die statuta: & sic fuit in mora. vnde inspicitur quantū plus valebat illa die qua debuit soluere. In text. ibi: [dies obligationis.] hoc sine dubio pōt referri ad id quod sibi dixerat ad diem certum: cuius lapsus interpellat. Sed dū dixit, [vel sub conditione.] ad diē incertum non videtur quod poterit referri: qa euentus conditionis non interpellat: nec in mora constituit: cum faciat oriri obligationē & actionem: & eodem tempore non debet oriri obligatio & induci mora: vt in l. ꝙ dicimus. j. de sol. & sic non inspiciebat quātū plus valebat tempore conditionis euenienus: sed quātum plus valuit tempore quo fuit in mora constitutus per interpellationē. † Sed

2 quid si statutū dicat ꝙ instrumenta mittantur executioni, sicut sententia diffinitiua, an statum quod quis obligatur per instrumentum dicatur constitutus in mora: cum illud instrumentū habeat vim sententiæ per consequens etiam constitutionis, per quam quis constituitur in mora si non præcesserit interpellatio. vide Bar. qui de hoc tangit in l. cum qui. §. de iureiurando.

Stipul

2 ☞ *Stipulatio per quam aufertur libera testandi facultas, an firmetur iuramento? Si quis instituit me hæredem, & in testamento dicat quòd vult quòd illud testamentum sit irreuocabile, & quòd in casu quo reuocetur donat mihi omnia bona sua: an talis donatio ualeat?*

3 *Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum, an ualeat.*

LEX LX.

1 Stipulatio. †Non valet stipulatio ꝙ quā aufertur libera testamenti factio, etiā per indirectū. h. d. & semper allegatur. In text. ibi, [si hæredē me nō feceris.] potest intelligi quod promisisti me facere hæredē: & ista ꝓmissio aufert tibi directo liberā testamē. factionē. Itē qđ nō ꝓmisisti: sed solū ꝓmisisti pœnā, si nō feceris. & sic incipit à ꝓcedenti cōditiōe: & ista aufert per indirectū, quia timore ne incidas in pœnam induceris ad me in-

2 stituendū, cum forte velles potius alium instituere. † In tex.

a ibi, [contra bonos mores [a] est hoc stipulatio.] & sic non firmatur iuramento. vt in regula non est obligatorium. de regu. iur. lib. vj. & per istam l. plura determinantur. Primo determinat Bar. contra Dy. qui tenuit in capitulo quod semel. de reg. iur. quod si instituis me hæredem, & in testamēto dicis quod vis quod illud testamētum esset irreuocabile: & quod in casu in quo reuocetur ex tunc donas mihi omnia bona tua, quod illa donatio valet: quia potest fieri in actu vltimæ voluntatis & non vitiat testamentū: vt no. in l. hæredes palam. §. fi. supra de testa. Bar. quia per hanc donationē aufertur tibi libera facultas reuocandi testamentū, quæ debet esse libera, sicut facultas conficiendi testamentū: & hoc etiā si non esset facta de bonis præsentibus & futuris, qñ est facta sub turpi cōditione si contingat te mutare testamētū. & hoc cōsuluit Dy. licet in illo c. notauerit cōtrariū. Bal. in l. sancimus. circa fi. C. de testamē. tenet istud dictum, quando dixit si mutaret institutionem vniuersalē: non sic si esset legatū particulare: & si legas mihi fundum. Et in casu quo reuoces ipsum, mihi dones: quia per hoc non aufertur libera testamenti factio in alijs & licet Bal. alleget, tñ reperitur Bar. idē tenuisse in quibusdā antiquis recollectis in l. lubemus. in fine. C. de sacrosan. eccl. ꝓ illū tex. cū glo. & ista est singularis limitatio. Nā omnis vltima volūtas siue cōstat in instituendo, siue in legādo, videbať ꝙ deberet esse libera. vt l. j. C. de sacrosan. eccle. in versi. liber lit stylus. Item per hanc l. determinatur quod si iurauerit non reuocare testamentum, licet reuocet, non est periurus: quia illud iuramentū ipsum non obligat ad id quod erat contra bonos mores. licet Io. an. videať tenere cōtrariū ꝙ valeat reuocatio, tamē est periurus: vt in d. c. quod semel. de quo vide Bar. in l. quis cum filio

3 de leg. iij. † Tertio determinatur quod nō valet donatio omniū bonorū præsentiū & futurorū: quia ꝓ eam aufertur ꝓ indirectū libera facultas testandi. cum non est reperire qui velit esse hęres. sed si nō diceret futurorū, valeret: quia posset alia acgrere: nisi vt §. dixi. in prima quæstione, quādo fuisset facta sub turpi conditione, si reuocaret testamētum. Sed Ange. hic tenet contra Bar. imo ꝙ valet, etiā si dicat futurorū: quia potest alia acquirere, vt nō veniat in donatione: vt si sibi relinquerentur bona, vel donarentur cum hac conditione quod donatori non acquiratur: vt in auť. excipitur. C. de bo. quæ libe. tamen quia istud raro cōtingit: tutius est sequi opi. Bar. quā cōter vidi teneri, nisi aliqua sibi conseruauerit, velut vsumfructum. & fructus percepti non caderēt in donatione: quia reseruādo vsumfructū videtur seruare fructus qui ex eo percipientur. & de illis poterit testari. nisi forte essent ita tenues ꝙ vix sufficerent ad vitam. Non sunt alia. cætera vide per Bart. & Bald. plenius in l. fi. C. de pact. circa materiam huius legis.

2 ☞ *Monachus unius monasterij, qui detinetur per aliud monasterium, cui acquirat?*

LEX LXI.

1 Seruus. †Sed an eodem modo obliget dominum inuitum: dic quod sic de peculio, si habet: alias secus: vt in toto titulo de peculio. Item pone quod dominus non possidebat seruum, sed alius: an in stipulando vel aliter contrahendo acquirat domino. dic quod sic quando nominatim in personam domini. Idem si non nominatim: si tamen extra rem bonæ fidei possessoris, vel operā suam: vt §. de acqui. re. do l. homo hb. §. fi. & l. arboribus. §. de illo. §. de vsufru. & quod no. j. de stipula. seruo. l. si communis ser-

2 uus. circa fi. ti. per gl. & Bar. qui dicit † In-

a b ducūt ad quæstionē de monacho [b] vnius monasterij ꝙ detinetur per aliud monasterium, cui acquirat possessionē: tñ dño nō acquirit: nec acquisita per eū detinent ex quo ab alio possidebatur, imo etiam si nō possideretur: sed esset fugitiuus, & sic ciuiliter possideretur per dominium: vt l.

b j. §. per seruum qui in fuga. de acqui. pos.

LEX LXII.

c Si ita quis. Adveritatē alternatiuæ [c] sufficit alteram partē esse verā, & stipulatio semel commissa ad pœnam, amplius non committitur. h. d. secus si ad interesse: vt in legibus allegatis in glo. ꝓ cōtrarijs, sed dic: vt j. eo. si sic. similiter & ad pœnā, si hoc esset expresse actum ꝙ toties committatur quoties cōtra factū fue-

d rit: vt l. si duo. in fi. cū ibi not. de arbi. In tex. ibi: [vltra prius.] Istum tex. aliter allegat Bal. satis pulchre. ꝙ ex causis ad idē vel eūdē finē cōcurrētibus celerior cōsumit effectū: vt ipse no. in l. j. de seruis fugi. Et loquitur hæc in alternatiua cōtinente facta affirmatiua. si vero facta negatiua, tunc requirit concursum vtriusq; : vt in l. si is qui ducenta. §. si ita. de rebus dubijs. & l. Lucius. de hæredibus. instituendis.

a ¶ Cōtra bonos mores. Adde qđ boni mores ꝑferantur dignitati vt est gl. in l. ij. ff. de testi. & quot modis quid dicatur esse cōtra bonos mores. vide per Bal. in l. pactum. in xix. q. C. de col.

b ¶ Ad quæstionē de monac. Adde Ang. cōsi. ccxxiij. inci. cātalis est. Iac. de vber cel. Ca. cōsi. xxij. & consi. xxvij. in tit. de reg. Bart. consi. xx. inci. vbi Christus in ij. volumine.

c ¶ Ad veritatem alternatiuæ. Adde Socin. consi. liij. incip. vt verā testatoris intētionem. in j. volu.

d ¶ Et adde qđ particula in dispositione posita temporis initiū denotat. Bar. in l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure l. j. §. dies. ff. de libe. l. j. §. de itinere actuq; priuato. & Oldra. in cōsi. xlix.

2 ☞ *Illa uerba ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc quæ per notarios apponuntur in instrumentis, quid importent.*

LEX LXIII.

1 Hiusmodi. †Potest expresse agi inter partes ꝙ adueniente conditione retro debeatur, & pro tempore præterito, ac si stipulatio fuisset pure interposita. h. d. In tex. ibi, [dena re.] id est decem: sed ꝓprie loquendo dena. significat bis decē: sed dic qđ not. Bar. §. eo. l. stipulatio ista. §. eū quę ita. In tex. ibi, [nō immerito dubitabitur. imo videtur qđ frustra dubitatū fuit ꝙ cōditio casualis in contractibus retrotrahať ad diē cōtract⁹, ac perinde habeť ac si cōtractus fuisset pure celebratus ab ipso prin. etiam si fuerit expresse actū: vt l. qui potior. & l. balneū. qui po. in pig. ha. sed certe illud procedit in stipulatione simplici, non annua. quo casu non grauatur promissor ꝙ cōditio retro trahať. sed efficitur cōditio stipulatoris melior respectu illorum qui postea cōtrahūt cū eodē ꝓmissore: vt in dictis legibus: hic loquitur in stipulatione annua: in qua grauatur ꝓmissor, si habet soluere ꝓ tempore præterito ante cōditionis existentiam. nā nunc vere non fuit debitū licet existens conditio fingat fuisse debitum. & hæc fictio videbatur non debere grauare debitorem: vt pro illo tempore ille habeat soluere. & in

2 hoc forte erat dubitatio. † Not. istam l. ꝓ verbis quæ apponū-

d tur per notarios quod promisit ex [d] nunc prout ex tunc & ex tunc prout ex nunc.

2 ☞ *si dico promittis mihi hunc bouem, cum sit asinus: & tu dicis promitto hunc æquū referendo te ad idem corpus, quod ista uarietas non noceat.*

LEX LXIIII.

Væ extrinsecus. † Superfluitas verborum stipulationem nō vitiat, si adsunt verba necessaria. nec etiam diuersitas inter interrogationē & responsionē, si in effectu idem important. h. d. Oppo. cōtra. primū dictū. quia actus extraneus vitiat stipulationem: vt j. eod. l. cōtinuus. in prin. Sol. illud quando contingit in facto, vel etiā in verbis, si haberent impedire cōtextū verborū stipulationis. vt si dico promittis mihi decē: tu respondes dimittamus pro nūc, vis mihi vendere talem rem & ego respōdeo sic, & facimus venditionē: postea respōdeo: promitto. credere ꝙ vitiaret stipulatio: quia nō fuit contextus verborū inter interrogationē & responsionē: hic vero sic: & idē in testamentis in casu quem tetigi. §. eo. l. stipulatio hoc mo-

2 do. † Cōtra secūdū dictū opp. quia varietas in nominibus ap-

Universidad de Deusto
Biblioteca

a C Infans non potest stipulari. Adde Bar. in l.j. ff. de noua.

loris tot librarū, quantū tot libræ auri cū pecunia recipiat interse functionē. Vnde vulgariter dicit tantū valent duo solidi quantū xxiiij. denarij: vna tñ glo. quæ est hic: & quæ semp allegat, dicit ꝙ etiā significat rem diuersam: si autē cōstat de corpore per demonstrationē factā ad oculū, vt si dico promitto mihi hūc bouē, cū sit asinus: & tu dicis ꝓmitto hunc ꝙuū, referendo te ad idē corpus, ista varietas nō noceret, licet sit in nominibus appellatiuis: quod not. ad declarationē l. si quis in fundi. Itē si cōstaret de corpore ex conuentione expressa facta inter partes, quia si egimus inter nos ꝙ cū nominauero bouē, sensero de equo: vt no. in d.l. si quis in fundi. & ꝙ cū nominaueris asinū, sensero similiter de equo, vt ibi loquit: ergo illa lex qñ aliter per cōiecturas posset cōstare, cum quia egimus ꝙ mitteres mihi equū, & incontinenti reperit instrumentū factū de boue. nam verisimile est ꝙ fuerit erratum. tñ iste error non prodest ad cōseruandū stipulationē, imo eā vitiat, secus si esset in nomine proprio tantum: vt in illa l. in prin.

LEX LXV.

SI minor. Quod quis non potest facere per se, nec per alium. h.d. secundū vnū intellectū glos. tamen non est verum simpliciter: sed dic vt plene no. in l.ij. §.j. de admini. rerū ad ciui. parti. dic ergo aliter, ꝙ sicut minor xx. annis nō potest manumittere seruū proprium nisi causa cognita corā iudice: vt in tit. de manu. vindi. Ita non pōt consentire vel stipulari vt seruus sibi debitus manumittatur: licet adhuc non sit proprius: quia videtur esse cum sit futurus, & hoc no. ad intellectū tit. de rebus corū. vt sicut minor sine decreto iudicis non potest alienare rē suā immobilē, ita nec rem immobilem sibi debitā actione personali, licet antequam tradatur nō sit sua. facit quod no. in l.j. C. si aduer. transact. Hic non sunt alia.

LEX LXVI.

LLa stipulatio. Stipulatio prætoria nō vitiatur: licet non cōtineat factū promissoris. hoc dicit. facit j. eod. l. quoties quis. casus est iste. dubiū faciebat hic. l. v. §. stipulatio. ś. eo. quia stipulatione debet quis promittere se aliquid daturum, vel facturū: sed hic neutrum promittebat: sed impersonaliter ꝙ res pupilli salua erit: sed subintelligitur se facturū & curaturū ꝙ erit salua: sicut ꝓmittit hominē sisti in iudicio: vt in d.l. quoties quis. & hoc quia est prætoria. alias non semper esse hoc verum.

2 ☞ *Promittens facere quod habeam decem, an teneatur dare?*

1 §. Eum qui decem. † Qui promittit curare ꝙ habeam decem nō pōt cōuenire vt decem det: quia liberaē dando idoneū promissorem.

2 h.d.gl. † Opp. de. l. si hæres iussu. de leg. j. Sol. si promitteres facere quod habeā decē, non videris hoc fecisse nisi des. vt in contrario: secus cū promittis curare: & hoc quando ista verba nō referunē ad certā & determinatā personā: alias idē importat vnū quod aliud: vt si promitteres curare quod Titius mihi dabit. nā tantū importat quantum si promitteres facere quod Titius dabit: & ideo notarij dicunt promittit se facturū & curaturū: apponēdo vtracꝫ verba secundū Doct. vt hic in j. glos.

LEX LXVII.

SIpoenam. Stipulatio dandi quando datio nō est simplex nec perpetua: sed reuocabilis dicitur potius stipulatio faciēdi: & ideo si si nō det, cōmittit ad interesse quod incertū: nisi sit apposita certa pœna. h.d. & no. istā l. Opp. mutuū est qñ fit de tuo meū: vt l.ij. §. appellata. ś. si cer. peta. si ergo promittis mihi mutuare centū, videris promittere dare: sed stipulatio dandi nō cōmittitur ad interesse, si nō detur: sed pcise ad dandū: vt j. eo. l. vbi autē nō apparet. in fl. & hic dicitur contrariū. In fi. gl. sup verſ. incerta. dicit ꝙ hic nō promisit mutuare, sed tradere, & ꝙ liberaretur tradendo pecuniā: & sic continet factū. argu. ś. eo. l. si rē tradi. hoc nō placet Doc. quia idē est tradere qđ mutuare. dic ergo ꝙ contrarium loquitur in stipulatione dandi simpliciter continentis dationem irreuocabilem. hic nō est simplex. sed continet dationem ad tempus, & irreuocabilem. Vnde non interest mea in tota quantitate, sicut in præcedenti interest, cum habeam ipsum reddere. sed interesse potest per aliam causam: quia soluam creditori meo, & euitabo pœnam, vel venditionem pignorum. & interesse potest esse minus quam centum: & ad hoc committitur. Sed contra. quia istud est interesse extrinsecum, cuius non debet haberi ratio. vt l. si sterilis. §. cum per venditorem. ś. de actī. empti. Sed dic quod istud est verum nisi posset cadere intrinsecum: vt in rebus æstimabilibus. puta vino, vel frumento, quorū pretia variantur ex tempore. Vnde in eis nō habetur consideratio nisi de pretio crescente, & decrescēte. quod dicitur interesse intrinsecū. vt in cōtrario. Nos loquimur in pecunia, cuius æstimatio semper est vniformis. Vnde cadit interesse intrinsecū: ideo venit intrinsecū: vt hic in tex. & glos. j. eo. libro homo. §. fi. & ibi no. hic nō u nt alia.

LEX LXVIII.

SI homo mortuus. Stipulatio pœnalis non cōmittitur si principalis stipulatio cōtinebat aliquid impossibile à principio, vel ex post facto nō interueniēte culpa vel mora ꝓmissoris. h.d. Oppo. ś. de. l. in illa. stipulatione si calendis. vbi committitur, licet mortuus sit qui dare debebat. gl. videtur dicere quod hic erat mortuus tpe stipulationis: ibi post. & istovltimo casu dicit esse distinguēdum inter iudicia & contractus. Tu dic verius, quod illa lex loquitur quādo stipulatio pœnalis incipit à precedēti conditione: vt si stichū nō dederis dabis mihi centū. q cōmittit ex solo euentu cōditionis, nō ratione moræ. Idē siue erat tpe stipulationis, siue post, etiā sine mora vel culpa cōmittitur: hic vero præcessit stipulatio de sistendo, quo casu illa cōditio si non sisteris intelligitur. i. si fueris in mora sistēdi, siue ergo erat mortuus tempore stipulationis siue post, nō interueniente mora vel culpa, ista cōditio non potest desistere qđ sit in mora: ideo nō cōmittitur tancꝫ appolita rei impossibili. & hoc qñ difficultas superueniens ex postfacto cōtigit circa rem promissam. Si autem circa personam promissoris, tunc non facit quo minus stipulatio cōmittatur mero iure: sed obst. exceptio. vt ś. si quis cau. l.ij. §. si quis in iudicio. & adde quæ dicam j. eod. l. ad diem.

LEX LXIX.

2 MVlier. Infans non potest stipulari. h.d. dic: vt ś. e. l. j. in prin. Casus est iste Non sunt alia. Sequitur. l. cū quid. & hic non expedit aliquid scribere: & prætermitto pro nunc. l. stipulationes non diuidūtur. & legetur. j. & hoc propter breue tempus: quia sumus prope festiuitates natiuitatis domini.

LEX LXXII.

NTerdum. Licet stipulatio sed sui formam sit pura: tamen interdū habet tacitā conditionē: & interdū tacitā diē. h.d. in effectu vsque ad. §. fin. De primo ponit tria exempla vsque ad versi. [sic qui Carthaginī & c.] & quæ tendunt ad idē videlicet cū promittitur aliquid quod nō est in rerū natura: sed esse speratur. nā habet in se tacitā conditionem videlicet si erit in rerum natura. Aliud exemplū ponit in ver. [Irē si operas.] quia si quis promittit operas certas vel incertas, non cedit dies nisi stipulator declaret locū vbi vult operas certas præstari: vel promilit incertas, quoſque stipulator declaret quas operas vult præstari, & istud dicitur operas incidere. Aliud exemplū ponit in ver. [si seruus.] quando hæreditarius stipulatus est hæredi futuro, non expresso proprio nomine. Nam non acquirit hæreditatem: quia non fuit ei stipulatus, nec hæredi futuro quousque sit adita hæreditas: quia ignoratur quis erit hæres in omnibus prædictis exēplis: nec obligatio nec actio nascitur antequā dicte cōditiones tacite existāt. & ita suspēdit tacita cōditio sicut expressa: vt habetur in l.j. de condi. & demon. in tex. & glo. de die autem tacita quæ inest, ponit exēplū in ver. [sic qui] quādo quis promisit dare certo loco. nā inest tēpus quod poterit ad locū peruenire. & hoc casu nascitur ciuilis & naturalis, & ante euentū dici. vt ś. e. l. cētesimis in prin. Sed an nascat actio: dic vt in l. ita stipulatus. j. e. in secunda quæstione per Bart.

2 ☞ *Post litis contestationem, an ultra oblationem requiratur consignatio? & depositio, ut debitor purget moram, & euitet rei periculum.*

§. Stichi

§. Stichi promissor † Debitor offerendo debitum, purgat morā & euitat rei periculum, de quo tenebatur propter moram. h.d. Adde & tertium effectum. quia constituit creditorē in mora: vt no. j. e. l. si seruus. §. sequitur. quia vltima mora nocet & attēditur. vt l. illud. de pericu. & commo. rei vendi. Casus est iste. & primo loquit in eo qui ꝓmisit certā speciē, qui liberatur ipso iure si species interierat ante morā, vel post morā purgatā. postea de illo qui promisit certam, quantitatem, qui liberat ope exceptionis si quantitas oblata pareat post obligationē: quia non perit res debita. cū obligatiōe quātitatis vel generis nulla species vel quātitas certa sit in obligatione: & sic de rigore iuris nō debet liberari: quia genus perire nō pōt. vt in l. incendium. C. si cer peta. Sed liberaretur de æquitate, ne mora creditoris noceat debitori. sed in primo casu perit res debita. Item id qđ dixi de quātitate ꝓcedit oblata, deposita, & consignata. quia tunc esset liberatus statim, etiā anteꝫ pecunia pereat: vt in l. obsignatione. C. de solu. Item si solū oblata, sed in iudicio: vt l. si rem. §. fi. de pigno. actio. debet ergo intelligi iste tex. in fin. qñ extra iudiciū: & quādo non fuit deposita & consignata: vt procedat. dum dicit, [exceptio nocebit.] Hic est vna glo. quæ cōiter per oēs reprobat. vult enim ꝙ iste tex. dū permittit debitori ꝙ offerat purgari morā, debet limitari tribus modis vt in ea. Sed Doct. dicunt ꝙ leges allegatæ in glo. loquuntur qñ oblatio fit ad finē vt offerēs liberet se à pœna vel interesse qđ incurrit ꝓpter morā in obligationibus facti. Sed quādo offert ad hunc finē vt purget morā cōmissam in re debita, & vt euitet periculū interitus: tūc quādocunꝫ offerat etiā post litis cōtesta. debet audiri. vt hic. & insti. de perpe. & tēp. act. §. fin. vbi patet ꝙ euitat iudiciū, & debet absolui ab obseruatiōe iudicij, quia non cogitur litigare qui vult soluere. vt in l. si reus paratus. ś. de ꝓcura. licet leges allegatæ in gl. vnū petunt, puta pœnā vel interesse, aliud offerunt, s. illud qđ erat ꝓmissum: vt nō condēnetur ad pœnā vel interesse. Sed si offert id quod petitur, vt si promisisti stichū vel centum, & fuisti in mora, postea peto eūdem stichū, vel centū, potes offerre quandocunꝫ anteſniam & cuitas iudiciū, secundū Pet. & alios antiquos. Docto. Ray. de forlí. vt refert Bar. aliquo tpe fuit secutus hāc opin. postea mutauit ꝓpositū, & adhesit gl. hic positæ. quia etiā hoc casu cū offerttur id qđ petitur, nō admittit simplex oblatio post litis cōtestationē, nisi ad finē euitādi iudiciū: sed quātū ad finē purgādi periculū post litis contestationē nō sufficit sola oblatio per l. sed & si alia. ś. de cōsti. pecu. Bar. aliquando im pugnabat dictum Ray. magistri sui quod Ray. habuit valde
2 molestum: & respondebat ad ratiōes Bar. † & postea Bar. volens defendere opinionem magistri sui ampliauit eam: & dixit quod post litis contestationem nō sufficiat sola oblatio: sed
a requaē cōsignatio & depositio nō solū quātū ad purgationē moræ & euitationē periculi: sed quantum ad euitandum iudicium per illam l. sed & si alia. & ita intelligit dictum suum: qui videtur velle aliquid dicere vltra Ray. & nisi ita intelligatur, nihil diceret vltra, mihi videtur quod quantū ad euitandū iudicium sufficiat sola oblatio, prout dicit Ray. ad quod. j. iudi. sol. l. ex iudicatum. Quantū vero ad euitandum periculum, dico quod si res perit postquam fuit absolutus ab obseruatione iudicij, liberatur: licet non consignauerit, nec deposuerit: sed duntaxat obtulerit: propter absolutionē, quæ debet sibi prodesse. Sed si pereat antequā absoluatur, tenenda sit opi. Bart. quod nō liberatur per solam oblationem, subaudi factam extra iudicium. secus si in iudicio, vel etiam extra, si facta fuit cōsignatio & depositio per illam. l. sed & si alia. Tene mēti: quia hæc male declarantur per alios.

2 ☞ *Si stipulor fundū sine propria appellatione, an valeat stipulatio?*
3 *Si stipulor modia centum tritici empti, & non dico de pretio, an stipulatio dicatur continere certum?*
Quid si stipulor centum modia tritici melioris, & non dico optimi?
4 *Omne comparatiuum retinet significatum positiui.*

LEX LXXIII.

1 STipulationum. † Stipulatio tunc dicitur certa, quando continet aliquid certum in substātia qualitatis & quātitat is & si quodcunque istorum deficiat, dicitur incerta. h. d. cum prin. l. seq. vsqꝫ ad §. fundi. & ista inuestigatio est necessaria: vt sciatur quæ actio detur: quia quādo cōtinet certū datur certi condictio: vt l. certi condictio. in prin. si cer. peta. sed quando incertū, datur actio ex stipulatu. eod. tit. l. si quis certum. Item quia quādo certum, statim potest agi: sed quando incertū differtur quousqꝫ certificatū fuerit: vt ś. l. ꝓxi. in prin. & est aduertendū ꝙ ista tria nō semper requiruntur vt cōcurrant: sed solum cum quis stipulatur quantitatem consistentem pondere, numero, vel mensura: vt vinum oleum, vel frumentum. quando autem stipulatur speciem, sufficiunt duo, videlicet quod sit certa in substātia & qualitate: vt fundus est substantia, Tusculanus: ecce qualitatē. non autem requiritur certificatio quantitatis: quia quātitas cōsistit à capite vsqꝫ ad pedē quia videtur stipulatus totū secundum Pet. & idem in habentibus quandam determinatam formam à natura, vt homo, ecce substātia: stichus, ecce qualitatē: nec expedit de quantitate mentionem facere. Item cum quis stipulatur pecuniam: & sic genus consistens numero sufficit expressio substantię: vt aureos, vel argenti. quanti. puta, decē. Nec expedit exprimere qualitatem: quia licet sint diuersarū qualitatum aurei, si tamen tantum valent aurei vnius qualitatis quantum alterius, hoc sufficit: quia inspicitur valor extrinsecus. Si autem aliqui plus valent quàm alij, intellige actum de minus valentibus: vt in l. nummis. de lega. iij. & ista fuerūt de mente gloss. quæ est in l. vbi autem. quæ incipit non ergo.
2 in versic. sed certe illud. licet inepte loquatur. † Circa l. sequen. quæro. & primo. An valeat stipulatio si stipulor fundū, sine propria appellatione text. hoc innuit quod sic, dum dicit quod stipulor incertum: sed dic contra: vt in l. cum post. §. gener. de iure dotium. & l. ita stipulatus. in princip. cum ibi not. ś. eodem. & ad istum tex. respondeo quod stipulor, id est volo stipulari incertum: sed non stipulor, quia non valet. Vel dic quod stipulor de facto, non de iure. Nam quædam certitudo vitiat stipulationem, quando est omnimoda: vt in casu isto: quædam non vitiat, quando non est omnimoda: sed sufficit stipulationem dici incertam: & ideo voluit gloss. j. eadem l. §.
3 qui sortem. † Item quæro, quid si stipulor modios centum tritici empti, & non dico quo pretio, an dicatur continere certum? tex. hic innuit quod non. Ray. contra: quia intelligitur de eo quod frequentatur in patria vbi venit fienda solutio, id est de eo quod ibi nascitur, vel si non nascitur: vt Venetijs de his quæ consueuerunt ibi portari per mare. Sed Ange. videt dicere ꝙ nō valeat stipulatio propter incertitudinē, ꝙ nō
4 placet. † Item quęro quid si stipulor centum modos tritici melioris, & non dico optimi? Respondeo adhuc continet, incertum, sicut si dixissem boni: quia sicut reperi triplex bonū: vnū quod est bonum: sed non melius: & sic stat in significato positiui. Aliud quod bonum & melius, & sic comparatiui. Aliud quod est bonum & optimū. & sic superlatiui: & propter hoc dicitur continere incertū vt hic ita cum dixi meliores: quia reperitur melius quod non est optimū, & melius ꝙ est optimū. Sed optimum non distinguitur in plura. Sed quare non dicit cōtinere certum, etiam si simpliciter dixit tritici, cum reus liberetur etiam soluendo de tritcis: vt no. in l. fideiussor. ś. manda. Respōdeo quia potest soluere etiam bonū & melius, & optimum: & forte sibi expedientius est, & si est variabilis obligatio ex potestate debitoris: vnde redditur incerta: vt j. ead. l. §. q illud. & not. text. quod omne comparatiuū retinet significatū positiui: & quod bono, melius reperitur: & semper ad hoc allegatur.

a ¶ An autē oblatio sola morā purget, vide abunde per doct. in l. si maior. C. de transac. vbi not. Et per Bar. in l. acceptā. C. de vsur. & l. si seruū. §. de illo. & §. sequitur. hoc titi. & lege de peri. & cōmo. rei ven. & Alex. in l. insulā. ij. col. de verborum obliga.

LEX LXXIIII.

VBi autem.

§. Fundi. Stipulatio non dicitur certa quando continet aliquid quod est variabile secundum rei naturam. h.d. vsque ad §. sed qui vnum. Idē si est variabile ex potestate debitoris: vt in §. qui vero. & sic non sufficiūt illa tria

a ¶ Tot stipulationes. quare inuenta sit stipulatio. vide p Alexan. de Imo. & ista rubri. & ibi Iason. diffuse.

de quibus in l. præcedenti. vt dicatur continere certum: imo requirūtur alia duo: q id quod deducit in stipulatione nō sit variabile secundum sui naturam nec ex potestate debitoris. Et de primo ponunt hic duo exempla, cū stipulatur vsusfructus. nā cū finiat morte, & capitis diminutione, quia dicit variabilis: quia ignorat quantū debeat durare. Itē stipulor partē Arethusæ, vel fructus nascituros qui an nascent ignorat. In gl. quæ incipit, deduxisse hęc vera. nā qui stipulatur vsumfructū quantitatis quæ vsu consumit censet stipulatus dñium illius quātitatis, sine quo nō pōt habere vsumfructū. & sic est vsusfructus impropriè. vt de vsufru. ea. rerū quæ vsu consumū. l. ij. Sed quid si stipulatur dari certam quantitatē. dicit stipulatus certum. vt in l. præcedēti. hic vero poterat haberi vsusfructus sine dominio fundi.

2 ☞ *Si quis coram notario & testibus dicat quod ipse testatur in omnibus & per omnia prout continetur in quadam schedula sua manu facta, quæ est penes talem religiosum, an tale testamentum valeat.*

3 §. Sed qui vinum. †Sufficit rē esse certā etiā p relationē ad aliud. h. d. cum §. se. Dubitatio erat hic quia debet esse certū ex ipsa promissione: vt in l. præcedenti. sed non sic hic. certe si nō haberemus istum tex. per illā l. dicendū esset contrariū: sed Iurisconsultus hic interpretatur vt videtur certum ex ipsa pronūtiatione, postquā refertur ad corpus quod est certū in rerū natura, licet nō sit penes nos, vel licet non specificē expresse. & aduerte q in ver. [qui vero.] quidā dicebāt cōtrariū in casu qui ibi ponit vt ibi patet vsq; ad ver. [quāuis.] sed ibi Iurisconsultus illā opi. corrigit dicēs q nō videt rationē diuersitatis inter casus positos in versi. illo, [sed qui vinū.] & casus positos in sequēti. & inducit Ange. istū tex. q cū in appellatione ab interlocutoria sint expressæ causæ grauaminū. vt in cle. appellati. de appella. satis videantur exprimi si appellans refert se ad acta: sed hoc non verū quādo nulla fieret omnino certificatio. vt si diceret appello ex causis grauaminū quæ cōprehēdunt ex actis: vel si diceret quia grauatī me in exceptionibus p me positis: sed debes specificare quas exceptiōes puta pacti, vel præscriptiōes. & post ea sufficit dicere vt appareret ex actis. Tu vide not. per Bald. de hoc passu & singulariter in l. minoribus. C. de his quibus vt indignis. vbi dicit aliqua satis singularia. † Facit etiam ille tex. ad quæstionem not. per Bar. in l. si ita scripsero. de condi. & demon. de illo qui dixit coram notarijs & testibus q ipse testabatur in omnibus & per omnia prout continetur in quadā schedula sua manu facta, quæ est penes talem religiosum: q illud testamētū valet: licet leges dicāt q saltē hæredis institutio debet specificari corā testibus, vt eā audiant & intelligāt. vt in l. hæredes palā. de test. C. & l. iubemus. quia hoc pōt fieri explicite. quod tantūdē valet, vt hic patet iuncta l. præcedenti.

2 ☞ *In obligatione alternatiua, si creditoris est electio, non habet necesse formare libellū alternatiue. sed potest alterum de alternatiuis petere.*

3 §. Qui illud quod. †Qñ stipulatio continet aliquid variabile ex potestate debitoris dicitur cōtineri incertū. h. d. cum §. seq. & po. duo exēpla. V nū qñ cōtinet facti ū. nā est in potestate debitoris vel illud facere, vel soluere æstimationē eius: vt §. eo. l. in stipulationibus. in fi. Aliud exemplum in stipulatione alternatiua, quando ipsius p̄missoris est electio. nā pōt variare: vt j. e. l. eū q certarū. §. fi. † No. in § illud quod in obligatione alternatiua si creditoris est electio, nō habet necesse formare libellū alternatiue: sed pōt alterū de alternatiuis petere: vt patet circa fin. dum dicit: [cū ei liceat vel hominē tātū & c.] non sic qñ est electio debitoris: qa videt petere plus: ideo debet libellū dictare alternatiue: vt ibi. de act. §. curare. & l. iij. §. de eo q certo loco.

4 ☞ *Si aliqui contraxerunt inuicem societatem pro certo tempore, cum pacto quod ille qui administrabat societatem teneretur quolibet anno reddere rationem lucri, an hoc pactum stipulatione vallatum, dicatur continere plures stipulationes?*

5 §. Qui sortem. †Potest vna stipulatio continere certū & incertum respectu diuersarū rerū promissarū. h. d. In tex. ibi. [qui sortē stipulat.] scilicet certam: puta centum: & dū dicit, [V suras quascunq.] potest intelligi duobus modis: vt in gl. & primo modo nō vadit stipulatio vsurarum, propter omnimodā incertitudinem. Secundo sic: quia potest certificari. In tex. ibi: [tot stipulationes.] sed contra de l. si stichum. §. stipulatio. §. eo. Solu. ibi qñ stipulatio annua & menstrua non conferebatur in certū euentum futurum. quo casu est vnica pro omni tempore: hic secus in casu quo nō solueret sors. & istud erat incertū an & quādo solueretur: ideo redduntur stipulationes plures. & hoc voluit Bar. in l. si seruus communis meus & castrensis peculij. de stipu. seruo. † & hoc anno inducebā in casu de facto, cū plures cōtraxissent adinuicē societatē pro certo tēpore, cū pacto q̄d ille qui administrabat societatem quolibet anno deberet reddere rationem lucri. An hoc pactū stipulatione vallatū dicat continere plures stipulationes: an vnam pro omnibus annis. q̄d erat necessariū scire, ad sciēdū an per lapsum cuiuslibet anni esset constitutus in mora: quia si sunt plures, nō est constitutus: cū tempus apponatur causa multiplicandæ obligationis: vt no. Bar. in l. ita stipulatus. j. eo. & certe cū cōferetur in futurum euentum scilicet si erit lucrum, videntur esse plures: quia erat incertum an erit vel non: hic non sunt alia.

§. Hæc stipulatio. Stipulatio dandi nō est variabilis ex potestate debitoris: quia non liberatur soluendo æstimationem, vel interesse: sed potest præcise compelli ad dandum: ad hoc semper allegatur iste. §. & etiam q dari est accipientis fieri. In text. ibi: [certi esse.] quia non est variabilis ex natura rei, vel potestate debitoris, sicut stipulatio facti: vt §. ead. l. §. qui id quod. & continet certitudinē de qua in l. præcedenti. In tex. ibi, [dominiū omnimodo efficiatur stipulatoris.] Fallit in tribus casibus, in quibus in obligationibus dandi post moram succedit obligatio ad interesse. Primo quando descendit ex cōtractu innominato: vt l. naturalis. §. j. de præscri. verb. Secundo, quando non est de simplici & perpetua actione: sed temporali: vt §. eo. si pœnam. Tertio cum quis stipulatur dari non sibi: sed alteri: quia potius reputatur stipulatio facti. & si nō detur agitur ad interesse: vt j. eo. l. liber homo. §. fi. & §. eod. l. stipulatio ista. §. si stipuler. & §. si quis insulam.

2 ☞ *Si stipulor à te seruum quem elegerit, Titius, facultas eligendi quam habet Titius, non transmittitur ad eius hæredes, cum non habeat actionem quam transmittat.*
An transeat in cessionarium: qui ceditur illa actio?

3 *Si sic stipulatus aliquid fieri arbitrio meo, an facultas arbitrandi transeat in hæredem meum?*

LEX LXXV.

1 I Stipulatus. †Facultas eligendi collata in personam serui vel filij familias non acquiritur patri, vel domino: sed remanet apud eos: licet obliga. & actio super quibus competit, acquiratur: bene tamen transmittitur ad hæredes eius cui competit, sicut transmittitur ipsa obligatio & actio. hoc dicit. In tex. ibi, [& ideo.] mutat casum: quia supra quando ego fui stipulatus, hic quando seruus meus, vel filius meus quem ipse elegerit: & in primo casu locū habet q̄d ibi subijcietur in versi. in hæredes tamen. in secdo q dicitur hic. Sed opp. q in personā serui nō possit conferri hæc electio: vt j. de verb. sign. Solu. hic loquitur in electione liberæ voluntatis: quæ dicit potius esse facti quàm iuris: ibi in electione non libera, sed quæ cōferē in arbitriū. & sic tanquam in bonum virum quæ dicit potius iuris quam facti. si ergo seruus stipulatur aliquid fieri arbitrio suo, non valet stipulatio per illam legem secundum Bart. hic. alij contra quasi videatur collata in arbitriū boni viri subducta eius persona: vt in l. de lega. ij. sed Bar. dicit nō valere: quia in arbitriū incertæ personæ per l. si merces. §. loca. in prin. cuius opi. videtur verior non per suam rationem, sed quia ipse non potest arbitrari: & ab eius persona est recedendū. siue noluit siue non possit: vt §. eo. l. si quis arbitratu. In gl. ij. in fi. ibi: [dic ergo.] hæc est optima solutio per quam ostenditur ratio diuersitatis quare magis transmittitur ad hæredem quàm transeat in patrem, vel dominum: quia si ad hæredes non transmitteretur: cum sit mortuus ille cui competebat ista facultas eligendi perderetur: quia non esset qui eligeret. sed non sic: licet non acquiratur patri, vel domino: quia supereſt persona filij vel serui q possent eligere. & interest debitorum: vt ipsi eligant potius quam pater vel dominus: quia possunt aliquando eligere: ex qua

quo sequitur quod si serui essent mortui, vel etiam exirent potestatem per emancipationem, vel manumissionem, & sic pater vel dominus non posset eos compellere ad eligendum, posset ipse pater vel dominus eligere electio ne reddat inutilis. & probatur in l. si Pamphilo. de opti. lega. Itē sequitur, q̄d qua ratione transit in hæredem, trāsire pōt in legatarium, cui etiā legata est illa actio pro qua competebat: vt l. si sic. §. si quis ita. de leg. j. Sed opp. quod in hæredem transeat. argu. §. eo. l. cū quis sibi. Solu. hic in electione quæ competebat p executione iuris trāsmissibilis in hæredē. s. actionis quā habebat defunctus. V nde sicut actio trāsmittitur, ita & facultas eligēdi. argu. optimū. §. de sta. libe. l. seruis si hæredi. contrarium loquitur in facultate facti quæ non competebat pro executione alicuius iuris trasmissibilis ad hæredem. † V nde si stipulor à te seruum quem elegerit Titius, facultas eligēdi quā habet Titius non transmitteretur ad eius hæredes, cū nō habet actionē in quam transmittat per illam. l. cum quis sibi. Sed an transeat in cessionarium cui ceditur illa actio? dic secundū doc. q sic, si fiat cessio ex cā necessaria: vt quia capiatur illud nomē debitoris insolutū per creditorem sicut trāsit in hæredē, in quo dicit alienatio necessaria: vt in l. j. de fund. dota. Si vero cessio fiat ex causa voluntaria, tunc aut semel fuerat in aliū trāsmissa, puta in hæredem, vel legatarium: & tunc est effecta transmissibilis etiam in cessionariū. ar. eius quod dicitur de mero imperio semel delegato per Principē. vt not. in l. pater filium. §. xv. de leg. iij. & facit l. si ipsa. §. quod met. cau. & hoc voluit Bal. in d. l. si sic. §. si quis ita. licet hic non tāgat, alias in cessionarium nō transferretur sola actione cessionis, potest tñ specialiter sibi cōcedi facultas eligendi: & cōstituti procurator ad hoc: dūmodo detur mādatum de certa eligēda, nā per generale mādatū hoc fieri nō posset: quia videtur electa industria eligere debētis: ideo non pōt alteri cōmitti per l. fi. §. j. §. de diuer. & tempo. præscri. non sic in electione prælati ecclesiastici: non pōt vnus de canonicis constituere procuratorem ad eligendum illū qui sibi videbitur eligendus: vt in c. si quis iusto. de elect. lib. vj. qa illud ius eligendi cōpetit tibi à iure præscripto, & sic ordinario: hic vero ex facto cōtrahentiū. V ñ nō debet fieri p̄iudiciū debitori. §. sequit. † Et quæro quid si fuit stipulatus aliquid fieri arbitrio meo. An facultas arbitrādi trāseat in hrdē meū, videt q sic per hunc tex. cōtrarium dicit: quia hic loquitur in facultate eligēdi: quæ est libera, nō submissa iuris regulis. & sic est facti potius quàm iuris sed hoc arbitrium iuris est: vt in l. illa verba. de verb. sig. & in eo non receditur à persona si nō arbitror: vt §. eo. l. si quis arbitratu. hic non sunt alia.

2 ☞ *Verbum oportet, quod importet necessitatem.*

3 *Si quis iurat seruare statuta, an teneatur seruare non solum præsentia: sed etiam futura? & nu. 4.*

4 *Clausula non obstantibus quibuscunque statutis in rescripto apposita, an intelligatur etiā de statutis futuris.*

5 *An ratione eius quod debetur de præsenti possit peti fieri condemnatio etiam pro futuris annis?*

6 §. Cum stipulamur. †Verba præsentis tēporis ad futura non trahunt. ad hoc allegatur. & j. eo. l. si a colono. † In tex. ibi. [dare facere oportet.] No. q̄d istud verbū importat necessitatem. nimirum si non veniunt debita cōditionalia, vt in dict. cū ad illa nō poterit cōpelli. Idē tñ si apponitur aliud verbū de præsenti: vt tu promittis dare q̄d mihi debes. nā intelligitur debes simpliciter, & de præsenti per l. si ita. de auro arg. leg. quia cōditionalia vel in diem, tu nō debes cum effectu. Si vero esset verbum præsentis tēporis: sed essent verba indefinita, secus. Vnde cōsuluit Io. an. si testator grauat hæredem suū q soluat omnia debita Titij, tenetur soluere etiā debita conditionalia, vel in diē: ar. in l. si seruitus. de ser. vrba. p̄dio. † & si quis iurat seruare statuta tenet seruare nō solū p̄sentia: sed q̄ fiēt in futurū: dūmō sint licita & honesta: alias sec⁹: vt in c. j. de iureiur. li. vj. nec ob. c. pe. eo. ti. in antiquis: quia ibi erat verbū edita q̄d est præteriti tēporis. †. & si in rescripto cōtinet clausula nō obstantibus q̄buscunq; statutis, intelligitur etiā de futris. No. Dy. & Bart. in l. si mihi & tibi. §. in legatis. de le. j. Sed cōtra: quia istud verbū debita: & istud verbū statuta: vel statutis. videntur de præterito: ergo multo minus trahunt ad futura. Solu. nō capiunt in vim participij, puta debitus debita debitum: vel statutus statuta statutū: sed in vim nominis, puta hoc statutū statuti: & hoc debitū debiti, & isto modo pōt seruari hæc opi. & inducūtur ad clausulā codicillarē, si dicat si nō valet iure testamēti &c. & tūc valebat: sed postea rūpit natiuitate posthumi, q illa clausula nō operetur. dicat ergo si nō valet vel valebit. † In tex. ibi: [nō vt in iudicijs etiā futurū.] qa in iudicijs possunt deduci interdū etiā ea q̄ nō debent de præsenti: sed sperantur deberi in futurū: secūdū vnā expositionē gl. & bonā. regulariter cōtra, vt in l. nō quē admodū. §. de iudi. Sed qñ est q poterint deduci futura? dic in obligationibus indiuiduis. qa ratione eius q̄d debet de p̄senti pōt peti cōdēnatio etiā p futuris annis: siue descēdat ex vltima voluntate, siue ex cōtractu: ne quolibet anno teneatur de iure suo litigare: vt in l. male agit. C. de præscri. xxx. an. & hoc tenet glo. in d. l. nō quē admodū. & Bar. §. pxi. §. pen. & hoc in obligatione principali: sed in accessoria vsurarū aut creditor exigit sortē i. petit: & tūc idem, vt poterit petere cōdēnationē fieri ad sortē & vsuras futuri tēporis quousq; sortē soluerit: vt in l. j. C. de sen. quæ sine cer. quanti. secundū verū intellectū: licet gl. ibi multū vacillet. aut non petit sortē, & vult petere cōdemnationē fieri pro vsuris futuris, & non debet audiri; cū sit in potestate sua impedire cursum vsurarū petendo & consequendo sortē & iste est casus in l. j. §. j. §. de vsu. Quid aūt de fructibus futuri temporis, an poterit petere cōdēnari ad restitutionē fundi, & etiā fructuum percipiēdorū post sententiam quousq; fundū restituat: dic: vt notat Bal. in auc. q locū. C. si secundo nup. muli. pōt etiā deduci in iudicio tēpus futurū vbi nō cadit de præsenti perfecta traditio: vt in confessoria & negatoria, in quibus præstatur patientia: quæ tractū futuri tēporis habet: vt l. harū. §. si serui. vendi. Itē ratione delicti quod est de præsenti: vt si deleuisti Chyrographū, vel instrumētū meū continens debitū conditionale. nā delictū est de præsenti: sed interesse meum est de futuro. & ex primo oritur actio. l. A ql. quā de præsenti possum intentare, & petere cōdēnari ad interesse meū cū cōditio vel dies euenerit & sic cōditio: sed differt exactio vt in l. aquiliana si delictū. §. ad leg. aquil. & aliqñ fit exactio de præsenti. l. locum. §. condemnatio. de tab. exhi.

2 ☞ *Paria sunt dicere promitto tibi tale quid sub pœna centum, & dicere si non soluere promitto centum.*
Quid in præcepto iudicis, si mandat aliquid fieri sub tali pœna, an videatur condemnare ad pœnam si non fiat?

3 *Episcopus si mandat fieri aliquid sub pœna excommunicationis, an ille sit excommunicatus eo ipso quod non facit.*

LEX LXXVI.

1 A Ad diem. †Per lapsum dici appositi ad solutionē cōmittit pœna etiā cōtra hæreditatē iacentē. h. d. ista singularis. l. quæ ad hoc semp allega
2 tur. In tex. ibi. [sub pœna.] allegat iste tex. q paria sunt dicere p̄mitto tibi tale quid sub pœna centū: & dicere si nō soluero, promitto centū: quia illud verbū sub pœna importat p̄missionē pœnæ. & de hoc est glos. in l. rescriptū. in §. si pacto. §. de pactis. nō sic in præcepto iudicis. si mādat aliquid fieri sub tali pœna nā nō videt cōdēnare ad pœnā si nō fiat. sed cōdēnare de cōdēnando. ideo licet nō fiat, nō pōt exigi pœna: sed debet citari ad dicēdū cām quare nō debeat ad pœnā cōdēnari: quia forte habuit iustū impedimētū, p̄pter quod pœnā euitaret. & hęc habent in l. iij. §. si ad diē. j. de re mili. & ibi p Bar. & p glo.
3 in l. j. de sagit. † quæ dicit idē si eps mādat fieri aliquid sub pœna excōicationis: quia nō est excōicatus eoipso q non faciat: ideo cōsueuerūt addere q nūc ex prout ex tūc proferimus in his scriptis: & tūc erit excōicatus. pro quo vide in c. relatū. de iure patro. & in c. sicut. de simo. in gl. Simile ei q hic dicit habemus in pignore: quia paria sunt si reperiē in instrumēto q talis mutuauit sub tali pignore: & mutauit cētū, & recepit tale pignus, vel pro quibus fuit talis res pignorata: vt no. p Bar. in l. fundus. de annuis leg. & in l. codicillis. §. instituto. de leg. iij. In tex. ibi. [pecunia p̄missa.] & sic pœna apposita datiōi pecunię nō vī apposita in fraudē vsurarū, & pōt peti: sed dic de hoc vt no. Cy. in l. cū allegas. C. de vsuris. & Bar. j. eo. l. si stipulari sumus. In tex. ibi. [mortuo p̄missore.] subaudi nō soluta pecūia.

a ¶ Istud verbū. Ad de Bart. in l. Celsus. ff. de vsucap. & per Bald. in l. indicia. C. de rei vendi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Ex clausula si qua mihi iusta causa. Ad de Vrtalem de cāpania in tractatu clausularum.

In tex. ibi. [cōmittetur pœna.] Sed contra. quia defectus non fuit in mora, nō solvit ante aduentum diei. vt §. e. l. cū filius. in fine. nec hæreditas iacēs videt in mora cōstituí posse: quia nō posset cōstitui in vera mora per interpellationē. vt l. is cui. §. cessatū. vt in pos. leg. ergo nec in finita per lapsum diei: & istud faciebat dubiū. Est ergo dicēdum q̄ ista pœna cōmittit lapsu diei potius q̄ ratione moræ: vel q̄ hic plus operat mora ficta: quia venit & descendit ex contractu defuncti, quàm posit operari mora vera: qa illa non posset induci. Sed adhuc cōtra. quia difficultas vel impossibilitas superueniēs ex facto facit pœnā nō cōmitti: vt §. e. l. si homo mortuus. Sol. ibi quādo accidit in re ꝓmissa: hic vero in persona ꝓmissoris. Sed contra, q̄ idē sit in persona eius. vt in l. si vehenda. §. idem iuris. ad legē Rhod. de iactu. & in l. ij. §. si quis in iudicio. §. si quis cau. vbi dicit licet cōmittat de rigore ob. exceptio. quædam. vt refert glos. hoc fatent: & limitant istam legem per illa iura: quæ glos. reprobat. & bene. Nec obstant illa iura quæ loquunt in obligationibus facti, in quibus difficultas superueniens magis excusat debitorem, hic in obligatione dandi secundū Dy. quod etiā Bar. sentit in l. quod te. si cer. peta. & in l. continuus. §. illud. j. eo. dixit tamen Dy. in c. cū quis in ius. de regu. iur. lib. vj. q̄ licet nō detur exceptio mero iure, competit tamen hęredi postea adeunti restitutio in integrum ex clausula si qua mihi iusta causa. a q̄ etiā tenet Bart. hic. Sed ista fuit antiqua quæstio, quam refert Specu. in tit. de loca. §. nunc vero aliqua. ver. xix. & versi. seq. & ibi refert opi. contrariam, q̄ non detur restitutio nisi dies fuerit elapsus post aditam hæreditatem, & hærede ignorante: quia tunc cōmittitur contra ipsum hæredem, qui propter suam ignorantiam iustam potest restitutionem implorare. vt etiam dixi in simili casu, quando hæres esset pupillus, vel minor & ignorans. §. eo. l. cū filius. §. in hac. secus si hæreditate iacente: quæ repræsentat personam defuncti: & sic videtur committi contra defunctū: cui non competeret restitutio in integrum si tenebatur ex sua promissione: sed bene potuisset competere si tenebatur ex facto eius cui successit. & tunc etiam si liberetur, iacente hæreditate competeret. & vide ibi pulchras rationes: licet Bar. & alij non allegent. Vltimo oppo. de l. pecuniā. in fi. §. de vsu. Sol. ibi est casus econuerso quando decessit creditor ante diem, & postea dies eueniat hæreditate iacente: tunc non committitur contra debitorem qui non habuit cui solueret, q̄ intellige sape si fecit debitum suum, offerendo coram publicis personis, & protestando q̄ per eum non stat quominus soluat: alias cōmitteretur. & hoc per l. mulier fundos. §. de leg. cōmiss. vbi ꝓbantur hæc prædicta. quod etiam interdum prodest creditori vt cōmittat cōtra hæreditatē iacentē, etiā si nō erat apposit⁹ dies: vt in pecunia traiectitia, quam promisit dare ad stipulationem creditoris. §. de naut. fœno. l. ij. seu ij, alias regulariter si non erat apposita dies contra hæreditatē iacentem non cōmittetur pœna. nec etiam contra debitorem absentem sine dolo vel malitia: vt d. §. cessatum. & l. sciendum. §. fin. de vsuris. quia plura dixi quæ doct. non dicunt.

LEX LXXVII.

SI filiusfamilias. Quātū ad acquisitionē fiendā inspicitur tps stipulationis interpositæ: nō tps quo euenerit cōditio. h. d.

In tex. ibi, [& sub conditione.] s. extrinseca. secus si intrinseca: puta cū ero mei iuris: vt in l. & hæredi. §. filiafa. §. de pact. & j. de stipu. seruo. l. fi. & dic vt ibi. In gl. magna. ibi, [secus in legatis. Et est ratio: quia in legatis conditio etiā casualis vel mista nō trahitur retro: vt l. j. §. j. ad Sille. & ibi no. acquirit ergo actio ex testamēto vt ex tūc. vnde cū nō reperiatur sui iuris acqritur ipsi filio: licet tēpore mortis esset in patria potestate.

In gl. ibi, [sed fuit subsecuta numeratio. dic clarius, q̄ hic loquitur in cōditiōe casuali vel mista, quæ retrotrahitur: vt in l. potior. & l. qui balneum. qui po. in pig. ha. in ll. cōtrarijs conditio erat potestatiua. nā si stipulor a te cētū q̄ tibi numerabo, & sic est cōditionalis, si sequatur numeratio: in potestate mea est numerare, vel nō numerare, & etiā tuā recipere, vel nō recipere, & nō incidere in obligationē: si ergo recipis, obligaris: vt ex nunc recipis, nō vt ex tūc vt ꝓmisisti: sed q̄n est casualis vel mista obligaris inuitus. & per hoc patet in l. fi. quæ res pig. ob. pos. & l. j. q̄ po. in pig. ha. vnde si tēpore stipulationis eram in potestate patris: & tēpore numerationis erā mei iuris, acqrit mihi actio etiā ex stipulatione. In glo. ibi, [si vero nō remunerandi. §. si filiofami.] ille §. ob. in duobus. Primo, qa dicit acquiri filio, & nō patri. vt in præcedenti contrario. Secundo, quia dicitur dari filio actionē in factū non mandati directā: & tñ in præcedenti casu dareť directa ex stipulatione: sed illud ibi: quia mandatum fuit factum tempore quo eram in patria potestate, vel ibi datur actio ex quadam æquitate: vt ibi not.

2 ☞ *In uenditione fundi ueniunt fructus existentes in fundo tēpore uenditionis: & quid si in contractu uenditionis fuit interposita stipulatio? & nu. 4.*

3 *In stipula. fundum dari, an ueniant fructus, qui inceperunt postea pendere?*

4 *Stipulatio interposita super contractu bonæ fidei, an sit bonæ fidei, & intelligatur secundum naturam contractus?*

5 *Si uenditor locauerat fundum ad pecuniam, an pensio ipsius fundi cedat emptori: an uero remaneat penes uenditorem.*

6 *In actione reali an ueniant fructus etiam percepti?*

1 §. Cum fundum. †In stipulatione fundum dari, nō veniunt fructus qui erant in fundo tēpore stipulationis. h. d. No. hic materiā difficilē etiā pessime declaratā per doct. videre meo. In tex. ibi, [futurū.] s. pendētes vt habeat dubiū. si enim essent separati à fundo & ibi adhuc essent, nulla esset dubitatio: quia esset res alia ab ipso, cū fundi nihil sit, nisi quod terra se tenet: vt l. fundi. in prin. de actio. emp. licet gl. mag. hic in fin. videatur intelligere de fructibus separatis à fundo. doc. trāseunt sicco pede, & nō declarant. In pēdētibus autē magna erat dubitatio: quia videbantur esse pars fundi: vt l. fructus pēdētes. de rei vēd. & l. seruus cōmunis. §. locaui. versi. & eū. j. de fur. †Sed iste tex. vult in stipulatione quæ est stricti iuris, videant fructus exceptuati, videatur ꝓmissus fundus sine fructibus: & ita intelligo istū §. nō sic in venditione: vt l. Iul. §. si fructibus. de actio empt. & 3 istud est subtile & nō declaratur per doc. †Opp. in g. l pluribus modis. Primo, q̄ veniunt fructus saltē à tempore lit. contest. vt l. videamus. ij. §. si actionem. §. de vsu. & l. cū fundus. in prin. si cer. pe. glo. hoc fatetur: & eā trāseūt doc. q̄ nō placet. nā intelligo tex. vt dixi super eo q̄ fructus pēdentes tempore stipulationis videant exceptuati, & promissus fundus sine fructibus, sequitur q̄ super fructibus non possum litem cōtest. facta super fundo. Nec ob. leges cōtrariæ: quia illas intelligo in fructibus q̄ nō pēdebāt tēpore stipulatiōis: sed inceperūt postea pēdere: quia ꝓmissor fundi sciuit: & tūc si post litis contest. pertinēt ad stipulatorem: si ante secus. etiā si post morā extra iudicialiter cōmissam: quod est singulare. Sed cōtra, quod veniant post moram etiam ante litis cōtest. vt j. eod. l. si fundum certa die. gl. soluit duobus modis. iunge ambas solutiones. & dic quod ibi loquitur in stipulatione rem tradi. quæ est facti: & in obligatione facti post moram succedit obligatio ad interesse. vnde ibi post moram venit interesse dādi quod si stipulator recepit propter moram, quod non recepisset si facta nō esset veniat etiam interesse lucri, quod recepisset, si mora facta nō esset: & sic veniunt fructus sati post moram promissoris: nō vt fructᵘ: sed vt interesse. Et differunt ista: quia sit peterentur vt fructus, peterentur illi qui sati & recollecti sunt per promissorem: sed quia petuntur vt interesse, petuntur illi qui sati & recollecti fuissent per stipulatorem si fundus fuisset traditus: qui possunt esse plures, vel pauciores: & istud etiā videtur sentire Spec. in tit. de fructi. & interesse. §. commune. in prin. hic vero loquitur in stipulatione fundum dari in qua post moram non venit interesse. vnde nec vt fructus, nec vt interesse possunt peti: sed si sunt sati post litem contesta. possunt peti vt fructus, si actor vult: alias vt interesse, si magis sibi expedit: quia forte plures ipse sciuisset. Quidam tamen dicunt quod etiam possunt peti pro emptore ante litis contestationem: non directo: vt fructus: sed per indirectum: quia morosus tenetur quanti res plurimi fuit à tempore moræ: si ergo tempore moræ contractæ fundus erat vacuus, & valebat centum, postea fuit satus, & vna cum fructibus valebat centum quinquaginta, possum petere ipsum condemnari ad dandum fundum vacuum, si vacuus est: & in tanto pluri quanto plus valuit a tēpore moræ, propter fructus, q̄ mihi nō placet: quia illud plus, nō erat æstimatio fundi: sed fructuū, & iura in quibus

bus se fundāt, loquuntur in estimatione rei debitę quando creuit post moram, vt. l. in hac. de trit. cum similibus. †Sed tertio op. de. l. Iulia. §. si fructibus. de act. emp. Sol. ibi in cōtractu bonæ fidei, in quo a plenior fit interpretatio, vt videať venditus cum fructibus: & cēsetur plus emptus, ꝓpter fructus. vnde dico q̄ venditor non poterit detinere expensas quas fecit in colēdo & serendo: cū censeatur habere maius pretium. & sic veniunt circa omnem moram. Nos loquimur in stipulatione, q̄ est stricti iuris. vnde etiā si fuisset apposita super contractu emptionis & venditionis, non venirent in ea fructus pendentes: sed esset necesse recurrere ad actionem ex empto. vt est casus in. l. ratio. §. j. de act. empt. nisi promisisset dare fundum, vacuāque possessionem tradere: vt lege si stipulatus. de vsuris. & ex hoc patet q̄ stipulatio interposita super contractu bonæ fidei, non est bonæ fidei: vt est casus in d. l. ratio. §. j. nec intelligitur secundū naturam contractus quantum ad fructus: licet quātū ad alia fortè secus. vt l. si legati seruí nomine. cū ibi not. de leg. 5 j. †Quid autē de pensione, si vēditor locauerat ad pecuniā, an cedat emptori, vel remaneat penes venditorem. tāgit in text. in d. §. si fructibᵘ. sed plenè vide p Bar. in l. fi. j. de iure fisci. Sed si fructus nō erāt sati, nec pendentes tempore venditionis: sed serūtur post q̄ vēditorē, an sint restituēdi emptori? dic q̄ si emptor solueret pretium, sic: quia eo ipso vēditor fuit in mora: vt l. curabit. C. de actio. empt. Si verò non solueret, est in potestate emptoris petere fructᵘ: & soluere pretium cum vsuris à tempore cōtractus, vl' dimittere fructus: & soluere pretiū sine vsuris: ita intelligo id quod no. gl. in l. Iulia. §. ex vendito. de actio. 6 emp. †Vltimò op. de l. fructus pendentes. de rei ven. breuiter ibi loquitur in actione reali. & quando fructus pendebant in re mea. Nam si essent à solo separati, venirent mihi restituendi si extant: vel si nō extant & possessor erat malæ fidei, vel bonæ fidei, & factᵒ est locupletior. quod dic vt plenè no. in l. certum. C. de rei vend. & ista est materia nostra, quæ loquitur in actione personali: vt d. l. videmus. §. si actionem. & quæ dicať adrē dandam: si autem ad rem restituendam, quæ olim fuit nostra: vel etiam nūquā fuit, vt in Fauiana: tunc in eaveniunt fructus citra omnem conte. & moram siue extabant tempore quo actio nata fuit, siue ceperūt extare post. vt d. l. videamus. in prin. & §. j. & § in fauiana. ex quibᵘ omnibus collige distinctionem per te ipsum. Si quæritur an veniant fructus: & an valeat condemnatio super fructibus perceptis non expressa certa quantitate. vide Bal. in authentica q̄ locum. C. si secun. nupserit mulier. & Cy. in l. cū propria. si quis alteri vel sibi. & Innocen. in cinter dilectos. de donatio.

2 ☞ *Licet dominus sit præsens, potest actus expediri per procuratorem procuratorio nomine: & quando tunc non acquiratur actio domino sine cessione.*
Protestatio an debeat fieri domino, si est præsens, & non procuratori?

LEX LXXVIII.

1 SI procuratori. †Procurator stipulando præsente domino quærit ei vtilē actionem sine cessione. h. d. & est casus specialis in quo per liberam personam alterius potestati non subiectam queri tur alteri actio. Sunt & alij actus de quibus inst. de inuti. stip. §. si quis alij. per gl. & tetigi in. §. alteri. In gl. ibi. [nam in prętorijs etiam si esset absens & c]. Tu dic nō esse differentiam inter prætorias & non prætorias: sed inter iudiciales & extraiudiciales. nam in iudicialibus siue sint prętoriæ, siue non, procurator stipulando domino etiam absenti querit ei vtilem sine cessione: vt l. in causę. §. fi. de procura. & in tali iudiciali debet intelligi. l. in omnibus quæ est. l. v. quā allegat glos. sed in extraiudicialibus secus regulariter: nisi dominus sit præsens. vt hic: vel nisi stipuler ex re domini: vt in l. procurator ex re. supra, de 2 procura. In glos. ibi. [item hoc valet in stipulatione,] id est verba obligatiua & executiua. Tu dic quod quando vtraque verba conferuntur in personam procuratorio nomine, tunc actio non acquiritur domino etiam præsenti, sed sibi procuratori: quam tenetur cedere domino, & in subsidium ipso procuratore absente vel mortuo quæretur sine cessione. lege prima, in fin. de institutio. supra de damn. infect. l. damni. §. fi. cum ibi no. per glo. Si verò obligatoria in personam suam, & executoria in personam domini, tunc non habet locum ista lex. si verò vtraque verba in personam domini, tunc non valeret stipulatio per. l. quæcunque. supra titu. primo. & hoc sentit ista gl. in eo quod sequitur: licet contrarium sentiat glos. in dicta lege, omnibus. in prima glos. dum assimilat procuratorem tutori vel curatori, qui possunt concipere vtraque verba in personā domini: vt lege, cū qui. §. si actori. cum sequen. de constit. pecunia. sed illa glos. reprobatur: & ista tenetur per illum. §. si actori. cum sequen. vbi fit differentia inter procuratorem & tutorem. & no. hic quod licet dominus sit præsens, potest actus expediri per procuratorem procuratorio nomine. facit. l. si dictum. §. si præsente. supra de euictio. vide Bartolum. hic superfluum. & ipsemet dominus debet actum gerere postquam est præsens. ad quod vide quod not. Ioann. b Andr. in cap. finali. de dolo & contuma. in nouel. vbi videtur dicere quod protestatio b non debet fieri procuratori: sed domino quando est præsens: sed in contrarium videtur casus in d. §. si præsente. hic non sunt alia.

a ¶ Et in quo ēt plura veniāt, quā de qbus actū est, vt habetur egregie & diffuse p Spe. ti. de loca. §. j. ad fi. & ver. locat. q̄ per inde nō est in stricti iuris cōtractibus, in quibus nō veniunt alia quā d quibus actū est. & habeť per eūdē Spe. ti. de cessi. act. §. j. Et adde quæ in illis tantū virtum habet bona fides, vt in stipulationē deducatur, nihilominus bonæ fidei ꝓmaneāt vt tradit Bart. in l. si fi gs cū aliter. j. j. conversi. & q̄ri. circa secū. ff. eo. ti. & l. ij. C. de rei vēdi. vbi vide Pet. de Suza.

b ¶ Quod ꝓtestatio. Adde Bart. in l. j. ff. de lib. agn. et in l. nō solū. ff. de no. ope. nū tia. & p Inn. in. c. cū in iuuētute. d ꝑsum.

LEX LXXIX.

Voties. In re dubia fumitur ille sensus qui facit rem realem & respuitur ille qui reddit actum inutilem. hoc dicit. quod dic vt hic in glos. final. & §. eodem l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. per glos. & de figuris & fallentijs. de quibus. in glos. j. vide in Spe. de dispu. ad vota. §. j. hic non sunt alia.

LEX LXXX.

Voties quis. In stipulationibus prætorijs potest quis promittere factū alienum: & videtur promisisse se facturum & curaturum. & in stipulatione facta post morā succedit obligatio ad interesse. & cum procurator stipulatur, videtur habuisse respectum ad interesse domini. hoc dicit de princip. vide Cyn. in l. j. in vij. q. de procur. & dixi. in l. stipulatio ista. in prin.

LEX LXXXI.

Emo rem. Non potest quis stipulari rem suā sibi dari: sed restitui sic. & etiam estimationem eius. hoc dicit. sed quid si stipulator simpliciter talem fundum, qui erat ipsius stipulātis? videtur stipulatus dari: & sic non valet: vt hic dicit textus. licet glos. innuat contrarium. & probat in l. si ita distrahatur. de contrahē. emp. sed contrà in l. quoties in stipulat. §. eod. Solu. si promissor habebat facultatem rei restituendæ, putarem per illam legem q̄d videatur magis stipulatus eam restitui: sed si non habet facultatem rei restituendę, locum habet quod. §. dixi.

2 ☞ *Si res debita fuisset eodem modo peritura penes creditorem: an teneatur debitor morosus de interitu.*

1 §. Si post moram. †Periculū interitus post moram pertinet ad debitorem, et 2 in mora dicitur qui litigat sine causa iusta. hoc dicit. glo. hic † tāgit vnum articulum, si res fuisset eodem modo peritura penes creditorem, an teneatur debitor de interitu. in quo fuerunt diuersæ opi. Bar. tenuit quod sic. quia morosus & fur æquiparātur: vt. j. proxi. §. pen. sed in fure non distinguitur: ergo nec in moroso, eum dictum puto verum in re dubia: sed si constarer, standum esset certo. per. l. si Asia. & l. si plures. §. deposi. & dixi quod te. supra. si certum petatur. dicitur ergo hic quod potest.

2 ☞ *Promissio ficti alieni quando ualeat, & quando non?*

LEX LXXXII.

1 NTer stipulationem. †Promissio facti alieni non tenet: sed si impersonaliter fiat, extenditur etiam ad factum alienum, si præcedit contractus ratione cuius ex illo teneatur: vel sit talis quem promissor poterit prohibere. hoc dicit. cum glos. & primò loquitur quando expresse promisit factum

Universidad de Sevilla
Biblioteca

a ¶ Quod iudiciū. Adde q̄ iudicium inter dum ponit pro sententia diffinitiua/ secundū Paul. de cast. in l.j.in iij. not. C. si aduer. rem iudica.

b ¶ Iudiciū reddit in inuitū. Adde glosin c.i. extra de iudi. & ibi do. Archi. in c.in primis.ij.q.j.

alienum vsq; ibi. [& qui spondet.] Secundo quando impersonaliter fuit locutus. & hoc voluit Mar. in tertia solutione.gl. ibi. [secundū Mari.] qui dixit verū in hoc. tamen simpliciter quia secundū dictū debet limitari q̄ limitat in prima & secunda solutione gl. In tex. ibi. [negotiū cōtrahit.] i. cōtrahi debet quasi dicatur stipulatio ad hoc vt valeat debet continere factum, vel donationē ipsius p̄missoris. & tunc videt negotiū contrahi inter eos: & sic valet. Si autem cōtinet factū, vel donationē tertij, nō videtur negotiū contrahi inter eos. & sic non valet nec vt ipse promissor obligetur: nec vt ille tertius obligetur, cum quo nihil est actum. In text. ibi. [non simplex abnutiuum spondet.] idest nō factum negatiuum concludas: sed etiam affirmatiuum: scilicet petrum facturū & curaturum quod dolus malus aberit: vel q̄ alius non impedit me quominus habere liceat. † Et pro declaratione text. & glos. recollige q̄ tres sunt casus. nam interdum quis refert verba ad personā suam super facto alieno, vt quia promittit se facturum & curaturum q̄ tertius dabit, vel faciet. & tunc sine dubio valet promissio: quia non promittit factum alienum: sed propriū, etiā si non præcedat contractus de cuius natura teneatur. & etiam si non sit talis quē poterit prohibere. & ita loquitur hic. Sexta solutio quam ponit gl. in versi. [vel hic promisit se curaturū.] Interdū confert verba expresse in personam extranei: quia p̄mittit q̄ ille dabit, vel faciet, seu q̄ non faciet & isto casu loquitur primus casus huius l. quia non valet promissio: & nō tenetur etiam curare quod ille det: quia peccat in forma. & hoc voluit dicere Mart. in tertia solutione ibi. [an expressum per me & per alios.] Fallit in stipulatione prætoria, in qua etiā dicto casu videtur promisisse se facturū & curaturū, vt ſ. eod. l. quoties quis. in versi. nā qui aliū. Item fallit quādo ipse promissor tenebat ad illud idem vt si tenebaris mihi in centū, & promisisti quod Titius fideiubebit pro te, vel constituet se soluturū. nam tunc etiā videris promisisse te facturū & curaturū: vt in l. quod autē. ỹ. j. & ibi per Bar. de consti. pecu. Potest dari tertia fallentia quando iurasses: quia iuramentū habet vim vt videris promisisse meliori modo quo valere potest: vt in l. cum pater. ỹ. filius matrē. de leg. ij. quod etiam tenet hic Ange. Interdū promissio facta est imperſonaliter: quia p̄misisti me habere licere, vel dolum malū abesse, vel rē à me non euinci. isto casu loquit secundus casus huius l. qui tamen debet limitari per primam & secundam solutionē glo. scilicet, quod tenearis q̄d tertius non impediat, si præcedit contractus ex cuius natura tenearis de facto tertij, vt vēditionis: vel si ille tertius est talis quem potes prohibere: quia est in tua potestate: vt in l. flumiñū. ſ. quāquā. de damno infect. tamen aduertendum quod illo tertio faciente cōtra, non teneris: tanquā tu ipse feceris: sed ex eo quod non curasti quod ille non veniet contra. & ita loquit quinta solutio. Ioā. ibi. [vel secundum Io. & c.] vbicunque autem dixi te teneri ad faciendum & curandum quod tertius nō faciat, tunc videris non curasse, quando sciuisti illum contra facere, & non curasti. & ideo cautum est tibi significare idem si potest tibi imputari cur non adhibuisti diligentiam in scindo: vt in casu l. in lege. ſ. loca. vel si potest tibi imputari cur à princip. non prohibiti. vt si fiat contra per tuum procuratorem generalem: vt supra eodem. l. in illa stipulatione. per Bar. vel per illum qui habet à te causam: sed tunc videris teneri potius tāquam tu ipse feceris per l. Titius. de seruis expor. & q̄d not. Cyn. in l. ea. lege. C. de condictio. ob causam. videtur ergo ex prædictis quod licet præcedat contractus venditionis, de cuius natura est quod tertio euincente tenearis: si tamen promisisti expresse quod tertius non euincet, non valeat promissio per primum casum huius l. sed satis videtur mihi durū: licet tex. cum glos. & Docto. hoc innuat. Nam primo videtur quod valeat, & exponatur secundum subiectam materiā quod facies, & curabis. & sic distinctio quę ponitur in tex. prima facie, quod verba non videantur attendenda: sed solum an præcedat contractus, de cuius natura teneatis, vel an sit talis quum possit prohibere. & tūc indistincte tenearis: qualitercunque verba sint concepta, an non: & tunc secus.

2 ¶ *Dissensus utiiat stipulationem, & quando habeat locum?*
3 *Iudicium non utiiatur. si reus in litigando senserit de alia re quàm senserit actor.*
Quid si apparet de dissensu in ipsa contestatione?
4 *Iudicium redditur in inuitum: & qualiter possit quis compelli ad litem contestandum?*
5 *Verba libelli debent interpretari secundum intentionem agentis, & verba exceptionis secundum mentem rei.*
6 *Declaratio verbi obscuri prolati in libello si non est facta per actorem: an possit fieri per eius hæredem?*
7 *Quid in verbo obscuro prolato à iudice, an possit declarari per eius successorem?*

1 **§. Si stichum.** † Si promissor sensit de alia re quā senserit stipulator, non valet p̄missio: sed si reus senserit de alia re quàm senserit actor, non vitiatur iudicium. hoc dicit iste. ſ. singularis. maxime in hoc secundo dicto. & semper allegatur. † Not. primo quod dissensus vitiat stipulationem, & reddit ratio. j. ibi: [nam stipulatio & c.] quam no. pro eo quod dixi. ſ. eod. l. stipulatio ista. ſ. si quis ita. Et aduerte. quia istud est verum quando apparet quod stipulator sensit de vno, & promissor de altero: & postea apparet duobus modis. scilicet ex verbis prolatis tempore stipulationis: vt si fui stipulatus stichum album, & tu promisisti stichum nigrum: vel ex verbis prolatis ante, vt quia dixeras inter amicos q̄ intendebas promittere stichum: sed nō album: ad quod probandum debet admitti: vt l. fulcinius. ſ. quid sit latitare. ſ. quibus ex cau. in posses. eatur. & l. apud Celsum. in princi. de doli excep. & hoc apparente non valet stipulatio etiam in illo de quo sensisti: sed si hoc non apparet, & tu diceres te sensisse de nigro: & ego de albo, valebit in eo de quo sensisti. ſ. eod. l. stipulatio ista. ſ. in stipulationibus. non ergo credo verbo tuo vt in nihilum tenearis, si non probas de dissensu: sed tenearis in minus. Item habet locum quod hic dicitur quando erat dissensus in re principali: nam quo ad accessoria non vitiatur ex toto, sed debet illa de qua sensit reus: vt in l. si in emptione in princip. de contrahend. emptio. † Not. secundo quod iudicium[a] non vitiatur si reus in litigando senserit de alia re quàm senserit actor. Istud tamen non est verum secūdum doc. quando apparet de dissensu in ipsa cōtesta. vt si dico te teneri ad stichum album, & tu respondendo dicis te non teneri nisi ad stichum nigrum: nā in nullo istorum facta est contesta. & ideo in nullo potest sequi sententia: quia contestatio est similis attestationi. habet ergo locum quando ex forma contestationis nō apparet de dissensu: quia dixi te teneri ad stichum album: tu negasti, probaui, & nunc dico iudici q̄ te condemnet ad stichum album, tu dicis te non pensasse de illo, sed de nigro in cōtestando: & in neutro factam esse contestationem, & per consequens te non posse condemnari ad aliquem: certe etiam si velis hoc probare, non debes audiri: quia præsumptio iuris & de iure est quod senseris de illo de quo ego sensi, per rationem positam in litera: & sic condemnabitur reus ad stichum album de quo dico me sensisse. & ita intelligit Barto. hoc verum: nisi ego confitear te sensisse de nigro: quia contra præsumptionem iuris & de iure non admittitur probatio in contrarium per confessionem partis: vt not. in authen. de æquali. do. ſ. sed aliud. secundum Ange. Si tamen fuisti admissus ad probandum, cum non deberes admitti. dicit Barto. q̄ debeo in integrum restitui. Ange. contra. quia nihil releuat probatio ex quo non debuit admitti. Tu dic aut fuisti admissus me volente, & tunc iudicium redditur nullum: nec est necessaria restitutio. argumen. in cap. j. de restitu. spolia. aut me tacente, & idē: quia videor assentire quod possis probare dissensum. per id quod not. in c. cum Bertoldus. de re iudi. in glos. & no. post diffinitiuam &c. Aut me contradicente, & non redditur iudicium nullum: nec debeo restitui vt annulletur. & ita procedit dictum Ange. sed bene deberet restitui ad faciendam defensionem, quam omisisti facere in eo de quo ego sensi. & ita
4 loquitur dictum Barto. † Not. tertio id ad quod semper al-
b legatur, q̄ iudicium redditur in inuitum.[b] Ex quo sequitur q̄ potest quis præcise compelli ad lit. contest. captis pignoribus, & mulcta indicta, vel eo retento in palatio quousque contestetur: hoc verum, nisi offerat se paratum soluere: vel confiteatur intentionem actoris animo declinandi iudicium: vt in l. si reus paratus. ſ. de procura. glo. tamen in authen. qui semel. C. quomodo & quādo iudex in gl. magna videt dicere quod nō possit cōpelli prise. sed q̄ poterit p̄cedi cōtra eū ad missionem

nem in possessionē ex primo decreto, propter contumaciam, in non respondendo, sicut in non cōparendo. Sed illud est verū quando p̄ missionem actori plenè est consultum: vt in auc. quam gl. ibi allegat: alias reprehenderetur gl. per. l. j. ſ. quid ergo. de ventre inspicien. & in l. quoties. in princi. &. ſ. prætor. ſ. de noxa. & per istum tex. † No. ergo q̄ verba libelli debent interpretari secundū intentionem agentis: & eodem modo verba exceptionis debent interpretari secūdum mentem rei: vt l. si q̄s intētiōe. ſ. de iud. licet ergo in cōtractibus fiat interpretatio cōtra p̄ferētē: vt. d. ſ. i stipulationibus i iudicijs sit p̄ p̄ferēte. & ad hoc allegat iste tex. & d. l. si q̄s intētione. Si aūt nō agit de interpretatiōe verbi obscuri: tūc in p̄paratoriis fauet actori, vt admittatur. In decisorijs fauetur reo, vt absoluatur: in medio vtrique iuxta nota in l. de die. in princ. qui satisdare coguntur. & ideo si facta esset contestatio per confessionem, quia illa prodest etiam ad probandum intentionem actoris, non fieret condemnatio in illo de quo actor sensit, si reus negaret se de illo sensisse in confitendo, & actor alio modo non probasset sibi deberi: quia hic concernit mediā. ita tenet hic Bar. singulari-
6 ter. † Vltimò est hic vna glosella quę semper allegat quæ incipit. [vincenti & eligere nolenti,] quæ tenet q̄ declaratio verbi obscuri prolati in libello si non est facta per actorem, non pōt fieri per eius hæredē per. l. Idem Pomponius scribit. ſ. fi. de rei vend. licet secus sit in electione alternatiua, quæ trasmittitur ad hæredes: vt. ſ. eod. l. si stipulatus. post prin. Est & alia differētia: quia declaratio semel facta amplius non potest fieri: vt. j. e. l. quicquid astringendę. sed est in electione in contractibus. vt
7 j. eo. l. eum qui certarum. † Istum articulum vide hic per Bart. q̄ dicit vnum, quod declaratio verbi obscuri prolati à iudice nō potest fieri per eius successorem: sed cōtra ipse determinat. in l. ab executore. j. de appel. & illa verior, quia reputatur eadem persona plus quàm hęres. & sic est idem iudicium. vt lege, proponebatur. de iudicijs. & in capitu. innotuit. extrà de electionibus. hic non sunt alia.

§. Si stipulante. In speciebus si stipulanti duas alterna tiuè respondet de vna, non valet stipulatio etiā in illa: sed in summis, si fiat interrogatio de maiori vel minori, bene valet in illa: & similiter in speciebus valet, si præcesserit interrogatio copulatiuè. h. d. primū dictū procedit: nisi diuersitas illico stipulatori placuerit. vt. ſ. eod. l. j. ſ. cum adijcit. quod non est necessarium in secundo casu: vt hic in gl. Item ratio secundi casus est: quia cum in summis non cadat affectio, si stipulor maiorē aut minorē. nō videor stipulatus nisi minorē. & sic vt simpliciter rñderit, de illa tātū videris rñdisse: nimirū si respōdēdo expresè de minori, valet: quia videris ad interrogata respondisse. & hoc vult dicere tex. hic & etiam gl. in versiculo. [vel tertio est ratio.] & sic nota quòd in alternatiua summarum minor tātum est in obligatione. Sed in alternatiua specierum vtraq; quia in eis cadit affectio. & posset arbiter potius soluere maiorem quàm minorem. & propter hoc ēt in summis si posset dari affectio, esset idē: vt. j. de nouat. l. is cui. Ex his sequitur q̄ si debitor eligeret maiorem summam, creditor quatenus recipiendo excedit minorē, diceretur habere potius ex donatione quam ex debito. ita not. Docto. C. de ver. signi. l. pe. & Bar. in l. si ita relictū. ſ. fi. de leg. ij. per hoc etiam dico q̄ si fui stipulatus. x. aut. v. & tu promittis. x. videt q̄ valeat solum in. v. quasi non præcesserit interrogatio nisi de. v. per subdicta. Item hæc vera quando electio erat rei. Quid autem si stipulatoris, an summa maior, cum sit in obligatione, quasi verisimile sit quod illam tantum elegerit? videtur quòd sic: vt contrariorum sit eadem disciplina. sed contrarium est. Nā imò tunc vtraque est in obligatione per. l. planè. la. j. de legat. primo. ſ. penult. quia non fit interpretatio pro actore sicut pro reo. & ita not. Docto. in locis prælegatis.

2 ¶ *Non inspicitur quod euenire potest, quando præsens status rei ad illud non tendit, secus si ad illud tenderet?*
3 *Illud quod impedit obligationem iam contractam, fortius impedit eam contrahendam.*
4 *Obligatio semel extincta propter aliquam causam non reconnalescit, licet cesset causa annullationis.*
Regula, cessante causa cessat effectus, non habet locum in causa inducta annullationis.
5 *Non semper est eadem ratio contrariorum.*
6 *Si nauis resolutur ea intentione quod reficiatur ex eadem materia, perinde est ac si non esset resoluta: si postea reficiatur nec eius obligatio extinguitur.*
Quid in re quæ postea efficiatur sacra?
7 *Quid in domo destructa si reficiatur? & nu. 1.*
8 *Casus in quo id quod factum est in tempore prohibito non valet, licet conferatur in tempus permissum.*

1 **§. Sacram rem.** † Stipulatio de re quæ non est in cō mercio nostro non valet, etiam si conferatur in tempus quo erit in commercio: & si post stipulationem desinit esse in commercio, stipulatio euanescit. si sine culpa promissoris, nec reuiuiscit in primo vl' secundo casu: licet postea incipiat esse in commercio. hoc primò. Item res mobilis consistens ex materia & forma, vt nauis, si resoluatur ea intentione vt ex eadem materia reficiatur: postquam fuerit refecta, reputatur eadem nauis esse: & ideò stipulatio re ipsa interposita interim non fuit extincta: sed reuiuiscit eius effectus. & postquam fuerit refecta, reassumit vires: secus si fuit resoluta non ea intētione vt ex eadem materia reficiatur, cum penitus reputatur diuersa: & ideò stipulatio reipsa interposita per resolutionem fuit extincta: nec reuiuiscit. hoc secundo. non sic in domo destructa vsque ad fundamenta: nam etiam si ea intentione vt ex eadem materia reficiatur, reputatur tamen diuersa, & erit idem quod in proximo præcedenti casu. non sic si non fuit in totum destructa: sed ligna vel tigna duntaxat remota. & postea deposita, quia reputatur eadem. Item si stipulor certam quantitatem percipiendam ex certo fundo: dicitur stipulatio habere tempus, non autem conditionē. & ideo licet fructus non nascantur in primo vel secundo anno, vel nascantur, & pereant sine culpa promissoris, non extinguitur obligatio: sed expectatur quousque nascantur: & durent, adeo quod poterint solui. hoc dicit totus iste. ſ. in effectu. & est difficilis in text. propter eius longitudinem. quem diuide in sex partes. Nā primò ponit tria dicta de re quæ non est in commercio, vel esse desijt post stipulationem. vsque ibi, [quoniam quidem.] Secundo in illo ver. secundum primum intellectum glos. ponit rationem dubitandi circa tertium dictum. quod est in ver. [nec reuocatur.] per quam videbatur dicendum esse contrarium: sed ea non obstante locum habet tertium dictum secundum alium intellectum glos. ponitur ratio decidendi ipsius tertij dicti. & hoc vsque ibi, [nam & si nauem.] In secunda in qua Iurisconsultus contra illud tertium dictum opponit de duobus exemplum, scilicet de naui promissa & postea resoluta, deinde refecta: quia reuiuiscit obligatio, quæ durante resolutione cessauerat: & in tertio dicto dicitur contrarium. Item de alio exemplo. vt fui stipulatus certam quantitatem vini ex tali fundo: quia si nascatur ibi vinum: & sic obligatio incepit sortiri effectum. deinde sit consumptum sine culpa promissoris, definit habere effectum: quia nisi ex illo fundo dare tenetur. & dare non potest absq; sui culpa: vnde non potest conueniri: si postea iterum nascatur, obligatio resumit vires. & hoc vsque ibi, [sed hæc dissimilia]. In quarta, in qua Iurisconsultus respondet quod isti sunt casus dissimiles primo casui, quando in stipulatione fuit deducta res quæ non erat in commercio: vel quæ postea desijt esse. & primò declarat diuersitatem inter istum casum & illud, [vini.] vsque ibi, [et nauis.] postea declarat diuersitatem inter istum & illum de naui ibi, [sicut. Quintò ponit vnum casum in quo videbatur dicendum idem quod in naui, vt distinguatur qua mente fuit facta resolutio: & tamen determinat contrarium, quod imò non distinguatur quo animo: sed an fuerit facta resolutio in parte, vel in totum: vsque ibi, [hic tractatus.] Sextò & vltimò ponit vtilitatem huius inuestigationis, ad quid sit vtile
2 hoc scire: & an sit eadem res, vel diuersa. † Nota primò ex primo dicto quod non inspicitur quod euenire potest quando præsens status rei ad illud non tendit: secus si ad illud tenderet: sic supra, de dam. infect. l. qui bona. ſ. cum inter. de hoc brocardo vide hic per Bartol. & vide Bartol. hic quod ista stipulatio non esset nulla: sed esset in pendente quousq; efficiatur res prophana, vl' liber efficiatur seruus, q̄ remouet, dicēs q̄ nō
3 debet illud spectari. † No. secūdò in ver. [nā & cum.] q̄ illud q̄ resoluit obligationē iā cōtractā, fortius impedit cōtrahēdā. de hoc brocardo tangitur in l. patre furioso. ſ. de his qui sunt
4 sui vel alie. iu. & hoc per Barto. † Not. tertiò in ver. [nec re-

Universidad de Salamanca Biblioteca

a ¶Si in primo anno non. Adde Ioan. de imo. in c. potuit. de loca. Paul. de cast. cõsi. lvj. incip. quia exceptiones.

uocatur.] q̃ obligatio semel extincta propter aliquam causam nõ recõualescit: licet cesset causa annullationis. regula ergo illa q̃ cessante causa cessat effectus, nõ habet locũ in causa inductiua annullationis. de quo brocardo tangit in l. generaliter. C.

5 de epi. & cle. † Not. quarto in ver. [quoniã quidẽ.] secundũ primã lect. gl. quod nõ semp est eadẽ ratio cõtrariorũ: regulariter secus. vt in l. & si cõtra. devul. & pup. & in l. fi. de leg. iij. hoc est dicere p cõtrariũ: quia si vnũ de cõtrarijs inducit vnũ effectũ, alterũ cõtrariũ debet inducere cõtrariũ effectũ: sed hic nõ inducit. quia qualitas ista q̃ res sit sacra, vel publica, vel homo sit liber, inducit hũc effectũ q̃ faciat stipulationẽ nõ valere, inualidã resoluit: cessatio aũt huius qualitatis quæ est recte cõtraria, nõ inducit cõtrariũ effectũ, q̃ faciat reuiuiscere. Ratio patebit ex sequẽtibus. † No. quinto in ver. [nã & si nauẽ.] iũcto

6 ver. [& nauis.] q̃ si nauis resoluit ea intẽtione q̃ reficiat ex ea dẽ materia, perinde est ac si nõ esset resoluta, si postea reficiat. & ex hoc sequit q̃ obligatio nõ extinguit seu declarat nõ fuisse extincta, postq̃ nauis fingit nõ fuisse extincta: sed cessauit interim effectus: sed si ea intẽtione vt nõ reficiat ex eadẽ materia, tũc licet postea fuerit refecta, reputat diuersa: & sic obligatio esset extincta, & nõ reuiuisceret: sicut si homo liber efficeret postea seruꝰ. Sed quare in libero hoĩe: & in re sacra non distinguit, sicut i naui: qua mẽte &c. Rñ. q̃ nũq̃ seruꝰ manumittit ad hũc finẽ vt postea reueniat in eruitutẽ: nec res efficit sacra ad hũc finẽ vt postea efficiat, p̃phana: qa istud esset inciuile & nõ naturale expectare vt in ver. [& calũm.] non sic in naui.

7 † Itẽ quare in domo nõ distinguit sicut in naui? Rñdeo. quia nauis est res mobilis, & res mobiles sequunt̃ p̃sonã: vt in l. j. de impo. lucra. descri. li. x. Et ideo animus p̃sonę multũ onerat in ea & idẽ esset in qualibet re mobili cõsistẽte ex materia & forma: sed domus cohęret solo, & nõ sequit cõditionẽ p̃sonę: vñ nõ tantũ opat animus. si ergo fuit tota resoluta vsq̃ ad fundamẽta, etiã si ea intẽtione reficiẽdi ex eadem materia reputaret, postq̃ esset refecta domus diuersa, & nõ rediret in obligationẽ quę fuisset extincta: & sic esset idẽ quod in hoĩe effecto libero sed si nõ tota: sed solũmõ tigna deijciunt̃. text. circa fi. in ver. [sicuti.] videt dicere qđ sit distinguẽdũ qua mẽte. Tu dic q̃ postea fuerint reposita tigna siue illa eadẽ, siue alia. Itẽ siue fuerint remota animo reficiẽdi, siue nõ: tñ reputat eadẽ domꝰ quia remanserũt duę partes principales. s. fundamẽtũ: & paries, quę attrahũt ad se tertiã partẽ. nec iste tex. vult dicere cõtrariũ: sed dicit q̃ tigna remota intẽtione vt ibi iterũ reponant̃ nõ cẽsent remota: sed adhuc eadẽ sunt. Et effectꝰ est q̃ si testator legauit talẽ domũ mihi de qua remouerat tigna ea intẽtione, vt debeant̃ mihi illa tigna sicut si nõ essent remota: sed si alia intẽtione, nõ deberent̃, vt l. granaria. §. fi. de actio. emp. & not. in l.

8 cætera. §. fi. de leg. j. † Vltimo no. in versi. [vt nec quidẽ stipulatio &c.] Casum in quo id quod factũ est tẽpore prohibito, licet cõferat in tempus permissum, nõ valet. & hoc quãdo inciuile & nõ naturale est expectare. l. in tempus. de hære. instit. Itẽ q̃ illa dicunt̃ non esse in cõmercio, quæ non possunt subijci dominio nostro. Item text. ibi, [& casum &c.] qui semper allegatur. Circa illũ vero articulũ. de illo tenet ad certã quan-

a titatem perficiẽdã ex certo fundo, si in primo anno non [a] nascantur, an debeat expectari annus sequens, vide per Cy. in l. si quis argentum. C. de dona. & per Bar. hic in glo. quæ incipit. [ex libero.] in fi. dic melius ad l. chorus. §. fin. de lega. iij. q̃ ibi debetur ille seruus ex noua voluntate, in qua testator videtur perstitisse. Non sunt alia.

2 *Quando lite pendente deficit ius actoris, an reus absoluatur.*

1 **§. Si rem quam.** † Stipulatio ex causa lucratiua euanescit, si res in ea deducta efficiatur stipulatoris ex alia causa lucratiua, dũ tñ irreuocabiliter. secus si reuocabiliter. h. d. vsq̃ ad §. stichũ. & primo loquit quãdo irreuocabiliter vsq̃ ibi. [si vero.] postea quando reuocabiliter: & de vtroque ponit duo exempla: vt patet ex text. In tex. ibi, [stipulatus sim:] puta à te qui noneras dominus: nã nihilominus valet stipulatio, cum possis redimere & soluere, & si non redimas, saltem tenearis ad æstimationem. vt l. nõ dubium. in fi. de leg. iij. In tex. ibi. [nactus fuero ex causa lucratiua.] puta ab eo qui erat dominus, qui mihi donauit vel legauit, & possessionẽ adeptus sum, vt colligit ex verbo, [nactus.] ex solo autem legato facto à domino licet acquisierim dominium, non euanescit stipulatio: quia nõ sum adhuc nactus. & ita intellige tex. & est tex. in c. si tibi. de pręben. in vj. In text. ibi, [sed & si hæres extitero.] hic maior dubitatio: quia causa hæreditaria non est lucratiua, imo interdum onerosa maxime hoc iure quo tenebatur hęres insolidum creditoribus, etiam si hæreditas non erat soluendo. vt l. quæ dotis. fol. matri. Sed intellige hũc text. quãdo deducto ære alieno res ista mãsura erat penes me ex causa hæreditaria, & sic lucratiua: quia nihil mihi aderat propter eã, alias non haberet locum quod hic dicitur, ita habetur in l. si seruus legatus. §. stichus. de leg. j. & ibi not. & ita intelligitur l. qui. §. ti. j. secundum Iaco. de Are. In tex. ibi, [ea legauit.] dic vt habeat dubium, scilicet in diem certã: quo casu adeundo efficior dominus illius rei. cum in legatario ante euentum non trãseat dominiũ. l. Sempronius attalus. de vsu lega. cum ergo habeã ex causa lucratiua, videbatur euanescere stipulatio. Sed contra est: quia adueniente die, recessurum est à me dominium: possem ergo statim agere ex stipulatiõe, saltem vt cõsequar æstimationẽ. sed si fuisset res pure legata, nõ haberet dubium: quia per additionem non consequetur dominium: cum directa via transeat in legatarium. vt l. a Titio. de fur. vnde non esset consequutus ex causa lucratiua. vnde non esset dubiũ q̃ possem agere ex stipulatione, si autem fuit à me legata sub conditione: tunc est maius dubium. quia poterit cõditio deficere. & penes me remanebit: vnde videbatur stipulatio extingui. Sed adhuc dicitur cõtrariũ in seq. ver. quia etiam poterit existere & sic à me recedet dominium. & hoc attento, stipulatio nõ euanescit, sed est in pendenti. & nihilominus ex ea possum agere conditione pendente, vt sequitur. sed si lite

2 pendente conditio deficiat & sic penes. me remaneat, iudiciũ euanescit. vt in fi. † Ex quo collige quod quãdo lite pendente deficit ius actoris, reus absoluit. vt s. solu. ma. l. si constãte. §. fi. & l. si seruus. in prin. ff. de condi. fur. siue deficiat ex causa de præterito lite mota, siue causa habente originẽ post litẽ motã: vt dictis iuri. sed si post litẽ motã ius superueniat actori quod tempore litis motæ nõ erat, an sufficiat ad cõdẽnationẽ: distinguit, an ex cã de præterito ante motã litem, & tũc sufficit. vt l. si rem. §. fi. de pig. acti. an post litem motã & tunc secus: quia noua interpellatione opus est. vt l. non potest videri. s. de iudi. Sed quid si pendente conditione egi ex stipulatione, & obtinui: æstimationem restituã: quia fingitur nunquam fuisse legata. l. necessario. §. j. de peri. & commo. rei ven. & l. pecunia. s. si cer. peta. ergo &c. & s. eod. §. versi. sed & si hæres: quia tũc apparet indebitã fuisse æstimationẽ. Et aduerte: quia pendẽte cõditione: licet hic dicatur q̃ agere possim, intellige non vt consequar integram æstimationem: sed quantũ minus valeat, attẽto eo quod euenire potest, si conditio existat: puta si non fuisset legata, valeret decem: sed quia legata est sub conditione, reputatur valere quinque: quia tantum posset vendere: & reperitur qui emeret inspecto futuro euentu: quia potest deficere & existere. agam ergo & cõsequar quinque, secundum Iaco. de Are. & sic non obst. quod not. in l. non quocunque. s. de lega. j. vbi glo. dicit quod non possum agere conditione pendẽte, quod videtur contra istum tex. cum glo. quæ est. pe. sed reducas ad concordiam modo prædicto.

2 *Morosus & fur æquiparantur.*

1 **§. Stichum qui.** † Res quæ non est in rerum natura, si tamen esse fingit rõne delicti vel morę, põt in stipulationẽ deduci. h. d. cõcordat l. si seruũ. §. nouari. j. eo. põt etiã deduci in iudicio, & peti in libello. vt ea. l. §. effectus. & §. fi. & in iuramentũ: vt ex eo oriatur actio in factũ. vt l. eũ qui. §. j. de iureiur. effectus huius §. est q̃ sicut mortuo stricho post morã fingit adhuc viuere quãtũ ad hoc vt obligatio & actio quæ pro eo cõpetebat, nõ extinguat, puta con dictio furti, vel certi condictio ex stipulatione, ita fingit esse quantũ ad hoc vt noua obligatio & stipulatio poterit sup eo contrahi. videt contrariũ: quasi facilius cõseruetur in esse quæ erat quã de nouo in esse producatur. ar. l. patre furioso. de his q̃ sunt sui vel alie. iur. & no. hic. in ver. [quia.] q̃ illud quod extinguit stipulationem interpositam, fortius impedit eam cõtrahi.

Item

2 † Item no. in fi. tex. cũ gl. & ad hoc Bar. frequenter allegat, qđ morosus & fur æquiparãtur. & ideo determinat Bar. i l. nemo rem suam. §. fi. ff. e. & l. quod te. s. si cer. pet. q̃ sicut in furе re per empta non distinguit an fuisset eodem modo peritura penes dominum, vl non: imo indistincte tenetur de interitu: vt. l. j. §. rectissimè. de vi & vi ar. ita nec distinguatur in moroso.

§. Si quis ancillam. Licet ancilla desinat esse pręgnans, nihilominus debet sisti in eadem causa. h. d. pręmitte quod habeat. in l. si ex noxa. causa aga. qa si promisisti mihi aliquẽ sistere in iudicio sub pœna, debes eum sistere in eodem statu & causa quæ erat tẽpore stipulationis, al's nõ prodesset sistere. si ergo promisisti sistere ancillam quæ erat prægnans tempore stipulationis: & postea sistas cũ desinit esse pręgnans, nihilominus videris sistere in eodem statu et causa, vt hic: quia ius meum ex hoc nõ est effectũ deterius, nec etiam ipsa ancilla. tunc autẽ dicereris non sistere in eadem causa, quando est deteriorata, vel ius meum esset effectum deterius. quia actio mea esset perempta post moram commissam in sistendo.

2 *Lapsus taciti temporis legatis, ita interpellat & in mora constituit sicut lapsus temporis expressi & conuentionalis.*
Quod lapsus talis temporis non impedit purgationem morę, & quid in tempore expresso? & nu. 1. & 4.

3 *Stipulator qualiter post moram possit petere. sed tamen ille qui tenetur ad factum habet facultatem faciendi vsq; ad litem contestatam, & an habeat facultatem soluendi interesse vsq; ad sententiam, si non vult facere?*

4 *Actor an possit purgare moram ad actionem consequendam?*
Reus an & quando possit moram purgare, vel non? & nu. 5.

5 *An possit eam purgare an præiudicium sibi, vel communis?*

LEX LXXXIII.

1 **SI insulam.** † Debitor ante lit. cõtest. potest moram purgare, & euitat solutionẽ pœnæ vel interesse, non post litem contesta. super interesse vel pœna. h. d. ista lex famosa. & primo ponitur regula, quæ locum habet ante lit. cõtest. vsq̃ ibi: [quod si litem.] postea ponitur exceptio, quę locum habet post lit. cõtest. sunt & alię plures exceptiones à regula, quas infrà subijciam: & quæ ex alijs legibus colliguntur. q̃. l. istã supplẽt, & limitãt. & ista l. est repetibilis: qa materia eius est valde subtilis & longa, & põt intelligi ista l. in tribus casibus. Primo. qñ in stipulatione non fuit appositum certũ tempus. neq; certa pœna: tamen tacitè subintelligebatur tempus. j. q̃ cõmodè posses ædificare: vt. s. eo. l. si ita stipulatus essem abs te. Secundo quando fuit appositũ certũ tempus infrà q̃ fieret, non tamen pœna. nã etiã tũc locũ habet purgatio moræ: vt. j eo. l. si ita quis. §. Sed. Tertiò põt intelligi econuerso quando fuit apposita pœna, & non dies: quia etiã tunc locum habet: vt. j. eo. l. qui Romę. §. Flauius. Sed in quarto casu non potest p̃cedere quando esset appositа dies & pœna, quia tunc etiam lite non contest. post lapsum diei cõmissa est pœna efficaciter: nec habet locum purgatio morę secundũ cõem intellectũ gl. Dy. & Bar. per l. traiectitiæ. §. de illo. s. tit. proxi. & per l. magnam. C. de contrahen. stip. licet Pet. tenuerit cõtrariũ. quod etiam tũc locũ habeat dũmodo infrà paucos dies per l. & si post tres. s. si quis cau. & ad l. s. alleg. in cõtrariũ respondet q̃ non p̃bãt opinionem prædictã. quia in §. de illo. alia erat causa quare non poterat purgari: quia ibi pœna poterat peti vnà cum principali: sed quando nõ potest peti cũ principali, dicit ipse locũ habere: et ad. l. magnam. Rñdet quod illa nõ prohibet morã purgari, licet dicat pœnam cõmitti solo lapsu temporis sine alia interpellatione. Bar. reprehendit Pe. in vtroq; dicto: qa ẽt cũ pœna põt peti vnà cũ principali, locũ habet purgatio moræ: vt qñ eẽt appositа clausu. rato remanente pacto. vt ipse plenè disputãdo, p̃bat hoc in qõnibus suis. Ita ẽt cũ non põt peti vnà cũ principali, locũ tñ non habet purgatio morę. vt i. d. §. de illo. in exemplo quo ponit de pacto. l. cõmissoriæ. & sic tenet opi. Dy. sed ad suas rationes potest de facili respõderi q̃ potius loquunt̃ in primo dicto, qñ pœna erat appositа loco particularis interesse, q̃ potest peti vnà cũ principali: nec habet locum, purgatio moræ, nisi interesse illud solvatur. vt in gl. ij. in princ. quæ de tali interesse debet intelligi. sed Bar. loquitur quando loco talis interesse, ideo non rectè Pet. reprehendit, qui intellexit secundum. §. de illo. Ad secundam rationem Bart. potest responderi, q̃ ibi post lapsum temporis cõmissum fuit pactum. l. cõmissoriæ. q̃ trahit secũ executionẽ, & facit rẽ haberi pro interempta, & in creditorẽ facit trãsferri dominiũ ipso iure. vt. l. cõmissoriæ. C. de pac. inter emp. & vẽ. Si nõ habet locũ purgatio, nimirum: nõ ex eo q̃ essent dies & pœna. quia illud pactũ loco pœnæ habet, sed ex eo quia facta erat executio à lege: quo casu secundũ etiam eũdẽ Bart. cessat moræ purgatio per. l. si is qui. de leg. ij. & p. l. qui ob rẽ. s. de cõdi. indeb. & ista opi. Pe. humanior esset: licet præcedẽs cõiter teneat. Bal. in l. cũ allegas. C. de vsur. limitat eã vt habeat locum in contractibus stricti iuris. secus in bonefidei per. l. Lucius cũ sua gl. de act. empt. & tñ habui de facto Florẽtiæ in qõne valde ardua, & non potui obtinere vt p̃nuntiaret secundũ opin. Bal. In text. ibi: [& trãsierit tps quo potuisti facere.] & sic fuit cõmissa stipulatio ad interesse. i. ad æstimationẽ facti. & illud

2 interesse debet. p̃missor aũt cũ nõ solueret, nolebat. † No. ergo secũdũ primũ intellectũ q̃ lapsus taciti temporis legalis ita interpellat, & in mora cõstituit sicut lapsus temporis expressi & conuẽtionalis. Item no. q̃ lapsus talis tẽporis non impedit purgationem moræ: secus in tempore expresso, si pœna esset apposita vt. s. dixi. & sic in hoc nõ æquparant̃ tẽpus tacitũ & expres-

3 sum. † In tex. ibi: [quãdiu litẽ cõtest. nõ sim.] dic si sup interesse vel pœna. Et sic no. q̃ post morã põt stipulator petere interesse: durat tñ facultas faciendi vsq; ad lit. contest. sup eo. põt ẽt peti ipsum factũ. vt no. s. e. l. ij. §. Item si in facto. & reus habet facultatem soluendi interesse vsq; ad sententiã, quando est casus in quo præcisè non compelleretur ad factum. vt no. in l. stipulationes non diuidunt̃. s. eo. ratio diuersitatis est quare plus durat hoc casu quã in præcedenti: quia interesse post morã est in obligatione ex dispositione legali, & qñ aliquid est in solutione ex dispositione legali, durat facultas soluẽdi vsq; ad sententiã, imo etiam potest vsq; quo cõueniat actione iud. vt. s. de peti. hære. l. Item veniunt. §. Idem rectè: sed ipsum factum est in obligatione & solutione ex dispositione contrahentiũ quo casu durat facultas soluendi vsq; ad lit. contest. & non vltrà. vt l. si stipulatus fuero decem in melle. j. de solutio. In tex. ibi. [posse te facientem liberari.] posuerat illud verbũ quod denotat rẽ prout est in fieri, nõ prout est in facto esse: per quod dico vnũ quod est valde subtile hic, & per alios non tactũ, si ante lit. cõte. incepit facere, & adhuc non p̃fecerit. q̃ moram purget: nec debet cõpelli ad litẽ cõte. super itereſſe: sed si añ̃ inceperit facere, datus fuit libellus super interesse, & fuit ei respõsum, & sic lit. cõtest. nõ põt postea incipere vt morã purget: vt in fi. Sed quid si adhuc nõ respondit libello, & offert se paratũ incipere, & cõplere, puto adhuc eũ admittẽdũ: quia nõdũ lis est contest. & sufficit q̃ operet cum effectu: non ergo requiritur q̃ cõpleuerit opus ante lit. contest. † Vltimò aduerte ad tres casus, re-

4 colligẽdo hãc materiã in paucis verbis, q̃ aut loquitur in actore an poterit purgare moram ad actionẽ consequẽdã. & est dicendum q̃ non. vt in l. Thais. §. intra. de fideicommiss. liber. sed ad quæsitam conseruandã bene potest purgare: vt. j. eod. l. si ita quis. §. Seia. nisi esset dies & pœna expresse appositа. scilicet q̃ postea non audiret: vt. C. de transact. l. si de possessione: aut loquitur in reo: & tunc aut vult offerre, aut vult purgare, ad finẽ vt euitet periculũ rei debitę qđ incurrit p̃pter morã. & tũc potest etiam post litis contestatio. vsq; ad sententiam: vt no. §. eo. l. interdum. §. fi. tunc enim offerretur illud idem quod petitur: quod declara vt ibi dixi. aut vult purgare ad finẽ vt euitet solutionem pœnæ vel interesse. & sic vnum petitur, scilicet pœna, vel interesse. & aliud offertur. scilicet id quod erat promissum, & ista est materia huius legis in qua ponitur regula affirmatiua quod sic: quam intellige de æquitate, & non de rigore: vt infrà eodem. l. si seruum. § sequitur. Item ponitur exceptio negatiua scilicet quando lis esset contesta. super pœna, vel interesse & huius exceptionis ratio est secundum. Bart. propter duplicem moram quarum vna fuit commissa in faciendo: altera in contesta. litis quæ ratio non placet: tum quia istæ moræ sunt commissæ super diuersis rebus: vna super pacto, altera super interesse, vel pœna. & sic vna debet augere effectum alterius argumen. s. de cal. l. pen. & quod in simili no. in l. fiscus. j. de iure fisc. p eũdẽ Bar. Ita si hæc ratio esset vera, sequeret q̃ ẽt si cõte. esset tacta sup pœna vl interesse, sed sola interpellatio: qa illa sufficit ad cõstituendũ quẽ in mora, vt not. i l. si penul. §.

Universidad de Murcia Biblioteca

quãdo dies leg.ce. purgatio impedit propter duplicem morã: nõ est ergo illa ratio nisi q̃ p cõte. ius actoris sup pœna vel interesse fortificatũ est, sicut officium ꝓcuratoris: quia efficit dominus litis p cõte. & nõ poterit reuocari sine eã. Aduertendũ tñ quod ista exceptio ꝓcedit qñ mora purgaret ad euitandũ pœnã cõuẽtionalẽ, vel etiã legalẽ ꝓueniẽtẽ ex cõuẽtione partiũ vt est interesse: sec' si esset pœna mere legalis: quia tũc posset purgari vsq̃ ad lniam. & ita loquit l. hoc edicto. de publica.alle.in vltima gl. ꝓ cõtraria & l.in maior.§.accusasse. de bo. lib. & in l.qui cũ seruitutẽ.§.petisse.co.ti. & de in iusvo.l.q̃uis. & no.in l.in criminali. C.de iur.om.iudi.qa mitius agit cũ lege quã cũ hoie. vt no.in l.Celsus.in prin.ff.de arbi. Itẽ ꝓcedit hęc exceptio qñ mora est cõmissa extra iudicium siue vero in iudicio, vt quia ꝓmisisti sistere certa die, vel simpliciter in iudicio: & citatus non stet isti: nam debes scire quod statim cõmittitur stipulatio ad totale interesse: licet ista fuit mora particularis: quia commissa in vno actu: vt l. Iam tamen. §.in hac j.iudica. soluí. secus quando committitur extra iudicium mora particularis: quia non committitur stipulatio ad totale interesse: sed ad particulare. vt l.stipulationes non diuiduntur.§.plane.ff.eodem. Ideoque in iudicijs ita rigorose agit in vno mitius. agitur quã in alio, vt poterit mora purgari ante lit.contesta.& in quacunq̃ parte iudicij saluũ sit ius actoris. vt l.iij.§.fi.iudi. sol. & ita not.ꝓ Cy.secundũ. Pet.in l.si p aliũ.§.metũ.ff. ne quis eũ qui in ius voc.est vi eximat. Itẽ habet locũ dicta exceptio nisi mora sit cõmissa post lit.cõte. quia tũc posset purgari vsq̃ad sententiã vt C.de trãsac.l.si maior.& l.siue apud acta.in fin.& ibi no.in gl.quia cõtestatio præcludit viã moræ pręcedẽtis, nõ autẽ sequẽtis. Alia exceptio cõtra regulã colligit ex gl.ij.scilicet quãdo actoris interesset: quia tũc non posset mora purgari: vt l.si ita quis.§.Seia.j.eo. quæ exceptio videt esse cõtra hãc l.nã intererat actoris. & ad euitandũ sol. huius interesse admittit purgatio morę. Sol. intellige hoc quando interesse actoris nõ excedit ẽstimationẽ facti. ita q̃ facto ꝑpleto remanet actor sine dãno. exceptio autẽ quã gl.ponit, debet intelligi quando excedit: ita quod facto impleto actor adhuc remanet in dãno. vel rei peditę, vel lucri nõ facti. & tũc non admittit purgatio, subaudi nisi illud damnũ reficiat. vt no.ff. de arbi.l. si cũ dies.§. fi.cũ l.seq. Est & tertia fallẽtia vel exceptio, quãdo ius actoris esset effectum deteriusita quod ex purgatione moræ nullam vtilitatem consequeret actor. vt si fuisti in mora sistẽdi, & tũc vis sistere, cum actio mea sit tempore perempta. nam nihil mihi prodesset sistere: quia non possem tecum experiri. & ita intelligitur.l. & si post tres.ff. si qs cau.quod intellige nisi offerat se paratũ sub illa actiõe iudiciũ suscipere, perinde acsi nõ esset extincta, vt cuitet pœnam vel interesse. quod facere posset. vt l.lui.§.quæsitũ. ad exhiben. & l. & eleganter.§.pe.ff. de dolo. & ideo determinat Bart. hic quod si promisisti insulam facere in fundo meo: & post morã tuam alienaui fundũ: non potes moram purgare: quia nihil mihi prodesset nũc fieri insulã in fundo non meo. est & quarta exceptio seu fallẽtia, si lapsum esset modicũ tempus post morã etiam si lis non esset cõtest. vt in d. l.si ita quis.§.Seia. & in d.l. & si post tres. & in l.si in l.§. colonus.ff.loc.quod remittit arbitrio iudicis quantũ sit: vt in eis nõ ex quo dixit Bar. istã l.debere intelligi quãdo contestatio fuit facta infra modicũ tempus: secus si post: quia tũc non duraret facultas vsq̃ ad contesta.lit. sed vsq̃ ad lapsum modici tẽporis. hoc non placet: quia raro hoc cõtingeret quod fieret intra modicũ tempus contesta. & sic raro vel nũquam impediret purgatio propter cõtesta. sed semper propter lapsum modici temporis, vnde Bald.in d.l. & si post tres. dicit q̃ ille.§.Seia. loquit in actore. aliæ duæ loquunt in reo. Ideo dic breuiter, & ista est veritas: quia inspicitur lapsus modici temporis, quando stipulatio vel obligatio habebat certã diẽ expressam. ita loquit. l. & si post tres. & §.Seia. Idẽ si non habebat, & mora fuit cõmissa in male faciendo. vt d.l.si in l.§.colonus: extra istos casus dico nõ debere inspici: imo morã posse purgari etiam post lapsum modici temporis, dummodo nõ sit lis cõtesta. & ita intelligo hanc legẽ & ista est veritas. dico etiam quod in pręcedentibus duobus casibus si cõtestatio esset facta ante lapsum modici tẽporis, adhuc impediret propter ipsam cõtestationem. Quinta exceptio seu fallentia est quando esset facta executio vel ab homine, vel à lege. vt l.qui ob rem. de cõdi. inde. & de lega. ij. l.si is qui. secundũ Dy. & Bart. Et ex hoc sequitur quod si fuit iuratũ, non habet locũ purgatio, quando ipso iure facta esset executio virtute iuramenti. vt in l.si quis maior. C. de transac. est & sexta & vltima fallentia quando esset apposita dies & pœna: vt dixi in prin. legis: quod intellige de die exp̃ssa & cõuentionali. secus de tacita & legali per hanc legem, vt dixi super tex. & per l.si cũ dies.§.fi. de arbi. & quod dixi de expressa, intellige etiam si in tacita illa inhæret per l. vt expresio hic operetur quod est not. vt l. Celsus. in prin. ff. de arbi. Item procedit hoc in extra iudicialibus decisorijs per d.l. Celsus. secus in præparatorijs, in quibus admittitur purgatio, etiam vbi est dies & pœna, dummodo infra modicum tempus. & iste est casus in l. & si post tres. secundum intellectum doct. qui tenent hanc opinionem, vt quamuis sit ibi dies & pœna non admittatur purgatio moræ. sic cum illi respondent ad l. quia in præparatorijs mitius agitur. vt in dicta l.si seruus.§. si plurium. Item intellige de die apposita causa differendæ solutionis. secus si causa multiplicandæ obligationis, quæ non impedit solutionem vt in l.j. de penu. lega. Quidam autẽ habebant alias duas fallentias vel exceptiones, scilicet quando stipulatio esset cõcepta in personam vnius, & pœna in personam alterius: pone exemplum in l.j. in fin. de stipula. seruo. dicunt enim quod in præiudicium illius tertij cui erat ius quęsitum, non admittitur purgatio. & hoc esset verum. † Nam quotidie in instrumentis apponitur quod ꝓmisi sub certa pœna, cuius medietas applicetur actori, alia communi vel fisco pro quo notarius stipulatur tanquam persona publica, & sic statim illi acquirit vtilẽ, vnde non potest purgare in præiudicium communis. Tu dic contrarium: quia illa promissio habet in se conditionem, si fecero infra tempus debitum, vel infra illud tempus infra quod licitum est moram purgare, & sic non acquiritur ius fisco pure & simpliciter, sed sub cõditione si non purgetur mora. Idẽ dico in sequenti quæstione. nam dicunt quidam quod etiam vbi potest peti pœna vna cum principali propter clausulam rato manente pacto, non admittitur purgatio per id quod no.in l.id quod pœnę.j.de solu. quod Bar. reprobat per plures rationes. quis tamen Bal. impugnat. Sed puto Barto. verum dicere ratione prædicta: quia illa clausula intelligitur modo prædicto, nisi mora purgetur infra tempus debitum: sed si propter aliam causam posset pœna peti vna cum principali: vt quia esset apposita loco particularis interesse, opinio illorum esset vera, & intelligit Pet.l.traiectitiæ.§. de illo.ff. titu. proxi. & dixi in princip.l. Cætera vide hic per Bart. cuius dicta sunt per prædicta enucleata.

2 *Si testator mandat fieri capellam, potest unus ex hæredibus insolidum compelli ad faciẽdum, sed postea recuperabit partem impensarum ab aliis cohæredibus.*

3 *Quid si testator reliquit mille pro capella fienda?*

4 *Facta qualiter cognoscantur quod sint diuidua, uel indiuidua?*

5 *Stipulatio per te non fieri quominus tre agere liceat: quando dicatur stipulatio seruitutis, & quando simplicis facti personalis?*
Stipulatio generis uel alternatiua, quare dicatur indiuidua respectu solutionis.

6 *Quando quilibet ex hæredibus condemnatus pro parte non liberetur soluendo partẽ, sed totum.*

7 *An liceat hæredi, quod non licet defuncto?*

8 *Mota lite, emptor denuntiari & eius hæredibus, ut possit agi de euictione, & quid denuntietur, & sumptibus cuius teneatur uenditor defendere.*

9 *Non sufficit denuntiare uni ex hæredibus debitoris, uel aliquibus: sed debet denuntiare omnibus, & an omnes debeant assistere & defendere: an uero mittere unum procuratorem nomine omnium?*

10 *Defensio est indiuidua, & uno defendente pro parte sua committitur stipulatio duplæ contra omnes pro hæreditarijs portionibus.*

LEX LXXXIIII.

1 IN executione, † Stipulatio dãdi regulariter diuidua est respectu obligationis, & solutionis. h.d. primo. Sipulatio vero facti affirmatiui vel negatiui & etiã seruitutis regulr est indiuidua prædictis trib⁹ modis. Stipulatio vero gñis & alternatiua, diuidua est respectu obligationis & petitionis: sed indiuidua respectu solutionis. Stipulatio vero de euictione ecõuerso est indiuidua respectu petitionis, idest denũtiationis. quia quilibet ex hæredibus ꝓmissoris denuntiari debet insolidũ: sed est diui

diuidua respectu obligationis & solutionis: quia de re euicta contra quemlibet ex hæredibus cõmittitur pro parte. & quilibet pro parte soluendo liberaꝫ. h.d. vsq̃ ad.§.pe. qui incipit, Itẽ
2 ita.§.ij.no.tria. † Primo dũ dicit, [singuli hæredes insolidum.]
a q̃ si testator mãdat fieri capellã [a] potest vnus ex hęredibus in solidum cõpelli ad faciẽdũ. recuperat tñ à cohęredibus partem impensarum: vt in l. fideicõmissa.§.pe. de lega.iij. & plus videt velle ille tex. quẽ not. q̃ non poterit vnus solus cõpelli. nisi ẽt alij fuerint requisiti: & sint in mora, quẽ tex. alibi nescio: & multum facit ad prædicta. l.stipulationes nõ diuidunt.j.eo. q̃ licet stipulatio facti sit indiuidua: & quilibet ex hęredibus insolidũ
3 poterit cõpelli: attamẽ nõ nisi aliis existentibus in mora. † Sed quid si testator reliquit mille pro capella fienda, videtur q̃ quilibet teneatur pro parte. arg. ea.l. insolidũ. in fi. & q̃ not.ff.e.tit. l.ij.§.ex his. in gl. quę incipit cõtra. Ang. verò tenet hic cõtrarium, quod imò quilibet insolidum: ne opus differatur. de hoc vide tex. in.§.penul. si non cauilletur. in prin. dum loquitur qñ aliquid fuit relictũ pro opere fiendo, nõ autẽ mãdauit opus fieri. & tamẽ dicit quẽlibet teneri insolidũ. Sed Dy. ibi sentit cõtrariũ licet Ang. non allegat, quia intelligit q̃ mandauit opus fieri, nõ q̃ reliquerit pecuniam pro opi. Ange. facit: quia datio quæ ordinat ad factum, sicut econuerso: vt no. in l. naturalis.§. q̃ si faciam de præscri. verb. in prin. gl. mag. & in l. cum proponas. C. de dolo. ꝓ docto. & tetigi in l. quinta.§. si sortẽ.ff. eod. dic tamen q̃ in practica nõ seruatur, sed quilibet cõdẽnaret ꝓ par
4 te sua: licet ille.§. multũ faciat. † Secundò not. ibi, [quia operis effectus &c.] per quẽ Bar. in l. stipulationes non diui. in iij. qõ. dat cognosci quæ sint facta indiuidua, quia quando effectus facti est indiuidu⁹, ibi factũ dicit indiuiduũ: vt fabricare domũ: nã effectus fabricandi est ipsa domus, quæ dicit indiuidua respectu effectus: quia si pars domus est sine alia parte, nõ affert tantam vtilitatem respectu ipsius partis, quantam respectu totius: secus si afferret vt in stipulatione rem ra.ha. & de non agẽdo. vt in.§. Cato. † Item tertiò no. ibi. [promissoris.] quia videt
5 hic tex. contra Barto. in l. stipulatio ista.§. si quis ita.ff. eo. vbi dicit q̃ ista stipulatio per te non fieri quominus ire agere liceat. non dicitur stipulatio seruitutis, sed simplicis facti personalis. q̃ est magni effectus. quia sic non transiret ad hæredem stipulatoris: secus si esset stipulatio seruitutis. iste autem tex. videtur probare contrariũ iuncto tex. præcedenti: quia dicit q̃ ille qui sic promittit, dicitur promissor viæ. Tu distingue. vt dixi in l. ij.ff. eo. an stipulator haberet prædium vicinum vel non in.§. ꝑ parte. Not. rationem melius quam alibi: quare stipulatio generis & alternatiua dicuntur indiuidua respectu solutionis. l. ne
6 cõtingat fieri solutio in diuersis rebus. † Itẽ no. mirabile, q̃ qui libet ex hæredibus teneꝫ ꝓ parte cõtra eũ agere: & ꝓ parte cõdẽnaꝫ. & tñ nõ liberaꝫ soluẽdo partem, sed totum. hoc est verũ qñ ad debitorẽ ptinebat electio, secus si ad creditorẽ: quia nõ posset illud cõtingere. nã vno soluẽte partem in vna re, posset aliũ cõpellere ad soluendũ aliam partẽ in eadẽ re: quod non est
7 qñ pertinebat ad debitorem. † No. etiam quòd non licet hæredi quod non licebat defuncto, sed aliquando cõtrarium est, vt plus permittatur hęredi quàm defuncto. vt.l.si per ignorantiam.§. non mirum. supra de euict. & facit iste text. quod sicut defunctus inuito creditore non poterat soluere partem debiti liquidi: vt.l.si tutor.§. Lucius. de euict. ita nec vnus ex hæredibus eius, licet obligatio sit diuidua: & transierit ad quemlibet pro parte: tamen in contrarium est veritas, quia alia ratio est in personis hęredum quàm fuerit in persona defuncti, vt dixi
8 in l.ij.§. ex his. eodem. & per Cyn. in. l. iij. C. de negot. gest. † In gl. [insolidum.] No. quòd mota lite emptori debet denũtiari vẽditori & eius hæredibus vt possit agi de euictione: sed quid denuntiatur: respond. non solum litem motam: sed etiam debet requiri vt veniat ad defendendum. vt .l. si plus.§. mota. de euict. & l. qui absente. de procur. & ideo etiam scienti litem esse motam debet denuntiatio fieri: vt not. Bart. in lege, denũtiasse. in princip. de adult. quod non esset si solum denuntiaretur litem esse motam: quia scienti non esset amplius notificandum: vt lege prima.§. primo. de actio. empt. licet gloss. ibi hoc
b sentiat. sed non bene. Item cum defensio [b] possit fieri dupliciter, scilicet assistendo emptori, & testes & instrumenta producendo, iuxta ea quæ habentur in lege, si suspecta. de inoffic. testamen. & totam litem in se suscipiendo, a & emptorem releuando ab hoc onere, ad quam defensionem tenetur. dicit Bal. not. in.l. qui absentem. de procur. quod ad primam, non ad secundam per.l. si parentes. C. de euict. nisi expresse contrarium promiserit. & ita vt plurimum dicunt instrumenta, scilicet qđ promisit defendere b suis sumptibus & expensis, et litem motã in se suscipere, q̃ non sine ministerio fuit inuentum. & hoc est vtile propter expen
9 sas, ad intellectum eius q̃ no. j.e.l. venditores. † Item no. quod non sufficit denuntiare vni vel aliquibus ex hęredibus debitoris, sed debet denũtiare omnibus. alias non haberet regressum contra illum cui non denuntiasset. Item not. q̃ omnes debent assistere, & defendere: dic tamen q̃ si aduersarius vult qui litẽ mouerit, ne distinguatur in plures, tenetur dare vnum procuratorem qui defendat noie omniũ: vt.j. in solu. l. Iam tamen.§.
10 pe. circa fin. † Vltimò no. q̃ defensio est indiuidua. & vno defendente pro parte sua committitur stipulatio duplæ contra omnes pro hæreditarijs portionibus facit. l. eadem. §. fin. ff. eo. istum tamen artí. declara per Barto. in.§. Cato. in ij. vel iij. quęstione: quia est difficilis.

¶ Si testator mandat fieri capellã. qđ si talis capella nõ potest ædificari sine licentia Papæ, an tale legatũ possit cõmutari a solo eꝑo? vide p.d. de sancto. Ge.i c. gratia. in pe. col. de rescri. li. vj.

¶ Cum defensio. ad de Ange. de Are. insti. de excep.

2 *Si debitor soluit partem rei promissæ, an etiam committatur stipulatio pœnalis in totũ, an pro parte non soluta?*

3 *Quando id quod est solutum non prodest ad illum finem ad quem soluũ est, scilicet vt euitetur pœna. si post petitur, debet uel restitui, uel in pœna computari: ne creditor habeat utrunque.*
Quid si esset apposita clausula rato manente pacto?

1 **§. Item si ita stipulatio.** † Stipulatio dãdi etiã certam speciem licet sit diuidua quo ad se, vt in prin. l. est tamẽ indiuidua quo ad cõmissionẽ pœnæ: qa nisi totũ det, stipulatio insolidũ, cõmittit. h.d. & est verũ tã in ipso ꝓmissore quã in eius hęredibus, vt nõ sufficiat vni eorũ dare partẽ suã, licet nõ teneat vltra partẽ, nisi etiã alij dent quo ad hoc vt pœna non cõmittat: & si vnus nũmus deficeret, committitur pœna insolidũ. Et ratio est, quia stipulatio quo ad commissionem pœnę continet conditionẽ. f. si non detur. & omnis cõditio regulariter est indiuidua. vt.l. cui fundus. de condi. & de modo. In tex. ibi. [si fundus.] istud verbũ no. nam si promisisset pecuniã, tũc si vnus ex hęredibus soluere partem suã & nõ partẽ aliorũ, sibi imputat: cũ poterit ẽt ꝓ aliis soluere ideo cõmittitur pœna insolidũ etiã cõtra eũ: sed si ꝓmisit fundũ, vel aliã speciẽ, nõ videtur posse imputari vni ex hæredibus quare non soluit etiã ꝓ aliis: cũ nõ habeat dñiũ in partibus aliorũ: & tñ iste tex. vult cõtrariũ intelligẽdo ipm vt.§. dixi, tam in ipso ꝓmissore quã in eius hęredibus: & ad rõnẽ factam in contrarium respondẽ vt dixi in l. v.§. si sortẽ. ff. eo. Item aduerte. qa iste tex. põt intelligi siue stipulatio pœnalis incepit à pręcedenti dispositione, qa ꝓmisisti fundũ: & si non dares, ꝓmisisti centũ: siue etiã à pcedenti cõditione, qa fundũ ꝓmisisti: sed si eũ nõ dares, ꝓmisisti centũ quantũ ad effectũ. de quo hic & facit ad no. in l. communi di. ff. cõmuni di. & ꝓ gl. in auth. qui rem. de sac. san. eccle. Quòd si emphyteuta deficeret in soluendo in vno nũmo de pẽsione incidat in cõmissum ac si nihil soluisset. Si tñ dñs vult vti cõmissõ, resistere debet q̃
2 percepit ꝓ id q̃ no. hic gl. † Pro declaratione gl. mag. opp. q̃ si debitor soluit partem rei ꝓmissæ dũtaxat nõ cõmittat stipulatio pœnalis saltem pro illa parte: qa creditor sponte recipiẽdo videtur à pœna recedere. vt.l.ij. in prin. si quis cau. & l. fi. de eo quod cer. lo. gl. fatetur secũdum lo. quando creditor sponte recepisset, & non deceptus, secus si fuit deceptus: quia soluẽs dedit sibi ad intelligendũ quod incontinenti solueretur sibi altera pars. ar. in l. iij.ff. de pign. actio. Ista gl. communiter reprobatur: quia est contra istum textum, qui simpliciter loquitur. Nec ob. ll. contra. quia loquuntur quando post commissionem pœnæ creditor sponte reciperet partem rei: secus quando ante commissionem pœnæ: quia non videtur renuntiare iuri de futu sed iuri præterito sic. cum enim poterit petere pœnam obmissa re si recepit rem, vel partem eius, videtur pœnam remit
3 tere. † Nota tamen gloss. in ver. [tamen mea, &c.] quando id quòd est solutum non prodest ad illum finem ad quem so-

Universidad de Murcia Biblioteca

lutum est ſ.vt emitetur pœna: ſi poſt petitur, debet vel reſtitui, vel in pœna computari, ne creditor habeat vtrunq; facit.l. vel poſſeſſorem.§.j.de tranſac. Hoc verū, niſi eſſet appoſita clauſula rato manente pacto. vt j.eod.l. cum ſtipulatus ſum mihi à proculo. hic non ſunt alia.

2 ☞ *Si promiſiſti mihi aliquid ſi te uixero ad brachia, uel in ludo ſchatorum, & per te ſtet quominus ludamus: an habeatur perinde ac ſi te uicerim?*

1 **Quicunque.** † Hic no. optimā regulam, quod qū ſtat per eum qui futurus eſt obligari per euentū conditionis quominus conditio eueniat, perinde tenetur ac ſi conditio eueniſſet. quod puto verū, ſiue pēdebat conditio ex poteſtate eius ſiue creditoris ſiue tertij, vel quocunque alio modo: quia non debet, eſſe in ſua poteſtate ſe eximere ab obligatione. facit.l. labeo ſcribit ſi mihi &c.ſ. de contrahen.emp. & ſiue veniebāt implenda in perſonam eius, ſiue non. vt in l. iure ciuili. de condi. & demon. † Glo. dicit hoc fallere in ludentibus. ſi aliquid mihi promiſiſti ſi te vicero ad brachia, vel in ludo ſchacorū: nā licitū eſt tibi facere quicquid poſſis, vt te non vincā: & faciendo nō teneris ad promiſſum, hoc intellige dummodo ludas mecū, ſed ſi nolles ludere, & propter hoc te vincere nō poſſem, haberēris prouicto: quia per te ſtat, & non per virtutem tuam quominus te vincam. & glo. debet intelligi quando per virtutem tuam ſtat, & hoc voluit gloſ. in l. ſi rem.§.fi.ſ. de præſcriptis verbis.

LEX LXXXVI.

Emo rem ſuam. No. quod ſicut non valet ſtipulatio rei meę, vt ſ. eodem.l. nemo rem ſuam. ita nec quæ nō eſt mea: ſed conferatur in tempus quo erit mea. arg.l. in tempus. de hære. inſti. quia paria ſunt aliquid fieri in tempore prohibito, vel in illud conferri. Sed op.ſ. eo. de.l. ſi rem meam. Solu. ibi ſub illa conditione fuit concepta ſtipulatio. & glo. hic prima exemplificat in legatario cui relicta eſt res in diem, vel ſub cōditione, nam interim non eſt dominus ſi ſtipuletur, ſi dies vel conditio euenerit. quo caſu erit dominus. Sed tunc contra, quia imo ſtipulatio eſt valida. vt in toto tit. vt le. no. caue. dicunt illi qui ita exemplificant q; dū hic dicitur q; non ſtipulatur vtiliter, non debet intelligi q; ſtipulatio non valet: imo valet nō tamē continet vtilitatem: quia nō plus cōſequit ex ea quā per actionem ex teſtamēto. ſed hoc non placet: quia imo pōt continere vtilitatem, propter fideiuſſ. qui datus: imo eſt contra intentionē litęræ quæ nō vult q; valeat ipſo iure à principio nec conualeſcit. ideo dictū exemplū non eſt bonū: ideo nō habet locū iſta l. qñ ſtipula. interponit pro executione alterius obliga. ex qua ſperatur effici ſtipulatoris debet exemplificari qñ ſimpliciter ſtipulor rem quæ non eſt mea cum erat mea, & ita exemplificat glo.ij. ſuper ver. vt ſtipu. Sed tunc oppo. vt de.l. ſi ſ q ſtichū. ſ. tit.j. vbi licet efficiatur mea, ſtipulatio nō eſt inutilis: ſi tamē ex cauſa non lucratiua effecta eſt mea, propter hoc quidā limitant legem vt procedat quādo efficeret mea ex cauſa lucratiua: tamen hoc non placet: quia ſic eſſet impendenti an valeat, vel non: & tex. vult quod ab ipſo principio ſit inutilis & inualida. dic ergo quod interdū ſtipulor rē quæ erat mea tēpore ſtipulationis: & tunc nō valet ſtipulatio: ſiue erat mea ex cauſa lucratiua, ſiue non lucratiua. vt dicta l. nemo rem ſuam.ſ. eod. Interdum ſtipulor rem quæ non erat mea & tunc aut pure & valet: ſed tamen poſtea efficietur mea ex alia cauſa: & quæritur an euaneſcat ſtipulatio: tūc diſtinguitur an efficiatur mea ex cauſa lucratiua, & vitiatur. vt ſ. eo. l. inter ſtipulantem.§.ſi rem. aut ex cauſa nō lucratiua, & tunc ſecus. vt in d.l. ſi is qui ſtichū. ſecundū intellectū gl. ſi vero ſtipulor ſub cōditione ſi erit mea, vel cū erit indiſtincte nō valet ſicut in primo caſu. & iſte eſt caſus huius l. ſiue ex cauſa lucratiua, ſiue non lucratiua efficiatur mea: quia ab ipſo principio eſt nulla. hic non ſunt alia.

2 ☞ *Si duo tenentur ad idem aque principaliter, an mora unius noceat alteri?*

3 *Re perempta poſt moram, qualiter fideiuſſor interdum teneatur directo, interdum utili, interdum de dolo, & interdum nullo modo, ſed ſolus reus?*

LEX LXXXVII.

1 **Mora rei.** † Mora principalis debitoris ppetuat obligationem ſuam, & etiam obligationē fideiuſſoris, niſi fideiuſſor per prius offerendo conſtituerit creditorem in mora. Sed mora vel factum fideiuſſoris non perpetuat obligationem principalis debitoris: ſed ſuā duntaxat. h.d. Not. primo loquitur quando ſolus principalis fuit in mora vſq; ibi: [ſed ſi fideiuſſor.] poſtea quando fideiuſſor. & prima pars continet regulā & exceptionem à regula & iſta exceptio nō eſt alibi ſecundum Dyn. & alios. In tex. ibi, [fideiuſſori quoq; nocet.] Idem in quolibet alio qui tenet acceſſorie ad inſtar fideiuſſoris: vt patet in actione de pecu lio: vt ſ. eo. l. cū filius. † Sed quid ſi duo tenent ad idem ęque principaliter, an mora vnius nocet alteri? vide plene Bar. in l. ex duobus. in xj. q. j. de duo. reis. vbi diſtinguit an nō ſint duo rei debendi: & non nocet an ſint: & tūc quantū ad interpretationem præſcriptionis nocet: quia interruptio facta cōtra vnū extēditur ad alterū: vt in l. fi. de duo. reis. aut quantū ad hoc, vt obligatio non extinguatur per interitū, vel vt facit venire vſuras vel intereſſe. & tūc diſtinguatur an ſint ſocij: & tūc nō nocet. vt j. de duo. reis. l. pe. an non ſint ſocij: & tunc ſecus. vt in l. in mora. in fine. & ibi no. per glo. ſ. de vſuris. In tex. ibi. [nocet.] glo. intelligit quantū ad hoc vt producat obligatio. i. perpetuet, non ſolum quo ad ipſum principalem moroſum ſed etiam quo ad fideiuſſores. non autem vt fideiuſſoris obligatio augeatur: primū dictū intellige q; producitur & perpetuatur. ſ. ne extinguatur per interitū rei debitæ: ita loquit hic non autem reſpectu temporis: quia ſi erat temporalis, durat ſimili. & temporalis non efficitur perpetua. glo. eſt j. eo. ſi ſeruum.§. ſequitur. quæ incipit quantū ad hoc. & eſt glo. ij. nec etiā nocet quantū ad hoc vt interruptio præſcriptionis facta contra principalem extendat ad fideiuſſorem. tex. eſt cum glo. quæ non eſt alibi in l. cum quis.§. ſi quis pro reo. j. de ſolu. licet facta contra vnum correum extendatur ad alterum: vt ſ. dixi per l. fi. C. de duo. re. dū autem gl. dicit quod nō nocet vt augeatur obligatio fideiuſſoris intellige. ſ. vt teneatur vltra ſortem ad intereſſe propter moram rei, quod veniat propter naturā actionis: vt in arbitratorijs. ita loquitur. l. cētum Capuæ. allegata in gl. & teneat ad vſuras prouenientes ex natura contractus vt bonæ fidei: vt in l. ſi poſtea. j. rem pu. ſaluā fore. & l. quęrit. ſ. loca. & ibi no. in gl. In tex. ibi, ſed ſi fideiuſſor circa iſtum ver. ſunt duo intellectus in gloſ. ij. Primus quod intelligatur ſiue fideiuſſor obtulit: & creditorem in mora conſtituit antequā reus eſſet in mora, ſiue poſt. Secundus q; intelligatur quando poſt, non quando ante: quia tunc per moram rei poſtea ſubſecutā tolleretur mora actoris præcedēs, & produceretur obligatio quo ad vtrūque: quia vltima mora nocet. vt j. e. l. ſi ſeruum.§. ſequitur. ſed neutra iſtarū eſt vera: imo debet intelligi ſolū quādo obtulit ante, non quādo poſt: quia intentio huius ver. eſt ponere caſum in quo mora ſibi ſoli reo nocet: & non fideiuſſori: quia non perpetuat obligatio quo ad eū: ſed ſolum quo ad reum. & hoc contingit in dicto caſu. & tūc iſte ver. non eſt alibi ſecūdum Dy. ſi autē fideiuſſor offert poſt morā rei, purgaret moram: & obligatio nō perpetuatur nec quo ad reum, nec quo ad fideiuſſorem: quia in obligatione dādi quilibet admittitur ad dandū pro alio & iſte eſt intellectus doc. In tex. ibi. [hominē occiderit.] quæ occiſio loco moræ habetur: licet propriе non ſit mora, ſed culpa vel dolus: vt j. eo. l. ſi ſeruū. Item ſi nō occidiſſet: ſed fuiſſet in mora, & poſt eius morā ſeruus moreretur: quia perpetuaretur obligatio quo ad ipſum fideiuſſorem dūtaxat, non quo ad reum & haberet locum quod ſequitur. In tex. ibi. [reus liberabitur.] per regulam quæ ponitur ſ. eo. l. ſi ex legati cauſa: quia per interitum rei debitæ nō interueniente mora, vel culpa debitoris liberat debitor, dic tamen quod habet actionem. l. aquil. cōtra fideiuſſorem interficiētē, ſi ipſe reus erat. vt l. Item Mela.§. j. ad l. aquil. quam tenetur cedere creditori qui erat debitor ex cauſa onerosa. vt l. quod ſæpe.§. ſi res. de cōtrahē. emp. ſecus ſi ex cā lucratiua: quando eſt interfectus, & ſic eſt liberatus: ſi autem eſt vulneratus, tūc nō eſt liberatus, ſed tenet ipſum tradere: & pro deterioratione cedere actionem. l. aquil. vt in l. huic ſcripturæ. ad legē aquil. & de iſto paſſu vide Cy. in l. non moriturum. C. de contrahē. & cōmit. ſtipu. & Bar. ſ. eo. l. ſi ſtichus. In tex. ibi. [cōueniri. pōt] ſed contra, quia liberato reo liberatur in conſequentiam fideiuſſor. glo. fatetur de rigore: & ſic non conuenitur dicta actione, ſed vtili, ex ęquitate, & hoc contingit culpa vel dolo ſuo, & hic eſt tex. in l. mora. in fi. ſ. de vſu. ſed cōtra, quia nec directa

nec

nec vtili ex ſtipulatu. ſed de dolo quę concurrit cū alia vt ſ. de dolo. l. ſi fideiuſſor. gl. fi. ſoluit tribus modis, & nulla eſt vera. dic ergo. l. loquitur quādo obligatio erat pura, quæ ſit in rerū natura producta: vnde potuit cōueniri propter morā fideiuſſoris ſaltem quo ad vtilem actionem, quæ ſurrogatur loco directæ quæ perimit: contrariū loquitur quando erat conditionalis, & ſic non erat in eſſe producta nec poſtea producitur, licet conditio exiſtat, quia reperitur res quæ poterit in eam deduci, & ſic nec contra reum nec contra fideiuſſorem cōmittitur: ſed quia hoc contingit facto fideiuſſoris deficientis alia actione, recurritur ad actionē de dolo. vt ibi no. Sed cōtra, quia quādo mora cōmittit propter maleficiū, poteſt committi etiā conditione pēdente, licet per interpellationem ſecus. vt ſ. eo. l. cum filius. in fi. & hoc voluit gloſ. in l. eū qui.§. pe.ſ. eo. & ſic exiſtente poſtea conditione cōmittit ſtipulatio perinde acſi res eſſet in rerū natura. Solu. illud procederet quando ſtipulatio conditionalis fuiſſet interpoſita animo nouandi purā præcedentē: quo caſu reddit illā cōditionalē ſub contraria cōditione, & per interfectionē factā conditione: & tūc ſecunda non poterit cōmitti: & ſi non poteſt nouare præcedentē reuertit præcedens ad ſuā puritatē priſtinā, & ſic per interitū purificat obligatio. ita loquit ibi. ſecus quādo eſſet interpoſita principaliter propter ſe: quia tūc per interitū nō purificaret obligatio, nec poſſet poſtea cōmitti adueniente conditione. ita ſubtiliter no. hic Bar. in fi. quē allegaui. in d.§. fi. † Recollige ergo q; re perempta poſt morā interdum fideiuſſor tenetur directo: vt ſi poſt moram rei non præcedente mora creditoris quo ad fideiuſſorem. vt hic in princi. l. Interdū tenet vtili, vt quando poſt moram ſuā non interueniente mora debitoris vt in hoc verſi. Interdum tenet de dolo: vt in caſu quē ſ. poſui qui habet in l. ſi fideiuſſor. de dolo. Interdum nullo modo tenet fideiuſſor. vt in caſu ver. per. [ſed ſi fideiuſſor &c.] Sed ſolus reus, ſecundum intellectū quem ibi dedi. ſed quomodo reſpondet ad motiuū illorū qui dicunt illum ver. debere intelligi quando fideiuſſor obtulit poſt moram rei, quia ſi ante morā rei poſtea ſubſecuta noceret fideiuſſori. vt in prin. l. quia vltima mora nocet dic verum eſſe reſpectu eiuſdem perſonæ, nō reſpectu diuerſarum. nā hic creditor fuit primo conſtitutus in mora per fideiuſſorē, & ſi poſtea creditor conſtitueret in mora eundem fideiuſſorē, tolleretur prima mora creditoris: & fideiuſſor conſtitueretur in mora. ita loquitur. §. ſequitur. l. ſi ſeruū. j. eo. l. & illud de peri. & commo. rei vend. ſed ipſe non conſtituit fideiuſſorem in mora. ſed eum & ſic non habet locum illa regula: & iſta mora rei hoc caſu non nocet fideiuſſori propter præcedentem morā in qua fideiuſſor conſtituit creditorem vt hic quod eſt ſingulare, & alibi non reperitur.

LEX LXXXVIII.

Sі à colono. Verba præſentis temporis ad futura non trahūtur. h.d. dic vt ſ. eo. l. ſi ſtipulatus. §. cum ſtipulamur. hic non ſunt alia.

2 ☞ *Vſura dicitur pœna, & quando.*

3 *Pœna adiecta obligationi quantitatis, quādo præſumatur adiecta in frandem vſurarū.*

4 *Vſura de iure canonico non eſt permiſſa, & quid in pœna.*

5 *Pœna adiecta obligationi facti, an dicatur vſura?*

LEX LXXXIX.

Cum ſtipulati. † Lite pendente ſuper ſorte non impedit curſus vſurarum. h.d. & examina vt plene not. in l. j. C. de iudicijs. Dubium erat hic, quia per lit. conteſta. ſeu iudiciū inducit quędam nouatio, & ſic videbatur impediri curſus vſurarū, ſed dic q; non inducitur nouatio per quam obligatio priſtina & actio tollatur. ſed per quam alia obligatio illi accumulat. Nam per lit. conteſta. ob. quis inſtantiæ & iudicio. vt in l. iij. §. Idem ſcribit. de pecu. & habet locum iſta l. tam durante inſtantia principalis cauſæ q; appellatiōis. vt in l. negotiorū. j. de appel. & ſ. de re iudi. l. fi. Finito vero iudicio per ſententiā quæ tranſiuit in rem iudicatā infra tēpus quod dat iudicatis ad ſoluendū, videtur ceſſare curſus vſurarū conuentionalium: quia poſt lapſum quatuor menſium veniunt grauiſsimæ vſuræ. vt in l. fin. C. de vſu. rei iudi. & habet in l. fideicōmiſ. ſ. de vſur. & not. hic argu. quod licet debitor nolit ſoluere vſuras continuo, non prohibetur creditor petere ſortē. de hoc eſt caſus in l. fi. in fi. C. de iure dotiū. In tex. ibi. [pœnam in ſingulos menſes.] † Not. q; vſura dicit pœna. vt l. lecta. §. ſed ſortis. ſ. ſi cer. peta. q; eſt verū quādo ſoluit ratione moræ, ſecus ſi nō p; pter morā ſed propter ſtipulationē. vt cōtingit in fœneratoribus qui nō curāt, imo paruipendūt q; ſors nō ſoluatur dūmodo ſoluant vſuræ. non ergo omnis vſura eſt pœna. ſed nec omnis pœna eſt vſura: quia ſi adijciat obligationi facti vel ſpeciei, nō eſt vſura ſed pœna. quādo autē obligationi quantitatis interdū dicitur pœna interdum non. nam ſi per dinumerationē tēporis, dicit vſura vt eſt caſus hic dū dicit. [in ſingulos menſes.] Idem ſi non per dinumerationē temporis, & obligatio erat ex cauſa mutui in quo formaliter cōtrahit, etiam ſi ſtipulator nō erat cōſuetus fœnerari in hoc, in præcedenti caſu ita not. ponit. Ange. ſ. eo. l. ſtipulatio iſta §. alteri. † ſi vero ex alia cauſa. & non ſit appoſita per dinumerationē tēporis, tūc diſtinguit an erat cōſuetus fœnerari, & tunc pœna adiecta obligationi quantitatis præſumitur adiecta in fraudē vſurarū: alias ſecus ſecundum Bar. hic. & no. in l. cum allegas. C. de vſur. & hoc eſt vtile: quia vſura de iure canonico non eſt permiſſa, quia vſura nō poteſt peti in foro ciuili, nec canonico: ſed pœna ſic in vtroq; foro. vt no. in c. ſuā. de pœnis. † Si autem pœna ſit adiecta obligationi facti diſtinguitur: aut illud factum non ordinabatur ad dationē quātitatis, & dicitur pœna: & non vſura. aut ordinabat ad illā & tunc aut fuit hoc actum à principio obligationis, cenſet adiecta in fraudem vſurarum aut ex poſtfacto & interuallo, & tunc ſecus. ita no. per Bar. in l. cum ſeruus. de condi. & demonſtra. & in l. ſed & ſi quis. §. fi. ſ. ſi quis cautio.

a ¶ Vſura de iure canonico non eſt permiſſa. Adde text. in c. quia in omnibus. de vſuris. & in c. ſuper eo. & in c. conſuluit. & in ca. quoniā multi. xlvj. liij. diſtin.

b ¶ Vſura non poteſt peti. Adde Gui. de monte laud. in cle. j. de vſu. Do. in c. poſt miſerabilem. eo. tit. Barba. conſi. cvj. incipi. clementiſſimū deum. in rj. colum. in iiij. volu.

a
b
4

2 ☞ *Si res debita ante moram debitoris, an liberetur debitor indiſtincte?*

3 *Qui aliquem reprehendit de negligentia eo quòd non adhibuit medicum, uel quòd adhibuit malum, cum poſſet adhibere bonum, qualiter debeat capitulare?*

4 *Si quis promiſit non ædificare in aliquo loco ſub pœna, & poſtea alienauit, & emptor eo ignorante ædificauit, an faciat quòd uenditor incidat in pœnam?*

5 *Si debitor curauit ſeruum debitum, an recuperet expenſas à creditore?*

LEX XC.

1 **Si ſeruum.** † Si res debita deſijt poſſe præſtari facto debitoris etiam ſe debitorem ignorantis vel facto eius qui cauſam habuit à debitore, non liberatur. Idem ſi negligentia debitoris cōmiſſa in nō curando, vel cuſtodiendo: ſecus ſi facto tertij non habētis cauſam à debitore: licet debitor ab illo cauſam habuerit, ſi nulla culpa vel mora debitoris interueniat. h.d. in effectu vſq; ad §. ſequitur. iſtud tamē quod dixi debet ſane intelligi quādo ſciebat ſe debitorem. & in hoc iſte caſus differt à primo: quia maior eſt culpa in faciendo quā in non faciēdo. vnde in primo nō curatur ſi ſciuerit ſe debitorem vel non vt in §. de illo. in ſecundo ſic: quia ſi ignorabat ſe debitorem negligētia commiſſa in re ſua, ad quam non credebat ſe teneri, non eſſet culpanda nec punienda, ſicut ſi eſſet commiſſa in re aliena. vt eſt caſus in l. ſtichi promiſſor. §. ſicut. ſ. de peti. hære. per quē declarat iſte ver. [ſinautem negligat.] & differat quia primo loquitur quando deſijt poſſe præſtari. quia deſijt eſſe in rerū natura vſq; ibi: [ſed & ſi ſit.] Secūdo qñ deſijt poſſe præſtari: quia deſijt eſſe in cōmercio noſtro. qa de ſeruo fact⁹ eſt liber. & eſt in rerū natura. & prima pars ſubdiuidit in duas. Prima qñ deſijt eſſe in rerū natura facto debitoris vſq; ibi, [ſi aūt.] Secūda qñ eius negligētia. Itē ſecūda ſubdiuidit: qa prima qñ deſijt eſſe in cōmercio facto debitoris vſq; ibi. [idē] Secūdo qñ facto illius q; habuit cām à debitore, cui⁹ factū reputat eſſe ipſi⁹ debitoris vſq; ibi, [ſi aūt alienus.] Tertio qñ facto alterius qui nō habuit cām à debitore, nec debitor ab illo vſq; ibi, [Itē ſi homo.] Quarto qñ debitor habuit cām ab illo vſq; ibi, [de illo.] Quinto & vltimo decidit vnū dubiū circa primū caſum primæ partis principalis. & eſt no. † In iſta l. declarant aliqua dubia de l. ſi ex legati cā. ſ. eo. in eo quod illa l. vult q; ſi res debita pereat ante morā debitoris, liberat debitor: nā quærit an iſtud ſit verū indiſtincte rñdet quod nō: ſed eſt diſtinguendū. vt hic vſq; ad §. ſequitur. Itē inquantū illa l. vult quod ſi pereat poſt morā, debitor

2

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Rigore:sed æquitas. An rigor plerat̃q; rari. vel contra videtur. Ant.de bur.fic. dilecti. de iudi. Carzaba.in c.in literis. i ij.no.de resti.spol.

non liberetur:quia mora perpetuat actionem declarantur tria dubia. & primo an illa mora postquã est commissa,poterit purgari:vt sic deficiat illa perpetuatio quæ resultabat ex mora. & hoc vsq; ad.§. [nunc videamus.Secundo qui sint illi qui potest propter moram suam obligationem perpetuare vt nõ extinguat̃ per interitũ rei:& quibus noceat hæc perpetuatio vsq; ad .†§. effectus.] Tertiò quis sit effectus huius perpetuationis,si res debita post morã pereat.In tex.ibi:[& nulla mora interueniente.]& sic patet q; interemptio facta per debitorem non est propria:sed habet vim moræ, quia mora consistit in non faciendo.& ista dicitur potius culpa in faciendo.In tertio ibi,[si quidẽ occidat.]subaudi sine iusta causa quo casu culpa illa esset reprehendenda & punienda.aut si ad illũ seruũ nõ tenereť. quia nõ debet in eũ sæuire.vt l.ij.de his q; sunt sui vel alie.iur.& si esset alia res inanimata, vel animata vt animal irrationale esset reprehendenda:licet nõ puniẽda,si non teneb tur eam dare alteri.vt in l.etiam.§.licet. so.ma.sed cũ teneretur eam dare alteri:licet antequã det,sit sua, est reprehendenda & punienda, tanq; cõmissa in re aliena.sed si suberat iusta causa: quia nec est reprehendenda nec punienda.vt.j.e.l.qui seruum. & l.quid ergo.§.qui hęres.de leg.j.& perinde liberat̃ ac si sine facto suo.†In tex.ibi, [negligat infirmum.]qa cũ posset cõmodẽ medicũ adhibere bonũ, adhibuit malũ.de vtroq; enim [tenetur vt l. quod si nolit.§.si mancipium. de ędi.edic.sed si non potuit,nõ est sibi imputandũ.ar.l.Idẽq;.§.pro soc. ideo qui aliquẽ de hac negligentia reprehendit debet capitulare et probare q; ibi erant medici.q; præsumiť si erat ciuitas.nota.in c.statutum.de rescrip.lib.vj.In tex.ibi, [si neglectus à possessore fuerit.] subaudi sciente hominẽ esse alienũ, alias licuisset sibi negligere eum tanquã suũ.& ista culpa licet esset reprehendẽda non tamen punienda,& hoc ꝓbat̃ in l.si qui possessor.§. sicut. de peti.hære.& eodem modo intelligi debet quod hic dicit̃ de debitore actione personali:licet nõ dicat̃ in tex. nec in gl. nec per doct. & tamẽ est substantiale.secus in casu præcedenti cũ ipse occidit vt in [.§.de illo.]In tex.ibi [in faciendo quidẽ accipienda sit.interrogatione lege,& iũge hoc ver.[quia qui dare.] vbi ponit̃ ratio quare videbat̃ dicendũ ꝓ ista parte q; nõ esset consideranda culpa nisi in faciendo an autẽ sit considerãda etiam in nõ faciendo:& hãc partẽ approbat.Iurisc̃õ.in ver. seq.sed cõtra de l.venditor.ij.circa mediũ.de hære.vel ac.vẽd. vbi venditori qui teneť actione personali licitũ est negligere rẽ venditã.& imputet sibi emptor quare non petit sibi tradi: quia nõ teneť esse eius procurator: vt l.si postulãte in fi.ad trebel. ꝓpter illã.l.quidã recedebat ab illo intellectu, & dicebat illum tex.velle dicere cõtrariũ eius q;.ŝ.dixi.& ille ver[.quod magis probandũ.]Iungi debet cũ istis verbis [in faciẽdo quidẽ accipiẽdo sit.]gl.hoc reprehendit qđ.d.l.q; si nolit.§.si mãcipium.de ædic.edi.vbi probat̃ primus intellectus,ad.§.quãuis nõ respõdet,sed tu dic secundũ doct.q; debitor in actiõe personali q; scit se esse debitorẽ,teneť de negligentia & culpa cõmissa in nõ faciẽdo, qñ per eã res debita periť vel substantia eius deterior efficit̃.vt.d.l. qđ si nolit.§.si mancipiũ, sed si non perit,nec deterior efficit̃:sed ex ea fructus nõ colliguntˉ,q; pñt ad creditorẽ pertinere si fuissent recollecti.Sed si quęritur an de illa teneatur?distinguitur. Aut creditor erat in mora:& tũc debitor non tenetur::nisi talis negligentia cadat in dolum vel latam culpam.casus est no.in l.si mora. solu. matrimonio. Aut creditor non erat in mora:& tunc aut habebat actionem personalem ad rem restituendam quæ semel fuit actoris:& tenetur de tali culpa debitor:etiam si sit leuis,vel leuissima secũdum naturam contractus: quia nõ licuit sibi negligere & hoc probatur in l.videamus. post princip.ŝ.deviuris aut tenebatur ad rem tradendam,vel dandam:& tunc de tali culpa non tenetur.& iste est casus.in d.l.venditor.sed quid si commissa fuerit in peremptione vel deterioratione fructuum pendentiũ, vel perceptorũ:respõdeo teneť:qa circa interitũ rei eõmissa est q; etiam.ŝ.dixi procedit quando in colendo vt percipiantur secũdũ Angel. quod ipse reputat not. Idem dico si non coluit vineam:quia per hoc deterioratur substantia: sic quando coluit fundum non vineatum.Et tene menti:qa non ita bene decla-

4 rantur alibi quam hic.†In text.ibi,[Idemq; fiet.] Not.istũ ver cum gl.pro quæstione quæ ponit̃ in l.ij.§.opus.de alie.iud.de illo qui ꝓmisit nõ ędificare in aliquo loco sub pœna : qui postea alienauit,& emptor eo ignorante ædificauit, nam facit vẽditorem incidere in pœnam ac si ædificasset: quia factũ eius q; habuit causam à me reputatur factum meũ.vt hic.& in l.si Ti-
5 tius.de ser.expor.ŝ. † Vltimò quæriť si debitor curauit seruũ debitum an recuperet expensas a creditore. & distingue aut erant paruę,& non recuperat.quia sicut habet operas serui debiti antequam tradat, ita debet subire hoc onus, sicut & onus alimentandi.vt in l.in rebus.§.possunt.ŝ.commo.aut erant magnæ,& ad perpetuam rei vtilitatem:quia fuisset mortuus:nisi factę fuissent,& tunc recuperat.vt.ŝ.solu.mat.l.diuortio.§.impendia.&.l.ij.§.nos.ff. de impensis in rebus domini factis.

2 ¶ *Omnis moræ purgatio fit de æquitate,non de rigore.*

3 *In pari causa potior est conditio rei.*

An vltima mora noceat?

4 *Res debita si pereat post moram, tamen infra tempus quo potest mora purgari, perit periculo debitoris.*

Si creditor petat pœnam, & debitor velit soluere æstimationem rei perempta, an admittatur?

Mora quæ committitur per malefieri,an possit purgari?

5 *Si vna pars tractat de dãno vitãdo,altera de lucro captando, cuius cõditio melior erit?*

1 **§. Sequitur.** †Si res desiť esse in rerum natura,nõ potest mora purgari : sed si non desiť esse, potest purgari de æquitate , non de rigore.hoc dicit vsque ad §.nunc videamus.In tex.ibi , [quemadmodum sit intelligendum.] subaudi an possit per obligationem dicta culpa purgari,& dicta perpetuatio tolli:vt patet ex seq.In tex.ibi, [expedítum intellectũ.] quia non est tractandũ de purgatione,cum fiat per obligationem: & nunc obligatio fieri non potest cum est perempta. In text.ibi. [hic hæsitatur.] & causa hæsitationis est:quia si debitor semel fuit in mora tradendi , acquisitum est ius creditori super actione personali:& effecta est alterius naturæ quam primo esset.ŝ.vt p interitum rei non extinguatur: vñ nõ videť q; reus postea offerẽdo poterit creditori ꝓiudicare & alterare naturã quã ob hoc acquisiuit eius culpa.Sed bre
2 uiter est verum de rigore:sed æquitas[a] dictat contrarium,post quam offertur tẽpore quę ius actoris non est effectũ deterius. Nam malitia potest sibi imputari quare nõ recipit: quia si reciperet posset vendere:& eius periculo amodo nõ staret,vel custodire admodum quod cum non faciat, æquitas dictat vt sibi debeat imputare: licet rigor dicťet contrarium.quem multi in hoc & alijs casibus similibus sequi volunt,postposita omni æquitate:vnum cõtingit frequenter & à peritis vehementer errari.Est & alia ratio pro debitore:quia sunt in pari causa.vterque enim tractat de damno vitando:& tunc vterq; fuit in mora:ergo debet esse melior conditio rei,si actor rem peremptã post eius moram petat,tanquam perpetuata fuerit ob hoc virtute primæ moræ:& hoc est quod.j.sequitur.†Not. ergo& tene menti quòd omnis moræ purgatio fit de æquitate non de rigore:ita quod si rigor iuris est ex vna parte:& ex altera equitas,debemus seruare æquitatem:& hoc est verum quando æquitas reperitur scripta iure, alias non esset semper verum. vt patet in l.prosperit : qui & à qui.vbi lex quantũcũq; dura seruanda est: & ab ea non est recedendum propter æquitatẽ fabricatam à nobis:hoc autem declara,vt plene no.in l.j.C.de legi.& de iud.l.placuit.†No.etiam q; in pari causa potior est cõ
3 ditio rei:& ad hoc semper allegatur. vnde vtilius est in iudicijs tenere partem rei quam actoris. & propter hoc facta est. l.in tribus.ŝ.de iudi.dicit autem hic.Bar. verbum vnum no.q; vltima mora nocet quantum ad duplicẽ effectũ:quia tollit moram præcedentem & constituit quem in mora.de primo clarũ est per istũ.§.Secundũ ꝓbat̃ l.illud.ŝ. de peri.& cõmo.rei vẽdi.et hoc est vtile propter illud q; dixi in prin.huius.l.quia quãdo actor est in mora recipiendi,debitor non tenetur de negligentia commissa in nõ colendo fundum:nisi cadat in dolo vel culpa per.l.si mora.so.mat.Pone ergo quod reus primo fuit in mora,deinde offert,& actor non vult recipere , si dicamus q; actor fuit constitutus in mora , locum habet illa .l.sed si dicamus q; non sit constitutus, sed duntaxat purgata sit mora rei, tunc tenebitur etiam de leui vel leuissima culpa , si tenebatur ad rem restituendam, sicut si nulla mora fuisset contracta.vt l.

videamus

videamus.de vsuris.& istam partem videtur sentire gloss.in l. semel mora.sol.mat.tamẽ Bar. tenet primã partẽ & respondet ad illã glo.Ang.dicit tamẽ cõtra opi.Bar.videri esse text. in l. qui decẽ.j.de solu.vbi reus primo fuit in mora soluendi pecuniã,post obtulit,& creditor noluit recipe: dicit ibi posteapõt sine dolo & culpa rei liberať reus ope exceptionis. Inquantũ dicit culpa,facit contra Bar.quia in dubio intelligiť de leui:cũ appellatione doli veniat dolus & lata culpa : sed si actor esset constitutus in mora, nõ tenereť reus de leui. vt in d.l.si mora. sed certe Bar.in illa.l.qui decẽ.sentit illud contrariũ,& subtiliter & optime respondit.vnde nõ curo de dicto Ang. qui non debuit vidisse Bar.ibidẽ.nã ibi loquiť in debitore quãtitatis, qui teneť de casu:vñ satis est q; mora creditoris releuat ipsum à casu, & facit ipsum teneri de leui,sed in debitore speciei, nõ teneť de casu,sed de leui culpa, mora creditoris vt aliqd opereť, releuat ipsum à leui:& facit teneri de dolo & lata culpa. ita loquiť:in l.si mora. Vltimo hic sunt duę gl.no. Vna super verbo,[perpetuari,] quæ est gl.ij. quæ intelligit perpetuationẽ quæ fit ꝓpter morã, nõ etiã respectu tp̃is quo actio erat dura tura:quia nihilominus remanet tp̃alis,sed esset solum respectu interitus,vt p illũ extinguat̃.quã glo.allegaui.ŝ.e.l. mora. Alia est gl.super verbo.[bono.] quæ incipit,[quãuis enim.] quæ intelligit illũ.§.in purgatiõe moręetiã quę fit ad euitãdã pœnã p quã gl.dico cõtra Dyn.quẽ sequiť. Bar.in l.si insulã.ŝ.
4 eo.valet † quod si ꝓmisi stichũ sub pœna,& fuisti in mora tradendi,tñ adhuc ex infra tp̃s purgãdi morã,decedit stichus. debes scire q; perit tuo periculo,licet sis infra tẽpus purgãdi morã.Casus est singularis qui nõ est alibi in l.sancimus.C. de fide iusso. Pone ergo quod peto pœnã:tu vis soluere ęstimationẽ stichi,quæ minor est:quia adhuc es infra tẽpus purgãdi morã. dicũt ipsi q; deberes admitti.sed in cõtrariũ facit glo.relata ad tex.quæ distinguit an res in quã mora est cõmissa sit perẽpta: q; nõ est locus purgationi moręan nõ sit perẽpta, & tũc sec̃. vnde si intelligimus istũ.§. in purgatione quę fit ad euitãdam pœnã,vtrũq; mẽbrũ debes seruare præterea nõ satisfit ad plenũ creditori si soluať ęstimatio, sicut si traderet res ad q; forte habet affectionẽ magis charam quam sit cõmunis æstimatio. & sic impediť purgatio,sicut quando interest actoris.quia facta purgatione remaneret in dãno vt ibi dixi & istã,partẽ ve-
5 riorẽ puto. † Vltimo quæro vtrũ mora quæ cõmittiť ꝓ male fieri poterit purgari tex.in prin.quod nõ.& etiam Bar. in suo summario.sed ista nõ est intẽtio litere, facere differẽtiam inter male fieri:& nõ fieri.Sed an res debita extat, vel nõ. & est casus in cõtrariũ in l.fi.in §.colonus.ŝ.loca.dũmodo fiat infra modicũ tẽpus, etiã si ob hoc nõ habebat diť. vt dixi in l. si insulam.
6 † Item quæro circa finem, quid si vna pars tractat de dãno vitando,altera de lucro captando? Respondeo melior est conditio primæ:etiam si sit actor vt in l.fi.§.licentia.C. de iure delibe.facit.l.& si quis.§.ij.ŝ.de reli.& sum.fune.

2 ¶ *Mora principalis debitoris an perpetuet obliga. fideiuss. dati à suo fideiussore?*

3 *An sit verum indistincte quod mora principalis perpetuet obliga. fideiussoris.*

§. Nunc videamus. †Iste pot̃ post morã obligationẽ ꝓpetuare q; ẽ obligatus principaliter,vel accessorie.sed primus ꝓpetuat,quo ad se & accessiões suas,secũdus nõ ꝓpetuat quod principaliť,sed quo ad se & accessiões suas,respectu quarũ dr̃ principalis: licet alio respectu dicat̃ accessorie.h.d. vsq; ad §.effectus. alias autẽ qui nõ est obligatus nõ ꝓpetuaret obligationẽ quo ad obligatos vt ŝ.post principiũ huius §. In gl.sup verbo. [causam].ibi. [nõ plene ꝓsecutus est.] quia solũ dicit ex parte debitoris cui⁹ mora ꝓpetuat obligationẽ & nõ dixit ex parte creditoris, cuius interpellatio cõstituit quẽ in mora.vnde glo.in fi.in ver.cõtra hoc declarat q; interpellatio principalis.& de hac nõ est dubiũ,& etiã ꝓcuratoris: q; intellige spãlis & gñalis ad negotia, qui habeat ptãť recipiẽdi solutionẽ & tunc etiã si interpellat vt soluať sibi,cõstituit quẽ in mora.& ad id q; dixi de gñali,facit l actione.§.renũtiare.ŝ.,p socio.si habeat mũdatũ solũ ad litigãdũ & sic nõ poterat recipere solutionẽ,ante litis cõtest.facta per eũ cõstituat debitorẽ in mora.Bar.tenet hoc q; sic. & dicit q; ista mora durabit quousq; durat iudiciũ p l.q; Romę.§.Seia j.eod.Sol.de hoc miror.quia effectus est fã in esse ,p ductus:vñ nõ debet tolli:licet iudiciũ sit finitũ,vel instantia sit perẽpta ad

2 *In obligatione dandi post moram,& etiam post interitum rei,an succedat obligatio ad æstimationem,vel ad interesse?*

Quid in obligatione rem restitui.

3 *Stipulatio sequens interposita animo nouandi,tunc tollit moram præcedentis obligationis,quando res erat in rerum natura tempore secundæ stipulationis:alias secus.*

1 **§. effectus.** †Res debita perempta post moram finitur non perempta,vt duret eius obligatio directa,& etiam vt possit deduci in aliam obligationem nouam, & iudicium & acceptilationem.h.d.in effectu,facit supra eadem.l.inter stipulantem.In tex.ibi(pecuniam quę non debeť stipulari possumus) scilicet animo nouãdi:quia nouatio requirit obligationem præcedere,& postea tolli per aliam:sed ęstimatio hominis mortui post moram non debetur.ergo super ea non potest contrahi noua obligatio animo nouandi primã. contrarium tamen respondetur,& sic siue secunda stipulatio interposita animo nouandi contineret hominem iam mortuũ qui fingitur viuere,siue ęstimatio eius,nouareť obligatio precedens qui erat super homine,non super æstimatione.hęc est intentio literæ:quia æstimatio licet sit debita,succedit loco rei debitæ:& fingit quasi debita quantũ ad hoc vt in gl.quã tenementi secundũ Ange.Nam regulariter dicimus q; illud q; est in officio iudicis non est in obligatione ciuili , vel naturaliter vt in l.q; per collusionem.§.pretij sorte.de act.emp.& tantum potest dici esse quasi debitum per istã gl.& hic est tex.expressus in obligatione dandi post moram , & etiam post interitũ rei non succedit obligatio ad æstimationem,vel ad interesse. & ad hoc semper allegatur iste tex non sic in obligatione rem restitui:quia post moram & post interitum rei bene succedit

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt poterit peti, vt in l. in re furtiua. ſ. de condi. fur. ſed in obligatione alterius facti ſuccedit ſtatim poſt moram nō expectato alio interitu. vt l. ſtipulatiōes nō diuiduntur. §. Celſus. ſ. e. Quid ergo debet peti in libello: rñdeo ipſa res perempta: et tamē poterit fieri cōdēnatio in æſtimatione: nō autē debet peti ipſa æſtimatio de directo tanquam debita: quia libellus eſſet ineptus per iſtum textum. de quo vide omnino ꝙ notat Spe. de obliga. & ſol. §. ſequitur verſ. ad vberiorem. cū ſeq. vbi decidit practicam iſtam. ſed & plura bona dicit: poteſt etiam fieri cōdemnatio in ipſa re perempta, ſed executio fiet in æſtimatione: & hoc voluit gl. in l. ſi. j. quæ ſen. ſine app. reſcin. per illū text. & ſi non fingeret eſſe in rerū natura, nō valeret ſentētia: nec fieret executio in æſtimatione. Vltimo oppo. fortiter ꝙ licet fingat etiā in rerū natura, non poſſit in ſecundā ſtipulationem deduci animo nouandi: qa ſi fuiſſet deducta antequā eſſet perempta etiam poſt moram, ſecuta peremptiōe extingueret ſi erat pura. vt in l. ſcire debemus. §. fi. ſ. eo. & ſi erat conditionalis ſimiliter quia exiſtens cōditio. non faceret eā cōmitti. vt in l. eū qui. §. pe. ſ. eo. Sol. fateor illud. tamen conſequentia nō eſt bona: quia ſi fuit deducta in ſecundam oblig. poſt morā: & antequā eſſet perempta: tolleret mora præcedētis obligationis: & ſecuta poſtea perēptione qa nulla mora ſupereſt, extingueret ſecunda obligatio: & ita loquuntur contraria. ſed quādo poſt morā et poſt interitū deducit in ſequentē obligationē, nō tollitur mora præcedens, quę iam ſortita eſt effectū ſuum, & obligationem perpetuam faciat: et cenſetur in ſecūda obligatione habitus reſpectus ad ſuperexiſtentiam rei fictā. & hoc voluit hic Dy. † ꝙ Ange. reputat ſingulare valde. videlicet ꝙ ſequens ſtipulatio interpoſita animo nouandi tunc tollit morā præcedentis obligationis quando res erat in rerum natura tēpore ſecūdæ ſtipulatiōis: alꝰ ſecus p iſtū tex. ꝙ eſt valde ſubtile & ſingulare.

LEX XCI.

Si ita ſtipuler. Ex ſtipulatione cōtinēte factū perſonale ſtipulatoris pōt hæres agere ſi de ipſo facta expreſſa mentio. h. d. erit tamen tūc noua ſtipulatio. vt in l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita. ſ. eo. gl. vero hic videt idē dicere, ſi nō fuiſſet facta expreſſa mētio. & non placet: quia factum erat merē perſonale per l. apud Iulia. §. ſi quis alicui. de lega. j. hoc tamen examina per Cyn. in l. veteri. C. de cōtrah. ſtip. & per Bar. j. e. l. ſi ſic ſtipulatus. hic nō ſunt alia.

LEX XCII.

Si ſic ſtipulatus. Quādo verba executiua referūtur ad ſtipulatorē, ipſi⁹ eſt electio. h. d. ſi vero ad promiſſorem, eſſet promiſſoris. ſi ad neutrū, in contractibus. Idem in vltimis volūtatibus eſſet legatarij. vt l. Lucio. de lega. ij. & ibi vide bonam gl. & l. ſi ita diſtrahatur. de contrahen. emp.

2 ☞ *Illud quod tacitè agitur ab vtraq; parte, habetur pro expreſſo: ſecus ſi ab alterutra tantum: & ab vtraq; parte cenſetur actum id quod erat de natura contractus.*

3 *Stipulatio ſine cā nō valet, ſaltē ope exceptionis, niſi in præcedēti cōtractu appareat cā.*

4 *Si mutuauī tibi certam quantitatem frumenti, & poſtea confiętur inſtrumentum ex interuallo in quo cōtinetur quod promiſiſti mihi reddere x. corbes frumē. quos tibi mutuaui. intelligitur de illo de quo apparet primum inſtrumentum.*

6 *Verbum triticum, quid importet, & quid de blado?*

Si tradam rem, non exprimendo ex qua cauſa, ſed dicam me expreſſurum in futurum, non transfero dominium, ſi poſtea non exprimam.

LEX XCIII.

1 **Triticum.** †Incertitudo vitiat ſtipulationē, niſi ex ꝓbabilibus cōiecturis declaret. h. d. & pone caſum ꝙ ſi in aliquo inſtō reperit ꝙ tu promiſiſti mihi p ſolēnē ſtipu. reſtituere triticū meū, et nō dr ēptū, nec quale: an valeat hęc ſtipu. & rñdet vt in tex. ꝙ cōſiſtit in facto: qa ſi aliquib⁹ cōiecturis pōt pſtare de qualitate & quātitate, puta poſſum ꝓbare p aliud inſtrm, vel teſtes ꝙ tibi mutuaui x. corbes frumēti talis gñis, tūc valebit: ītellige hoc ſcdm de illo alꝰ nō valet, ſi forte omiſſa fuit ſpecificatio qualitatis et quātitatis p errorē, vel ex certa ſcientia: & nō ꝑcedit alius cōtractus, ad quē poterit referri. † No. ergo hic ꝙ illud ꝙ tacite agit ab vtraq; parte hr ꝓ expreſſo. cōcor. l. cū qd. ſi cer. pe. ſec⁹ ſi ab alterutra tm. vt l. ſi repetēdi. C. de cōd. ob cau. & ab vtraq; parte cēſet actū id ꝙ erat de natura cōtractus. vt d. l. cū qd. vide ꝙ colligebat ex ꝑcedēti cōtractu. vt hac l. † Ītē no. limitationē ad hoc ꝙ hr in l. ij. §. circa. de doli excep. ꝙ ſtipulatio ſine cā nō valet ſaltē ope exceptiōis. nā hoc eſt verū: niſi in ꝑcedenti cōtra. appareat cā. vt hic ſcdm poſitionē quā. ſ. feci. & hr i gl. j. & pe.

4 Ītē no. ꝙ ſi tibi mutuaui cer. quāti. frumē. & poſtea cōficit inſtr. ex interuallo, in quo cōtinet ꝙ ꝓmittis mihi reddere x. corbes fru. quos tibi mutuaui: quod intelligitur de illo eodem de quo apparet primum inſtru. licet mutuum ſit contract. reiterabilis. & poterunt eſſe duo mutua: licet in hoc ſecundo non dicatur ꝙ in eo cōtineat eſſe aliud de quo apparet aliud inſtru. quia in dubio non præſumit pluralitas: ita vult hic Bar. ad qđ facit qđ no. p Iac. But. & Bal. in l. ij. C. de erro. aduo. & vide hic

5 aliqua bona dicta Bart. ad q ſemp remittit. † No. etiā gl. ſuper ver. [triticū.] de ſignificatu huius ver. & ꝙ p excellentiā ſumit ꝓ frumento: licet latiorē habeat ſignificationē: Ideo ſi qs accuſetur de ablatione tritici, & probaret de hordeo vel alio triticō, ſuccūberet accuſator quia verba accuſationis debēt intelligi in potiori ſignificatu. l. ij. §. ꝙ in perpetuum. ſi ager vecti. ſecundum Ang. Not. etiam glo. de blado. aliter dicit bladum, ſi ſtatutum dicat ꝙ nullus debeat extrahere blada de comitatu: an intelligat de frumento duntaxat, an aūt de ordeo, vel ſpelta vel ſemine lini. quod Bar. hoc dicit habuiſſe de facto, & vi-

6 de hic per eū. † Vlt. no. gl. fi. q vult ꝙ in effectu ſi tradā rem, nō exprimendo ex qua cauſa. ſed dico me expreſſurum in futurū, non transfero dominiū, ſi poſtea non exprimam: ſicut ſi nō dixiſſem me expreſſurum. vt in l. nunq̄. ſ. de acqui. re. do. vbi ſufficit ad translationem dominij ꝙ ſubſit ſpes futuræ cauſę: licet non adſit tempore traditionis. Sed reſponde ꝙ ibi quando cō ſtabat q cauſa erat illa, tamen erat cōditionalis. & erat ſufficiēs ad translationē dominij exiſtente conditione: ſed hic non cōſtabat. quia tradens reſeruauerat ſibi: & potuiſſet exprimere cauſam non habilem ad translationē dominij. In text. ibi. [facti quæſtio eſt.] ſed in quo eſt quæſtio facti? nā imo videtur: quid iuris per ea quæ ſequunt. reſpon. in hoc ſi eſſent aliæ cōſcturæ ex quibus poſſet apparere de quo ſenſerint partes. nam iſtud conſiſtit in facto, an præceſſerit alius contractus vel nō: ſed præſuppoſita certitudine huius reſpon. cōſiſtit in iure: qa in primo caſu valet ſtipula. ij. non.

2 ☞ *Si quis mandaret fabricari eccleſiam, vel capellam, vel hoſpitale, licet non exprimat ea de quibus hic, an valeat relictum?*

LEX XCIIII.

1 **Vi inſulam.** †Ad hoc vt valeat ſtipulatio alicuius operis fiendi, requiritur ꝙ exprimatur locus in quo debet fieri: & ꝙ interſit ſtipulatoris ibi fieri. h. d. requirit etiā tertium ꝙ appareat de qualitate & quantitate operis tantæ longitudinis vl latitudinis, & ſic de alīs: ita quod reputetur certū: alias vitiatur. vt. j. e. l. ſi ita ſtipulatus. in prin. ſecundum Ang. qui etiam dicit not. hoc nō habere. locum in vltima voluntate ad primam cauſam. vt ſi qs mandaret fabricare eccleſiam, vel capellam, vel hoſpitale. nā valeret: licet iſta nō exprimatur. & deberet intelligi ꝙ in loco domiciliꝰ, & vbi cōmodē poſſet fieri per. l. quæ conditio. §. fin. de condit. & demon. Dico etiam quod habet locum in opere cohærente ſolo: alias non eſt hoc neceſſarium. vt ſi ſtipulor rē tradi, vel reſtitui. Item dico quod illud vltimum dictum proce dit in ſtipulatione pura: quæ non valet, ſi non intereſt ſtipulatoris tempore ſtipulationis in loco illo fieri, quia ad eum non pertinet, nec ex poſtfacto reconualeſcit: licet incipiat poſtea pertinere. vt no. in l. ſtipulatio iſta. §. alteri per eundem Ange. ſecus ſi erat conditionalis: quia inſpiceretur an ſua interſit tēpore conditionis euenientis, per. l. exiſtimo. j. eodem.

2 ☞ *Debitor licet teneatur ex natura obligationis rem debitam non interimere, tamen ex iuſta cauſa ſuperueniente poteſt hoc facere impune.*

3 *Si duo fecerunt pacem inuicem, & promiſerunt ſe non offendere ſub certa pœna: et alter poſtea committat aliquam cauſam propter quā offendatur, poterit offendi: & nō teneatur offendens de pace rupta. & nu. 4.*

4 *Treuga an poſſit rumpi ratione cauſæ ſuperuenientis?*

LEX XCV.

1 **Vi ſeruum.** †Si debitor occidit ſeruū debitū ex iuſta cā, pinde eſt ac ſi aliꝰ occidiſſet ſine ſua culpa vel dolo: ſi prius nō erat i mora. h. d. In tex. [in facinore,] in quo licitē potuerit eū occidere: alꝰ ſecꝰ. vt l ſi ꝓmiſſor. §. fi. ad fyl. & l. ij. de his q ſunt ſui vel alie. iu. ſcdm Iac. de are. In tex. ibi. [vtilis actio.] i. efficax. nā ſi nō liberaret, tenet actiōe directa: nō vtili. vt. ſ. eo. l. mora. † No. ergo hic ꝙ

hic ꝙ licet debitor teneat ex natura obligationis rem debitā nō interimere. vt l. ſi ſeruū. in prin. ſ. eo. Attamē ex iuſta cā ſu-

3 perueniente pōt hoc facere impune. † & hoc allegat ad qō. Si duo fecerunt inuicē pacē, & ꝓmiſerunt ſe non offendere ſub certa pœna, ſi alter poſtea cōmittat aliquā cām ꝓpter quā offendat, puta adulterauit vxorē alterius, poterit offendi: & nō tenebit offendēs de pace rupta: qa nō vī eā rupiſſe. Sed cōtra de no. p Bar. in l. verū. de fur. Sol. ille q adulterauit vxorē alterius poſt factā pacē, nō vī rupiſſe pacē: vt teneat ad pœnā pacis ruptæ, qa hoc nō facit aīo iniuriādi rōne primæ cauſæ per quā fuit facta pax: ſed fecit hoc cā libidinis. & ita loquit ꝙ ibi no. p Bar. ſed nihilominus alter poterit ipm offendere, abſque eo ꝙ dicat rūpere pacē ꝓpter iuſtā cām ſupueniētē. ar. hic. et in l. de ætate. §. ex cā. de iterro. ac. & adde no. p Bar. in l. aut facta §. ex cā. j. de pœnis. vbi dr ꝙ nō rūpit pax niſi fiat ad offenſionē rōne primæ iniuriæ ſuper qua pax fuit facta, ſicut nō venit cōtra tranſactionē niſi qn venit rōne primæ actionis qua fuit

4 trāſactū. vt l. ſi de certa. C. de trāſac. † Sed treuga vī ꝙ nō poſſit rumpi rōne cāæ ſuperueniētis. vt no. lo. an. in addi. Spec. de treug. & pa. ſuper rubrica. & eſt vulgare cōe, ſed treuga. nō poteſt rūpi, ſed pax ſic. ꝙ intellige modo quo dixi ꝙ pax poterit rumpi ex cā ſuperueniēte, nō aliter: ſed treuga etiā ex illa non

a pōt. ratio diuerſitatis eſt quia treuga[a] fit ad tps, quo finito poterit ipm repetere ex cā ſupueniēte: iō expectat tps lapſum. ſed pax fit ꝓpetuo vī ſi nō poſſet venire cōtra rōne cāæ ſupueniētis incōtinēti, nūq̄ poſſet venire ſimiliter, ꝙ no. in l. niſi finita. §. fi. de tu. & rō diſtra. qa officiales ꝓpetui pñt conueniri durāte adminiſtratione: ſecus in tpalib⁹, rōne ꝑdicta. vt in ſenatus. de offi. præſi. & l. pars literarū. ſ. de iudi. & adde ꝙ ſi alter rūpit pacē qa ſine iuſta cā ſuperueniēte offendit rōne prię iniuriæ, ſi poſtea offendat ab altero, nō dr alter pacē rūpere, q ſemel rupta eſt: nec incidit in pœnā pacis ruptæ: etiā ſi erat ibi clauſula rato manente pacto. q nihil operat in fauorē rūpētis. vt no. in addi. Spe. loco. ſ. allegato. & p Bar. in l. cū pater §. libertis. in fi. de leg. ij. p iſtā. l. etiā Oldr. diſputādo in iſta ciuitate determinauit ꝙ ſi alter ex faciētibus pacē fuit poſtea bānitus, hic ex forma ſtatuti pōt impune offendi: ſi aūt ipm offendat, nō dr ſibi rūpere pacē: qa hoc facit ſtatuto ꝓmittēte. arg. in l. q. ro. §. inter locatores. ſ. loca. ꝙ tenet Bar. hic & in qōne ſua quę incipit, Lucanæ ciuitati. ſed Bononiæ fuit diſputatū cōtrariū p rōnē: qa ille bānitus ex ſuo cōtractu habebat ſecuritatem ab aduerſario, ſed aduerſari⁹ habebat licētiā à ſtatuto ſine ſua ꝓuiſione. Ius aūt primū ꝙ quis habet ex ſuo cōtractu & ꝓuiſio ne potētius eſt quā ſecūdū. vt l. ſi filius. j. de fideic. li. erit ergo in banno. & no. in l. Iul. in j. char. de leg. j. ad ꝙ bene facit ꝙ habe tur in l. ante p. j de cap. in gl. ſed Bart. truffat de iſta rōne: quia in pace & promiſsione de nō offendēdo ſubintelligebat con-

b ditio niſi, lege vel ſtatuto[b] ꝓmittente. vt d. §. inter locatorem.

LEX XCVI.

Si ita ſtipulatus. Stipulatio inutilis non nouat ꝑcedētē vtilē. h. d ſ. cun dū gl. In tex. ibi, [hypocēthaurū.] ſubaudi & non ſtetit: vñ q̄ritur ac iſta ſtipulatio de ſiſtendo ſit nouata p ſequētē ſtipulationē pœnalē, vt ſic ex ea nō poſsit agi ſaltē ope exceptionis videbat ꝙ ſic. vt l. obligationū fere. in fi. ſ. ti. j. ſed contrariū eſt. nā illa loqt qñ ſequēs ſtipulatio pœnalis erat valida: hic nō: qa cōtinebat vnū ꝙ nō reperit in rerū natura. l. hypocē thaurū: & ſic hr ꝓ nō facto & poterit agi ex prima ad factum vel ad intereſſe. hodie vero dicit gl. ꝙ etiā ſi eſſet valida nō no

c uaret primā: niſi eēt expreſſe dictū[c] p l. fi. C. de noua. ꝙ falſum eſt, & p cōſequens reprobat, qa illa loqt in ſtipulatione coæ quęua: nō aūt in pœnali in qua iura vetera nō corrigunt per il lam. l. vt no. j. e. l. ſi ita ſtipulatus. hic non ſunt alia.

§. Poſſum. Qui promittit ſoluere nomine debitoris, nō dr fideiuſſor: nec pōt cōueniri ſi debitor eſt ſoluēdo: ſed demū in ſubſidiū. h. d. iſte ſingularis caſus. In tex. ibi, [nomine Titij,] ſubaudi qui erat debitor meus pone in centum. In tex. ibi, [neque enim.] Opp. ꝙ iſta ſtipulatio nō valeat, qa nec valeret ſic ſi ꝓmitteres mihi dare centū Titio, ſi mea nō interſit. vt l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ſed rñd. ꝙ iſti caſus nō ſunt ſimiles. In tex. ibi, nihil ex hac ſtipulatione cōeq poſ ſumus:] ſed cōtra de l. nō recte. C. de fideiuſ. vbi eſt in electiōe mea conuenire quē volo, etiā fideiuſſorē omiſſo principali: poſito etiā ꝙ ſit ſoluendo principalis iure iſto: licet hodie ſecus niſi principali excuſſo, vt ī auth. pñte quæ ibi ſignat. Sol. ibi in fideiuſſore: ſed iſte q

b ſic ꝓmiſit nō eſt fideiuſſor. ſed quare non hic eſt difficultas. glo. intelligunt ꝙ ꝓmiſiſti te facturū & curaturū ꝙ Titius mihi ſolueret: licet in tex. hoc non dicat. & niſi hoc faceres, ꝓmiſiſti ſoluere noīe ſuo, & c ideo non es fideiuſſor: quia principaliter te non obligaſti ad illud ꝙ tenebat Titi⁹, ſed ad factū tuū: ſed fideiuſſor eſt ille q ſe obligat ad illud idē ad ꝙ tenet principalis vt l. de fideiuſ. l. ſi cum reus. & iſte intellectus nō placet. Primo. qa de hoc non fit mentio in tex. & ſic eſt diuinare. Secūdo, qa licet rōne primæ partis te facturū & curaturū, non eſſes fideiuſſor, ſaltē tñ rōne ſecundæ partis inquātū ꝓmiſiſti ſoluere p eis videris fideiuſſor. vnde Dy. dixit ꝙ rōne eſt quia Titius tenebat dare, tu autē nō ꝓmiſiſti dare ſed ſoluere. & iſtud eſt factum potius quā datio: ſed hæc eſt vna truffa, qa datio non fit ſine ſolutione: et iſta ſolutio licet ſit factū: qa tñ ordinat ad dādū, reputat datio. vt dixi ſ. e. l. cum ſtipulati ſumus. & l. quinta §. fi. dic ergo ꝙ iō nō es fideiuſſor, qa promiſiſti ſoluere nomine Titij: ſed fideiuſſor nō ſic ꝓmittit: ſed ſimpliciter vel noīe ſuo, & p ſua obligatione, licet ad vtilitatē Titij: & poſtq̄ ꝓmiſiſti pōt ſoluere vel noīe principalis: & tūc illū liberat ipſo iure, vel in cōſequētiā etiam ſeipſum, vel noīe ꝓprio, & pro ſua obligatione: & tunc liberat ſe ipſo iure. ſed principalē nō: ſed dūtaxat ope exceptionis. & in dubio cēſet noīe ſuo ſoluere, & p ſua obligatione. & ꝓpter hoc ꝙ principalis remanet obligatus mero iure: qa creditor tenet cedere fideiuſſori ſoluenti actionē cōtra principalē etiā ex interuallo. & nō obſtabit fideiuſſori exceptio q̄ obſtabat cedēti: qa nō ſubeſt eadē cā vel ęqtas, ſed ſi ſoluiſſet noīe principalis, non poſſet cedi actio ex interuallo: niſi fuiſſet expreſſe actū tpe ſolutionis ꝙ deberet fieri. & hæc habent in l. Papi. ſ. mā. & pleniſsime in l. Modeſtin⁹. j. de ſol. iſte ergo noluit eſſe fideiuſſor ſic ꝓmittēdo. Ex quo ſeqtur ꝙ etiā iure iſto neceſſaria erat excuſsio principalis anteq̄ poſſet conueniri. ꝙ eſt ſingulare hic. & forte alibi non reperitur. iō diligēter attēde ad verba inſtrī: qa notari⁹ nō habēs de hoc notitiā de facili poſſet errare. & aduerte: qa iſta ſtipulatio etiā valet ſi à principio Titius erat ſoluēdo & ſortiet effectū cū deſierit eſſe ſoluēdo: & hoc etiā ſentit gl. fi. ſed qñ ſtipulor dari Titio, niſi mea ītereſt ab ipo principio nō valet, ēt ſi poſtea īcipit ītereſſe vt no. in d. §. alteri. & iſti caſus ſunt difficiles. vt dicitur in ver. neq; enim.

2 ☞ *Matrimonium nō debet contrahi propter pecuniam, ſed iuſtis affectionibus, nec etiā metu pœnæ. & nu. 3.*

3 *Quid ſi tertia perſona leget vel promittat ſi tali nupſero.*

1 **§. Si tibi nupſero.** †Non valet promiſsio de aliquo dando ſub conditione ſi ſtipulator cōtraxerit matrimoniū cum promiſſore, niſi appareat iuſta & honeſta cā vel niſi fiat ex cauſa dotis, vel donatio-

2 nis propter nuptias. h. d. no. valde. † In tex. ibi, [cā cognita,] puta mulier erat nobilis, licet pauper: ille nō merebat eā hr̄e ratione natiuitatis: certe licitum fuit mulieri in compētationem huius aliquid ſtipulari ab illo. vt l. ſi voluntate. C. de dotis ꝓmiſ. alias ſi nō apparet iuſta cā, nō valet. qa præſumitur inhoneſta cauſa libidinis. ar. ſ. ti. j. l. fi. & qa per hoc matrimoniū redditur quodāmodo venale. ꝙ eſſe non debet. vt l. j. & ij. de do. inter virū & vxo. non enim propter pecuniā contrahi debet, ſed iſtis affectionibus ſubſiſtentibus. † Sed contra de l. Titio centū. §. j. de condi. & de. vbi ſub ſpe præmij poteſt quis deduci ad contrahendū. & in l. vter ex fratribus. ſ. de condi. inſtitu. Solutio, verum eſt quod à tertia perſona legante vel etiam ꝓmittente ſi tali nupſero. vel in vxorē recepero: ſed ab ipſo cōiuge ſecus: vt hic, ſicut nec metu pœnę. vt j. e. l. Titia. quod diligenter nota.

2 ☞ *Duæ cauſæ lucratiuæ quod in eadem re poſſint concurrere diuerſis temporibus.*

LEX XCVII.

¶ Treuga. an tempore treugæ poſsit fieri tractatus de pace. vide p Bar. cōſ. j. incipi. magnus. in xxvj. col. in iij. vol.

¶ Vel ſtatuto. Add an ex cauſa noua ſuperueniente poſsit pax rumpi. Lu. Ro. conſi. lxxxiij. Ale. conſi. xlvj. iij. lib.

¶ Expreſſe dictum. An nouatio fiat niſi ſit dictum. vide per Lud. ro. conſi. cij. p Rapha. Ful. conſilio cliij. per Alex. conſ. lxxxvj. ij. lib.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Hoc facere. An valeat appellatio facta viua voce, cū declaratione q redigat in scriptis & vide dnos de ro. decis. ccl. de appel. in antiquis.

1 Xistimo. †In stipulatione conditionali non inspicitur defectus existens tempore stipulationis, vl posteā superueniēs, si tempore cōditionis stipulationis existētis reperiat deficere. h.d. & est verū quādo defectus concernebat rem in stipulationem deductam, vel cōcernebat rem & personam mixtim: secus si duntaxat defectū personæ stipulatoris: quia tūc inspiceretur tempus stipulationis contractę: & redderet nullam: licet posteā cessaret. vt. j. de stipu. ser. l. vsusfructus. & hic in gl. ij. Et primo ponit duos casus in quibus suberat defectus tēpore stipulationis vsq; ibi, [aut si hoc.] subaudi & tamen cessabat tempore cōditionis existētis. & posteā ponit alios duos casus, in quibus non erat defectus tēpore stipulationis: sed superuenit ea pendente & similiter cessauit: ita q tempore cōditionis euenientis nō suberat. et sic medium tempus nō curatur. vt in l. sed & si sub cōditione. §. solemus. de hære. insti. In tex. ibi, [aut si.] probat determinationem suam per reductionē ad absurdum. nā si in casibus præcedētibus inspiceret defectus qui suberat tempore stipulationis interpositæ, vt redderet eam nullam, licet cessaret tpe conditionis euenientis, sequeret q tunc ille defectus qui tempore stipulationis nō suberat: sed superuenit posteā conditione pēdente, similiter debet inspici: & deberet stipulationē vitiare. licet reperiatur cessaret tēpore conditionis euenientis, ꝓpter regulam iuris quæ est, q post quando res peruenit ad casum à quo non potuit incipere, antequā perueniat ad suam vltimam perfectionē vitiat. sicut si fuisset ab ipso principio. vt. j. e. l. pluribus. §. & si placet: & hic ante cōditionis euentum stipulatio non erat sortita vltimatum effectū: & sic sequeret q si fui stipulatus à te fundum Titij ex causa lucratiua sub cōditione, & ea pendente cōsecutus eū fui à Titio ex causa donationis. euanesceret stipulatio: licet tempore conditionis euenientis desiisset esse meus: quia sic accederet si stipulatio esset pura. vt. §. eo. l. inter stipulationē. §. si rem: hoc est autē falsum: quia non euanescit stipulatio, sed ex ea agere possum: & iste tex. †semper allegat in materia de duabus causis lucratiuis, q in eadē re possunt concurrere diuersis temporibus, vt vna incipiat postquā altera desijt. & ita no. per gl. in l. Meuius. §. duobus. de le. ij. licet istam l. non allegent, sed Bar. dicit hic esse casum. sequeret etiā q si fui stipulatus seruitutem ad fundum meum sub conditione, & ea pendente desijt esse meus, euanesceret stipulatio: nec reconualescere: licet tempore conditionis existentis esset meus: quia sic contingeret si stipulatio seruitutis esset pura. vt in d. §. & si placeat. & hoc est similiter falsum. ergo cōcluditur, q si nō debet attēdi defectus superueniens post stipulationē & cōditione pēdente: vt reddat stipulationē nullā, eodē modo nec defectus q fuerat tpe stipulationis interpositæ: dūmodo reperiat cessare quando dies stipulationis cedit, licet in stipulatione inspiciat defectus existens tēpore stipulationis, vt vitiet: & licet posteā deficiat nō reconualescat. vt not in l. si rē meam. §. eod. in fin. glos. mag. hic non sunt alia pro nunc.

2 *Si stipulatio facti habentis factū successiuū cōmittit ad particulare interesse statim q qs fuit in mora inchoādi: licet nō transierit totū tps quo potuit perfici. h.d. & cōcor. l. stipulationes nō diuidunt. §. fi. §. e. & pone exēplū si ꝓmisisti reficere domū quæ minabat ruinam. ad quā refectionē totalē erat necessarius annus, & cū esses in mora inchoandi cecidit vnus paries, qui nō ceciderat si inchoasses, ꝓpter quod dānificor in maiori expensa: puta x. volo statim illa decem petere, opponit mihi q non possum agere nisi finito anno. vt. §. e. l. si ita stipulatus essem abs te. certè nō potest opponi nisi qñ vellē agere ad totale interesse, quia tota domus fuisset, quia nō fuisset refecta, sed ad hoc particulare statim agere possum, qa fuisti in mora inchoandi, sed si non fuisses in mora, quia statim post repromissionem cecidit antequā posses præparare, tunc secus. & hoc innuit, vnde expone in fin. dum dicit, [fulcire.] id est inchoare fulcire.*

§. Ex hac stipulatione. Stipulatio facti habentis factū successiuū cō

3 *Solemnitas non potest committi de voluntate partium.*
4 *Tacitum an habeatur pro expresso?*
5 *Statuta quæ sunt stricti iuris sicut stipulatio, non recipiunt interpretationem extensiuam vltrā vim verborum.*
6 *Statuta nō recipiunt interpretationē restrictiuā vltra quā patiatur verborū proprietas.*
7 *In facultate declarādi rē obscurā post quā declaratio semel est facta, nō ē licitū pœnitere. Differentia inter facultatem declarandi & eligendi.*
8 *Stipulatio an etiam extendatur ad alias res quam expressas? Statuta recipiunt interpretationem extensiuam quando essent inutilia in personis, vel rebus expressis, nisi hoc fieret.*

LEX XCVIII.

Vicquid. Principiū huius l. reputat difficilē, qa cōtinet tria dicta q̄ vident in se cōtraria. et quodlibet eorū legitur pluribus modis in gl. quę procedūt valde inordinatē & cōfuse secundū verum intellectum. quem tenet Dy. & alij. h.d. †Si stipulatio est oīno obscura, ita q nullā recipit interpretationē. nō valet: et ꝓ nō facta hr sed si non est omnino obscura: sed pōt interpretari vel ꝓ reo, vel ꝓ actore, valet: & fit interpretatio ꝓ reo, sed si verba sunt clara pro actore nō restringit: licet reus asserat se aliter vel stricius intellexisse quā verbi proprietas expostulat. h.d. in effectu. & deinde in tres partes, vt in summario: secunda ibi, [aut certè.] tertia ibi, [nec rursus.] Gl. tamen quę sunt hic legūt ista responsa etiā alijs modis, nam gl. illa quæ fuit additio. in prin. dicit q vult dicere q si aliquid fuit stipulatione vallandum, & posteā non fuit vallatū, nihilominus valet. licet appareat de cōuentione partium q voluerit peruenire ad contractum stipulationis super tali re, & tamen non peruenerūt. non em poterit agi ex illa cōuētione, qa nuda: nec ex stipulatiōe, qa nō est confecta. Item intellige etiā si dixerūt q volebant stipulationem haberi pro facta si contingit eā fieri, quia nō pnt hoc agere inter se. ar. l. codicillis. §. fi. de leg. ij. non enim possum remittere solēnitatē à iure requisitam q̄ consistit in verbis: cū sit de iure publico. vt in l. Mæuio. de leg. j. † Vnde dicit Angel. q si quis appellat ab interlocutoria viua voce, & facit scribi in actis per notarium, licet dicat ipse vel iudex q habeat perinde ac si esset appellatū in scriptis, hoc nihil releuat: quia non potuerūt hoc facere[a]. l. j. §. j. de ferijs. vbi prætor non potest derogare iuri publico. † Et secundū istum itellectum & lecturā allegatur ista l. per Doct. in multis ad hoc q solennitas non potest omitti de voluntate partium. facit l. testium. C. de testi. posteā illa eadem gl. in fin. in ver. [vel dic.] ponit secundam lecturam, secundum quam posuit summarium: & aduerte, quia illa lectura posteā in gloss. sequenti explicat in ver. [vel fundum vel vinum in genere.] deinde contra eandem lec. gl. fi. in fi. opponit de l. cum quid si cer. pe. Sed respōdeo q ibi ratione cōtractus præcedentis apparebat de quo partes senserunt: sed non apparet, tunc stipulatio vitiatur. vt §. e. l. triticū. & propter istud contrarium Bar. ponit hic vnam longam distinctionem super illo articulo an tacitum habeatur pro expresso † quam omnino vide. Legitur tertio modo primum dictum in gl. ij. quando fuit deuentum ad stipulationem. & hoc differt à prīa. et verba erāt clara, & i hoc differt à secūda. sed si stipulator dicebat se latius intellexisse quā verba importent, certe non auditur: & imputet sibi quare illud non dixit: quia habetur pro nō dicto, postquam verba non plus importāt. ponit ergo exemplum in eo qui stipulatus est à nouo magistro sua brocarda. quia non veniunt sub hoc verbo aliæ suæ rationes, id est alia opera sua legalia. nam debet scire quod antiqui faciebant multa opera. s. gl. distinctiones, brocarda & similia: & iste stipulator dicebat se intellexisse de omnibus: sed hoc non īportat istud vocabulum. † Et ex hoc not. quod statuta quæ sunt stricti iuris, sicut stipulatio. vt l. constitutionibus. ad municip. non recipiunt interpretationem extensiuam vltra vim verborum. & ad hoc allegatur ista l. hoc declara. vt in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. & secundum primam lecturam. dum dicit primū, [dictū.] exponitur. i. dicendum. & eodem modo secundum tertiam cū dicit astringendū. secundū primā exponit. i. perficiendū. secū dum tertiam exponitur, ll. extendendę seu ampliādę. Item secūdum dictum in ver. [aut certè,] gl. legit duobus modis, primo vt posui casum in summario, quod loquatur quando stipulatio non erat omnino obscura, sed poterat interpretari tam pro reo quā pro actore. vt hoc habetur in gl. j ibi, [aut certè si obscurum

a *Si quis appellat ab interlocutoria viua voce, et faciat scribi in actis per notarium, licet dicat ipse vel iudex quod habeatur perinde ac si esset appellatum in scriptis, quod hoc nihil relevet.*

obscurum est.] deinde exemplificat in gl. vl. magna post prin. ibi, [qa vn dicit se sensisse de albo &c.] & hoc est bonū exēplum. vt §. e. l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. Itē exemplificat in obligatione generis. sed hoc exemplum non est bonū: quia in illo non est obscuritas, sed incertitudo: quia partes nō senserunt de certo corpore, sed quando senserunt, & non apparet de quo tunc est obscuritas de qua loquitur hic. postea illa eadem gl. in ver. ibi, [Item ad id quod dicit stari]. Oppo. tribus modis ad istam lecturam, & ad hoc secundū dictū: & solue vt in ea. concludendo quod habet locum quando secundū vtrūq; intellectū potest esse valida. si autem secundum vnum tantū, ille intellectus debet sumi siue sit pro reo, siue pro actore. vt no. in d. §. in stipulationibus. per l. quoties in stipulationibus. §. eo. ita habet locum in extraiudicialibus. sed in iudicijs aut obscuritas peruenit ex verbis prolatis ab aliqua partium. & statur interpretationi proferentis, siue sit actor. vt l. inter stipulantem. §. j. siue reus. vt l. si quis intentione. de iu. aut prouenit aliunde, & tunc recurritur ad no. in l. de die. qui satisd. cogā. vt in prin. litis faueat actori, in dubio admittitur, in medio fauetur vtriq; vt veritas reperiatur. vt l. si cū. §. j. si quis cau. in fin. fauetur reo. vt in dubio absoluatur. vt l. Arrian. de act. & ob. & fuerūt verba Azo. in summa. Alio modo legitur gl. in vers. [vel dic secūdo.] q secūdū dictū corrigit primū, sed ille reprobatur ar. eorum quæ no. in l. nam. de condi. & demon. Tertiū & vltimum dictum in ver. [nec rursus]. similiter legit in glo. duobus modis. Primum secundum q dixi in summario, q̄ loquatur quando verba erant clara per stipulatorē. vt quia fui stipulatus oīa vasa tua, vel omnes seruos tuos, vel simpliciter, quia indefinita æquipolet vniuersali, cum haberet argētea vasa & vitrea. & volebam omnia. Tu aūt dicebas te intellectisse de vitreis tātū, vel deterioribus seruis, quare quæ vel quos mihi habere expedit, nō statur dicto tuo de proprietate verborū. † Et secundum hoc no. q statuta non recipiūt interpretationē restrictiuā vltra quā patiat verborum proprietas. quod declara. vt d. l. omnes populi. & ꝓ Bar. in l. non dubium. C. de legi. & ad istā lec. venit ver. [non tamen talem.] in fi. gl. fi. legit eandem gl. in ver. [Itē.] & quod dicit, [alio modo]. loquat in casu præcedentis ver. quando stipulatio erat obscura, nō tamē ex toto, sed poterat interpretari pro actore & ꝓ reo, nam ibi dicitur quod statur interpretationi rei. Sed pone re semel interpretatus est quia dicit se sensisse de albo: postea vult pœnitere, & dicere de nigro: dicitur in hoc vltimo quod non debet audiri. Sed contra. de l. eum qui. §. fi. §. eo. vbi licitū est variare[a] vsque ad sententiam. Sol. clarius quàm gl. ibi loquitur in eo q habebat electionem in alternatiua, vel in electione generis. †

7 †Nos loquimur ī facultate declarandi rem obscurā. quæ declaratio postq̄ semel facta est nō est licitum pœnitere. ad hoc semper allegatur ista gloss. & istud est melius quod sit in hac l. & forte ista gl. non est alibi. Est & alia differētia inter electionem & declarationē, quia facultas eligendi competēs iure ꝓprio transmittitur ad hæredē in præiudiciū alterius. vt no. glo. parua. §. e. in l. inter stipulantē. §. j. quæ incipit. vincēti, & eligere nolenti. † Opponitur quod illud exemplum de brochardis quod stipulatio non sit ita stricti iuris quin extendatur etiam ad alias res quàm expressas & licet proprium significatū verborū importet: quia video q extendit ad alias personas. vt j. e. l. si stipulatus fuero per te non fieri. Sol. ibi esset inutilis in ꝓsonis expresis si non extenderet ad alias de quib ibi. & hoc inducit Bar. in l. omnes populi. ad statuta vt recipiāt interptationē extensiuam, quando essent inutilia in reb vel personis expressis, nisi hoc fieret Item opponitur quod imo extendit ad omnia quæ æquum est venire, licet significatum verborum non importet. vt in l. empto. de ac. emp. Solut. ibi in contract. bonę fidei. cuius natura latior est. vnde actio emptio datur in solidum non solū vt impleatur contractus: sed interdū etiam vt rescindatur, licet hoc non fuerit de intentione partiū à principio, nec verba hoc importent. vt ea l. §. is qui vinum datur ēt ad interesse quādo venditio est nulla ex qualitate rei. & venditor hoc sciebat. vt in l. fi. & ibi vide optimū tex. circa fi. §. de condi. ob. tur. cau. & adde quæ no. §. e. l. si quis cum aliter.

2 *Negatiua totum destruit quod reperit. Plus negat negatio, quam affirmat affirmatio.*

1 §. Si stipulatus. †Non dicitur a quis non fecisse quousq; fieri est tempus. j. quod fieri potest. h.d. In tex. ibi, [non nisi prætérito biēnio.] subaudi quasi per totum biennium quod non ascēderis, si supersunt duo vel tres dies. j. quos possis ascendere: quia non est adhuc verum te incommutabiliter non ascendisse alias sequeret quod qualibet die deberes ascēdere, ad hoc vt ista conditio nunquam compleatur. quia etiam si per vnam diem ascendisses, verū esset dicere te non ascēdisse aliqua die. sed non sic intelligitur. imo si nulla die biēnij ascē

2 deres. †& sic negatiua totum destruit quod reperit, & vniuersalius ponitur, vbi dicitur quod plus negat negatio quam affirmat affirmatio. quam affirmationem not. in l. hoc genus. in fi. gl. de cōdi. & demō. & in c. cū dilectus. de cōsue. per glos.

a ¶ Variare. An & quando licita sit variatio. vide per Ancha. consi. cxv.

LEX XCIX.

Conditio. Conditio de præterito vel de præsenti non suspendit actum, sed vel ipsum reddit nullum si est falsa, vel purum si vera est. h.d. & sic non est propria conditio cuius natura est actum suspendere, & facit q posit haberi ad esse. de quo in l. cum in secūdo. de iniusto, rup. & irri. test. & l. cum ad præsens. ff. si cer. pe.

2 *Pupillus proximus pubertati naturaliter obligatur, & an tūc indigeat restitutione.*

LEX C.

1 Vberes. †Adultus non habens curatorem naturaliter & ciuiliter potest obligari. h.d. restituitur tamen in integrum si lēditur. vt in gl. sed si habet curatorē sine ipso non potest obligari ciuiliter sicut nec pupillus sine tutore siue ipsum habeat siue non. vt in l. si curatorem habens C. de in integ. rest. Sed an poterit obligari naturaliter quidam quod non quasi per donationem curatoris censeatur sibi interdicta administratio sicut prodigo. ergo nō obligatur naturaliter sicut nec prodigus: vt in l. is cui bonis. §. eod. Sed contrarium est: quia nō magis sibi videtur interdicta administratio per dationē curatoris, quā sit pupillo per donatio-

2 nem tutoris. †sed pupillus proxim pubertati naturaliter obligatur. vt in l. j. j. de noua. ergo & adultus: ne melioris conditionis sit quā pupillus. quod dic plene. vt ibi no. per Bart. in vlti. col. & eo casu quo non obligatur nisi naturaliter, nō indiget restitutione: quia illa non nocet, cum non pariat actionē. Sed contra, q imo nocere poterit si soluat: quia impedit repetitionē de sui natura si solutum est per errorem iuris. Breuiter de hoc arti. an propter hoc interesse poterit peti restitutio aduersus naturalem obligationem. vide per Doc. in l. illa difficili. §. de condi. & demon. l. interdum.

2 *Promissio facta per uenditorem de soluendis expensis factis in lite, cuius utilitas sit?*
3 *Si uenditor non promiserit expresse refundere sumptus litis, an tamē teneatur? & nu. 5.*
4 *Venditor mota lite, & facta sibi denuntiatione tenetur ad litem uenire, & emptorē defendere: & quid si lis est iniusta?*
5 *Qualiter possit fieri ista defensio?*

LEX CI.

1 Venditores. †Promissio facta per venditorē emptori de soluendo sumptus factos in lite, debet intelligi de lite mota per alium sup proprietate vel alio iure reali contra emptorem, non de mota per ipsum venditorem super pretio. h.d. no. In tex. ibi, [quanti sua interesset.] Dic de hac promissione nihil ad propositū: sed solum de sequēti. In tex. ibi, [si in lite mota.] dic istud faciebat dubium, quia non dicebatur per quē, nec super quo, vnde videbatur posse apprehendere litem motam per vnum ex vēditoribus super pretio. In tex. ibi, [pretium sibi deberi dicēs,] subaudi & succubuit: qa probatum fuit per hæredes emptori illud pretium fuisse solutū. Item subaudi q iste actor non fuit condemnatus in expensis: licet condemnari debuerit vt in §. finautē alterutra l. properandum. C. de iudi. circa medium. vn de isti hæredes non poterant amodo implorare iudicis officiū mercenarium, in quo fit condemnatio in expensis: quia illud non durat lite finita per fniam. vt in l. iiij. C. de po. volebat ergo recuperare virtute stipulationis de qua §. & sic iure actionis, q̄ non tollitur lite finita. & propter hoc vtilius est expēsas posse peti iure actionis quā officio iudicis. vt no. gl. in simili in l. non solum. de rei ven. & in l. iij. §. j. de leg. iij. Quęrit ergo qd

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Iniuriã. Adde q̃ habes te voluit Ang. cons. cclxxxij. vbi multa dicit.

b ¶ Nõ debeꝛ. qñ debeat æstimatio rei cuius non habemus cõmerciũ. vide per Lud. ro. cõsi. ccccix.

iuris: rñdeꝛ vt sequit. In tex. ibi, [quę ob lite voluit Ang. cons. cclxxxij. vbi multa dicit.

tem de proprietate, dic & sic per alium, non per vẽditorem super pretio: sed certe nõ habet dubiũ. vnde glo. dicit q̃ in dubio hoc p̃sumit, vt videat, p̃misisse solum de sumptibus factis in lite p aliũ sup proprietate, nõ per vẽditorẽ super pretio. & sic nõ potuerũt isti hæredes recuperare. Ex hac stipulatione Bart. videt reprehendere gl. inquantũ innuit venditorẽ nõ teneri de euictione, nisi emptori fuerit mota lis de p̃prietate: q̃ tamen est falsum, qa idem si de iure reali & rõne hypothecæ, vel vsusfructus. certe glo. non habuit istũ intellectũ. sed solũ voluit excludere litem motam per venditorem super pretio, non motã per p̃ium siue sup proprietate, siue super alio iure rali. & est gl. parua super ver. [factæ essent.]

2 dicit q̃ in dubio præsumit. † Pro declaratiõe gl. iij. quæro primò cuius vtilitatis sit hæc promissio facta per vẽditorẽ de soluendis expensis factis in lite? Respondeo, quia tunc sine dubio recuperat emptor ab eo expensas: siue succũbat in lite mota super euictione, siue obtineat. & si fuerit mota de facto, etiã primo casu recuperat non solũ expensas factas per ipsum emptorem: sed per aduersariũ qui litem mouit, si ipse emptor fuit in eis cõdemnatus. & hoc tanquã interesse. In secũdo vero qñ obtinuit, nõ recuperat expẽsas per aduersariũ: quia in illis nõ cõdemnat: sed factas per ipsum emptorẽ recuperat, si eas non potuit recuperare ab aduersario qui litem iniustã mouit sine culpa ipsius emptoris. vt q̃ petijt ipsum condẽnari: & iudex noluit, quia forte iustam causam habuit litigandi: siue cõdemnauit: & erat non soluendo. Si autẽ emptor p̃misisset culpã, quia nõ petijt ipsum cõdemnari, & tũc vellet recuperare à vẽditore, nõ poterit p l. singularẽ. ŝ. de act. empt. l. Idẽq̃. §. j. licet ille §. loquat q̃ res fuit euicta, & loquat de expensis factis in re vendita, puta quia in ea ædificauit. vt ille tex. vult quas iure exemptionis poterat recuperare ab euincente. quia erant vtiles. vñ nõ recuperat à vẽditore: & sibi imputet, nisi vẽditor sciuerit rem esse alienam. In casu autẽ nostro nõ est tractandũ de ista sciẽtia, qa p̃supponit q̃ res nõ fuerit euicta. & sic venditor nõ fuit in aliqua culpa cũ vendidit rem suã. vnde eadẽ ratio est vt nõ recuperet ab eo dictos sumptus, postquã potuit recuperare ad illo qui iniuste litẽ mouit. † Secundò quæritꝛ, qd si venditor nõ promiserit expresse refundere sumptus litis? gl. hic videt dicere idẽ, vt vtroq̃ casu recuperet. posteà remittit ad no. in l. ij. C. de euic. & ibi distinguit an succubuerit, & recuperat vt interesse, qa tunc apparet venditorẽ fuisse in culpa, quia vẽdidit rẽ vt suã. & erat aliena q̃ in dubio p̃sumit, postq̃ ita fuit iudicatũ. l. & hæc distinctio. §. j. ŝ. loca. Aut obtinuit, & tũc nõ recuperat postquã nõ fuerũt sibi p̃missę qm apparet q̃ lis fuit mota de facto. & sic venditor nõ fuit in aliqua culpa: ideò vtile est q̃ p̃mittant propter istũ casum. & istam opinionẽ videtꝛ

4 tenere Spe. in tit. de empt. & vendi. circa finẽ. vij. co. † Bar. tenet hic cõtrariũ. dicens q̃ venditor mota lite & facta sibi denũtiatione teneꝛ ad litẽ venire, & emptorẽ defendere, nõ inspecto an lis sit iusta, vel iniusta. vt l. si plus. §. mota. ŝ. de euic. & si hoc feciss̃et, & obtinuisset expensas quas feciss̃et nõ recuperaret ab emptore: qa q̃ teneꝛ facere mihi aliqd, debet illud facere suis expẽsis, & illud addo ad dictũ Bar. vt in l. suo, victu. de ope. lib. ergo si nõ facit & emptorẽ oportuit expẽdere, poterit recuperare, qa hoc non feciss̃et si vẽditor feciss̃et q̃ debebat. Nec obstat q̃ lis fuit mota de facto, qa etiã aduersus istã litẽ tenebat defensionẽ suscipere, licet si esset euicta de facto

a per iniuriã iudicis nõ teneꝛet. vt l. si p̃ imprudentiã. de euict. sed bene teneꝛ, si nõ venit ad defendendũ, & nõ facit taliter q̃ de facto nõ euincat. Ista est opinio sua in effectu melius declarata quã ipse declaret. † Tu aduerte ad vnũ diligenter. nam fateor q̃ teneꝛ defendere, sed ista defensio poterit fieri dupliciter: vel assistendo liti, ita q̃ ipse emptor agitet litẽ principaliter in sua persona, & vẽditor administret sibi testes & instrumẽta, pòt et fieri suscipiendo in se totã litẽ, ita q̃ emptor non habeat se impedire. certè tunc dico q̃ si vẽditor teneret ad hãc vltimã defensionẽ. verissima esset opi. Bart. sed tex. vt velle q̃ teneat solũ ad primã. vt l. si parentes. C. de euict. & hoc tenuit Bal. secũdũ Iac. de Are. in l. qui absentẽ. ŝ. de p̃cu. & tetigi. ŝ. e. l. in executione. §. insolidum. nisi expresse promittat in se litẽ totam suscipere. & si hoc est, videtur q̃ nõ teneatur facere, nisi illas expensas quę incumbũt in his quę ipse vẽditor ministrat: vt in producendo testes, vel colligendo instrumenta, & alias expensas debeat facere emptor & ista videtur verior. & sic reducenꝛ ad cõcordiã dictæ opin. & hodie notariꝰ dicũt q̃ lite mota p̃mittit defendere: & litẽ in se suscipere oĩbus suis sumptibus & expensis. quã formam tradit Spe. in dicto titulo de empt. & vendi. Tene menti: quia quotidiana sunt, & per alios modernos non ita bene declarata.

☞ *Res hostium an possit legari?*

LEX CII.

Liber homo. † Liber homo nõ põt ĩ stipulatione deduci. & si deducat, ẽt æstimatio nõ debeꝛ. b q̃m æstimationẽ non recipit. h. d. dic sunt duæ gl. q reprobanꝛ, ſ. prima & vltima. Nã pria dicit q̃ licet nõ posset deduci ĩ stipulationẽ liber hõ, pòt nõ vẽdi. vt l. liberi. de cõrah. emp. Tu dic cõtra nõ posse vẽdi nisi id q̃ est in cõmercio nostro. & liber homo nõ est huiusmodi, dic ergo q̃ quãtũ ad hoc vt possit agi ad interesse cõtra vẽditorẽ vl̃ p̃misorẽ q vẽdidit, velut seruũ: cũ esset liber, & sciebat ip̃m esse liberũ: tũc valet. & est differẽtia, quia in emptore cũ sit bonę fidei, datur actio exempto ad interesse: sed in stipulatione datur actio de dolo. facit id quod no. in l. si cum aurum. ŝ. eod. Sed si emptor vel stipulator sciuisset, ipsum esse liberũ, etiã ad interesse nõ posset agere. vide p̃ Bart. in l. cũ lex. de fideiuſ. † Vltima gl. q̃ licet res hostiũ nõ poterit in stipulationẽ deduci pòt tñ legari. Tu dic q̃ res fuit aliquãdo nr̃a licet nũc sit hostium: & qa speraꝛ redire iure postliminij, pòt legari: & in stipulatio nẽ deduci & hoc casu loquũtur. l. allegatæ in gl. sed si nũquam fuit nostra tũc nec legari, nec in stipulationẽ deduci pòt purè & ita loquit hic, sed sub cõditiõe, si quidẽ intrinseca, & cũ desierit esse hostiũ, bene pòt legari: & in stipulationem deduci p̃ c. Abbate sanè. de sen. & re. iud. lib. vj. & per. l. generaliter. §. ij. de fideicõ. lib. sed si erat cõditio extrinseca, vt si nauis ex Asia venerit non pòt legari nec in stipulationẽ deduci, sicut nec purè. vt no. in d. l. generaliter. §. ij. & colligit à cõtrario sensu. nec ob. l. existimo. ŝ. e. et l. si rem meã sub cõditione. quia ibi qñ res erat in cõmercio, & supererat cõditionalis aliquis defectus tẽpore stipulationis, qui pòt cessare tp̃e cõditionis. & tũc nõ refert an cõditio sit intrinseca, vel extrinseca. non sic qñ nõ est in cõmercio. et hoc vr̃ d̃ mẽte. Ang. q̃ no. et tene mẽti. et istud qñ expectare cõditionẽ nõ est turpe, nec reprobatũ: alias valeret: etiã si sub cõditione intrinseca: vt si stipulaꝛ rem sacrã cum erit prophana, vl̃ liberũ hominẽ cum erit seruus. vt. ŝ. e. l. inter stipulantẽ. §. sacram. ver. sed hæc dissimilia sunt: rem autẽ desinere esse hostiũ non est turpe expectare, sed laudabile.

2 ☞ *Si testator mãdauit hæredi q̃ faceret fieri aliquas picturas in aliqua ecclesia sub certa pœna: recipiũtur illæ picturæ factæ, sed ñ apparet q̃ hæres fieri faceret, an euitet pœnã?*

LEX CIII.

Vm seruus. † Sufficit ad consequẽdam actionem q̃ quis cõpleuerit cõtractũ per se, vel per alios eius nomine, vel eius opere. h. d. secundũ gl. In tex. ibi, [pactus est.] sibi cum domino secundum vnã lect. hoc modo. p̃mitto tibi quinquaginta si me manumiseris, vel vt me manumittas, vl̃ simpliciter. & ille promisit manumittere. & super hoc dedit seruus expromissorem: nam iste est cõtractus innominatus. ſ. do, seu dabo, vt facias. ex quo nõ potest agi per alterã partem nisi impleuerit contractum. vt ŝ. de pac. l. Iurisgen. post prin. si ergo dominus nõ manumiserit, sed alius, videbat q̃ dominus non posset agere ad pecuniam: qa ipse nõ impleuit cõtractũ: & quia cõditio debet impleri in forma: & verba fuerunt relata ad personã dñi: & sic nõ est impleta cõditio. ꝓpter hoc gl. intelligit q̃ ille aliud nõ erat omnino aliud, sed reputabat idem cũ domino. vt hęres eius supple, vel eius procurator de mandato suo. vt l. iiij. & l. pater. de manu. vind. vel eius singularis succeſſor cui alienauit, cum pacto q̃ ipsum manumitteret. facit q̃ no. in l. non erit. §. dato de iure iuran. in glo. sed si alienasset sine hoc pacto: & emptor ipsum sponte manumisisset, & sic nõ haberet libertatem ab ipso domino vere, vel ficte, procederet contrarium: & non haberet locũ q̃ hic dicitur: quia dñs non impleuit contractum. vel dic secundo

secũdo quod pactus est cũ extraneo: quia promisit operã dare quod dominus eum manumitteret & ita fecit. & istam lec. etiam sentit gl. Si aũt nõ promisisset sub conditione si manumitteret à domino, ille non est contractus innominatus, quia nihil veniret implendũ ab illo extraneo cui p̃missio facta est sed dicereꝛtur promissio ob cãm de futuro, vel sub conditione casuali. & secuta manumissione etiam sine opera illi⁹ extranei posset ille agere: vt j. e. l. à Titio. quia conditio habet pro causa de isto aũt expromissore, in quo differt à fideiussore. vide glo. in authen. de fideiussor. post prin. in gl. q̃ incipit, no. differentiam. & habetur de ipso in l. & eleganter. §. seruus pactiõis ŝ. de dolo. In gl. ij. in prin. ibi, [& sic nõ bene colligit hoc illud

a generale non refert à quo fiat]. dummodo fiat. a quia illud generale debet intelligi indistincte etiam si ille qui fecit non reputeꝛ esse eadem persona cũ illo qui facere debet. sed in casu illius l. non est ita, nisi enim reputetur eadem: contractus non haberetur pro impleto in prima lec. & non posset agi. vt ŝ. dixi. Sed in hoc brocardo distinguit tres casus. Nam aut quæritꝛ quo ad actionẽ acquirendã. & tunc bene refert. quia nisi ille q debet implere conditionis potestatẽ adimpleat, & scienter vt actionẽ consequaꝛ, vel alius eius noĩe: & ad hũc finẽ nõ reputaꝛ impleta. & actionẽ nõ acquirit. vt l. ij. de condi. & demon. Vnde si p̃misisti mihi aliquid si tibi dedero decẽ, & alius non meo nomine det, actionẽ nõ consequor sicut si meo noĩe. quia tunc ego videor dedisse: cũ ista cõditio poterit impleri p̃ aliũ. vt l. fi. de condi. insti. aut quãtũ ad pœnã euitandã. & tunc dicit Dy. & Bar. q̃ non refert per quẽ fiat dummodo fiat illud propter q̃ euitaꝛ pœna. p l. fi. C. si mã. ita alie. sit. & certe ibi logt in dispositione legali, quæ succedit loco dispositionis hoĩs: & eam representat. & ideo facit cessare pœnã. vt l. si pecuniã. §. j. de cõdi. ob. cau. nõ sic videt in dispositione alterius hoĩs. vt si vẽdidi seruũ, cũ pacto vt eũ manumitteres infra annũ sub certa pœna. tu alienasti pure, et simpl̃r sine pacto manumittẽdo. Ille manumisit sponte, & ex sua liberalitate, nõ puto q̃ ꝓpter hoc euadas pœnã: quia factum illius nõ reputatur tuum quantum ad hoc: quia nec manumisisti, nec cãm dedisti manumittẽdi: imo p̃ me nõ stetit quomin⁹ cõditio deficeret licet factum illius reputetur tuum quo ad tui p̃iudiciũ. vt ŝ. e. l. si seruũ. post prin. in ver. Idẽque fiet, cum his quæ ibi dixi. nõ aũt ad tui p̃

2 ficuũ, nisi cum eo operam dederis. † Et per hoc respondeꝛ ad q. Testator mãdauit hæredi q̃ faceret fieri aliquas picturas in aliqua ecclesia sub certa pœna, reperiunt illæ picturæ factæ: sed non apparet q̃ hæres fieri fecerit: an euitet pœnã? Bar. q̃

b sic. b qa nõ refert p̃ quem fuerint factæ: certe si apparet q̃ post moram hæredis fuissent factæ per aliũ: non de mãdato hæredis, dicerẽ quod nõ euitaret pœnam. & si nõ apparet per quẽ, tunc euitet ex eo qa p̃sumunt factæ p̃ eũ, vel eius mãdato: cũ istud onus sibi incumberet: & onus est consumptũ, ar. l. ij. C. de alimẽ. pub. præst. si aũt hæres fuisset præuẽtus ab eo, nõ eẽt sibi imputandũ. ar. C. de his qui. vt indig. l. si ideo. Aut quæritꝛ quantũ ad cõseruationẽ iuris sui. & tunc aut quærimus de iure reali. & refert per quẽ fiat. vt l. non satis. in prin. & l. si fundum. quemad. seruit. amit. per quas ll. patet quod si quis tyrannus occuparet castrum vel ciuitatẽ, vt vteretur iurisdictiõe cõpetẽti ciuitati, conseruaret ius ipsi ciuitati. & expulso nõ poterit ciuitati obijci exceptio præscriptionis quod nõ fuit vsus iure suo longissimo tp̃e. quia satis est q̃ alius fuerit vsus. & vide not. p̃ Bar. in l. sequitur. §. si viam. de vsuca. Sed si quæritur de iure p̃sonali conseruando, bene refert. quia alius vtẽdo nõ cõseruat ei cui competit. vt l. Pomponius. quibus mod. vsusfruct. amit. & adde circa istud brocardum quod no. Bar. in q. quam habui de facto, in l. ij. de condi. & demon.

2 ☞ *Verba legis uel statuti quantumcũque sint præcisa, recipiũt limitationem per alias leges uel statuta.*

LEX CIIII.

Si stipulatus. † Si vna de rebꝰ alternatiue debitis pereat post obligationẽ, liberatur debitor ipso, iure hoc dicit textus cum glossa. In textus ibi, [damandares]. id est dare velles, & realiter offerebas non solo verbo: quia hoc non sufficeret ad constituendũ creditorẽ in mora. vt in l. prætor §. si reus paratus. de ope. nouí nunciatio. & ibi Bar. In text. ibi, a [actionẽ ex stipulatu habere.] subaudi falsa tem ad errorẽ qui mortuus nõ erat. & videbatur q̃ sic per l. stichũ aut pãphylũ. in b prin. j. de so. sed ibi qñ neuter fuit obligatus. & sic creditor nõ fuit in mora: alias liberaꝛ ab vtroq̃ ita intelligitur hic. In tex. ibi, [si per debitorẽ mora non esset.] subaudi, sed per creditorẽ. alias non liberaretur ab vtroq̃: vt ŝ. dixi. In text. ibi, [continuo eum debito liberari.] Intellige tñ cũ moderatione de qua. ŝ. f. si post obligationẽ mortuus est: vt in glo. † Ex qua

2 no. secundũ Bar. & Ang. q̃ verba l. vel statuti quãtũcũq̃ sint p̃cisa, recipiũt limitationẽ p̃ alias ll. vel statuta. Nã istud verbũ continuo prima facie innuit eum liberari statim obligatione facta. & ad hoc allegatur ista l. ŝ. de acquir. pos. l. iij. §. in amittẽda. per gl. secundũ Ang. sicut in verbis rescripti quãtũcunq̃ sint p̃cisa: vt in c. ex parte. de officio deleg. Sed hic dubitatur an ipsa liberatio fiat ipso iure, vel ope exceptionis glo. q̃ ipso iure, sicut si solus stichus fuisset p̃missus: quia postq̃ fuit obligatus ipse solus habetur pro p̃misso. ar. j. e. l. si quis stipulatus sit stichũ aut Pamphilũ, circa principiũ. l. ibi, & is erit solus in obligatione & c. secus in obligatiõe generis. secũdũ gl. in quã fit ope exceptionis liberatio. sed in contrariũ facit, quia in obligatiõe generis ille solꝰ videt eẽ in obligatione qui postea soluitur: vt in l. cum seruus. de leg. j. sed certe nõ sic in eo, qui solũ offerꝛ nõ tamẽ soluitur. nã adhuc debitor pòt mutare volũtatẽ & aliũ soluere, & ex hoc inferas ad obligationẽ alternatiuã, q̃ si debitor poterat mutare voluntatẽ, quod contingit qñ habet electionẽ à lege, quod est regulariter: vt l. plerunq̃. in fi. de iure do. vnde pòt mutare quousq̃ soluat. j. l. proxi. in fi. & l. cũ qui certarũ. cum ibi not. j. e. §. fi. & tunc liberaꝛ ope exceptionis, sicut in obligatione generis: qa non dicit perẽpta præcise res debita, sed si nõ poterat mutare voluntatẽ, qđ est quãdo sibi reseruauit electionẽ per verbũ præteriti tp̃is: vt p̃mitto stichũ aut pamphilũ quem elegero, stichum ipsum elegit. & amplius mutare voluntatẽ nõ pòt vt in d. l. si quis sic & tunc censeꝛ perẽpta res p̃cise debita. & contingit liberatio ipso iure sicut si ille solus fuisset promissus. Vtilitas aũt huius inuestigationis cõsistit in his quæ no. in l. si vnus. §. pactus. in glo. opponendo. ŝ. de pact. hic non sunt alia.

¶ Dũmodo fiat. Adde quod volunt Bal. cons. cclxxxiij. li. j. in cip. verba Dy. dicũt.

¶ Bart. q̃ sic. Adde q̃ dicta Bart. sequit simpliciter Bal. cons. cccxxxvj. libr. iij. vbi dicit, q̃ si reperiatur hospitale cõstructum, & nesciatur a quo, q̃ præsumitur construxisse ab eo qui tenebatur construere.

2 ☞ *In obligatione alternatiua, uel generis subalterni, electio est debitoris: & quid in ultimis uoluntatibus?*

LEX CV.

Vi ex pluribus. † In obligatione generis subalterni electio est debitoris, i qua pòt variare quousq̃ soluat. h. d. In tex. ibi, [quibus idẽ nomẽ impositũ fuerat.] hoc pòt intelligi dupliciter. Primo q̃ isti fundi erãt separati p̃ diuersas regiones. Secũdo q̃ vno fundo puta Seiano, facti fuerũt plures. & sint cõtigui: & remãserũt sub eodẽ nomine. & tũc oportet intelligere q̃ appareat ipsum voluisse facere plures fundos per appositionẽ terminorũ. q̃ facere potuit: vt l. si quis duas. §. ij. vel iij. cõia p̃di. si aũt gratia vberioris culturæ diuisissẽt eundẽ fundũ Seianũ, videreꝛ totũ p̃mittere, sicut in legato: vt in l. Caius. de leg. ij. & nõ haberet locũ ista l. ita intelligit Bar. in l. j. ŝ. de re. dub. vbi oĩno vide. In gl. q̃ incipit, [alia.] ibi, [p̃mittis fundũ Seianũ.] certe si ita dixisset, apparet q̃ sensisset de certo: licet nõ specificasset. & ideo nõ esset locus tũc electioni, sed declaratiõi: qa semel facta nõ posset variari: vt no. ŝ. eo. l. q̃q̃d astringẽdæ. cuius cõtrariũ hic dicit in fi. iõ melius dic q̃ dixit p̃mittis mihi fundũ ex fundis Troianis. et sic apparet q̃ nõ senserũt de certo. & per cõsequẽs locus est electioni in obligatiõe generis generalissimi, vel in alternatiua: & habet locũ finis. & illo modo limita & intellige gl. seq. quæ postea in fin. opponit,

2 q̃ electio sit creditoris p̃ l. qui duos. de leg. j. & nõ soluit. † Dic aliud esse in legatis fauore vltimæ voluntatis: vt in obligatione alternatiua, vel etiã generis subalterni electio sit legatarij in dubio: vt no. in l. Lucio. de leg. ij. sed in contractibus est debitoris: vt l. plerunq̃. in fi. de iure dotium. hic non sunt alia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Præmiũ. Adde vt p Fran.de aret.cons. cxlj. & de eman. vide p Ange.consil. cxlv. & an sicut emã capatio fieri põt eo dẽ modo feudum. & an ꝓprie sit feudum. vide hic p Alex.cui adde Bal.cõsil.cclxxxvij.lib. & cõsil.cclxxxviij.lib.

b ¶ Limitatũ. Facit qđ voluit Lud.Ro. consi.clxxj. & anch. cõsi.clxxxj. & an in contractu emphyteutico habeat locũ ius accrescendi. vide Phi.cor.cõsil.clxv. ij. lib. Feder. consil.ccxviij. & lxxvij. Ancha.cõsi.ccxvj. pulchre per Bald.consi. cclj.libr. iij. vbi qñ habeat locũ ius accresc. & an idẽ sit in feudo ꝙ in emphyteusi. & de q. hic posita an in emphyteusi habeat locũ ius accre. vide & per Ludo.Ro.consi.xix.

2 ☞ *An & quando pater cogatur emancipare filium, & quid econtra si pater uelit filium emancipare, & ipse non uult?*

Parentes qui aliquid habent, magis curantur & timentur à filijs.

Seruius an posit recusare manumissionem?

4 *Pater potest recipere pretium pro emancipatione, & an pro adoptione?*

LEX CVI.

VTrum. Valet ꝓmissio facta patri p filiũ de aliquo dãdo sub cõditiõe si ipsum emãci pet. h. d. †per hãc l. patet ꝙ pater non põt cogi emãcipare filiũ: quia si posset, turpiter recipere pecuniã pro emancipatione: vt l. fi. de cõdi. ob tur. cau. Fallit tñ hoc in quibusdã casibus no. ff. de adop. l. nõ põt. per gl. & vna gl. q̃ est hic q̃ incipit, [ſponte.] nũc adde casum, ſ. qñ recepisset ꝓmissionẽ à filio de aliquo dando si emãcipet. vt in casu huius l. sed falsum est: qa nõ cogeret iste pater nisi actualiter recepisset qđ sibi promiserat, & tũc cogeret officio iudicis: vt l. seruũ. de condi. & demõ. sed ꝓpter solã promissionẽ nõ cõpelleret: qa ꝓ illã nõ est obligatus ad aliquid, sed alter sibi. †Quæro ergo an pater poterit cogi filiũ emãcipare? tex. videt ꝙ non. in auc. q. mod. na. effi. sui. §. generaliter. Bar. j. eo. l. quidã cũ filiũ, dicit hoc verũ nisi substente iusta causa, nõ tamẽ sunt causæ specificatæ à iure: sic staretur arbitrio iudicis per illã l. Ange. hic exprimit cãm si filius esset rixosus: & esset statutũ in loco ꝙ pater teneret soluere cõ demnationẽ pro filio, vel alter ꝓpter filiũ redderetur suspect⁹ in statu. †Vltimo not. tex. in fi. ꝙ parentes qui aliquid habẽt magis curanť & timentur à filijs. ideo conari debẽt aliqd pro se retinere. Adde ad id quod ff. dixi qđ seruus nõ põt recusare manumissionẽ, nisi in casu: vt habetur in l. fi. C. de manu. testa. quia ꝓ hoc adipiscit ciuilitatẽ Romanã, quã recusare nõ põt:

4 vt ibi habeť. †No. etiã hic ꝙ pater põt recipere præmiũ[a] ꝓ

a emãcipatione: sed an pro adoptione? dic vt no. in l. vxorem. §.

5 †hæres de leg. iij. ꝙ facit ad q. de monasterio si talem receperint in monialem: vt ibi no. per Bar.

2 ☞ *Potest quis promittere dotem pro incerta persona seu muliere, & an uideatur illi donasse, ut sic soluto matrimonio competat illi repetitio.*

3 *Quod ualeat ista promissio, scilicet promittis mihi x. si hodie pulsabitur ad uesperas. Quid in pronosticatione quod talis dominus morietur hoc anno: & si morietur, promittis mihi decem?*

4 *Vbi est eadem ratio, est idem ius.*

LEX CVII.

ATitio. †Conditio stipulationis põt conferri in factum personæ incertæ. h. d. & ponit tres

2 vel quatuor casus. †No. primo ꝙ põt quis ꝓmittere dotem pro incerta persona seu muliere, sed an tunc videat illi donasse: vt sic sol. mat. competat illi repetitio? dubiũ facere quoniã ad illã nõ habuerit affectionẽ: tamẽ puto contrariũ fauore dotis & matrimonij: vt C. de rei vxo. act. l. j. §. accedit.

3 †Itẽ no. in ver. [nã cũ.] ꝙ valet ista promissio promittis mihi decẽ si hodie pulsabitur ad vesperas, & secuta pulsatiõe debentur absq; eo ꝙ subsistat alia causa promissionis: sed contra de l. ij. §. circa. de doli. exce. dicunt Doct. valde no. ꝙ ille §. loquitur in stipulatione pura: sed in conditionali solus euentus conditionis habetur pro causa: vt in multis ll. huius ti. qđ perpetuo tene mẽti. & per hoc vidi terminari. q. Florẽtiæ, in qua tamen noluí cõsulere. nã ibi vtuntur pronosticari de futuro ꝙ talis dñs morieť hoc anno: & si moriatur promittis mihi decẽ: & si nõ moriatur, promitto tibi cẽtũ: mortuus est antequã possim in iudicio petere illa decẽ: quia nõ videť subsistere aliqua iusta causa ꝓmissionis: sed potius cõtineret turpitudinẽ, sicut in ludo taxillorũ, quã plures Doc. cõsuluerũt pro prima parte: & ita fuit iudicatũ propter frequentẽ vsum mercatorũ tam hic quã alibi: & tene menti. & principaliter ꝓpter hanc l. quia sufficit euentus cõditionis, & nõ est quærendũ de alia causa.

4 †Vltimo allegatur ista l. ꝙ vbi est eadẽ ratio, est idẽ ius. facit l. j. de fur. & l. illud. ad l. Aquil. In tex. ibi, [nulla promissio.] intellige istũ §. ex postfacto. nã à principio nulla ꝓmissio põt esse valida, nisi ꝓmissio proueniat ex volũtate ꝓmittẽtis: vt l. j. §. de pac. & C. de act. & ob. l. sicut. & pone hic casum ꝓ l. sub hac. §. ti. j. Item est verũ de voluntate expressa: sed in velata bñ põt cõmitti: vt tu promittis si nõ ascẽderis capitoliũ: vt §. eo. l. quicquid. §. fi. ad qđ l. nonnũquã. de condi. & demõ. Itẽ loquit qñ per dictionẽ si, si aũt per dictionẽ cũ, cõmittatur in voluntate ꝓmissoris: dic vt §. e. l. cẽtesimis. §. fi. Est aũt ratio huius §. quia nõ debet esse in arbitrio ꝓmissoris postq; semel est obligatus se eximere ab obligatiõe nisi per modos à iure statutos: vt l. iij. §. j. de iureiu. Sed an in voluntate stipulatoris poterit cõmitti? Gl. parua. hic tenet ꝙ nõ. Doct. cõtra. sicut videmus in legato. ꝙ licet non posset pẽdere ex voluntate hæredis libera bene põt cõmitti in voluntate legatarij: vt in l. si ita. §. illi si volet. de le. j. vel dic ꝙ aut est cõtract⁹ vltro citroq; obligatorius. & tunc in neutrius volũtate cõmitti põt vt in l. in vendẽtis. C. de contrahẽ. emp. Nã si obligatio qua debes mihi teneri, posset cõmitti ī mea volũtate puta vẽdis mihi si volã, vel si volue ro: tũc in cõsequẽtiã obligatio qua debeo tibi teneri cõmitteret, ga vna resultat ex altera. & hoc esse nõ põt: vt hic. sed in stipulatiõe in qua sol⁹ ꝓmissor obligat, ꝓcedit id qđ dicũt Doc.

LEX CLXXX.

SI ita stipulatus. Alternatiua posita inter plus & minus, facit vt ipsorũ sit in obligatione quod minus est. h. d. & declara: vt dixi. ff. eod. l. si ita stipulatus. alias regulariter vtrũque est in obligatiõe: vt in l. illud. de consti. pe. In tex. ibi, [decem debentur.] subaudi tantum. In tex. ibi, [Item si ita.] supra qñ inter plus & minus quantitatis, hic temporis.

2 ☞ *Vtile per inutile non uitiatur in his quæ sunt separabilia.*

Ius accrescendi quando habeat locum in contractibus.

3 *Si concessa est emphyteusis duobus, uel uni, & postea sit peruentum ad plures, & deficiat in persona unius: an eius portio reuertatur ad concedentem?*

LEX CLXXXIX.

SImihi & Titio. †In cõtractibus seu actibus inter viuos non habet locũ ius accrescẽdi, ad hoc semper allegatur. & cõcor. l. aquã. quẽad. fer. amit. & l. si duo patroni. de iureiur. in princ. & l. seruus. §. cũ seruus. de acqui. re. do. ius aũt non accrescendi habet lo cũ: vt in l. proprium. cum ibi no. ff. cõia prædi. & ideo si in l. ista fuisset bis repetita quãtitas, puta promittis mihi decem & Titio decem: licet intelligeret de eisdẽ decẽ: quia sub vno verbo: vt in l. stipulatio ista. §. eum qui. ff. eo. Attamen nõ valente in persona Titij, valeret in personam meã in tota quãtitate per ius non decrescendi: quia eadẽ quãtitas tota censeť collata in personã cuiuslibet de per se: licet facerent sibi partes per concursum, si valeret in personã vtriusq;, sicut si legaret tibi decem: & mihi eadem decem: & non valente in personam vnius, alter totum habet per ius non decrescẽdi: quia ille non facit partem, nec diminuit vt in l. si separatim. de condi. & demon. In tex. ibi, [mihi & Titio.] & sic per copulatiuam quæ attribuit quantitatẽ cuilibet pro parte. vt j. de duo. reis. l. reos. §. cũ in tabulis. sed si per alternatiuã quę attribuit cuilibet insolidũ: vt l. si ex toto. §. j. cũ ibi no. de leg. j. & l. si. Titio. de lega. ij. tũc deberentur mihi decem per ius non decrescendi. sicut in casu quem §. posui. †In tex. ibi, [inutiliter.] & not. ꝙ vtile per inutile nõ vitiatur in his quæ sunt separabilia: vt §. e. l. j. §. si stipulanti. Item ꝙ non haberet locum ius accrescendi in contractibus. Fallit in vsufructu, in quo locũ habet tam ex impedita acquisitione à prin. in personã vnius, quã ex re soluta ex postfacto: vt l. j. §. interdũ. de vsufru. accresc. nõ sic in proprietate, in qua etiã in vltimis voluntatibus post acquisitionẽ semel factã, licet ex postfacto resolutã, locũ non habet: vt ibi videtur & no, & sic duo sunt spãlia in vsufructu. Itẽ fallit in liberalitate principis: vt C. si soci⁹ libe. imperia. li. x. l. vnica. & per hoc videtur, & tene menti ꝙ si concederetur duobus fratribus ab imperatore feudũ nouũ. vno ipsorũ repudiante, vel etiam ex postfacto deficiente, succedit alter. licet secus quãdo ab infersore à principe: vt in c. j. de duo. fra. de nouo beneficio inuestitis: in vsibus feudorũ: quia ita videť esse limitatũ.[b]

b Item

Item procedit in stipulatione ex causa lucratiua: quia promissoris interest vt alteri nõ accrescat: sed in cõtractu oneroso vel stipulatione super eo interposita secus est. ne fiat præiudiciũ venditori. vt si vendis mihi & Titio absenti rem pro decem, nullo pro eo recipiente: quia licet sit inualida in persona illius valet tamen in totum in personã: qa forte partẽ nõ fuisset vẽditurus. quod in dubio præsumiť. vt in l. tutor. §. j. de mino. & hic in gl. Item fallit in assignatione libertorũ. vt l. fi. de assig. li. Item fallit in donatione cã mortis: licet habeat vim contract⁹, quia etiam sapit de natura vltimæ voluntatis. vt l. j. §. fi. de cad. tol. & in mortis causa captione. vt in l. Thais. §. ſtich⁹. de fideic. li. hic est vna gl. quæ est expositiua. †Et ista materia inducitur hic per Bar. ad q. si cõcessa est emphyteusis duobus ex vno: & postea sit peruentũ ad plures, & deficiat in ꝑsonam vnius, qa fuit concessa pro se & filijs, & ille decesit sine filijs vtrum reuertatur eius portio ad cõcedẽtẽ: an autẽ accrescat alteri? & in effectu Bar. videť esse hic in ista opi. ꝙ debeat distingui sicut in feudis in omnibus. & per omnia hoc mõ. ꝙ aut est emphyteusis noua, aut paterna, seu antiqua. Primo casu puta fuit cõcessa duobus fratribus præsentibus & acceptãtib⁹: & sic sumpsit initium in personam ipsorum: alter postea mortis sine liberis, tunc portio sua reuertit ad concedentem. & non accrescit fratri. Tum quia in contractibus non habet locum ius accrescendi, vt hic: tum quia etiã in vltimis volũtatibus similiter nõ habet locum post aquisitionem semel factam: & ex postfacto resolutã, nisi in vsufructu: vt in §. interdũ. ff. allegato. tum quia sic videmus in feudo, cui ista emphyteusis assimulat. vt in ca. j. de duo. fra. de no. bene. inuestitis. Idẽ tenet ipse. quia ab ipso princi. in personã vnius nõ valeret: quia concessit mihi & fratri meo absenti, nullo pro illo recipiente: vt hic. vel me recipiẽte illius nomine: & illo postea ratum non habente. Si vero paterna, vt concessa vni pro se & liberis suis, qui decesit duob⁹ filijs relictis: qui diuiserunt emphyteusim quod facere potuerunt: ꝙ licet in extraneos alienare nõ poterint, & licet diuisio sit alienatio. vt no. in l. si dominus. §. fi. de le. j. per Bar. & etiam no. in l. cum hi. §. si vni. de transac. & facit l. voluntas. §. de fideicom. postea vnus eorum moriť sine filijs tenet ipse ꝙ eius portio deuenit ad alium per ius accrescendi sicut contingeret in feudo paterno. vt in c. j. §. cum vero Conradus. & in c. j. de succe. feu. & aduerte, quia per hoc est dicendũ ꝙ etiã si frater non succedit fratri in eius hæreditate, nihilominus habebit partẽ emphyteusis: & non habet eam vt hæres: sed per ius accrescẽdi, probat etiã per pulchram rationẽ. quia isti filij videnť post mortem patris habere ex quadã mortis causa captione: in qua locum habet ius accrescendi. vt §. dixi. & quia si fuit concessa vsq; in tertiam generationem, vt est moris. vt in emphyteusi ecclesiastica, illa dictio vsq;, inducit repetitionem in singulis personis filiorũ & descendentium. & sic illo mortuo alter venit ex ista tacita repetitione per l. sicut in annos. qui. mo. vsusf. amit. & quia ipse Bar. videtur esse in hac opinione ꝙ idem sit in emphyteusi quod in feudo videtur concludendum quod sicut in feudo concesso alicui non facta mentione de filijs, vel hæredibus, nihilominus succedunt descendentes vsq; in infinitum vt d. §. cum vero Conradus. ita sit dicẽdum in emphyteusi, vt succedant si est ecclesiastica vsque in tertiam generationẽ. sicut solet dari emphyteusis illa. vt in auc. de alie. & emphyteusis. & si non est ecclesiastica vel cõsueuit dari in perpetuum, veniant descendentes vsq; in infinitum. Item ꝙ sicut in feudo alicui concesso non facta mẽtione de liberis: ita demũ succedunt liberi patri si sint eius hæredes, non tamen hæredi tarijs portionibus, sed vtiliter, quia nõ succedunt vt hæres sed quia sunt hæredes. vt l. vt iusiurandi. §. si liberi. de ope. libe. iũcto. c j. an agna. vel filij. ita sit dicendũ in emphyteusi concessa simpliciter non facta mẽtione de liberis. Sed Bar. videtur sentire contrarium in d. §. si liberi. ꝙ non requiratur, si sint hæredes: nisi in cõcessione fuerit dictũ pro se & hæredib⁹. dicẽs ꝙ in feudo est illud interdictũ ꝑ cõsuetudinẽ quæ nõ reperitur in emphyteusi. sed certe ipse hic ęquiparat. vnde videtur dicẽdũ ꝙ §. dixi, sed si fuisset facta mentio de liberis, tũc nec in fundo nec in emphiteusi videť necessarium ꝙ sint hæredes, qa veniunt vt liberi vt §. e. l. quocunq;. §. si quis ita. in fi. Sed si dixisset pro se & hæredibus, ꝙ intelligitur de liberis. vel pro se

a & liberis & hæredibus, tũc requiritur ꝙ a esset hæredes saltẽ in modicũ per illũ §. emphyteusis. videť etiã cõcludẽdũ secũdũ dictã opi. ꝙ licut in feudo succedũt nõ solũ liberi, sed etiam agnati propinquiores deficientibus liberis, qñ est antiquũ: vt in d. c. j. de succ. feu. ita & in emphyteusi perpetua, vel etiam temporali quousq; durat tempus nisi forma concessionis aliter importet. quæ omnia singulariter tenemẽti, licet per alios nõ tangãtur. Bal. autẽ in qõne Bar. aliter loquitur in auth. si quas ruinas. de sac. san. eccle. quia nõ considerat naturã feudorũ, sed naturã iuris accrescẽdi. & tenet in effectu, ꝙ si in persona vnius ab ipso principio nõ valuit cõcessio, ꝙ portio illius accrescat alteri. An si quis recipit emphyteusim pro se & vxore, si vxor non vult acceptare, ꝙ tota erit mariti. licet sit emphyteusis noua per l. fi. absentis. C. si cer per. sed si acquisitio semel fuit facta, & ex postfacto resoluta, licet sit paterna, nõ habeat locũ ius accrescẽdi. & dicit ipse ita teneo: sed teneat qcqd voluit, plus placet doctrina Bar. per suas rõnes, maxime in emphyteusi paterna cõcessa sibi & liberis ei⁹: quia videť actũ quousq; aliquis de liberis remaneat apud eos & hoc ex verborũ. Sed in casu quem ponit de marito recipiente pro vxore nolente acceptare, forte verum dicit per l. quã allegat. & sic dictũ Bar. debeat intelligi extra illũ casum: vt si fuisset cõcessa mihi & fratri absenti, me pro illo recipiẽte. secus si recipi eius nomine, & ille nõ vult acceptare. Tene mẽti si bene considerentur, ista sunt satis subtilia ad inuestigãdũ.

2 ☞ *Quæ dicatur uestis muliebris.*

3 *Si quis legat uocalia muliebria, quid ueniat in hoc legato.*

§. Si stipulatus fuero. †Quãdo verba sunt clara secundũ propriũ significatũ, nõ admittitur interpretatio restrictiua. h. d. secundũ gl.

2 quæ est in l. quicquid astringendæ. ff. e. † Vel sic. vestis muliebris dicit proprie q̃ ad vsum mulieris fuit principaliter destinata, licet vir interdũ eã vtatur, nec iste vsus immutat propriũ significatũ, à quo non est recedendũ in contractibus. h. d. quia dependẽt ex voluntate vtriusq;. sed in legatis recederetur, quia dependẽt ex volũtate solius testatoris, & ipse censeť habuisse respectũ magis ad vsum suũ quã ad id ad quod principaliter destinauerat, & iste est casus: vt in l. inter vestem. de aur. & ar.

a leg. & hic in gl. fi. In tex. ibi, [vestẽ tuã.[a]] Istud verbũ, [tuã.] poterit referri etiã ad vestẽ vxoris q̃ erat mariti, si erat ꝓtiosa. & etiã ad vestẽ ipsius mariti principaliter ad ipsum destinatã. Sed per verba quæ sequunť, [quęcunq; muliebris est.] restringitur ad significatũ huius dictionis: vt intelligatur de tua quę tamẽ sit muliebris, id est ad vsum mulieris principaliter destinata. Sed dubiũ erat: quia ista vestis quã stipulator petebat, licet esset promissoris, & ad vsum muliebrẽ principaliter destinata: ex quo tamẽ ipse maritus cœperat ea vti, videbatur ꝙ desijsset esse muliebris: & diceretur virilis: & sic cũ nõ veniret in stipulatione. & ita putabat vir. sed stipulator putabat cõtrariũ, & dicitur hic standũ esse menti stipulatoris, quia nõ desinit esse muliebris, & sic stat o proprio significatui: non sic in

3 legato, quia nõ veniret in legato facto de veste muliebri. †& hoc no. quia frequẽter põt hoc contingere in iocalibus: vt in anulis, & corrigijs. & si quę fuerint destinata ad vsum vxoris, & nihilominus vir incepit vti eis: ꝙ si legat iocalia muliebria, illa nõ veniant in legato: vt in d. l. in vestem. licet veniãt in cõtractu, si postea hæredes transigerent inter se, & fieret mentio de iocalibus muliebribus: quia venirent, licet testator incepisset eis vti. Tene menti: quia aliquando ista vertuntur & non inueniuntur ita de facili: quia sunt casus peregrini.

2 ☞ *Vnus ex sociis habentibus eandem domum poterit ducere amicum suum inuito socio, dummodo sit persona honesta.*

LEX CX.

1 ISi stipulatus. †Licet stipulatio sit stricti iuris tamen extenditur ad alias personas ad quas si nõ extẽderetur, esset inutilis in persona

2 expressa. h. d. Idem dicit Bar. in statutis per l. omnes populi. de iusti. & iure. per hanc l. secundum Dy. †& est argumentum ꝙ vnus ex sociis habẽtibus eandẽ domũ poterit ducere amicum suũ inuito socio: dũmõ sit persona honesta. alias secus. vt not.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Alternatiue. Qñ libellus alternatiuus admittendus sit, vide eundē Paul. consi. cxxxij. & Ang. cōsil. xxv. Ludo. Ro. consi. cclx. & ibi qd de postula. alternatiua.

b ¶ Approbatores cōmunis. Sed an in tali sententia approbationis fideiusserit pscitanda. vide Ludo. Roma. consi. lxxij.

per gl. in l. nō aliter. de vsu. & ha. & facit l. ij. cū seq. e. ti. & idē tenet hic Bar. & Ang.

2 ☞ *Quando ad actorem pertinet electio, non est dictandus libellus alternatiue: secus quando ad reum.*

Quod tunc actor petendo unum videatur illum eligere, & quis effectus resultet.

3 *Tenor instrumenti uel contractus debet inspici & considerari cum occurrit aliqua dubitatio circa illud.*

LEX CXI.

SI quis stipulatus.

1 †Habēs electionē p futurū subiunctiui postq̄ semel elegit, variare non potest: sed si p futurū indicatiui, pōt variare vsq̄ ad lit. cōtest. h. d. in effectu. & hoc vltimū procedit in auctore seu creditore, sed in reo vel debitore durat etiam post lit. contest. imo etiā post sententiā quousq̄ soluat: vt ſ. eo. l. qui ex pluribus. in fin. quod dic vt plene not. j. eo. l. eū qui. ſ. fi. Item prædicta procedūt in cōtractibus, sed in legatis indistincte nō pōt variari: vt ſ. de lēg. ij. l. statu liberorū. & de op. le. l. apud Aufidium. & est speciale fauore vltimæ volūtatis: vt nō pēdeat. Et ex his sunt expedita cōtraria quæ formātur in fi. glo. mag. & recipiūt vltimū dictū. †In tex. ibi, [quē elegerit.] q. d. non debet petere vtrūq̄ alternatiue, postq̄ ad ipsum pertinet electio: sed ipsum solū quē vult habere & eligere, & sibi no. q̄ quādo ad actorē

a pertinet electio, libellus non est dictandus alternatiue. a secus qñ ad reum. quo casu si non dictaretur alternatiue, videretur actor plus petere: vt no. ſ. de eo qđ cer. loc. l. ij. & instit. de act. ſ. plus. & vide. ſ. eo. l. vbi autē. in fi. Itē not. q̄ petendo vnū videtur actor illū eligere. Itē q̄ ille electus est in obligatione: licet ante electionem ambo essent in obligatiōe: vt l. illud. de consti. pecu. Ex quo sequit̄, q̄ illo mortuo post electionē sine mora & culpa debitoris, liberatur debitor ab vtroq̄: vt ſ. eo. l. si stipulatus sum damam. vel proprius dic quod per electionō iam erat variabilis q̄ qñ sit, patet ex sequētib⁹: alias secus: vt dixi in d. l. si stipulatus. secundū Bar. quia non censetur facta electio quousq̄ pōt variari. †In tex. ibi, [respiciēdus erit sermo stipulationis.] Iste tex. semper allegatur q̄ tenor instrumenti vel cōtractus debet inspici & cōsiderari, cū occurrit aliqua dubitatio circa eum. facit l. fideiussores magistratuū. ſ. . p Aurelio. j. de fideiuss. sic & tenor priuilegij: vt in c. porro. de priuile. In glo. mag. ibi, [quæ autē de præteritis sunt, certiora sunt.] quia præteritū post electionem semel factā nō habet tractū in futurū, nec requiritur perseuerātia voluntatis. cū sit verum dicere ipsum semel voluisse istum, licet hodie nolit, nō sic in futuro quod deriuatur à præsenti. quia requiritur perseuerantia in voluntate, nō enim verum est dicere ipsum velle istū, licet semel noluerit, si hodie non vult qa requiritur q̄ sem per velit: nisi lis sit conte. quia tunc consumpta est & perfecta electio. ante vero delarationem voluntatis etiam futuri subiunctiui habet tractum in futurū quousq̄ vixerit. & nisi declaret per mortē, finitur: vt ſ. e. l. cēteſimis. ſ. fi. ita ibi. si antequā cōstituas morieris. hoc tamen in contractibus. secus in vltimis voluntatibus: vt l. fidei. de leg. iij. & dixi in illo ſ. si ita. In gl. ibi, [sed contra.] ſ. ad finem huius l. dum dicit. [mutandi potestatem habebit. In gl. ibi, [statim dominium legatarij.] Ista ratio non est bona. quare in legatis non sit locus variationi. Quid enim si legauit testator alternatiue res non suas sciēter. nā cessat ista ratio: quia non transfertur dominium rei legatæ in legatariū: & tū nō est locus variationi. vt in ll. allegatis in gl. pro contrarijs quæ generaliter loquuntur. dic ergo: vt ſ. dixi q̄ hoc est fauore vltimæ voluntatis, ne stet in pendenti.

2 *Quis dicatur idoneus fideiussor.*

3 ## ſ. Si quis ita stipulatus.

† Qui promittit pro alio satisdare, si hoc nō fecit, tenetur ad interesse, qđ quantū sit, estimabitur ex persona debitoris principalis an sit soluendo in totum, & tūc nihil videtur interesse. An pro parte, & tunc in alia parte. an in nihilum, & tunc in totū interesse videtur. h. d. & glo. ponit casum pluribus modis. & plenior positio est q̄ promisisti satisdare. i. dare fideiussorem vel expromissorem pro Titio qui tenebatur mihi in cētū, & nō dedisti. & ex ista promissione: quia continet factū, succedit obligatio ad interesse. & si quæritur quātum sit, inspicitur an Titius non sit soluendo in aliquo, & tunc totacentū potero à te petere, an sit soluēdo: vt quinquaginta tantum, & tunc solum l. an in totum, & tūc nihil à te potero petere: quia non interest mea habuisse fideiussorē vel aliū

2 promissorem postq̄ à Titio possum totum cōsequi. †No. singulariter finem huius ſ. q̄ cū quæritur an aliquis sit idone⁹ fideiussor, non tātū inspiciūtur facultates eius quātū prohibitas & fides. nā sunt multi qui nihil habēt aut parū nunq̄ tamē deficiunt in promissionibus eorū. & ista est pulchra vox & fama, & isti tales dicuntur habere creditum. ex quo credito multi in immensum ditati sunt sine aliquo capitali. certe talis non potest recusari tanq̄ non idoneus, licet careat facultatibus, qđ no. quia in multis casibus necesse est dare fideiussorē, & sunt

b in multis locis deputati approbatores b cōmunis qui debeant approbare vel reprobare fideiussores qui offeruntur. certe tales debēt approbare, sed si approbarēt vel reprob. & pars recusaret posset agere actione iniuriarū: vt l. si vero. ſ. . qui. p rei qualitate. ſ. & qui satisf. cog. & ecōuerso multi sunt abūdātes in facultatibus tamen in ore ipsorū non reperitur veritas: nec curant rūpere promissa, euntes semper per cauillationes & diffugia, certe tales nō possunt dici idonei, & etiam istud probatur per istum tex. ibi, [non tam patrimonio quam fide &c.]

2 ☞ *Prorogatio termini an impediat pœnam committi, & an commissam perimat? & nume. 1.*

3 *Si terminus fuit assignatus per iudicem, uel arbitrum, an pars ad cuius instantiam fuit datus poterit illum prorogare absque iudice uel arbitro?*

4 *Pœna conuentionalis committitur mero iure ante lapsum termini quando incipit esse certum infra terminum fieri uel dari non posse id quod erat fiendum pro euitatione pœnæ, & an possit peti ante lapsum termini? & nu. 6.*

5 *Quid in pœna legali, & quæ dicatur pœna legalis, & quæ conuentionalis.*

6 *Mater si neglexit petere tutorem uel tutelam assumere usque quasi ad finem anni ita quòd non restabant tot dies infra quos non possint seruari solennitates requisitæ ex forma statuti: an poterit habere hæreditatem pupilli?*

LEX CXII.

VM stipulatus.

1 †Prorogatio termini facta antequam pœna sit commissa, facit vt nō committatur, licet in primo termino non fiat, vel nō detur: sed si facta est postq̄ pœna est cōmissa, eā non resoluit. h. d. ista est singularis l. & difficilis. & forte nō ita bñ reperit̄ alibi in casu suo. Diuide in quinq̄ partes. Nam primo ponitur thema & quæstio vsq̄ ibi, [proculus. Secūdo distinguūtur duo casus pro solutione quæstionis vsq̄ ibi, [nā si tunc.] Tertio soluit declarando quid iuris in secūdo casu distinctionis, quid autem iuris sit in primo nō declarat: sed ponit pro constante q̄ totū contrarium sit in primo vsq̄ ibi, [nec ad rem.] Quarto mouet vnū dubiū circa decisionē, & ipsum soluit per rationem postea per reductionē ad absurdū vsq̄ ibi, [& propemodum.] ibi. & quinto concludit decisionem verā fore. venio ad casum in terminis. In prima parte in princip. ibi, [si opus.] subaudi quod ipse proculus facere promiserat vsque ad Calendas Iunias sub certa & determinata forma in qua stipulator ipsum volebat, & promissor obtulerat se facturum taliter quod sibi placeret, aliter promiserat pœnam. & sic incepit pœnalis stipulatio à præcedenti dispositione: sed Pet. intelligit vt litera iacet, quod incipit à præcedenti conditione & q̄ opus nō fuerat promissum fieri. & in hoc dicit consistere rationem quare iste stipulatur, habebat opus & etiā pœnā in casu qui ponitur in ver. [nam si tunc.] quia pœna fuit apposita loco cōtēptus. Bart. reprobat. & tenet q̄ iste tex. poterit intelligi vtroq̄ modo, & q̄ ratio quare debeat habere vtrumq̄ sit illa quā ponit gl. mag. secundū Roge. In text. ibi, [arbitratu meo.] Iste arbitratus versabatur circa qualitatē operis cū esset specificata certa forma: sed si fuisset appositus ad formā specificandā, tūc nō secuto arbitramento pœna nō esset cōmissa per l. multa. de cōdi. & demō. & pēr hoc respondeat ad obiectionē quæ fit. j. in ver. [nec ad rem.] quia videbatur q̄ postq̄ stipulator non fuerat arbitratus pœna non fuisset cōmissa: qa nō habebat arbitrari hoc casu, nisi postq̄ fuit specificata certa forma. ergo si opus nō est factū, non nocet stipulatori quo ad

pœnam

pœnā: quia nō fuit arbitratus. & hoc vult dicere in illo versic. In tex. ibi, [. ptulit.] dicit subaudi in Calēdis augusti: vt patet. Item subaudi quod proculus fecit opus in primo termino. vn de dubitatur an poterit ab eo pœna peti: quia non seruauerat promissa in primo contractu. nam in prorogatione termini de pœna nihil fuit dictum, vnde videbaſ q̄ licet recessum fuerit à termino, non tamen fuit recessum à pœna. & sic q̄ indistincte poterit peti. tū distīguit vt in ver. [proculus.] In text. ibi. [per promissorem mora non fuisset.] Intellige vt colligit ex sequenti ver. quia tempore prorogationis supererat tm̄ tps infra q̄ opus poterat inchoari, si non erat ichoatū poterat pfici. & hoc casu pœna non erat cōmissa. vt ſ. e. ſti. nō diui. ſ. si ita. nec ob. fi. illius. l. vtrū stipulatio cōmittat̄ ,pter morā commissam inchoandā. vt ſ. e. l. existimo. ſ. fi. qa verū est ad interesse particulare, qñ pœna nō fuit apposita, sed ad totale vel etiā ad pœnā q̄ loco totalis apponit̄ nō est cōmissa: nisi postq̄ trās iuit totū tps appositū in stipulatione, si erat tale qđ fiendū qđ poterat fieri vsq̄ ad vltimā morā, vel quousq̄ transiuerit tantū tps q̄ infra residuū pfici nō pōt, si erat tale q̄ habebat tracta ctū succesiuū. & nō poterat vltima mora explicari. vt j. i vers. [nā si tūc.] Isto casu postquā pœna nō erat cōmissa ,progatio termini facit vt nō cōmittatur licet in primo termino nō fiat: qa ab illo fuit recessum de cōi cōsensu partiū, & alⁱ⁹ terminus loco eius subrogatus. vñ pinde est ac si ille solus fuisset à principio appositus. & sic nō fuit facta mētio pœnæ, qa imo tacite recedendo à termino, censeē recessum à pœna quæ veniebat committēda si in termino illo nō fieret: & sic ,pter morā. & ista ,progatio facit vt nō sit in mora. & hæc habenē in l. lecta. ſ.

2 sed cū sortis. si cer. pe. †Sed hic q̄ro, qd si nō fiat in termino ,progato: vt in calēdis augusti. an pœna cōmittaē vr̄ q̄ non: qa nō fuit ,missa si nō fieret in Calendis Augusti, sed Iunij, nec in prorogatione fuit repetita. cōtrariū vr̄ terminare Bal. in l. acceptā. C. de vsur. in vij. q. q̄ cēseat repetita. & allegat Innoc.

3 in c. j. de appel. †Itē qd si terminus fuit assignatus p iudicē, vel arbitrū, an pars ad cuius instātia fuit datus, poterit tantū ,progare absq̄ iudice vel arbitro? dic q̄ sic, & facit ne aduersarius incidat in pœnā, & hæc habētur p Bar. in l. j. & post operis. de no. ope. nū. Tene mētl. In tex. ibi.] pœnā eē cōmissam.] subaudi & nō resolutā p prorogationē termini †. Et sic not. q̄ istud

4 nō ita bñ reperit̄ alibi: q̄ pœna cōuētionalis cōmittit̄ mero iure añ lapsum termini, qñ incepit esse certū amodo. j. terminum fieri vel dari nō posse id q̄ erat fiendū vel dādū, p euitatiōe pœnæ, quia frustra quātū ad hoc expectaē lapsus termini: q̄ nihil plus operari pōt. l. aliqñ. in fi. ſ. ad velle. nō tñ pōt peti ante lapsum termini, qa quātū ad hoc satis opaē in fauorē debitoris vt nō prius cogatur soluere. vt ſ. eo. l. in ista stipulatione si Calendis. Sed an possit peti post lapsum termini? dic quod si terminus nō fuisset hic prorogatus, sine dubio posset per illā l. in illa. sed ex quo fuit prorogat⁹, si debitor infra secūdū terminum facit opus, an poterit peti pœna, vt sic stipulator habeat vtrumq̄. In gl. mag. sunt opi. quędā q̄ nō pōt peti pœna, post quam elegit habere opus & habet. & sic aduersus petitionem pœnæ daē exceptio. vt l. ij. in princi. si quis cau. & l. apud Celsum. ſ. Labeo. de doli exc. Alij vt Roge. hoc fatenē, si nō fuit apposita cl'a rato manēte pacto, sed si fuit apposita: nō obstabit exceptio: & sic habebit vtrūq̄. & ita intelligit istū text. dū dicit [esset cōmissa. f. cū effectu. vt nec. sit resoluta p prorogationē. nec ob. excep. licet opus fuit factū. j. secundū terminū. & ista cōmuniter tenet̄. & ista gl. allegaē cōiter pro glo. Rog. & Bal. eam inducit cōtra Bar. qui tenet in l. si inīulā. ſ. eo. q̄ etiam qñ est apposita clausula ista, locū habeat purgatio moræ. nā si hoc esset verū, stipulator haberet tē & nō pœnā. quoniā ad nihil aliud sit purgatio, nisi vt euitet̄ pœna: sed ista gl. vult q̄ habeat vtrūq̄, certe cū reuerentia nihil facit cōtra Bar. quoniam Bar. intelligit hanc gl. & bene q̄ ista clausula tūc incipiat operari suū effectū qñ lapsum est tps. j. q̄ pōt mora purgari: & tūc habebit vtrūq̄. & ante nō habet effectum si mora purgareē.

5 †Pœna vero legalis non committit̄ añ lapsum termini, "licet

a certum sit in termino fieri nō posse. vt est casus. c. l. inīulā quæ loquit̄ qñ fuit apposita pœna cōuētionalis: & sic stipulatio facta cōmittenda post moram ad interesse: quod interesse dici

a ¶ Termini. do. Car. sancti Ambrosij in c. persona. de appel. dicit q̄ si terminus assignetur ab hoc loco termini iuris q̄ vltima dies termini est expectāda. all. d. c. ps onas. Io. an. Bal. & Panor. ibi.

b ¶ De matre. Vide p eundē Paul. cōsi. cccl xxxiij. & consilio clxxv. & vide per Ioan. monachum. in d. c. commissa.

tur pœna legalis. & nō committitur ante quā labatur totus terminus. quod est verū etiā si fuit deducta in stipulatiōe. puta ,missisti facere opus. j. calēdas martias. qđ si nō feceris ,missisti quāti mea intererit. nā ante calēdas martias: nō cōmittit̄ etiā mero iure ad interesse. Casus est. ſ. e. l. stipu. nō di. ſ. si quis ita. dū dicit q̄ non cedit b dies ante Calēdas. & sic nō debeē: vt l. cedere diem. de verb. signi. quia nō plus operatur stipulatio exp̄ssa hoc casu, postq̄ nō fuit specificata quātitas: quia non pōt dici pœna cōuentionalis quā operaē dispositio legalis si non interuenisset stipulatio: sed qñ exprimitur quātitas: quia potest eē maior quā sit interesse, tunc dicitur pœna cōuētionalis. & ista not. quia per alios non tāguntur. & pōderant illū ſ. si quis ita. in hoc etiā q̄ pœna legalis nō cōmittaē ante lapsum termini: licet inceperit esse certū fieri nō posse habeē in eo. cōmissa. de ele. in vj. in pri. qđ inducit̄ ad plures qōnes, quas vide hic per Bar. Et speciaaliter si statutū dicat q̄ bānitus poterit ipune offendi, & iudex aliquē citauit: cōpareat. j. tres dies, alias posuit ipsum in banno & ipse stetit p duos dies q̄ nō cōparuit: in tertia cōparere nō pōt, tantū distat à loco iudicij vtrū in illa tertia die poterit impune offendi? dicit q̄ nō: quia ista est pœna statuti, quæ nō infringit̄ ante lapsum totius termini. Et addit q̄ istud esset verū si iudex exprimeret hāc pœnā in sua interlocutoria, dicēdo q̄ posset impune offendi, si nō cōparēat infra tres dies: qa nō plⁱ operaē expresio facta per iudicē, quā operareē statutū si facta nō esset: vt in l. iij. de leg. ij. & ego dico q̄ de hoc est casus subtiliter itelligēdⁱ in d. ſ. si quis ita: qa facta est exp̄sio p eū modū per quē inerat: vt l. nō recte. C. de fideiuss. similiter nō incur

6 reē piurijū: qa est pœna legalis. †Ego aūt alias inducebā ad

b qōnē de matre b q̄ neglexit petere tutorē, vel tutelā assumere vsq̄ quasi ad finē anni: ita q̄ nō restabāt nisi octo dies. j. quos eā assumere nō poterat ,pter certas solennitates quæ regrebātur ex forma statuti: & nō poterant seruari infra illos octo dies, quærebāt an posit habere eius hæreditatē: nā si mortuⁱ esset post in pupillari ætate, clarū esset q̄ nō. vt l. ij. ſ. si mater. ad Tertul. & si mortuus esset ante, cū tamen superesset tantū tempus infra qđ poterat eā assumere, clarū esset q̄ sic: qa tāq̄ præuenta mortalitate filij nō pōt dici fuisse in mora, nec in culpa, cū haberet totū annū: vt in isti. ad tertul. ſ. fi. licet Bart. dicat q̄ nō habet totū. imo quā primū pōt, debet hoc facere: vt in l. ij. ſ. cōfestim. ad tertul. Bal. cōtra. & eius opi. humanior est, qua præsuppositā restat dubiū de eo qđ ſ. dixi, inducebā qđ superius dixi, q̄ ista mater repellit̄ ab hæreditate filij, cū illa sit pœna legalis, quæ nō infringit̄ ante lapsum totius anni. & sic poterit adiri sine dubio. Sed dubiū est an lapso postea anno auferatur sibi hæreditas, qđ videē per illud c. commissa. vbi auferē beneficiū. Sed in cōtractu: quia per additionē acquiritur sibi de nouo quod prius nō habebat. & sic videtur q̄ acq̄sitio debeat esse perpetua: alias esset delusoria: sed in illo. c. cōmissa. nihil acquirit de nouo: sed retinebat qđ prius habuerat, & ista pars humanior mihi videē, tene mēti perpetuo: quia hoc quotidianū est, & de pane lucrando. In tex. ibi, [nec ad rem.] Posset quis dicere cōtra determinationē p̄cedentē q̄ imo pœna non sit cōmissa: licet opus nō posset fieri infra residuū termini: qa veniebat cōmittēda sub duplici cōditiōe si nō fieret opus: & si nō fieret arbitratu stipulatoris, & licet prima cōditio videaē extitisse, secunda tñ nō. si stipulator nō fuit arbitratus opus arbitrio suo non esse factū, cum hoc facere potuerit. j. tēpus qđ restabat: arg. l. si hæredi plures. de cōdi. insti. & ad hoc respondeē q̄ illæ cōditiones videbanē esse disiunctiue positæ, ſ. si opus nō fieret, vel fieret, nō tamē arbitrio stipulatoris: quia sibi nō placet: tūc ergo necessariū erat arbitrari vt pœna cōmittaē si opus fuisset factū: qa tūc defecisset prima cōditio, vnde fuisset necesse vt extaret secunda ad hoc vt cōmitteretur: vt ſ. eod. l. si ita quis stipuletur, siue nauis. Sed si ex primo opus non fuit factum illa sola cōditio sufficit: nec fuit necesse arbitrari. & si aliud diceremus, sequeretur q̄ si die præcedēte Calēdas mor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuus esset stipulator cũ opus fieri non posset,qui nec fuit arbitratus,nec amodo potest arbitrari q̃ pœna non esset cõmissa. quod esset absurdum.& hæc est intentio istius versi. vsq; ad ver. [& prope modũ.]in quo maior est difficultas quàm in altera parte huius l.

§.Cum venderet. In stipulatione facti post moram debetur interesse.hoc dicit.cum l.sequen.

1 Quæ stipulatio dicitur diuidua uel indiuidua secundum naturam rei in ea deductæ.
Actio dicitur mobilis uel immobilis secundum naturam rei pro qua competit.
3 Seruitutes prædiales sunt indiuiduæ & tribus modis.& nu.6.
4 Quæ facta dicantur indiuidua,& quæ diuidua.& nu.9.
5 Qui stipulatur seruitutem,non stipulatur fieri:sed dari.
6 Vsusfructus quare sit diuiduus.
7 Stipulatio seruitutis,an possit fieri alteri?
8 Diuisio quotuplex sit,& in quibus rebus cadat.
9 An possim stipulari insulam fabricari in fundo meo,& quid in alieno?

LEX LXXII.

Stipulationes non diuiduntur.

1 †Stipulatio continẽs seruitutẽ vel factũ regulariter dicitur indiuidua.h.primo.& si cõtinet factũ post morã cõmittitur ad interesse.& in hoc est indiuidua.h.secundo. & ad interesse totale non cõmittitur nisi transacto tẽpore in stipulatiõe appositio,vel infra quod fieri poterat, & debebat.sed ad particulare cõmittitur statim q̃ cœpit esse in mora.h.tertio, & vltimo dicit tota l.quã diuide in tres ptes:vt in summario. Secunda ibi, [Celsus.] Tertia ibi, [si quis ita.]& secũda pars venit ad declarationẽ & limitationẽ primæ:vt quod ibi dicitur, intelligatur de primitiua obligatione cõpetente ad seruitutẽ, vel ad factũ,nõ autẽ de secundaria,quæ post morã incipit cõpetere ad interesse in obligatione facti:qa illa est diuidua, cũ cõtineat quãtitatẽ. Tertia vero venit ad declarationem secũdæ partis,dũ ibi dicitur q̃ post morã incipit deberi interesse. Nam hoc potest intelligi post morã cõpletã,cũ lapsum est totũ tẽpus,& post moram inchoatũ,tunc adhuc non est lapsum totũ tẽpus quo potuit inchoari,& nõ fuit inchoatũ.quãdo ergo habebit locũ id q̃d dicitur in secũda parte? Respondetur q̃d quantũ ad hoc vt debeatur totũ interesse etiã in stipulationẽ deductũ necesse est q̃ totũ tẽpus lapsum sit,& antecq̃ sit lapsum nõ cedit dies quo ad interesse.i.nõ incipit deberi subaudi etiã si non restat tantũ de tẽpore infra q̃d poterit opus cõpleri.nam adhuc nõ cõmittitur ipso iure:vt dixi in l.cũ stipulatus sim mihi à proculo,quãtũ ad hoc vt debeatur interesse particulare sufficit transisse tantũ tẽpus infra q̃d potuit inchoari,& nõ fuit inchoatũ. Pone exẽplũ & declara:vt dixi in l.existimo.§.fi.j.eo. Ex prima parte not. tres regulas. 2 †Prima q̃ stipulatio dicatur diuidua vel indiuidua secundũ naturã rei in ea deductæ.Simile habemus q̃d dicantur mobiles vel immobiles actiones secũdũ naturã rei pro qua cõpetunt:vt no.in l.j. C.si aduer.transac.& in aut.de nõ alie.per gl.& per doct.in l. 3 potest.de auth.tu. †Secunda regula est, q̃ seruites prædiales sunt indiuiduæ.& ista regula nõ patit aliquã exceptionem imo ampliationẽ:quia idẽ in seruitute vsus quę nõ est pdialis: sed personalis:vt §.de vsu & ha.l.vsus pars.sed secus sit in seruitute vsusfructus:vt in l.j.§.si vsusfructus.ad l.fal. Sunt autẽ seruitutes prædictæ indiuiduæ tribus modis,s.quo ad contractum,quia non possunt deduci in stipulationẽ pro parte: & si deduceretur,stipulatio nõ valeret:quia nõ est reperire partes seruitutis.& hoc probatur in l.viæ.§.de ser.ti.generali. & hoc vult dicere tex.in ver. [horũ enim.] prout refertur ad seruitutẽ dũ dicit corrumpit.i.nullã reddit stipulationẽ. Itẽ sunt indiuiduæ quo ad obligationẽ tam ex parte promissoris quã stipulatoris,cũ trãseat stipulatio ad quẽlibet eorũ insolidũ:vt in l.ij. §.ex his.§.eo. Item quantũ ad solutionẽ:quia pro parte nõ possunt præstari:vt j.eo.l.in executione.§.fecunda.ver.q̃ si stipu- 4 latus. †Tertia regula est q̃ facta dicunt indiuidua: sed illa regula patitur exceptionem:quia sunt quædã facta quæ diuidua sunt:vt in l.ea.§.Cato.& gl.in l.ij.quę incipit:qui viã.dicit q̃ hic ponitur regula,ibi ponitur exceptio.,vel dicq̃ sunt regulæ diuersæ,& hæc verior. Et quædã facta cadunt sub vna, quędã sub alia.& ista facta nõ sunt indiuidua quo ad cõtractũ quia bene possunt deduci pro parte in stipulationem,possum enim stipulari partẽ domus fieri,vel partem fossæ fodi, vel rẽ immobilẽ tradi pro parte:vt l.locus.de acquir.pos.sed sunt indiuidua quo ad obligationem:quia stipulatio facti transit ad quẽlibet ex hæredibus insolidũ tã actiue q̃m passiue, & etiam quo ad obli.quia si fiãt ꝑ parte,nõ cõtingit liberatio etiã pro illa parte,& isto modo intelligit ille ver. [horũ enim.],put refertur ad facta,& dũ dicit, [corrũpitur.]i.facit vt liberatio nõ cõtingat ad stipulationẽ vel obligationẽ. Nunc est difficultas in videndo rationes quare seruitutes prædiales sunt ita indiuiduæ:& quare etiã facta super quo laborat prima glo.mag. & ponit tres rationes in seruitutibus, & tres in facto: secũ per eã nõ declaratur iste articulus:quia illa quæ dicit glos.potius cõcernũt effectũ indiuiduitatis:qa ex eo q̃ sunt indiuiduę sequũtur illi effectus q̃ ostẽdũt cãm quare indiuiduæ sunt. Quia recitemus gl.in voce.Collige etiã ex tex.dũ dicit: [quid faciẽdũ aliquid stipulatus sit.] iũcto principio †q̃ qui stipulatur seruitutẽ nõ stipulat fieri:sed dari:vt hic ponat differentia inter stipulatorẽ seruitutis & facti, q̃ est cõtra gl.& Bar.in l.j.in prin.ff.e. 5

In gl.j.mag.No.q̃ diuidit in tres partes principales. Prima format vnã op.cõtra id q̃d hic dicitur de seruitutibus vsq; ibi, [qualiter.] Secundo nitit ostendere tribus modis qualiter seruitutes prædiales sunt indiuiduæ, vsq; ibi, [sed hoc.] [Tertio aliꝑ tribus modis qualiter facta sunt indiuidua. in prima parte gl.in prin.dũ dicit. [præter vsumfructũ.] dic melꝰ q̃ regula quæ hic ponitur loquit de seruitutibus ꝓdialibus.vñ illa exceptio quã facit gl.nõ est bona.qm̃ non est regula sicut esse debet:vt no.in l.j.de re iudi.& in l.in his.ff.de leg.j.de contẽtis sub regula,cũ sit seruitus personalis. In gl.ibi. [sed inter hęredes promissoris non recipit diuisionẽ.] q.d.secus inter hæredes stipulatoris.& gl.male loquit. Primo,qa cõtra positã in l.ij.§.ex his.ff.e.q̃ illa q̃ sunt indiuidua ex parte ꝓmissoris,sunt etiã ex pte stipulatoris:& ecõuerso. Secũdo inquantũ dicit q̃ est indiuiduꝰ ex pta ꝓmissoris loquit cõtra tex.in l.v.ver.reo. ff.de vsufru. Tertio inquãtũ innuit q̃d sit indiuiduꝰ ex pte stipulatoris quo ad eius hæredes,inẽpte loquit: qa stipulatio vsusfr.ad hæredes nõ trãsit:nisi de eis sit facta mẽtio:vt ff.e.l.stipulatio ista.§.si qs ita.† Quare aũt vsusfructꝰ sit diuiduus, dic duplici rõne. Primo,qa est ps dñij:vt in l.iij.de vsufru. & dore.corpo.ergo & q̃libet eius pars integralis.Secũdo,qa ordinat ad acqsitionẽ fructuũ qui sunt diuidui. Tertio,qa cõtinet qd certũ:qa ad ipsum ptinẽt oẽs fructꝰ: licet sit incertũ q̃ fructus erũt.& est etiã incertũ quãtũ durabit vsusfructꝰ:vt j.ea.l. vbi aũt nõ apparet.§.fundi.sed seruitutes ꝑdiales cõtinẽt incertũ:qa ordinanť ad necessitatẽ ꝑdij,quæ ex tpe variari, & idẽ in seruitute vsus,quæ similiter ordinanť ad necessitatẽ hominis,& ideo dicet indiuidua:vt in l.vsus ps.ff.de vsu & ha. põt tñ saluari illa gl.in vno casu,postq̃ vsusfructus est cõstitutꝰ.nã tenet cõstituẽs pati istũ vti frui:vt in l.iij.de vsufr.& C.eo.ti.l. corruptionẽ.cũ ibi no.& aliter nõ videt plene cõstituisse:vt dixi in l.ij.ff.e.Ista aũt obligatio ad patiẽdũ videt indiuidua:qa qlibet hæredũ cõstituẽtis tenet insolidũ. & si ꝓmissa esset si nõ patere, vno ex hæredibus cõtra facięte cõmittit insolidũ cõtra oẽs.qm̃ aufert totũ cõmodũ vsusfru.vt ff.e.l.iij. & l.v.§. Cato.in prin.q̃d etiã voluit Bar.in ista l.in fi.iij.q. In secunda parte dũ dicit, [vel promittat alij fundo.]in hoc ver.do.Raph. de cu.dicit q̃ putat gl.errasse.nã licet multę.ll.dicã q̃ vnus de socijs fundi cõis pro indiuiso non poterit stipulari seruitẽ ad fundũ:vt in l.ꝑ parte.de serui.& l.si vnus.de ser.rusti.præ.nulla tñ l.dicit q̃ nõ poterit ꝓmittere.hoc idẽ vł sentire Bar.dicit q̃ nõ est ꝓhibitũ vnũ de socijs fundi cõis esse obligatũ ad seruitutẽ in eodẽ fundo:vt patet in l.ꝑ fundũ.de ser.rusti. prædnã & põt quis esse obligatus ad seruitutẽ,licet nullũ ꝑdiũ habeat:& sic ad fundũ alienũ:vt in l.hæredes.§.pen.fa.erc. Et si quæras quare nõ sic ex parte stipulatoris? Rndet ipse:quia stipulator debet ius metiri ex sua persona,illud est nihil dicere.ꝑterea sicut vnus de socijs põt habere aliũ obligatũ ad seruitutẽ imponẽdã ad fundũ cõem:nõ tñ poterit imponi:nec erit seruitus quouisq; alij cõsentiãt.tex.est ĩ l.fi.cõia ꝑdi.& illa.l.& ꝑ fundũ.de ser.ru.ꝑd.faciũt me valde dubitare sup hoc articulo: qa si,vnus de socijs imponit seruitutẽ fundo cõi,vel acquirit, impositio vel acqlitio nõ est nulla:sed pẽdent ex futuro euentu. & si

& si alij postea consentiant,ex tunc impositio vel acqsitio habebit effectũ.vt in illis ll. quare ergo stipulatio vel promissio est nulla,vt vult illa gl.& etiam tex.videntur velle,nullus hoc tangit. Vnde poterit dici salua veritate,q̃ idem sit in stipulatione vel promissione quod est in constitutione, vt non valeat,vel sit nulla,si socij postea non consentiant.alias secus. & sic erit in pendenti.quod ergo dicitur in l.si vnus.in ij.respon. de ser.rusti.præd.q̃ si omnes stipulantur,valet stipulatio. põt intelligi simul,vel diuersis per illam l.fi.sed si intelligerẽ,put intelligunt gl.& do.tunc oporteret q̃ simul stipularenť, sed si diuersis temporibus,nullius stipulatio valeret:quia prima cẽt nulla à princi.& per sequentem non reconualesceret econuerso:multum tamen dubito,quia videntur violari tex.prædicti: sed necessitas videt cogere ad hoc dicendũ. Ratio autẽ quare vnus sine alijs non potest stipulari,nec promittere est: quia nec etiam potest imponere vel acquirere.vt d.l.si vnus. & sic stipulatio & promissio essent inutiles,quia nõ possent effectũ sortiri.Ratio autẽ quare vnus sine alijs non potest hoc facerę est quia seruitus se habet ad modũ characteris qui imprimitur cum ferro ardente.vt no.Bar.in l.iij.ff.de seruitu.si ergo vnus sine alio acquirit vel imponit.aut dicimus quod ille character imprimatur parti sui dominij.& hoc stare non potest:quia illa est inuisibilis &incorporalis.& magis intellectu percipitur.vt in l.Meuius.§.duobus.de leg.ij.& ista impressio nõ potest fieri nisi rei corporali. Aut dicimus quod imprimatur parti suæ rei corporalis.& hoc stare non potest:quia non posset demonstrare partem suam in aliquo minimo cespite, in quo etiã non esset pars socij.& sic imprimẽdo in sua,imprimeret in partẽ socij.quod facere non põt:quia mitteret falcẽ in messem alienã: in l.sicuti.§.Aristo.si ser.ven.Sed cõtra istã gl.q̃ iteratio nõ sit sufficiens:vt ideo nõ valeat stipulatio vnius,quia ipse solus nõ posset imponere. Nam si stipulator decedat pluribus hæredibus relictis, transit stipulatio ad quẽlibet eorũ insolidum: & tamẽ nullus eorũ sine alijs potest acquirere. vt ff.e.l.ij.§. ex his. cũ ibi no. ergo deberet stipulatio per mortem vitiari & euanescere.Sol. Iurisconsultus hoc dubiũ sentit,& voluit tollere in l.pluribus.§.& si placeat.j.eo.l.sed non bene declarat. vnde dic q̃ stipulatio defuncti transit ad omnes hæredes.vnde nõ ponderatur tũc q̃ nullus sine alijs potest eam mittere executioni, sed satis est q̃ omnes habeãt actionẽ.sed nõ sic si vnus stipulatur, sua stipulatio trãsit ad alios socios,ideo nõ valet:quia ipse solus esset qui non posset,sed contra ipse posset cedere socijs, & sic transibit. Sol.penes eum non remaneret si cederet & sic non erit dare casum in quo omnes habeant actionẽ. In glos. ibi, [& postea partem eius.] subaudi pro indiuiso,secus si pro diuiso.vt in l.si quis duas.§.j.cõmunia præd. Primo enim casu peruenit res ad casum à quo non potest incipere ante negotiũ perfectũ.ideo vitiat vt in d.§.& si placet.& per Dy.in regula factũ de reg.iur. Secundo no.quia remanet penes eũ pars ꝑ diuiso,in qua nullus habebat cõmunionẽ,in qua parte ipse solus posset acquirere:& imponere de nouo: ergo nõ vitiat stipulatio per alienationẽ alterius partis. † Quid autẽ si stipulator seruitutis ante ipsam constitutã totũ fundũ alienat? dic eodem modo stipulationem vitiari.vt j.ea.l.si sub vna.§.fi.nisi tẽpore alienationis cedat ius stipulationis.vt ibi not. per Bal.& idẽ si prius cessisset,secus si postea ex interuallo: quia stipulatio fuisset annullata per alienationẽ. vnde non posset cedi secundũ eũdẽ ibidẽ.vbi omnino vide:nisi fuisset stipulatus ꝑ se, & pro illis quibus cederẽt iura sua secundũ Ang.hic quod dicit esse no.Sed licet posset cedere vni nõ sic pluribus:vt in plures alienaret:quia sine iniuria ꝓmissoris hoc fieri posset secundũ eundẽ:cũ de vno pueniret ad plures.Sed contra: nã & hoc cõtingit cũ stipulator decedit pluribus hæredib⁹ relictis: & tñ vitiat stipulatio.Rndeo q̃ hoc euenire posse promissor ꝓspicere debuit.sciebat emi se moriturũ.& posset plures hæredes relinquere: & dispositionẽ iuris talẽ esse, vñ nõ põt cõsequi q̃ grauet ꝓpter suũ ꝓpositũ.nã sic poterat imaginari q̃ aliena ret inter viuos & in plures.breuiter per ista quæ dicit glo. non dať intelligi quare seruitutes sint indiuiduæ:sed bene declara 8 tur quædã natura ipsarũ. † ideo aduerte q̃ diuisio quædã est naturalis,quędã ciuilis secũdũ iuris dispositionẽ.pria fit ꝑ partes discretas & separatas ab inuicẽ:& nõ cadit in rebus corporalibus,& nõ fit ꝑ hominẽ. de qua loquitur ti.fa.erc. & cõmuni diui.& ista cadit in qualibet re corporea. Aliqn̄ per ipsam destruiť subiectũ:vt si fieret in re animata. Nam si homo vel animal diuidereť per frusta, subiectũ destrueretur si anima ex toto abiret.alias secus:vt per amputationẽ manus,vel pedis: qa destruitur illa pars cũ qua anima nõ trãsit:sed aliquãdo nõ destruit in aliquo vt in diuisiõe fundi,vel domus. Ista diuisio naturalis non cadit in seruitutibus.& huius est sola ratio: qa sunt iura incorporalia.vnde naturaliter nõ cadit in eis,nõ enim posset homo diuidere q̃d nec videt nec tagere põt Ista aũt diuisio licet cadat in qualibet re incorporali,nõ tñ semper audiť q̃ petit eã fieri per iudicium fa.erc.vel cõi. diui.imo in multis casibus denegatur.vt no.in l.fi.C.cõi diui.diuisio autẽ iuris fit dupliciter:scilicet per partes integrales:vt ꝑ prietatẽ & vsumfructũ.Itẽ per partes totas.quas gl.hic in sequenti parte appellat multiplicatiuas:vt iij.& ij.dimidia,& sic de singulis & ista cadit tam in rebus corporalibus quã in pluribus incorporalibus: vt patet in dominio & actionibus.& primo casu põt fieri per hominem,s.in rebus corporalibus.Secundo non nisi per l. & neutra ipsarũ cadat in seruitutib⁹.prima quæ fit per partes integrales nõ cadit:quia fierent cõtra regulã,quæ est q̃ nõ est dare seruitutẽ seruitutis:vt in l.j.de vsufruct.lega.& hic esset dare:quia proprietas esset ista seruitus prædialis,& vsusfructus similiter est seruitus personalis,ergo nõ reperitur vsusfructus seruitutis.Secũda similiter nõ cadit.i.per quotas quoniã ordinatur ad tollẽdã necessitatẽ prædij dñantis:vt in l.j.de ser.rusti.præ.& ista nõ põt tolli ꝑ parte,quia non afferret tantã vtilitatẽ respectu partis quãtã tota respectu totius,sicut em̃ si homo indigeret ad sustentationẽ vitę quatuor panibus in die, & darenť duo tantũ,cito deficeret,ita per prædiũ:vt in certa mẽsura ponamus aquę necessaria est:si daretur minor,cito arescet.& ea ratione seruitus vsus dicitur indiuidua. Tertio ꝓcedit ista indiuiduitas ratiõe subiecti,s.fundi dñantis,vel seruitutis sine quibus stare nõ põt:vt in l.j.communia prædi. & hoc dupliciter.primo:quia nõ cadit in parte fundi pro indiuiso. & rationẽ.ff.dixi & hoc sequuntur effectus de quibus in gl.Secũdo:quia tota est in toto & tota in qualibet parte totius postq̃ est cõstituta.Ex quo sequitur q̃ si prædiũ diuideret in plures partes nõ diuideretur seruitus:imo cũ qualibet parte trãsit insolidũ:vt in l.via.§.fi.& l.si partẽ.de ser.ru.ꝑdi.qa per diuisionẽ nõ destruitur subiectũ:sed quælibet pars fundi efficit fundus.sic & anima hominis est tota in toto, & tota in qualibet parte totius:secundũ philosophos.nõ tamẽ sic trãsit cũ qualibet parte, si diuideretur corpus hominis per frusta: vt ff.dixi. licet autem seruitus nõ recipiat partes recipit tñ modũ in l.iij. §.fi.de ser.& post cõstituit renũ.ad certã partẽ prædij, nec ꝑpterea videretur diuidi,sed restringi eius virtus,sicut cũ homini extraherenť oculi,non diuideret anima,sed restringit eius virtus:vt quia primo habebat virtutẽ visiua,nũc nõ habeat,& de istis modis(q̃ melius fieri põt.) datur intelligi ista subtilis materia:in qua quantum quis stipulatur, tantum plus reperit de difficultate.nec possunt omnia exprimi sed melius intellectu percipiuntur. Or sufficit pro isto mane. 9 †In tertia parte glo.ibi, [sinanis sit stipulatio.dic q̃ do.Raph.miratur valde de illa glo.& de doc.qui eã sequũtur.nã ego possum stipulari insulam fabricari in fundo penitus alieno & valet stipulatio,si mea interest quoquo modo:vt l.stipulatio ista. §.si quis insulã. ff.eod.quanto magis debet valere si stipulor fieri in fundo in quo habeo partem,licet pro indiuiso:quia mea interest. ideo dicit istam glos.falsam esse clarissimum,sed salua pace, glos. debet intelligi quando socius non consentiret. Idem si alius in cuius fundo stipulatus fuit o pus fieri, nõ consentiret:quia stipulatio est inanis,licet mea interesset fieri. Sed iura quæ ipse allegat,loquũtur quando ille consentiret.& tunc si promissor non faceret,ageret ad interesse.ita loquitur §.si quis insulam. Præterea ipse non negat quin si stipulor seruitutem ad fundum communem,stipulatio non valet,& idem si in fundo penitus alieno.quare ergo vult quod bene valeat si stipulor insulam fieri,cum sit eadem ratio. Ipse respondit quod stipulatio seruitutis, & stipulatio dandi,in qua succedit obligatio ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

intereſſe.vnde non pōt valere propter meū intereſſe,ſed nos loquimur in ſtipulatione facti in qua ſuccedit,& ſic poteſt valere propter meū intereſſe:ſed certe cū ſtipulor alteri dari quā mihi bene ſuccedit obligatio ad intereſſe:vt j.eo l.liber homo. §.fi.& ſic ſua reſponſio nihil valet. Dic ergo ſecūdū do. q̄ iſta glo.dicit verū in eo quod dicit:ſed nō perfecte:quia dicta ſua procedūt in facto cohærēte ſolo,ſed ille text. loquitur etiā de nō cohærēte:vt eſt ſtipulatio fundū tradi q̄ factū nō fit in ſolo:ſed fit de ſolo.& iſta ſunt diuerſa ſecūdū Bart.hic ſimiliter & opera pōt p̄ſtari extra ſolū.vñ rationes gl.nō oſtēdūt quare iſta facta ſunt indiuidua. Opp.in gl.de l.cōtinuus.§.fin.j.eo.vbi poſſumus ſtipulari inſulā fabricari vni ex hæredibus meis,ita q̄ nō alijs:ergo etiā poſſet ipſe: & tñ ipſe nō eſt ſolus dominus fundi hæreditarij,& reſponde q̄ ibi debet intelligi quando in fundo ipſius hæredis aliunde quā ex cā hæreditaria,vel in fundo ſibi prælegato:alias non poſſet fieri vni quin non fieret omnibus,& non valeret. In glo.ibi:[non poteſt dici promiſſor in aliqua parte &c.]dic iſtud dictū gl.pōt p̄cedere in duobus caſibus. Primo quādo factū haberet certā formam:vt inſulā fabricari.nā forma non dicitur adeſſe quouſq̄ opus ſit perfectum:vt in l.ſi is qui quadringenta. §. quædam. ad le.falci.Item poteſt procedere quādo nō habet certā formā tamē ſi fiat pro parte,nō cōſequitur ſtipulator vtilitatem pro illa pte ſicut ex toto reſpectu totius:vt librū ſcribi,vel ire Romā,& tunc ſcribendo pro parte,vel eundo vſq̄ ad mediū itineris,nō liberatur in aliquo,& propter hoc dicitur iſtud factū indiuiduum.Iſti duo caſus ſunt clari,q̄ vbicūq̄ aliquod iſtorū duorū ſubeſt,ibi factū dicitur indiuiduum tā reſpectu obligationis:& ſic deſcendit ad quēlibet hæredū inſolidum tā ex parte ſtipulatoris q̄ promiſſoris,qui etiā reſpectu ſoluttonis: quia nō cōtingit liberatio p̄ parte:ſed certe reperitur factum in quo neutrū iſtorū adeſt:vt fundū tradi.nā hoc nō habet certā formā.& traditio facta p̄ parte tantā affert vtilitatē pro illa parte quātā totū reſpectu totius,& tñ dicitur indiuiduū iſtud factū:vt hic.ergo iſta rō nō eſt ſufficiēs.Bar.rñdet q̄ nō eſt dare tertiū caſum in quo factū eſt indiuiduū,alia ratione, ſcilicet ne cōtingat ſolutionē fieri in diuerſis reb⁹.nā ſi ſtipulatio fundū tradi eſſet diuidua:& fieret traditio partis, liberareť tradēs pro illa parte:& ſi cōueniret ad aliā partē, nō poſſet ad illā p̄ciſe cōpelli:ſed liberareť ſoluendo intereſſe:vt §.e.l.ſtipulationibus.§.operarū.in fi.& ſic fieret ſolutio in diuerſis rebus, q̄d eſt incōueniēs:vt j.e.l.in executione.§.pro parte. Sic ergo cōclude q̄ vbicunq̄ aliquod iſtorū triū interuenit,ibi factū dicit indiuiduū:ſed vbicūq̄ nullū iſtorū interuenit,tunc dicitur factū diuiduū.& ita loquit̄ l.ea.§.Cato.§.e.Sed cōtra, q̄ etiā ibi ſubſit iſta vltima rō.nā loquit in ſtipulatione de nō agēdo,vel de rato:ſi ergo pro parte nō agis,vel ratū habeť,habeo ꝓtē facti,ſi p̄ altera parte agis,vel nō habet ratū, habebis intereſſe pro parte,& tñ illæ ſtipulationes ſunt indiuiduæ vtroq̄ reſpectu.dicit Bar.q̄ ipſe intelligit illū.§.q̄n illę ſtipulationes interuenerunt ſuper obligatione cōpetēte ad pecuniā, quo caſu ſi pro parte fiat,habeo factū cuius effectus eſt ipſa pecunia: p̄ altera vero parte p̄ qua nō fit,habeo intereſſe: q̄d etiā cōſiſtit in pecunia:& ſic nō videor habere in diuerſis rebus. ſecus dicit ipſe ſi debebať ſpecies,ar.huius tex.dū loquit̄ in ſtipulatione fundū tradi do.Raph.dicit q̄ Bar.deſtruit illum §.reſtringendo ipſum illo modo.& verū dicit.in hoc tñ ipſe ſubdit q̄ alia ratione factum de quo ibi dicitur diuiduū & alia fundum tradi dicitur indiuiduum,quicquid dicat Bar.quia promiſsio de non agendo,vel de rato, dicuntur continere factū inuiſibile: ideo poteſt fieri pro parte inuiſibili,ſ.hæreditaria quilibet em̄ ex hæredibus eſt hæres pro parte inuiſibili: & pro illa nō pōt agere,vel ratū habere:ſed fundum tradi eſt actus viſibilis: & non pōt fieri pro parte inuiſibili:ſed hæc eſt vna fantaſticaria. nam & ſolutio pecuniæ eſt actus viſibilis,& tamē vnus ex hęredibus poteſt eam facere pro parte ſua inuiſibili, & ſimiliter vni ex hæredibus poteſt fieri.ad contrarium ſicut de §. Cato. dicvt dicam in ſequenti contrario.nam Bart.ſecundo loco ponit.ſi ſtipulatio fundum tradi eſt indiuidua illa ratione, ne contingat fieri ſolutionem in diuerſis rebus,debet eſſe diuidua dūtaxat quo ad ſolutionem,ne contingat illa ratio ſi ſoluatur,vel fiat pro parte,nō quo ad obligationē:imo dicit diuidi inter hæredes:prout videmus in ſtipulatione alternatiua, vel generis:quæ ſunt indiuiduæ illa ratione:& tñ inter hæredes diuiditur:vt in l.ij.§.j.ſ.eo.Sed ille tex.videtur probare q̄ ſtipulatio fundū tradi ſit indiuidua etiā reſpectu obligationis: quia ponitur ad paria cū alijs factis,ſ.poſtq̄ ponit & inſulā fabricari,quæ ſunt indiuidua,etiā reſpectu oblig.Sol.obligatio alternatiua vel generis cōſiſtens in dando eſt indiuidua reſpectu ſolutionis,& non obligationis,vt dictū eſt: ſed ſtipulatio fundum tradi,cōſiſtēs in facto eſt indiuidua vtroq̄ modo: vt hic.Ratio diuerſitatis:quia ſi in ea poſſet fieri ſo.in diuerſis rebus,fieret variatio etiam in obligationibus:quia ipſum factū, ſ.tradi debetur actione in factū:ſed intereſſe debeť certi cōditione:ſed in obligatione generis & alternatiua cōſiſtentibus in dādo in quo non ſuccedit obligatio ad intereſſe, fieret variatio dūtaxat in rebus,& nō in actionibus:quia ſi ſoluať pars ſtichi,& pars pāphili,ambæ ſoluerenť ex eadē obligatione ſecundū Bar.d.Raph.dixit ſe nō intelligere quid Bart. velit.& quod ipſe reputat multo minus incōueniēs q̄ fiāt in ſolutiōes diuerſarū rerū:& diuerſis obligationibus,q̄ ex vna: ergo ſtipulatio generis vel alternatiua in quibus ſit ex vna, eſt diuidua reſpectu obligationis,multomagis ſtipulatio fundū tradi debebat eſſe diuidua reſpectu obligationis:quia fit ſol. diuerſarū rerū,& diuerſis obligationibus.& ideo reiecta doctrina Bar.ipſe reuertitur ad ſuam,de qua §.dixi: ſed certe dictū ſuū procederet in diuerſis obligationibus contractis ad diuerſas res,quarū vna non ſuccedit loco alterius:ſed obligatio ad intereſſe ſuccedit loco facti:& ideo magis eſt incōueniens q̄ actor compellatur variare in rebus,& in actionibus. cū ſua intentio fuerit vnā rē ſtipulari & vnā obligationē acqrere,licet l.ſubroget etiā alterā & ſic pōt ſuſtentari dictū Bar. Quomodo ergo reſpondetur ad §.Cato.volēdo ipſum intelligere largius quā faciat Bar.vt loquať etiam q̄n actio ſuper qua ſtipulationes illæ factæ ſunt competat ad ſpeciē & ſic habetis partē ſpeciei:& partē intereſſe.nihilominus illæ ſtipulatiōes ſunt omnino diuiduæ. Reſpondeo verū eſt quātū ad diſtributionē inter hæredes:cū diſtribuantur p̄ hereditarijs portionibus & idem pōt dici in ſtipulatione fundū tradi. ſed quantum ad ipſum principalem promiſſorem illæ ſtipulationes ſunt indiuiduæ:vt patet in fi.illius §.& eodem modo intelligitur hic in ſtipulatione fundū tradi q̄ ſit indiuidua reſpectu principalis promiſſionis:licet reſpectu hæredū,nō ergo reputatur incōueniēs reſpectu hæredū variare in rebus & in actionibus:ſed reſpectu principalis ſic:ſed in obligatione generis & alternatiua in qua eſt vnica tantū variatio,licut ſunt indiuiduæ reſpectu ſolu.tantū quā ad principales contrahentes. ita & quo ad hæredes eorū:vt in l.ij.§.ex his. ſ.e. Vltimo.opp.q̄ ſtipulatio fundū tradi,ſit diuidua reſpectu obligationis: quia hoc videmus in obligatione rē reſtitui.ſ.cōmo.l.iij.§.hęres.In hoc ſunt tres opin. Vna vt fateamur contrariū:& ille text. intelligatur ſecundū illū:vt non ſit dare bonā rationē diuerſitatis,& hanc tenet Pet.alia eſt econuerſo q̄ ille §.intelligatur ſecūdū iſtum q̄ obligatio rem reſtitui ſit indiuidua,etiā reſpectu obligationis,& hanc tenet do. Raph.dicens q̄ ſi obligatio fundū tradi eſt omnino indiuidua,multo fortius rem reſtitui cū iſta reſtitutio ſit meri facti,maxime quando ſit a cōmodatario:vel depoſitario qui non habuit dominiū,nec poſſeſsionē: ſed nudā detentationē:ſed traditio poteſt fieri ab habente dominiū vel poſſeſsionē,& vtrunq̄ poteſt transferri:vt §. eo.l.in conuentionalibus.§.fi.cum ibi not.nec obſt.ille §.hęres.dū dicit quēlibet teneri pro parte.nam ipſe intelligit,ſ.obligatione ſecūdaria,quæ datur ad intereſſe ſi non reſtituitur,nō primitiua,quę datur ad reſtitutionem rei.Breuiter iſtud eſt cōtra mētē illius, qui non patitur iſtum intellectū re vera,ſed loquitur de reſtitutione rei:præterea tex.eſt cui non poteſt reſponderi. in l.in condictione.de condi.furti.Sed condictio furtiua re extante datur ad ipſam rem reſtituendam,non ad æſtimationem:quia non reſtituitur,quoniā non ſuccedit obligatio ad æſtimationem niſi re perempta:vt in l.in re furtiua.§.j.de condict. furti. & tñ in illa l.in cōditione dicit q̄ ſi ſunt plures hæredes furis, quilibet tenetur pro parte, ſ.ad reſtitutionē rei,vnde fuit tertia

tia opin. Dy.quā ſequitur Bar.q̄ obligatio rē reſtitui, ſit indiuidua dūtaxat hæredes:prout videmus in ſtipulatione alternatiua, vel generis:quæ ſunt indiuiduæ illa ratione:& tñ inter hæredes diuiditur:vt in l.ij.§.j.ſ.eo.Sed ille tex.videtur probare q̄ ſtipulatio fundū tradi ſit indiuidua etiā reſpectu obligationis: quia ponitur ad paria cū alijs factis,ſ.poſtq̄ ponit & inſulā fabricari,quæ ſunt indiuidua,etiā reſpectu oblig.Sol.obligatio alternatiua vel generis cōſiſtens in dando eſt indiuidua reſpectu ſolutionis,& non obligationis,vt dictū eſt: ſed ſtipulatio fundum tradi,cōſiſtēs in facto eſt indiuidua vtroq̄ modo: vt hic.Ratio diuerſitatis:quia ſi in ea poſſet fieri ſo.in diuerſis rebus,fieret variatio etiam in obligationibus:quia ipſum factū, ſ.tradi debetur actione in factū:ſed intereſſe debeť certi cōditione:ſed in obligatione generis & alternatiua cōſiſtentibus in dādo in quo non ſuccedit obligatio ad intereſſe, fieret variatio dūtaxat in rebus,& nō in actionibus:quia ſi ſoluať pars ſtichi,& pars pāphili,ambæ ſoluerenť ex eadē obligatione ſecundū Bar.d.Raph.dixit ſe nō intelligere quid Bart. velit.& quod ipſe reputat multo minus incōueniēs q̄ fiāt in ſolutiōes diuerſarū rerū:& diuerſis obligationibus,q̄ ex vna: ergo ſtipulatio generis vel alternatiua in quibus ſit ex vna, eſt diuidua reſpectu obligationis,multomagis ſtipulatio fundū tradi debebat eſſe diuidua reſpectu obligationis:quia fit ſol. diuerſarū rerū,& diuerſis obligationibus.& ideo reiecta doctrina Bar.ipſe reuertitur ad ſuam,de qua §.dixi: ſed certe dictū ſuū procederet in diuerſis obligationibus contractis ad diuerſas res,quarū vna non ſuccedit loco alterius:ſed obligatio ad intereſſe ſuccedit loco facti:& ideo magis eſt incōueniens q̄ actor compellatur variare in rebus,& in actionibus. cū ſua intentio fuerit vnā rē ſtipulari & vnā obligationē acqrere,licet l.ſubroget etiā alterā & ſic pōt ſuſtentari dictū Bar. Quomodo ergo reſpondetur ad §.Cato.volēdo ipſum intelligere largius quā faciat Bar.vt loquať etiam q̄n actio ſuper qua ſtipulationes illæ factæ ſunt competat ad ſpeciē & ſic habetis partē ſpeciei:& partē intereſſe.nihilominus illæ ſtipulatiōes ſunt omnino diuiduæ: Reſpondeo verū eſt quātū ad diſtributionē inter hæredes:cū diſtribuantur p̄ hereditarijs portionibus & idem pōt dici in ſtipulatione fundū tradi. ſed quantum ad ipſum principalem promiſſorem illæ ſtipulationes ſunt indiuiduæ:vt patet in fi.illius §.& eodem modo intelligitur hic in ſtipulatione fundū tradi q̄ ſit indiuidua reſpectu principalis promiſſionis:licet reſpectu hæredū,nō ergo reputatur incōueniēs reſpectu hæredū variare in rebus & in actionibus:ſed reſpectu principalis ſic:ſed in obligatione generis & alternatiua in qua eſt vnica tantū variatio,licut ſunt indiuiduæ reſpectu ſolu.tantū quā ad principales contrahentes. ita & quo ad hæredes eorū:vt in l.ij.§.ex his. ſ.e. Vltimo.opp.q̄ ſtipulatio fundū tradi,ſit diuidua reſpectu obligationis: quia hoc videmus in obligatione rē reſtitui.ſ.cōmo.l.iij.§.hęres.In hoc ſunt tres opin. Vna vt fateamur contrariū:& ille text. intelligatur ſecundū illū:vt non ſit dare bonā rationē diuerſitatis,& hanc tenet Pet.alia eſt econuerſo q̄ ille §.intelligatur ſecūdū iſtum q̄ obligatio rem reſtitui ſit indiuidua,etiā reſpectu obligationis,& hanc tenet do. Raph.dicens q̄ ſi obligatio fundū tradi eſt omnino indiuidua,multo fortius rem reſtitui cū iſta reſtitutio ſit meri facti,maxime quando ſit a cōmodatario:vel depoſitario qui non habuit dominiū,nec poſſeſsionē: ſed nudā detentationē:ſed traditio poteſt fieri ab habente dominiū vel poſſeſsionē,& vtrunq̄ poteſt transferri:vt §. eo.l.in conuentionalibus.§.fi.cum ibi not.nec obſt.ille §.hęres.dū dicit quēlibet teneri pro parte.nam ipſe intelligit,ſ.obligatione ſecūdaria,quæ datur ad intereſſe ſi non reſtituitur,nō primitiua,quę datur ad reſtitutionem rei.Breuiter iſtud eſt cōtra mētē illius, qui non patitur iſtum intellectū re vera,ſed loquitur de reſtitutione rei:præterea tex.eſt cui non poteſt reſponderi. in l.in condictione.de condi.furti.Sed condictio furtiua re extante datur ad ipſam rem reſtituendam,non ad æſtimationem:quia non reſtituitur,quoniā non ſuccedit obligatio ad æſtimationem niſi re perempta:vt in l.in re furtiua.§.j.de condict. furti. & tñ in illa l.in cōditione dicit q̄ ſi ſunt plures hæredes furis, quilibet tenetur pro parte, ſ.ad reſtitutionē rei,vnde fuit tertia præciſe cōpelli ad tradēdū re extante:vt §.dixi, ſicut ad reſtituēdū difficile eſt rationē videre:ſed doc.hoc nō tāgūt:& ſem
2 per dubitaui. †Eſt tñ verū q̄ in obligatione rē reſtitui,ſiue ſit bonæ fidei,ſiue ſtricti iuris,pōt quis præciſe cōpelli ad reſtitutionē,ſi res extat & habet facultatē reſtituēdæ:quia aſſimilatur rei vē.in qua res auferť manu militari:vt l.qui reſtituere. in fi.de rei vē.Sed in obligatione rē tradi.ita tenet & eſt bonę fidei.ſecus ſi ſtricti iuris.& iſta eſt ſententia Bar.hic in viij. q. in arti.iij.tñ iſtud nō ſatisfacit ad plenū:qa ſaltē eo caſu quo poteſt præciſe cōpelli ad tradendū,deberet eſſe idē q̄d in obligatione rē reſtitui:vt nō ſuccedat obligatio ad intereſſe: ſed deberet agi præciſe ad rē tradēdū.& tñ ille tex.l.j in prin. cū generaliter loquiť,videť indiſtincte velle q̄ ſtatim ſuccedat,niſi reſtringam⁹ illū tex. ad caſum quo nō habeat facultatē rei tradendæ:& ſic nō poterit præciſe compelli:aliter neſcirē quid dicere in iſto articulo,niſi dicamus q̄ in obligatione rē reſtitui,ſi res extat,poterit agi p̄ciſe ad reſtitutionē etiā cōtra illū qui nō habet facultatē rei reſtituēdæ,ſi teneť ratione doli vel culpæ, ſeu moræ.& cōtra eum iurať in litē ſi nō reſtituit,licet ſumma ope niſus reſtituere nō potuerit.ſicut in rei vē. & hypothecaria:vt d.l.qui reſtituere,& l.ſi fundus.§.in vendicatione.de pigno.& l.ſi poſſeſſor.§.fi.de pe.hære.ſed ad traditionē rei nō pōt præciſe quis cōpelli,nec cōtra eū iurari in litē, niſi habeat facultatē rei reſtituēdæ:nec ſufficit q̄ res ſit in rerū nā. tñ iſta ratio adhuc nō vrget,quare nō ſuccedat qa q̄tū iurať contra eū qui teneť ad reſtitutionē rei,tāto magis deberet ſuccedere incontinenti poſt morā: vt ſic actor haberet duplicem viam, quod eſt durius reo. Præterea nō videť q̄ opponere poſsim actori nō potes agere ad intereſſe:qa res extat:ſed debeo agere vt præciſe cogatur reſtituere:qm̄ allegaret turpitudinē ſuā, & culpā de qua ſentit lucrū.q̄ facere nō pōt: vt l.cū in fundo, §.ij.de iure dot. Breuiter fateor nō videri bonā rationē diuerſitatis inter iſtas rōnes,& nō ſine cauſa:cū Doctores trāſiuerunt ſicco pede ſuper hoc,& nullus eſt qui tāgat nec declaret.
3 †In obligatione aūt dandi nec poſt morā nec etiā poſt rei interitum ſuccedit obligatio ad æſtimationem,ſed debet agi ad ipſam rem:& quia non poteſt dari officio iudicis:fit condēnatio in æſtimatione:vt j.eo.l.ſi ſeruuū.§.fi.& l.vbi aūt.in fi.j.eo. niſi in tribus caſibus,quos ibi notaui.& etiā in quarto,qñ obligatio eſſet cōtracta cōtra,p poſitū cōtrahētiū.quo caſu ſuccedit & pōt peti æſtimatio re perempta,vel ſi dari nō pōt.ita loquit̄ l.ſi filio.la j.s.de do.cau.mor. Quæ aūt ſit rō diuerſitatis inter obligationem dādi,& obligationē facti.Docto. multas aſsignant:& nulla eſt quæ vrgeat:tñ iſta magis placet: quia dari ſemper noſtra intereſt,cum ſit accipiētis fieri: ſed aliquid fieri nō ſemp noſtra intereſt.vñ ſi fuiſti in mora dandi, & poſtea das,adhuc vtilitatē ſentio:ſed ſi fuiſti in mora faciendi:& poſtea vis facere,poteſt eſſe q̄ mea non intereſt fieri: ſed bene inter fuit tēpore quo fuiſti in mora:vt patet in l.& ſi poſt tres. ſi quis cau.vnde q̄ hodie nullā vtilitatē ſentire iuſtū eſt q̄ agere poſsim ad illud q̄d mea interfuit aliq̄n fieri.Sup primo articulo occurrūt q̄plures q̄ſtiones qñ ille q̄ p̄mittit factū, fuit in mora.& ſic ſuccedit obligatio ad intereſſe.quas Bart. hic examinat †Sed quæro de vno q̄d ipſe nō tāgit. an ante morā
4 ipſum factum ſit in obligatione.do.Chriſtophorus de caſtigliono tenebat q̄ nō:quia qui ſtipulať factū,cenſeť ſtipulatus ſolū intereſſe ſi nō fiat,ſecūdū eū:p l.ſi pœnam.in fi.ſ.e. & p l. inſulā.j.e.ideo ll.dicunt q̄d ex tali ſtipulatione non pōt agi:niſi poſtq̄ trāſiuit tm̄ tps quo fieri potuit.ſ.e.l.ſi ita ſtipulatus eſſem abs te. ſed ſi factū eſt in obligatione & actione, poterit agi etiam ante lapſum tēpus:quia eſſet obligatio pura, & iſta iura ſatis faciunt p eo.Itē ratio:quia ad factū nō pōt quis præciſe cōpelli,& ſic obligatio & actio eſſent fruſtratoriæ. Breuiter glo.tenuit exp̄ſſe cōtrariū in l.ij.§.Itē ſi in facto. in pria glo.mag.ſ.e.Itē allegabā cōtra ipſum tex.in l.teneť. §.j.de act. emp.vbi qui p̄miſit ædificare,pōt cōueniri:vt ædificet. & ſic agitur ad factum q̄ eſt in obligatione & actione. Item allegabam.l.ſi quis ab alio.§.fi.de re iud.vbi dicitur q̄ qui p̄miſit factū,ſi facit,videtur facere quod promiſit: ergo eſt in promiſſione,& in ſtipulatione,male ergo dicebat ille quod non vidēbatur ſtipulatus niſi intereſſe ſi non fiat. Præterea ſecundū eum omnis ſtipulatio facti eſſet ſtipulatio cōditionalis, & nō

2 Vide In obligatione rem reſtitui: an poſſit quis præciſe compelli ad reſtitutionem: & quid in obligatione rem tradi?
3 Quid in obligatione dandi?
4 In obligatione facti cum ſit in mora, & ſuccedat obligatio ad intereſſe: an ante moram ipſum factum ſit in obligatione?
5 An iſta ſtipulatio ad intereſſe ſit diuidua?

1 §. Celſus. †No.ex iſto §.duo. Primo q̄ in obligationibus facti ſtatim poſt morā intereſſe incipit eſſe in obligatione:vt colligitur ex ver.[dari oportere.]& etiam in petitione : vt in fi.& ſic pōt peti per ſe abſq̄ eo q̄ petatur ipſum factū ſed gl.in l.ſi quis ab alio.ſ.de re iud.§.fi.& §. eo.ti l.cū ſtipulatus ſim mihi a p̄culo.§.fi.tenet contrariū.q̄ ſic dūtaxat in officio iudicis mercenario.& ſic nō poterit peti per ſe:ſed debet peti principaliter ipſum factū,vt fiat condēnatio in intereſſe ſi nō pōt,vel nō vult facere.quæ gl. reprobať per iſtū tex.& per l.ſi inſulā.j.eod.vbi patet q̄ ſup intereſſe ſit lit. cōteſt.ergo petiť principaliter.alias nō fieret ſuper eo.conteſ. & ſi ſic,eſt in obligatione & in actione, ergo per ſe nō poſſet peti:vt in l.iiij.C.depoſi.& iſta p̄uiſio fuit vtilis: quia regulariter ad factū quis nō pōt præciſe cōpelli.vnde ſi nō poſſet intereſſe petere de directo,cōpelleret petere factū,& iudicium eſſet eluſoriū ſup facto,& dicit gl.hic q̄ iſta obligatio & datio ad intereſſe oritur ex tacita & ficta ſtipulatione legali: qa qui ſtipulať factū,cenſeť ſtipulari ad intereſſe ſi nō fiat. & procedit hoc etiā in obligatione rē tradi:vt in l.j.in prin.de ac. emp. licet ad tradendū poterit qs p̄ciſe cōpelli qñ teneť ex contractu bonæ fidei:& habet facultatē rei tradendæ:vt ibi no.in gl. ſecundū opi.Mar.q̄ cōiter teneť no.Cy.in l.ſi ita traditio. C. de ac.emp.& etiam Dy.& Bar.hic in viij.q.art.iij.& ſic actor poſt morā pōt vel agere p̄ciſe ad tradendū,vel (ſi magis vult) agere ad intereſſe,ſed in obligatione rē reſtitui nō ſuccedit incōtinēti poſt morā ſi res extat,imo debet p̄ciſe ad reſtitutionē rei:ſed ſecuto interitu cū mora p̄cedenti bene ſuccedit:vt poſſit de directo peti æſtimatio ſecundū Dy.quē ſequit̄ Bart.per l.in re furtiua.§.j.de condi.fur.& nihilominus adhuc pōt peti ipſa res,licet p̄empta.e.ti.l.iij.& j.e.l.inter ſtipulantē.§.pe.licet gl.in d.l.in re furtiua.tenuerit q̄ etiā re perēpta.nō ſit in obligatione:ſed dūtaxat in officio iudicis.& ita intellexit illū tex. ſed gl.in l.vinū.añ fi.mag.gl.ſ.ſi cer.pe.dicit q̄ ibi eſt ſpeciale odio furis vt intereſſe ſit in obligatiōe poſt interitū, & ſic innuit q̄ extra illū caſum in obligatione rē reſtitui nō ſuccedat etiā poſt interitū,ſed glo.in l.diuortio.§.ob donatiōes.ſol.matentit q̄ indiſtincte in obligatione rē reſtitui re perēpta ſuccedat:nō añ.& iſta tenet Dy.& Bar.ſed quare nō añ ſicut in obligatione rē tradi? vt in d.l.j.in prin.de act. emp. cū poterit qs

Universidad de Deusto
Biblioteca

pura.& illam opinionē quam dico sentiunt omnes doc.& prę
supponūt factum esse in obligatione.&.d.Raph.recitat opi.
illius.& eam non tenet.Nec ob.quod obligatio erit frustrato
ria.nam argu.non sequitur ergo non agitur nec oritur obliga
tio. nam & si testator legat mihi penū: & si hæres non dederit
legat x.penus est in legato,& etiam in obligatione ante morā
hæredis.& tamē videt quod sine effectu:quia nō possum age
re precise ad penū,imo statim quod erit in mora oritur obliga
tio ad penum,& transfunditur in x.vt in l.j.de penu le.Prętе
rea poterit esse ꝙ non esset inutilis,si conuentus ad factū nō of
fert interesse.nā cōdēnabit ad ipsum factū & si post cōdemna
tionē similiter nō offerat ante litē contesta.in actione iudicati:
compelli poterit præcise ad factum:qa facultas soluendi inter
esse non durat vltra.vt in l.Item veniunt.§.Idem recte.ſ.de pe
ti.hæ.Ista autem obligatio cōpetēs ad factū nō tollit nec noua
tur p sequētem quæ succedit ad interesse:sed illa sibi accumu
lat vt actor agere possit ad ꝙ velit.Quod ēt ꝓbat ex cōuētiōe
duarū ll.ſ.l.iij.de condi.fur.vbi pōt dari ad ipsam rem post inte
ritum.& l.si pro fure.& l.in re furtiua.§.j.e.ti.vbi potest agi ad
interesse:sed p stipulationē pœnalē bñ nouat interdū actio.ꝙ
dic,vt ſ.eo si ita stipulat'.in fi.& accumulant alternatiue:tñ est
alternatio rerū & actionū:iō actoris est electio:vt in l.iij.de
eo ꝙ cer.loco.licet qñ est rerū tm,electio sit rei.l.plerūqꝫ.in fi.
de iure do.pōt ēt dici ꝙ accumulātur copulatiue,nec p hoc se
quitur inconueniēs ꝙ aliqui dicebāt,& poterit petere vtrūqꝫ,
quia negatur ꝙ interesse succedat loco facti,& ꝓ ipso facto
habeat:& si plures actiōes cōpeterēt ad eādē rē,sufficeret exa
ctio facta ex vna:ita & cū cōpetūt ad factū & interesse, q̄ re
putant eadē res. Ad factū aūt p̄cise nō cōpellit quis:quia libe
ratur soluendo interesse.vt ſ.eo.l.in stipulationib'.§.operarū.
circa fi.nisi sit in obligatiōe ex dispositione legali,vel hoīs suc
cedētis in locū legalis.vt no.ī l.stipulatio.§.siue.de no.ope.nū.
& habet in pluribꝰ ll.quas allegabat.Mar.de fauo.in qbꝰ quis
p̄cise cōpellit ad factū.et oēs loquunt in dicto casu.de quibus
vide hic ꝓ Bar.Fallit ēt qñ est in obligatione ex dispositione
testatoris,q̄ pro l.habet:vt in authen.de nup.& disponat.iun
cta.l.fideicōmissa.de le.iij.vbi casus fallit ēt secūdū Angel.qñ
est in obligatiōe virtute sniæ iudicis vel decreti,ne sit illusoriū
l.fi.ne quid in loco publi.& l.si ptor.in prin.ſ.de iudicijs.Qua
liter aūt deducat in practica,gl.tāgit in l.j.de act.emp.tres mo
dos quos Bar.hic plene examinat.& Spe.in ti.de fru.& inter
esse.ver.viso.& ver.si aūt factū cū seq.† Vltimo no.ꝙ ista sti
pulatio ad interesse est diuidua:licet prima sit indiuidua. Sed
contra quod imo econtra dici debeat.vt l.si duo.ſ.depoſi.& in
l.si vt certo.§.si duobus vehiculum.in fi.ſ.commo.dic ꝙ hic lo
quitur de illa quæ succedit ad interesse propter moram cōmis
sam in nō faciendo:ille loquitur de delicto commisso in faciē
do quod nō committit per aliquē nisi insolidum:& sic si sunt
plures hæredes vnius depositarij vel commodatarij,vno cō
mittente dolum circa rem orit obligatio insolidū contra eum,
aut contra alios:dic vt ibi & in l.j.§.si apud duos.& in l.in de
positi.ff.depositi.

2 ☞ *Si promisisti aliquid fieri ante calendas,debet intelligi scilicet finitas.*
Si promisisti dare uel facere ante mensem maij,intelligitur scilicet finitum.

1 §.Si quis.† Iste §.vsque in finem venit ad declaratio
nem §.præcedentis vbi dicitur quod in sti
pulatione facti succedit obligatio ad interesse post morā:siue
intelligat post morā cœptā siue post cōpletā,& cōtinet duos
casus.Secundus ibi,[plane.]& differunt inter se in pluribus.
vt in glo.in terminis.quia primus casus loquit qñ fuit apposi
ta dies.& pœna secundū do.Secundus quando nec dies nec
pœna,hoc nō placet,vt in principio fuerit apposita pœna:est
quia pœna quando ꝓmittitur certa quantitas,ideo releuat ad
probationem interesse.vt l.fi.ſ.de præto.ſti.& pōt esse maior
& minor quàm sit interesse:sed hic promisit qualitatem incer
tam.ſ.quanti id opus est.& sic est necesse hoc probare.Itē dic
quod in primo casu propter appositionem diei nō cōmittitur
stipulatio ad interesse promissum nisi de præterito nō solū ad
totale interesse,sed nec etiā ad particulare statim incepta mo
ra.& istud est de mente Bar.hic.sed primum dictum non pla
cet Ang.qui dicit appositionem diei nō impedire stipulationē
committi ad particulare interesse:sed duntaxat ad totale: sed
pro Bar.facit l.insulā.j.eo.plus tñ placet dictū Ange.sed si es
set apposita pœna,q̄ succedit loco totalis interesse,bene impe
diret stipulationē cōmitti ad interesse particulare, ita voluit
Dy.in l.cōtinuus.§.Itē q insulā.j.eo.qđ etiā videt sentire Bar.
in v.q.prin.huius l.vbi ponit vnā longā distinctionē, quæ re
spicit intellectū istius §.& istud est no.Itē differūt:quia in pri
mo casu incepit stipulatio à præcedēti cōditione. In secundo
vero à præcedenti dispositiōe:sed nec hoc placet in primo ca
su:cum ibi fuit locatum opus fiendū:vt patet in text. dū dicit.
[non ex quo locatū est opus.]& sic cōductor ꝓmisit opus fa
cere.gl.tñ q̄ incipit.[scilicet finitas.in fi.]bene sentit ꝙ in prin.
primi casus inceperit à præcedenti cōditione:sed postea cū di
cit,[quia nec conueniri &c.]ad hoc vt illa ratio sit bona,& nō
inepte loquat qñ à præcedēti dispositione:sed nō curo de hoc
quia in puncto iuris nō est vis quātū ad hoc inter vnū casum
& alterū. Itē quarto differūt:quia primus casus loquitur de to
tali interesse,secundus de particulari:nā ad primū nō cōmitti
tur nisi lapso toto tēpore in stipulatione appositо:& si nō ēt
appositū similiter nō cōmitteretur nisi lapso toto tēpore intra
qđ posset opus compleri:vt ſ.e.l.si ita stipulatus essem abs te.
quod intelligo etiā si trāsiuerit tātū tēpus quod infra residuū
qđ restat fieri nō pōt:nec ob.l.cū stipulatus sim mihi à proculo
qui ibi loquit qñ fuit ꝓmissa pœna certæ quātitatis: quo casu
committitur mero iure ante lapsum totius tēporis:sed nō exi
gitur:vt ibi no.hic qñ fuit promissum interesse.nā etiā si ꝓmis
sum nō fuisset,nō cōmitteret ex tacita dispositione legali nisi
finito toto tpe,licet incepisset eē certū amodo fieri nō posse:
vt ibi no.per l.insulā.j.eo.iste tex.vult idē esse si fuit promis
sum:quia promissio eius quod tacite inest nihil operatur.& ꝙ
hoc sit verū,patet ex tex. dū dicit dic,[promissionis cedere.]
& sic nō incipit deberi interesse nisi post Calēdas martias: vt
in l.cedere dic.de ver.sig.sed si cōmitteret stipulatio, statim
ꝙ inciperet esse certū,deberetur excedere dies mero iure: li
cet exigi non posset.& hoc not.propter id quod dixit in l.cum
stipulatus.istud dictum quod ad interesse totale nō committat
nisi transacto toto tēpore,siue sit tēpus appositū,siue nō, ꝓce
dit quādo venit cōmittenda stipulatio ad interesse,ꝓpter mo
ram in nō faciendo. Si vero venit cōmittenda ꝓpter male fie
ri:quia stipulatio cōtinebat nō fieri:tūc si factū nō erat reitera
bile,statim cōmittitur ad totale interesse,nō expectato vlte
rius lapsu tpis:vt in l.si ꝓcurator.j.rē ra.ha.Itē si erat reiterabi
le,tñ istud factū extēdebat effectū suū ad totū tēpus: vt in l.si
in lege.§.colonus.ſ.loca.secus si nō extēdebat:quia tunc com
mittitur ad particulare interesse,& deinde pluries cōmittetur
quoties contra fiet,etiā si erat stipulatio iudicialis:vt l.nouissi
ma.iudi.sol.j.eo.l.si sic,cū ibi no.Itē procedit qñ erat factū ha
bēs clausulā successiuā,& p cōsequēs etiā morā similiter habe
bat,& sic causam instā raneam,cū inter principium moræ &
finē nō sit differentia:vt in stipulatiōe rē tradi:quia statim mo
ra cōmissa cōmitteretur ad totale interesse: vt j.e.l.si fundum
certa die.Itē ꝓcedit qñ factū veniebat explicandū extra iudi
ciū.Si vero in iudicio:vt cū quis ꝓmisit sistere,tūc statim ꝙ est
in mora sistendi etiā in prin.iudicij:& citat vt respōdeat libel
lo,si nō cōparuit,cōmittitur ad totale interesse:& ad æstima
tionē totius litis.nō expectato tēpore quo lis poterat finiri:vt
l.v.§.j.ſ.iudi.solui.quia per hanc morā aufertur stipulatori cō
modū totius litis,vt nō possit ad sniam peruenire.& propter
ea:quia rigorose agit cōtra reū,in alio recōpēlatur: quia pōt
morā purgare etiā post lit.cōtest.super interesse:vt no.in l.in
sulā.j.e.§pe.& no.Cy.in l.Si per aliū. ſ. ne quis eū qui in ius
vo.vi.exi. Quātū autē ad interesse particulare siue qs promisit
reficere,siue de nouo facere,statim ꝙ incepit esse in mora cō
mittitur:vt in §.Cato.& §.plane.qđ est verū sine dubio qñ nō
est apposita dies,nec ꝓ pœna & ita loquit.§.plane.si ergo pœ
na,tunc secus:vt ſ.dixi secundum Dy.in l.continuus. §. Item
qui insulā,etiā si non fuisset apposita dies, & econuerso ſcđm
Bar.si fuisset apposita dies,licet pœna nō committeretur ad
interesse particulare:vt in primo casu.secus ſcđm Ang. vt ſ.
dixi.Et ex his patet in substantia intellectus ad totam distin
ctionē quā ponit Bar.in v.q. † Vltimo dum hic dicit primo,
[ante Calēdas.] & post dicit, [sed post Calendas.] patet ꝙ si
promisisti

promisisti aliquid fieri ante Calēdas,debet intelligi, ſ. finitas.
& sic tota dies Calēdarū est de termino:& per cōsequens illa
die nō pōt agi:vt etiā hic dicit:sed si intelligeretur ante Calē
das,ſ.inchoatas,dies Calēdarū nō esset de termino, & sic de
illo die poterit agi:vt dixi in l.qui ante Calendas.ſ.eo.& istud
est fauore debitoris:vt maior habeat dilationē.vnde videtur
ꝙ si promisisti dare vel facere ante mensem Maij, intelligitur
ſ.finitū.& sic totus mēsis sit de termino, qđ est singulare, nec
alibi melius probatur quàm hic.circa quod vide per Bart.in l.
ij.§.creditum.ſ.si cer.pet.Hic non sunt alia.

2 ☞ *Ad positionem priuationis,an sequatur positio habitus? & nu.1.*
3 *Exceptionem obijciens,an uideatur fateri intentionem actoris, & illum releuare ab onere probandi?*
4 *Petens se absolui ab excommunicatione,an uideatur fateri se excommunicatum? Producens instrumentum legitimationis,an uideatur fateri se illegitimè natum?*
5 *Excussio qualiter fiat?*
6 *Excussione non facta si quis agat contra secundum expromissorem, uel contra fideiussorem pignoris, & obijciatur exceptio ante litem non contesta.an poterit repelli.*

LEX CXV.

1 DEcem. †Qui se obligat in defectū principalis
debitoris non tenetur nec potest conue
niri nisi illo excusso & reperto nō soluēdo. ideo non
dicitur correus,nec dicitur liberari illo cōuento vel etiā soluē
te,cū ad hoc obligatus nō fuerit.h.d. Et prīo determinat tres
quæstiones vsq; ibi, [igitur.]postea ponit tres illationes.Et al
legatur principaliter ista l.in fi.ꝙ ad positionē priuationis se
quitur positio habitus.vnde nō pōt dici quis liberari qui nun
quā fuit obligatus. In tex.ibi, [sine dubio Meuius pericu
lum potest subire.]& sic obligatur ex ista promissio: licet nō
contineat certā quātitatē & istud poterat facere dubium: sed
satis est ꝙ ex postfacto quātitas poterit declarari facta excus
sione:vt in fi.huius l.Et intellige ꝙ hic dicit ipsum posse subi
re periculum,nisi Titius principalis semel fuerit soluendo,&
creditor neglexit ipsum conuenire & excutere,qđ est not. &
est casus j.de fideiusso.l.si fideiussores in id. In tex.ibi, [pe
tieris à Titio.]etiam si Titius fuerit condemnatus. nam non
propterea liberatur Meuius: cū etiam si esset fideiussor vel
correus non liberaret nisi secuta solutione:vt C.de fideiuſ.l.fi.
Ratio autem quare non liberatur per iudicium cœptum con
tra Titium ponitur in l.fi.ſ.si cer.pet.quia si liberaretur,nunq;
ex promissione posset conueniri Meuius:nam ante Titium
conuentū conueniri non potest:vt j.circa fi.in ver. [Item nec
Titio conuento.]quia iam esset liberatus. & sic frustra rece
ptus est in promissorem. In tex.ibi, [non erit solutus.] cau.
dū dicit solutus,& nō dicit liberatus,cū nunq; fuerit pure obli
gatus:sed conditionaliter.& de cōditionali obligatiōe nō ca
dit liberatio:sed quædā solutio seu expeditio secūdū gl. Et iō
postea no.approbando modū loquendi assignat rationem ex
qua colligitur id qđ dixi.vel si exponatur solutus. i.liberatus.
Paulus no.reprobando modū loquēdi:quia liberatio nō cadit
etiā Titio soluente:vt sequitur.& hoc vult glo.in effectu quæ
incipit, [i.expeditus.] Sol.op.ꝙ ab obligatione cōditiona
li cadat liberatio:vt in l.sub conditione.j.de solu.Sol. propter
defectū cōditionis non liberatur,sed soluitur seu expeditur.
ita loquitur hic: sed si conditio extat ex pacto vel solutione
præcedente factis conditione præcedente,dicitur ex nūc li
berari,non vt ex tūc.nā quouscq; cōditio pendebat, solutio &
peccatū nō liberarunt eū,cū non esset obligatus. Sed existen
te postea conditione vno & eodē momēto fingitur per prius
obligari & postea liberari.& ita intellige l.cōtrariā. In tex.
ibi, [non enim sunt duo rei.]subaudi nec etiā ipse principalis,
& Meuius fideiussor:quia tūc esset in arbitrio stipulatoris in
cipere à quo vellet ipsorum saltē illo iure:vt in l.non recte.C.
de fideiuſ.sed hic nō pōt incipere à Meuio: sed habet necesse
2 primo cōuenire Titiū & excutere:vt in fi.huius l. † Vltimo
in hac l.tangūtur duo articuli:primus est an ad positionē pri
2a uationis sequatur positio habitus.[a] Et circa istū dic ꝙ si ponit
priuatio à legislatore cuius est proprie loqui:& tunc sequitur
necessario posito habitus per hanc l.vbicūq; enim lex diceret
quē liberari necessario sequitur ꝙ prius fuisset obligatus. ali
quando tamē fallit causa contrarietatis tollendæ:vt verba po

nantur impropriè:puta desinit.i.nō incepit:vt ſ.qui.mo.vsufru.amit.l.iij. §. pe.& quod no.ſ.eo.conditio in præteritum. in gl.fi.dū exponit perimit.i.consistere non permittit,aut priuatio ponitur per hominem.Et quæritur an videatur cōfiteri habitum præcessisse:tūc aut ad sui commodum:& censetur confiteri: quia qui vnū dicit censetur aliud dicere sine quo illud esse non poterit:vt in l.illud.de acqui.hæred.aut ad sui incommodū, vt sic videat confiteri intentionē aduersarij:vt releuetur ab onere probandi & tunc quantū ad effectum repellendi ipsum à testimonio, vel à iudicio,videtur cōfiteri:vt si oppono contra aliquem ꝙ nō est legitimus testis vel agere nō potest:quia est seruus,vel excommunicatus, vel bannitus,ipse replicat ꝙ fuit manumissus, vel absolutus, vel rebannitus statim videtur fateri intentionem meam,& sic nō habeo necesse probare ꝙ sit seruus,vel excommunicatus, vel bannitus.imo ipse repellitur nisi probet manumissionem, vel absolutionē,vel rebannimentum:hoc reprobatur in auc.si
3 testis.C.de testib. †Aut quærimus quantum ad hoc vt ipse condemnetur.si ago ad centum, tu opponis ꝙ feci tibi pactū de non petendo,vel ꝙ soluisti:vtrum videaris confessus intētionem meam:vt non habeam necesse probare te debitorem qđ habebā necesse si simpliciter negasses te debitorē, & hoc distinguitur. aut ego nego peccatum vel solutionem quā tu allegas,& tunc non possem ex illis me iuuare, dicendo ꝙ videaris tacite confessus,postquam illas impugno:vt in c.ex eo. de regu.iur.lib.vj.Ideo posito ꝙ non probes solutionem vel peccatum non debeo condemnari nisi probem te debitorem. ita intelligitur l.non vtiq;.de excep.aut ego confiteor solutionem vel pactū,sed impugno:quia dico me fuisse minorem,& non potuisse pacisci,vel pecuniam perdidisse.& tunc potero me iuuare ex tacita confessione,nisi probes pactum vel solutionem esse efficacem:arg.hic qđ tamen videtur verum si poteris inducere veritatem:alias secus:vt si excipio ꝙ sis seruus, & tu dicis te manumissum,cum non potes inducere seruitutē non videris illam fuisse cōfessus. Et idem si dixi te excommunicatum,& tu dicis te absolutum secundū Bar.qđ Ang. non placet,& bene:quia licet nō possis tibi præiudicare inducendo veritatem,potes tamen præiudicare confitendo:quia si cō
b fiteris te seruum,præiudicas tibi quo ad me:licet ex hoc non efficiaris seruus.& vide Barto in d.l.non vtiq;.qui per prædictam distinctionem quam asserit esse suam,reducit ad concordiam Dy.cum canonistis:quia Dy.tenuit indistincte ꝙ obijciens exceptionem facti solutionis,vel præscriptionis,vel si
b milis,pure & simpliciter videatur fateri intentionē [b] actoris, & illum releuare ab onere probandi:quia leges dicunt ꝙ tene tur quis probare exceptiones quas oppo.vt l.j.de excep.& de proba.l.in exceptionibus.& si intentio actoris non esset fundata,non tenetur reus suas exceptiones probare:vt not.in l.si quidem.C.de excep.Debet ergo eas obijcere conditionaliter,præmissa negatione ꝙ non est debitor,nec vnquam contraxit.Et in casu quo probetur contrarium,factum est sibi pactum,vel ꝙ soluit,vel præscripsit.& istam practicam ponit gl. in d.l.si quidem quę sine dubio securior est.Et si ita facit,tunc habet locū qđ dicitur in d.l.non vtiq;.secundū Dy. Canonistæ vero indistincte dicunt contrarium per c.exceptionē obijciens.de regu.iur.lib.vj.Bar.Distinguit:vt ſ.an actor confiteatur exceptiones veras in facto:sed eas impugnat de iure. & procedit opin.Dy.aut negat eas veras in facto, & procedit opin.cano.Bal.in l.alia.C.de his qb.vt indi.tenet indistincte opi.canonistarū impugnādo Dy.& Bar.qa verba nō debent operari cōtrariū effectū eius ad qđ prolata sunt:vt l.legata inutiliter.de leg.j.& l.cum talis.§.fi.de cōdi.& demō. sed ꝙ exceptiones intēdit reus actorē repellere,ergo nō est dicēdū ꝙ per eas fundetur intētio actoris ratione tacitæ confessionis.Item quia actor posito quod fateatur eas in facto:quia tamen impugnat eas de iure,non potest ex his se iuuare: quia non confitetur eas prout opponuntur tanquam verę in facto

¶ Habitus. Adde an priuatio ꝓsupponat habitum, Oldr. consi.clxxiij.

¶ Intētione actoris. Ludo. Rom. consil. lxxviij. consuluit cū vnus peteret restituendum salarij, & aduersarius opponeret cōpensationē, ꝙ tacite videretur debitū cōfiteri,allegādo c.excep.de reg.iu.in vj.& Dy.& Bar.in l.nō vtiq;.ff.de except.Ioā.An. & cano.in c.cum venerabilis. de exceptionibus.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Pronunciatio. ad de Lud.Ro.consilio cxiij.& consilio cxvj. vbi multa ad materiam. de qua etiam per Bal.cõsi.clxvij. iij.li. per Abb. consxxiij.& lxxiij.qdam tẽ si fideiuss,pmsit libere soluere & nulla exceptione obstãte, vide per Lud.cõsil.x.allegatis.

b ¶ Proclama.an generale proclama sufficiat,& quando, vide eũdem Paul.cõs. Lmelius per.d.de rota dec,suis. de do.& contu. & per Lud. Ro.eius consi.cx.

& efficaces in iure.pro quo facit q hic no. Bar.in l.fi. Et istud idem videtur esse de mente. Ang.licet loquatur obscure, & p inepta verba:quæ opi.mihi videt ipsa veritas.& sic illa.l.non vtique simpliciter intellígatur vt iacet.& similiter capitulũ excep.obiciens. †Ex prædictis patet an ille qui petit se absolui ab excommunicatiõe, videatur fateri se excommunicatũ.& dico q sic.quia hoc tendit ad eius fauorem, vt obtineat absolutionem:non ad eius dãnũ, vt condemnetur,vel repellatur. & de hoc est tex.cum gl.in c.verum.de ele.Item an ille qui produxit instrumentum legitimationis videatur fateri se fuisse illegitimatum,& Bal.dicit q sic in l.ij.C.de iure annu.aure.Sed in contrariũ:quia producit contra aduersarium.breuiter si non ꝓduceret instrumentũ sed diceret se legitimatum,non fateretur se propterea illegitime natum tacite per iam dicta. Et quando producit,tunc fundatur intentio aduersarij ex ipso instrumento,non ex tacita cõfessione: quia vt plurimum in talibus instrumentis continetur confessio eius qui fecit se legitimari quod nõ est natus de legitimo matrimonio.& ista est confessio expressa quæ nocet.pro distinctione autem Bar.videtur facere.l.cum de indebito. de probat.vbi reus qui confitetur numerationem factã per actorem veram esse in facto,vt transfert onus probandi in aduersarium.secus si negat.sic videtur econuerso quando actor confitetur exceptiones oppositas per reum veras esse in facto, nõ in iure.sed non ob.quia ibi transfert onus probandi in actorẽ nõ ratione tacitæ confessionis quæ resultat contra eũ ex narratis per eum:sed ex natura negotij.quia dicit se voluisse tãc debitũ:& non erat debitum.vnde nec tacite nec expresse potest dici quod fuerit confessus esse debitum,cum diceretur cõtrarium.si reus fatetur numerationem:fundatur eius intentio qũ sit debitum ex natura negotij,& ex præsumptione iuris, quæ est quod quis nõ præsumitur iactare suas pecunias,& indebite soluere.ideo tenetur probare quod indebite.sec[9] si reus negasset numerationem quæ postea esset probata.quia propter mendacium grauaretur reus in probando quod pecunia fuisset debite soluta.& sic reuera nihil facit per Bartolum, si bene consideretur.† An iste articulus qui examinatur hic,sit sup excussione quam tex.in fi.requirit.& de qua in multis ll. reperiũ quæ allegantur per Iac.de are.in quodam tractatu quẽ fecit super primo articulo.& primo dubitatur qualiter fiat.Circa qd dicit quod debet dari libellus contra principalem super personali actione.& facere eum condemnari.& postea debent mitti baculi ad perquirendum de bonis suis:& stabit eius relatiõi. vt l.magis puto.§.nõ passim. de re.eor.& ista practica ponitur in authen.de fideiuss.§.j.nam expedit liquidare debitum principalis debitoris ante quam veniatur ad expromissorem. de quo hic vel ad fideiussorem,vel ad tertium possessorẽ pignoris.de quibus ibi,& hoc si principalis negaret debitum:sed si confiteretur vel non cõpareret,nõ expedit dare libellum,nec facere fieri condemnationem,sed duntaxat ꝙquirere de bonis suis,& poterit ipse idẽ principalis compelli ad assignandũ bona sua,vel ẽt vicini secundum la.de are.statuta tñ cõiter dãt certas formas quibus seruatis volunt haberi bona ꝓ legitime excussis,vt possit ad prædictos peruenire.& satis est vtile ꝓuidere.quia de iure cõi satis est dubium secundum eundẽ Iac. qui dicit in hoc pendere ll.& prophetas qualiter fiat.Item an
a requiratur ꝓnũciatio[3] iudicis q excussio habeat ꝓ legitime facta.& vide de hoc Bar.in l.stipulatio.§.habet aũt.§.de no.operis.q tenet q sic p illũ tex.non tñ q sit necesse dicere posse ad prædictos deuenire:sed sufficit q dicatur executionẽ legitime factam:quo præsupposito illud sequitur ex dispositione iuris, sicut sufficit ꝓnũtiare quẽ cõmisisse se tale delictũ,quia statim succedit dispositio l.sup pœna.vt no.in l.j.ad tur.& ꝓ hoc gl. quæ est in l.Sancimus.C.ad trebe.& idẽ Iac.tangit in illo tractatu.& Angel.in l.exitus controuersiæ.de acq.pos.Itẽ an sit necesse citari in processu executionis istos ad quos põt deuenire ea facta.quidam quod non,sicut non,sunt citandi legatarij cum agitur querela. Breuiter si quæritur an sint citandi quantum ad vtilitatem processus,dicendum est q nõ:sed dũtaxat ipse principalis cõtra quẽ agit:quia ille solus est citãdus cõtra quem dirigitur iudicium quantũ ad eius valorẽ.sed quãtũ ad eius ꝓiudiciũ qd illis resultat,bñ sunt citandi:quia nisi citentur, talis excutio eis nõ præiudicat:sed oporteret de nouo cũ ad eos peruenireture liquidare de debito, & de paupertate debiti principalis. Et ista opi. tenet Bar.per l.cũ miles.§.fin.cũ ibi no.qui.ex cau.maio.& per l.ij.C.si propter publi. pensi.in fi.facit c.inter quatuor. de ma.& obe.& quod no.Inn.eo. ti.c. fi.vbi ponit dictã distin.quã §.dixi.licet Bar.non ponat.& etiã Bar.infert.in l.ab eo.C.quomodo & quãdo iudex. Nec ob. quod dixi de legatarijs:quia ibi in sententia rescissoria testamenti,quæ dicit facere ius:cũ de aliquo faciat nullũ.vnde sufficit citari hæredẽ absq; legatarijs.l.Papi.in fi.cum ibi not. de inoffi.testa.Et idẽ in sentẽtia lata super statu hominis, licet sit defraudatoria: quia etiã illa dicitur facere ius quo ad omnes etiã nõ citatos:vt in l.ingenu[9].de sta.ho.& l.j.in fi.de libe.agn. sed ista nõ est de sentẽtijs quæ facit ius.& sic solũ ꝓiudiciũ faceret eis cõtra quos lata est nõ alijs nõ citatis:nisi in casibus in quibus faceret præiudicium scientibus & nõ deficientibus:vt l.sæpe.de re iudi. Dicit autẽ Bar.hic vnũ verbũ in quo reprehenditur per Ang.in multis locis,q sufficiat generalis citatio
b per ꝓclama[b] per l.si eo tempore.C.de remiss.pig. Ange.cõtra. quoniã ista excussio ordinat principaliter ad ꝓiudiciũ istorũ ad quos deueniri potest.ergo sunt specialiter citandi, si scitur qui sint:vt no.in auth.si omnes.C.si mu.se ab hære.absti.quod
6 placet. †Vltimo quæritur,quid si excussione non facta incepit quis agere contra istũ secundũ expromissorem,vel contra fideiussorem pignoris? dic q si opponitur exceptio ante lit.conte,de excussione non facta debet repelli a limine iudicij:quia non est aperta via agendi:vt hic in fi.& in auc.de fideiuss.§.j. Et ista exceptio impedit vlterius procedi,sicut illa non competit tibi actio:vt no.Bart.in l.nam & postea. in princip. de iureiurã. Sed si non fuit appposita exceptio,& lis fuit conte. aut quæritur an contestatio sit nulla,& dicendum q non:quia peruersio ordinis de vno iudicio ad aliud non reddit processum nullũ:vt no.in l.si mancipium.§.si cõmuni diui. §.de euic. & l.j.C.de appel.licet secus quando in eodẽ iudicio peruertitur ordo:vt no.in l.ꝓtatã.C.de senten. Et si quæritur an potuerit repelli actor à victoria,dicendum est q si nõ ꝓbaret principalẽ nõ habere bona,repelleretur,sed si probat,hoc sufficit:licet debuit fieri per prius,& ante q̃ ageretur contra istos. hoc voluit Bar.& Bal.in l.ij.in fi. C.communi diui.& no.per Barto.in auc.hoc ita.de duobus reis.& in auc.Item possessor. qui po.in pig.ha.& Iac.de Are.in eodem tractatu videtur idem sentire. Et prædicta limita quãdo non est notoriũ ipsum esse non soluendo.alias etiam ante lit.contest.nõ posset actor repelli:quia excutio non est necessaria. & ita ita intellige glos. fi.quæ est hic & in l.fi.si cer.pe.d. Rapha.dicit vnum verbum q in fideiussore qui est obligatus potest procedere quod §.dixi.q valeat iudicium.secus in expromissore,de quo hic: quia ille non obligatur antequã fieret excutio. certe hoc non facit iudicium esse nullum per l.cum putarem.fami.ercis.& licet in quacunq; parte iudicij.Iudex possit ipsum repellere ex officio,si videt eum agere sine actione:vt no.gl in l.vbi pactum. C.de transac.si tamen ipse vult liquidare q non reperiuntur bona illius,debet audiri.& hoc facto incipiat sibi actio competere post lit.contest.tamen quia est ex causa & promissione de ꝓterito,sufficit sibi ad victoriam obtinendam ex eodem iudicio per l.si rem.§.fi. de pig.act.licet secus quando non est ex causa de præterito:vt in l.non potest videri.de iudi.& ista fuit intentio prædictorum Docto.

LEX CXVI.

Si centum. Effectus istius l.stat in hoc: quia ante electionem non poterit quilibet istorum hæredum agere ad centum dimidias seruorum,sed quilibet eorum deberet agere ad quinquaginta seruos postquam promissio facta fuit de pluribus speciebus eiusdem generis vniformibus. Si autem de vno tãtum seruorum,quilibet deberet agere ad dimidiam vnius serui. Idem si de pluribus postquam facta esset electio.& sic certa & determinata

minata corpora seruorum debentur.nã quilibet debebat agere ad centum dimidias in quolibet prædictis seruis.quod intelige si electio erat irreuocabilis:alias haberetur pro non facta: vt in fi.no.§.eo.l.stipulatus sum damam.

2 ☞ *Seruus quando non obliget dominum de peculio?*

LEX CXVII.

1 **Liber homo.** †Liber homo bona fide possessus promittendo possessori etiam ex re illius,vel ex opera sua sibi obligatur ciuiliter & naturaliter.secus ecõuerso si postea ex dictis causis illi promittit:sed seruus fructuarius vel alienus bona fide possessus promittendo fructuario vel possessori ex dictis duabus causis nõ obligat verum dñm etiam de peculio.h. d.vsq; ad §. decem. In duobus ergo æquiparantur isti tres.s. liber homo. bona fide possessus,& seruus alienus similiter bona fide possessus,& seruus fructuarius.nam omnes isti stipulãdo ab alio ex re possessoris vel fructuarij vel ex opera sua acquirũt illis. Itẽ si possessor vel fructuarius promittit eis ex duabus causis, nõ obligatur eis:vt hic in ver.hoc itaq; late. Sed in tertio differt liber homo bona fide possessus ab alijs duobus:quia primus si promittat possessori,indistincte obligatur ciuiliter & naturaliter siue ex his causis,siue ex alijs:vt in prin.huius l.sed alij duo nec ipsi obligantur ciuiliter:quia non possunt obligari,cũ sint serui:nec obligant verum dominum de peculio ex istis duabus causis:quia quo ad illas nõ cessẽt habere aliũ dñm quã ipsum possessorẽ bonæ fidei seu fructuarium.& hoc dicit in ver.[seruus autem.] & hoc voluit glo.in effectu super verbo,[cõparabitur.] In tex.ibi,[quẽad modũ.] dic ista fuit regula Iuliani q̃ ponit in l.sed & si qd.§.ij.de vsufruc.q ex qua causa seruus fructuarius vel alienus bona fide possessus stipulatio à tertio acquireret fructuario vel possessori: puta ex fructuarij,vel ex opera sua:ex eisdẽ causis stipulando à fructuario vel à possessore ille non obligatur,subaudi ciuiliter. Et trõ est in prõptu:qa si obligaret,illa ciuilis nõ põt remanere penes illũ seruũ:cũ sit incapax talis obligationis:sed eodẽ momẽto reacquireret ipsi possessori vel fructuario:sicut si fuisset stipulatus à tertio,ciuilis obligatio eidẽ fructuario vel possessori acquireret & sic esset dicere q prædicti essent obligati ciuiliter sibijpsis qd esse nõ põt:vt no.in l.frater à fratre.in fi. mag. gl.de cõdi.inde. Hoc idẽ dicit iuriscõsult[9] hic esse in libero homine bona fide possesso,qui in hoc cõparatur fructuario, vel seruo alieno:vt si stipulatur à possessore:ex prædictis duabus causis ille ei nõ obligetur:subaudi ciuiliter:quia requiri eidem possessori.In obligatione aũt naturali hoc nõ procedit: quia etiã verus dñs potest naturaliter obligari seruo.& illa naturalis nõ reacquiritur dño inspecto iure naturali quo omnes homines erant liberi:vt l.dñs.de condi.inde.& sic nõ resultat incõueniẽs de quo.§.vnde oẽs isti obligãtur naturaliter,s.possessor liberi hominis,& possessor alieni serui,& fructuarius promittẽdo prædictis obligantur naturaliter:licet nõ ciuiliter:ita declarat Bart.in d.l.frater à fratre. In text.ibi, [seruus autẽ.] aduersat ad principiũ legis:vt licet liber homo ꝓmittẽdo possessori obligetur indistincte ciuiliter & naturaliter,nõ sic seruus alienus bona fide possessus,vel fructuarius seruus obligãt dominũ verũ vel proprietariũ ex illis duabus causis: quia nõ censentur habere aliũ dominium in illis:sed in alijs bene obli-
2 garẽt.†Et no.hic limitationem ad totum titulũ de peculio.vbi seruus obligat dñm de peculio.nam hoc est verũ nisi contrahã cum ipso tanquã cum seruo meo:quia bona fide possideo. & super re mea,vel opera sua:quia tunc contra verum dominũ non habeo actionem de peculio:vt hic.

2 ☞ *Creditor an possit conuenire debitorem eadem die qua celebratus est contractus?*
3 *Citatio sine expressione diei,seu sine certo termino,an valeat?*

1 **§. Decem.** †Dies stipulatiõis interpositus licet ex primatur in stipulatione,non facit eam cen seri in diẽ factã:ideo debitor põt eadẽ die etiã conueniri:quia & si censeretur in diem facta,nõ posset conueniri nisi trãsacta illa die.h.d.& non est alibi iste casus secundũ Doct. Et primo ponitur vnũ dictũ vsq; ibi, [nec videri.] postea cõtra illud opo.de l.qui hoc anno.cum §.§.c.vbi qñ opponitur tẽpus in stipulatione,nõ põt agi nisi illo finito. Et rndet verũ esse in alio tẽpore quã die interpositæ stipulationis. a vnde si promitteres cras dare decem, nõ possum agere nisi finita crastina die:sed in die stipulationis interpositæ nõ procedit:quia nõ censeret apposita causa differẽdæ solutionis vel actionis: sed causa demõstrationis:sed hoc videt mirabile:quia illa demonstratio est superflua:nã & si nõ eẽt facta expresse, intelligeret stipulatio pura,postq; non est tẽpus appositũ: vt §. eo.l.interdũ.tñ iste tex.vult q potius tolleret ista superfluitas,quã q censeat stipulatio facta in diem. Et sic nõ ob.q tẽpus quod potest intelligi appositũ causa demonstrationis & causa differendæ solutionis in dubio præsumitur appositũ causa demõstrationis,etiã si ex hoc reddatur superfluũ:vt l.talis scriptura.vers.quãuis. de leg.j.bene facit l.fi.§.Titia.in fi.de lib. leg.vbi verba quę possunt intelligi apposita causa demonstrationis & causa dispositionis,in dubio præsumuntur apposita primo modo:et ita al leg.Bar.illũ tex.in l.Centurio.de vulg.& pu.in iij.q.prin.ver.
2 sed quæro iuxta prædicta. †No.etiã & istud non reperitur alibi,q eadẽ die qua celebratus est cõtractus põt creditor debitorẽ conuenire:sed cõtra de l.q dicimus.j.de sol. Sol. agere põt eadẽ die:quia obligatio ciuilis & naturalis & etiã actio ortæ sunt incõtinenti cõtractu perfecto:vt no.per Bal.in l. si ita stipulatus.§.eo.in j.q.Sed si debitor cõparet,& fateretur debi tũ,nõ posset cõpelli eadẽ die soluere:sed daretur sibi tps miserationis gratia arbitrio iudicis inspecta qualitate personæ & quãtitate debiti:vt ibi:qa in dubio de consuetudine alia non apparente est x.dierũ:vt no.in l.si debitori.§.de iudi. & istud tempus nõ suspendit exercitium actoris:& ita tenet Bar. nec habet illos effectus quos habet tps cõuentionale appositum cã differendæ solutionis nec impedit inchoari ꝑscriptionem, posteaquã nõ impedit exercitium actiõis.& ita tenet Bart.in l.ita stipulatus.per l.in rebus in fi.C.de iur.do.& C.de rei vxo. act.l.j.§.exactio.& tñ ꝑscriptio incipit currere statim sol. mar. Et per ꝓdictũ tex.quidã.determinauit qõnẽ.si. Iudex monuit partes q hodie venirent ad audiendã sniam,nõ habet necesse expectare vsq; ad vltimã horã dici:imo põt de mane sniam ferre q Bar.reprobat:qa sẽm hoc ista monitio nõ hret tps:quia istud verbũ hodie nõ ponere ꝓ tpe dilationis,sed cã demonstrationis:sic nõ valeret monitio,sicut nec citatio sine die:vt l. aut qui aliter.§.j.§.q vi aut clã.iõ potius cẽsset apposita illa dies ꝓ termino ad hoc vt valeat. Nec ob.iste tex.quia stipulatio bñ
3 põt valere sine die.† Tenet ergo hoc Bar.nõ valere citationẽ
a sine expressione diei,seu sine certo[a] termino. Contrariũ videt determinare.Spe.in titu.de citatio.§.sequitur.versi. qd si non perfixi.qui tenet q valet.& q debet cõparere q̃ primũ põt:ad q de sen.excõ.c.eos.lib.vj.dicit q Ang.primã istã partẽ esse verã q̃tũ ad hoc vt aliquid possit fieri cõtra citatũ ad instãtiã partis aduersæ.Secundã vero partẽ esse verã q̃tum ad hoc vt possit puniri de contemptu si nõ cõparet & allegat ad primã partẽ l.ij.C.vbi in re actã.& l.fi.C.de iure do.impetrã.vbi debet continere certũ terminũ.dicit etiã Ang.hic q ille tex.loqtur q̃tũ ad hoc:vt stipulatio dicatur habere diẽ in seipsa, & sic non poterit agi illa die:quia non cẽsset habere q̃tũ ad hũc effectũ.Sed quãtũ ad aliud extrinsecũ bñ dicitur habere diẽ:& dicit esse calum in d.l.talis scriptura.§.j.cũ glo.de leg.j.Et ex hoc infert q si esset apposita pœna,vt promittis mihi hodie dare decem sub pœna,q ista pœna nõ cõmitteretur nisi lapsa tota die & q ea lapsa cõmitteretur:& nõn posset mora purgari,sicut si cõtineret aliud tẽpus appositũ causa differendæ solutionis secundũ cõem opi.per l.magnam.C.de contrahẽ.stip.quia hic agitur de alio extrinseco.s.de pœna per illũ tex.cũ gl. certe ille tex.potius facit in contrarium:quia vult q licet dicat habere diẽ q̃tũ ad effectũ extrinsecũ,s.illius clausulæ de qua ibi tñ illa dies nõ videt apposita cã differẽdæ solutionis: sed potius cã demonstrationis.sicut hic. A ttñ facit vt illa clausula le-

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ De consuetudine. Ideo dicit Ol. l. consl. lxxvi. quod sapiens potest declarare q̄ contractu venditionis apponatur constitutum ex quo ita consueuit fieri.

gata quibus dies apposita non est, debeãtur annua bima trima, die nõ operetur in tali legato: quia diem non habet, licet demonstrationis gratia: quia illa verba clausulę quibus dies appositus nõ est, possunt intelligi tam de die apposita cã demonstrationis, quã differendæ solutionis, vel multiplicãdæ obligationis vt patet ex illa l. & ex hoc dico q̄ p. lapsum diei non committitur pœna, sed per interpellationem secuto modico spatio: iuxta id quod habet in l. j. de penu le. & q̄ non impedit moræ purgatio, sic si nõ eẽt dies apposita. & ista est benignior pars, & verior, & hoc sentit Bar. hoc dico etiam q̄ iste tex. debet intelligi q̄n illud verbum hodie, potest referri ad verbum spondes: vt patet hic & hoc tunc est q̄n procedũt illa verba. vt hic erat vel quando post verbum spondes, & añ verbum dare: si vero post. vt promittis mihi dare hodie decẽ tunc apponeretur ad differendam solutionem: & non posset agi añ lapsum diei & lapsus ei⁹ interpellaret: & impediret purgationẽ morę, & tunc haberet locum dictum Ange.

2 ☞ *Quando dandum est alteri quàm stipulatori succedit obligatio ad interesse, sicut in obligationibus facti.*
Vbi non est dare interesse intrinsecum: ut est pœna propter moram debitoris, potest peti interesse etiam extrinsecum, ut hic.

3 *Si dicatur mihi aut Titio, utrum ego uelim, an iste Titius dicatur adiectus ut possit etiam illi solui me inuito?*

§. Decem. † Quando datio confertur in personam stipulatoris, dicitur stipulatio continere certũ sed si in personã alterius, dicit̃ continere incertum, s. interesse h.d.tñ obligatio respectu interesse dicitur quid certũ: ga venit certificãdum p. declarationẽ iudicis. ideo pro eo datur certi cõdictio. vt l. certi cõdictio. in principio. cũ ibi notatis. ſ. si certũ pe. In tex. ibi, [ex eo quod mihi dandum est.] i. dicere si eligo mihi dari, & tu non das, propter hanc morã nõ possum aliud petere, quã ipsa decẽ: quia non succedit obligatio ad interesse in obligationibus dandi: sed si eligo dari Titio, & non das possum petere etiam plus si mea interest in plus: vt quia promiseram dare sibi decem in termino sub pœna maiori, & quia non dedisti pœnam incurri: certe potero facere ipsam pœnam: vt

2 j. subiicit. † Et sic succedit obligatio ad interesse, sicut in obligationibus facti, quando dandũ est alteri quàm stipulatori. Et ad hoc alleg. iste tex. vt dixi ſ. c. in l. vbi autem nõ apparet. in fin. Allegatur etiam quod sibi non est dare interesse intrinsecum vt est pœna ꝓpter moram debitoris, põt peti interesse etiã extrinsecum. vt est hic de ista pœna quã incurri: secus quando esset dare interesse intrinsecum. vt in l. si sterilis. §. cum pvendito rem. de actio. emp. certe ista distinctio procederet quando dã dũ vel fiendum esset mihi, & non daretur, vel non fieret quãdo aũt alteri, tunc etiam si esset dare interesse intrinsecũ, veniret extrinsecum. vt si promitteres mihi dare decẽ modios frumenti Titio, nõ est dare intrinsecum, s. estimationem frumẽti. & tamen si non das, possum petere pœnam quã incurri, & oẽ aliud interesse. vt ſ. eo. l. stipulatio ista. §. si quis insulam. & hoc

¶ tenet do. Rapha. quod placet. † Sed quæritur hic, an iste Titi⁹ dicatur adiectus. dicit ipse quod nõ quia fuit dictum mihi, aut Titio: vtrum ego velim: quia si ista verba vtrum ego velim, nõ essent apposita, tunc ille diceret adiectus. vt l. eum qui. §. qui si bi. ſ. c. & posset illi solui me etiã inuito vt j. de sol. l. aliud circa fi. ti. & tenet iste Titius mihi restituere actione mãdati, vel negest. vt j. e. l. Iul. §. j. licet ipse ista nõ tangat. Mihi vr̃ q̄ ista verba nõ habeant operari vt nõ dicaẽ adiectus: sed solum facere q̄ me inuito nõ poteris illi soluere. Sed si q̄rit̃ an sit adiectus. dico quod aut non intererat mea illi solui vt apud eum remaneret: quia nihil illi promiseram: nec incurro aliquã pœnã quo ad eum, nec aliquod dãnũ: & tũc dicit̃ esse adiect⁹ ad solutionẽ. & tenebit̃ mihi restituere non tñ poterit solui me inuito si sunt apposita ista verba, sed me volẽte, si forte mandauerã Titio q̄ de illa pecunia aliq̄d emeret mihi: & tunc si elegi vt illi soluas, & nõ soluisti. agam ad interesse: si aũt intererat mea illi solui ꝓpter illũ, qa forte sibi ꝓmiserã, tũc nõ dicit̃ adiectus ad solutionẽ. nec teneret mihi restituere. Vltimo op. qa ista stipulatio vr̃ continere certum, ex quo reseruaui mihi electionẽ. vt l. vbi aũt. §. qui illud ſ. eo. Sol. illud verum quando in vtraque parte alternatiuæ continetur aliquid certum, in altera incertũ secundum Bar. ideo iudicatur diuersimode.

2 ☞ *Si testator legauit cuilibet fratrum prædicatorum cappam, & Priori bibliam, an Prior debebit etiam habere cappam?*

LEX CXVIII.

¶ Oli clausula. † Clausula generalis non refertur ad specificata. ad hoc alle. & procedit ista l. q̄n clausula gñalis ponitur post specificata. Si vero ante, tunc refertur ad omnia subsequẽtia, etiã illa in quibus specialiter fuit promissum: vt j. de stipu. ser. l. si seruus communis sibi. & ibi no. per Bar. & plenius in l. quæsitum. §. fi. de fun. instru. per q̃d determinatur q̃o. † Si testator legauit cuilibet ex fratribus prædicatorũ cappã, & Priori bibliã, vtrũ Prior debebit etiã habere cappã? & dicũt Doc. q̄ si primo generaliter reliquit fratribus debebit habere: sed eõtra si Priori reliquit bibliã, & cuilibet ex fratribus reliquit cappam, nõ debebit hr̃e: quia istud generale relictũ nõ includit priorem, cui specialiter fuerat legatũ dando in l. Titia. §. qui marco. de annu. leg. & Bar. in d. l. si seruus cõis sibi. Item ꝓcedit ista l. q̄n in eadem dispositione cõtineẽ generalis & specialis, puisio: si autem in diuersis: tunc aut loqmur in dispositionibus legalibus, & tunc generalis & specialis simul cõcurrũt. & habet locũ generalis ẽt in casibus in quibus specialiter fuit, puisum & sic cõ petet duplex via: vt ſ. de no. ope. nunt. l. j. Et ibi no. per Dy. & Bart. vbi oino vide. & in leg. sena. de accusa. & l. sanctio legũ. de pœnis. Si vero in dispositionibus testatoris: vt in testamẽto & codicillis, tũc per gñalẽ dispositionẽ postea subsecutã in alia dispositiõe cẽsetur recessum à speciali cõtenta in alia: sed si ex eadẽ cã emanauerũt. & iste est casus in l. quã gl. alle. ꝓ cõtraria de ali. & ciba. le. l. libertis quos. §. j. alias sec⁹: vt ibi no. & in l. cum centum. de adi. lega. & l. quingenta. de proba.

LEX CXIX.

¶ I ita stipulatus. Conditio de præsenti non est proprie cõditio, sed demonstratio posito etiã q̄ sit falsa dispositionem non perimat: vt l. demonstratio. de condi. & demon. sed effectus conditionis bene perimit, ideo videbatur quod non poterit dici demonstratio quando perimit: sed potius conditio: sed non est verum: q̃n ad hoc vt sit conditio debet suspendere dispositionem, sed hic non suspendebat: sed à principio pertinebat. vnde non potest dici conditio: quia esset contra propriã naturã conditionis: ga illa regulariter nõ perimat: licet sit falsa, aliq̄n tñ perimit q̃n non reperitur subiectũ demonstrabile: vt in l. si sic. de leg. j. Idẽ q̃n apparet de mente contrahentium: vt hic. In tex. ibi, [& si maxime.] i. dicere posito quod constet de intentione partium quod noluerunt valere stipulationem, non sit integra summa centum aureorum: & illa verba, [centũ aureorũ est. exponunt̃, i. si est adhuc: nõ tñ videt̃ stipulatio cõditiõalis, posito q̄ nõ sit integra summa, & sic non valeat: ga nec demonstratio quæ fit per relatiuum: quis, vel qui, iuncto verbo præsentis tẽporis: nec conditio quæ fit per si, est de præsenti vel præterito, potest dici proprie conditio: vt ſ. eo. l. si cõditio in præteritum: sed si non constaret de intentione partium, licet non esset integra summa, non propterea stipulatio esset nulla, sed valeret in illa quæ est: & ita loquitur l. quam gl. alle. de leg. j. si seruus. §. qui quinq̄. & habet locũ illa regula quod falsa demonstratio non vitiat.

2 ☞ *Q̃ui promisit facere instrumẽtũ ad sensum sapientis, & nõ facit, tenetur ad interesse.*
Sapiens quid possit declarare apponi in tali instrumento?

LEX CXX.

¶ X ea parte. † Ex stipulatione dolum malum abesse datur actio ad interesse si contra fiat. h.d. secundum primum intellectum. & tũc exponitur, [interponendæ.] i. interpositæ: † vel sic qui promisit facere instrumentum ad sensum sapientis, & non facit, tenetur ad interesse. h.d secundum alium intellectum: & tunc ver

3 bum, [interponendæ. ſtat propriæ: & † dicit glo. quod sapiens potest declarare quod apponatur pœna. Doct. dicunt hoc es-

a se verum, si est de consuetudine[a] per l. quod si nolit. §. restitu. de ædil. edic. alias non potest aliquid addere quod à partibus non fuit expressum: sed solum circa solennitatem eorum quæ

expressa sunt, vt taliter scribantur quod habeant efficaciam. quod dic vt plene no. in l. illa institutio. de hære. insti. per Bar.

2 ☞ *Amicus alicuius magni lusor is, ut ipsum refrenet à ludendo, an possit stipulari ab eo pœnam si luserit?*

3 *Vxor an possit compellere maritum ad dimittendum concubinam?*

¶ Mulier. † Potest maritus se obligare vxori ad pœnã si tenuerit concubinam. h.d. not. quia interest vxoris quod non teneat. & intendit ad conseruãdum mores: & dicit Bar. q̄ esset idẽ si stipulatoris nõ interesset, sed potius promissoris. † vt si aliquis sit magnus lusor, quidam eius amicus vt refrenet ipsum a ludendo, stipulatur ab eo pœnã si luserit. Nã dicit se cõsoluisse per illũ tex. q̄ valeat ꝓmissio: quia tẽdit ad cõseruãdũ bonos mores: licet stipulatoris nõ interfit: sed ꝓmissoris: & sic videatur nõ tenere: quia stipulationes inuentæ sunt: vt quis stipuletur quod sua interest: vt in l. stipulatio ista. §. alteri. ſ. eo. Sed certe nos loquimur de stipulatione pœnæ in qua nõ requirit̃ interesse: sed si solũ stipulatur q̄ nõ luderet, procederet cõtrariũ: quia nõ posset agere ad in-

3 teresse, q̄ nullũ est. † Sed an poterit vxor cõpellere maritũ ad dimittẽdũ cõcubinã? dic q̄ sic per iudicẽ eccleſiasticũ sub pœna excõicationis: vt in c. si cõcubinæ. de sen. excom. & no. eo. ti. c. Romana. libr. vj. facit quod habetur in auf. vt lice. mat. & auiæ. in §. si quis sua domo. Posset etiam ludex secularis. compellere remediis secularibus cũ ad eius officium pertineat: vt homines honeste viuant: vt in l. iustitia. de iusti. & iur. nõ tamẽ potest maritus accusari per vxorem de adulterio: quia maritus non violat thorum vxoris, cum thorum non habeat, licet secus econuerso: vt l. j. & ibi plene no. C. de adul.

¶ In insulam. Stipulatio collata in tempus mortis, committitur per mortem naturalem: non per ciuilem. h.d. Si etiã nõ fit mentio de morte per testatorem: vt l. cũ pater. §. hæreditatem. de lega. j. si autem per l. tũc inspicitur an mors ciuilis habeat per omnia eundẽ effectũ quem mors naturalis, vel nõ, quod dic: vt no. in auf. si mulier. C. de sac. sanc. ecc. In tex. ibi, [committitur.] contra quem committitur, ex quo promissor erat deportatus, & bona eius publicata: videtur q̄ contra fiscum: tanquam eius vniuersalẽ successorem. l. inter eos. in fi. de fideiusso. licet in contrariũ faciat l quoties. in fi. j. de noua. potest potest etiã deportatus aliq̄n habere hæredem si fiscus non vult bona: vt no. j. de re. iur. l. ea sola, vbi glo. no. & tunc committitur contra hæredem.

¶ Ex facto rei. Quando dolus purgatur per actionem ex contractu, datur actio contra hæredem etiam ante lit. contest. h.d. & concor. l. si hominẽ. § si datur. ſ. de positi. & hoc contingit in contractibus bonę fidei: vt ibi: & etiã stricti iuris, quando interposita est clausula dolum malum abesse: vt in prin. huius l. alias daretur actio de dolo: vt vt l. & eleganter. §. non solum. ſ. de dolo. & illa nõ daretur contra hæredem dolose ante lit. contest. nisi quatenus ad eum peruenisset sicut nec aliæ actiones ex delicto: vt C. ne ex deli. defunc. l. vnica. & l. hæredibus. ſ. de dolo.

2 ☞ *Oblatio verbalis recusata, facta congruo loco & tempore, quod sufficiat.*

3 *Debitor si offert non solum sortem: sed etiam emolumenta quæ creditor haberet, si solueretur in loco & termino apposito in stipulatione, an creditor compellatur recipere in alio loco, & ante terminum?*

4 *Si debitor uult soluere usuras pro tempore futuro, an creditor cogatur recipere?*

5 *Si debitor dedit fundum pignori, an ualeat tunc pactum quòd non posit luere: & quòd creditor lucretur fructus?*

6 *Pactum quod non liceat ante terminum soluere: an ualeat?*

LEX CXXI.

¶ Vi Romæ. † Qui promisit certo loco vel termino, nõ põt alio loco vel añ terminũ soluere, si interest stipulatoris nõ solui. & oblatio facta non congruo loco vel tempore non prodest offerenti. h.d. in effectu vsq̄ ad §. Callimachus. & tota ista l. est pulchra & ponit casus valde singulares. In tex. ibi, [põderat.] subaudi cum vsuris: puta decem pro quolibet mense & incontinenti soluit eidem vsuras ꝓ duobus mẽsibus: vt j. dum dicit, [detracta ea summa & c.] † In tex. ibi, [paratum se esse.] dic quia forte mutauit ꝓpositũ de nõ eundo ad aliã ꝓuinciã, & dic q̄ obtulit se paratũ nõ solũ verbo, sed etiã cum pecunia in manu alias non haberet dubiũ q̄ verbalis oblatio nõ suffice-

a ret. l. prętor. §. si quis operat⁹. ſ. de no. ope. nũ. & ibi no. per Bar. vel dic secũdum do. Rap. q̄ imo sufficeret, si creditor contra-

a dixit[a] & recusauit recipere: quia non expedit realiter offerre, postq̄ apparet q̃d non vult recipere. & hoc si oblatio esset facta congruo loco & tẽpore. & ita limitat q̃d no. in d. l. prætor. §. si quis paratus. q̃d placet, nã & cũ citatus respõdet se nõ vẽturũ, nõ expedit ipsum amplius citari, licet si nihil dixisset amplius esset citãdus. b vt no. in l. diuus. §. fi. ſ. de in integ. rest. hic aũt facta fuit oblatio nõ cõgruo loco nec tẽpore: ideo nõ refert qualiter facta fuerit: nec nocet creditori q̄ recusauit recipere, vnde etiã pecunia postea perdita sine dolo & culpa offendentis adhuc põt creditor cõueniri. nec ob. l. qui decem. de sol. quia ibi cõgruo loco & tẽpore facta fuerat. In tex. ibi, [detracta ea summa.] sci- c licet cõputata illa summa: vt in gl. quę incipit, [computato eo. Quæro primo q̃ sit ratio q̄ ista oblatio non valuit: Dicunt quidã quia facta ante tẽpus, cũ promiserit post tres menses: quæ ratio nõ est bona: quia tempus regulariter apponitur fauore debitoris, & põt præueniri: vt in l. stipulatio ista. §. inter certã. ſ. eo. dic ergo rationem: quia promisit soluere alio loco, & poterat creditoris interesse potius ibi recipere quã Romæ. Itẽ, quia ꝓmisit vsuras pro illo tẽpore, & intererat creditoris illas habere. & sic tẽpus fuisset appositum gratia vtriusq̄, s. debitoris nec prius cõpellatur soluere creditori, nec prius compellatur recipere & 3 hoc voluit in effectu gl. fi. † Sed quid si debitor offert nõ solũ sortem, sed etiam omnia prædicta emolumenta quæ creditor haberet si solueretur in loco & termino appositi in stipulatione? Respondeo creditor compellere recipere, cum sua non interfit recusare: & h.d. gl. mag. quæ incipit, [nec præstat.] in princip. & l. is qui. ſ. de eo quod cer. lo. Sed d. Rap. dicit se dubitare in hoc: quia creditor compelleretur docere de suo interesse ratione loci, quia est incertum, licet non de interesse vsurarũ, quæ sunt certæ: & sic grauabitur, quod nõ esset si solueret in loco debito. Sed dic quod de hoc erãt concordes, vel si b non erant, si postea vult soluere, tenebat̃ stare iuramẽto[b] illius de interesse loci. Postea gl. format quatuor quæstiones: quæ differunt à tex. qui loquitur q̃n ꝓmisit soluere in alio loco, & post certum terminũ. & quæstiones hic loquuntur quando in eodem loco: licet post certum terminum. Item loquũtur q̃n ꝓmisit soluere vsuras & secundum ista iura secundũ quæ erant promissa. Et primo an valeat pactũ q̄ non poterit soluere añ terminum. & tenet q̄ sic. & non poterit, nisi soluat vsuras totius temporis, quod not pro mercatoribus qui faciunt cambia & dicunt esset permissa, & eis redditur ius inter eos si tale pactum esset appositum. † Item quæritur, si debitor vult solue 4 re vsuras pro tempore futuro: an creditor cogatur recipere? & glo. sentit q̄ sic: quia sua non interest recusare, & Doc. trãseunt cum ea. Sed miror: imo sua interest non recipere: quia recipiendo videtur facere pactum de non petendo sortem de illo tempore pro quo solutæ sunt vsuræ: vt l. qui futurum. ſ. de pact. & hoc facere non tenetur: sed potest petere sortem: licet debitor velit soluere vsuras: vt in l. ti. §. fi. C. de iure do. & si di- c catur potest recipere cum protestatione Respondetur[c] quod nec cum illa: quia vsuræ pro futuro tempore debentur sub cõditione si sors remanebit penes debitorem: ergo inuitus non 5 potest prius recipere: vt d. §. inter certam. † Tertio quæritur si debitor dedit fundũ pignori pacto apposito quod non poterit luere, & quod creditor lucretur fructus. Gloss. distinguit aut fuit appositum certum tẽpus, & valet sicut in prima quæstione, aut quod nunquam possit luere, & tunc non valet: quia videtur pactum l. commissoriæ. quod in pignoribus est reprobatum: vt l. fina. C. de pact. pigno. sed certe tunc est pactum l.

¶ Contradixit. Ad de Bal. in l. vnica. in j. col. C. ne li. in vna eadẽq̄ cã tertio prouo. vbi pro hoc alle. l. si residuũ. C. de distra. pig. & l. fundus. ff. de rescin. vẽdi. facit gl. in c. pastoralis. de of. or. facit etiã l. q̄ solidũ. ſ. de leg. ñ. & c. eũ qui. de do. & cõtu. lib. vj.

¶ Iur. hoc nõ placet Alex. quia cũ nõ appareat de dolo debitoris, nõ debet cõtra eũ probari interesse p̃ iuramentũ solũ. l. semper. §. in hoc interdicto. & ibi gl. ſ. q̄ vi aut clam. & insti. eo. §. fi. & no. in l. vna. C. de sen. q̄ꝫ p eo q̄ interest. profe.

¶ Respondet. Ade Alex. trauiuit cum gl. non ob. obiectũ Pau. quia debet gl. intelligi secundũ terminos alterius q̃stionis, q̃n actũ fuit q̄ pecuniæ retinerẽtur vsq̄ ad annum vel aliud tempus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Nec ante. Adde videndum quod idē ſcripſit in l.ītē quia. §.de pactis. & eius conſi.ccixxxj.

b ¶ Iter arripere. do. Alex.dicit q̄d Paul reſtrictio & limitatio ſibi ſ placet: qa diumatio & violatio tex.eſt rariōibus de q̄bus hic p ipm & quid.

commiſſoriæ, quando à principio agitur quod niſi ſoluatur infra certum tempus res pignorata remanet penes creditorem pro pecunia mutuata: & ſic propter morā debitoris: ſed hic nō ſic: imo nunquā poterit luere. & ſic nunquam erit in mora: vnde videtur valere, quaſi videaſ res vendita pro illa quantitate: licet ſimulatus fuerit alius contractus: ita dicit do. Rapha. ſed tu tene gl. quia debet intelligi quādo debitor voluit poſſe petere ſortē, & reſtituere pignus quando ſibi placeret, ſed quod debitor non poſſet luere eo inuito, & ſic remanſit contractus mutui pignoris. nec obſtat quod non eſt pactum. l. commiſſoriæ ratione qua ſ qa ſaltem habet ſimilitudinem cum eo: nam debitor indigens pecunia de facili apponit hoc pactum p quod ipſe videtur ſe obligare ad perpetuam ſeruitutem, cū debitor dicatur ſeruus creditoris ſeu cliens ipſi⁹: vt in l. fideicommiſſa. §. ſi rem. circa fi. de leg. iij. & C. de noua. l. iij. ideo no. iſtam glo. Sed ſi fieret tale pactum ad obuiandum fraudibus debitoris: vt ſi dubitetur de mutatione monetæ, & debitor ſentiens monetā argenteam debere mutari, vult mihi ſoluere de illa moneta, et ſic mutatio veniat in damnū meū, non propter hoc poſſum paciſci quod non poterit ſoluere me inuito: ſed quando mihi placebit. arg.

a §. e. l. à Titio. in fi. vbi poſſum ſtipulari ſi voluero, nec ante[a] poteſt mihi ſoluere. † Vltimo quæritur, quid ſi eſt appoſitum pactum quod non liceat tibi ante terminum ſoluere: & debitum erat vſurarium, an poſsit ſoluere ante terminū? glo. arguit pro & contra. & videtur tenere ſecundam partem, q̄ non poſsis: quaſi terminus ſit appoſitus fauore vtriuſq; poſtquā interueniunt vſuræ. Dy. dicit contrarium: qa in dubio cenſeſ apponi fauore debitoris. l. eum qui. §. fi. ſ. eo. Sed illud eſt verū q̄n non interuenerunt vſuræ. Bar. vult in effectu quod ſi tempus eſt appoſitum circa ſolutionem vſurarum, poſſes ſoluere q̄cunque vis ipſam ſortem, & facit ceſſare curſum vſurarum. vt in l. acceptā. C. de vſur. Si autem circa ſortem. tunc eſt aduertendū ad verba inſtrumenti: aut concernunt ipſum contractum, puta mutuo tibi centum pro duobus annis: & tūc iſtud tps nō ſolū tui fauore ſed ēt mei cenſeſ appoſitū, vt nō cogaſ prius recipere niſi poſſet alteri æque commode mutuare ſub eiſdē vſuris. & ita intelligitur iſta gl. aut fuit appoſitū circa ſolutionē, vt mutuo tibi cētum reſtituenda vſq; ad duos annos, vel mutuo vſque ad duos annos, vel infra duos annos. & tunc cenſeſ appoſitū tui fauore tm: & pōt p̄uenire. Ego dico iſtam di. p̄cedere q̄n erā ſolitus fœnerari idē ſi non eram ſolitus, tamē tu eras mihi extraneus: ita quod non eſt veriſimile quod fuerim motus tui cōtēplatione: ſed ſolū, ppter vſuras. Si vero eſſes domeſtic⁹ amic⁹: ita q̄ ſit veriſimile vt potius propter amicitiam tuerim motus: licet incidēter, p miſeris vſuras, cenſetur cōtractus celebratus tui tantū fauore: & ſic potes p̄uenire per l. ſi qs nec cauſam. cum ibi no. per l. rogaſti. in fi. prin. ſ. ſi cer. pe.

2 ☞ *Conuentio facta nauigando de tali loco ad talem infra talem terminum: an intelligatur de incipiendo nauigare, an de perficiendo nauigare: an de perficiendo iter?*
3 *Si aliquis procurator habeat generale mandatum cum libera: in aliqua cauſa: an poterit compromittere, & tranſigere, licet de iſtis non ſit facta mentio ſpecialis.*
4 *Quod operetur iſta libera circa inſtantiam?*
5 *Statutum ſi daret arbitrium poteſtati ſuper criminibus, an poterit prorogare tempus inſtantiæ præfixum à ſtatuto in cauſis criminalibus?*

§. Callimachus. † Quí poſitus eſt ad ſolutionē mihi fiēdā, nō pōt terminū ſolutiōis

p̄rogare, neq; locū mutare. niſi circa locum vel tēpus habeat arbitriū. h. d. in effectu totus iſte §. & nō eſt in toto volumine Digeſt. tex. qui ponat ita longū thema, & habeat min⁹ de ſubſtātia. vñ Dy. q̄ diſputātes, p̄ponebāt longū thema, dicebat q̄ erat lōgius quā §. Callimachus. & ita etiā ſolet dici de nimis verboſis. Et diuide in v. partes. nā primo ponit vna cōuentio facta inter mutuātem & recipiētem vſq; ibi,] cōuenit.] poſtea ponitur alia conuentio facta incōtinenti ſecundum gloſſ. vel melius dic ex interuallo, quia contrariatur primæ, quod nō eſt veriſimile incontinenti fuiſſe factum. nam in prima fuit actū quod pecunia mutuata in ciuitate Berito reſtitueretur in ciuitate Beritētiū infra ducētos dies. In ſecūda cōtinetur q̄ ſi debitor potius vellet illam pecuniā in mercibus emēdis in ciuitate Berītentium & eas reportare Berito, & ibi reſtituere: q̄d hoc poſſet facere dūmodo infra breuius tps, ſ. infra idus ſeptēbris, p̄xime futuri qui dicunt à principio mēſis vſq; ad mediū emere merces, & onerare nauim: & tñ recederet verſus Berito. & ſi hoc non faceret ſtatim poſt idus reſtitueret pecuniā in eadem ciuitate Beritēſium cuidā ſeruo Beriti miſſo cū eo, q̄ habebat mādatū recipiēdi pecuniā & reaſportādi Romam: & hoc vſq; ibi, [ſed cum ante.] ibi poniſ factū & contingens: quia ille bene emit merces, & poſuit infra terminum, ſed incepit nauigare poſt terminum. & hoc fecit de voluntate & licētia illus ſerui qui fuerat miſſus ad ſolutionē recipiendam, & in itinere nauis ſubmerſa eſt: & hoc vſq; ibi, [queſitum.] Quarto q̄ritur ad quem pertineat periculū, nā pecunia erat nautica. in qua creditor ſuſcipit in ſe periculū maris: & propter hoc licitum eſt ſibi ſtipulari centeſimas vſuras, q̄ quodāmodo ęqui parātur ſorti: vt in ti. de nau. fœno. Et breuiter rñdet q̄ hoc caſu periculum ad creditorē non pertinet: quia contingit culpa & mora rei: quia nō incepit nauigare in termino prout fuit actū. Forte enim ſi hoc feciſſet, hoc periculū nō accidiſſet nec ſibi aliquid prodeſt conſenſus illius ſerui qui non habebat mādatū niſi recipiendi ſolutionē: & hoc vſq; ibi, [Item quæro.] Quinto & vltimo repetit deciſionē vt addat rōnē, & eā limitet. In tex. ibi, [aut ſi intra diem.] dic iſtud fuit appoſitū loco pœnæ: & ſic iſta conuentio habebat diē & pœnā vñ videſ hic caſus ſecūdū Ang. de cōi opi. q̄ eſt q̄ vbi eſt dies & pœna, nō habeat locū purgatio morę: ſi em̄ haberet iſte Callimachus licet trāſacti eēnt idus potuiſſet morā purgare in nauigando, & in euitando pœnam, vt non teneretur reſtituere in ciuitate beritētiū etiam ſeruo illo berotis nō cōſentiente fortius eo cōſentiente cuius cōtrariū hic patet. Sed poſſet rñderi q̄ iſta purgatio nō admittiſ niſi infra modicū tēpus. vt patet in l. & ſi poſt tres. ſi qs cau. In qua fundant ſe illi qui tenēt cōtrariū: ſed hic nō dicitur q̄ infra modicū tps poſt terminū ipſe incepit nauigare. † In tex. ibi, [& nauigauit.] i. nauigare incepit: tamē poſt terminū ita intelligit gl. & infra colligitur ex tex. Et not. quod conuentio facta de nauigādo de tali loco ad talem infra talem terminū, intelligiſ, i. de incipiendo nauigare nō autē q̄ perfecerit iter: hoc tñ puto conſiderandū ex diſtantia itineris, ſi erat tāta q̄ infra terminū non potuiſſet perficere: alias ſecus. & eodem modo ſi fuiſſet dictum q̄ infra terminū aliquis exiſtens Romæ deberet venire Venetias. nam ſi nō poterat infra terminum perficere iter, debet exponi venire. i. iter arripere. b In tex. ibi, [quocunq; tempore in quemuis locū reddi.] Sed qd ſi de loco vel tempore non fuit facta mentio ſed ſolū fuit datū arbitriū circa iſtam pecuniā. Reſpondeo adhuc poterit p̄lōgare terminū ſolutionis & locum: quia tm̄ valent generalia verba quo ad oīa, quātū ſpecialia quo ad quædā ſecundū Bar. facit. c. qui ad agēdū. de p̄cu. lib. vj. † Nā ſi aliquis p̄curator habeat generale mandatum cum libera in aliqua cā, poteſt tranſigere & compromiſtere, licet de iſtis nō ſit facta mentio ſpecialis: vt l. procurator cui generaliter libera. ſ. de p̄cu. Aduertēdū tñ q̄ bene debet habere liberā in illa cā, vel ad oīa negotia: nō ſic ſi haberet liberā circa inſtātiā: qa tūc ſup negotio principali nō poſſet tranſigere, vel cōpromittere: ita no. Bart. in l. manda. ſ. de procura. Q̄n autē videatur habere ſuper negotio principali, & q̄n ſuper inſtantia tm̄. Bar. hic dicit aliqua verba latis obſcura, quæ dom. Raph. intelligit vno modo, qui mihi nō placet: ſed intentio ſua eſt iſta q̄ ſi lis adhuc nō eſt incepta, & ego conſtituo procuratorem in cauſa quam habeo cū tali, & ſic per verba de præſenti, & in ea do ſibi liberā, videor dare ſuper negotio principali: non ſuper inſtantia quæ nō eſt adhuc incepta: vnde in ea non poſſet verificari illud verbum, habeo, ſed in negotio principali ſic. Si autē lis erat cœpta, vel fui vſus verbo futuri temporis duntaxat: puta in cauſa quam habiturus ſum cum tali, tunc videor dare liberam circa ipſam inſtantiam, non ſuper principali. Idem ſi conſtituerem ipſum ad agendum vel litigandum, libellum dandum, litem conteſtandam &c. prout notarij conſueuerunt apponere, tunc ſolum circa inſtantiam videor dediſſe liberam ſecundum eum.

4 † Sed quid operatur iſta libera circa inſtantiam? vidi quoſdā procuratores errare: quia volentes prorogare tempus inſtantiæ faciunt de inſtantia compromiſſum & ſic prorogant p indirect

directum vt in authē. ſi tamen in medio. C. de tempo. app. ſed certe non cadit compromiſſum ſuper inſtantia de qua nō erat litigium inter partes, ſed erat de negotio principali: ideo dicēdum q̄ debent prorogari recta via poſtquā habent liberā, & poſſunt, vt hic: q̄ tamen ſanē intellige in inſtantia cauſę appellationis, quę poteſt prorogari per indirectum faciendo cōpromiſſum de negotio principali, & etiam directō. vt dicta auth. & cle. ſicut. de app. dummodo fiat per principales vel per procuratores habentes liberam ſuper ea: non ſic in inſtantia cauſæ principalis quę non poteſt prorogare directo vel p indirectum etiam à principalibus: vt no. in l. properandū. C. de iud. quia non tātum vertitur præiudicium nō enim perimitur negotium principale: licet pereat inſtantia. non ſic in inſtātia cāę appellationis. Vlti. op. q̄ licet quis habeat arbitrium, non poterit ,progare terminū: vt in l. ſi i lege. in prin. ſ. loca. So. ibi. habebat arbitrium circa qualitatem operis duntaxat, nō circa tēpus. † Et hoc no. ſi ſtatutum daret arbitriū poteſtati ſuper crī-
5 minibus: an poterit prorogare[a] tempus inſtantiæ præfixum à
a ſtatuto in cauſis criminalibus: nam ſi habet arbitrium in puniēdo, non poteſt ſi etiam in procedendo, poteſt: quia licet videatur habere circa qualitatem proceſſus & modum procedendi dūtaxat attamen ſub his verbis cōprehendiſ etiam tempus: quia illud pertinet ad modum & qualitatē potius quā ad ſubſtantiam: tex. eſt & ibi Bal. not. hoc tangit in authent. quæ ſupplicatio. C. de preci. Impe. offer.

2 ☞ *Cauſa in quo præcise quis compellitur ad factum fauore libertatis.*
3 *Si donaui tibi aliquam rem cum pacto quod poſt mortem tuam perueniat ad eccleſiam: an potero iſtud pactum reuocare te viuente?*

§. Flauius. † Per ſtipulationem pœnalem non nouatur obligatio præcedens ex cauſa oneroſa. h. d.

primo. Et ibi: eſt pœna & nō dies, admittitur purgatio morę. hoc ſecūdo. Et ex hoc pacto appoſito in donatione poteſt agere tertius in cuius fauore fuit appoſitū. hoc tertio & vltimo dicit iſte. §. ſecundū intellectū Bar. maximē in primo dicto. & ponitur tertius caſus vt patet ex ſummario. Et in primo caſu donans nō curabat de pœna, licet ipſam petere poſſet: ſed volebat ſibi ſeruari promiſſa: & quærebatur an poſſet agere: ad hoc videbatur q̄ nō, quaſi nouata eſſet obligatio, & actio per cōmiſſionem pœnę. Et deberet agi duntaxat ad pœnam. l. obligationū ferē. in de act. & obl. Contrarium tamen reſpondetur. & ſic non eſt facta nouatio. Quæ autem ſit ratio, & quomodo reſpondeaſ ad illam. l. diuerſę ſunt opi. Quidam dicunt ex eo quia prima cōuentio concernebat fauorē libertatis Bar to. dicit q̄ erat ex cauſa oneroſa. Ang. q̄ etiā ſi eſſet ex cauſa lucratiua non nouareſ. & in hoc bene dicit. & ego ſemper tenui hoc: ſed aſſignat vnā rationem falſam: quia ſi nouareſ: nō poſſet poſtea mora purgari cuius tamen contrariū eſt verum, ſed falſiſsimum eſt: quoniā nouatio prędicta nō tollit purgationē moræ. licet enim tollat obligationē primā, non tamē facit quo minus id qđ erat in primo in obligatione remaneat in ſolutione quo ad purgationē moræ. vt eſt caſus expreſſus contra eū in l. j. de pe. leg. Et expreſſa determinatio Dy. et Bar. i. l. ſi inſtulam. ſ. eo. in iij. oppo. & miror, q̄ Ang. tantum erraui. t. l. quam ipſe alle. nihil facit in ſecundo dicto, donans non curabat ſibi ſeruari promiſſa, ſed agebat ad pœnam. & ſic econuerſo ad caſum precedentem & donatarius volebat ſeruare & morā purgare, vt euitaret pœnam. dicitur q̄ poteſt. in tertio caſu donator de neutro curabat, nec agebat vt ſeruarentur promiſſa, ſed etiam ad pœnam. Sed ſeruus in cuius fauorem pactum manumiſſionis fuit appoſitum, volebat cōpellere donatariū ad manumittendū. quærebatur an poſſet? videbatur q̄ non: quia ex pactofacto inter donantem & donatarium non videbaſ ſeruo aliquod ius quæſitum, cum quo nihil erat geſtum: & tamē contrariū eſt, quia ſpeciale eſt fauore exercentis libertatem q̄ ex pacto facto inter donantem & donatariū in fauorem tertij ſuper re donata acquireretur illi tertio ius vtile: vt in l. quoties. C. de donat. quę ſub modo. quia ſi ille eſt liber homo, acquiriſ vtilis actio. vt ibi: ſi eſt ſeruus acquirit officiū iud. nobile: quoniam actionis eſt incapax: ita debet intelligi hic p. l. pe. §. illo. C. de neceſſer. & per l. vix certis. ſ. de iud. In tex. ibi. [ſpoſpōdit Claudius.] Subaudi & poſtea Claudius fuit in mora manumittendi: & ſic fuit pœna cōmiſſa: vt patet in ver. ſeq. dū dicit

a ¶ Prorogare. vide Bar. i. l. j. §. j. ſ. de iur. deli. Pe. anch. in rep. c. canonū ſtatuta. de cōſt. Ang. in l. milites. C. de teſt. mil. & ibi Ful. Bal. i. l. j. c. ti. & in l. obſeruare. §. proficiſci. de off. pro conſu. & lega.

b Contrarium. In hoc ambiguo caſu vide Bal. i cōſi. cxxxviij. j. lib. & conſ. ccccciij. eūdē Paul. cōſi. clxj.

[pœna libereſ &c.] et hoc faciebat dubiū. a In tex. [cur nō poſsit.] dic & ſic no. tria, ſ. quod obligatio prima ad manumittendū nō eſt nouata. Item quod agitur ad factū: & ſic in obligatione contra do. Chriſto. q̄ tenebat contrarium, vt dixi in l. ſtipulationes, non diui. † Item no. caſum in quo pręciſe quis cōpellitur ad factū fauore liber-
2 tatis: quē adde alios ad quos tetigi. in l. ſtipulationes. In tex. ibi. [reſponderi poſſe.] dico dūmodo ſuper pœna nō ſit adhuc lis conteſta. alias ſecus: vt in l. ſi inſulam. ſ. eo.
b In tex. ibi. [nolit agere.] dic, ſed quid ſi vult agere ad pœnam ſeruus autem vt manumittatur, & donatarius non curat quod iſtorum faciat, quis præferetur. Dicit dominus Raph. ſe credere ſeruū præferendum fauore libertatis. Sed in contrarium videtur, ſi erat donator iſte qui agebat ad pœnam: nam ipſe poteſt pœnitere, & facere q̄ non manumittatur & auferet ius quæſitum illi ſeruo: licet non ſic in hærede ipſius donatoris, vt eſt caſus in l. iij. ſ. de ſer. expor. Et hæc eſt verior. & per illam
3 l. dicit Bart. hic † q̄ ſi donaui tibi rem aliquam cū pacto quod poſt mortem tuam perueniat ad eccleſiam: licet ex hoc pacto acquiratur eccleſiæ vtilis actio: poſſum tamen iſtud pactū reuocare te viuente. domi. Raph. miraſ de hoc. & dicit ſe valde dubitare qualiter poterit auferri ius quæſitum. Certè Ioann. And. in addi. Spe. de inſtr. edic. §. nunc verò aliqua. in add. quę incipit, per ſuperiora. quem ipſe non alle. tenet expreſsè contrarium, b recitando diſputationem cuiuſdā. Et idē tenet dom. Fran. de alberg. naturalis aduocatus Florentinus, qui fuit diſcipulus Barto. in d. l. iij. de ſer. expor. Nec ob. illa l. quia loquitur in ſeruo, cui ius perfectè nō acquiriſ, ideo de facili poteſt reuocari. nō ſic in eccleſia, vel libero homine, quibus acquiritur ius actionis. ſed volendo ſuſtinere Bartol. poſſet dici q̄ illi tertio acquiritur ius irreuocabiliter: quia iſte videſ quidā contractus innominatus habita relatione ad donationem ad cauſam explicandā per donatarium. ſcilicet dono vt facias, vl des. in quo habet locū pœnitētia re integra. vt in l. ſi pecuniā. de cōdi. ob cau. & ſic illi tertio non poteſt acquiri ius aliter quā fuerit acquiſitum donatario, ſed illi fuit acquiſitum reuocabiliter. ſ. niſi donatoris pœnituerit: & ſicut poteſt pœnit[illegible]e de toto, ita de parte. Tamen adhuc dubito: qa ſi dono ſimpliciter, cū pacto q̄d poſt mortem perueniat ad eccleſiam, nō moueor ad donandum propter hoc principaliter quod perueniat. quo caſu eſſet contractus innominatus, ſed illud venit in conſequētiam: vnde tutius videtur tenere contrarium eius quod dicit Barto. licet ex verbis appareret contractus innominatus: qa fieret prout puta dono vt ſic facias, quia tunc illud eſt cauſa inductiua ad donandum.

2 ☞ *Si teſtator prohibeat rē alienari extra familiā, & vnus de familia prohibitus requirat alios de familia, & illi negligant emere, an poterit poſtea alienare extra familiam, & an poſt negligentiam poſiti mora purgarē & nu. 6.*
3 *An talis res poterit alienari ex cauſa neceſſaria?*
Si requiſitus non vult tantum pretium dare ſicut volens alienare reperit ab alio extraneo: ſed offert dare iuſtū pretiū, an teneatur vendere volens et dare pro illo iuſto pretio?
4 *Quid ſi ſtatutum dicat volens vendere teneatur requirere vicinum, vel propinquum, & illi prius vendere?*
5 *Ad conſtituendum quem in mora ſufficit interpellatio etiam extraindicialis.*
Quod reperiatur conuentio etiam extraiudicialis.
6 *Interpellatio ſeu proteſtatio facta tutori, afficit pupillum.*
7 *Si res eſt prohibita alienari alteri: & tamen alienatur, an tranferatur dominium.*
8 *Si promiſiſti non vendere niſi mihi, an poſſim te compellere ad vendendum?*

§. Cohæredes. † Qui tenetur alteri vendere sub pœna, ſi ille requiſitus negligat emere, poteſt ſine metu pœnæ vendere cui vult. hoc dicit. &

2 non eſt alibi ſecundum Dyn. † & limitat omnes leges in materia vltimarum voluntatum loquentes de prohibitis alienare extra familiam ſi requiram alios de familia, & illi negligant emere, poſsint alienare extra familiam quod ita non bene reperiatur alibi. Subdit tamen Bartol. quod ſi teſtator expreſſiſſet cauſam: quia ſi voluiſſet rem eſſe in familia, & emere: tunc non poſſet alienare extra familiam etiam alijs requiſitis & negligentibus. poſtquam enim poſt mortem illius deberet ad alios deuenire gratis, nō coguntur emere ſi nolunt. do.

Universidad de Sevilla
Biblioteca

Paul. de cast. secunda super Digest. nouo.

a ¶ Dy. adde quæ posui in d. §. diui. i characteribus detortis in apostillis & i isto arti. Pauli ipse reprehenditur ab Alexã. hic per ipsum.

b ¶ Ad vendendum, sed quanto tempore debeant expectare post requisitionẽ de medo vide Ro. sin. suis. & ibi vide an qui promisit vendere nulli alij ni si mihi possit p me cogi.

c ¶ Ex superabundanti. reprehenditur p Alexan.

d ¶ Peregrinus. Sed qd si quis ,p misit ,p aliquo debito, ,p toto eo q declarabit Titius ipsum debere, an titio mortuo, vel non arbitrante, sit promissor liberatus. vide Ro. consil. ccccciij.

Raph. dicit q etiam si istam clausulã non adiecit: sed solum prohibuit extra familiã alienari, non censetur hoc fecisse nisi ob causam vt in familia remaneat: & sic induc̃itur tacitum fideicommissum ex tali prohibitione: & non poterit alijs etiam requisitis alienare extra familiam: & sic innuit quod iurisdictio quã faciunt. Dy. & Bar. non sit bona: & quod hoc loquatur in cõuentione inter viuos, ex qua non resultat tacitum fideicommissum vel grauamẽ de restituẽdo grauatis post mortem. & alle. Bal. in l. voluntas. C. de fideicom. Mihi videtur quod primum dictum sit verum, vt sola prohibitio contineat causam vt in familia remaneat postquã eius contẽplatione facta est: vt in l. filiusfa. §. diui. De le. j. sed quod non poterit alienari alijs de familia requisitis, nec dictum eius, nec Bar. placet imo poterit, & valebit alienatio quouscq; vixerit. ipso autẽ mortuo aut reliquit hæredem de familia, & similiter valebit: aut extraneum, & tunc reuocabitur per l. vnũ ex familia. §. sed si vno. cum seq. & §. quod si talia. & l. peto. §. prædium. de le. ij. quia videt̃ cessare prohibitio alienationis, & remanere dũtaxat fideicõmissum post mortem alienationis postquam alij requisiti emere
a neglexerunt: & ita intelligo dictum Dy.[a] ob. aũt q si nõ eẽt facta expressa prohibitio de alienando extra familiam, sed solum vt res remaneat in familia, valeret alienatio in vita alienationis: & retractareť eo mortuo: quia tunc extat cõditio fidei com. sicut in qualibet re sub conditione relicta. vt in l. seruo. le gato. §. j. de le. j. & ibi no. & l. fi. §. sinautem sub conditione. C. cõia de leg. sed prohibitio expressa facit vt si fiat alijs nõ requisitis, statim poterit retractari: quia concurrit duplex prohibitio: l. & testatoris. sed in precedenti l. tantum. vt no. in l. cum pater
3 §. libertis in gl. de le. ij. & in l. peto. §. fratre †. Sed si requirit, & ipsi negligunt, cessat prohibitio: quasi testator ,phibuerit alienari conditione si alij emere nolunt, sic etiam contingit si alienatio fieret ex causa necessaria ,pter debitum prohibiti, nam valet in eius vita. etiam si facta sit alijs non requisitis. vt in d. §. prędium. sed hic cum fit sponte dicta requisitio, tantum operatur quantum necessitas alienãdi, & tunc intelligit istũ artic. & inductionem Dy. licet per scribentes male declaretur. & tene menti. In tex. ibi [cxxv.] dic, sed quid si non fuit specificata quantitas: & iste volens vendere repetit a quodam extraneo istam quantitatem: sed cohæres requisitus non vult tantũ dare, quia dicit quod nõ tantum valet, & offert se paratum dare iustum pretium. an teneatur iste sibi dare pro minori quam ab alio reperiat. Ioan. an. in addi. Spe. ti. de emp. & ven. §. inquirẽdum restat in vlti. addi. refert disputationẽ cuiusdam q determinauit quod non tenetur dare ,p minori quã ab alio reperiat & reprobat gl. quæ est in l. ij. ante fi. mag. gl. C. de rescin. ven. quæ dicit non debere attendi quod alius offert vltra istud pręcium contrarium videť hic determinare Ang. licet alleget Ioan. pro se sed dicit contrarium ,pterea si hoc est de facili cõmitterur fraus, quia submittetur quidam tertius qui offeret lõge
4 plus isto pretio & fraudabitur ille cui vendi debet. † Et istud no. ,p statutis dicentibus q volens vendere teneatur requirere vicinũ vel propinquũ, & illi prius vendere si vult emere: vt est hoc Venetijs, vel Florentiæ vt vicinus vel propinqu' nõ teneatur dare vltra iustũ pretium, nisi statutum aliter disponat licet plus inueniat ab alio ad quod bene facit l. ad officium in fi. C. cõi diui. cũ ibi no. vbi nõ debet attẽdi aĩosior licitator, sed cõiter statuta vident dicere contrarium q ,p eo ,ptio q reperiatur ab alio debeat prius vendi vicino: sed hoc debebit cõsiderari an fiat fraus vel non. d. Raph. dicit quod istud est verũ ẽt de iure qñ statutũ ita disponit, vt teneatur vẽdere potius
b isti quã illi sed si simpliciter aliquis eẽt obligatus ad ,vẽdẽdũ, b teneret dare pro iusto pretio, & nõ vltra: licet vltra reperiret ab alio. quod satis placet. In tex. ibi, [sæpius testato conueniet.] dic. No. hic tria primo in verbo, [sæpius.] q videť innuere quod non sufficiat vnica interpellatio ad constituendum quẽ in mora, sed debeat sæpius reiterari. contrarium tenẽt oẽs vt ẽt no. per gl. in l. mora. in prin. de vsu. hic denotať facti accidentia, non iuris ministerium. † Item no. in verbo, [testato.] iũcta glo. quæ semper alleg. q ad cõstituendũ quẽ in mora sufficit interpellatio ẽt extra iudiciũ. facit. §. eo. l. j. si ex le. cau. Itẽ no. in verbo, [cõuenierit.] q' exponit, i. requisiuerit: q reperiť cõuentio ẽt extraiudicialis. hoc vide p gl. in l. si fullo. de condi. sine cau. q̃ alle. dictũ Ang. vos cõuenio inquã o' Iudæi. i. reqro.
6 † No. etiam quarto in tex. præcedenti, q interpellatio seu protestatio facta tutori afficit pupillum. facit l. sed & stipulat⁹. §. e. In tex. ibi, [aut venderet.] dic istud fuit additum ex superabũ
c danti. c sufficiebat enim requirere q emerent si vellent quia de hoc tantum loquebatur conuentio: & illa verba, [secundũ cõuentionẽ.] referũtur ad verbum, emerent non ad verbum, vẽderent. In fi. tex. ibi [obstaturam doli mali exceptionem.] dic q est exceptio intentionis: quia pœna ipso iure non est commissa, vt contra conuentionem non videatur feciſſe. Sed quẽro extra gl. & doc. quid si post requisitionem & negligentiam ante tamen quã vendantur extraneo, offert cohæres se paratũ emere? Respondeo auditur & potest moram purgare re integra per. l. sicut §. si voluntate. qui mo. pigno. vel hy. sol. sed post alienationẽ rei nõ est integra: & sic nõ põt mora purgari. Vlti mo, pro declaratione gl. opp. quod etiam requisitiõe nõ facta poterit iste alteri vendere. vt §. de pac. l. nemo. circa fi. titu. & l. si creditor. §. fi. de distra. pig. secundum vnam lec. quæ tamen nõ tenetur. Sol. fateor hoc quod potest fieri venditio, & valet & transfertur dominium: quia conuentio & prohibitio contrahentium non potest taliter afficere dominum, quin possit in
7 alium dominum transferri: licet secus si in prohibitione † testatoris, vl' legis vt plene no. in l. ea lege. C. de cõdi. ob cau. sed incurrit pœnam. vt hic: vel tenetur ad interesse si pœna nõ fuit præmissa. vt no. in dict. l. Quid autem si promisisti non vendere nisi mihi, an possum te cõpellere ad vendendum? vide p doct. in l. eũ qui §. iniurtarũ. §. li quis cau. & per Cy. in l. actione. C. de transac.

§. Augerius. Qui promittit soluere quicquid talem debere mihi constiterit vel constabit ad hoc vt teneatur debet constare in vita illius: alias non tenetur si post mortẽ cõstat h. d. iste casus mirabilis quẽ si nõ haberem' qlibet diceret cõtrarium. Et rõ istius. §. cõsistit in hoc, qa istud verbũ, debere, quod ẽst infinitiui modi iunctũ cũ verbo, constitisset licet sit præteriti tẽporis imperfecti, habet significatũ futuri vt l. debitor. §. verisimile. de contrahẽ. em. & sic ex si ponitur. i. cõstabit vel cõstiterit in futurũ itelligitur secũdũ tẽpus illius ver. i. q tpe quo cõstabit verũ sit dicere istũ debere. & sic regriť quod constet in eius vita: nam post mortẽ non põt constare ipsum debere, sed debuisse: & sic nõ impleť cõditio i forma: ideo non tenetur iste ex illa promissione quæ fuit concepta in pson̄a patris istius Augerij, & nõ fuit in ea impleta sed in pson̄a hæredis, q bñ cõstat hæredẽ eius debere, sed ius implendi cõdõnẽ nõ trãsit de pson̄a defuncti in hæredem, et hoc voluit hic dicere Barto. in suo summario. Et no. istum casum, quia quotidie potest de facto cõtingere: nã Florẽtiæ in curia mercantiæ quotidie capiunt mercatores: comparent amici, & extrahunt eum de carceribus, & promittũt soluere & stare ,p eo de omni eo quod apparebit ipsum debere facto calculo nã sit cautus ille qui fecit capi vt faciat hoc declarari ipso capto vi
d uente: qa si post mortẽ illius ,p missores: nõ tenerent. Casus est peregrinus[d] in isto §. quẽ perpetuo tene menti. d. Rapha. dicit se valde dubitare de isto intellectu: quia secũdũ hoc si illud debere intelligitur. s. tempore quo constiterit vel constabit, & tẽpore factæ promissionis, sequeretur inconueniens q si post promissionem ille contraheret cum eodẽ debita alia, & postea in eius vita constet seu liquideť ipsum habere ducenta, cũ tẽpore promissionis non deberet nisi centum tenebuntur promissores ad omnia ducenta. quod videtur absurdum. Sed respondeq quod intelligitur hoc modo quicquid constabit ipsum debere tempore quo cõstabit, i. licet ex causa de præsenti nõ ex causa de nouo superueniente: & sic cessat inconueniens facit quod no. in l. quod ieruus. de condi. ob causam & quod nota. Barto. ,. ea. l. §. duo fratres determinatio tamen istius §. videre tur val

tur valde extranea laicis, i. gnorantibus iura & contra omnes rationes, & quod potius deberet intelligi quod ,p miserit q cquid futurum cõstabit ipsum debere ex nũc. licet tũc non posset dici debere si mortuus est sed debuisset: & ista esset magis secundum mentem contrahentium: sed a' text. recedere non possumus. hic non sunt alia.

2 *Vtr valet appellatio ad iudicem competentem: licet eius nomen non exprimatur.*
3 *Forma appellandi in causa appellationis, quando appellatio est iniusta.*
4 *Mora an possit contrahi sine interpellatione vel tollit?*
5 *Impugnans transactionem, si succumbat, an possit ad eam redire?*

7 §. Seia. † Si non stat per debitorem quominus soluat, sed per creditorem, nõ currunt vsuræ. & dicitur stare per creditorẽ eo ipso q litigat impugnando obligationem ex qua veniebat fienda solutio. h. d. iste singularis §. & Bart. red-
2 dit ipsum singularem in intellectu quẽ dat. † In tex. ibi, [apud competentem iudicẽ.] alle. quod valet ista appellatio ad iudi-
a cẽ competentem, [a] licet nomen eius non exprimať: & de hoc est gl. l. cum proponas. C. de bo. auth. iu. posť. & Bar. ponit in l. j. §. si quis prouocationem. de ap. quod videtur esse verum de iure ciuili: vbi certum est quis sit iudex competens, quia immediatus superior, cum non poterit appellari ad principẽ omisso medio. sed de iure canonico quo põt appellari. & sic vterq; est iudex competens. videtur non valere ratione incertitudinis. sicut dicimus in appellatione alternatiuẽ facta ad archiepiscopum, vl' Papam: quod dic vt no. in regula in alternatiuis.
3 in mercurialibus. † In tex. ibi, [& iniusta quoque &c.] No. formam pronuntiandi in causa appellationis quando appellatio est iniusta, vt sufficiat hoc pronuntiare absq; eo q condemnet vel absoluat: quia remanet prima sententia condẽnatoria, vel absolutoria, firma, sed quando appellatio est iniusta, & sic rescindit sententiam, tunc si reus fuisset absolutus cum debuerit condemnari, non sufficit pronuntiare appellationem iustam nisi condẽneť, cũ cõdemnatio adhuc facta non sit, sed fuit condemnatus, & debuit absolui, bene sufficit: quia cõdẽnatio rescinditur, & remanet in prio statu: de hoc no. in l. eos. in princ. C. de appel. & in Spec. e. tit. §. nunc tractemus. verſ. sed quid si quis. & de sen. §. vt autem adhuc. qui incipit ibi, de hoc, &c. In tex. ibi, [pronuntiata est.] subaudi, nec hæres pupillæ videns se succubuisse in actione prima, venit ad transactionem, et petit à Seia hęrede tutoris reliquum quod restat soluendũ virtute transactionis vnà cum vsuris medij temporis quo durauit litigium. de istis vsuris est quæstio an debeantur. Et tex. respõdet quod si Seia nõ cessauit offerre, nõ debent. & sic innuit q debuerit offerre etiam durante litigio. alias currunt vsuręq, sed quod ista obtulit & ita intelligit gl. parua sup̄ verbo, [ex mora.] Sed Bar. no. intelligit q nõ obtulit, nec habuit necesse offerre, postquã ille impugnando transactionẽ egit actione prima, quia nõ erat verisimile quod recepisset si oblatio facta fuisset, ideo non arctabatur ad offerendum: facit pro eo quod dixi in prin. huius l. limitãdo Bar. in l. prætor. §. si quis paratus. de noui ope. nun. facit etiam. l. qui solidum. in prin. cum ibi no.
4 per Bar. de le. ij. Et subdit Bart. † q ista mora dicit irregularis: quia contrahitur sine interpellatione ex ipso litigio: ideo non durat nisi quoscq; durat litigium & eo finito cessat mora creditoris per l. Titia. §. vsuras. de leg. ij. quia sicut irregulariter contrahitur sine interpellatione creditoris, ita & irregulariter tollitur sine interpellatione debitoris. quod non esset si fuisset cõtracta regulariter per interpellationẽ, quia non tolleretur nisi interueniente cõtraria interpellatione. finito ergo isto litigio bene habet necesse ista Seia offerre alias diceretur ,p residuo tempore esse in mora, vt currerent vsurę sicut currebant ante litigium inchoatum. Et isto casu debet intelligi iste finis. dum dicit, [si Seia non cessasset.] post litigium finitum, & quantũ ad tempus futurum quia pro præterito non habuit necesse offerre. vt dictum est. et hoc videmus in simili in eo qui appellat ab interlocutoria. nam si iudex non habet necesse amplius eũ citare sed poterit procedere ad reliqua eo non citato, quia nõ est verisimile quod si ipsum citaret, cõpareret. sed finita causa pellationis & ipso reuertente ad primum iudicem per remissionem debet citari ad reliquos actus, quia contumacia in qua censebatur esse per appellationem ipsa finita finitur: vt hic ha
5 betur & in c. eum qui. de dolo & contu lib. vj. † Vltimo no. sin-

a ¶ Cõpetentẽ. an valeat talis appellatio vide Alex. cõsi. xlij. Bal. cõsi. ccxx. iiij. li. & ,p Lud. Ro. consi. ccclx.

b ¶ Redire. an ex eo q qs impugnat posfit qs se iuuare: vide Bal. consi. clxxvj. & clxxxxj. ij. li. Ludo. ro. consi. xlj.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur remissum.q̃ sententia sine dubio fuit iniqua.cum per generalia verba non videatur remittere quis ius futurum, & pro quo actio incipit postea cõpetere.vt ſ.de transac.l.qui cũ tutoribus.§.fi.& etiã in prin.de quo prin.gl.hic opponit.& multũ laborat in solutione hic & ibi:sed cõgruentior oppositio fuisset de fine:nam in prin.illius l.veniebat ex persona alteri⁹,ad aliam portionẽ quàm ad eam de qua fuerat transactũ:hic vero venit ex persona propria.& ad illam eandem portionem sup qua fuerat facta diuisio,& etiã pactũ de non veniendo cõtra. quo casu loq̃ casus illius l.& vult q̃ si venit ex iure vel actione orientẽ post trãsactionẽ,possit venire nõ obstãte generali trãsactione ex verbis eius q̃ nõ extẽdũt ad futura:& iste texinnuit contrarium,volendo tenere q̃ sententia fuerit iusta.nec de iusta sententia fuerit facta.l.certe secundum cõem opi.fuit iniusta:& sic cõcordat cum illa.& l.ista fuit facta non propter ipsam iniustam sententiam,sed propter dubium q̃ resultabat circa pœnã:an faciat eã cõmitti.sed si volebat tenere q̃ fuerit iusta:tunc ille tex.cõtrariaſ huic:& ideo gl.ponit quamplures so.hic:& ibi:sed omnes reprobantur.ideo necessario oportet
3 tenere primam opi.q̃ fuerit iniusta.†No.etiã ex illo §.q̃ rogati restituere hæreditatẽ possunt eam inter se diuidere.& hoc q̃n erat rogati inuicẽ.Idẽ si cuidam extraneo sub conditione. & possunt ea pendente diuidere.Et idẽ si vnus tm̃ erat rogatus,vt posit diuidere cum suo cohærede:in fideicõ.venit tota pars quæ illi obuenit ex diuisione:nam per pars quam habuit a cohærede succedit loco partis quã ipse dedit cohæredi
4 & habeſ in l.cũ pater.§.hæreditatẽ.lo ij.de leg.ij.†& hęc induncſ ad q.de duobus emphyteutis,quibus concessa fuit res, cum hoc q̃ altero præmoriente portio sua peruenìat ad superstitem.vt potuerint inter se diuidere etiam domino irrequisito cum per hoc non fiat sibi aliquod præiudicium licet in contrarium faciat.l.cum hi.§.si vni.s.transa.& hoc tenet Bart.hic. & vide quod no.idem in l.si domus.§.fi.de leg.j. Vnum tamẽ dicit quod mihi non placet.quod si etiam in diuisione renuntiarent adinuicem omni iuri quod habent,vel habere sperant in futurum alter in portione alterius per mortem illius,& cõtingat alterum postea mori sine liberis nihilominus poterit alter superueniẽs portionẽ illius petere ex clausula appolita in concessione non obstante dicto pacto vel renuntiatione.qa illud non prodest domino:sed ecclesiæ à quo hñt:cũ nõ interſit eorum quod illi prosit:nec etiam prodest hæredi defuncti qui est extraneus.& per consequens non recedit ius ab ipso renuntiante per l.nec vtilem.qb.ex cau.ma. Ego dico q̃ imo ex natura rei portio illius defuncti reuertitur ad ecclesiã postquam à se abdicauit non ratione pacti,vt ex eo acgratur actio vel exceptio:quia non intererat sua alteri acquiri:vt in l.stipulatio ista.§.alteri.& in ti.per quas perſo.no.ac.Sed ratione abdicationis factæ à se:nam & si tu haberes:vsumfructũ in fundo Titij,& ipsum vsumfru.renuntiares mihi:licet non interſit tua acquiri. Domino,tamen quia à te abdicas,reuertitur ad dominum de suí natura:& consolidatur cum proprietate.vt vt insti.de vsufr.§.finitur.& probaſ si bene inspiciatur in ca.j. de eo qui fidem fecit agnato.de feudo patron. vbi si fit renũtiatio oino prodest alteri agnato,licet absenti.†No.ẽt hic qd̃
5 illud in quo qs succubuit agẽdo in vno iudicio nõ põt refricari in alio iudi.per modũ exceptionis:qa si agiſ ad pœnã, non põt dicere se bñ egisse in alio iudicio:qa fideicõ.nõ cẽsebaſ remissum,cum sup hoc succubuerit in primo iudicio agẽdo: &, nunc illud idẽ deducit excipiendo.de hoc p Inn.in c.fi.de or. cog.Sed istud inducitur ad q.Fecimus compromissum,& p̃ missimus non producere laudum ad arbitriũ boni viri sub certa pœna:ista promissio intelligiẽ si laudũ fuerit ęquum:si aũt iniquum eo nõ ob.põt peti reductio & nõ incidit in pœnã vt l.si libertus.de oper.li.& in c.quintaualis.de iu.iur.Pone ergo quod laudũ latũ est cõtra te,& erat iniquũ,petisti reduci ad arbitrium boni viri,& succubuisti.Nunc peto pœnã, quia fecisti contra promissionem,in hoc iudicio tu vis alleg.quod laudum illud erat iniquum,& sic potuisti petere reductionẽ.Cõsuluit Dy.quod non debeas audiri postquam in illo succubuisti,quia laudum habere pro æquo,& non potest amplius dici iniquum.Et dicit Bar.quod hic est casus de ista q.sed in l.lul. de condi.inde distinguit per illum tex cum gl.quod aut succubuisti:quia fuit pronuntiatum illud laudũ esse æquum,& tunc procedit dicta determinatio.& ita fuit hic dum dicit,[quasi de hoc &c.]aut succubuisti,quia nõ probasti,infra terminum de iniquitate,& ego fui absolutus:quia non probasti & tunc illa licet absolutoria faciat ius agendi in via,vt amodo nõ possetagendo amplius dicere iniquum,non tamẽ facit ius in via excipiendi si ago ad pœnam quominus possit dicere & probare de iniquitate ne condemneris ad pœnam.Sed dominus Ange.dicit quod cum iste casus contigisset de facto in vita Bart. & magnum resultaret inconueniens,ipse Bar.consuluit contrarium quod etiam in primo casu quando pronuntiatum est laudum esse æquum,excusatur à pœna,si potest probare qd̃ erat iniquum tali ratione:nam si re vera erat æquum & sic fecit contra promissionem,si tamen fuit motus ex aliqua iusta causa,pœnam euitat.vt no.Ioan.an.in addi.Spe.ti.de arbi.§.fi. & fuit opi.legistarum vt ipse ibi refert:quanto ergo fortius si erat iniquum:quia iustissimam habuit cãm allegãdi ipsum iniquum:& hoc idem tenet Ang.hoc,sed non perpendit quod alia est penitus ratio:nam si laudum erat æquum, & habuisti iustam causam dicendi iniquũ:licet succubueris,quia est ęquũ: super illa tamen cã quæ mouit te nihil est pronuntiatum, nec impositum sibi silentium,quod non esset bona,sed si laudum est iniquum & propter hanc iniquitatem moueris ad dicẽdũ ipsum iniquum,licet habeat iustissimam causam,si tamen pronuntiatur contra te quod est æquum iam pronuntiatur super illa causa ex qua motus fuisti & est illa causa reprobata:& sic non habetur pro iusta & super ea impositum est tibi silentiũ quod tantum valet quantũ si re vera esset æquũ,postquam nõ potest contrariũ allegare l.qui habebat.in fi.de manumiſ.test. cum ibi no.Non ego poteris in iudicio quo petitur pœna allegare quod iniustam causam habuisti petendi reductione:quia laudũ erat iniquũ:& ideo tene distinctionem Bart.in d.l.lul. & etiam in l.ex diuerso.§.j.de rei ven. Super gl.ma.diuide eã in quatuor partes:nã primo colligit duo notabilia vsque ibi, [sed in primo.]secũdo ,p̃sequitur primum no.vsque quasi ad fi.ibi,[ad secundũ quod dicitur &c.] Tertio prosequitur secũdũ no.vsque ibi,[Item ex eo.] quarto colligit tertiũ.no.& in secũda parte format tria cõtraria in effectu contra illud q̃ innuit iste tex.q̃ per istam diuisionẽ fuit remissũ fideicõmissum cõditionale.primũ de l.qui cũ tutorib⁹.in prin.s.de transa,sed melius dixisset in fi.Et sup primo multũ laborat gl.hic.& ibi colligũtur solutiones,quas Bar.hic p ordinẽ recitat.aliud contrarium de l.tres fratres.de pac.& non soluit:& tamen ponit diuersus casus,quia loquitur de iure de præsenti,quod nõ vr remissum ab ignorãte:certe nec hic videſ remissũ nec ab ignorante, nec à sciente per simplicem diuisionem,vel per pactũ de non veniendo cõtra:qa hoc nõ importãt de necessitate,tenendo verũ intellectũ,q̃ hic fuit male iudicatum,sed quando est de præsenti,& sic proprietas verborum importat,tunc distinguitur inter scientem & ignorantem.vt ibi.Tertiũ cõtrariũ est de l.Paulo callimacho.§.j.de lega.iij.vbi verba testatoris q̃ omni relicto q̃ fecerat talem vult eũ esse contentũ tali re non referũtur ad conditionalia relicta sed ad pura dũtaxat ita nec hic.Sol.eo.modo,qa nec hic referuntur ad fideicõ.conditionale verba diuisionis,vel pacti de non veniendo cõtra.sed si vlterius fuisset dictũ ratione alicuius iuris q̃ habeam in illa parte,si haberet aliq̃d ius de præsenti:ad illud tñ referenſ ista verba,& non ad ius fideicommissi conditionalis per istũ tex. non:sed si nõ habet aliquod ius de præsenti tunc ne ista verba nil operentur bene important remissionem fideicommissi cõditionalis.quoniam aliud est promittere de non veniendo cõtra diuisionem duntaxat:aliud est adijcere etiam actione alicuius quod habeam:quia ista verba plus important,quia debet distinguí vt dixi per illum §.Conclude ergo quod per solam diuisionem non censetur remissum conditionale,quia vnus actus non importat alium qui de necessitate non sequitur ex illo.sed illa possunt similiter stare quod bona diuidantur inter vos quilibet habeat partem suam quouscq; extat contitio.fideicommiſ.& ea existente portio vnius reuertatur ad alterum. nec sequitur necessario quod perpetuo debeat remanere penes vnumquenque & istud non habeat aliquod dubium secundum Ioannem Andream.in titu.de testib.§.in primis

primis.sed si fideicommissum esset purum,vt si tibi fuit prælegat⁹ vnus fundus purè,& alter mihi,& nos sciẽtes diuidimus inter nos istos fundos:dico q̃ alter alteri videſ remittere ius prælegati quod se non compatitur cum diuisione.nã prelegatum fuit q̃ quilibet habeat suum fundum integrum.& diuisio facit contrarium.& per hoc bene facit.l.Titius.qui.mo.pign⁹ vel hypo.sol.allegat:in gl.vbi duo habentes eandem rem obligatam,& eam cõmuniter ementes à domino, censetur alter
6 alterius hypothecę remittere.†Sol.conclude q̃ nec per pactũ de non veniendo contra diuisionẽ censeſ tale fideicõmissum
a cõditionale remissum [a] secundũ Bar.quia tale pactum intelligitur secundũ naturam diuisionis super qua fit.vt l.si legati seruí nomine.de leg.j.Si ergo per diuisionem nõ cẽseſ fideicõ.remissum:ergo nec per pactum q̃ tendit dũtaxat ad obseruãtiã diuisionis,& non extendit vires suas vltra quã extendaſ ipsa diuisio, nam si petendo fideic. non facit cõtra diuisionẽ:ergo nec contra pactum de non veniendo cõtra eũ: & istæ sunt ita fortes rationes quod ad eas non potest responderi, licet Dy. tenuerit cõtrariũ:& etiã Io.an.in prælleg.loco.si partes sciebat fideicõ.& etiã Ang.hoc videtur tenere Sed Bar.dicit hãc opi.falsissimã.& tenet in vtroq; casu non esse fiendã differentiam inter scientem & ignorantem: quia verba de sui natura hoc non importãt:tunc autẽ videretur remissum quando vlterius adderet in pacto q̃ non veniret cõtra diuisionem etiam ratione fideicõ.relicti in testamẽto paterno,dummodo adderetur visis & cognitis verbis testamenti. sine quo nec pactum nec transactio valet super contentis in testamento:vt l.de his. s.de transac.sufficeret etiã apparere q̃ vidissent & notitiã plenã habuissent,licet nõ nũc:nec ad hoc secundũ q̃ no.sentit hic Bar.etiam si nõ diceret expresse.si autẽ non diceret remitti in testamento paterno,sed simpliciter ratione fideicõ. vl̃ diceret quod renũtiauit omni iuri quod habet vel habere sperat alter in portione alterius.quid iuris sit, vide hic per Bar. Et prædicta in substitutiõe fideicõmissaria,sed in pupillari directa vel in successione ab intestato directo deferenda si duo fratres diuiderẽt & promitterẽt de nõ veniendo contra, etiam ratione alicuius substitutionis factæ in testamento paterno,vel alicuius speratæ successionis. Ista verba nihil operarentur,etiam si à scientibus fuissent prolata. & eis non obstantibus posset alter alteri succedere directo:quia esset pactum de futura successione omittẽda.quod non valet: vt in l.qui superstitis. de acqhære.& in l.pactũ.C.de colla.nisi interueniẽte hodie iuramẽto:vt in c.ij.de pac lib.vj.quia non debet esse quis solicitus de hæreditate viuentis directo deferendo:vt in l.ij.§.adeo.seu interdum.de vulg.& pupil.nec de illa subest aliqua spes probabiliter in iure illo viuente.vt in l.per emancipationem. de lib. le.non sic de fideicõ.conditionali,quod patet, quia pro eo potest peti cautio.vt in l.cum Archimedorã.C. vt in pos.vt leg. ergo subest spes probabilis quia non est de hæreditate viuentis,sed mortui,deferenda tñ post mortem alterius viuẽtis. vt no.in l.j.C.de pac.ideo põt remitti per pactũ.Et ex hoc determinaſ quomodo in qua cõcludit Bar.q̃ quantũcũq; verba essent lata inter diuidentes,si postea alter solũ non implet volũtatẽ defuncti:et sic venit priuandus sua portione deferẽda cohæredi,per auſ.hoc amplius.C.de fideicõ. Poterit eam cohæres petere non obstante quocũq; pacto appolito in diuisione. quia istud ius oritur post diuisionẽ, & ex causa habente originem similiter post eam.& verba diuisionis non possunt extẽdi ad tale ius,vel ad causam,sed ad illam quę suberat tẽpore diuisionis.& in effectu ex prædictis tene quod hic fuit male iudicatum. Restat declarare duos arti.de quibus confusè simul
7 tractat hic Barto. † Primus est an sit verum indistinctè qd̃ illud quo qs semel succubuit agẽdo in vno iudicio in quo agebatur ad vnum, non poterit replicare in alio iudicio excipien
b do [b] in quo agitur ad aliud:& in hoc quod si secundum iudiciũ est accessorium ad primum,seu super accessorio, vt super pœna,vel fructibus:& tũc distinguitur qualiter succubuit, an ex eo quia non fouebat iustitiam:& tunc in alio non potest replicare.vt hic.& hoc voluit gl.mag.circa fin.ibi dum dicit,[& sic quod in principali prę iudicat accessori.] aut succubuit:qa nõ ,p̃bat:& tũc secˀ p ea q̃ habẽtur in tex.& gl.in l.Iul. de cõdi.in debi.aut secundum iudicium est æquè principale, & tunc aut

a Remissum.In hoc quotidiano arti.vidē Lu.ro.cõsil. cccciij. Frãc.cur. cõs.lxxiij. & cõsil.lxxv. Signde me. cõsi.cxvij.& ibi ẽt de.q. ibi ſ ver. vlt. gl. tacta p̃ hunc doct. p ipsas gl. alia quære in locis vulgaribus, & maxime in apostillis ad Bar.hic et ad alex.et ſ.§.diui.

b Excipiendo. vide d.Sig.cõs. ccv. alex. consi.xv.& volum. Bald.consi. cclxxiij. Ludo.Roma. consi. ccxxxij.

Universidad de Sevilla Biblioteca

a ¶ Dubitat.vide hic late p ale.multa pulchra dicentem.

b ¶ Apertum. in hoc articulo vide practicam doc.do.Francicur.conſ.xx.Alexã.cõ.lv.ij.li.do Card.conſ.xxx. Signo.cõſi.ccv.do.Bal.conſi.cxxij.j.li.

c ¶ Maleficio. Sed an valeat depoſitum factum pro turpi cauſa.p Ang.vide Bal.conſi.lxxxviij.ij.li. & vide ad materiã conſi.v.iiij.lib.

re ad æſtimationem dimidiæ alterius quã ipſe frater viuens habuit à premortuo,eo quia exiſtente conditione fideicom.videtur illam ſibi ipſi euincere cum amodo nõ habeat ex diuiſione,ſed ex fideicom. & quantum ad hoc in totum male dicit.nam etiam ad illam dimidiam dimidiæ quam frater præmortuus ab ipſo habuit agere potuit,& non ad æſtimationẽ dimidiæ alterius dimidiæ quam ipſe habuit à fratre præmortuo,per l.cum pater.§.hereditatẽ. de leg.ij.quia ius fideicommiſ.eſt perſonale,cum pariat actionem ex teſtamento et iura perſonalia remanent in parte obuenientis ex diuiſione.vt l.Iul.§.Celſus.de acti.empt.Item inquantum vult q tenea
tur de euic.falſum eſt.quoniam tunc quis tenetur quando res euincitur ſine facto illius à quo euincitur,vel ſui actoris.alias non tenetur:vt ſ.de euic.l.ſi ſeruum.ſed in caſu iſto euincitur ab hærede iſtius præmortui ex facto teſtatoris qui portionem præmortui relinquit per fideicommiſ.huic fratri viuo, & etiã ex facto ipſius fratris præmortui,qui adeundo hæreditatem illius qui contraxit cum iſto fratre ſuperueniente,& ſe videt obligaſſe ad omne illud in quo fuerat grauatus à teſtatore,de quorum authorũ facto iſte hæres præmortui tenetur:quia reputatur factum ſuum:vt no.in l.ſi ſeruus.in prin.de cond.fur. Et ſicut ſi ex facto illorum fuiſſet res euicta à quodam tertio, iſte frater ſuperueniens nõ tenet,ita & ſi euincitur ab iſto fratre ſuperueniente nõ poteſt ipſe repelli per illam exceptionẽ quam de euictione tenet actio eundem agentem repellit exceptio.de qua in l.vendicantem.§.de euict. Præterea dominus Azo videtur velle quod mero iure nõ potuerit agere,ſed repellatur exceptione illa:& hoc eſt contra iſtum text.qui dicit iſtum fratrem ſuccubuiſſe,non propter illam exceptionem, ſed quia fideicommiſ.fuerat remiſſum.& ſic potius exceptio
ne pacti. †Item eadem gloſſa quod melius in verſicu.[Item patet.]inducit ad q.de illo q rẽ ſibi legatã emit antequam eã conſequereť ex cauſa lega.an per hoc videatur legatum repudiaſſe.& non ſoluit,ſed non video vnde ſumat iſtud argu.nec Doc.declarant in hoc tamẽ puncto qui eſt not.Dy.ponit longam diſtin. Ex qua recollige tres caſus,in quibus non videť repudiaſſe.ſed adhuc agere poteſt vl'ex legato,vel ex empto ad recuperationem pretij primus eſt quando eam emiſſet nõ ab eo à quo fuit legata.ſed a vero domino:ga fuit legata res aliena. Et tunc etiam ſi ſciebat ſibi legatam,non præiudicat ſibi quominus agere poterit contra hæredem vt conſequatur quatenus ſibi abeſt propter emptionem.vt l.plane.la prima. §.ſi rem de leg.primo.Secundus eſt,quando emiſſet ab hærede quia erat hæreditaria,& legata fuerat ſub conditione: & ea pendente emit.nam & tunc etiam ſi ſciebat ſibi legatam, non præiudicat ſibi,ſed adueniente conditione qua ſibi ipſi videtur euincere cum mutet ſibi cauſam dominij,& habeat nũc ex legato:vbi primo habebat nunc ex emptione,& tunc agere põt ex empto ad recuperationem pretij.Sol.vt in l.fundo. ad l.Fal.Tertius caſus eſt quando legatum erat purum.& ipe emit ab hærede ignoranter.vt in l.huiuſmodi.§.qui ſeruum.de leg.j.l.Si vero ſciebat ſibi legatam,tunc tenet Dy.quod videtur legatũ repudiaſſe per l.Titius.in ratione ſui qui.mo.pign.
a vel hypo.ſol.Bar.in hoc tertio caſu dubitat.[a]& videtur tenere contra Dy.quod non præiudicat.& quod poterit recuperare pretium per legem fina.§.penul.C.cõmunia de lega.vbi ſi aliquis emit rem quam ſcit alteri legatã, non præiudicat ſibi quomin⁹ poterit recuperare pretium,ergo idem ſi ſcit ſibi
9 legata:dicit tamen eſſe cogitandum ſuper hoc.†Poſtremo videtur hic tex.in fi.quod valeat ſententia lata ex falſa cauſa,ga hic expreſsit cauſam falſam,quod videbatur fideicommiſſum per diuiſionem contra de lega.qui teſtamento.de excutio.tute.Sol.quando eſt falſa in iure,reddit ſententiam nullam:vt ſi pronunriaret pupillum potuiſſe teſtari. vel pronuntiaſſet hic fideicommiſſum fuiſſe,remiſſum per ſolam diuiſionem,ſed nõ ſic fecit.& iſta cauſa poſſet eſſe vera aliter quã per diuiſionẽ,ſi interueniſſet pactum expreſſum:& ſic potius dicitur falſa in
facto quàm in iure:quo caſu non reddit ſententiam nullã,ſed facit vt poſſet reſcindi in cauſa appellationis,vt nota.in l.ſi is ad quem.de acquiren.hæreditate.& per Inn.in c.quoniã contra falſam.de probat.qui dicit valere ſentẽtiam licet Iudex dicat fore probatum per teſtes,cum nulli teſtes fuerint inducti, vel nihil probent. Vel dic ſecundum Bartolum & not.quod tunc cauſa falſa in iure & expreſſe in ſententia reddit eam nul
b lam quando eſt ius apertum,[b]de quo nulla eſt dubitatio ita loquitur tex.in l.j.§.Item cum contra ſacras.quæ ſen.ſine ap.reſ. & l.ſi expreſſe.de ap.ſecus quando eſſent diuerſæ opi.do.& Iudex eligeret illã quæ cõmuniter non tenetur,quia ſibi plus placet,nam non ſententia ꝓpterea eſt nulla q ſit lata cõtra cõmunem opi.& approbatam:per ea que no.in l.prolatam.C.de ſen.Et ita fuit hic,nam licet communiter teneatur quod nec per diuiſionem ſimplicẽ nec per pactũ de non veniendo contra eam videatur fideicommiſſum remiſſum:fuerũt tamẽ opi. etiam inter gloſſatores vt patet hic in glo.Et iſte Iudex elegit deteriorem,& quæ hodie communiter reprobatur:ita tenendum eſt quod olim,ſaltem inter iuriſconſultos.Cætera vide hic p Bar.q vtiliter ꝓcedit,& ordinatevalde.hic nõſunt alia.

2 *Promiſſum ob turpem cauſam ſi ſoluatur,an poſſit repeti?*

LEX CXXII.

1 SI plagii. †Non valet promiſsio pro maleficio[c] futuro vel iam facto.h.d.In tex.ibi,[vel facti cauſa.]dic iſte tex.eſt ſingularis.propter hoc ſemc per allegatur iſta lex,quod diſpoſitio remuneratiua maleficij iam commiſsi non valet,ſicut ſi fieret pro maleficio committẽdo.& hoc ſine ſit contrahentium,vt hic ſiue teſtatoris,vel ſtatuti,quia ſtatuta debent eſſe honeſta.†In tex.ibi ab initio,id
2 eſt ipſo iure non valet:quia vertitur turpitudo ex vtraq; parte,ſed ſi ex parte recipientis tantũ promiſsionem,valet mero iure:ſed ob.exceptio. vt in l.pe.de condi.ob tur.cau.& in exẽplo quod ponit glo.in ver.Alij dicunt.Mirandum tamen eſt de hoc:quia tunc multo magis videtur dici nulla in odium recipientis promiſsionem,cum eius tantum turpitudo verſetur Et licet promiſſor habeat exceptionem:ſi tamen ea omiſſa ſoluit,purgatur turpitudo:& non repetit.vt d.l.pe.ſed ſi promiſsio non preceſſerit,& daretur ob cauſam turpem,ex parte recipientis tantũ repeteretur.vt l.ſi.eo.ti.In glo.in prin.ibi,ſi feceris plagium:vel dic vt facias plagium:nam vtroq; caſu dicit promiſsio facta ob tur.& idem ſi promitterem centum, & in eodem inſtanti promitteres plagium facere:quia mea promiſsio præſumitur facta cõtemplatione tui:vt colligitur in l.quero.§.inter locatorem.ſ.loca.Interdum vero dicitur turpis.quãdo fit de re turpi.vt ſi promitto tibi facere plagium,vel furtũ & tunc adhuc eſt nulla ipſo iure.vt ſ.eo.ti.l.generaliter.Interdum non eſt turpis:nec ob turpem cauſam factam:ſed turpi modo.vt per metum,vel dolum:& tunc regulariter valet,ſed reſcinditur per actionem de dolo,vel metus cauſa.vt in tit.q me.cau.& de dolo.In gl.ibi,[hæc ſecũda eſt magis dubitabilis.]nã ſicut põt remitti dolus præteritus,licet non futurus. vt l.ſi vnus.§.ſi cum nulla.ſ.de pac.Ita videbatur valere promiſsionem pro maleficio ꝑterito:licet nõ pro futuro.Et hoc tenuit Pe.vt no.C.de condi.ob tur.cau.ſuper rub.Sed hoc eſt contra illum tex.nam & cum quid pro remuneratione delicti iam commiſsi tribuit materiam iterum delinquẽdi,nam ſi impunitas meleficij hoc facit,forti⁹ remuneratio.Et hæc eſt cauſa huius l.quæ in hoc eſt no.& forte alibi reperitur.In ea.glo. ibi,[promitto tibi centum ſi Titius fecit plagium,valet.]Dic Doc.dicunt hoc eſſe verum ſi Titius erat amicus meus:nam tunc videor me obligare ad pœnam ſi ipſe delinquat.& veriſimile eſt q abſtinebit à delicto,ne incidã in pœnam.Et idem ſi erat mihi coniunctus.vt in l.hæres meus.§.fi.de cõdi.& demon.ſed ſi erat amicus,vel coniunctus tuus:tunc ſecus: quia inducereť ad delinquendũ vt tu lucreris.ergo &c.l. cõuenire. de pac.dota.ſ.ſed quid ſi erat penitus extrane⁹ tam mihi quã tibi:tunc videtur valere ſicut ſub alia qualibet conditione facta:& ita poteſt intelligi glo. LEX CXXIII.

INſulam. Stipulatio facti continens certũ tempus non committitur ad intereſſe niſi tranſacto tototempore,etiam ſi cœperit eſſe certum

intra id quod reſtat fieri non poſſe.hoc dicit not.Not.tex.ibi, [neq; enim.]ad quem facit.ſ.de dam.infec.l.damni.§.ſi is qui. Et quod inſpiciatur initium tẽporis in ſtipulationibus,habeť j.e.l.cõtinuus.§.cum quis.in fi.gl.hic format tria contraria, & nullum ſoluit:quia tendunt ad diuerſa.Oppo.primo q ſtatim cõmittatur cũ effectu vt poſsit peti ex quo ceperit eſſe certũ. vt ſupra eodem.l.hoc iure.Solu.ibi conditio continens factũ non pendebat ex poteſtate promittẽtis: ideo tẽpus appoſitũ in conditione non cenſetur repetitum in promiſsione.hic pẽdebat ex poteſtate eius.vt inſulam fabricari.& ſic cenſetur repetitum in tacita ſtipulatione ad intereſſe,ſicut in expreſſa ſtipulatione pœnali.vt l.in illa ſtipulatione ſi calendis.ſ.eodem. Item oppon.quod ſaltem committatur ad intereſſe particulare eoipſo quod cepit eſſe in mora inchoandi.vt ſ.eodem.l.ſtipu.non diui.§.fi.Sol.ibi quando ſtipulatio facti non habebat certum & determinatum tempus expreſſum à cõtrahentibus licet ſubintelligerẽt de iure quantum eſt neceſſarium: hic quãdo expreſſum fuit à partibus quo caſu ille text. non habet locum:quia etiam ad particulare non committitur:ſed ad totale tatum demum lapſo toto tempore per hanc.l.non. vt ibi dixi.& hoc tenet Dyn.in l.continuus.in.§.item qui inſulam.j.e. C.Tertio opp.quod committatur etiam ad totale ſaltem mero iure ſtatim cum incipit eſſe certum,&c.vt.ſ.eo.l. cum ſtipulatus ſim mihi à proculo.Solu.ibi quando fuit commiſſa certa pœna,ſeu certa quantitas loco pœnę:quo caſu cõmittitur,ſed non exigitur.vt ibi no.hic quando non fuit commiſſa, & cõmittitur ad intereſſe,quod eſt pœna legalis: ideo requiritur la pſus totius temporis.vt in c.commiſſa.in prin.de elect.lib.vj. quod fuit extinctum ab iſta.l.in ratione ſui.& de illo no. in d. l.cum ſtipulatus.

2 *Clauſula codicillaris ſi non valet iure teſtamẽti,valet &c.ſi potuit operari in præſenti: an ſi teſtamentum poſtea rumpatur,nihil operetur,& an trahatur in futurum?*

3 *Si teſtator mandauit ſolui debita ſua de pecuniis quas habebat in tali mõte,& illud q̃ reſtaret ſolutis pecuniis reliquit alicui hoſpitali, et tempore teſtamenti reſtabant mille, & poſtea tantum ſuperuixit quod ſolutis debitis reſtabant tria milia: an totum dabitur illi hoſpitali?*

4 *Legatum factum illi filiæ quæ vidua fuerit,an comprehendat illam quæ erat vidua tẽpore teſtamenti?*

LEX CXXIIII.

1 CVm ſtipulamur. †Verbum præſentis tẽporis ad futurum nõ extenditur.hoc dicit ſecundum vnam lectu.prout habetur in text. oportet. & tunc intellige etiam ſi in præſenti nihil poſſet operari, vt differat à ſequenti lectura: quia proprietas verbi hoc non patitur,vt ad futurum quoquomodo trahatur. vt.ſ.eod.l.ſi ſtipulatus fuero.§.cum ſtipulamur. cum ſimi. Alij habent oportere:& tunc dic quod ſtipulatio cõcepta per verbum præteriti tẽporis ſubiunctiui modi ſi poteſt aliquid operari pro præſenti,non extenditur ad futurum. hoc dicit ſecundum docto.ſe ſi poſſet aliquid operari in præſenti,bene tunc traheretur ad futurum.vt l.ſi debitor.§.veriſimile.de contrah. emp.etiam ſi eſſet verbum præteriti pluſquamperfecti.vt.ſ.e. l.qui Romæ.§.Augerius.in verſi.conſtitiſſet.ſecundum Angel.†Et per hoc determinatur quæſtio de clauſula codicillari
2 ſi diceret ſi non valeret iure teſtamenti,valeat iure codicill.q ſi poteſt aliud operari pro præſenti:vt quia teſtamentum erat nullum præteritione iam nati,licet poſtea confirmetur: quia mortuus eſt viuente teſtatore, & erãt inſtituti venientes abinteſtato:ſecundum ea habentes in l.poſthumus.§. Idẽ & circa.de iniuſto teſta.deinde poſtea iterum rumpatur præteritione poſthumi poſt mortem teſtatoris,& ruptũ remaneat,q illa clauſula nihil operabitur: qa potuit operari in pñti vñ non trahitur ad futurum.ſecus ſi in præſenti non potuiſſet operari,qa ſolus poſthumus fuiſſet præteritus:& ſic teſtamentum à principio non eſſet nullum. vt lege tertia.§. ſed & ſi ſtan.ſupra,de iniu.teſt.Ad quod vide omnino Bar.in l.j.de iure codi.i.vij.q.
3 † Semel etiam conſului per prædicta,cum quidã teſtator mãdaſſet debita ſua ſolui de pecunijs quas habebat in mõte Florentiæ:& poſtea dixit q illud quod reſtaret ſolutis debitis de dicta pecunia, relinquebat cuidam hoſpitali. Pone ergo q tẽpore teſtamenti ſolutis debitis reſtaſſent mille,teſtõr ſuperuixit p plures annos,& plures al's pecunias in mõte acquiſiuit, ita quod ſolutis debitis reſtabant tria milia:an totum hoc debeat illi hoſpitali? Et videť p prędicta dicta dicẽdũ q non: ſed mille tantũ, in quibus potuit operari tẽpore teſtamẽti propter verbum reſtaret,quod eſt ꝑterriti imperfecti ſubiunctiui, & præſentis tẽporis
a optatiui p iſtam l.ſic intellectam per doct.ſecus ſic tẽpore teſtamenti nihil reſtaſſet [a] per illam.l.ſi venditor.§. veriſimile.& id q not.Bar.in loco.ſ.allega.Sed opp. quod imõ verbum q reperitur in præterito & in præſenti ſi poteſt referri ad futurũ ad illum tantum referatur.vt in l.ſolemus.ſ.de cond.& demõ. cum ibi no.Sol.illud verum in verbo quod reperitur in præterito ſubiunctiui & etiam in futuro eiuſdem ſubiunctiui. vt ſi diceret,id q reſtiterit. nam reperiť in præterito vt reſtiterimus.rit.& in futuro vt cum reſtitero.ris.rit. Nam iſto caſu loqmur in vltimus voluntatibus: & tunc intelligitur in futuro inſtinctè.dummodo poterit actum valere:& non in præſenti,licet in illo poſsit aliquid operari:vt in contrario, ſecus in contractibus:vt ibi no.p Bart. Mos loquimur in verbo q reperiť in præſenti optatiui & in præterito ſubiũctiui,nõ autem in fu-
4 turo,quod eſt alterius natureꝫ:vt patet ex prædictis.†Et vide per illud quod no.Bar.in l.hoc articulo.de hære.inſtit.de legato facto filiæ quę vidua fuerit:an cõprehẽdať illa q̃ erat vidua tempore teſtamenti,an dũtaxat illa quæ poſtea viduabiť? Et Bar.vñ hãc ſecundã partẽ tenere p illã.l.ſolemus.qa verbũ fuerit,reperiť in præterito & futuro ſubiũctiui. Tu dic vt ibi dixi in d.l.hoc articulo vbi credo tenuiſſe cõtrariũ p alias rationes.

LEX CXXV.

SIita ſtipulatus. Principium huius.l.idem dicit quod.l. huiuſmodi.ſ. eod. quod in ſtipulatione annua conditionali poteſt agi vt exiſtente conditione debeantur penſiones etiam annorum præteritorum. hic non ſunt alia.

§.Titius. Qui promiſit proprietatem per ſe,vſumfructum per ſe, tradendo vſumfructum liberatur à promiſsione ipſius: et licet poſtea ad eũdẽ reuertatur, in eãdem obligationem non incidit,ſed tenetur duntaxat ad nudam proprietatem:ſed qui ꝓmittit fundum pleno iure, & ſic proprietatem & vſumfructum ſimul,tradendo vſumfructum non liberatur in aliquo. Ideo ſi ad eundem poſtea reuertitur, tenebitur ad vtrunque,ſcilicet ad proprietatem & vſumfructum cauſalem.hoc dicit. Et eſt pulcher caſus: per quem patet quod licet debitor ſoluendo partem quotam rei quam promiſit,ſi ſtipulatio erat diuiſibilis, omni reſpectu liberetur ab illa quota.vt j.de ſo.l.ſi ſtipulatus ſum.§.j.ver.Item ſi ſtichum. nõ ſi liberatur ſoluendo partem integralem. Nam proprietas & vſusfructus ſunt partes integrales fundi promiſsi,& tamen p ſolutionem vſusfructus non liberatur debitor in aliquo:vt patet ex tex.& gl.quæ ſentit hic contrarium. & eam ſic declara: & ratio diuerſitatis eſt, quia qui promittit fundum promittit quamlibet eius partem quotam, quæ ſeparata à toto eiuſdem qualitatis eſt cum toto, ſed non ſic promittit quamlibet eius partem integralem,quoniam eſſet alterius qualitatis ſeparata à toto, quam ſit iuncta cum eo:nam vſusfructus iunctus cum
2 proprietate dicitur cauſalis, & non finitur morte, nec capitis dimi.ſed ab eo ſeparatus dicitur formalis, & finitur morte,et capitis dimi.promittendo autem fundum pleno iure, videtur promittere vt cauſalem,id eſt iunctum cum proprietate, ſed ſi ipſum ſeparat, facit eum formalem. & ſic non ſoluit quod promiſerat, ſecus quando promittit proprietatem per ſe, & vſumfructum per ſe,quia promittit vt formalem, & talem tradidit: ergo ab illa obligatione liberatur.Quæro an in ſecundo caſu quando promiſiſti fundum pleno iure: & tradidiſti vſumfructum tantũ, & ſic non es liberatus in aliquo: vt hic patet in fin. quod eſt no.an poſſum a te petere fundum pleno iure antequam vſusfructus finiatur in perſona? Iſte caſus non ponitur hic:ſed duntaxat quando agerem eo finito: quia tunc bene poſſem.videtur quod etiam tunc poſſum.poſtquã non eſt liberatus in aliquo, contrarium dic per not. in lege, ſi non ſortem.§ penul.de condi.indeb.vbi non agitur niſi ad id quod reſtat ſoluendum quouſq; illud quod eſt ſolutum eſt penes agentem: licet ſoluens non fuerit ab eo liberatus: & hoc quando deficit pars rei ſed quando deficeret aliq d ius

¶ Reſtaſſet. Adde eũ dẽ cõſil.clxxxiij. & verba quę pñt trahi ad pñs & futurum, qualiter trahanť,vide ro.cõſi.cccxxxiij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Approbare. Vide eundem consil. ccl. & consi. cccxxx. Lud. ro. cō. cccij. et cō. cciij. et ibi an sigillum inducat consensum & ratihabitionem.

b De manu sua. Adde q̄ hoc dictū Angel. sequitur Sozi. consi. clxxij.

c ¶ Esse vtilis. hæc dicta melius declara, vt per Lud. ro. consi. cxxiij.

d ¶ Ciuis. faciunt no. per Old. consi. cxvj. vbi dicit quod superior non potest agere p̄ vexatione subditi, nisi cum sua interesset ipsum nō vexari: nec ē subditus pro vexatione domini, nisi cū sua interest.

concernens totum, puta cautionis, posset agi ad totum: vt consequatur id quod defecit. vt j. eo. l. Iul. §. & j. de solu. l. etiam.

2 ☞ *Quis se subscribit alicui scripturæ, an censeatur contenta in ea approbare?*

Quid si quis prius se subscripsit in schedula uacua?

3 *In instrumento debet esse signum notarij, ut faciat fidem.*

In schedulis mercatorum debet esse signum societatis.

Quis confitetur se accepisse, & promittit reddere, licet illud uerbum sit præteriti temporis, tamen non intelligitur quod acceperit dudum ante: sed tempore confessionis, & promissionis.

4 *Confessio facta in contractu inualido, an probet numerationem?*

Quid si fiat in processu nullo?

5 *Subditus duntaxat ratione iurisdictionis, uel alterius subiectionis, ut uasallus, an possit stipulando acquirere suo superiori?*

6 *Administrator alicuius, an uideatur acquirere ei cuius est administrator?*

7 *Per numerationem nostro nomine factam facilius nobis acquiritur actio quam per stipulationem.*

8 *Et qui positus est ad obligationem sibi acquirendam si non acquiritur, solui non potest.*

Stipulatio si interuenit incontinenti ante numerationē, uel post: an impediat oriri actionem ex numeratione?

9 *Inutilis stipulatio non impedit oriri actionem ex numeratione.*

Si quis in libello dicat se numerasse c. ex causa mutui, & ideo petat aduersarium condēnari, & producat instrumentum, in quo continetur numeratio, & etiam stipulatio, an debeat succumbere?

10 *Quid si in libello dixi me numerasse c. ex causa mutui, & produxi instrumentum in quo continetur tua confessio tantum, non autem attestatur notarius de numeratione facta in eius præsentia, & transactum sit biennium, uel renunciauerunt, sit exceptio non numeratæ pecuniæ?*

11 *An in una persona possit esse obligatio & actio pro sorte.*

Quod nunquam intelligatur repetitio quæ habet uitiare.

12 *Si aliquis incipit agere procuratorio nomine Titij, licet postea in sequentibus actibus non repetat illa uerba procuratorio nomine, an tamen censeantur repetita?*

Dicta in præcedentibus, an censeantur repetita in sequentibus?

Si quis promisit sub pœna aliquem non offendere, & postea offendit fratrem illius, an incidat in pœnam?

Inimicus fratris mei, an dicatur inimicus meus?

1 **§. Chrysogonus.** †Iste est famosus §. & pulcher. h. d. per liberam personam naturæ potestati non subiectam non potest nobis acquiri actio ex stipulatione, sed ex numeratione nostro nomine facta sic. Et stipulatio inutilis nō impedit actionē oriri ex vtili numeratione licet si stipulatio esset vtilis bene impediret. & q̄ stipulatur simpliciter, censetur stipulatus sibi, non alteri, licet in præcedentibus fuerit alteri stipulatus. quia non subintelligitur repetita eadē persona, maxime quæ haberet vitiare stipulationem. h. d. iste pulcher & singularis §. & famosus quem diuide in duas partes principales, qa primo ponit thema, ex quo resultant tres. q. vsq; ibi, [Ipopondit.] secundo ad quanlibet earū per ordinem respondet, ponendo in qualibet earum rationē dubitandi. licet gl. dicat q̄ in prima non ponit: sed contrarium patet ex tex. Et ista secunda subdiuiditur in tres: quia primo loquitur de actione personali oriēte ad sortem ex stipulatione & determinat quod illa nec acquiratur liberto stipulanti, nec patrono cui stipulatus est: quia stipulatio est nulla: nam sibi nō acquirit, quia noluit patrono: quia non potuit. & hoc vsq; ibi, [supereſt.] Secundo de actione personali q̄ oritur ex numeratione facta nomine patroni. & ista oritur & acquiritur patrono: non autem liberto post q̄ stipulatio erat nulla, si autem valeret, non oriretur ex numeratione, sed ex sola stipulatione. vt j. de noua. l. si ita fuero. §. fi. cū l seq. & hoc vsq; ibi, [sequēs]. In tertia in qua loquitur de actione personali oriente ex stipulatione vsurarum ad ipsas vsuras, & illa oritur & acquirit soli liberto: quia si soli videt fuisse stipulatus simpliciter stipulando, non patrono cui fuerat stipulatus sortem: nec subintelligitur eius persona repetita: maxime quia ex hoc vitiaret stipulatio, vt in primo casu sed etiam si non vitiaret: licet interdū tempus & conditio apposita in præcedentibus intelligatur repetita in sequentibus: persona tamen alterius nunq̄. Et ista regu
2 la traditur hic, & alibi. ideo tene eam menti. †In prima parte glo. in qua ponit thema. no. primo in verbo, [subscribēte]. q̄ ille qui se subscribit alicui scripturæ, censet contenta in ea approbare.
a ad quod s. d. e. pig. l. si fideiussor. §. j. & qui. mo. pi. vel hypo. sol. l. sicut. §. non videtur. quod est verum, nisi se subscribat vt testis. vt l. Titia. §. Lucia. de le. ij. Item est verum si legit & intellexit contenta in ea. alias secus. vt in l. fin. C. plus va. q̄ agitur. Et sic qui se scribit in schedula vacua, non approbat q̄ postea in ea scribent. vt no. in c. ij. de fide instru. per Inn. Item adde tertio q̄ si schedula contineret aliquid quod concerneret fauorē subscribentis, & aliquid quod concerneret odium, non censetur approbare. hoc secundo, per simplicem subscriptionem, sed requirit quod faciat de illo specialē mentionem: solum enim videtur approbare primum. ita singulariter nota. Bar. in l. Diuus. §. Item senat°. j. de falsis. Sed Ang. dicit q̄ hoc non repetit iure cautum. & respondet ad aliū tex. in quo Bar. se fundat. Item adde quod ille qui subscribit se perinde tenetur ac si totam scripturā ipse scripsisset. quo casu alia subscriptio sua necessaria non esset vt no. in l. emptor. §. Lucius. ŝ. de pac. per Bar. Ideo si statutū diceret q̄ scriptura facta manu debitoris mittatur executioni contra eū, sicut sua diffinitiua ita mitteť scriptura subscripta manu debitoris, sicut si tota es-
b sent de manu sua secundum Ang. quod no. Sc̄do † no. in ver
3 bo, [assignante.] arg. quod in instrumento debet esse signum notarij: & in schedulis mercatorum debet esse signum societis, ad hoc vt faciat fidem. facit l. fi. C. de offi. accest. Tertio no. in verbo, [accepisse.] quod q̄ confitetur accepisse, & promittit reddere, licet istud verbum sit præteriti temporis, tamē nō intelligitur quod acceperit dudum ante. sed tempore confessionis & promissionis: & hoc est vtile. vt j. colligitur secundū Bar. quia si maritus confitetur se recepisse à patre vel extraneo centum nomine dotis, quæ promittit reddere vxori, acq̄ritur actio ipsi vxori, tanquam tunc temporis receperit. Sed si probarent ista verba receptionem dudum ante factam, nō acquirent: nisi appareret consensus patris, vel extranei, quibus per prius fuerat actio acquisita. vt l. Auia. de iur. do. & ŝ. solu. mat. l. quoties. Et no. per Bar. in l. post dotē. in j. q. ŝ. sol. ma. per
4 per istum tex. † Quarto no. quia ista fuit quædam cōfessio de recepto, & fuit facta in contractu stipulationis inualido, quod non propter hoc est ipsa confessio inualida. imo probat numerationem. vt patet in ver. [supereſt,] vnde Bar. colligit quod li
c cet contractus sit inutilis, confessio tamen potest esse vtilis.
Simile habemus quod licet processus criminalis sit nullus, p̄pter defectum alicuius solennitatis, nō propterea nulla est cōfessio, imo probat maleficium vel debitum. vt in l. si cōfessus. cum ibi no. per Bar. j. de custo. reo. & in c. pisanis. de resti. spo.
5 & ibi per Io. an. in nouel. † In secunda parte glo. super j. q. sup verbo, [respondendi per liberam.] no. primo quod licet liber tus sit subditus patrono quo ad quædam obsequia: ista tamen subiectio non facit vt per ipsum possit actio acquiri patrono. sed requiritur quod quis sit subiectus ratione patriæ vel dominicæ potestatis: ista enim est maior subiectio: & idem si ratione professionis vt monachus, qui potest acquirere monasterio, in cuius est potestate cum æquiparetur seruo. vt not. In no. in c. cum olim. de priui. Subditus ergo duntaxat ratiōe iurisdictionis vel alterius subiectionis, vt vasallus, non potest stipulando acquirere suo superiori & ad hoc alle. iste tex. & eo
d dem modo ciuis d non potest acgrere reipublicæ suæ ciuitatis, licet sit ei subiectus secundum Bar. Sed d. Raph. tenet cōtrarium. quia non minor est illa subiectio quam filialis. vt in l. veluti. ŝ. de iusti. & iur. & non minus quis nascitur reipub. quàm
6 patri. vt l. j. de ven. in pos. mit. quod satis potest tolerari. † Secū do no. quod licet ille libertus esset procurator sui patroni, hoc tamen non facit vt possit ei acquirere. licet secus in tutore, vel alio legitimo administratore: vt in l. eum qui. §. Item tutori. de consti pecu. sed an saltem acquirat sibi p̄si, vt tenetur actionē cedere domino? videtur quod sic: vt in ver. seq. [ideoque in libertini p̄sona valet & c.] Bar. hic sentit quod sic, si i stipulatione suam personam expressisset: qa dixisset promittis mihi restituere patrono meo, sed si non expresit suā personā in verbo promissiuo: sed duntaxat personam patroni in verbo executiuo, dicendo, p̄mittis restituere hanc pecuniā patrono meo nec illi acquirit: quia non potest nec sibi. quia non censeť voluisse. licet enim verbum executiuum contulit in personam patroni

patroni ita censetur contulisse verbum promissum, post q̄ impersonaliter locutus est in verbo promissiuo, & sic est inutilis omnino. & ita loquitur iste tex. & etiam gl. quę incipit, [conti nēti] do. Raph. impugnat eū: quia si valeret in primo casu vt sibi acquiratur, similiter valeret in secūdo quia impersonaliter loquendo subintelligitur sua persona in verbo promissiuo nō in personam patroni: quia vitiatur vt in ver. seq. ideo dicit q̄ nec primo casu valet vt sibi acqratur, nisi sua interesit. certe de hoc est glossa ordi. j. de stip. ser. l. j. in prin. quæ hoc dicit expresse: & sic q̄n sua non interest, non refert an stipulator sit omnino extraneus. an sit procurator illius cui stipulatur: neutro eū casu acquiritur actio sibi, licet concipiat verba promissiua in suam personam, & executiua in personam domini. sed si vtraque in suā personam, tunc valeret & acquireret sibi & tenere tur cedere etiam si aliud interesse nō prętendat & ita debet in telligi gl. quæ est in l. huiusmodi. in prin. de leg. ij. & est text. j. in ver. [ideoq̄.] quia vtrunque verbum censetur collatū in suā
7 personam, post quam impersonaliter a locutus fuerat. † Tertio
a no. in verbo, [plane.] quod p̄ numerationē meo nomie factā facilius nobis acquiritur actio quàm per stipulationem: quia numeratio est actus naturalis. & stipulatio est actus ciuilis: & primus est potētior: vt no. in l. ea quæ ciuiliter. ŝ. eo. ti. Sed Bar. in l. certi condictio §. si nummos. ŝ. si cer. pe. videtur velle quod istud dicitur hic & in §. quando illius. l. certi condictio. corriga tur hodie per l. fi. C. per quas perso. no. acqui. nam cum actio mihi acquiratur ex numeratione, vt j. in ver. [supereſt]. similiter debet acquiri hodie ex stipulatione, quæ venit accessorie ad numerationem, per illam l. sed certe illa loquitur in hypotheca: quæ est accessoria. vt quia numerat nomine meo, licet acquirit actionem ex numeratione ad sortem: ita si recipit hypothecam & obligationem bonorum, acquirit mihi hypothecam: sed sic illa stipulatio non est accessoria, ideo æquè principalis. quod patet: quia si valeret: non oriretur actio ex numeratione, sed ex ipsa stipulatione tanquam solēnori & validiori contractu: vt patet in se. ver. [supereſt]. j. de nouat. l. & si ita fuero. §. fi. cum l. se. secundū. Bar. & Ang. & sic non est verum quod corrigatur. Est autē speciale in mutuo secundū doct. vt ex numeratione facta acquiratur nobis actio, p̄pter ius frequentiam sed mihi aliter visum fuit hoc est verum in quacunque numeratione: vel solutione nomine meo facta. vt dixi in d. §. nummos. per l. licet. de iure do. acquiritur nobis etiā ignorantibus, reuocabiliter tamen: quia si ratum nō habemus, fingitur nunquam acquisita: vt in l. proinde ŝ. cer. pe. & tamē ex receptione meo nomine facta non acquiritur nobis dominiū vel possessio, nisi p̄cesserit mandatū, vel ratū habeam. vt no. in l. si ego. de nego. gest. sed difficile est videre rationē diuersitatis. Et si non habemus ratum, in casu isto actio non acquirit ipsi numeranti. vt l. absentis. C. si cer. pe. quod autē hic dicitur [vel suam vel nostram.] dic quod q̄n suam, statim nobis actio acquirit, quia mutuū statim efficit, cū transferat dñiū quia pōt sed si nostram, demum secuta cōsumptione vel ratihabitione,
8 quia prius dñiū nō trāstulit. vt l. id q̄ nostrū. de iure. † Vltimo no. in ver. [sed quod.] q̄ ei q̄ positus est ad obligationē sibi acquirendā si nō acgrit, soluí nō pōt. sic. j. e. l. si duo. & ŝ. e. l. cū q̄ §. sibi. & hic in ver. [supereſt.] dum tex. dicit, [ipse qui contraxit.] exponē. i. patronus q̄ cōtraxit p̄ liberū. Et no. ex illo ver. q̄ qn̄ p̄ suā numerationē interuenit stipulatio incōtinenti ante vel post, impedit oriri obligationem ex numeratione, qn̄ in cōtinēti nō fuit sup cōtractu q̄ cōsensu celebrat. vt l. societatē. §. pro socio. Et istum arti. plene pulchre & subtiliter examinat
9 Bar. in l. singularia ŝ. si ces. pe. † Item no. q̄ inutilis stipulatio nō impedit oriri actionē ex numeratione p̄ primū dictū dicit Bar to. q̄ si qs in libello diceret se numerasse centū ex causa mutui & iō petit aduersarium cōdēnari, & p̄ducet instrm, in quo cō tineretur numeratio: & etiam stipulatio, deberet succumbere qa egit ex numeratione tāq̄ ex ea orta sit actio, cum nulla orta sit, & nō egit ex stipulatiōe ex qua est orta: post q̄ de illa mē tionē nō fecit sed si in libello dixisset se mutuasse cētū, tunc qa mutuū aliud est ciuile aliud naturale: istud verbū posset verificari in stipulatione p̄ quā cōtrahit mutuū ciuile. vt l. ij. in fi. ŝ. si
10 cer. peta. & deberet obtinere. † Ex secundo dicto dicit Bart. q̄ si in libello dixi tibi me numerasse centum ex causa mutui, & produxi instrumentum in quo cōtine a tur tua cōfessio tantū, nō autē attestat notarius de numeratione facta in eius p̄tia, debeo obtinere si transactū est biennium, vel renūtiatū est exceptioni nō numeratæ pecuniæ: qa ista cōfessio, p̄bat verā numerationē: vt colligit hic iuncto princi. §. vbi patet q̄ solā cōfessionē cōtinebat scri b ptura. sed contrarium tenuit Spe. quē bar.
b nō alle. in ti. de testa. §. j. ver. sed pone egi b sed dictum magis placet, de quo ēt tetigi in l. j. §. si qs ita. ŝ. eo. nō tñ debeo agere ex c confessione: vt si dicerē quod tu fuisti confessus recepisse à me cētū mutuo quare pe d to cōdenari, & debeo subscribere vel videor intentasse actionē ex cōfessiōe oriē tem, cū tamē nulla oriat. Et hoc voluit Nico. ma. in quadā disputatione quam refert Io. an. in d. ver. sed pone egi, sed vide quæ dixi in d. §. si quis ita. vbi Bar. hoc videtur
11 sensisse, licet nō alleget ea q̄ dixi. † In vlt. parte no. mirabile, q̄ in vna p̄sona pōt eē obligatio & actio p̄ sorte vt erat hic in p̄sona patroni ex muneratione: vt in versi-

¶ Impersonaliter. Clarius vide quæ i hoc arti. dicuntur p̄ Lud. ro. cōs. cccexlj. vbi ponit vnam sal ua Bar. & pro ea alle. text. singularem. vide ēt p. d. Frā. cur. cons. xlix.

¶ Sed pone egi. Adde q̄ Bald. consi. lij. & ccij. Ang. consi. xlix. & cōsi. clv. simpliciter sequitur dictum Spe.

¶ Vitiare. Adde q̄ Sig. cōsi. clxxxiij.

¶ Alteri Adde q̄ Bal. consi. cxxxvj. j. li. tenet q̄ occidens fratrem domini feudi odio ipsius, priuatur feudo. & q̄ talis occidens pōt de curiali foro banniri. et in executione sniæ criminalis sibi feudū auferri per c. ius ti. de illo qui interfe. fratrē domini sui.

præced. & in persona alterius, puta liberti obligatio & actio pro vsuris, quā tñ tenet cedere patrono. si & principalis pōt eē in p̄sona vnius, & hypothecaria in p̄sona alterius, cum poterit cedi hypothecaria sine principali. vt no. in l. vsucapio. C. de pignō. Et plene no. p̄ Bar. in l. fideiussor obligari. in prin. j. de fideiusso. Secūdo no. quod nunquam intelligitur repetitio quę
c haberet vitiare c vt ŝ. de le. j. l. si quis à filio. † Tertio no. inquātū
12 dicit q̄ cogitur eā cedere q̄ licet nō subintelligatur p̄sona patroni in qua substātiet obligatio, subintelligitur tñ qualitas in persona liberti, vt censeatur, p̄curatorio nomine patroni stipulatus vsuras: alias non tenereť cedere. Et ideo dicit Bar. quod si aliquis inceperit agere, p̄curatorio nomine titij: licet postea in sequentibus actibus nō repetat verba illa procuratorio nomine, censentur tamen repetita, cautius tamen est secūdū. ŝ. q̄ dicat in prin. se agere velle procuratorio nomine talis & non poterit obijci de isto tex. in fi. quod p̄sona extranea nō subintelligatur repetita. Vltimo vide hic pulchrā distinctionē, q̄ dicit Bar. super isto arti. an dicta in præcedentibus intelligantē repetita in seq. Item Dy. inducit istū tex. in fi. q̄ si quis p̄misit sub pœna aliquē nō offendere: & postea offendit fratrē illius, q̄ non incidat in pœnam: qa nō subintelligit persona fratris. Bar. dicit q̄ hoc ideo, quia iniuria facta vni fratri nō censetur facta alteri, d quia non est de personis enumeratis in l. j. in fi. cū d l. se. de iniurijs. & hoc no. ad quæstionē, an inimicus fratris mei dicatur inimicus meus: & facit q̄ fic. l. j. cū seq. de libe. cau. Sed in contrariū facit dictum Bar. hic. et vide quod no. Bar. in l. iij. §. si tutor. de susp. tu.

§. Si ita stipulatus.

Inutilis stipulatio pœnalis non reddit inutilē stipulationem sortis, nec ipsam nouat. h. d. sicut ŝ. eo. l. si ita stipulatus fuero te sisti. hic non sunt alia. LEX CXXVI.

SI pupillus. Interpellatio quę nō cōstituit principalē in mora, nō nocet fideiussori. h. d. In tex. ibi. [stichū, p̄mittat.] dic ex qua p̄missione si erat doli capax, fuit naturaliter tantum obligatus. vt ŝ. de noua. l. j. cum ibi no. sed si non erat doli capax nec naturaliter, fideiussor aūt datus ab eo in primo casu tenetur ciuiliter & naturaliter quousque viuat seruus, p̄missus, vel post eius mortē interueniēte sua mora: vt in fin. huius l. sed mortuo seruo sine mora pupilli & etiam fideiussoris. liberareť pupillus a naturali obligat. & fideiuss. a ciuili & natura. & hæc est intētio hui°. l. In tex. ibi. [post morā.] id est post interpellationē, quæ solet cō stituere quē in mora sed nunc cōstituit, qa pupillus nō erat efficaciter obligatus. & sic nulla contra eū erat petitio: ergo nulla mora. vt j. sequitur. quod semper alleg.

2 ☞ *Quando sunt duo res credendi, an duæ sint obligationes diuersæ?*

Soluto facta contemplatione unius obligationis, an tollat aliam si ambæ sint contrariæ ad eandem rem uel quantitatem?

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 *Si in alternativa stipulatione non teneat obligatio nisi in vna, an dicetur simplex?*
4 *Posita vel inducta ad vnum effectum an possint operari contrarium?*

LEX CXXVII.

1 SI duo rei. †Persona vel res posita in obligatione si obligatio in ea non contrahitur sibi vel de ipsa solutione fieri nõ potest. h. d. Præmitte q si sunt duo rei credendi, solutio facta, vni liberat soluentem ab altero. vt j. tit. j. l. ij. sed hic qñ vterq; vtiliter stipulatus est. et h. d. ista l. quia solutio non est facta cõtemplatione illius obligationis, quæ valida est: sed alterius inualidæ: & sic non tollit illam ipso iure: nec ope exceptionis. Itẽ præmitte q si duæ res alternatiuè promittunt, vtraq; est in obligatione: sed si altera soluat, soluens ab vtraq; hoc verũ si tenet oblatio ĩ vtraq;: sed si in altera tantũ, qa altera erat stipulatoris tempore stipulationis: tũc licet desinat esse sua, & redeat ad p̃missorẽ, non põt p̃missor soluere inuito creditore, qa illa stipulatio censebat potius simplex, & nõ cõtinere nisi alterã, quæ non erat stipulatoris: & sic solueretur vna res pro altera. qđ esse non debet. vt l. ij. §. j. §. si cer. pet. & hæc est intentio huius l. In tex. ibi, [non recte soluitur.] s. quantũ ad hoc vt soluens liberet ab altero. †In tex. ibi, [sed suæ oblationis.] & sic patet q quãdo sunt duo rei rei credẽdi, duę sunt obligationes diuersę. Sed cõtra. j. ti. j. l. iij. §. fi. Sol. vt ibi in gl. Itẽ not. q solutio facta cõtemplatione vnius obligationis non tollit alterã, licet ambæ sint contractę ad eãdem rem vel quantitatẽ. Sed contra: q imò tollat vel ope exceptionis, vel ipso iure, secundũ ea quæ habentur. in l. modestinus. j. de sol. & l. papi. s. mã. Sol. ibi ambæ erant validæ, quo casu si vna sit principalis, altera erit accessoria. & si soluatur pro accessoria, tollitur principalis ope exceptiõis. Sed si soluatur pro principali, tollitur accessoria ipso iure: si verò vtraq; æque principalis, tunc ambo tollunt ipso iure vt patet ex illis ll. & l. stichum. §. si mandato. de sol. hic quando altera erat inutilis, & eius contemplatione facta est solutio. vnde nõ tollit nec ipso iure, nec ope exceptionis. †In tex. ibi, [nõ recte soluitur.] dic q gl. contra hoc opponit. de l. qui decẽ. §. stichum. de sol. & nõ bene soluit: dic ergo qđ hic loquit in alternatiua stipulatione, in qua, si non tenet obligatio in vna de alternatiuis nõ dicitur alternatiua stipulatio in effectu: licet fuerit quo ad cõceptionẽ verborũ: sed dicit simplex: & sic est perinde ac si vna tãtũ fuisset deducta in stipulationẽ: sed si ita fuisset, nec posset altera, p illa soluí per rationẽ quã. s. dixi. quia aliud pro alio soluí nõ potest credere inuito: ibi verò loquitur in obligatione generis, in qua nulla species est in obligatione, sed quælibet species est in solutione. quę tamẽ soluí poterit, licet ergo vna species nõ poterit soluí tempore stipulationis, quia erat stipulatoris: adhuc tamen remansit stipulatio in eadem qualitate generis: ideo si postea desinat esse stipulatoris, & redeat dominiũ ad p̃missorem, poterit illam soluere inuito creditore, si habet electionẽ.

4 †In tex. ibi, in fi. [qa vtraq; res ad obligationẽ ponitur nõ ad solutionẽ.] & sic no. q posita inducta ad vnũ effectũ non operat aliũ diuersum. posita q nõ sit cõtrarius. sicut nec cõtrariũ: vt in l. legata inutiliter. de leg. j. & l. cum talis. §. fin. de condi. & demon. Sed cõtra de illa secũda si non valet quod ago vt ago, valet vt valere potest. in l. si tam angusti. s. de serui. Sol. ibi ille effectus secundũ quẽ potest valere non erat animo alius, sed cõprehendebatur sub alio secundum quem non potest valere: puta iter sub seruitute viæ: quæ non in plus se habet, & continet cõmoditatẽ itineris: hic verò erat animo alius, & sub alio non comprehẽdebatur: nam aliud est obligatio, aliud solutio. quod ergo ponitur ad obligationem si ad hoc non valet, nec etiam valet quo ad solutionem. vt in l. eum qui. §. qui sibi. s. eo. & in §. Chrysogonus. circa medium in ver. sed quod patrono.

LEX CXXVIII.

SI quis ita stipulatus. Ad veritatem copulatiuę regrit cõcursus vtriusq; copulati: sed ad veritatẽ disiunctæ sufficit alteram partem esse verã. h. d. Et primũ dictũ procedit qñ copulãtur ad vnũ effectum: sed si non respectiuè ad aliud, sed quodlibet per se, tunc ponitur continuatiuè: & in quodlibet de copulatiuis verificatur. vt l. j. s. de insa. quod dic vt plenè per Bar. in l. si is qui ducenta. §. vtrum. de reb. dub.

2 *An sit verum indistinctè quod quando pater stipulatur filio aliquid quod consistat in facto, stipulatio sit inutilis quatum ad hoc vt acquiratur patri?*
3 *An sit verũ indistinctè quòd si stipulatur aliquid cõstitẽs in dando, acquiratur ipsi patri?*
4 *Quid si pater stipulatur domum fieri in solo filij, vel in solo patris?*

LEX CXXIX.

1 VOd dicitur. Si pater stipuletur filio in potestate illud qđ sibi acquireret si filius fuisset stipulatus, valet stipulatio, et habet perinde ac si filius patris fuisset stipulatus. Si verò illud qđ patri nõ acquireret si filius sibi ipsi stipulatus fuisset, tunc patri non acquirit. Si verò filius stipulatur patri, tunc indistinctè sibi acquirit: etiã si sit tale quod si filius fuisset sibi ipsi stipulatus, patri non acquireret. h. d. in effectu, et est difficilis et subtilis in sui materia. Stat ergo differentia an filius stipulet sibi ipsi, vel stipulet patri: nã primo casu si illud q stipulatur sibi, acquireretur patri: vt si cõsistat ĩ iure: tũc eodẽ modo acquirit si pater illud idem stipulat filio, ac si ipsemet filius fuisset sibi ipsi stipulatus, sed si sit tale q non acquireretur patri: vt si cõsistat in facto cohærente personæ filij. & explicando per eũ: vt instit. de stipu. seruo. §. sed cum factũ. & l. si id quod. j. ti. j. tũc si pater stipulat filio, acquirit ipsi patri: qa perinde est ac si ipse filius fuisset sibi ipsi stipulatus: quando aũt filius non stipulat sibi ipsi: sed stipulat patri: tũc indistinctè acquirit patri, etiã si sit tale q si fuisset stipulatus sibi, nõ acquireret patri, vt factũ sum: nam tunc nõ stipulatur patri factum ipsius filij sed factũ ipsius patris, vt liceat patri ire agere: & aliud est factũ patris. In tex. ibi, [vtiliter stipulari.] s. quantũ ad hoc vt valeat stipulatio, & acquirat ipsi patri, perinde ac si ipse filius stipulatus fuisset, qa stipulatio patris fingitur esse stipulatio filij, cũ censeatur eadem persona. l. fi. C. de impu. & hoc patet ex seq. dũ dicit, [quasi sibi.] s. filio. ille. s. filius stipulet. vt sicut si verè stipulatus esset acquireret patri, & ita si fictè videat stipulatus & vtroq; casu dicta obligatio & actio primo loco acquirit ipsi filio & eodẽ instanti facit transitũ ad patrẽ: & nihil remanet penes filium: vt not. per Bart. in l. cum filio. de leg. j. licet Ang. hic secundũ Iaco. de are. videatur dicere q directa remaneat apud filium. quod falsum est. vt instit. p quas perso. no. acqui. licet emi in aliis hoc procedat non suppositis nostrę potestati, in casibus in quibus possunt nobis acquirere actionẽ, vt acquirãt vtilem, & apud eos remaneat directa: de quibus casibus tetigi in l. stipulatio ista. s. e. §. alteri. nõ sic in his qui sunt in nostra potestate. alias non esset differẽtia. cum tamen leges magnam videant facere. In textu ibi, hoc in his verum est. q. d. tunc est verũ q ex facta stipulatione filij acquirit patri: quãdo ex vera acquireret. quod qñ sit. j. ostendit. sed si ex vera, nõ acquireret: nec etiã ex ficta interposita per patrem, quę fingitur esse filij. vt in ver. [alioqn.] ne plus operet fictio quã veritas. vt in l. qui ad certum. s. loca. In tex. ibi, [inutilis erit stipulatio.] s. quãtũ ad hoc vt pater possit ex ea agere, vt sibi liceat tenere, ire, vel agere: tãquã si factũ suum reputet idem cum facto filij, sed bene est vtilis quantũ ad hoc vt ipse pater possit agere, vt liceat ipsi filio tenere, ire vel agere, si interest ipsius patris hoc fieri: & ita vóluit gl. sing. in §. sed cum factum. instit. de stip. seruo. quã omnino vide: non dico vt ipsi filio acquirat actio: & penes eum remaneat. quod isto iure esse nõ poterat: & ita intelligit gl. super verbo, [tenere.] quam ita declara. licet Bar. videatur dicere q imò acquirit filio vtilis per l. si quis operas. de ope. libe. & per l. quodcunq; §. j. s. eo. sed aliquando esset filius sui iuris: & sic posset penes eum remanere alias competit ipsi patri, non vt ipse pater potest agere, sed vt ipse filius. Et ita etiam videtur intelligere dominus Raph. licet obscurè loquatur: & quia difficultas huius l. malè declaratur per doct. pro eius declaratione vt gl. melius tibi liqueat: quæritur in ea de tribus. †Primò vtrum sit verum indistinctè id quod hic dicitur in ver. [alioquin.] quòd quando pater stipulatur filio aliquid quod consistat in facto, stipulatio sit inutilis quãtum ad hoc vt acquiratur patri. Glo. quod nõ. sed tunc est verum quando stipulatur factum explicãdum à filio: secus si explicandum à tertio in personam filij: vt rem tradi filio: nam in hoc idem est quod in stipulatione dandi: qa res tradita potest ad patrem peruenire. Barto. contra hoc opponit de l. stipulatio ista. §. hi qui. ver. cum verò. supra eodem. vbi erat explicandum à tertio, & tamen reputatur stipulatio meri facti, vt non acquiratur patri: ideo ipse dicit non esse fiendam differentiam, quã facit gl. sed aliam, an sit factum cohærẽs personæ

personæ filij, & tunc non acquiratur patri siue veniat ad explicandum per filium. vt hic, siue per alium ergo filium. vt ibi si stipulatur quod tertius non impediat filium ire agere, & non poterit pater ex hoc agere vt non impediat seipsum: sed si nõ cohæret personæ filij, tunc à quocunq; veniat explicandum, est idem quod in stipulatione dandi, vt acquiratur patri.

5 †Secundo quæritur an sit verũ indistincte quod si stipulatur aliquid consistens in dando acquiratur ipsi patri & respondet quod non, sed solum est verum eo casu quo si filius fuisset stipulatus sibi, acquireretur patri: puta ex cã profectitia, ex qua hodie si filius stipularetur sibi, acquireretur patri. quia in profectitijs nihil est hodie immutatum. Sed si ex tali casu ex quo acquireretur ipsi filio, & non patri, vt ex castrensi vel quasi tã olim quã hodie: tunc si stipulatur filio, non acquiritur ipsi patri per rationem quam supra dixi, ne plus operetur ficta stipulatio filij quàm vera. Et si stipularetur ex causa aduentitia ex qua huius filius stipulando sibi non acquirit patri proprietatem, sed vsumfructum: eodem mõ, si pater stipulatur filio: nõ acqrit sibi nisi vsumfr. sed acquirit filio proprietatẽ & vsumfructum: in castrensi vel in aduentitio proprietatem. Gloss. hic sentit quod sic dum vult quod in aduentitio acqrat sibi vsumfructum: nam hoc esse non potest nisi etiam filio acquirat p̃prietatem. cum non debeat habere vsumfructum nisi de bonis filij. Sed Ange. dicit hic contrarium & miror. quia nõ bene intellexit nec considerauit: dicit enim quod filius in illis habetur vt extraneus, & quando pater stipulatur filio vt extraneo, nihil sibi acquirit. vt no. gl. in l. si tibi. §. si pactus. s. de pact. sed male loquitur: nam si pater stipularetur filio emancipato, acquireret sibi vtilem actionem. vt s. e. l. quodcunque. §. j. & tũ est vt extraneus, quia omnia acquirit sibi: non patri: nec ob. cõtrariũ: nã aliud est dicere q filius habeat vt extraneus quantũ ad hoc vt sibi quærat, & nõ patri: vt in casibus prędictis: aliud est quod pater stipulatur sibi vt extraneo: nam tunc est hoc qñ merita filij sunt impensa patri, & pater mouetur ad stipulãdũ filio propter dicta merita, non propter filiationem: quia idem faceret si esset quidam extraneus qui talia impendisset. & tũc loquitur gl. in contrarium alleg. Sed quando merita filij non sunt impensa patri: licet sint impensa cuidam tertio qui mouetur ad promittendum patri propter merita filij, tunc pater non mouetur propter merita, sed propter filiationem, licet promissor moueatur p̃pter merita: & sic stipulatur sibi vt filio, & p cõsequens quærit sibi vtilem actionẽ p eandem gl. q̃ est in §. fi pactus. & istud declarat. l. istam. & dicitur illud aduentitiũ, qa p̃uenit propter merita filij, & patri acquireret vsufructus, filio vero proprietas. †Tertio quærit quid si pater stipulat domum fieri in solo filij, vel in solo patris? gl. tenet quod acquiritur patri. sed hoc est verum quando in solo patris traditi forte si filio in peculium: sed quando in solo filij, non potest acquiri patri proprietas ædificij quæ cedit solo quod non est suum, acqretur ergo actio vtilis ipsi filio, & etiam patri posset acquiri directa si sua interest peculiariter ibi ædificare sicut si in solo cuiuslibet extranei: vt s. e. l. stipulatio ista. §. si quis insulam.

Vltimo recollígendo hanc materiam debes scire quod pater potest stipulari filio altero de quatuor modis: primo tanquam subijpsi patri, & vt sibi acquiratur. & hoc casu loquitur ista l. vt valeat. & vt acquiratur sibi eo casu quo si filius esset vere stipulatus, similiter acquireretur patri. vt ex causa profectitia: & quando non consistit in facto cohærente personæ filij, vt in dicto casu, penes filium nulla remanet actio etiam directa, sed acquiritur patri: sed si id quod consistit in facto cohærente personæ filij, licet ex causa profectitia, quid iuris sit supra declarauí. quia similiter apud filium nulla remanet actio. nec pater potest agere pro facto suo, sed bene potest agere pro facto filij, si sua interest. Interdum stipulatur filio vt filio, nõ vt acquiratur ipsi patri: sed ipsi filio. quod contingit quando stipulatur in aliquo casu in quo olim poterat acquiri filio, & non acquirebatur patri. vt in dote vt in l. Pomponius philadelph°. supra, familiæ erciscund. vel in castrensi vel quasi castrensi peculio vel etiam hodie in aduentitio quo ad proprietatem. & non mouetur ad hoc faciendum propter merita sibi impensa per filium: sed solum ratione filiationis vel si filius erat emancipatus: & sic omnia acquirebat sibi: & tũc a pater stipulãdo filio acqrit illi vtilẽ actionem. l. vxorem §. testamento. de le. iij. & l. quodcunq; §. j. s. e. & §. si qs ita. & q no. in l. pactum. & l. pater. C. de pac. do. & l. cum dos. e. ti. ff. & per gl. in d. §. si pactus. Interdum stipulantur extraneo: quãdo mouetur propter merita a sibi impensa per filium: & tunc gl. in d. §. si pactus. & Barto. & Ang. hic videntur tenere quod nulla obligatio acgritur filio quia tunc stipulatur sibi vt penitus extraneo, cui nullam posset acquirere. do. Rapha. refert vnum dictũ bal. in d. §. si pact°. quod multum placet. quod ímo multo fortius acquiratur ísto casu vtilis actio: qa nõ debet esse filius deterioris cõditiõis p̃pter merita q̃ impẽdit patri quæ si non impẽdisset propter solam filiationem: quia hic concurrunt filiatio & merita. illud q dicitur in §. si pactus. in tex. & gl. quod non valet pactum. intelligę quo ad directã actionem: sed bene valet quo ad vtilem vt in iurib° s. alle. Quarto & vltimo mõ stipulat pater filio vt hæredi: & tunc si hæres, acquiritur sibi directa & ille est casus in l. auus. s. de pac. Quid autẽ sit in dubio: dic vt no. in d. §. pactus. & hic per Bar. quẽ vide in quibusdam alijs quæ ipse tangit, sed confuse, quæ melius tibi liquẽt ex prædictis.

LEX CXXX.

IVlianus. Persona hæredis promissoris in his q̃ contra hæredes transeunt, superuacua adijcitur in stipulatione. l. deo licet tantum vnus fuerit nominatus, omnes tenentur. h. d. cõcor. l. eũ qui. §. te & Titiũ. s. e. Illa tamẽ loquitur in stipulatione dandi. sed ista in stipulatione faciendi vel non faciendi: & sic ex parte promissoris nõ est differentia inter istas obligationes: secus ex parte stipulatoris. vt j. e. l. continuus. in fi. & ibi plene per Bar. & ista materia. In tex. ibi. si prohibeat. s. ipse Titius: et idem si quilibet aliorum prohiberet alias ex prohibitione facta Titio ipse solus teneretur arg. l. in depositi. s. depositi.

2 *Si deficit aliquod ius, an agetur ad illud quod deficit: an ad totum ut illud quod deficit consequatur?*
3 *Fundum mihi à te uenditum, & pro quo de euictione promisisti si donasi Titio, & ab eo euincatur, an potero contra te agere de euictione, & an ipse Titius poterit?*

§. qui fundum. Qui tenet ad dandũ, si det adiecto & de euictiõe nõ caueat, potest cõueniri à principali creditore, ac si non reddidisset, vt cõsequat cautionẽ si sua interest: quia posset ab adiecto repetere. alias secus. h. d. In tex. ibi, [quamuis Titio traditus sit.] Iubaudi & etiam dominium trãslatum sit. quia tradens erat dominus. & sic no. singulariter q ille qui tenet ad dandũ, licet det, nõ liberatur nisi de euictione caueat: quia adhuc posset euinci p hypothecariam vel seruianam actionem. vt l. si rem meam. j. de sol. & hoc siue teneatur in genere: vt in l. cum qs. §. si hominẽ eo. ti. siue in specie. vt hic. & probatur in l. fi. in fi. de condi. ob cau. & si facit ista duo, quia dominium transferat, de euictione caueat, liberat ab obligatione qua tenebatur dare. Et si postea res euincatur per hypothecariã, in illam non reincidit: sed contra eum agitur ex cautione. Si autẽ dat, & non cauet, põt conueniri ac si non dedisset. vt hic. & d. l. si rem meã. & vide bar. in d. §. si hominẽ. in fi. sed cũ quis tenetur ad tradendũ, tunc distinguitur an in genere: & id, an in specie, & tunc aut ex onerosa causa: & idẽ, vt teneatur cauere de euictione. aut de causa lucratiua: & tunc secus. Item no. per Bar. in l. si à substituto. §. fi. cum. l. seq. s. de le. j. vbi omnino vide. In tex. ibi, [petere fundũ potest.] dic non vt ipsum consequatur. cum habeat: sed vt consequatur cautionẽ de qua sequitur, & sic vnum petit, & aliud consequitur. Sed quare non agitur directo ad cautionẽ omissam? Respondeo, quia contractus est stricti iuris: et in eo non venit iure actionis nisi illud quod in eo fuit deductũ, sed cautio deducta non fuit: & sic venit duntaxat officio iudicis mercenario: quod per se non potest intentari, ideo conseruatur actio ex stipulatione ad ipsum fundũ, & poterit stipulator cautionẽ cõsequi, alias non posset. facit l. ij. Item Iulianus. de eo q certo loco. sed si contractus esset bonæ fidei, vt emptionis, tũc facta traditione & omissa cautione ageret recta via ad ipsam cautionem quæ venit iure actionis. vt in l. excepto §. hi. de acti.

¶ Merita. vid hic q Alex. qui in aliquibus reprehẽdit hũc Doctorem, & ea q hic scribit Alex. vide eius cons. viij. iij. lib. & cons. xliij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Cōpetentibus, qd operet translatio iurii in donatariū, vide Fran.de Are. consi.xxvij. Sign. cōsi. clxxv.

2 empt.& in l.ij.de euict. † Quid si deficiat aliud ius, an agat ad illud quod deficit, an autem ad totū: vt illud quod deficit consequatur, distingue vt hic in gl. sed plenius dic q̄ aut deficit pars quota, & agit ad illā tantum: quia in illa tantū durat obligatio & actio. vt j.de solu. l.si stipulat⁹.§.aut deficit pars integralis vt vsusfructus & tūc idem: vt agatur ad illud tantū. non tamen ex eo q̄ in illo tantū durat actio & obligatio, imo durat in totum. vt ſ.eo.l.si stipulatus fuero.§.j.in fi. & ibi dixi. et ideo hoc dixi per l.si nō sortē. §.fi.de condi.inde. aut nō deficit pars quota, vel integralis: sed aliud ius: & tunc aut est tale per quod pōt tota res aduocari: vt quia erat alteri obligata, & tunc si est contractus stricti iuris agit ad totum ac si datio vel traditio facta non fuisset: vt d.l.si rem meam.ſ.de ſol. aut bonæ fidei: vt emptionis: & tunc ad nihil agitur: sed expectaſ q̄ euincatur. dum tñ cautio fuerit prestita: nam sufficit venditorem tradere, de euictione cauere, vt liberet ab obligatiõe qua teneē tradere, licet res poterit euinci: quia non pōt euinci nisi secuta euictione. vt in l.habere licere.de euict. si verò erat tale ius propter qđ res tota non poterat euinci, sed q̄ de soluto diminuebat: vt qa tradit̃ res deteriorata, vel cum seruitute cū deberet tradi libera, tūc si tradẽs tenebaē ex cõtractu bonæ fidei, pōt cõuenirí vt tradat, aſi non tradidiſſet, vt conſequaē qđ deficit. vt l.iij.ſ.ſi reddita.ſ.cõmo. Idē si stricti iu. sed habebat instar bonæ fidei. vt l. huiusmodi. §.ẽdes.de leg.j. Idẽ si actio erat arbitraria ratione loci. vt l.iij.§. Itẽ Iuli.ſ.de eo qđ cer.loc. Extra istos casus agitur actione de dolo, vel in factū. vt. C.ad exhib.l.exhibitionis.& ibi vide qđ no.Cy.& etiã qđ no.in l.eleganter.§.non solū.ſ.de dolo, et est articulus difficilis, qui tibi patet per prędicta. vide istud q̄ no. Bar.in l.qui sibi.j.de ſo. In tex.ibi, [nam inter eius.] ſ.cautionẽ de euictione præstari qñ cõsecuturus est rẽ traditã ab ipso adiecto per adiectionem mandati: vt sequiē, & sic no. Et ad hoc semper alle. q̄ adiectus in stipulatione ad solutionẽ recipiendã, dicitur q̄ curator stipulatoris, & teneē actione mandati rẽ quã recipit restituere: & hoc est verū si præcesit mãdatū, vel fuit presens tẽpore stipulationis, alias dicit neg. gest.& q̄ illā actionẽ pōt cõpelli ad restituendū: non ergo recipit ad suã vtilitatẽ, & nihilominus non potest stipulator ipsum reuocare inuito q̄missore: q̄ cum habeat facultatẽ illi soluẽdi ex forma stipulationis, nõ pōt sibi auferri. vt j.de sol. aliud. secus si ex post mandaret q̄missori q̄ illi solueret: nam posset mãdatum reuocare. vt l.fi.eo.tit. & l.si cũ Cornelius. hæc tamen vera nisi fuisset stipulatus hoc modo mihi aut Titio cui voluero: quia tunc Titius non est q̄ prie adiectus, nec recipit ad vtilitatẽ meam, sed suã: vt.ſ.e.l.liber homo.§.fi.secundū intellectū do. Rapha. ibidẽ. qđ dic vt ibi dixi. † In tex.ibi, [traditione protinus reum liberari.] & sic nõ pōt cõueniri à stipulatore ad iq̄m vt caueat: quia non interest sibi cauere, cum fundus sit penes donatariū remansurus, etiam si à donatario euincat: vt hic colligit. per q̄ determinaē qõ. Si mihi vendidisti fundū, & de euictione promisisti, & ego ipsum fundū donaui Titio, licet euincatur à Titio, nõ agã cõtra te de euictiõe: qa nõ teneor Titio de euictione: aſs secus. vt si donatio incepisset a q̄missione si sibi vendidissem. Et hoc voluit gl. in l.si pro re pupilli.§.j. de euict. Nec etiam ipse donatarius agere poterit contra te, nisi ego donassem sibi rem cum omibus iuribus & actionibus mihi competẽ

3 tibus[a] occasione illius, quo casu nõ ego sed ipse agere posset, & recta via sibi denuntiare vt probatur in l.si res.ſ. de euict. Ideo notarij in instrumentis semper apponunt dicta verba: et etiam pinguiora. quod est vtilissimum, vt videtur circuitus: alias cum sibi etiam tenear de euictione, non ageret ipse de directo contra te, & ego tibi, & contra te. Et tene menti, quia quotidiana sunt.

a ¶ Bartolus cuius ætatis erat quando incepit audire leges, & doctoratus fuit. Bartolus audiuit leges sub Cy. Perusij. & Bononiæ disputauit, & repetuit sub Ia. But.

3 Sufficit de facto fieri ad cautationem pœnæ quando non potest fieri de iure, & an etiam sufficiat ad faciendum quem incidere in pœnam? & nu. 4.

Quid ad conſequendam actionem?

4 Exhæredatio an cadat in extraneos?

5 Qui filiū adoptatū expulit de domo, vel nihil sibi reliqt. an dicatur eū tractare, vt filiū?

6 Quid ſi pater vellet filio dare alimenta extra domum?

8 Si filius vellet à patre recedere, & vellet q̄ pater daret sibi & familiæ suæ alimẽta extra domum, & petat sibi restitui dotem vxoris: an pater cogatur hoc facere?

7 Potest quis ſe obligare alicui ad tractandum aliquem tanquam filium, etiam extraneo? & an possit ſe obligare ad recipiendum eum in filium adoptiuum?

Ciuitas potest ſe obligare ad tractandum aliquem vt ciuem: non tamen efficitur ciuis.

8 Pater qui filiū emancipauit, vel exhæredat etiam iniuſte, dicitur ipsum tractare vt filiū.

9 Si communitas quæ recepit aliquem fœneratorem, & promisit eū tractare vt ciuẽ posteà faciat vnam legem ſpecialem contra eum quod non possit conuenire suos debitores vſque ad biennium, an videatur feciſſe contra promiſſa?

10 Pater an possit filium inuitum emancipare?

11 Qui promisit filium emancipare ſi exhæredat, an incidat in pœnam?

12 Ille qui succubuit in principali, nõ potest cũ in pœna petitur replicare q̄ iniuſte succubuit.

LEX CXXXI.

1 Videam cum filium. † Qui promisit alíquem tractare vt filium sub pœna si ipsum emancipare vel exhæredare tenetur de iure, vt quia datus erat sibi in adoptionem, & sic cadebat in eo emancipatio & exhæredatio. siue de facto, vt quia non erat datus in adoptionẽ, & sic non cadebat: Item siue iuſtẽ siue iniuſtẽ, non videē facere contra promissa: ideo non incidit in pœnam nisi specialiter promisisset etiã ista nõ facere, quia tunc incideret si faceret sine iusta causa. si verò expellit ipsum de domo, vel in testamento prætereat, tunc videē cõtra stipulationem facere, & in pœnam incidit siue illum adoptauerat, siue non. hoc dicit ista mirabilis lex cuius casus alibi nõ

2 reperitur: & refert Bar.† q̄ quidam frater Pet.de assisio, q̄ docuit ipsum grãmaticalia, postea constituxit quendam locũ piũ Venetijs, qui vocabatur locus pietatis, vbi reperiuntur infantes expositi & quod ipse multos de illis infantib⁹ postquã creuerãt tradidit diuersis personis, cum publico instrumẽto q̄ deberent eos tractare vt filios, & non aliter: vnde ipse quærit de pluribus quæstionibus circa hoc, qualiter dicantur tractari vt filij, & qualiter nõ: & hinc sumpta occasione narrat quo anno suæ ętatis incepit audire leges, scilicet in xiij. anno. ſ.ſub dom. Cyn. Perusij. & in xx. anno. Bononiæ sub lac. Bu. disputauit & repetijt. & in xxj. doctoratus est: & tanquã gratus filius nõ saturatur bonũ dicere de illo magistro qui eũ talem reddidit, dicens q̄ cũ de illo loquebatur lachrymæ abundabant. Diuiditur hęc l. in quatuor partes vſq̄ ad.§.fi. nã primo format tres quæstiones vſq̄ ad.§. [respondetur.] quarũ duæ sunt de illo q̄ in adoptionẽ non recepit: & tertia est de illo qui recepit in adoptionẽ, & in primis duabus non exhęredauit, nec emancipauit, qa inepta sunt illa in penitus extraneo: in tertia verò emãcipauit, vel exhæredauit. Secundò antequã soluat præmittit duo ad euidentiam, ex quibus colligitur ſo.ij.q.vſq̄ ibi, [sed videamus.] Tertiò soluit tertiam quæstionẽ vſq̄ ibi, [in eo aũt.] Quartò soluit primam, & sic remanent omnes solutæ. Item illa tertia pars subdiuidit: quia primò ponitur solutio quæstionis pro parte negatiua q̄ nõ incidit in pœnam: quia non facit contra promissa vſq̄ ibi, [ergo.] Secundò circa dictam solutionem declarat vnum dubium vſque ibi, [quare sic debuit.] Tertiò dat consiliũ qualiter debeat concipi stipulatio ad hoc vt exhęredando vel emancipando incipat in pœnam vſq̄ ibi, [quo tamen casu.] Quarto circa dictum consiliũ mouet & soluit vnum vel duo dubia. In tex.ibi, [an stipulatio committatur.] Dic ista quæstio. j. soluitur. j. ver. [in eo autem]. q̄ sic: quia non debuit ipsum expellere & prętерire si volebat pœnã euadere: qa sic faciẽdo non tractat eum vt filiũ, sed debuit ipsum exhæredare, vel emancipare, & licet isti actus essent incepti in

4 persona penitus extranei: quoniam emancipatio est liberatio à patria potestate: & ille non erat in eius potestate. Et exhæredatio est priuatio ab hæreditate debita, & huic non erat debita, quia non erat filius: & sic non operantur isti actus illud ad quod principaliter sunt inducti: si tamen iste eos exercuisset erga illum, sic de facto fecissent illum non incidere in pœnam quia videretur vsus patrio iure erga illum cũ parentes talibus actibus vtantur ergo filios. & hoc dicit in illo versi. in effectu.

3 † Et sic not. & ad hoc allega. quod sufficit de facto fieri ad euitationem pœnæ, quando non potest fieri. & sic etiam sufficit ad cõsequendam actionem. vt in l.mulier.§.j.ſ.de condition. institutio. An autem sufficiat de facto fieri ad faciendum quẽ incidere in pœnam. dic vt. j.e.l. continuus.§. cum quis. & l. vbi

4 pactum. in fi. de transſ. † Itẽ no. q̄ exhæredatio non cadit in extraneo, hoc est verum quando erat penitus extraneus, secus si non

non penitus, vt filius emancipatus: qui licet sit extraneus, potest exhæredari eo respectu quo sibi debetur hæreditas de iure prætorio vt l. non putauit.§. non quæuis.ſ.de contratab. Item si extraneus esset institutus adhuc caderet in eum exhæredatio. largo sumpto vocabulo, i. priuato ab hæreditate, non tamen debita: in qua propriè cadit ex hæreditatio, vt in l. paterfa.ſ.de hære.instit. & l.si eodem.de test. mili. In tex. ibi. in fi. vbi respondetur ad hanc primam qõ. No. q̄ qui teneē sub pœna aliquid facere quod de iure fieri non potest, debet illud facere de facto ad hoc vt in pœnam non incidat. Sed contra, qa non potest fieri de iure, videtur impossibile: cum impossibilitas dicatur non solum secundum naturam, sed etiam de iure vt ſ.e.l. generaliter & hoc plene habetur in l.j.ſ.de condi.inst. ergo non cadit in pœnam si illud facit l.ſ.vt si homo mortuus. Sol. secundum Dy. illud quando nõ potest fieri de iure, quia ius resistit & reprobat, secus si non reprobat, neque resistit, licet non assistat. vt hic quod Bar. dicit esse no. Sed quæro iste

5 primus casus loquitur in eo qui non adoptauit. † Quid si adoptauit, & illum filiũ adoptatũ expulit de domo. vel nihil sibi reliquit. Iste casus non ponitur in hoc tex. sed solum qñ ipsum exhæredauit, vel emancipauit. Dic breuiter q̄ si expulit ipm de domo, idem in eo qui non adoptauit: quia tractat ipsum vt filium, sed si nihil reliquit, aut fecit testamentum, & ipsum prętерijt, & idem, quia parentes non prætерire, sed instituere, vel exhæredare. vt l. inter cætera. de lib. & posth. aut exhæredauit: & ille casus determinatur in tex. in ver. [sed videamus.] q̄ quia non incidit in pœnam cum vtatur patrio iure: vt in fi. aut testamentum non fecit, & tunc similiter in pœnam nõ incidit quia ille succedit abintestato vna cum alijs, si quos habet: & tacite videtur sibi reliquisse. vt l.si quis cum nullum. de iure cod. sed quando non est adoptatus abintestato, non admittitur ad successionem: ideo pœna committitur tunc, sicut si foret in testamento prætеritus, & in hoc differunt isti casus non alij de q̄ bus ſ. Sed an statim quod fecit testamentum & prætерijt pœna sit commissa? cum poterit adhuc testamentum mutare, & instituere, vel exhæredare, hoc tangitur per gl. vel doc. puta q̄ non, sed ita demum si cum illo testamento decedat, & sic com

6 mittitur contra hæredes. † No. ergo ex prædictis q̄ pater nõ potest filium de domo expellere: etiã si vellet sibi dare alimẽta extra domum, & recipere dotem vxoris: qa forte habet nouercam quæ stat in continua rixa cum illo secundum Ang. & posset implorare iudicis officium, vt pater compellatur ipsum retinere, nisi forte iudici videatur contrarium pro bono pacis & familiæ: & hoc addit do. Raph. quod placet. arg. l. æquissimum. ſ.de vſufru. Sic contra si filius vellet à patre recedere, & quod daret sibi alimenta extra domum sibi & vxori & familiæ suæ, & petierit sibi restitui dotem vxoris, prout ego vidi alias de facto Senis, non cogitur pater hoc facere sed poterit retinere dotem, & offerre se velle sustinere onera matrimonij ipsius filij, nisi pater emancipasset ipsum volentem, quia inuit⁹ regulariter non cogitur emancipationem recipere: vt in auth. qui.mo.na.effi.sui §. & generaliter. nam tunc posset et patrem compellere ad restituendum dotem vxoris: & ita determinauit Cy. & Bal. in l.ij.C.famiſ.ercī. Idem si non emãcipasset: sed

7 a de sui voluntate filius recessisset⁹ ar. eius quod no. gl. id l.si lõgius.§.fi filius in fi. mag. gl.ſ.de iud. & ita determinat Bald. et Ang. in l.si cum dotem. in prin.ſ.ſo.ma. Et ex his est expedit⁹ ille primus casus vna cum vltima parte huius l. in ver. [in eo.] secundum intellectum Azo. positum in glo. mag. ver. vel verius.] qui communiter tenetur per Do. reiectis alijs de quibus in gl. quæ non conueniunt literæ. In tex. ibi, [& qd interfit.] dic ad istam secundam q. non videtur Iurisconsultus respõdere gl. tamen & doc. dicunt quod colligitur in ver. respõdetur stipulatio &c.] quid tamen non placet, si bene consideretur. Videbatur autem referre an iste qui tradebatur esset filius alũ nus, vel cognatus tradentis: vt tunc valeat stipulatio propter interesse actionis fundatæ in iure naturali: an esset penitus extraneus & tunc non valeret: quando stipulatoris non interfit nisi ex voluntaria affectione. Sed contra dic quod etiam hoc casu valet. cum in pœnis non inspiciatur interesse stipulatoris & quia in prędicti casu non ideo valet q̄ interfit iua ratiõe

8 affectionis, cum illa non consideretur in a contractibus stricti iuris, sed duntaxat bonæ fidei. vt l. cũ seruus ſ.mãd. sed valet: qa ius nõ repugnat, nec est cõtra bonos mo-

b 7 res. † Et sic no. q̄ pōt qs se obligare alicui ad tractandum aliquem tãquam filiũ, etiã extraneo, nõ solum illi quẽ promittit tractare vt filiũ. nõ sic videē q̄ poterit se obligare ad recipiendum eum in filium adoptiuum vt in l. vxorem.§. hæres. de leg. iij. quia plus tunc astringeretur, ppter patriã potestatem: sed si spõte ipsum adoptat: bene potest se obligare ad tractandum eum vt filium: nam & sic facere tenetur, licet se non obligaret: quia ius ipsum obligat: & hoc habetur in seq. ver. sic & ciuitas pōt se obligare ad tractandum aliquẽ vt ciuem, non tamen per hoc efficitur ciuis, cum aliud sit esse ciuẽ, aliud debere tractari vt ciuem: vt no. in l.si maritꝰ. j. de adu.

8 per Bar. hic in ver. [sed videamus.] † No. primo mirabiliter ex hoc tex. q̄ pater qui filium emancipat vel exhæredat etiam iniuſte, dicitur ipsum tractare vt filiũ & nõ aliter: & sic non incidet in pœnam promissam, quia non venit cõtra promissionẽ & q̄ loquatur etiã cũ iniuſte, pater in ver. [ergo exhæredat⁹.] vbi dicitur q̄ datur sibi querela sed istud videtur falsum, licet enim parentes non consueuerint filium exhæredare, nõ tamẽ debent exhæredare iniuſte: quod patet, quia testamentũ subiacet querelę: si ergo exhæredat iniuſte, videtur pœna cõmitti: quasi videatur habitus respectus ad id q̄ parentes facere debent, non ad id quod de facto faciunt. ar. eius q̄ no.ſ.ad mace. sed Iulianus §. q̄ dicitur in gl. quid ergo. & l. inter omnes.§. recte.j. de fur. vbi exponitur solet. i. solere debet. Et q̄ no. in l.iij. §.j. de adi. leg. Præterea si promitteret expresse non exhæredare, intelligeretur de exhæredatione iniusta, nõ de iusta: vt j. in ver. [quare.] cum gl. ibi posita. ergo idẽ videtur quãdo generaliter promittit tractare vt filium: & tamen iste text. ponit differentiam inter istos casus propter hoc si liceret, dicere qđ determinatio iurisconsulti non fuerit æqua, nec bona: sed debuerit facere differentiam an iuſte exhæredet, & non incidat in pœnam: siue promisit expresse exhęredare, siue dũtaxat tractare vt filiũ. an iniuſte: & tunc non tractat vt filium: quia cum non facit quod debet, incidit in pœnam etiam si dũtaxat q̄missit tractare vt filium. sicut cum promisit non exhæredare. doc.

9 hanc difficultatem non tangunt, nec à tex. possum⁹ recedere. † Et Bart. dicit per illum tex. respondisse cum quędã communitas recepisset quẽdã fœneratorem, sicut recipiunt iudæi vt fœnerentur: & promisit ei, tractare eũ vt ciuem posteà fecit vnã specialitatẽ cõtra eũ q̄ posset cõuenire suos debitores vſq̄ ad biennium, vtrũ videatur feciſſe contra promissa? dicit q̄ non, quia communitas cõsueuit & hoc potest facere contra originarios ciues. ſ. inducẽdo contra eos temporalem exceptionẽ, nõ perpetuã. vt l. quoties. de preci. impe. offe. licet non subesset alí qua iusta causa quare hoc fecerit: & licet facilius fecerit contra eum, quasi verisimile ipsam feciſſet contra proprios ciues. Sed si promisisset ipsum tractare vt alios ciues: tũc si talẽ legẽ nõ fecit contra alios, similiter nec contra istum facere debet. Eodẽ modo in casu hui⁹ l. si iste adoptator habebat alios filios, quos non emancipauit vel exhæredauit, adhuc si promisit dũtaxat istum tractare vt filium, nõ propterea facit contra promissa emancipando vel exhæredando: secus si promisisset tractare vt alios filios. quod no. quia multum declarat intellectum huius ver. Similiter si ipsum non induceret ita bene vt alios filios non diceretur feciſſe contra promissa, nisi promisisset ipsum tractare sicut alios: nam hoc facere potest licite in persona vnꝰ

10 de filijs: ergo in persona istius. † Item no. in ver. [vel emancipa

b uerit.] q̄ pater potest filium inuitum emancipare[b]. & sic male dicit gl. in §. & gñaliter ſ. alleg. & insti. qui. mo. ius pa. po. sol. et l. nõ pōt. de adop. q̄ licet in qbuſdã casibus pr̄ rogatur emancipare filiũ, nõ sic reperiē cõtra q̄ filius cogatur recipere emancipationem, nam imo cogitur subsistente iusta causa: & tetigi ſ.e.l. vtrũ. vt si erat rixosus & poterat ponere in periculo. Sed oppo. fortiter. si iste filius fuit emancipatus ex iusta causa, pater non incidit in pœnam: istam op. facit do. Rapha. sed frustra quia hic nõ dicitur q̄ cadat in pœnam: imo dicitur cõtrarium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 ¶ Iniusta.in hoc art. vide Angel. consil. cclxxviij.

q̄ non incidat, si expresse nō promisit nō emancipare, sed si promisisset, bene distinguere ex iusta causa, vel non: vt ſ. in ver. vt quare. † In tex. ibi, in ver. [quero.] No. q̄ qui promisit filium non exhæredare si exhæredat, incidit in pœnā: & gl. dicit q̄d istud est verū si exhæredat, iniuste: secus si iuste: quia non cēsetur se obligasse de nō exhæredādo illum qui meret, ne detur materia illi delinquendi contra patrem & illū tex. inducit dy. si aliquis promisit parere sententiæ arbitri, & non petere eam reduci ad arbitriū boni viri: intelligitur si laudū fuerit equum, nō si iniquū: ne detur arbitro materia delinquendi: & sic non obstante p̄missione poterit petere reduci: sed ex futuro euentu apparebit an bene petierit, vel malè: quia si pronūtiabitur laudum iniquū: bene petijt: et in pœnam non incidit p̄ istā gl. si æquum, male petijt: & in pœnam incidit: nisi habuerit iustā causam petēdi: & ita cōsuluit Dy. in cōsilio q̄d incipit, Ptolomeus manentis. & per ipsum in c. sciēt. de regu. iur. lib. vj. † An autē cū pœna petitur, poterit dicere malè fuisse pronūtiatum: quia re vera erat iniustū: dic vt dixi. in l. qui Romę. §. duo fratres. ſ. eo. Iste tamē tex. dum ibi subdit in ver. [& an victo.] videt contra intellectū gl. qa dicit q̄ filius victus in querela: & sic videt fuisse iuste exhæredatus: cū præsumat pro sententia: & tamen vult q̄ iste pater in pœnā inciderit, postq̄ promisit expresse ipsum non exhæredare: sed dic secundū Iac. de aret. quē alij sequuntur, q̄ succubuit p̄ iniuriā iudicis, qa iniuste erat exheredatus: & de ista iniustitia poterit doceri cū pœna petit. Sed cōtra de §. duo fratres. fol. & tene menti perpetuo. ille qui succubuit in principali, nō pōt cū pœna petit, replicare q̄ iniuste succubuit: qa sententia sibi nocet, & habet p̄ veritate quo ad eū. & ita loquit ibi. sed alius qui non succubuit, cui sententia præiudiū non facit, nō prohibet allegare, de ipsius iniustitia. Et ita loquit hic: quia filius succubuit, & pater suus naturalis cui p̄missio facta erat de pœna agit ad ipsam. Et idē si ageret ipse filius tanquā heres ipsius patris naturalis, vt si allegeret sententia per quā apparet patrē iuste exhæredasse, poterit allegari per modū replicationis, q̄ illa sententia fuit iniusta, & probari: quia agit ex diuersa cā, & ad rē diuersam. q̄ perpetuo tene mēti: & ió in causa euictionis si lata esset snia cōtra emptorē quę nō p̄iudicaret vēditori, quia nō fuit sibi denūtiatū, & ageret de euictione: posset allegari p̄ vēditorē q̄ illa snia fuit iniusta, [a] & sibi non p̄iudicat. quod tene menti perpetuo.

§. Filiusfamilias.

In cōditione potestatiua quo ad acquisitionē inspicit tps cōditionis existētis, nō tēpus stipulationis. h. d. Ratio est: quia nō trahit retrō. secus in casuali. vt ſ. e. l. ſi filius. In tex. ibi, [quantā pecuniam Titio credidero.] Illa verba faciūt cōditionē. ſ. ſi credidero: qa relatiuum quantitatis vī facere sicut relatiuū substantiæ: vt l. ſi Titius. de leg. ij. Et ista condītio fuit īpleta post emā cipationē: intelligē autē q̄n cōditio pēdebat ex potestate debitoris: vt erat hic: nā iste p̄missor nō cogebat pecuniā recipere si nolebat & sic erat in sua potestate incidere vel non incidere in obligationē, meritō cū recipit incidit: & non fingit retro incidisse: secus si nō erat in sua potestate, sed creditoris: vt si, p̄misisti mihi centū si ascēdā capitolium: nā nō est in tua potestate in obligationē nō incidere, sed in mea: ideo quādocūq̄ ascēdero retro fingeris obligatus, sicut si esset cōditio casualis: ita declarauit gl. no. in cle. j. de cōcef. p̄ben. in gl. ma. quę melius declarat ll. loquentes de hac materia quā aliqua de iure ciuili: vt est l. ſi. quę res pig. ob. po. & l. j. ſ. qui po. in pig. ha. q̄ no. pro intellectu. l. potior. & l. qui balneum. eo. tit. & sic primo casu si ante numerationem obligasses bona tua alteri, ille præferetur mihi: sed vltimo casu post promissionem & ante ascensum obligasses alteri, debeo præferri illi. hic non sunt alia.

1 Qui promittit pro se, an videatur etiam promittere pro hærede.

LEX CXXXII.

Si sic stipulatus.

† Stipulatio semel cōmissa ad itereſſe pōt iterū cōmitti, si factū erat reiterabile: nisi fuerit expresse actū contrarium. h. d. in effectu. Primo ponit dictū vsq̄ ibi, [nam &, ex ipsi[a].] Postea, pbat p̄ rationē vsq̄ ibi, [nā sicut.] Tertio illā rōnē oñdit p̄ aliā rōnē vsq̄ ibi, [aut si sic.] Quarto p̄ reductionē ad absurdū vsq̄ ibi, [ergo.] Quinto ponit q̄d iuris si fuerit cōtrarium actū: vsq̄ in fi. ibi, [quod non est verū.] Ibi dicit quod quando non apparet cōtrariū esse actū, nō confundit ex vna violentia. Et intellige q̄ pluries cōmittat etiā ad itereſſe totale: sed si factū nō est reiterabile, bene potest cōmitti pluries primo ad particulare: postea ad totale. vt ſ. e. l. ſtipulationes nō diuid. §. fi. & l. existimo. §. fi. Et in totali cōputabitur particulare, vt no. in l. empto. §. fi. de act. emp. sed ad itereſſe totale nō poterit pluries cōmitti, vt in l. ſi procurator. j. rem ra. ha. Sed si semel est cōmissa ad pœnā, an iterū ad eandē pœnā cōmittat? dic q̄ non si erat mera pœna. i. appositā loco cōtēptus. nisi fuerit expresse actū contrarium. vt l. ſi duo. §. fi. §. depo. sed si loco itereſſe, poterit iterum committi, quatenus itereſſe pœnā excedit, vt in l. prædia. de act. emp. Si autē quæritur an semel commissa ad id q̄ deuenit principaliter in ſtipulationē, iterū ad idem cōmittatur: dic q̄ non. vt. ſ. eo. l. ſi quis ita ſtipuletur ā me si nauis. & l. cū quęrebatur. §. iud. ſol. et l. venditor. de hęre. ven. Et per hæc sunt expedita cōtraria quæ tāgūtur in mag. gl. primū autem tēdit ad declarationē literæ: cuius intellectus patet ex diuisione quā feci. † Vltimo est hic vna gl. super verbo, [heredis.] quę dicit q̄ hic etiam si non fuisset facta mentio hæredis, veniret factū hæredis: quia qui promittit p̄ se, videt promittere etiā pro hærede suo, q̄d est contra determinationem Petri, qui tenuit q̄ in promissione facti negatiui, vt si p̄mittis p̄ te nō fieri, nō venit p̄sona hæredis: nisi fuerit dictū expresse. vt no. Cy. expresse in l. veteris. C. e. tit. & hinc sumpta occasione Bar. examinat hic illū passum multum plenè: an veniat persona hæredis tam ex parte ſtipulatoris, quā ex parte promissoris, recitando opin. de quibus per Cy. i. d. l. veteris. quo ēt in l. Iurisgen. §. pactorū. ſ. de pact. dic vt hic p̄ Bart. &c.

2 Non debet quis compelli vel induci ad matrimonium cōtrahendū vel ad perſiſtendum in eo metu pœnæ conuentionalis, & quid in matrimonio ſpirituali? & nu. 3.

3 Quid ſi inducatur ſub ſpe præmij?

4 Quid ſi dedit arrhas?

LEX CXXXIII.

Itia quæ.

† Stipulatio pœnalis per quā restringitur libertas matrimonij, contrahendi vel contracti, non valet ipso iure: tanquam contra bonos mores. h. d. † & alle. q̄ non debet quis compelli vel induci ad matrimonium contrahendum, vel ad perſiſtendum in eo metu pœnæ conuentionalis: quia ſufficiunt pœnæ legales. vt ſ. eod. l. ſi ita ſtipulatio facta. quæ sunt de perdendo dotem vel donationem ante nuptias, si ſine iusta causa diuertat. vt l. consulsu. C. de repu. vel perditio animarum, si ſine causa recusat contrahere: vt testamento eorundem cum duplo vel quadruplo in eo qui recipit, si ſine iusta causa recusat. vt in l. fin. C. de ſponſal. In tex. ibi, [si quis eorum nuptijs impedimento fuisset. dic certe si non fuissent alia verba quā ista, non dicit q̄ ista ſtipulatio debeat reprobari: tanq̄ contra bonos mores: qa nō arctatur promissor ad faciēdū filiā cōtrahere matrimoniū, sed non ad impediendū ipsam contrahere si ſponte contrahere vo luit: dic ergo q̄ promisit se facturum & curaturum q̄ filia sua contraheret: & quod fuit interpellatus ipso viuente: vel dic q̄ ipse non fuit in mora, sed hęres eius, qui nō fecit nec curauit. nam si promisio teneret, etiā hæres obligaret, & incideret in pœnam, si esset in mora. In tex. ibi, [exceptionē doli:] dic ista est exceptio facti seu intentionis, quia ſtipulatio est nulla ipso iure sicut. ſ. e. l. ſtipulatio hoc modo. In text. ibi, [matrimonia obſtringi.] Sed contra, quia ista promisio non fuit facta per filiā istius Caij Seij, sed per patrē, & sic valeret timore ne pater incideret in pœnam, induceretur ad contrahendū contra suā voluntatem: & idem si alius eius attinens vel intimus amicus promisisset. arg. in l. hæres meus. §. fi. de condi. & demon. secus si penitus extraneus, de quo verisimiliter nō habet curare, an incidat in pœnam: & ita intellige gl. quæ [contracta.] dum dicit, [sed an inter extraneos.] & no. in fi. ſ. e. l. ſi plagij. † In glos. in ver. [obſtaturam.] opp. de l. Titio. §. j. de condi. & demonſt. So. metu pœnæ non debet quis induci ad matrimonium contrahendum. vt hic sed ſub ſpe præmij sic. vt ibi. & sic legat vel promittitur alicui ſub conditione ſi matrimoniū cōtraxerit cū tali, debet illa conditio impleri ad hoc vt cōsequatur istud cō modū: & sic non reijcit tanquā contra bonos mores. vt ibi. & l. vter ex fratribus. de condi. insti. hoc tamen verū quando promissio

misſio fit à tertio: secus si ab altero ex coniugibus. vt promitto tibi si mihi nupseris: quia non valet promisio. vt ſ. e. l. ſi ita ſtipulatus fuero. §. fi. q̄ tamen dic vt ibi. Item est verum in matrimonio carnali: secus in ſpirituali. Ad quod etiam ſub ſpe præmij non debet quis induci. vt si fiat p̄missio abbati de aliquo dando si receperit talem in monachum vel monialem: qa esset simonia: vt in c. nimis. de simo. & per Bar. in l. vxorē. §. hæres. de leg. iij. & in d. l. Titio. §. j. Similiter ad instituendum quem hæredem nō solum metu pœnæ, sed nec ſpe præmij debet induci, quia esset diſpositio captatoria. vt l. illæ institutiones. de hær. insti. & l. j. de his q̄ pro non scri. habent. & q̄ not. in l. cum donationis. C. de transac. † In seq. gl. ibi. [& hoc exceptionis arris.] super hoc arg. de arris. Bar. tangit aliqua in quibus Ange. hic. & etiam Bal. alibi cōtradicunt. & inter alia: quia l. fi. C. de ſponſa. loquit q̄n cōstat de vera numeratione arrarū, aliter quā per confeſsionē patris. Quid si aliter nō constat, puta vir confeſſus est se recepiſſe centum nomine arrarum postea non vuli cum illa cōtrahere: illa petit arras duplicatas si fuerunt p̄missæ. Vir respondit q̄ re vera nunquā aliquid recepit licet fuerit confeſsus. Contrarium dicit Bar. q̄ ista confeſsio[a] p̄bat cōtra eū. & sic si non recipit, habebit dupliciter dānum, quia ſoluit centum acſi recepiſſet, & vltra hoc etiam alia centum loco pœnæ. Ang. contra per tex. illius l. qui loquitur de arris vere receptis: & etiam dicit q̄ extra diffinitionem ipsius l. nō debet pati aliam pœnam, sed in casu isto pateretur duplicē pœnā & illa vult quod non patiatur nisi vnam. ſ. de duplo. Item quia ista cōfeſsio fit inter personas ſuſpectas: quia l. p̄hibet interuenire pœnam: & ista confeſsio posset fieri in fraudem l. vt si cōfeſsio posset fieri in fraudem. l. vt si confiteatur recepiſſe arrā loco pœnæ: ad hoc l. qui testamentum. de prob. & l. cum quis. §. titia. de leg. iij. sed Bar. in l. j. C. qñ liceat ab empt. diſce. videt tenere idem quod Bar. cōfeſsio probet numerationem: & reprobat Bar. in seq. q. dicens q̄ somniauit. Et inhoneſte loquit ialua pace. Mihi plus placet opi. Ang. Item dicit Bart. ſecūdo q̄ ista pœna p̄ditionis arrarum vel dupli aut quadrupli, nō debet transcendere quātitatē dotis vel donationis propter nuptias, quæ perduntur si fiat diuortium siue causa. quia non est dicendum quod in plus debeat puniri qui recedit à ſponſalibus de futuro, quam qui recedit à matrimonio iam cōtracto. Ang. contra. quia illa l. fina. non taxat aliquam quātitatem: vñ quantuncunq̄ arra sit magna & duplū vel quadruplū trāscendet dotem. potest istā pœnam pati qui recusat: & ſufficit ita ſtatutum esse. Tertio dicit Bar. hic q̄ ſi ambo ſponſi confitentur inuicē recepiſſe arras: puta centū alter ab altero, quod ista cōfeſsio præſumitur fraudulenta: arg. l. qui sic. de ſol. Et etiā si re vera alter alteri tradidiſſet, haberetur traditio pro nō facta, per illam l. qui sic. & sic nullam pœnā incurreret recuſans contrahere, ac si nulla arrha data fuiſſet, quo casu nullam pœnam patiuntur. vt d. l. fi. de ſponſa. niſi forte periurij, ſi iuraſſent. vt in c. iurauit de ſpon. in hoc Bal. in d. l. fi. dicit Bar. somniaſſe q̄ imo confeisio probat. & sic qui recuſat cōtrahere duplicē pœnam patietur: quia reſtituet q̄ confeſſus est ſe recepiſſe, cū nō receperit. vel posito q̄ receperit eodem inſtanti reſtituit: & vltra hoc ſoluet etiam duplum. Ego habui iſtum casum de facto quia quotidianus est: & tenui opi. Bar. quę verior est: & in mē te cuiuslibet diſcreti hominis cadere debet: cætera vide hic p̄ ipſum Bar. Pau. & quia tenendo opi. Bar. quia patiatur dupli cem pœnam. esſet contra illā l. fi. quæ vult q̄ extra diffinitionē ipsius nullā pœnam pati debeat. Dicit etiam quarto Bar. vnū aliud. q̄ illa l. fi. non habet locum ſi loco arrharū traderetur aliqua ſpecies: quia ſpecies nō duplicatur. vt in l. Lucius. §. impuberem. de leg. ij. certe si Bar. intellexit q̄ ille qui dedit ſpem, recuſet contrahere, & nō perdat illā ſpem, non bene loquitur: qa pœna perditionis ei q̄ datū est ita cadit in ſpecie ſicut in quātitate: ſed si intellexit q̄ ille qui recepit ſi recuſat cōtrahere ſolū reſtituat ſpeciē: & nō duplū, dictum eius habet colorem: tamen Bal. adhuc tenet contrarium in d. l. fi. quia poterit ſolui p̄ duplo æſtimatio illius ſpeciei: & sic bene cadit arg. ad hoc j. de noua. l. fundum eorum.

2 Repetitio quæ habet uitiare, nunquam ſubintelligitur, & quid in relatione?

§. Idem respondeo.

† Dicta in præcedentibus censentur repetita in ſequē tibus: niſi repetitio vitiaret ſequētia. h. d. et ſemper allegat. Opp. de l. ita ſtipulatus. in prin. ſ. e. Sol. hic illa quæ fuerunt dicta in præfationibus fuerunt ſpecificata: puta q̄ promitterent mihi centū modios frumēti de tali loco: & hoc in præſentia teſtiū: ſed postea notarius cū recepit inſtrumētū nō fecit mentionē de illo loco: ſed in cōtrario dicta in præcedentib[b] nō fuerant ſpecificata: & sic ratione incertitudinis non censentur repetita: ſed potius per errorē omiſſa: & vitiatur ſtipulatio. Item hoc quando incontinenti ſecuta est ſtipulatio, alias cēsentur receſsiſſe ab illis: & ſtabitur ſolum verbis contentis in inſtrumēto: & ita intelligē. gl. per l. per retētionē. C. de vſur. hoc tamen intellige verum niſi actum esſet inter partes, & posset probari quādocūque ex interuallo intelligeretur facta repetitio: vt no. Iac. but. & Bar. poſt eū in l. peccata nouiſſima. C. de pac. & de isto artī. an dicta in præcedentibus, intelligantur repetita in ſequētib[b], vide plenā diſtinctionē Bar. in l. ſi ita. §. Chryſogonus. † Vltimo no. in fi. q̄ repetitio quæ habet vitiare nunq̄ ſubintelligit ſic & relatio: vt l. talis ſcriptura. & ibi no. de leg. j. Est autem repetitio quando apparet aliquid dictum in no. c. tantū. & quæritur an intelligatur repetitū in altero in quo non fuit dictum: ſed relatio est quando aliquid dictum est de per ſe: & ſunt plura capitula præcedentia vel ſequētia, ad quę illud potest referri: & etiam ad quædā ex eis an referatur ad oia vel ad quædā: de quo in l. ſi idem cum eodem. de iuriſ. om. iud. in fi. & adde l. ſi quis a filio. de le. j.

a Cōfeſsio probat. vide Federi. de senis cōſ. clxix. & cxciij. vbi ponit qualiter ſe defendere debet ille qui cōfeſsus est arras recepiſſe, & i p̄dicta materia arrarum vide Sozi. con ſi. lxxvij.

b Inueſtiuit. An p̄ſentia præſumatur. vide Ludo. Ro. cōſ. ccccxix. Ol. conſilio ccxlvij. a quo Io. an. in prædicta addi. habuit.

1 ¶ Iniusta. in hoc art. vide Angel. conſil. cclxxviij.

2 Qui promittit pro ſe, an videatur etiam promittere pro hærede.

3 Præſentia an in dubio præſumatur?

§. Idem respondeo.

† Verbum promisit, contētum etiam in ſcriptura priuata, intelligit per ſtipulationem. h. d. & no. dicit Angelus

2 ſe multas pecunias fuiſſe lucratum de isto casu. † quia frequentes reperiuntur ſcripturæ priuatæ in quibus aliquis cōfitetur ſe recepiſſe cētum a tali: & promittit reſtituere ad omnem eius voluntatem: vtrum ex illa ſcriptura poterit agi: quia non apparet q̄ fuit confecta in præſentia partis. & q̄ interuenerit ſtipulatio. Et ego vidi Florentiæ dubitari quā plurimum: nā plerunq̄ contingit q̄ pars nō est præſens: ſed aliquis in camera ſua facit ſcripturā, & mittit eā ſibi: de hoc est casus hic q̄ in dubio præſumitur facta inter præſentes: & interueniente ſtipulatione. tex. tamen iſte videtur probare contrariū, dū dicit [ſi inter præſentes.] & sic videt esſe neceſse probare præſentiā: & tūc relultabit p̄ſumptio ſtipulationis: p̄pter hoc Florentiæ fuit factū ſtatutū nouū, in quo ego interfui, q̄ ſtet ſcripturæ in eo q̄ continet, ac ſi esſet inſtrumētū publicū & sic nō sit diſputandum de præſentia. In tex. ibi, [literis ſuis.] non intelligas, i. epiſtola: qa mittit regulariter ad abſentē. ſed in ſchedula

3 ſcripta manu debitoris. † In tex. ibi, [inter præſentes actū est.] dic gl. in l. j. C. de inuti. ſtip. dicit q̄ hic p̄ſumit in dubio. Et idē tenet Bar. hic. q̄ pōt esſe verū si ſcriptura facit mētionē de ſtipulatione, vel cōtinet aliquod verbū q̄ intelligit p̄ ſtipulationē. vt verbū, p̄mittit. vt ſ. e. l. ſciēdū. qa ſtipulatio nō dr inter p̄ſentes. vt l. j. ſ. e. l. dē si diceret inſtrm q̄ talis inueſtiuit[b] talem de tali feudo, vel emphyteuſi, inueſtitura non fit niſi in preſenti: ſec[a] qñ cōtinet aliqd: & posſet fieri inter abſentes: quia tūc præſentia nō p̄ſumit niſi, p̄beat. ita ſentit. lo. an. in addi. Spe. ti. de emp. & ven. §. ſciēdū. circa fi. Et ideo alias dicebam si cōtinetur in inſtrumēto q̄ talis donauit tali, & non dr præſenti & recipienti, cum donatio poſsit fieri inter abſentes, nō præſumit præſentia. Et ſi non apparet de acceptatiōe illius, donatio nō valet. per id q̄ no. gl. in l. illud. de ſacr. ſanc. ec. Tene menti: qa lucraberis adhuc ſi recordaberis. hic non sunt alia.

§. Idem respondeo.

Licet vnicus ſit conceptus verborū, tot tamē dicunt ſtipulationes quot præceſſerunt cōuētiones, ad quarū robora

1 tionē venit ſtipulatio. h. d. no. Et facit. l. ſcire debem[a]. ſ. e. Sed ibi in ſpeciebus ſingulariter ſpecificatis. hic in diuerſis cōuentionibus: vt plerunq̄ faciunt notarij: nam dicunt, cōuenerunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

partes de tali re & tali. Iré de alia re & plura capitula ponũt diuersa, postea subijciũt generalẽ stipulationẽ, dicẽtes quę omnia & singula dictæ partes inuicẽ promiserũt per solennem: nam tot sunt stipulationes quot capitula. Et ad quid hoc prosit, dic vt dicta lege, scire debemus.

LEX CXXXIIII.

Si ita quis promiserit. Terminus solutionis vsurarũ cedit à die stipulationis interpositæ quando stipulatio est pura, et vsurę debenẽ nõ ꝓpter morã, sed ꝓp stipulationẽ: & verba, [qua die petieris.] nõ reddũt stipulationẽ cõditionalẽ, sed faciũt monitionẽ. h.d. Et præmitte ꝙ si stipulor à te cẽtum sub cõditione & etiã decẽ quolibet mense ꝓ vsuris, nõ incipiunt vsurę currere nisi post euentum conditionis: quia prius non est nata obligatio sortis, & cũ conditio extiterit. & nõ debenẽ nisi pro futuro tẽpore. nisi fuisset dictũ expresse ꝙ ex die stipulationis. vt ſ.eo.l.huiusmodi. & l.si ita.in prin. hic ergo erat dubiũ si ꝓmisisti mihi sortẽ qua die petiero, & tantũ ꝓ vsuris quolibet mẽse, quando incipiant currere vsuræ: & si ista stipulatio esset cõditionalis, incipient currere post petitionem. sed quia non est conditionalis sed pura, incipiunt statim currere. & hoc intendit in effectu. In text. ibi, [qua die petieris.] dic istud faciebat dubium: quia relatiuum quis vel qui iunctum futuro temporis facit conditionem. vt l. stichus qui meus erit. de legatis j. vnde non videbatur oriri obligatio sortis nisi post petitionem. & per consequens nec cedere stipulationem vsurarum, sed non est verum in verbo petiero: qua sue apponatur dictio cum, siue relatiuum quis vel qui, non faciunt cõditionem: secus si dictio si. vt supra eod. l. si decem cum petiero. & sic Bart. nõ bñ colligit hic. In text. ibi, [in dies. xxx. singulis. xxx. diebus. & sic singulis mensibus. nõ ratione moræ: qa tũc nõ inciperẽt currere nisi à die interpellationis. sed quousq; sors erit penes debitorẽ vt in l. lecta. in fin. iuncto ver. sed cũ sortis. ſ. si cer. peta. In text. ibi, [quando pecuniam reddere debebo.] i. quando oritur obligatio ad sortem: & dicit ꝙ die stipulationis interpositæ: & sic est pura: & hic redditur & apparet ratio præcedentis dicti.

a ¶ Conueniri. Dicit Lud. ro. consi. 50. vltimo ꝙ a sisti tũ Papa est scandalosus ecclesiæ, ꝙ põt moneri vt se corrigat. & se nõ corrigente, denudari papatu. sicut ꝓcurator negligẽs in cessione actionis. ꝙ habet ꝓ cessa possẽs recusat cedere. An aũt ꝙ habet mãdatũ ptimat facere noiẽ mãdatis si hoc nõ expressit. vide Alexã. cõsi. xxv. ij. libr.

b ¶ Moræ. qũ admittat moræ purgatio. vide Frã. de Are. cõsi. cxcv. et cõ. cxliij. Lu. ro. consi. cccxxxvij. sing. cõsi. cxcvij. & cclvj.

a Vendidisti mihi rẽ pacto apposito ꝙ debeã pretium soluere intra certum tẽpus: et nõ soluo, & postea post longum interuallum volo soluere, an cogaris tradere?

5 An ex parte actoris ad actionem consequendam habeat locum purgatio moræ: sicut ex parte rei ad consequendam exceptionem?

4 Quid male faciendo, an possit purgari intra modicum tempus?

5 Quantum dicatur modicum vel magnum tempus, remittitur arbitrio iudicis.

§. Seia cauit. †Ex parte actoris vbi est dies & nõ pœna: & nõ agit̃ de iure quæsito cõseruando, admittit̃ purgatio moræ. j. modicũ tẽpus, si aduersarij non interest. h.d. i. non remanet in dãno purgata mora: sed si remaneret, non admitteret̃ nisi refuso illo dãno. sicut contingit ex parte rei quando ipse est in mora: & actoris interest. vel si cũ dies. in fi. cũ l. seq. & ibi no. ſ. de arb. sed Ang. tenet cõtrarium. ꝙ ex parte actoris nullo modo admittat̃, si rei interest: etiam si actor vellet illud interesse refundere per illũ tex. in fi. qui simpliciter videtur denegare purgationẽ morę, licet secus ex parte rei. ꝙ mihi nõ placet: nã & multa iura dicũt reũ nõ posse purgare morã si actoris interest, & tamẽ omnia limitanẽ per glos. quæ est in loco. ſ. alleg. l. nisi reus velit id refundere actori. ergo & etiã iste tex. licet præcisẽ videaẽ loqui. In tex. ibi, [mandante eo hortos emisset.] Dic cũ tamẽ emit non dixit se emere nomine Lucij Titij, sed simpliciter: & sic nomine suo. & ꝓpter hoc dñium fuit trãslatũ in eã, & non in Luciũ Titiũ, vt j. patet. & ſ. de agr. re. do. l. res ex mãdato: sed si dixisset se emere nomine Lucij Titij, & eodẽ nomine recepisset hortos: dominiũ recta via & etiã possessio esset trãslata in Luciũ Titiũ: vt ſ. eo. l. si ꝓcurator. la. j. & C. de acquir. pos. l. procuratorẽ. In tex. ibi, [se in eum proprietatẽ hortorũ translaturã.] certè etiã si promissio hęc nõ fuisset facta, poterat ista Seia cõueniri ad hoc actione mãdati, postq; Seia mãdatũ acceptauerat, nec posset dicere se velle retinere ꝓ se, & qã pro se emisset. quia fidem falleret. Ad qã vide ꝙ no. Bar. in l. qui in aliena. ſ. si is qui. ſ. de acqui. hære. & in l. iiij. ſ. si ab ignoto. de manu. facit. l. cum duobus. in prin. ſ. soc. & quod in fi. habetur in l. j. C. de dolo. & ad istam actionem mandati conseruandam tendit ista stipulatio seu promissio, quæ de se est conditionalis: quia collata in tempus incertũ. ſ. cũ pretiũ fuerit solutũ, ꝙ ista Seia solueret de sua bursa. †In tex. ibi, [si multo post obtulisset.] dic si ergo multo post, nõ potest. vt hic patet à cõtrario sensu. Per quod dicit do. Rapha. hic colligi vnum valde singulare. ꝙ si vendidisti mihi rem aliquam, apposito pacto ꝙ debeam pretium soluere. j. certum tempus, si nõ soluo: & postea post longum interuallũ volo soluere, non cogeris tradere: & sic videtur recessum à cõtractu. hoc nõ placet. quia est certũ contractũ fuisse perfectũ & illud tẽpus est appositum ad cõstituendũ me in mora, vt postea tenear ad vsuras: vnde nõ debet induci resolutio cõtract⁹: sed hęc erat ratio: quia Seia nõ emerat nomine Lucij Titij: vnde poterat dicere post terminũ se velle retinere pro se sicut emerat: & istud est valde singulare. sed si terminus nõ fuisset appositus, non posset hoc dicere. †Not. ergo ꝙ ex parte actoris ad actionẽ consequẽdã habet locũ purgatio morę⁵, sicut ex parte rei ad consequendam exceptionẽ: & ad hoc principaliter allegatur istę. §. Item ꝙ quando obligatio habet diem nõ admittitur purgatio nisi infra modicum tẽpus. & idem ex parte rei. vt in l. & si post tres. ſ. si qs cau. Sed op. de l. si super possessione. C. de transac. vbi nõ habet locũ purgatio ex parte actoris. Sol. ibi erat dies & pœna: quia fuit dictũ ꝙ si infra terminũ nõ faceret, postea nõ audireẽ: et hoc est loco pœnę. vnde etiã infra modicũ tempus non poterit, licet nec reus: vt ſ. magnã. C. de contrah. stip. hic autẽ erat dies, & non pœna: quia non fuit dictũ ꝙ postea nõ audireẽ. Sed adhuc cõtra. ꝙ etiã tũc nõ audiatur: vt in l. Thais ancilla. §. intra. de fideicõ. liber. So. vt in summario. ꝙ tũc admittit̃ quando agitur de iure quæsito cõseruando: quia hic quæsita erat actio mandati: ad cuius conseruationẽ tenebat stipulatio. ibi autẽ de iure nouiter quærẽdo dunta xat. Alij dicũt ꝙ ibi ꝓmissio erat cõditionalis: quia esset collata in diẽ incertũ. ſ. cũ pretiũ fuerit solutum, qui facit cõditionẽ etiã in contractibus. vt l. stipulatio ista. §. inter certã. ſ. eo. & hoc qñ mora actoris fuit cõmissa in non soluendo. †Quid autem si in male faciendo? dic idem vt poterit purgari. j. modicũ tẽpus. vt in l. si in lege. §. si colon⁹. ſ. locati. Vlti. gl. fi. quę est hic reqrit tertiũ vt possit mora purgari. ſ. ꝙ lis non sit contest. per l. si insulam. ſ. eo. doc. contra: quia illa loquitur ex parte rei, cui debet nocere contestatio: & præcludere viã morã purgandi: hic ex parte actoris cui non debet nocere contestatio, sed prodesse. vt in l. non solet. de reg. iur. tenendo ꝙ cõtestatio fuerit facta per ipsum de hortis. sed Bal. in l. et si post tres. si quis cautitur defendere gl. vt iacet. dicens ꝙ si non soluerat pretiũ, male fuit per eũ facta contestatio: quia non habebat, in effectu ius agendi: & ꝙ intentio huius gl. fuit ꝙ si perseuerauit in male agendo vsq; ad cõtest. præcludatur sibi via purgandi morã. hoc est falsum expresse in l. si rem. §. fi. de pig. vbi si reus ante quã solueret debitũ egit pignoratitia ad pignus restituẽdum: & sic male egit. vt ea. l. §. omnes. Attamen in quacũq; parte litis offerat vel soluat, consequitur sententiam pro se: quia incipit sibi oriri actio ex causa præcedenti: licet post cõtesta. & sic potest purgare moram. & non est necesse nouum iudiciũ inchoare, secundum quod dicitur in l. non potest videri. de iudicijs. quia ibi quando non ex causa de præterito. † Item est hic tex. in fin. de eo quod communiter dicunt Doct. quod quantũ sit modicũ vel magnum tempus, remittitur arbitrio iudicis.

2 Prohibitio contrahentium non est tantæ potentiæ quòd reddat alienationem nullã, sicut prohibitio legis, vel testatoris.

3 Prohibitio alienationis facta à contrahentibus, quando impediat eam fieri.

Quando

4 Quando prohibetur alienatio in certam personam, an etiam prohibeatur illius institutio? & nu. 5. 6. 7.

5 Statutum quod maritus lucretur totam dotẽ uxoris præmortuæ: an habeat locum si illa uxor habeat filios ex alio primo marito.

6 Statutum quod non possit quis alienare immobilia in forensem non allibratum si decedat ab intestato: & aliquis forensis non allibratus est ei propinquior consanguineus: cui debetur hæreditas ab intestato? de iure communi poterit sibi succedere, & non fiet contra statutum.

7 Prohibitus alienare, an possit alienare in ecclesiam.

§. Ea lege. †Pactum de non alienando factum etiã in traditione rei suæ, non impedit alienationem fieri. sed facit vt agi possit ad interesse si contra fiat. h.d. & semper allegatur. † Et prohibitio cõtrahentium nõ est tãtæ potentiæ ꝙ reddat alienationẽ nullã: secus in prohibitione l. vel testatoris. ꝙ dic, vt plene no. in l. ea lege. C. de cõdi. ob cau. In tex. ibi. hæredes reliquit Seiam & Fratrẽ. scilicet ipsius Titij donatarij. Et præsupponit iste tex. quod iste frater adeundo hæreditatem pro dimidia efficiatur dominus illius serui ꝓ dimidia: & sic non est contra præmissa: quia Seia noluit ad illum quoquo modo peruenire: & per consequens illa prohibitio nõ impedit alienationẽ fieri. Vnde q̃rit̃ an ista Seia q̃est hæres pro altera dimidia, poterit agere ex illa stipulatione ad interesse contra dictũ fratrẽ eius cohæredem. & dicitur ꝙ sic. Et no. ꝙ interesse est estimatio ipsi⁹ serui. vt no. in d. l. ea l. posset ẽt agere isto casu hæc Seia cõdõe ob cãm ad ipam dimidiã serui. & eã cõsequi postquam ipse frater cohæres habet facultatẽ restituẽdi. vt d. l. ea lege. sed si nõ haberet facultatẽ adhuc posset agi dicta cõdictiõe, sed condemnaretur ad interesse.

§ Nunc opp. ꝙ prohibitio alienationis facta a contrahentibus impediat eã fieri. vt C. si man. ita fuerit alie. l. ea quidem. Solu. verum est in alienatione irreiterabili. vt in datione libertatis, q̃ põt solui: ideo facilius impeditur hic in alienatione reiterabili, quæ facilius permittitur. Sed mihi videtur ꝙ ista sol. nõ valeat vnã festucã: quia imo maiori ratione debet valere alienatio in casu cõtrario fauore libertatis. Sed vera solutio est. quia hic transit cũ vniuersitate, sicut & aliæ res prohibitæ alienari transeunt, vt res religiosa & sacra. vt est tex. in l. in modicis. ſ. de contrahen. emp. & in l. q̃dã. ſ. de acq. re. do. Sed in d. l. ea q dem pro cõtrario allegata fiebat venditio de re prohibita alienari titulo singulari. & ideo non potuit seruus adipisci libertatẽ. & ista videt melior solutio. ltẽ adhuc op. d. l. si creditor. i fi. de dist. pig. secundũ vnã literã. Sol. ibi ꝙ prohibens reseruasset vbi aliquod ius in re, puta pignoris, quæ reseruatio reddit alienationem ipso iure nullã: secus si nullũ ius in re reseruauit: vt hic. & l. nemo. ſ. de pac. Et ex solutione primi contrarij determinat Bar. si vendo tibi fundum vel domũ cũ pacto de nõ alienando. si velles ibi eligere ecclesiã, nõ potes: quia esset alienatio irreiterabilis. Ex solutiõe secũdi cõtrarij determinat idẽ ꝙ cũ cõiter in istrumẽtis apponat obligatio oĩm bonorũ si cõtrafiat, hodie prohibitiones cõtrahentiũ impedient alienationã fieri per illã. l. si creditor. in fi. & l. ꝙ. de iure emp. q̃ logtur qñ reseruauit sibi directum dominiũ. Idem si vsumfructum qui licet sit seruitus personalis, attamen est ius in re. Adde tertiũ modũ per quẽ prohibeẽ alienatio. si fuisset dictũ ꝙ quã cito ꝓueniet ad actum alienationis, dominium reuertatur ad tradẽtẽ: & in dictũ casum emptor vel donatarius constituit se nomine vẽditoris vel donãtis possidere. vt no. Bar. in l. qui absenti. §. ij. de acq. pos. sed si nõ constituerũt se illius nomine possidere, verba illa ꝙ reuertatur dominiũ ipso iure: nõ sufficerẽt. vt no. in l. j. ſ. de dona. quia non inducũt pactum l. cõmissoriæ: secꝰ si dicereẽ ꝙ vẽditio vel donatio vel traditio haberenẽ pro nõ factis: quia tunc esset pactum legis cõmissoriæ, & staum ꝙ ꝓueniret ad actum ædificationis etiã antequã contractus esset perfectus, reuerteretur dominiũ ad venditorem vel donantẽ. vt l. commissoriæ. C. de pac. inter emp. & ven. & sic nõ trãsiret in tertium, secus si fuisset dictum si alienaueris: quia tunc cõferetur in tempus perfectæ alienationis: & sic nihil operareẽ. vt vt est casus singularis in l. stichus seruus meus ſ. de manu. test.

4 †No. vlterius quod quando prohibetur alienatio in certam personam prohibetur etiam illius institutio: Sed cõtra de aliei. iudi. l. ex hoc edicto §. sed hæredem. Sol. si prohibetur alienatio ratione fraudis, non continetur hæredis institutio, in qua non præsumitur fraus. & ita loquitur ibi. a sed si prohibetur simpliciter, continetur etiã hæredis institutio: vt hic, sed quid si prohibitus non instituit illum hæredem, sed decessit intestatus, & ille ab intestato b sibi successit. an videatur factum contra prohibitionẽ? gl. mag. hic notabiliter dicit ꝙ sic. & non allegat text. vbi est casus 5 in l. codicillis §. matre. de leg. ij. † Et p istũ tex. & istã gl. quidã disputando tenuit. Si statutũ dicat q̃ maritus lucretur totã dotem vxoris præmortuæ, & vidua q̃ habebat filios ex primo marito nupsit secũdo viro absq; aliquo pacto de dote lucrãda: a non lucrabitur secundus vir in præiudiciũ⁷ filiorũ primi matrimonij, contra dispositionẽ l. hac edictali. C. secun. nup. quę prohibet dari plus secundo viro, cum pacto de lucrando, quã vni ex filijs primi matrimonij: quia ista mulier sic ꝓhibita debuit curare ne ad secundũ virum plus perueniat: vel non nubendo, vel si nubit cum pacto quod non lucretur nisi tantam partem, ita quod nõ fiat cõtra illã l. Sed cõtra istã glo. fortiter oppo. de l. cum pater. §. inter. de leg. ij. vbi in personã in quã non debet fieri alienatio potest res prohibita alienari peruenire ab intestato. So. no. interdũ quis prohibeẽ alienare in certas & determinatas personas: vt fuit in isto §. & tunc habet locum ista gl. ꝙ non potest in illas alienare inter viuos, vel in vltima voluntate titulo singulari, vel vniuersali: quinimo etiam debet curare ꝙ in illas personas res non deueniat ab intestato, licet illa alienatio nõ fiat à se, sed à lege. & in d. §. matre. interdum quis prohibetur alienare generaliter in omnes excepto certo genere personarũ: vt in prohibito alienare extra familiã: quia potest intra familiã sed extra familiã generaliter ꝓhibetur. & tunc extra familiã non potest alienare alienatione prima inter viuos, vel in vltima voluntate, etiã titulo vniuersali institutionis: vt l. peto. §. fratre. de leg. ij. sed si ipse non alienat: sed decedit intestatus: & quidam extraneus nõ de familia sibi abintestato succedit, poterit illã rẽ prohibitã habere: & nõ videtur factam cõtra ꝓhibitionẽ, & hic est casus singularis in 6 illo §. cum inter. Ideo si statutum dicat ꝙ q̃ nõ possit quis alienare immobilia in forensem non allibratum: si decedat ab intestato, & quidam forensis non allibratus est ei propinquior consanguineus, cui debeẽ hæreditas ab intestato de iure communi: poterit sibi succedere, & nõ fiet cõtra statutum secundũ b Bar. hic quod perpetuo tenę mẽti. b & istum casum vidi de facto. nõ sic si prohibitio dirigereẽ in forensem, scilicet ꝙ nõ posset acquirere immobilia: quia tunc etiã isto modo non posset. si autẽ prohibitio est simpliciter & generaliter facta quo ad omnes nemine excepto: vt patet in alienatiõe rei dotalis. C. de rei vxo. actio. l. j. §. cũ lex. tunc intelligitur prohibita alienatio titulo singulari inter viuos, vel in vltima voluntate, nec ex testamento, nec ab intestato: vt l. j. ſ. de fundo dota. & vide quod not. Bar. in d. §. fratre. de hoc articulo an prohibita alienatione videatur prohibita hæredis institutio. ex quibus patet solutio ad quæstionem glo. † An prohibitus alienare possit in ecclesiam. nam distingue plenius quam gl. quia si expresse fuit dictum de ecclesia, nullo modo poterit etiam ingrediẽdo monasterium: si nõ fuit dictum expresse, tunc aut ingreditur monasterium, & trãsit dominium rei prohibitę in ipsum: quia illa est alienatio legalis, non hominis, per illum §. cum inter: sed si non ingrederetur, & ecclesiam instituteret, vel sibi legaret non valeret alienatio &c.

¶ In præiudiciũ. De hoc vide in l. hac edictali. C. de secũ. nup. vbi ad Bar. in characteribus de tortis.

¶ Tene mẽti. Sequitur Lu. Ro. cõsi. cccclvj. vbi de materia, de qua etiã per Frã. cur. consi. xlj. & consi. xlv j. per Signo. cõsi. xxj. & cõsi. xxxv. & ibi an possit alienare in ecclesia vide etiam Abb. consilio lxxxij. lib. ij. & cõsi. iij. q. xvij.

§. Filia quæ. Transactio facta ex vna causa, nõ impedit quem agere ex alia. h.d. Et de casu istius §. dispurauit gl. fi. l. de certa. C. de trãsac. q̃ de ipso nõ meminit. & determinauit contra casum istius §. ideo tenet primã opi. ibi recitatã in gl. In tex. ibi, [transigit postea cũ hæredibus.] iubaudi & promisit amplius nõ venire cõtra testamentũ sub pœna subiecta doli clausula: & tñ postea venit cõtra agendo de falso & videbatur cõmissa pœna vel stipulatio doli tanquam fecerit contra transactionẽ. Sed cõtrarij respondetur, quoniam illa generalis promissio de non veniendo cõtra, restringitur ad causam intentatam, ſ. ratiõe inofficiolitatis, sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 ¶ Impleri. Vide ff. de cõsti.cxl. Alex.cõsil.lxxv.iij.lib.

facta super vna re restringitur ad illam,& ad aliam diuersam nõ extẽditur.vt in l.ille la si decreta. & hoc est de quo dubitauit ibi gl.an ꝙ ibi dicit de vna re ad alteram, locum habeat de vna causa ad alteram.intellige tamen dummodo verba possint cõmode restringi:vt in casu prædicto.qa fuerunt simpliciter prolata.secus si non possent.vt quia fuisset dictum ꝙ amplius nõ veniet cõtra testamentum quæ dici vel excogitari poterit: vt l.emptor.§. Lucius.de pact.& quod not.doc.in d.l.si de certa. & Cy.C.de excep.l.si ex maiore. sic ergo transactio eiusdem naturæ est cum sententia quæ lata est ex vna causa, & non parit exceptionem rei iudi.si agatur ex altera:vt l.cum quæritur. cum.l.seq.de excep.rei iudic.

LEX. CXXXIII.

¶ I sub vna. Diuersitas vocabulorũ inter interrogantem & respondẽtem circam rẽ in stipulationẽ deductã nõ vitiat, si non variatur substãtia sed idẽ importat.h.d.ff.e.l.q̃ extrinsecus. hic nõ sunt alia.

2 ☞ *Venditor an teneatur cedere emptori actiones sibi competentes occasione rei venditæ non solum ad ipsam rem,sed etiam ad aliud?*

3 *Qualiter cognoscatur an sit stipulatio seruitutis,uel simplicis facti.*

1 §. Si quis viam. †Stipulatio vitiatur si añ rẽ perfectam res peruenit ad eum casum à quo non potuit incipere.h.d. & hoc verum quando casus ille tendit ad contrarium effectum,secus si ad eundem:vt l.verbis.ad l.falc. Item secus si post negotium perfectũ:vt ibi not.& l.pluribus.§.& si placeat.j.eo. In gl.ff.ibi. [licet in eum casum peruenerit.]sed quomodo peruenit ad eum casum, à quo non potuit incipere in istis terminis quos ponit gl. Respõdeo. qa sunt plures domini vnius fundi pro indiuiso, nullus eorũ potest stipulari vel acquirere seruitutem ad fundum cõmunem sine alijs: sic ergo si stipulor seruitutem ad fundum meum, & antequã cõstituatur decedo pluribus hæredibus relictis.Et sic fundus efficitur communis inter eos,nec tamẽ euanescit stipulatio,imo ad quemlibet eorum trãsit actio insolidum,& tamen nullus eorum sine alijs posset seruitutem acquirere, etiã ex præcedenti stipulatione:vt l.ij.§.ex his cum ibi no.ff.e.ideo videbatur extingui.sed cõtrarium est:vt gl.quia hic loquimur cum fit alienatio in successores vniuersales,in quos potest trãsire vna cum dominio actio personalis competẽs defuncto: hic vero loquitur in successore singulari, in quem non transit actiue vel passiue:vt ff.vsufr.quemadmo.ca.l.iij.§.fi. & de contrahen.emp.l.fi.§.fi.nisi mediante cessione.vt sequitur in glo.

In gl.ff.in fi.[respon.fecit sibi cedi à venditore.] Ista gl.videtur loqui contra istũ tex.qui dicit ꝙ stipulatio euanescit, quomodo potest ergo cedi. Dicunt docto. ꝙ text.loquitur in eo qui fuit stipulatus seruitutẽ,& sic ius in re constitui. & tunc est verũ ꝙ euanescit : quia post quam alienauit in totum vel pro parte non potest facere illud ius in illa re constitui.gl.vero loquitur quando fuit stipulatus factum personale ablꝯ cõstitutione aliqua seruitutis.vt cum promittis nõ impedire me aquã ducere de fundo tuo.nam ista non est stipulatio seruitutis, sed simplicis facti:vt no.ff.l.stipulatio ista. §.si quis ita. vnde etiam post alienationem interest stipulatoris stipulationẽ non extinguj,quia tenetur actionem cedere emptori:& quia interest vt etiã emptor non impediatur.& ad hoc potest agere venditor etiã post alienationẽ.Quid autẽ si donauit? certe cum non teneatur de euictione nõ tenetur etiã si impediatur ducere donatarius.& ideo tunc euanescet sicut stipulatio seruitutis.qa nec potest donans agere vt liceat sibi ducere ad fundum quẽ alienauit,nec etiam vt liceat donatario secundum do. Rapha. sed potest dici ꝙ imo interest postquam donatarius habet causam ab eo.vnde nec posset esse testis ratiõe istius interesse. Ad

2 quod facit quod no.in l.si tibi.§.si pactus.ff.de pact.† An autẽ venditor teneatur cedere emptori actiones sibi competentes occasione rei venditæ,non solũ ad ipsam rem:sed ad aliud.vide plene per Dy.& Bart.in l.si tertius.§.si quis prius.de aqua

3 plu.arcen. †Item qualiter cognoscatur an sit stipulatio seruitutis vel simplicis facti vide omnino quæ no. Bart.in l.j.ff.de ser.rust.prædio.& in l.pater.de seruit.leg.& in pec.de emp. & vendi.§.j.versi.Item pone.p.cauit vicino &c.Et tetigi in l.ij.

a §.fi.ff.eo. Et aliquid hic per Bar.& est necessariũ scire propter prædicta:& quia seruitus postquam est constituta trãsit quẽlibet singularem successorem vna cum dominio rei.non sic in stipulatione facti competẽtis occasione rei,nisi cedatur: vt in in glo.Sed quomodo valet cessio,cum actio sit inutilis cedẽti postquam rem alienauit? Respondeo,non est inutilis ipso iure,sed ope exceptionis,si ageret vt liceret sibi aquã ducere, quia posset dici tua non interest,sed illa ratio cessat in cessionario,cuius interest:ideo licet sit inutilis cedenti,nõ est inutilis cessionario:vt in l.ff.cũ ibi no.C.de iure do.& no.in l. Papinianus.ff.mandat.& l.Modestinus.de solu.hic non sunt alia.

2 ☞ *Incontinenti non dicitur esse factum,quando interuenit extraneus actus.*

3 *Quod aliud sit dicere aliquid debet fieri incontinenti,& aliud infra paucos dies.*

4 *Sententia potest ferri sub conditione intrinseca, dummodo illa conditio incontinenti impleatur.*

LEX CXXXVI.

1 ¶ Ontinuus. †Inter interrogationem & respõsionem non debet interuenire actus oĩno extraneus,alias stipulatio vitiat.h. d.Intelige nisi sit de pertinentibus ad stipulationem:vt calefactio ceræ:vel vocatio testium aut notarij vel nisi sit de necessitate natu-

2 ræ.ar.in l.cum antiquitas.C. de testa. †No.ꝙ tunc dicitur nõ esse factũ incõtinenti,quãdo interuenit extraneus actus: alias licet esset interuallũ temporis inter interrogationẽ & respõsionẽ,nõ videret vitiari:qa non impeditur cõtinuitas.de

3 hoc dixi in l.j.ff.eo.†& no.ꝙ aliud est dicere aliqd debere fieri incontinenti:quia intelligitur cum nõ diuertit ad extraneos actus,aliud infra paucos dies:quia intelligit arbitrio iudicis: puta tres vel quatuor:vt in l.& si post tres.ff.si quis caut.& iõ

4 istis diebus dicebã contra quẽdã.nã Doct.dicunt†ꝙ sententia põt ferri sub conditione intrinseca:dũmodo illa cõditio incõtinẽti impleat. Pone ergo ꝙ Iudex cõdẽnauit te mihi si probauero,an valeat ista sententia? ego dicebã ꝙ non:quia illa cõdi

a tio non põt impleri[a] incontinenti lata sententia:quia incontinenti dicitur antequã diuertã ad extraneos actus:vt hic. Et si habeo inducere testes,vel instrumenta,hoc nõ põt fieri : sed si condẽnaret te sub cõditione si iurauero,bene valet: quia istã conditionem possum implere incõtinenti:& ita expresse voluit Bart.in l.cum Iudex.C.de sen. Quidã aduocatus alterius partis dicebat quod ista erat noua expositio incontinẽti,id est antequam diuertat ad extraneos actus,quod imo valebat,qa sufficit impleri posse infra decem dies : sed male loquebatur. & æquiuocabat.quia aliud est dicere incontinenti,aliud infra paucos dies:vt patet ex prædictis.

§. Si hominẽ. Dissensus inter stipulatorẽ & promissorem circa rem vitiat stipulationẽ. h. d. Et hoc qñ constat:alias dic vt ff.e.l.stipulatio ista.§.in stipulationibus.in tex.& glo.

2 ☞ *Casus in quo ex stipulatione pure interposita non potest statim agi.*

3 *Tempus legale non determinatũ à lege committitur determinandum iudici, qui est minister legis.& Iudex dicitur bonus ut.*

Petitio reductionis ad arbitrium boni uiri,si debet fieri coram iudice ordinario,quis erit Iudex competens,an actoris an rei?

4 *Extremitates sunt uitiosæ.*

Medium tenuere beati.

Nimis delicati sunt reprehensibiles.

Iudex in his quæ sunt commissa arbitrio suo,non debet iudicare de proprio capite pro libito uoluntatis.

5 *Interesse lucri uenit quando est certum:& quando dicatur esse certum, & quomodo possit certificari.*

6 *Si solutio conferatur in certum locum,& Iudex assignauit debitori terminum duorum mensium:& debitor ex aliquo impedimento supereuenente non potest ad locũ accedere, an poterit conueniri lapsis duobus mensibus in alio loco?*

7 *Si ueniat ad talem locum infra talem terminum,an poterit ibi conueniri antequam labantur dicti duo menses?*

1 §. Cum ita stipulatus. †Si solutio conferatur in certum locum, tacite inest tempus quo poterit ad illum locũ peruenire. h. d. primo. Et tale tempus committitur arbitrio iudicis declarandum,qui debet declarare attentis pluribus cõsecutis,de quibus in text.h.secundo,& ipso tempore elapso si non fuerit solutum in loco illo põt promissor in alio loco conueniri.h.tertio.

Et si

Et si ante lapsum illius tẽporis causaliter promissor reperiat in loco destinato,poterit statim conueniri.non expectato ꝙ labatur.h.quarto & vltimo vsqꝯ ad §.Itẽ qui insulã.& diuide in quatuor partes:vt in summario:secunda post principium ibi, [quod aũt].tertia ibi, [eoꝯ transacto.] quarta ibi, [ꝙ si diplo-

a mate &c.]†No.ex primo dicto casum in quo ex stipulatione pure interposita nõ põt statim agi cõtra id quod habet ff.eo.l. liber homo.§.decem.ff.quando solutio collata est in certũ locũ expresse:quia inest tacite tempus quo poterit ad illum peruenire:non sic si nõ cõferat expresse in alium locum,licet res promissa sit in alio loco.nã nihilominus põt conueniri statim & condemnari.vt patet.j.ea.l.§.illud.ver.alioquin. quod tamen declara:vt ibi dicã.Sed in primo casu si agerẽ ante lapsum temporis,possem repelli à limine iudicij,etiam si vellẽ ꝙ fieret cõdemnatio de dando cum poteris peruenire ad illum locũ.& q agit ante diem,male agit.vt l.j.in fi.qñ dies vsusfru.leg.ced.& condemnaretur in expensis:sed in secundo casu bene ago, & non possum repelli:sed postquã fueris condemnatus,dabitur terminus pro executione quouscꝯ possis ad illũ locũ peruenire. & istud est tẽpus legale quadã miseratiõis gratia:sed aliud ꝙ tollitur ex appositione dicti est tempus cõuentionale. Et inter ista multæ sunt differentiæ.ꝙ dic per Bar.in l.ita stipulatus.ff. e.& alius casus in quo tacite inest tps.vt quando stipulatio cõtinet factum habens causam successiuam.vt j.§.proxi. & hoc voluit Iurisconsultus in §.Chrisogon°.in fi.dum dicit ꝙ in stipulationibus interdum inest tps.interdum aũt cõditio.vt ff.e.

5 l.interdum.sed psona nunquam subintelligitur.†Ex secunda parte no.ꝙ tps legale nõ determinatũ à lege cõmittitur determinandũ iudici,qui est minister legis. cõcor.l.j.de iure deli.Itẽ secũdo not.& ad hoc semp allegat.ꝙ Iudex dicit bonus vir. cõcor.ff.iudi.fol.l.vir bonus.Petitio ergo reductionis ad arbitriũ boni viri debet fieri corã iudice ordinario.ꝙ illũ text.sed

a qs sit ille Iudex cõpetẽs an rei,vel actoris.[a] dic vt no.Bar.in l.

4 arbitrorũ.C.de arbi.& C.vbi & apud quẽ.l.ij.† Tertio nota illud vulgare ꝙ extremitates sunt vitiosæ:& ꝙ mediũ tenuere beati:& quod nimis delicati reprehẽsibiles,& quod Iudex in his quæ sunt cõmissa arbitrio suo nõ debet iudicare de proprio capite pro libito voluntatis:sed sequẽdo cõsecturas quæ

5 resultãt ex diuersis,aliter diceret grauare partẽ.†Itẽ no.icꝺm Ang.ibi,dũ dicit, [eiusdem cõditionis,] pro eo ꝙ no.gl.in ij. §.fi.de eo ꝙ certo loco ꝙ interesse lucri venit qñ est certũ.vt no. in l.j.C.de sent.q̃ pro eo.Qñ dicit eẽ certũ:& qũo põt certificari.dic,ff.probando ꝙ hoies ciusmodi conditionis cuius est ipse creditor,si habuissent pecuniã fuissent tantũ lucrati:& ita dicit se practicasse Florentiæ.Ex tertia parte no.ꝙ transacto tẽpore quo cõiter potuisset ad locũ peruenire,põt cõueniri in alio loco subaudi idoneo in quo sortiatur forũ:alias secus.vt l.j.cum ibi

6 no.de eo quod certo loco.†Sed quẽro.pone ꝙ Iudex assignauit terminum duorũ mensium,quia tantũ visum est expedire, promissor tamẽ ex aliquo impedimento superueniente non põt ad locũ accedere,an poterit conueniri lapsis duobus mensibus in alio loco:hic videtur tex.ꝙ sic,in versi.[vel quoniam per aliũ,] qa poterit aliũ mittere.sit ergo caut° vt superueniẽte impedimento recurrat ad iudicẽ,& faciat sibi prorogari tẽpus ex causa,parte citata.No.hic pro limitatione practicę quã ponit domi.Ange.in l.fin.de dila.ff.de progatiõe termini: qa in tali progatione debet pars citari vt hic. No.etiã ꝙ licet poterit aliũ destinare.j.tempus,tamen habetur consideratio qualitatis suæ psonæ:vt si est senex,vel infirmus,detur sibi maior tẽpus:quia nõ debet arctari ad mittẽdũ aliũ si ipse vult ire psonaliter.†Ex vltima parte no.ꝙ si Iudex dedit terminũ duorũ

7 mensium:& ipse peruenit j.mensem,vel citius,non expectat ꝙ labat residuũ temporis:sed statim põt isti conueniri.Sed cõtra de l.in illa stipulatione si calẽdis.ff.e.Sol.si tps esset appositũ à cõtrahentibus,nõ posset ante lapsum illius termini conueniri,licet iã gueniss̃et ad locũ.ar.ibi,licet illud tẽpus fuerit appositum ad illũm finem vt ad illum locũ poterit peruenire sed hic fuit appositũ à iudice,cuius taxationi nõ statur postquam ad locũ peruenit.nam difficili° debitori tollitur dilatio quam acquisiuit ex proprio contractu,quã illa quæ data est à iudice ex verisimilibus coniecturis, quibus non statur, quando res est certa. vnde allegatur quod in incertis non certus locus

est coniecturæ:& facit qđ habetur in l. id a quod.de leg.j.in prima char.

2 *Ille qui promisit per seipsum ædificare,uel aliud opus facere non minus dicitur fecisse per seipsum si adhibuit operarios* b *& fabros qui totum fecerunt prout ille dictauit, licet ipse non apposuerit manum,& an tunc dictamen fabricæ possit fieri per substitutum?*

3 *Datus est modus in rebus in eligendo medium secundum bonam discretionem.*

Propter moram commissam in inchoando,an possit statim agi ad particulare interesse?

¶ Velactoris. Vide Fede. de Senis.cõsi. ccxvij. Sig. de medio.consil.clxiij.

¶ Substituti. dicit Lud.Rom.sing.suis quod ille cuius industria est electa nõ potest aliũ substituere, nisi filiũ:vt faciebat Bal.Papi.Fallit nisi electus sit absens ex cãtili et necessaria.

1 §. Item qui insulam. †In stipulatione cõtinente factũ successiuũ,similiter inest tẽpus,j.qđ cõmode fieri poterit. ꝙ similiter relinquit arbitrio iudicis. Itẽ ex mora inchoandi põt agi ad interesse particulare. Itẽ trãsacto tẽpore põt mora purgari si lis nõ est cõtestata.h.d.vsqꝯ ad §.illud. & cõtinuat cũ pcedẽti:qa sicut in obligationibus dãdi quãdo cõferr datio in certũ locũ,inest tacitũ tẽpus:& ante lapsum illius non põt agi: ita & in obligatione facti habẽtis tractũ successiuũ, & similit ante lapsum illius non põt agi:vt ff.eod.l.si ita stipulatus essem abs te.& lapsus illius tẽporis interpellat & cõstituit quẽ in mora:vt patet ex fine,vbi habet ꝙ põt mora purgari. & etiã probat in l.si insulam.ff.eo. Sed si factum esset instãtaneũ, vt rem tradi,nõ inest tẽpus.nisi esset collatũ.in aliũ locũ sicut in obli-

2 gatione dãdi.vt etiã dixi in illa l.si ita stipulatus. †No.primo ꝙ ille qui pmisit per seipsum ædificare, vel aliud opus facere, nõ ideo minus dicit fecisse per seipsum ædificare, si adhibuit operarios & fabros qui totũ fecerũt,licet ipse non apposuerit manum,sed fecerũt prout ille dictauit.nam magistri non consueuerunt manus apponere,sed dictare. Tũc enim non videret fecisse per seipsum quãdo cõmisisset alteri fabricã & etiam dictamẽ,ita ꝙ ipse non se impediuit in aliquo. Et isto casu vertitur dubitatio.an ille qui pmisit facere poterit seruire per sub

b stitutũ.[b] ille enim dicit substitutus seu vicarius:vt j.de lega.l.vicarius non autem fabri & operarij qui faciunt ad iussum alterius.Et si nõ ob. hic oppositio quã quidã faciunt de l.inter artifices.j.de solu.ꝙ videatur electa industria psonæ, & sic non potuerit p alios facere nam etiã si esset electa,posset alios facere dictãdo eis quod erat fiendũ.de illo autẽ articulo an poterit per substitutũ facere.dic vt j.eo.l.§.fi ab eo.& per Cy. & alios

3 in l.quisquis.C.de epis.& cle. †Item not.ibi.in ver. [sed modus.] pro eo quod no.glo.ff.eo.in l.si ita quis.§.& lege.in gl.ff. ꝙ datus est modus in rebus,scilicet,non eligẽdo extremitates sed medium secũdum bonam discretionẽ inspectis his de quibus in tex. Item no.in ver.[Item si inchoatur.] melius quã alibi ꝙ propter moram cõmissam in inchoando potest statim agi ad particulare interesse:quod est verum quando fuit appolita pœna,secundum Dy.nec tẽpus expressum secundum Bart.tu dic vt dixi in l.stipulationes non diuiduntur.§.ff.quia oppositio temporis non facit quominus non poterit agi ad particulare interesse secundum Ang.sed oppositio pœnæ bene facit secundum Dy.quia illa apponitur loco totalis interesse:& videntur partes voluisse ꝙ ad illam tantum committatur stipulatio:sed Bar.intelligit hoc verum quando stipulatio pœnalis nouaret præcedentẽ,secus si non nouaret. Ange.contra, imo indistincte.quia partes apponendo pœnam loco totalis interesse videntur voluisse quod non consideretur particulare: & ista ratio locum habet vtrobique. Vltimo hoc quod dicitur moram posse purgari post lapsum taciti temporis,limita & declara pluribus modis:vt in l.si insulam.ff.eo.&c.

2 ☞ *Argumentatio de impossibili ad difficile,an sit bona?*

1 §. Illud inspiciendum. †Difficultas præstationis non impedit obligationẽ oriri:sed impossibilitas sic.h. d.in effectu secundum Doct. Vel dic cõtinuandũ cum pcedẽtibus,ꝙ in stipulatione dãdi si non cõfertur datio in certũ locũ, nõ inest tacitũ tempus infra quod pmissor dare possit si forte non põt de præsenti: sed statim potest cõueniri & cõdẽnari.h.d.In hoc ergo differt à pcedentibus §.quia in illis cum insit tacitũ tẽpus ex tacita voluntate contrahentiũ,non põt agi ante illud tẽpus finitũ : & si ageretur,posset repelli.& cõdemnaret in expensis temerariæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Longa ast differẽtia. Vide Signo. de medio. consi.cxcxij. vbi de hac materia.
b ¶ Non valet. Volunt Lud. ro. consil. ccccxvij. reprobando Ioã.an .in rub.de prębẽ. quod si prelatus cõcedit scholari reuerso de studio sundã ad vsus fructuandũ vt patrocineẽ ecclesiæ, q detecta eius imperitia erit locus repetitioni, qa cessat eã finalis cõcessiõis.

citationis, sed hic nõ repellit̃.& põt peruenire ad sentẽtiã cõdẽnatoriã, qua tamẽ lata dabit̃ tẽpus miseratiõis gratia infra qđ def: videlicet illud qđ datur iudicatis si cõdẽnatus est ad quantitatẽ, vt quatuor mẽses.l.ij.C.de vsu.rei iud.quibus lapsis etiã si nõ potuit pecuniã reperire poterit capi: & carcerari, nisi cedat bõis: sed si fuit cõdẽnatus ad speciẽ q̃ erat forte in longinquo loco, sine ei⁹ dolo vel culpa: & sciebat ẽt maius tẽpus si expedit. vt. l. ait p̃tor. in fi. cum. l. se de re iudi. sed si nescitur vbi sit: & an sit in rerum natura, vel non. dic vt. l. cũ seruus. de le. j. Et si certũ est eã nõ posse haberi, deueniet̃ ad æstimationẽ officio iudicis. l. non dubiũ. §. fi. de le. iij. ex qb⁹ apparet q̃ difficultas p̃stationis nõ impedit obligationẽ oriri, nec eã exerceri. Sed an impediat exactionẽ fieri, dic vt ŝ. dixi: & an impediat morã cõmitti, & etiã pœnã, dic vt hic per Bar. qui ꝓlixe tractat, & per multa verba. & p̃dicta qñ difficultas est ex pte ꝓmissoris: similiter si est ex parte stipulatoris, nõ impedit obligationẽ oriri, vel ortã cõseruari: vt ŝ. e. l. ij. §. ex his. in fi. Et diuide tex. ga est infrascatus. nã primo format quæstionẽ vsq; ibi, [quid ergo.] Secundo arguit ꝓ parte negatiua q̃ nõ teneaẽ. & sic impediat obligationẽ oriri vsq; ibi, [sed hæc recedũt.] ibi arguit ꝓ parte affirmatiua q̃ teneaẽ & rñdet ad rationẽ factã in cõtrariũ vsq; ibi, [alioquin.] quarto pro ista parte adducit inconueniẽs qđ sequereẽ si contrariũ diceret̃ vsq; ibi, [& generaliter.] quãto & vltimo cõcludit ꝓ ista secũda parte. In prima parte ibi, [an vero cessat obligatio.] dic hoc põt intelligi duobus modis. videlicet q̃ nõ sit obligatus antequã cõgregauerit pecuniã: & hoc videt̃ colligi ex verbo p̃cedẽti dum dicit, [teneaẽ.] & tunc ꝓcedit summariũ Doctorũ, q̃ difficultas p̃stationis nõ impedit obligationẽ oriri. Secũdo põt intelligi an cesset obligatio. id est executio obligatiõis: ga de ipsa obligatione modicũ dubiũ est, quin cõtrahaẽ, sed est dubiũ an poterit agi statim, an vero insit tẽpus infra qđ possit cõgregare dandũ arbitrio iudicis. & dicitur q̃ non, q̃ tũc ꝓcedit summarium qđ ego dedi. & continuaẽ cum p̃cedẽtibus. §§. & differt: quia in proximo p̃cedẽti stipulatio cõtinebat factũ, hic dationẽ. Itẽ differt a. §. cũ ita. quia ibi datio fuit collata in certũ locũ, hic nõ. sed simpliciter facta fuit, ꝓmissio de re, tamẽ q̃ non erat in illo loco, vel apud illum: sed forte alibi. & inter ista duo debet esse differẽtia. & hoc voluit tex. in ver. [alioquin.] In tex. ibi, [neq; inueniat creditorẽ.] subaudi qui sibi mutuet. & forma istã rationẽ sic. nã ad impossibile nemo tenet̃, vt. l. impossibiliũ. de re. iu. vnde si quis ꝓmitteret rẽ quæ nõ est in rerũ natura: & sic nec in p̃senti potest solui, nec in futurũ poterit, non tenet̃ nũc: nec in futurũ tenebitur. Eadẽ ratione videt̃ q̃ si ꝓmittaẽ res quę est in rerũ natura, ꝓmissor tamẽ de p̃senti eam soluere vel tradere nõ potest, sed bene poterit forte in futurũ, q̃ interim non teneaẽ in effectu. Sed ad
a hoc respondet in se. ver. † quod argumẽtatio non est bona, qa
a fit de impossibili ad difficile: inter quæ longa est differentia. nam impossibilitas est illa quæ concernit rem in stipulatione deducta: quia per neminem tradi potest. cum non sit in rerum natura. & illa impedit obligationem oriri. sed difficultas cõcernit commodũ vel incommodũ promissoris: quia res est in rerũ natura: & per aliũ posset dari, sed non per promissorem: & illa nec impedit oriri obligationẽ, nec etiã ipsius obligationis exe cutionẽ fieri: alias sequeret̃ q̃ si quis promitteret mihi stichũ simpliciter, & vellemus scire an stichus sit in loco promissionis, vel alibi: & sic esset differẽtia promittere dare stichũ Romæ, vel ꝓmittere simpliciter stichũ qui est Romæ, quod esse nõ debet: & istud no. quod tamẽ intelligo verũ si non fuit dictũ tempore stipulationis q̃ esset Romæ: & stipulator hoc ignorabat, sed si dixit promittis stichũ qui est Romæ. vel simpliciter, & sciebã ipsum ibi esse videtur actum q̃ soluatur Romæ. & sic erit perinde ac si solutio fuisset ibi collata. vt videmus in simili. cum legatur res quæ alibi est. nam hæres non teneẽ eam tradere nisi in loco vbi erat tempore testamẽti. & ita videtur fuisse mens testatoris. vt in. l. quod legatur. ŝ. de iudic.

Cætera vide hic per Bar. & gl. q̃ sunt hic, tendunt ad declarationẽ literæ: & satis patet expedita p̃ p̃dicta. hic nõ sunt alia.

§. Si ab eo stipulatus. Valet stipulatio facti, licet illud a promissore non possit expediri: dummodo possit expediri per alium. hoc dicit. Et intellige istum tex. quando verba fuerunt impersonaliter prolata, vt quia promisisti librum mihi scribi, & non dixisti per quem. vel domum mihi fabricari, cum nescires scribere vel fabricare. nam videtur actum quod scribatur per alium: & illa impersonalitas non habet viciare stipulationem, quia non est in verbo obligatiuo vel promissiuo. sed in verbo executiuo. vt ŝ. eo. l. stipulatio ista. §. si quis ita. Secũdo modo potest intelligi quando personaliter locutus est, non per infinitiuum passiui, sed actiui. vt quia promisisti scribere vel fabricare. nam si non poteras per te, videtur actum q̃ per alium, & qui per alium facit, per seipsum facere videtur. sed si sciebat scribere vel fabricare, tunc aut fuit electa industria personæ. & non potest per alium facere. vt. l. inter artifices. ŝ. de solu. Quando autem videatur electa industria, dic vt ibi no. l. nemo. j. titu. j. si non fuit electa industria, tunc autem non potes per te expedire propter aliquod impedimentum superueniens. & permitti tut tibi expedire per alium. vt C. de decu. l. nullus. lib. x. dummodo sit eiusdem peritiæ. & approbatus, vt ibi. & hoc faciat periculo tuo, quia culpa illius noceret tibi. vt C. de murilegulis. l. si quis ex corpore. lib. xj. secundum. Ang. aut poteras per te ipsum expedire, & tunc non potes per illum hoc facere, nisi per filium tuum qui sit approbatus in eodem magisterio. vt j. de lega. l. iiij. §. legati. An autem te mortuo hæres tuus possit hoc facere, tunc est quæstio quæ formatur in gl. de concessione alicuius rei facta per monasterium alicui aduocato ratione patrocinij, quod impẽdebat monasterio: vel alicui medico ratione seruitij quod impendebat alicui domino, & eo mortuo remansit filius non eiusdem peritię: an poterit illud seruitium impendere per alium: vt sic res sibi nõ auferatur. an autem poterit sibi auferri, quasi videatur concessio facta ad vitam. vide hic per Bar. & Cy. & Bal. in l. quisquis. de epi. & cler. Et Bart. videtur hic tenere q̃ si concessio sit facta in feudum, non transit in hęredem: imo sit reuocabilis ad nutum post annum: quia videtur feudum guardiæ vel castaldiæ: eo quia datur pro mercede laboris. vt in tit. de feudo guardię & castaldię. Sed Ang. dicit istum tex. debere intelligi in terminis in quibus loquitur quando datur castaldioni, non quando Doctori seu medico. Vltimo dicit hic do. Raphaẽ. q̃ si per errorem facta fuisset ista promissio: quia stipulator audiuerat de peritia alicuius cũ nulla in eo esset, & propter hoc stipulatus fuit ab eo opus fieri: q̃
b ista stipulatio non valet. b quasi ille videatur elegisse industriã personæ. & voluerit per illum met fieri, & non per alium. debet ergo intelligi quando sciebat ipsum per se non posse facere. quod satis potest dici. hic non sunt alia.

2 ¶ Impossibile attento præsenti statu, an debeat reputari esse impossibile perpetuo?
3 Res sacra, an & usu cuius possit effici prophana?
Res deputata ad usum publicum, quod possit fieri priuati iuris, & cuius iussu.
4 Committantes non recognoscẽtes superiorem, an possint alienare plateam communem, uel stratam publicam?
5 Impossibile reputatur illud quod non potest fieri nisi iussu principis, & quid si princeps consueuit concedere?
6 Stipulatio debet regulari secundũ præsens tempus: nec debet stare in pendenti, ne cuitiari ex postfacto. & quid in aliis actibus requirentibus solennitatem?

§. Cum quis. † Non sufficit de facto fieri quantũ ad hoc vt pœna committatur. ad hoc semp allegaẽ: sed quãtũ ad hoc vt euitet̃ pœna. dic vt dixi. ŝ. e. l. quidã cũ filiũ. & similiter quãtũ ad hoc vt actionẽ cõsequaẽ. dic vt in. l. mulier. §. j. de cõd. inst. Op. post quã ista nõ poterãt vendi de iure, videt̃ actũ si vendant̃ de facto. ar. l. hẽdibus. ŝ. ad treb. ergo ista stipulatio põt cõmitti. Ista est substantialis oppositio. & p Bar. & per Ang. nõ fit de quo miror: & ꝓpter hoc dico illũ text. debere intelligi qñ stipulator errabat in iure: & credebat ista posse de iure vẽdi. & ad talẽ venditionẽ videt̃ habuisse respectũ. & qa hoc non põt cõtingere, stipulatio est nulla: qa cõditio non põt existere. si autẽ sciebat ipsa nõ posse de iure vẽdi, videt̃ stipulatus si vẽdaẽ de facto. & hoc est satis rõnabile. & sic poterit cõmitti si de facto vẽdant̃. Sed cõtra q̃ ẽt primo casu cõmittatur per l. vbi pactũ. C. de transl. Sol. si ex eo quod

q̃ fit de facto lædit̃ & incõmodaẽ stipulator, cõmittit̃ stipulatio, sicut si fieret de iure: vt ibi. Si autẽ nõ incommodatur nec lędit̃ur, tunc secus. vt hic, qñ habuit respectũ si fieret de iure. nã ex sola venditione cum sit nulla, non incommodatur stipulator. sed si sequeretur traditio, licet incommodaretur, hoc tñ nõ fuit appositum in conditione. Sed adhuc contra. de l. ex ea parte. §. j. ŝ. e. Sol. quædã sunt quæ de sui natura possunt fieri de iure, vt venditio: & alij contractus. & tunc videtur habit⁹ respectus ad istum casum si de iure fiant, non de facto. vt hic. Quędam sunt quę nõ possunt fieri nisi de facto. vt maleficia, vel ea quæ sunt contra bonos mores: & tunc stipulatio cõmittitur si fiant de facto. vnde si stipulor à te centũ si feceris furtũ, vel homicidiũ, cõmittit̃ stipulatio si ipm feceris. & tñ nõ de iure, sed de facto facis. & hoc ꝓbaẽ in l. allegata in contrarium. & vide Cy. in l. ea quidem. C. si man. ita fuerit aliena. Quæro op. de l. cum pater. §. libertis. de le. iij. vbi pœna imponitur ꝓ alienatione facta de facto, licet de iure nõ valeat. Veritas est omissis solutionibus Doct. q̃ non placet. q̃ ibi loquitur in pœna legali. nam si res prohibetur alienari p testatorẽ. l. imponit hanc pœnam, quod statim q̃ alienaẽ, possit alienatio reuocari, licet nõ exist̃isset conditio fideicõmissi: & ideo in l. nõ cadit error iuris. vnde cũ lex sciat alienationẽ nõ valere propter prohibitionẽ testatoris, censetur illam pœnam apposuisse pro alienatiõe facta de facto. vt pro gl. pe. q̃ est hic super verbo, [vẽdiderit.]
2 † Ex fine istius §. no. q̃ illud q̃ est impossibile attento præsenti statu rei. reputaẽ debere esse impossibile perpetuo: licet posset edici possibile. q̃ est verũ quãdo erat possibile propter ꝓhibitionẽ iuris, quia nõ expectaẽ quod esset talis prohibitio. ŝ. eo. l. inter stipulantẽ. §. sacrã. secus si ꝓpter impedimentũ naturæ. vt si quis promittat partum Arethusæ nondũ natũ. nam licet attẽto præsenti statu sit impossibile quod detur, quia tñ impossibilitas põt cessare cum nascetur stipulatio non est inutilis: sed expectaẽ q̃ cesset. vt ŝ. e. l. interdum. † Item no. q̃ res sacra potest effici ꝓphana iussu principis. & res deputata ad publicum vsum põt fieri priuati iuris in primo dic iussu principis ecclesiastici, vt papæ. in secundo Imperatoris, vel alterius qui
4 non recognoscat superiorem, qui locũ principis tenet. † vnde dicit Bar. hic q̃ cõitates nõ recognoscentes superiorẽ possunt alienare plateã cõmunẽ vel stratũ publicũ, & facere eam priuati iuris. facit l. quominus. ŝ. de fiumi. sed si recognoscant superiorẽ, dicit q̃ per prius debent facere statutum quod talis platea vel locus sit priuati iuris. Et postea poterunt vendere, certe si recognoscunt superiorem, non possunt facere sine licentia superioris, apud quẽ est administratio reipublicæ. vnde communitas Paduæ nõ põt tale statutũ facere vel alienare sine licẽtia dñorũ Venetiarũ apud quos est cõis administratio. vt l. j. de cõsti. prin. Et posito q̃ possent, quod sit necesse ꝓ priꝰ facere statutũ ꝓ q̃ acquirant ptãtem vendendi. d. Rap. reprehendit, qa etiã statuto nõ facto possem vendere. & venditio haberet vim legis, vel statuti: qa cõtractus factus ab illo qui habet potestatem legis condendæ vim legis habet. vt in l. Cęsar. de publica. & in l. donationes. C. de do. inter vi. & vxo. & no. Bar. in l. ciuitas. ŝ. si cer. pe. Aliquando necesse est statutum tollere vel suspendere antequã perueniatur ad actum contrariũ statuto: & hoc videmus continuo obseruari quando vniuersitas vult aliquid facere contra formã statutorum suorum. quia primo suspendit statutũ: & postea facit actum. de quo vide oĩ
a no Bal. a in l. j. C. ne filius pro patre. quem do. Raph. nõ alleg.
5 † Item no. ex tex. & gl. q̃ impossibile reputatur illud q̃ nõ po
b test fieri nisi iussu principis, b sic ŝ. de leg. j. l. si tibi §. fi. qđ est verũ si princeps illud regulariter non consueuit concedere: licet possit ex plenitudine potestatis. secus si cõsueuit concedere ꝓ l. qdã relegatus. de re. du. secundũ eũ lẽ. quod placet. Et limitatur q̃ cõiter Bar. cõsueuit dicere. & facit l. interdi. de condi. &
6 demon. † Vltimo no. regulã, q̃ stipulatio debet regulari secũdũ præsens tẽpus, nec debet stare in pendẽti, nec ex postfacto. vt ŝ. e. l. insulam j. biennii. non sic semper in actibus requirẽtibus solẽnitatẽ. vt in l. per fundũ. de serui. rusti. prædi. & l. fi. cõmunia prædiorum.

§. si ut aliquid. Quando præcedit conuentio affirmatiua, stipulatio pœnalis debet cõcipi negatiue. & econuerso si præcedit a
a conuentio negatiua, debet concipi affirmatiue. h. d.
2 ¶ Si stipular dari cent mihi & hæredi meo, quod tunc stipulatio sumat originem in persona mea: & mihi acquiratur obligatio: & actio: & post mortem meam faciat transitum ad hæredes.
3 An per contractum poterit quis uni ex hæredibus prouidere actionem acquirendo? & nu. 5.
4 Quid in acquirendo exceptionem? & nu. 5.
5 An poterit unum tantum ex hæredibus grauare obligando? An poterit prædicta facere per ultimam uoluntatem?

¶ Omnino Bal. Vide eundẽ consi. ccccxiij. j. lib. vbi qualiter & quãdo res vni uersitatis vendi possint.
b ¶ Iussu principis. vide q̃ ꝓpter hoc voluit Fran. cur. consi. lxiij. & Signo. de Medio. consi. xxxix.

1 **§. Præterea.** † In obligationibus dãdi nõ põt quis per cõtractũ vni tm̃ ex hæredibus prouidere vt illi soli actio acquiratur, imo acquiritur omnibus, licet vnũ tantum nominauerit. secus si stipulatio contineat factum. h. d. & habet materiã subtilem. & sic loquitur hic ex parte creditoris: sed ex parte ꝓmissoris nõ distinguitur inter dari & fieri. nam vtroq; casu p contractũ non potest vnũ tantũ ex hæredibus obligare quando obligat omnes, etiã si vnũ tãtũ nominauerit: vt ŝ. eo. l. eum qui. §. te & Titium. q̃ loquit̃ qñ cõtinet dari: & l. Iul. in prin. q̃ loquit̃ quãdo continet fieri vel non fieri.
2 † In tex. ibi, [vni ex hęredibus acquiri.] quia si stipulator dari cẽtũ mihi centũ mihi & hæredi meo Titio, stipulatio sumit originẽ in persona mea & mihi acquiritur obligatio & actio: post mortẽ aũt meã facit trãsitũ ad hæredes, qui representant personã meã. si ergo sunt plures, oẽs similiter personã meã insolidũ representãt. nullus aũt eorũ representat nisi pro parte, & vltra illã partẽ quilibet reputatur extraneus: vt no. in l. cum à matre. C. de rei vend. & l. ij. §. fi. de prẽto. stipu. j. nõ ergo põt facere transitũ insolidũ ad vnũ tantũ nominatũ: quia alteraret̃ natura obligationis. quod demum facere non potuit, & vltra quã ille sit hæres: cũ reputet̃ extraneus. quia si sibi acquireret̃, esset dicere q̃ quis posset stipulari extraneo, & acquiretur sibi cõtra regulã. q̃ per liberã personam & c. nominatio ergo facta de vno superflua est, & pro nõ facta habet̃: & oĩbus acquirit̃ pro hereditaria portione. Dicit tamen hic gl. magna prima circa finẽ. q̃ in diuisione hæreditatis ille nominatus percipiat añ partem totũ illud debitũ ex præsumpta voluntate defuncti, qui noluit ad illũ solũ pertinere: licet nõ potuerit hoc facere eo modo quo volebat: quia non potuit facere q̃ leges nõ habeãt locũ in actibus suis: vt l. nemo põt. de leg. j. Bart. cõtra qđ plus placet. nã si nominatio haberet̃ pro nõ facta, & inquãtũ nõ est hæres quo ad eum est nulla, nõ debet percipere: qa perciperet de portione aliorũ. nõ sic si aliquis emeret aliquã rẽ pro se & vno de filijs: & eam sibi traderet: vt l. filiæ. C. fami. ercisc. quia
3 videret̃ sibi donasse. † Sed qđ si stipulator nõ apposuit persona sua in stipulatiõe: sed personã vnius ex hẽdibus: vt ꝓmittis centũ Titio hẽdi? & Pe. dixit non habere locũ istũ tex. sed illi soli obligationẽ acquiri. nam quãdo apposuit ꝑsonã suam, aquiritur primo sibi, & illa eadẽ facit transitũ ad hæredes: etiã si non fuerint nominati nominatio ergo vel oĩum vel vnius nõ attenditur: qa hæredes nõ veniũt ex ꝓpria ꝑsona nec ex iure in eis radicato, sed ex persona defuncti, & radicato in eo. vnde nõ põt venire nisi ꝓ parte pro qua sunt hęredes, sed qñ persona sua fuit specificata, tũc noiatus venit ex propria persona, & ex iure in ipso radicato: qm̃ obligatio põt incipere hodie ab hærede: vt l. j. C. vt ac. ab hęred. & contra hæredes inci. & sic cessat ratio de qua ŝ. Bar. cõtra qa subest alia rõ ꝓhibitiua. de qua ŝ. dixi. q̃ cũ ipe nõ representet ꝑsonã defuncti nisi in portione qua est hæres defunctus, nõ potuit in plus illi stipulari: quia si posset, esset dicere q̃ posset stipulari extraneo. Præterea etiã tũc cũ incipit ab hærede dicitur debitũ hæreditariũ: qa prouenit ex cõtractu defuncti: vt l. hæreditariũ. ŝ. de bo. aut. iudi. pos. & sic debet reputari pinde ac si obligatio fere habuisset originẽ in persona defuncti: vt transeat ad oẽs: & sic nominatio vnius oẽs comprehẽdit: hæc tamen vera in his quæ sui natura transeunt in hæredes: etiã si de hæredibus nõ fit facta mẽtio: secus in his q̃ nõ transeũt: vt in stipulatiõe vsus fructus: vt ŝ. eo. l. stipulatio ista. §. si quis ita. nã tunc hęres noiatus nõ venit ex ꝑsona defuncti, nec ex iure radicato in defuncto: sed ex ꝓpria, & radicato in eo, & nõ reputaẽ debitũ: iõ ille

Universidad de Sevilla
Biblioteca

a ¶ Respondeo. Do. Bar. pōit hic tria remedia contra eum qui variat in executione. quē hic videpla de facto satis impertinētia: quia si fui stipulatus aliquid fieri in tali fundo meo, vel seruitutē ad illū fundū, & postea illū fundū prælego vni ex hæredibus meis, nō interest aliorū qui nō habent dñium fundi q̄ fiat vel acquiraī seruitus, sed illius tātū cui prælegaui: sed q̄d ad ꝓpositū hæc exēpla? nā tex. loquit quādo in ipsa stipulatione nominaui vnū tantū ex hęredibus: & ista exēpla sunt quādo in stipulatione nō noiaui fundū, & postea illū fundū prælego vni. vnde trāsit ad ipsum cū iure coherente illi fundo, vel pro illo fundo, & ista nominatio nō est facta in ipsa stipulatione: sed in actu legādi. nec ex ipsa stipulatione acquiritur sibi immediate: sed ex legato. vnde nihil faciunt ad propositum. Pone ergo exēplū in facto personali: vt si fui stipulatus ā te non impediri me neq; Titiū hæredem meū ire agere p talē fundū. nā isto casu eadē est ratio q̄ est in executione quærēda, nam si Titiū nō nominassem, ista stipulatio nō egrederet̄ persona meā: quia est personalis. iuxta ea quæ dixi in l. stipulatio ista. §. si quis ita. ſ. eo. merito: quia ad hæredes non transit actio mihi quæsita: sed extinguitur cū persona, cessat ratio quæ est in stipulatione dādi trāsitoria ad hæredes: quia incipit noua obligatio in persona hæredis non nominati: quia in nō transitorijs quilibet hæredū videtur reputare insolidū personā defuncti. & hic est verus intellectus quem etiam sequitur Rapha. reprobando exēpla glo. tanquā impertinentia. Vltimo contra quod format glo. de l. quod dicitur. nihil facit ad propositum: quia ibi loquitur an stipulando vni ex hæredibus acquiram sibi filio.

LEX CXXXVII.

Vm qui certarum. Qui promittit in nundinis, nō pōt cōueniri nisi eis finitis. h.d. Rationē dubitandi ponit gl. & illa haberent locum si posset constare q̄ stipulator illam pecuniā vellet expendere in nundinis: & tunc posset agere prima die. alias statur proprietati verborum, quæ est vt qui promittit in certo termino, non possit conueniri nisi eo finito: vt ſ. eo. l. qui hoc anno. hic non sunt alia.

2 *In obligatione alternatiua, quæ sit differentia inter actorem & reum circa facultatem eligendi.*

3 *Si fui stipulatus decem dari mihi aut tibi: an possit debitor tibi soluere me inuito?*

4 *Adiectus dicitur habere mandatum tacitum a stipulatore.*

1 **§. Cum pure.** †Debitor alternatiuus habēs electionē ex dispositiōe legali pōt variare q̄ncunq; vult ante factā solutionē non sic semper in eo qui habet electionem expressa conuentione cōtrahentiū. h.d. nam ille aliquādo nullo modo pōt variare, postq̄ semel elegit: aliqn̄ vsq; ad lit. conte. & nō vltra: sed bene pōt etiā post ſniam: vt in secunda gl. q̄d dic vt j. declarabo sup̄ gl. iij. In text. ibi, [quoties.] dic ſ. ante traditionē secundū Dy. etiā si milies hoc facies. In tex. ibi, [quia diuersa.] hic rndet tacitæ oppositioni quæ pōt fieri de l. si quis stipulatus sit ſtichū aut Pāphilū. ſ. eo. vbi vel nullo modo pōt variare, sed consumit facultas eligēdi per primā electionē, vel durat vsq; ad lit. conte. & nō vltra: & respondet q̄ ibi habet facultatē eligendi ex expressa dispositione cōtrahentium: hic ex tacita dispositione legali. In

a gl. ij. ibi, [Respondeo[a] æstimabitur.] Dic vult gl. dicere q̄ qa nō pōt executio fieri in altera de rebus alternatiue debitis ꝓpter facultatē variādi quā l. dat huic cōdēnato. & hoc contingit facto ipsius condēnati variātis: debet deueniri ad æstimationē. sicut cōtingit in aliꝭ casibus qn̄ nō pōt fieri executio in re: vt qa perēpta post morā: vt ſ. e. l. ſi seruū. §. fi. sed certe grauabit creditor vt facto debitoris recipere cōpellat rē ꝓ re. Ideo dicūt Doc. q̄ ludex pōt illi assignare terminū infra quē ꝓcise eligat: & si hoc faciat, fiet executio ī illo electo. nec poterit variare: ne iudicis ꝓceptū sit elusoriū: vt l. si ꝓtor. de iu. Et sic iste tex. intelligit̄ qn̄ nō eligeret ad mādatū iudicis, si aūt infra terminū non eligat, trāsfertur electio in creditorē p. l. j. j. de sol. Et fiet executio in electo per eum. nā tunc permittit sibi variare quādo moram non est facturus, nec impediturus executionē vt l. cū res. §. pe. de le. j. Item illa gl. loquit̄ quādo fuit condēnatus alternatiue: quia ante ſtentiā nullū elegit sed si elegisset, & in electione perstitisset, & ad electū fuisset cōdēnatus, nō poterit postea variare eadē ratione. & iō remediū est q̄ interrog

terrogetur ante ſtentiam. vt no. glo. in l. si quando. §. hæres. de leg. j. non tamen cogetur eligere si non vult: sed pōt dicere se velle deliberare quousq; extiterit tempus cōpellendi ipsum ad soluendum. quod est post ſtentiam quousque durat tēp⁹ quod datur iudicatis. In fi. gl. ibi, [hic nō potest plus.] quasi dicat tunc ludex debet dare certā ſtentiā quādo est in sua potestate dandi. sed hic non est ꝓpter facultatē concessam reo de variando vsque ad tempus de quo ſ. vnde sicut libellus fuit cōceptus alternatiue, & debuit concipi, ita & ſtentia cōcipiet alternatiue. vt ſ. dixit glo. ibi, [si fuit damnat⁹ ad hoc vel illud

2 †In glo. fi. Notandum est quod ponit tres intellect⁹ circa tex. dum dicit, [diuersa cā est volūtas expressa eius quæ inest: primus est vt velit facere differentiam inter actorem seu stipulatorem qui non habet facultatem eligendi nisi expressa conuentione contrahentium, & promissorē seu reum qui habet ex dispositione legali, si aliud non est actum. vt in l. plerunq; in fin. de iure do. Iste intellectus nō est perfectus. quia interdū actor habet ex dispositione legali. vt in legatis. vt no. l. Lucio. de le. ij. Et interdum habet re⁹ ex dispositione contrahentium: alius intellectus est: vt non velit facere differentiam inter reum & actorem, sed in facultate eligēdi: quia aut cōpetit ex dispositione legali, & tunc siue reo siue actori, poterit variare quandocunq; aut ex expressa cōuentione, & tunc distinguitur an per futurum subiunctiui: & non potest variari: an indicatiui, & potest variari vsque ad litis contestation. Item iste intellectus non est verus. vt patebit ex sequentibus. dic ergo quod est differentia inter actorē & reū in duobus casibus, ſcilicet qñ facultas eligendi cōpetit ex dispositione legali. Item quando ex expressa conuentione cōtrahentiū per futurum indicatiui: vt quem volam, vel voles. Et est differentia in hoc, quia actor qñ habet electionem, non pōt variare post lit. cōte. ratio, quia in ipso libello & lit. contest. habet necesse eligere. non enim debet petere alternatiue postq̄ ad ipsum pertinet electio. sed alterum tantū. vt ſ. e. l. vbi aūt. §. pe. ideo non pōt variare, ne iudiciū reddat elusoriū, & qa desiderium apud acta publicatū est irreuocabile. vt C. de omni agro deser. l. rura. & ibi no. libr. xj. sed reus quando ipse habet electionē pōt variare quandocunque etiam post ſtentiam. qa tēpore cōtest. nō elegit. nam tūc dicatur libellus alternatiue, & ipse cōtestat alternatiue: ideo cessat ratio de qua ſ. si aūt electio cōferatur p futurum subiunctiui[a], vt quē voluero, vel volueris, tunc nō est differētia ĩter reum & actorē. imo statim facta electione consumpta est facultas eligendi. & q̄ sit ratio dic vt in d. l. si quis stipulat⁹ sit ſtichum aut Pamphilū. ſ. eo. Et hæc vera. & recolligendo distīngue, q̄ aut loquimur in declaratione. & in illa postquā semel fuit facta nō admittitur variatio. vt no. eo. l. quicquid astringēdæ. aut loquimur in electione quæ cōpetit in alternatiua obligationis, vel generis. & tunc aut in vltimis volūtatibus. & idē siue cōpetat reo, siue actori. vt l. huiusmodi §. ſtichum. de leg. j. & l. apud ausidium. de op. leg. & est ſpeciale fauore vltimæ voluntatis. aut loqmur ĩ cōtractib⁹. & distingue vt ſ. dixi. & vide quod no. in l. si vnus. §. & generaliter. ſ. de pac. In ea. gl. ibi, [recte tibi soluit etiam me inuito.] dic vt j. de sol. l. fin. Sed aduerte. quia non contingit ratione expresi mādati. sed ex eo quia tibi acquisita est actio & obligatio de volūtate mea. vnde non potero eam tibi auferre, sed si non fuisses ſtipulat⁹ de mandato meo, licet haberes mandatum expressum ad reciendum q̄ mihi debetur, possem illud mandatū reuocare tā expresse quā tacite l. si cum Cornelius. eo. ti. de so. & sic ista nō est bona inductio. Intellige tamen primū dictū gl. quando de mandato meo ſtipulatus fuisti animo donandi inter viuos, vel ex alia cā ex qua voluit remanere penes te. si autem tanq̄ procurator meus, & vt mihi restitueres, non posses me inuito exigere: imo te inuito possem illum liberare, qa de illa obligatiōe quam habes ad mei vtilitatē nō potes facere vltra quā ego velim. vt l. Idēque §. si tibi. ſ. man. & no. in l. apud Celsum. §. mandauī. de doli. excepti. & l. mulier bona. §. fi. de iure do. & ſ. de

3 pac. l. si cum emptore. per Bar. †In ea. gl. [& l. aliud.] Dic illa l. dicit totum oppositum. quod si fui ſtipulatus decem dari mihi, aut tibi, pōt debitor tibi soluere me inuito: sed forte gl. voluit dicere q̄ licet debitor poterit, quoniā, habet facultatem soluēdi ex forma contractus quam tibi auferre non possum: tu tamen adiectus nō potes me inuito: quoniā habes mihi restituere. vt. ſ. eod. l. Iul. §. j.

a ¶ Subiunctiui. Variatio siquidē huiusmodi causatur varietatem inter causam actoris & rei.

4 †No. tamen ex gl. q̄ actus dicitur habere mādatū tacitū ā ſtipulatore: ergo etiā si non sit præsens tēpore ſtipulationis: quia mandatū potest cōferri in absentem & ignorātē: ergo si acceptat nō tenebit̄ actio. neg. ge. sed mādati: quia mādatū ꝑcesit scilicet, sed ꝑcesit gestio, & secuta est ratihabitio: nō ergo videt̄ dicēdū q̄d dicūt Doc. ī. d. l. Iul. §. j. q̄ si fuit ꝑsens, daf actio mādati, si absens, neg. ge. imo semp mādati p ipsā gl. In gl. ibi, [sic in ſtentia arbitri.] dic dicit Ang. se nunquā amplius adʒuertisse istam glo. quæ determinat dubiū de quo inter Doct. fuit cōtētio. vt no. in l. iij. ſ. de leg. j. si arbiter cōdēnat aliquē ad dandū mihi j. tempus q̄d datur iudicatis exprimēdo ipsum tēpus, & ille nō det: & sic incidet in pœnam, an poterit postea purgare morā? Et dubiū facit, qa si nō expressisset dictū tempus, tacite inerat ex dispositione legali. nec tūc lapsus eius impediret purgationē moræ vt est tex. in l. si cū dies. ſ. fi. de arbi. licet tempus appositū ab homine impediat. vt l. magnā. C. de contrahē. ſtipu. quia mitius agitur cum lege quā cum homine. expſsio ergo facta arbitrio de eo q̄d tacite inerat videt̄ haberi pro nō facta. & q̄ non impediat moræ purgationē cōtrarium tamen vult gl. q̄ si exprimitur, nō intelligatur esse tempus legale, sed potius hoīs: & impediat moræ purgationem. & sic l. apud Celsum. in prin. quæ dicit morā nō posse purgari: debet intelligi etiā si arbiter apposuit illud idem tēpus quod inerat. vide Bar. post Pet. in d. l. iij. &c.

2 *Condītio emptoris grauatur in hoc propter mortem uenditoris, quia ubi illo uiuēte non habeat denuntiare litem motam nisi uni, nunc habebit denuntiare pluribus, & an hoc sit uerum.*

LEX CXXXVIII.

1 **Vm ex causa.** † Defensio est indiuisibilis, ideo si fiat pro parte tantū, ꝑ nō facta habetur quātū ad cōmissionē pœnæ, quia cōmittitur insolidum cōtra omnes etiā qui defenderunt partes

2 suas. h.d. †No. in tex. ibi, [cōueniēdi sunt.] i. denūtiādi, secūdū gl. & in hoc grauaf cōditio emptoris ꝑpter mortē vēditoris. qa vbi illo viuēte nō habebat denūtiare nisi vni, nunc habebit denūtiare pluribus: quia omnes prætendūt interesse: sed non habet de hoc conqueri. quia hoc euenire posse ꝑspicere debuit. In tex. ibi, [subsistere nihil prodest.] Sed contra, nā aut isti qui subſtiterunt & defenderunt, probauerunt rē fuisse defuncti. & per consequens non fuit euicta: & tūc ſtipulatio duplæ non committitur: licet hoc non fuerit ostensum per omnes, sed per aliquos. l. habere licere. de euic. aut non ostenderūt fuisse defuncti, & sic fuit in totū euicta. Et tunc nō propter culpam duntaxat non venientium ad defendendum, sed propter defectum etiam venientium & defendentium ſtipulatio duplæ committitur. Iste autem tex. innuit contrarium, q̄ propter culpam nō defendentium. & vult q̄ illa noceat coheredibus. Sol. dic q̄d nō fuit euicta pro partibus illorum qui defenderūt, sed pro parte illius qui nō defendit. Et si dicatur qūo potuit hoc cōtingere si illi probauerūt fuisse defuncti? Respond. q̄ ponas quod lis fuit mota nō occasione dominij: sed hypothecæ: quia erat obligata ei q̄ litē mouit: & isti hæredes qui venerunt, soluerunt portiones suas debitas. & sic partes liberauerūt, aliter non liberauit. & propter hoc potuit ꝑ hypothecariā tota euinci. per. l. quādiu. C. de distract. pig. non tamē videntur euictæ partes soluentiū, sed non soluentis tantum: qa illo postea soluēte emptor recuperabit totā rē. vel pone q̄ fuit euicta ratione dominij: quia alij nō probauerūt fuisse defuncti: tamen transegerunt cum mouentibus litem partibus eos tangentibus, & ille qui lites mouit euincit partem non transigentis, & nihilominus ſtipulatio duplæ committitur insolidum. Sed contra oppono fortissime, q̄ imo non insolidum, sed pro parte. l. ex mille. ſ. de euic. & plene no. eo. titu. l. j. Sol. ista lex loquitur quādo propter culpam vnius non defendētis, sed quādo nō propter culpā defensionis non factæ locū habet l. contraria. Vltimo adhuc opp. q̄ non committatur nisi pro parte: quia ista ſtipulatio est ꝓtoria descendēs ex ædilitio edicto: & in prætorijs hoc est regulariter vt nō cōmittat pœna nisi pro parte cōtra facientis. vt. l. pœnales. §. Iul. ad. l. fal

Universidad de Salamanca Biblioteca

a ¶ Non potuit. De hac regula ponit Oldra.consil.lxiij. vbi ponit an si tpe spetrationis beneficij erat certi valoris tempore vocationis, an debeatur impetranti.

b ¶ Do.Bar.istā l. repetit.bono ordine, & ideo si vis eā pectori tuo inscribere, vide eū cū do. Paul. & habebis quod optas.

& dixi in l.eadem.§.Cato.ś.eo.Sol.secūdū Bar.tunc stipulatio duplę dicitur prętoria quando interponitur pro euictione animalium:sed si aliarum rerum pretiosarum,non est prætoria: sed ciuilis: quia non descendit ex edicto illo quod loquitur tantum de animalibus.

LEX CXXXIX.

Rvlibus. Quod hic dicitur habere.ś. e.l. Titia.§.fi. q tot dicunt stipulationes quot præcesserunt conuentiones distincte. Idē dicit in §.seq.in pluralitate tēporum,q si distinguitur per duplicem distinctionem geminatam, tot censentur stipulationes quot tempora. Et de illius intellectu dic:vt in.l.stichum.§.stipulatio.ś.eod.

2 ☞ *Exceptio & fallentia debent esse de regula.*

3 *Si uxor fecit sibi consignari dotem:quia maritus incepit uergere ad inopiam, & postea maritus efficitur dives,an cessabit consignatio?*

1 **§.Et si placeat.** †Regula quæ est q quādo res peruenit ad casum à quo non potuit[a] incipere,vitiat:non habet locū in tribus casibus, de quibus hic.h.d. Et primus casus quando non proprie nec in totū peruenit ad talem casum:sed quo ad quid. Secūdus & tertius sunt quando peruenit ad illū casum post negotium perfectū & consummatū:habet ergo locū illa regula quando peruenit ante perfectū & consummatū.& sic intelligitur l.æstimatio.in fi.principij.ś.eo.vbi ponitur illa regula. In gl.j.ibi, [§.sacrā.] vel pone ꝓprius ad literā exemplū.ś.eo.l.si sub vna.§.fi.in gl. sic ecōtra dic scilicet qđ si non valuit à principio,licet ex postfacto peruenerit ad casumà quo potuit incipere,non reconualescit.hoc tamē dic per Dy.in.c.non firmat.de regu.iur.lib.vj.

2 †In glo.quæ incipit, [inconueniens.] pro eius declaratione opp.cōtra primam fallētiam quæ hic ponit à regula. Nam ad hoc vt exceptio & fallētia sit bona,debet esse de regula.vnde si diceret omnis homo currit ꝑter asinū,ista exceptio non est bona.vt no.in l.in his.ś.de legi.sed ista prima fallēta nō est de regula.si enim stipulator viæ decedat pluribus heredibus relictis,res non peruenit ad casum à quo non posset hodie incipere.nam fundus ad quē stipulatus est peruenit cōmuniter ad ambos hēdes:& ambo simul possunt hodie stipulari, & acquirere seruitutē ad illū fundū:vt.l.si vnus.de ser.ru.ꝓdi.si ergo stipulatio defuncti nō extinguitur,sed transit ad ambos, regula non offendit:ergo male positus est ille casus,tanc̄ exceptuatus à regula.& hoc voluit dicere glo.q̄ fatetur contrarium. q istud exemplum seu illa ceptio est inconueniēs,sed pro tanto Iurisc̄sultus eam posuit:quia stipulatio defuncti ideo valuit quoniā defunctus poterat acquirere seruitutē illi fundo.si non potuisset,non valuisset.nunc autem post mortē eius trālit ad plures hēdes.& tamē nullus eorum posset seruitutē acquirere sine alio.& hoc respectu videbat̄ peuenisse ad casum à quo nō potuisset incipere,sed certe non proprie.nā proprie diceretur peuenisse si trāsiret ad vnū solū ex hæredibus,vel ad omnes diuersis tēporibus:qa neutro casu posset hodie incipere.vt.d.l.si vnus.sed post quā transit ad omnes simul, secus.qa omnes simul possent hodie stipulari.& hæc est intētio gl.Sed opp.cōtra regulā.de.§.ex cōtrario.insti.de leg.glo.nō soluit.dic q tūc regula locū habet quādo casus ad quē deuenit tendit, ad cōtrariū effectū eius ad quod tendit actus celebratus:secus si tendit ad eundem effectū.vt in cōtrario.& in l.verbis.ad.l.fal.per qđ determinat Bar. †Si maritus incipit vergere ad inopiā,& ꝓpter hoc vxor fecit sibi cōsignare dotē, postea maritus efficit dives:vtrū cessabit cōsignatio:videt quod sic:quia peuenit ad casum à quo hodie nō posset incipere,nec peti.cōtrarium determinat.quia iste casus tendit ad idem cum cōsignatione,nā cōsignatio facta est ad securitatem mulieris.& diuitiæ superuenientes tendunt ad idem.ideo nō debēt operari cōtrarium effectū,vt faciat cessare cōsignationē.sic & in cautione p̄stita de iudicio sisti.qa non posidebat immobilia:nam licet postea incipiat possidere,nō vitiat satisdatio.vt.l.sciendū.§.antepe.ś. qui satisd.cog. Ad hoc do. Raph.tenet cōtra Bar.q cesset cōsignatio:quia cessat causa ob quā facta est:sed respōdit ad illā.l. sciendū.& ad rationem suam idem,securius est tenere cū Bar. cætera circa istū articulum examinat hic Bar.per quatuor cōbinationes.quādo est defectus in causa efficienti,materiali vel formali.dic vt hic p eum.sufficit. In alia gl.q̄ incipit, [prima remanet.] Dic q format simile oppositionē cum gl.p̄cedenti. q alij duo casus fallentiæ non sunt boni:quia nō sunt de secūda nam secunda est de obligatione,q si obligatio contracta peruenit ad casum à quo hodie non posset cōtrahi vel inchoari, vitiatur & extinguitur.Sed isti casus non sunt de obligatione personali,sed de iure reali.si enim promisisti seruitutē ad fundum meū,& eam cōstituisti,& ego postea partem illius fundi alieno in tertium,qui est vnus casus,vel alieno in te,qui est secūdus casus. Tex.iste vult q seruitus cōstituta nō extinguat̄. & tamē si nō esset cōstituta,nō posses mihi ipsam cōstituere ratione partis quā retinui pro indiuiso: vt hic.& l.pro parte.de seruitu. Ecce ergo q nō quærit̄ seu dicitur de obligatione p̄sonali q nō extinguit̄,sed de ipso iure reali. Sol.duobus modis, primo q licet hic regula illa tradat̄ in obligatione p̄sonali:alibi tamē trahitur generalius in quacūq re:quia dicitur qđ ea quæ recte cōstituta sunt, resoluūtur si ad eum casum &c.in d. l.existimo in fi.principij.ś.e.sub quibus verbis cōprehendunt̄ etiā iura realia:vel dic q licet loquatur de iuribus realibus hic: attamen etiā de personali videt̄ loqui:quia licet videaris constituere seruitutē, adhuc tamen non es liberatus ab obligatione personali, qua tenebaris constituere.cum in istis nō cadat perfecta traditio:& sic teneris adhuc ad patientiam præstandam prima obligatione:si ergo non extinguit̄ seruitus constituta,nec etiam extinguitur illa obligatio quæ remansit:& hęc est intentio glo.qualiter autem hoc intelligat̄ dic vt in l.ij.ś.e. Et notādū q glo.subdit aliqua ver. [hinc est qđ exēpto &c.] quæ nihil faciunt ad propositum si bene inspiciatur.l.in vēdēdo.quam gl.allegat de contrahenda emptione.

3 ☞ *Sicut non receditur à persona,sed uitiatur contractus,quando tertius (in cuius arbitrium collata est substantia contractus,uel aliud substantiale) non eligit,ita & si collata est electio de rebus alternatiuè promissis.*

LEX CXL.

b **Si seruus.** b Facultas eligendi collata in seruū vel filiūfamilias non transit in dominū vel patrē,licet trāseat ipsa obligatio super qua collata est. Itē si conferatur in tertiū,& ille non eligat.vitiatur stipulatio:nec recedit̄ à persona.h.d. In tex.ibi: [sed filius seruusue destinare &c.] sed quid si nō destinarūt & mortui sunt, videtur vitiari stipulatio per id quod statim sequitur in cōtrarium:quia ipsis venientibus ideo non acquiritur patri vel domino:quia supersunt ipsi qui possunt eligere,& cogi ad hoc, sed ipsis mortuis videtur transire facultas ad patrē vel dominum sicut transit ad hæredem & legatarium:vt ś.eo.l.si stipulatus fuerim illud aut illud.circa prin.ver.in hæredes.& l.si sic. §.fi.de leg.j.dic vt ibi. †In tex.ibi, [vtram earū Titius elegerit.] No.singulariter quod sicut nō receditur à persona:sed vitiatur contractus quādo tertius in cuius arbitrium collata est substantia cōtractus,vel aliud substantiale & non eligit: vt l. fi.C.de contrahē.& l.si quis arbitratu.ś.eo.ita & si collata est electio de rebus alternatiue promissis: vt hic videbatur non vitiari:sed saltē pertinere electionē ad debitorem, si de tertio nō fuisset facta mētio per l.plerunq̄.in fi.de iure do. cuius cōtrarium hic patet,quod reputo singulare:non sic in vltima voluntate:vt l.fi.§.sed & si quis.C.communia de leg.

2 ☞ *Pupillus & impetrans an & qualiter differant.*

3 *Patria potestas quare fuit inuenta?*

4 *Filius impubes qualiter possit obligari:& an sufficiat authoritas patris,& quid in indicto?*

5 *Quid si statutū dicat quòd minor xviij. annis nō possit obligari sine consensu curatoris?*

§.Pupillus. Patria potestas non supplet defectum ætatis in filio.h.d. notabiliter: & semper alleg. In tex.ibi, [ac si paterfa.] id est ciuiliter & naturaliter sicut obligaretur si non haberet patrem,nec etiam curatorem: licet poterit petere restitutionē in integ.vt l.si curatorē habēs. C.de in integ.resti.& dic q obligatur hic ciuiliter & naturaliter,siue contrahat cum consensu patris, siue non: sed ipubes nō obligat̄ ciuiliter:siue cū cōsensu patris, siue nō:sed posset obligari naturaliter si esset doli capax:vt infra de noua.l.j. †In glo.ibi, [dic quod impropric.] quia pupillus nō dicitur ꝓprie nisi

nisi qui patre caret:vt in l.pupill⁹.de ver.sig.Si vero habet,dicitur impubes:non pupillus.& hoc vult gl.in prin.& sic istud verbū latius est quā verbū pupillus. †In ea.ibi, [cū etiā sexagenarius.] Dic q patria potestas nō fuit inuēta ad supplendū defectū ætatis:qa si hoc esset,cessante defectu ætatis cessaret patria potestas:sicut cessat potestas tutoris:tñ cōtrariū est: qa etiā sexagenarius pōt esse in patria potestate:fuit ergo inuēta fauore ipsius patris:vt per filiū sibi acquirat̄. & vt possit eam exercere circa personā filij in ipsius patris fauorē. †Qualiter ergo obligatur,cū tutorē hre nō poterit stāte patria potestate: R ndeo debet sibi curator ad hunc actū, non personæ postq̄ est in patria ptāte:sed bonis:vt C.de bonis q̄ lib.l.fi. §. sinautē patre recusante.& de hoc iure isto,hodie vero quia aduētitijs in quibus patri quærit̄ vsusfruct⁹,ipse pater est legitimus administrator ad instar tutoris,pōt in illis obligari cū authoritate patris:vt est casus in l.si infanti.in fin. C.de iure deli.sed vbi esset legitimus administrator:qa agere̊ de aliquo acquirēdo filio de quo pater poterit hre vsumfructū,remanet adhuc hodie dispositio huius §.scdm Bar.qui dicit per hoc patere si filiꝰ pupillus est in iudicio,an eius p̄sona poterit legitimari per authoritatē patris:vt distinguat̄,an sup cā pater sit legitimus administrator,& poterit legitimari.an vbi nō sit:quia nō tractat̄ de aliqua acquisitione fiēda patri,vt in beneficialibus:& tunc non legitimat̄:sed est necesse sibi dari curatorē ad litē. †Et de hoc est casus in c.fi.de iudi.lib.vj.eodē modo si statutū diceret qđ minor xviij.an.nō poterit obligari sine authoritate curatoris.& minor habet patrē,an sufficeret patris authoritas. & distingue:vt ś.q aut se obligat in causa aduētitij peculij,vbi patri quæritur vsusfructus:& sufficit.alias non,sed debebit dari curator ad hunc actum.hic non sunt alia.

§.Si ita stipulatus fuero. Non vitiatur stipulatio licet in respōsione nō sit facta mentio de quo adiecto, de quo fuit facta in interrogatione.h.d. Ratio satis colligitur ex his quæ habentur in §.fi.j.ea.l. In fi.tex.ibi, [soluitur.] dic etiā si in responsione non adijciatur. Dy.quod puto verū si simpliciter secuta est responsio:vt in §.fi.j.ea.l.post mediū ibi:alioquin &c. Sed si expresśt persona stipulatoris tantū:vt hic fuit,nō videtur q posśit solui adiecto.& illa sola adiectio vitiatur,non principalis stipulatio:sicut si stipularer decem,& tu promitteres quinque:quia in illis tantum obligaris:vt l.j.§.si stipulanti.ś.eo. & ita limito & intelligo glossellam hic positam.

§.Si inter eos. Angustia tēporū vel locorum non vitiat stipulationē.si p̄sentia negotiorū gestoris supplet absentiā principaliū.h.d. Si ergo hodie exi stens hic promitteres centū soluere Romæ,nō valeret stipulatio:tanc̄ promitteres impossibile:vt l.iij.§.si ita.de eo qđ cert. lo.nisi haberes Romæ factorē tuū,qui posset soluere: & ego meū,qui posset recipere.nam isto casu & hoc probato, stipulatio esset valida:quia potuisses per prius auilare tuum q solueret & ego meum q reciperet.h.d.

§.Cum mihi. Non vitiat̄ principalis stipulatio, licet diuersitas in rebus, tēporalib⁹ vel qualitate sit inter personā stipulatoris & adiecti. Et idē si sit defectus in persona adiecti,& non stipulatoris:sed econtra si sit in stipulatore,bene vitiat̄ adiectio,tanc̄ accessoria. h. d. Et sic defectus in principali extenditur ad accessoriū:sed nō ecōuerso.h.d.vsq̄ ad finē tit. Et ponit de quadruplici diuersitate. Primo qñ in rebus vsq̄ ibi, [tēpora.] Secundo qñ in tēporib⁹. vsq̄ ibi, [sed rursus.] Tertio qñ in qualitate. & hoc dupliciter. primo qñ in personā vnius pure,in personā alterius sub cōditione. vsq̄ ibi, [ex hoc.] alius qñ in ambabus,tamē sub conditione,tamē conditiones erāt diuersæ. & no.q in prima diuersitate licet nō vitiet stipulatio:attamē si soluat̄ adiecto res collata in illius p̄sona,nō liberatur soluēs ipso iure à re collata in persona stipulatoris:sed ope exceptionis. In secunda autē diuersitate si soluat adiecto in tēpore collato in eius persona, liberat̄ ipso iure à stipulatore:quia soluit eandē rē quæ in stipulationē fuit deducta,& quæ erat in obligatione:sed in præcedenti casu non. Sed opp.q etiā in p̄cedenti liberatur ipso iure:licet soluat̄ res quæ non erat in obligatione:quia aliud pro alio solui pōt creditore volēte:& cōtingit liberatio ipso iure. Respōdet q istud esset si solueret eidē stipulatori:sed hic solūit alteri. Ista solutio nō est bona:qa etiā soluēdo alteri de voluntate stipulatoris cōtingit eodē modo liberatio.dic ergo q si voluntas stipulatoris interueniret post obligationē contractā solū ad hūc finē:vt alteri solueret̄. Et ēt aliud ꝓ alio, cōtingeret liberatio ipso iure:quia voluntas est oīno libera,nō coacta:sed hic interuenit tempore stipulationis.& tūc fuit libera. postea vero est coacta:quia debito pōt soluere inuito stipulatore:vt l.aliud.j.de sol.vnde non tantū operatur &c.

2 ☞ *Omissio diei an uitiet stipulationem? & nu.7.*

3 *Stipulatio fundi in genere,an ualeat? & nu.6.*

4 *Quid in genere subalterno?*

5 *Quid si partes censerunt de certo fundo, & non apparet de quo?*

6 *Quid in aliis rebus quæ habent certos & determinatos fines à natura?*

LEX. CXIIII.

Ita stipulatus sum. Lex ista diuidi potest commode in tres partes omissa diuisione aliorū. Primo em̄ tractat vtrū stipulatio principalis etiā pœnalis reddatur nullæ ꝓpter incertitudinē existentē in principali vsq̄ ibi, [nec ante.] Secundo tractat posito q nō sint nullæ qñ cōmittatur stipulatio pœnalis.an cum hoc desijt posse fieri,vel dari id qđ erat deductū in principali,an autē postq̄ illud potuerit fieri,& non est factū. Et ista durat vsq̄ quasi ad fi.in versi.[q̄ sine dubio.] Tertio posito q sit cōmissa qualiter exiguat̄,an vna cū principali debito an ipsa sola pœna.& in p̄ria parte.h.d. †Si in principali stipulatione versat̄ incertitudo circa diē qua debuit fieri: qa fuit omissus,redditur nulla tā ipsa quā etiā pœnalis,si per errorem vel obliuionē partium hoc accidit:secus si ex certa scientia.& tunc neutra redditur nulla,si vero ꝓpter incertitudinē quātitatis in stipulatione deductæ vel loci vbi fiendū erat opus in stipulatione deductū,vel etiā substātiæ rei in stipulatiōe deductæ,vitiat̄ indistincte tam principalis quā pœnalis: siue ignoranter omissa fuit specificatio.h.d.in effectu.& sic loquitur de quadruplici incertitudine,s.tēporis seu diei,in qua fiendū erat id quod erat deductū in stipulatione: & ista non dicitur esse circa substantiam stipulationis:qa stipulatio pōt fieri sine appositiōe diei.& subintelligit̄ dies qua placuerit actori: vt no. in l.de die.qui satisf.cog.ideo in ista distinguit̄ an partes proposuerint in animo diem apponere cōuētione facta anteq̄ peruenerunt ad stipulationē:& postea cū peruenerūt per errorē omiserūt:& tunc vitiatur vtraq̄:quia intentio rei non fuit se obligare ad diē incertā prout placuerit actori: sed ad certā & determinatā in quo etiā ipse actor cōsentit, merito vitiantur ex tacita voluntate vtriusq̄:qa illa conuētio habet vim ꝓtestationis:quia nō intēdit aliter cōtrahere:vt in prin.huius l.secus si nō ꝓposuerūt specificare diē:nec erat necesse,nec specificarunt.& sic cessat ratio supradicta.ideo neutra vitiat̄,sed tenebit̄ facere ea die qua placuerit actori.& nisi faciat,cōmittit̄ stipulatio pœnalis,licut q̄libet alia cōditionali, existēte cōditione. Alia est incertitudo circa quātitatē,alia circa locū:alia circa substantiā rei Et istæ indistincte vitiāt:quia sunt circa substantiā stipulatiōis. cū em̄ permittit̄ quātitas,necesse est specificare eam:alias nō valet stipulatio qualitercūq̄ omittitur,nisi appareat de qua censerit:vt ś.e.l.triticū. Itē cū ꝓmittit̄ opus cohērens solo,necesse est specificare solū seu locū:vt in l.iij.§.si qs ita.de eo qđ cert.lo.& ś.e.l.si insulā. †Itē cū ꝓmittitur fundus,necesse est specificare qs fundus:vt in l.cū post.§.gener. de iur.do.alias ꝓpter incertitudinē vitiat̄ stipulatio principalis.& per cōsequēs pœnalis,quæ venit cōmittēda propter morā & reus nō pōt cōstitui in mora,si nescit quantū debeat, vel quis debeat,vel in quo loco facere debeat,& hæc est ratio huius l.veniam⁹ ad casum. Sup. ista prīa ꝓte sunt tres gl.& prīa gl. cōcernit illud q hic dicit̄ de omissione diei,q vitiat stipulationē.cōtra q opponit trib⁹ modis. Primo q nō vitiat,sed intelligat̄ repetita de l.cū qd.si cer.pe. Secūdo q nō vitiat:sed subintelligat̄ dies cōsuetus,de l.si finita.in prin.de dā.infect. Tertio q nō vitiet:sed Iudex habeat declarare.de l.de die.in prin.qui satisf.cog. Et Bar.format alias.pro quorū iuriū declaratione distingue.& apparebit q loquētur in diuersis casibus:nā interdū est cōtētio inter ptes qs dies debet opponi in stipulatione de iudicio sisti & tūc Iudex reducit partes ad cōcordiā, fauē-

Universidad de Deusto
Biblioteca

do potius actori quã reo in primordio litis nõ tamẽ ꝑ omnia. sed vt equum sibi videtur. & iste est casus in d.l. de die. sed dic secũdũ vnã lec. q̃ nihil facit cõtra istã. l. interdũ stipulatio iam est interposita sine oppositione dici: et dubitatur an valeat. & aut partes a prin. nõ cogitarunt quod aliqua dies deberet apponi, & hoc constat, tunc omissio non vitiat: et qua die debeat sistere similiter iudex habet declarare, postquã est iudicialis. et est casus in d.l. dedit. secundũ aliã lec. Et hoc nõ obstat: qa hic cogitarunt, & per errorẽ: omiserũt: qñ igitur cogitarũt de apponenda certa die, & postea omiserunt. Aduertendũ ꝙ aut cogitarunt tẽpore stipulationis interpositæ aut ante. primo casu, puta promisisti mihi per stipulationem sistere in iudicio die quã postea declarabimus, vel declarabo, si non declaramus, stipulatio iã interposita & perfecta nõ vitiaꝛ. sed perinde est ac si illud nõ fuisset dictum. arg. in l. cum partes. §. vicos. et est §. fi. de leg. ij. & C. de institu. & substitu. l. pen. & ṡ. de hæred. inst. l. ij. Secũdo casu qñ fuit actum inter nos ante stipulationẽ interpositam ꝙ in ea q̃ postea interponeꝛ specificabim⁹ die, tũc aut tẽpore quo fuit actũ inter nos illa dies fuit specificata: sed postea in stipulatione nõ fuit specificatio repetita, & tunc nõ vitiatur stipulatio, sed censeꝛ tacite repetita: ita ꝓcedit primũ contrarium gl. de l. cũ quid. si cer. pe. & patet in l. Titia. §. Idẽ respondet. j. e. quia poterit cõmode intelligi repetita. Prima aũt solutio gl. ad illud contrariũ nihil valet: qa si solus stipulator hoc egisset in animo, nihil operareꝛ animus in mẽtẽ retentus. vt in l. si repetẽdi. C. de cõdi. ob cau. & l. quod qs. ṡ. de condi. inde. & sic pinde esset ac si a neutra partiũ fuisset hoc actũ. & nõ variareꝛ stipulatio. vt in d.l. de die. secũdũ vnã lec. de qua ṡ. dixi. Similiter secunda solutio gl. est obscura, & nõ bene potest perpendi qd voluit dicere: tñ no. illã solutionẽ per quã gl. videꝛ velle ꝙ si ꝓmisisti mihi aliud dare vel facere tali die, vel vsq; ad talẽ diẽ sub pœna cũ pacto ꝙ ante illã diẽ deberẽ te certificare forte per tres vel quatuor dies añ, ꝙ lapsus illius diei qua debebat facere non constituꝛ te in mora, sicut si nõ eẽt apposita certa dies & ideo locum haberet purgatio moræ perin de acsi stipulatio pœnã cõtineret, & non diẽ: ꝓpter illud peccatũ. & in hoc dicit ipse se cõsuluisse. cũ statutũ florẽtinũ dicat ꝙ instrumentum debiti habẽs certũ terminũ ipso lapso poterit executioni mãdari ẽt ꝑ captura ꝓsonæ absq; alia requisitione si in instrumẽto: alijs se obligauit ad certũ terminũ, cũ pacto ꝙ ante aduẽtũ termini debebit reus certificari nõ habebit locũ statutũ, vt lapso termino poterit capi non facta certificatione. & hoc satis placet: qa actor videꝛ renũtiare ꝓuisioni statuti tale pactum apponendo. si vero dies nõ fuit specificata in cõuentione ꝓcedẽte stipulationẽ, sed fuit actũ ꝙ tẽpore stipulatiõis specificareꝛ, tunc loquiꝛ iste tex. & tunc distingue tres casus et tunc aut cõstat ꝙ ꝑ errorẽ facti omissa fuit specificatio & vitiatur vtraq; stipulatio vt in prin. hui⁹ l. aut cõstat ꝙ ex certa scientia: qa licet partes hoc egerint, postea pœnituerunt: vel in conuentione fuit dictũ ꝙ sisteret qualibet die qua placeret actori, vel ipsi reo. & tũc omissio nõ vitiaꝛ. vt hic in versi. [quod si ab initio.] secũdũ diuersas lectu. aut dubitaꝛ an per errorem, vel ex certa scientia. & tũc aut in incõtinẽti vel infra modicũ interuallũ post primã cõuentionẽ secuta est stipulatio, & ꝓsumit⁹ per errorem omisisse: quia nõ est credendum quod ita cito pœnituerunt primæ voluntatis. vt l. nõ ad ea. cum ibi no. de conditi. & demon. aut ex interuallo, & tunc potius videꝛ pœnituisse, & stipulationẽ pure cõcipere. arg. l. cũ in plures. §. locator horrei. ṡ. loc. & no. in l. per retentionẽ. C. de vsu. & in d.l. Titia. §. Idem respondet. j. e. Restat cõtrariũ de l. si finita. ꝙ ꝑ ꝓdicta non est solutũ. doc. videnẽ velle ꝙ ẽt gl. hic sentit ꝙ ibi fuerit error iuris, hic facti. vel dic quod casus sunt valde diuersi: nam hic loquitur de die in quo promissor debebat facere quod promiserat. ibi de die vsq; in quẽ deberet existere cõditio sub qua ꝓmiserat: videlicet reficere dãnũ si domus rueret: & nõ fuit dictũ vsq; in quod tempus. nã si cõsuetudo erat in loco quod tales ꝓmissiones fierẽt si rueret vsq; ad decẽniũ, & ꝓmissor per errorẽ se obligauit ꝑpetuo quandocũq; rueret: tunc talis ꝓmissio fuit indebite facta: qa se obligauit in plus quã teneretur, et sic posset condici: sed absque cõditiõe ludex supplet, prouidẽdo reo ꝙ nõ teneatur nisi vsq; ad tempus consuetũ: & ille ẽ casus ibi valde diuersus ab isto: sufficit. Alia gl. super ver. [nomine opponit contra id quod dicitur supra eodem, lege, qui ex

3 pluribus. † Dic pro solutione huius contrarij melius quã glo. quod aut stipulor a te fundũ, nõ expresso nomine: & sic in genere generalissimo: & incerto de incertis: & tũc idistincte nõ valet stipulatio, etiã si habeas fundos in patrimonio. Et ita debet intelligi dũ dicit, [vel fundũ dari nõ adiecto nomine.] vt l. cum post. §. gener. de iur. do. quia cum fundi nõ habeant certos & determinatos fines à natura: sed sola destinatione patrisfa. qui potest de vno fundo facere plures: vt l. quod in reũ. §. j. de leg. j. si valeret, dãdo palmũ terræ liberaretur: & sic esset

4 stipulatio elusoria. † Sed si stipulor in genere subalterno, & sit incertum de certis vt vnũ de fundis tuis, vel Seianis, vel simpliciter, nõ dicẽdo Seianis & tũc valet. & electio est debitoris: vt in l. cõtraria. & sic prima solutio glo. qđ ibi fuit expressum nomen, hic non: nihil valet. fallit si ante stipulationẽ fuisset actum inter partes de specificãdo certum fundũ, & postea per errorẽ fuisset obmissum tunc esset idẽ quod in die. & ita põt

5 ꝓcedere secunda solutio gl. † Itẽ fallit si partes senserunt de certo fundo, & nõ apparet de quo: vt dixi promittis mihi fundum tuũ Seianũ, cũ haberes duos vel plures Seianos: nõ autem dixi vnum de Seianis, vel de tuis fundis: quia tunc nõ sentiremus de certo. hoc ergo casu quando sensimus de certo, & nõ appareat de quo, non valeret stipulatio: sed bñ valeret legatũ: vt l. si quis a filio. ṡ. si plures & l. legato generaliter. §. primo de leg. j. ratio diuersitatis: qa in legatis declaratio voluntatis defuncti obscura cõmittitur hęredi, qui reputatur eadẽ ꝑsona licet electio cõmittaꝛ legatario: vt in d. ṡ. si plures: sed nõ sic in contractibus qui depẽdent ex voluntate vtriusq; partis: quia non debet plus pertinere ad vnũ quã ad alterũ. & istud videꝛ

6 voluisse Bar. hic † ꝙ no. in alijs autẽ rebus q̃ habẽt certos & determinatos fines à natura: vt homo vel bos, valet stipulatio ĩcerti homines de incertis: vt in l. ij. de opti. lega. hic alleg. in gl. nõ sic si fieret in supremo genere: vt si promitteres animal vel substantiam: quia soluẽdo musca liberareris: vt no. in d.l. legato generaliter. Nec obst. si dicaꝛ qđ etiã fundi habẽtes certos fines: vt j. de verb. sig. l. locus. §. fi. quia verũ est nõ tñ a natura: sed destinatione patris. f. q̃ variabilis est. si vero res sint qui habẽt fines a natura, nec sola destinatiõe patrisfa. sed facto ipsius interueniẽte: vt domus. nã nõ potest de vna domo facere plures sola destinatione cõsistẽte in voluntate, vel verbis: sed requiritur factũ: vt interiectio parietis: vt l. si quis duas. §. j. cõmunia prædio. licet vna domus stante vnitate poterit possideri a pluribus pro diuerso: puta, vnus ab oriente, alter ab occidẽte. vel vn⁹ ex parte inferiori, alter ex parte superiori: vt no. Bar. in l. stipulatiões nõ diui. ṡ. eo. ꝙ est no. hoc ergo casu distinguitur an ꝓmissor habeat domos in patrimonio, & valebit promissio. & intelligetur de vna illarũ. aut non habet, & tũc non valet sicut distinguiꝛ in legatis: vt in l. si domus. in prin. de le. j. & ista fuit snia glossarũ. quã etiã sequiꝛ Bar. Pe. aũt nõ videns bonã differẽtiam inter fundũ & domum, dixit vtroq; casu distinguẽdũ. an habeat in patrimonio, vel nõ. & sic restringit istũ tex. ad casum qñ nõ habebat. cuius opi. mihi plus placet. licet Bar. eãreprehẽdat. nã licet in diuisione fundi, nõ requiraꝛ tñ factũ quãtũ in diuisiõe domus, attamẽ aliquale factũ requritur: puta oppositio terminorũ, vel ẽt fulcus per mediũ. & sola distinatio verbalis non sufficeret: vt patet ex not. in d.l. qđ in rerum. §. j. Præterea ratio in qua fundat se Barto. non videtur vera, quod qui promisit fundũ habet fundos in patrimonio, põt de vno facere plures. & dare palmũ terræ: nã hoc non põt in ꝑiudiciũ stipulatoris: sed debet dare vnũ de illis quos habet nõ facta illa variatione. ar. eius quod habeꝛ in l. cætera. in fi. de leg. j. & hoc etiã placet dom. Raph. qui vlterius dicit qđ in legatis putat verã opi. Pet. ꝙ tã in domo quã in fundo distinguatur an habeat in patrimonio, vel nõ in contractibus autẽ tã in domo quã in fundo, siue habeat in patrimonio siue nõ, stipulatio nõ valeat ꝓpter incertitudinẽ: & quia non est ita fauorabilis sicut vltima voluntas. nã qñ legat, cẽsetur legare de reb⁹ suis si habet: vt l. Titia. §. j. de auro & ar. leg. nõ sic qui promittit in genere, & forte bene loquiꝛ. & placet sua distinctio. Vltimo gl. in fi. op. de l. vbi autẽ. post prin. ṡ. e. Sed solue qđ intelligitur secũdũ istũ tex. dũ ibi dicit ergo si quis fundum sine propria appellatiõe, vel hominẽ generaliter &c. nã inquãtũ dicit de fundo de fundo, stipulatio est incerta & inutilis: vt hic inquãtũ dicit de homine, est incerta: sed nõ inutilis: vt patet ex his quæ. ṡ. di-

7 xi. † Restat vlti. gl. istius particulę super ver. ꝙ si ab initio. q̃ incipit nõ ergo. & qa est difficillis pro eius declaratiõe. Oppo. cõtra tex. qa hic fuit omissa dies in stipulatione: sed qa ex certa snia, dicit in tex. ꝙ stipulatio valet cõtra: qa si fuit omissa verbis habeꝛ pro omissa: vt ṡ. eo. l. quicquid. ergo nõ valet stipulatio. ita arguit gl. & sic innuit quod stipulatio quæ est desistendo sine specificatione dici nõ valet. timore huius contrarij, in gl. sunt duæ opi. vna fuit cuiusdã ottonis antiqui glossatoris, qui hoc fateꝛ quãtũ ad ipsam principalẽ stipulationẽ de sistendo, ꝙ illa sit nulla: & nõ pariat actionẽ, & habeaꝛ pro nõ facta: sed stipulatio pœnalis bene valet. & ita intelligiꝛ hic: & fit differentia an omittatur per errorem: & tũc nec principalis nec pœnalis valeat: vt in princi. an ex certa scientia: & tunc nõ valeat principalis: sed pœnalis sic: vt hic. & ex hoc dicit patere rationẽ in versi. seq. [nec ante &c.] vbi habeꝛ quod stipulatio pœnalis hoc casu nõ cõmittiꝛ nisi postq̃ cœpit esse certũ non posse sisti: nã istud nõ videtur verũ, post quã incipit a præcedenti dispositione: vt in ea. l. ver. itaq;. Respondet verũ esse si dispositio illa esse valida. & ita intelligaꝛ ibi: sed qñ est inualida, habeꝛ pro nõ facta: & sic est perinde acsi incepisset a precedenti cõditione, quo casu nõ cõmittiꝛ nisi cũ desijt posse fieri: vt j. in ver. Itẽ si quis. Ista opi. falsa est: & fundaꝛ in falso fundamento scilicet ꝙ stipulatio de sistendo nõ valeat nisi exprimatur certa dies, quod est cõtra. l. de die. secundũ vnã lect. qui satiſ. cog. Et posito ꝙ fundamentũ esset verũ, si principalis stipulatio vitiaretur ex hac incertitudine similiter & pœnalis. siue per errorẽ, siue ex certa scientia, siue vitiatur propter incertitudinẽ quantitatis, vel loci, vel substãtiæ: vt ṡ. in ver. nõ secus & ibi dixit. & vitiatur actus propter omissionẽ solẽnitatis siue ꝑ errorẽ siue ex certa scientia omittatur: vt not. glo. in l. ambiguitatis. C. de testa. Aliã solutionẽ ponit gl. qđ hic nõ fuit omissa dies: sed posita in arbitrio promissoris propter tex. qui dicit, [vt quacunq; die sisteres.] subaudi ꝙ tibi placuerit: & sic nõ obst. donatarium in primo loco formatũ. nã illa dies censetur specificata, quã promissor declarabit: secus si in arbitrium alicuius eorum non fuisset cõmissa: & tunc vitiaretur. Ista secundã videtur doc. seq quæ mihi plus displicet quã præcedẽs. cũ ꝓpriũ reorũ sit fugere, verisimiliter nunquã declarabit, & sic fiet cõtra naturã iudicij, quæ est: vt exerceaꝛ in inuitũ: vt ṡ. eo. l. inter stipulantẽ. §. j. vnde puto quod non valeret si ita fieret. Præterea ista solutio fundaꝛ in eodẽ falso fundamento: iõ dico ꝙ omnino dies fuit omissa, & quod nõ vitiaꝛ principalis nec pœnalis ratiõe huius incertitudinis, postquã ex certa scientia factũ est: quia intelligitur de die quæ placuerit actori: licet quãdo per errorẽ. secus per rationẽ quã ṡ. dixi. nec ob. cõtrariũ de l. quicquid. quia fateor ꝙ habet ꝓ omissa postq̃ non verbis expressa: nõ tñ sequitur ꝙ stipulatio vitietur, cũ nõ sit de substantia eius: licet bene sit de substantia declaratio quãtitatis, loci, vel substantiæ rei promissæ. & hæc est ipsa veritas. Vltimo extra glo. opp. contra principium l. quod licet stipulatio principalis sit nulla, nõ ꝓpterea stipulatio pœnalis: quia nõ est nulla ex eo ꝙ lex sibi resistat: sed quia nõ assistit. ergo &c. vt ṡ. e. l. stipulatio ista. §. alteri cũ ibi no. Sol. qñ non assistit propter hãc solã causam: quia nõ interest stipulatoris, fateor contrariũ: quia ista rõ cessat in pœna, in qua nõ inspicitur interesse secus qñ nõ assistit ratione incertitudinis & volũtatis tacite cõtrahẽtiũ. Casus est hic: quia tũc etiã nulla: secus si expresse resisteret vel esset impossibilis de natura: vt ṡ. e. si homo mortuus, &c.

1 ☞ *Qualiter committatur stipulatio pura?*
Qualiter & quando committatur stipulatio in diem?
2 *Quid in stipulatione conditionali?*
3 *Quid in stipulatione pœnali incipienti à præcedenti dispositione nuda?*
Quid si incipit à præcedenti dispositione nuda?
Quid si à præcedenti conditione?
4 *Si promisisti mihi sistere cum volueris, vel qua die volueris, & decedas ante quàm declares, an stipulatio euanescat?*

1 **§. Nec ante.** † Stipulatio pœnalis nõ cõmittiꝛ nisi cũ desijt posse fieri vel dari id qđ erat fiẽdũ vel dãdũ ad hoc, vt nõ cõmitteretur sive inceperit a præcedenti dispositione, siue ꝓcedenti cõditione. hoc primo iecũdũ Pe-

gasum: sed secũdũ Sabinũ vtroq; casu cõmittiꝛ cũ potuit facere vel dare & per ipsum stetit quominus faceret vel daret. hoc secũdo. Sed secũdũ Pap. authorẽ huius l. si incipit à præcedẽti cõditione: vera est prima opi. pegasi. Si vero à præcedenti dispositione, vera est secunda Sabini. hoc dicit vsq; ad ver. [q̃ sine dubio.] Et diuide in tres partes: vt in summario. secũda ibi, [Sabinus.] tertia ibi, [itaq;.] † Et illa pars huius q̃ tractat de cõmissione stipulationis pœnalis difficillior est, & magis vtilis quã aliæ partes huius l. quã glo. magistra q est in l. & si post tres. si qs cau. altius exordiẽdo materiã examinauit per sex qõnes principales quarũ tres cõcernunt stipulationẽ simplicẽ, & aliæ tres stipulationẽ pœnalẽ: & quia loquiꝛ breuiter, Bal. reaſsumpsit hic illa vj. mẽbra. Et multũ elegãter & copiose & vtiliter ea prosequiꝛ declarãdo qualiter cõmittaꝛ stipulatio pura. Secũdo qualiter & qñ stipulatio in diẽ. Tertio qñ & qualiter stipu. cõditionalis. † Quarto qualiter stipu. pœnalis incipiens à præcedẽti dispositione vestita. Quinto qñ à ꝑcedenti dispositiõe nuda. Sexto & vlt. qñ à ꝑcedenti cõditione. de quo vltimo & antepe. tractat iste tex. sed de penul. qñ à nuda, tangitur in glo. & semper recurriꝛ ad eius dicta, & quia nihil omittit ꝙ in toto corpore iuris reperiaꝛ circa prædictos articulos, recitãdo opi. omniũ q vnq̃ locuti sunt, & est mare magnũ. Et pria pars istius particulæ vsq; ad ver. [Sabinus.] cõtinet tres casus. Primus qñ a præcedẽti dispositione incipit, vsq; ibi, [sed & si ita stipulatus.] Secundus qñ a ꝑcedẽti cõditiõe cõsistẽte in nõ faciendo vsq; ibi, [Itẽ si qs.] Tertius qñ a ꝑcedenti cõditione cõsistẽte in nõ dãdo. Sufficit: veniamus ad casum. In tex. circa prin. ibi, [quã fuerit declaratũ.] nõ intelligas ꝓ sententiã iudicis, sed in rerũ natura: vt quia mortuus, vel impeditus perpetuo impedimẽto: vt in gl. In tex. ibi, [si sti nõ posse.] subaudi vel nõ expedite: vt si actio quã volebã intẽtare, tẽpore perempta est: vt in ea. gl. circa principiũ. Sed opp. ꝙ imo ꝓpter mortẽ ꝓmissoris q debebat sistere, nõ dicatur extare cõditio. nec cõmittaꝛ pœna: sed potiꝰ deficere pœnalẽ stipu. effici inanẽ: quia impossibile factũ est, id quod erat fiẽdũ: vt ṡ. e. homo mortuus. vbi casus. Solu. intellige si iste q debebat sistere, interpellatus nõ stetit: & sic fuit in mora, nec tamẽ ista mora sufficit secũdũ Pegasum. Et ad huc requiriꝛ ꝙ desinat posse sistere: si autẽ ante quã esset mora, locũ haberet cõtrariũ: vt ṡ. q satiſ. cog. l. si decesserit. cũ ibi no. sed in sequẽtibus casibus qñ incepit a ꝑcedẽti cõditione, tunc nõ requiriꝛ ꝙ fuerit in mora ad hoc vt stipulatio cõmittaꝛ: qa venit cõmittẽda ex euentu conditionis, nõ ratiõe moræ: qa nõ potest cõmitti in eo ꝙ est in cõditiõe: & nõ ĩ dispositiõe. cũ ꝓ illo nõ deꝛ petitio: ergo &c. vt ṡ. e. l. si pupilius. & ideo ꝓ mortẽ cõmitteretur stipulatio: vt ṡ. eo. l. in illa stipulatione si calẽdis. In tex. ibi, [sed & si ita stipulatus.] No. ꝙ dicit, [sed ita.] & sic significat diuersitatem in facto & nõ in iure. vnde pegasus nõ fecit differentiã an stipulatio pœnalis incipit a præcedenti dispositione: vt in ver. præceden. an a conditione: vt in sequenti: sed in primo nõ bene dixi in hoc secũdo sic: vt in ver. [Itaq;.] licet guarnerius cuius opi. recitauit gl. j. in ver. [Sabinus.] dixerit qđ pegasus nec etiã in isto secundo verũ dixit: quia nec expectaꝛ ꝙ desinat posse fieri, vel dari, nec etiã quod potuerit facere vel dare, & per eũ steterit ad hoc vt stipulatio pœnalis cõmittaꝛ, imo cõmittitur ab ipso initio: & statim pœna debeꝛ licet habeat facultatem faciendi vel dandi quousq; lis sit contestata super pœna, si etiã in actione noxali. cuius opi. somniũ est. nã cũ stipulatio pœnalis sit interposita sub conditione si non fecerit, vel si nõ dederit, nulla ratio subest quare statim debeaꝛ, acsi pure fuisset interposita, cũ facultate tñ dandi vel faciendi. ideo meruit dicendũ ꝙ Pegasus, bene dixit hoc casu. In tex. ibi, [quãuis capitolijũ ascendere vel Alexãdriã peruenire potueris.] subaudi & non feceris. nã cũ adhuc possis: licet hucusq; non feceris, nõ est verũ dicere te in cõmutabiliter nõ ascendisse, vel nõ peruenisse: st illa verba si nõ ascenderis, vel non peruenieris, debent intelligi. f. incõmutabiliter: vt ṡ. eo. l. quicquid. astringendæ. §. fi. Super ista particula est vna glo. tantũ incipit, [vel morte.] & est posita in prin. ꝙ cuius declaratione opp. de ver. [Itaq;.] j. e. l. nã hic stipulatio pœnalis incepit a ꝑcedenti dispositiõe: qa ꝓmisisti sistere: vt patet ĩ ver. [q̃ si ab initio.] cũ quo cõtinuaꝛ iste ver. nec añ. ergo deberet pœna cõmitti statim ꝙ

Universidad de Sevilla Biblioteca

fuerit in mora sistẽdi, vt ī ver.] Itaque.] cuius contrariũ hic dicit ꝙ demũ postquã fuit declaratũ ipsum sisti nõ posse. gl. soluit quatuor modis Primo ꝙ istud principiũ corrigat̃ p versic. [Itaq;.] & statim reprehẽdi & sol. Secũdo ꝙ tõ cõtigit hic, qa dies sistendi fuit cõmissa arbitrio ipsius ꝓmissoris. & sic non poterit in mora cõstitui per interpellationẽ: vnde perinde est ac si incepisset a præcedenti cõdẽnatione, quo casu nõ ꝑt etiã in mora constitui. ideo expectatur ꝙ desinat posse vt commit tatur ex conditionis euentu. contrarium loquitur qñ in arbitrium promissoris non esset collata dies. nam tunc posset ī mo
4 ra constitui. & istam tenẽt doc. †Sed contra eã ꝺpponitur extra gl. nã si promisisti mihi sistere cũ volueris, vel qua die volue
ris decedendo antequã declares te velle, stipulatio euanescit. vt ŝ. eo. l. cẽteſimis §. fi. in ver. alij ita futilẽ &c. Et hoc dicitur ꝙ committitur ad pœnã. Bar. super hoc cõtrario mutauit, & non bene declarat: sed diminat. d. Rap. videtur dicere et reputat esse notandũ ꝙ euanesceret si non fuisset ꝓmissa pœna: sed qa fuit ꝓmissa nõ euanescit. ꝙ immisio pœnæ imo cõmittet̃. & ista opi. alias mihi placuit, licet ipsum nõ vidissem. Nunc autẽ non video quando poterit p̃cedere: nã pœna censetur ꝓmissa si nõ steterit die qua sibi placuerit. aut ergo decesit añquam declaret qua die, & tunc non extat conditio sub qua fuit ꝓmissa, ergo nõ cõmittit̃: qa decedẽdo videt̃ nolle in contractibus licet secus in vltimis volunta. ibidẽ dixi: aut decesit postquã declarauit qua die volebat sistere: & tunc aut post lapsum illi⁹ & pœna erat cõmissa per lapsum dicꝰ: quia tunc erat in mora constitutus: vnde amplius nõ cõmittitur per mortẽ: iuxta ea q̃ dixi j. eo. l. si sic. aut decesit añ lapsũ dieꝰ, et tũc dicit stipulatio pœnalẽ extingui sicut prĩcipalis per. l. si decesserit ŝ. q satis. co. Ideo ista sol. nõ placet & etiã ꝓpter id ꝙ dixi in p̃cedẽti. vnde gl. soluit in fi. ꝙ hæc ꝓmissio de sistendo erat nulla: qa nõ cõtinebat diẽ p l. quid astrigendæ ŝ. eo. idẽ cõmittitur ac si nõ p̃cesisset dispositio sed cõditio. ꝓut etiam tenuit glo. ꝓcedens sed ista opi. nõ est vera: vt ibi dixi. ideo plus placet prima solutio. ꝙ hic loquitur secundũ opi. Pega. q nõ curauit an incipiat a p̃cedẽti cõdõne: imo vtroq; casu voluit nõ cõmitti p solã morã, sed expectare ꝙ desinat posse fieri. q̃ opi. reprobat̃ p authoritatẽ legis in ver. [Itaq;.] eo casu quo incepit a p̃cedenti dispositione. & approbatur opi. Sali. ꝙ nõ expediat hoc expectare, sed sufficit ꝙ fuerit in mora. Vltimo op. ꝙ neutra opi. sit vera. vt ŝ. e. l. q̃cqd §. fi. Sol. ibi. loquitur quãdo dies fuit apposita ad id ꝙ erat dãdũ vel fiẽdũ, quo casu siue incipiat a præcedẽti dispositione, cõmittit̃ per solum lapsum diei: vt ibi hic quando dies non fuit apposita,

☞ *Sicut in ultimis uoluntatibus plus attenditur mẽs testatoris quã proprietas uerborum, a uidem sit in contractibus?*

§. Sabinus. In ver. [sabinus.] †Notãdũ ꝙ refertur ad ver. ꝓximũ p̃cedentẽ q̃ logit̃ qñ stipulatio pœnalis incipit a p̃cedenti cõditione, vt si stichũ nõ dederis ꝓmittis pœnã mihi. & voluit ꝙ si potuisti dare & per te stetit quomin⁹ dares, statim cõmittatur stipulatio pœnalis, absque eo ꝙ desinas posse dare: & tunc hoc casu nõ potuisti in mora cõstituꝰ: quia stich⁹ nõ poterat peti: cũ esset in cõditione tm. vt l. si qs omis. cau. testa. tamẽ potuisti cõstitui in quasi mora si interpellatus si dare volebas nõ dedisti cũ dare tñ posses: multo ergo fortius quando incipit a præcedẽti dispositiõe: quia stichũ ꝓmisisses. nã tunc potuisses cõstitui in vera mora, probat autẽ Sabin⁹ primũ dictũ p id ꝙ habeẽ in l. j. §. Itẽ si ita. ad l. falc. vbi dr ꝙ si testõr. grauat hæredẽ de dãno mihi penũ: et si nõ deris grauat ipsum loco pœnæ de dãno mihi cẽtũ. statim ꝙ interpellatus non dederit mihi penũ. cũ lapsũ tñ modici tẽporis a die interpellationis, ꝙ relinquit̃ arbitrio iudicis, cõmissa est pœna: amplius non debeẽ penus nec est in legato: sed debeẽ quãtitas in quã legatũ penoris cẽsetur trãsfusum. & postea in fi. in ver. [Idemq; erit.] subdit ꝙ idẽ erit si testator nõ grauauit hære. de dãdo penũ sed de dãdo pecu. si nõ tradiderit penũ & sic incipit a præcedenti cõditiõe. Idẽ ergo dicit esse in stipulatiõe ex psumpta volũtate cõtrahẽtiũ: tñ id argumẽtũ tollit̃ p istud ꝙ ipsemet Sabin⁹ dicit in fi. hui⁹ ver. ꝙ illud ꝙ dictũ est de penu. saltẽ in secundo casu receptũ est ob vtilitatẽ publicã. q̃ versat̃ circa vltimas volũtates. quas publicę itereſt exitũ habere. l. vel nego. ff. quemad. te. ape. & ẽt ꝓpter naturã penoris q̃ cõsistit circa q̃ ordinata sunt ad esum & potum hoĩs: cõtinet eñ ptinẽtia ad alimẽta. q̃ fauorabilia sũt sed istę rõnes cessant cõtractibus. ideo postea auctor legis determinat cõtrariũ eo casu quo incepit à præcedenti cõditione, dicẽs tũc nõ habere locũ opinionẽ sabini: sed solũ qñ à præcedenti dispositione. Et aduertendũ ꝙ qñ a præcedenti dispositione sicut non expedit expectare ꝙ desinat posse dari vel fieri, ad hoc vt pœna cõmittatur: imo statim ꝙ fuit in mora cõmittit̃: vt dixit Sabinus & bene in hoc. ita & si non fuit in mora, licet desinat posse dari vel fieri, non cõmittitur pœna: imo euanescit stipulatio per l. si homo mortuus. ŝ. eo. vbi casus: ergo illud nõ requirit̃ cũ interuenerit mora ita & nõ ꝓdest cum nõ interuenit: vt stipulatio
2 pœnalis cõmittatur. †Et no. in prin. huius ver. dũ dicit, [ex sententia cõtrahẽtiũ.] vna cũ glossella, ꝙ sicut in vltimis volũtatibus plus attendit̃ mẽs testatoris q̃m ꝓprietas verborũ: vt in l. q̃uis. C. de fideicõ. cũ si. ita & in contractibus, licet videatur secus: qa pẽdẽt ex volũtate vtriusq; partis. tamẽ si põt cõstare ex aliquibus cõiecturis de illa, recedit̃ a ꝓprietate verborum: vt hic & l. semp de regu. iur. & in l. in vẽditione. in fi. & ibi no. cõia prædio. & l. fi. C. q̃ res pig. obli. pos. Quæritur hic: qa tex. dicit qđ secũdũ Sabinũ nõ expedit expectare qđ desinat posse dare vel facere & hoc est clarũ: sed sufficit quod poterat dare vel facere. Ecce vnum per quẽ steterit quominus dederit vel fecerit, ad hoc vt pœna cõmittatur, qñ dicat̃ per eũ stetisse gl. q̃ incipit nõ ergo Recitat duas opi. vnã ꝙ tũc cum fuerit in mora constitutus ad qđ nõ sufficit ꝙ potuerit dare vel facere, & non dederit vel nõ fecerit, sed etiã requiritur ꝙ fuerit interpellatus, & quod sciuerit se teneri. l. q̃ ti. ŝ. si cer. pet. Alia opi. est qđ nõ requirat̃ mora: & sic nec interpellatio: sed sufficiat ꝙ potuerit dare si sciuerit se teneri. Primam opi. tenet Dy. & Bar. quã puto sine dubio verã qñ incepit a præcedenti dispositione. nã tũc põt in mora cõstitui: iõ nõ dicitur per ipsum stetisse quousq; fuerit in mora cõstituus. Et ista duo sunt paria fuisse in mora, vel per eũ stetisse: vt in l. si duo. §. fi. de cõsti. pecu. & iõ hoc no. Bar. ꝙ tex. illũ: sed dubiũ est quando incipiat a præcedenti cõditione: qa tũc nõ põt in mora cõstitui. Superest ꝙ in cõditione: vnde nõ videtur regi interpellatio, quæ fit ad cõstituendũ quẽ in mora: & tũc videt̃ procedere secũda opin. glo. Sed ad huc idẽ dico hoc casu postq; Sabinus adhuc noluit expectari ꝙ desinat posse dari: sed dixit sufficere qđ potuerit dare, & per eũ steterit. nã debet intelligi ꝙ requisitus non dedit: & licet requisito nõ cõstituerit eũ in mora, cõstituit tamẽ in quasi mora: & facit existere cõditionẽ sub qua pœna fuit promissa. & hoc esse verũ patet manifeste in d. l. j. §. Itẽ si ita. versi. Idẽq; ad leg. fal. nã in præcedẽti casu cõstat ꝙ ibi requiriritur interpellatio, cũ lapsu modici tpis: qa incipit a p̃cedenti cõditione & postea subijcit Idẽq; & ce. ponẽdo casum qñ a p̃cedẽti cõditione: patet etiã in l. si peculiũ. §. fi. de sta. li. Et etiã qñ p̃cedit cõuẽtio nuda. nã nec ibi põt ꝓprie in mora constitui: & tñ pœna cõmittit̃ vel per lit. cõtes. secũdũ cõem opp. vt l. nuda. de cõtrahẽ. stip. vel p solã interpellationẽ extraiudicialẽ secundũ inte. Pe, quẽ sequit̃ Bar. qa ꝓmissio pœnæ facta sub cõditione si nõ dederit videt̃ intel. l. cũ petiero: tũc em diceris non fecisse. si em nõ petis, videris nõ dedisse: vt l. ratio. §. si p vẽdi torẽ. ver. mora. de act. emp. Vltimo vna gl. hic quę incipit, [pendet.] videtur formare vnã opp. ꝙ nullo casu debet expectari ꝙ desinat posse dari vel fieri, ad hoc vt dicat̃ nõ dedisse vel fecisse per l. mutianæ. ŝ. de condi. & demõ. Sed nõ meruit signari hoc cõtrariũ: quia ibi qñ conditio negatiua apponitur creditori seu onerato, quo casu nõ dicitur impleri eo ipso ꝙ potuit implere & nõ impleuit, quia tunc nõ esset necessaria cautio mutiana. hic qñ apponitur grauato seu debitori. In quo distingue vt hic: quod autẽ dicitur de penu, idẽ de alia re, si testator grauaret hæredẽ si nõ dederit stichũ: quia statim ꝙ requisitus stichũ nõ dat, cõmittitur pœna fauore vltimæ voluntatis. Et hoc voluit gl. in l. & si post tres. si quis cau. licet quidam dicant speciale in penu. per illum tex dũ dicit ipsius rei naturã: quia cõtinet pertinẽtia ad esum & potũ: sed certe etiã alia ratio assignat̃: sed de publica vtilitate, quæ generalis est in qualibet re relicta. & in vltima voluntate. & hæc est cõis opi. & sic distinctio huius l. nõ habet locum in vltima voluntate, per illum §. Item si ita. & per illam l. si peculium.

☞ *Si debitor ante moram contractum desinat posse dare uel facere, an stipulatio pœnalis annihiletur?*

Quid

3 *Quid si promittas mihi decem si non dederis stichũ quousque tu uiuis, & etiam stichus?*

§. Itaque potest. †Super illo ver. vbi ponitur tertia particula secundæ partis principalis. gl. ponit hic duos casus. Primus est qñ stipulatio pœnalis incepit à p̃cedẽti dispositione. & tũc habet locũ opi. Sabi. vt cõmittat̃ pœna: cũ per promissorẽ stetit quominus daret vel faceret: & nõ sit necesse expectare ꝙ desinat posse dare vel facere. Sed cõtra istud gl. op. duob⁹ modis. Primo ꝙ nõ sufficiat: imo etiã requirat̃ litis cõtestata. p l. nuda. C. de cõtrahen. stipu. Et soluit, ꝙ hic qñ p̃cesit cõuẽtio vestita, quo casu debitor cõstituit̃ in mora p iterpellationẽ extra iudicialẽ si potuit dare vel facere, & sciuit se ad hoc teneri: quia cõtracta mora dicitur per ipsum stetisse cõtrariũ nõ, qñ p̃cesit cõuẽtio nuda, quo casu nõ cõtrahit̃ per solã interpellationẽ: sed requiritur lit. contesta. Et si dicatur ꝙ talis cõtestatio nõ poterit fieri nec super nuda cõuẽtione: qa ex illa nõ est orta actio, nec speratur oriri, similiter pœnali stipulatiõe: qa nec ex illa est orta actio ante existentiã cõditionis, licet speret oriri. Respõde verũ esse de rigore iuris: licet nũc cõtestabitur lis de facto: & talis contestatio faciet cõmitti pœnã acsi de iure facta fuisset sed remanet dubiũ super quo debeat fieri an sup ipsam nudã cõuẽtionẽ: an sup stipulatione pœnali: & qđ tenẽt vnũ, quidã aliud per diuersas ratiões quas Bar. hic ad plenũ recitat. & finaliter tenet secũdũ Pet. ꝙ nõ requirat̃ cõtestatio: sed cõmittat̃ per interpellationẽ extraiudicialẽ, sicut si esset cõuẽtio vestita & fundat se principaliter per l. si pacto quo pœnã. C. de pac. dũ ibi dicit̃ ꝙ pœna cõmtttitur more aliorũ iudiciorũ, & sic nõ vult esse aliqd speciale cũ præcesit nuda cõuentio. Itẽ per l. si cũ dies. §. fi. de arbi. vbi præcesit cõpromissum factum nudo pacto: & tamẽ pœna cõmittat̃ absq; lit cõtesta. facta super eo ꝙ arbiter laudauit. Itẽ per rationẽ: qa si promittis mihi stichũ nudo pacto & si nõ dederis ꝓmittis decẽ, videris ꝓmisisse si nõ dederis cũ petiero ẽt extraiudiciũ. Nec ob. ꝙ istud verbũ intelligit̃ lit. cõte. vt l. amplius nõ peti. rẽ ra. ha. qa illud est verũ qñ ponit̃ ad cõmissionẽ pœnæ: vt quis petendo incidat in pœnã cũ promiserit nõ petere: qa illud est odiosum. & nõ dicitur fuisse cõtra, nisi perseueret vsq; ad cõtesta. Nos loquimur qñ ad euitationẽ pœnæ quo casu intelligitur: vt ŝ. dixi. Nec etiã obst. ꝙ vbi nulla petitio, ibi nulla mora: vt j. eo. si pupillus. qa hic cõtrahit̃ quasi mora, de qua sola videt̃ actũ inter partes post; vere nõ poterat cõtrahi. nec obest. l. nuda. qa debet intelligit qñ nõ p̃cesit interpellatio, & tunc cõtrahit̃ p cõtestationẽ facta de facto super cõuẽtione: sicut alibi cũ cõtrahit̃ ad finẽ trãsferẽdi perculũ rei in morosum. l. fi. & l. in hac de triti. cũ ibi no. & hæc opi. pla. Itẽ opp. gl. de §. [q si ab initio.] ver. [nec ante.] sed solue: vt ibi dixi tenẽdo qđ ibi loquat̃
2 secundũ opi. Pegasi, q reprobat̃ in isto ver. hoc casu. †Vltimo circa illũ articulũ scias ꝙ si debitor añ morã cõtractã desineret hoc casu posset dare vel facere, pœna nõ cõmitteret: sed stipulatio pœnalis annihilaret̃ p l. si hõ mortuus. ŝ. eo. & p l. si decesserit. ŝ. qui satisf. cog. nõ sic in sequẽti casu qñ incepit a p̃cedẽti cõditiõe: qa tũc nõ cõmittendo ꝓpter morã: sed propter euentũ cõditionis. & tũc cõditio existit incõmutabiliter. & hoc ꝓbat in l. in illa stipu. si calẽdis. ŝ. eo. Secũdus casus quẽ colligit gl. est qñ incipit a p̃cedenti cõditiõe: & tũc dicit nõ habere locũ opi. Sabi. vt cõmittat̃ cũ p eũ steterit. Sed an habeat locũ opi. Pegasi vt cõmittat̃ cũ dsit posse dare vel facere. tex. hic nõ aperit. sed Guar. tenuit ꝙ nõ, gl. vero tenet cõtrariũ ī p̃cedẽti ver. Sabi. in j. gl. in fi. & hæc vera. †Si ergo ꝓmittis
3 mihi decẽ si nõ dederis stichũ quousq; tu viuis: & etiã stichus: licet ipsum tradere nõ possis: qa est in loco remoto, nõ cõmitt̃ pœna de decẽ: qa possibile est ꝙ aliqñ poteris: nec etiã si habes facultatẽ dãdi: & requisitus a me noluisti dare: sed tũc cõmitteẽ cũ tu morieris, vel Stichus. prio em casu hæres tuus nõ põt soluere. & faciat cõditionẽ deficere, sicut si nõ põt cõditionẽ implere: qa facultas cõditionẽ implẽdi vel faciendi eã deficere nõ trãsmittit̃ ad hẽdes: vt plene vt ī l. si decẽ cũ petiero. ŝ. eo. & j. e. l. q̃ Romę. §. Augeri⁹. secudũ intellectũ Bar. nec est necesse ad hoc vt cõmittat̃ pœna p mortẽ alterius ꝙ te interpellauerim post; interpellatio nõ sufficeret ad pœnã. ŝ. ī vers. [nec cõmittẽdã.] hic nõ ꝙ dixit, [ante cõmittitur.] qa illud ꝓcedit qñ p̃cesit cõuẽtio de dãdo. hic non nec etiã obit. ꝙ dixi ver. [Sabinus.] super gl. q̃ incipit, [nõ ergo.] quia illud ꝓcedit retenta opi. Sabini qui tenuit pœnã cõmitti cũ per eũ steterit quomin⁹ daret vel faceret, ẽt si incipit à p̃cedẽti cõditiõe. Nã si ista opi. esset vera, requireret̃ interpellatio hoc casu, sicut si inciperet à p̃cedenti dispositiõe: vt vbi dixi: qa nõ cõmittertur tũ ꝓpter euẽtũ cõditionis tm: sed ratiõe quasi moræ: vt ibi dixi. Sed qa illa opi. nõ est vera hoc casu. quia nõ cõmittit̃ nisi cũ desijt posse dari. vel fieri. verũ est dicere ꝙ cõmittit̃ ex euẽtu cõditionis. & nõ ratione moꝛe vel quasi: vnde nec illa regrit tur. nec si interuenisset ꝓficeret ad faciẽdã pœnã cõmitti. Contra istũ casum gl. format quatuor oppositiões. quas gl. breuius in l. & si post tres reducit ad quatuor fallẽtias. Bar. hic eas ꝓsequit̃ multũ plene, sequẽdo quasi gl. in omnib⁹, excepta tertia opp. de l. libertas. §. j. de man. test. dicẽs ꝙ nõ meruit signari hic ꝙ cõtraria, quia soluit̃ in cõditione negatiua onerato, quæ tẽdit ad acqsitionẽ actionis. & regulariter nõ habeẽ ꝙ impleta eo ipso ꝙ potuit facere vel dare, & nõ dedit nec fecit quousq; adhuc põt dare vel facere: ideo regularit̃ requirit̃ cautio mutiana, ꝙ quã videẽ impleri: vt in l. mutianę de cõd. & dem. Falcidi ī legato libertatis restricto sub illa cõditiõe: nã eo ipso ꝙ potuit facere & nõ fecit videtur, impleta. & sic nõ requiritur cautio mutiana: vt d. l. libertas. §. j. quæ melius signatur pro cõtraria ad illam l. quàm ad istam: quia hic loquitur in negatiua quę apponitur grauato seu obligato ad finẽ faciendi ipsum incidere in illã obligationẽ pœnalẽ, non autẽ vt ideo sibi acquiratur actio: nihil ad ꝓpositũ istud cõtrariũ. Cætera vide hic per eũ.

2 ☞ *Si fuit stipulatus minores usuras, & si eas nõ dederis sim stipulatus maiores, & sic loco pœnæ, & non dedisti: & sic stipulatio secunda fuit commissa: an tamen possim agere ex prima?*

§. Quod sine dubio. †Iste versi. vbi est tertia pars principalis, legit̃ duobus modis. Primo vt circa opi. Sabini limitatã per ver. pceden
1 tem formeẽ vna quæstio diuersa. nam quando pœnalis stipulatio incepit à præcedenti dispositione, si promissor nõ dedit sed p eũ steterit, statim pœna est cõmissa: vt in ver. p̃cedenti. Sed dubitat̃ vtrũ poterit peti vna cũ principali: & respondeꝛ ꝙ sic: si fuit hoc expresse actũ: alias nõ: sed sola pœna põt peti, licet homo q ꝓmissus fuerat poterit solui subaudi ante lit. cõtes. super pœna, vt euiteẽ pœna: sic post morã cõmissam seu cõtractã in homine dãdo desinit homo esse in obligatione & petitiõe, licet remaneat in solutiõe, & incipit deberi pœna: & illa sola potest peti. Ex quo sequit̃ ꝙ p stipulationẽ pœnalẽ postquã est cõmissa, nouat̃ stipulatio p̃cedẽs ipso iure & trãsfundit̃ in pœnalẽ, ante vero q̃ sit cõmissa nõ est nouata: & debeẽ hõ, & nõ pœna: postea vero ecõuerso debeẽ pœna & nõ hõ: ẽt si homo plus valeat quã pœna. & ad hoc allegat̃ iste tex. & l. obligatio num fere. §. fi. ŝ. tit. j. & istũ modũ legẽdi sentit hic gl. illa secũdũ quã dicit exponi ꝙ pro. Sed alio modo legit: vt quærat̃ qñ locum habeat opi. Sabini: ꝙ pœna cõmittatur statim ꝙ promissor hoĩs fuit in mora: & nõ expectet̃ ꝙ desinat posse dare. & respondetur ꝙ tũc locũ habet siue dubio, quando fuit actum ꝙ pœna cõmissa debeat̃ tã pœna quã homo, q̃ cõtingit quãdo appolita fuit clausula rato manente pacto. nam tũc cũ partes voluerint vtrunq; peti posse tã pœnam quã ipsam rem: apparet quod voluerunt expectari deberi quod desinat homo posse dari: quia tunc non posset deberi vtrunq;: vt si desineret posse dari per mortẽ serui. Sed dubium est qñ hoc non fuit actum, & sic sola pœna venit petenda, tunc maius est dubium: quia cessat ratio prædicta. tamen adhuc dicitur idẽ ꝙ statim quod fuit in mora commissa est pœna, non expectato qꝰ desinat posse dari. & istum intellectum habuit glossa final. in secunda expositione dum dicit, vel dic vt statim post moram agi posse & cæte. vtraq; est bona lectura, & etiã secundũ istã colligitur hic quod ŝ. dixi. stipulationem principalem nouari per cõmissionem pœnalis. Sed cõtra istud fortiter opp. de l. prædia. de actio emp. & de l. si quis à socio. ŝ. pro socio. In q; bus patet quod non soluitur obligatio principalis. licet pœna sit cõmissa. imo põt agi ex vtraq; quatenus vna plus continet quam altera. super hoc cõtrario fuerunt infinitæ solutiones. quas Bar. hic recitat. & sunt septẽ antiquorũ. ipse autẽ ponit viij. quod contraria loquuntur quando prĉesit cõuentio ex

Universidad de Navarra
Biblioteca

causa onerosa ista, & l. si quis a socio. quando ex cā lucratiua, quo casu etiam si principalis plus cōtineat quam sit pœna tollitur in totum: & sola pœna pōt peti. & sic appellatio pœnalis stipulationis nō solū censetur facta fauore stipulatoris quādo cōtinet plus sed etiā fauore promissoris quando cōtinet mīn⁹. sed ipse hoc probat per l. j. de penu lega. & l. j. §. item si ita. ad leg. falc. vbi in vltima voluntate hoc est clarum: quia si testator grauauit hæredem de dando penum: & sic non dederit de dā do decem, si fuit in mora dandi penum, sola decem possunt pe ti, etiam si penus plus valebat. † Contra illā opi. Bal. oppo. de
2 l. quamuis. C. de vsu. vbi si fuit stipulatus minores vsuras: & si eas non dederis, sim stipulatus maiores: & sic loco pœnę si nō dedisti, & sic stipulatio secunda fuit cōmissa, nihilominus pos sum agere ex prima: & sic nō est nouata: & tamen ambę sunt ex causa lucratiua. doc. non ponderauerunt illā l. videre meo: Non videtur mihi dicendum q̄ in vltima voluntate vera sit opi. Bar. sine dubio. cum enim pendeat ex mera voluntate te statoris, qui potuit primum legatum tollere, & transfundere in secundum. & hæc transfusio vel censetur facta fauore lega tarij si plus continet quam primū, vel fauore hæredis si conti net minus, & vtrunq; facere potuit sine iniuria cuiuslibet eo rum, cum posit de bonis suis testari vt vult. sed in contrac tibus qui pendente ex voluntate vtriusq; partis. dic, quod licet præcedat conuentio est causa lucratiua per cōmissionē pœna lis stipulationis, non est statim sublata ipso iure: pōt agere ex quavult. vt d. l. quāuis. & si eligit agere ex prima, nō poterit ex secūda. nec cōuerso etiā ante exactionē factā ex illa quā eligit. Sed si præcessit conuētio est cā onerosa, tunc etiā post exactio nē factam, ex vna, potest agere ex altera quatenus plus conti
3 net: vt in ll. cōtrarijs. Et sic nō fit per electionē nec etiā per ex actionē nouatio, licet cōtingat liberatio quatenus exactū est. In casu autē præcedenti fit per solā electionē: sed in primo ca su in vltima voluntate fit per solā cōmissionē, & nō potest al terā eligere & ista est differentia inter istos casus. & hoc est q̄d voluit tex. in l. obligationum fere. §. fi. dum dicit quod fit quasi nouatio. j. quia non tollitur ipso iure per commissionem pœ næ: sed cū postea eligeī. prędicta vera quando nō est opposita clausula rato manente pacto: tūc enim nullo modo fieret no uatio per primū casum huius §. cum gl. Itē si pœna esset appo sita loco particularis interesse. nā & tunc posset peti vna cum principali: vt l. traiectiæ. §. de illo de actio. & obliga. l. dē ratio ne cōtemptus. nā & tūc eodē modo posset peti: vt l. si quis rē. ŝ. de arbi. Et per dicta quando præcedit cōuentio obligatoria: si autem liberatoria indistincte non nouatur: vt pateţ in l. re scriptū. §. si pacto. ŝ. de pact. vnde nō potest obiicere exceptio nē: licet cōmissa sit pœna. quod facere non potest si esset nouata: sed sola pœna deberet peti. Ex prædictis patet hic intelle ctus ad vnam magnam distin. quam facit hic Bar. breuius quā ipse loquatur hic non sunt alia.

De duobus reis stipulandi, &c. *Rubrica.*

LEX I.

Si stipulatur. In hac. l. j. nō expedit scribere: qa tex. & gl. satis clare loquit ideo dominus meus noluit aliquid hic scribere.

2 *Qualiter constituantur duo rei debendi vel credendi & nu. 3.*
3 *Si Titius & Sempronius promittāt mihi centū, & nō dicatur quod tāquā duo rei nec quod quilibet insolidum, quod tunc quilibet censeatur promisisse pro parte.*
4 *Si unus ex correis credendi liberat debitorem per acceptilationē, an tollatur obligatio & actio alterius?*
5 *Quid in pacto de non petendo?*

LEX II.

Vm duo. † Tūc dīr duo rei ꝓmittēdi vel duo rei stipulādi, qñ eadē pecunia vel res ꝓmittit à quolibet eorū insolidū eidē vel cuilibet insolidū ab eo. Et natura eorū est q̄ petitio vel acceptilatio vni⁹ tol
7 lit obligationē alteri⁹. h. d. † Et in hac. l. tract. Bar. primū articu lū isti⁹ materię qual'r cōstituāt duo rei debēdi vel credēdi q̄ p pauciora ꝟba expediā sup gl. j. de ij. pte summa. trac. Bar. j. e. l. ex duob⁹. vtrū pactū vni⁹ piudicet, alteri vel ꝓfit, venio ad ca sū. No. ergo duo regri adhuc vt dicant duo rei debēdi. Primo q̄d se obligēt ad eādē rē vel pecuniā. si eī ad diuersas, nō esset duo rei debēdi, nec vno soluēte alter liberaret: sil'r q̄ stipulen eādē rē vel pecuniā. Secūdo requirit q̄ promittat vel stipuleť quilibet insolidū: alias non essent duo rei: vt j. eo. l. reos. §. cum tabulis. Et quādo stipulanť vel promittūt insolidū, an sit vnica tāt ū obligatio & actio, an plures. dic vt j. eo. l. eandē. §. fi. & j. l. prox. §. fi. in vlt. gl. In gl. j. ibi. [actum etiā tacite vel expresse] dic tūc autē dicit actū expresse q̄ sint duo rei qñ hoc cōtine tur instrumēto q̄ se obligāt vt duo rei stipulanť: & tunc etiā si aliud nō appareat, quilibet cēsetur se obligasse insolidū. Et ad id, quia ista est natura duorū reorū: tūc autē videtur tacite actū quādo nō dicerūt hoc expresse q̄ tāquā duo rei promittebāt vel stipulabantur. tamē quilibet se obligauit insolidū ad eandē rem vel quātitatē. & hoc pōt contingere altero de quatuor modis vel qa hoc dixerūt expresse q̄ quilibet insolidū, vel qa inter eos fuit posita dictio alternatiua, quę actū attribuit cuili bet insolidum, vt C. de cōsti. pecu. authē. si quādo. & l. si ex to ta. §. j. de leg. j. vel dictio distributiua, quæ similiter attribuit in solidū: vt in l. si ex pluribus. de leg. ij. & l. nō distinguemus. §. cū in plures. de arbi. vel quia etiā apposita dictio eadē. & oratio nes fuerunt diuersæ: vt qa titius promisit mihi cētū: & Sēpro nius eadē cētum in diuersa oratione incōtinenti, vel ex inter uallo: vt j. l. proxi. sed si nō esset apposita dictio eadē, & oratio nes essent diuersæ quilibet tenereť ad sua centū, & nō essent duo rei debēdi: quia nō tenenť ad idē: cū summa sit multiplica bilis secus si esset promissa species. arg. in l. plene. §. si eadē. de leg. j. sed si vnica esset tantū conceptio verborū tunc si pluries fuit eadē res repetita vt si Titius promisit mihi cētū, & Sēpro nius cētū, sic nō etiā nisi semel verbū promisit tūc licet non es set positū verbū eadē, intelligeretur quod essent duo rei debē
3 di: vt l. stipulatio ista. §. cū qui. ŝ. tit. j. † Sed si esset vnica concep tio verborū, & res nō fuisset pluries repetita, vt si cōtinetur in instrumēto q̄ Titius & Sēpronius promiserūt mihi centū, & nō dicitur quod tāquā duo rei, nec dicitur quod quilibet in solidū, tūc quilibet cēseretur promisisse pro parte, & nō essent duo rei debēdi: vt j. e. l. reos. §. fi. nec haberēt locū in eis iura lo quētia de duobus reis. & prædicta ex parte promissorū sed ex parte stipulatorū si inter eos cōtineretur dictio alternatiua, si quidē vni tātū eorū posset acquiri obligatio, non esset duo rei credēdi: qa illi tātū acquireret. & alter cēseret appositus ad so lutionē: vt j. titu. j. §. fi fructuarius. si autē aliquid posset acquiri obligatiōe: tūc si collata fuit electio in debitorē, essent duo rei stipulādi, vel credendi: vt ŝ. de leg. ij. l. si Titio aut Seio. sed si in neminē collata fuisset electio iure isto non valebat ista stipula tio, ꝓpter incertitudinē illius cui acquirenda sit: vt in d. §. si fru ctuarius. ver. j. sed hodie iure codicis valet & alternatiua reso luitur in cōiunctam. l. pe. C. de verb. sig. non tamē sunt duo rei sed quilibet acquiritur pro parte: vt in d. §. cum tabulis. & dic de hoc: vt j. ti. j. proinde. Ex ex his paucis patet iste articul⁹ ex peditus. Et prædicta quādo in stipulatione deducitur res di uisibilis: si autem indiuisibilis, vt seruitus, licet quilibet tenea tur insolidum: & etiam acquiratur cuilibet, nō tamē dicuntur plures rei debēdi vel credendi: qa hoc prouenit ex natura rei, nō ex eo quod actū fuerit. & hoc patet, qa vno eorū lit. cōtest. nō ꝓhibet alter agere: imo quilibet eorū potest agere, & exi gere insolidū: vt in l. ij. ex his ŝ. ti. j. q̄ nō cōtingit in plurib⁹ reis credēdi: vt in fi. huius l. & l. seq. in fi. & sic iura loquētia de plu ribus reis debēdi vel credēdi, locū nō habēt in eis. & hęc est cō munis opi. doctorū. quicquid sentiat gl. & quidā eam sequen tes in dicto §. cum tabulis. quæ vult quod iure isto essent plu res rei debendi vel credendi. secus hodie, nisi sit expresse actū sed certe, nec hodie nec olim: vt dictū est. In eadē gl. ibi sed ho die secus. Doctores omnes cōtra: quia per ac. de duobus reis. nihil est hodie immutatum in modo constituēdi plures reos, sed solum in modo exigendi, quia presuppositio quod sint plu res rei debendi, poterat olim creditor eligere quem volebat, exigere insolidum. vt j. l. proxi. §. fina. hodie vero si ambo sunt præsentes, & soluendo, non potest conuenire alterum eorum nisi pro sua parte: quia locum habet inter eos beneficium diui sionis non intelligas tamen quod actio & obligatio sint ipso iure diuersa. sed diuiduntur mediante exceptione oppositā: si autem est dubium vtrum alter sit soluendo vel non, non po test conueniri insolidum nisi prius illo excusso, & reperto nō soluendo. & ista duo adduntur per illam authen. ad iura vete
ra. &

ra. & sic onus imminet creditori in probando quod alter non sit soluendo per excussionem iam factā. & aliter non est aper ta sibi via agendi insolidum contra alterum quādo ambo sunt præsentes: secus si alter abest extra territorium ius dicētis: sed in fideiussoribus quibus isto iure dabatur beneficium diussio nis ex epistola diui adriani, incumbebat onus ipsi fideiussori conuento insolidum probando quod alter sit soluendo: & ni si probet, non auditur si petat alterū excuti nisi offerat & pro mittat quod excutiatur suo periculo & impensa. vt infra de fi deiusso. l. si dubitetur. in prin. In glo. sequenti. pro ipsius evi dentia præmitte quod si ista verba posita in tex. scilicet, [petitione & acceptila,] intelligantur actiue ex parte reorum credendi, clarum est quod vnus eorum petendo & litem contestando præoccupat sibi debitum, & confirmat vnam obligationem: sed obligationem correi extinguit ac si ipse solus fuisset stipulatus siue sint socij, siue non: vt est casus no. in l. fideicō missa. §. plerunq; in fi. ŝ. de leg. iij. tenetur tamen cauere debito ri de defendendo eum aduersus alterum correū. vt ibi: licet nō teneatur cauere quod correus habebit ratum: vt not. gl. singu
4 laris in. l. iij. solu. mat. circa fin. in gl. mag. † Itē si vnus ex cor reis credendi liberat debitorē per acceptilationē, non tollitur sua obligatio & actio, sed etiam obligatio & actio correi ipso iure similiter. siue sint socij, siue nō: vt in l. iij. §. nūc de effectu. de libe. lega. quoniā acceptilatio habet vim solutionis, & solu tio vni facta liberat quē ab vtroque. sed si ista verba referātur ad duos reos debēdi, & sic capianť passiue tūc, put tex. loqtur de acceptilatiōe clarū est q̄ liberato vno p acceptilationē alter intelligit liberat⁹ similiter. siue sint socij, siue nō: vt est casus in d. l. iij. §. nunc de effectu. & j. de accepti. l. si ex pluribus: sed cū loquitur in petitione, est magis dubiū. nā tex. hic innuit idē vt lite cōtestata contra vnū liberetur alter. Et pro hoc facit ratio: quia lis contesta. habet vim iuramēti: vt l. qui iurasse. §. fi. de iu reiurando. & iuramentū habet vim solutionis. vt ibi etiā habe tur, & solutio vnius liberat alterum. In cōtrarium est casus in l. si. C. de fideiusso. vbi etiam per sententiā latā contra vnū nō liberatur alter nisi secuta sit exactio, etiā per rationem, quia li tis cōtest. nō debet nocere actori, sed prodesse, vt in regula iu ris. nemo. & hæc vera. Et ideo in quātum iste tex intelligatur passiue debet intelligi de petitione effectuali: ex qua secuta sit solutio. vt in secunda solutione gl. quæ est vera ibi: vel dic cum
5 effectu &c. † Quid autem in pacto de non petēdo facto ab vno ex correis debēdi, an alteri noceat sicut nocet acceptilatio: tunc distinguitur an sint socij, vel non. quod dic vt. l. ŝ. de pact. l. si vnus. in prin. quia non habet vim solutionis: cętera an pactū vnius noceat vel ꝓsit alteri. vide plene p. Bar. in d. l. ex duob⁹.

LEX III.

IN duobus reis. Quando plures se obligāt vt duo rei, licet ex interual lo, per secundā obligationē non tollitur prima iure no uationis: quia cēsetur actū cōtrarium. hoc dicit. Not. hic ca sum expressum de eo de quo dubitauit gl. in l. si ex duobus. j. eo. quod si primo interrogauit te an promittas mihi cētū, & tu promisisti, postea ex interuallo interrogo Titiū an promittat mihi eadem cētum & ipse promittit: quod istud interuallū in ter promissionem vnius & promissionē alterius nō habet vi tiare cōstitutionē duorū: nec ob j. eo. l. duos. §. fi quia ibi de in teruallo qd est inter interrogationē & respōsionē. hic non sic. Sed inter interrogationē & respōsionē vnius, & interrogatio nem & responsionem alterius. hoc tamē videť verum quando hoc actum est expresse inter partes: quia secūdus se obligat vt correus primi: & sic est intentio partiū q̄ prima obligatio non tollať per regulā iuris nouatiōis. Et hoc vult iste tex. alias si nō est actum hoc expresse tunc si est interuallum, per secundam tolletur prima iure nouationis hoc iure secundum q̄ propter interuentum nouæ personæ (licet nihil adderetur in re) fiebat nouatio. hodie secus: vt in l. fi. C. de noua. & sic hodie etiam si non esset expresse actum quod non essetis duo correi, tamen eritis. quia vna obligatio cedit alteri. si autem incontinenti, tūc etiam iure isto non præsumetur nouatio. arg. eorum quæ not. in l. non ad ea. de condi. & demon. quia non est verisimile q̄ voluerint vnam per alteram tolli incontinenti.

2 *Si tota utilitas contractus peruenit ad unum ex reis debendi an alter qui aquè principaliter se obligauit, posit petere quod ille prius excutiatur.*
3 *Rei debendi an hodie habeant beneficium diussionis?*
4 *An creditor posit quemlibet eorum insolidum conuenire?*
5 *Pendente iudicio contra unum: an posit agere insolidum contra alterum?*
6 *Plures an posint in eodem libello conueniri vel accusari: & si conueniant separatim, an tunc posint cogi ad instantiam creditorum unum tantum dare libellum?*
7 *Si creditor agit cōtra quemlibet ex correis pro parte, an audeatur actionem diussisse.*
8 *Si debes mihi centum possum petere quinquaginta, & qualiter debeam petere?*
Quod possim petere partem a fideiussore, & partem a principali.
Si unus ex reis solvit partem, an pro residuo poterit aqualiter conueniri cum altero?

1 §. Vbi duo. † Creditor pōt vnū ex reis debēdi quem vult conuenire & exigere insolidum: pōt etiā quenlibet eorū conuenire pro parte. Item vno soluente li beratur alter. h. d. vsq; in fi. & sic primo loquitur qñ vnū tantū creditor volebat cōuenire vsq; ibi, [partes autē.] secundo quā do quēlibet pro parte vsque ibi, [vtiq;.] tertio quando vnus sol uit totum an liberetur alter. & prēmissa ratione determinat qd sic: venio ad casum. In glo. j. ibi. [argu. contra infra itēdi. fol. l. iam tamen.] dic istud contrarium venit ad secūdum casum hu ius §. Et responde quod contrarium loquitur in reo qui vole bat diuidere defensionem: & nō poterit inuito actore, quia in terest actoris quod non diuidatur. hic loquitur in actore qui volebat diuidere petitionem. & hoc potest inuito reo: cum ex hoc reus non sentiat damnum, vt ilitatem sufficit. super istis gl. non habeo plus dicere. Oppo. contra primum dictum quod non poterit vnus solus conueniri insolidum: vt in authenti de duo. reis. Sol. illud de iure nouissimo. vt dixi in l. j. Sed contra secundo quod idem est de iure antiquo: vt j de fideiusso. & si dubitetur. C. de consti. pecu. l. fi. Solut. illa iura loquuntur in his quæ tenentur accessorie pro alio: vt fideiussores, constitu tores: & mandatores in quibus etiā de iure veteri mitius age batur quam cum illis qui tenebātur pro seipsis. nam licet quis tenetur insolidum mero iure: vt instit. de fideiuss. §. plures. ta men habebant beneficium diuisionis ex epistola diui adri. de qua in l. si dubitetur. C. de fideiuss. Sed contra tertio q̄ idem in illis qui pro se tenebantur, vt in pluribus tutoribus aut cura toribus: vt l. j. §. nunc tractemus. de. tu. & ra. distra. Sol. ibi tene bantur ratione officij necessarij, cum quibus etiam mitius age batur quam cum his qui ex causa mere voluntaria tenebātur.

Sed quarto quod idem in his qui ex causa mere voluntaria, vt pluribus apud quos deposita esset eadem res, & per culpā vel dolum ipsorum fuisset deteriorata. nam quilibet tenetur insolidum: vt in l. si duo. ŝ. depositi. & est causa mere voluntaria, & tamen conueniuntur exēplo pluriū tutorū vel curatorū: vt in l. j. §. si apud duos etiā ti. depo. ergo habebāt beneficiū diui sionis sicut & illi. q̄ etiā tenet hic Bar. sed responde sustinēdo hāc opi. q̄ tenentur ex obligatione legali: sed hic loquit in his qui tenenť ex proprio cōtractu & obligatiōe cōuentiōali. nā in secundario obligatio puenit ex obligatiōe legali ad inter
2 esse. & mitius agitur cū lege q̄ cū homine. † Vltimo opp. & idē in his q̄ ex proprio cōtractu & obligatione cōuentionali: vt l. vnde quærit. ŝ. cōmoda. Sol. & tene mēti. si cōueniebāt vnū ex reis debēdi insolidū hoc iure. & ipse dicebat cōueniri se ꝓ parte tm̄ & alterū pro altera parte: qa erat soluendo, nō audie bat hoc iure: vt hic, sed si dicebat ad alterū peruenisse vtilitatē cōtractus, & nō ad se, & paratus erat hoc ostēdere etiā: & ille excuteret suo periculo & impēsa, etiā iure isto debebat audi ri per l. cōtrariā. q̄ etiā not. & iō si hodie tota pecunia pueniſ set ad vnū tm̄, licet alter se obligat ęque principaliter, posset pe tere q̄ ille prius excuteretur. Ita videtur sentire hic Bar. tamē ipse intelligit hoc verum qñ ita esset actū inter creditorē & il los duos obligatos q̄ ad vnū tm̄ pueniret tota pecunia: sed si hoc non cōuenit cū creditore, licet illi inter se hoc fecerint: ma ius est dubiū: quia factū illorum non debet nocere creditori. tamen adhuc idem tenet per l. not. sed Guil. de cu. videtur sen tire in l. sed lul. ŝ. ad macedo. q̄ etiā in primo casu qñ fuit actū inter creditorem & illos ex quo creditor tñ voluit q̄ vterq; se obligaret æque principaliter ad hoc vt istud aliquid operetur non habeat ille ad quem pecunia nō peruenit beneficium ex cussionis. quod ego intelligo verum qñ tāquā fideiussor vel let hoc opponere, dicens q̄ licet nō se obligauerit principali ter, ex quo ad ipsum nulla vtilitas peruenit debet reputari vt

Universidad de Palermo Biblioteca

a ¶ Contentus. Adde Bal.in l.j. C.de fideiuss.tu.& dicit Bald. in l.fi.in fi.C.q̃ cum eo. q̃ procedit libel lus simpliciter cõtra dñm de peculio:licet non dicatur quatenus est in peculio,qa Iudex habet postea moderare.qđ no.& vide qđ not.glos.& doct. in l.semper.§. si in sepulchro. ℸ. qđ vi aut clam.

b ¶ Litis pendentis. Vide Bal. in l.fi. C. de fideiuss. & in l.fin. C.de duob.reis. Imo. in l. hoc amplius. §. fi.cum se.de dam.infect.

fideiussor. nã tũc nihil operaretur cautela assumpta q̃ obligaretur æque principaliter. sed si vult opponere tanquã correus, puta q̃ alius cõueniatur ꝓ parte sua,nõ dico insolidũ, licet ad illum insolidũ peruenerit,& ipse pro sua.licet ad eũ nihil peruenerit tunc hoc poterit opponere. & ita intelligo opi. Bar.nisi fuerit renuntiatum beneficio diuisionis.& sic in effectu nõ poterit opponere beneficium excussionis,sed diuisionis sic,sufficit pro isto manc.† Qđ autem dixi plures reos debẽdi habere hodie bñficiũ diuisionis si oẽs sunt præsentes:& soluendo,vel bñficiũ excussionis,si dubitatur an alter sit soluendo procedit in his qui obligati sunt ex proprio cõtractu: vt patet ex dicta auth.nõ si ex cõtractu alieno.vt plures mercatores habentes vnũ institorem.nã ex contractu celebrato cũ illo quilibet eorũ tenetur insolidũ:vt in l.j.in fi.de exercito.ne in plures personas distinguaſ qui cũ vno cõtraxit.vt in l.ne in plures. quæ ibi sequitur:& dñr plures rei debẽdi vt no.Bar.j eo.l.eadẽ.in princ. & in istis nihil est immutatũ secundũ Bar.qm̃ adhuc durat eadẽ ratio.& sic nec olim nec inter istos locus erit beneficio diuisionis secundũ Bar.quod satis placet licet Ange. videatur tenere contrarium.j.eo.l.reos.Itẽ procedit quãdo inter correos subest altera fideiussio:vt patet ex dicta authenti.quæ de hoc facit mẽtionem:alias non esset locus dicto beneficio diuisionis secundũ Bart.tunc aũt est altera fideiussio qñ sunt obligati ex contractu onerosõ, ex quo communiter ad vtrunq; peruenit vtilitas.ideo si vnus solueret totũ, recuperaret a correo pro parte quæ ad illum peruenit.vt no.in l.j.C.eod.& plene.j.eod.l.reos.ideo dicitat æquitas q̃ si ille est præsens & soluendo,q̃ conueniatur pro rata sua a creditore pro qua posset conueniri a correo si totum solueret,vt vitietur circuitus: secus si ex causa lucrativa:quia tunc si vnus solueret totum nihil recuperaret a correo.vt not.in l.si titio.de leg.ij.& plene.j.eodem. l.reos.vnde non dicũtur inuicem fideiussisse:& per cõsequens non habent beneficiũ diuisionis secũm Bar. & secũm hoc si tota vtilitas peruenisset ad vnum,& alter cõueniretur.posset petere qđ ille prius excuteretur:& non esset beneficium diuisioĩs, sed excussionis in totum qđ etiã tenuit Bart. vt ſ. dixi per l.vn de quæritur.commoda.Sed ego §. dixi contrariũ,quia intẽtio partiũ videtur fuisse q̃ quilibet conueniretur æque principaliter,postq̃ quilibet se principaliter obligauit. & sic videtur renũtiasse beneficio excussioĩs secũm Guil.de cu.ideo videtur q̃ etiã inter illos qui sunt obligati ex causa lucrativa:& sic nonvidentur inuicem fideiubere locum haberet beneficium diuisionis.& hoc videſ tenere do.Rapha.hic.qđ placet. Nec obst.l. vñ q̃rit,qa ibi cõueniebant extra id de quo fuit actũ a principio.hic ad illud de quo fuit actum.vnde non subest eadẽ ęquitas excussionis:ideo nõ habet locũ cõtra intentionẽ partium: quia nõ reperitur iure cautũ,sicut reperitur de beneficio diuisionis.† Vltimo circa istum articulum quæritur,quid si creditorvult cõuenire quẽlibet reorũ debendi insolidũ,an poterit. si enim vult cõuenire pro parte,constat q̃ sic.vt hic. In secũdo casu Bar.tenet q̃ poterit duobus cõcurrẽtibus.primo q̃ simul eos cõueniat eodẽ libello,vel diuersis eodẽ tpe porrectis. Itẽ q̃ dicatur in libello q̃ erit vnica solutione contentus.[a] & hoc ꝓbaſ in l.j.C.si pluresvna sententia.vbi patet q̃ potest condẽnari per iudicẽ quilibet insolidũ:ergo a quolibet insolidũ põt peti,vt sententia sit conformis libello:alias non posset condẽnari.Itẽ patet ex no.in l.j.C.de fideiusso.in gl.parua q̃ dicit ita q̃ exigi,q̃ illa ꝓtestatio est necessaria.Sed Bal.in l.si pluribus. de legat.ij.tenet q̃ nõ sit necessaria.quia tacite ineſt si cõuenit eos añq̃ correos:vt patet hic i fi.vbi sufficit vna solutio.Et hoc no.ꝓ sustẽtatiõe libelli,qa secũm Bart. reiceretur libellus tãq̃ ineptus,si non esset illa protestatio:& processus agitatus iuper eo non valeret, & quandocunq; posset opponi de ineptitudine,& non valeret sententia:vt no.insti. de obli. in principio.& per Bal.in l.actori.C.de iureiuran. quæ omnia cessant retenta opin. Baldi. Si autem primo conuenit,vnũ postea ex

b interuallo dat libellum cõtra alterũ:an ille poterit se tueri exceptione litis pendentis[b] contra primum,vt non cogatur respondere? Tres fuerunt opiniones. Prima quod sic: vt no. in authẽ.de duobus reis,in corpore.& fuit opin. Azo. Secunda fuit Dy.quod in prima instantia posit per l.quoties. §. creditor.de pecu.sed pendente causa appellationis contra primum bene potest agi contra secundum per l.creditor. in princip.§. manda. Tertia est opin. Bart.qui non videt rationem diuersitatis inter primam instantiam & instantiam causæ appellationis:ideo tenet indistincte quod lite pendente contra primum conuentum non prohibetur creditor agere contra alium correum,per illam l.creditor.in princip.nec ille potest se tueri exceptione litis pendentis & respõdet ad l.quoties.§.si creditor. quia loquitur in actionibus,quæ per electionẽ tolluntur, hic non sic. l stud dictum Barto.procedit sine dubio,si primus cõuentus esset contumax in primo iudicio. nam tunc secundus conuentus non potest opponere exceptionem litis pendẽtis contra alterum qui est contumax,sicut posset opponere de alia lite pendẽte contra seipsum super eodem coram alio iudice,postquam in illa est contumax:vt idem Bartol.not.in l.sepulchri.de sepulchro violato.& in l.vbi cœptum.ſ.de iudi.Et ita expresse determinat Bartolus in casu nostro. ſ.de damno infec.l.quamuis alienus.cum l.præceden.quæ incipit,hoc amplius.vbi hoc colligitur.sed non est cõtumax in prima lite, videtur dicendum contrarium: quoniam primum iudicium sic se habet quod absolutoria lata pro primo conuento, potest parere exceptionem rei iudicatę ſcõ cõuẽto:vt si esset lata super facto,prout determinat Bartolus in l.ex duobus.infra eodem, in quarta quæstione.per l.duobus.§.primo.de iureiurã. ergo non admittitur concursus & cumulatio dictorum iudiciorum.per l.fundi.& l.fundum.supra de exceptio.& sine dubio si determinatio Bart. in dicta l.ex duobus.esset vera, determinatio sua quam ponit hic esset falsa, per dictam rationem:sed puto illam non esse veram:sed potius istam, quia dũ in iuramento distinguitur an sit iuratum super facto,an super actione:vt dicta l.duobus.§.primo.in sententia tamen non distinguitur.imo lata pro vno non prodest alteri etiã fideiussori.& etiã si sit lata super facto prout Bart. determinat in d.§.j. & in l.adulter.§.fi.de adulter.& ita fuit disputando determinatum per Richardũ malumb. † Tene ergo quod pendente iudicio contra primum,potest agi contra alium insolidum obligatum secundum Bartolum:sufficit tamen vna solutio. & istud not.nam aliam habui de facto consulere quando erant obligati ad idẽ.an lite pendente contra vnum posset inchoari iudiciũ contra alterũ,& oportuit me recurrere ad hoc not. Et prædicta de primo casu huius §.& subdit Bartol. hic quod si factum fuit contra quemlibet insolidum eodem libello,vel diuersis simul traditis,debet negotium communiter examinari,& simul terminari:vt colligitur in authen. prædicta. Et si contra fieret, posset appellari, sed olim hoc non erat: imo poterat terminari quantum ad alterum supersederi per l.non idcirco.supra,de iudic.& illud est tertium quod additur per illam authen.dicit etiam quod non expedit opponere diuisionis beneficium,nisi in executione sententiarum: sed quando vnus solus conuenitur, debet opponi ante latã sententiam.& nisi opponatur,postea non posset opponi, imo mittetur snia executioni insolidũ cõtra condẽnatũ.quod tene menti per ea quæ not.in l.si dubiteſ.j.de fideiuſ† Quod autẽ in eodẽ libello plures obligati ex eadem causa poterint conueniri: patet per l.si quis cũ procuratorio.§.vnius litis.ſ.de procu.nã & accusari pñt ex eodẽ delicto vnico libello:vt l.j.C.si reus vel accuſ.mor.fue.& quod no.in l.eo quod.C.si cert. per.& vide in Spec.de libel.concep.§.fi.ver.itẽ pone.p.agit rei vendi. cõtra quatuor,& nullus põt petere sibi dari libellum seperatũ. posset etiam creditor dare plures libellos.Sed ad instãtiã cõuentorũ põt cogi vnũ tm̃ libellũ dare,ne distinguanſ in plura iudicia.& hoc sentit Bar.hic. † Circa secũdũ casum debes scire q̃ si creditor agit contra quẽlibet ex correis pro parte videſ statim actionẽ diuisisse hoc iure quo inter eos nõ erat locus beneficio diuisionis.& sic nõ cõpellaſ agere pro parte.& agẽdo volũtarie videſ diuidere:& cuilibet eorũ videſ facere pactum de nõ cõueniẽdo ipsum nisi ꝓ illa ꝑta:iõ posito qđ alter ipsorũ reperiatur

reperiaſ non soluẽdo,non poterit ꝓ parte illius ad alterũ recurrere.p l.libertũ. C.de fideiuſ.sed si vnũ tm̃ cõueniret ꝓ parte,nõ videreſ diuidere.& illo reperto nõ soluẽdo posset alterũ insolidũ cõuenire p l.reos.e.ti. hodie vero cũ habeãt bñficiũ diuisionis,si sunt præsentes & soluẽdo, non videreſ diuisisse agendo cõtra quẽlibet pro parte: quia hoc facit necessario. nã si egisset contra vnũ insolidũ, potuisset repelli exceptione dicti beneficij: & ideo si alter reperiret non soluendo posset ꝓ parte illius ad alterũ recurrere. Nã alterius naturæ est diuisio quã creditor facit sua volũtate,quã illa quã facit coactus ex dispositione legali.& de his vide quæ no.Bar.in l.si creditores.

a C.de pact.& j.de fideiuſſ.l.inter eos.§.j. Non sunt alia. † No. etiam hic,q̃ si debes mihi centum,possum petere quinquaginta.sed qualiter debeã petere.dic vt not. plene in l.scire debemus.ſ.tit.j. Itẽ no.q̃ possum partẽ petere à fideiussore:& partẽ à principali, quod raro alibi reperies. In vltimo casu dic q̃ loquitur quando vnus eorũ soluit totũ vt alter libereſ. Quid si soluit partem? vide no.in l.inter eos.§.j.de fideiuſſ.an pro re si duo poterit æqualiter conueniri cum altero.

LEX IIII.

DVo rei. Constitutio duorum reorum non vitiaſ licet præcedat interrogatio per verbum pluralis numeri & secuta sit responlio per verbũ singularis numeri,vel ecõuerso.h.d. Quę autẽ diuersitas habeat vitiare,& quæ non,dic per Bart.j.eod.l.fina.

2 ☞ *Operæ vnius, an censeantur eædem cum operis alterius.*

3 *An in obligatione facti poterit interuenire fideiussor.*

LEX V.

NEmo est. †In obligatione operarũ vel alterius facti possunt constitui duo rei debẽdi sicut etiã potest dari fideiussor.h.d.in effectu.& est singularis.l.Gl.tamẽ quę sunt hic,sunt valde verbosæ.& tendũt ad vnũ solũ finem.& præmittit primo duo ad euidentiã vsq; ibi,[Ideoq;.] postea determinat illud de quo dubitatur,an poterint cõstitui duo rei debendi vel credendi. Venio ad casum hic sunt tres gl.magnæ:& quælibet earũ circa fi.opp.de l.inter artifices.j.de sol.vbi patet q̃ si ꝓmissor operarũ dedit fideiussores,solutio operarũ facta per fideiussorẽ nõ liberat debitorẽ,nisi stipulor consentiat.breuiter dic q̃ illa potest intelligi quãdo non erat eiusdẽ peritiæ.& tũc clara est solutio:quia nõ sunt eiusdẽ operæ vere vel ficte, & hic sic.vel si erat eiusdem peritię,loquiſ in fideiussore,hic loquiſ in correo nã tunc credi tor recipiendo correũ eiusdẽ peritiæ videſ tacite egisse q̃ possit prestare operas suas.et sic propter ista duo,operę ipsius singuntur eædem cũ operis alterius.non sic in fideiussore qui recipit pro obligatione operarum,etiam si ipse nesciret eas præstare.nam censetur obligasse ad interesse si nõ prestanſ à principali.ad q̃ interesse etiã ipse principalis obligaſ, si nõ præstat: vt in l.stipulationes nõ diuidunſ.§.Celsus.ſ.tit.j. Nõ ergo sic videſ actũ in fideiussore q̃ debeat prestare operas suas ꝓ suis, sicut videſ actum in correo.& ad qđ vide q̃ dixi in l.cũ filius.

a §.j.ſ.tit.j.& hæc est vera solutio. †Nũc pro declaratione primæ gl.op.ij.ſ.e.vbi duo rei debẽt esse obligati ad eadẽ rem,et hic erunt obligati ad diuersas.glo.voluit in effectu q̃ imo hic nõ sit diuersitas in rebus ꝓmissis: quia operæ vnius censenſ eędẽ cũ operis alterius[a] fictione iuris ꝓpter illa duo:quia sunt eiusdẽ peritiæ:& quia tacite videſ actum quod operæ vnius possunt solui pro operis alterius:sed est diuersitas solũ in solutione:quia actus soluendi vnius, non est actus soluẽdi alteri[a]. sed istud nõ habet vitiare cõstitutionẽ duorũ reorũ:nã si ꝓmittis mihi stichũ:& Titius eũdẽ stichũ, estis duo correi: & tamẽ actus soluẽdi tuus nõ est idem cũ actu soluendi ipsius titij:res tamẽ est eadẽ re vera,siue soluaſ per te,siue per titium: sed in operis non est identitas realis sed ficta.& hoc vult gl.illa. Pro declaratione gl.vide omnino Bar.in l.si quis pro eo.j.de fideiuſ.in prin.vbi plene tractat an in obligatione facti poterit interuenire fideiussor, & per quæ verba debeat se obligare ad hoc vt valeat fideiusio.& tetigi in l.cum filius.§.j.ſ. titul.j.

LEX VI.

DVos reos. Si ex duobus simul interrogatis alter tm̃ responderit,vl ex duobus interrogãtibus alteri tantũ sit responsum, ille solus obligaſ, & illi soli acquiritur obligatio, & nõ a constituunt duo rei. Item potest vnus ex duobus reis debendi dare fideiussorem, licet alter non det. h. d.vsq; ad.§. duo rei. In tex.ibi,[si vtrũq; interrogauero.] Dic hoc tamẽ solum non sufficit, nisi vterque respondeat ad hoc vt constituantur duo rei:sed bene sufficit ad obligãdum respõdentem tantum:& hoc etiam quod sequitur.In tex.ibi,[neq; enim.] dic quod videbatur quod postq̃ fuerint simul interroti censetur ineſſe cõditio in interrogatione cuiuslibet vel responsione,si alter simiiter responderit cuius contrarium hic dicitur:sed contra hoc gl.op.de l.stipulatio. §.siue.de no.ope.nunt.vbi ineſt tacita cõditio:et non respondet sed dic secundum dy. quod ineſt de eo quod naturaliter ad stipulationem pertinet:vt.ſ.ti.j.l.interdũ. non de his quæ sunt mere accidentalia.vt hic. Hic non sunt alia.

b ¶ Singularis. & eã singulariter allega. Bald.ſ.i. bonæfidei. C.de pact.& ibi vide Sal. plenius ad dicta ꝓ Bar.in repe.autẽ.hoc ita.eo.tit.

2 ☞ *Instrumentum vel scripturæ cõfectio non dicitur actus extraneus, sicut nec datio fideiussoris.*

1 **§.Duo rei.** †Modicum interuallũ inter interrogationem & responsionem non vitiat stipulationẽ si non interueniat actus omnino extraneꝰ:nec vitiat cõstitutionẽ duorũ reorũ:& datio fideiussoris non dicitur actus omino extraneus, nec etiam dicit inducere longũ interuallũ. h.d.in effectu. Et logſ hic in pluribꝰ simul interrogãtibꝰ,quorũ vni statim fuit rñsum:alteri nõ statim:sed cũ aliquo interuallo.& dr ꝙ nihilominus valet stipulatio quo ad illũ:& cõstituũtur duo rei credẽdi:si nõ interuenit lõgũ interuallũ, nec actus omnino extraneus:si autẽ lõgũ interuallũ,secus:vt.j.eo.l.si ex duobus.q̃ loquiſ in casu ecõuerso i pluribus simul interrogatis,quorũ vnus statim rñdit:altervero ex longo interuallo,nã ille nõ obligaſ:sed solus primus,& nõ cõstituũtur duo rei. Et sic lõgũ interuallũ inter interrogationẽ & responsionẽ vitiat stipulationẽ.sed gl.in l.j.§.j.ſ.tit.j.videſ dicere contrariũ, si nõ interuenit etiam actus extraneus. Et ibi tenui illã gl. & pro illa facit tex.in d.l.si ex duobus.ibi cũ actor ad alia negotia &c. qui innuit non sufficere longũ interuallũ nisi ad alia negotia extranea diuersum fuerit. Si autẽ nõ fuerũt interrogati simul, sed diuersis tẽporibus,prio vnus q̃ rñdit:postea alter,q̃ similiter rñdit incõtinẽti: an hoc interuallũ inter interrogationẽ & rñsionẽ vnius, & interrogationẽ & responsionẽ alterius habeat vitiare cõstõnem duorũ reorũ. nã stipulationẽ constat q̃ nõ habeat vitiare,& q̃ ambo sint obligati.Sed an sint duo rei vt in eis habeãt locũ iura de duob.reis ꝓmittẽdi:puta.l.fi.C.e. tit.q̃ vult q̃ interruptio pscriptioĩs cõtra vnũ ꝓfit cõtra alterũ, vel q̃ acceptilatio vni facta ꝓfit alteri:vt ſ.e.l.ij. & multa alia q̃ locũ hñt qñ ꝓprie duo rei: & nõ qñ nõ sunt, licet q̃libet insolidũ teneaſ.de hoc habuistis casum.ſ.e.l.in duobus. in prin. q̃ nõ vitiaſ cõdõ duorũ reorũ dũmodo sit certũ q̃ eo aĩo se obligarũt:alſ si nõ sit certũ,tũc si ex interuallo ꝓ secũdam stipulationẽ tolleretur prima iure nouationis hoc iure, scũm q̃ ꝓpter interuẽtũ nouæ psonę licet nihil adderet in re fiebat nouatio: vt ibi dixi:licet hodie secus. In tex.ibi.[duo rei.]subaudi stipulãdi.vt colligiſ.j.dũ dicit.[vtriq; rñdeaſ.] † Et no.ĩ gl.pe. q̃ sicut datio fideiussoris nõ dicit actus extrinsecus:ita nec instrumentũ,vel scripturę cõfectio.vñ si iterrogo te an ꝓmittas mihi decẽ:& tu dicas conficiaſ scriptura de hac iterrogatione, & fuit cõfecta,postea sequaſ respõsio,nõ vitiaſ stipulatio.& idẽ

b si inter rñsionẽ secundi.& dicit Bar. q̃ ista glo.est singularis. b & Ang. dicit se audiuisse ab eo viua voce. quod est notandũ.

LEX VII.

EX duobus reis. Imparitas obligationis quę speraſ reduci ad paritatẽ,nõ vitiat cõstõnem duorũ reorũ.h.d. secũdũ itellectũ gl. quæ est.j.eo.l.eadẽ.ſ.sed si quis.sup v.suscepta.in fi.secus si nõ speraretur reduci ad paritatẽ:vt in illo §.sed si quis.& vide plene de istis imparitatibus quæ sint illæ quæ habent vitiare, &

quæ non.per Bart.j.eo.l.fi.In fi.l.ibi.[petatur.] Dic hoc pcedit sine dubio iure isto,quo nō habebant beneficiū diuisionis cōiter teneť q nō pdēte cōditione obligationis alterius, vel tpe.nā si non pōt obiici illo absente:quia non potest effectualiter conueniri,eadē ratione nec ipso præsente similiter cōueniri potest ꝓpter pendentiā conditionis vel diei,de hoc no.j.eo.l.si ex duobus.§.à Titio.secundum Iac.de are.& Rayn.& vide hic q̄d not.j.de fideiusſ.l.si plures.in prin. gl.ij.nec etiā est locus beneficio de fideiussoribus &c.hic non sunt alia.

LEX VIII.

Si verbis. Si nō valet obligatio ex persona vnī ex promittētibus, & alter teneretur insolidū,si ꝓmiserūt duo rei:alias tenereť ꝓ parte.h.d.casus est iste. No.hic gl.de ista dictione quæ,reperitur abbreuiata:& longa.& primo casu ponitur q̄,pro &, & est coniūctio: secundo casu est relatiuum substantiæ.

2 *In actione depositi vel commodati,qualiter altero de tribus modis poſsint constitui rei debendi.*

LEX IX.

1 Andem rem. †In quolibet genere obligationis possunt cōstitui duo rei debēdi vel credēdi,nō solū cū cōtrahiť verbis,sed etiā cū re vel cōsensu,vel testamēto.h.d. No.in text.ibi.[vtriusq̄ fidem insolidum secutus.] Dic quia dixi q̄ quandocunq̄ vellē rehabere rem meam,quilibet eorum insolidū teneretur eā mihi restituere & a quolibet eorum insolidū possem eam petere. nā quilibet eorū teneť actione depositi, vel cōmodati insolidū.sed si hoc nō esset dictū,quilibet tenereť ꝓ parte,& nō posſem agere ad solidā rē cōtra vnū tātū.& hoc voluit gl.in l.j.§.si apud duos.ſ.depositi.vbi dicit q̄ quilibet eorū teneť insolidū nā gl.intelligit q̄n fuit hoc actū expſse alias quilibet tenereť ꝓ pte,nā si diuidit illa obligatio inter hæredes vnius depositarij vel cōmodatarij:vt l.iij.§.si hæres. ſ.cōmoda. eadē ratione inter plures depositarios vel commodatarios:ergo est hic casus cōtra opi.Raph.q vt defenderet contrariū de l.stipulationes nō diuidunť,vbi dicit q̄ obligatio rē tradi indiuisibilis,q̄ intelligitur cōiter quo ad hæredes debitoris, voluit q̄ idē esset in obligatione rē restituī:nō vidēs differētiā inter eas.& illā l.iij. si heres.intellexit in obligatione secūdaria,q̄ cōtrahiť ad quātitatē ex eo q̄ restitutio ꝑ defunctū nō fuerit facta, sed certe si est speciale q̄n fuit expresse actū, vt hic patet,ergo in cōtrariū est ius cōe.q̄d est diuisibile si actū nō fuit expresse. vt hic colligiť a cōtrario sensu:sed ipse reprehendens de hoc cōtrario expositum illū tex.dū dicit.[vtriusq̄ fidē insolidū secutus.] subaudi q̄ in dubio pſumiť:sed truffa est.vñ tene cōem opin.q̄ obligatio rē restituī est diuidua inter plures principales,& inter hęredes vni⁹ principalis,nisi fuerit expſse actū in cōtrariū q̄ quilibet teneať insolidū.vt hic & in d.gl.§.apud duos. Sed oppo. cōtra illū tex.q̄ etiā si fuit expſse actū,nō posit qlibet eorū teneri insolidū actione depositi vel cōmodati: q̄ isti casus non oriunť verbis nec cōsensu solo sed re. & obligationes quæ re cōtrahunť non in plus cōtrahunť q̄ res peruenerit:vt l.si tibi, in prin.ſ.de pact.& l.rogasti.§.si tibi.si cer.pet. In hoc stat dubiū istius legis.& Mat. fil.fateť contrariū dicens q̄ prius posſent stellæ cadere de cœlo,quā q̄ obligationes quæ re contrahunť possint in plus cōtrahi q̄ res peruenerit. Cōstat autē hic q̄ eadem res nō potuit ad quemlibet eorū insolidū peruenire. vnde intellexit istū tex.q̄ interuenerit ꝓmissio per stipulationē:sed tūc nihil adderet ista lex ad alias leges istius Titij. Et est hoc cōtra istū casum,qui vult q̄ duo rei constituantur etiam in aliis actionibus.& sic q̄ aliæ actiones dēbtur cōtra quēlibet insolidū. A d oppositionē formatā rndetur dupliciter. Primo q̄ vere nō possit ad quēlibet puenire insolidū,ficte tn̄ pōt, si tradať vni de voluntate alterius.vel dic q̄ cū effectu, vt apud quēlibet remaneat insolidū nō pōt puenire insolidū ad quēlibet: sed vt primo pueniat ad alterū bn̄ pōt etiā vere,& ita not. per doc.in l.si nō singuli. C.si cert pet.Cōclude ergo q̄ in obligatione q̄ re cōtrahiť,si re cōtrahať ad tātūdē in genere,vt in mutuo:possunt cōstitui plures rei debendi vel credēdi,vt agať cōtra quēlibet certi cōdictiōe ex mutuo insolidū,si hoc fuit actū, vel q̄ quilibet agat insolidū.vt d.l.si nō singuli,& erunt ꝓprie rei debendi:q̄ teneť quilibet insolidū ꝓpter hoc solū:quia sic fuit actum inter eos expresse vel tacite.& si non fuisset actum, quilibet teneretur pro parte,siue contrahatur ad eandē rem,vt 2 in actione depositi,vel cōmodati:vt hic.†Et aduerte diligēter q̄ in istis actionibus altero de tribus modis possunt cōstitui plures rei debendi,proprie loquendo:vt sic habeant locum iura loquentia de duobus reis. Primo in obligatione primitiua quæ cōtrahitur ad rē restituēdam:& de hac loquitur ille tex.quia nō cō traheretur cōtra quemlibet insolidum,nisi quia sic fuit actū inter partes.Secundo in obligatione secūdaria q̄ cōtrahitur ad interesse ratione doli vel culpæ, si dolus vel culpa cōmitteretur ꝓ vnū tantum.nam ille solus teneretur si non fuisset actū q̄ essent duo rei,vel q̄ quilibet teneretur insolidū:vt d.§.si apud duos.in fi.sed si fuit actum q̄ quilibet teneretur insolidū:licet alij nō cōmiserunt dolū vel culpam:possunt repetere a cōmittente.Tertio possum cōstitui quando dolus vel culpa committereť ꝑ omnes simul:tamen res erat diuisibilis:vt pecunia,nā quilibet tenereť ꝑ parte,si nō fuisset expresse actum cōtrariū.vt in l.si duo.ſ.depo.sed si fuit actum cōtrariū,quilibet tenebitur insolidū,& erūt proprie duo rei debendi ex hoc solo,q̄ sic fuit actum:sed si quilibet teneretur insolidum:nō ex hoc solo q̄ actum fuit inter partes vt si erat species deposita,quæ est quantū ad hoc indiuisibilis:& omnes simul commisissent dolum in ea.nā quilibet dicitur cōmittere insolidū:& quilibet tenetur insolidū,licet vno soluente alij liberentur.vt d.l.si duo.& l.si vt certo.§.si duobus vehiculum.in fi.ſ.commo.etiam si nō fuit actum expresse propter naturā rei,tunc non sunt proprię plures rei debēdi: q̄ etiā patet:q̄ conueniunt exemplo tutorū & curatorū:vt d.§.si apud duos.& habent beneficiū diuisionis sicut tutores secundum opi.Bart.q̄ non habebant iure isto illi qui erant proprie duo rei debendi. vt dixi.ſ.e.l.iij.§.fi.ideo iura loquentia de duobus reis.locum non habent iure isto:puta q̄ interruptio facta contra vnū prosit cōtra alterū:per id q̄ no.gl.sin.in l.cū qs.§.si quis.j.de sol.& idem dicas generaliter vbicunq̄ plures tenentur insolidum ad idem: nō ex eo q̄ ita fuit expresse actū inter partes:sed alia rōne.q̄ pōt pluribus modis cōtingere:vel rōne rei quæ fit hodie in obligatione:vt si erat indiuisibilis,vt seruitus.vel quia teneně accessorie,vt plures fideiussores, nam quilibet tenetur insolidū, etiam si non fuit hoc actū expresse vel tacite inter creditorem & eos, sed ex l.dispositione:vt insti.de fideiusſo.§.si plures.Idem in pluribus mandatoribus:vt in gl.super ver.commo.quam not.licet gl.in fi.ſ.quod iussu.dicat contrariū.q̄ quilibet teneať ꝑ parte saltē hodie,sed ista non tenetur:imo & olim & hodie quilibet ex fideiusſo.& manda.tenenť insolidū quia accessorie non tn̄ sunt plures rei debendi:quia nō teneť:quia ita fuit actū in creditorē & eos,nō sic in pluribus cōstitutoribus vel plurib⁹ aliena obligationē in se suscipiētibus animo nouādi: quia licet teneanť accessorie,quia ꝑ alio,nō tamē quilibet teneť insolidū: sed ꝑ parte:vt no.C.ad velle.l.si paternā.& in auth.si quādo. C.de consti.pecu. Potest etiam cōtingere plures teneri insolidum, nō tn̄ q̄ ita fuerit actū expſse in pluribus mercatoribus habētibus vnū institorē,nā ex cōtractu celebrato cū illo quilibet eorum tenetur insolidū,non ex eo q̄ ita fuerit actū,sed ex dispōne legali:ne qui cū vno contraxit necesse habeat plures conuenire:vt l.j.in fi.cum l.se.ſ.de exer.& similiter duo erunt correi debendi.& sic licet vno soluente alij liberētur:nō tamē interruptio facta contra vnū nocebit alteri.Cætera prosequere:vt hic per bar.qui multa bona dicit.quem non intelligeres ad quem finem ipse tendit: nisi haberes prædicta.

2 *Substitutio reciproca facta inter duos pupillos continet vulgarem & pupillarem, & quid si alter ipsorum sit vel efficiatur maior? an non comprehendat nisi vulgarem.*

1 §. Sed si quis. †Disparitas q̄ non speratur reduci ad parietatem impedit cōstitutionē duorum reorū si fuit a principio : secus si ex postfacto,& pactum factum vni ex correis debendi socijs prodest alteri.h.d.in effectu.Et continuatur cum prin.l.quando res fuit deposita penes duos,hoc acto q̄ quilibet teneretur insolidū ad restitutionem sed vnus teneretur de culpa leui,alter nō: & ex natura depositi nō teneretur nisi de lata:& sic dispariter sunt obligati,vñ non sunt duo correi:& tn̄ qlibet teneť insolidū.vñ nō iegť plures teneť insolidū:ergo sūt correi.vt dixi in prin.l.& effect⁹ ē q̄ interruptio facta cōtra vnū nō ꝑderit cōtra alterū ꝑ gl.q̄ est i l.cū quis.

quis.§.si qs pro reo.j.de sol.secus si essent correi.vt.C.de duo.
2 reis.l.fi.†In tex.ibi.[mutare non potest.] Dic ad hoc.ſ.ti.j.l.in fulam.j.biennium,& inducitur alibi iste tex.ad quæstionem de substitutione reciproca facta inter duos pupillos, quæ continet vulgarem & pupillarem:quia sunt pares,sed si aliter ipsorum esset pupillus,alter maior,non compræhenderet nisi vulgarem.vt l. quamuis. C.de impuberib. & alijs substitu. pone ergo quod vnus de illis impuberibus citi⁹ efficiat pubes quā alter:& sic extinguiť pupillaris in eius persona : an etiam extinguatur in persona alterius.& determinatur q̄ non per istū tex.quoniam aliud est imparitatem esse à principio : aliud superuenire ex post facto:quia tunc non immutat statum substitutionis quē assumpsit a principio.vt hic.& d.l.insulam. In fi. tex.ibi.[cum altero factum proderit.] Dic quia si non prodesset,nec etiam illi cui factum videreť prodesse per indirectū. Licet enim non poterit cōueniri a pacisćente,si conuenireť alter cui pactum non factum, quicquid solueret recuperet pro parte à correo per actionem pro socio. quod non esset si non sunt socij:facit in ratione sui.l.quod dictum.ſ.de pactis. & de hoc eo.tit.l.si vnus in principio sufficit.

2 *Ex pluribus reis debendi plures & diuersæ sunt actiones & obligationes.*
3 *Longum interuallū an debeat vitiare stipulationem:si nō interuenit actus exterinsecus?*
2 §. Cùm duos. †Si conferatur solutio in certum locum ex persona cuiuslibet correorū habetur ratio ꝓprij temporis. hoc dicit. Et pone casum,esset dubitatio gl.q̄ vnus Mediolanē. existens in ciuitate ista statim rediturus mediolanum vna cū quodam paduano promiserunt mihi dare centum Romę. certum est quod debet haberi ratio temporis intra quod poterat illuc accedere : vt l.continuus.§.cum ita.ſ.tit.j. Cuius temporis habebitur ratio hoc casu. Breuiter quo ad paduanum quantum est necessariū de padua vsq̄ Romā:sed quantū ad mediolanensem est necessariū de mediolano, & sic non obstat oppositio quæ videtur posse fieri contra istum text.q̄ ista stipulatio & promissio fuit facta in diuersis locis:& sic interuenerit interuallum: & p cōsequēs vitietur restitutio duorum reorum:nam imo potest opponi q̄ in eodem loco modo quo dixi: & posito q̄ in diuersis: tamen interuallū iter interrogationem & rnsionē primi, & interrogationē & responsionē secundi:quando fuerunt diuersis temporibus interrogati,non habet vitiare:vt dixi.ſ.e.l.duos.§.fi. per l.iij.in prin.ſ.c.gl.tamen timore huius cōtrarij ponit q̄ eodem tēpore vel q̄ non interuenit longū interuallū,exemplificādo vt in ea habeť ꝑ l.fi.§.si inter eos.ſ.tit.j.ecce casum.†No. fi.q̄ ex pluribus reis debendi plures & diuersæ sunt actiones & obligationes,nec ob.ſ.e.l.iij.§.fi.vt ibi not.gl. quia licet sint plures in substantia,vna tamen reputatur in effectu:quia vnica tantū res exigiť per eas,& si non essent plures & diuersę in substantia,non ꝓcederet id q̄ dicit.j.e.in l.reos.q̄ alter posset fideiubere ꝓ altero:quia in vna & eadē obligatione nō potest quis teneri vt principalis & vt fideiussor: inquātum ergo
3 vnus est fideiussor alterius,ista fideiusio accedit obligationi qua ille alter tenetur,non illi qua ipse teneť.†Et no.hic gl.quę cipit.[isti facti sunt.in fi.] quia sentit expresse q̄ longum interuallum non habeat vitiare stipulationem si non interuenit actus extrinsecus.quod etiam sentit in l.j.§.j.ſ.tit.j.Et vt ego ꝑ bauī in l.si ex duobus.j.e.ver.cū actor.licet cōiter videatur teneri cōtrariū.ꝑ l.duos.§.fi.ſ.e.& ꝑ.l.continuus.ſ.ti.j.Sed respō de vt ibi dixi:q̄ debet ibi sumi argu.à cōtrario sensu aliæ glo. sunt declaratæ per prædicta.

4 *Duo rei debendi, an videantur inuicem fideiubere?*
5 *Si vnus de pluribus reis credendi totum exigat,an teneatur excōtcare cum alio correo?*

LEX X.

1 Si duo rei. Non potest alter ex duobus reis debendi cōuentus obijcere exceptionē cōpēsationis de eo q̄ debetur alteri nisi sint socij.h.d.

2 *Si duo fuerint capti,ꝑ maleficio,pro quo venit imponēda pœna pecuniaria:et sic veniunt relaxandi cū fideiussoribus,an alter poſsit pro altero fideiubere, vel sint relaxādi?*
3 *An poſsit quis teneri tanquam fur: & tanquam præstans opem furto?*

LEX XI.

2 Eos promittendi. †Pōt agi vt duo rei mutuo videantur inuicem fideiudere:& tunc poterit creditor diuidere actionem inter eos tam quo ad quantitatem quam quo ad modum agēdi:quia poterit quamlibet eorū conuenire pro parte vt principalem, vel quēlibet eorū pro parte vt fideiussorē alterius. poterit etiā vnū solū conuenire insolidum partim vt principalem:partim vt fideiussorem: & tantū consequeť ab ipso solo per vnam actionē quantū consequereť ab vtroq̄ ꝑ diuersas actiones.h.d.in effectu.& est text.aliqualiter obscurus:& gl.j.ponit casum:& etiam aliæ tēdunt ad idem,vt literam declarent.Venio ad casum.primo ponit vnū dictum.q̄ licet duo se obligēt vt duo rei:tamen potest agi expresse q̄ quilibet eorū teneať partim vt principalis, partim vt fideiussor.videbať contrarium.quasi ista sint inter se cōtraria: quia duo rei sunt quando quilibet teneť insolidum vt principalis.ideo differt iste titulus à ti.de fideiusſo. sed hic videť esse quædam mixtura,sed certe sufficit q̄ quilibet teneť vt principalis in dimidia,vt dicanť duo rei.nec ex hoc vitiatur, licet te-
2 neať vt fideiussor in altera dimidia.†Et inducit Ang.istū tex. vt si duo fuerint capti pro maleficio pro quo venit imponēda pœna pecuniaria:& sic veniunt relaxandi cū fideiussoribus q̄ alter posit fideiubere pro altero,& sint relaxandi. de hoc habetur in l.pe.quæ incipit. Romanus attalus. de tuto . & curada.ab his. Iste tamē tex.non multū facit : quia loquitur quādo creditor consentit in hoc q̄ mutuo ꝺbitor ꝺbeat:sed an curator
3 teneať consentire,hoc non probatur hic.dic vt ibi no.†Item in ducit Ange.contra Bar.qui dicit in l.qui seruum.de fur.q̄ nō potest quis teneri tanquam fur,& tanquam prēstans opem in eodem furto:sed contrarium dicit Ange.si duo furati sunt.nā quilibet est principalis,& quilibet prēstat opem alteri. nec est inconueniēs q̄ pro eodem furto teneatur vt principalis & vt accessorius.arg. huius l.Et quotidie practicať quando formatur inquisitio cōtra plures simul delinquētes:quia iudices ponūt i iquisitione q̄ alter alteri prēstitit auxilium & fauorē.quę verba aggrauāt inquisitionē cū qlibet inquirať de duplici maleficio.ſ.de suo:& de eo quod facit socius in præstando illi auxiliū.& hoc vsq̄ ibi. [poterit itaq̄.] Ibi dicit q̄ dicto casu cū sic fuit actū pōt creditor diuidere actionē in eos cōueniendo quēlibet ꝑ parte,non tamē teneť si nō vult. Ex hoc se quiť q̄ nō dicunť duo fideiussores in eadē quātitate.nā si essent,haberēt beneficiū diuisionis ex epistola diui Adriani:& sic cogeretur diuidere.& hic nō cogitur. nā in vna dimidia in qua vnus est principalis alter est fideiussor,& i altera i qua est alter principalis,ipse est fideiussor. & sic in diuersis dimidijs quilibet est principalis & fideiussor.Intelligit autem gl.istū tex. hoc modo q̄ poterit diuidere nō solū in summa , sed in modo petēdi vt cōueniat quēlibet in dimidia vt principalē.vt.ſ.eo.l.iij.§.fiver.partes autē vel quēlibet in dimidia vt fideiussorē:nā cōuenit eos in diuersis dimidijs, sed si vnū cōueniret in dimidia vt principalē,& alterū vt fideiussorē,non posset:quia videreť cōuenire ambos in eadē dimidia.cū in illā in qua prius cōuentus est principalis alter est fideiussor.& hac voluit gl.sup̄ ver. [diuidere.] in fi.& hoc vsq̄ ibi. [sed poterit.] ibi dr. Tertio q̄ si nō vult diuidere,pōt vnū cōuenire in vna dimidia vt principalē, & eūdē in alia dimidia vt fideiussorē.in ver.[Itē eū q.] Gl. sic intelligit vt loquať de eodē de quo loquiť ꝓcedēs ꝙ. [sed potest.] & hoc vsq̄ ibi. [nō secus.] ibi dicit q̄ tn̄ valet sibi cōuenire vnū mō ꝓdicto q̄tū si cōueniſſet ambos quēlibet ꝑ partevt i ꝓcedēti casu scdm vnū itellectū q̄ satis est bon⁹, & ex his patet lra clara.† R estat videre de vno dubio q̄n nō fuit expresse
4 actū iter eos q̄ nō videnť inuicē fideiubere, "an hoc ꝓsumať
a de iure:& ista est qō obscura & ardua, quā gl. multū solēniter disputauit in l.vir vxori.ad vellei.& dicebat Bal.q̄ illa gl. melius docet disputare q̄ aliqua q̄ sit in corpore iuris. & illa q̄ est in l.si qs in tātā.C.vñ vi.docet cōmētare. Iaco.de Bel.fiter eā disputauit.et obscure loquiť. Bar.i effectu diuidit qōnē i duos articulos. Primus est an videanť inuicē fideiubere quo ad ꝓiu diciū creditoris:vt si creditor agat cōtra vnū i solidū,ipse potest dicere ego teneor vt principalis i dimidia,et i altera dimidia vt fideiussor correi. In illa ergo dimidia excutias prio correū, q hī vt principalis,& ego vt fideiussor,ꝓ bn̄ficiū de fideiuſ. q̄ hodie dať eis ꝑ auť.de fideiuſ.licet olim nō haberent quo ad excussionē pricipalis,q̄a poterat creditor ichoare à quo volebat: vt. C.de fideiuſ.l.nō rectē.licet iter se plures fideiusſo.haberēt bn̄ficiū diuisiōis ex epla. Et an poterit dicere i ea ꝓte in

¶ Fideiudere. Vide Bal.in l.j.C.e.tit. & in l.i duobus.§. vbi duo.ſ.eo.

Universidad de Sevilla Biblioteca

a ¶ Diuisionis. In hac materia vide Franc. de are. consi. xxviij.

qua sum fideiussor nõ valet obligatio: qa sum mulier,& nõ possum pro alio intercedere:& quantũ ad istos effect⁹ tenet q nisi fuerit expresse actũ,vel nisi fuerit color quæsitus in fraudẽ legis,nõ dicaꝝ inuicẽ fideiubere:& sic non poterit vti beneficio discussionis aduersus creditorem,postq; sc ambo principaliter obligarunt. Et istud no. q videt cõtrariũ ei q Bart. no.in l.ij.§.fi.ff.eo.dũ dicit q si vtilitas cõtractus ꝓuenit ad alterum tãtum,potest petere q ille prius excutiatur:& hic videt dicere contrariũ,q nõ habet beneficium excussionis,nisi qñ fuit actum q essent fideiussores adinuicẽ:sed certe ibi loquit quando conuentus petit alium excuti suo periculo & impensa,& offert se paratum ostendere q ad aliũ peruenit vtilitas. nã fideiussor cũ obijcit beneficium excussionis,nõ habet necesse ista offerre.imo creditori non est apta via agendi contra eum nisi facta excussione de principali.tunc autem dicitur color quæsitus quando alter ipsorum esset mulier,quæ non põt intercedere,licet poterit ꝓ se obligare:& creditor ad fraudãdum senatusconsultum voluit q se obligaret principaliter:licet vtilitas ad eam non peruenerit:sed ad correũ.nã hoc probato nõ valebat eius permissio:quia dicitur color quæsitus:& hoc probatur in d.l.vir vxori. Si autem quæritur,an videatur inuicem fideiubere non in præiudiciũ creditoris,vt possint illi obijcere,sed in beneficiũ cuiuslibet eorũ.vt si contingat alterum eorum insolidũ soluere,poterit repetere partem a correo: tanquã soluerit ꝓ illo,& fideiussorio nomine:dicẽdũ est q sic in tribus casib⁹. Primo quãdo sunt obligati ex cã onerosa:puta ex mutuo eis facto. nã quatenus vtilitas peruenerit ad correum:videtur pro illa fideiubere:quia eaten⁹ potest ab illa repetere,& sic insolidũ si ad illum peruenit pro parte. Secundus casus in quo videntur inuicẽ fideiubere:& alter ab altero possit repetere,quãdo essent obligati ex cã lucrativa,cũ essent socij omniũ bonorum,vel illius obligationis.iuxta no.in l.si qs cau.& tunc si vnus soluit totũ,poterit repetere a correo ꝓ parte quã ipse habet in societate per actionem pro socio:sed in casu præcedẽti si simul promiserunt : quasi alter alteri videatur mandasse:vel negotiorũ gestorum,si non simul Tertius casus quando non essent socij : & fuisset hoc expresse actum extra istos casus,si sunt obligati ex causa lucrativa:& vnus soluit totum non repetit aliquid a correo:vt satis colligitur in l.in lege
5 falci.hoc esse obseruandum.j.l.falci.de qua † Bar.facit magnũ fundamentum in ista materia : econuerso,si vnus de pluribus reis credendi totum exigat,an teneatur communicare cum alio correo? distingue eadem membra.& in illis in quibus potest repetere si est correus debẽdi,tenetur communicare si est correus debendi per eandem.l.& in l.j. C. eodem titulo.& j. de sol.l.qui hominem.§.j.& de lega.ij.l.si titio aut seio.per glo. licet illa glo.reprehendatur.& in l.frater a fratre.in j.gloss.magna post prin.de condi.inde. Cætera quamplura pertinentia ad prædicta vide hic per Bartol. Angel. autem recolligit hic quædam dicta Bart.in ista materia,maxime in l.ij.§.fi.ff.eo.& omnia reprehendit & impugat:& quia in quibusdam nõ bene dicit,dic quod primo reprehendit Bar.inquantum ibi vult quod si sunt plures commodatarij vel depositarij qui tenẽtur obligatione secundaria ratione doli vel culpæ, quod in illa habent inter se beneficium diuisionis sicut plures tutores vel curatores.vt l.j.§.si apud duos.depositi. Inquantum ibi dicitur q cõueniuntur exemplo plurium tutorum.vt l.ij.§. nunc tractemus.de tuto.& rat.distra. Ipse tenet contrarium : quia doli & culpæ nulla est inter eos societas . & ideo si alter solueret totum,non esset sibi cedenda actio contra alterum nec haberet vtilem actionem , sicut nec tutores. allegat l.si ex duobus.de tut.& ra.dist.sed male loquitur. & Bart.melius:quia licet plures tutores & curatores quando conueniunt ratione doli vel culpæ communiter commissæ non habeant inter se beneficium cessionis, nec vtilis actionis per quod possint repetere à contutore si soluit:bene tamen habent beneficium di-
a uisionis [a] si adhuc non soluit,& conuentus & contutor est soluendo.text.est de quo Angel. non meminit, & qui confundit dictum suum.& probat dictum Barto.in l.si plures.in fin. cum l.sequenti.de administratio.tuto. & no.in l.j.C.de transactio. Vnde non est bona cõsequẽtia nõ esse cedendam actionem,nec daretur vtilis actio si soluisset:ergo non habet beneficium diuisionis. nam illud facilius conceditur quam prima duo. quia res est integra.vt ibi patet iuncto §.nunc tractemus. Itẽ reprehendit Bar.inquantum vult in loco prædicto q ex cõtractu institoris plurium mercatorum quilibet eorum obligetur insolidum per l.j.in fi.cum l.seq.ss.exerci.nam dicit Ang.q speciale est ibi per rationem quæ ponitur in prin.illius l.in negotiatione maritima,secus si in terrestri quæ geritur per institorem:aliàs sequeretur quod si procurator plurium nomine omnium contraheret, quemlibet obligaret insolidum quod est falsum:cũ omnes videãtur simul cõtrahisse,quo casu quilibet teneretur pro parte in dubio:vt j.§.proxi.Tu dic idem in terrestri & in institore præposito vniuersali negotiationi:qui cum contrahit non nominat principales socios quorum est institor.& frequenter contingit q plures sunt socij,& tñ solus vnus nominatur:& alij sub nomine generali,puta talis & socij.tunc enim ne contrahentes decipiãtur qui ignorant qui sint,& quot sint statuitur illud:ne in plures distinguatur qui cum vno contraxit.facit l.iustissime.de ædil.edi. cum sua glo.Et pro opi.Bar.est tex.quem forte Ange.nõ vidit, cum reprehẽdit Bar.q idem statuitur in institore q in executore quod in exercitore q quilibet dñorum teneatur insolidũ:vt l. habebat.§.pe.in fi.cum prin.l.se.ss.de insti.quẽ omnino vide ad corroborationem Bar.non sic in procuratore qui nominat pro quibus contrahit ꝓcuratorio nomine nominãdo eos quorum est procurator,nã tunc procedit dictum Ang.quia cessat rõ de qua ss.cum contrahentes sciant cum quibus contrahere videntur . & ista est veritas.& tene menti.Tertio reprehendit Bart.in quantũ vult q si creditor agat contra omnes reos insolidũ eodẽ libello vel diuersis correctis,tamen eodẽ tempore quod hodie per authen.debet negotiũ communiter examinari & simul terminari. alias ex hoc solo posset sententia retractari in causa appellationis sicut videmus in cã conuentionis.in l.j.§.fi.quæ sen.sine ap.rescin.secus olim:quia poterat expediri quo ad alterum supersederi per l.idcirco.ss.de iudi.& quod no.ꝓ eundem Bar.in l.cõtra pupillum.de re iudi.Ang.dicit verum esse hoc in primo casu qñ eodem libello:quia tunc est vna instantia tãtum:vnde debet diuidi,vt in l.ex hoc iudicio.fa.er.secus in secundo,quando in diuersis libellis:quia tunc essent diuersæ instantiæ . & possent diuersis temporibus terminari.etiã hodie Istud dictũ satis placet & rationabile est. Quarto reprehendit inquantũ Bart. dicit q agitur simul cõtra plures & quẽlibet insolidũ cũ ꝓtestatione q erit vnica solutione cõtentus,q isto casu nõ est necesse obijcere beneficium diuisionis litis pendentis,sed sufficit quod lata sententia & facta condemnatione de quolibet insolidũ obijciatur in executione,si creditor petat fieri contra vnum solum propter protestationem factam in libello. Ang. contra,quod nisi ante sententiam obijciatur:postea in excutione non potest obijci. & sic poterit fieri executio cõtra quẽ vult insolidũ condemnatus:quia illa exceptio est peremptoria : vt etiam tenet idem Barto. & sic post sententiam non potest obijci. Nec ob.illa protestatio facta in libello, quod erit conuentus vnica solutione,nam propterea videtur actor actionem diuisisse,cũ contrarium appareat ex tenore libelli:in quo petit quemlibet insolidum condemnari:& ista ratio est satis bona & demõstratiua.vnde puto ipsum melius dicere quam Bart.in hoc Tãgit etiam quædam alia de quibus vide hic per eum,quia quæ ss.dixi principalia & vtiliora sunt.

2 ☞ *Copulatiua attribuit actum cuilibet pro parte,& qualiter hoc intelligatur?*
3 *Maritus & uxor si uendent simul rem dotalem,& confiteamur in instrumento pretium recepisse,quod censeatur ad quemlibet eorum peruenisse pro dimidia.*

§. Cum tabulis.

1 †Si duo copulatiue se obligant ad idem,vel idem copulatiue stipulantur ab vno,censetur quilibet eorum pro parte promisisse, vel stipulatus fuisse nisi sit expresse actum contrarium quod quilibet teneatur insolidũ.h.d.& semper allegatur.†quod copulatiua attri-
2 buat actum cuilibet pro parte.Qualiter autem hoc sit intelligendum dixi ss.e.l.ij.quando in vna oratione & sine plurali repetitione rei promissæ,vt si dicat instrumentum quod Tititi⁹ et Sei⁹ promiserunt mihi centum:alias dic vt ibi. In textu ibi,[in partes viriles.] & interdum quatenus eorum interest.vt supra de damno infecto.lege,plures.vel dominicis portionibus,si stipulatio fuit

tio fuit interposita per seruum plurium:vt infra titu.l.j.fi. communis seruus.& interdum insolidum contra quemlibet: vt in
3 casu.l.iustissime.§.j.de ædil.edic.†per illum tex. cõsuluit Bar. in consi.qđ incipit,domina mea : q si maritus & vxor vẽdant rem dotalem.& confiteantur in instrumento pretiũ recepisse
a censetur ad quẽlibet eorum peruenisse pro dimidia:[a] & ideo soluto matrimonio non potest vxor vel eius hæres repetere à marito vel eius hęrede nisi vnam dimidiam. Gloss.hic quærit qualiter dicatur constare de contrario quod voluerunt eos esse plures reos debendi. & dicit quod isto iure potest constare quando fuit actum expresse vel tacite : quod qualiter intelligatur dixi in l.ij.ss.eo.hodie verò secundum quosdam nisi dicatur expresse quod sint duo rei,non erunt.& secundum hoc etiam si esset actum quod quilibet teneretur insolidum. quo casu tacite videtur actum quod sint duo rei,tamen non erunt licet quilibet insolidum teneatur : quia ista duo possunt simul stare.vt in l.eandem.§.fed si quis.vel dic melius secundum gl. quod in modo constituendi duos reos nihil est immutandum per authen.& sic siue dictum fuerit expresse siue tacite fuit actum , dicendo quod quilibet teneatur insolidum, erunt duo rei:sed in modo exigendi est immutandum:quia hodie habẽt beneficiũ diuisionis:nisi alter ipsorum sit inops,vel nisi sit absens,vel nisi fuerit ei renuntiatum,vel nisi vnus teneatur efficaciter , alter non : vt dicam in l.proxima . §.si à Titio. & hæc vera.hic non sunt alia.

LEX XII.

SI ex duobus.

Si alter ex duobus simul interrogatis respõderit statim : alter vero ex interuallo interueniẽte actu medio extraneo solus primus tenetur.& quantum ad secundum non valet stipulatio:ideo non dicuntur duo rei debendi.h.d. Dic vt dixi in l.duos.§.fi.ss.e.casus est iste.In gl.mag.ibi,[sed quid si hodie.] Dic,sed in quo differt ista quæstio à tex. Responde.quia tex. loquitur quãdo duo fuerũt simul interrogati.& tex.in l.duos. §.fi.ss.eo.quando simul interrogauerunt,& vnus in primo casu statim respondit,alter ex interuallo vel vni statim : & alteri similiter ex interuallo. Ista quæstio glo.loquitur quando post interrogationem & responsionem vnius facta fuit interrogatio alterius & responsio.& gloss.dubitat in hac quæstione.& videtur sentire quod nõ sint duo rei. nec sint vt principalis & fideiussor , etiam si fuit actum quod secundus promitteret vt correus:quia nec vt correus potest teneri propter interuallũ temporis nec vt fideiussor: quia nõ sic promisit.certe nulla est ratio quare non debeat secũdus teneri sicut primus.cum quælibet stipulatio habeat sua substantialia,posito etiam quod nõ essent correi.cum ista possent simul stare.vt supra e.l.§.sed eãdem si quis. Dic ergo q imo si fuit actũ expresse quod essent correi:quia tale interuallum non vitiat cõstitutionem:& multo minus stipulationem alicuius eorum . vt est casus in l.ij. in prin.ss.eo.sed si non fuisset expresse actum,per secũdam stipulationem tolleretur prima iure nouationis iure isto,quando secunda facta est ex interuallo:alias secus.vt ibi dixi & adde qđ no.Bar.in l.fi.j.eo.in primo membro distinctionis.

§.Si à Titio.

Si ex duobus promissoribus alter ciuiliter & naturaliter obligat,alter verò naturaliter tantum , quantum ad naturalem obligationem possunt dici duo correi,tamen non proprie:quia primus solus obligatur efficaciter,secundus non.si tamen ex obligatione secũdi resultaret efficax obligatio in personã cuiusdã alterius, possent dici duo rei proprie.ille qui ciuiliter & naturaliter obligatus est:& ille in cuius personã resultat obligatio efficax.h.d.in effectu. Et ponit duo exempla . primum qñ stipulor à maiore qui ciuiliter & naturaliter obligat à pupillo sine tutoris authoritate:qui obligatur naturaliter tantũ,si erat doli capax.vt l.j.de noua. Aliud exemplũ est quando stipulor à Titio maiore.Item à seruo cuiusdam tertij,qui non obligat nisi naturaliter.& sic respectu illius obligationis inefficacis non possunt propriè dici duo rei debendi,cũ non poterit peti nisi à primo. Sed si resultaret actio de peculio contra dominum:quia peculium habebat , & ex causa peculiari promisit . cum illa sit efficax contra dominum , licet sit difformis in exactione : quia non datur nisi vsq; ad vires peculij , attento quod potest dari insolidum,si vires in tantũ ascendunt.po- a
terit prius promissor & erãt duo rei debẽdi ac si ipsa ꝓmisisset.h.d.in effectu:& est aliqualiter obscurus.et istud vltimũ dictũ satis est not. cũ istæ sint diuersæ actiones, qualiter possint dici duo rei debendi : sed attendit obligatio serui , quæ est vniformis cũ obligatione alterius promissoris,licet nõ sit ita efficax,ex qua descẽdit actio de peculio,quæ est prætoria:& sic interru-

¶ Pro dimidia. ꝺ hac q. vide ẽt ꝓ Fel. cõs. ccxliij.et facit ad qõ nẽ no.ꝓ doct.i.l.si cũ dotẽ.§.transgrediamur.ss.so.ma.an si pr & filius cõfessi sunt eodẽ instrumẽto recepisse dotẽ,an quilibet teneat insolidũ, vel pro parte de qua latius ibi vide ꝓ do.

ptio facta cõtra vnũ proderit cõtra alterũ.casus est iste.In tex. ibi,[& seruo.]subaudi nõ habẽte peculiũ:& sic ipse solus obligatur naturaliter & non dominus.vt differet ab vltimo casu.in ver.[quãquã.] qui loquitur quãdo habebat peculium, & promisit ex causa peculiari.& sic etiã dominus obligatur efficaciter. Sed op.cõtra primũ. q nec naturaliter obligẽt seruus vt ss.de fideiuss.l.seruus. Solu.cũ l.seq.ibi quando promitteret ex causa fideiussoris,hic non:& hoc vult gl.ij. Item cõtra secũ dũ op.q dominus nõ teneat de peculio , cũ donatio nõ cadat in administratione peculij,sicut nec in administratiõe tutoris: vt l.cõtra iuris.§.si filius.ss.de pac.propter hoc gl.super verbo, spoponderit dicit q ista promissio non fuit facta animo donãdi : sed ex causa peculiari,& ꝓ vtilitate peculij. Sed tertiò op. q in primo casu non possunt dici duo rei debendi , cũ dispariter teneant.arg.ss.eo.l.eandẽ.§.fed si quis.propter hoc vna cũ gl.sup ver.cõsti.faceret.& dicit q sunt duo rei.vt dicit in text. quãtũ ad destinationẽ:quia stipulator volebat duos reos cõstituere nõ quantũ ad veritatẽ,sicut quando vnus solus obligat, & alter nullo modo:vt in casu.ss.e.l.duos.in princ.& l.his verbis. Alia gl.fi.vult q sint duo rei impropriè.vel dic q illa gl.loquit eo casu quo resultat actio de peculio.qualiter possunt dici,cum vnus teneatur actione ciuili ex contractu,alter prætoria,& sic legali. Istam difficultatem non tangit gl. sed responde per id qđ.ss.dixi. & disparitas circa executionem nõ habet vitiare : cũ sit possibile esse paritatẽ si vires peculij suppetunt ad solidam executionem.ar.eius quod no.in l.eandem.§.sed si quis.in gl.super verbo,suscepta.in fi. An autem ille qui tenet efficaciter in primo casu si cõueniatur habeat hodie beneficiũ diuisionis.post quã correus est tantum naturaliter obligatus,
si in personam alterius non resultat efficax obligatio. Bar. hic tangit:sed melius & clarius per eundem in repetitione authẽ. hoc ita.C.de duo. reis.in ix.q.principa q.x.vbi omnino vide.

2 ☞ *In pluribus reis debendi vel credendi tot obligationes oriuntur quot sunt personæ. Quando non est dare rationem quare vna tollatur per alteram magis quam econuerso.an neutra tollatur? & an ex actione facta ex vna poterit agi ex altera.*

LEX XIII.

SI reus promittendi.

1 †In persona vnius possunt concurre plures obligationes æque principales ad eandẽ rẽ tã actiue quã passiue:sed ex psona diuersorũ.et altera ꝓ alterã nõ cõfundit:sed si sit vna principalis,altera accessoria: secũda
2 ꝓ primã cõfundit.h.d.in effectu. Venio ad casum.†No. hic in prin.q in plurib⁹ reis debẽdi vl credẽdi tot obligationes oriũtur quot personæ:licet videat vna:quia tẽdũt ad vnũ effectũ. vt.ss.e.l.ij.§.fin. Item no.q qñ non est dare rationẽ quare vna tollat per alteram magis quã econuerso , debemus dicere qđ neutra tollat. Sed tunc quæritur , an exactione facta ex vna poterit agi ex altera. Gl.q nõ.et bene:qa si essent penes diuersas psonas,& vno soluente alter liberaret:vt d.l.ij.in fi.ss.e.Et sic nõ habẽt effectũ solidæ exactionis.s.ꝓ se in personis diuersorũ:ergo nec psona eiusdẽ:quia qñ plura iura ex personis diuersorũ cõcurrũt in persona vnius,idem est dicendũ de eis qđ diceret si essent penes diuersos:vt l.tutorẽ.de his qui. vt indi. sed si quẽlibet existeret penes diuersos,haberet effectũ solidę exactionis pluris fiendæ , eodem modo in persona vnius. vt l.non est nouum.de act.emp.& no.in l.si mihi & tibi.in princ. de leg.j.&.ss.de fideiusso.l.generaliter.circa fi. Item no.q principalis obligatio & accessoria possunt in eiusdem persona cõcurrere,imo accessoria confunditur per principalem : quia hic est dare rationẽ quare magis hic quã econuerso : cũ principalis potẽtior sit & dignior,sed si principalis esset min⁹ efficax: puta naturaliter tm quã accessoria,quod esse põt , licet non pos-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Paul.de Castro secunda super Digest.nouo.

sit accessoria esse in plus quã principalis tunc accessoria p principalem non tolleretur: quia interest creditoris q accessoria remaneat: vt j.de fideiusso.l.hæres a debitore.§.si hic seruus. Ad quid autem sit vtilis hæc inuestigatio q duæ principales i eadem persona concurrant,& neutra per alterã tollatur, dic vt no.j.de fideiuss.l.qui contra.& de sol.l.si duo.

2 *Si accepturus uxorem fuit stipulatus à patre ipsius centum nomine dotis, & eadem centum fuit stipulatus Titius animo ut simus duo rei credendi an cuilibet nostrum debeantur insolidum?*

3 *Si promisisti mihi decem,aut stichum qui meus erat,& sic non valet stipulatio in sticho & teneris præcise ad decem tantum.& eadem decem aut stichum promisisti Titio,& sic sibi teneris alternatiue,an sit diuersitas causarum seu stipulationum?*

4 *Si plures cum pluribus faciunt pacem de eadem iniuria,& promittunt se non offendere sub certa pœna qualibet insolidum,an possint dici plures rei debendi uel credendi.*

LEX XV.

1 SI id quod. †Ista l.est breuis,& nõ expedit aliquid scribere.h.d. Diuersitas rerum in stipulatione deductarum,vel etiam diuersitas causarum impedit constitutionẽ duorum reorum .h.d.in effectu: & est aliquantulum fortis. Et glo.sunt hic verbosæ:& non habuerunt bonum intellectum. Ponit autem ista lex tres casus. Primus est si ego & Titius stipulamur a te vsumfructum fundi tui quilibet insolidum,aio vt simus duo rei credendi.nam videmur stipulari res diuersas,quia vsusfructus qui traderet mihi finiret ex persona mea capitis diminutione.Sed qui traderetur titio,ex persona ipsius titij.vnde sicut ali⁹ vsusfruct⁹ in persona mea alius in persona hæredis mei,si fuit stipulat⁹ ,p me & hæredibus meis,vt l.si stipulatio ista.§.si qs ita.ŝ.ti.j.ita & fortius in casu isto:& si non iumus ,pprie duo rei credẽdi. Ex quo videtur q per solutionem factam mihi.nõ libereris a Titio nec econuerso.q est verum de rigore.tamẽ æquitate qa intentio nostra facta fuit in contrariũ,cũ vsusfructus eiusdem fundi nõ poterit eodem tẽpore esse insolidũ penes diuersos. de æquitate per solutionẽ factã vni liberarerisab altero.vt in fi.hui⁹ l.Ex hoc patet q gl.q̃ incipit. [puta nõ bñ posuit cãm.] in primo exemplo seu lectura,sed tene secundam per rõnem quam dixi.non tamẽ quod cuilibet nostrum tenearis pro parte,prout gl.videt sentire,sed insolidum hoc fuit actum. †Secũdus casus si acceperus vxorẽ fuit stipulatus a patre ipsius cẽtum nomine dotis,& eadem cẽtũ fuit stipulat⁹ Titi⁹ animovt simus duo rei credendi,licet cuilibet nostrum debeantur insolidum,& sit eadem quantitas tñ,quia mihi debentur ex cã dotis,titio autem non possunt deberi ex illa causa,cum vxorem nõ ducat,& dos sine matrimonio nõ poterit esse simili nõ erimus duo rei credendi propter diuersitatẽ causarum: sicut nec in præcedenti ,pter diuersitatẽ rerum. Et per solutionẽ factã vni non liberaris ab altero de rigore,sed de equitate. †Tertius casus.si promisisti mihi decem aut stichum qui meus erat et sic nõ valet stipulatio in sticho.& teneris pcise ad decẽ tm̃ & eadẽ decẽ aut stichum promisisti titio,& sic sibi teneris alternatiue.videtur diuersitas causarum siue stipulationũ.nã diuersa est stipulatio alternatiua a stipulatiõe simplici.vt l.j.§.si qs simpliciter.ŝ.ti.j.& l.inter stipulantẽ.§.si stipulante.ideo si soluas titio stichũ aut decẽ,liberaris ab eo iplo iure:sed à me nõ liberaris,nisi soluas sibi decẽ ad q̃ mihi teneris sicut & illi:sed si solueres stichum ad quẽ teneris illi & non mihi,nõ liberaris à me mero iure,sed de æquitate, attenta voluntate nostra quę fuit vt alteri nostrum soluendo liberareris.h.d.ista singularis l.per quam patet q si stipulamur operas concernentes personas,vt seruire in camera. vel operas familiaritatis,non sumus duo rei credendi proprie loquendo.& aliæ operæ sunt exhibendę mihi aliæ titio ,pter diuersos mores,& naturas hominũ. Et habebunt locum ea quæ dicta sunt de liberatione fiẽda.& nõ ob.l.nemo.ŝ.e.quia ibi non cohærebant personis,& loquitur ex parte reorum debendi. †Item dicit Bar.in l.fi.j.eo.per hãc l.quod si plures cum pluribus faciunt pacem de eadem iniuria & promittũt se nõ offendere sub certa pœna qlibet insolidũ non possunt dici plures rei debendi vel credendi tam in principali quam in pœna:alia est offensa q̃ fit vni,vel per vnũ,quã altera quæ fit p alium vel alteri. Et quid iuris sit si vnus tantũ offenditur,an stipulatio pœnalis cõmittat cuilibet ex alijs insolidum:& an si vni soluatur contingat liberatio ab altero dic vt ibi per eũ. Contra illud exẽplũ de dote.op.de l.ij.C.ď dote. cau.non nume.Sol.ibi ex parte ,promissorũ possunt plures rei debendi constitui in dote:hic ex parte stipulatorum,qñ vnus erat contracturus matrimoniũ,alter nõ per rõnem de qua ŝ.

2 *Si lata est sententia absolutoria pro uno ex correisdebẽdi super facto:an prodent correo? Quando sunt socij,an pactum unius minus noceat socio quam quando non sunt?*

LEX XVI.

1 EX duobus. †Per litis contestationem alter ex duobus reis credẽdi põccupat sibi debitũ.& extinguit obligationẽ alterius.facit vt nec illi possit solui quantum ad hoc vt libereť a præoccupante.h.d.casus iste.In glos.ibi. [& iureiurãdo ab vno legato.] & no.q in istis tribus.ſ.in contest.facta ab vno de correis credendi, vel in acceptilatione iurii:cũ ista noceãt correo,nõ distinguit an sint socij vel nõ p l.fideicõmissa.§.plerunq̃.de leg.iij.qui tñ loquitur in contestatione. Sed idem in acceptilatione & delatione iuramenti,quæ habent vim contestationis et solutionis. nam in vera solutione facta vni similiter non est distinguẽdũ quia vtroq̃ casu liberatur ab altero:sed in pacto de non petẽdo facto ab vno eorum q nõ habet vim contestationis nec solutionis distinguitur an sint socij,& tunc nocet l.si vn⁹.in prin.ŝ.de pactis. Ratio primi est quia postquã sunt socij,debitũ dr̃ esse commune & quicquid alter solus exigeret teneretur cõicare cũ altero actione pro socio:ideo non potest illi piudicare per pactum.sed qñ non sunt socij,debitũ nõ dicitur esse cõe, sed illius qui præoccupat.& ille qui facit pactum,videt pręocupare.hoc tñ intellígit qñ essent correi ex causa lucrativa.vt quia debitor promisit ex cã donationis.nã tunc q vnus exigeret non teneretur alteri communicare.ideo si põccupat,efficit suum proprium,& per pactum põt illud remittere:& pacisce do præoccupat & remittit.sed si essent ex causa onerosa:vt qa mutuassent pecuniã communẽ,tunc esset idẽ quod in primo casu:quia esset societas incidens,licet non conuentionalis ,pter communem pecuniam,& si alter ipsorum totũ exigeret tenetur alteri communicare quatenus de sua pecunia mutuat? est.& sic esset debitũ commune. Et hoc colligitur ex his quæ habentur in l.in lege fal.hoc esse seruandum. ad l.fa.& ita not. in d.l.si vnus.in prin.& Gui.de cu. Et ex his apparet q si vn⁹ testatus litem,& sic præoccupauit debitum quæcunque sniã sequatur,siue condemnatoria,siue absolutoria,nihil ad rẽ quã tum ad correum:quia nec cõdẽnatoria prodest:cũ debitor ab illo fuerit liberatus per contest.& absolutoria nocet,vel prie nõ nocet, q nocuit conte. & amplius absolutoria nocere non potest,& ita potest intelligi quod subijcitur in fi.glo.ibi. [vel secundũ & hic egit vnus succubuit & c.] Cætera vide hic plenissime per Bar.qui quærit de multis,an noceat vel prosit correo debendi vel credendi Et est vtilior passus qui sit in ista materia.quẽ ipsa hic examinat p singulos casus. † Vnũ tñ dicit q mihi non placet.q si lata est sniã absolutoria ,p vno ex correis debendi:& lata sit super facto,vt quia pronuntiatur illum cõtractũ nõ fuisse celebratũ,q ista sententia ,derit correo,sicut iuramẽtum præstitum super facto per vnum ex correis.vt l.duobus.§.a fideiussore.& §.j.de iureiu.sed ibi vult expresse contrarium q aliud fit in iuro q præstatur ex voluntate partis aliud in sententia in qua pars non consentit cum fertur cõtra eam.& est magis stricti iuris.vt indistincte non prosit alteri: & ita disputando tenuit Richar.malum.vt ipse refert ibi, & in l.adulter.de adulte.Et tetigi supra.e.l.iij.§.fi.Item cõtra istã gl.& id quod.ŝ.dixi.q † qñ sunt socij pactum vnius minus noceat socio quam quando non sunt.facit id quod habetur.j.eo. l.pe.in gl.& l.mora.§.fina.de vsuris.vbi dicitur totum ecõuerso quod magis,nocet cum sunt socij,quam quando non sunt. Sol.casus sunt diuersi quia ibi in reis debendi & in mora: hic in reis credendi.& in pacto,vbi subest alia ratio,si certe considerẽtur.

LEX XVII.

SIue a certis. Hæredes tenent ad onera legatorum pro hæreditarijs portionibus siue omnes,siue aliqui eorum sint grauata:dũ tñ non per propria nomina,quia tunc teneretur vniuersaliter.h.d.tex.cũ gl. In tex.ibi, [nominatim.] i.expressim nõ dico nominibus ,prijs expssis:sed appellatiuis:vt qa instituerat tres vnum

vnum in dimidia,& quẽlibet ex alijs duabus in quarta: & dixit vt duo quos primo instituerat soluerent tali centũ.nã vult gl.fi.in fi.q licet in primo expressisset eorũ nomina,per istud tamẽ relatiuum quo,non censeť eadem propria nomina repetijsse:quia tunc tenerentur vtiliter:sed censetur relatũ ad verbum instituerat,ex quo resultat nominatio per nomina appellatiua: quem gl.tene menti.facit l.si plures.de vulg.& pup.& C.de impube.& ali.subst.l.fi.tenenť ergo isti pro hæreditarijs portionibus.Sed contra,quia si hoc est,non tenebuntur ad totam summam,imo institutus in dimidia tenebitur ad dimidiã de centum:institutus in quarta tenebitur ad quartam alterius dimidiæ,& remanebit altera quarta quæ à nullo debebitur:cuius contrariũ patet.j.in verbo,[in totum.] Sed imo tenebunt ad totam summam per illum tex.hoc tamen modo quia sicut institutus in dimidia habet duplũ plus quã institutus in quarta:ita & facta diuisione de centum in tres partes, institutus in dimidia debebit duas,& institutus in quarta debebit tertiam: Ita intelligo istum tex.ar.l.si testamento.§.j.de leg.j.& l.Marcellus.in prin.ad treb.licet gl.& doc. nõ declarẽt,illud sufficit.

2 *Mora vnius an noceat alteri? remissiuè.*

LEX XVIII.

1 EX duobus. †Mora vnius ex reis debendi alteri nocet.h.d.secundum intellectum gl.& sic ponitur hic factũ pro non facto: quia mora cõmittitur in nõ faciẽdo.Sed cõtra istum tex.videtur tex.expresse contrarius in l.mora.§.fi.de vsuris.Gl. dicit quod hic loquit quando erant socij,ibi quando non erãt;& sic magis nocet factum socij quam factum nõ socij:cuius contrarium dixi.ŝ.in l. ex duobus.sed dic vt ibi. Ista tamen distinctio nõ procederet in mora cõmissa circa interruptionẽ præscriptionis quoniã interruptio facta contra vnum per citationem præiudicaret alteri siue essent socij,siue non per l.fi.C.eo.quia si non pręiudicaret,socius lucrareť, vnde cum tractet de lucro captando,facilius sibi pręiudicat:& intellige quãtum ad effectum perpetuã di obligationem,ne per interitum rei extinguatur,vel quantũ ad vsuras:& tunc procedit prædicta distinctio.† quod dic vt hic per Bar.& plenius in l.ex duobus.ŝ.eo. in x. q. vbi tractat de hoc articulo an mora vnius noceat alteri.

LEX XIX.

VM duo. Cum alter ex reis debendi eximiť ab obligatione, non propterea alter liberatur. Aliud ergo est vnum soluere: quia alter liberaťtunc:vt ŝ.e.l.iij.§.fi.in fin. Aliud est quod eius persona eximatur ab obligatiõe:puta cum deportatur: nam obligatio ciuilis & naturalis qua ipse tenetur,transit in fiscum.& ab illius pona recedit sicut si verè mortuus esset,ideo non dicit propriè liberari:sed ab obligatione eximi:vt j.de fideiuss.l.si fideiussori deportato.secundũ intellectũ.& no.in l.j.C.de fideiuss. vnde correus remanet obligatus & pro ipso potest accedere fideiussor.Et no.casum in quo obligatio & actio personalis quę inhęret ossibus recedit ab eis:& in alium transit viuente obligato. sed fingitur non viuere cum deportatus mortuo comparetur, vt l.decem.§.deportatur.de bo.lib.

Dẽ fideiussoribus & mandatoribus. Rubrica.

1 *Differentia inter mandatorem, fideiussorem, constitutorem, & expromissorem.*

Super gl.rubricę ibi, [nam semper fideiussor sequitur obligationem.] Dic hoc est verum quantum ad effectum,non quantum ad contractum.quia contractus fideiussoris põt prędere contractum & obligationem principalis debitoris.vt j.eo.l.potest.& l.si stipulatus sum.§.fi.sed mãdatum cõferť semper ante.† Et de differẽtijs inter mandatorem & fideiussorẽ, vide gl.pleniorem in §.si post creditam.allegato per glo.& in auť.e.ti.de fideiuss.in prin.& inter alias fideiussor non obligatur nisi verbis:vt l.blanditus.C.e.sed mandator obligatur solo consensu.Item prima obligatio est stricti iuris,secunda bonæ fidei.Habemus etiam constitutorẽ qui teneť accessoriè sicut & prædicti.de quo in tit.de consti.pecu. & ille obligať solo pacto etiã nudo, & tenetur actione prætoria, non ciuili.& in omnibus istis oportet prędere principalẽ. Habemus etiã expromissorẽ,q principaliter se obligat etiam ,p eo qui est obligatus, nec ſperať obligari.de quo in l.& eleganter.§.seruus pactionis.de dolo.& per gl.in auť.e.ti.in prin.quæ incipit,no. differentiam,& licet de mãdatoribus tracet principaliter ti. mãdati, attamen etiã hic incidẽter tractať in aliquibus legibus: ideo dicit rubrica de mandatoribus licet Rogerius dixerit q dum dicit mãdatoribus,loqtur de principalibus debitoribus qui mandant fideiuberi sed non est verũ. de illis enim loquit titulus mãdati. qualiter contrahať obligatio inter eos & fideiussores.sed hic loquitur de mandatoribus qui teneně accesso- a
rię. [a] Nam si mandes mihi quod mutuem Titio: teneris pro eo ac si fideiussisses.

a Accessorię. Sed qd si non apparet quis prius et qs posterius vid p bar.ĩ l.si prius de vul.& pup.& an fideiussor de iudicio fisti vel de aliquo pśentãdo dicať ,pprie fideiussor. vide per Bal.ĩ rub.C.eo.

2 *In ciuili obligatione tantum an possit accedere fideiussor: & quid in naturali.*

3 *Fideiussor an possit promittere pœnam, licet principalis non promisit? Fideiussor an possit accedere pro officio iudicis, quod obligationem non præsupponit?*

LEX I.

1 OMni obligationi. † Lex ista duobus modis intelligitur i.siue obligatio oriatur ex contractu vel quasi. Itẽ si oriatur ex contractu,siue cõtrahatur re,siue verbis.siue consensu,siue rei interuentu, potest accedere fideiussor:si est obligatio efficax ad agendum,& de obligatione ex delicto est casus:licet gl.non alleget.j.eo.l. græce.

2 §.sed & si ex delicto.† secũdo modo potest intelligi q poterit accedere non solum naturali & ciuili simul iunctis quæ pariũt actionem.sed etiam soli naturali: & soli ciuili:licet non pariãt actionem.de naturali patet.j.l.si stipulatus.§. fin. de ciuili sunt duę gl.contrarię.nam in l.q enim.j.eo.tenet oppositum quod pro sola ciuili non poterit accedere. de hoc no.per Cyn.in l.si cui. C.de non numerata pecunia. Breuiter debes scire q ciuilis interdũ solã parit actionẽ: vt patet in obligatione literarũ. insti.de literarum oblig.& tunc non est dubium q pro ea potest accedere:& ita intelligatur ista gl. Interdũ non parit actionem:& tunc non solet etiam impedire repetitionẽ soluti quia vt plurimum contigit quod sola ciuilis quæ remansit sine naturali, est elisa per exceptionem. vt in illa quæ remanet post pactum de non petendo.vt l.si vnus.§.pactus.ŝ.de pactis. vel post iusiurandum:vt in l.fin.de iureiu.& pro illa non potest accedere cum effectu.quia exceptio competens principali competit etiam fideiussori. vt in l.exceptiones.ŝ.de except.& hoc quando ante elisionem fideiussisset:vel etiam post ignorãter: alias videretur renuntiasse exemplo, & teneret efficaciter:vt j.e.l.si quis postquã. Pro naturali vero etiam sola potest accedere fideiussor, posito quod actionem non producat: si tamẽ per exceptionem non est elisa : quia saltem solet impedire repetitionem soluti per errorem iuris. & hoc sufficit vt fideiussor poterit accedere.vt est casus in l.q enim j.eo.sed si esset elisa per exceptionem : vt in illa quæ remanet post præscriptionem,quæ tollit ciuilem, cum sit de iure ciuili,& elidit naturalem: vt no.j.rem ra.l.fi. dic vt ŝ.dixi in sola ciuili. patet ergo q licet fideiussor nõ poterit in duriorem casum intercedere nec plus se obligare quam principa.vt l.græce.§.illud.j. eo.potest tamen obligari efficacius:quia principa.naturali tantum : & fideiussor ciuiliter & naturaliter:& sic principalis nõ potest cõueniri,& fideiussor sic:nec habebit tunc beneficium excussionis,sicut si esset inops vel absens.de quo tetigi supra de duob. reis.l.si ex duobus.§.si à Titio. † Potest etiam fideiussor promittere pœnam licet principalis non promisit per l.fin. & ibi Bar.ŝ.de eo quod cer.loc.Sed an possit accedere fideiussor ,p officio iudicis.quod obligationem nõ pręsupponit.vt in l.qui per collusionem.§.fi.de act.empt. Respondeo sic tam mercenario.vt d.l.fi.& l.centum Capuæ.de eo quod certo loco.& l. quæro.ŝ.loca.quam etiam nobili.vt.j.de sol.l.cum quis pro eo.

LEX II.

1 ET commodati. † Ego intelligo istã l. vt loquať de obligatione secundaria, q̃ cõtrahiť in cõmodato vel depósito ratiõe doli vel culpæ ad interesse vt pro illa poterit fideiussor accedere qñ depositũ vel cõmodatũ sit pupillo sine tutoris autoritate,vel seruo qui obligať nisi naturaliter, & tenetur fideiussor. dum modo interueniat illorum dolus vel culpa. nam si interuenit dolus,pupillus reputatur maior:& obligať ciuiliter &

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Imputandum. An hæc distinctio locū habeat. vide Barto. in l.si cum dotem. §. si mulier. ff. so. matri. Sed qd si mulier vel minor accepit fideiussorem scienter. inhabilē, an succurrat eis. vide gloss. in l. de die. §. si tutus qui fa. cit. cog. gl. in l. in oībus. ff. de re. iur. bar. & doc. in d. §. si seruus & quid de debitoribus q̄ dant alios debitores suos quos sciūt de proximo fabricatos. vnde Imo. post alios doc. in l. si cum dotem. §. si mulier. vbi limitat dicta doc.

b ¶ Poteſt. promissor indemnitatis ꝓprie appellatur sponsor de quo vide gl. in l. j. C. de conue. fisci & bi. to. lib. xj.

c ¶ Nō extinguatur. quid in cessionario. succedente. post lit. contes. cedenti. vide Bal. in l. j. C. de acti. & obli. & quid ecōtra.

d ¶ Materiam huius l. adde Bald. in l. si vxor. de bo. auto. iuposs. & Sali. in d. l. de bitori. & eūdē Pau. ibidem.

naturaliter: vt in l. j. §. an in pupillū. ff. depositi & q̄ dixi de dolo: idē in lata culpa. gl. est in l. fi. §. §. de precar. De leui autē in deposito nullo modo obligatur, quia nō venit in tali contractu. Et si esset maior, de illa non teneretur ciuiliter vel naturaliter, vnde nec nunc naturaliter tantū sed in cōtractu cōmodati in quo venit leuis culpa pupillus obligaretur tantū: quia si eēt maior, obligaretur ciuiliter & naturaliter & illa est culpa leuis quæ non facit illum cen seri maiorē, sicut facit dolus & culpa seru⁹ aūt ciuiliter non potest teneri. quia nō est capax etiam pro dolo, vel lata culpa: sed naturaliter tantum. Si autē loquimur de obligatione primitiua quæ contrahit ad rei restitutionē, si rem non haberet penes se, nec dolo vel culpa fecisset quomin⁹ haberet non teneretur ipse: nec posset accedere fideiussor. sed si habet rē: & sic est locupletior: tūc tenet sicut tenet rōne doli. Sed si quæritur qua actione. dic aut erat doli capax quando depositū vel cōmodatum factum fuit, & tunc quia oritur oblatio naturalis ex cōtractu, tenetur actione ex contractu. & dicunt gl. & tenet ciuiliter postēa est locupletior. sed ego dico q̄d naturaliter tantū: tamē ex illa datur actio ex rescripto diui pij, quæ est vtilis: nō directa. sed tunc nō erat doli capax: quia tūc non fuit orta naturalis, non tenetur ex illo contractu: sed datur actio in factum ex æquitate, vel actio ad ex hib. Et hæc habē tur in l. j. in fi. & seq. in prin. seq. §. commo. Ex his remanēt declaratę gl. quæ sunt hic quæ non perfecte loquuntur,

LEX III.

Vi satisdare. Qui tenetur satisdare nō libera tur si dat fideiussorem qui efficaciter non obligatur. vel posito quod obligeť, attento præsenti statu non habet bona, nec sperat habere, nisi statū mutet: secus si dat fideiussorē qui efficaciter obligatur: licet non habeat bona, tamen sperat habere etiam statu nō mutato. h. d. Et pone in eo qui promisit satisdare, vel qui teneť ex dispositione l. vel statuti q̄ in multis casibus cōtingit. & aliq̄n in iudicio. tunc etiam aliud requiritur, vt videatur idonee satisdedisse, quia ille fideiussor non habet exceptionē fori illius iudicis coram quo satisdat. alias non est idoneus nisi ei renuntiet. vt l. j. si quis in ius voca. non ierit. & l. si fideiussor. qui satisda. cog. veniamus ad casum. In tex. ibi, [aut filiū.] sed certe iste ciuiliter obligat ēt isto iure. præter quā in statu mutato & voto. vt l. filiusfa. de ac. & ob. & pōt conueniri & condemnari: vt in l. si condemnatus. supra. de noxa. & etiam executio fieri cōtra eum per capturā personæ & incarcerationē. nisi cedat bonis. vt in l. j. C. qui bo. ce. pos. Quare ergo non dicitur idoneus fideiussor & quare non liberatur promissor ipse dando? Rnd. quia nec habet bona, nec sperat habere statu murato: secus si statu non mutato: vt in fi. quia sola carentia bonorū nō redderet eū minus idoneum. In tex. ibi. [non esse impletam satisdationem stipulationem.] Dic ex hoc sequiť quod perinde poterit conueniri acsi nullum fideiussorem dedisset in oībus casibus supra dictis, sicut qui promisisset hominem vel equum dare, & tradidisset alienū: vt j. de sol. l. cum quis. §. qui hominem quia non fecerit quod promisit nam promissio de satisdando intelligitur de dando fideiussores, & non dicuntur idonei in casibus supradictis: ergo non fecit quod promisit: non est ergo in aliquo liberatus: sed in vltimo casu huius l. liberat⁹ est promissione. tamē si erat nō soluēdo. & creditor ignorauit & iustam habuit causam credendi q̄ reputabatur diues, poterit agi ad interesse. non dico vt deť fideiussor: quia datus est, & ita intelligitur tex. cum gl. in l. si quis stipulatus sit Stichū aut Pamphilum. §. fi. §. de ver. ob. Sed quæritur qualiter intelligat casus huius l. Glo. intelligit vtrunq̄ casum tam quando creditor ignorāter recepit, quam quando scienter & primo casu q̄n recepit ignoranter, clarum est. Sed si scienter, maius est dubiū:

a quia videtur sibi imputandum[a] quare recepit minus idoneum qui efficaciter non obligabat. tamen gl. quæ incipit, sic §. vult sibi non esse imputandum postquam non fecit secundum formam promissionis: ex qua videtur concludendum q̄ si ꝓmisisti dare hominem in genere, & tradis seruum alienū me etiā sciente, quia non facis quod ꝓmisisti possum te conuenire vt des ac si nullū tradidisses. Nec ob. l. si fundū. cum ibi not. C. de euic. qa ibi in venditore, quia non tenetur dominium transferre. sed tradere. vnde tradendo licet alienum, facit quod promisit. & imputet sibi emptor si sciēter recepit: vt nec poterit agere de euictione nec vt iterum tradat tanquā non fecerit quod promisit, secus in eo qui teneť dare. i. accipiētis facere: qa si nō facit accipiētis, non facit quod promisit: ideo pōt cōueniri etiā ab eo q sciuit. vt no. Bar. verū nisi creditor fuisset in dolo p l. si Titius. j. eo. In vltimo qn̄ non erat idoneus facultatibus, si recepit ipsum scienter, clarum est q̄ sibi præiudicat: licet nō recipere teneretur: quia videtur ipsum approbare ꝓ idoneo: vt hic. & in l. inter causas §. abesse. §. manda. sed si ignorauit & credebat ipsum diuitem, tūc maius est dubium. Gl. tamē adhuc idē dicit quod sibi præiudicat: vt patet in gl. fi. dum subaudit maxime cum sciuit. Doc. eam reprehendunt per id quod habeť in d. l. si quis stipulatus sit stichū. Bart. reducit ad concordiam modo quo s. dixi. q̄ sibi præiudicat quātum ad hoc vt nō possit agere quod alius detur: quia debitor est liberatus, sed nō p̄iudicat sibi quominus possit agere ad interesse: vt in cōtrario. Ego puto quod nec ad interesse poterit agere, nisi interuenerit dolus dantis: quia affirmauit ipsum epilcopum esse idoneū facultatibus, vel iustissima ignorantia: quia cōiter reputat idoneus. alias imputet sibi creditor quare non explorabit p. d. §. abesse, vbi videt casus: si bene considereť. & ita intelligeretur iste text. alias non haberet aliquod dubiū si intelligeretur de sciente ipsum non idoneum: & videmus de facto seruī: vnde solent dari approbatores per communitates qui approbāt eo rū piculo. caueat ergo qualiter quis recipiat fideiussorem &c.

LEX IIII.

b **Poteſt[b] accipi.** Hic non expedit scribere qa clarissima est: nō pono casum in ea &c.

LEX V.

Generaliter. Idem dicit ista l. in effectu cū seq. quod l. si reus §. de duo. reis. et hic adde quæ ibi dixi. Casus est iste. & adde alium quem ibi dixeram. & si post lit. contest. contra fideiussorem succederet fideiussor principali, vel econuerso, non extingueretur fideiussoria: imo super ea daretur sententia: quia interest creditoris quod non extinguatur ne habeat nouum iudicū inchoare: vt probatur in simili in l. seruus §. de infa. secundū Ange. & idem vbicunq̄ interest creditoris q̄ non extinguatur accessoria: vt l. debitor. §. de separa. & l. hæres a debitore. §. quod seru⁹ j. eo. Vnde si hæreditas hic principalis debitoris esset non soluendo, & fideiussor eius hæres faceret inuentarium eatenus extingueretur fideiussoria quatenus de bonis hereditarijs posset creditor consequi: sed quatenus non posset durat fideiussoria secundum Dy. & vide circa materiam huius[d] l. bonā. gl. quæ est in l. debitori. C. de pac. & bar. in l. stichum. §. quod vulgo j. de so. In l. si reus. gl. op. de l. Itē illa. in fi. de constitu. pec. §. vbi per electionē vnius altera non tollitur. Sol. hic in duabus obligationibus actiue concurrentibus in persona eiusdē; quo casu iō vna electa. altera tollitur: quia si essent penes diuersos, vno agente, & lit. cōte. tolleretur altera. vt §. de duo. reis. l. ij. et l. ex duobus. & idem iuris esse debet in persona vnius q̄ esset in personis duorum. vt l. tutorem. de his qui. vt indig. Contrarium loquitur in pluribus obligationibus passiue concurrentibus in persona eiusdem, & ex diuersis causis: quo casu si essent in personis diuersorū, per electionem vnius altera tolleretur. nisi secuta solutione: vt in l. fi. C. eo. & dixi in d. l. ij. ead. ratiōe si concurrant in persona vnius. vt in contrario. Item oppo. de l. si is qui. de act. & obl. Sed dic quod ibi ex diuersis causis. hic ex ead

ex eadem. & ibi etiam per solutionem altera per alteram non tolleretur.

LEX VIII.

Quod enim. In l. quod enim. No. de eo q̄ dixi in l. j. §. q̄ tūc pro naturali sola obligatione pōt accedere fideiussor quando est omnino inefficax. sed saltem est efficax vt impediat repetitionē indebiti soluti per errorem iuris: vt l. error. C. ad l. fal. q̄ cōtingit quando nō est elisa ꝑ exceptionē. alias secus. vt in illa quæ remanet post præscriptionē. vt l. fi. j. rē ra. ha. & ibi no. nā tūc distingueretur an intercederet fideiussor ex certa scīa. an per errorē. vt j. e. si quis postquā. sed in præcedenti casu indistincte tenetur fideiussor etiam si credat illūm teneri ciuiliter & naturaliter & ita intelligitur hic quando autē est elisa etiam si esset ciuilis & naturalis simul, vt in muliere quæ est tuta exce. vellei. solutum per errorem iuris repeteret, licet secus in exceptione macedoniani, quæ est odiosa. vt l. qui exceptionem de cond. ind. Item gl. hic tenet q̄ pro sola ciuili non pōt fideiussor accedere tu dic vt dixi in l. j. §. eo.

LEX IX.

Præce fideiussori. In ista l. vsque ad §. & post litē non dabo inscriptis, quia nihil est in effectu. et tex. est clar⁹. hic nō sunt alia.

2 ☞ *Fideiussor de iudicio sisti, an liberetur lapsis quatuor mensibus à die contestationis? Si à sententia fuit appellatum, an tenebitur fideiussor sistere?*

Et post litem. Etiam post litem conte. potest obligationi pristinæ fideiussor accedere & si sit fideiussor iudicij: tunc aut de iudicio sisti, & liberatur lata sententia aut de iudicato soluendo: & tunc non liberatur, imo tunc incipit obligari cum lata est condemnatoria. h. d. Et in secundo dicto q̄ fideiussor de iudicio sisti non teneatur nisi vsque ad secundam exclusiue text. iste non est alibi ex quo patet quod satisdatio de iudicio sisti non continet clausulam iudicati. & qui promittit sistere in iudicio se vel alium, non videtur promittere soluere iudicatum, sed solum perseuerare in lite vsque in finem: & finis imponitur per sententiam, sed ecō uerso satisdatio de iudicato soluendo bene continet clausulam de sistendo quia continet clausulam de defendendo: & qui ꝓmittit defendere promittit sistere, & ideo quando recipiuntur fideiussores de iudicio sisti, vt plurimum additur & de iudicato soluendo: vt euitetur iste §. quod no. qn̄ dantur fideiussores pro forensi. parum enim valeret steusse in lite vsq̄ in fi. si lata sententia aufugeret. nā fideiussor non teneretur. facias ergo ad di. & de iudicato soluendo. Item quando relaxatur captus ꝓ debito tanquam fugitiuus sub fideiussoribus de iudicio sisti. facias addi et de iudicio soluendo. venio ad casum. In tex. ibi. [quia ciuilis & naturalis subest obligatio.] Subaudi nec tollit per conte. sed noua obligatio illi accumulatur, nam reus incipit in conte. teneri ad persistendum in iudicio vsq̄ in fi. fit enī nouatio necessaria per cōte. non voluntaria iuxta no. in l. j. C. de iud. Et sic loquitur hic de fideiussore qui accedit primę obligationi super qua facta est contestatio, sed sequens casus loqtur de illo qui accedit secundæ obligatiōi quæ contrahitur in contestatione ad persistendū in iudicio vsq̄ in finem. Tertius casus loquitur de illo qui accedit obligationi quæ oritura est ex sententia condemnatoria Primus autem obligatur statim, & non liberatur per sententiam. Secundus obligatur statim, & per sententiam liberatur. Tertius non obligat pure: sed sub conditione si sequatur condemnatoria, & per sententiam purificatur obligatio. †Sed opp. contra. secūdū casum q̄ fideiussor de iudicio sisti no teneatur vsque ad sententiam, sed liberet

a lapsis quatuor mensibus[a] a die cōtestationis. vt in l. sancimus. C. de iudi. Die breuiter quod loquitur quando actor negligebat prosequi litem: hic vero prosequebatur. †Sed quæritur qd si lata sententia fuit appellatum, an tenebitur fideiussor sistere coram iudice appellationis? Dic quod non, quia nō censetur sensisse nec se obligasse nisi pro prima instātia: vt no. in authen. de his qui ingre. ad ap. per gl. & idem in fideiussorib⁹ de iudicato soluendo. vt l. cum apud sempronium. cum ibi nota-

§. A tutore. tis j. iudi. solui.

Sequitur §. a tutore. & quia clarus est, nō expedit aliquid scribere.

2 ☞ *Si principalis erat obligatus alternatiue: an fideiussor Possit se obligare simpliciter ad unam de alternatiuis tātū?*

§. Illud commune est.

1 †Fideiussor nō potest se obligare in duriorem casum quam sit obligatus principalis. nec etiā in casum aut rem diuersam. h. d. in effectu vsque quasi ad finē. Dicitur autē durior quādo in plus se obligat aliquo de quatuor modis. f. re, loco, tempore, & causa. vt insti. de act. §. plus. de hoc ponunt exempla hic quando in maiori summa. Item quando cā: vt si principalis erat obligatus in die vel conditiōe, & fideiussor se obligat pure. Item quando intercedit in cām diuersam vel rem, ponit exēplū qn̄ principalis erat obligatus obligatione simplici ad vnam rem, si fideiussor se obligat alternatiue ad illā rem vel alteram, quia diuersa est obligatio alternatiua a simplici. ponitur etiam exemplum quando in plus se obligat causa quando vterq̄ esset obligatus alternatiue, sed principalis haberet electionē quo ad se: sed creditor haberet electionem quo ad se: sed creditor haberet electionem quo ad fideiussorem: nam tunc fideiussor durius est obligatus. †Quid autem si principalis erat obligatus alternatiue, & fideiussor se obligat simpliciter ad vnam tātū de alternatiuis, tunc tenetur fideiussor: licet sint diuersæ obligationes, qa tunc obligatur in minus, & de hoc habetur in l hi qui j. e. & ibi plenissime per Bar. de ista materia, qui prosequit vnā distinctionē. Dy. quā fecit in l. Marcell⁹. j. eo. In prin. §. ibi, [vniuersis qui pro alias obligātur.] dic gl. propter istā regulā ita generalē dicit idē esse in mandatoribus & sponsoribus quod in fideiussoribus: sed in cōtrariū vr esse tex. in l. sed & si citeriori. §. de consti. pecu. vbi obligatio consti. q̄ est accessoria, pōt contrahi creditori die qua sit contracta principalis: & sic durius: & in plus cā. Gl. ibi nititur soluere, de hoc vide Bar. in l. hi qui. j. eo. in q. vbi tenet cōtra istam gl. p illū l. & per l. in diem j. de noua. Sed qūo respondetur ad illum tex. qui ponit regulam ita generalē. pōt dici q̄ habeat locum in mandatore, qui est simpliciter accessorius: nō in sponsore qui se obligat principaliter, licet pro alio. In cōstitutore vero dic q̄ pōt se obligare in plus tēpore: vt in illa l. sed & si citeriori, sed nō re, vt in l. hactenus. in fi. e. ti. In tex. ibi, [omnimodo, dic propter hanc dictionem dicunt Doc. & ēt gl. hic q̄ in nullo obligatur fideiussor etiam vsq̄ ad concurrētē quantitatē. & sic vtile per inutile vitiatur: quia peccatur in forma, quod etiam tenuit hic Dy. secus in cōstitutore: vt d. l. hactenus. in fi. Vel dic q̄ ille ll. loquuntur quando quis cōstituit pro seipso: sed qn̄ pro alio, locū habeat generalis regula hic posita: vt in nihilum obligeť constitutor, sicut nec fideiussor: & p dicta locum habent in obligatiōe principali. sed accessorie bene pōt se obligare fideiussor in plus quā principalis: puta ad pœnam, vel vsuras: vt l. centū Capuæ. & ibi Bar. de eo quod cer. lo. & j. e. l. sicut reus. in fi. gl. & l. ij. §. fi q̄ iatil. co. & ibi per gl. sufficit.

2 ☞ *In duobus reis debendi qui hodie habent beneficium diuisionis, si agatur cōtra unū insolidum, & ipse opponat de illo beneficio, & est dubium an alias sit soluendo: an debeat seruari practica huius legis?*

3 *Si unus de fideiussoribus conuentus insolidum soluat totum, an uideatur emere nomina aliorum.*

a ¶ Quatuor mensibus. Sed quid si promisit sistere quoties placuerit quousque durat ista ꝓmissio. vide Bart. in l. si qs reū. j. de cu. reorū. & dicit Bar. in addi. ad Spe. in ti. de ope. nouū. q̄ si fideiussor de iudicio sisti ꝓmisit reū exhibere, & parere mandatis curię: quod non tenetur ēt post sententiam.

LEX XI.

Si dubitet. †Qn̄ dubitat an fideiussor sit soluēdo, cōuētus insolidū nō habet bñficium diuisionis: nisi sit paratus q̄ alter excutiat suo piculo. Et de hoc det fideiussorem, & cōfideiussor sit pñs. h. d. Et est notandum quod istud non prouenit ex epistola diui Adri. quæ loquitur solū qñ cōstat cōfideiussorē esse soluēdo & tunc vnus ex eis cōuētus insolidū habet beneficiū diuisionis, & potest petere alium conueniri pro parte. & ista exceptio potest opponi in vim delatoriæ ante lit. cōtest. & in vim ꝑemptoriæ post lit cōte. vsq̄ ad sniam, sed post sentētiā nō pōt opponi. vt l. fideiussor. C. e. licet secus in beneficio cessionis: vt j. eo. I. si fideiussores. §. fi. Quando autē dubitat, tūc epistola nō loquitur: sed recurrit ad ꝓuisionē legis q̄ trib⁹ cōcurrētib⁹ cōuētus insolidū audit: vt nō cōueniat nisi ꝓ parte sed q̄ vellit alium excuti suo piculo & ipēta ꝓ parte. Et de hoc det fideiussorē de indēnitate, q̄ tenebit si excutit aliū: & reptus etiā nō soluēdo, nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

potuit ab illo recuperare expẽsas litis: vñ recuperabitur à primo cõuento, & à fideiussore de hoc dato. Tertio requirit q̃ ille cõfideiussor sit præsens: nã si esset absens, etiã si esset soluẽdo, nõ posset iste conuentus vbi beneficio diuisionis. sed & quartũ videt etiã necessariũ q̃ iste conuentus insolidũ asserat alium esse idoneũ: vt hic colligit. dũ dicit circa fi. [q̃ idonei esse dicũt &c.] si enim hoc non assereret: sed dubitaret an esse soluẽdo: videt q̃ non esset audiẽdus: si peteret illos priꝰ excuti: & istud non tangitur per doc. venio ad casum. In tex. ibi. [paratus sit offerre cautionẽ.] offerat cautionẽ cũ fideiussore: vt j. in ver. [ita tamẽ.] in verbo, [satisdationẽ.] Et dicit Angel. quod non sufficit offerre verbo, sed debet secum ducere fideiussores. vt l. prætor. §. si quis paratus. cũ ibi no. de noui. ope. nũt. Et si actor nolit recipere, adhuc non sufficeret hoc: sed facit eos recipi per iudicẽ, vel notariũ causæ si vult q̃ cõtra eũ nõ procedat nisi ꝓ rata sua. iuxta not. in aut. de his qui ingred. ad ap. §. j. ꝓ gl. nec ob. l. q decẽ. in prin. j. de sol. vbi dicitur quod sufficit sola obligatio: quia verũ quãtum ad euidendũ periculum moræ: sed ad excludendum actorem ab agendo requiritur cõfignatio & depositio. & hæc præstatio seu satisdatio quæ fit penes iudicẽ vel notariũ, loco consignationis habet. Sed op. q̃ fideiussor non habet necesse ista facere: imo non sit aperta via agendi nisi facta excussione aliorũ: vt aut. de fideiuss. So. illud in beneficio nouæ cõstitutionis. quod hodie concedit fideiussoribus respectu principalis debitoris, vt nõ poterint cõueniri nisi excusso principali: nam tenetur creditor illum excutere suis impensis & periculo, & si reperiret non soluẽdo, non posset ab illo recuperare impẽsas litis, nec etiã à fideiussore: & illud beneficiũ nõ dat fideiussoribus illo iure, sed solũ beneficiũ diuisionis quo ad alios fideiussores in quo seruandus est iste tex. quando est dubiũ an sit soluendo: nec in hoc est aliquid immutatum ꝓ illã nouã constitutionẽ. † Sed quid in duobus reis debendi, qui hodie habẽt bñficium diuisionis per aut. de duo. reis. si agat contra vnũ insolidum & ipse opponat de illo beneficio, & est dubiũ an alius sit soluẽdo. Dicit Ang. debere seruari practicã huius l. sed male dicit qđ illud bñficiũ diuisiõis inter reos fuit introductũ ad exemplum beneficij excussionis inuenti per illã cõstitutionẽ de fideiuss. vt ibi patet. Et iõ creditor necesse habet aliũ excutere suis impẽsis & periculo. & al's nõ est sibi aperta via agẽdi cõtra vnũ insolidũ sicut nec cõtra fideiussorẽ nõ excusso principali, si cõuẽtus de hoc opponat. Et ita declarat Bart. in l. iij. §. fi. de duob. reis. in vj. q. & etiã hic tangit, sed Ange. nõ perpendit. Si aũt nõ opponeret, ꝓcederet iudiciũ tã in duo. reis quã in fideiussoribus. & fieret cõdẽnatio insolidũ: quia actio non est diuersa ipso iure: vt j. e. l. inter fideiussores. in prin. † In tex. ibi. [nominis emptio.] Dic ꝓ hũc tex. vñ q̃ si vnus de fideiussoribus cõuentus insolidũ soluat totũ, videt emere noia aliorũ. ex quo sequit q̃ etiã si cõtra alios nõ cedat actio. habeat vtilẽ actionẽ ad recuperandũ partes illos tangẽtes per. l. iij. C. de actio. & oblig. Sed in cõtrarium est casus in l. vbi fideiussor. j. de sol. quod nisi cedat actio nõ potest recuperare à fideiussoribᵇ: licet secus à principali debitore, cuius nomine bene videtur emere soluendo. Et ad hunc tex. respõde. q̃ loquit impropriẽ quãtũ ad fideiussores. vel dic q̃ habuit respectũ ad cessionem quæ venit fienda. ex qua videt prima facie resultare quædam emptio nominis: quia creditor cedit pro pecuniã quã recepit. arg. in l. cũ his. j. de sol. tamen propriẽ non emptio.

2 ☞ *Casus in quo mendax priuatur iure suo?*
3 *Casus in quibus non competit beneficium diuisionis.*
4 *Aliud est negari narrata prout narrantur, & aliud est negare se fideiussisse expresse.*

§. Ita demum. † Propter mendacium perdit beneficiũ diuisionis. h. d. venio ad casum. In tex. ibi. [ificiant]. s. se fideiussisse. & postea de mẽdacio sunt coniuncti: & volunt recurrere ad beneficium diuisionis & nõ possunt. sic no. casum in quo mendax † priuatur iure suo, aliqñ non priuatur, sed grauat onere probãdi. vt l. cũ deinde vitro. de ꝓba. Et in authẽ. cõtra qui propriam. C. de non nu. pe. R ç gulariter autem non punitur nisi in ex expẽsis. fallit tamen in aliquibus casibus, quas plene enumerat Bald. quem omnino vide in l. j. C. de fur. in v. seu. vj. col. Posset tamen iste pœnitere ante lit. conte. & cõfiteri se fideiusisse, & euitare hoc damnũ: vt l. electio. §. necꝑ. s. de noxa. secundum Ange. † Et no. hic casum in quo nõ competit beneficium diuisionis. adde alios qui no. insti. e. §. si plures. Item quando esset rei renũtiatum: vt no. in l. nisi. s. de pact. & j. eo. si stipulatus. §. si ex duobus. in gl. Addit Ang. aliũ casum qñ essent obligati per instrumentũ guarã tigiæ contra quod ex forma statuti nõ posset obiici exceptio per quã impediret executio: cũ per hãc exceptionem impedia tur: & ita dicit se tenuisse de facto Florentiẽ. non sic in beneficio cedendarum actionũ, quia illud non impedit executionẽ secundũ eundem. Sed cõtra. quod imo impedit: vt j. e. l. si fideiussores. in fi. Sol. verum est si creditor nõ vult cedere, sed tũc cẽsetur impediri de facto suo: ideo sibi imputet, cum sit facile cedere, sed non sit alium excutere. Dicunt antem quidam per tex. hoc beneficium non posse opponi post lit. contest. factam per negationẽ. quos Bart. reprehendit. † nam aliud est narrare narrata prout narrantur[a], aliud se fideiusisse expresse. nã potest esse quod fideiusserit, & tamen non tenetur: vel quia soluit pactum factum est de non petendo.

2 ☞ *Filiusfa. an possit obligari, & in quibus bonis possit fieri executio? & an possit incarcerari nisi cedat bonis?*
3 *An poterit fieri executio in bonis partis, quatenus sibi dentur pro legitima?*

§. Filiusfamilias. † Filius potest fideiubere ꝓ patre hoc primo. Et pater ei q̃ mutuat filio vt soluat pro se tenetur quod iussu, vel de in rem verso. hoc secundo: & sic ipse filius de suo soluat, vl' emancipatus vel in potestate constitutus, de peculio castrensi habet contra patrẽ vtilẽ actionem. hoc tertio et vltimo secundũ intellectũ gl. In tex. ibi. [pro parte.] Dic scilicet qui tenebatur dare fideiussores. vt habeat maiorem vtilitatem & plus dubitationis. et sic creditor tenetur recipere filium. nam si reciperet spõte, nulla esset dubitatio: nec vtilitas Sed cõtra de. iij. §. e. vbi qui tenetur dare fideiussorẽ nõ liberat dando filiumfa. nec creditor tenet illum recipere. Sol. verũ est de filiofa. alieno, sed de ꝓprio secus. & est speciale in patre: vt sic posit releuari ꝓ filiũ. vt hic & l. iij. §. pe. qui satisf. cog. quod ꝓpetuo tene mẽti. quia do. hoc non declarant. Et prima facie videret cõtrarium. cũ reputetur eadẽ persona: cũ pater dãdo ipsum neminẽ dare videt. ex quo creditor poterit releuari. & tamẽ cõtrariũ est. † In tex. ibi, [cõdẽnari potest.] Dic. s. insolidũ. & sic in plus cõdẽnatur existẽs in patris potestate[b] quam effectus sui iuris: quia tũc non condemnatur nisi quatenus facere potest parti. s. q̃ cũ eo. & q̃ sit ratio dic vt ibi. Sed quid prodeit hæc condemnatio, licet insolidum fiat, cum nõ poterit fieri contra eum executio, quia bona non habebat iusto iure? Respondeo poterat habere castrẽse peculium, vel quasi. Item profectitium in quo poterat fieri executio, licet proprietas pertineret ad patrem, postquam ad ipsum filiũ pertinebat administratio. vt not. in l. iij. §. sed verũ. s. de mino. secundũ doct. licet gl. videat ibi dicere contrarium. & no. in l. & si cõdemnatus. s. de noxa. & in l. filio. sol. ma. Põt etiam hodie habere peculium aduentitium, in quo si quæritur an possit fieri executio vide per Bar. in l. si finita. §. si de vectigalibus de dam. infec. & posito q̃ nulla bona haberet, poterit fieri executio vt capiat & incarceretur, nisi cedat bonis vt in l. iij. C. qui bo. ce. pos. & forte aliquem amicũ inueniet qui soluet pro eo. † An autem poterit fieri executio in bonis patris quatenus sibi dẽtur pro legitima tangit guido in l. si qua pœna. de his qui sunt sui vel ali. iur. & Spe. in tit. de sent. execu. §. sæpe. ver. quid si filius. In text. ibi. puto ad omnes contractus. [quod iussu etiam.] Sed op. contra tex. istum: quia non põt qs teneri vt principalis & fideiussor: vt. s. eo. l. generaliter. sed actio quod iussu & de in rem verso sunt accessoriæ: vnde cum pater teneatur vt principalis, non debet teneri vt accessorius in actionibus prædictis: propter hoc gl. intelligit istum tex. q̃ non teneatur eidem creditori cui tenetur vt principalis actionibus istis, sed tenetur alteri creditori qui mutuauit filio pecuniam vt soluere pro patre. & etiam sequuntur Doct. & sic no. quod potest quis teneri vt principalis & accessorius diuersis personis, & diuersis respectibus. vt j. e. l. hæres à debitore. §. quod

quod si hic seruus. Quasdã alias opi. facit Dy. hic quas prosequere vt per Bar. quia non sunt magnæ vtilitatis. Sequitur l. qui contra senatusconsultum.

LEX XII.

Vi contra. Vbi non est obligatio vel actio nõ potest accedere fideiussor, secus si subest actio, licet obstet exceptio si detur a sciente. h. d. cum l. seq. & vide l. creditorem. s. ad mace. per quam istam l. declaratᵉ. Venio ad casum. Præmitte q̃ ex mutuo facto filiofa. sine voluntate patris ipse filius ciuiliter & naturaliter obligatur. & etiam datur actio mero iure, sed ob. exceptio macedoniani similiter contra patrem mero iure datur actio de peculio: tamẽ ob. exceptio eadem. secundo præmitte q̃ filiusfa. hoc iure non habebat hæredem abintestato, etiam si habebat bona castrensia, vel quasi. sed eo mortuo patre occupabat omnia iure peculij. vt in l. ij. j. de castren. pecu. Tertio præmitte q̃ quando quis non habet hæredem, de iure obligationes personales residentes in eius persona actiue vel passiue ꝓ eius mortem extinguntur: quia non superest persona ficta in quam trãseant. mors omnia soluit, non sic qñ habet hæredẽ & hæreditatem: quia transeunt in hæreditatẽ: quæ representat personam defuncti. dicit ergo hic mortuo filio obligatio principalis qua ipse tenebatur ex mutuo, est extincta cum nulla subsit eius hæreditas. ideo prout ea non potest accedere fideiussor, sed obligatio qua tenebatur pater de peculio non fuit extincta. ideo ꝓ illa bene potest accedere fideiussor, quia pater dãdo ipsum videtur ratificasse contractum & sic facit cessare senatusconsultum vt lege sed Iulia. §. pe. ad macedo. sed nõ potest fieri quo ad actionem extinctam, ga res non est integra. ar. in l. bonorũ rem ra. habe. Intellige ergo istas ll. etiam si pater sciens dedit fideiussores pro obligatione filij vt non teneat fideiusio rõe prædicta, licet Dy. intellexit quando ignoranter. & ita dicit Ray. & Bar. Quid autem viuente filio accesit fideiussor: an ei datur exceptio macedoniani sicut datur ipso filio & patri? dic vt l. sed & si paterfami. §. non solum. ad maced. Sed opp. q̃ per mortem filij non extinguatur hoc iure actio qua ipse tenebatur, ideo transeat in patrem tanquam in vniuersalem successorem. vt l. tam ex contractibus. s. de iudi. Sol. imo non transit ipsa actio, quia extinguitur. vt dixi, sed si sup ea fuit lis inchoata, tunc instantia litis super actione extincta transit in patrem quo ad actionem de peculio, & fit condemnatio vsq̃ ad vires peculij, licet si filius viueret fieret insolidũ. & iste est casus mirabilis in l. contraria. Hic non sunt alta.

2 ☞ *Exceptio cedendarum: an & quando possit opponi.*
3 *Pendente lite contra mandatorem, an poterit agi contra principalem debitorem?*

LEX XIIII.

Si mandato. † Electo mandatore non liberatur reus principalis. nec econuerso. Item ei qui conuenitur pro alio debet cedi actio cõtra principalem: & aliter non debet condẽnari. h. d. In tex. ibi, [non liberabitur Titius. Dic propter hoc solum q̃ egerit contra me, & litem fuerit contestatus, nisi sim cõdemnatus: & soluerim tibi: & hoc verum quando plures tenentur eidẽ ad eandem quantitatem insolidum: siue vnus vt principalis, alter vt accessorius. vt hic. siue vterq̃ vt principalis, vt duo rei debẽdi vt l. fi. C. de fideiuss. siue ambo teneantur pure. vt hic. & in d. l. fina. siue alter pure, alter in defectum illius. vt in l. decem s. de ver. ob. & in l. fi. si cer. pe. secus si vnus sit obligatus plurib⁹ ad idem cuilibet insolidum tanquam duobus reis, quia tunc vno agente & lit. contest. debitor liberatur ab altero, vt l. ij. & l. ex duobus s. de duo. re. † In tex. ibi, non aliter cõdẽnari debitor, dic & sic no. q̃ exceptio cedendarum potest opponi ante sententiam ad ipsam impediendam, & si non fuit tunc opposita, poterit opponi potest ad impediendam ipsam executionem. vt j. eo. l. fideiussorem. in fi. quia non impugnat sententiam de iniquitate: alias nõ posset opponi post sentẽtiã. l. perẽptorias. C. sen. rescin. non pos. iuncta l. ex diuerso in fi. fo. ma. & l. Nesennius. in fi. de re iudi. & quod plene not. in j. C. de iur. & fac. igno. Non est ergo peremptoria ista exceptio, nec dilatoria: quia non posset opponi post lit. conte. sed potest dici anormala, sunt tamen plures casus in quibus nõ potest opponi. vt no.

3 j. eo. l. stipulatus §. si ex duobus. † Vltimo quæro hic an pendẽte lite contra mandatorem poterit agi contra principalem debitorem? dic quod sic. vt l. creditor in prin. s. man. & dixi in l. iij. §. fi. de duo. reis.

LEX XV.

Vm reus. Si reus principalis succedit fideiussori, sicut extinguitur obligatio fideiussoria, ita & exceptio principalis q̃ cõpetebat fideiussori nec potest opponi ex persona eius. h. d. Præmittere q̃ sunt quædam exceptiones cõpetentes fideiussori quæ non trãseũt ad principalem: quædam quæ transeunt. vt l. si fideiussor §. q̃dam s. man. & ista l. loquitur de illis q̃ non transeunt. De alijs autem quæ transeunt, licet sit extincta obligatio fideiussoria, & ex persona fideiussoris nõ possint opponi, poterit tamen reus illas opponere ex propria persona ex qua posset opponere etiam inuito fideiussore si viueret, sicut econuerso. vt l. proxi. in fi. & ar. l. si post mortem. de contra. §. fi.

LEX XVI.

Si stipulatus. Fideiussor potest opponere exceptionem sibi competentẽ ex persona rei etiam reo inuito. h. d. nam opponit ex propria persona facit l. si post mortem. §. fi. de contratab. & sic iure quod habes a me potes vti contra alium me inuito: sed contra me nõ. vt l. si iudex circunuẽto. & mino. & l. amicissimos. de excu. tu. Cnde si mihi red data est dilatio qua tu actor etiã potes vti. vt l. petendæ. C. de tem. in inte. resti. si volo ei renuntiare ne vtaris contra me, possum etiam te inuito. vt ibi no. secundũ quosdã per d. ll. dic vt ibi per Bar. casus est iste. In textu ibi, [sine causa]. Dic et sic cõpetit exceptio doli. vt in l. §. circa de do. excepti. quæ transit etiam ad fideiussorẽ. vt l. exceptiones. supra de exceptione. Et intellige sine causa de præsenti q̃ tamen sperabatur in futurum, puta spe futuræ numerationis. vt in gl. j. Et tunc etiam si fideiussor sciebat eam de præsenti et a princ. non subesse, habet exceptionem sicut ipse reus. l. si cui. C. de non nu. pe. vel non sperabatur subesse: sed putabat esse de præsenti, & non erat imo erat falsa & tunc intellige q̃ fideiussor etiam ignorabat alias sibi nõ daretur per l. si quis post cũ j. eo. nã etiam mihi reo non daretur si sciebam eã falsam. ga viderer donare. si autẽ nec sperat in futurũ nec credebatur esse de præsenti: nec fuit datũ ob causam quæ subest si simpliciter promisit cẽtũ, nec debet ob quã causam: tunc Bar. & Ang. dicunt stipulationẽ valere, quia sola liberalitas habetur ꝓ causa. & videtur facta ex cã donationis. vt ipse Bar. no. in d. §. circa. Alij contra, q̃ puto verius, vt præsumatur facta ex stultitia. vt no. Bal. in l. generaliter. C. de non nu. pe. & tunc tam reo quã fideiussori etiam scienti daretur exceptio doli. de hoc tetigi in l. si diuortio. s. de verbo. obli.

2 ☞ *Creditor quod non possit liberare unum ex fideiussoribus in præiudicium alterius.*
3 *Quatuor casus in quibus ille cui teneor actionem cedere contra alterum licet illam perdiderim facto meo, non possum me repellere ab agenda per exceptionem cedendarum.*
4 *Renuncians beneficio de fideiussoribus, uel de duobus reis, quod non intelligitur renuntiare beneficio cedendarum.*

§. si ex duobus. † Pactum de non petendo factum vni ex fideiussoribus alteri non ꝓdest quominus possit ad totum quod restat soluendum conueniri. h. d. veniam[a] ad casum. In tex. ibi. [alter ne ab eo peteres.] dic ista verba modalia habent vim pacti de non petendo secũdum gl. magnam circa medium ibi. [sed certe satis est pactũ.] quam diligenter nota secundũ Bart. quia sicut in vltimis voluntatibus modus habet vim dispositionis. vt l. ij. C. de his qui sub modo ita & in actibus inter viuos. vñ si reperitur in instrumento quod talis soluit v. ne cõueniatur in plus, licet aliud pactum de non petendo non contineatur in eo. Illa tamẽ verba ne conueniatur in plus, habent vim pacti, quod tene menti & ad hoc nota istam gl. In tex. ibi, quinq̃ tibi dederit. [dic in istis quinque vterque fuit liberatus vel ipso iure, vel ope exceptionis, iuxta ea quæ plene habentur in lege Modestinus. j. de solutio. Vnde licet textus in fine dicat quod illa quinque nõ poterint peti ab eo qui soluit debet tamen suppleri quod nec etiam ab altero qui non soluit. & dũ dicit exceptionẽ doli ob-

Universidad de Navarra
Biblioteca de Humanidades

a ¶ Principali. vide gl. & Bal. ff. cū notissimi. C. de pōc. xxx. anno. An. & Bal. ff. fi. C. de hære. vel act. ve. & an cessā psona. videat cessa hypotheca. vide Bar. ff. si hæres pecuniā. j. ad treb. & lcheres a debitore. vi. Bar. et gl. in. ff. si pignori. s. fa. er cit. bal. ff. cū oportet. §. fi. de bo. q̄ li. & in l. si in solutum. C. de act. & obligatio.

stare. dic quod loquitur de exceptione intentionis quantū ad soluentē qui liberatus est ipso iure, cū soluitur pro sua obligatione. quantū autē ad non soluentem pro cuius obligatione principaliter nō est facta solutio, si dicimus eum liberari ipso iure quia tenent eo dē genere obligationis ambo. idē dicas si dicimus liberari ope exceptionis secundū notata in d. l. Modestinus. tūc text⁹ stat propriē dum dicit, [exceptione doli mali summoueris.] Restat ergo dubiū de alijs xv. quæ restāt soluenda & quantū ad illum qui soluit, clarū est quod ab illis liberat⁹ est p pactū de nō petēdo ope exceptionis: vnde nō possunt cōueniri etiā si alter qui non soluit nō fit soluēdo. quantum autē ad alterum qui non soluit, clarū est q̄d vsq; in decē nec ipso iure nec ope exceptiōis est liberatus. q̄n illa decē tangunt ipsum etiam si alius qui soluit erat soluendo quia in illis nec habet beneficiū diuisionis, nec cessiōis. nec pactum alteri factum ad ipsum extēdit. sed ad alia quinque quę restant de xv. Adhuc clarū est quod virtute pacti si est liberatus nec ipso iure, ope exceptionis: sed videtur liberatus dupli ci alia exceptione. ſ. diuisionis & cessionis. Nā si alter qui soluit, erat soluendo, non poterat iste conueniri in illis v. opposito beneficio diuisionis. sed cōueniendus erat ille. vnde credi non potuit illū liberare in illis quinq; in p̄iudi. alterius. & sibi imputet quare liberauit. Itē siue sit soluendo, siue nō, si iste solueret illa quinq;, cedēda erit sibi actio in illis contra fideiussorē qui soluerat decem, quia ipsum tāgebat decē ex beneficio diuisionis. cū ergo non possit cedere propter pactū de non petendo, videtur repellendus exceptione cedendarū. vt j. de sol. l. stichum. §. si creditor. et tamen text. videt dicere cōtrarium, q̄ poterit conueniri ad solida xv. nulla exceptione obstante, & in hoc stat difficultas huius §. ppter hoc gl. dedit plures solutiones ad tollēdum hoc contrarium. & q̄ plures sunt veræ in se, tamen continent diuinationē. Sed quia sine eo potest solui intelligēdo tex. generaliter dum dicit, [nulla exceptione.] do. tenēt solutionē Marti. quæ ponit in gl. ver. [Martinus.] q̄ cōtrarium loquit quando simul fideiussissent: quia tunc quilibet ipsorū censet fideiussisse cōtemplatione alterius & futuri bñficij diuisionis, vl' cedendarū: iō iputet sibi creditor quare ademit sibi potentiā cedēdi: qa ille nō fideiussisset, si sciuisset nō debere sibi actionē. Si autem diuersis tēporibus, tunc primus ignorans de secundo fideiussore nō censet fideiussisse contēplatione dictorū beneficiorū, quæ speraret habere cōtra illū: ideo non poterit dictas obligationes obijcere, ob quarū spē nō fideiussit: probat ista solutio in l. si Titius. j. e. Sed Iaco. de Aret. dicit q̄ illa verba. [nulla exceptione.] debent restringi ad exceptionē pacti quæ sibi non cōperit, sed exceptio cedendarum quæ dat a lege. vt j. eo. l. fideiussoribus. bene dabit cōtra creditorem agentem ad xv. saltē quo ad illa v. in quibus cedēda non erat. vt no. in d. l. fideiussoribus. & tunc tex. ꝓcedit clarē, & sine diuinatione. †Ex solutionibus autē gl. colligit quatuor casus in quibus ille cui teneor actionem cedere contra alterum, licet illam perdiderim facto meo, non potest me repellere ab agendo per exceptionē cedendarū. Primus est quādo illa actio erat inutilis propter exceptionem posito quod eam per pactū factā in vtilitatē, vt in prima solutiōe gl. p l. quāuis. §. Marcellus. ad velle. nā etiam si nō fecissem, inutilis esset cessio: vñ nō potest cōqueri q̄ eā fecerim inutiliorē. Secundus casus est q̄n ille cui debebas cedere cōsentit mihi q̄ illā actionē tollerē, vt in secūda solutiōe glo. Tertius casus q̄n renuntiauit beneficio cedēdarū. vt in gl. in ver. vel di. & dicit Ange. not. q̄ nō sufficit renūtiare bñficio de fideiusso. vel duob. reis: q̄n beneficium cedendarū nō solū cōperit illis, sed cuicūq; alteri soluēti pro altero. vt neg. gest. ꝓcuratori & mādatori. vt ff. co. l. si mādato meo. vnde in illis verbis generalibus nō cōprehēderet, qa intelliguntur de cōpetētibus, vel fideiussoribus, vel duobus reis. ita q̄ nō alijs. facias ergo apponi specialiter et expresse q̄ renūtiauit beneficio cedendarū. Quartus casus est quādo diuersis tēporibus fideiusserint, qa primus nō videt fideiussisse contemplatione cessionis sibi fiendæ cōtra secundum de quo ignorabat, secus si fuisset actum de secundo, sed secundus vere videtur fideiubere cōtemplatione primi si sciebat ipsum datum: ideo bene haberet exceptionē cedēdarū, sed primus nō sit creditor facto suo potentiā cedēdi sibi abstulisset. Cætera dic vt hic ꝙ Bar. g circa p̄dicta determinat aliquas al's qōnes.

2 ☞ *Sicut fideiussor nō potest intercedere pro eo qui nullo modo est obligatus, ita nec potest intercedere penes illum apud quem obligatio non est actiue.*

1 **§. Fideiussor.** †Fideiussor nō pōt intercedere penes illum apud quē non est obligatio actiue, licet intercedat pro obligato. Itē alternatiua posita iter duos, quorū vni pōt acquiri obligatio, alteri nō. facit vt primo obligatio acquiratur, & alter habeat vt adiectus ad solutionē. Item adiectio potest solui etiam inuito creditore si is per creditorē non erat contestata cōtra soluentem. h. d.

2 †In tex. ibi, [obligatus non est.] Not. ergo quod sicut fideiussor non potest intercedere ꝓ eo q̄ nullo modo est obligatus:

a quia deficiente principali [a] nō potest in esse produci accessorium. vt ff. eo. l. qui contra. Ita nec potest intercedere penes illum apud quem obligatio nō est actiue, licet intercedat ꝓ obligato alteri. Si ergo es debitor meus, & vis dare fideiussorē, nō potest fieri vt iste fideiussor se obliget alteri quā mihi. Tene menti & inducitur q̄ nō poterit cedi fideiussoria vel hypothecaria sine principali: quia sequeret incōueniēs de quo hic, q̄ principalis esset penes vnū, & accessoria penes alterū actiue. cuius cōtrarium vult iste tex. Bar. tñ hic plene disputando determinat cōtrarium. quia licet à principio nō poterit sumere originem in persona alterius. vt hic: si tamen sumpserūt originē in persona creditoris apud quem est principalis, possunt per cessionem in aliū transferri. Et ad hoc allegat glo. in l. vsucapio. C. de pig. & e. ti. ff. l. j. §. cū prędiū, & l. grege. §. cū pignori. facit l. pe. de distr. pig. vbi hypothecaria semel contracta pōt remanere sine principali, & licet non potuerit à principio cōtrahi. In text. ibi, [nominatim Titio dari stipulatus fuerit.] & sic illi acquisiuit principalem obligationem. vt. ff. titu. j. l. seruus communis sic. ver. licet authen. &c.

§. Qui certo loco.

Appositio loci in obligatione fideiussoria facit: vide ipm in duriorē causam intercessisse si in principali nō erat locus appositus, vel non idem locus. casus est iste. In gl. sup ver. [sine.] in fi. in. §. quæsitū. Eic prima vera secundū Dy. tamen non declarat qualiter dicat obligari in duriorē causam quando locus appositus in obligatione fideiussoris est propinquior. sed dic q̄ videt durior tēpore potius quā loco, quia cum habeatur ratio tēporis ex persona cuiuslibet de p se, citius cedet dies obligationis fideiussoris: & sic citius poterit conueniri quā principalis, sed q̄n nō est remotior, tūc dī durior potius loco quā tpe. Si autē æqualiter distaret, teneret obligatio fideiussoria, qa nec loco, nec tempore reputaretur durior, secundū Ange.

2 ☞ *An ex sola naturali oriatur actio?*

3 *Statutum si lo jutur de debito, an comprehendat etiam debitum naturale tantum.*
Si testator mādat solui debita sua, an teneatur etiā mādatarius soluere naturalia tantū?

1 **§. Fideiussor.** †Pro sola naturali obligatiōe pōt accedere fideiussor, siue ex ea oriatur actio, siue nō dūmō ꝓp eā ꝓpediat repetitio soluti. h. d. venio ad casum. In tex. ibi, [ciuilis.] subaudi so. vel naturalis sola. q̄n em simul sunt iūctæ, nō est dubiū. Dicit tñ gl. illa q̄ q̄n suberat sola ciuilis, licet obliget fideiussor mero iure dat exceptio. vt l. si cui. C. de nō nu. pe. Vel dic q̄ hic loquit de fideiuss. q effectualiter obligat. & ideo intellige de ciuili q̄ ꝓducit actionē: vt cōtingit in chyrographo post biēniū si numeratio nō fuit secuta vt ff. ti. de li. ob. vel de illa ex qua nascit actio de peculio, i qua dicūt qdā nō esse naturalē. vt no. in l. fratre. de cōdi. inde. q̄n au tē esset talis ciuilis cui obstaret exceptio: vt est illa q̄ remanet post pactū de nō petēdo. tūc qa illa etiā cōpeteret fideiussori, nō loquit iste tex. quia nō obligaret effectualiter si ignorāter fideiussisset: secus si scienter. vt j. e. l. si quis postquā. In tex. ibi, [si actio aliqua eorum.] innuit hic tex. q̄ interdum ex sola naturali oriatur actio, sed contrarium videtur tenere glos. in naturales. ś. de act. & obl. sed illud verum regulariter. aliquando tamen oritur vt hic innuitur. & gl. ponit exemplum per. l. si qs argentum. C. de dona. quod exemplum non est bonum. quia ibi non oritur actio ex naturali obligatione. sed datur actio ex illa

ex illa l. ppter pactū & naturalem obligationē. pone ergo exem plū per l. ēt ś. de vsur. C. e. ti. l. frumenti. q̄ illa q̄ oritur ex constituto. vt ś. de constit. pe. l. j. §. debitum. potest etiam poni in pupillo qui contraxit sine tutoris authoritate. & effectus est locupletior. vt l. naturaliter. de condi. indebi. vel dic q̄ tūc idē q̄ in primo, quia non oritur ex naturali obligatione. sed datur rescripto diui pij. de quo in l. iij. in prin. ś. commo. licet do. cōiter videantur tenere q̄ tunc subsit naturalis. qd non placet. vt dixi in l. interdū. de condi. inde. In tex. ibi, [cū soluta pecunia.] subaudi naturaliter tm̄ debita, & sic vī solutū debitū respectu ciuilis obligati. & tamē non pōt repeti, siue scienter fuit solutū siue per errorē iuris. secus si per errorē facti. vt l. error. C. ad l. fal. sed debitū ciuile tantum naturaliter indebitū etiā solutum per errorē iuris repetit. vt plene no. in l. cū quis. C. de iuris & fac. igno. & sic efficacius est naturale tm̄ debitū quā ciuile tm̄ intellige tamē de tali naturali q̄ nō est elisa ꝓ exceptionē. alias repeteret solutū per errorē iuris. vt est illa q̄ remanet post prę scriptionē, vt l. si. j. rem ra. habe. Et no. istū tex. pro eo q̄ dixi in l. quod enim solutū ś. e. nā q̄n obstaret exceptio fideiussor obligaretur efficaciter. & tunc nō loqueretur iste tex. †In tex. ibi, [minus proprie.] dic no. & tene mēti, qa si in statuto fieret mētio de debito, cum eius verba debeant intelligi proprie. vt no. in l. iij. §. hæc verba. de ne. ge. non cōprehēderent debitū naturale tm̄. Quid autē si testator mādat solui debita sua, an teneatur mandatarius soluere naturalia tm̄ debita? videt q̄ sic verba testatoris latius & pinguius intelligūtur fauore vltimæ voluntatis. vt in l. in testamentis. de regu. iur. Tamen in contrariū videtur tex. in l. si is cui. §. Flauius. j. de sol. & ibi ꝓ Dy. In tex. ibi in fi. [debitū sibi, recepisse.] q. d. non donū: quia dicitur donatio nisi ea quæ sit nullo iure cogente. vt l. donari. ś. de donat. sed hic cogit saltē naturale ius & hoc no. qa ex quo nō est donatio, non requiritur insinuatio: & si transcendat summā quingentorum aureorum. facit l. j. C. ad l. falcidiā.

2 ☞ *Stipulatio potest esse in pendenti quantum ad eius substantiam, non quantum ad ea quæ sunt in obligatione.*

3 *Exitus acta probat.*
Dispositio purificata æquiparatur dispositioni purè factæ.

1 **§. Stipulatione.** †Si propter futurū est dubiū an fideiussor sit receptus in duriorem causam expectat ille euētus. & interim fideiusio est in pendē-

2 ti. h. d. †Et sic no. q̄ stipulatio pōt esse in pendenti quātū ad ei⁹ substantiā. nō sic quātū ad acquisitionē. vt ś. de stip. seruo. l. vsufru. & l. si seruus cōis Mæuij & castrensis peculij. §. fi. casus est

3 iste. † No. hic illud vulgare q̄ exitus acta ꝓbat: & q̄ ex futuro euentu aliquid declaratur. facit ś. de vsur. l. si quis. & j. de iure fi. l. non intelligit. §. q̄n aūt. in fi. Item no. q̄ dispositio purificata æquiparatur dispositiōi puræ factæ, & n. d. gl. ī aut. de san. epis. §. sed & hoc præsenti. sicut enim si principalis esset obligat⁹ in diem, & fideiussor se obligaret pure, non valeret fideiusio. vt l. Græce. §. illud. ś. eo. ita si se obligat sub conditione. & condi tio existat antequam veniat dies principalis obligationis &c.

2 ☞ *Conditio si reus non soluerit, si cui impletur propter moram principalis debitoris quo ad purificandam obligationem fideiussoribus, ita si in nulla mora fuit: tamen desinit posse soluere per mortem & quando.*

3 *Si quis decedat sine hærede, an stipulatio fideiussoria possit cōmitti?*

1 **§. Cum fideiussor.** †Iste est bonus §. & frequēter allegatur hic. Q̄n fideiussor se obligat sub conditione si reus soluerit, nō tenet nisi reo cōstituto in mora, vel decedente antequā soluat. h. d. nota. & semper allegat ꝓpter ea quæ statim dicā. casus est iste. In text. ibi, [si reus quadraginta quæ ei credidit non soluerit.] illa verba intelligūtur. ſ. si fuerit in mora soluēdi, seu p eū steterit quominus solueret. vt l. si duo §. fi. de consti. pe. Non autem vt prima facie sonat, qa tūc si potuit soluere, & nō soluit per plures menses, non tamē fuit in mora, diceretur impleta conditio. cuius contrarium infra patet. In tex. ibi, [vt cum appellatus. i. interpellatus expresse vel tacite per laptum tpis appositi in obligatiōe principali, seu qualitercūq; in mora cōstituatur, forte ēt si re ipsa. vt l. Titia. §. viuras. de le. ij. nō sufficit q̄ reus sit in mora. vt illa cōditio impleatur, & purificet obligationē fideiussoris. In fi. tex. ibi, [quali hoc quoque casu &c.] †No. ergo q̄ si-

2 cut illa conditio impleat propter moram principalis debitoris ita si nulla mora fuit, tamē desijt posse soluere per mortē, & sic nō requiritur interpellatio hæredis, licet illo viuente requirere tur eius interpellatio. Op. primo extra glo. q̄ creditor poterit incipere a quo vult vel a principali, vel a fideiussore hoc iure, etiam si principalem non interpellauit. vt l. non recte. C. de fideiuss. Sol. verū est quādo fideiussor simpliciter & pure se obligasset ad illud ad q̄ tenebat. Et ita regulariter fieri debet. sed hic se obligauit sub conditione si reus nō soluerit. & antequā conditio sit impleta, nec ciuiliter nec naturaliter est obligatus. vt l. cedere diem. de ver. sig. Gl. tñ secunda videt hic dicere q̄ ista obligatio non sit conditionalis per l. decē. de ver. ob. q̄ verū est, postquam cōditionaliter fuit concepta, & illa l. loquit in alijs terminis. Item op. secundo q̄ non sufficiat reū interpellari, vt fideiussor teneatur, imo requiratur quod excutiantur bona eius. vt in authē. de fideiuss. So. fateor hoc hodie, sed isto iure sufficiebat reum fuisse cōstitutū in mora, & obligationē fideiussoris fuisse purificatā. p illā l. non recte. Sed tertio oppo. in gl. q̄ incipit, tenere.] ad idē q̄ illo iure nō sufficiat interpellatio principalis, sed requiratur q̄ principalis desinat posse soluere post mortem, cum obligatio fideiussoris incepit a præcedenti conditione negatiua, & in eius persona nulla præcesserit dispositio. vt ś. de ver. ob. l. ita stipulatus. post prin. & ver. Itaq; glo. illa respondet q̄ istud cōtingit ex eo qa mora principalis nocet fideiussori sed non placet, nā tunc hoc est verū q̄n vterque est obligatus pure, & tunc nocet, vt per interitū rei reditæ nō extinguat obligatio fideiussoris iam cōtracta. sed hic erat obligatus sub conditione. vñ non nocet quantū ad faciendum ipsum obligari pure, qa istud difficilius est quā cōseruare iam natam obligationē. Dic ergo q̄ hic licet nō præcesserit dispositio pura in p̄sona fideiussoris, tñ p̄cesit in persona principalis. & sicut si præcesissiet in ei⁹ p̄sona cōmitteret stipulō cōdōnalis statim eo cōstituto in mora. vt in d. l. si ita stipulatus. ita cum præcesit in persona alteri⁹ principalis. vt est hic casus no. p quē ista l. extēdit & declarat, nā cū mora vtroq; casu poterit cōmitti, verba illa intelliguntur mō quo. ś. dixi. sed q̄n pōt committi, quia nulla præcesit dispō in p̄sona sua, vel alterius, tūc verba intelliguntur vt iacēt cū incōmutabiliter verum erit ipsum non soluisse l. quicqd astringendæ §. fi. de ver. obli.

Vltimo op. cōtra secūdū. q̄ nō sufficiat reū esse mortuū si non p̄cesit interpellatio q̄tū ad purificandū obligationē fideiussoris, nisi etiā interpellaret hīs ei⁹. nā cā quare in p̄sona principalis recipit interpellatio erat, qa ipse erat obligat⁹. & ñ potuit in mora cōstitui. sed certe ista obligatio ad hæredes trāsmittit & similr nō pōt ī mora cōstitui cui⁹ cōtrariū innuit iste tex. gl. fi. fatet cōtrariū si decessisset cū hærede, sed dicit hūc tex. forte intelligēdū. fore q̄n decessit sine hīde. Pe. ī l. fi. C. de cōd. iser. dicit q̄ forte diabol⁹ reuelauit gl. & ēt reph̄ēdit & intelligit illū tex. ēt cū decessit cū hīde. Et ad cōtrariū rñ. q̄ ꝓcedit in duabus p̄sonis. vt si, ꝓmisisses mihi stichū, et si nō solueris, ꝓmisisti x. noīe pœnæ: nā pœna cōmittit p interpellationē. Et si decessisti añ interpellationē req̄rit iterpellatio hīdis et pri⁹ ñ cōmittit pœna, qa facultas soluēdi stichū quē hēbas ad euitādū pœnā cōtra te trāsmittit ad hæredē tuū. Et ista facultas tūc fortit effectū cū interpellaris tu, vel hęres tuus, sed in trib⁹ p̄sonis nō effectū cū interpellaris tu, vel hęres tuus, sed in trib⁹ p̄sonis nō ꝓcedit vt hic. qa facultas soluēdi quā principalis habet vt faciat obligationē fideiussoris nō cōmitti, nō trāsmittit ad eius hęredē ī fauorē alteri⁹: licet trāsmittat in fauorē ipsi⁹ hæredis & iste est casus no. hic. Et p hoc rñ. ad q. quā hic formai gl. quę loqt ī duab⁹ p̄sonis & ꝓbat. in l. diē, ꝓterre. §. nec vtimur. ś. de

3 ar. †Et istā sol. seqt Bar. reprobādo glo. q̄ nō solū diuinat. sed ēt falsum dicit. q̄ si hic decessisset sine hęrede stipulō fideiussoria nō posset cōmitti: qa tpe quo cōmitteretur nō subesset obligatio principalis cui posset accedere. q̄n aliquo decedēte sine hærede ei⁹ obligatiōes qb⁹ tenebat extinguunt. vt ś. e. l. q cōtra. & allegat. l. postq̄. vt leg. no. ca. sed in cōtrariū q̄ nō extinguant facit, qa tūc bona ei⁹ trāseūt in fiscū. vt C. de bo. vacan. l. pe. & trāseūt cū eorū onere creditorū. vt l. tutoris. C. ad l. iul. de vi. & istud facit me dubitare circa dictū suū, cū ibi loqt q̄n transeūt p cōfiscationē, & sic eo viuēte. Bar. loqt q̄n post mortē, & q̄n bona inceperūt ꝑdere nomē hæreditatis, & incipiūt dici bona vacantia. tene menti dictum Bart. quia non est sine dubitatione.

Universidad de Deusto Biblioteca

2 ☞ *Si fideiussor non fuit contentus: sed ipse sponte agit contra creditorem, offerens sibi totum debitum: & petens sibi cedi actionem contra fideiussores & etiam pignora quæ habebat sibi tradi: an creditor compellatur?*

LEX XVIII.

1 **Fideiussoribus.** † Fideiussori soluẽti ꝛ solidũ cedẽda est actio contra fideiussorem, h.d. Et fortius contra principalẽ. vt ſ. eo. l. ſi mandato meo. nam cõtra illum cedit insolidũ: sed contra fideiussores pro partibus eos tangentib' ex beneficio diuisionis vt hic in gl. de quo q Bar. in l. Modestinus. ĵ. de sol. In text. ibi solidũ. dic sed quare soluebat solidũ, cũ habebat beneficiũ diuisionis. Respõdeo ꝙ forte cõfideiussores erãt nõ soluẽdo, vel erant absentes: & sic nõ poterat eo vti. Itẽ quare ista cõfessio fit cõtra cõfideiussores, cũ ipse poterit recuperare à principali debitore? R. ñ. ga forte ille nõ est soluẽdo, vel de facili nõ põt ab eo exigi, quia potẽs. vñ interest sua recuperare à fideiussoribus. Sed cõtra. nã si cõfideiussores nõ sunt soluẽdo, vel sunt absentes, nõ habent beneficium diuisionis: ergo si soluit totũ, nõ debet posse recuperare ab illis: quia soluit ꝓ sua obligatione efficaci, nec videt gerere negotium cõfideiussorũ. Sed rñdeo ꝙ imo gerit per indirectũ: quia liberat principalẽ, et in cõsequẽtiã etiã cõfideiussores. Sed cõtra, nã si sic est, deberet agere cõtra eos actione negotiorũ gestorũ, etiã si actio nõ cedat. vt l. ex facto. de neg. get. et tñ cõtrariũ est. vt ĵ. e. l. vt fideiussor. Ad hoc rñde. vt no. respondet gl. in d. l. ex facto. in gl. mag. in fi. quia gerit non officio gestionis, ĵ. principaliter: sed ex natura obligationis. & declara. vt ſ. dixi. Et ista gestio nõ sufficit ad dandũ sibi vtilẽ actionẽ, sed bene sufficit ad faciendũ sibi actionẽ cedi. vt hic. Sed quæritur ista l. sine dubio potest intelligi qñ iste fideiussor qui soluit solidũ fuit cõuentus à creditore, et

3 tunc creditor cõpellitur causatiue si vult sibi totũ solui. † Sed quid si nõ fuit cõuentus, sed ipse spõte agit cõtra creditorẽ, offerẽs sibi totum debitũ: & petens sibi cedi actionẽ cõtra fideiussores, & etiã pignora quæ habebat sibi tradi, vtrũ creditor cõpellitur præcisè videt ꝙ nõ, per l. nulla C. de sol. Contrariũ tamẽ determinat hic Dy. per istã l. quæ generaliter loquitur. & ar. ĵ. e. l. Paulus. q̃ alias incipit, fideiussorẽ. & C. de his q ĩ priorũ credi. loco succe. l. fi. nec ob. l. nulla. qa loqtur in penitus extraneo, qui ad illud debitũ nõ obligatur, vt poterit cõpellere creditorem ad talem cessionẽ: licet potẽrit sibi offerre debitũ, & liberare debitorẽ. vt l. soluendo. ſ. de neg. gest. nos logmur in eo q erat ad illud debitũ obligatus, cui plus cõcedit. & idẽ tenet Cy. in l. ĵ. C. e. tit. vbi oĩno vide. & idem tenet Bart. hic.

LEX XIX.

Vi debitorem. Ficta solutio fideiussoris parit sibi actionẽ cõtra principalem debitorẽ. h.d. casus est iste. In tex. ibi, [confestim.] subaudi etiam antequã delegatus vere soluat: quia solutio censetur ficte facta per solã delegationem, eo quia delegatus liberat a fideiussore. & sic abest fideiussori illa obligatio. vnde videt etiã abesse pecunia. vt in l. inter causas. ſ. abesse. ſ. man. Sed op. ꝙ ista ficta solutio non sufficiat sibi, vt possit agere manda. p l. ſi vero nõ remunerãdi. in prin. ſ. man. & p id qd legit, & no. in l. duob'. ſ. à fideiussore. ſ. de iureiu. Sol. verũ est qñ ex tali ficta solutiõe nihil abesset fideiussori, nec aliquid ab esset creditori: vt si delato sibi iuramẽto à creditore iurauit debitũ nõ subsistere, nã iuramentũ habet vim solutionis, & liberat principalẽ, & ẽt se. & tamẽ nõ potest à principali repetere ac si soluisset: sed hic aberat sibi oblatio qua sibi tenebat debitor su'. vt l. delegare. ĵ. ti. ĵ. & aderat creditori noua oblatio cõtra delegatũ. Sed pone ꝙ creditor cõfessus est se recepisse debitũ à fideiussore, nec ẽt de vera solutiõe apparet an ista cõfessio & instrumẽtũ sufficiãt fideiussori: vt possit repetere à principali debitore? Bar. in illo ſ. à fideiussore. videt tenere ꝙ nõ, dicens ꝙ ista est ficta solutio quæ non sufficit ad repetendum, sed ista ratio non est bona per hanc l. vbi sufficit ficta solutio. & no. in l. inter causas. in prima gl. ſ. p̃terea. ſ. manda. Prẽterea nõ est verũ ꝙ sit ficta solutio, imo est ꝓbatio veræ solutionis. vt l. publia. ſ. fi. ſ. deposi. Vñ cõtra Bar. cõsuluit al's Florẽtiẽ et reperio ita cõsultũ p. do. Frã. tigrini dũmõ non possit opponi exceptio nõ nu. pecu. nã & istud instrm cõfessionis prodesset debitori cõtra creditorẽ petẽtẽ. ergo debet sibi nocere cõtra fideiussorem repetẽtẽ. al's certaret de lucro. ga nec creditori sol-

uet, nec fideiussori. et ista rõ multũ vrget. facit. c. ĵ. extra de fide iuss. & ꝙ no. in l. desiderium. C. depoſi. nam & pactum fideiussoris prodest reo qñ fideiussoris interest. vt l. fideiussoris. ſ. de pact. ergo & confessio debet prodesse reo contra creditorẽ. & ſi prodest, ergo nocet contra fideiussorem.

2 ☞ *Si procurator meus soluat pecuniam meam in causa quæ me non concernebat, nec cadebat in mandato, sibi dato. si tamen iusto errore ductus putabat cadere in mandato, quod transferat dominium.*

LEX XX.

1 **Seruus.** † Seruus extra causam peculiarẽ non põt pro alio fideiubere. Itẽ nec potest trãsferre dominiũ pecuniæ dominicę nõ peculiaris, sic. Item solutio, facta ꝓ fideiussione inualida nõ liberat principalẽ debitorẽ. ideo ab eo repeti põt. sed repetitur ab illo cui facta est. h.d. cum l. seq. Et primo ponit thema & qõ vsq; ibi, [respõdi.] Secundo ponitur responsio qñ fideiussit in cãm peculiarẽ & sic valeret fideiussio vsq; ibi, [ſi vero.] Tertio qñ in cãm non peculiarẽ & sic nõ valet nec obligat seruũ naturaliter nec etiã dominũ de peculio. & ista tertia subdiuidit quia primo loquitur quando ipse seruus qui fideiussit soluit pro sua fideiussione. secundo quando soluit ipse dominus. & hoc in l. seq. Pro intelligẽtia istorum textuũ tria vel quatuor sunt videnda. primũ est an seruus præter voluntatẽ domini possit pro tertio fideiubere. & in hoc distingue an fideiubet ꝓ cã respiciẽte vtilitatem domini & valet fideiussio. & obligat se naturaliter, & dominum de peculio. aut ꝓ cã nõ cõcernẽte vtilitatẽ domini vel peculij, & non valet ipso iure: nec ipse obligatur naturaliter. vt l. ſe. quia l. resistit obligationi per l. cum res. ĵ. eo. nec etiã obligat dominum de peculio. Secundo videndũ est ſi ipse seruus soluat pro tali fideiussione, vtrũ transferat dominiũ pecuniæ quã soluit. Et hic est distinguendũ: aut soluit pecuniã dñi cam non peculiarem: & tunc dominium nõ transfert. siue soluat ꝓ fideiussione valida, siue inualida, cũ nullã habeat in ea administrationẽ per regulã. l. id quod nostrũ. de regu. iur. & l. eius q in ꝓuincia. ſ. quas vero. ſ. ſi cer. pet. Aut soluit pecuniã peculiarẽ q̃ etiã est dominica, tamẽ in ea habet administrationẽ. & tunc ſi soluit pro fideiussione valida, trãsfert dominiũ. ſi vero pro inualida, tunc aut ductus errore credebat esse validam, & tunc idẽ, quia iste iustus error habet ꝓ veritate quãtũ ad hoc vt possit dominiũ trãsferre cõcurrente legitima administratione sibi data à domino. † Et hoc no. voluit gl. super verbo poterit. in fi. quã perpetuo tene mẽti. nã ex hoc apparet ꝙ ſi ꝓcurator meus soluat pecuniã meã ĩ cã q̃ me nõ cõcernebat in mãdato sibi dato, si tamẽ iusto errore ductus putabat cadere in mãdato transfert dominium. & istud nescio alibi. si autẽ sciebat vel scire debebat fideiussionẽ nõ valere, nõ trãsfert dominium: licet administrationẽ habeat, quia istud est extra administrationẽ. per l. cõtra iuris. ſ. fi. ſ. de pac. & istud voluit illa e. gl. Tertio videndũ est an dicta pecunia soluta possit repeti à domino quando est soluta per seruum. Et hic distingue: aut non fuit translatũ dominium: quod qñ sit. ſ. dixi, tũc indistincte potest per dominũ vẽdicari quouisq; extat etiã pro fideiussione valida. nec potest obijci aliqua exceptio per l. ſi filiusfa. ſ. ſi cer. pe. postq; autẽ esset cõsumpta, dicendũ est idẽ ꝙ esset ſi à principio fuisset ſi à principio fuisset dominiũ trãslatum, qa cõsumptio recõciliat solutionẽ, & facit haberi pinde ac ſi trãslatũ esset à pri. vt l. nõ omnis. ſ. ſi pupillus. ſi cer. pe. hoc ergo casu quãdo est consumpta, vel dominium fuit à principio translatũ: aut fuit soluta pro fideiussiõe valida, & tũc nõ repetitur: nã nec vendicat nec cõceditur: sed cedit insolidum, & liberat seruũ & etiam dominũ: aut ꝓ fideiussiõe inualida, & tunc cõdicitur condictione indebiti, vel sine causa. si autẽ cõdictio esset facta per dominũ nõ distinguit de qua pecunia, qa ipse potuit dominium transferre indiltincte. sed distinguitur an fideiussio esset valida, vel nõ. Quarto & vltimo quęritur, eo casu quo põt repeti à quo repetit. Et rñde ꝙ non ab eo ꝓ quo fideiussit. qa ex tali solutione non fuit liberatus. nã eadem solutio non põt parere liberationẽ & repetitionẽ: vt l. cũ is. ſ. ĵ. de condi. inde. sed repetit ab eo cui soluta est. & hic est casus in l. seq. In gl. quę ĩcipit. [sine causa.] ibi, [nulla ipso iure sit obligatio.] ista rõ nõ est bona. qa ẽt vbi nulla subest obligatio, si putat sub esse, nõ impedit trãslatio dñij. vt in toto tit. de condi. inde. sed sequẽs ratio bene est bona: quia paria sunt nõ habere administrationẽ

strationem vel habere, & ad hunc casum non extendi, vt patet in l. alias. de iureiuran. & no. in l. ĵ. ſ. fuit quæstum ad treb. In ea ibi. [puta a fure.] dic vt quia ille qui repetit sciebat eẽ indebitum: & sic commisit furtũ. vt l. quoniam. de condi. fur. & a fure potest quis cõdicere rem suam. vt instit. de act. ſ. sic itaq;. Tamen ista responsio non est bona, quia tunc non esset differentia ĩter dominicã pecuniã & peculiarẽ: ga in neutra fuisset translatum dominium. cuius contrarium text. vult. tene ergo quod fuit translatum ideo condicitur, & non vendicatur. & ad contrarium de l. contra iuris. responde vt sequitur in glo. ꝙ licet non caderet tibi administratio, putabatur tamẽ cadere & error erat iustus. qđ perpetuo tene menti propter id ꝙ ſ. dixi.

LEX XXII.

Heres a debitore. Actiones quæsitæ p hæredem etiam occasione rerũ hæreditariarũ vel debiti hæreditarij nõ trãseunt in fideicommissarium vniuersalem per restitutionẽ hæreditatis, quia non sunt hæreditariæ: debent tñ cedi. h.d. text. cũ glo. dic vt plene habeẽt in l. ſi hæres pecuniã. ſ. ad treb. In text. ibi, [in suo statu manere.] dic sed contra. qa postquã transiuit principalis obligatio saltem quo ad vtilem actionem, quia est hæreditaria. vt l. ĵ. in prin. ad treb. debet etiam trãsire fideiussoria. cum cessa principali censeatur cessa etiam accessoria, & trãsit simul cũ ea vt l. ſi insolutũ. & l. ſi a creditore. C. de ac. & ob. & melior tex. est in l. fi. C. de qñ fiſ. vel pri. Sol. verũ est in hypothecaria. non sic videt in fideiussoria obligatione, cũ cõcernat præiudicium tertiæ personæ per istum tex. vbi videtur causus. & videtur probari. in l. venditor ex hæreditate & l. qui filij fa. de hære. vel ac. ven. Barto. tamen videtur terminare cõtrarium in d. l. ſi hæres pecuniam. ꝙ idem sit in fideiussoria. & ad illum tex. respondet ꝙ loquitur quando transit principalis aurhoritate legis sine ex pressa cessione. vnde ideo non trãsit accessoria quia quantum ad illam authoritas senatusconsulti se non extendit, cum loquatur solum de hæreditarijs actionib', sed quando principalis transit per cessionem, trãsit etiã fideiussoria, sed primum dictum mihi plus placet. per rationem quã dixi. & illud videtur tenere Barto. in l. ſi filio. ſo. ma.

2 *Sicut duæ obligationes isq̃ principales tendentes ad idem possunt cõcurrere in eadem persona. & neutra per alteram tollitur, ita & duæ accessoriæ ad idem tendentes.*

1 **§. Non est nouum.** † Potest quis teneri ex pluribus fideiussionibus siue habeant originẽ in ꝓpria persona, siue in diuersis. h.d. casus iste.

2 no. † quod sicut duæ oblationes æque principales tendẽtes ad idem possunt concurrere in eadẽ persona. & neutra ꝓ alteram distinguitur. vt ſ. de duo. reis. l. ſi reus ita & duæ accessoriæ ad idem tendentes. Sed op. contra primum exemplum. de l. q̃ his idem ſ. de ver. ob. Sol. ibi vtraq; ꝓmissio fuit pura. vnde nõ valet prima, cum vtilitatem non contineat hic, sed fuit in diem. secunda pure & sic continet vtilitatẽ: ideo valet secunda abipso principio. nec tñ tollit primã, qa nõ fuit interposita animo nouandi, & licet postea dies exisitat: & sic secũda incipiat esse inutilis. non ꝓpterea vitiatur sed vtraq; remanet valida, & põt creditor agere ex qua vult. & ſi agit ex vna, & succumbat, poterit agere ex altera: quia prouenit ex diuersis causis. vt ſ. de iure. iur. l. ſi actor. Nec ob. ꝙ peruenit ad casum a quo non potuit incipere. vt l. pluribus. ſ. & ſi placet de ver. ob. cum tendat ad eũdem effectum. vt l. debitor. in prin. de le. ĵ. & l. verbis. ad l. fal. secus si ad contrariũ effectũ, & ita loqt contrariũ. Vltimo gl. hic recolligit plures casus de quibus. ĵ. ea. l. ſ quod hic sec'. cũ seq. Sed pleni' dic p. Dy. & Bal. in l. ſtichũ. ſ. ꝙ vulgo ĵ de solutio.

§. Seruo tuo. Potest quis fideiubere pro alio etiã temporaliter obligato, sed pro seipso non, etiam si fideiussoria esset efficacior quam principalis. h.d. Prę mitte ꝙ ex contractu serui dat actio de peculio cõtra dominũ perpetuo quouisq; est in ptãte eius, sed eo manumisso actio de peculio extinguitur sed loco ei' reintegratur ex edicto ptoris alia actio de peculio temporalis vsque ad annum. vt ſ. qñ actio de peculio est annalis. per totum. sic in similibus in ti. ſ. qđ cum eo. venio ad casum. In tex. ibi, [obligari eum ait.] dic, & non finiet eius obligatio p. lapsum anni: licet finiat actio de peculio per l. ĩtẽ illa. ſ. quod adijcitur. de cõsti. pe. In tex. ibi, [nihil agatur.] Dic, sed contra de l. ĵ. ſ. fi. de cõsti. pe. vbi potest quis cõstituere pro seipso, & tenebitur actione principali, & etiam de cõstituta. Sol. aliud in constituto, quia nõ est ita accessorium sicut fideiussio. vt hic patet coniuncto illo tex. & sic fideiussio semp requirit diuersam personam constitutam.

2 ☞ *Seruus naturaliter obligatus ex suo contractu, licet manumittatur, non tamen obligatur ciuiliter.*

1 **§. Quod si hic seruus.** † Quando fideiussoria est efficacior quã principalis obligatio nõ confundit si principalis succedat fideiussori, vel ecõuerso. sed vtraq; firma remanet. h.d. & ad hoc semp allegatur iste tex. & hoc: quia interest creditoris ꝙ non extinguatur. facit l. debitor. ſ. de separa. tunc autem extinguit accessoria, quãdo nõ interest creditoris ꝙ remaneat. venio ad casum In tex. ibi, [& tamen nihilominus naturalem obligationẽ manſuram.] dic videbatur contrarium: quia licet principalis tãquã minus potens nõ poterit cõfundere accessoriã magis potẽtẽ, econtra tantũ ipsa accessoria debere confundere principalem, sed non est verum. quia licet sit potentior, est tamen accessoria & ista est principalis: & sic se habent vt excedẽtia & excessa. ideo altera per alteram non tollitur. Et si quæritur ad quid est vtile ꝙ remaneat naturalis tantũ quæ est principalis, postquã adest ciuilis & naturalis, licet accessoria, cum creditor p principalem non poterit consequi debitũ, sed per accessoriã sic. rñdet in ver. seq. quia posset tolli accessoria vel lapsu tẽporis, vel alio modo vnde remaneret principalis quę saltem potest esse vtilis: quia impediet repetitionem solutionis p errorem iuris. In tex. ibi: nec his. dic respõdet oppositioni quæ posset fieri ad primũ dictum de l. generaliter. ſ. e. quod ibi loquitur quando vtraque est efficax. vnde non expedit quod duret accessoria: hic vero

2 principalis non erat efficax. † No. ergo ꝙ seru' naturaliter obligatus ex suo contractu licet manumittatur, non ꝓpterea obligatur ciuiliter quando obligatio quę non nascitur a principio non nascitur post, quando promissio est pura. vt l. serui & filij. de fur. & C. an seruus ex suo facto. p totũ. hic nõ sunt alia.

2 ☞ *Licet obligatio principalis minus potens quousque est in rerum natura, iam nõ tollat accessoriam magis potentem: si tamen non durat: sed extinguitur ipso iure per confusionem: bene tollitur accessoria: licet magis potens. & quare.*

3 *Licet perempta principali pereat accessoria nõ tamen sic econuerso. Si mercator cessauit & creditores statim omnia bona capiunt: an ipse principalis liberetur uel fideiussor?*

1 **§. Quod si stipulator.** † Si res succedat creditori, extinguitur principalis obligatio: & etiã fideiussoria. sed si succedat creditori fideiussor extinguitur fideiussoria tantum. si vero neuter, licet creditor mittatur in possessione omnium bonorum debitoris ex primo decreto, neutra illarum confundit. hoc dicit vsq; ad ad §. cum tu. & sic in §. præcedenti neutra obligatio confundit. in isto §. confunditur vtraq;. in versi. seq. [quod si idẽ.] cõfundi tur accessoria tantũ. in ver. [argumentũ.] neutra cõfundit. sicut nec in primo casu. & potest hoc intelligi vt prosequatur eosdẽ terminos, de quibus supra, scilicet in seruo cũ quo fuit initus contractus & sic erat principalis debitor. non tamen erat obligatus vt fideiussor: & fuit manumissus, & dedit fideiussorem. licet enim si ipse successisset fideiussori, vel econtra, neutra obligatio tolleret: vt in præcedenti §. si tamẽ ipse succedat creditori tollitur vtraque nam sua principalis tollit ne ipse sibijpsi vt hæredi reperiatur obligatus naturaliter: nã hoc stare nõ potest. vt no. in l. frater a fratre. in fi. primæ gl. magnæ, de condi. inde. sublata ergo principali per confusionem tollit accessoria. & sic per indirectum fit quod principaliter non fieret. nõ sic tolleretur, si sublata esset principalis per lapsum tẽporis: vt dixi in §. seruo tuo. per l. ĩtem illa. §. quod adijcitur. de cõsti. pecu. quia tunc non tollitur ipso iure: cum tempus sit mod' tol

2 lendi obligationem. sed hoc sic. veniamus ad casum. † In text. ibi. [fideiussoris obligationẽ perimit.] No. quia licet obligatio principalis minus potens quousque est in rerum natura tã nõ tollat accessoriam magis potentem. vt præcedenti §. si tamen non durat, sed extinguitur ipso iure per confusionẽ: bene tollitur accessoria, licet magis potens: quia non tollitur à min' potente. sed propter defectum fundamẽti cum per se stare nõ poterit. In tex. ibi, [solam fideiussionis obligationem perimit.]

3 † No. quod licet perempta principali pereat accessoria non tñ sic ecõuerso: qa principalis nõ regulat ab accessoria. facit l. ꝙ p

Universidad de Deusto
Biblioteca

manus.de iu,co.nec ab eo depẽdet.In tex. ibi,[argumentũ.] Dic, hæc argumẽtatio parum videtur cõgrua. qa in præcedenti vna tollit,et altera remanet:hic vero neutra tollit.Et no. ppetuo istum versi.p istis mercatoribus cessantibus: nã creditores statim capiunt omnia bona.certe per hoc non liberantur[a] ipsi principales: nec etiã fideiussores.casus est singularis hic videbatur contrarium.quasi per hanc captură videãtur eis succedere: sicut succedit per causam hæreditariam. quo casu vtraque tollitur.vt supra ver.[quod si stipulator.] sed certe per causam hæreditariam efficitur successor dominus omnium rerum hęreditariarum:sed per hanc immissionem non efficiuntur creditores domini,nisi dẽtur bona in solutum:& tunc bene liberarentur quatenus data essent.

a ¶Nõ liberãtur.Ad de q voluit. Bal.i l. cõsentaneũ. C.quo & qñ iudex.& i l. ẽt C.de fideicõ. & in l. fi.c.tit.& qd idẽ no. in l.creditor.ŝ.fi cer. pe.bñ facit ad predicta.c. qñ frequẽter. ŝ.fi.vt ijt, nõ cõtest. & facit q voluit Iu. Ro. in cõsil. cccciij. vbi ponit si creditor incepit executionẽ ſ bonis,an possit redire ad capeturam.

Ver. *Potest quis teneri ad eandem pecuniam vt principalis & vt fideiussor ex diuersis personis.*

§.Cum tu & titius. †Põt quis fideiubere pro pluribus reis debendi. & pro quolibet eorum tenetur. & extincta vna fideiusione per successionem remanet altera.hoc dicit. si ergo possunt concurrere in eadẽ persona plures obligationes accessorię pro eadem re, vel pecunia. vt ŝ.ea.l.ŝ.j. & ibi not.ad quid est vtile habere plures actiones ad idem ex diuersis causis?quia vna sublata aliter quam per solutionem remanet altera: non sic si ex vna & eadem causa obligẽtur: quia tunc per solam electionem vnius altera tollertur.vt l.quod in hæredem.§.eligere de tribu. & l.j.§. in tutela.de tute.& ra.distra.

b ¶Credentiæ. vide Bal.i rub.C. d cõst, pecu. & q dicanẽ literę credẽtię,vide p Bal.i tit.de pace cõstãt. i verbo,in noie Christi.& hic adde no.p do.ant.i c.post cessionẽ de pb.Bal. i addi.ad Spe. i ti.de solu.ver.qd si mercator. qd aũt de ĩris cõmẽdatitijs.vide bal. i l.si ĩras. C.mã.Bal. in l.in stitor.ŝ. de ist. & i rub.de cõst.pec. & in l.§.j.ŝ.q iusˢ. & vide gl.i cle.i.de iure patro.i verbo, dicę cessanis, de ĩris credẽ tiæ,de q bus,ŝ. facta est mẽtio vide Bald. et Imo.i c.fraternitatis de cle.nõ residen.

1 †Not etiam in fi.quod potest quis teneri ad eandem pecuniam vt principalis & vt fideiussor ex diuersis personis. nam ex persona eiᵘ cui successit tenetur vt hæres. & sic vt principalis.& ex persona sua tenetur vt fideiussor.non sic ex eadem persona.vt l.generaliter.ŝ.eodem. Casus est iste, Titius & Seius. &c.hic non sunt alia.

§.Cum fideiussor. Successio non habet vim solutionis quantum ad lucrum succedẽtis,& onus alterius.hoc dicit,sed quantum ad euitandum onus sic.Et ita loquitur contrarium formatum in glo.de l.si ei.§.fi.de cuict.& adde quod not.j.eod.l. Vrannius. casus est iste.lucrareˉ enim hic fideiussor,si haberet vim solutionis sua successio.ſ.actione mandati.quã habere nõ potest nisi soluat.vt l.indebitum.ŝ.de condi.inde.& hoc cum onere debitoris.ideo nõ habet vim solutionis. Aliud est ergo extingui obligationem iure confusionis ,quia parit actionem mandati.vt hic.aliud iure solutionis: sed certe etiam si extingueretur iure fictæ solutionis,cum sibi nihil adesset,non haberet actionem mandati.vt not.in l.duobus.§.a fideiussore.ŝ. de iureiuran. Et retigi supra.l.qui debitorem.

2 Ver. *Hæreditas et etiam vniuersitas municipij seu collegij obtinẽt vicẽ personæ fictæ. Quod aliud sit hæreditas:aliud bona hæreditaria:aliud vniuersitas, & aliud personæ vniuersitatis.*

3 *Si miſs banniments aliquis velit esse hæres:non est repertus qui velit esse, & sic desijt dici hæreditas:& incipiunt dici bona vacantia, & non repræsentat personam defuncti an tunc poterit intercedere fideiussor?*

LEX. XXIII.

1 MOrtuo reo. †Pro persona ficta nõ potest qs
2 fideiubere.hoc dicit. † & semper allegatur ista l.quod hæreditas & etiã vniuersitas municipij seu collegij obtinẽt vicem personæ fictæ. b Aliud est enim hęreditas, aliud bona hæreditaria. Itẽ aliud vniuersitas, aliud personę vniuersitatis.vt l.in tantum.§.vniuersitas.de re. di.fingit enim ius quandam personam inuisibilẽ quæ resultat ex congregatione multorũ.differũt tamen.quia hæreditas repręsentat personam mortui.ſ.defuncti.vt l.hæreditas. de acq. re.do.Sed vniuersitas representat personam viuentẽ: ideo in prima non cadit possessio, quę requirit actum verũ corporalem. vt §.Scæuola. si quis test.li.esse iussus fuerit.sed in secũda bene cadit.vt in l.iij.§.fi.de acqui.pos. quia possunt exercere actum verũ.Item seruus hęreditarius nõ potest stipulari vsumfructum qui requirit actum verũ vtentis,secus in seruo vniuersitatis.vt j.tit.j l.vsumfruct.casus est iste.In tex.ibi,[ante aditam hæreditatẽ.] Dic hoc verum qñ defunctus poterat habere hæreditatẽ iacentem,sed quid si non poterat.vt erat filius familias isto tempore,qui etiam in castrensi peculio non habebat hæreditatem iacentem etiam si de ipso fuerit testatus.vt ŝ. tit.j.l.si seruus cõmunis mæuij & castrensis peculij. Ang.videtur dicere quod tũc secus. q non possit intercedere fideiussor antequam adeatur hæreditas per hæredem scriptum: quia nõ subest persona vera,nec ficta:sed post aditam hęreditatẽ potest.qa subest vera persona hæredis.pro qua potest obligari.vl dic q erit in pendẽti hæc fideiusio. & si aditur hæreditas per scriptum, valebit.alias secus.per l.in eo.ŝ.de acqui.re.do.nam potest quis fideiubere p obligatione futura.vt ŝ.eo.l. si stipulatus sum.§.fi. † Item quid si missis bannimentis an aliquis velit esse hæres & non est repertus qui velit esse, & sic desijt dici hæreditas.& incipiunt dici bona vacantia. vt not.Bar.ŝ.eo. l.fideiussor obligari.§.fi.& non representat personam defuncti,an tunc poterit intercedere fideiussor. Ange.adhuc sentit quod nõ eadem ratione.quia non reperitur persona vera,vel ficta.hoc satis mihi videtur durũ:ideo videˉ distinguẽdũ an fiscus acceptet illa bona.& tunc transeunt in eũ cũ obligatione defuncti,& ex tunc valebit fideiusio.si autem non vult acceptare,quod facere potest.vt l.j.§.an bona.de iure fiſ.videˉ procedere dictum Ang.quia nõ subest persona vera vel ficta,pones quam sit obligatio personalis passiue.sine qua nõ potest fideiussoria a principio.l.postquã.cum ibi no. vt in possˢ.leg.

LEX XXIIII.

Imihi,aut titio. Fideiussor non potest accedere penes adiectum apud quem non est obligatio.licet sibi possit solui.h.d. sic.ŝ.eo.l.fideiussor obligari. Illa tamen loquitur generalius de eo penes quẽ nõ est obligatio.nec etiam facultas sibi soluẽdi.

2 Ver. *Dicitur quis interuenire pro altero nõ solũ fideiussorio nomine,sed etiã mãdatorio.*

3 *Q ui per literas commendauit alicui puta fratrem suum de bonitate & legalitate, & quod seruat promissa:an per hoc tenebitur actione mandati si ille mutuauit sibi pecunias confisus de tali litera?*

4 *Quid si erat litera credẽtiæ, vt puta credatis latori præsentiũ in his quæ vobis dixerit.*

5 *Limitata causa limitatum producit effectum.*

6 *Licet ex pluribus fideiussoribus simul intercedentibus relictis quilibet teneatur insolidũ: si tamen vnus decesſit pluribus hæredibus relictis, non obligatur quilibet eorum insolidum,sed pro parte hæreditaria.*

LEX XXV.

1 IVcius titius. †Si debitor succedat mandatori,vel fideiussori pro parte, per illa tantum cõfundit obligatio accessoria. & pro aliꝭ poterũt cohæredes conueniri.h.d.in esse.casus est iste. Quidã
2 lucius titius,&c.† In tex.ibi,[interuenire.] No.quod dicit̃ q̃s interuenire pro altero nõ solum fideiussorio nomine:sed etiã mandatorio:& vide bonam gl.in l.in personam.§.j.ŝ.de pact. quæ dicit quod plures sunt modi interueniendi,& interceden di ,p alio.ſ.mãdatorio,fideiussorio,cõstitutorio noĩe. & etiam in oblatiõe alterius principaliter in se susçipit.& oẽs isti modi sunt interdicti mulieribus. cũ senatuſ.vellei. interdicat eis ne
3 pro aliꝭ interueniant.auˉ. dicit ne pro aliꝭ fideiubeant. † In tex.ibi,[peto des ei nummos,&c.] Dic,sed qd si hoc expreſſor non dixit:sed fratrem suum illi commẽdauit de bonitate et legalitate,et quod seruat promissa,an per hoc tenebitur actione mandati si ille mutuauit sibi pecunias confisus de tali litera.dic quod non.vt ŝ.l.si vero non remunerandi.§.cum quidã.
4 &.C.quod cum eo.l.fina.vbi sunt boni tex. † Sed quid si erat
c litera credentiæ. c puta credatis latori præsentium in his quæ vobis dixerit. Adhuc dicas idem, nisi subiungat fide & periculo meo.arg.dictorum iurium.non enim propter talia generalia verba videtur datum mandatum de faciendo aliquid cũ illo

illo per qd̃ scribẽs obligeˉ.& de hoc tractat hic Bart.quem vide & etiã Bal.tangit in l.fi.C.quod cum eo. In tex.ibi, [cũ co hæredibus eius agere insolidũ possit.] videbaˉ quod in nihilũ: quia quãdo debitor principalis succedit fideiussori, obligatio fideiussoria extinguiˉ:vt ŝ.eo.l.generaliter.Et idem debet esse si succedit mãdatori,sed hic est huiusmodi. Sed ad hoc respõdeˉ verũ esse q extinguiˉ pro ea parte pro qua succedit, ꝑ aliꝭ nõ:quia cessat ratio extinctionis:quæ est ne quis pro seipso teneatur vt principalis,vt accessorius.nã hic non ipse sed alij cohæredes tenebunˉ vt accessorij.† Et sic no.illud vulgare q limitata cã limitatum producit effectũ,nã successio est causa extinctionis. & extinctio non fit nisi quatenus quis succeſsit.facit l.ita autẽ.de admini.tut. Poterat etiã dici q cũ pro parte ꝑ qua successit iste debitor nõ possit in eius persona durare obligatio mandãtis,q pro illa parte accresceret cohęredibus, vt tenerentur insolidum mãdatorio nomine.sicut in simili cũ gratur hæres & quidã extraneus.nam cum non teneat in persona extranei,totum onus pertinet ad hæredes,qui poterãt in solidũ grauari:vt l.si duobus.§.j.de leg.j.sed aliud in d.casu: quia testator poterat hæredes insolidum grauare. aliud in casu isto, vbi principalis succedendo pro parte mandatori non potest in personam cohæredum transfundere onus pro illa parte.cõfundit ergo,& non transfunditur.& hoc voluit iste tex. No.ergo quod licet ex pluribus fideiussoribus simul intercedẽtibus quilibet teneatur insolidũ.vt insti.eo.§.si plures.si tamen vnus decesſit pluribus hęredibus relictis,nõ obligatur quilibet eorum insolidum:sed pro parte hæreditaria.

2 Ver. *Beneficium restitutionis competens principali,an etiam competat fideiussori, & an poterit repetere à pupillo illud quod soluit?*

3 *Si prodigus contrahat sine curatoris authoritate,an obligatur:& ualeat fideiussor.*

LEX XXVI.

1 MArcellus. †Fideiubens pro pupillo prodigo:
a vel furioso,naturaliter rãtum obligatus tenetur efficaciter.[a] & si soluat, nõ habet actionem mandati contra principalẽ.h.d.no.& est difficillis propter contraria quæ colliguntur ex gl.venio ad casum,casus est iste, quidam pupillus sine &c. In tex.ibi,[quoniã is] . Gl.hic dicit q illa potest esse ratio recta,& ratio motiua. qd̃ sic declara.nam videbatur quod huic fideiussori deberet succurri aduersus creditorem , vt non possit compelli per illud ad soluendum:quia si cõpelleretur,& solueret, posset recuperare a principali per actionem mandati.& sic nihil proderit principali ætas pupillaris,vel defectus furoris,aut prodigalitatis.propter quẽ ipsi ipsi principali succurritur,ne a creditore cõpellatur:ergo eadem ratione debet succurri fideiussori. Sed respondeˉ q ista ratio cessat.quia fideiussor soluens a principali non recuperat.& ista est ratio recta.pro qua l.qd̃ dictũ est.ŝ.de pact.vel dic q videbatur fideiussori succurrendũ aduersus creditorẽ.nec ab eo poterit cõpelli:quia si solueret,non recuperaret a principali & sic perderet pecuniã suã.quod videˉ iniquum. sed respondetur q ista non est sufficiẽs ratio vt sibi succurratur aduersus creditorẽ sed imputet sibi quare pro talibus fideiusit.& ista est ratio remotiua.or sufficit. Veniamus ad gl. Glo.magna.dfuſditur in duas partes.nam primo prosequiˉ primũ casum de pupillo vsque ibi, [quod autem de furioso.] postea prosequitur secũdum & tertium simul de furioso & prodigo.& ex prima parte recolliguntur quinque opp.contra tex.tendentes ad diuersa colliguntur sed recolligendo distingue quatuor casus. nam aut quis fideiubet pro pupillo ciuiliter & naturaliter obligato. puta cum authoritate tutoris,& non læso.& sic non habet beneficium restitutionis.& tunc non habet locum ista l.inquantum vult quod talis fideiussor soluens non recuperat a pupillo per actionem mandati.nam imo recuperat : quia vtiliter gestor negotiorum est:vt l.si pupilli.in princi.de negotijs gestis & hoc habetur in gloſſ.post princi.in ver. [& caue.] vique ad ver.[Item nec potes.] Sed in quantum ista l.vult quod tali fideiussori non succurraˉ aduersus creditorem. bene habet locum isto casu. quia efficaciter est obligatus. Interdum quis fideiubet pro pupillo nullo modo obligato nec ciuiliter, nec naturaliter.vt si contraxit cum tutore:vt l.quinta.de authori. tuto. vel cũ alio sine tutoris authoritate. a & non erat doli capax quia infans,vel ꝑximus infantiæ,& tũc similiter nõ habet locũ ista l.i quãtũvult fideiussorẽ efficaciter obligari, & sibi nõ succurri aduersus creditorẽ,qa imo nullo modo obligaˉ,cũ non subsistat principalis obligatio cui accesſit.vt ŝ.e.l.qui cõtra senatuſcõ. & hoc vult glo. in isto versi. [nec potes dicere.] vsq; ad ver. [hoc ergo casu.] Interdũ fideiubet ꝑ pupillo ciuiliter & naturaliter obligato.vt si cõtraxit cũ authoritate tutoris.tñ læso,& sic habet beneficium restitutionis in integrũ.quo casu etiã fideiussor ciuiliter & naturaliter obligatur. † Sed quæritur an beneficiũ restitutionis cõperens principali cõpetat etiã fideiussori, & tũc similiter non habet locũ ista l.sed l.in causę.in prin.la prima.ŝ.de mino. & l. j.& ij.C.de fideiuſ.mino.in quibus dicitur q non cõpetit fideiussori aduersus creditorẽ.& sic habet necesse soluere. Sed quæriˉ an poterit repetere a pupillo:dicendũ q mero iure potest:tñ cõpetit pupillo restitutio aduersus eũ in actione mandati, sicut aduersus creditorẽ.ll.tñ illæ loquunˉ in adulto. sed eadẽ ratio est in pupillo ciuiliter & naturaliter obligato. hæc tñ vera nisi interueniat dolus creditoris.quo casu gl.hic in illo ver. [hoc ergo casu.] videˉ sentire q etiã in casu huius.l. quando erat pupillus naturaliter tantũ obligatus cõpetat sibi & ẽt fideiussori beneficiũ restitutionis,qa cõpeteret etiã adulto. vt in d.l.ij.C.de fideiu.mino.in fi. hoc non est bene dictũ: quia si pupillus nõ est obligatus nisi naturaliter,nõ indiget restitutione.cũ sit tritus de iure cõi.ꝑ l.in causę.la secũda.eo.ti.de mino. quia non potest cõueniri & aduersus dictã naturalẽ nõ datur restitutio, qa nõ lædit si adultus nõ soluit.vt est gl.ŝ.de verb. obli.l.puberes.& l.si pupillus.de arbi.Sed si soluiſet,bene legeret:quia impedit repetitionẽ de iure cõmuni. vt l.error.C. ad l.fal.& aduersus hanc læsionem bene restitueretur:vt plene no.in l.interdũ.de condi.inde. Præterea etiã adulto nõ datur restitutio hoc casu qñ interuenit dolus creditoris.nã si dedi causam cõtractui,& erat bonæ fidei, reddit cõtractũ nullũ. vnde restitutio nõ est necessaria:& si incidit in contractũ,vel erat cõtractus stricti iuris,datur actio de dolo,vel exce. & sic nullo casu necessaria est restitutio:vt d.l.in causæ. Et ita debet intelligi ista l.ij.in fi.q sit tutus ipso iure tam ipe quã eius fideiussor.nõ aũt per restitutuionem.licet gl.ibi voluit contrariũ. sicut hic interdũ & est quartus casus.quis fideiubet pro pupillo naturaliter tm obligato.qd̃ cõtingit pluribus cõcurrẽtibus scilicet quia erat doli capax,& ꝑximus pubertati , & contraxit cũ alio q̃ cũ tutore,& sine tutoris authoritate tũc loquitur l.quia fideiussor obligatur ciuiliter & naturaliter cum effectu. nec sibi succurritur aduersus creditorem nec aduersus pupillum ad recuperandum. nam aut fideiusit sine mandato vel etiam cum mandato solius pupilli & tunc pupillus aduersus eum est tutus ipso iure:quia naturaliter tantum obligatur sibi sicut & creditori.aut fideiusit de mãdato tutoris licet non interuenerit in contractu pupilli. & succurritur pupillo per restitutionem in integrum:quia propter interuentũ tutoris obligaˉ fideiussori ciuiliter & naturaliter,licet creditori non esset obligatus nisi naturaliter:quia non interuenit tutor:tñ sibi datur in integrũ restitutio aduersus fideiussorẽ.ita sentit Bar.hic licet iste tex. loquaˉ qñ authoritas tutoris nõ interuenit,nec respectu creditoris,nec respectu fideiussoris. Sed nũc op. cõtra istũ tex.q fideiussori succurraˉ aduersus creditorẽ.nã pupillo naturaliter tãtũ obligato cõpetit exceptio peremptoria cõtra creditorẽ,ergo & fideiussori cõpetit eadẽ exceptio per l. exceptiones.la.j.§.intercesionis.ŝ.de exce. Glo.in ver.[& eo modo.] voluit probare istud cõtrariũ.& soluit obscure. Et intendit dicere q si pupillo cõpeteret talis exceptio peremptoria,quæ cõpeteret etiam maiori,puta pacti de non petẽdo, ꝑscriptionis,vel iurisiurandi,vel rei iudicatæ,tunc etia cõpeteret fideiussori:quia nõ est deterioris cõditionis pupillus quã maior,imo melioris:sed cõpetit talis exceptio,quæ non competeret maiori:vt in casu isto:qa non interuenit authoritas tutoris.tunc illa exceptio videt ꝑsonalis,& fauore ætatis sibi cõpetẽs,quæ nõ cõpeteret maiori,in quo nõ requiritur authori-

¶Efficaciter.Sed ad de si statuto caueaˉ q filiusfa. non obligeˉ ex contractu,an fideiussor obligetur, vide Bal.in l.j. C. e. q sic.& Cy.in l. decretũ.C.q cum eo.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Restituantur. Add Bal.in l.si ,pcurator hīs.de in integrū resti.& in l. fin. in fin. C.qui admit. Bar.in l.j.ff. de bon. pos.furio.& infa.de la.Cy.in l.si infanti. C.de iure deli.

tas alterius. Vel melius dic.q aut cōpetit exceptio iuris.vt sunt illæ de quibus.ff.dixi & ille trāseūt in fideiussorē.liue loquamur in pupillo,siue in maiore : aut cōpetit exceptio facti,seu intētionis:vt in isto casu.qn quis est naturaliter tm obligatus. & sic nō est orta actio.ergo nec est ,ppria exceptio cū sit actiōis exclusio. & ,psupponit actionē subesse,sed elidit per eam:vt l.si vnus.§.pactus. ff.de pac. Et tunc siue loquamur in pupillo siue in adulto , siue etiam in maiore adulto naturaliter tantū obligo, puta per pactum nudū, talis exceptio facti non transit in fideiussorē. imo obligat ciuiliter & naturaliter.& nō succurrit ei aduersus creditorē.nā soli naturali pōt accedere fideiussor:vt ff.eo.l.fideiussor obligari.§.ij.ergo debet intelligi cū effectu.ne illa l.sit ludibrio. Sed quærit an soluens repetat.distinguitur inter maiorē & pupillū:qa primo casu si mādato maioris,recuperat ab illo:sed in secundo nō:imo datur cōtra eū restitutio, si interuenerit authoritas administratoris,vel si nō interuenit,pupillus est tutus ipso iure aduersus eū:vt ff.dixi. Sed extra gl. oppo. cōtra tex.de l.generaliter.ff.eo.Sol.fideiussor nō pōt obligari in plus quā sit obligatus principalis altero de quatuor modis. vt ibi no.sed efficacius bene pōt obligari.vt hic secundū Dy. Item adhuc cōtra.nam saltē hodie non pōt conueniri fideiussor:nisi primo conueniatur,& condemnet principalis, & excutiatur.vt in auf. de fideiuss.§.j.sed hic non pōt cōuenīri principalis nec cōdēnari:ergo nec fideiussor.Sol.secūdū eundem, tunc habet locū illa auth.qn principalis esset efficaciter obligat°.alias pōt incipit à fideiussore etiā principali nō excussō. qđ est singulare.& sic ista l.non corrigetur in hoc.Sed vltimo ad idem oppo.quia ex quo principalis est tutus, si conueniat fideiussor.pōt principalis in se iudiciū suscipere, tanq̄ ,pcurator in rē suā:& opponere exceptionē ex sua psona. & sic defendit fideiussorem vt nō cōdēnetur per l.Idemq̄.§.generaliter.ff.māda.vbi casus singularis.Sol.secundū eundē iltud esset verum,si fideiussor esset habiturus regressum cōtra principalem,nam tunc principalis pōt obijcere exceptionē ex sua persona:quæ tamē exceptio nō transibat ad fideiussorē: vt ibi est casus.& hoc:quia sua interest:sed si non est habiturus regressum,secus:vt innuit ista lex quæ vult fideiussori non succurri aduersus creditorē.nam saltē hoc modo succurreret per indirectum,qđ ista l.vetat.& ista est singularis limitatio ad illum
3 §.generaliter.secundū Dy.& Bar. †Circa secundam partē glo.formatur vna difficilis oppo. de l.is cui bonis , de verbor. obliga.vbi prodigus cōtrahēs sine authoritate curatoris , etiā naturaliter non obligatur,nec etiā valet fideiusio: vt ibi dicitur in fin.& iste tex.vult contrarium in vtroq̄ . dum assimilat prodigum pupillo.& de l.in negotijs.de reg iur.vbi furiosus nullo modo obligatur:cum careat intellectu. per consequens non tenet fideiusio deficiente principali.& ille tex.vult contrarium in vtroq̄.Glo.soluit quatuor modis.Et primæ tres solutiones reprobantur.& communiter tenetur quarta. & vltima in versi.[Alij dicūt hic fideiusi.] licet oporteat diuinare vt ille tex.intelligatur quādo ante prodigalitatē vel furorem erat obligatus naturaliter tm:puta per pactum nudum , quia postea nō posset obligari sic : sed post prodigalitatē & furorē interceſsit fideiussor de ipsorum mādato sine curatore , vel etiā sine mādato:vt talis fideiussor ciuiliter & naturaliter obligetur.nec sibi succurrit aduersus creditorē, nec etiā aduersus principalem & imputet sibi cur pro tali fideiusserit:quia non gesit vtiliter negotiū eius:sed si nō est effectus prodigus,vel furiosus,& fideiusisset de mādato eius,tunc bene recuperaret ab eo:quia ille licet non esset obligatus creditori nili naturaliter,fideiussori tn obliga.ciuiliter & naturaliter mādando. vnum tn sentit gl.in prima solutione dum dicit,[nam si haberet actionem mandati subueniretur ei per in integrum restitutionem.] q̄ prodigus & furiosus eo casu quo efficaciter obligātur si lædantur,habent in integrum restitu.sicut minor.& hoc idē voluit gl.clarius.C.de cur tur.super rubrica. puta si cōtrahunt cum authoritate curatoris.licet in furioso male posset.n. d.quia non habet aliquem consensum.& ista glo.ad hoc semper allegatur.& cōiter tenetur:quia si cōceditur restitutio ma-
a iori ex iusta cā:vt in ti.qui ex cau.ma.fortius prædictis personis.in quibus subest cā iustissima secundū doc. Quæ ratio nō placet qm maioribus per illum ti.non succurritur aduersus facta & gesta per eos:sed aduersus neglecta:vt d.l.à patre.& ibi not.C.de resti.mili.& sic non aduersus cōtractū.dic ergo meliorē:quia oēs illi qui reguntur cōsilio administratoris legitimi æquiparantur minoribus:vt si lædantur,in integrum restituatur[a] tā in neglectis quam in gestis per ti.de minor.& vide Bal.in l.si curatorē habēs.C.de in integ.resti.& in l.iij.de bon. pos.& Bar.in l.si infanti.C.de iure delib.& Io.an.in addi.Specu.ti.de præscrip.super rubri.vbi dicit q̄ eo casu quo præscriptio non currit contra minorem:vt l.ff.in quib. cau.in inte.resti.nō est necessaria.non currit etiam aduersus prodigum cui bonis est interdictum : quia si curreret , daretur restitutio & melius est ante occurrere &c.vt in d.l.fina.

LEX XXVII.

INter fideiussores. Si alter ex fideiussoribus efficiatur nō soluēdo,vel sine hærede decesserit antequā actio sit inter eos diuisa,per beneficium epistolæ diui Adriani potest alter insolidum conueniri.& nō habet beneficium diuisionis. h.d.in effectu.venio ad casum. In tex.ibi,[sed ex epistola.] dic certe si diuiditur ex epistola,videtur diuidi ipso iure.qm epistola principis ius facit:vt l.j.de consti.princ. Solu. intentio tex.est ista,quod per solam epistolam non diuiditur: sed tunc demum cum quis fuit vsus beneficio epistolæ: quia fuit actū insolidum.& opposita fuit exceptio diuisionis.& hoc vult gl. illa.& etiam super ea pronunciatum,q̄ non possit conueniri nisi pro parte:vt no.j.l.proxi.in prin. In text.ibi, [ante exactā à se partem.] subaudi.& ante diuisionem prædictam.alias illa ratio non esset bona.nam si post diuisionem sic factam alter decederet sine hærede,vel efficeretur non soluēdo,hoc periculum pertineret ad creditorem:quia non posset alterum cōuenire nisi pro parte:vt est casus.j.eo.l.inter eos.§.cū inter. Et hoc vult glo.fi.licet illum §.non alleget.facit l.ij.§.pe.ad l. rho. iac.& l.j.C.si plures vna sententia.secundū Iacob. de are. facit etiam l.legatorum.in princip.de leg.ij.vbi quādo actio est diuisa ipso iure , paupertas superueniens vni , non nocet alteri. Idem ergo est quando est diuisa actio per iudicem:hic autem nullo modo erat diuisa. Sed pone creditor negligit agere. & sic non potest opponi exceptio,vt sequatur diuisio . vnus de fideiussoribus denuntiat creditori quod agat,vt possit opponere exceptionem,& facere diuisionem fieri:quia dubitat quod alter efficiatur non soluendo,creditor adhuc neglexit, & ille effectus est non soluendo , an ista protestatio illi proderit,vt nō possit conueniri nisi pro parte:puto quod nō,per l.si fideiussor creditori.j.eo. Quomodo ergo consuletur sibi: Respondeo agat ipse,& imploret iudicis officium aduersus creditorem & petat actionem diuidi.text.est cum glo.singulari.j.eo.l.si contendat.non autem confidat de sola protestatione. Vltimo opp.contra tex.quia videtur sufficere q̄ fideiussor fuerit soluēdo à principio.& imputet sibi creditor quare ipsum non conuenit:vt l.iij.C.de proba.Sol.ibi loquitur in pluribus obligatis insolidū ex officio necessario.vt tutelæ vel curæ habentibus beneficium diuisionis vel excussionis quib° magis consulitur.ar.l.si fideiussor,§.si necessaria.qui satis.cog. hic in pluribus obligatis ex contractu voluntario . in quibus hoc non sufficit, sed requiritur q̄ sit soluendo tempore quo agitur,& opponitur exceptio. Adhuc posset opponi quod idem esset dicendum hodie in duobus reis debendi . quibus competit beneficiū diuisionis ex noua constitutione de duobus reis quod hic dicitur in fideiussoribus.

2 *Vī Condemnatus pro parte,an censeatur absolutus?*
Per solam propositionem exceptionis peremptoriæ,an tollatur actio?

LEX XXVIII.

1 **SI plures sint.** †Fideiussor pure acceptus, propter acceptum in diem vel sub conditione habet beneficium diuisionis,si ille nō est soluendo:vt interim nō cōueniatur nisi pro parte:sed si aduenīēte conditione vel die reperiatur ille non soluendo,actio diuisa reintegratur in eodem pure acceptum.h.d. Not. istud princip

principium quod est subtile. Oppo.q̄ iste pure accept° nō potest vti beneficio diuisionis.nam si fideiussor nō esset soluendo & sic nō posset conueniri de facto,nō haberet illud beneficium:multo ergo minus si nō pōt conueniri de iure pēdēte cōditione,vel die.licet sit soluendo,cum hoc nihil prosit debitori.Sol.ista erat ratio dubitādi propter quā quilibet dixisset cōtrarium,si nō haberemus istum tex.sed dic q̄ epistola cōcessit beneficium diuisionis propter fideiussorem qui sit soluendo, nec curauit qualiter sit obligatus pure vel sub cōditione,vel in diem,vt hic probat.& sic debet hic intelligi quando obligatus sub conditione vel in diem erat soluendo.alias non posset ,pcedere:licet tex.non dicat.Cōtra secundū dictū opp.extra gl.nam si actio diuisa est,licet fideiussor tpe cōditionis exīstētis reperiatur non soluēdo,nō videtur hoc nocere illi q̄ pure acceptus fuit:qu ia habet exceptionē rei iudicatæ si conueniatur pro parte illius q̄ effectus est non soluendo per d.l.inter eos.§.cum inter.j.e.& dixi in l.præcedenti.Sol.illud procederet si fideiussor fuisset pure acceptus.& sic creditor post diuisionem potuisset ipm cōuenire.nā sibi imputat cur nō cōuenit.sed hic nō potuit cōuenire,quia fuit acceptus sub cōditiōe vel in diem.vnde sibi non est imputandū.In gl.j.ibi.[infra eo. si a titio.]tu dic secundum Dy.& oēs alios q̄ ibi logtur in pluribus qui fideiusserunt pro diuersis personis ad idē obligatis. puta duobus reis debendi.vt ff.eo.l.hæres a debitore.§.cū tu. quo casu nō sunt fideiussores.nec habet inter eos locū beneficium diuisio.etiā si eodē tpe fideiussissent.q̄ est no.hic qn pro eadem persona quo casu etiā si ex interuallo,dicunt cōfideiussores.& habet locum beneficium diuisionis.vt probatur a contrario sensu.j.e.l.si Titius.quæ loquitur quādo ille q̄ secundo loco fideiussit nō poterat effectualiter conueniri.vnde a contrario sensu si poterat conueniri, locus esset beneficio diuisionis.vt ibi no.p Bar.Sed cōtra hoc opp.de no.ff.eo.l.si stipulat° §.si ex duobus.in opi.Mar.recitata in gl.q̄ cōiter tenet.vbi fit fit ista differentia an eodem tpe,vel diuersis.Bar.in d.l.si Titius.videtur dicere q̄ quantum ad beneficium diuisionis non debet fieri illa differentia,sed quātū ad beneficiū cessionis sic vt in cōtrario.hoc nō placet:quoniā beneficiū cessionis cōtra illum qui nō est soluēdo subrogat loco beneficij diuisionis:q̄ habet locum si esset soluendo.ideo dico tunc esse verum quod habebat locum beneficium diuisionis & cessionis contra secūdo fideiubentem,quando tempore quo fideiussit primus,fuit actum de dādo secūdū,& prim° hoc sciuit:quia videt fideiussisse contemplatione secundi,& ita debet intelligi q̄ hic & in d.l.si Titius.no.Doc.altero autem deficiente neutrū istorum locum habet.nō ex eo quod sint fideiussores:sed quia primus non censetur fideiussisse contemplatione secundi & hoc quātum ad primū.secundus autē locū haberet respectu primi quē sciret fuisse datum.vt ibi no.In gl.sed ibi,[l.ex duobus.]Dic hoc est verū sine dubio iure isto.quo plures rei debendi nō habebant beneficium diuisionis:sed hodie cum habeāt ex noua conditione.de duob.reis.dicūt quidā esse idē in pluribus reis debendi.vt si vnus promisit pure,alter sub conditione , vel in diem,pure acceptus si cōueniat pendēte cōditione,vel die,potērit vti beneficio diuisionis,si alter est soluēdo.& sic illa l.corrigatur hodie.Sed Bar.in l.si ex duobus.§.si a titio.de duobus reis.tenet contrariū.quia illud beneficium in duob° reis fuit introductū ad sīplitudinē illius qđ dat fideiussorib°.cū duo rei inuicē videbant fideiubere.vt l.reos.eo.ti.sed si sit dare casum in quo non videantur inuicē fideiubere:tunc esset secus : quia cessaret dicta similitudo.Sed constat q̄ ille qui pure se obligauit nō pōt dici q̄ videatur fideiussisse pro quo se obligauit sub conditione vel in diem non valeret cum obligatus in cām duriorem.vt l.grege.§.illud.ff.eo.& sic tene illam l.ex duobus.nō esse hodie correctam.& quod pure obligat° poterit effectualiter conueniri insolidū. Tene mēti.Pro declaratiōe gl.seq̄ oppo.contra secundum dictum huius l.Et videtur q̄ si reperiat non soluendo tempore conditionis euenientis,nō poterit primus conueniri pro parte illius conditionis.quia per diuisionē facta a iudice qui cōmodauit illū pure acceptū ,p parte censet ab altera pte absolut°:& sic fuit actio extincta ,p altera parte actio extincta nō resuscitat.vt l.q res.§.areā.ff.so.pp hoc gl.vī fateri q̄ mero iure nō reuiuiscit actio ,p illa parte,sed mediāte bñficio restitutiōis in integrū : & sic de iure ptorio reuiuiscit vtilis:quia restitutio est de iure prætorio. oportebit ergo implorare infra quadriennīū.Sed si reuiuisceret ipso iure:vel nō esset extincta.tunc perpetuo. †Contra istā glo.opp.primo inquātū dicit in fi.quod ex quo fuit condēnatus pro parte,cēsetur absolutus.vt not.in l.j.C.si aduer.rem iu.& l.apud Celsum.§.Item quæritur.la prima.de excep.Doc.Sol.& tene mē ti perpetuo,illud esse verū si pro altera parte non fuisset appositа exceptio.nam tunc debuisset super toto pronunciare, vel in totū condemnando,vel in totū absoluendo,vel partim condemnando,partim absoluendo.alias nō valeret:vt in l. in hoc iudicio.fa.erc.Sed hic fuit appositа exceptio pro altera parte. in qua non fuit condemnatus,nec absolutus.& exceptio erat vera & competens.vnde censet tacite absolutus:& valet sententiā.gl.est hic singularis quā tene menti,per quā declaratur & limitatur qđ no.in dictis ll. Item fortiter opp.contra glo. qđ ista restitutio nō sit necessaria: quia posito quod videatur ab altera parte absolutus,actio tamē pro illa parte nō fuit ipso iure sublata:licet fuerit elisa qđ patet quia talis absolutoria parit exceptionē rei iudicatæ:& exceptio præsupponit actionē extare. poterit ergo intērari pristina actio. & si excipiet de re iudicata,replicabitur qđ cā propter quā fuit ab illa parte absolutus deficit.nam fuit absolutus propter spem q̄ cōditio alterius existeret. & quod tēpore quo extaret ille esset soluēdo & posset cōueniri:siue ergo non extitit siue exīstit,& ille tūc non sit soluendo,deficit absolutorio propter hoc quidam reprehendūt gl.& tenēt q̄ perpetuo audiatur sine restitutione. & per modū replicationis,quæ reprehensio sine dubio esset bona,si in sententia fuisset dictū quod ille primus non posset conueniri pendente conditione nisi pro parte.nam videretur actum à contrario sensu quod eo deficiente vel eo existente tunc non soluendo cum extabit conditio,non sit ab illa parte absolutus.Sed si fuit condemnatus simpliciter ab altera parte tunc est maius dubium.& adhuc videtur idem dicendum per id quod ff.dixi.& etiam per rationem:quia licet sententia absolutoria tollat ciuilem obligationem,non tamen tollit naturalem:vt l.Iuli.de condi.inde.nec etiam actionem quæ fuit orta ex ciuili & naturali:& potuit remanere in sola naturali : licet non produci à principio. sicut in pacto de non petendo. quod tollit naturalem.& non ciuilem.nec etiam actionē quæ potest remanere in sola ciuili:vt l. si vnus.§.pact°.& ibi no.supra de pactis,& ita tenent Doctores specialiter Barto. quod per sententiam absolutoriam non tollatur actio:licet sit de iure ciuili sicut sententia.Et licet tollatur ciuilis obligatio.in d.l. Iuli.ergo nō expedit restitutionem impetrare: sed poterit agi illa actione.& contra exceptionem replicari.facit l. sub prætextu.la j.C.de transact.tamen quia text . iste dicit restituendam.& gloss.ita intelligit:vt sustineamus text. & gloss. Respondeo quod ea quæ dicta sunt procedunt in sententia absolutoria lata ex eo quia non est probatum. Vel alio modo,non ex eo quod fuerit opposita aliqua exceptio peremptoria,sed si fuit opposita,tunc per talem sententiam tollitur actio ipso iure.text.est hic cum gloss.secundum Barto.in dicta l. Iulianus.ad quod facit l.si oleum.§.j.ff.de dolo.quæ loquitur in interlocutoria ab obseruatione iudicij , fortius in diffinitiua.
3 †Et sic videtur.hic casus pro opi.Iaco.de are.quem refert Cy. in l. exceptionem.ff. de proba . qui dicit quod licet exceptio peremptoria non tollat actionē antequam fuerit in iudicio appositа , & peruentum ad conflictum , imo præsupponit eam extare.cum contra exceptionem detur replicatio.postquam tamen peruentum ad conflictum: & exceptio vincit actionem: & eam interficit: & extinguit,sicut in duobus armatis inimicis antequā perueniant ad conflictum alter alterum non interficit,postea sic.Sed Petrus tenuit contrarium, vt ibi refert Cyn.Bartol.concordat istas opinio.quod per solam propositionem exceptionis actio non tollatur: sed si super ea fuerit pronunciatum contra actorem,& reus absolutus tunc actio est sublata & extincta. Et de hoc dicit esse casum in isto tex.cum gl.tamē opi.Pet.videtur verior:quia intentio iudicis absolutus ,ppter exceptionē non videtur fuisse in dādo reo plus iuris quā prius haberet . sed illud solum declarare iuxta no.in simili.in l.secunda.de exceptio.rei iudi.vbi distin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Facultates. In bonis principalis computantur facultates fideiussoris secundū Bal. in authē. licet hodie. C. de act. & obl. & in l. mulier. C. de iure do. vbi dicit idē contra. sed an in bonis alicuius cōputētur alienata in fraudē vide Bar. in l. bona. §. cēterū. de iure fisci.

b ¶Silentium. Adde Bald. in l. fi. C. ne fi. p patre. & in rubri. C. de condi. ex l. in j. col. Bal. & Sal. in l. iū. C. de cess. b. d. Anto. de but. in c. si aūt. de rescri. Lud. ro. cō si. lx.

guitur inter sententiā declaratoriā dispositoriā: vt est illa quæ fertur in querela: qa primā nō rūpit, sed declarat ruptū, secunda rumpit. Sed ante sententiā reus hoc solum habebat, scilicet exceptionē. ergo & nunc non plus habebit. & ad hūc tex. responde. q debet intelligi de restitutione non respectu substantiæ actionis: quia illa nō est sublata: sed respectu effectus primo nō habebat effectum, cum sibi obstaret exceptio, non nunc habebit: quia datur replicatio. vnde videtur quodā modo de nouo restituit: & sic perpetuo potuit agere, & ita mihi videtur. & ista sunt vtilia.

2 *☞ Si dedisti mihi unum fideiussorem qui renunciauit beneficio excussionis: & ipsum conuenio insolidum, sicut non potest obijcere mihi beneficium excussionis cui renunciauit: ita nec beneficium diuisionis, ut ipse conueniatur pro parte: & tu pro altera, cùm sis soluendo.*

3 **§. Præterea.** †Beneficiū Epistolæ cōpetens fideiussori trāsmittitur ad eius hæredem. h. d. secundū primā lect. secundū quā in tex. debet esse, extitit hęres. & tunc supple istū §. per ver. [sicut.] j. e. l. nam hic loquitur qñ vnus fideiussor successit alteri: cum essent tres, vel quatuor: vt si ille qui successit conueniatur, habeat beneficium ex persona sua, & illius cui successit cōtra tertiū, vel quartū. Idē si successit quilibet alius extraneus: vt in versi. sicut. ista ergo exceptio est peremptoria: quia transit ad hæredem. secundū aliam lectrā dicit q beneficium diuisiōis competēs fideiussori pōt opponi etiā per fideiussorem datū ab eo contra confideiussorē illius à quo datus est: & tunc in litera nō debet esse illud verbū, hæres. istud tamē postea limitatur in §. si fideiussor datus à fideiussore si conueniatur insolidū, non habeat hoc beneficiū aduersus eum qui ipsum dedit. quoniā ille loco rei habet quātū ad eū. inter reū & fideiussorē nō habet locū dictum beneficium, sed habebit quātum ad fideiussorē illius pro quo ipse fideiusit. venio ad casum. In tex. ibi, [extitit hæres fideiussori.] dic cum essent tres vel quatuor fideiussores: & cōueniebatur iste vt hæres illius cui succedit aq̄ totā quātitatem, certe poterit opponere beneficiū diuisionis cōtra alios confideiussores alius. † No. in §. si fideiussor. q si. dedisti mihi vnū fideiussorē qui renunciauit beneficio excussioni, & ipsum conuenio insolidū, sicut nō pōt obijcere mihi beneficiū excussionis cui renunciauit: ita nec beneficiū diuisionis: vt ipse conueniatur pro parte: & tu pro altera parte, cū sis soluēdo, licet huic beneficio nō renunciauerit. & licet sint beneficia diuersa: quia illud beneficium nunq̄ sibi competit: cum non habeat locum inter reum & fideiussorem: sed inter plures fideiussores.

2

3

§. Præterea si quæratur. In facultatibus fideiussoris ab eo dati computantur facultates confideiussoris. licet ergo cōfideiussor meus nō sit soluēdo: si tamē fideiussor ab eo datus soluendo est, & ego conueniar insolidū, possem petere actionē diuidi inter me & illū. & sic ille reputabitur cōfideiussor meus sicut ille pro quo fideiussi, alias non haberē hoc beneficiū: vt j. e. le. si à Titio. Et fac. iste tex. q si maritus dedit fideiussorē de dote restituenda eo casu quo dare potest: puta cōsanguineū, vel attinentē: vt l. ij. de do. cau. non nu. vel quia est consuetudo: vt Florētiæ. vel dedit correū qui se principaliter obligauit: quia ipso vergente ad inopiam non poterit vxor petere consignationē dotis: qa satis reputat idoneus si fideiussor ab eo datus est idoneus & soluendo. Contrarium tamen determinatur in l. si constante. solu. matri. quia cognatio fit vt mulier ex dote se suosq̄ alat. quod hic non contingit & c.

3 *☞ Si essem in possessione alicuius rei, in qua non haberem ius, & dubitarem in ea molestari à te, quem etiam socio nullum ius habere in ea, an possim agere ad declarandum te nullum ius habere in illa re.*

LEX XXIX.

Si contendat. Ista l. semper allegat̄ ꝓpter vnā glo. singularē quęstionem hic. quæ colligitur ex illa dictione etiā, quæ est impli-

1 catiua: vt l. cōuenticula. & † ibi nota de epis. & cle. q reus q habet exceptionē si actor differt agere forte vt moriantur testes qui possunt exceptionē probare: correus potest ipsum ad iudicium prouocare implorando iudicis officiū & petendo declarari sibi exceptionē competere. & illi imponi silentiū super actione. & sic non solū petere examinari testes ad æternā rei memoriā. vt l. fi. C. de vsu. pu. & l. in l. Aquil. si deletum. ad le. Aquil. & in c. qm̄ frequenter. vt lite contest. licet actor nō poterit: nisi cū timetur de proximo testes morituros: vel de proximo abfuturos: sed etiā possum petere pronūciari super exceptione sua aduersario imponi silentiū & ad hoc etiam allegatur. leg. Aurelius. §. si centū. de li. leg. Ad qđ etiā vide bonū textū cum glo. fi. l. si duo patroni. in principio, de iureiur. quæ dicit quē posse agere ad declarationē iuris sui, qñ dubitat molestari. facit l. diffamari. C. de inge. ma. Sed contra de l. j. C. vt nemo inuitus. Sol. nō dico qđ possim cōpellere ad agendū cōtra me inuitū officio iudicis vt declaretur me tibi non teneri.

2 † Adde Inno. in c. Abbate. post principium in j. col. de verb. sign. quod si essem in possessione alicuius rei in qua nō haberē ius, & dubitarē in ea molestari à te, quem etiam scio nullū ius te habere in eadē nō possem agere ad declarandum nullū ius habere in illa re: sed tunc demum possum agere qñ prætēdo me ius habere vt illud declaretur, quod singula. nota. quia limitat & declarat illud ad quod ista l. allegatur pro quo dicto videtur casus. in l. j. circa princ. s. si pars hær. peta. vbi dicitur q ius agendi metimur ex persona nostra. nō autē ex nō iure aduersarij. facit lege, milites. §. Veteranus in testamēto militari. Nō ergo possumus agere quando non habemus ius ad declarationē nō iuris aduersarij: licet possideamus. Sed quādo habemus agere possumus, si dubitamus in illo molestari, licet actionem non habeamus. Tene menti.

LEX XXX.

Si sub impossibili. Per istā l. dicit Dy. in regula ī possibiliū, quod ex contractu facto sub conditione impossibili nulla nascit obligatio ciuilis, vel naturalis: quia si nasceretur, posset fideiussor accedere: vt hoc probatur hic iuncta l. is cui bonis. s. de verb. obl. Et sic debet intelligi id qđ habetur in l. impos. eo. ti. & l. nō solū & obli. Et hoc est vtile: quia solutum quocunq̄ errore potest repeti. qđ non esset si oriretur naturalis, iuxta no. in l. j. de condi. indebi. Hic non sunt alia.

LEX XXXI.

Fideiubere. Sed an pro inuito poterit quis fideiubere? Dic quod sic: tamē repetere non potest ab eo quod soluit: vt l. si pro te. s. mandati. secus quādo pro ignorante: quia repetit per actionē negotiorum gestorum: vt l. iij. §. fi. de nego. gest.

LEX XXXII.

Si fideiussor. No. hic quod fideiussor non potest omittere exceptionem dilatoriam in præiudicium debitoris: sed exceptionem fori vel aliam personalem quæ ipsum tantum concernat, bene potest omittere: vt l. si fideiussor. §. quædam manda. dic vt ibi, & in §. fina.

LEX XXXIII.

Ex persona rei. Ista lex debet intelligi de exce. rei cohærentibus quæ transeunt in fideiussores: vt s. de exce. l. exceptiones. §. rei autem. secus in personalibus vt in princi. illius: licet reus potest etiam inuito fideiussore deuenire ad defensionem fideiussoris, & obijcere exceptionem ex sua persona, etiam si sit talis quæ ad fideiussorem non transeat: vt l. Idemq̄. §. generaliter. s. man. si tamen fideiussor esset soluendo, haberet regressum contra reū. alias secus: vt s. eol.. Marcellus. & ibi per Dy. & Bar. ibi tetigi in fi.

2 *☞ Instantia accepta cum defuncto transit ad hæredem: sicut & alia bona, & iura ipsius defuncti: & qualiter procedetur contra ipsum hæredem?*

3 *Conuentus suo nomine, an hodie satisdet iudicato soluendo.*

4 *Satis datio iudicatum solui committitur si causa non defendatur cum contineat clausulam defendendo.*
Clausula de defendendo, an contineat clausulam iudicatum solui.

5 *Si aliquis instituat seruum quem putat suum, cum sit meus: non tamen institutio*

vitiatur. sed valet. & iussu meo potest adire hæreditatem, & mihi acquirere, & quid si credebat ipsum liberum?

6 *Si satis dedisti mihi de iudi. soluendo: & postea iis cedere liti: & ego uelim prosequi ut declaretur ius meum, an teneatis?*

LEX XXXIIII.

Si eum hominem. † Instantia cœpta cōtra defunctum transit in eī? hæredem. quo nō defendente & tñ cōtēdēte stipulatio iudicatum solui cōmittitur ex causula de defendendo cōtra fideiussores: secus si non cōtendat: sed cedat: quia tūc æquitas nō patitur vt causam defendat, postquā nō vult litigare. h. d. no. & est aliquantulum difficile. & primo loquitur quando seruus instituť hæres a defuncto cōtra quē lis erat mota sup eodē seruo committitur cū eo q litem mouerat negādo illum esse dominū ipsius: & dicēdo se fuisse seruum illius defuncti. & nunc esse effectum liberum & hæredem: & tñ causam cœptam contra defunctum non defendebat. vsque ibi. [si autem.] postea loquitur quia non cōtendebat, imo cōfitebaī se esse seruū illius q litē mouerat. & nō illius defuncti q ipsum instituerat: & sic nolebat litigare sed cedere liti. Et quælibet istarū subdiuidit̄ ī duas, sicut duos ponit casus: nam in prima parte primus casus ponitur qñ re vera fuerat seruus defuncti. & sic erat effectus liber. & contēdebat de iure: tñ causam non defendebat. vnde perinde est ac si de facto & non de iure contenderet, vt committaī stipulatio ad interesse, ꝓpter rem non defensam. & puto q istud interesse sit de ęstimatione totius serui: quia postquā per ipsum stat quominus declaretur per sententiam quis habeat ius, cēsetur ius nō habere: sed actor per quē nō stat. & hoc vsq̄ ibi. [Si aūt homo.] ibi quando re vera erat actoris & sic contendebat de facto: & non de iure. vnde multo magis non defendendo facit cōmitti stipulationem. Secunda etiam pars ponit duos casus. Primꝰ est qñ fatebatur se esse seruū illius actoris, & iussu illius adiuit hæreditatē illius defuncti. vnde non expediebat quod causam defenderet. cum actor habeat intentum sine defensione, s. seruum & hæreditatē: & hoc vsque ibi, [plane.] Secundus casus est qñ ille confitebatur, & erat paratus adire eius iussu. sed dominus nolebat iubere quod adiret quouscq̄ causa esset finita & expedita, & pronuntiatū se esse dominum. certe licet cā nō defenda tur, stipulatio contra fideiussorem nō committitur: quia æquitas non patitur. cum actor poterit habere intentum sine lite, & sine defensione. nec expediebat litē ꝓsequi. venio ad casum.

In tex. ibi. [Titius liberū hęredēque reliquerit.] subaudi & ego volebam prosequi litem ceptam contra istū seruū, qui prætendebat se hæredem & liberū, & declaretur me eē dominū ipsi⁹. ipse autem nolebat causam defendere & nihilominus negabat me esse dominum: & dicebat se esse liberū & hæredem certe si ue diceret verum, committet stipulatio, siue diceret falsum. vt sequitur hoc enim ex futuro euentu veniebat declarandum p sententiam. vnde male facit causam non defendere: sed si fateť se esse seruū meum, non tenetur defendere. & hoc in versi. [si autem adierit.] siue ego non intendam prosequi litē: sed iubeo quod adeat, siue velim prosequi. sed superuacuū. & ista dāt intelligere tex. huius l. q̄ est obscurus. † colligе ergo multa ex hac l. Primo illud ad quod vulgariter allegatur. q instantia cepta cū defuncto transit ad hæredē sicut & alia bona, & iura ipsius defuncti. facit l. si seruus. de infami. & loquitur hic ex parte rei. Idem ex parte actoris. vt l. si operarū iudicio. de ope. libe. Ad uerte tamen. quia tunc debet fieri prosequutio contra hæredē: & in eius personam ferri sententia & ipse citari: sed si fieret ꝓsequutio contra defunctum non valeret processus, nec sententia. vt in l. de qua re §. cū me absente s. de iudi. i. q̄ sentē. sine appel. rescin. l. pe. trāsit etiam in fideicommissariū vniuersalē per restitutionem hæreditatis. vt l. cum hæreditas ad Tre. Item in alium successorē vniuersalem. vt l. tam ex contractibus. §. de iu di. vbi cepta cum filio transit contra partem occupātē bona filij. & iure peculij. & tamē non est hæres: & econtra cepta cum patre etiam super his quæ transeunt in filium, non vt hæredē in filium, vt filium: vt est casus singularis in d. l. operarum iudicio. quod no. si pater recepisset fundum pro se & filijs: & litē super ipso mouisset, an transiret in filium: licet nō esset hæres. q est singulare. dī aūt incepta p cōte. lit. sed ēt si nō eēt cōtest. si tamen præstita esset satisdatio de iudi. soluendo haberetur pro

a cepta quantū ad hoc per l. si defunctus. §. de procura. secundū Ang. Trāsit etiā in singularem successorem ex causa necessaria. vt lege in hoc iudicium. cōmuni diui. non sic si est voluntaria. vt l. ij. §. nō solū. in fine. de hære. vendi. pōt tamē sibi cedi. vt l. in causæ. §. fin. cum ibi not. de procu.

3 † Item allegatur iste tex. quod iure isto conuentus suo nomine in actione reali teneaī satisdare de iudi. sol. non sic in actione personali s. de noxa. l. si plurium. §. j. & l. hoc autē. §. fi. qui ex cau. in pos. ea. & nota. in l. Iulianus. qui satisd. cog. hodie vero nemo suo nomine conuentus satisdat. de iudi. sol. vt insti. de satisda. §. se. l. hodie. Et de isto articulo dic vt j. iud. sol. super ru-

4 brica per Bar. † Tertio no. q satisdatio iudicatū solui cōmittiť si causa nō defendatur: quia continet clausulā de defendēdo sic e conuerso clausula de defendendo cō tinet clausulā iudi. solui. quia nō recte defendere nisi soluat iudicatū. tex. est no. in l. recte defendi. s. de iudi. nec ob. l. grege. §. & post litem. s. eo. quia ibi in stipulatione iudicio sisti. quæ non importat vt soluat iudicatū. imo lata sententia finitur. & solum importat, vt sistatur in iudicio personaliter. si tamen non sistat, pōt defendere. & facit vt illa stipulatio non cōmittatur: nisi cum præsentia personæ est necessaria: vt l. si eum. in prin. s. si quis cau. Ex his patet q ista lex nō debet intelligi in stipulatione de iudicio sisti: quia nō cōtinet clausulā de defendendo, nisi velit defendere: licet glos. innuat contrarium tene ergo secundum intellectum glo. q loq̄-

5 tur in satisdatione de iudi. sol. † Item no. & perpetuo tene menti, q si aliquis instituat seruū quē putat suū, cū sit meus, nō propterea institutio vitiatur: sed valet. & iussu meo pōt adire hæreditatē, & acquiri mihi. Quid autem si credebat ipsum li-

6 berū? Dic vt in l. cum alij. C. de iure delibe. † Vltimo no. in fi. ar. q si satisdedisti mihi de iudi. soluendo. postea vis cedere liti. ego autē volo prosequi vt declaretur ius meum, non teneris prosequi: nec cōmittitur stipulatio ob rem nō defensam: quia æquitas non patitur vt cogaris litigare, ex quo vis cedere. vt hic. & l. si reus paratus. s. de ꝓcur. Itē q iacente hæreditate nō cōmittitur stipulatio ob rem nō defensam secūdū Bar. & hoc verum quādo iacebat de iure & de facto. secus si saltem de facto non iaceret: vt in secundo casu. l. in ver. [si autem homo.] iuncta glo. vbi de facto adiuit hæreditatē, cum tamen nō fuisset seruus illius defuncti. & tamen si non defendit, cōmittitur stipulatio. & nihilominus hæreditas de iure iacebat.

¶ Transit. Sed an so la citatione dicatur instāria cepta vt trāseat ad hæredē. vide Bal. q̄ sic in l. j. C. si pen. ap. mors. interue. & si defunctus rō ne contumaciæ veniebat condēnādus in expensis an hæres eius possit dānari. vide tex. in l. j. §. fi. iū cta gl. in verbo pœnā secūdū primā lectu. s. si quis ius dicēdo obie. & Bald. l. si pater. C. si pē. ap. & instantia cepta contra defunctum trāsit ad hæredē, cū est cepta corā arbitratore. secundū Imo. in c. ex parte de rescript. Et an si impetrātū sit rescriptū contra titiū. & antequā citetur Titius moriaī an hæres eius possit citari vigore talis rescripti. vide Imo. in c. significasti. de rescri. doct. in l. si decesserit. qui satisda. cogan.

LEX XXXV.

Si qui accessionis. Leuior dicitur obligatio cū quis pōt solue re duobus, quā si vni tantū. Itē leuior est cum quis tenetur ad vnā tantum specię certam ad duas alternatiue. h. d. casus est iste. In text. ibi, [si qui accessionis loco.] sed cū multis modis dicatur qs accessorie teneri: vt no. in l. in persona. §. j. s. de pactis. An in omnibus illis habebit locū quod hic dicit? in Glo. q̄ sic. in l. grege. §. illud. s. eo. Bar. cōtra hic in fi. nā cōstitutor pōt in plus se obligare loco vel tēpore quā principalis: vt in l. sed & si citeriori. de cōsti. pe. l. non re. vt l. hactenus. §. fi. eo. ti. nō tamē redditur ex toto nulla obligatio: sed ad quātitatem qua tenetur principalis: vt ibi, tamē secus in fideiussoria: vt in d. §. illud no. sed si principaliter se obligat, videtur qđ etiā si in re plus contineat, valeat. per l. si diuortio. de verb. obl. Sed quid si negotium re vera pertinet ad fideiussorem, vt interdū fit quæsito colore: vt l. sed Iulianus. s. ad mace. Dic secūdū Bar. adhuc qđ hic dicitur: quia hoc concernit formam fideiussionis. & sufficit quod promittatur vt fideiussor ad hoc vt fideiussio non valeat si cōtineat plus: licet re vera ipse sit principalis: sed in his quæ concernunt effectum inspicitur veritas, & non forma: vt dicta lege, sed Iulianus secundum eundem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ verba tenementi in fi.l.ibi, [quod verũ est.] Dic sed cõtra quod non valeat fideiussio, si principalis est obligatus alternatiue ad duas species. & fideiussor ad alteram tantũ earũ non ex eo quod secunda sit durior: sed quia est diuersa: vt est casus in d.l.grege.§.illud.ver, si quis stichum. hoc contrarium est difficille. & Bar. super eo pertransit, & finaliter dicit q̃ iste fideiussor poterit liberari dando aliam speciem sicut principalis: sed per hoc non tollitur contrarium formatũ: quia est obligatio diuersa vnde possumus contrarium fateri nec enim hic dicitur quod valeat fideiussio: sed dicitur q̃ in leuiorem causam est obligatus. & hoc fateor: sed quia in diuersam causam redditur nulla per l. contrariam.

LEX XXXVI.

Cum fideiubeat. Fideiubens pro naturali obligatione seruí, tenetur quatenus in peculio. h.d. in dubio puto q̃ fideiubens pro contractu seruí videatur fideiubere in omnẽ causam id est pro vtraque obligatione. arg. j. eo. l. si quis pro eo. §. si nummos. & l. si postea. rem pup. soluã fore. & §. locati. l. quero. in prin. & hoc si sciebat eum seruum. si autem credebat eũ liberum, & sic posset habere regressum contra eum, non tenetur in effectu: ne remaneat in dãno: sed cũ quis fideiubet pro libero homine, quem putat esse efficaciter obligatũ, & nõ est nisi naturaliter, tunc non curatur error suus si fideiusit de mãdato illius: quia habet regressum, sed curatur error illius: vt j. eo. l. si quis postq̃. casus est iste.

LEX XXXVII.

Cum is qui. Vní ex fideiussoribus soluenti totũ potest cedi actio tam contra principalem quã contra fideiussores: quia non est sublata mero iure: licet sit sublata ope exceptionis. tamen exceptio quæ obstat cedenti non obstabit cessionario: quia cessat causa. h.d. in effectu tex. cũ gl. & doc. & intellige q̃ poterit cedi etiam ex interuallo. licet gl. dicat cõtrarium. ecce casum. In tex. ibi, [præstat actiones.] subaudi ex interuallo. alias nõ haberet dubiũ: vt j. de so. l. Modestinus. & subaudi. Quæritur an valeat cessio? & arguit q̃ nõ quasi per solutionẽ vnius omnis obligatio competens creditori pro illo debito sit sublata ipso iure. ergo non potuit cedere actionẽ quã non habebat: sed cõtrariũ est. nam habebat plures actiones diuersas, & ex diuersis promissionibus orientes tam contra principalem quã contra quẽlibet ex fideiussoribus. illa ergo pro qua tenebatur soluens bene est sublata ipso iure: quia pro illa censetur facta solutio. & illa non potest cedi alteri ex interuallo. nisi tempore solutionis hoc esset actũ: vt d.l. Modestinus. sed aliæ nõ: quia pro eis non cẽsetur facta principaliter solutio obstaret tamen creditori exceptio si ageret cõtra principalẽ debitorẽ vel cõfideiussores, ne bis idẽ consequatur. quæ ratio cessat in persona cessionarij. & illud quod est solutũ: non solũ censetur solutum pro obligatiõe soluẽtis tollẽda: sed etiã vt cedãtur actiones cõtra principalẽ. & confideiussores, & sic tm̃ pretiũ earũ, non vt tollantur: quia cedi nõ possent, sed vt cedantur. creditor ergo recipiens hoc respectu est obligatus ad cedendũ. ergo illæ actiones remanẽt vt poterit cedi. Et hoc intendit dicere tex. sequens, qui est aliquãtulũ obscurus, & sic dũ dicit, [insolutũ.] subaudi tm̃: quia pro sua obligatione soluitur vt debitũ. & sic cedit insolutũ pro obligationibus aliorum non soluit vt debitũ: & sic nõ cedit insolutũ: sed soluitur vt pretium earũ. & sic eas nõ tollit. & hoc in his qui sunt accessorie obligati vt videantur soluere pro sua tantum obligatione, nõ pro obligatione principali: nisi hoc dicat expresse. & tunc illa tolleretur ipso iure, & in cõsequentiã aliæ etiã accessorie simsliter tollerentur: vt habentur. in l. Papinianus. §. manda. & l. stichum. §. si plures. j. de sol. sed in pluribus principaliter obligatis eodẽ genere obligationis. dic vt l. Modestinus. allegata: quia si vnus soluit, censetur pro sua & etiam aliorum obligatione soluere: & sic omnes tolluntur ipso iure. & ex postfactio nõ potest fieri cessio, nisi fuisset actum tempore solutionis. Et per hæc remanet expeditæ glo. quæ non bene loquuntur.

2 ☞ *Fideiubens ex certa scientia pro eo qui est liberatus tempore, an teneatur?*

LEX XXXVIII.

Si quis postquam. †Fideiubens per errorẽ pro eo qui liberatus est tẽpore, nõ tenetur. h.d. ecce casum. In tex. ibi, [liberatus est.] subaudi: à ciuili obligatione nõ à naturali, quę remanet etiã in actionibus temporalibus post lapsum tẽporis: vt l. atqui natura. in prin. de nego. gest. §. non autẽ põt intelligi hic in actionibus perpetuis. quæ hodie iure codicis tollunt̃ præscriptione xxx. annorũ: quia illa præscriptio hoc iure nõ erat inuenta: vt no. in l. qui occidit. §. ad l. aquil. sed nec per illã præscriptionem tollitur hodie naturalis, sed eliditur eius effectus: vt no. in l. fi. j. rem ra. ha. †In tex. ibi, [fideiussorem dederit.] subaudi per errorẽ, credẽs se non esse liberatũ. Si autẽ ex certa scientia, censeretur renunciasse exceptioni præscriptionis. argu. l. si quis delegauerit. j. titu. j. & vterq̃ tenere tur cũ effectu: quitur ergo hic quando ille qui dedit fideiussorem errauit. & tunc nõ curo an fideiussor erraverit, vel non. nam etiam si sciebat illum esse liberatũ si fideiusit mãdato illius, videtur tutus exceptione: quia si nõ esset posset ab illo recuperare. & sic error illi nõ ꝓdesset, & verfareť in dãdo: sed si sine mãdato fideiusisset, bñ attẽderẽ errorẽ ipsius fideiussoris: qa si nõ erravit, ab illo nõ recuperat: quia nõ vtiliter gessit negotiũ eius, & videtur donasse: sed si erravit & nõ verletur in dãno, erit tutus.

In tex. ibi, [erroris.] dic gl. intelligit de errore facti Dy. intelligit etiã de errore iuris: qui nõ nocet in dãnis vitãdis. nã & si solueret errore facti vel iuris, qui tutus est exceptione præscriptionis repeteret: vt no. in d.l. rem ra. ha. ergo & si promisit, vel fideiussorẽ dedit, similiter debet esse tut': cũ solutio & promissio paribus passibus ambulent quo ad hũc effectũ. l. fi. C. ad l. fal. & l. si patronus. de dona. Sed cõtra Dy. opp. de l. j. in prin. vt in pos. leg. vbi fit differentia an dederit p̃ errorẽ facti, vel iuris. Sol. & no. ibi loquit̃ qñ ille q̃ erat efficaciter obligatus, non tamẽ tenebať dare fideiussorẽ, ipsum dedit, quo casu si ex certa sciẽtia, valet datio: vt l. sed & si quis. §. cautio. si p̃ errorẽ facti, non valet. & repetitur seu cõdicitur liberatio tam respectu principalis, cũ̃ respectu fideiussoris: si autẽ per errorem iuris, repetitur dũtaxat quo ad fideiussorẽ: qa solũ petitur vt ille libereturẽ. & ille tex. in l. cõtraria secũdũ intellectũ Dy. & Bar. idẽ. hic aũt loquit̃ qñ ille qui non erat efficaciter obligatus qui erat tutus præscriptione, fideiussorẽ dedit. quo casu si ex certa scientia, videtur exceptioni renunciasse: vt dixi: sed si per errorẽ facti vel iuris: secus & nõ tenuit fideiusio. & ita voluit gl. in d.l. j. super verbo exceptione. Sed adhuc oppono fortiter, q̃ etiã si ex certa scientia dedit fideiussores, nõ teneat fideiusio: vt in l. si mulier contra senatus. §. fi. ad vellia. & l. sed & si paterfami. §. nõ solũ. ad maced. Sol. hic loquitur in eo q̃ erat tutus tali exceptione, cui poterat renunciare saltẽ simpliciter. & tunc distinguit̃ an ex certa scientia, vel p̃ errorem. ibi qñ nõ poterat renunciare saltem simpliciter tũc nõ distinguit̃ an ex certa scientia, vel per errorem: sed bene distinguitur inter exceptionẽ velleia. & illa competit indistincte fideiussori etiam si fideiusit animo donandi: vt d.l. si mulier cõtra. §. fi. & exceptionem macedoniani. & illa distinguitur, an fideiusit animo donandi, vel non: vt d. §. non solum. & rationem diuersitatis ponit gl. in d.l. si mulier cõtra. §. fi. Vltimo adhuc oppo. q̃ tex. iste non procedat dum dicit. in fi. q̃ fideiusio erroris nulla est intelligendo secundũ q̃ gl. intelligit. nam aut per præscriptionem sublata erat omnis obligatio. & tunc procedit glo. dum distinguit an ex certa sciẽtia, vel per errorẽ: quia etiã si ex certa scientia esset nulla. cũ non subsit principalis cui poterit accedere: vt §. e. l. q̃ contra & j. lege proxi. fina. aut fuit sublata saltem naturalis. & tunc non videtur procedere text. dum dicit q̃ est nulla: quia imo esset aliqua saltem quo ad naturalem obligationem: vt sic teneatur eo modo quo principalis. Bar. multũ dubitauit in hoc contrario. & primo dixit se intelligere tex. eo casu quo omnis obligatio est sublata: sed ego nescio casum in quo poterit esse sublata: qa tẽpus nõ est mod' tollendi obligationẽ saltẽ naturalẽ, si est tẽpus legale. & si cõuẽtionale. & sic habet vim pacti, nõ est modus tollendi ciuilẽ. l. obligationũ fere. §. placet. de act. & oblig. iuncta, l. eum qui. §. ita. de verb. obl. vnde idem Bar. dicit q̃ volendo intelligere quando non cẽst sublata omnis obligatio, debet exponi text. dum

dum dicit. [nulla.] subaudi quantum ad effectum, nõ autẽ ipso iure. sed hoc est destruere tex. & gl. in d.l. j. vt in pos. leg. sup verbo. [exceptione.] intellige ergo istũ tex. vt iacet. q̃ sit nulla ipso iure. ad contrariũ ergo respondeꝯ q̃ licet remanserit naturalis: qa tamen sunt omni inefficaces, cum sint elisæ per exceptionẽ, nec habeant effectum impediendi repetitionẽ soluti, per errorẽ iuris, vel facti: vt no. in l. fi. rem ra. ha. perinde est ac si essent in rerum natura. quo casu fideiusio esset ipso iure nulla deficiente principali. ita & hic, quia paria sunt non esse, vel esse inutile. vt l. j. §. quibus. §. quod cuiusꝯ. vni nomi. Nec ob. l. Marcellus. §. eo. cum simi. qa ibi quando quis fideiusit pro sola naturali nõ elisa per exceptionem quia non fuit coniuncta cum ciuili. nec peperit actionem. & illa est potentior. hic qñ semel fuit iuncta, & actionem produxit, & postea per exceptionem eliduntur. & illa est inefficacior. Et adde hic qđ no. Bar. plene distinguẽdo in l. si patronus. de dona. quando ille qui tenetur dare fideiussorem ipsum dedit & teneat. & cum illis iunge quæ §. dixi. quæ dant magis illa intelligere.

LEX XXXIX.

Si stichum. Si in obligatione principali cõpetit electio debitori, non potest in fideiussoria dari electio fideiussori. h.d. qa posset discordare. & sic esset assumptus in alia re quã debeat principalis. casus est iste. stipulatus fui a te stichum aut pamphilum &c. In tex. ibi. [quia futurũ esset.] dic, sed cum possent concordare in eligendo, quare non valet fideiusio saltem in hunc casum. vt innuit tex. §. dum dicit, [non possum &c.] respõdeo q̃ ius potius p̃sumit q̃ discordent propter naturalem cõditionẽ hoĩm aptam potius ad dissentiendũ. vt l. item si vnus. §. fi. §. de arbi. & quia qñ cõcurrũt duo. quorũ vnũ prodest, aliud nocet, inspicit id q̃ nocet. vt l. si qs in graui. §. fi. cũ l. se. §. ad sil. Ex discordia autẽ sequeretur q̃ essent obligati ad res diuersas. vt l. greçe §. si quis stichum. §. eo. Sed contra de §. idem Iulianus. eadem l. Sol. ibi sunt casus diuersi. nam hic loquitur quando datur electio principalis in obligatione principali, & in fideiussoria dať fideiussori. ibi quando in vna datur debitori. altera in vna creditori. vel in vna creditori in altera fideiussori. licet glo. alleget istũ tex. pro concordantia: sed magis est cõtra. hic nõ sunt alia.

§. Atitio. Fideiussor acceptus pro obligatione conditionali non tenetur si tempore conditionis aduenientis non reperitur persona vel res p̃ quibus obligetur h.d. casus est iste. si enim iste fideiussor obligaretur p̃ ipso creditore, tanquam hærede debitoris apud eundem tanc̃ creditorẽ. & hoc stare potest. vt j. eodem l. si quis pro eo. §. j. nec retrotrahitur conditio: quia res non est in eisdem terminis quibus erat tempore fideiusionis factæ. & sic deficiunt extrema.

LEX XL.

Mt fideiussor. Fideiussor soluẽs cõtra confideiussorem, non habet actionẽ nisi cedatur. h.d. no. licet ergo habeat beneficiũ diuisionis, & etiã cessionis, non tamẽ habet beneficiũ vtilis actionis ad recuperandũ partẽ eius quã soluit a fideiussoribꝰ. vt hic secus in tutoribus quorum vnus soluit: quia habet vtilẽ actionem contra alios: licet sibi non sit cessa. & etiã supradicta alia beneficia. vt in l. alleg. in glo. & quæ sit ratio diuersitatis gl. hic ponit: sed reprobatur. ideo dic melꝰ vt no. gl. in l. ex facto. de neg. gest. & tetigit §. eodem. l. fideiussoribus. venio ad casum. In tex. ibi, [dando non est.] videbatur cõtrariũ, quia si cõfideiussor erat præsens, & soluẽdo poterat petere diuidi actionem & illum pro sua parte conueniri si hoc non fecit. sed si totum soluit, videtur illius negotium gessisse. & illum ab illa parte liberasse: vnde videbatur dari actio nego. gest. Sed cõtrariũ est: quia negotium ad fideiussorem non pertinet principaliter: sed ad reum: & illius negotium dicitur gessisse principaliter, licet in consequentiam liberato reo fuerit liberatus etiam confideiussor. & hoc vult dicere glo. in d.l. ex facto q̃ potius ex natura actionis liberať quod officio gestionis id est quia obligatio sua est accessoria & tollitur sublata principali. non ex eo quod soluens voluerit gerere negotium illiꝰ. In tex. ibi. [actiones.] ad quod creditor tenet. vt §. eodem l. si fideiussoribus. & potest cõpelli vel ope exceptionis: vt in glo. & eo. l. si mãdato. licet antequã condẽnetur vel soluat. vel etiam officio iudicis agendo postq̃ soluit: vt in l. si res obligata. in fin. & ibi not. de leg. j. & etiã ex interuallo: licet gl. hic dicat contrarium. & non bene vt §. eo. l. cum is. & ibi dixi. l. Sufficit &c.

LEX XLI.

Cum duo rei. Ab vno ex duobus reis debendi põt dari fideiussor pro tota quãtitate. h.d. ratio dubitandi poterat esse: quia si sunt obligati ex causa onerosa: puta propter mutuum eis factum, & conuersum in vtilitatem vtriusq̃, debitũ videbatur esse cõmune. & ad quemlibet eorum pertinere pro parte. hinc est qđ vno soluente totum, potest recuperare a correo partẽ sibi tãgentem: vt in l. j. C. de duo. reis. & hodie etiã si sint ex causa lucratiua, habent beneficiũ diuisionis: licet non vtilis actionis. & sic quilibet videatur in effectu teneri pro parte: vnde pro illa tantũ videbatur quod posset dare fideiussorem. & si daret pro toto, fideiusio esset nulla: quasi in duriorem causam esset obligatus. sed contrarium est: quia non obstantibus prædictis quilibet est obligatus insolidum mero iure: licet possit recuperare vel petere diuidi. hoc nõ facit quominus possit dare fideiussorẽ in totũ. nã & fideiussor potest recuperare à principali. & tamen potest dare fideiussorem pro se: vt §. eo. l. si plures. §. præterea. casus est iste.

2 ☞ *Si aliqui contraxerunt inuicem societatem, & præposuerũt unum ex eis negotiationi, & ille neglexerit exigere à debitoribus societatis cum posset, & illi effecti sunt non soluendo: an ille teneatur de negligentia in exigendo commissa.*

LEX XLII.

Si fideiussores. †Fideiussor acceptus pro eo quod à principali non potest exigi, non tenetur, si principalis semel fuit soluendo & creditor neglexit ab eo exigere. h. d. notabiliter. casus est iste. In tex. ibi, [& post impletam legitimã ætatem.] & sic tempore depositi officij. Dyn. & hoc ideo dicit, quod iste minor durante officio nõ potuisset illum curatorẽ conuenire: vnde si tunc fuisset effectus nõ soluendo, posset agere contra fideiussores qui se obligauerũt in subsidiũ: cũ nihil sibi posset obijci, post finitũ aũt officiũ potuit ipsum cõuenire. vnde si neglexit hoc facere cum ille esset soluendo, si postea desijt esse, non recuperat à fideiussoribus: quia verba illa, [quod à curatore seruari non possit.] intelligitur, scilicet cessante omni culpa & negligentia dicti quondam minoris. & not. hic limitationem ad l. decem. §. de verb. obl. vbi dicit qđ fideiussor isto modo acceptus in subsidium potest subire periculũ si principalis reperiatur nõ soluendo. nã debet intelligi, vt hic: nisi aliquando fuerit soluendo, & creditor neglexit ipsum cõuenire. Sed cõtra de l. si fideiussori. j. e. vbi etiã si denũtiauit creditor vt cõueniat principalẽ: qa dubitat q̃ nõ efficiať soluẽdo: & ipse creditor neglexerit, nihilominus recuperat à fideiussore Sol. ibi fidẽiussor se obligauit simpliciter. vnde creditor nõ tenebatur obtẽperare protestationi: sed poterat eligere quẽ volebat illo iure: hic se obligauit in subsidiũ. ideo hodie cũ nõ poterit incipere à fideiussore nisi excusso principali. Idem esset in præcedenti denunciatione sibi facta: vt conueniat principalem cum sit soluendo, & dubitatur vt efficiatur nõ soluẽdo, & creditor neglexit, haberet locũ ista l. † Ex his dictis inducebã hãc l. qa quidã cõtraxerũt inuicẽ societatẽ & proposuerunt vnũ ex eis negotiationi: ille neglexit exigere à debitoribus societatis, cũ posset. & illi effecti sunt nõ soluendo, q̃ ille teneatur de negligentia in exigẽdo cõmissa quod etiam probať expressius in tex. & glo. in l. tutores qui post. §. periculo. §. de admi. tut. & C. eo. ti l. debitoribus. & arbi. tute. l. ꝯ. facit l. si seruus. §. cũ qd de leg. j. In text. ibi, [quam ab hæredibus.] iste text. innuit q̃ si eo mortuo hæredes sunt soluendo, debeat prius excuti quam perueniat ad istos fideiussores: sed contra, imo poterit puniri: etiam anteq̃ concutiantur statim illo mortuo vt §. eo. l. fideiussor obligari. §. fi. Sol. breuiter quicquid dicat Bar. dic quod ibi fideiussor se obligauit sub conditione si principalis nõ soluerit. & ista conditio existit eoipso q̃ moritur. hic se obligauerũt isti in eo quod exigi non poterit. & sic verba sunt prolata potius in rem quam in personam. & debent intelligi poterit exigi tam principali quam ab hæredibus eius: vt hic patet sequitur. §. Idem respondit. alias & si insolidum.

Universidad de Sevilla Biblioteca

2 ¶ Seipsum. In hac q. vide de Rota decis. suis de dolo & contu. in antiquis decis. cccl x. vbi ponunt an procura. posit petere impēsas quas facere potuisset, si in causa sua procuratorem alium conduxisset.

b Conferetur. Vide Bal. in l. facere. ff. sol. mat. Spe. in tit. de iudi. §. specialia. ver. fideiussor. Bald. in l. si pro ea. C. mā. & in l. Lucius. ff. mā. in repe. l. antiquæ. ad velle. & in l. fi. C. de vsur. rei iud. & in l. si mandato meo. §. in iudicio. ff. manda. & in l. per diuersas. C. eodem.

2 ☞ *Sicut quilibet ex pluribus fideiubentibus tenetur insolidum: ita & quilibet ex pluribus mandatoribus.*

3 *Mandatores habent inter se beneficia quæ habent fideiussores, scilicet cessionis, & etiam diuisionis.*

Beneficium cessionis an possit opponi quando plures fideiussores sunt obligati per instrumentum, & statutū dicat q instrumenta mittantur executioni sicut sententia?

1 **§. Idem respondit.** †Beneficiū cessionis etiā post sententiā post sentētiā potest implorari. h. d. & etiā ante sentētiā: vt non condēnetur nisi prius cedatur: vt ff. e. l. si mandato meo. Quando autē opponitur post sententiā, opponit vt nō cogatur soluere anteqū cedat: sed certe postq̄ soluit pōt per officium iudicis implorari. vt no. in l. si obligata. in fi. de leg. j. & dixi ff. eo. l. vt fideiussor. Est ergo anormala hæc exceptio. nec sequitur naturalē per emptoriam quia non posset opponi post sententiam. nec habet naturalem dilatoriam: quia nō posset opponi post litem contest. vt l. ita demū. C. de pcu. iuncta. l. per emptorias. sen. rescindi. non pos. ideo autē pōt obiici post sententiā: quia eam non impugnat de iniustitia, sicut & alia de q bus in l. Nesennius. de re iudi. & l. ex diuerso. in fi. sol. mat. alias non posset obiici post: vt l. per empto-

2 rias: vt no. in l. j. C. de iur. & fac. igno. casus est iste. †In text. ibi, [vnus ex mandatoribus.] no. q̄ sicut quilibet pluribus fideiubētibus tenet insolidū: vt insti. eo. §. si plures. ita & quilibet ex pluribus mandatoribus: quia tenentur accessorie: nō sic quilibet ex pluribus principaliter se obligantibus. nisi fuerit expresse dictū: vt no. in l. si paternā. ad velle. C. & ff. de duo.

3 reos. reis. §. fi. †Itē no. q̄ mandatores habent inter se illa beneficia quæ habent fideiussores, s. cessionis, & etiā diuisionis: vt C. de cōsti. pec. l. fi. Sed q̄ritur quid si plures fideiussores sint obligati per instrumentū, & statutū dicat q̄ instrumenta mittantur executioni sicut sententiæ quantum ad hoc vt possit incipi ab exceptione, quod non est de iure communi: imo oportet libellū dari & sentētiam ferri: vt l. si pacto. C. de pact. non autem habet vim diffinitiuæ quantū ad hoc vt præcludat viam opponendi exceptiones peremptorias quascunq̄, licet vera sententia diffinitiua hoc habeat: quia tunc habuit tēpus eas proponendi ante sententiam. vnde sibi imputet si non opposuit: sed isto casus cum est obligatus per instrumentū, nō habuit tempus opponendi. nā ante obligationē nō: quia non cōpetebāt: post ea cōtracta nō: qa sentētia habet ꝓ rata: vnde si non posset opponere in executione, priuaret iure suo, q̄ esse nō debet. & ad hoc allego Inn. c. cū olim. de pos. & proprie. in j. col. vbi in simili ita determinat. & Bar. in l. j. quod vi aut clā. in prin. in fi. sui commenti. & Bal. in l. ij. C. de consti. pecu.

1 ☞ *Per pecuniam cæteræ res æstimantur, non econuerso.*

Æstimatio succedit loco rei, & censetur esse eadem.

An una pecunia æstimetur per aliam?

3 *Fideiussor an possit se obligare ad aliam rem quā sit principalis?*

LEX XLIII.

Si ita fideiussorem. †Pro eo qui tenetur ad pecuniā nō potest accipi fideiussor qui promittat speciē vel aliā rē: licet secus econtra. ita videtur innuere litera. quāquā glo. videatur dicere cōtrariū. quā etiā sequitur Bar. sed tūc ille ver. [quia nō vt æstimatio & c.] nō bene veniret ad præcedētia. nec adaptarēt ad illa: ideo magis placet q̄ ff. dixi. casus est iste. In tex. ibi, [quia nō vt æstimatio.] dic respondet tacitę opppsitioni: quia contra si aliquis est obligatus ad frumentū, potelt dare fideiussorem qui se obliget ad æstimationem eius. Sed respondeq̄ ideo hoc: quia pecunia est inuenta, vt per eā aliæ res æstimentur, & succedat, loco aliarum rerū. vnde qui habet æstimationem censetur habere: rem ergo fideiussor non censet se obligasse ad rem diuersam puto tamen fideiussorē teneri ad æstimationē eo casu quo contra principalem deueniretur ad æstimationē officio iudicis mercenarij: vt in obligationibus dādi post morā rei perempta re: vel si alias haberi non potest, iuxta no. in l. vinum. in fi. mag. gl. si cer. pe. & ff. de ver. obli. l. si seruū.

2 §. fi. †Et no. hanc l. quæ semper alleg. ad hoc q̄ cęteræ res æstimātur per pecuniā, nō econuerso: & quod ęstimatio succedit loco rei, & censetur esse eadē. an aūt vna pecunia æstimet per aliam: dic vt not. Bar. j. de sol. l. Paulus respondet creditorem. in vltima charta: quia pecunia grossa æstimatur per minutam.

3 nō econuerso: vt floreni per solidos. †No. etiā in princ. huius l. q̄ fideiussor nōt se obligare ad aliā rem quā sit obligatus principalis. vt ff. eo. l. græce. §. si quis stichum. Sed cōtra de l. sti pulatus es opus. j. eo. vbi pro eo qui tenetur ad factū potest fideiussor promittere interesse. Sol. non propterea dicitur obligatur ad aliā rē. cū ille qui promittat factum, fictione iuris fingatur etiam interesse promisisse, si fuerit in mora faciendi: vt l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. de verb oblig.

LEX XLIIII.

Ià Titio. Fideiussores dati à diuersis obligatis ad idem debitum, non dicuntur cōfideiussores. h. d. no. & sic habent beneficium diuisiōis ex epistola: quia nō datur nisi inter confideiussores, & ex persona propria ipsorum cōfideiussorum: sed hodie eum duo rei debendi habeant inter se beneficium diuisionis ex noua constitututione, & exceptio competens principali, competit etiā fideiussori. poterit fideiussor vnius conuentus ad solidum opponere beneficium diuisionis ex noua conditione. & ex persona illius pro quo fideiusit & hoc voluit Dy. & Bar. j. eod. l. inter eos. §. duo rei.

2 ☞ *Si aliquis aduocatus agitauit causam propriam, & pro se ipso allegauit, & obtinuit an possit in condemnatione expensarum petere salarium aduocati?*

3 *Conditio contractus debet impleri.*

Si quis promiserit stare laudo talis sub pœna, & laudum illius fuit petitum reduci ad arbitriū boni uiri, qui reduxit, & ille non stat reductioni, an poterit ab eo peti pœna?

LEX XLV.

Tipulatus. †Pro obligato ad factum potest accipi fideiussor qui se obliget ad interesse. Item contractus cui non statur, habetur pro non facto, & conditionem non implet. h. d. & Bal. consueuerat allegare hanc l. ad vnū de quo j. dicā. & ad idem allegabat. l. cū in plures. §. lege dicta. ff. locati. In tex. ibi, [ante certā diē fieri.] puto pro xx. à dandis. In tex. ibi, [quāti, vt efficiatur.] i. dicere quatenus plus alteri locaueris, vñ quia illa fuit in mora: tu locasti alteri pro xxv. & quia ille fideiussorē non dabat, tumet opus fecisti: & tunc à primis fideiussoribus, illa quinq̄ quibus alteri locasti, videbatur q̄ bene peteres: quia conditio pro qua fideiusserunt videtur impleta. Sed cōtrarium dicitur: quia licet fuerit impleta verbaliter, non tamē realiter. cū huic secundę locationi nō steteris. vnde habetur pro nō facta. & cū feceris per te ipsum opus, non pores petere perinde ac si per

2 secundum cōductorem factum esset vnde † inducitur ad q. Si aliquis aduocatus agitauit causam propriā, & pro seipso allegauit, & obtinuit. non potest in condēnatione expensarū petere salarium aduocati, postquā aduocatū non habuit, nisi se

a ipsum[a] facit l. habitatores. ff. loca. Doct. tamen dicunt q̄ si propter hoc perdidit lucrum alterius aduocationis, poterit illud petere tanquā interesse: de hoc in Spe. de expensis. §. postremo. versicu. quid si victor. & versi. sequen. †No. etiam q̄ cōditio contractus debet impleri. & inducebat Bald. si quis promiserit stare laudo talis sub pœna: & laudum illius fuit petitū reduci ad arbitrium boni viri, qui reduxit. & ille nō stat reductioni: non poterit ab eo peti pœna: quia non promisit pœnā, si non steterit arbitrio reducentis: sed si non steterit laudo primi proferentis. pro hoc ille §. lege dicta. Sed Inn. in c. præterea. de appel. videtur tenere contrarium. & etiam Bar. in l. j. §. & post operis. de no. oper. nuntia. & vide Inno. in d. c. præterea. de appella. & Bal. ead l. j. de his quæ pœnæ nomine. in x. q. & in l. fi. de contrahen. emp. de qō. supra dicta. ad quam Bal. al legabat istam l. hic non sunt alia.

LEX XLVI.

Ideiussor. Fideiussor condemnatus etiā antequam soluat agere potest vt libereť

b vel indemnis conseruetur. b h. d. casus est iste. si autem nō esset condēnatus, tunc anteqū soluat agere non posset: nisi diu stetisset in obligatione: quod dic vt l. Lucius. ff. mād. & C. eod.

eo. titu. l. si pro ea. quia videtur dedisse fidē de soluēdo: vt l. in debitam. de cōdictio. indebi. & sic anteq̄ soluat nō est functus officio suo. dicit tamen hic Bar. q̄ si esset obligatus per instrumentū q̄ ex forma statuti haberet exceptionē paratam, sicut sententia, q̄ tunc esset idem quod hic. quod Ange. reprobat. & bene quoniam à principio sciebat posse incipi ab executione: & nihilominus fidem dedit de soluendo. vnde decipere tur debitor si statim ab eo posset molestari ipso adhuc à creditore non molestato: ideo dicit eum non posse agere, nisi diu

a steterit[a] in tali obligatione.

2 ☞ *Ex contractibus per legem reprobatis, in quibus nulla oriatur obligatio.*

LEX XLVII.

Vm lex. †Fideiussor pro cōtractu per l. reprobato effectualiter non tenetur. h. d. & est l. vulgaris. venio ad casum. In tex. ibi, [fideiussor quoque liberatur.] i. ipso iure non obligatur, quādo ex tali contractu nulla nascitur obligatio, etiam naturalis. q̄ quando fit statim dicam: quia tunc deficiente principali non potest contrahi fideiussoria: vt ff. e. l. qui contra. vel dic, [liberatur.] scilicet quo ad exceptionis quādo ex tali cōtractu oritur obligatio & actio, obstat tamen exceptio. nā trāsit ad fideiussorem. qđ etiam quando fit j. dicam. In tex. ibi, [eo magis.] dic probat per rationem talem. nā neutro prædictorū casuū potest principalis venditor compelli ad obseruantiam cōtractus directo, ergo nec debet posse compelli per indirectum: vt in c. cū quid vna. de reg. iur lib. vj. sed si fideiussor efficaciter teneretur per indirectum, compelleretur: quia contra principalem rediret.

2 †Sed quomodo sciam oritur an aliqua obligatio, vel non Bar. hic examinat. & in effectu dic qđ in tribus casibus nulla oritur obligatio etiam naturalis. Primus q̄n l. resistit cōtractui dirigendo verba in actū hominis: vt si dicat statutū q̄ nullus ciuis vendat rē immobilē forēsi: vt C. nō licere habitatoribus metrocomiæ. l. j. lib. xj. & quæ res ven. nō pos. per totū. & l. si in emptione. §. j. de cōtrahē. emp. Idē si dirigeret verba in emptorē. nā cum emptor & venditor sint correlatiua, censetur & alter ꝓhibitus: vt l. ij. in fi. C. de indi. vidui. & de cupresis l. j. de leg. ij. Secundus q̄n l. resisteret potentiæ, vt si diceret q̄ nullus forensis posit vendere, vel mulier, aut minor nō poterint vendere sine certa solennitate. Tertius quādo resisteret obligatiōi: vt si diceret q̄ nō posit minor obligari vel mulier sine tali solēnitate. ar. ff. e. l. sed si serui dominus. ibi, obligari nō possit &c. Nā in illis casibus etiā obligatio naturalis nō oritur. cū illa sit de iure gentiū, & præceptū iuris gentium est vt obediatur superiori: vt in l. veluti. de insti. & iur. & sic talis cōtractus tanq̄ celebratus cōtra præceptū iuris gentiū nō habet ab ipso iure fundamentū, vt obligationē aliquam ab ipso inuētā producat vt etiā ꝓbatur in l. si nō sortē. de cōd. inde. & l. eos. C. de vsuris. aliquādo aūt l. nō resistit alicui de dictis tribus: sed resistit actioni, & sic effectui cōtractus: vt quia dicit actionē non dabo. vt in Velleiano, & Macedo. & tunc oritur obligatio ciuilis & naturalis: sed ob. exceptio: vt l. sed naturalis. ff. ad Macedo. & ista exceptio an prosit fideiussori. dic vt dixi. ff. eo. l. si qs postq̄. quia est differentia inter exceptionē Velleia. & Macedo. vt no. in l. fi. ad velleia. Interdū. l. dicit quod gestū est ratū nō habeo. & tunc idē: vt oriatur obligatio ciuilis & naturalis. Sed ob. exceptio. vt in edicto. q̄ me. cau. & de dolo. huic tamē exceptioni potest spōte renūciari. & ideo si fideiussor ab ipso principio intercederet: quia eodē metu vel dolo videtur intercessisse: tunc cōpeteret sibi exceptio, sed si ex postfacto, cessante dolo vel metu nō haberet fideiussor hanc exceptionem. imo dolus vel metus censeretur purgatus per l. pen. de cōdi. ob tur. caus. Interdū l. dicit contractū talem nō valere. & tūc si propter defectū solennitatis, vel alterius rei existentē à prin. cōtractus nulla oritur obligatio: vt patet in ti. de do. inter vi. et vxo. pro qua donatione nō pōt fideiussor accedere: quod non esset si oriretur naturalis. patet in l. non dubiū. C. de legi. si aūt propter aliquē defectū ex postfacto superuenientē: vt si dicat statutū q̄ cōtractus debeāt insinuari infra mensem postq̄ fuerint celebrati: alias nō valeāt: intelligit, s. ope exceptionis ar. in l. vniuersa. cū ibi no. C. de pci. impe. offe. Aliqn & quarto l. resistit alienationi. vt l. Iul. de fundo do. & in ti. de prędi. mi. quæ

a ¶ Diu steterit. Adde quod voluit Ludo. Roman. singu. suis. fol. xiij.

2 ☞ *Accusatus uel inquisitus qui dedit fideiussores de præsentando se ad mandatum potestatis, & de soluendo omnem condemnationem si postea fuit cōdemnatus, & eius bona confiscata, an fideiussores sint liberati?*

3 *Confiscatio bonorum, an extendatur ad bona postea quæsita?*

Deportatus quo casu habeat hæredem ab intestato?

LEX XLVIII.

I debitori. †Pro obligatione nō extincta: sed in fiscū translata, non potest fideiussor accipi si se obligat ꝓ primo debitore liberato. h. d. tex. secus si pro fisco. h. d. gl. & bene. In tex. ibi, [extincta.] sed melius diceret qđ eius persona est ab obligatione subducta: vt l. j. ff. de duob. reis. sed vult dicere q̄ sicut q̄n est omnino extincta, non potest pro ea intercedere fideiussor. ita & quando est in fiscum translata, non potest accedere pro primo debitore ab obligatione subducto, quantum ad eum habetur pro extincta. & per hanc l. dicit Dy. & Albertus papiensis fuisse terminatā quæstionem Bononiæ de quodam accusato vel in-

2 quisito † qui dederat fideiussores de præsentando se ad mandatū potestatis, & de soluendo omnem condēnationem, qđ si postea fuit condemnatus, & eius bona confiscata, fideiussores sunt liberati: sicut q̄n creditor succedit debitori: vt ff. eo. l. hæres à debitore. §. q̄ si stipulator. nā hic fiscus loco creditoris est, & per confiscationem succedit debitori. Sufficit. In gl. ibi, [quia omnis obligatio ciuilis & naturalis trāslata est in fiscū.] No. istam gl. quæ dicit verum. sed glo. j. eo. l. vbicunq̄. dicit in fiscum nō transire nisi ciuilem: sed naturalem apud eundē remanere. Glo. autem in l. j. C. eo. dicit neutrā in fiscum transire: sed ambas penes eū remanere. & obstare exceptionem. in §. si autem. ff. de duob. reis. Doct. tenent istam per l. quoties. in fi. j. e. ti. & per istum tex. quia si non transiret in fiscum, posset accedere fideiussor pro deportato: vt l. fideiussor obligari. §. fideiussor. ff. eo. In gl. ibi, [ex cōtractu ficto post deportationē.] quod intellige de contractu iurisgentium sunt non sint ei interdicta: ideo etiā potest acquirere dominiū ex contractu iurisgentiū: vt l. si tibi mādauero. §. is cuius bona. ff. mā. secus si ex

3 cōtractu iuris ciuilis. † Confiscatio autē nō extēditur ad postea quæsita vel cōtracta: vt no. per glo. in l. nō ad ea. de cōdi. & demō. sed eo postea moriēte in deportatione, trāseunt in fiscū tāq̄ in hæredē: vt l. ij. C. de bo. dā. & no. i d. §. iis. cui bona. facit l. si deportati seruo: cū ibi no. de leg. iij. sed si filius nollet, venirent venientes ab intestato. & hic est casus in quo deportatus

Universidad de Sevilla
Biblioteca

posset habere hæredē ab intestato, licet hæres sit de iure ciuili, ita habet in tex.& gl.j.de re.iu.l.ea sola. quā no. Non sunt alia.

§.Si filius fami. Si filius numerat post emancipationem, acquiritur actio sibi de æquitate: licet tēpore quo erat in patria potestate fuisset stipulatus. h.d.de rigore autē acquireretur patri: vt hic innuit.& ista æquitas procedit ex eo: quia ista numeratio non trahitur retro, cum debitor potuisset eam nō recipere.& sic faceret obligationem non oriri: vt l.si pecuniam.ś.si cer.peta.iuncta.l.fi.quæ res pig. ob.pos.Cætera vide per Bart.in l.si filius.ś.de verb.oblig.

Duo casus in quibus cessat beneficium diuisionis, etiam si fideiussor sit soluendo.
Quando creditor est in dolo, inducēdo illum qui inefficaciter obligatur ad fideiubendū, perdit beneficium quod haberet contra confideiussorem in conueniēdo ipsum insolidum, si non fuisset in dolo.

LEX XLIX.

SI Titius. †Fideiussor inefficaciter obligatus facit vt cōfideiussori nō detur beneficiū diuisionis, si ipse hoc sciebat, vel scire poterat, & debebat vel ipse ex interuallo acceptus fuerit. nisi creditor fuerit in dolo: quia tunc dictis casibus locus est diuisioni.& idē si verisimiliter poterat ignorare. h.d. ista singularis l.& primo loquit quādo simul fideiusit masculus & fœmina, vsq; ibi, [huic similis.] Secundo quādo masculi: sed vnus erat maior, vsq; ibi, [quā si solo.] Tertio ponit vnam limitationē ad secundū singulare. quę locū habet etiā in primo, venio ad casum. casus est iste &c. †Recolligę ergo hic duos casus in quib⁹ cessat beneficiū diuisionis, etiā si confideiussor sit soluēdo. Primus, quādo ille inefficaciter fuit obligatus, & alter qui cōuenit, hoc sciuit, vel scire potuit,& debuit : quia tūc non censet fideiussisse cōtemplatione actionis diuidendæ inter se & illum : secus si verisimiliter poterat ignorarę, vt si fideiusit maior & minor. nā maior poterat probabiliter ignorare an fideiussor esset minor, vel non: & posito q̄ esset minor, an haberet beneficiū restitutionis in integ. vel non: quia si negotiū pertinebat ad eum, non lædebat. & sic nec restituebatur. ideo tūc daretur hoc beneficiū fideiussori: secus si sciuisset ipsum minorē: & posset petere restitutionem.& ita intellige secundū casum, similiter in primo si habuisset iustam ignorantiā, vt quia mulier inducit se veste virili, similiter daret fideiussori hoc beneficiū. non est ergo differentia inter primū casum & secundū, nisi in hoc : quia in primo non sic probabiliter ignorat mulierē inefficaciter obligari, sicut insecū do ignorat maiorē efficaciter obligari: sed positis terminis paribus idē est in vno quod in alio. Secūdus casus, quādo vnus fideiusisset primo: & alter post ex interuallo. nā & tūc prim⁹ si ignorabat de secundo, videtur fideiusisse contēplatione secūdi ideo non habet beneficiū.& ita intellige ver. [sed ita demum.] si autē sciebat, tunc secus: vt no.ś.e.l.si stipulatus. §.si ex duobus. hic ergo nō, quia minor: sed quia ex posttacto intercessit, non daf primo intercedēti hoc beneficiū. nā etiā si esset maior non daret. ita intelligo istum tex.& ita etiam intelligit glo. in l.si plures. in j.gl.ś.eo. Sed hoc. vidēt intelligere, q̄ hic propter duo nō datur primo beneficiū diuisionis, scilicet quia ex interuallo fideiusit secūdus,& quia inefficaciter obligatur cū sit minor: secus si efficaciter. quia tūc adhuc dicunt confideiussores: vt hic colligitur circa fi. in vers. [confideiussorem.] & inter confideiussores locū habet, sed hæc ratio non placet. nā nō semper locum habet: vt in primo casu huius l.& ideo dic vt dixi. in d.l.si plures. nam Docto. fatentur q̄ primus fideiubens non habet beneficium eessionis contra secundo fideiubētem: per id q̄d. no. in l.si stipulatus.§.si ex duobus.ś.e. quare nō idē in beneficio diuisionis video. ideo in vtroq; distingue an sciret vel ignoraret: vt dixi in d.l.si plures. †Item no. singulariter q̄ quando creditor est in dolo inducendo illum qui inefficaciter obligatur ad fideiubendum, perdit beneficium quod haberet contra confideiussorem in conueniēdo ipsum insolidum, si nō fuisset in dolo.& nō pōt ipsum conuenire nisi pro parte. & sic solum punit aduersus illum contra quē cōmittit dolū : sed etiā aduersus alterū contra quem nō cōmisit. quod est mirabile.& adducit similitudinem de alio casu simili. nam si habeo debitorem,& per dolum induco minorem ad promittendū mihi animo nouandi q̄ ille debebat, si restituatur minor, nō restituitur mihi vtilis actio in pristinū debitorē:& tñ si nō fuissem in dolo restitueret per tit.C.de rep.quæ fiūt in iudicio: ga restituto minore restituitur aduersarius eius.& oīa debēt reponi in pristinū statum.l.q̄d si minor.§.restitutio.de mino.& cū ista l.cōcordat l.qui res.§.huic applicat.j.de solu.secundū intellectum gl.q tex.limitant singulariter illū tit.de repu.q̄ fiūt in iudicio. & quod hic dicitur in illo qui induxit p dolū minorē, locū haberet etiam in primo casu si induxisset mulierē vt nō posset cōuenire fideiussorē nisi ,p parte.q̄d est valde notandū.& sic dolus creditoris ꝓponderat ignauiæ fideiussoris. & sibi prodest & in hiscōsistit subst̄atia huius l. No. etiā ex prin. huius pro intellectu. l.iij.ś.eo. vt ibi nō distinguatur inter scientē & ignorātē: ga ibi loquit q̄n ille qui tenebatur dare fideiussorē dedit mulierē & dicitur q̄ nō est liberatus: quia nō fecit q̄d debuit. & tamen creditor sciebat vel scire debebat illam inefficaciter obligari: vt hic.& ista sentit glo. vt scientia creditoris non ꝑsit debitori vt libereť. Sufficit. In gl. quæ incipit, [nesciebat em.] ista gl. vult in effectu q̄ iste dū dicit, [propter incertū ætatis.] determinet verbū, [interceſſerit.] creditor dubitans de ætate minoris voluit alterū primo intercedere: & minorē postea: vt primus nō haberet beneficiū diuisionis. nec possumus dicere quod melius determinēt verba superius posita. dū dicit, [onus totū alteri irrogādū.] quia primus nō perdit beneficiū diuisionis.& hoc si simul fideiusserunt: secus si ex interuallo. Itē q̄rit glo. qd ecōuerso, si primo minor, postea maior.& dicit idē, vt maior teneat insolidū multo magis: tu dic hoc verū si ignorabat de primo. si autem sciebat. tunc aut etiā sciebat illū ineffaciter obligatū,& idē. nā his duobus casibus nō cēset fideiusisse cōtēplatiōe illius: si aūt credebat illū inefficaciter obligatū: tūc ille secundus haberet beneficium diuisionis, si iustam habuit causam credendi sicut si simul fideiusissent : vel ipse primo,& minor postea: ipse hoc sciuisset & credidisset ipsum efficaciter obligari.

LEX L.

SI testamento. Exceptio cōpetēs principali tranſit in fideiussorē. h. d. etiā inuito principali: vt ś.e.l.ex persona. & l.si stipulatus: nisi fideiusisset animo nouandi: tunc nō semp sic esset : vt in l.sed & si pater.§.non solū ad macedo. licet aliquādo idem esset: vt in l.si mulier. cōtra §.fi.ad vellei. & l.q̄d dictū.ś.de pac. q̄dā tñ sunt exceptiones quæ non trāseunt: vt l. exceptiones.ś. de excep.& l.Idemq̄.§.generaliter.ś.man.q̄d dic vt plene no. in l.fideiussor.§.quædā.eo.tit. ecce casum testator &c. In tex. ibi, [liberatū.] dic quia legauit testator liberationē, nō tñ hæres adhuc ipsum liberauerat per pactū, vel acceptilationem. ad quod poteſt compelli : vt l.iij. §.nunc de effectu. de libe. lega.& sic est adhuc ciuiliter obligatus: tñ habet enunciationē doli. l. creditoris. C. de fideicommi.& l.si non sortē. §. adeo. cū ibi no. de condi. inde. postquā aūt hæres liberasset, per pactū, sublata esset naturalis, si vero per acceptilationē, vtraq;.& sem per haberet locum quod hic dicitur multomagis.

§.Ex duobus. Indebitū omni iure solutū per errorē iuris nō facti nō repetitur: secus si ex certa scientia. neutro tamen casu liberationē alterius quā soluentis inducit. h.d. vsq; ad §. quod si duo. venio ad casum. In tex. ibi, [p errorē.] subaudi iuris, vel facti. cū actio esset diuersa inter eos per l.xij.tab.& sic quilibet tenebatur ad dimidiam & non vltra. nec ciuiliter, nec naturaliter. ideo quocunq; errore solutū repetitur: vt no. in l.j. de condi. inde. secus si ex certa scientia. non ergo liberatur cohæres. cum eadē solutio nō debet petere liberationē: & repetitionē: ga sunt cōtrarij effect⁹: vt l.cū his.§.cū ibi not. de condi. inde. Sed contra, q̄ nō possit repeti ista dimidia indebite soluta: quia creditor recepit debitū: licet soluens soluerit indebite: vt l. repetitio. de condi. inde. Sol. vt ibi no. nā hoc esset verū si soluisset nomine cohæredis, qui erat verus debitor: sed ipse soluit nomine suo, credens se esse obligatū ad totū: vt l.si pœnæ.§.fi.eo.ti. In tex. ibi, [cōditione quoq; cessante.] q.d. nō solū in casu præcedēti q̄n soluit p errorem.& sic pōt repetere. nec liberat cohæres rōne de qua ś. sed etiā q̄n soluit sciēter.& sic nō pōt repetere: ga videt donasse. similiter nō liberat cohæres, nō ꝓpter rōnē de qua ś. quia illa cessat: sed propter aliā: quia si creditor qui recepit tā quā donū reputās se obligatū benefacięti benefacere. i. redonare cū tñ efficaciter ad hoc non teneretur, eandē dimidiā indebite solutā eidē soluēti restituere nō posset repetere, impediente repetitione naturali obligatione quæ oritur ad antidora: sicut ergo si primus soluens posset repetere nō liberaretur cohæres, ita & si nō, potest, tū potest retinere per errorē solutū similiter nō liberatur, q̄n per hūc modū dicta solutio videt retractabilis p modū retētionis, licet nō fuerit p modū actiōis. h.d. ille tex. difficilis, q semp alle. q̄ naturalis obligatio, q̄ cōtra hiſ ex antidora in genere vt bñfaciēti bñfaciam⁹: nō ad aliqd specialiter impedit repetitionē soluti per errorē iuris: sicut naturalis obligatio q̄ cōtrahit ad certā rē vel quātitatē: vt l. error. C. ad l. fal. cōtrariū tamē determinauit gl. in l. ex hoc iure. ś. de iusti.& iur. quod non impedit repetitionem soluti. Sed respōde, quod aur soluitur in eodē genere, & impedit: vt hic. nā hic idē quod fuit solutum primo animo donandi, fuit postea eidē solutū qui donauerat: si autē in alio genere: vt quia mihi beneficisti in vno puta in verbis. ego putās me obligatum benefacio tibi in alio: quia soluo xx. per errorem iuris, bene possum repetere. ita intelligitur illa glo.& adde not. in l.si non sortem. §. libertus. de condic. indeb.& l. sed & si lege. §. consuluit. de peti. hæred.

Tutus exceptione diuisionis, soluens per errorem an repetat.

§.Quod si duo. †Lex xij.tab. diuidit actionē inter hæredes ipso iure. ideo quatenus alter ipsorū soluit vltra portionē hæreditariā quocūq; errore repetit: sed epistola diui Adri. nō diuidit ipso iure, ideo solutū anteq; fiat diuisio per iudicē quocunq; errore nō repetitur. h.d. no. †Et sic est hic casus de eo de quo dubitauit gl. insti. co. §. si plures.& non meminit de isto tex. l. vtrū tutus exceptione diuisionis soluens per errorem repetat & licet in alijs exceptionibus peremptorijs distinguūtur inter fauorabiles, & illæ inducunt repetitionem soluti quocūq; errore.& odiosas.& ill æinducūt repetitionē soluti per errorē facti: vt l. fi. ad Mace. nō per errorē iuris: vt l. qui exceptionē. de cōdi. indebi. in ista tamen nō distinguitur. imo nunq; inducit repetitionem. siue per errorē iuris, siue facti. ita debet intelligi iste text. sicut vidmus in exceptione cōpēsationis l. qui inuicē. de cōdi. inde.& in exceptiōe tēporali: vt l. in diem. co. ti.& est rō: quia non tāgit obligationē vel actionē, tollendo vel eligendo aliquā ipsarū: sed moderatur ex actione, licet sit peremptoria.& sic nō sequitur naturā aliarū: hoc tamen verū ante factā diuisionē per iudicē: sed post eā factam secus, quia vel tollit ipso iure actionē secundū opi. quā tenet Bar. in l.si plures.ś. e. vel elidit opin. exceptionis rei iudicatæ.& tunc quia esset fauorabilis, quocūq; errore solutū repetereť. veniamus ad casum. In text. ibi, [habebit qdē cōdictionē in x. quæ ipso iure nō debuerit.] s. proponēdi diuisionē l.xij.tabu. In tex. ibi, [& alia quinq;.] subaudi quæ poterat euitare opponendo bñficio diuisiōis ex persona deiuncti ad ipsum transmissum: vt ś.eod.l.si plures.§. præterea.& dicit Bar. in præcedenti dicto probari dictū Per. quod ponit in l.ij.C. de neg. gest. quod licet defunctus nō possit soluere partem debiti liquidi inuito creditore: vt l. tutor. §. Lucius. de vsur. vnus tamē ex hæredibus eius bene potest soluere partem ipsum tangentem.& sic ex persona hæredum cōditio obligationis videtur immutari cōtra. l.ij.§. ex his. de verbo. obliga. dic vt ibi dixi.

§. Quæsitū est. Fideiussor nō pōt prius cōuenirī quā re⁹, vel quā posset si ipse esset re⁹. h.d. in effectu vsq; ad fi. vel dic q̄ fideiussor habet dilationē tā ex persona principalis debitoris: quā ex ꝑsona ꝓpria q̄n solutio est collata in locū certū, vt nō possit cōuenirī antequā labaf tps quo tā ipse quā principalis debitor potuerit illuc accedere. h.d. in effectu. casus est iste. ego habebā quendā debitorē meū Capuę &c. In tex. ibi, [nec ad rem pertinere.] dic obijcit contra cōparationē quā sibi fecit de casu, cū principalis esset Romæ,& fideiussor Capuę, vbi collata erat solutio: ga nō potest fideiussor cōuenirī anquā labaf tps quo reus poterit accedere capuā. ad primū casum positū q̄ fuit ecōuersio q̄n reus capuæ & fideiussor Romæ ex istūt. nā isti nō sunt similes. in primo est clarū: ga fideiussor nō pōt cōuenirī anquā principalis: ga dicereť durius obligat⁹: sed in alio nō cōuenit anteq; poterit cōuenirī principalis: ga cū ipse sit Capuæ: pōt cōuenirī stam etiā anteq; labaf tps quo fideiussor poterit capuā accedere ergo & fideiussor Romę existēs debet similiter posse cōuenirī statim sicut principalis postq; sua obligatio regulaf ab obligatiōe principalis. Sed rndeť verū esse hoc q̄ isti casus nō sunt similes in rōne. tñ adhuc vera est determinatio prima, q̄ fideiussor nō pōt cōuenirī anteq; labaf tēpus quo poterit accedere capuā: licet ipse principalis existēs capuę statim cōuenirī: ga si aliud diceremus, sequeretur absurdū quod deteriorisnis cōditionis esset iste qui promisit pro alio, quā si, p̄misisset pro se: nā si ipse esset principalis reus qui Romæ existēs ,p̄misisset dare capuæ nō posset prius cōuenirī quā trāsiuerit tātum tēpus : vt l. cōtinuus.§. cū ita.ś.de ver.obli. ergo & idē si promisit pro alio quo, quo casu sibi magis debet subueniri.& cōcludit vt habeat dilationē ex ꝑsona propria q̄n ipe est Romę, & principalis capuæ.& ex ꝑsona rei q̄n excōtra ipe est capuæ, & reus Romę si illud hoc casu diceret reperiatur obligatus in duriorē casum.

Cessio an habeat tum solutionis.

LEX LI.

SI Debitori. †Pro ea parte ,p̄ qua creditor succedit debitori , tollitur obligatio principalis & fideiussoria, sed pro ea ,p̄ qua fideiussor succedit debitori, tollitur fideiussoria, nō principalis. h.d. in effectu.& fuit hic casus: ga debitori succesſit creditor ,p̄ dimidia, & fideiussor pro altera dimidia: certe ,p̄ prima tollitur obligatio principalis,& fideiussoria in eius cōsequētiā iure cōtulionis seu solutionis. ,p̄ altero tollitur fideiussoria: nō em possum ipsum cōuenire fideiussorē pro illa dimidia postquam possum ipsum cōuenire vt hæredem principalis debitoris. & sic principalis obligatio pro illa parte stat firma.& fideiussoris tollit ecce casum. debitor meus qui tenebatur &c. In tex. ibi, [obligatio. subaudi tā principalis quā fideiussoria sc̄dm la. de Are. sed in sequenti fideiussoria tātū. †In tex. ibi, [solutionis potestate.] No. q̄ cessio habet vim solutiōis. Sed cōtra de l. hæres a debitore.§.fi.ś.eo. Sol. nō semper habet vim solutionis: sed aliquando. videlicet cum hoc non tendit in lucrū eius & lucrum alterius.& ita loquitur hic, alias secus: vt in contrario, si bene inspiciatur.

LEX LII.

INter eos. Beneficiū diuisiōis locū habet inter fideiussores: qui renent insolidū nō inter illos qui tenentur pro partibus. h. d. in effectu.

In tex. ibi, [diuersum.] dic s. copulatiue se obligarunt q̄libet insolidū:& etiā pro parte.& sic sunt duæ promissiones.& creditor potest vti qua vult.& si vtitur prima, locus est diuisioni per epistolam: sed hic alternatiue insolidū, aut pro parte,& q̄n alternatiua ponitur inter quātitatē & maiorē & minorē: sola minor est in obligatione: vt ś. de ver. oblig. si ita stipulatus fuero. s. aut. xv. postquā igitur ex forma cōtract⁹ actio est diuisa, non expedit q̄ amplius diuidaf per epistolā. Sed cōtra de l.si testamēto. §. q̄ si duo. ś.eo. vbi actio semel diuisa per l.xij.tab. iterū diuiditur per epistolā. sed ibi sunt diuisiones diuersæ: hic essent vniformes,& ad idē tēdentes. Item contra primum casum posset opponi. q̄ secunda promissio de parte non valet: quia vtilitatem non continet, per l. qui bis idem. de verb. obli. Sol. possumus fateri.& tūc adhuc clarior est ratio quare in primo casu locus est diuisioni fiendæ per epistolam, quia creditor non posset vti prima promissione facta a quolibet insolidum.

§.Fideiussor. Id quod solutum est ante factam diuisionē, in computatione diuisionis non venit de rigore iuris: sed residuum tātum: secus de æquitate. h.d. no. videatis bonū casum. Pone casum q̄ pro debitore meo qui tenebatur in xx. tu & Titius fideiusſistis, postea antequā te cōuenirem soluisti mihi decem: postea te cōuenio ad alia decem. tu dicis te mihi teneri soluere de illis x. quia soluisti decē quæ te tāgūt oppositio beneficio diuisionis. nam si prius egissem,& tu opposuisses beneficium, non compellebaris soluere nisi x. ergo ex quo prius soluisti non videtur quod tenearis vltra soluere. Iurisconsultus dicit q̄ de rigore illud solum venit dividendum quod reperitur esse debitum tēpore quo agitur. sic videtur q̄ cū decē reperiātur debita, illa debeant diuidi : vt tenearis in v.& fideiussor in alijs quinque. nam si totum solusisses, non posses repetere.& sic prodesset confideiussori ; vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

ś.e.si testamento.§.si duo.ergo si soluisti partem debet cõfideiussori prodesse.vt illa non veniat in diuisione & cõtributiõe sed duntaxat altera pars de æquitate.tamen determinat cõtrarium,quod non tenearis soluere aliquid de illis x.& q videaris soluisse.x.pro parte tua:& perinde tibi prosit ac si post exceptionẽ propositã & diuisionẽ factã soluisses,q est singulare,& sic licet solutio totius debiti etiã p errorẽ facta ab vno p̃ste alteri:qa nihil restat soluendũ,& nihil est diuidẽdũ: solutio tamen partis nõ prodest alteri:sed duntaxat soluẽdti:vt videatur soluisse ac si actio esset diuisa.Sed contra illum textũ opponit fortiter.& videtur quod etiam de rigore idẽ:quia eoipso q̃ soluit partem videtur actio diuisa:quia creditor videt sibi tacite pactum fecisse de non conueniendo ipsum in altera parte.p̃ l.si creditores.C.de pac.ergo nec de rigore propter tacitũ pactum põt ipsum vltra cõuenire.Sol.secundũ Old.quẽ Bar.sequitur.ibi loquit in pluribus reis debendi.q hoc iure nõ habebãt beneficiũ diuisionis.vnde creditor nõ cõpellebatur recipere partẽ:recipiendo ergo sponte videtur actionẽ diuisisse:hic loquitur in duobus fideiussoribus qui habebant beneficiũ epistolæ.& ambo erant soluendo.vñ creditor tenebaf:et poterat cõpelli recipere partẽ ab vno etiã per modum actionis.vt ś.e. si contendat.vnde recipiendo partẽ ex necessitate non videt actionem diuisisse:quia nemo in necessitatib⁹ existit liberalis. vt l.rem legatã.de adimen.leg.secundum Ang.quod ibi loqt quando soluens dixit soluo pro parte mea : quo casu siue sint duo rei debendi,siue sint fideiussores,creditor sic accipiendo videtur actionem diuidere & pactum facere soluẽti de nõ petendo plus per illam l.quæ licet loquatur in duobus reis,locũ haberet in fideiussoribus.sed si soluat simpliciter,tunc tene di stinctionem Bar.& Old.vt distinguaf inter reos debendi & fideiussores hoc iure:sed hodie quia plures rei debendi habẽt locum diuisionis ex noua constitutione:idem esset quod in fideiussoribus.vt recipiendo partem non videatur fecisse pactũ de non petendo plus.& sic de rigore posset conueniri ad alterã partẽ,& illa tantũ deberet diuidi,sed de æquitate nõ,vt hic. Ista opi.in primo casu fuit Ia.de Aret.quam Bar.hic reprehendit per istum tex.dum dicit.[suo nomine.vel rei promittẽdi.] & sic non videtur fienda illa differentia:sed certe aliud est dicere soluo pro parte mea.quo casu creditor recipiendo videtur diuidere.vt in l.cõtraria.aliud soluo p̃ mea obligatione.vt hic: non placet reprehensio Bar.Sed adhuc op.q̃ de æquitate pars soluta non conueniat in contributione per l.reos.C.eo.So.hic loquitur in soluente,ibi loquitur in non soluẽte sed cõuento: sed enim vnus conueniatur pro parte,si non solutio nõ censeẽ actio diuisa:sed electio facta.& ista electio nõ præiudicat creditori etiã de æquitate quominus si ille reperiatur nõ soluẽdo poterit etiã pro illa parte recursum habere contra alterum,diuisio ergo præiudicat , nõ autem electio.quando autem dicaẽ facta diuisio:dic vt ś.dixi.& etiam censetur fieri in alieno casu quando creditor quemlibet conueniret pro parte & sic si alter ipsorũ reperireẽ nõ soluẽdo, posset p̃ parte illi⁹ recurrere contra alterum qui videtur fecisse pactum de non petendo per solam conuentionem secundum Bar.hic.Cætera vide hic p̃ eũ.

¶ *Sicut creditor potest diuidere actionem inter plures reos debendi,conueniendo quẽlibet pro parte:& inter fideiussores eorum.*

§.Duo rei.†Fideiussores diuersarum personarũ etiam ad idem obligatarũ inter se habẽt beneficiũ diuisionis.h.d.ś.e.si a titio.& ibi ponitur ratio:quia non sunt confideiussores hodie.sed ex persona principaliũ existentium soluẽdo haberẽt bñficiũ diuisionis.nõ ex epistola diui Adriani,sed ex noua cõstitutiõe secũdũ Dy.vt etiã ibi tetigi.In text. ibi qui pro singulis. dic.i.inter plures qui fideiusserũt pro vno quia illi sunt confideiussores etiam si diuersis temporib⁹. vt ś. e.l.Titius.Sed quid si plures fideiusserunt pro pluribus ad idẽ obligatis.dic quod sunt confideiussores sicut si p̃ vno secũdũ Dy.qui allegat ad hoc l.si duo.in prin.de admi.tuto.†In text. ibi non magis.Nota.q̃ sicut creditor potest diuidere actionẽ inter plures reos debendi conueniendo quemlibet pro parte: vt ś.de duo.reis.l.iij.§.si.ita & inter fideiussores eorum.vt hic.

§.Creditor.Creditor potest conuenire fideiussorẽ omisso principali & etiã pignore.h.d.hodie secus.vt in auth.de fideiuss.§.j.vbi prius debet excuti principalis & ideo si haberet pignus sufficiens non posset cõuenire fideiussorem.dicit tamẽ Dy.quẽ sequitur Bar.q̃ si non posset pignus commode vendi,adhuc haberet locum iste §.quod dictum reputo singulare:quia per hoc limitaf illa authen.vt si facta excussione reperiant bona immobilia ipsius principalis sufficientia,si tamẽ non possunt cõmode vẽdi, & creditori debeẽ pecunia,perinde poterit cõuenire fideiussor ac sic nõ reperirenẽ bona.qđ ppetuo tene menti: qa nescio alibi istud dictũ.

§.Cum inter.Si post diuisionem factã alter ex fideiussoribus efficiatur nõ soluẽdo periculũ pertinet ad creditorẽ.h.d.sed cõtra.de leg.l.si plures.in fi. prin.ś.eo.So.ibi.fideiusserat sub conditione , vel in diẽ ille qui factus est post diuisionem non soluendo.& ea pendẽte factus est:vnde nõ est quod imputetur creditori quare ipsum nõ conuenit:quia nõ poterat:hic vero pure: & potuit ipsum cõuenire:vnde sibi imputaf:vt ś.eo.l.si fideiussores.& ideo videt dicendũ q̃ etiã hoc casu quãdo pure:si tñ nõ potest creditori imputari:quia statim facta diuisione factus est non soluendo antequã haberet cõmoditatẽ cõueniẽdi,esset idẽ quod ibi. Item op.de l.inter fideiussores.ś.eo.Sol.ibi.ante factã diuisionẽ per iudicẽ.hic post.ecce casum. dicitur hic creditor egit cõtra vnũ ex fideiussoribus insolidũ.&c. In tex.ibi, [post lit. cõtestatã.] videt dicere tex.qđ ista exceptio debet opponi. & sic in vim dilatoriæ.& nõ cogetur fideiussor cõuentus lit.cõte.nisi super parte debiti facta p̃nunciatione p̃ iudicẽ: vt nõ possit in plus cõueniri.& tunc statim facta est diuisio. & ita intelligo istum tex. Potest etiã opponi post lit.cõte.super toto debito in vim perẽptoriæ.& tũc operaf vt licet sit cõuentus insolidũ, & sup̃ solido fuerit lis cõte.nõ tamẽ fiet cõdẽnatio nisi p̃ parte:& valet.licet de alia parte nõ fuerit absolut⁹:vt dixi in l.si plures & tunc etiã si post lit.cõte.ante tamẽ iniam esset effectus alter nõ soluẽdo,cõdẽnaretur ille cõuẽtus insolidũ.posito etiã q̃ oppo fuisset exceptionẽ q̃ actio adhuc nõ esset diuisa quouq̃ p̃ iudicẽ nõ sit pronuntiatũ.& p̃ hoc j.l.proxi.§.inter fideiussores. vbi not.diffinitiua sententia.& hic no.cõte. In tex.ibi.[nec auxilio defendetur ætatis actor.]subaudi minor : quia non dicit læsus fragilitate per rationẽ quæ sequit: qa vsus est iure cõmuni cum habuerit necesse acquiescere diuisioni sicut quilibet maior.

§.Bonis damnati.Beneficiũ diuisionis põt opponi etiã cõtra fiscum qui p̃ confiscationẽ successit fideiussori,sicut cõtra hæredẽ illius.& sic patet q̃ creditor põt fiscũ cõuenire in quẽ trãseũt bona cum onere creditorum : vt l.tutoris.C.ad l. iuliã de vi. hoc in creditis vel debitis puris cõdõnalia vero nõ trãseũt: vt j.ti.j.l.quoties. in fi.qđ est singulare.& in hoc est dria inter fiscũ & hæredẽ in quem trãseunt actiones passiue cõdõnales:vt instit.de ver.ob. §.si ex cõditionali.& ideo dicimus q̃ fiscus nõ est p̃prie heres, sed vtilis successor:vt etiã tangit hic gl. quã ita declara vt dixi. casus est iste. In tex.ibi. [dãnati.] l.de crie capitali.nõ de debito in quo fideiusserat.& ita p̃cedit casus quẽ ś.posui.qdã vero intelligunt q̃ erat dãnatus de illo debito, & tũc esset hic casus q̃ bñficiũ dictũ excussionis : vt ś.e.l. si fideiussores .§.fi.cuius cõtrariũ tenet ibi gl.per l.fideiussor.C.eo.& illa verba , qa est exceptio peremptoria.& sic vsq̃ ad sententiã potest opponi & nõ vltra:vt l.peremptorias.C.sen.resci.nõ pos.quia impugnaret sententiã latã in toto.non sic impugnat exceptio cedendarum.ideo ista lect.nõ est vera. Item gl.quæ est hic dicit vnum verbum in quo reprehenditur,scilicet q̃ iste fideiussor damnatur de crimine,& confiscatur,si superest, põt cõueniri & condemnari.quod est falsum cum per confiscationem iam sit exẽptus ab omni obligatione tam ciuili quã naturali , & translata sunt in fiscũ:vt ś.l.si debitori deportatio.& ibi not. in gl.debet ergo cõueniri fiscus pro obligatione p̃terita ante cõfiscationẽ.

¶ *Residui appellatione an contineatur totum.*

LEX LIII.

1 §.Amisi.†Perditio pignoris cõtingẽs sine culpa creditoris ei non nocet:sed debitori: & eius fideiussori.h.d.intellige quod eis nõ nocet nõ vt in pl⁹ vel aliter teneatur quã prius,sed quia possunt effectualiter cõueniri

ueniri & ipsi non possunt excipere contra agentẽ de perditione pignoris,nec obijcere cõpensationem de exceptione eius.cum ad illam non teneatur.secus si eius culpa perditum esset.argu.l.diuortio.§.si fundum.solu.matri.cum ibi no.casus est iste†In fi.ibi, [etiam totũ.] not istum tex.cum quo concor. 2 l.ij.C.de hære.inst. vbi appellatiõe residui totũ cõprehendit.

§.Fideiussores.Damnũ contingens pupillo culpa tutoris recuperat ab illo per actionem tutelæ.sed si sine eius culpa,recuperat per restitutionem in integrũ aduersus aduersariũ eius si læsus est.h.d ecce casum.

In tex.ibi, [actione diuisa.] ś.inter confideiussores qui erãt soluendo.& sic pupillus non est læsus:quia vsus est iure cõmuni.vt ś.l.,pxi.§.pe.vnde nõ põt petere restitutionẽ ex priuilegio ætatis:vt ibi dicitur,s.aduersus cõfideiussorẽ q̃ soluendo est:agat ergo contra tutorẽ qui neglexit aliũ cõfideiussorẽ cõuenire vel exigere cũ potuerit.Sed quid si tutor nõ fuit in negligentia.& sic ab eo non põt recuperare? Respõ.adhuc puto idẽ,si alius cõmode potuisset exigere:qa iste casus potius debet nocere pupillo quã alteri cõfideiussori:sed si nullus potuisset exigere:quia statim actione diuisa effectus est alter nõ soluendo.dic vt dixi in §.pen.sed in sequen.casu pupillus fuit læsus:quia actio fuit diuisa iniuria iudicis,vel etiã negligẽtia tutoris nõ allegãtis cõfideiussorẽ nõ esse soluendo, & sic diuidi non debere ideo restituitur vt agere possit contra illum qui reperitur soluendo in totum etiam pro parte illius qui est non soluendo.& datur ista restitutio aduersus absolutionẽ:quia ille qui est hodie soluendo fuit pro parte condemnatus & pro parte bbsolutus cum absolui non debuerit.hic non sunt alia.

§.Fideiussores.Fideiussores dati ab inglino vel colono tenentur etiã ad æstimationẽ instrumentorũ prædij si perdanf.h.d.no.videbatur eo non teneri nisi ad pẽsionẽ.quasi de illa tãtũ censeanf sensisse partes, sed certe cũ ex natura locationis veniant quædã instrumenta: vt l.sed addes.ś.loca.cẽsetur fideiussor in oẽm cãm proueniẽtem ex natura contractus se obligasse.& ita innuit iste text. vnde videtur q̃ si dñs cõcesit aliqua instrumenta quæ nõ veniebant ex natura cõtractus,ad illa non cẽseatur fideiussor se obligasse.ar.j.eo.l.si pignore.& hoc innuit tex.dũ dicit, [cũ ea quoq̃.] exponẽdo cũ.i.qñ. In tex.ibi,datos.gl.intellige,ś.simpliciter.& sic in oẽm casum prouenientẽ ex natura cõtractus censetur se obligasse:vt j.eo.l.si quis pro eo.§.si nummos.& l. si postea.rẽ pu.lal.fo.& l.quæro ś.loc.secus si pro pensiõe tm.

In tex.ibi, [instrumentorum.] dic. nam instrumẽta prædij dicuntur dotes prædiorum:vt l.ij.§.dotis.de fun.instru.alij intelligunt proprie quod ista prædia locata erãt dotalia sed melior & vtilior est præcedens intellectus.

§.Plures eiusdem.Electio vnius ex pluribus obligatis ad idem debitũ & etiam absolutoria eius alteri nõ prodest.h.d.concor. l.fi. C.de fideiussor.sed sola exactio ab vno facta.Casus est iste &c. In tex.ibi, [mandatores.] subaudi vel fideiussores.& item in alijs obligatis ad idem debitum.l.decẽ.de verb.obl & ś.e.ti.l.si mãdato meo.In tex.ibi, [absolutione quoq̃ sequuta.] dic Bar.intelligit istum tex.de absolutoria data:quia actor nõ probauit, vel quia ille nõ fideiusserat:sed si esset lata ex eo : quia principale debitũ non fuerat contractum cui accesserãt tũc dicit eã prodesse alijs,sicut iuramentũ vnius ex mandatoribus vel fiiussoribus prodesset alijs si esset reale sup debito principali:vt l.duobus.§.fideiussore.& l.fi.de iureiu.& idẽ etiã not.in l. ex duobus.ś.de duo.reis.sed miror,quia ipse idẽ tenet contrariũ. in d.l.fi.de iureiu.& l.adulter.§.si eo tpe.de adul.q̃ aliud sit in iuramento quod defertur ex voluntate partis,aliud in sententia quæ fertur cõtra partis voluntatẽ:vt magis restringitur: vt qualitercũq̃ lata sit absolutoria non præiudicet creditori nisi contra illum pro quo lata est per titulum res inter alio acta. & ita disputando tenuit Richar.malũ.etiã in criminali: vt absoluto principali malefactore nõ propterea videatur absolutus mandans, vel alius accessorius.sicut absoluto adultero non cẽsetur absoluta adultera: & tamen alter sine altero non potuerunt ẽlictum committere.& hæc vera.

2 ¶ *Si duæ familiæ fecerunt inuicem pacem,& promiserunt se inuicem non offendere sub pœna:& dederunt fideiussores postea aliqui de una familia inter fecerunt aliquos de alia familia,& illi de familia offensa accusauerunt occisores.& fecerunt eos decapitari,& bona confiscari.an postea possit peti pœna à fideiussoribus?*

LEX LIIII.

1 §.Capitis rei.†Licet bona principalis debitoris sint confiscata facto creditoris: nõ tamen prohibetur creditor fideiussorẽ cõuenire. h. d. videbatur contrarium:quia creditor tenetur cedere fideiussori quem conuenit actione contra principalem,& contra fideiussores:vt ś.e.l.fideiussoribus.& l.cũ is.sed nunc facto suo accidit q̃ cedere non põt cũ per cõfiscationẽ principalis debitor sit ab eo liberatus:vt ś.eo.l.si debitori deportatio & l. fina. de duo.reis.ergo põt repelli per exceptionẽ cedendarũ:vt j.de so lu.l.stichũ.§.pe.sed certe licet principalis sit liberatus, actio tamen creditoris non est extincta sed transiuit in fiscũ & contra fiscũ poterit cedere ad q̃ ś.e.l.inter eos.§.fi.ecce casum. In tex. ibi, [circa vllam præscriptionẽ.] id est,quia non poterit obijce re creditori q̃ eius facto accidit quominus si sibi soluerẽt possint recuperare à principali cuius omnia beneficia sunt cõfisca ta & etiã accidit eius facto:vt creditor nõ possit cedere actionẽ cõtra ipsum principalẽ cõfiscatũ enim exceptiones nihil valent.nec ,psunt istæ fideiussori:qa põt recuperare à fisco : & actio põt ei mãdari cõtra fiscũ.& per illũ tex.determinat Dyn.

2 †qõnẽ de facto cũ duæ familiæ fecissent inuicẽ pacẽ & ,pmiserũt se inuicẽ non offẽdere sub pœna, & dederũt fideiussores: postea aliqui de vna familia interfecerũt quosdã de alia familia:illi de familia offensa accusauerũt occisores, & fecerunt eos decapitari,& bona confiscari:postea petebãt pœnã à fideiussoribus:ipsi dicebãt se liberatos per cõfiscationẽ.ar. ś.eo.l.si debitori sed illa loquitur de fideiussoribus intercedẽtibus pro cõfiscato post cõfiscationẽ:nos loquimur de illis qui interfecerũt ante cõfiscationẽ.Itẽ ,p eis faciebat tex.in l.in fraudẽ. §.si principalis secundũ vnã lectu.j.de iure fisc. sed dic q̃ ibi loquit de fideiussoribus datis à cõfiscato ipsi fisco.nã illi bene liberantur sicut quãdo creditor succedit debitori:vt ś.eo.l.hæres à debitore.§.q̃ si stipulator:quia videtur succedere vniuersaliter per cõfiscationem vt etiã tetigi in d.l.si debitori.Itẽ facit ,p fideiussoribus exceptio quæ incipit cõpetere principali debitori si cõcernit debitũ,trãsit in fideiussorẽ vt in l.exceptiones. §.rei autem.de exce.sed huic confiscato incipit cõpetere exceptio prodter cõfiscationẽ:quia liberaf:sed responde cõtrariũ procedere in alijs exceptionibus incipiẽtibus cõpetere ,ppter mutationẽ status qm̃ illæ elidũt obligationẽ & actionẽ,& aliq̃ tollũt obligationẽ,sed illa quæ incipit cõpetere ,ppter mutationẽ status nõ elidit,nec tollit actionẽ vel obligationẽ:sed eas trãsfert de persona condẽnata in ipsum fiscum:ideo fideiussores nõ liberãtur:sed vbi primo tenebantur pro cõfiscato, nunc tenenf pro fisco,tanquã eius successore & ita no.in l.j.C.eo.concludit ergo dictos fideiussores posse cõueniri ad pœnã & ita fuit terminatũ Bononiæ p̃ hanc l.in q.mutinensi. Sufficit.Itẽ facit pro fideiussoribus quod liberentur.l.qui decesserit.qui satisd. cog.& l.sed & si quis.in princ.si quis cau.sed dic q̃ loquitur in fideiussore de iudicio sisti qui liberatur per deportationẽ illi⁹ qui sistendus est:quia non potest amodo sisti : si tamẽ prius nõ fuerat in mora,cum requiratur p̃sentia personæ,& hic interuenire nõ potest:nos loquimur de fideiussore qui promisit dare vel soluere pœnam quod facere potest reo deportato.

LEX LV.

§.Si in pignore.Fideiussor contractus non tenetur ad interesse proueniens ex deceptione de qua nõ fuit cogitatum.h.d.Hic non sunt alia.

LEX LVI.

§.Si ita stipulatus.Quãdo verba sunt apta ad infinitatẽ, toleratur infinitas.h.d.& ad hoc alleg.quando autẽ infinitas sit vitanda,& quando toleranda.no.in l.si finita.in prin.de dam.infec. Ecce casum &c.

2 ¶ *In promissione facti,an possit accedere fideiussor.*
3 *Ex iuramento de futuro informiter præstito id est nullo præcedente contractu uel promissione,an oriatur actio uel obligatio?*
4 *Quid si præcedit contractus,uel promissio?& an ualidet contractus nullos? & nu.5.*
5 *An transeat ad hæredem iuramtũ?*
6 *Quando contractus firmatur iuramento:qui de sui natura non est illicitus,nec respectu*

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Valere potest. Add de Alex. cõs. xlvij. & habet etiam iramentum vim clausule codicillaris. vt vo luit Bar. in l. fi. C. de fide. lib.

b ¶ Personale. Adde Fede. defunctis cõsilio ccl. xvij.

creditoris, nec respectu debitoris: non potest peti absolutio à iuramento, nec debet concedi.

Statutum quod mulier uel minor nõ possit se obligare uel alienare sine certa solẽnitate: & mulier uel minor alienauit uel se obligauit cum iuramento, non seruata solennitate statuti, an cogatur ad ipsius obseruantiam?

Quid si statutum expresse dicat de iuramento: quod nõ ualeat contractus etiam iuramento uallatus, an tunc tenebitur seruare iuramentum?

LEX LVII.

1 SI quis pro eo. †Si alius quam libert' iurat prestare operas, non potest huic iuramẽto accedere fideiussor. h. d. Et ratio est qa si alia promissio non procedit ex tali iuramẽto, q dicitur informiter præstitum, oritur obligatio etiam naturalis non em videtur aliquid ꝓmittere parti: sed deo cui iurat: vnde si teneret fideiussio, ipse esset obligat⁹ deo & fideiussor parti & hoc esse non potest. vt ſ. e. l. fideiussor obligari, in prin. sed quãdo est libertus iurat patrono tunc iuramentum habet vim promissionis factæ parti & oritur actio: quia talis ꝓmissio etiã stipulatione non vallata vestiť iuramento. & l. auxilio. vt l. iurisiurandi. in prin. ſ. de ope. li. & hoc de iure ciuili: licet autẽ in alio quã in liberto non habeat vim ꝓmissionis factæ parti & non producat aliquam obligationem vt dixi: attamen si non seruat iuramentum, extra ordinem castigatur personaliter propter cõtemptum diuini numinis: vt l. si duo patroni. in fi. de iureiurã. non tamen videtur q possit compelli ad eius obseruantiã etiã officio iudicis nobili quia si posset cõpelli, posset etiã fideiussor accedere cum accedere poterit etiam iudicis officio: vt dixi in l. j. ſ. e. cuius contrarium hic dicitur de iure autem canonico si potest seruari siue interitu salutis æternæ cogitur obseruare vt in c. cum contingat. de iureiur. & c. ij. de pactis. in vj. Sed quæro quo iure an officio iudicis, an iure actionis, Inno. tenet primam partẽ p rationẽ quã ſ. dixi qa non obligat se parti, sed deo vt ipse no. in c. innotuit. de iud. Alij cõtra q iure actionis quia cum ius canonicum dicat ipsum compelli ad obseruandũ videtur actionem inducere & exceptionem: vt in l. status. de acqui. re. do. & no. in authen. sacramenta in gl. super ver. custodiantur. C. si si aduer. ven. & erit cõdictio ex canone, nõ actio oriens ex contractu: sed ex canone propter iuramentum sicut cõdictio ex lege datur interdũ propter pactum, nõ ex pacto: vt l. si quis argentum. C. de do. & istam partem tenet hic Bar. Venio ad casum: & non miremini si dixi ista præambula: quia

2 ista dabunt vobis intelligi istam l. † In prin. istius l. veniũt examinandi tres articuli quorum vnum examinat gl. q̃ est hic videlicet an in ꝓmissione facti possit accedere fideiussor & dubium facit q nõ ar. a sufficienti partium enumeratione: quia quocunq; modo fideiussor se obliget, videť nõ valere, ꝓpterea q̃ hic tangit gl. nã in obligationibus dãdi clarũ est q fideiussor põt dare illud idem ad q est obligatus principalis: qa illud nõ verificatur ex persona dantiũ, imo a quocunque fiat datio: res data est eadem, sed in obligatione facti nõ est sic: qa factũ hoĩs prouenit ab actu ei⁹ & actus est personalis. & sicut actus vni⁹ non est actus alteri⁹ ita & factum vnius nõ est factũ alterius. Breuiter de isto articulo tangitur in l. nemo. ſ. de duo reis: & in l. cum filius. §. j. de ver. ob. Breuiter recolligendo quæ tangunť hic per Bart. post alios dic quod potest accedere quatuor modis. Primo quando simpliciter dicit fideiubeo ꝓ tali: quia censetur promisisse eo modo quo meli⁹ fieri potest q patebit ex sequentibus. argumen. l. cum ostendimus. in fine. de fideiuss. tu. Secundus casus est quando promitteret interesse si principalis non faceret vt est casus. ſ. eo. l. ſtipulatus opus: & hoc etiam voluit glo. hic in fi. nec videtur promittere rem diuersam: nam etiam principalis videtur tacite promittere interesse si non facit vt l. ſtipulationes non diuiduntur. §. Celsus, de ver. ob. Tertius casus est quando promitteret illud factum & promisit principalis non tamen habendo respectum ad illud quod erat explicandũ ꝓ principalẽ: sed ad illud q erat explicãdũ ꝓ ipsum fideiussorẽ. dũ tñ sint eiusdẽ peritiæ qa licet re vera sint facta diuersa, attamẽ reputať idẽ factũ ꝓpter duo. ſ. oĩmodã peritiã. & quia ita videť actum inter partes q factũ hui⁹ habeat ꝓ facto alterius postq̃ creditor recepit duos q se obligant siue vt principalis vt l. nemo. de duo. reis. siue vnus vt principalis, alť vt fideiussor. vt in casu nostro. Quartus est, quãdo ꝓmitteret se facturũ & curaturũ q principalis faceret. licet em videať ꝓmittere factũ diuersum ab eo qđ ꝓmisit principalis: & attamẽ: qa factũ suũ ordinať ad factũ ipsius principalis, nõ reputať diuersum: vt no. d. l. cũ filius. §. j. si vero diceret ꝓmitto q talis faciet illud qđ facere ꝓmisit sine dolo, non valeret fideiussio ꝓpter defectũ formẽ ꝓmittẽdi: quoniã ẽt fideiubẽdo nõ põt quis ꝓmittere factũ alienũ: vt est casus j. eo. l. si cũ reus licet gl. illã nõ

3 alleget. † Secũdus arti. est ille de quo tetigi in prin. vtrũ ex iuramẽto de futuro informiter præstito. i. nullo p̃cedẽte cõtractu vel ꝓmissione: vt cũ quis iurat se aliquid facturũ, vel daturũ, oriať actio vel obligatio. nã istud appellať p̃ do. iuramẽtũ promissoriũ vel inductoriũ. qm̃ habet similitudinẽ cũ ꝓmissione. & tẽdit ad obligationẽ inducendã: sed an inducat est qõ. & de

4 hoc dic: vt ſ. in prin. dixi † Tertius arti. est quid iuris si p̃cedit cõtractus vel ꝓmissio, & qs iurauit obseruare eã, & cõtra non venire. & istud doc. appellãt iuramẽtũ cõfirmatoriũ. Est ergo qõ an cõfirmet & validet cõtractus nullos, vel q possunt rescindi. & iste articulus quotidie est in frequẽti vsu de quo nõ loquitur iste tex. & in eo varietas est inter ius ciuile & canonicũ est etiã aliud iuramentũ quod appellatur decisorium. & prestatur super eo qđ est de præterito, præcedẽtia vero super eo qđ est de futuro. de isto dic vt in tit. de iureiur. qm̃ producit actionẽ in factũ, & etiã exceptionẽ: vt l. actori. C. de iu. iur. & nihil ad ꝓpositũ nostrũ. In cõfirmatorio ergo debes scire q de iure ciuili tria fuerũt tpa. ſ. ius digestorũ. & etiã. C. antiquum. & secũdũ illud si cõtractus erat inualidus vel poterat inualidari tale iuramẽtũ nõ reddebat ipsum validũ, nec etiã remouebat remediũ inualidãdi: qa cũ sit accessorium nõ videbať rõnabile q ꝓ ipsum cõfirmaretur principale: imo nõ valente principali, nec etiã accessoriũ. & ita est casus in l. non dubiũ. C. de legi. & in l. iurisgẽtiũ. §. fi. de pac. & l. si quis inquilinos. §. j. de leg. j. & hoc si actus non valebat vt ferebať, nec alio modo valere poterat: sed si poterat quoquo modo valere, iuramentũ operabatur vt

a valeret eo modo quo valere põt [a] vt l. cũ pater. §. filius matrẽ. de leg. ij. Secundũ fuit tẽpus de iure. C. moderniori. & hoc iure reperitur auctus effectus iuramenti: quia si contractus erat validus: sed poterat inualidari priuilegio minoris per restitutionẽ in integ. tale iuramentum remouebat talem modum impugnandi: vt l. j. si aduer. ven. si autem erat nullus, vel alio modo poterat ꝛmpugnari, & non reperiebatur hoc cautum. & sic erat standum iuri veteri. d. l. nõ dubium. Tertiũ fuit ius authẽticorum: de quo in authẽ. sacramẽta. ibi posita, & hoc iure adhuc auct⁹ est effectus iuramẽti: vt etiã si cõtractus sit nullus, si tamẽ hæc nullitas prouenieb at ex priuilegio ætatis: puta vẽditio rei immobilis minoris sine decreto cõfirmatur iuramẽto p illã authẽ. quæ generaliter loquitur: dũmodo sit maior pupillo & hoc addit l. C. secundum intellectũ Mar. qui cõmuniter tenetur. licet Bal. dixerit contrariũ, vt ibi not. si autẽ nullitas aliũde ꝓueniebat quam ex priuilegio ætatis: nõ reperiť de iure ciuili q per iuramẽtũ tollatur. Supuenit ius canonicũ, qđ vult indistincte iuramẽtũ seruari quatuor cõcurrentibus: primo q possit seruari sine peccato ipsius iurantis, secũdo qđ non sit cõtra publicam vtilitatẽ principaliter: tertio quod non sit contra bonos mores: quarto quod non tendat in p̃iudiciũ tertij: quibus concurrentibus iuramentũ est obseruandũ. & etiã ad obseruantiã potest iurans cõpelli tam per iudicẽ seculare quã ecclesiasticum: vt in c. fi. de fo. cõpe. lib. vj. & in c. fi. de except. & vltra hoc etiam confirmat cõtractũ: quia de nullo facit aliquẽ, quasi cum iuramẽto liceat cõtrahere & si ll. annullantes intelliguntur quãdo cõtraxit sine iuramẽto: sed quãdo cõtraxit cũ

5 iuramẽto, cessant istæ ll. † Ex hoc sequitur quod effectus talis iuramẽti trãsit ad hæredẽ iurãtis sicut effectus cõtractus. nõ tñ

b quãtũ ad periuriũ: quia quãtũ ad hoc est personale. [b] non enim hæres incurreret periculũ si veniret contra iuramẽtum defuncti licet defunctus incurreret: vt in c. veritatis. de iureiu. per Inno. ad quod vide quod no. Bal. in l. fi. C. de pac. altero autẽ illorum deficiente etiã de iure canonico nec est seruandũ nec confirmat contractus & ideo non est necessaria absolutio fienda per episcopum imo etiam Iudex secularis potest declarare iuramentum illud esse nullum: vt no. Baldus. in l. j. & l. ne patronus. C. de ope. lib. tu dic quod si hoc vertatur in dubium declaratio

ratio non pertinet ad iudicem secularem: imo tanquam specialis articulus remittitur ad curiam ecclesiasticam: vt l. omni nouatione. C. de sac. san. eccle. & quod no. Bal. in l. j. in fi. C. de iureiur. de primo quando non posset obseruari sine peccato iurantis: patet in c. cum contingat. de iureiur. ideo si mulier primo iuraret non consentire in alienationẽ rei dotalis, postea cõ

a sentit, & iurat non venire contra hoc secundũ nõ valet: [a] quia non posset seruari sine peccato periurij: vt nota. in c. licet mulieres. de iureiuran. lib. vj. de secundo patet in c. si diligenti. de foro compe. & ideo pactum de prorogando instantiam non vallatur iuramento: quia contra publicam vtilitatem pro qua fuit limitatum tempus instantiæ: vt l. properandum. C. de iudic. de tertio quando est cõtra bonos mores, habetur in c. nõ est obligatorium. de regu. iur. lib. vj. ideo pactum per quod tollitur libera facultas testandi non firmatur iuramento etiam de iure cano. per l. ſtipulatio hoc modo. de verb. obli. Et eodẽ modo videtur de donatione facta inter coniuges, quia reprobatur propter mores: vt l. j. ij. & iij. de dona. inter virum. & vxo. ita videtur ibi tenere Barto. licet hic in fi. videatur tenere contrarium. de quarto quando tendit in præiudiciũ tertij habetur in c. ij. de pactis. lib. vj. & ideo conuentio facta contra dispositionem l. hac edictali. C. de sec. nup. non firmatur iuramento vxoris, quia tenderet hoc in præiudicium liberorũ matrimonij. & ad hoc vide Bar. in l. cum quis decedens. §. Titio. de leg. iij. & Bal. in l. j. seu. ij. C. de inoff. dona. Adde quintum casum in quo etiam de iure cano. non est seruandum nec confirmat contractum, scilicet quando fuisset cõtractus simulatus: quia non habet consensum partium & eodem modo nec necessarium censetur habere: ideo dicitur carere anima tale iuramentum. & hoc no. Bal. in d. l. j. & l. ne patronus. C. de ope. lib. & est glo. in l. emptione. C. plus vale. q agitur, & etiam Bart. hic sentit: aliquãdo autem iuramentũ est seruandum de iure cano. tamen contractum non confirmat. & hoc contingit quando contractus est reprobatus odio creditoris: quia tunc non potest seruari sine peccato ipsius creditoris: licet possit seruari sine peccato iurantis: pone exemplum in mutuo facto cõtra senatusconsultum mace. vt l. tam & si. ad mace. & in contractu vsurarum vnde filius iurãs reddere pecuniã mutuatã, vel debitor soluere vsuras, obligantur ex iuramẽto: & si nõ soluerẽt, essent periuri: debent ergo soluere & quia cõtractus per tale iuramentũ nõ est confirmatus, dicitur pecunia esse penes recipiẽtem sine iusta causa, ideo põt repeti. & hic est casus in c. debitores. de iureiu. põt etiã peti absolutio à iuramento: vt in c j.

6 eo. ti. etiam ab episcopo. † Sed quando contractus confirmatur iuramento: quia de sui natura nõ est illicitus, nec respectu creditoris, nec respectu debitoris non põt peti absolutio à iuramento nec debet concedi propter aliquod accidẽs quod alleg. ſ. ab episcopo: sed bene posset concedi per Papam ex plenitudine potestatis. & no. quod multi in hoc errant, nõ intelligentes prędicta & pro omni re credunt posse petere exactionem à iuramento per episcopum. & multos vidi in hoc errare quia tũc iuramentũ de iure canonico esset vacuum, si semper posset peti. vnde nõ petitur nisi quando reprobatur odio creditoris: quia obseruantia iuramenti facit ipsum caderein peccatum: vt etiam potest poni exemplũ in cõtractu celebrato per dolum vel metum creditoris, & illa ratiõe vltra summã quingentorum in donatione facta sine insinuatione: quia reprobatur odio recipientium occultas donationes. vt l. data. C. de do. vnde dico quod firmatur iuramento. tamen potest repeti solutum per id quod dixi, & etiam peti absolutio: licet de hoc articulo fuerit antiquitus dubitatũ. de quo per Bar. in l. Modestinus. circa fi. de dona. per Bal. in l. illud. C. de sac. san. eccle. & in

7 addi. Spe. † Sed quæritur, & iuxta prædicta. pone dicit statutum quod mulier vel minor non possit se obligare, vel alienare sine certa solennitate, mulier vel minor non seruata solẽnitate se obligauit, vel alienauit cũ iuramento de nõ veniẽdo contra. constat quod si non iurasset, nõ valeret iure. Sed an iuramentum faciat valere, vel cogatur ad ipsius obseruantiam. videtur quod sic: quia hic non sumus in aliquo de casibus prędictis. ista enim prohibitio statuti nec est cõtra bonos mores, nec contra publicam vtilitatem: nec tendit in præiudicium alterius, ergo iuramentũ est obseruandum

a ¶ Nõ valet. Limita scdm q voluit Bal. consi. cclx. lib. ij. saltẽ de iure cano. contrarium determitat Bar. dicens q sumus in primo casu: quia obseruantia iuramenti induceret peccatum iurãtis: cũ enim l. municipalis cui tenetur parere, dirigit prohibitionem in personam minoris, vel mulieris si non parerent, peccant mortaliter, iuxta illud: qui nõ obedierit principi morte moriatur. facit l. veluti. de iusti. & iur. & quod habetur in epistola Petri, Subditi estote principi tanquam prꝛcellenti. nam patria locũ principis tenet. ex hoc infert Bar. quod si detur fideiussor de dote restituenda, cum fiat contra prohibitionem l. directam in personã. C. ne fideiu. do. dentur in rubro et nigro nõ valebit fideiussio nec firmabitur iuramento & idem si prohibitio dirigatur in personam contrahentis cum minore vel cum muliere: vt nullus contrahat cum eis sine certa solennitate vt censeatur etiam dirigi in ipsum minorem, vel mulierẽ: quia sunt correlatiua. arg. in l. ij. C. de indi. vidu. quæ omnia salua pace, non puto vera. & pluries cõsului in contrarium. nam primum fundamentum non videtur verum quando prohibitio l. vel statuti emanat in fauorem prohibiti vt in casibus prędictis. nã dico q si fiat cõtra, non peccat mortaliter: quia sic induceret odium eius quod esse nõ debet: sed solum inducit nullitatem actus: quia illud tendit in eius fauorem: vt l. quod fauore. C. de legi. Item tale prꝛceptũ dicitur potius consilium: vt l. ij. circa fi. ſ. mã. & posito quod eius dictum esset verum, deberet intelligi quando prohibitio fit circa ipsum contractum, vel actum contrahendi: puta quod nullus minor vel mulier cõtrahat, vel vendat. cum enim contrahere & vendere sint facti, poterit ad tales actus facti procedere etiam vetante statuto. & ideo dicuntur facere contra statutum: quia facta non possunt dici non facta: sed in casu prædicto quando dicit quod nõ poterint se obligare, vel alienare, dirigitur prohibitio in effectũ actus non in ipsum actum vnde si contrahunt, cũ contractus non valeat, ex eo non sequitur obligatio nec alienatio: vt l. cũ lex. ſ. eod. ergo non dicuntur fecisse contra statutum pro hoc quod de facto contraxerunt postq̃ statutum non prohibet effectum: & postquam non est secutus effectus: non debet incidere in pœnam peccati ex eo quod fecit defectum: sicut nõ incideret in pœnam pecuniariam: vt ſ. de verb. ob. l. continuus. §. cum quis. Et not. istam rationem subtilem & verisimã: quia Bar. vsquequaq; non bene considerauit nec; ponderauit modos prohibitionis. Præterea illatio quam fecit de fideiussore de dote restituenda, non est bona: quia per illum titulum non dirigitur prohibitio in fideiussorem: sed in maritum ne ipsum det, vel in vxorem ne recipiat: posito ergo quod fundamentũ Bar. esset verum, fideiussor non peccaret mortaliter, postquã non est prohibitus: quia non facit contra l. Et si dicatur prohibita est vxor recipere: respondeo hoc non reddit fideiussionem nullam: nam & vsurarius prohibetur vsuras recipere, & etiam promissionẽ de vsuris: & tamen debitor iurãdo sibi soluere obligatur iuramẽto & tenet ipsum obseruare: licet postquam obseruauerit poterit repetere: vt in c. debitores. de iureiur. & licet poterit petere absolui, tamen anteq̃ sit absolutus & litigatus & per hoc etiã reprehendo aliam illationem Bar. dum dicit idem esse si prohibitio dirigatur in contrahentẽ cũ ipsa muliere vel minore & ex hoc apparet falsitas fundamẽti: qa si fundamẽtũ esse verũ, quod in obseruãtia induceret peccatũ: illatio Bar. esset vera: quia vno prohibito censetur alius prohibitus: vt d. l. ij. in fi. de indi. vidui. sed quia videmus prohibitionem directã in vsurarium, nec facere debitorem incurrere peccatum, imo ligatur iuramento de præstandis vsuris: patet quod talis prohibitio facta in fauorem prohibiti nõ inducit peccatum in eo: licet inducat in personã creditoris cuius odio prohibetur & reperio etiã modernos quãplures tenere

8 contra fundamentũ Bar. † Sed pone quod statutũ expresse dixit de iuramento, q non valeat cõtractus etiam iuramẽto vallatus, an tunc tenebitur seruare iuramentum? in multis locis sunt alia statuta: & maxime hic Bal. in auth. sacramenta. Si aduersus vend. videtur tenere q valeat statutũ: & per cõsequẽs non valeat iuramentũ si emanauit statutũ ex iusta causa: quia lex habet vim apostolici, id est ꝓ sicut Papa potest annullare

Universidad de Deusto
Biblioteca

iuramentum,ita & lex communis vel municipalis:per id qđ habetur in l.adigere.§.quãuis.de iure patro.& in l.fi.q satisf.co. Bar.in l.omnes populi.ff.de iusti.& iure.dicit q statutũ nõ potest hoc facere directo:vt in casu p̃dicto:sed per indirectũ sic statuendo quod contractus celebratus sine tali solennitate p̃sumatur dolo celebratus,vel simulatus:nam hoc stante in veritate iuramentũ etiam de iure canonico non est seruandũ:vt ſ. dixi.& patet in c.ij.de pac.lib.vj.ergo & idẽ hoc stãte secundũ fictionem inductã a statuto.Et pro hoc quia video q l.interpretatur iuramentũ:& facit vt conditio quæ ineſt cõtractui cẽ seatur ineſſe etiam iuramento:qua nõ impleta iuramẽtum nõ ligat,etiam de iure canonico:vt in casu l.fi cui.C.de nõ numera.pecunia.Sed in cõtrariũ vr veritas quod nec directo nec p indirectum statutũ laicorũ vel etiã l.imperialis posit annullare iuramentũ cum nõ sit de foro ipsorum hodie:sed de foro ecclesiastico:vt in c.fi.de foro cõp.& sic nullam hñt ptãtem:vt in c.ecclesia sanctæ Mariæ.de consti.iuncto c.cũ quid vna.de reg.iur.lib.vj.olim autem bene procedebant prædicta:quia leges ciuiles annullabant iuramentum:vt l.nõ dubiũ.C.de legi. sed hodie sunt abrogatæ:qa inducũt peccatũ iuxta no.in ca.ij. de reg.iur.lib.vj.nec ob.q dixi de conditione:nã fateor q conditio quæ ineſt contractui ex præsumpta mente cõtrahẽtium, ineſt etiam iuramẽto ex eadem præsumpta mẽte:ideo licet sit impleta, iuramentum nõ ligat etiã de iure canonico:quia caret subſtãtia cũ debeat habere tres comites & ẽt vt no.in auc. quod eis.C.de nuptijs.posita super l.imperialis.nõ sic quãdo non prouenit ex præsumpta mente contrahentiũ:sed mere ex dispositione statuti,q cõtractus præsumatur simulat⁹,vel dolo celebrat⁹,& hæc est veritas:licet assessores cõiter nolint tales exceptiões admittere imo de facto talia statuta obseruant.

§.Item si filius.

Pro obligatiõe naturali qua pater vel dñs obligatur:filio vel seruo,nõ Potest accedere fideiussor:secus econuerso pro illa qua filius vel seruus obligant patri vel domino.h.d.venio ad casum. In text.ibi,[stipulet.] dic q sic pater vel domin⁹ eidẽ filio vel seruo obligantur naturaliter,vel ciuiliter:vt ſ.de cõdi.inde.l.frater a fratre.cum ibi no.nam obligatio naturalis fuit introducta a iure gẽtiũ primæuo quo adhuc non erat cognita patria ptãs, vel dñica.ius autẽ gẽtiũ secũdariũ quo inuenta est patria potestas,& etiã ciuilis,nõ potuerunt irritare naturalẽ obligationẽ introductam a primæuo iure gentiũ,qđ reputat naturale:sed ciuilem obligationẽ sic.In text.ibi,[nec fideiussor acceptus tenetur.]gl.dicit q ratio huius est,quia talis obligatio naturalis qua pater vel dñs filio vel seruo obligati sunt statim & eodem instãti reacquirit ipsi patri vel domino per l.placet.cũ si.de acqui.hær.ed.& eadem ratione obligatio ciuilis & naturalis qua fideiussor tenetur filio,vel seruo,reacquirit ipsi patri vel domino & si ex persona filij vel serui pater ageret contra fideiussorẽ,& fideiussor excíperet,nõ põt agere:qa si tibi soluerẽ, ex persona illorũ possem a te repetere ex persona tua p actionẽ mãdati.quia tuo mãdato fideiussi.Breuiter primũ dictũ gl.fal sum est,quod illa obligatio naturalis qua pater vel domin⁹ tenent filio vel seruo,reacquiratur ipsi patri,quia sic obligat⁹ reperitur sibi ipsi.qđ esse nõ põt:vt no.in d.l.frater a fratre.in fi. primẽ gl.ma.iõ qñ debitor succedit creditori:vel ecõuerso,obligatio extinguit:ne sibi ipsi reperiat obligat⁹.Præterea ista reacqsitio fit dispõne iuris ciuilis,ergo nõ debet fieri ĩ illa obligatione naturali q̃ subſtẽtat de iure gẽtiũ primæuo remanet ergo illa penes filiũ vel seruũ actiue:si dicũt capaces illi⁹ obligationis.sed inquãtũ dicit gl.q obligatio ciuilis & naturalis qua fideiussor teneret,acgreret ipi pri vl dño.verũ dicit:qa hic cesſat incõueniẽs.de quo ſ.qa nõ reperit se pater obligatũ sibi ipsi:sed subest aliud incõueniẽs,qa si hoc est reperit fideiussor obligat⁹ pri vel dño p ipo pre vl dño.& hoc ẽe nõ põt.& hoc vult dicere tex q nõ põt qs p eodẽ apud eũdẽ esse obligat⁹: sed hoc icõueniẽs nõ iegt in iequẽti casu.Cætera vide p Bar.

2 *Fideiussor censetur se obligasse in omnẽ cãm,qua sit de natura contractus.*

§.Si nummos.

1 †Si mutuũ nõ cõtrahit ab initio fideiussor p eo accept⁹ non obligat,sed si ex post facto recõciliat cõsumptione,fideiussor dr teneri.h. d.sic ergo patet ex primo dicto quod si mutuo ibi pecunia alienam, ante cõsumptionẽ nulla nascitur obligatio ciuilis aut naturalis ad restituẽdũ:ga si nascereť fideiussor statim obligareť. cuius cõtrariũ hic dicitur. Quid ergo fiet si nõ vis cõsentire ad hoc vt nũquam possit à te repeterer dic vt no.in l.si à furioso.si cer.pet.nam et posito quod tũc aliqua nascęretur ex equitate: quia per te stat,fideiussor tñ nõ retineret:ga illi obligatioi nõ accesit,sed ei quæ nasceretur ex numeratiõe:vt hic patet. Itẽ per illũ tex.in fi.dicit ibi glo.quod secuta cõsumptione nõ nascitur actio ex ipsa cõsumptione:sed ex præcedenti numeratione & hic est tex.expressus. Itẽ no.†q fideiussor censetur se obligasse in oẽm causam subaudi quæ sit de natura cõtract⁹ siue circa rẽ principalẽ vt hic:siue circa accessoria:vt ad vsuras in bonæ fidei cõtractibus:vt l.quęro.ſ.loc.& l.si postea.rẽ pupil.sal.for.secus si nõ sit de natura:sed de accidenti,vt est interesse ratione loci in contractibus stricti iuris & arbitrarijs,vt l.centum Capuæ.& l.fi.de eo quo certo loco.Sufficit.

2 *Licet principalis non dederit pignora,tamen fideiussor potest ea dare.*

§.Pro furti actione.

Pro obligatiõe quæ nascit ex delicto põt accedere fideiussor.nõ sic in actiõe populari ante q̃ sit alicui appropriata:& sua effecta.h.d.casus est iste. In tex.ibi,[accipi potest.] dic quia tenet ciuiliter & naturaliter.qui ẽm delinquit,videt in pœnã cõsentire:vt l.j.§.bestias.& ibi no.de postu.Et posito q nõ adesset cõsensus,adhuc nasceret naturalis obligatio ex æquitate iurisgentiũ,quæ est vt delicta puniãtur:quia sic expedit reipublicæ:vt j.eo.l.si à reo.§.fi.iũcta l.hoc amplius.§.is natura debet.de reg.iur. In tex.ibi,[populariũ actionũ.]q non sunt alicuius de populo anteq̃ per aliquẽ lis super eis cõtestet licet quilibet de pópulo poterit eas intẽtare,sed ipsius populi bene videtur esse.vnde apud totũ populũ bene videtur posse accedere fideiussor nõ apud singularẽ personã antequã eã sibi appropriauerit.Pone exemplũ in l.si id quod.de iurisd.om.iudi.nisi prætendat quis singulare interesse.vt hic dicit gl.& bñ.

LEX LVIII.

Fideiussor.

Ista l.nõ indiget summario propter suã breuitatẽ & materiã huius l. declarauit supra eodem.l.si testamento. §. quæsitum. &c.

LEX LIX.

Ià colono.

Stipulatio annua est vna pro omnibus annis.h.d.dic vt l.ſtichum. §.stipulatio.de verborum obliga.Casus est iste. In tex.ibi,[tenetur.]scilicet statim,licet exactio differatur:vt ſ.l. proxima.Iacob.de Aret.

§.Cum facto suo.

Pactũ rei principalis ppetuat obligationẽ etiã quo ad fideiussorẽ.h.d.vt l.mora.de verb.obli. In gl.ibi,[de eo qđ cer. loco.lege,centũ.]dic q mora principalis.nõ auget obligationẽ fideiussoris in eo q venit de natura obligationis:vt ibi,sed bene conseruat eam in esse,vt non extinguatur per interitum rei debitæ:vt hic:& facti.ſ.eodem.l.si in pignore.

3 *Fideiussor si soluit creditori,tenetur creditor sibi tradere omnia pignora quæ habet pro debito etiam habuit a principali debitore:& potest ea retinere loco pignorum.*

LEX LX.

Paulus respondit.

†Fideiussor qui totũ soluit,& pignora recipit à creditore,nõ cẽsetur illa emere,sed luere:iõ tenetur illa restituere ei ad quẽ pertinet restitutio sibi eo qđ soluit. h.d.cõcor.l.j.C.de dolo.& dic vt ibi.venio ad casu. †In tex. ibi,[à confideiussoribus.]dic vt no.secũdũ Ang.qđ licet principalis nõ dederit pignora: fideiussor tñ dare põt.nec dicit p hoc in grauiorẽ cãm interceſsisse:eodẽ mõ posset promittere pœnã,licet principalis non ꝓmisisset.no.j.e.si cũ reus.in l. glo. & in.l.cẽtũ Capuæ,de eo.quod certo lo. †In tex.ibi,[trãslata sunt.Not. q si fideiussor soluit creditori,tenet creditor sibi tradere omnia pignora quæ habet pro debito.siue habuit à principali debitore vt in d.l.j.de dolo.siue à soluẽte.de quo nõ est dubiũ.siue à cõfideiussore:& põt ea retinere loco pignorũ (cũ succedat in locũ creditoris)quouscq̃ sibi restituatur pecunia,vel tota sibi data essent à principali debitore, vel ꝓ parte sibi data erant à cõfideiussore.sicut ꝓ parte cedẽda erat actio contra cõfideiussorẽ:vt no.ſ.e.l.fideiussoribus.Sed q̃ actionẽ hẽbit cõfideiussor ad recuperãdũ pignora ab eo, cũ ea sibi nõ tradiderit

tradederit:sed creditori dicit Ange. quod habebit actionem factum per l.si cum venderet.de pign.act.quia creditor tacite videtur pactus cum illo fideiussore q restituat illa pignora ei ad quẽ pertinent ex quo tacito acto dat illi actio prædicta:ga in hoc censetur eius procurator ipse creditor. satis placet. posset etiam dici quod detur pignoratitia,sicut daretur cõtra creditorẽ.cum iste loco creditoris succedat:vt in tex.patet.

2 *Deportatus & cõfiscatus,an remaneat tantũ naturaliter obligatus,et nõ ciuiliter?*
3 *Quid in eo qui cessit bonis?*
4 *Si facta est cõcessio quibusdã bannitis de nouo reuertis ad ciuitatẽ,q nõ possint cõueniri à suis creditoribus vsq; ad quinquennium: an eorũ fideiussores poterunt conuenire?*

LEX LXI.

Bicunque.

†Si tollitur ciuilis obligatio remanente naturali in personam principalis debitoris,fideiussor in nullo liberat: sed si tollit vtraq; liberatur fideiussor vel ipso iure, vel ope exceptionis. h.d.Et est lex difficilis ad intelligendũ,quia glo. exemplificat multis modis, ad hoc vt defendat eam à contrarijs: & omnia exempla reprobant,excepto vno q ponit ante mediũ glo.in ver.[Item in eo debitore.]veniamus ad casum.In tex.ibi,[teneri fideiussorẽ respõdi.]subaudi ciuiliter,& naturaliter:& cũ effectu.licet principalis remãserit naturaliter tantũ obliga. & per consequens sine effectu qm̃ actio licet nõ sit sublata: imo remãsit in virtute naturalis.sicut ecõuerso sublata naturali remanet in virtute solius ciuilis:vt no.in l.si vnus. §. pactũ. ſ. de pact.est tamen elisa: sed quia sola naturalis à principio fuit in esse producta:per consequens sine aliqua actione sufficiens erat ad faciendum fideiussorẽ ciuiliter & etiã efficaciter obligari:vt ſ.si fideiussor.ea.rõne & fortiori si fuit in esse ꝓducta vna cum ciuili & etiam actio licet ex postfacto sublata sit ciuilis actio vulnerata sufficiẽs ad considerandum fideiuss.in suo statu:& hæc est intentio huius l.In tex.ibi actio expresse per quã tollitur vtraq; obligatio ipso iure:vel tacite per quã tollit ope exceptionis nã eadẽ.modo tunc tolleret fideiussoria vel vtraq; ope exceptionis:iuxta no.j.tit.j.& sic fictius alternatiue quæ in fi.ponitur vtraq; pars est vera diuersis casibus secundũ Ang.licet gl.fi.dicat q prima tm̃ pars.quod placet.veniamus ad gl.Nunc op.fortiter pro declaratione gl.q dictũ fundamẽtum nõ sit verũ,& per cõsequens non posit procedere ista l. nam quando à principio sola naturalis nascitur,illa subsistit in suis viribus nullo modo elisis ꝓpter quod impedit repetitionẽ soluti per errorem iuris.& iste effectus reddit eam efficacẽ ad subſtẽtandum obligationem fideiussoriam. vt l.quod emi. ſ.eo.sed quando producit in esse simul cum ciuili:& ambę simul pariunt actionẽ,tunc sublata postea ciuili vulneratur & elidit actio,& per cõsequẽs etiam naturalis quæ remansit.quod patet:qa producit exceptio aduersus actionẽ:vt patet in libe rato per sentẽtiam iniquam.l.lul.de condi.inde.nam habet exceptionẽ rei iudi. & in liberato per præscriptionẽ. non habet exceptionem præscriptionis: quæ sunt propriè exceptiones: cũ præsupponant actionẽ.non sic in primo casu:quia non habet nisi exceptionem intentionis:præfatæ autem exceptiões tanquã rei cohærentes transeũt in fideiussorem:vt l.exceptiones.§.rei.ff.de exceptio.sicut econuerso si tollatur naturalis:et remanet ciuilis,vt in liberato iureiur.vel per pactũ: qui habet exceptionẽ pacti,vel iurisiurãdi,& transit in fideiussorẽ:& sic in effectu fideiussor nõ tenebit cuius cõtrariũ hic tenuit litera. Gl.mag.fatet totũ hoc,et volẽs soluere cõtrarium in fi.eius dicit q iste fideiussor tenebit mero iure.tamẽ habebit exceptionem ex persona principalis:sed hoc est cõtra mentẽ literæ:qa tunc nõ esset differẽtia inter primum casum & secũdũ: in quo secundo datur fideiussori exceptio:vnde tenendum est, q in primo nulla exceptio competit ad contrarium: ergo respondet gl.in princ.quod contrarium procedit quando talis exceptio quę induceretur ex sublatione ciuilis esset rei cohærens. sed ista l.debet intelligi quando erat mere personalis: & sic nõ trãsibat ad fideiussorẽ: sed difficile est ponere exẽplũ:gl.ponit in deportato:†& sic innuit q deportat⁹ & cõfiscat⁹ remanet tm̃ obligatus naturaliter,& non ciuiliter:& sic vult quod naturalis obligatio nõ transit in fiscũ[a]. Cõtrariũ tenuit glo.& melius. in l.debitori deporta,ſ.e, Iõ istud exẽplũ nõ est bonũ: maxime in relegato,cuius bona non confiscant. Aliud exemplum ponit in capite diminuto:vt in filiosa.debitore, q ꝓ emãcipationem liberat à ciuili:sed nec hoc est bonum.quoniam restituitur per edictum de capitis diminutione. † Sequens etiam exemplum de eo qui cessit bonis,non est bonũ:quia ille nõ liberatur à ciuili vel naturali obligatione.quod patet:quia si post ea peruenit ad pinguiorem fortunam, potest conueniri: vt in l.is qui.C. qui bo.ce. pos.tene ergo exemplum q ponit in ver. [Item in eo.] in debitore qui impetrauit rescriptum[b] à principe quod non teneret soluere creditori suo perpetuo non tollit ciuilis,quã princeps tollere potest:cum sit de iure ciuili,naturalis autem nec tollitur nec eliditur ꝓpter iniquitatem rescripti. nec etiam actio.licet sit de iure ciuili cũ fuerit producta à ciuili & naturali similiter & remanet in virtute naturali: qa sicut naturalis non tollitur.ita nec actio.& in tãtũ remanet efficax naturalis obligatio q solutũ quocũq; errore iuris vel facti nõ repetit:nec ob.l.error.C.ad l.fal.quia ibi in naturali q̃ nunquã fuit cõiuncta cũ ciui.vnde licet sit efficax ad impediendum repetitionem soluti per errorẽ iuris:non si cs per errorem facti: sed ista semel fuit producta cum ciuili,& similiter cum eo produxerũt actionẽ.vnde remanet adhuc efficacior sublata ciuili & ipsa naturali non elisa:hoc voluit Bar.in simili in absoluto per iniquam sentẽtiam,vt remaneat naturalis in nullo elisa q impediat repetitionẽ soluti quocũq; errore in l.Iul.in mag.dist.in de condi.indeb.& ad l.error. respondet vt ſ. dixi.& ideo potest dici quod ista l.posset etiam exemplificari in absoluto per iniquam sententiam iudicis latam quia non probatum: tamen nõ est iniqua quo ad iudicem,sed quo ad partem: & erit notabilis suppletio ad illam.l.Iulia. vt sicut talis obligatio naturalis remanet efficax ad impediendum repetitionem soluti quocunque errore:ita etiam ad sustentandum obligationem fideiussoriam & sic exceptio rei iudicatę hoc casu competens absolutio propter eius odium non transit ad fideiussorem. & creditor agens contra fideiussorem poterit probare debitum quod non probauerit contra eum.Et si dicatur fideiussor soluens repetit à reo: & sic non proderit reo scientia, vel rescriptum.respondeo quod remedium habet vt fideiu.sore conuẽto veniat ad iudicium,& ipsum defendat pro suo interesse: & opponat exceptionem pro persona sua, quam fideiussor opponere non potest.vt l.Idemque.§.generaliter.ſ.man.& fideiussor conuentus si habet notitiam de rescripto vel de sententia,debebit ipsi principali denuntiare:alias nõ habebit ingressum:qa videtur fuisse in dolo vel culpa:sec⁹ si ignorasset:& actio modo limito illud quod habetur in princip.glosſ. quæ vidętur tenere contrarium, quod exceptio rei iudicatæ transit in fideiussorem tanquam rei cohærens:quia hoc non est verũ in sententia iniqua, quando subsistebat verum debitum, & fuit lata quia non probatum: & tunc potest probari. potest etiam poni exemplum in debitore qui liberatus est in pœnã creditoris:vt l.si pœna.de conde.indeb.quod exmplifica per plures ll.ibi no.in gl.nam eodem modo exceptio sibi competens est adeo odiosa quod non egreditur personam debitoris & tollitur ciuilis,& naturalis nullo modo tangitur,& ideo impedit repetitionem soluti quocunque errore: intellige tamen exemplum glo.quando in rescripto continetur non obstante l.quoties.C.de precib.imper.offer.alias cum absorbeat in totum ius creditoris non valeret per illam leg.secus si ad tempus.Et per hoc videtur hic terminari quęstio quam disputat Cyn. in illa leg.quoties.in sexta quæstione, & dicit fuisse de facto tempore suo. †Quia communitas Pistorij concessit quibusdam bannitis de nouo reuersis ad ciuitatem quod non posset conueniri à suis creditoribus vsque ad quinquennium. Quærit ipse an potuerunt conueniri fideiussores eorum.& videtur mihi quod non alicget hanc legem, vbi est casus tamen tunc quia generale est reicriptum contra omnes creditores: fideiussores soluentes non habebunt regressum

a ¶ In fiscũ. an deportato vt bãnito remaneat naturalis obligatio. vide Bar.in l.j.C.eodem.Bald.in l.cum quis.in viij.colũ.C. de iu.& fact. igno.l. tam mãdatori.C.de non numerata pecunia.

b ¶ Rescriptũ. Adde nor. per gl. & doct. in l.si seruus. & in l. si cũ reo.de pact.vbi decidit ur alia qõ. de qua habet per cano. in ca.constitutus. de fideiusso.per Specu. in tit.de appella.§. j. versi.illud autem.& per Ioann.Andr. & Bal.in addi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Prejudicium. Adde doc. in c. cum pro quo. extra de fideiu. vbi do. Ab. aliquid dicit in hac materia.

contra principalem. cum isti sint de numero creditorum, & sic poterit vti rescripto aduersus eos. sicut in simili in fideiussore minores: vt l. j. & secunda. C. de fideiuss. mino. Sed contra prædicta exempla opp. de eo qui liberatus est præscriptione temporis: nam tollitur ciuilis, & remanet naturalis: vt l. at qui natura. in prin. de ne. gesto. & illa impedit repetitionem soluti per errorem iuris nõ facti: vt no. in l. fi. infra rem ra. ha. & tamen est odiosa. cũ omnis præscriptio sit odiosa: vt no. in l. soluitur. in prin. qui mo. pi. vel hypo. sol. per consequens non habebit locũ ista l. quia exceptio præscriptionis transit ad fideiussorem: vt vult ista gl. in princi. Et idem in exceptione macedoniani, quę similiter est odiosa: & tamen transit in fideiussorem: vt l. sed si patri. §. non solum. ad mace. sed respondeo: fateor tamen istud odium introductũ per l. scriptam ob publicam vtilitatem. ob quã omnes ll. fiũt ne homines vel dominia semper sint in incerto. l. j. de vsuc. Et ne detur filijs materia interficiendi patrem: ita tales exceptiones non sunt ita odiosæ sicut illæ de quibus ś. in quibus odium generatur ab homine non ob publicam vtilitatẽ: in istis ergo in quibus generatur a lege, solum distinguitur, an fideiussit animę donandi, vel non. vt in d. §. non solum. Sed in alijs de quibus hic non distinguitur. ímo etiam si non animo donandi, tales exceptiones odiosę ad fideiussorem non trãseũt. Et p prędicta remanet ista l. multo melius declarata, quã declaretur p Bar. vel alium. sequentia tñ exempla reprehenduntur: q dic vt hic per Barto. Quando autem exceptio est fauorabilis elidi tur naturalis. in tñ quod nõ impedit repetitionẽ soluti quocunq; errore. sicut si nullo modo esset debitum. vt l. qui exceptionem. de condi. inde. ideo indistincte trãsit ad fideiussorem non tamen video posse reperiri exemplum in quo tollatur ciilis, & remaneat naturalis elisa, & inducatur exceptio fauorabilis: ímo semper inducitur odiosa tamen aliquando odio legali propter publicam vtilitatẽ, aliquando homines: vt ś. dixi. sed bene reperitur econtra quando tollitur naturalis, & remanet ciuilis. vt in exceptione pacti, & iurisiurandi. vel neutra tollit. vt in exceptione velle. sed vtraque eliditur.

☞ *Si aliquis existens Florentiæ mandet titio quod aliquẽ interficiat: & ille interficit eũ Paduæ. an ipse mãdator Paduæ repertus poterit ibi puniri sicut ipse principalis occisor.*

LEX XLII.

SI ut proponitur. †In loco collatæ solutionis censetur contraxisse mãdator vel fideiussor sicut ipse principalis. & vterq; sortitur ibi forum. hoc dicit no. † Et semper allega. maxime ad quæstio. Si aliquis existens Florentiæ mandet titio quod aliquem interficiat & ille interficit eum hic Paduæ. quod iste mãdator hic repertus poterit hic puniri sicut ipse principalis occisor: & si esset locus in quo esset fienda remissio: quia subessent ambo loca vni superiori, posset peti vt remittatur huc punien dus sicut principalis. vt in authen. vt nulli iudi. §. si quisvero cõprehẽlorum. & ad hoc vide quod no. Bar. in l. & si amicis. j. de adul. de illis qui fecerunt tractatum in vno loco de aliquo interficiendo: & in alio loco secutum est homicidiũ. an fortiant ibi forum. Casus est iste.

☞ *Si unus de confideiussoribus denuntiat creditori quod conueniat confideiussorem in parte cum sit soluendo, & dubitatur effici non soluendo, & creditor hoc non facit, & ille efficiatur non soluendo: an poterit illum conuenire insolidum?*

☞ *Si aliquis fecit mihi promissionem de restituendo centum quæ confessus est à me recepisse, licet non receperit, sed fecit spe futuræ numerationis: & dedit fideiussorem, qui postea ante quam numerem denuntiat mihi quod non numerem, quia ille incipit male facere facta sua. & creditor uult implere fidem quam illi dedit, licet fideiussor dicat se nolle teneri, quid iuris?*

LEX XLIII.

SI fideiussor. †Creditor non cogitur ad denũtiationẽ fideiussoris cõuenire debitorẽ: ímo potest denũtiationẽ spernere. nec per hoc incurrit periculũ si postea debitor efficiatur nõ soluendo, quominus fideiussorem cõuenire posset. hoc dicit no. Ratio erat in prõptu illo iure: qa creditor poterat incipere a quo volebat. vt l. non recte. C. de fideiussor per suã denuntiationẽ nõ põt creditori hanc facultatem adimere, & ipsum cõpellere ad conueniendum principalem: sed si non potuisset incipere a quo volebat, sed erat necesse inchoare a principali: vt in casu. l. si fideiussores in id. ś. e. et l. decẽ. de ver. ob. tunc sec⁹ esset: quia teneretur ad denuntiationẽ eius illum conuenire: & si hoc nõ faceret, & post denuntiationẽ, ille efficeretur nõ soluendo, imputaretur creditori. nec posset conuenire fideiussorem. sed si non denuntiasset, tunc esset distinguendum an potuerit illũ cõmodo de cõuenire vel non. vt in l. si fideiussores. & an sciuerit vel nõ ipsum debere effici non soluendo ecce casum. † In gl. j. ibi. [Itẽ hodie, dic. sed quid olim si vnus de confideiussoribus denuntiat creditori q cõueniat cõsideiussorẽ in partẽ cũ sit soluendo & dubitatur effici non soluendo, & creditor hoc non facit, & ille efficitur non soluendo, an poterit illum cõuenire insolidũ respondeo non. quoniam habeat beneficiũ diuisionis. per qd̃ poterat ipsum cõpellere ad cõueniendũ cõsideiussorem p̃ sua parte. & sic est eadem ratio quæ in l. fideiussores in id. ś. e. si tñ esset dubiũ an ille erat soluẽdo vel nõ. non teneret credere denuntiationi. nisi etiã offerret vt ille conueniat suo periculo & impẽsa. vt ś. e. l. si dubitetur. non sic habebat beneficiũ quo ad principalem vt ille primo excuteretur, nisi quãdo fideiubebat in subsidium: vt in iurib⁹. ś. alleg. † In gl. ea. ibi. an autẽ ante numerationẽ: dic istã q. sic intelligi quod aliquis fecit mihi p̃missionẽ de restituendo centũ quæ cõfessus est a me recepisse: licet non receperit: sed non recepit, sed fecit spe futuræ numerationis: & dedit fideiussorẽ. postea fideiussor antequã numerẽ, de nuntiat mihi q nõ numerẽ: qa ille incipit male facere facta sua. & dubitatur quod efficiat non soluendo. vñ dicit fideiussor se nolle teneri p̃ illo, creditor autem vult implere fidẽ quã illi dedit, & dicit imputetur tibi quia fideiussisti. quæritur qd iuris. gl. in fi. rñdet. vt in ead. Breuiter dic q si cã superuenit de nouo, debet creditor abstinere ad denuntiationẽ fideiussoris, nam etiam si non nuntiasset deberet abstinere. ne fiat fideiussori prejudiciũ, qa ille censetur fideiussisse cõtẽplatione recuperandi a principali, non fideiussore si contrarium sciuisset: & sic rebus sic permanentibus vel stãtibus vnde creditor sciens cãm superuenisse de nouo, videtur dolo facere. ar. j. de solut. l. Cornelius. & l. cum quis. in prin. & hoc siue creditor non erat obligatus ad numerandum siue etiã erat, quia promiserat: nã talis promissio debet intelligi sub eadem conditione si permanebis in statu in quo es: sed si cã non superuenit de nouo, nõ cogitur stare denuntiationi fideiussoris. ar. l. si is a quo. in fi. vt in posse. siue erat obligatus ad numerãdum. ar. l. verũ. ś. de cõsti. pec. et l. verũ. ś. de cõsti. pe. & l. papi. de publiciana. siue nõ erat obligatus: quia saltẽ recipiendo promissionẽ illius videtur dedisse fidem de numerando: quam fallere graue est vt l. j. in fi. de consti. pec. & saltem cum obligat verecundia. ar. bonũ. ś. loca. l. quintus. & sic habebit regressum cõtra fideiussorẽ. nisi appareret q hoc fecisset principalis fideiussor. q poterit p̃bari si cõ rã aliquibus hoc dixisset. per no. in l. apud Celsum in princ. de do. exce. & l. Fulcini⁹. §. quid sit latitare. q. ex cau. in pos. ea. Pone enim q tẽpore p̃missionis iã erat non soluendo & fideiussor neglexit inuestigare de qualitate illius. & postea denuntiat creditori quod nõ numeraret & creditor poterat sine verecũdia abstinere, nam debebat hoc facere: quia sibi non nocebat, & alteri p̃derat. vt ś. de aqua plu. ar. l. j. §. denique. & l. ij. §. pe. al ter in gl. Et iã puto dicẽdũ in hac q. qd dicat Bar. nõ sunt alia.

LEX LXIIII.

INter creditorem. Fideiussor simpliciter fideiubens censetur eodem modo se obligare, quo erat obligat⁹ principalis. hoc. d. in effectu. In text. ibi: [liceret ei vendere.] pondera istud verbũ, liceret: nam istud pactum videbatur factũ in fauorem creditoris. vt posset vendere pignora statim facta prima requisitione: & debitore non soluẽte. imo videbat q posset huic pacto renuntiare: & eo non vti: sed ageret contra debitorẽ & contra fideiussorẽ ad totam summã pignorib⁹ etiam non vẽditis ar. in l. ij. ś. de l. commisso tamen iste tex. vult contrarium. quod non possum agere nisi prius vẽditis pignoribꝰ. & in eo quod restabit soluendũ si pretiũ nõ sufficeret: quia ita videtur tacite actum ex eo quod postea sequitur in pacto. [& si quo minoris venissent, &c.] Et p̃pter illud respõdet ad cõtrariũ: quia istud pactum continet duo. vnũ in fauorẽ creditoris: vt statim posset vẽdere pignora si vult. aliud cẽset cõtinere in fauorem debitoris, propter ea verba sequentia, q nõ cõueniat nili pi

nisi pignoribus prius venditis. & sic non potest cõuenire debitorem, ita nec fideiussorem. q perpetuo tene menti: sed si nõ essent appositæ nisi ista verba q liceret ei vẽdere pignora, pro cederet contrarium. si tamen pignora non possent vendi sine culpa creditoris: posset cõuenire fideiussorem, & etiam principalem. vt supra eodem. l. amissi.

LEX LXV.

IDeiussor. Fideiussor qui pecuniã obtulit creditori, non tamen soluit ex ista causa: sed cõsignauit & depositum: pinde põt à debitore repetere acsi soluisset. h. d. si autem nõ consignauit, tamen condemnatus est, potest agere non præcise ad pecuniam: sed vt liberetur: vel vt pecunia sibi soluatur. l. Lucius. supra manda. Casus est iste &c.

☞ *Forma fideiussionis.*

LEX LXVI.

1 ICut reus. †Etiam fideiubendo non potest qs alienum factum promittere. h. d. Et de eo quod hic tangit gl. dic vt plene dixi. ś. e. l. si quis pro eo. in prin. In tex. ibi, [sicut reus principalis.] i. dicere sicut quando quis promittit p̃ seipso non p̃ alio obligato non põt
2 p̃mittere factũ alienũ[a] puta q Titius mihi dabit, aut aliquid faciet. ita & cum promittit p̃ ipso titio mihi obligato ad dandum vel faciendum, non debet permittere qđ ille dabit vel faciet: quia sic esset promissio nulla: sed debet promittere quod ipse dabit aut faciet illud ad quod titius mihi dandũ vel faciẽ
2 dum est obligatus. † Nota ergo hic formam fideiussionis. & no. gl. in fi. ad illud quod alias dixi, quod fideiussor potest promittere pœnã, licet principalis non promiserit: nec per hoc dicitur in duriorem causam intercessisse. non tamen illam recuperabit à debitore: quia eam soluit propter moram suam: sed si principalis eandem pœnã promisisset, bene recuperaret: vt etiam tenet tex. cum gl. in l. si mandato. §. pe. ś. manda. & adde q no. Bar. in l. centum Capuæ. de eo quod certo loco.

LEX. LXVII.

1 ISeruus. Qui agit ex contractu alterius, censet illum ratificare. h. d. facit. l. j. C. de furtis. Casus est iste. In tex. ibi, [pro titio fideiusserit.] ś. sine cõsensu dñi: et sic nõ valuit fideiussio. & si soluit de pecunia peculiari, potest dominus repetere ab eo cui soluit. vt ś. e. l. seruus inscio. cũ l. seq. si ergo eligat agere actione mãdati contra illum pro quo fideiussit, recõciliatur solutio: quia censetur eã ratam habere: & sic amodo non potest repetere ab eo, cui soluit. posito etiã q nec ab eo, pro quo fideiussit posuit eam cõsequi: quia forte est nõ soluẽdo. & imputet sibi cur illum elegit. & tamen ille ex nunc liberat̃ per illã solutionẽ, cum prius liberatus non esset: quia solutio erat retractabilis: hęc est intentio huius legis.

2 ☞ *Iniuria facta. vni an noceat alteri, vt ille cui facta est aduersus alterum agentem habeat exceptionem.*

LEX LXVIII.

1 XCeptione. †Sentẽtia iniuste lata cõtra fideiussorẽ sui culpa nõ p̃iudicat principali debitori vt posit ab eo recuperare qđ soluit virtute talis sentẽtiæ. h. d. no. Et pone exemplũ in reo qui liberatus erat per pactũ, vel iusiurandũ, vel præscriptionẽ: & sic ex persona eius cõpetebat exceptio fideiussori: q fideiussor conuentus exceptionem opposuit, & probauit hoc tamen nõ obstante iudex condemnauit ipsum ad soluendũ: licet iniuste. cũ huic iniustitiæ casum dederit vl̃ quia procurauit iudicẽ ad iracũdiam: vl̃ quia cum iudex esset imperitus non duxit bonum aduocatum, qui sciret causam suã defendere: certe nõ recuperat à debitore: ne culpa sua sit reo damnosa: si ergo in nulla culpa fuisset, bene recuperaret. vt hic colligit à cõtrario sensu: qa tunc fideiussor in effectu gerat plus negotium alienum quam
b suum, iniuria sibi facta sine sui culpa potius debet nocere illi pro quo fideiusit quã sibi. [b] sicut videmus in procuratore, cõtra quem si lata est sententia iniusta sine sui culpa, nocet domino: & non sibi. vt l. etiam. C. manda. & l. si p̃curator. §. si ignorantes. ś. man. & ita voluit glo. in l. si per imprudentiã. de euic. quæ dicit veritatem. licet gl. hic dicat contrariũ, & male, secundum Bart. ś. q etiam si sine sui culpa, non noceret debitori, sed sibi. quod falsum est. In emptore aũt contra quẽ lata esset sententia iniusta sine sui culpa: & res ab eo euicta, bene posset p̃cedere ista gl. qa emptor gerit negotium
b suũ principaliter: & ad ipsum pertinet periculũ post emptionẽ perfectã. & sicut si res empta periret post pfectã emptionẽ, dãnũ esset ipsius emptoris. ita & si sibi auc ferr̃ iniuria iudicis, vel alterius de facto
& ita debet intelligi l. si per imprudentiã. vñ in casu illius l. meli⁹ dicit gl. hic posita quã illa: secũdũ Bart. q meli⁹ itellexit quã
c alij. ecce casum. In glosſ. ibi, [iniuste esset damnatus.] secundum Ioã. dic vt d. l. si per imprudentiam. de quo voluit gl. oppone re contra id q̃ innuit iste tex. à contrario d sensu: sed non bene soluit. vt ś. dixi. In ea. ibi, [vel quia non appellauit.] Istud nõ est bonum exemplũ: quia tex. dicit. quod de dit causam iniustæ dãnationi: sed tũc si nõ appellauit, non dedisset huic causam: sed quod iniusta sententia non fuerit retractata: sequentia etiã exempla reprobanẽ per docto. quod dic vt hic per Bar. qui exemplificat secundũ Ia. de Are. vt ś. di
2 xi. † In ea. ibi, [sed ar. cõtra in eo. tit. si fundus.] in fi. dic iste artic⁹ an iniuria facta vni noceat alteri, vt ille cui facta est aduersus alterum agentem habeat exceptionem. examinatur plene per Cy. post Pe. C. de fundo. an noceat alteri, vt ille cui facta est, posset cõtra alterũ agere ac si nõ esset iniuriosa sententia: sed iusta. tangitur hic per Bar. qui dicit q Pet. in hoc arti. non perfecte locutus est: ímo distinguit vt ś. dixi. an ille contra quẽ lata est iniusta sentẽtia, gereret negotiũ alienũ, & sic nõ sperabat lucrũ: an propriũ, & hoc quãdo sine sui culpa: qñ aũt culpa sui clarũ est q etiam tunc alteri non nocet, sed sibi cui iniuria facta est: vt in hac l. an autẽ iniuriosa sententia poterit nocere ei pro quo lata est, non dico alteri: dicendũ est q si lata est pro eo & ad eius vtilitatem, vt si per iniustam sententiam obtinuit aliquã hæreditatem, vt possit cõueniri ac si esset verus hæres: quia nõ potest allegare iniquitatẽ illius sententiæ q̃ p̃ eo lata est. vt in l. si seruus plurium. §. j. de leg. j. sed si lata est pro eo nõ tñ ad eius vtilitatẽ: sed ad vtilitatẽ publicã: puta aliquis accusauit aliquẽ de vulnere, iudex cõdemnauit illum de homicidio, & decapitari fecit. an sententia noceat accusatori: vt per hoc efficiat̃ irregularis: qa prestitit causam mortis: dicendũ est q nõ: quia iudex transgressus est eius petitionẽ: & hoc probatur in simili in l. qui cum maior. §. accusasse. de bo. lib. facit. c. perlatis. de homi. lib. vj. Cætera vide per Bart. Non sunt alia.

2 ☞ *Statutum si imponat pœnã centum pro vulnere: & mille pro homicidio, & aliquis accusatus vel inquisitus de uulnere dedit fideiussores, & relaxatus est, quia pœna est pecuniaria: & postea ille uulneratus mortuus est, & iudex condemnauit accusatum in mille: an teneãtur fideiussores?*

LEX LXIX.

1 IDeiussores. †Fideiubens pro magistratu, cẽsetur se obligasse dũtaxat ad indemnitatẽ reipublicæ, non ad pœnã, si quã incurreret ex suo delicto in officio commisso. hoc dicit notabiliter. Et no. hic pro fideiussoribus qui donantur Florentię pro dominis prioribus quando intrant officium: nam multi ciues fideiubent. si ergo damnificarent rempubli. tenerentur in hoc fideiussores: sed si committerent aliquam baratariam, pro qua incurrerent pœnam pecuniariam, ad illam nõ tenerentur: vt est
2 hic casus. & l. liberatus. ad munici. † Inducitur ad q. p̃ Dy. [d] si
d cet faciat multum à longe. Si statutum pro vulnere imponit pœnam centum, pro homicidio imponit pœnam mille. & aliquis accusatur vel inquiritur de vulnere: qui dedit fideiussores, & relaxatus est, quia pœna est pecuniaria, non debet retineri in carceribus datis fideiussoribus. vt not. in lege prima de custod. reor. postea ille vulneratus mortuus est, & iudex condemnauit accusatum in mille. vtrum teneantur fideiussores: & hic est argumen. quod nõ: ipse tamen distinguit an vulnus tempore fideiussionis appareret mortale, vel nõ. Bar. distinguit aliter, an loquamur de iure communi, vel ex forma statuti; & non clare loquitur. de hoc etiam tangitur per eum in l.

a ¶ Factũ alienũ. Adde no. ś. l. fi. ś. fi. ś. si certũ pet. & Bart. in l. si qs pro eo. ś. eo. & in rub. ś. iudi. solui.

b ¶ Quã sibi. adde cy. in l. defuncto. C. loc. & no. ś. l. fi. C. de act. emp. & vide not. in c. fi. de empt. et vide Bal. l. pignus. C. de pig. & ś. l. fi. p ea. C. mã. Ioã. An. ś regula dãnũ. in merc.

c ¶ De fact. vide ang. cõsi. cclxxxiij. Bal. ś l. j. de pig. act. & in l. falsus. C. de fur. & in l. domus. §. de euict. ś. de leg. j.

¶ Per Dy. adde Bal. & post ipsum Lud. Rom. in l. ij. cũ l. seq. ś. qui satisf. cog.

Universidad de Navarra Biblioteca

damni.§. Sabinꝰ. de damno infecto. Breuiter mihi videtur prę̃supposito dicto statuto, quod aut inquiritur vel accusaꝫ simpliciter de vulnere: & tunc virtute dictæ inquisitionis non poteſt damnari niſi de pœna vulneris. ẽt ſit ſecuta ſit mors. qa nõ eſt ing̃ſit⁹ vel accuſatus de homicidio & ſi cõtra fiat, fideiuſſor nõ in pl⁹ teneꝫ, ſi aũt fuit accuſatus de vulnere mortali, tũc pp adiectionẽ huius qualitatis cẽſeꝫ accuſat⁹ vel ing̃ſitus etiam de morte quæ exvulnere põt ſequi. & in omnẽ cauſam cenſeꝫ obligatus fideiuſſor quæ ex vulnere ſeq̃ põt arg.ſ.eo.l.ſi quis pro eo. §.ſi nummos de iure autem communi non inſpiciã an in accuſatione vel inquiſitione dicatur devulnere mortali: ſed quo aĝo vulnerauit: quaſi aĝo occidẽdi, teneꝫ de occiſo: licet mors nõ ſit ſecuta, vt ĩ l.ſi q̃s cũ telo. C. ad l. cor. de ſic. ſi aũt nõ animo occidendi, quod in dubio præſumitur dictũ niſi ex verbis appareat contrarium: quia ſemper in benigniorem partẽ debet interpetari accuſatio vel inquiſitio: vt l.ſi præſes. de pœnis tunc ſi non eſt ſecuta mors, clarum eſt quod non debet cõdemnari niſi de vulnere: ſi autem eſt ſecuta, tũc de homicidio. non tamẽ ad mortem: ſed mitiꝰ debet puniri. Et ita tenuit Gãdinus in opere ſuo de homicidiarij̃s. quando homicidium cõmittitur ſine dolo. & Bal. no. in l. data. C. qui ac. non poſ. Hoc anno ita conſului in ciuitate Brixiæ.ª & ita fuit iudicatum.

a ¶ Bri. Vide eundem do. Paul. cõſi. cclxlvj. in vltimis characteribus.

b ¶ Quietia & tãquã ſuſpectus remouet: vt l. niſi, C. de admitu. Et ĩ hoc qd ſubiicit, q̃ tutor põt & tenet ſibi ipſi ſoluere qd a pupillo ſibi debetur: adde hal. ĩ l. ſpube. de re. & cur. dat. ab his, Quid aũt de hoc ſentiat Bar. vid eũ ĩ l. quoties. §. itẽ ſi tpali. ff. de admi. tut. & ĩ d. l. impuberi. & glo. ĩ d. l. nõ licet. in ver. ex offi. & l. fiſtulas. §. fundũ. ĩ verbo poſſeſſ. ff. de contrat.

Creditor licet occupet omnia bona debitoris pro debito, tamen fideiuſſores non liberantur.

Semper debet inſpici tenor ſcripturæ vel inſtrumenti ad ſciendum qualiter & inquantũ quis ſit obligatus.

§. Pro aurelio.

†Fideiubens pro ſorte non teneꝫ ad vſuras etiam in contractibus boneſi dei. Item quod redigitur ex venditione pignorũ, priuſ cõuertitur in vſuras debitas: & quod ſupereſt cõuertiꝫ in ſortẽ. h. d. In tex ibi, [fideiuſſerant.] & ſic in ſortẽ tantũ: vñ nõ ob. l. quæro. §. loc. & l. ſi poſtea. rem pupil. ſal. fo. quia loquuntur quãdo fideiuſſit in omnem cauſam, vel ſimpliciter: quia tunc teneꝫ ad vſuras prouenientes ex natura cõtractus boneſidei. In tex. ibi, [occupauerat vt obligata ſibi.] ſubaudi tacite pro iſto debito conductionis. cum fiſcus habeat tacitã hypothecariam ex ſuo cõtractu: vt l. aufertur. §. fiſcus. de iure fiſci. & nõ in l. reſcriptum. ſ. de pac. †Et no. hic quod licet creditor occupet omnia bona debitoris pro debito, tamen fideiuſſores nõ liberanꝫ, vt etiam eſt tex. ſ. eo. l. hæres a debitore. §. quod ſi ſtipulator verſ. argumentum, niſi ea reciperet in ſolutũ. ſed ſi fiſcus occupaſſet iſta bona non pro iſto debito, ſed propter delictum iſtius debitoris ea confiſcaſſet, fideiuſſores liberarentur. ſicut quando creditori. vt dixi. ſ. e. l. ſi debitori deportatio: & adde q̃ habentur. j. de iure fi. ĩ l. ĩ fraudẽ. §. ſi principalis. †In tex. ibi. [lecta ſubiicritione fideiuſſoris.] dic Bal. no. iſtum tex. quod ſemper debet inſpici tenor ſcripturæ vel inſtrumenti ad ſciendum qualiter & inquantũ quis ſit obligatus. ſic inſpicitur tenor priuilegij. vt in c. porro. de priui. & tenor ſtipulatiõis, vt ſ. de ver. ob. l. ſi qs ſtipulatus ſit ſticchum & l. ſi ita ſtipulatus. §, Criſogonus. in fi. In tex. ibi, [in vſuras non teneri.] dic, hoc tamen parum prodeſt eis ſi quod redactum fuit ex venditione bonorũ nõ tranſcendit ſummam vſurarum, quoniam fiſc⁹ illud tenebit p̃ vſuris ĩ qua, primo loco debet cõuerti. & agere poterit cõtra iſtos fideiuſſores pro ſorte ad quam ſunt obligati: & hoc eſt quod ſequitur. [ſed quicquid ex bonis &c.

Tutor ſicut tenetur exigere a ſeipſo illud in quo tenetur pupillo: alias punitur de negligentia, ita & illud in quo pupillus tenebatur poteſt & debet ſibi ipſi ſoluere, ſi intererat ſibi. ut quia debitum erat uſurarium, alias ſibi imputatur. & ex tempore moræ vel negligentiæ deficiunt uſuræ currere.

LEX LXX.

TVtor datus.

†Si fideiuſſoria obligatio ſit in alia transfuſa, quod ſoluit ex illa perinde repetitur a debitore principali ac ſi fuiſſet ſolutum ex fideiuſſoria & perinde liberat principalem. hoc dicit in effectu. & eſt difficilis tex. & continet tres partes principales. Prima vſque ibi, [& quamuis.] Secunda vſque ibi, [licet enim.] Tertia vſq̃ in fine. In prima parte ponitur caſus quod aliquis fideiuſſit ad tempus: puta vſque ad annum. & vltra annum noluit teneri. poſtea creditor reliquit ipſum tutorem filij ſui, qui tutelam acceptauit: tamen infra annum a ſe non exigit debitũ ad quod tenebatur pupillo ex cauſa fideiuſſoria: & ſic obligatio fideiuſſoria ſublata eſt tempore ſaltẽ ope exceptionis. vt l. eũ qui ita. §. qui ita. de verbo. ob. Quæritur vtrum potuerit conueniri ad illud debitum finita tutela & dicitur quod ſic: quia debuit a ſe exigere: & hoc non faciendo illud debitũ fuit transfuſum in actione tutelæ. quæ eſt perpetua vnde põt conueniri vt tutor, non vt fideiuſſor. In ſecunda parte quæriẽ. pone quod poſt lapſum anni. i. poſtquã liberat⁹ eſt a fideiuſſoria obligatione, & incepit teneri actione tutelæ ſoluit pupillo durante tutela, an poterit recuperare per actionem mandati a debitore principali: & videbatur quod: non quia nõ ſoluit vt fideiuſſor, ſed vt tutor. & non pro obligatione fideiuſſoria pro qua non videtur habere actionem mandati. Contrarium dicit quia in vtraq̃ obligatione ſubeſt eadẽ cauſa ſcilicet debiti pr̃incipalis ſicut enim fideiuſſoria non eſſet ſublata: & ſic ſolueret vt fideiuſſor, ſolueret extinguendum debitum principale vt liberaret reum. ita & nunc licet ſoluat pro obligatione tutelæ: ergo æquum eſt quod ab eo recuperet: quia: non debet attendi titulus actionis p̃ quã ſoluit ſed cauſam dedit quæ erat anti quior. In tertia parte reſpondetur cuidam obiectioni quæ poſſet fieri, nam tunc fideiuſſor ſoluendo recuperaret a reo quando principaliter ſe liberat: quia ſoluit pro ſe & ſua obligatiõe & in conſequentiam liberat principalem reum ope exceptionis: ſed in caſu iſto cum ipſe ſit tutor creditoris, non videtur q̃ poterit ſe liberare ab eo ſuamet authoritate: quia non põt authorari in cauſa propria. vt in l. j. de auto. tutor. Sed reſpondetur quod licet aliquis non ſoluendo pupillo non poterit ſe ab illo liberare ſua propria authoritate vt ſic faceret ſibi fieri pactum de non petendo, vel liberari per acceptilationẽ. quia in hoc læderetur pupillus, vt ipſe lucraretur ſoluendo: tamen maxime pro principali debitore liberat ipſum principaliter: & ſe in conſequentiam. quod facere poteſt ſe authore: licet principaliter non poſſet vt dicta l. j. & ſic propter duo non ob. cõtrarium. Primo. quia ſi ſoluit pro reo, cum ipſum liberet principaliter, & ſe in conſequentiam, non authoraꝫ in facto ſuo principaliter: ſed in conſequentiam. & hoc nõ prohibetur. vt d. l. j. Sol. quod liberat ſe ſoluendo non per alium modum nociuũ pupillo & iſtud facere poteſt etiã ſua propria authoritate: qa facit ex neceſſitate ſibi incumbente a lege, quæ vult quod debeat a ſe exigere: & in rationibus pupilli ponere illud in quo ſibi tenetur. & ſi aliter facit, ipſum punit. vt patet in princi. l. & in l. diuortio. de neg. ge. & iſte eſt caſus clarus. allegaꝫ iſte tex. ibi, [& non titulus actionis.] quod inſpicitur potiꝰ cauſa remota quam proxima: aliquando tamen econtrario. vt l. pe. de condi. ob tur. cau. Gl. oppo. de l. iij. §. Idem ſcribit. ſ. de pecu. vbi potius inſpicitur cauſa proxima & titulus actionis quam remota: nam ex delicto ſerui vel filij familias non datur actio de peculio contra patrem vel dominum: ſed ſi ſuper actione ex delicto agitatum eſt iudicium, & condemnatus fuit filius: quia iudicio quaſi contrahitur. d. §. Idem ſcribit. bene datur actio de peculio contra patrem per hanc ſecundariam obligationẽ. quę potius inſpicitur quam originaria quæ eſt ex delicto. Sed rñ de quod ibi mutatur ratio l. nõ actio oriens ex maleficio. ideo non datur actio contra patrem de peculio: qui concedendo peculium non cenſetur conſenſiſſe quod delinqueret: ſed bene videtur conſenſiſſe quod contraheret, vel quaſi contraheret: ſi ergo iudicium agitauit, & condemnatus eſt, quia quaſi contraxit, & ſic ex voluntate patris incipit teneri noua actione: ideo datur contra patrem de peculio, licet prima nõ detur: ſed hic per mutationem actionis non mutatur actio l. Cætera. dic vt in lege diuortio. de neg. geſt. quantum ad prin. huius l. †Et ſcias q̃ tutor ſicut teneꝫ exigere a ſeipſo illd ĩ quo teneꝫ pupil lo alias p̃ unit⁹ de negligẽtia. ita et illud in quo pupill⁹ tenebaꝫ poteſt

poteſt & debet ſibi ipſi ſoluere ſi intererat ſibi: vt q̃ erat debitum vſurarium: alias ſibi imputatur: & ex tempore moræ vel negligentię deficiunt vſuræ currere. vt l. quoties. §. Item ſi tẽporali. & §. ſicut. de admi. tut.

LEX LXXXI.

SIà reo.

Pro obligato ſub vna cõditione poteſt recipi fideiuſſor ſub duabus cõditionibus copulatiue poſitis. ſ. illa & quædam alia: quia videꝫ fideiuſſiſſe in cauſam leuiorem: ſed ſi ponatur diſiunctiue videtur fideiuſſiſſe in cauſam grauiorẽ: tamẽ ex futuro euentu apparebit an valeat fideiuſſoria. & Idẽ ſi ſub diuerſis cõditionibus ſunt obligati: vnꝰ ſub vna, alter ſub altera. h. d. vſq̃ ad §. ſi reo. In tex. ibi, [ſi modo eas coniungam.] qa tũc non videtur ad duriorem ſed in leuiorem cauſam interceſiſſe. propter id quod ſequitur: [niſi eẽ, & c.] ſecus in caſu ſequenti verſi. [q̃ ſi eas, & c. In tex. ibi, [nec obligatur.] ſed hic innuit q̃ ſtatim fideiuſſoria obligatio ſit nulla quando diſiunctim poſitæ ſunt cõditiones. quaſi videaꝫ in duriorẽ cauſam interceſiſſe. cũ poterit incipere obligari vel ex euentu vnius, vel ex euẽtu alterius vt in ver. [aut quod] diſtinguit quę prius cõditio eueniat, quę ſit cõmunis ſibi et reo, obligabitur fideiuſſor, cũ obligeꝫ etiam principalis: ſi autem propria q̃ non erat appoſita in obligatione principali, ſecus. quia ſequereꝫ quod fideiuſſor obligaretur priuſquã principalis. & hoc eſſe nõ poteſt. ſ. e. l. fideiuſſor ante quam. nõ ergo inſpicit forma fideiuſſionis ſecundũ quã videꝫ in duriorẽ cauſam interceſiſſe, ſed inſpicitur futurus euentus: quia illa forma licet prma facie eſſet durior, tamen erat ſub incerto. & propter incertũ euentũ, & id quod ſequi poterat debẽbus illud expectare. & ſic nõ obſt. l. græce. §. illud. ſ. eod. de qua gl. opponit: quia ibi forma erat durior. et erat ĩ certo nõ in incerto, ne propter ĩcertã. In tex. ibi, [ſub diuerſis quoq̃.] in præcedenti caſu ab ipſo principio fideiuſſoria obligatio videbaꝫ durior, & ſic valere: tamen quia hoc non cõtingebat propter id q̃ poterat euenire, nõ erat nulla à principio: ſed inſpicitur quod eueniat. hic vero ab ipſo principio nõ poterat diſcerni an eſſet durior vel leuior: ſed ex futuro euẽtu põt declarari ideo ille expectatur, & ex tũc apparebit an fideiuſſoria obligatio teneat vel non. In tex. ibi. [tãquã ſi ſtatim ab initio.] no. tex. quod diſpoſitio purificata perinde habeꝫ ex tunc acſi ab initio fuiſſet pura. & hoc dicit. in authen. de ſanc. epiſ. §. ſed & hoc præſenti. Cõtra iſtud no. opponit. i gl. de l. verbis. ad l. fal. nam ſi debitor qui teneꝫ purẽ, legat creditori quod debet. nõ valet legatũ: quia nõ continet vtilitatẽ: ſed ſi erat debitor ſub cõditione, valet: quia vtilitatem cõtinet. cũ poterit peti legatũ etiam pendente cõditione. Sed pone q̃ cõditio exiſtat anteq̃ petatur, an efficiatur nullũ? videꝫ q̃ ſic per iſtũ tex. ex quo diſpoſitio purificata æquiparaꝫ purę cuius contrariũ ibi dicitur, q̃ nõ reddiꝫ nullũ. et ſic adhuc cõtinet actionẽ ex teſtamento. gl. nõ ſoluit: dic quod habeꝫ pro puro quantũ ad tẽpus quod ſequiꝫ poſt purificationem, & quantum ad effectum eius: nõ pro tẽpore præcedenti nec quantũ ad effectũ illius: nam quia erat conditionalis, valet legatum. & incipit cõpetere actio ex teſtamento ſi poſtea purificatur nõ deſinit illa actio cõpetere nec habetur perinde acſi a principio fuiſſet purum debitum. Non ſunt alia.

§. Si reo in fundum.

Pro obligato ad totum poteſt accipi fideiuſſor qui ſe obliget ad partẽ integralẽ. In tex. ibi, [quaſi aliud.] Iſta pars videbatur verior, nam principalis qui promiſerat fundum, videbaꝫ promiſiſſe vſumfructũ cauſalẽ. qui eſt cõiunctus cũ proprietate. cum videaꝫ promiſiſſe tã proprietatẽ quã vſumfructum, ex quibus fundus conſiciꝫ. ſed fideiuſſor qui ſolũ vſumfructum promiſit, videbatur p̃miſiſſe formalem cũ ſolus vſus fructus ſine p̃prietate nõ poſſit eſſe niſi formalis: iſti aũt ſunt diuerſi inter ſe: vt patet in l. ſi ita ſtipulatus. §. j. ſ. de ver. obl. cõtrarium tamen determinatur in fi. & ad hoc cõtrarium reſpõ. quod licet promiſeris ſolum vſumfructum, non tamen videris promiſiſſe formalem, ſed illum tantum quem promiſerat reus ſcilicet cauſalem. & imo ſicut reus ſoluendo ſolum vſum fructum & ſic formalem in nullo liberaretur, quaſi non ſoluerit quod promiſit. vt dicta lege, ſi ſtipulatus. §. j. ita nec iſte fideiuſſor. Sed ad quid ergo proderit ſibi nõ promiſiſſe totum: ſed partem poſtquam non poterit ſolui re, nec ſe liberare niſi ſoluat totum. ſicut nec ipſe reus? Reſpõdeo quod ſi ex poſt facto deueniret ad æſtimationem: quia fundus ſolui non poſſet. contra reum fieret æſtimatio integri fundi ſed contra ipſum fideiuſſorem ſolius vſusfruct.

a ¶ De indẽnitate. ad de Bar. ſ auth. ſed no uo. iure. C. de pœna. iu. q male iudica.

§. Adeo à ſeruo.

Pro obligatione naturali qua tenetur ſeruus etiam ſi ipſi domino poteſt accedere fideiuſſor etiam ſeruo ab eodem ſtipulante. hoc dicit in effectu. Sed pro eo qui nullo modo eſt obligatus: quia contractus eſt inualidus, non poteſt accedere. & hoc dicit ſequens §. ſi à furioſo.

2 *Publica vtilitas ſuadet maleficia puniri.*

3 *Vnus ſocius maleficij non poteſt ab altero ſocio ſtipulari: nec fideiuſſorem recipere de cõmunicando rem furtiuam, vel alienam, in qua maleficium commiſerunt.*

4 *Syndici cõmunitatis tenentur denuntiare maleficia ſub certa pœna, & ſi ad inſtantiam malefactorum non denuntiant, ſed faciunt ſibi caueri à malefactoribus de indemnitate, an iſta promiſſio valeat?*

Si vnus ex ſocijs qui fecerunt inter ſe obligationem quòd ſi vnus eorum committat maleficium quod omnes participabunt de ſolutione pœnæ. ſi ſolam pœnam ſoluerit, an poterit ab alijs recuperare?

5 *Iudex qui dat in quam ſententiam ad poſtulationem alterius, ſi fecit ſibi caueri de conſeruando eum indemnem tempore ſyndicatus, an talis cautio valeat.*

§. Illud quod vulgò.

†Pro pœna maleficij ſoluendo põt accedere fideiuſſor ei cui pœna debeꝫ: ſed malefactori p̃ cõſeruatiõe indẽnitatis nõ poteſt fieri p̃miſio. nec dari fideiuſſor. h. d. no. in vtroq̃ dicto. †No. ex primo caſu illud ad quod ſemper alle. qđ publica vtilitas ſuadet maleficia puniri: niſi ergo puniantur, dareꝫ materia delinquẽdi. facit l. ita vulneratus. ad l. aqui. † In ſecunda parte in ver. [ſed ita.] No. q̃ vnus ſocius maleficij ab altero ſocio nõ poteſt ſtipulari nec fideiuſſorẽ recipere de cõmũicando rẽ furtiuã, vel aliã in qua maleficium commiſerũt, per rationẽ quæ ponitur in fi. †Item in ver. [& qui alieno.] no. ſing. cõtra ſyndicos communitatis, qui tenentur denuntiare maleficia ſub certa pœna: & ſi ad inſtantiam malefactorũ non denũtiant, faciunt tamen ſibi caueri de indemnitate.ª i. de ſoluendo omnem pœnã quã ſyndicus propter hoc incurreret: quia iſta promiſsio nihil valet nec poſſet a promiſſore peti ſi quam ille ſyndicus ſolueret. Not. ergo contra ſocios qui faciunt inter ſe obligationẽ q̃ ſi aliquis ipſorum committat maleficium, oẽs participabũt in ſolutione pœnæ. ne iſta ſocietas maleficij quæ nõ tenet nec in virtute talis p̃miſionis poſſet ille qui pœnam ſoluiſſet ab alijs recuperare. †No. ergo cõtra iudices q̃ dãt iniquam ſententiam ad poſtulationem alterius, & faciunt ſibi caueri de conſeruando eum indemnem tempore ſyndicatus. qa non valet. Sed in contrarium facit quod no. in l. ſi ſeruus. §. fugitiuum. j. de furt. vbi Barto. videtur dicere quod valeat talis p̃miſio facta iudici: ſed illud quando non faceret rẽ ſui natura illicitam, vel quando erat dubium: ſecus quando erat certũ. licet ipſe non allegat ibi iſtum textum.

a ¶ De indẽnitate. ad de Bar. ſ auth. ſed no uo. iure. C. de pœna. iu. q male iudica.

2 *Succeſſio an habeat vim ſolutionis, vel confuſionis?*

3 *Siue obligatio principalis tollatur iure ſolutionis, ſiue iure confuſionis, acceſſoria tamen obligationes, quæ in illa fundabantur, tolluntur indiſtinctẽ ſicut & ipſa principalis.*

4 *Conuento principali vel etiam condemnato, non tamen liberatus eſt fideiuſſor.*

5 *Ea quæ impediunt aliquid incipere, ſi erant in principio, an ſimiliter ſi poſtea ſuperuenunt, impediant remanere?*

6 *Qui fideiuſſit, vel mandauit pro duobus inſolidum obligatis, licet alter eorum ſit liberatus. i. ab obligatione exemptus & etiam ipſe fideiuſſor, vel mandator ex eius perſona, ſi remanet obligatus ex perſona alterius & propter hoc ſoluat, an illud quod ſoluit poſſit etiam repetere ab illo quo fuit liberatus, & qualiter poſſit repeti ab illo vel eius hærede?*

7 *Quando ſunt duo rei debendi ſocij, an ſucceſſio facta uni profit alteri & nu. 9.*

8 *Si non ſunt ſocij, an id quod unus ſoluit, poſſit ab altero correo recuperare?*

9 *Sicut duo rei debẽdi ſi ſunt ſoluendo, habent inter ſe beneficiũ diuiſionis, ſi cõueniantur à principali creditore, ita ſi conueniantur à mandatore, vel fideiuſſore ipſorum, qui de mandato ipſorum interceſſit: & ſic ſoluendo à quolibet ipſorum iudicium poteſt repetere, tamen hodie habent beneficium diuiſionis.*

LEX LXXII.

MRannius Antonius.

†Si creditor ſuccedet vni ex duobus

Universidad de Murcia
Biblioteca

a ¶ Confusionis. An successio habeat vim solutionis vel confusionis.vide per eundem Paul.consi.cclxviij.incip.notãdum, Bar.in l.si vtero. C. de bo.aut.iu.possid.

b ¶ Contrariũ. vide eundem in l.elegantẽ §.fi. quis potest. de condic.inde. Per. de ancha. in c.cum inter.extra de excep. Io. de anc.in c.i.extra de acc. Ang.in l.is qui reus.de pu.iu.

teris debẽdi,vel etiã terti⁹ succedat creditori,& vni ex reis debẽdi:psona tm illius cui succeditur ab obligatione eximitur: & illi qui pro eo tenẽtur accessorie,liberanť:sed correus remanet mero iure insolidũ obligatus:& etiam illi qui pro eo tenenť accessorie:sed de æquitate habẽt exceptionẽ si conueniãtur a succedente eatenus quatenus si ei solueretur possent ab eodem recuperare per actionem pro socio:vel mandati:si autem creditor succedat fideiussori vel mãdatori,per hoc reus non liberatur. hoc dicit vsq; ad §.sed ponamus.& est val de pulchra & subtilis l.quã diuide.ĩ vj.partes vsq; ad illum §.nam primo ponit thema:ex quo resultat quæst.an fiscus succedit creditori, & etiam vni ex reis debendi:nã certũ est qđ ille reus debendi ab obligatione exẽptus est.Sed dubitatur de mandatore vel fideiussore ipsius an sit liberatus.vsq; ibi, [& quidem.] Secundo ante quã ad istam.q.respõdeat permittit ad euidentiã alĩ casum, qñ esset vnus tantum debitor.& creditor ei succederet. nam tũc sicut extingueretur obligatio in persona principalis debitoris: vt solutionis vel confusionis.qm̃ hoc casu successio habet vim solutionis.ita etiã liberareť fideiussor vel mãdator ipsius : quia nõ superest aliqua obligatio principalis in cuius virtute dicta accessoria sustenteť:& hoc vsq; ibi, [sed cum duo.] In tertiã in qua redit ad casum propositũ qñ erant duo rei debendi,& creditor vni tantũ eorũ succedit,& permittat alium casum: videlicet vtrũ per hoc liberetť correus principalis:& cõstat qđ si successio haberet vim solutionis,hoc casu liberareť : quia solutio facta per vnũ ex reis debendi liberat se & etiã alterũ.tamẽ hoc casu nõ habet vim solutionis,sicut in casu præcedenti: sed tollitur obligatio eius cui succedit vt cõfusionis:quia illius persona ab obligatione eximit:sed correus remanet obligatus: & etiã fideiussores & mandatores,qui tenenť in eius persona.cũ subsistat obligatio principalis,in qua possunt accessorie sustentari:& hoc vsq; ibi, [igitur.] licet ille cui successit & etiã obligati pro eo sint liberati. Et is quarto loco inferť in versi. [igitur.] ad casum primo loco formatũ, qđ per successionẽ illam tactã vni ex reis debendi mãdator vel fideiussor qui contẽplatione vtriusq; mandauit vel fideiusit,non est liberatus:quia sua obligatio substentať in obligatione correi qui non est obligatus. & hoc vsq; ibi, [plene.] In quinta in qua dicit quod licet correus & etiã mãdator qui cõtemplatiõe vtriusq; mãdauit,liberati nõ sunt mero iure,& sic posśint cõueniri a succedente,attamẽ habent exceptionem quatenus ab ipso succedente si ei solueretť posset recuperare:sed vltra nõ:vt ecce in correo.nã si erant socij,quicquid alteri solũ solueret creditor, posset a socio per actionẽ pro socio recuperare, partẽ eodẽ mõ ab hærede eius.si ergo hæres eius agit ad totũ,obstat sibi exceptio ꝑ illa parte: sed si nõ erant socij,quod ille solueret,non posset etiã ꝑ parte recupare a correo nec ab hærede eius:ergo si cõueniť insolidũ ab eius hærede q est creditor,in nullo habet exceptionẽ.in mãdatore vero qui mãdatũ vtriusq; mãdauit,& fidẽ cuiuslibet eorũ secutus est:cõstat qđ si soluisset creditori : si nõ successisset, posset nõ solidũ petere a quocũq; ipsorũ reorũ debẽdi si vellet. & sic si creditor vni eorũ successisset,posset eligere illũ tanquã hæredẽ defuncti:si ergo eodẽ hærede cõueniat similiter actione mãdati habet exceptionẽ insolidũ dicẽdo:si tibi soluerẽ possem a te postea recuperare totũ qđ soluerẽ : quia de mãdato illius cui successisti ego tibi mãdaui qđ mutuares:nõ ergo potes a me petere.qđ si soluerẽ,restitur⁹ es vt in regula dolo facis. & hoc vsq; ibi, [quod si creditor.] Ibi est sexta pars in qua decidit noua quæst.& qd quid iuris qñ creditor succedit fideiussori vel mãdatori,an liberet principalis.sicut ecõuerso: qa qñ succedit principali,liberať fideiussor.Et rñdet ꝙ nõ : qa principalis nõ pẽdet ab accessoria:sed ecõtra sic hic est casus in hac l.pulchra.

† Ex ista l.colligę plures regulas. Prima.cũ q̃rit an successio habeat vim solutionis vel cõfusionis tm̃:quia iura aliquãdo dicũt vnũ,aliq̃ aliud. In ista l.tradit talis doctrĩa.qđ si erat vnus creditor,& vnus debitor si alter alteri succedat,habet vim solutionis:vt hic in ver. [& quidẽ.] sed si duo sunt rei debẽdi:& creditor vni tm̃ eorũ succedit,nõ habet vim solutiõis sed cõfusiõis.[a] vt i ver. [sed cũ duo.] & Idẽ ecõtra si eẽnt duo rei debẽdi : et alter eorũ succederet debitori.facit l.fi.ś.duo.re. Rõ diuersitatis esset:quia primo qñ est vnus tãtũ debitor & vnus creditor, si creditor illi succedat: vel econuerso,imo habet vim solutionis vt sic oĩs effectus solutionis tollať,quia succedẽs ex hoc nõ cõsequitur damnũ,nec cõsequitur lucrum:nõ enim interest eius quod habet vim cõfusionis,& nõ solutionis ꝑpter aliquã causam,vel respectũ:sed qñ sunt duo debitores æque principales, & creditor vni eorũ succedat:interest eius qđ non habeat vim solutionis,sed duntaxat confusionis:quia si haberet vim solutionis,liberaretur correus.& sic pateretur damnũ:nõ sic si habet vim cõfusionis:quia tunc persona tantũ illius cui succedit ab obligatione eximitur.& alter remanet obligatus.eodẽ modo si tractaret de lucro captãdo,si haberet vim solutionis,etiã si esset vnicus debitor & vnicus creditor.vt ś.e.l.hæres a debitore.§.fi. † Item collige ꝙ siue obligatio principalis tollatur iure confusionis accessorie:tamen obligationes,quæ in illa fundabantur tolluntur indistincte sicut & ipsa principalis.ne sequatur inconueniens,quod pro eodem apud eundem reperiatur quis accessorie tamen obligatus.vt in ver. [& quidẽ.] in fi. ibi.quia loquitur quãdo habet vim solutionis.vt in ver.sed cũ duo.in fi.ibi, [quia nõ possunt & c.qui loquitur qñ habet vim confusionis.† Tertio no.in ver. [quidem.]ibi, [quamuis em.] quod conuento principali subaudi etiam & condẽnato nõ ꝑpterea liberatus est fideiussor:quia per hoc nõ est sublata principalis obligatio:sed altera sibi accumulata:si autẽ absolueretť principalis debitor,tunc exceptio rei iudi.transiret ad fideiussorem vel mandatorem.quod tenent docto.vt dixi l.vbicunque ś.eo.† Quarto collige ex §. [sed cũ duo.]in fi. ibi.] vt quẽadmodum.] quod ea quæ impediunt aliquid incipere si erant in principio,similiter si postea superueniunt,impediunt remanere.Sed contra.quia multa impediunt contrahenda que non dirimunt iam contracta.vt l.patre furioso.de his q sunt sui vel alie.iur.et l.pluribus §.sed si placet.de ver.ob.So.dic.vt ibi plene per Bar.in isto arti.qui distinguit an superueniat defectus causæ finalis.& loquitur hic.an alterius causæ.& dic vt ibi. & inducitur iste tex.per Cy.qđ sicut existẽte accusatore a principio non debet procedi per viam inquisitionis:ita post inquisitionem inchoatam si superuenit accusator,debet silere inquisitio.de hoc Bar.in l.secunda §.publico.si j.de adul. Allegatur etiam si statutum dicat quod querelæ bannitorũ non audientť si post inchoatum iudicium per aliquem superueniat bannum in personam alterius,non poterit iudiciũ sicut si fuisset a principio non debuisset admitti. Barto.tamen determinat contrarium [b] per l.is qui reus.de publi.iudici.in fi.vbi dicit eẽ casum. & per l.neganda.C.qui accusa.non possunt. Angel.dicit Barto.dicere verum quod bannitus non admittatur ad agendum, vel accusandum, quia statutum denotat principium iudicij. & cum principium iudicij fuerit bene inchoatum : quia non erat bannitus, admittatur ad prosecutionem quæ per statutum non est prohibita. Sed si dicat quod querelæ non audiantur.vel simpliciter quod banniti non audiantur, tunc videtur prohibitum non solum principium:sed etiã prosecutio. quia in quolibet actu iudicij dicit audiri vel querelari:sicut videmus in excõmunicato.qui nõ debet audiri:nam in quacũq; parte iudicij superuenit excomunicatio prohibetur prosequi: quia semper diceretur audiri si posset prosequi primo tamẽ gega non irritantur.vt in capitulo primo.de accep.li.vj. Et vide quod notatur.idem Bar.in l.eleganter.§.si quis post.de condi. indebiti. Quinto collige ex ver. [plene.] quod ille qui fideiusit vel mandauit pro duobus insolidum obligatis : licet alter eorum sit obligatus.i.ab obligatione exemptus, & etiam ipse fideiussor vel mandator ex eius persona,si tm̃ remanet obligatus ex persona alterius & propter hoc soluat,illud quod soluit põt repetere non solum ab illo pro quo remansit obligatus, sed etiam ab illo qui fuit liberatus ex persona illius. & etiam potest ab hęrede eius:imo si conueniatur ab hęrede,habet exceptionem contra eum de hoc miratur gl.quæ incipit, [qui debitori succesit.] Qualiter potest repeti ab illo vel hærede ei⁹ cum pro eo non soluat,sed pro quo remansit obligatus. Et similiter dicit quod ille nõ est liberatus ipso iure:sed ope exceptionis

tionis:sed hoc est falsum per.§.& quidem.dic ergo ꝙ licet non soluat pro illo:quia est liberatus,tamen soluit ꝑpter mandatũ factũ ab illo qui censeť mandasse ꝙ se obligaret ꝑ vtroq; insolidũ:nã ista possunt simul stare ꝙ nõ soluã pro te sed pro titio & tamen à te repetã: qa mandasti ꝙ ꝑ titio soluerẽ. & hæc est veritas.l.ltẽ hodie cũ duo debẽdi habeãt beneficium diuisiõis per nouã cõstitutionẽ,non habebit hic iste mãdator exceptio
7 nẽ nisi pro parte secundũ gl.seq.† Vltimo in ver. [cum altero autem.recollige duo. Primo quod quando sunt rei debẽdi socij,licet pactũ vni prosit alteri insolidũ,& etiã acceptilatio,qñ successio facta vni non ꝑdest alteri nisi ꝑ parte.de hoc miratur gl.quæ incipit,[mirabile hoc videť,&c.]Sed Bar. dicit ꝙ imo pactum vni factũ alteri prodest in totum : qa si nõ prodesset, quicqd ille solueret etiã si vnum nummũ,repeteret à socio pro parte,& si non prodesset ei cui factũ esset:quia factũ est societate durante:sed successio fit societate finita ꝑ mortẽ.quo casu cessat ratio prædicta:dic vt hic per eũ. qui subtiliter loquitur.
8 † Nota enim ꝙ quando non sunt socij:id quod vnus soluit,ab altero correo nõ recuperat:sed hoc verum qñ essent correi ex causa lucratiua.vel si sunt ex causa onerosa,tota vtilitas cõtractus peruenit ad illum qui soluit : vñ nec sibi est cedẽda actio cõtra alterum,nec habet vtilẽ actionẽ sine cessione. sed si vtilitas peruenisset advtrũq;,tunc quatenus ad alterũ peruenit,ille qui soluit totum posset repetere per actionẽ mandati, vel etiã negotiorũ gestorũ.vt no.in l.j.C.de duob.re. & posset petere sibi cedi actionẽ,ideo hoc casu si cõueniretur à creditore q alteri successit haberet exceptionem pro eo ꝙ ab eodẽ agente posset repetere,sicut quando essent socij,vl haberẽt exceptionem cedendarum : quia non potest cedere actionem contra seipsum.& isto modo intellige & limita illud ꝙ voluit gloss. quæ incipit:ex hoc.circa fi.In glo.quæ incipit,[qui debitori.] in fi.ibi,[per exceptionem, nõ ipso iure.] hoc est falsum: quia omnino ipse defunctus est liberatus : & etiã eius fideiussor & mandator eius cũ obligatio penitus sit extincta per successionem.vt j.de solu.l.in omnibus. Et posito ꝙ esset verũ istud ꝙ dicit gl.tñ adhuc obstaret cõtrariũ : qa non videť soluisse pro eo qui liberatus est ope exceptiõis:sed pro correo superstite. qui nullo modo est liberatus:ergo ab illo solo potest repetere nõ ab hærede defuncti pro quo nõ soluit: ergo cõtra eum nõ habet exceptionẽ dolo facis.dic ergo verũ esse ꝙ nõ soluit ꝑ defuncto:sed soluit de mãdato defuncti : licet pro correo:ergo habet exceptionẽ cõtra eũ & hæredẽ eius.nã quilibet istorum correorũ cẽsetur illi mãdasse : ꝙ mãdet creditori tã pro se quã pro correo. & ista possunt simul stare ꝙ soluas pro titio,tamẽ habes actionẽ mã.cõtra sempronium, q tibi hoc mãdauit. & in hoc cõsistit intellectus huius §.seq. q incipit si ponamus. &c.quod eñ hic dicit in liberato ipso iure,dicit etiam ibi in li
9 berato per pactũ. † In gl.seq. [sed cũ hodie pro parte debeat agere.] No.istam gl.quæ vult ꝙ sicut duo rei debendi sunt solũedo habent inter se bñficium diuisionis si cõueniãtur à principali creditore:ita si cõueniat à mãdatore, vl fideiussore ipsorũ, qui de mãdato ipsorũ intercesit.& sic soluẽdo à quolibet ipsorũ insolidũ põt repetere: vt colligit in hoc versi. [plane.] tamen hodie habent beneficiũ diuisionis.quod reputo singulare.licet docto.nam ponderent istam gl.In gl.seq. ibi, [Item quod hic dicit.] ſ. ꝙ si creditor q successit vni ex reis debẽdi agat contra alterum q nõ est liberatus, si nõ erant socij : põt ab eo solidũ cõsequi:qa ille nõ habet cõtra agentem exceptionẽ dolo facis.quia si defunctus viueret nihil posset ab eo repetere:ergo nec à creditore hęrede eius.Sed cõtra quia secundum hoc iste creditor bis idem cõsequit:nã ex eo ꝙ successit vni videť ab illo semel cõsequutus.cũ successio habet vim solutiõis: vt versi.equidem.Sed ista ratio nihil valet: quia hoc casu quãdo erant rei.nõ habet vim solutionis.vt in §.sed cũ duo. Itẽ ad huc cõtra.quia quando creditor agit cõtra vnũ ex correis,si il le soluat, tenetur creditor cedere actionẽ cõtra correũ.vt not. in l.j.C.de duo.reis. Sed nũc iste creditor nõ potest cedere cõtra correũ defunctũ: nec cõtra se ipsum tanq; hæredem illius: ergo repellet per actionẽ cedendarũ. Præterea etiã non facta cessione potest soluẽs repetere ăcorreo,quatenus in vtilitatẽ illius verla est pecunia mutuata.vt no.in d.l.j.ergo iste conuẽtus habebit exceptionẽ pro illa parte,sicut quando erãt socij:

vnde ista distinctio an essent socij vel non, videtur nõ esse bona. Rog.hoc fatetur esse idem vtroq; casu:tamen quãdo sunt multo clarius quàm quãdo non sunt. Bart. reprehendit hunc intellectum Roge.quia non est credendũ ꝙ Paulus iurisconsultus ita stulte loquereť secũdum eum.Solue ergo cõtrarium vt ś.dixi in positione casus.nam quãdo sunt socij, indistincte qđ vnus soluit repetit à correo,ꝑ parte:ideo indistincte habet exceptionem:sed quando nõ sunt socij , nõ repetit:nec etiam potest petere sibi actionẽ cedi,nisi quando sunt correi ex causa onerosa,& ad vtrũ que peruenit vtilitas : & tũc procederet contrarium.& esset idem quod qñ sunt socij. Si autẽ sunt ex causa lucratiua,vel sunt ex causa onerosa,tamẽ vtilis non peruenit nisi ad alium conuentũ:tunc nihil ab altero repetere potest. Ex his duobus potest intelligi iste text.vt in ver.altero.vt tũc nullã habeat exceptionem. et in eisdẽ casibus procedit qđ in prin.gl.vt non videantur inuicem fideiubere: sed in primo casu sic quatenus alter soluẽs posset ab altero repetere etiã accessione non facta.In gl.seq.ibi, [non ergo veræ vel ficte solutionis vim obtinet,&c.] Solu. nihil valet. Nam & pactũ de nõ petendo habet vim solutionis:& tamen factum vni ex eis insolidum prodest alteri in totũ:vt l.si vnus.de pac. Quare ergo successio facta vni cum sit liberatoria illi⁹, & sic ĩaltẽ habet vim pacti,non prodest alteri nisi pro parte?dicit Bar.quia pactum fit durãte societate.vnde si nõ prodesset alteri ĩsolidum, similiter non prodesset ei cui factum est,eo ꝙ si ille vnũ nũmũ solueret, posset ab altero cui factũ est pactũ repetere ꝑ actionem pro socio.sed successio fit post mortẽ alterius:& sic finita societate.vnde cessat ratio prædicta. Ex quo infert ꝙ si ambo veniunt , & finita est inter eos societas,pactum vel acceptilatio vni facta,illi soli prodest,non alteri:quia videtur facta pro parte illius tantum,quod not.

§.Si ponamus vnum.

Pactũ de non petendo factũ vni ex reis debẽdi nõ impedit mandatorem soluẽtem pro altero repetere etiã ab illo cui factum est.hoc dicit. Dubitatio erat hic :quia mãdator non videtur soluisse pro eo qui liberatus erat per pactum: sed per alterum.ergo ab illo debebat posse repetere:sed solue re vt dixi.ś.eo versi.plane.quia licet soluat pro altero , tamen soluit de mandato illius cui factum est pactũ:quilibet enim illorum videtur mandasse ꝙ intercedat pro se,& pro correo.et in hoc stat intellectus istius §. Et sic intellige istum tex.in mandatore,qui mandato vtriusq; mandauit creditori vt numeret. secus si mandato alterius tantum cui pactum non erat factum. vel etiam mandato illius solius cui factum erat.

§.Placet mandatorem.

Mandator tenetur. siue mandatarius impleat mãdatum per se,siue per alium.hoc dicit in effectu tex. cum gloss.

LEX LXXVIII.

Si fideiussori.

Acceptilatio facta fideiussori q in obligationem nõ incidit , nõ prodest reo.h.d. Sed si incidisset,bene prodesset. vt j. de accepti.l.& per iusiurãdum.§.& si fideiussori. etiã si eodem instanti quo nata est,tolleretur virtute acceptilationis: vt hic no.in gl.In fi.tex.ibi,[iam mortui efficere.] quia si fuisset contracta in vita,eo moriente finiretur propter pactum, qđ vltra vitam suam non teneretur:ergo non debet incipere ab eo casu quo cæpta finiretur.si autẽ conditio existeret fideiussore viuente,tunc vno & eodem instanti inciperet obligatio in eius persona:& per acceptilationem tolleret ipso iure: & in consequentiam etiam obligatio principalis debitoris:non enim potest acceptilatio operari super obligatione cõditionali, nisi cõtio existat,& obligatio nascatur:cum fiat ad obligationem tollendam, quæ nõ potest tolli si non nascatur. & quia natiuitas præcedit,ideo eodem instanti nascitur per prius, & tollit per posterius,secundum intellectus ordinem.

LEX LXXIIII.

Vm procurator.

Pœnam quã quis suo facto vel culpa incurrit à fideiussore indemnitatis nõ recuperat.In tex.ibi , [cũ procurator.] id est procurans : quia non habebat mandatum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Per stipulationē. An etiā nouatio fieri possit per pactum nudum ex interuallo appositum. vide text.& ibi Bar.in l. si ex pretio. C.si cer. perat.

b ¶ Proximus, quis dicat proximus pubertati, vel infantiæ vide eand.in c.conti nebatur. de despon. imp.Bal.in l.si quis in tantam. C. vnde vi.&c.

vel de ipso mandato non cōstat:ideo præ stitit cautionē de rato, & succubuit: quia reus fuit absolutus. postea dominus non habens ratū egit,& obtinuit,& quia reus & possessor noluit possessionē restituere, iuratum fuit in litem contra eum in multo plus quam res valeret.& coactus est solue re:certe illud plus non recuperat a fideiussoribus qui permiserūt dominū ratum habiturum:quia damnū passus est reus culpa sui,& veram æstimationem rei bene posset ab illis consequi: quia si dominus ratū habuisset factum procuratoris ,res illa remāsisset penes eum &c.

De nouationibus & delega. Rubri.

1 ☞ *Nouatio denominatur ab obligatione nouante, quæ dignior & potentior est quam nouata.*
2 *Licet per acceptilationem non possit tolli nisi obligatio quæ erat verbis contracta: tamen per nouationem potest tolli qualitercunque fuerit contracta.*
3 *Obligatio noua debet verbis contrahi:& an non fiat nouatio nisi per stipulationem?*
4 *Sola naturalis obligatio sufficiens est ad tollendum primam iure nouationis, quæ esset ciuilis & naturalis.*
Pupillus contrahens sine tutoris authoritate, an obligetur naturaliter tantum: an autem nullo modo? & numero. 6. & .7.
6 *Quando dicatur proximus pubertati? &.7.*
7 *Proximus infantiæ quis dicatur?*
8 *Adultus contrahens sine curatore, an obligetur ciuiliter & naturaliter.*

LEX I.

Nouatio. Primo ponitur diffinitio nouationis vsq; ibi, [nouatio. Secūdo alluſio vocabuli vsq; ibi, [illud.] Tertio qualiter debet esse obligatio nouans: & hoc sufficit pro summario. †Ex diffinitione not.quod per nouationem non perimitur ex toto obligatio.cum in aliam transfundatur:vnde videtur etiam prima subsistere: quia subsistit secunda eius loco subrogata.facit l.cum filius.§.heres meus.de leg.secundo per quem patet quod adhuc potest dici ipsum deberi ex prima causa.cum ab illa processerit secunda obligatio facit l.nepoti.de fund.instru. †Ex secundo dicto no.quod nouatio denominatur ab obligatione nouante,quæ dignior est quam nouata,& potentior:vt patet in fi.quia etiam si sit naturalis tātum,tollit primā quæ erat naturalis. †Ex ver. [illud.] no.quod licet per acceptilationem nō possit tolli nisi obligatio quæ erat verbis contracta:vt l.an inutilis.§.acceptum fieri. j.de accep.per nouationem tamen potest tolli qualitercūq; fuerit contracta siue verbis,siue consensu,siue re,siue alio modo. Ratio diuersitatis:quia acceptilatio contrariatur obligationi: ideo maior est resistētia ex parte obligationis: sed nouationis non:quia non tēdit principaliter ad perimēdum: sed ad transfundendum.in habentibus symbolum facilior est transitus.ita no.insti.qui.mo.tol.oblig.§.Item per acceptilationem. †Item no.dum dicit, [nouari verbis potest.] quod obligatio noua debet verbis cōtrahi,& sic non fit nouatio nisi per stipulationē: licet in stipulatione nouata nō sit ius,qualitercunq; fuerit contracta.Bar.tamen dicit esse vnum text.quem alibi nescit.in l.si mandati.§.fi.s.manda.quod etiam per alium contractum quā per stipulationem potest fieri nouatio.si tamen hoc est actum expresse:vt ibi,alias secus:vt l.Item illa.§.fi.de cōstitutione pecuniæ sed per stipulationem fiebat etiam tacite hoc iure quando in secunda interueniebat noua persona. vel quando secunda continebat plus quam prima:licet hodie non fiat etiam tūc nisi expresse agatur:vt l.fi.C.eo. †Item no.quod sola naturalis obligatio sufficiēs est ad tollendā primam iure nouationis, quæ esset ciuilis & naturalis,& hoc propter voluntatem cōtrahentium quam habet,secūda & incipit deficere in j. Vltimo no.& ad hoc semper alleg.quod pupillus cōtrahens sine tutoris authoritate obligatur naturaliter tantū:sed quædā ll.dicūt quod nullo modo obligatur etiā naturaliter: vt l. pupillus.s. de actio.& oblig.& l.qd pupillus.de condi.indebi.& l.pupillus nec velle j.de regu.iur.propter hoc multæ fuerunt opi.quanum quasdam recitat hic gl.& quasdam Bar.sed finaliter Bar. tenet distinct.hic positam in l.pupillus.de reg.iur. q; tunc obligatur naturaliter quādo erat proximus pubertati. & sic dicit capax. †Et dicitur proximus [b]quādo habet decem annos cum dimidio, vel vltra.nam in fantia durat per totum septenniū:& vsq; ad xiiij.annos est aliud septēnium: quod si diuidatur per medium, quelibet medietas continet tres annos cum dimidio & sic in x.anno cum dimidio appropinquat pubertati. requirit etiā aliud q; cōtrahat cum alio quā cum tutore.nam si cū tutore,etiam tunc obligat naturaliter: quia tutor prohibetur secum cōtrahere:vt l.non licet.in fi.de contrahen.emp.& sic impeditur obligatio naturalis per l.cum lex.§.tit.proxi. Requiritur & tertiū.q; contractus non fit a iure prohibitus: alias similiter non obligat naturaliter:vt si vēderet rem immobilem sine decreto iudicis:quia sicut prohibetur translatio dominij: vt in tit.de rebus eo.ita & obligatio quæ ad illam ordinatur: vt l.si ad remouenda C.de prædijs milita. & ar.in l.oratio.§.de spō.

7 †Super gl.mag.fi.ibi, [sed tu dic si est infans.] supple vel proximus infantiæ,vt vsq; ad annum decimū cum dimidio:quia qd iuris est de infante, debet esse de proximo infanti: vt in prima opi.recitata p gl.sed in materia excusationis tutorū,proximus pubertati dicitur esse qui appropinquat per vj.menses:vt l.nō solum.§.j.vel ij.de excu.tuto. In gl.ibi, [peruenit aliquid ad eum,vel non.] Dic,intelligitur hoc q; infans nō obligatur ex cōtractu etiam naturaliter posito q; ad eum aliquid perueniat, & sit locupletior: quia caret consensu præsumptione iuris & de iure:& sic contractus est funditus nullus qui valere non potest sine cōsensu,sicut est cum furioso.vt l.in negocijs.de re.iu. sed bene obligatur ex æquitate naturali si fact⁹ est locupletior. ne cum aliena iactura locupletetur.& ita probatur in l.j.§.fi.cū seq.s.cōmodati.In glo.ibi, [alij vero promittendo obligat naturaliter.] supple dūmodo nō cōtrahat cōtra ꝓhibitionē iuris. vt s.dixi.& sic tria requiruntur.Sed opp.q; etiā naturaliter nō obligetur:quia pupillus æquiparatur prodigo cui bonis est interdictum.vt l.certi cōdictio.§.quoniā.si cer.pe. Sed prodigus contrahens sine tutoris authoritate nō obligatur.vt l.is cui bonis.de verbo.ob.Sol.æquiparatio non est bona per omnia.nā prodigo interdicitur administratio expresse, vel etiam tacite p dationem curatoris,& l.resistit obligationi suæ:ideo impedit nasci naturalis.vt l.cum lex.s.tit.j.sed pupillo non interdicitur: etiam si datur sibi tutor.quia sibi nunquā a iure fuit concessa interdictio,præsupponit eam aliquādo cōcessam: prodigo autem ante interdictionem concessa erat. † Sed contra.nam & adulto statim cōceditur administratio bonorum suorum, hinc est quod si non habet curatorem,obligatur ciuiliter & naturaliter.quod non esset,si concessa non fuisset:vt l.iusiurandum. l. quod ex conuentione.§.j.de iureiurā.si ergo detur sibi curator, videtur tunc administratio interdicta sicut prodigo.ergo contrahens sine tutore non obligatur etiam naturaliter.quod videtur absurdissimum:vt magis possit obligari pupillus sine tutore quam adultus sine curatore.quidam fatētur hoc absurdum: sed Bar.non. Et ad contrariū respōde:licet Bart.male declaret, q; licet adulto concedatur administratio:tamen non perfecte: quod patet:quia si lædatur,restituitur.ideo tāquam si non esset concessa,ex quo non perfecte per dationem curatoris non videtur interdicti,sed potius dari ad supplendā ætatem:sed prodigo ante interdictionem concessa erat,& perfecte: quia nec restituebatur si lædebatur. In fi.gl.ibi, [tenebitur etiā ciuiliter,si locupletior est.] Dic & hæc est cōmunis opi.gl.& Doc.q; quā do pupillus effectus est locupletior:licet sine tutoris authoritate cōtrahat,obligetur ciuiliter & naturaliter.mihi autē videt q; ex hoc non obligetur ciuiliter,sed naturaliter tātū per l.naturaliter.de condictio.inde.propter istam tamen naturalē datur cōtra eum actio in factum ex rescripto diui pij:quæ est dativa,& non natiua.per iij.in prin.§.commo.quod non esset,si nō esset factus locupletior.& per hoc tollit contrarietas quę est inter l. interdū.de cōdict.ind.& l.si eius.ad trebellia.vt in vtraq; dixi.

2 ☞ *Qualiter olim vel hodie fiat nouatio per stipulationem coæquenam.*

LEX II.

Omnes res. †Nouatio tunc fit cum hoc agitur expresse,vel tacite.h.d.text.cum gl. alias non: vt j.eo.l.si ita fuero,in princi. Venio ad casum.

sum in glo.quæ incipit, [expresse vel tacite.] Dic hoc quando fiebat per stipulationem.si autem per alium contractum:tunc etiam iure isto requirebatur quid esset expresse actum.vt l.si mandato.§.fi.s.manda.& dixi in l.præcedenti.secundū Bart. Item tacite tunc videbatur fieri quando secunda stipulatio cō tinebat plus quā prima:secus si tantundem,vel minus.etiam si noua persona non interueniebat.vt l.qui vsumfructū.de ver. ob.vel quando interueniebat noua persona in secunda,& cō tinebat saltem tantundem:secus si minus.vt s.de verbo.oblig. l.eum qui ita.§.pe.& hoc de iure digestorum.sed de vetustissimo ante ius digestorum fiebat,etiam si secunda stipulatio cō tinebat minus:& illud ius tollitur per d.l.fi.C.de noua.secūdū Doc.Sed in hoc semper dubitaui:nam ad quid expediebat qđ tolleretur per illam l.nouam,cum illis derogatur:q; a iura fforū quæ requirunt alterum prædictorum.non video.& ideo videtur melius dicendum quod illa l.corrigat iura fforum. vt in dictis casibus.in quibus fiebat tacite,hodie non fiat:sed requiritur quod agatur expresse.Et ex hoc infero contra gl.quę tenet quod in casibus quibus olim de iure fforū fiebat tacite ipo iure:hodie non fit ipso iure per illam l.sed saltem fit ope exceptionis.per l.pe.de præto.stipu.quam glo.Doc.dicunt nō eē alibi & ipsam valde notant.mihi videtur quod non sit vera.nā secundum hoc illa lex finalis seruiet nobis de vento. Nec obstat lex in qua Glossa se fundat:quia ibi loquit in stipulatione prætoria,quæ ponitur ex quadā necessitate.vnde per illā etiā iure digestorum nō fiebat nouatio ipso iure:sed ope exceptionis quando tacite agebatur:sed in stipulatione mere voluntaria fiebat ipso iure:licut quando agebatur expresse.nos loquimur de iure nouo C.& istam puto veritatem.† Cætera circa istum articulum vide plene per Bar.in d.l.penultima,qualiter olim vel hodie fit nouatio per stipulationem pœnalē not.per eundem.in l.ita stipulatus.de ver.ob.

2

LEX III.

Vi bonis. Qui non potest alienare,non potest etiam nouare:nisi conditio sua efficiatur melior.h.d. Et ratio est:qa in nouatione fit quędam alienatio de obligatione prima,quē creditor a se abdicat. Ecce casum.

2 ☞ *Delegatio proprie dicitur quando id quod mihi debes mandato meo promittis creditori meo,quo casu duplex obligatio perimitur.*
3 *Quid sit quasi delegatio?*
4 *Qui in uno grauatur,in alio releuatur.*
5 *Vsusfructus in persona mea constitutus,uel obligatio personalis pro ipso constituendo,nō potest per me in alium transferri sine uoluntate domini,uel debitoris.*

LEX IIII.

1 Iususfructus. †Obligatio continens aliqd ius cohærens personæ p delegationem vel quasi non pōt nouari ipso iure:sed nouat ope exceptiōis.h.d.notabiliter.& est subtile.† Dicitur autem obligatio ꝓprie sumpto vocabulo quādo id qđ mihi debes de mandato meo ꝓmittis creditori meo.quo casu duplex obligatio perimitur.l.illa qua mihi teneris,& illa qua ego teneor meo creditori.& vna tantum constituitur de nouo. †Et ideo ista est principalior species quæ sit sub ipso genere nouationis.ideo in rubrica posito genere de nouationibus,subijcit de ista specie sicut in ti.de serui.& aqua.quasi delegationē autē appello,quando id quod debes mihi ꝓmitteres alteri non creditori meo:vel non tanquā creditori.iuxta no.in l.quanuis.§.j. ad vellei.s.p gl.& tunc vna tm obligatio perimit & in ambobus casibus dico ꝓcedere hanc l.quia si teneris mihi ad aliqđ ius cohærens personæ,vt vsusfructus,vel vsus.sicut ipse vsusfructus vel vsus constitutus in ꝑsona mea cohæret adeo mę persone q; idem vsusfructus numero non pōt transferri in alterā personā.vt s.de duo.reis l.si id q.imo esset vsusfructus nouus,qui finiretur morte illius,non mea.& sic ex diuersitate ꝑsonarū diuersificaret ius,ita & obligatio.vt l.stipulatio ista.§. si quis ita.de ver.ob.ita & obligatio cōpetens pro tali vsufructu constituendo.vnde si debes mihi vsumfructū,& de mādato meo ipsum promittis Titio,non censeris ꝓmisisse illum eūdem.quia impossibile esset quod illum illi traderes.sed quēdā alium ei similē.quia meus finiret ex persona mea,& suus ex ꝑsona illius.ideo non fit nouatio ipso iure:sed bene fit ope exceptionis.quia nō esset æquum q; remaneres mihi obligatus ex quo de mandato meo alteri ꝓmisisti:licet non eūdem,sed aliū similem ei.& istam exceptionem habes etiā si ille prius moriatur quam ego.nam econtra si ego prius:durior esset conditio tua quā si mihi tradidisses:quia tunc esset ad te reuersus.& tūc non reuertitur.vnde sicut habes hoc incōmodū,ita debes sentire commodū in casu econuerso si prius ad te reuertat ꝑ mortem illius quā reuerteret per mortem meā si mihi tradidisses. & hoc intendit illa l.si autem fieret nouatio non per delegationem,vel quasi,vt cōtingit quando id q; mihi debes iterū mihi promittis aio nouandi,vel alius pro te tunc puto nō habere locum hanc l.quia non diuersificaret vsusfructus mihi debit⁹ ex personis etiam diuersorū ꝓmissorū,licet diuersificaret ex ꝑsonis eorū cui detur.& sic fieret ipso iure nouatio.† Et not.hic in ver. [quia etiam hoc incommodum.] q; qui in vno grauatur in alio releuatur:& q; non debet quis postulare id qđ in contrariū nō esset postulat⁹.vt l.fi.C.de solu.Sufficit.In glo.ij.ibi [vel dic.] hic vera.nam tūc ꝑ delegationem fit nouatio quādo illud idē quod debetur vni, promittitur alteri de mādato creditoris:sed hic nō illud idem,sed aliud diuersum.In fi.gl.[ibi. de iure dotium.l.si mulier.§.ex asse.] Ille §. videtur contrariari inquantum hic dicitur q; sit ope exceptionis.nam nullo modo: sed dic q; ibi nihil aberat debitori ex secunda promissione.vnde non subest æquitas q; exceptionē habeat.hic aberat:qa obligatus erat alteri,licet ad diuersum vsumfructum.& sic nō po
5 terat illi & isti præstare eodem tempore.† Vltimo in gl.in fin. oppo.q; etiam ope exceptionis non fiat.insti.de vsusfru.§.finitur.Gl.soluit,q; ibi est speciale.dic hæc est truffa. Dic ergo q; vsusfructus in persona mea constitutus vel obligatio personalis pro ipso constituendo nō pōt per me in aliū transferri sine volūtate domini,vel debitoris.imo si cederet alteri illū vsumfructum,nō transferretur in eum,sed a me abdicaretur.& reuerteretur ad proprietatē.vt in d.§.finitur.allegato pro cōtrario:sed de voluntate domini vel debitoris alteri promittentis bene potest transferri,nō tamen erit idē per omnia, vel eadē obligatio,sed diuersa propter ea q̃ supra dixi.ita loquitur hic in l.necessario.§.fi.de pers.& commo.rei vendit.dic q; ibi non fuit alteri concessus vsusfructus,sed cōmoditas eius.vnde nō finitur ex persona illius:sed ex persona eius apud quē remāsit vsusfructus:sed si transiret ipse vsusfructus de voluntate dni, tunc finitur ex persona illius in quem est translatus.

LEX V.

IN diem. Obligatio in diem certam pōt per puram statim nouari:& econuerso.nō tm potest agi ante diem.h.d.secūdū primū intellectū gl. qui probatur j.eo.l.si stichum.§.j.& sic ponit duos casus. Primus est quando prima obligatio erat in diem,& secunda nouās erat pura.vsq; ibi, [& generaliter.Secūdus econuerso. Gl. tm secūdo loco ponit alium intellectū q; tota l.ponat solū istū secūdū casum quando prima erat pura,& secunda in diē.nā licet hæc secunda tollat primā statim:tm ex ea nō potest agi:i primo casu si prima esset in diē.& secunda pura,dicit gl. q; ex secunda posset statim agi.ideo non tenet primā lecturam. Sed contrariū huius notat gl.in d.l.si stichum §.j.q; etiā tūc nō posset ex secūda statim agi:qa dies appositus in prima cēseret repetitus in secūda.Breuiter istud est verū qn secūda fuit simpliciter interpolita:puta q; mihi debes ex tali stipulatione ꝓmittis.si autem exprimeret certa quātitas,tunc dies nō cēseret repetit⁹,qa illa dies diminuit de quātitate.vnde si debes x.in diē nō cēsent cē integra x.ꝓpter interusuriū medij tēporis,si ego postea stipulor eadē x.videor stipulari sine die,alias nō essent. x.Et hic ꝓbant ꝑ ea q̃ habent in l.si prior.fol.ma.Potest ergo sustētari prim⁹ intellect⁹:qa ꝓbat expresse in d.§.j. Venio ad casum.In tex.ibi,pōt nouari. Dic qn etiā an diē nata erat obligatio ciuilis & naturalis,ideo pōt tolli per secūdā pure conceptā,seu simpliciter:licet ex secunda nō possit agi obstante exceptione secūdū primū itellectū.In tex.ibi, [ex stipulatiōe.] s.secūda i diē facta &c.videbat cōtrariū qn prima erat pura.quasi sit potētior quā secūda q̃ erat in diē.& sic videbat ꝑ ea nō posse nouari:sed verum est q; est potētior quātū ad effectū agēdi,

nō quantum ad substantiam. quoniā cum dies sit certus an & quando habetur pro pura quantum ad hoc vt producat substantiam obligationis, per quam tollitur substantia primæ licet non habeat exercitium.

LEX VI.

SI ita fuero. Per stipulationē fideiussoriam nō tollitur principalis iure nouatiōis. h. dicit. cōcor. j. e. l. si stichū. §. idē Celsus. Casus est iste. Titius tenebaſ mihi in centum, & c. In tex. ibi, [quia non hoc agitur.] Dic & hoc patet: quia promisisti quantominus a Titio exegero: & sic voluī posse a Titio exigere. Sed si obligatio qua Titius tenebatur esset nouata, hoc facere nō possem. certe etiā si simpliciter fideiussisses, & promisisses illud ad qđ mihi teneē ex hoc solo ꝙ fideiussorio nomine fideiussisti mihi videē actum ꝙ prima duret: & secunda ei succedat pro eius securitate. Et sic nō fiebat nouatio etiam isto iure, licet interuenerit noua persona. Nam illud procedebat quādo æque principaliter se obligabant. Non sunt alia.

2 ☞ *Quādo vna venit ad implementū alterius, non agitur ex implente sed ex impleta.*
3 *Quando super aliquo contractu interuenit stipulatio, an oriatur actio ex ipso contractu, an ex stipulatione tantum?*

§. Cum pecuniam. † Ex numeratiōe nō nascitē actio quando interuenit stipulatio incōtinēti ante vel post. ideo non pōt dici ꝙ fiat nouatio: qa nō est nisi vnus cōtractus. ſ. stipulationis: & in nouatione requirūtur duo. ſ. nouatus, & nouās. h. d. cū l. seq. † & semp allegaſ, ꝙ qñ vna causa venit ad implementū alterius, non agitur ex implente, sed ex impleta. Item ꝙ qñ interuenit stipulatio & numeratio incōtinenti, dicitē mutuū ciuile: quia nascitē actio ex stipulatione, q̄ est de iure ciuili, nō ex numeratione: tñ dicitē ciuile cui natura cooperaē propter interuētū numerationis. si autem nō interueniret numeratio, lapso biennio dicere tur ciuile tm̄. cui natura nō cooperaē. & ageree ex stipulatione efficaciter: nec posset opponi exceptio nō numeratę pecunię nisi excipiēs susciperet in se onus probādi, & de vtroq; istorū habeē in l. ij. §. fi. si cert. peta. naturaliter aūt dicitē qñ stipulatio nō interuenit, qa tunc oritē ex ipsa numeratione. † de isto autē articulo qñ super aliquo cōtractu stipulatio interuenit an oriatur actio ex ipso contractu, an ex stipulatione duntaxat. vide subtiliter & plene p Bar. post Ia. de Are. in l. singularia. si cer. per. Venio ad casum. casus est iste. Ego mutuaui, & c. In text. ibi, [& ex cōtinenti.] i. antequā cōtrahēres habeant contractū p perfecto & absoluto secūdum Iac. de Are. si aūt ex interuallo, tūc fuissent duo cōtractus. Primus q fuit celebratus re, & pduxit actionē. Secundus qui celebraē verbis: & tunc prima actio & primus cōtractus tollitē per secūdū. & fingitē actio ex numeratione nō nata. & ita intellige gl. positā in l. seq. qñ em̄ incōtinenti, nō videē fuisse intētio partiū ꝙ ex numeratione nascaē. sed ex sola stipulatione. & hoc vult. l. sequēs. nec expedit ꝙ hoc dicaē expresse: licet gl. ibi sentiat cōtrarium. & non bene. qñ ex interuallo tūc secus. nisi cōtrarium expresse agere tur qđ ex numeratione nō nascaē. & ita intellige gl. al's nō bn̄ diceres. In gl. l. cū enim. in prin. ibi, [obligationē ex numeratione nasci.] dic hoc est clarū. qđ si actū fuit expresse inter partes ꝙ ex numeratione nō nascaē: sed ex stipulatione. nō nascitur ex numeratione. siue incōtinenti, siue ex interuallo stipulatio sequaē. sed qñ non fuit actū expresse, & quæritē quid in dubio videaē actū tunc distinguiē an incontinenti fuit secuta stipulatio, vel incōtinēti pceſsit. & tunc videē fuisse actū ꝙ ex numeratione nō nascaē. secus si ex interuallo. vt dixi. Ire si fuisset actū ꝙ nascaē ex numeratione, tūc nasceree etiā si incōtinēti secuta esset stipulatio, & postea fingereē nō nata secuta stipulatiōe. In fi. gl. ibi, [ex numeratiōe daē mihi certi conditio.] dic videbaē cōtrarium qa postquā stipulaturū numeraui, videtur fuisse actū ꝙ ex numeratione nō nascaē: licet ergo stipulatio nō sequaē videē ꝙ ex numeratiōe nō nascaē: argum. l. seruī & filij. in princ. j. de fur. & hæc erat ratio dubitādi in hac. q. cōtrarium tñ vult gl. & bene. nā verū est ꝙ ita videē actū si stipulatio sequaē: sed si nō sequaē, nō videē actū: & sic intentio partiū censeē habere in se cōditionē. vt si sequaē stipulatio, nō nascaē ex numeratione: al's sic. nā & cū interuenit stipulatio incōtinēti, videē agi ꝙ nō nascaē: & tamē si stipulatio postea repe-

riatur inutilis: patet quod fuit nata propter eandem rationem quia intentio partium videtur conditionalis, vt non nascatur si stipulatio valeat. al's secus.

LEX VIII.

SI stichum. Per secūdam stipulationē interpositā animo nouandi non solū tollitē prima: sed etiā tollitē mora contracta in ea. h. d. Rō est in promptu. quia sublata substātia non pōt remanere accidēs. Quidā tñ dixerūt quos gl. hic recitat. ꝙ hodie sicut nō tollitē substātia primæ nisi agatur expresse ꝙ tollaē per l. fi. C. eo. ita posito ꝙ tollaē, non tamē tollitē accidens sine mora: sed censeē repetita in sequēti. qđ est truffa. Vnde tene ꝙ ista l. in hoc nō corrigitē p illā. Quid autē si secūda nō fuit interposita animo nouandi: an per eam tollaē mora pcēdētis obligationis? distingue an res erat præsens tēpore secūdę stipulationis, vel nō qđ dic vt in l. scire debemus. §. fi. de ver. obl. & l. cum q. §. fi. e. ti. & j. eo. l. quoties. ver. vnde Marcellus. & p l. iij. de condi. fur. Venio ad casum. In tex. ibi, [eundē stipulatus fuero.] subaudi aīo nouādi & hoc cōstaē, alias em̄ isto iure nō præsumebaē nouatio. cū secunda stipulatio nō cōtineat plus quā prima. nec interueniat noua persona. Sed qdā volūt dicere cōtrarium ꝙ ex eo ꝙ tollitē mora primæ videē aliquid plus cōtinere quā prima. q̄ ratio nō est bona. qa mora tollitē si prima tollitē, sed in hoc est quæst. an prima tollaē si non fuit expresse actū. præterea nec pōt dici secūdā plus cōtinere, sed minus si tolleree mora, quia prima ꝓpter morā nō perimebaē interitu rei: sed secūda perimitur. Præterea nō expedit distinguere an res sit præsens vel nō, ex quo ratione moræ existentis in prima semper secunda præsumeretur animo nouandi.

§. Legata vel fideicommissa. Obligatio pura vl' in diē certū pōt statim nouari p aliā purā. & ecōuerso pura vel in diē pōt aliā purā statim nouare: sed cōditiōalis nō pōt nouari, vel alias nouare nisi cōditione adueniente. h. d. Et ratio patet ex his quæ dixi in l. in diē: qa obligatio in diē habet in se substantiā cum obligatio ciuilis & naturalis sit nata. vnde pōt tollere: sed in cōditionali non est nata. vnde nec tolli potest, nec aliā tollere. Casus est iste. In tex. ibi, [& hoc est actum.] subaudi expresse. al's nō fieret nouatio. qa secūda stipulatio nō cōtinet plus pria. erat ergo dubiū an posito ꝙ fuisset actū expresse statim fieret nouatio prię, maxie de obligatiōe de legatis factis ī diē, vel sub cōditiōe: & dicit ꝙ sic de factis ī diē, nō de factis sub cōditiōe. nā nisi cōdō existat, nō nascitē actio ex testō: ergo non pōt tolli p stipulationē pure factā aīo nouandi. Sed qđ si fuisset actū ꝙ illa cōditionalis prout est ita tollaē, & non nascaē actio ex testamēto si cōditio existat, sed dūtaxat ex stipulatione. certe hic nō video quare hoc nō posset fieri, qa licet cōditionalis non habeat interim perfectā substātiā: aliquale tamen habet, qa debitor ligatus est, licet non obligatus nec est in sua ptāte se eximere ab hoc lígamine: potest ergo hoc ligamē tolli p stipulationē cōditionalē. nec video qd repugnet.

2 ☞ *Illa verba eodem instanti, vel eodem tempore, quid important?*

§. Si quis ita. † Cōceptio stipulatiōis nouātis potest pcedere cōceptionē stipulationis nouatę, sed eius effectus cōferī post illā. h. d. Dy. In tex. ibi, [nouationē fieri, videbaē cōtrariū, qa in nouatiōe debet pcedere obligatio nouata, & seq. obligatio nouās. vt ſ. e. tit. j. in prin. lō dr nouatio a noua obligatione nouāte: sed hic cōtingit ecōuerso qa nouās pcedit. sed dic verū esse ꝙ pcedit quo ad ea q̄ facti sunt. ſ. cōceptione verborū: sed quo ad ea q̄ sunt iuris sequitur ꝙ altera præcedit. nā stipulatio primo loco cōcepta est conditionalis. ſ. si postea stipulabor a Titio cū autē a Titio stipulor, mihi ipsum statim obli. & ista obligatio & stipulatio impleuit sibi cōditionē primę stipulationis. cōstat aūt ꝙ implementum cōditionis præcedit effectū stipulationis cōditionalis: nā nisi secuto implemento illa cōditionalis nō pareret obligationē: implemētū ergo præcedit. sed istud implemētū nihil aliud est quā ortus obligationis ex secunda stipulatione. i. secundo loco cōcepta. ergo sequiē ꝙ ex illa prius nascitur obligatio quā ex primo cōcepta: tamen statim & incōtinēti ꝙ est orta, tolliē propter stipulationē primo conceptam: qđ no. pro his quæ dixi. ſ. tit. j. l. pe. Sed opp. gl. ꝙ ista stare nō poterūt ꝙ eodē instāti obligatio nascaē, & tollaē: vt. ſ. quib. mod. vsusfru. amit. l. si

cum §. pe. & l. Titio cum morietur. de vsufr. gl. notabiliter dicit quod eodem instanti non pōt obligatio nasci & tolli. & illud verbum eodem instanti, importat ꝙ natiuitas nō præcedat sublationem, nec econuerso, sed simul fiāt: & hæc stare nō possunt quia sunt inter se contraria, sed bene pōt eodem tempore obligatio nasci & tolli: † quia istud verbū, eodē tempore non importat ꝙ simul ista fiant: sed ordine succesiuo. quā gl. no. & signa. facit. l. antiqui. si pars hęre. petatur. Cætera q̄ sunt in gl. remanent declarata per ea quæ supra dixi.

2 ☞ *Illud quod quis facit ad majorem cautelam, non debet inducere nocumentum.*
1 §. Idem Celsus. † Actio iudicati nō nouatur per stipulationem iudicatum solui. h.
2 d. † In tex. ibi, [cautum sit.] No. ꝙ illud ꝙ quis facit ad maiorē cautelā nō debet inducere nocumētum. iuxta illud abundans cautela nocet. facit l. cām. §. puellā. ſ. đ manumissio. & l. quāuis de pigno. actio. Ideo si promisisti mihi soluere in tali termino, vel saltem portare pignora, vel dare fideiussores. & in termino non vis soluere. sed dare pignora, vl' fideiussores. an possim te cōpellere ad soluendū? videtur quod non, quia in alternatiua electio est tua. vt l. plerunq; in fi. de iu. do. contrarium dic, quia illa pars alternatiuæ de dando pignora vel fideiussores. ponitē vt mihi magis cautum sit: ideo non debet mihi præiudicare. cū si non fuisset apposita potuissem re compellere ad soluēdū. lapso termino. Contrariū nō ob. quia habet locū quando ponitē inter res principaliter debitas. hic ponitur inter rem debitā & cautelam eadem ratione si feci te capi ꝓ debito, & adhuc non soluis possum petere me mitti in tenutam bonorum tuorū. & econuerso. quia electio vnius remedij non præcludit viam ad aliud. vt l. j. §. quid ergo. de ven. inspi. & no. in l. consentaneum. C. quo. & quando iudex. per Bar. & Archi. super rubrica. de eo qui mit. in pos. lib. vj.

§. Si decem quæ. Si mihi promittis alternatiue ꝙ mihi debet Titius, aut ꝙ debet Seius, neuter ipsorum liberatur iure nouationis, sed potes eligere pro quo vis soluas. h. d. Intelligo quod neuter liberatur ante quam eligas: nam debet vnus tantum liberari, quia non ꝓmisi sti copulatiue, sed alternatiue, & non constat pro quo velis soluere. & si liberaretur vterq;, fieret contra intentionē partiū: secus si copulatiue: vt. j. eodem l. a te. sed postquam elegeris ꝓ quo vis soluere, etiam antequam soluas puto illum liberari: qa pro illo tantum videris promisisse. nec poteris postea pœnitere, quia executio facta est. ar. in l. si is cui. de leg. ij. & in l. apud filium. cum ibi no. de opt. lega.

2 ☞ *Si soluisti pro debitore meo inuito & contradicente, & sic ipsum liberas, an poteris ab eo repetere?*

1 §. Si ab alio. † Potest quis alium inuitum liberare soluendo pro reo: vel etiam promittēdo animo nouādi: sed nō pōt alteri inuito actionē auferre, & eā in se transferre. h. d. in effectu. & ad hoc allegaē. In tex. ibi, [ab vxore dotis nomine stipulatus sit.] Dic hoc modo. cētum q̄ mihi ꝓmisit talis pro dote tua tu etiā ꝓmittis: si enim non fieret mētio de ꝓmissione illius, cū quātitates sint multiplicabiles, nulla esset ratio quare nō vr̄ dos duplata. & sic maritus posset ab vtroque exigere. facit. l. plane §. j. de le. j. In tex. ibi, [si hoc actū est.] Dic ꝙ videē in dubio actum tacite hoc iure ꝓpter interuentum nouæ ꝑsonæ, quādo ex interuallo fuit facta ꝓmissio secūda: alias nō, p ea q̄ plene no. per Bar. in l. singularia. si cert. pet. sed qualibet ꝓmissor esset obligatus, sic si eadem ꝑsona eodem instanti faceret alium contractum interueniente stipulatione: qa ex eo nasceretur actio tā ex illo quā ex stipulatione. vt quotidie videmus fieri. vt qa dl' talis vendidit, & postea subjiciē ꝙ promiserunt per stipulationē seruare ꝑdicta. & ꝓbaē in l. duo societatē. ſ. pro socio. non sic quando pceſsit cōtract⁹ qui recognitē. vt ſ. eo. l. si ita fuero. §. fi. cum l. ſe. † Quærit hic glo. fi. si soluisti pro debitore meo inuito & cōtradicēte, & sic ipm liberas, an poteris ab eo repetere. & tenet quod nō p l. fi. C. de ne. ge. Gul. de cu. tenuit cōtrariū. ne ille locupleē cū tua iactura. Et respondet ad illam l. ꝙ loquiē quando faciēdo contra prohibitionem alterius delinquētis. vt qa impedis te de negocijs suis eo inuito intrando possessionem suam, vel domū suā, licet bene agas & vuliter: sed in casu nostro nō delinquis. Breuiter pro gl. est casus cōtra determinationē Gul. in l. si pro tes. manda. de qua ipse Gul. nō meminit. nec ob. ꝙ locupletetur cum tua iactura: quia hoc contingit propter tuam culpam qui fecisti contra prohibitionem. & sic non est hoc incōueniens.

2 ☞ *Debitor soluendo licet sit liberatus, tamen potest adhuc petere se liberari per publicum instrumentum.*

LEX IX.

1 SI pupillus. † Per stipulationem iterpositam a pupillo sine tutoris authoritate nō fit nouatio actiōis sibi cōpetētis, nisi eā ratificet postquam factus est adultus, cū non possit nouare. h. d. In gl. j. ibi, [in duobus est duplicatus.] Dic vult dicere ꝙ in hoc tex. sunt duo quorum quodlibet pōt intelligi duob⁹ modis. Primū dū dicit quod fuit stipulatus sine tutoris authoritate: & tunc si nō habebat nisi vnum tutorē: & tunc intellige ꝙ fuit stipulatus a quodam tertio sine authoritate illius. & sic innuit ꝙ si cum illa bene cōtingeret nouatio. & iste tutor liberareē ab actione tutelę. Sed tunc q̄ro. cum iste authoreē in causa propria. Solu. dic ꝙ non directe. sed per indirectū. ſ. in stipulatiōe interposita cū illo. & hoc facere pōt vt l. j. de autho. tu. Si autem habebat plures tutores, & fuit stipulatus ab vno sine authoritate alterius. si autem cum illa, similiter fiet nouatio. nec tunc obstaret cōtrarium. quia ille nec directo nec per indirectū authoratur in causa propria: cum ipse nō liberēt, sed solū ille a quo pupill⁹ est stipulatus. Item aliud hic dicitē ꝙ fuit stipulatus rem suā saluā fore hoc pōt intelligi añ cœptā administratiōnē. & sic sup actione vel obligatione futura. Item post cœptā & finitā administrationem durante pupillari ætate, ꝓpter aliquā causam superueniēte ipsi tutori. & sic super obligatione iam nata ad interesse. q̄ non nascitur nisi finita tutela. † Vltimo no. gl. fi. q̄ semp allegatur ꝙ debitor soluēdo licet sit liberatus: tamē potest adhuc petere se liberari per publicum instrumentum. quia hoc est sibi vtile, vt facil⁹ poterit ꝓbare liberationē. & pōt ad hoc iudicis officium implorare: vt creditor cōpellaē de solutiōe facere publicū instrumentum facit l. dissolutæ. C. de condi. ex lege. qualiter debet hoc intelligi & limitari.

2 ☞ *Conditio omnino extitura, si ignoratur quando: licet non faciat conditionem, facit tamen diem incertū, & quid si dies esset incertus an & quando?*

1 §. Qui sub conditione. † Conditio extitura nō reddit dispōnem cōdōnalē: sed purā. h. d. & semp allegaē. Et hoc itellige qñ erat certū ꝙ erat extitura & ēt quando erat extitura: vt si ꝓmittis decē si hinc ad annū orieē sol. nā ꝓinde est pura ac si illa conditio non esset apposita, & possim statim petere. & sic non habet etiam diē, vel pone vt in vltimo exēplo gl. vt quia promisisti si digito cælū non tetigeris vsq; ad annū. nā ista conditio est necessaria, cū eius contraria est impossibilis. & differt hoc exēplum a præcedenti: quia præcedēs loquitur quādo cōtinet aliquid de futuro. ꝙ tamen de presenti adhuc non est sed bn̄ est certum ꝙ erit. In isto autem continet aliquid de futuro, ꝙ etiā de præsenti est certum: quia nec tangere poteris in futurū nec hodie potes. si autē esset certa an, sed incerta qñ: vt quia ꝓmisisti, si antichristus nasceree. vel si Titius nasceree. vt in duobus exēplis gl. bene est verū ꝙ est pura quātū ad hoc vt statim nascaē obligatio, & sic dies cedat, & non habeat cōditionē: tñ nō est pura quantum ad idem, quia non potest agi antequā condi tio eueniat. & hoc dicit gl. hic no. ad hoc. ſ. de ver. obli. l. quodcūq; §. pe. & vide no. p Bar. in l. ita stipulatus. eo. ti. in illo artículo qñ cōmittaē stipulatio in diē. & qñ stipulatio cōditionis.

† Recollige ergo ex gl. singulari ꝙ cōditio omnino extitura si ignoraē qñ, licet nō faciat conditionē, facit tamē diē incertū. Sed si dies esset incertus an, & qñ, tūc ēt incōtractib⁹ haberet vim cōditionis, et impediret nasci obligationē, puta cū Titius cōsul fact⁹ fuerit: vt l. stipl'o ista. §. inter cætera. in fi. de ver. ob.

§. Qui actū. Si secūda stipl'o cōtinet minus quā pria, nō fit nouatio. Idē si cōtinet plus tñ cōtinet aliud, seu rē vniuersalē. h. d. scđm itellectū gl. & ponit duo & ī prio sunt duæ rōnes quare scđa nō nouat primā. pria ē, qa cōtinet minus. scđa, qa cōtinet aliud cū aliud sit seruit⁹ act⁹, & aliud itineris. vt patet ī scđo dicto. Iuris cōsult⁹ pōderat primā cām tm̄, qa cōtinet min⁹: nā illa sola sufficeret. etiā si sup eodē facta eēt secūda, in secūdo vero casu erat vnica tm̄ rō: qa scđa

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Cāpsor. Adde no. p bar. ſi l. cū duobus. ſ. idē rūdit. ſ. pro ſocio. Bal. ſi l. cōmiſſoria. C. de pact. inter emp. et vē. i. j. C. de liis q̄ pœne nomine. & q̄ ipſe no. i l. ſi ſi C. de inoffi. teſta. & in l. j. ij. col. de pub. iud. et Bar. i l. j. de ſto. ſtipu. & i l. ſingularia. Bal. in l. ſi pecuniā. ff. ſi certum pet.

ſtipulatio cōtinebat aliud. non autē ſuberat prima ratio q̄ contineret minus. imo continebat plus. quia in plus ſe habet actus, quām iter: licet neutro caſu fiat nouatio. tamen ſtipulatio valet etiā in primo, licet nō cōtineat vtilitatem: qa ſtipulator per primā poterat cōſequi etiā id q̄ cōtinebat in ſecūda. Et iſta eſt intētio gl. in effectu. Doct. autē aliter videnē intelligere, q̄ ſecunda ſtipulatio dicat cōtinere aliud: ſed vel minus, vel plus: & in prima non fit nouatio iſto iure. & etiā valebit ſtipulatio, quia cōtinebat vtilitatem: & hoc vt cōgruat huic titulo. Ser certe ſatis congrueret etiam ſecundū intellectū gl. qui videt eſſe magis de mente literæ. Dic tamen vt dixi in l. vſum fru. de ver. oblig. Et conſideratio Doct. conſiſtit in hoc, quoniā ſeruitus actus cōtinet in ſe cōmoditatem itineris, ſimilier & vſusfructus cōtinet vtilitatē vſus. qui ergo ſtipulatur actū, deinde iter, nō videt ſtipulatus ſeruitutē diuerſam, ſed cōmoditatem primæ: & ſic videt ſtipulatus primo totū, ſecūdo partem integralē. & idem in ſecundo exemplo pro merito nō valet ſecunda ſtipulatio, tanquam inutilis, per d. l. qui bis idē. Nā etiā ſi tantūdē eſſet ſtipulatus, nō valeret. vt tibi, ſed ecōtra vī ſtipulatus primo partē, ſecūdo totū, & valet. & nouat primā.

LEX X.

Vi rectè ſoluetur. Qui p̄t recipere ſolutionem ſuo nomine, poteſt etiam nouare: ſecus qñ alienatio nomine. h. d. in effectu. Sed ſi nō poſſet etiam ſuo nomine, vt pupillus ſine tutoris authoritate, vel ꝓdigus cui bonis eſt interdictū ſine authoritate curatoris, non poſſet etiam nouare. vt ſ. l. proxi. in princ. & ſ. e. l. iij. Quando enim poteſt alio nomine, tūc non poteſt nouare. exēplum patet in adiecto qui recipit nō ꝓ ſe: ſed pro ſtipulatore cui teneē actione mandati, vel negotio gestorū. vt l. Iulia. §. j. de verb. obliga. Et in procuratore qui habet mandatum ad recipiendam ſolutionem. non tamē habet liberam adminiſtrationem, vel generalem, vel ſuper illa ſolutione: nā non poteſt nouare. vt. C. eod. titu. l. nō abſtulit: ſed ſi haberet liberā adminiſtrationē, tunc ſecus. vt l. ꝓcurator cui generaliter libera. de ꝓcu. & l. qui Romæ. §. Callimachus. in fi. de ver. obli. & idē in legitimis adminiſtratoribus. vt in tutore & curatore, qui habent liberā ab ipſa lege. In tex. ibi, [excepto eo]. Dic iſta nō eſt ꝓprie exceptio. cū debeat eſſe de ſecunda. quod hic no. nam ſecunda ſecundū verum ſenſum lōq̄ de illo qui poteſt recipere ſolutionem ſuo noīe: qa ſibi debeē. Sed exceptio de illo qui poteſt alieno noīe: qa ſibi nō debeē.

2 ☞ *Delegatio fit per ſtipulationem?*
3 *Si cāpſor habet pecunia mea, & ſi eſt meus debitor: & ego mādo ſibi q̄ ꝓmittat tibi cētū in quibus tibi teneor, & ipſe de voluntate tua ſcripſit in libro ponendo te pro creditore, an ſit facta nouatio?*
4 *Si dixi campſori quòd tibi ſoluat, non autem dixi quòd promittat, licet ipſe promiſerit etiam per ſtipulationem, non liberatur à me: nec fit delegatio.*
Si tunc campſor efficiatur fugitiuus, cuius erit damnum?
5 *Sicut per ſtipulationem non poteſt fieri delegatio niſi conſentiente creditore cui facta eſt delegatio, & etiam conſentiente delegato: cum non cogatur creditor rationem ſuā nouare, nec debitor alteri ſe obligare quām ei cui eſt obligatus: ita non poteſt fieri per lit. cōteſt. niſi conſentiente creditore qui agit.*
6 *Ecoīpſo quod ceſſionarius conteſtatur litem cum eo contra quem facta eſt ceſſio, liberatur ille à cedente.*
An ille q̄ ceſſit actionē vni poterit eādē actionē cedere alteri ante factā examinationē?

LEX XI.

Delegare eſt. †Iſta lex propter ſuam breuitatē nō ſummat. Ex primo dicto huius l. no. illud q̄d dixi ſ. eo. in l. ſi vſusfructus: q̄ delegatio ꝓprie eſt qñ debitor vnius debitorem ſuū delegat ſuo creditori. & ſic requiritur duplex debitor, quia delegatus eſt debitor eius cui fit delegatio: & delegatus eſt debitor delegātis. & loco delegantis datur. adde aliud q̄ requirit gl. in l. quāuis. §. j. ad velle. q̄d ille delegatus promittat tāq̄ debitor delegantis: alias poſito q̄d eſſet debitor, non eſſet proprie delegatio: ſi autem non eſt niſi vnus debitor, adhuc nō p̄t dici delegatio largo modo: vt ſi debitorem meum delego tibi qui nō ēs creditor meus. vt colligitur ibi, [vel cui iuſſerit.] & econuerſo ſi delegatus non eſt debitor meus, & tamen ipſum delego tibi creditori meo. adde, dicit Bald. in l. ij. C. de execu. rei iu. q̄ ſi delegatus dicat creditori meo, promitto tibi loco talis: licet non dicat vt debitor talis. ſiue ſit debitor meus ſiue nō, et promittat meo creditori, dicit delegatio. per iſtū tex. dum dicit, [vice ſua.] & eſt vtilis hæc inueſtigatio: quia per delegationem fit nouatio etiam hodie, poſito q̄ non agat expreſſe. nec ob. l. fi. C. eo. quia loquitur & debet intelligi quando non interuenit delegatio. & tūc requirit q̄ agatur expreſſe ſecundū Bar. qui ita tenet hic: licet dubiteē. gl. tamē in l. ij. C. e. videtur expreſſe tenere cōtrariū. q̄ etiā in delegatione requirat vt expreſſe agat. quā gl. Bar. no. alleg. Ang. autē dicit hoc eſſe validum dubium, & indigeret declaratione Ceſarea. † Ex ſecundo dicto no. q̄ delegatio fit per ſtipulationē. q. d. nō per pactū nudum. poſito etiam q̄ pareret exceptionē: vt in pacto de conſtituta. vt l. Item illa. §. fi. de conſt. pecu. ſubaudi niſi agatur expreſſe etiam iſto iure. vt l. ſi mandato meo. §. fi. ſ. mā. & hoc tene menti. †nam per hoc apparet quod ſi campſor [a] habet pecuniam meam, & ſic eſt meus debitor, & ego mando ſibi q̄ promittat tibi centum, in quibus tibi teneor. & ipſe promittat nō per ſtipulationē, ſed per ſimplex pactum, nō eſt delegatio. & per conſequēs ipſe non liberaē a me. nec ego à te. ſi ergo poſt promiſsionem efficiatur ceſſans & fugitiu⁹: periculū eſt meū. & potes agere cōtra me. quia non eſt facta nouatio. ſed ſi promiſit per ſtipulationem, tunc eſt delegatio. & facta eſt nouatio. & ipſe liberatus eſt à me, & ego à te: & ſi poſtea efficiatur ceſſans, periculum eſt tuū: nec habes cōtra me regreſſum. Sed quid ſi de volūtate tua ſcripſit in libro: vt fieri ſolet talis debet habere tantū. nec de alia promiſsione apparet: ſed ſolum q̄ poſuit te pro creditore? R ndeo puto nouationem nō eſſe factā, nam hoc poteſt fieri etiam non interueniente ſtipulatione. ſecus ſi ſcribit in libro ſe tibi ꝓmiſiſſe: quia iſtud verbū etiam in ſcriptura priuata intelligitur per ſtipulationē. vt l. j. de contrahen. ſtipu. & l. ſciendum. de ver. oblig. Idem multo magis ſi in ſcriptura publica. & ſecundum prædictā diſtinctionem videē debere intelligi id q̄ not. Bar. in l. ſingularia. circa medium. ſ. ſi cert. pet. † Vnum tamen ſcias q̄ ſi dixi campſori q̄ tibi ſoluat, non autē dixi q̄ promittat, licet ipſe promiſerit etiā per ſtipulationem, non liberatur à me: nec fit delegatio. vt eſt caſus no. j. eo. l. ſi nō debitorem. ideo poſſum adhuc ſibi inhibere q̄ ſoluat: quia ſimplex mandatum poteſt reuocari re integra. vt. j. titu. j. l. cum Cornelius. Et hic videē res integra poſtquam non ſoluit, licet tibi promiſerit: quia hoc ſibi non mandauī: ſecus ſi mādaſſem per l. vtrum. ſ. de conſti. pecu. & l. Papi. de publicia. Tene menti prædicta, qa quotidiana ſunt. Et ex hoc ſequitur q̄ ſi campſor efficiatur fugitiuus, damnum eſt meum. & tu potes ad me redire: qa nō eſt facta nouatio, niſi eſſet expreſſe dictum. Vltimo. quia iſte tex. ponit iſtos duos caſus tanquam pares. l. quando fit delegatio per ſtipulationē, & quando fit p. conteſtationem: patet q̄ ſicut per ſtipulationē non poteſt fieri niſi conſentiente creditore cui facta eſt delegatio, & etiam conſentiente delegato. quia non cogitur creditor actionē ſuā nouare: vt l. ſi mandato meo. in fi. princ. ſ. manda. nec debitor alteri ſe obligare quā cui eſt obligatus. vt in l. j. C. eod. & l. nec creditoris. niſi in caſu. l. §. in prin. ſolut. matri. & eodem modo non poteſt fieri per lit. conteſta. niſi conſentiente creditore q̄ agit. Vnde ſi conuētio te debitorem meum: & quidam cū mādato vel etiam ſine mandato comparet in iudicio, volēs iſtud iudicium in ſe ſuſcipere animo nouandi, & te liberandi, nō cogor ipſum admittere hoc modo ſi nolo. & iſte text. exemplificaē per gl. hoc modo debet intelligi quando conſenſi, tunc fit nouatio virtute cuiuſdam delegationis alias non cogor cōſentire. Et iſto modo inducit Bar. iſtum tex. in l. ſolutionē & iudicium. j. titu. j. vbi ita determinat. q̄ etiam voluit glo. in l. non ſolum in princ. in fi. magnæ glo. ſ. de procu. licet contrarium ſentiat in l. liberto. §. fi. de nego. geſt. Si autem ille ſuſcipere iudicium non vult animo nouandi, nec te liberandi, tamen vult ſuſcipere tanquam procurator in rem ſuam, et pro ſuo intereſſe, cum hoc quod lata ſententia contra eum fiat in eo executio. tunc teneor ipſum admittere. niſi perſona principalis debitoris ſit legalior. vel melius ſciat veritatem. & iſte eſt caſus in l. ſi actor. ſ. de procura. & poterit opponere exceptionem ex ſua perſona

perſona. quam principalis opponere non poſſet vt in l. Idēq̄. §. generaliter. ſ. man. Si vero vult ſuſci pere iudicium tanquam ſimplex procurator. non pro ſuo inte reſſe. nec vt fiat in cauſa executio: tunc indiſtincte teneor ipſum admittere ſi eſt procurator idoneus. vt l. j. §. vſus. ſ. de procur. Nec tunc poteſt obij cere exceptionē ex ſua perſona. In his tamen articulis in quibuserit neceſſaria præſentia principalis, vt in reſpondēdo poſitionibus, debebit facere principalē cōparere iuxta no. in l. fi. C. de procu. & vide quod no. Cy. circa prędicta in l. j. C. vbi in rem actio. Sufficiat iſta. In gl. j. ibi, [dic illa vtilis quæ cōtra debitorem datur directa.] Dic hoc tenet expreſſe Cy. per iſtam gl. & nihil aliud allegat il. j. C. de iudi. Sed an poterit ferri ſententia hac vtili? videtur quod non, quia oritur poſt cōteſtationem factam. & ſic in ea nō eſt facta lit. conte. Contrarium determinat Bar. hic. nam ſufficit q̄ in contestatione nascatur, vt poſsit ad ſententiam peruenīri. facit q̄ no. in l. ſi Titi⁹ & Sei⁹. ſ. de ver. ob. Nam interdū fit conteſtatio in actione directa & transfertur ſententia ſuper vtili ſi directa poſt conte. pereat. & loco eius detur vtilis: vt l. ſi poſt acceptum. ſ. de rei vend. & in l. quāquā. §. j. ſ. de aqua plu. arcen. In gl. ibi, [vel ſic.] Dic iſtud exemplum non eſt bonum, quia delegare eſt alium reum loco ſui dare. ſed in hoc exemplo loco vnī⁹ creditoris datur alter creditor. ſed magis eſt exemplum de cedente & ceſſionario ſecūdum Bar. † No. tamen gl. quod eoipſo q̄ ceſſionarius cōteſtatur litem cum eo contra quē facta eſt ceſsio liberaē ille a cedēte. ante ergo conteſtationem per ſolam ceſsionem non erat liberatus. vt patet in l. iij. C. eodem. quia poterat adhuc conueniri a cedente. vt ibi. Et ex hoc videtur reſponderi ad qōnem an ille qui ceſsit actionē vni, poterit eandem cedere alteri ante factam exactionem: nam videtur diſtinguendum an lis eſſet conteſta. per ceſsionarium, vel non. De hac queſtione vide q̄ no. in l. ſi duos. de leg. ij. & l. non quocunq̄ §. qui Caiū. de le. j. in fi. glo. ibi, [vel illud]. hæc vera ſecūdū Dy. Nō ſunt hic alia.

2 ☞ *Remittere exceptionem eſt quædam donatio, et an procurator poſsit eā remittere?*
3 *Exceptio qua competebat delegato contra delegantem, an competat ſibi contra eū cui facta eſt delegatio?*

LEX XII.

Si quis delegauerit. †Qui patitur ſe delegari, videtur renūtiare exceptioni ſibi cōpetenti, ſi eā ſciebat. ſecus ſi ignorabat, ſed tunc ei contra delegantem ſuccurritur. h. d. cum l. ſe. & iſta loquitur in exceptione ꝓprie ſumpta. lex autem ſequēs in exceptione facti, vel intentionis, quia delegatus nō erat in aliquo obligatus deleganti. Venio ad caſum. In tex. ibi, [ſimilis videbitur ei qui donat.] Dic. & p conſequēs hoc caſu nō poterit repetere a delegante. ſecus in caſu ſequenti qñ per errorē. & hæc eſt differentia inter iſtum caſum & illum: ſed quantum ad creditorem cui facta eſt delegatio non eſt differentia. imo neutro caſu poteſt aduerſus eū vti exceptiōe qua potuiſſet vti contra legantem ſi ipſe egiſſet. nam illa exceptio cōpetebat in actione quæ dabat delegati, ſed nunc ille cui facta eſt delegatio habet aliam actionem ex noua promiſsione, in qua non cōpetit illa exceptio etiā quādo ignorabat eam ſibi cōpetere.

2 †Et no. hic q̄ remittere exceptionē eſt quędā donatio: & ideo procurator etiam habens liberā adminiſtrationem non poteſt
a remittere[a] exceptiones peremptorias domino cōpetentes cū non poſsit donare. vt l. cōtra iuris. §. ſi filius. ſ. de pac. vide bar. in l. in fi. prin. q̄ in frau. credi. & Inno. in c. cum olim. de offi. de-
b leg. In tex. ibi. ſed ſi per ignorātiam, ſubaudi facti probabilis.[b] & tunc non refert an illa exceptio eſſet fauorabilis. vel odioſa. vt l. fi. ſ. ad mace. & j. e. ti. l. doli mali. Vel dic, [ignorantiam.] iuris. & tunc diſtingue an eſſet fauorabilis. & habet locū q̄d hic dicit, & inducat repetitionē. an odioſa, & tunc ſecus. vt l. q exceptionem. de cōdi. inde. non tamen ab eo cui delegat⁹ eſt: ſed a delegāte cui proficit ſolutio, quia ipſum liberat ab eo cui
3 delegatus eſt. vt j. ver. [ſed is.] † In tex. ibi, [quia ille ſuum recepit.] de iſto articulo an exceptio que competat delegato cōtra delegantem cōpetat ſibi contra eum cui facta eſt delegatio. Dic pleniſsime per Dy. & Bar. poſt eū. qui ſupplet oīa mēbra diſtinctionis. Dy. j. e. tit. l. doli mali. In tex. ibi, [vel ſi certi ſi nō pecunia ſoluta eſſet.] ſubaudi ad factum: vt liberet ab illo per illum delegantem. ne habeat illi ſoluere: a ſed ſi ſoluit, repetat per cōdictionem ſine cauſa. vel forte per actionem mandati: vt b in fi. licet gl. intelligat illium fi. in eo q̄ nō fuit delegatus: ſed non video quare hoc ſit neceſſe.

2 ☞ *Stipulatio conditionalis pendente conditione an producat aliquam obligationem?*
3 *An per ſequentem ſtipulationem purgetur mora cōmiſſa in præcedenti?*
Promiſſor ſi tempore conditionis aduenientis reperiatur depportatus & bona confiſcata, an tamen ſtipulatio conditionalis committatur & producat actionem?
4 *Conditionalia actiue uel paſſiue nō tranſeunt in fiſcum per confiſcationē: ſed potius pereunt ut euentus conditionis non illa purificet.*
Fiſcus per confiſcationem non eſt proprie hæres.
Quid ſi ſuccedat in bonis mortui, propter defectum agnatorum, uel cognatorum?

¶ Remittere. Adde Bal. in l. pactum curatoris. C. de pactis.
¶ Facti probabilis. Adde Bar. in l. ſi tutor. C. de peri. tuto. & in l. qui fundū. §. ſeruus meus. ſupra de vſucap. pro emp. & quid ſi fit factum de longinquo. vide per Ludo. ro. conſi. cccIxxiij.

LEX XIIII.

Voties. †Stipulatio conditionalis non nouat puram, niſi poſtquā extiterit conditio. dū modo etiā tunc ſit in rerum natura res in ſtipulatione deducta. alias etiam exiſtente conditione non nouaret, quia ſtipulatio non cōmitteretur bene tamē purgat moram in prima obligatione commiſſa etiam incontinenti ſi res tunc erat præſens. Econtra vero ſtipulatio pura non nouat cōditionalē. niſi poſtquam extiterit conditio, licet ſtatim ꝓducat obligationē. nec etiam ſufficit conditionem extare, niſi etiam tunc extet p. ſona quę poterit obligari. h. d. iſta magiſtralis. l. & vulgaris. maxime in ver. [vnde Marcellus.] & etiā in fi. & primo loquitur quando prima obligatio erat pura: ſecunda vero interpoſita aīo nouandi erat conditionalis: vſque ibi, [ſed ſi id.] Secūdo loquitur econuerſo quando prima erat conditionalis: ſecunda pura. & neutro caſu ante conditionis euentum fit nouatio: tñ in primo caſu bene inducitur ſtatim vnus effectus, qa purgat mora præcedentis obligationis. & in ſecundo caſu inducitur alius effectus. quia promiſſor ſtatim obligatur poſtquā ſtipulatio eſt pura: licet non fiat nouatio: qa non ſubeit obligatio adhuc quæ noueē. & in vtroq̄ caſu requiritur ad hoc q̄ cōmittatur ſtipulatio conditionalis per euentum conditionis q̄ res ſit in eodem ſtatu in quo erat tempore ſtipulationis interpoſitæ. Si enim mutatus eſt ſtatus: quia res in ſtipulatione deducta ſit perempta, non committitur ſtipulatio quoniam hodie nō poſſet interponi ſuper re q̄ non eſt in rerum natura. ideo exiſtens conditio non trahitur retro: quia extrema non ſunt habilia. & hoc habetur hic poſt principium. ver. [& ideo.] ſimiliter ſi tēpore euenietis cōditionis nō ſupereſt perſona quę poterit obligari, quia promiſſor eſt deportat⁹, & bona publica. ſimiliter ſtipulatio non committitur. nec fingitur retro conditio per eādem rationem, quia extrema non ſunt habilia. Tria ergo requruntur ad hoc vt cōmittatur, ſ. q̄ cōditio exiſtat, & q̄ res deducta in ſtipulationē ſit in rerū natura tpe exiſtētis cōditionis: & q̄ etiā perſona ꝓmiſſoris ſit talis q̄ poterit obligari. et altero deficiente ſtipulatio non committit. & p. conſequens nec p̄t nouare. vt j. e. l. nouatio. nec p̄t nouari: vt hic in verſic. [ſed ſi id.]

2 †In gl. j. ibi, [tantummodo ſpes eſt debitū iri.] vult dicere q̄d ſtipulatio conditionalis pendente cōditione nō producit aliq̄s obligationē ciuilē & naturalē. ideo nō p̄t nouare primā. cum alterum iſtorum requiraē, vt fiat nouatio. vt ſ. e. l. j. habet tamen in ſe aliquam ſubſiſtentiam. quia ligat promiſſorem. a quo ligamine ſe nō p̄t diſſoluere, vel liberare. tñ hoc nō ſufficit, licet prima facie videaē ſufficere. ar. ſ. e. l. ſi ſtichū. §. legata. et l. in diē. vbi ſecūda ſtipulatio in diē cōcepta ēt añ euētū dici nouat primā purā: ſed ibi nata erat obligatio añ diem: licet non actio. hic neutra. In eadē ibi. [ſed contra, dic, ſcilicet quod etiā poſt euētum conditionis nō nouat primā: qa videtur fuiſſe inualida ab ipſo principio quātū ad eſſectum nouationis, qui eſt actus legitimus. & ſic non videē recipere conditionē expreſſam. imo vitiatur propter eā ab ipſo principio. vt l. actus legitimi. de reiu. ſed dic vt i gl. qa ibi loq̄t in q̄buſdā actib⁹ legitime enumeratis ibi i tex. de q̄b⁹ nouatio nō eſt. li. r multi alij ſunt actus legitimi q̄ recipiūt expreſſam cōdōnē & diē. vt ibi no. in gl. In gl. ſeq. ibi, [de excē. in prin. [Dic per quā videtur q̄ etiam adue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Vel pasiue. Add de Bal.i.l.fi.C.de cõtrahē.emp. & Adde q̃ voluit Bar.p̃ istũ tex.i.l.si qs arbitr.de ver.oblig.in fi.nõ ad ea.de cõdi.& demõ.bal.i.l.iij.§.si ex cãe. de iur.fis.gl.in fi.C. de quæst.liber.q̃ dicit q̃ ad fiscũ non trãsit nisi q̃ transit ad extraneũ hæredem.an autẽ iura naturalia trãseãt in fiscũ. vide Bal.i.l.tã mãdatori. in.ff.co.C.de nõ nupe.an aũt fiscus qui succedit i locum filij bãniti, possit dicere testa.nullũ, si filium fuit p̃teritus à patre. Vide Bald.in l.si quæpœna.ff.de his q̃ sunt sui, vel alie. iur.§.si de vecti.ff. d dã.ifec.

niente cõditione secunda non nouet primam,sed solue,vt in gl.quia hæc secunda erat valida & efficax. ga ĩterposita ex certa scientia:ibi efficax:quia per errorem.& sic obstabat exceptio. Super ver. Marcellus quæritur,primo quando fuit mortuus stichus in quo fuit mora cõmissa, an ante secundam stipulationẽ cõditionalem vel post.vna gl.super ver.stichus dicit, quod ante.sed hoc nõ est verum : quia tunc per sequentem stipulationem cõditionalem non pugaretur mora cõmissa ĩ prima : ga illa purgatio cõtingit virtute cuiusdam fictę obligationis:q̃ videtur fieri cũ postea sub cõditione promittit.vt no.in glo.seq. sed si erat iam mortuus, nõ poterat verè offerri.ergo nec fingit obligatus: quia fictio nõ fit sup impossibili.vt no.in l.Gallus.§.si eius.de liber. & posthum. Dic ergo q̃ mora bene erat cõtracta ante secundã stipulationẽ,sed stichus non erat mortuus:sed moriẽ post.vñ quia mora fuit purgata per sequẽtem stipula.liberat debitor à prima obligatione per solũ interitum rei debitæ.vt in l.si ex legati causa.de ver.obl. Nõ ergo expedit q̃ amplius libereẽ per nouationẽ.Item ga res non est in rerum natura tp̃e cõditionis euenientis, secunda stipulatio non committitur:quia tunc nõ posset de nouo interponi super re quæ non est.vt l.si homo mortuus.de ver.obliga.ergo nec fingitur retro contracta obligatio. quia deficit extremum habile.non ergo potest nouare ex quo non cõmittit : etiam si prima non esset sublata p̃ interitũ.vt.j.e.l.nouatio.si autẽ erat stichus mortuus ante secundã stipulationẽ interpositam,& post moram:tũc obligatio prima non fuisset extincta per interitũ: sed perpetuata propter moram:et sic fingebatur esse in rerum natura.vnde secunda stipulatio conditionalis non purgat moram:quia non potest purgare:vt dixi. An aũt tũc nouet primã & sic cõmittatur postquã fingitur esse in rerum natura,dic vt no.j.eod.l.si rem alienam. In gl.sequenti ibi,[vel solue vt ibi.] dic tu solue istud contrarium vt soluitur sequens in versic. vel ibi,[in absenti.]nam illa solutio est vera ad vtrunq̃ cõtrarium formatum in gl.vt dicamus q̃ hic loquitur quando tpe secundæ stipulatiõis interpositæ res promissa erat in rerum natura. & etiam erat præsens tẽpore secundæ stipulationis. vnde ga poterat vere offerri,fingit tacite oblata.& ratione huius obligationis mora purgat.si autẽ erat absens, tunc non fingit oblata.quia nec poterat:& per cõsequẽs nec mora purgat. Et ita loquunt cõtraria formata in gl.& ꝑ bat ista solutio in.l.qui decem.§.j.in fin.j.titu j.per quem datur intellectus ad ista iura q̃
b videntur contraria. †Cætera super isto articulo an per sequẽtem stipulationẽ purgetur mora commissa in præcedenti. Dic vt plene distinguit Cy.& Bar.post eum in d.l.si rem alienam. & ibi dicam.quæ habet difficiliora contraria,secundum Bart. ibi,quàm aliqua quæ sit in corpore iuris. Contra finem huius l.oppo.fortiter.quod licet tempore conditionis aduenietis ꝑmissor reperiat deportatus,& bona confiscata:attamen stipulatio cõditionalis cõmittatur,& producat obligationem, quia licet non reperiat subiectum habile in persona ipsius deportati,qui habeẽ pro mortuo:reperit tamen in persona fisci,qui loco hæredis habeẽ.vt.§.ti.j.l.inter eos.in fi.& in quo potest fundari obligatio ciuilis & naturalis sicut in personam veri hæredis.vt.j.e.l.nouatio. Dicunt quidam q̃ istud procederet si tempore euentus conditionis fiscus iam agnouisset bona: sed hic non agnouerat:quę solutio nihil valet.nam & in vero hęrede si existat conditio ante aditam hæreditatem, committitur stipulatio cõtra hæreditatem iacentẽ:& illa incipit obligari. Dic ergo q̃ aliud in hęreditate,quę representat personã defuncti. aliud in bonis confiscatis,quæ non ita representat confiscatũ. nec fiscus est propriè hæres per confiscationẽ. cũ confiscatus adhuc viuat naturaliter:& viuens non habet hæredem. licet in quibusdam idẽ sit in fisco q̃ in hærede.vt d.l. inter eos, §. fi. quantũ ad illa iura quæ erant in esse producta tẽpore cõfiscationis:non quantũ ad illa q̃ postea producũtur:vt est casus sin

4 gularis hic:† vnde allegatur primo iste tex.q̃ conditionalia a
a ctiue vel passiue [a] non transeunt in fiscum per confiscationẽ: sed potius pereunt.vt euentus cõditionis non illa purificet.& istud non ita bene habeẽ alibi.Item quod fiscus per cõfiscationem non est proprie hæres sed si succederet in bonis mortui propter defectum agnatorũ vel cognatorũ,satis põt dici q̃ sit hæres.qm̃ edictum successorium continet quinque capita hęredum. Primũ liberorum,secũdũ agnatorum, tertium cognatorũ.& quartũ viri & vxoris:quintũ fisci: vt in tit.de successorio edicto.& sicut p̃cedentes habet iure hæreditario:ita videtur dicendum in fisco. In hoc tamen est differentia.quoniam quouisq̃ potest peruenirí ad præcedentes , dicit hæreditas iacẽs.sed postquã non potest peruenirí , desinit esse hæreditas. & incipiunt dici bona vacantia:vt in tit.de bon.vacã.si postea agnoscuntur per fiscũ,non ꝑterea potest dici hęres q̃ nõ fuerit hæreditas iacens.vt videmus in milite:in filiosa. qui testatus est de castrensi peculio:nam quouisq̃ adeatur hęreditas nõ dicitur hæreditas iacens.& tamen postq̃ fuerit adita dicit ille verus hæres:vt l.si seruus Męuij & castrẽsis peculij.circa prin. de ca.pecu. Ante autem quàm fiscus apprehendat postquam constiterit alios deficere, dicitur decessisse sine hærede.& ita debet intelligi l.sine hærede.de admi.tuto.& quis sit effectus eius,vide per Bar.§.tit.j.l.fideiussor obligari.§.fi. Potest etiam allegari iste tex.ad aliud,q̃ licet deportatus post deportationẽ possit facere cõtractus iuris gentium,& ex illis obligari naturaliter,& etiam dominium ex illis acquirere: quia non est priuatus his quæ sunt iuregentium.vt patet in l.si tibi mandauero.§.is cuius bona.§.man.& colligit in l.si deportati seruo.de leg.iij. Non sic potest facere contractus iuris ciuilis.vt est stipulatio.& ex ea nõ obligatur naturaliter:quia si obligaretur p̃ euentum conditionis saltẽ naturaliter:illa naturalis posset extunc nouari per secundã puram. cuius contrarium hic dicit in fi. Tene mẽti:quia ista sunt vtilia.& ista l.ex hoc redditur valde famosa. Et dicit Angel.q̃ non est canis in palatio qui eam ignoret,tam in isto fine quàm in versi.vnde marcellus, &c.

LEX XV.

SI creditor. Sublata principali obligatiõe per nouationem tollitur accessoria pœnalis & etiã hypothecaria,& vsuraria.h.d.ista l.cum l. nouatione.j.eo.& sic istæ accessoriæ non censentur repetitæ in obligatione nouante si non fuit dictum expresse.quod dic vt infra eodem,lege,aliam.

LEX XVI.

SEruus. Etiam obligationem quæsitam domino per seruum non potest ipse seruus nouare sine voluntate domini.hoc dicit.licet ergo poterit nõ acquirere,nõ tamen potest acquisitum auferre.vt l.seruus .C. de pact.facit in ratione sui l.fi.C.de acquiren.pos.

LEX XVII.

DElegare scriptura. Not.hic q̃ licet delegatio requirat stipulationem,vel li.contest. inter delegatum & illum cui fit delegatio.§.eo.l.delegare.&.C.e.l.j. non sic inter delegantem & delegatum. cum solum requiritur voluntas delegantis.quę potest declarari per epistolam : & etiam nutu.

2 *Mulier inter cedẽs nõ potest renuntiare exceptioni Velleiani,et quid ex interuallo?*
3 *Minor non potest renuntiare beneficio restitutionis in integrum.*
Tempus quod datur post minorẽ ætatem ad petendam restitutionẽ in integrũ(quod hodie est quadriennium cõtinuũ) non est priuilegiatum quantũ ad hoc vt si infra illud tempus contraheret & lederetur, possit petere restitutionem in integrum.
4 *Exceptio quæ pòterat opponi deleganti , quando & quare non possit opponi ei cui facta est delegatio?*
5 *Non debet quis esse curiosus de factis alienis.*
6 *Si constitutus est procurator ad recipiendam pecuniam mutuò in negotijs domini,an ego qui mutuo,debeam esse curiosus vt conuertatur in vtilitatem illius, ad hoc vt dominus mihi obligetur?*

LEX XIX.

1 DOli mali exceptio. †Exceptio quæ poterat opponi delegãti,non potest opponi regulariter ei cui facta est delegatio,nisi subsit eadem causa opponendi. hoc dicit in effectu tota lex. Et primo ponit regulam prædictam vsq̃ ad ver.[diuersum.]quã extendit ad omnes exceptiones rei cohęrentes, etiam

etiam si sint odiosæ. Et limitavt habeat locum quando nõ subest eadẽ ratio. & declara vt ex quo exceptio est odiosa,nõ repetatur solutum.intelligo nec a delegante,nec ab eo cui facta est delegatio.non sic quando fauorabilis.vt §.eo.l.si quis delegauerit.in fi.Secundo iurisconsultus ponit duos casus in quibus subest eadem ratio opponendi exceptionem contra illum cui facta est delegatio quæ subest in opponendo cõtra ipsum delegantem.& idem esset vbicunq̃ eadẽ ratio subsisteret vsq̃ ibi,[ideo autem.[Tertio declarat secundam ponendo rationem eius duplicem quare nõ potest opponi regulariter ei cui
6 facta est delegatio.& est solennis l.& multum allegat in versi. [diuersum.]tam in primo quam in secundo & etiã in fi.venia-
2 mus ad casum.†Allegatur iste tex.principaliter in primo ver. [diuersum.] q̃ mulier intercedẽs non potest renuntiare exce-
a ptioni velleiani[a].quia qua fragilitate intercedit, eadẽ videtur renuntiare per istum tex.& est hoc verisimum de iure.si eodem instrumẽto vel eodẽ tẽpore,& extra iudicium hoc faciat. secus si ex interuallo post biennĩ.arg.l.si mulier.C.ad velle. & §.eo.ti ad velle.l.fi.§.pe.& eodẽ modo si aliquis p̃ errorẽ cõtrahit,vel promittit,& renuntiat exceptionibus.vt fieri solet. eodem errore censeẽ facta renuntiatio & non valet.l.fin.§.idẽ
5 quæsiuit & ibi no.de cõdi.inde.† Item allegatur ver.[Idẽq̃.] q̃ minor non potest renuntiare beneficio restitutiõis ĩ integ. quia ita læditur in renuntiatione sicut fuit læsus in primo contractu. Item allegatur sequẽs versi.[diuersum.] ibi,[quamuis adhuc &c].q̃ tempus quod daẽ post minorẽ ætatẽ ad petẽdã restitutionem in integrum,q̃ olim erat ann[9] vtilis,hodie quadriennĩũ cõtinuũ.vt l.fi.C.de tẽpo.in integ.resti.nõ est priuilegiatum quantum ad hoc vt si j.illud tempus contraheret,possit repetere restitutionẽ in integrum: sed bene potest petere aduersus contractus celebratos tempore minoris ætatis.vnde dicunt do.q̃ illud tp̃s non est priuilegiatum.sed priuilegiatæ rei datum per istũ tex.q̃ non est alibi.
4 Fallit tñ illud dictũ ĩ casu singulari in quo est eodẽ modo priuilegiatũ sicut tempus minoris ætatis.C.de repu.hæ.l.fi.† Vltimo no.duas rõnes quare exceptio q̃ poterat opponi delegãti nõ põt opponi ei cui facta est delegatio. Est & alia ratio quę colligitur in l.qs delegauerit §.eo.& q̃ ꝑcedit ex persona delegantis quia si sciebat exceptionẽ sibi cõpetere,videẽ ei renũtiasse:sed illæ duæ rõnes de quibus hic,prouenĩunt ex p̃sona ei[9] cui facta est delegatio.& sup̃ isto arti. ga plura sunt de hoc loquẽtia. Dy.posuit hic vnã longam distinctionẽ.& Bar.supplet hic in quolibet mẽbro.Sed tu poteris breui dicere q̃ ista regula habet locũ qñ illa exceptio erat mere p̃sonalis.puta ne quis conueniat vltra quam facere poterit:ga delegatus erat socius vel maritus delegantis.vt §.de do.l.q̃d id q̃.§.si cũ prim[9]. Item quando sciebat exceptionẽ sibi competere.vt d.l.si quis delegauerit. Extra istos casus secũda ẽ vera.vt hic,sed recidit quatuor fallẽtias.duæ colligunt ex l.Iul.§ de doli exc.l.qñ fit delegatio ex causa lucrativa. Item quando putativo creditori. non vero tertia colligit ex ista.l.in versi.[diuersum.]qñ subest eadem rõ.quarta colligit ex l.apud Celsum.§.apud Iulianum. & l.pure §.pe.de excep.doli.quãdo pecunia soluta ei cui facta est delegatio esset reuersura ad delegãtẽ.vt si delegãs erat mulier,& delegat[9] maritus,& facta est delegatio ex cã dotis. Cætera vide hic per Bar.Sed quæro circa prædicta pone q̃ eram debitor titij,tñ habebam exceptionẽ:delegaui te eidẽ titio , q̃ ꝑmisisti eãdẽ quãtitatẽ quã ego debebã,an poteris aduersus eũ vti illa exceptione qua ego vti poteram.hic loquit de exceptione quæ cõpetebat tibi contra me ego quæro de illa q̃ mihi contra illum. Breuiter si sciebã exceptionẽ mihi cõpetere , videor ei renuntiare delegando te per l.si qs delegauerit.§.e.nã & si ego promitterẽ viderer renũtiasse licut si soluerẽ sciẽter. si autẽ ignorabam,tunc videẽ distinguendũ.aut tu eras verus debitor meus,& non potes vti exceptione cõtra illum,qa tua non interest.cũ semel habeas soluere.& cuicunq̃ soluis,liberis:sed si non eras debitor meus,tũc habes exceptionẽ, qa interest tua potius nõ soluere quã solutũ repetere.& ista distinctio videtur probari.§.quarũ rerũ actio nõ deẽ.l.j.§.pe.in tex. & gl.quæ incipit sed cur.secus in fideiussore.& est tex.in l.si sti
5 pulatus.in fi.prin.§.ti.j.† No.etiã in fi.tex.q̃ semper allegatur. q̃ non debet esse quis curiosus de factis alienis.Sed gl.op.de

a ¶ Velleiani.addẽ gl. & quæ ibi no.Doin.c.si delegãti.ĉ fo compe.lo.an. in addit.ad Spe.in titu.de restit.in inte.§.qualiter.versic.itẽ quid si minor.& Ioã.an.i c. dilecti.de em.& vẽ. Bart.in l.cũ minor. j.rem ra.habe.& ad de quod notabiliter dixit Bar.per istum tex.in l.fin.§.pen.de condi.inde.

b Curiosus. Adde Inno.& doct.in c.p q busdam.de fideiuss.

l.iij.§.pe.de in rẽ verso.& soluit notabiliter.nam si cõtraho recũ.aut volo dũtaxat te obligare,& tũc nõ habeo esse curiosum **in quã** cãm expẽdas pecuniã si habes ad**ministr**ationẽ bonorũ tuorũ.si autẽ nõ ha**beres**,secus. Et idẽ si volo aliũ obligare ex **illo** cõtractu,vt cõuertatur in vtilitatem il**lius**.facit.l.q̃ cũ alio.de re iur.& l.ciuitas.si
6 **cer**.pe.†Quid ergo si cõstituit[9] est ꝓcurator ad recipiẽdã pecuniã mutuo in negob tijs dñi an ego q̃ mutuo habeã esse curiosus,vt cõuertat in vtilitatẽ illi[9],ad hoc vt dominus mihi obligetur:videẽ q̃ sic per prædicta:sed hoc est verũ si non haberes expressum mãdatũ ad hoc,sed gñale mandatũ ad negotia.& tunc possem probare non solum directo:sed per coniecturas.de quibus in l.fin.§.de exer.sed si habebas expressum mandatũ de recipiendo pecuniã mutuo,hoc solũ mihi sufficit ad obligandũ dñm.& si mãdatum erat limitatũ ad recipiendũ in talẽ causam,sufficit mihi hoc cum confessione tua q̃ recipias in illã cãm secũdũ Bart.q̃ hoc tenet per l.j.§.j.ver.si quis vel q̃ pretij . exerci.& dicit fuisse opinionẽ Azo.in summa.& idẽ tenet ĩ d.l.ciuitas . Vltimo oppo.in j.gl.de l.apud celsum.§.pe.de doli exce. Quidã dicũt q̃ ibi loquitur in exceptione metus.quæ est in rem:hic in exceptione doli.quæ est in personã.pro quo.l.ij.§.j.de doli exce. Gl.tenet idẽ esse in exceptione metus.quia q̃ eã habet patiendo se delegari videt ei renuntiasse.q̃ facere põt cessante metu vt in l.ij.q̃ me.causa.secũdum hoc si ignorabat sibi cõpetere, secus esset. Tu dic cõtra.vt in gl.fe.& ad cõtrariũ q̃ glo.nõ soluit,respõde.q̃ interdũ alius qui habet causam a me non vult agere ex obligatione per me cõtracta dolo vel metu. & tunc non est differentia inter istas exceptiones:& ita loquit hic.nã siue te induxi per dolũ,siue ꝑ metũ ad te mihi obligandum , si postea delego te Titio.ille Titius nõ agit ex obligatione per me contracta,sed ex contracta per eũ sine dolo & metu.si autem non delego sed cedo Titio actionẽ meã:tũc ex dolo vel metu per me cõtracto potes illi exceptionẽ obijcere quia non potui plus iuris in illũ transferre quã habeẽ penes me. Ille eñ intẽtat actionẽ meã vel directã noĩe meo.vel vtilẽ nomine suo descẽdẽtẽ ex directa.& sic eiusdẽ naturæ. Sed si dolus vel metus nõ fuisset illatus per me:sed per quẽdã tertiũ:tunc fit differentia inter exceptionẽ doli & metus quia si dolo Sempronij fuisti inductus ad promittendum mihi,nõ habes exceptionẽ doli cõtra me,q̃ dolum non commisi.sed contra cõmittentem tãtũ & ideo dicit p̃sonalis.sed si te induxi ꝑ metũ,habes exceptionẽ etiã cõtra me:quia illa est in rẽ scripta.& sicut actio q̃ metus cã daẽ contra singularẽ successorem,licet metũ non cõmiserit,ita & exceptio & ita intelligo cõtrariũ:sed si nõ intẽtatur actio acq̃sita ꝑ metũ,vel dolũ:sed rei vẽdicatio:quia dicat quis rẽ præscripsisse ex titulo habito ab illo qui cõmisit metũ vel dolum:tunc etiã de dolo proprij authoris non excipitur:vt d.l.apud.Celsum.§.de authoris.§.authoris.& §. metus causa.

LEX XX.

NOuare. Qui habet administrationem bonorum suorum,põt nouare ꝑ se,vel aliũ. Idem si habet liberam administrationẽ bonorum alterius. secus si nec suorũ nec alterius.h.d.in effectu tota l. Ecce casum. In tex.ibi,[si sui iuris.] Dic & tũc ẽt si aĩo donãdi,alium adhibemus ad stipulandum animo nouandi fit nouatio: sed ille qui non est sui iuris non potest quãdo animo nouandi.vt j.eo.l. fi.in prin.& §.e.l.seruus.ẽt si habebat liberã administrationem peculij:qa nõ cõtinet donationẽ.l.cõtra iuris.§.fi §.de pact.In tex.ibi.voluntate nostra.alias secus.vt §.e.l.stichũ.§ fi.In gl.fin. ibi, [sed dic q̃d potest eẽ dubiũ.] Dic hæc vera secundũ doct. & sic no.tres casus nã interdũ constat q̃ nouatio tẽdit in vtilitatẽ pupilli.& tũc nõ est differẽtia inter pupillũ & tutorẽ, qa vterq̃ põt nouare:interdũ cõstat q̃ tẽdit in dãnũ.& tũc similiter nõ differũt qa neuter põt interdũ est dubiũ.& tũc habet locũ iste tex.q̃ pupillus nõ põt:tutor sic.& tũc dũ tex.dicit,[expediat.]supple vel dubiteẽ.In gl.ibi.[vel potest esse.] dic hoc reprobatur per Dy.ꝑ ea quę no.§.e.l.cui bonis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 [¶] *Ante solutionem factam quod possit mandans reuocare mandatum de soluendo non obstante quod mandatarius promiserit soluere creditori mandantis.*
3 *Si tunc debitor meus efficiatur non soluendo antequam soluat, licet tibi creditori meo fecisse promissionem, an damnum erit meum?*
4 *Si aliquis habet mandatum ad recipiendam solutionem à debitore, & adquietandum & liberandum eum, & non appareat de solutione realiter facta, sed solum de confessione ipsius, an mandans poterit redire ad debitorem? & nu. 5.*
5 *Quid si habet mandatum de recipiendo pecuniam, & de recepto confitendo.*

LEX XXI.

1 SI debitorem. †Mãdatum de soluẽdo nõ extendit vt possit mãdatarius ꝓ mittendo nouare. Et habeo casum huius l. pro singulari & quotidiano quẽ declara, vt dixi. ſ. eo. l. delegare. Casus est iste. †In tex. ibi [id nouare possis.] ex hoc sequit ꝙ añ solutionẽ factã possum mãdatũ de soluendo reuocare. ga res dicitur integra nõ obstante noua stipulatione vel promissione super qua mandatum nõ dedi. alias secus vt dixi in d. l. delegare. †Ex hoc etiam sequitur ꝙ si debitor meus efficiatur nõ soluendo antequã soluat: licet tibi creditori meo fecisset ꝓmissionẽ cũ actio mea nõ sit nouata nec ipse erat liberatus à me nec ego à te: damnũ erit meũ & tu potes ad me redire. †Et inducit ille tex. ꝙ si aliquis habet mandatũ ad recipiendã solutionem à debitore & ad quietandũ & liberãdum eũ si nõ apparet de solutiõe realiter facta: sed solũ apparet de cõfessiõe ipsius: ga cõsitet sibi in solutũ & liberat debitorem ꝙ hoc nõ nocet mandato quominus adhuc poterit cõuenire debitorẽ non obstãte liberatione facta: ga mãdatũ debet itelligi ꝙ liberet debitorẽ vere soluentem. i. facere instrumentũ solutionis & liberatiõis, sed hic non apparet de vera solutione, & eodẽ modo si habet mandatum à me recipiendo nõ sufficit Titio hæc cõfessio vt possit agere contra me. sed requiritur ꝙ instrumẽtũ dicat qualiter tibi fuit facta numeratio. & habet locum qđ dixi in l. doli. in fi. qđ qcqđ facias de pecunia, ego remaneo obligatus post quam habebas expressum mandatum ad hoc: bene tamẽ sufficeret tua confessio quæ ad causam pro qua recepisti. si de certa causa tantum dedi mandatum †plus dicit Bart. in l. ij. ſ. fin. si cer. pe. ꝙ si dedi mandatum de recipiendo pecuniam & de recepta confitendo adhuc idem erit quod. ſ. quia confessio non præiudicat mihi nisi appareat de vera numeratione & alle. l. j. ſ. ꝙ si mutuaui. si quid in frau. patro. Ego semper dubitaui in istis dictis. & nunc reperio ꝙ Ang. tenet hic contrariũ. et quasi per illas ll. quæ me mouebant ꝙ imo confessio tua mihi præiudicet vt perinde sit ac si esset mea cõfessio vt possem obijcere exceptionem non nu. pecu. infra tempus debitũ sicut si ego fuissem confessus: sed illo transacto præiudicat mihi nisi probem contrarium. nam non video qualiter melius poterit probari quã per confessionẽ illius procuratoris: si enim in iudicio examinaretur, videretur sibi soli stãdum de hoc cũ testificetur de facto suo per l. quæro. ſ. fi. de ędili. edic. allegat Ang. l. in cõtractus. ſ. j. de non nu. pe. in gl. sup verbo, penitus. & l. si ꝓcurator. de iu. fis. & l. ij. circa fi. C. de ꝓscr. & adde ꝙ no. ꝓ eũdem Bar. in l. Lucius. ſ. tutelæ. de admi. tu. vł ibi illud idẽ dicere qđ ſ. dixi. & ibi vł casus secũdũ vnũ intellectũ: sed non potest cadere in capite meo.

LEX XXII.

NOuatio. Per mortẽ ꝓmissoris nõ exigit stipulatio cõditionalis. sed aduenietẽ cõditione cõmittitur contra hæredẽ, vel hæreditatẽ iacẽtem. nec ob. ſ. ti. j. l. pe. ga ibi ideo nõ cõmittit: ga si in vita fuisset cõmissa ꝓ pactũ fuisset ꝓ mortẽ finita hic nõ: ga tale ꝓactũ nõ iteruenerat: licet finiat postea ꝓ nouationẽ. Casus est iste, &c.

2 *Ex contractu celebrato per filium in potestate potest fils solui, & liberatur soluẽs.*

LEX XXV.

1 NOn ideò. †Nõ oĩs cui põt soluí põt nouare. h. d. Declara vt dixi. ſ. e. l. cui recte. casus est iste. †No. hic ꝙ ex cõtractu celebrato ꝓ filiũ in potestate põt sibi solui, & liberaẽ soluens, licet obligationẽ acquisierit patri vnde non soluit tanꝯ sibi debitũ sed tãꝯ patri debitũ: & hęc est rõ quare nõ põt nouare. sicut videmus in adiecto. vt. d. l. cui recte. Idẽ in seruo: vt l. qđ seruus. ſ. depositi. et j. ti. ꝓxi. l. quod seruus.

LEX XXVI.

1 SI is cui decem. Quoniã in summis alternatiue positis cadere poterit affectio. vtrãꝯ summa est in obligatione tam minor quã maior, sicut in speciebus: & ad hoc allegaẽ. sed si nõ posset cadere. affectio sola minor esset in obligatione. vt. ſ. de ver. ob. l. inter stipulãtẽ. ſ. si stipulante. & l. si ita stipulatus. fuero decẽ aut xv. de quibus gl. opp. & non bene soluit. & vide Cyn. in l. cũ quidam. C. de ver. sig. & declara hanc legem vt dixi. ſ. eo. l. ſticlum. ſ. pe. quia hic fuit nouatio vtriusꝯ à principio, sed facta electione de vno statim ille erit liberatus.

LEX XXVII.

EMptor. In stipulatione nouante nõ veniũt vsuræ futuri tẽpore, licet innouata venirẽt si nouatio non esset facta. h. d. secundũvnã lecturã. & ratio est in promptu: quia est stricti iuris. in qua nõ veniũt vsuræ, nisi expresse fuerint promissæ per stipulationẽ. vt. ſ. de vsuris. l. quamuis. Sed actio prima põt esse bonæ fidei, in qua veniunt vsuræ officio iudicis. l. mora. ſ. in bonæfidei. de vsuris. secundum aliã lecturã loquitur de vsuris præteriti tẽporis, quæ cõcurrũt ante factã nouationẽ. & dicit ꝙ illæ nõ cẽsent deductæ in stipulatione nouãte: ga veniũt officio iudicis mercenarii, sed solũ sors q̃ veniebat iure actionis. Ista lectura est vera si in stipulante nouãte fuit dictũ ꝓmittis illud ꝙ mihi debes actione ex vendito: quia tũc ideo non veniũt vsuræ: ga nõ debẽtur iure actio. sed si fuisset dictũ ꝓmittis mihi qcqđ ex causa emptionis te dare facere oportet: vt tex. ponit: tũc venirent vsuræ: quia verba sunt magis generalia. & possunt eas cõprehendere cũ debeantur occasione actionis. facit in fin. ꝙ habeẽ in l. scire debemus. ſ. si a fure. ſ. de verb. obli. Venio ad casum. In tex. ibi, [emptor.] subaudi qui rem emptã receperat, & pretium non soluerat. & sic contra eum concurrebant vsuræ officio iudicis. vt in l. curabit. de actio. empt.

LEX XXVIII.

EVndum. Stipulatio cõtinẽs æstimationẽ rei deductę in prima nõ nouat primam. nisi fuerit expresse actum. Sed ex vtraꝙ debetur cũ effectu. & per solutionẽ factam ex vna tollit altera. Itẽ qñ æstimatio debetur iure actionis, si quæritꝰ quãta sit inspicit tẽpus obligationis cõtractæ. nec posteà crescit, vel decrescit. sed qñ debetur officio iudicis mercenarij, inspicit tps petitiõis, seu moræ. & debeẽ quanti plurimi fuit ab illo tẽpore. h. d. semper allegaẽ tanꝯ magistra. Ecce casum singularẽ. In tex. ibi, [cessat nouatio.] subaudi etiã si iteruenit in secũda noua persona q̃ promisit ęstimationẽ, licet enim qñ secunda stipulatio cõtinet idẽ ꝙ prima ꝓpter interuẽtũ nouæ personæ iure isto tacite fieret nouatio: vt dixi. ſ. e. l. ij. licet nõ cõtineret plus quã pria. qñ tñ cõtinebat rẽ diuersam, nõ fiebat nouatio, nisi expresse. vt hic. & l. scire debemus. in prin. de verb. ob. sed hic cõtinebat rẽ diuersam, nã alia res est fundus, alia æstimatio eius: si tamẽ agere tur expresse, hic non impediret nouationẽ fieri: vt hic innuit à cõtrario sensu. & in l. si seruus. in fi. de verb. obli. Potuit ergo hic ex vna exigi fundus, & ex altera æstimatio. siue promisit vtraꝙ, siue diuerse personę. In tex. ibi, [deniqꝯ.] Dic circa præcta quæritꝰ quãtũ debeat pro æstimatione. ponamus enim qđ variata extitit æstimatio, ga tẽpore secundę stipulationis fundus valebat centum. postea deteriоratus est sine culpa & dolo promissoris: & non valet inquantũ cõdemnabit reus iure cõtractus. Respõdet ꝙ aut agitur ex prima ad ipsum fundum: & ga non traditur, deuenit ad æstimationẽ officio iudicis: & tũc cõdemnat in illa æstimatione quæ erat tẽpore petitionis: vt si tũc valebat quinquaginta, in illis condemnabit. non in eo qđ prius plus valuerat si culpa vel mora sua non interuenit: nec cẽt consideraẽ si postea minus incipit valere: quia à tempore petitionis fuit in mora, vnde debet condemnari quãplurimi fuit à tẽpore morę: vt l. in hac. & l. fi. de trit. sed si agat ex secunda stipulatione ad ipsam æstimationem promissam: tunc condẽnat in illa æstimatione q̃ erat tẽpore stipulationis interpositæ: & sic in centum. Cætera dic vt plene not. in l. vinũ. si cer. pet.

LEX XXIX.

ALiam causam Per nouationẽ volũtariã põt creditor suã cõditionẽ facere deteriorẽ sed ꝓ necessariã quæ fit per lit. cõte. deteriorẽ eã non facit. h. d. & est clauis in ista materia. venio ad casum. In tex. ibi, [nouationis voluntariæ. dic ista volũtaria sit extra iudiciũ: ga nemo cogit creditorẽ vel debitorẽ nouare actionẽ si nolunt

si nolũt. & etiã fit per lit. contest. volũtarie factam animo nouãdi. vt ſ. eo. l. de legare. in fi. sed qñ actor necessitat lit. cõtest. contra reũ, quia nõ vult sponte soluere. Et tunc dicit necessaria nõ necessitate præcisa, sed causatiua si vult cõseq suũ. ideo nõ facit cõdonẽ suã deteriorẽ: quia nec tollitur actio prima super qua fit contestatio: vt ſ. de ver. ob. l. cum stipulati sumus. & C. de iudi. l. j. nec etiam eius priuilegia. imo addit noua qualitas ad primam actionẽ in fauorẽ actoris quia de tẽporali efficitur perpetua. & de non trãsitoria ad hæredẽ efficit transitoria & perpetuaẽ: adijcitur etiã noua obligatio qua reus tenet ꝓ se qui iudicium quia in contestando quasi cõtrahit. vt l. iij. ſ. Idẽ scribit de pecu. & secuta sꝰia cõdẽnatoria adijcit noua actio iudicatis remanente prima. In tex. ibi. [si id specialiter actũ est.] dic gl. hic dicit ꝙ nisi specialiter sit actum, priuilegia quæ habebat actor in prima actione non sunt sublata. ꝓ l. ij. ſ. paruiq̃ ſ. de priui. credi. Sed tunc non vł esse differentia inter volũtariã. nã si necessaria ageret expresse ꝙ tollerenẽ priuilegia, primæ viderenẽ tolli: quia statur earũ voluntati. vñ quidã dicunt cõtrariũ ꝙ in dubio in nouatione voluntaria vł hoc actũ. nisi appareat cõtrariũ ad hoc vt sit bona ista diuersitas quã hic Iurisconsultus facit. & ꝓ hoc ſ. eo. l. si creditor. & l. nouatione. et & l. emptor. Bar. tñ & Ang. tenẽt gl. per l. quã allegãt. & ad ll. in contrarium allegatas respondent quod l. si creditor. & l. nouatione. loquunt de his quæ erant in prima actione, nõ ex ꝓpria natura actionis: sed ex conuentione partiũ. vt pignora, stipulatio pœnalis, vel vsurarum, vel fideiussores. Ista enim tollũtur sublata principali: licet expresse nõ fuerit actum Idẽ si euenìebant ex natura actionis, non tñ erãt introducta in fauorem actoris: sed in odiũ rei. vt vsuræ currẽtes ꝓpter morã in actionib⁹ bonæ fidei. vt l. emptor. si aũt erãt introductæ in fauorem creditoris, vt priuilegia q̃ habet actio de dote in fauorẽ mulieris. de qbus in l. j. solu. ma. & illa q̃ habet actio tutelæ in fauorẽ pupilli. vt in l. ꝓ officio. C. de admi. tu illa nõ tollũt nisi fuerit expresse actũ. ꝓ l. quã gl. alleg. Sed adhuc remanet cõtrariũ. de quo ſ. ga de illis logẽ iste tex. & tñ facit differẽtiã inter voluntariã & necessariã. & qñ esset expresse actum, nõ videret bona differẽtia. Prꝛterea gl. illa l. ij. ſ. paruiq̃. de priui. credi. videt aliter sentire. Co. sufficiat fuisse actũ ꝙ obligatio principalis nouetur: vt tunc videat habuisse animũ tollẽdi priuilegia. see⁹ qñ non fuisset actũ expresse vel tacite ꝙ nouetur. & tũc remanẽt priuilegia remanente principali: sicut cum fit nouatio necessario. ita sentit ibi glossella super verbo obijciẽdi. & ista forte verior est in iudicando. tamen securius est sequi opi. do.

LEX XXX.

RAulus respondit. Res semel liberatæ ꝓ nouationẽ sine nouo cõsensu domini reo obliganeẽ. h. d. facit l. Item quæritur. ſ. qui impleto. ſ. loc.

2 *Stipulatio secunda si fuit interposita animo nouãdi, ut est pura, & res est in rerum natura, & mora iam erat commissa, tollit primam indistinctam, & morã in ea commissam.*
3 *Si secunda stipulatio est conditionalis, uel pura, non tamen interposita animo nouandi, an per eam purgetur mora commissa in prima?*
An committatur secunda stipulatio per euentum conditionis?
4 *Si mora non erat commissa tempore secundæ stipulationis conditionalis, non põt cõmitti post per non fieri, sed per malefidei sic: & an purgetur hoc casu per secundam stipulationem, & an committatur secunda aduemiente conditione.*
5 *Si mora erat contracta ante secundam stipulationem, & etiam res perempta per secundam stipulationem conditionalem mora non purgatur: & an aduemiente conditione cõmittatur secunda stipulatio?*

LEX XXXI.

1 SI rem alienã. †Per secũdã stipulationẽ cõditionalẽ nõ nouaẽ prima si tpe cõdõnis eueniẽtis res ꝓmissa nõ erat ĩ rerũ natura. nã nisi ꝓ ꝓ morã fingereẽ, eẽ nec purgaẽ mora ꝓcedẽtis stipłonis si tpe scdæ stipłonis res ꝓmissa nõ erat põs. h. d, scdm verã lec. & habet difficillima cõtrariav t dicit Bar. pl⁹ ꝙ aliqua q̃ sit ĩ corpe iuris. Casus ẽ iste. ĩ tex. ibi. [vt nouatiõi loc⁹ sit.] nã si nõ est ĩ rerũ natura: duplici rõe nõ fit nouatio. pria q̃ cõcernit obligationẽ primã q̃ veniebat nouãda: ga illa est sublata ꝓ interitũ rei debitoris nõ iteruieniẽti mora vel culpa debitoris. vt l. si ex legati cã. de ver. ob. nõ ergo põt ampliꝰ tolli ꝓ scdam. vt l. nã et si sub cõdõne. ſ. post defectũ. ĩ fine. alia q̃ cõcernit scdam q̃ habebat nouare: ga stipulatio quæ nõ cõmittiẽ primã nõ nouat: vt ſ. l. nouatio. sed hæc secunda nõ cõmittit ex quo tẽpore cõditionis eueniẽtis nõ repiẽ res in qua posit cõmitti: nã & si fuisset cõmissa per interitum rei extingueretur. sicut supra dixi de prima pura. ergo nõ debet nũc ꝓ euẽtũ cõditionis incipere ab eo casu quo cœpta finiretur: vt l. titio cũ moriẽ. de vsuf. hęc aũt locũ habẽt qñ nec erat in rerũ natura nec eẽ fingebaẽ: sed si fingebaẽ esse ꝓpter morã debitoris, cessant ambæ rõnes ꝓdictę: ga nec pria est sublata ꝓ interitũ, & secũda põt cõmitti: qa res q̃ nõ est in rerũ natura, si fingiẽ esse ꝓpter morã, põt nũc in stipulationẽ deduci animo nouãdi: vt in l. si seruũ. in fin. de veꝛ. obl. ergo si erat deducta pria, esset vere in rerũ natura. & sup ea põt cõmitti stipulatio: licet nũc cũ cõmittiẽ in rerũ natura nõ sit: quia facilius cõseruaẽ res esse ꝙ de nouo deducaẽ: vt no. in l. si test. ſ. de test. & hoc est qđ sequit in ver. [nisi.] vsq; in fi. In tex. ibi, [& si priusq̃.] dic gl. hic laborat. ga sibi videẽ ꝙ iste ver. repetat idẽ qđ supra dixerat: & sic videẽ superfluꝰ: sed nõ est verũ. imo infert ex his q̃ supra dixerat hoc mõ: ga si per debitorẽ stetit quominus traderet stichũ debitũ, & stichꝰ postea mortuus est: debitor adhuc remanet obligatꝰ: & sic fingiẽ stichꝰ viuere. Ex hoc sequit ꝙ si fuit deductꝰ in stipulationẽ secundã aio nouãdi & sub cõditiõe añ q̃ moreretur, & postq̃ mortuꝰ est extat cõditio secũde, fit nouatio: qa superet prima obligatio q̃ põt nouari, & scda cõmittiẽ. & si ę põt nouare. Or sufficiat sup tex. Hic est vna gl. valde difficilis. q̃ format vnum principale cõtrariũ & difficile de l. quoties. ſ. vñ Marcell⁹. ſ. e. Ad istã secũdã ptẽ l. & in ver. [nisi.] qa videẽ ꝓ secũdã stipulationẽ purgata mora cõmissa in prima & sic est pinde ac si nõ fuisset cõmissa ꝓ cõseques intercepta post morã, nec est in rerũ natura, nec esse fingiẽ. ergo nõ põt fieri nouatio: ga pria est extincta, & secunda nõ põt cõmitti. & hoc in gl. vsq; ibi, [solutio.] Pro cui⁹ cõtrariꝯ solutiõe gl. vł dare tres intelleẽ⁹ ad istã l. Prim⁹. ꝙ loquaẽ qñ mora erat cõmissa ĩ pria stipulatiõe añ q̃ interponereẽ scda, res tñ nõ erat ꝓempta. sed periit post: & iste est ver⁹ intelleẽ⁹: vt patet in ver. [& si priusq̃.] & tũc obfortiter cõtrariũ. Gl. soluit, ꝙ hoc debet intelligi qñ fuit expłse actũ ꝙ mora nõ purgareẽ: sed deducereẽ in sequẽtẽ stipulationẽ cõditionalẽ. ĩ cõtrariũ nõ fuit actũ expłse. hoc in gl. vsq; ibi, [sed op.] Et cũ hac pte iũge ver. [Itẽ cũ tẽpore.] vbi gl. dicit ꝙ postq̃ fuit actũ vt nõ purgareẽ mora licet res sit perẽpta, fingiẽ tñ adhuc extare propter morã. vñ posset scda stipulatio cõmitti: & sic fieri nouatio. Ista sol. vera est in se. tñ est diuinatio ad hãc. l. vñ tenẽdo istũ primũ itelleẽtũ q̃ est ver⁹, solue istã cõtrariũ: vt no. in d. ſ. vñ Marcell⁹. ĩ gl. q̃ ĩci. imo circa fi. ꝙ ista debet intelligi qñ tpe scdæ stipulatiõis res nõ erat pñs. ibi erat ꝓpter rõnẽ quã ibi dixi: ga pria casu nõ põt fingi oblata, cũ offerri nõ posset: secũdo sic: & purgatio fit virtute tacitę obligatiõis & ista solutio ꝓbaẽ in l. q decẽ. ſ. j. in fi. j. ti. j. Ali⁹ intellectus est, ꝙ hic mora fuit cõtracta post interpositã scdam stipulationẽ. & tũc cõtrariũ. de ſ. vñ Marcell⁹. nõ obstat. qa ibi erat cõmissa añ: vñ potuit tolli & purgari ꝓ interpositionẽ scdę stipulatiõis. hic nõ: vñ nõ potuit purgari à principio: nec purgaẽ ex postfactõ. et illũ itelleẽtũ gl. nõ ponit expłse: sed formaẽ vnã oppositionẽ in ver. [sed opponiẽ cõditionalis.] q̃ venit ad illũ intelleẽtũ. & sic satis colligiẽ ex illa ꝙ gl. habuit hũc intelleẽtũ. Sed nũc opp. in illo ver. nã licet ꝓ hoc cõtrariũ de ſ. vñ Marcellus. Incidim⁹ ĩ aliud difficili⁹. nã si nõ erat mora cõtracta añ secũdã stipulationẽ, nõ potuit cõtrahi post qđ sic ostẽdit qñ stipulatio pura deducit in cõditionalẽ aio nõ nouãdi. tũc qa speraẽ tolli aduenięte cõditione, nõ põt ex ea agi. qa obstat exceptio: vt est casus in l. pecuniã. si cer. pe. & vbi nõ est petitio, nõ põt eẽ mora: vt l. pupill⁹. de ver. ob. ꝓpter hoc gl. illo ver. [sed oppono.] vł recedere ab isto itellectu. & redit ad primũ. ꝙ hic erat cõmissa mora añ secũdã stipulationẽ. postea ĩ ver. sustinẽdo hũc intelleẽtũ dat solutionẽ ad istud cõtrariũ de l. pecuniã. vt verũ sit ꝙ nõ põt agi ex pria ostẽdente exceptione. & ꝓ cõseqẽs nec mora cõmitti ꝓpter nõ fieri: sed bñ põt cõmitti ꝓpter male fieri si ꝓmissor rẽ ꝓmissam interimat. Et istã eandẽ solutionẽ posuit. in l. eũ q. ſ. fi. de ver. ob. q̃ est singularis in se. & cõiter teneẽ ꝓ doc. licet quo ad hanc. l. sit diuinatio. & istud idẽ repetit gl. circa fi. postea gl. añ q̃ ponat tertiũ intelleẽtũ format vnã aliã oppo. cõtra ver. [& si priusquã.] qa videẽ repete-

Universidad de Deusto
Biblioteca

re idē q̄d s. dixerat in ver. [nisi.] & sic videt superfluus. & nō
soluit hic. Sed in fi. q̄ nō est absonū vt idē repetat gratia maio-
ris cuiusdā: tu dic vt dixi super tex. q̄ nō sufficit. imo infert ex
his q̄ s. dixerat in ver. [nisi.] deinde gl. in ver. [vel pōt.] transit
ad tertiū intellectū q̄ iste tex. in ver. [nisi.] loquatur q̄n mora
erat cōmissa ante secundā stipulationē. & etiā res erat perepta
& sic perpetuata erat prima obligatio, & res fingebat esse in
rerū natura. si postea interponat secūda cōditionalis, non pōt
dici q̄ per eā purgetur mora postēa res non est in rerū natura. &
sic nō pōt offerri, & secūda stipulatio cōmittit. & nt nouatio:
quia reperit primā nō sublatā. & etiā subiectū super quo pōt
cōmitti. (res q̄ fingitur esse in rerū natura. Ista solutio est etiā
vera in se. tamē est cōtra istū tex. in ver. [& si priusq̄.] vbi ex-
presse dicit q̄ secūda fuit interposita priusq̄ moreret. Alij di-
cūt cōtra. q̄ hic añq̄ moreret. ibi post. & hāc tenet gl. sed falsa
est quo ad illā l. gā ibi dicitur q̄ mora purgat. & hoc esset fal-
sum si res non erat in rerū natura. Tene ergo oēs istos intelle-
ctus tanq̄ veros in se. tñ quo ad hanc l. primus est verus. & cō-
trariū solue: vt s. dixi. Sed nūc extra gl. forma aliud cōtrariū
difficilius de l. eū q. §. fi. de ver. ob. ad secundū & tertiū intelle-
ctū. dū dixi q̄ stipulatio secūda cōmittit si mora nō fuit purga
ta, licet res nō esset in rerū natura tpe quo extat cōditio secū-
dę. ibi dicit cōtrariū. q̄ nō cōmittitur. Sol. hic q̄n fuit interposi
ta cū eodē. ibi q̄n cū alia persona. qđ est mirabile. †Ex his oīb⁹
recollige quatuor cōclusiōes. Prima q̄ si stipulatio secūda fuit
interposita animo nouādi, & est pura, & res est in rerū natura
& mora iā erat cōmissa. ita q̄ ista quatuor cōcurrant, tollit pri-
mam indistincte si res erat pñs, siue nō. & in cōsequētiā tollit
morā in ea cōmissam. & sic licet res postea pereat, debitor libe-
rat. Itē siue fuit interposita cū eodē siue cū alio: vt l. scire debe-
mus. §. fi. de ver. ob. & l. paruī. de cōdi. fur. †Secunda cōclusio
est, qđ si secunda stipulatio est cōditionalis, siue etiā est pura,
nō tñ interposita animo nouādi hoc casu: sed in primo nō cu-
ro. Sed si quæritur an per eā purgetur mora cōmissa in prima
debet distingui an tēpore secundæ stipulatio nis res erat præ-
sens, vel nō. Sed si quæritur an cōmittat secunda stipulatio
per euētū cōditiōis. debet distingui an res erat in rerū natura,
vel esse fingebat: quia mora nō erat purgata. & cōmittit: vt in
hac secunda parte l. aut nō erat, nec esse fingebatur: quia non
erat cōtracta, vel purgata, & tūc nō cōmittit: vī prin. l. †Ter-
tia cōclusio q̄ si mora nō erat cōmissa tēpore secūdæ stipula-
tionis conditionalis, non pōt cōmitti post per nō fieri sed per
male fieri sic: & si quæritur an purget hoc casu per secūdā stipu-
lationē, dicendū est qđ nō postq̄ tunc nō erat cōtracta. Sed
si quæritur an cōmittatur secunda aduenīente cōditione, tūc di-
stingue an erat interposita cū eodem: & tūc cōmittitur, vt hic.
an cū alio, & tūc secus, vt d. l. eum qui. §. fi. secūdū vnum intel-
lectum. †Quarta cōclusio est q̄ si mora erat cōtractāte secūdā
stipulationē, & etiā res perēpta p secūdā stipulationē cōditio-
nalē, mora nō purgat: qa nō pōt fingi tacite obligata. cū nō sit
in rerū natura. Sed quēriť an aduenīēte cōditione cōmittat
secūda stipulatio. distingue: vt s. aut est interposita cū eodē, &
cōmittitur: vt hic secūdū tertiū intellectū. aut cū alio, & tūc se-
cus: vt d. l. eū qui. §. fi. & ita videtur limitari. l. si seruum. in fi. eo.
tit. vbi post interitum rei post morā obligatio quæ est perpe-
tua pōt nouari. nā videtur debere intelligi q̄n stipulatio no-
uās interponitur cū eodē, secus si cum diuersa persona. In hoc
tamē multū dubito: quia male potest videri ratio diuersitatis.

§. Si duo rei. Vnus ex duobus reis stipulandi non
socijs pōt in prejudiciū alterius debito-
rē liberare solutionē accipiendo, vel accepto ferēdo vel etiam
nouando. Itē potest actionē præoccupare, & in se solū appro-
priare, & transferre litē cōtestādo. Item potest trāsferre dele-
gando, vel cedendo. h. d. vsq̄ in fi. Sed si essent socij, non pos-
sent liberari per pactū, vel per donationē. & ita debet intelli-
gi l. si vnus. in prin. §. de pac. secundū verū intellectū Guil. de
cug. qui originaliter fuit Azo. vt refert gl. in l. ex duobus. §. de
duo. reis. l. à prima. qa ratione societatis debitū est cōmune. vñ
nō pōt alter alteri prīudiciū afferre. Sed q̄n nō sunt socij, debi-
tum nō est cōe. & qđ alter solū exigit alteri cōicare nō tenetur
si erat ex eā lucrativa. iō quilibet eorū pōt prēoccupare. & me
lior est cōditio p̄occupātis. sed si essent ex causa onerosa, quæ
concerneret vtrunq̄ tunc idem esset quod in primo casu quā-
do erant socij quatenus veniret cogitandum. Sufficit.

LEX XXXII.

ATe hominem. Si stipulor ab vno quod
mihi debetur à duobus
animo nouandi, vterq̄ liberatur, si copulatiue, vel ca-
su quo alternatiua ponitur pro cōiuncta. h. d. Ecce casum quē
habuistis. s. eo. l. si is cui. Non sunt hic alia.

LEX XXXIII.

SI Titius. Exceptio cohærēs personæ quæ po-
terit opponi deleganti, non potest op-
poni ei cui facta est delegatio. h. d. Hic ponit plures ca
sus quos no. & dic: vt s. eod. l. doli. Casus est iste &c.

LEX XXXIIII.

DVbitari. Habens administrationem liberam
peculij potest nouare per se stipulādo:
sed faciendo alium stipulari animo donandi non po-
test: quia in tali administratione non cadit donatio. h. d. cum §.
j. facit l. contra iuris. §. fi. de pactis.

§. In summa. Per vnam stipulationem possunt no
uari plures obligationes. h. d.

De solutionibus & liberationibus. *Rubrica.*

☞ *Differentia inter solutionem & liberationem.*

1 †Super glo. rub. ibi, [j. e. solutionis.] dic de ista l. voluit glo.
opponere cōtra rubricā de supfluitate, dū dicit. [& liberatio-
nibus.] quia videbatur sufficere prima pars, [de solutionibus.]
cum istud verbū solutio, cōprehēdat omnē actū per quē quis
liberatur, cum liberatio sit solutio ab obligatione. Glo. voluit
respondere q̄ istud est verū de largo significato huius verbi:
sed de stricto differentia est inter solutionē & liberationē, tāq̄
inter causam & effectū: quia solutio eius q̄ debetur est causa,
& liberatio eius est effectus. Itē solutio cōsistit in facto. sed li-
beratio in iure: quia iste effectus a iure inducitur. Itē solutio fit
de iure corporali. sed liberatio fit de iure incorporali: qa quis
liberatur ab obligatione, quæ est ius incorporale. Alij timore
dicti contrarij intellexerunt primam partem rubricæ de solu
tionibus per quas tol. ob. Secundam vero dum dicit, [libera-
tionibus.] de illa liberatione per quā obligatio nō tollitur sed
persona ab illa eximit: vt l. fi. §. de duo. reis. vt in debitore de-
portato. nam liberatur à creditoribus, tñ obligationes nō tol-
luntur: sed in fiscum transferuntur. Gl. non placet: quia de ta-
li liberatione nō tractatur in hoc ti. sed in alijs allegatis in glo.
tene ergo præcedentem: & adde qđ in hoc ti. tractatur non so
lū de liberationibus quæ prouenīunt ex vera solutione quod
debetur: sed etiam quæ aliūde contingunt: licet nō principali-
ter: sed incidēter in ti. de pac. vel p iusiurandū, vel p acceptila-
tionē, de quibus principaliter in ti. de iureiur. & in tit. seq. &c.

2 ☞ *Aliquo non eligente cum poterit eligere, transfertur electio in aduersam partem.*
3 *Non debet quis ab alio requirere, quod ipse nollet per alium à se requiri.*
4 *Si creditor accepit solutionem debitore non eligente, & postquam habet in manibus dicit velle cedere in unam causam, & debitor qui soluit contradicit quid fiet?*
5 *In dubio censetur quis actum facere suo nomine potius quam alieno.*
6 *Solutū simpliciter non facta electione à debitore, uel creditore, in quā cām conuertatur?*
7 *Quid si debitor eligit incontinenti, & creditor tacet? & quid si debitore non eligente creditor eligit incontinenti, & debitor tacet? & nu. 9.*
Quid si alter eligit incontinenti altero contradicente: & quid si neuter eligit uel eligit ex interuallo?
8 *Culpa interdum toleratur in facto proprio, & in sui præiudicium, quæ non toleratur in præiudicium alterius.*
9 *Depositarius si erat talis quod in proprijs rebus frequenter committebat latam culpam, an ista culpa toleretur in re deposita?*

LEX I.

QVoties. †Lex ista cū sequētibus cōtinuat
vsq̄ ad l. ī his. §. si duos. debitor in
diuersis summis & ex diuersis causis, cum soluit
vnā summā, pōt eligere in quā cām velit eam ce-
dere. & si hoc facit, & creditor tacet, cedit in il-
lam solam: si autem cōtradicit, se inuicem impediunt: quia cre-
ditor recipere nō cogitur, & sic in nullā cedit: si aūt non eligat
vel eligat, sed non incontinenti, creditor potest eligere in quā
cedat: dummodo eligat similiter incontinēti, & illam causam
in quā verisimiliter ipse eligeret pro se, si esset debitor, scilicet
in gra

in grauiorem. & si hoc facit & debitor tacet, similiter cedit in
illā. si aūt cōtradixit, in nullā cedit, sed cogitur restituere. si aūt
nouiter eligat, cedit in causam duriorē. & q̄ sit durior hic decla
ratur: sed si neutra durior est, cedit in antiquiorē. h. d. text. cum
gl. supplentibus istos tex. & declarantib⁹ vsq̄ ad illū §. si duos.
& reputantur infrascati & difficiles ad intelligendū. & de hac
materia tractat in d. l. his. §. imperator. & §. apud marcellū. In
hoc tñ differunt. quia istæ ll. loquuntur q̄n quis tenebat ex plu
ribus causis æque principalibus in illis q̄n vna erat principalis
alia accessoria: vel partim principalis partim accessoria. & mul
te aliæ ll. huius tit. tractant de ista materia. quas finaliter Bart.
recollīgit per lōgā distinctionē. j. e. l. cū ex pluribus. & p Cyn.
in l. j. C. e. ti. Et diuide istas ll. in quatuor partes. nam prīo loqui
videt quod debitor soluens eligit, & creditor tacet. vsque ibi,
[quoties.] Secundo q̄n debitor non eligente eligit creditor,
tacet vsq̄ ad versi. fi. huius. l. ibi, [sed cōstituere.] Tertio decla-
rat quando debeat fieri ista electio ad hoc vt procedat. & quid
iuris si altero eligente alter cōtradicit. vsq̄ ad l. cæterū. versicu.
q̄ si forte. & sic ista tertia pars est cōis ad ambas supradictas,
quādo eligit debitor. vel eo nō eligente eligit creditor. Quar-
to & vltimo in ver. q̄ si forte declarat quid iuris q̄n neuter eli-
git. Veniamus ad casum. In prima parte ibi, [in arbitrio solue-
tis est dicere.] hoc limita vt no. habetur l. si ex pluribus. §. j. in
glo. & per Doc. In tex. ibi, [id erit solutum.] intellige q̄n cre-
ditor tacuit. si autem cōtradixit, dic vt in l. seq. & ita gl. limitat
istam primam partē. In tex. ibi, [possumus enim certam legem
dicere ei quod soluimus.] dic hoc quātum ad effectum de quo
hic, non sic possumus adijcere l. per quā creditor recipiens ad
aliquid obligetur. cum solutio sit ex necessitate, vt no. in l. in
traditionibus. §. de pactis. in gl. In secunda parte. ibi, [quoties
vero non dicimus.] subaudi vel dicimus: non tamen incontinenti cum soluimus sed postquam diuertimus ad extraneos
actus. & sic non consideratur nostra electio, sed remanet in di
spositione iuris. de qua j. eodem. in l. cæterum. §. quod si forte.

8 †In text. ibi, [in arbitrio est accipientis.] No. regulam q̄ ali-
quo non eligente cum potuerit eligere, transfertur electio in
aduersam partem. Et hoc etiam dicit gl. in l. legato generaliter.
de leg. j. sic & non eligente capitulo transfertur electio in supe
9 riorem. vel econuerso. †In tex. ibi, [æquissimum enim.] Not.
moralem text. q̄ nō debet quis ab alio requirere q̄ ipse nollet
per alium a se requiri. vnde dicimus q̄ nō debet audiri q̄ petit
id cuius contrarium esset postulatur⁹. vt l. fin. C. eod. & q̄ tibi
nō vis fieri, alteri ne feceris. In tertia parte ibi, [hoc ē statim at-
que solutū est.] hoc quidā verū intelligunt in prīo q̄n debitor
eligit, non in secundo quando ipso non eligēte eligit creditor.
nam dicunt q̄ potest eligere quādocūq̄ quousq̄ viuat. Sed gl.
sentit contrarium in l. cæterū. super verbo, dictum sit. in gl. ma
gna in prin. quod referatur ad vtrunque. & quod etiam credi-
tor habeat eligere incōtinenti, alias nō statur suæ electiōi: sed
4 relinquitur in dispositiōe iuris. †In l. seq. ibi liberū sit nō acci-
pere.] Sed quid si accipit debitore non eligente. & postq̄ ha-
bet in manibus dicit velle cedere in vnā cām, debitor autē qui
soluit contra dicit. quid fiet? gl. quæ incipit, [hæc exēpla.] in fi.
dicit q̄ debitor pōt repetere solutū nec ille pōt retinere postq̄
non cōcordant. sicut nō cogeret soluere si nō soluisset. Sed cō
tra q̄ poterit retinere p l. si nō sortē. §. si cētū. de cōdi. inde. & l.
eleganter. §. qui reprobos. de pig. act. & j. e. ti. l. si cum aurum.
Sol. illud q̄ prouenit a debitore occasione debiti: licet de se nō
esset debitum, bene pōt retineri p creditorem quousq̄ sibi sol-
uat debitū & ita loquunt illa iura: sed ista pecunia nō fuit hic
soluta p isto debito in qđ creditor volebat eā retinere q̄ colli
git ex cōtradictiōe debitoris: iō nō pōt detineri pro illo debi-
5 to quousq̄ illud soluat loco pignoris. †Vltio l. & magis. sem-
per allegat. q̄ in dubio censet qs potius actū facere suo noīe
a quā alieno. ᵃlicet iste tex. reuera hoc nō, pbet. sed bñ dicit q̄ cē
set in dubio soluisse poti⁹ in eo in quo tenet suo noīe, q̄ in eo
6 ad q̄ tenet, p alio. veniamus ad gl. †Opp. cōtra quartā partē in
. ex terū. ver. q̄ si forte. q̄ solutū simpliciter nō facta electione
ab antiquo eorum non conuertatur in causam duriorem, vel
antiquiorē. sed in leuiorē, & posteriorē. vt C. e. l. j. vbi cōuertit
in vsuras. & cōstat q̄ debitū sortis est grauius: qa parit vsuras.
& nō econuerso. & etiā est antiquus. qa vsurę currūt post obliga

7 tionē sortis, ꝓpter hoc facta est prīa gl. q̄ fuit additio noua. & etiā sequēs gl. q̄ inci
pit, prīcipalib⁹. dicit em gl. ll. istas habere
locū in duob⁹ casibus. Prim⁹, qn debitor
erat obligat⁹ ex plurib⁹ causis æque prin
cipalib⁹, quarū nulla erat vsuraria, vel qn
vna erat vsuraria, altera nō. si autē ex vna
principali, & ex altera accessoria. s. vsura-
ria, nō habet locū qđ dicitur in illo ver. & b
si forte. imo habet locū cōtrariū. Sed qua-
re hoc? dicūt quidā q̄ debitū vsurarū re-
putatur grauius cp̄ sortis: quia durius vi-
det soluēti soluere vsuras quas nunq̄ re-
cepit, cp̄ soluere sortē quā recepit. & hoc
habetur circa fi. primæ gl. mag. Alij dicūt
(& hæc verior q̄ imo debitū sortis est du
rius & grauius. ꝓpter rationem prædictā, quā s. dixi: quia pa-
rit vsuras. & nō ecōuerso. Quare ergo solutū simpliciter con-
uertitur primo in vsuras cp̄ in sortē? ipsi non declarāt: sed doc.
dicūt hoc cōtingere odio debitoris, qui permisit cōtra se vsu-
ras currere. & eadē ratione idē videtur in debito pœnali, si qs
esset obligatus ad sortē & etiā ad pœnā cū clausula rato manē
te pacto, ita q̄ vtraq̄ posset exigi: vt solutū simpliciter primo
cōuertatur in pœnā quā in sortē qđ tene menti. Quantū vero
ad duos casus primos in quibus loquūtur istæ ll. gl. recollīgit
7 distinctionē plenius supplēdo tex. istos in pluribus. †Sed alia
glo. in l. cæterū. super ver. dictum sit. in fin. recolligit breuius
dicendo ll. istas nō habere locum quando debitor & creditor
expresse concordant in quā causam cedāt: sed in alijs quatuor
casibus. Primus quando debitor elegit incōtinēti, & creditor
tacet. Secundus econuerso quando debitore non eligente cre-
ditor eligit incōtinēti, & debitor tacet. vt in secūda parte. Ter-
tius est quādo alter eligit incōtinēti altero cōtradicente: vt in
tertia parte. Quartus, qn neuter eligit, vel eligit ex interuallo
vt in vltima parte. Istos autē casus ꝓsequere: vt in gl. j. & ple-
nius hic per Cy. in longa distinctione, quæ cōiter habetur in
libris. & plenius per Bar. in loco. s. alleg. Oppo. secundo &
fortiter contra secundā partē. nā videtur q̄ debitore non eligē-
te incōtinenti parū prosit creditori q̄ in eū trāsferatur electio
pro isto tex. postq̄ ipsa translatio ita restringitur & limitat q̄
debet eligere in causam grauiorē, in quā eligeret pro se, si el-
set debitor & solueret. nā si in eū nō esset electio trāslata hoc
idē esset: vt in l. cæterum. ver. q̄ si forte. Timore huius contra-
rij factæ sunt duæ glo. vna super ver. [in id debitū.] quæ inci-
pit, [hæc exempla.] & alia in l. cæterū. super versi. [dictum sit.]
quę volunt in effectu secundū Azo. q̄ imo prosit in duobus.
Primo, quia si creditor posset probare vel per testes, vel per
confessionem partis, q̄ si ipse esset debitor & soluisset erat ita
liberalis & munificus q̄ potius soluisset in causa in leuiorē q̄
duriorem. poterit similiter eligere hoc casu quādo est creditor:
quia gerit negotium debitoris eo modo quo gereret suū. nec
obst. iste tex. in secunda parte, qui videtur dicere contrariū. nā
glo. intelligit hoc in dubio quando non potest aliter probari:
quia sic est verisimile q̄ eligeret pro se, si ipse esset debitor.
nos loquimur quando constat de cōtrario, q̄ non sic eligeret.

8 †Sed contra extra glo. quia posito q̄ de contrario constet, ta
men fatuitas in facto suo non debet nocere debitori: quia in-
terdum culpa toleratur in facto proprio, & in sui præiudiciū
tantum, quæ non toleraretur in præiudicium alterius: vt in l. si
constante. §. si maritus. ff. solu. matrimo. Solu. dicit Barto. not.
hoc esse verum nisi negotium alterius sit commissum in arbi-
trium eius. vt hic committitur per l. debitore non eligente:
quia tunc culpa quæ toleratur in proprijs, toleratur etiam in
b alienis suo arbitrio ᵇcommissis: vt in ista opinio. Azo. quod
est singulare. Et per hoc declaratur quod no. in l. quod Ner-
9 ua supra depo. nam depositarius tenetur de lata culpa. †Sed
pone quod ipse erat talis quod in proprijs frequenter com-
mittebat latam culpam. an ista culpa toleretur in re deposita?
glosse. ibi dicit quod non per illum §. si maritus: sed hoc est
limitandum secundum prædicta, nisi deponens commisis-
set custodiam eius arbitrio: vt hic. quod est singulare.
Est & alius casus in quo prodest hæc electio: quia si cau-

a ☞ Quā alieno. vide Bal. in l. post dotē. s. fol. ma. Bart. in l. j. §. nuntiatio. s. de oper. no. nun. Bart. in l. si pœnæ. §. j. s. de cōdi. inde. & limita vt p eūdē in l. mater. versic. extra glo. s. de rei vēd. & ibi vide Bal. in fin.

b ☞ Arbitrio. Adde Bal. in l. j. C. eo. facit tex. & q̄ ibi glo. in l. in venditione. §. j. de bo. autho. iudi. possi. & vide Imo. omnino hic Bald. in l. j. in fi. opp. C. de his quæ pœnæ nomine.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sæ sunt pares, & nulla est durior altera, nec antiquior poterit eligere in quã ipsa vti velit cõuerti. & tamẽ si nõ haberet electionẽ, vel nõ eligeret incõtinẽti, cõuerteretur in omnes pro rata: vt j.e.ti.l. illud.

a ¶ Quod est not. ideo dicit Bal. in l. pro hæreditarijs. in j. col. C. de hæred. acti. & sequitur Inno. in l. si stipulatus. §. j. ẽ. eo.

Extra istos fateor cõtrariũ. quidã aũt dixerunt, & videtur fuisse opi. Gui. de cu. q̃ prodest in alio: qa potest eligere causam in quã nõ habet probationes. q̃ displicet: quia tũc si gereret negotiũ debitoris tanq̃ propriũ. Et qa paria sunt nõ esse debitũ, vel nõ posse ꝓbari. & per ista expeditæ sunt ambæ istæ gl. excepta cauda vtriusq̃. Sed tertio & vltimo opp. circa finẽ primę glo. quæ incipit, [hæc exempla.] cõtra istã secundã partem. nã adhuc videtur qđ nõ ꝓcedant. si enim debitore nõ eligente, creditor eligit incõtinenti. nã aut debitor cõsentit, & tunc si elegisset etiã in causam leuiorẽ, cederet in illã: quia ll. istæ nõ habẽt locũ vtroq̃ consentiẽte: vt ſ. dixi. aut cõtradicit, & tũc etiã si eligit grauiorẽ, nõ cedit in illã: imo teneẽ eidẽ debitori restituere per l.ij. Quo ergo casu logtur ista pars secunda, quæ vult q̃ electio teneat dũmodo sit facta de causa grauioris? glo. dicit q̃ habet locum in tertio quãdo nõ cõsentit expresse, nec etiã cõtradicit: sed tacuit certe tacendo videtur cõsentire. ar. in l. fi. ſ. Itẽ si ꝑdixerit. cũ ibi no. ſ. nau. cau. ſta. vbi videtur quis cõsentire protestationi qñ nõ cõtradicit. & sic adhuc videtur etiã q̃ si eligat in causam leuiorẽ, debet tenere electio ꝓpter cõsensum ꝓpter hoc ego fateor istud esse verũ si debitor soluit ꝓ seipsum, & erat presens quãdo creditor elegit: sed potest esse q̃ soluat per aliũ, & nõ est præsens qñ creditor elegit: & tũc dico habere locũ istũ tex. q̃ valet electio dũmõ eligat in cãm duriorẽ, vel leuiorẽ: eo casu quo cõstat se idẽ fuisse facturũ. Cętera dic vt d.l. cũ ex plurib⁹. j. e. ꝓ Bart.

LEX V.

IN his vero.

§. Si duos. Pone hic casum qđ debebas mihi centũ & dederas duos fideiussores. postea soluis mihi quinquaginta, tu remanes obligatus. & etiã vnus de fideiussoribus, alter aũt liberetur ex toto: verũ poterit hoc fieri? Respondetur q̃ sic. q̃d est no. ª h.d. Sed contra, quia si potest soluere partem me inuito. Sol. intellige q̃ cõsensi in solutione partis. vel dic q̃ me inuito potes soluere partẽ. dũmodo non soluas principaliter pro te: sed ꝓ illo fideiussore quẽ vis liberare in totũ. dũmodo cuilibet eorũ teneatur pro parte tãtũ: quia sic fideiusserũt, vel habeãt beneficiũ epistolæ: quia ambo sunt soluendo: & sic in effectu quilibet videtur teneri pro parte. ideo si soluas pro vno, nõ soluis partẽ debiti: sed totũ debitum quo ad illũ. vñ teneor recipere velim nolim. alias potes cõsignare & deponere. & tãtũ erit quãtũ si recepissem: vt l. obsignatiõe. C.e. Sed si solueres pro te, & pro tua obligatiõe, qđ in dubio præsumitur. ar. ſ. l. proxima. tũc nõ cogor recipere: & posito q̃ spõte recipiã, nõ liberaẽ ille solus: imo tu liberaris in quinquaginta & in eiusdẽ quilibet aliorũ similiter, & liberatus remanet obligatus in alijs quinquaginta. si fideiusserũt simpliciter. & nõ habent beneficiũ diuisionis: vel si habẽt, quilibet liberaẽ in xxv. quia sublata principali pro dimidia tollitur quælibet accessoria similiter pro dimidia: & ex prædictis remanet glo. declarata. Cõclusio est ergo q̃ iste. §. locum habeat duobus cõcurrentibus. ſ. q̃ quilibet ex fideiussoribus teneatur pro parte ipso iure, vel in effectu. Itẽ q̃ solutio fiat principaliter ꝓ vno ex fideiussoribus: & sic tollitur eius obligatio ipso iure. & incõsequentiam obligatio principalis: ope exceptionis. sicut si ipse fideiussor solueret pro seipso, qđ in dubio præsumitur: vt no. in l. Papinianus. §. mãda. nã solutio facta per debitorẽ illius nomine: censetur facta ab eo: altero aũt istorũ deficiente nõ habet locũ qđ hic dicitẽ: quia si quilibet teneẽ insolidũ contingeret liberatio pro dimidia causa tam de principali q̃ fideiussoribus. in hoc tamẽ esset differẽtia: quia ille pro quo solvereẽ, liberaẽ ipso iure: principalis aũtẽ & alter fideiussor ope exceptionis. & pro altera dimidia quilibet remaneret obligatus insolidum. simpliciter si solueret pro se & pro sua obligatione tolleretur sua ipso iure pro dimidia. & in consequentiam tolleret obligatio cuiuslibet fideiussoris similiter pro dimidia adhuc ipso iure. & in altera remaneret quilibet obligatus. etiã si essent obligati quilibet pro dimidia: vt patet ex prædictis. Vltimo opp. q̃ creditor ꝓ altera dimidia nõ poterit cõuenire alterũ fideiussorem: quia nõ põt ei cedere actionẽ cõtra illũ liberatũ, qđ facere tenetur vl l. fideiussoribus. ſ. ti. ij. & sic ob. exceptio cedendarũ: vt j. ti. ſtichũ. §. pe. gl. in l. si stipulatus. §. fi. ſ. ti tu. j. soluit q̃ hoc nõ cõtingit facto ipsius creditoris: ideo non ob. exceptio vel dic melius qđ tunc obstaret quãdo peteretẽ totũ debitũ: quia tũc teneeẽ cedere actionẽ pro dimidia contra fideiussorẽ: vt no. in d.l. fideiussoribus: sed hic nõ petit nisi partem suam: in qua non est mihi cedenda actio contra confideiussorem: & sic non obstat exceptio.

2 ☞ *Solutũ simpliciter, quando ꝓximo couertetur in usuras: & si quid supererit in sortẽ.*
3 *Copulatiua posita inter plura inter quæ sit ordo iuris non derogat illi ordini, sed intelligitur secundum ipsum.*

§. Imperator. †Pecunia redacta ad venditionẽ pignoris, conuertitur in vsuras debitas modo solum ciuiliter & naturaliter, sed etiam naturaliter tantum pro quibus erat obligatũ, & æqualiter, non pro rata: licet summæ. ſ. vsurarum sint inæquales: & qđ super est cõuertitur in sortẽ: sed pecunia simpliciter soluta per debitorẽ, nõ cõuertitur in vsuras ciuiliter nõ debitas, licet naturaliter tantũ debitas, sed in sortem. si aũt sunt debitæ ciuiliter & naturaliter, tũc prius in vsuras: & si quid supererit, conuertitur in sortẽ. etiam si creditor copulatiue dicat se recipere tã per sorte q̃ pro vsuris. h.d. vsq̃ ad l. si qd ex famosa. Et diuide in tres partes: quia primo loquit de pecunia redacta ex vẽditione pignoris, vsq̃ ibi, [sed si forte.] Secundo de soluta simpliciter per debitorẽ vsq̃ ibi, [apud marcellum.] & quãdo vsuræ nõ erãt debitæ nisi naturaliter tantũ. Tertio similiter de pecunia soluta etiã nõ simpliciter, sed pro sorte & vsuris. & vsuræ erãt debitę ciuiliter & naturaliter. in prio ergo casu quædã vsurę debebãtur ciuiliter & naturaliter: sed quædã erant debitæ naturaliter tantũ: quia promissæ per nudũ pactũ. In tertio vero casu erant quędã ciuiliter & naturaliter debitę, nõ autẽ alię debitæ naturaliter tãtũ. Et istã diuisio facit intelligere tex. qui est aliqualiter obscurus & intricatus. venio ad calum. No. ex prima parte q̃ redactũ ex pacto pignoris qđ erat obligatũ, tñ pro vsuris debitis naturaliter tm̃, nõ magis cõuertitur in primas q̃ in secundas. cũ illud pignus posset ꝓ secundis detineri sicut pro primis. & pecunia ex ea redacta debet ita proficere ꝓ secũdis sicut ꝓ primis. & æqualiter cõuertitur, nõ pro rata. licet summæ vsurarũ sint dispares. Sed contra hoc opp. gl. de l. pupilli. §. pen. j. eo. Et solue q̃ ibi erãt diuersæ summæ principaliter debitę, & dispares. hic vna tãtũ summa principaliter debita: licet plures aliæ dispares inæqualiter debitæ. vnde nõ inspicit tũc hic inæqualitas in accessorijs, sed bene inspicitur in principalibus. †Ex secunda parte no. limitationẽ ad id qđ habetur in l j. C. eo. vbi dicitur q̃ solutum simpliciter, primo cõuertitur in vsuras & si quid supereẽt in sortẽ. de qud fu hic mẽtio ibi, [generaliter cõstitutũ est &c.] nã istud est verũ si vsurę erãt debitę. vtroq̃ iure secus si naturaliter tantũ. & h.d. hic Iurisc. cõsultus expresse ibi, [ad eas vsuras &c.] Sed si solutio non esset facta simpliciter ꝓ vsuris naturaliter tm̃ debitis, in illas cõuertereẽ: & nõ possent repeti: sed qñ nõ expresse pro eis, nõ videtur facta nisi pro sorte. Et hoc vult dicere tex. dũ dicit, [& sicut ex pacti cõuẽtione datæ &c.] vñ si aliquid supereẽt vltra sortẽ, posset illud repeti tanq̃ debite solutũ, nec cõuerteretur in vsuras naturaliter tm̃ debitas postq̃ pro eis nõ cẽsetur solutũ. †Vltimo not. ex vltima parte q̃ copulatiua posita inter plura inter quæ sit ordo iuris, non deroget illi ordini: sed intelligitur secundũ ipsum. q̃ singulariter no. ad quod facit quod habetur in l. cum pater. §. pen. de leg. ij. & l. j. cum ibi not. de libe. & post.

2
3
1

LEX VII.

SI quid ex famosa. Not. hic tres casus in quibus vna causa dicitur grauior altera. Et in fi. huius l. est casus de eo q̃ no. I dixi in l. j. ſ. eod. q̃ sicut solutum simpliciter plus conuertitur in vsuras quã in sortem odio debitoris. ista & prius in pœnã.

LEX VIII.

Illud

ILlud. Hanc l. intellige qñando neuter elegit incontinenti. sed si debitore non eligẽte creditor incontinẽti eligeret: posset eligere vnam tantũ. h.d. Et in hoc est vtile quod in eam transferatur electio. vt dixi in l. j. ſ. e. secunda opi.

2 ☞ *Si debitum est liquidum. an creditor cogatur partem recipere?*

LEX IX.

1 ISTipulatus. †Ea quę sunt facti cõcepta in ꝓ sonam serui: nõ transeũt in dũm. Item in obligatione quantitatis vel certæ speciei per solutionem partis contingit liberatio pro parte, secus in obligatione generis. h.d. tota l. & propter secundum dictum l. ista semper allegaẽ. Casus est iste. †In §. qui x. ibi, [partẽ soluẽdo.] scilicet volente debitore: alias nõ cogiẽ percipere partem si totum debitum erat liquidũ: vt l. tutor. §. Lucius. de vsur. secus si pro parte liquidũ, ꝓ parte nõ. vt l. quidã æstimauerũt. ff. si cer. pe. In text. ibi, [partę stichi data.] dic, non intelligas de parte corporali. quia non debet scindi subiectũ: sed intelligas de parte dominij, & sic remanet communis inter dantem & recipiẽtem. Item intelligas de parte puta dimidia tertiæ vel quartę si autem soluatur pars integralis, puta solus vsusfructus, nõ contingit liberatio in aliquo. vt ſ. de ver. ob. l. si ita stipulatus fuero. §. si titius. in fi. & rationem ibi dixi. In tex. ibi. [qui autẽ hominem debet. subaudi in genere: & idem si in specie deberet alternatiue stichum aut Pamphilũ, ga istæ obligationes sunt indiuiduæ respectu solutionis: vt in l. executione. §. pro parte. ſ. de ver. ob. & in l. ij. §. j. e. ti. & in materia illarum ll. allegatur. ista. l. §. j.

LEX XI.

SI stipulatus. No. hic quod tutoris authoritas non requiritur in ijs quæ geruntur cum pupillo, non ad ipsius vtilitatẽ vel dãnũ, sed alterius adulti, qui ad hoc consentit. & pro hoc l. sed & si pupill. instito. vnde si facio pupillum procuratorem meum ad negotia, vel institorem in his quæ geruntur cum eo, non requiritur tutoris authoritas: nec præiudicat mihi, secus si ad ipsius vtilitatem fieret ipsa solutio. Et ita intelligitur l. alleg. in gl. pro cõtraria. j. e. l. si seruus decem.

4 ☞ *Generale mandatum ad negotia, importat ut poterit recipere solutionem à debitoribus, etiam si non habeat liberam, sed nouare uel delegare nõ potest nisi habeat liberã. Donare, non cadit sub libera.*
3 *Procurator ad lites non potest solutionem recipere, etiam si habeat generale mãdatum. De mandato debet constare, alias non compellitur quis soluere, etiam si uellet cauere de rato, etiam si esset coniunctꝫ persona.*
Adiectus an dicatur procurator?
4 *Mandatum si est directum ad unum quod soluat, tamen reuocatio mandati potest dirigi ad alterum.*
Mandato facto alicui quod soluat Titio, si mutetur conditio Tity in deterius, an censeatur mandatum esse reuocatum?
5 *Dictio mox. quid importet?*

LEX XII.

VEro procuratori. Solutio facta vero ꝓ curatori, vel etiã adiecto ad solutionem recipiendam liberat soluentem. Idẽ si ei qui semel fuit procurator: sed postea fuit reuocatus, si soluens ignorabat reuocationem: secus si sciebat potestas tamen data adiecto ex forma contractus reuocari non potest. Itẽ facta ei qui nunquam fuit procurator adhuc liberat, si habeatur rata per creditorẽ: & ad hoc vt non incidat in pœnam ille q̃ de rato promisit, debet incontinenti ratã habere postquam sciuit eam factam cum moderamine tamẽ, quod iudicis arbitrio relinquitur hoc dicit l. sequen. cum princi. sequentis. venio ad casum. †In tex. ibi. [vel cui omnium negotiorum.] No. quod generale mandatum ad negotia, importat vt possit solutionẽ recipere a debitoribus, & glos. intelligit no. etiam si non habeat liberam: sed nouare vel delegare non potest, nisi habeat liberam: vt in lege, non abstulit. C. de noua. si etiam habeat, non potest hæc facere ex causa donationis quæ non cadit sub libera: vt supra titulo primo. lege finali in principio. & lege, cõtra iuris §. finali. de pactis procurator autem ad lites nõ potest solutionem recipere, etiam si habeat generale mandatum. vt j. e. l. hoc iure. Requiriẽ aũt qđ de mandato cõstet, alias nõ cõpelliẽ qs soluere, ẽt si vellet ille de rato cauere vt in auẽ. de col. §. nos aũt. & not. ſ. de procu. l. nõ solũ §. si alieno secũdum Ray. nec etiã põt solui cõiunctæ ꝑsonæ nõ habẽti aliter mãdatũ ab homine, licet habeat mãdatũ a lege ad agendũ: vt l. sed & hæ. de procu. etiã si velit de rato cauere: ª vt l. ij. vt leg. no. caue. & in l. iij. §. sed et si forte. ſ. iu. sol. In tex. ibi, [& nõ procuratori.] dic, sed nonne adiectus dicitur ꝓcurator, cũ teneatur actione mãdati restituere stipulatori qđ recepit: vt l. lul. §. j. cũ ibi not. de ver. ob. Respondeo si fuit præsens tẽpore stipulationis, sic qa videẽ sibi mãdari, secus si absens: tũc teneẽ actione negotiorũ gestorũ, & adhuc põt sibi solui vt hic, vel dic q̃ nõ est proprie ꝓcurator: qa actus nõ geritur inter stipulatorẽ & ipsum: sed inter stipulatorem & ꝓmissorẽ: tũc aũt est ꝓcurator, vt cũ do alicui mandatũ siue præsenti, siue absenti: & sic actus geritur inter me & illũ, fateor tamẽ q̃ licet adiectus nõ sit ꝓprie ꝓcurator ratione ꝑdicta, tñ quia recipit solutionẽ de volũtate stipulatoris: siue fuerit præsens, siue absens tpe stipulationis, videtur posse cõueniri actione mãdati quæ põt etiã dari cõtra nõ ꝓcuratorẽ: tũc aũt datur actio negotiorũ gestorũ qñ actus geriẽ a principio sine voluntate domini, tñ postea sequiẽ ratihabitio: vt j. in vers. [sed si nõ vero.] licet eñ illa ratihabitio mãdato cõpareẽ, tñ nõ parit actionem mãdati, vt no. in l. fi. C. ad maced. †In tex. ibi, [deinde vetuerit eũ accipere.] No. q̃ si mãdatũ est direct̃ ad vnũ q̃ soluat, reuocatio tñ mãdati põt dirigi ad alterũ. ſ. ad illũ cui debebat solui, q̃ nõ recipiat: qa isti act⁹ sunt correlatiui. ideo si mãdo tibi q̃ soluas titio video mãdare titio q̃ recipiat: video ẽt tibi inhibere ne soluas: vt hic patet. qđ est no. ſcdm Bar. & not. q̃ si mandatũ factũ alicui q̃ soluat Titio, & mutet conditio Titij in deterius censeẽ eo ipso reuocatũ mãdatũ: & soluẽs nõ liberatur si hoc sciebat: vt j. e. l. si cũ Cornelius. & l. cũ quis. in prin. qa inerat cõditio si ꝓmanebit in eodẽ statu. In tex. ibi, [liberabor.] dic. ſ. ope exceptionis de eqtate. ne iusta ignorãtia mihi noceat, non de rigore postq̃ est reuocatus. & liberor incõtinẽti etiã si dñs nõ habeat ratã solutionẽ. & in hoc differt iste casus qñ semel habitũ mãdatũ a casu sequẽti qñ nũquã habuit: quæ ofa dic: vt j. eo. l. cũ quis §. j. In tex. ibi, [quia certã conditionẽ habuit stipulatio, quã mutare nõ potuit stipulator.] qa ex forma stipulationis fuit acquisita facultas debitori soluẽdi adiecto: & se liberãdi: vt j. e. l. aliud. circa fi. tit. Sed qñ ex post facto creditor continuit ꝓcuratorẽ ad recipiendã solutionẽ, vel dat mãdatũ debitori de soluẽdo, nullũ ius acqriẽ ipsi debitori: licet soluere poterit: ideo põt mãdatũ reuocari. Et idẽ si ꝓ viã pacti hoc fieret ex interuallo inter debitorẽ & creditorẽ, q̃ illi poterit soluere: vt est casus no. in illa l. si cum Cornelius.

a ¶ De rato cauere. Quod cõiunctæ ꝑsonę nõ possit solui regulariter est text. & ibi Bar. in l. cũ meritũ. C. de ſo. ſpe. in ti. de cõiũcta persona. in prin. & vide Bal. in l. siue aũt. ſ. de nego. geſ. Bal. in l. j. C. quibus re. iudi. non nocet. & an cõiũctę personæ furiosi prodigi vel minoris possit solui. vide tex. in l. patri pro filio. ſ. de mino. & nouiſ. in l. ij. ſ. solu. matri.

1 †In l. seq. ibi, [mox cum primum certior factus est.] hoc intellige secundũ gl. q̃tũ ad hoc ne cõmittatur pœna cõtra recipiẽtẽ, q̃ ꝓmisit dñm ratihabiturũ sed quãtũ ad hoc vt soluens libereẽ. & qñcũq̃ habeaẽ rata solutio, libereẽ: vt in l. quo eñ. §. j. rẽ ra. ha. cũ ibi no. & sic de significatu ipsi⁹ verbi mox, & aliorũ aduerbiorũ & ꝓpositionũ. vide in Spe. de diſpu. & aliæ. §. post hæc. ver. hæc aũt clausula. In tex. ibi, [cum de repellẽdo quærereẽ.] dic exẽplifica ꝓ l. j. de penu leg. qa si testator legat mihi penũ. & si hæres nõ dedit, in eius pœnã reliqt mihi cẽtũ. à principio in legato est ipsa penus, sed si hęredẽ interpello, & ipse nõ tradat penũ, desinit penus esse in legatis. & trãsferẽ in legatũ de cẽtũ: & sic repellit primũ. nã ibi dicit q̃ hoc nõ fit statim q̃ est interpellat⁹: sed trãsacto modico tpe infra q̃ potuit tradere & nõ tradidit, q̃ iudicis arbitrio relinquitur. In l. se. ibi, [conditio ei qui soluit cõpetit.] intellige, [conditio.] i. repetitio etiã per actionẽ ꝑscriptis verbis, q̃ oritur ex pacto incõtinẽti appositio de restituẽdo si nõ habeaẽ ratũ: vt in l. ij. in prin. & ibi no. de cõd. inde. sed si hoc pactũ nõ esset appositũ, nõ daretur actio præscriptis verbis: sed cõdictio ob causam vel sine causa, quæ est generalis. & cũ illa concurrit sicut cũ aliꝭ. nam fuit facta solutio ob causam de futuro. ſ. vt contingeret liberatio, & non contigit: vt j. eo. l. si quis offerenti.

Universidad de Navarra Biblioteca

a ¶ Vt coniunctus, Bal.in d.l.eũ qui.videt indistincte tenere q̃ sit interdicta administratio. de quo vide Pet.de Anc.in c.deus omnipotens. de accusa.

b ¶ Liberetur. Iste §. nõ habet locũ in adulto.secundũ glo. not.in l.j.§.fuit quæstum.j.ad Trebel.

¶ Tutor si accusetur ut suspectus,an aperiatur uia impediendi eius administrationem?

Tutor licet sit positus ad cautionia,uel fuerit bannitus, non tamẽ desinit esse tutor quousque alius loco eius subrogetur.

Postquã alicui subrogatus est alius,eoipso uidetur sibi interdictum officium.

LEX XIIII.

Vod si fortè.

§. Sunt quidam. †Solutio facta tutori,q̃ nõ administrat(põt tamẽ administrare si vult)liberat soluẽtẽ:secus si nõ põt administrare: quia est sibi interdicta administratio per legẽ,aut per iudicẽ,vel testatorẽ. solutio vero facta ei qui põt ab administratione repelli, nõ tñ est repulsus,adhuc liberat soluẽtẽ.h.d.in effectu vsq; ad. §.fin. Et diuide in tres partes:vt colligitur ex summario. secũdo ibi, [nã si interdicta.] tertia ibi, [quid ergo si soluat.] venio ad casum. In prima parte ibi, [vt vnus puta gerat.]dic per hoc nõ cẽsetur inhibuisse alijs q̃ nõ gerãt:vt hic pater iuncto ver. [nã si interdicta à cõtrario sensu.Sed cõtra q̃ imo cõmittẽdo vni administrationẽ,censeat eã alij denegasse,vt l.cũ ptor.in prin. ff.de iudi.Sol.hic loquitur in testatore. si autẽ Iudex cõmitteret,si quidẽ cã cognita,videret eã alijs denegasse:vt in cõtrario.secus si nõ cognita.& sic intelligitur qđ infra subijcit. [vel prætor ita decernit.]secũdũ Bar.qui ita no.in l.& si pluribꝰ. ff. de autho.tut.p̃dicta vera nisi testator vel iudex apposuisset dictionẽ taxatiuã q̃ vnus tantũ gereret,de cuius natura est alios excludere:vt no.in l.rationes.C.de pba.addit Bar.in eadẽ l.vnũ verbũ no.q̃ iste tex.debet intelligi qñ huic tutori dato, gratia honoris erat decreta administratio per iudicẽ,& cõficiatur inuentariũ:licet realiter nõ administraretur,nec cogebat̃ administrare:qa fuerat actum q̃ vnus administraret:sed si nõ fuisset decreta administratio,vel nõ cõfecisset inuẽtarium, nõ posset sibi solui secũdũ ea q̃ habenẽ in l.legitimos. de legitut.& adde aliã limitationẽ quã facit Bar.ad hũc tex.in l.pupill.

1 ff.j.e. †In tex.ibi, [nam his interim videtur interdicta administratio.]ff.p l.eo ipso q̃ sunt accusati de suspecto:vt C.de suspec.tu.l.eũ qui.qđ est no.nã p hoc aperit̃ via impediendi administrationẽ tutoris accusando ipm̃ de suspecto,q̃ faciũt aliqñ malitiosi aduocati scdm Bar.nõ sic in plato accusato de suspecto,nã ei dat̃ coadiutor.nõ autẽ interdicit̃ administratio: vt in c.venerabilis.de offi.dele.qa etiã ꝓbata causa suspitiõis de dilapidatione,nõ remouet̃ à platura:vt in c.licet heli.de simo. sed tutor,sic vt in ti.de suspec.tu.si tñ esset talis tutor q̃ non remoueret vt cõiũctus,ideẽ esset in eo qđ in prælato scdm Bar. vt pẽdẽte accusatione suspecti nõ interdicat sibi administratio:sed alius adiungat̃.vt in l.si tutor.de supec.tu. In tex.ibi, [q̃ si iam remoto.] dic sed q̃rit̃ nõne eoipso q̃ interdicitur sibi administratio cẽsetur remotus,& sic iste casus videt̃ supflu9? dic q̃ nõ:vt no.gl.quã omnino vide in l. & si pluribus. de autho.tut. In tex.ibi, [vt puta relegato in perpetuũ.† No.q̃ licet tutor positus fuerit ad cõstantia,vel fuerit bannitus, nõ propterea desinit esse tutor quousq; alius loco eius subrogetur.Itẽ etiã tũc nõ desinit ipso iure:quia tũc daretur alius loco eius subrogeẽ.Itẽ etiã tũc nõ desinit ipso iure:qa tũc daretur alius tutor.sed hic dicit̃ q̃ dat̃ curator,q̃ põt dari habẽti tutorẽ,sed impeditũ.tutor autẽ nõ põt dari habẽti tutorẽ.† & no.hic q̃ postquã alicui surrogatus est alius,eoipso videt̃ sibi interdictũ officiũ:& ideo si procurator hñs potestatẽ substituẽdi substituat videt̃ statim desinere esse procurator: vt in c.is cui.de procur. lib.vj.Et adde quod no.Barto.in l.procurator. §.j. ff. manda.

¶ Pupillus sine tutoris authoritate nõ potest alienare,etiam si utilitatem consequatur.

Debitor soluendo non liberatur,nisi trãsferat dominum in creditorem.

Sicut pupillus sine tutore non potest alienare res corporales,etiam pecuniam: ita nõ potest abdicare actionem quam habet recipiendo solutionem nouando uel delegando.

Pupillo non fauetur quando tractat de præda,quia habet pecuniam solutam sibi,& tamen adhuc eam petit.

LEX XV.

Vpillo.

†Pupillus soluẽdo sine tutoris authoritate nõ trãsfert dñiũ pecuniæ,qui non põt alienare.ideo nõ liberatur nisi pecunia postea cõsummat̃:quia tũc consolidatur solutio & videt̃ fuisse à principio trãslatũ. Item pupillo sine tutoris authoritate non potest solui,vt soluẽs liberetur ipso iure:sed si pecunia est salua, vel conuersa in vtilitatem pupilli.liberetur ope exceptionis. h. d. cũ l.seq. Casus est iste. Quidã pupillus erat debitor meus,& c. No.q̃ pupillus sine tutoris authoritate non potest alienare, etiã si ex hoc non cõsequatur dãnũ:sed vtilitatem:quia soluendo creditori suo liberatur:& ad soluẽdũ potest cogi,eodẽ modo nec obligat̃,licet faciat suã cõditionẽ meliorẽ:vt si adeat hereditatẽ locupletẽ,in qua sunt debitores:vt l.obligari.§.tutor. de autho.tut.& tamẽ bene põt stipulari:vel sibi acquirere, q̃ñ non interuenit obligatio vel alienatio rei suæ.† Itẽ not.q̃ debitor soluẽdo nõ liberatur, nisi transferat dominiũ in creditorẽ,vt j.e.l.fugitiuus. Itẽ no.in l.seq.q̃ sicut pupillus sine tutore nõ potest alienare res corporales,etiã pecuniã.vt in §. præcedẽti.ita nõ põt à se abdicare actionẽ quã habet,recipiendo solutionẽ nouãdo seu delegando:quia esset quædam alienatio.

4 †Not.etiã q̃ pupillo non fauet̃ quãdo tractat de præda: quia habet pecuniam sibi solutam:& tamen adhuc eam petit, nam licet rigor iuris sibi faueat:quia soluens nõ fuit liberatus:equitas tamen non fauet:quia certat de lucro & præda.vt in l.si minoris actum.in fin.de admini.tuto. Sufficit.

¶ Acceptilatio potest fieri ei qui est obligatus sub conditione,licet nulla sit adhuc nata obligatio.

Priuatio non potest esse,nisi præcedat habitus.

Obligatio potest eodem tempore nasci per prius,& tolli per posterius, & sic secundum ordinem intellectus,licet non temporis.

Fictiones plures possunt concurrere circa idem,quando una subordinatur ad alteram.

Alienata per debitorem,non possunt reuocari per creditores acquisitos post alienationem? & quid si incontinenti eos acquisiuit?

LEX XVI.

Vb conditione.

†Debitor conditionalis per acceptilationẽ vel solutionẽ factã cõdõne pẽdẽte cõsequatur liberationẽ, demũ adueniẽte cõditione secundũ veritatẽ, q̃ tñ retrotrahit̃ à die solutionis vel accep.factæ,vt tũc fingat̃ fuisse liberatus. h.d.& est subtilis l.cũ gl.venio ad casum.† No.q̃ acceptilatio potest fieri ei qui est obligatus sub cõditione,licet nulla sit ad huc nata obligatio:& sic non habet interim effectũ,sed habet in se tacitam cõditionem si conditio postea existat. & sic patet q̃ potest recipere tacitã cõditionẽ:licet nõ expressam:vt j.ti.j.l.in diem. Item no.illud generale,q̃ nõ põt esse priuatio, nisi præcedat habitus.nam liberatio est priuatio obligationis & nisi illa præcedat,fieri non põt ff.de verb.obli.l.decẽ.† No. etiã q̃ eodem tepore põt nasci obligatio per prius,& tolli per posterius:& sic secũdum ordinem intellectus,licet nõ tẽporis non tñ dicũtur ista fieri eodẽ momẽto,vel instanti:quia tũc nõ denotaret ordo inter ipsa:vt no.ff.ti.j.l.si stichum. §. si quis ita stipulatus.in gio.Item no.q̃ possunt cõcurrere plures fictiones circa idẽ,quarũ vna subordinetur ad alterã.non sic,si non subordinarentur:vt no.in l.j.C.de do.ꝓmiss.nam existens cõditio facit vt fingatur à principio contractæ stipulationis obligatus:vt cũ conditio retrofingat̃.& q̃ à tpe factæ acceptilationis vel solutionis finguatur fuisse obligatus,licet re vera cũ existit cõditio tunc nascat̃ obligatio,& tollat̃:vt colligitur circa fi.ibi, [existente cõditione liberari eum.] Sufficit. In gl. j.oppon.de prin.l.dum dicit q̃ intelligatur iam olim liberatus. ad finem, dum dicit quod liberatur existente conditione. quasi dicat,non prius.Solu. principium intelligitur secundũ fictionem,finis autẽ secundum veritatem. Itẽ oppo. q̃ illa fictio nullius sit vtilitatis.Gloss.ostẽdit q̃ imo est in duobus.& no ipsam.† Et ex primo no.q̃ alienata per debitorem nõ põt reuocari ꝑ creditores acquisitos per alienationẽ factã:quia nõ cẽset facta in fraudẽ eorũ:sed illorũ dũtaxat quos habebat alienãs tpe alienatiõis.hoc verũ:nisi ex aliquib9 coniecturis appareat cõtrariũ q̃ de ipsis cogitauit:vt si incõtinẽti eos acquisiuit:vt l.vẽtri.in fi.ff.de priui.cre.& no.in auẽ.sed iam necesse. C.de do.ante nup. Vltimo opp.qa hic fingit̃ super impossibili.qđ esse nõ põt:vt not.in l.gallus.§.si eius.de lib. & posth. Glo.nõ soluit:sed dic q̃ sup eo quod est impossibile in sua spẽ si est in gñe,nõ põt introduci fictio:sed sup eo qđ est impossibile in suo gñe.licet in specie sit impossibile, bñ potest.nã hic fuit

fuit possibile quod prima obligatio fuit cõtracta pure, & tũc potuisset tolli tempore acceptilationis:sed quia fuit contracta sub conditione,non potuit tolli secundũ veritatẽ tempore acceptilationis:quia non erat orta obligatio,sed bene potest fingi quod tunc fuerit sublata conditione adueniente non licet fingatur super impossibili in sua specie.In gl.fi.ibi, [vel hic voluit facere pecuniã statim ei9.] dic hæc vera per l.dotis fructꝰ. in fi.de iur.dotiũ vbi est casus q̃ debitor conditionalis soluendo pendente conditione videt̃ in dubio voluisse statim transferre dominium,nisi appareat cõtrariũ.& trãsfertur,licet nõ cedat in solutũ antequã conditio existat:& hoc vult iste tex. in fi.lex autẽ in contrarium allegata loquitur quãdo cõstabat de contrario.nam bene potuit transferri sub cõditione.vt ibi, nõ ob.si dicatur qđ imo dubio non videtur translatum statim per l.nunquam nuda.de acqui.re.do.nam tũc dicitur nuda traditio quando nulla subsistit cã obligatoria nec in re,nec in spe & tunc ex ea non transfert dñiũ.vt ibi,sed quando subest, in spe:licet non in re,vt in obligatione cõditionali cõditiõe pẽdente,tunc illa sufficit ad translationẽ dominij.vt est casus.in d.l.dotis fructus.in fi.nec dicitur tunc nuda traditio. nõ tamẽ sufficit ad transferendum vsucapiendi conditionẽ,si tradẽs nõ erat dominus.vt ibi no.Cætera vide hic per Bar.

2 *¶ Consumptio reconciliat solutionem,& facit uideri à principio translatum dominium si fiat bona fide.*

LEX XVII.

Asius ait.

†Si procurator pecuniã dñi soluat suo nomine,neuter liberat̃ nisi cõsumpta pecunia:& tunc liberatur ipse,non domin9.h. d.potius ergo cõsideraret ille cuius noie facta est solutio quã ille cui9 est pecunia. Ecce casum.In tex.ibi, [alicui.] q̃ similiter tenebatur creditori meo sicut & ego:vt j.patet.& hoc si nõ trãstulit in eum dñiũ:alias statim liberaret̃:qa tradẽdo suo noie cũ habeat dñiũ posset in illũ trãsferre:& sic nõ expectaret̃ cõsumptio pecuniæ.vt ff.de dona.l.hoc iure §.si qs dederit.cũ ibi no.† In tex.ibi, [sine dolo malo.] dic hoc ideo dicit:qa si dolo videret̃ pecunia adhuc extare:vt j.de reg.iu.l.parẽ.& sic no.limitationẽ ad iura dicẽtia q̃ cõsumptio reconciliat solutionem & facit videri a principio fuisse dñiũ trãslatũ.qa hoc verũ si fiat bona fide:alias secus.vt hic & l.rogasti §.fi.ff.li cer.pet.diceret̃ hæc facta dolo si iste creditor sciebat istam pecuniã fuisse traditam a domino istius ꝓcuratoris:vt ꝑ eo solueretur:& procurator soluit noie proprio. Nã posset dñs cõdicere ab ipso creditore,sicut & antequã cõsumeret̃ posset vẽdicare:sed si consumpta est bona fide,non põt ab illo repetere.sed a ꝓcuratore ꝑ actionẽ mãdati.& sic cõ primo casu cũ indicãt repetitionẽ nõ põt parere liberationẽ soluẽtis l.cũ is.§.j.ff.de cõdi.inde.&c.

3 *¶ Exigere an sit ab inuito extorquere,& sic in iudicio.*

Si aliquis est constitutus procurator ad exigendum:an poterit recipere solutionẽ à sponte soluentibus?

4 *Mandatum datum seruo censetur per dominũ tacite reuocatum eo ipso quod seruus manumittitur.*

5 *Seruus cum sciret,& tamen simulauit mandatũ esse reuocatũ, & pecuniam receptã nõ portauit ad dominũ:sed in usus suos cõsumpsit:an committat furtum,& an domino an autem soluenti.*

6 *Si mando tibi quod soluas Titio quod mihi debes,& postea mando Titio quod non recipiat licet tibi non inhibeam quod non soluas, & tamẽ scias me inhibuisse Titio quod non libereris soluendo.*

LEX XVIII.

I quis seruo.

Mandatũ factum seruo de exigendis pecunijs dño ex cõtractu nõ peculiari finit̃ ꝑ manumissionẽ serui.sed si ex cõtractu peculiari nõ nisi peculiũ fuerit ademptũ, hoc primo. Item soluẽs ei cui9 mandatũ est finitũ seu reuocatũ,liberat̃ ita demũ si hoc ignorat:sec9 si scit,aut scire debuit.hoc secũdo.Itẽ ille cuius mandatũ est reuocatũ recipiẽdo malo aĩo:puta lucrãdi,cõmittit furtũ hoc tertio & vltimo dicit ista l.in effectu.ve-

2 niamus ad casum.† No.in tex.ibi, [exigendis.] dic q̃ cũ exigere sit ab inuito extorquere:& sic in iudicio:vt l.fideicõmissa.§. si rem.de le.iij.& seruus potest,poterit esse in iudicio nec suo nomine,nec alieno.vt l.seruus.C.de iudi.qũo potuit hic dari mandatum de pecunijs exigendis.Sol.ex qualitate ꝓnæ ad quam hoc dirigitur verũ impropriẽ sumit̃ q̃ ex actione fienda extra iudiciũ,sic ad recipiẽdã solutionẽ a sponte soluẽtib9. ita voluit Bar.ff.e.l.hoc iure ꝓ hãc l.& fuit dictum originaliter dñi Frãcisci de pisis.de cuius dictis Bar.facit sibi multũ honorẽ:& parũ ipsi dño Francisco:quia nũq̃ ipsum allegabat, vel raro:vt hic inquit Ang.† Et hoc facit ad illã.q.si aliquis est cõstitutus ꝓcurator ad exigendũ, an poterit recipere solutionẽ à sponte soluẽtibus?de qua Bar.in d.l.hoc iure.Et si erat talis qui nõ poterat esse in iudicio,clarũ est q̃ sic vt hic:alias videret̃ secus:quasi hoc nõ includat̃ in mandato.dic vt ibi ꝓ eũ,& no. in l.nõ solũ.ff.sol.ma. In tex.ibi, [siquidem ex contractu domini.] subaudi,erat debitor:& idẽ videt̃ si ex contractu celebrato cũ seruo,nõ tñ ex cã peculiari,per id qđ statim subijcit à

4 cõtrario sensu.No.† ergo hic q̃ mãdatũ datũ seruo ꝓ dñm tacite censet̃ reuocatũ eo ipso q̃ seruo manumittit̃, ideo soluẽs sibi sciẽs manumissionẽ nõ liberat̃:vt hic in gl.j.Sed cõtra:qa datũ filio nõ finit̃ emãcipatione:vt ff.de ver.obli.l. q.§.sibi.ibi, dũ dicit vel emancipato.nã ꝑ manu.mutat statũ suũ in melius. Sol.hoc cõtingit ex eo:qa per manu.dñs perdit fiduciã q̃ primo habebat in seruo cũ soleãt manumissi ceruices erigere cõtra priores dños.nõ sic perdit fidu.filij per emancipationẽ secundũ Ange.Põt etiã dici q̃ cõtrariũ loquitur in filio cui poterat solui ex forma contractus,qa fuit appositus vt adiectus, cuius mandatũ non ita de leui reuocat̃:vt ff.e.l.vero ꝓcuratori.ver.alia causa.ꝓcedens tñ solutio magis placet:vt distinguamus:aut ꝓcurator mutat statutum suũ in deterius, & mandatũ cẽsetur reuocatũ etiã si ex forma cõtractus ipsum habebat: vt j.eo.l.cum quis.in prin.aut in melius,& tũc aut loquitur in seruo aut in filio per iam dicta. In tex.ibi, [si tamẽ ignoraverit ademptũ.] & sic erat finitũ mandatũ ꝓpter hęc duo,qa manumissus.& qa peculiũ erat adẽptũ. licet isto casu seruus ipse videret̃ habere mandatũ ab ipsa l.posteq̃ contractus erat secũ celebratus:vt in l.si vnus.in prin.ff.de pactis.j.e.tit.l.q̃ seruus. Attamen adhuc ꝓpter hæc duo finitũ erat:vt hic innuit̃. nec requirit̃ q̃ soluẽs ignorauerit vtrũq; quãtũ ad hoc vt liberet̃: sed sufficit q̃ ignorauerit vnũ,ff. peculiũ fore adẽptũ,quia credere potuit iuste nõ fore adẽptũ qa nec in dubio ꝑsumitur adẽptũ,cũ manumittit̃ inter viuos:licet secus in vltima volũtate: vt hic in glo.ij.Et constat q̃ si non fuisset ademptũ trãsiuisset in manumissum cum omni iure suo,& sic cũ isto debito vel actione quæ pertineret ad ipsum manumissum.iustã ergo cãm habet soluẽdi sibi,& ideo liberatur ipso iure si manumissus recipit bona fide,ita debet intelligi:sed si mala fide, liberat̃ ope exceptionis,vt in casu sequẽti.iuncta.l.cũ quis.§.j.j.ti.j. †In tex.ibi, [si interuertendi causa id fecerit.] dic:qa sciebat mãdatum reuocatũ:& tñ simulauit no esse reuocatũ,& pecuniã receptã nõ portauit ad dñm:sed in vsus suos cõsumplit: dicitur enim hic q̃ cõmisit furtum dño,& tenetur actione. Sed cõtra q̃ imo dicto casu cõmittat furtũ ipsi soluenti.& ei cõpetat cõdictio furtiua,licet eã teneat̃ cedere dño serui,si vult aduersus eum vti exceptione,vt in l.si vendidero.§.si Titius. j. de furt. Quidã quos gl.recitat,fatẽtur cõtrariũ.& exponũt text.dum dicit, [domino.] ff.pecunię.Sol.nã hoc casu dñiũ illius pecunię nõ acquiritur dño serui,nec recedit à soluẽte:ergo sibi cõmittitur furtũ,& dat̃ cõdictio furtiua.Sed si recepisset bona fide tũc dñium acquireretur dño serui,& liberaretur soluẽs ipso iure:& si postea mutaret ꝓpositum:et in suã vtilitatẽ cõuerteret tunc cõmitteret furtũ dño ipsius serui.Breuiter glo.nõ placet ista distinctio:qa locũ habet in cõdictiõe furtiua,quæ nõ dat̃ nisi dño:vt in l.j.de cõdi.fur.vndẽ tunc debet distingui: vt ff. dixi.Sed hic in fi.dicitur de actione furti,quæ datur ad pœnã: & illa cõpetit nõ solũ dño rei subtractæ:led etiã ei qui nõ est dñs:si tñ sua interest:sed hic intererat istius dñi serui ꝙ iste seruus reuocatus non reciperet.qa recipiendo a bona fide soluẽte ille liberatur.& tamen dñium pecuniæ ipsi dño non acquiritur:ergo ipse habet actionẽ furti contra hunc seruum manumissum:& hæc est intentio,gl.licet aliqualiter obscure loquat̃

6 qđ dic:vt d.l.cum quis.§.j. †In tex.ibi, [deinde Titium vetuero accipere.] No.pro eo qđ dixi.ff.e.l.vero ꝓcuratori. q̃ si mãdo tibi q̃ soluas Titio qđ mihi debes,si postea mando tibi q̃ nõ recipiat,licet tibi non inhibeã q̃ non soluas,si tñ scis me inhibuisse Titio,nõ liberaris soluẽdo:nec potes iuuare q̃ semel tibi mãdaui,& mãdatũ postea nõ reuocaui:qa imo satis revocaui inhibendo Titio,sicut si tibi inhibuissem.qđ perpetuo

tene menti. & vulgares forte contrarium putarent quasi mihi sit imputandum quod tibi non inhibuerim, postquam tibi mandaui. No. hoc diligenter.

2 ☞ *Per seruum fugitiuum acquiritur domino obligatio & actio, & etiam dominium.*

LEX XIX.

1 **F**Vgitiuus. †Debitor meus ex cõtractu celebrato cũ seruo meo si soluat sibi bona fide liberaꝛ̃ a me, licet a me mãdatũ nõ habeat ad recipiendũ: secus si alteri soluat de volũtate sua. nouando vero vel delegando nõ põt seruus illũ a me liberare. h.d. & est pulchra l. & primo loquiꝛ̃ de seruo fugitiuo, quí contraxit cũ alio post fugã arreptã vícꝫ ibi, [& ideo.] Secundo loquiꝛ̃ de seruo non fugitiuo. Et p̃mitte ꝙ regulariter ex contractu celebrato cũ seruo vel filiofamílias poteſt debitor illius ſoluere: quia cẽſet habere mandatũ a lege ad recipiendũ: vt l. ſi vnus. de pact. poſt prin. & l. qđ ſeruus. j. eo. Iſtud tamen mandatũ licet legale finitur ſi ſeruus fugam arripiat, & faciẽs eũ fugitiuũ & ſoluẽs non liberaꝛ̃: vt ſ. eod. l. qui hominem. §. ſi nullo. in fi. & l. rogaſti. §. fi. ſ. ſi cer. pet. & hoc quando contractus præceſsit fugam. ſed hic loquitur de contractu celebrato poſt fugã. in quo etiã eſſet idem, vt ſoluens ibi ſcienter non liberetur: ſed hic credebat eum liberũ qñ cõtraxit: quia erat in poſſeſsione libertatis. & ſic ſoluit bona fide, credens ſe eſſe debitorem ſuũ nõ dñi libertatis. & actionẽ acquiſiuit dño: quia re vera erat ſeruus, licet eſſet in poſſeſsione libertatis, vel etiã occupatus per alium non dñm: qm̃ adhuc acquirit dño, non poſſeſſori, niſi ex re & opera ſua. & ille ſit bonæ fidei: & hoc ſi ſoluat ipſi ſeruo fugitiuo. Sí autẽ alter de ſuo mãdato, nõ liberatur. quod eſt ſingulare: & ratio ponitur in tex. quia primo caſu dñiũ pecuniæ ſolutæ ſeruo acquiritur dño. Secundo caſu non: ſed illi cui ſoluitur. quod intellige ſane qñ ille recipit ſuo & proprio nomine: ſecus ſi nomine illius ſeruꝰ hoc mandãtis: quia tũc acquireretꝛ̃ dño ſi ipſe ſeruus recepiſſet & liberatur. venio ad caſum. †In tex. ibi, [obligari te mihi.] No. ꝙ per ſeruum fugitiuum acquiritur domino obligatio & actio: & etiã dominium. quãdo nõ obſtante fuga dominus retinet dominiũ eius rõne cuius ſibi acquiritur. retinet etiã poſſeſsionẽ eius quouſcꝫ per aliũ occupetur, vel niſi ſe geſſerit pro libero homine lõgo tẽpore. quibus caſibus perdo poſſeſsionẽ. & tũc nõ põt mihi acgrere poſſeſsionẽ: ſed dñiũ & obligationẽ ſic. & hoc vult gl. prima in effectu per li. quas allegat. & vide circa hoc l. arboribus. §. de illo. ſ. de vſufruc. nã per hoc Bald. in l. j. C de ſer. fugi. dicit ꝙ per ſubditũ facientẽ actum nomine dñi ſuperioris, licet per alium occupetur, retinet dñs quaſi poſſeſsionẽ ſuperioritatis ſimiliter videtur ꝙ per monachũ fugitiuum acquiraꝛ̃ monaſterio. ar. hic. Quid autẽ ſi fuit a monaſterio expulſus: dic vt in Spe. de ſta. mona. vbi mouet iſtã. q. & Bart. tangit in l. ꝙ ſeruus. de ſti. ſer. In tex. ibi, [liberari a me.] quia iuſtam cauſam habes credẽdi te eſſe debitorẽ ſuum nõ meum: licet re vera ſis meus.

In tex. ibi, [ſed & ſi alij ſoluiſſes.] dic non recipitur procuratorio nomine ſecundũ Ia. de are. In tex. ibi, [& ideo ſeruus meus.] Iubaudi non fugitiuus: & vult hic probare quod ſ. dixerat, ꝙ ſi ſoluis alteri de mãdato ipſius, nõ liberaris a me licet ſoluendo ſibi liberis: nã hoc eſſet in ſeruo nõ fugitiuo cũ quo contraxiſſes: quia ibi ſoluẽdo liberareris a me: vt d. l. quod ſeruus: & tamen ſoluẽdo ex delegatione ſua non liberareris: qa nec delegare nec nouare poteſt: licet poterit ſolutionem recipere. fortius ergo idem in fugitiuo. Adde quod etiã iſtud mãdatum legale finitur per manumiſsionem ſi admittitur peculium: alias ſecus: vt ſ. l. proxi. & hoc ſi ex cauſa peculiari cõtraxerat. alias videtur ꝙ ſola manumiſsio ſufficiat: vt ibi dixi. & colligitur a contrario ſenſu. In gl. j. in fi. ibi, per ſeruum quãtuncũꝫ fugitiuum, ſubaudi etiã ſi eius poſſeſsionem non retineat: quia diu ſtetit in quaſi poſſeſsione libertatis, vel ſi ꝑ aliũ occupatus, licet non acquirat poſſeſsionem. & hoc vult dicere glo. intellige tamen ꝙ obligationem acquireret ex re poſſeſſoris bonę fidei, vel ex opera ſua, quia tũc acquireret poſſeſſori. In gl. quæ incipit, imo ibi tertio. hæc bona. & etiam ſequens ſecundum quoſdam. & ad hoc tendit alia ſolutio quæ infra ſubiũcitur in ver. [alij dicunt.] vel poteſt dici ꝙ ibi ſoluit mala fide ſciens ipſum eſſe ſeruum. & ſic per conſequens ſe eſſe meum, & nõ illius. Item ſciebat ipſum eſſe fugitiuum, & ſic non habere mandatum. Sufficit. Non ſunt alia.

2 ☞ *Qui tenetur rem dare uel tradere, & eam det uel tradat obligatam, an re euicta teneatur de euictione?*

3 *Si promiſiſti mihi ſtichum ex cauſa donationis, & tradidiſti, & poſtea euincatur à me ex cauſa præcedente promiſsionem, an tenearis de euictione?*

LEX XX.

1 **S**I rem meam. †Qui tenetur ad dandũ, licet det, & dñiũ trãsferatur, ſi tñ taliter ꝙ poſsit auocari res a creditore, nõ eſt liberatus. h.d. no. & ex hoc ſequitur ꝙ põt cõueniri ac ſi non dediſſet: & cõſequitur creditor vt debitor. ſic faciat ꝙ nõ auocetur, puta ꝙ liberet eã a creditore cui erat obligata. ecce caſum. In text. ibi, [ſoluã.] ſubaudi. & de euictiõe nõ caueã alijs, licet auocari poterit liberor: quia dedi. i. dñium tranſtuli, vt tenebar. & perfecte videor dediſſe poſtq̃ de euictione caui, & ita colligitur in l. fi. ſ. de condi. ob. cau. & ita limitat ibi Bar. iſtum tex. vbi omnino. vide. Oppo. ꝙ debitor liberetur dando rẽ obligatam: quia non tenetur dare niſi talem qualis eſt: vt ſ. de verb. obli. l. ſi ſeruum, & ſi ſit qdẽ. in fi. in §. Item ſi homo. Sol. fateor quod ſi res erat obligata tẽpore quo promiſi, quia tũc videor ipſam promiſiſſe talem qualis eſt, ſed hoc debet intelligi: quia tunc non erat obligata: & talem videor ꝑmiſiſſe: vnde ſi obligo eã poſt, nõ ſoluo talẽ qualẽ ꝑmiſi. Sed cõtra. ꝙ iſta diſtinctio nõ ſit adhibenda. vt j. eod. l. eũ quis. §. qui hominẽ. Solu. diſtinctio prædicta procedit quando quis promiſit certam ſpeciem. ſi autẽ incertã, vt hominẽ in genere, videor promiſiſſe hominẽ alteri nõ obligatum ideo ſi ſoluã obligatũ. ſiue eſſet obligatus ante promiſsionem, ſiue poſt, non liberor: vt in contrario. hæc eſt intentio glo. Sed contra extra glo. nam videtur ſufficere ꝙ ꝙ tradiderim: vt in l. j. de rerũ permu. & l. habere licere. de eui. Sol. ibi in eo qui tenetur ad tradendũ. vnde tradendo liberaꝛ̃, dũ modo caueat de euictione. hic in eo qui tenebatur dare. vñ non ſufficiebat tradere niſi etiã dominũ trãsferret. & taliter ꝙ auferri poterit vel cauẽdo de euictione: vt ſ. dixi. Itẽ cõtra. ꝙ indiſtincte teneatur, ſi tradit rẽ obligatã: vt ſ. de act. emp. l. rõ. in prin. & l. creditor. §. j. Sol. ſi quæritur an quis dando vel tradendo liberetur ſtatim ab obligatiõe, qua tenebatur dare vel tradere: & tunc diſtingue vt ſ. dixi. †Sed ſi quæritur an re euicta teneatur de euictione, & ſic poterit conueniri poſt euictionem. non autẽ tũc adhibetur talis diſtinctio, an eſſet obligatus ex cauſa onerosa: & tunc tenetur, ſiue euincatur ex cauſa præcedente obligationem ſiue orta poſt: ſi autem ex cauſa lucratiua, tunc recurrendum eſt ad diſtinctionem primo loco factã. aut euincitur ex cauſa præcedente obligationẽ, aut poſt ea ſecuta. Itẽ an eſſet obligatus in ſpecie, an in genere. nõ ſunt alia. & vide quod no. Bar. in l. ſi a ſubſtituto. §. hæres. de leg. j. Quæro ergo pone ꝙ promiſiſti mihi ſtichũ ex cauſa donationis. & tradidiſti. poſtea euincitur a me ex cauſa præcedẽte promiſsionem, an tenearis, de euictione: videtur ꝙ nõ per iſtã gl. & per l. quã allegat. de ver. ob. l. ſi ſeruum. Ita ſi homo. In contrarium: quia quando donatio incipit a præcedenti promiſsione, tenetur donator de euictione. iuxta plene no. in j. C. de iure do. & ſ. de do. l. Ariſto. Breuiter dico, ꝙ aut euincitur ratione dñij: quia non erat tua, & tñ aſſeruiſsi eã tuã, poſito etiã ꝙ ignores: & tũc teneris propter temerariam aſſertionem p l. & hæc diſtinctio. §. j. ſ. loca. aut erat tua: ſed euincitur ex alia cauſa, puta rõne hypothecæ, quia alteri erat obligata. & tunc aut hoc ſciebas, vel ſcire debebas: & idẽ. aut ignorabas & iuſtam cauſam ignorantię habebas: quia erat obligata anteceſſori tuo cuius factum poteras ignorare. tũc habent locũ ea quæ ſ. dixi. & iſtã glo. & gl. l. quã allegat tene menti, quia iſta declarãt omnia ſupradicta: ſed ſi promiſsio eſſet facta in genere, non eſt diſtinguẽdum an ſcieueris, vel ignoraueris imo vtrocꝫ caſu teneris de euictione: quia videris ꝑmiſiſſe rem quæ nõ poteſt auferri, per hanc glo. in l. ſi.

LEX XXI.

SI decem ſtipulatus. Quando duo tenẽtur eídem ad idem debitum vno conuento & etiam condemnato, ſi adhuc nõ ſoluit, non liberatur alter. eo autem ſoluente ſi alter tenebatur in ſubſidiũ, ſimiliter nõ proprie liberatur: ſed in obligationẽ nõ incidit. h. d. dic vt ſ. de ver. ob. l. decẽ. quia ponit eundẽ caſum. Glo. quærit quid ſi Seius promiſſor ſecundus, qui promiſerat ſub cõditione: & ſic nõ tenebaꝛ̃, nec poterat cõueniri antequã Titius eſſet excuſſus. cõuẽtus de facto & cõdẽnatus ſoluit. an libereꝛ̃ titius: & videꝛ̃ ꝙ nõ: & ſic debeat cedere lucro creditoris: cũ habeat hoc ex ſua induſtria. & p̃ iniuriã iudicis. ar. in l. debitor. ĩ fi. ad trebel. & l. lineã. ad l. fal. Cõtrariũ tñ determinat. & ad rõnẽ iſtã nõ rñdet. Breuiter dic ꝙ in caſu quem ponit: quia fuit cõdẽnatus. bene dicit gl. quia ſententia habetur ꝑ veritate, & ꝑ iuſta: & nõ põt repeti ſolutũ: quia facit debitũ: vt l. fideiuſſor. §. in omnibus. ſ. mã. ſed ſi ſoluiſſet extra iudiciũ ſpõte aut ex certa ſcięntia ſciens ſe nõ teneri ante excuſsionẽ titij: & idẽ: quia non poteſt repetere ſolutũ. nõ dico ꝙ videatur donaſſe. quia tũc cederet lucro creditoris. cũ poterit ſubeſſe alia cã. ſ. animus liberãdi animũ titij: & pro illius obligatione: vt l. ſi cũ aurũ. j. e. ſi autẽ per errorẽ, tũc quia põt ſolutũ repetere, tanc̃ indebite ſolutũ, nõ libereꝛ̃ titius. cũ eadem ſolutio nõ debeat parere liberationem & repetitionem: vt l. cũ his. §. j. ſ. de cõdi. inde. & ſ. de fideiuſ. l. ſed & ſi ſerui dominus. in fi. & quod no. in l. ſub conditione. de condi. indebi.

2 ☞ *Filius ſi liberauit de facto debitorem paternum per pactum uel acceptilationem, & poſtea patri ſuccedit, an poterit hoc non obſtante ipſum conuenire?*

LEX XXII.

1 **F**Iliusfamilias. †Intellige hãc l. in debitore paterno, qui cõtraxerat cũ ipo patre, & tunc filius nõ põt eũ liberare etiã ſolutionem recipiẽdo: qa quantũcũꝫ ſit coniuncta perſona, & poſsit agere non tamẽ põt ſolutionem pro eo recipere: vt l. j. in fi. & l. ij. vt leg. no. caue. & no. in l. non ſolũ. ſol. mat. Sed ſi erat debitor patris ex contractu celebrato cũ filio: & tũc intellige ꝙ nõ põt eum liberare nouando, vel ipſum alteri delegando. ſicut nec ſeruus, ſed ſolutionẽ recipiendo ſic: vt ſ. eo. l. fugitiuus. in fi. &

3 l. ſi vnus. poſt prin. de pact. †Quærit hic Dy. quid ſi filius liberauit de facto debitorẽ paternũ per pactũ, vel acceptilationem, & poſtea patri ſucceſsit, an poterit hoc nõ obſtãte ipſum conuenire, videtur quod ſic: quia pater poſſet. ergo & ipſe tãquã hæres patris nec poteſt ſibi opponi exceptio pacti: quia liberatio nõ valuit a principio. In contrariũ: quia ex iure ſuperueniente auctori meo ius meũ confirmatur, & cõualeſcit: vt in l. cum vir prædium. de vſuc. & l. filiam fratribus. ad trebel. ſed huic filio qui fuit auctor ipſius liberati, ſuperuenit ius hęreditariũ. in qua hæreditate erat illa obliatio. ergo liberatio confirmatur. & hoc videꝛ̃ tenere Dy. Bar. dicit hoc eſſe verũ ſi liberauit eũ ex cã onerosa aliquid accipiẽdo pro liberatione: quia tũc ſi liberatio nõ prodeſt teneretur filius illud reſtituere debitori, & ſic põt repelli per exceptionẽ quem de euictione tenet actio. l. vendicantem. de euic. ſi autẽ ex cauſa mere lucratiua: et ſic nõ tenetur ſibi poſito ꝙ liberatio reſcindatur: etiã ſi fuiſſet reſciſſa per patrem: & tũc etiã ipe tanc̃ hæres patris reſcindere, nec põt ſibi obiici dicta exceptio per l. ſi ſeruo. ſ. qui & gb. & not. in l. ſi alienã. de pig. act. ſ. & hæc vera quando filius in illo debito nullũ ius habebat viuente patre: ſed ſi habebat: vt filia in dote ꝓfectitia, cuius actio eſt cõis inter patrẽ & eã, etiã ipſo viuente, tũc põt filia remittere ius ſuũ patre viuẽte illi debitori. & ſibi poſt mortẽ patris agẽti obſtabit exceptio: vt l. & hr̃di. §. ſi filia. ſ. de pac. & vide qđ idẽ not. in l. ſtichus. ſ. de pe. l.

4 ☞ *Si auctor uult admittere tertium qui compareret non animo nouandi ſed ut procurator in ſuam, & debitor contradixit, an ſit admittendus? quod non.*

5 *Debitor per ſeipſum offerendo, conſignando, & deponendo, ſi creditor non uult recipere, liberatur ipſo iure, ac ſi ſoluiſſet incontinenti, & quid ſi aliquis tertius hoc faciat pro debitore.*

LEX XXIII.

1 **S**Olutionem. †Poteſt quis aliũ inuitũ liberare ſoluendo pro eo, vel iudiciũ ſuſcipiendo animo nouandi. h.d. & eſt l. vulgaris & famoſa. venio ad caſum qui talis eſt &c. In gl. ibi, [nam nemo eũ agere cogit.] dic hoc eſt clarũ, ſed remanet dubium. Quid ſi agit, vel agere vult contra debitorem, & cõparet tertius volens in ſe ſuſcipere iudiciũ animo nouandi, & liberandi, debitorem: & ꝙ ſententia mittatur executioni contra eũ, an teneatur creditor ipſum admittere. de hoc ſunt gl. cõtrarię: quia in liberto. §. fi. de neg. geſt glo. tenet ꝙ ſic. in l. aũt nõ ſolum. in prin. in fi. gl. mag. ſolu. ma. tenet ꝙ nõ: & illa vera per l. ſi mandato meo. in fi. pri. ſ. man. & per l. delegare. ſ. tit. vj. ibi delegatio & iudicij ſuſceptio ponũtur vt paria: ſed creditor nõ cogitur delegare ſuũ debitorẽ. l. ſtichũ. §. fi. ſ. ti. j. ſicut nec ipſe debitor inuitus delegaꝛ̃: vt l. j. C. de noua. ergo nõ cogiꝛ̃ ſuſcipere iure iudiciũ animo nouandi: vt dixi in d. l. delegare. ſed ſi non vult ſuſcipere animo nouandi, nec illũ liberandi: vt ꝓcurator in ſuã rem: & tunc cõtra eum fiet exceptio: tũc loquiꝛ̃ l. ſi actor ſ. de procu. ꝙ teneꝛ̃ admittere, niſi principalis ſit legalior perſona, vel melius ſciat veritatẽ. Sí autẽ vult admitti vt ſimplex procurator, & ſic ad damnum & vtilitatem domini, regulariter teneꝛ̃ admittere: licet dominus ſit legalior, vel melius ſciat veritatem per l. j. §. vſus. de procu. tñ dñs tenetur venire ad iudicium quando erit rñdendũ poſitionibus, vel iurandũ de calũnia, niſi dederit ſpeciale mãdatũ ad hoc: & qualiter reſpondeat dic vt in l. fi. C. de procu. †Sed quęro, quid ſi actor vult admittere illũ qui cõparet nõ animo nouãdi: ſed vt ꝓcurator in rem ſuam: debitor autem contradicit, an ſit admittẽdus? gl. in l. procurator ad exhibendum. §. j. rẽ ra. ha. videtur tenere qđ non: quia iſta l. loquiꝛ̃ quando animo nouandi. qđ eſt ſingulare, & limitatio ad illã l. ſi actio. †In glo. ibi, [& ſic inuito creditore liberatur debitor.] dic iſta gl. decidit vnũ de quo dubitat in l. obſignatione. C. eo. tit. nam illa l. vult ꝙ debitor per ſe ipſum offerendo, conſignando, & deponendo ſi creditor nõ vult recipere, liberaꝛ̃ ipſo iure acſi ſoluiſſet incontinẽti. Quid ſi quidam tertius hoc facit pro debitore gl. ibi dubitat: ſed hic affirmat quod idem & eſt verum: vt eſt caſus. j. eo. l. qui decẽ. §. j. ver. quemadmodum. ſecundum Bar. In glo. ibi, [§. ſi vero alter.] hic poſita. C. vbi de cri. agi opor. auf. qua in prouincia: ſed ſolue vt in gloſ. ꝙ ibi loquitur in procuratore ſimplici qui venit ad iudicium ad vtilitatem & damnum domini, non ſuum: quia ſententia mittitur executioni contra dominum. nimirum ſi dominо inuito non debet admitti: quod tamen intelligeante lit. conteſt. poſtea vero ſine iuſta cauſa non poſſet inuitus reuocari, nec inuito creditore agere. l. poſt litem. de procu. hic in eo qui venit animo nouandi ad ſuum damnum. non domini ſeu debitoris: imo potius ad vtilitatem: ideo nõ requiritur eius voluntas. In glo. ibi, [vel verius dic.] tu diſtingue in hoc paſſu: nam aut in hac ſucceſsione iudicij conſentiũt omnes tres. ſ. debitor, creditor, & etiam ille qui iudiciũ ſuſcipit: & tunc clarum eſt ꝙ contingit liberatio ipſo iure: quia iſta eſt quædã delegatio, vt l. delegare. ſ. tit. j. & conſtat ꝙ per delegationem fit liberatio ipſo iure. aut debitor non conſenſit & tũc non eſt proprie delegato. quæ nõ poteſt fieri eo inuito: vt l. j. C. de noua. tũc ergo ſi quęriꝛ̃ an libereturꝛ̃ ipſo iure, vel ope exceptionis: dic ꝙ aut datur libellus contra principalẽ debitorẽ, & ille tertius venit ad defendendũ aſsiſtendo. & tunc non habet locũ iſta l. quia nõ liberaꝛ̃ ipſo iure, nec ope exceptionis. aut datur libellus contra iſtum qui ſuſcipit in ſe iudiciũ, & tũc liberatur primus debitor ope exceptionis: & iſte eſt caſus in l. ij. C. de pactis. hoc intellige ſi ille qui ſuſcipit in ſe iudiciũ ſciebat alium eſſe principalem debitorem, & ſe inuitum nõ poſſe conueniri. Sed ſi credebat ſe inuitũ poſſe conueniri, tunc alius non liberatur ipſo iure, vel ope exceptionis. & iſte eſt caſus in l. qui ex parte. de interro. actio. alleg. in glo. Item eo caſu ꝙ ſcit ſe nõ poſſe cõueniri inuitum adhuc limitatur quod ſ. dixi debitorem liberari ope exceptionis, quando illud debitum finaliter pertinet ad eum qui iudicium ſuſcipit: vt in emptore hæreditatis. qui licet non poterit à creditoribus cõueniri, ſed hæres: ſi tamen hæres ſoluit, repetit ab emptore: & ita loquitur illa l. Si autem nullo modo iſtud debitum pertinebat ad eum. tunc ſuſcipiendo iudicium pro debitore tanquam procurator in rem ſuam videtur ſuſcipere animo nouandi, & contingit liberatio ipſo iure. ita dicit Bar. in d. l. ij. no. per hãc l. ſed in prędenti caſu quando ad iſtum pertinebat, in dubio præſumitur ſuſcipere animo nouandi. Recollige ergo ſi conſtat quod animo nouandi, in diſtincte liberatur ipſo iure, ſed ſi non cõſtat, diſtinguе vt ſ. dixi. Aut credebat ſe debitorem cũ non eſſet, & nullo modo alius liberatur. aut ſciebat ſe eſſe debitorem, & tunc liberatur alter ope exceptionis. aut ſciebat ſe non eſſe debitorem, & tũc liberatur alter ipſo iure: & iſta ſunt ſub-

Universidad de Deusto
Biblio

2 ¶Summarum. Vide nouę. in l. ſcire debemus. de ver.ob. & l. j. ibi de cum eodem. §. de inter. om. iud.

tilia. Cætera hic vide per Bar.

2 ☞ An xx. & bis decem ſint diuerſa?
Si aliquis eſt condemnatus in quinquaginta ex uno maleficio, & in quinquaginta ex alio. & eſt bannitus, an uideatur bannitus in centum, ut habeat locum ſtatutum dicens q̄ bannitus in centum poſſit impune offendi?

LEX XXIIII.

VBi fideiuſſor. †Qui pro pluribus obligatus exiſtit, poteſt ſoluere pro quo vult, in dubio vero videt ſoluiſſe pro eo pro quo prius ſe obligauit. hoc dicit. ecce caſum. In glo. ibi, [ſed hugolinus.] hæc vera, quia non eſt ratio diuerſitatis inter ſententiā æqualem & inæqualem: ſolum ergo debet diſtingui aut ſoluit q̄tū debet vterq̄, & tūc non eſt q̄o: quia liberatur vterq̄, vt in primo caſu. aut primus, & tunc aut conſtat pro quo ſoluit, & ille liberatur, & non alter. aut nō cōſtat, & ille liberatur pro quo ſe obligauit. & not. quia hoc verum videtur etiam ſi debitum alterius ſit grauius. nec ob. ſ. e. l. in his. quia loquitur q̄n idem tenebatur ad diuerſa debita, & tunc primo cedit in grauius, poſtea & antiquius. Sed quando diuerſi tenentur vt primo & antiquius. vt eſt caſus hic: licet doct. hoc nō tangāt: ga iſte tex. 2 ſimpliciter loquitur. † Vltimo inducitur iſte tex. cum gl. quod cum iſta ſint diuerſa ſcilicet xx. & bis x. ſi aliquis eſt condemnatus in quinquaginta ex vno maleficio, & in quinquaginta ex alio, & eſt bannitus, non videtur bannitus in cētum, & ſic non habet locum ſtatutum quod bannitus in centum poterit impune offendi, ſecundum Bar. qui ita dicit ſe cōſuluiſſe. niſi illa maleficia ſint commiſſa eodem inſtāti: puta plura vulnera ſimul illata, pro quorum quolibet imponitur pœna l. nam cenſetur eſſe vnicum maleficium: quia ſimul commiſſum per gloſ. noſtram quæ eſt in l. j. C. vnde vi. circa fi. gl. magnæ. ideo quia 2a cumulatio ſummarum[a] ſecundum Angel. qui dicit ita ſe cōſuluiſſe per l. ſi plures. ſ. de pac. de quo vide ibi per eum. & in l. ſi idem cum eodem. ſ. de iuriſdi. om. iud. vbi ponit aliam limitationem quod iſtud dictum Bar. habeat locum niſi fuiſſet condemnatus hoc modo in quinquaginta & ſi non ſoluerit intra xv. dies. tunc in centum, nam tunc fiet cumulatio ſecundū eū. quod non videtur verum: quia alia quinquaginta q̄ aduenīūt non ſunt pœna maleficij: ſed contumaciæ in ſoluendo per l. j. de in lit. iuran.

LEX XXV.

XX parte hæres. Qui ſoluit plus ſua parte p̄ hæreditatis portione, repetit illud plus, niſi portio cohæredis ſibi accreuerit. hoc dicit. In textu ibi, [condicet.] ſcilicet ab eo cui ſoluit. non autē à cohærede, quia ipſum non liberat. & ſic credebat ſe eſſe hæredē inſolidum errore facti, vel etiam iuris: quia tunc nomine proprio videtur ſoluiſſe, & pro ſua obligatione: ſed ſi ſciebat ſe habere cohæredem, vel etiam dubitabat & cohæres mouerat iam litem. ſoluendo totum, videtur partim ſoluere pro ſe, partim pro cohærede, ſi contingat ipſum obtinere: ideo nō repetit ab eo cui ſoluit, quia ille recipit ſibi debitum, ſed à cohærede actione negotiorum geſto. vel famil. erciſcūndæ. & ita debet intelligi de condictione inde. l. ſi pœnæ. §. j. & l. de hæreditate, C. de petitione hæreditatis. cum his quæ ibi no. gl. quæ diſtinguūt an ſoluerit nomine proprio, vel hæreditario: licet doctores male declarent illas glo. de quibus ll. gl. ij. opponit. Sufficit.

LEX XXVI.

SI creditor Pretium perceptum ex venditione pignoris vere vl̄ ficte liberat debitorem. niſi venditio retractabilis ſit. hoc dicit. & declara vt in l. reſcriptum. §. j. ſ. de diſtrac. pigno. Caſus eſt talis. In text. ibi, [ſed & ſi ſeruus pignoratus.] dic cuidā alteri priori creditori & poſtea ſecundo creditori, qui ſecundus poſtea vendidit: & hoc eſt q̄d ſequitur, [à creditore venierit.] ſubaudi ſecundo. nam poteſt auocari ab emptore per primum: & iſte ſecundus habebit neceſſe reſtituere pecuniam, quam recepit ab emptore: ergo iuſtum q̄ recuperet à priori creditore, ſed qualiter iſte qui vendidit creditori & iure, tenetur de euictiōe. vt l. in creditore. ſ. de euictione. dic vt dicta lege, reſcriptum. §. j.

2 *Q̄ui tenetur ad dandum, & dederit, ad quid expediat cauere de euictione, cum etiam ſi non cauerit de euictione poſſit conueniri.*

LEX XXVII.

1 ETiamcirca. †Qui tenetur dare: licet dederit, ſi tn̄ de euictiōe nō cauit, adhuc poteſt conueniri ad dandum ac ſi non dediſſet vt conſequatur cautionē. h. d. & eſt ſubtilis. & ſemper allegatur. In tex. ibi, [& ex teſtamento actionē.] dic quæ eſt ſtricti iuris ſicut actio ex ſtipulatu: & hoc faciebat dubiū: quia in eis nō videbatur venire niſi illud q̄d expreſſe fuerit in eis deductū: vt l. quicq̄d aſtringēdæ. de ver. ob. Sed nō fuit deductū q̄ caueret ſed ſolū q̄ daret tn̄ ius aſtringit eum etiā ad cauendū, non iure obligationis vel actionis: ſed officio iudicis mercenario huic actioni deſeruienti, & ideo p̄pter cautionē nō præſtitā ius cōſeruat totā obligationē & actionē: vt licet dederit adhuc remaneat obligatus ad dandū & poterit cōueniri ad hoc vt cōſequatur q̄d ſibi deficit. nā ſi liberareť ab obligatione qua tenetur dare, nō poſſet poſtea cōueniri ad cauēdū: quia iudicis officiū mercenariū eſſet extinctū actione extincta: vt C. de poſi. l. iij. nō ſic in eo qui tenetur tradere actiōe bonæ fidei. vt eſt vēditor, qui etiā teneť cauere. nec liberať tradendo niſi caueat: vt l. j. ſ. de rerū permu. Nā verū eſt quod nō liberatur à præſtatione cautionis: ſed ab obligatione qua tradere teneť, bene liberatur & nō poteſt cōueniri ad tradendū, ſed cauendū: vt l. ij. ſ. de euic. ga venit iure actionis & obligationis. cum ſit bonæ fidei. in qua veniunt nō ſolū illa de quibus ſpecialiter actū eſt: ſed omnia quæ æquū eſt venire. l. ex empto. §. fi. de act. empti. & l. fin. ſ. de condi. ob tur. cau. & ibi eſt bonus tex. † Sed ad 2 quid expedit cauere, cū etiam ſi non cauerit de euictione pōt cōueniri? Reſpōdeo per id q̄d no. gl. ſ. ti. j. l. ſi pupillus. in prin. quæ incipit videtur ſuperflua, non dico q̄ teneat dare fideiuſſores: ſed nuda cautione promittere per ſtipulationem, & facere inſtrumentum. & creditor habeat paratā p̄bationē nā ſpāle eſt in quibuſdā caſibus vt dentur fideiuſſores: vt no. in l. illud. de euic. nō expedit ergo conſeruare totā obligationē & actionē, vt quis poterit cōſequi cautionē q̄n erat obligatio bonæ fidei, ſicut q̄n erat obligatio ſtricti iuris facit q̄d habeť in l. iij. Iulianus. de eo quod cer. lo. In glo. ibi, [Sol. hic non ſatisfecit.] dic clarius q̄ hic deficiebat ius cautionis q̄n cōcernit totam rem traditā: ideo tota obligatio conſeruatur. ibi vero fuit tradita res deteriorata: et illa deterioratio ſola deficiebat. aliud autē erat perfecte traditū: ideo tota obligatio prima eſt extincta. Et ratione deteriorationis datur actio de dolo: quia obligatio erat ſtricti iuris, & aliquando actio in factū: vt l. exhibitionis. C. ad exhi. ſi autem bonæ fidei datur actio prima. quod dic: vt in l. iij. §. ſi reddita. ſ. cōmo. & plene p̄ Cy. in d. l. exhibitionis. Sed op. extra glo. q̄ iſte creditor recipiendo rē ſine cautione præiudicauerit ſibi, videatur cautionem remiſiſſe poſtquā non petijt: per ea quæ not. in l. in hac. de triti. & gloſſ. parua breuiter ibi loquitur quando traditur deteriorata creditori ſcienti, non ſic videtur remitti ius cautionis: vt eſt hic caſus. de hoc etiam not. j. eo. l. qui ſibi. §. fi. & adde quod habetur in l. Iulianus. §. j. de verbo. obliga. non ſunt alia.

LEX XXVIII.

DEbitores. Soluentes falſo adminiſtratori, liberantur: ſi pecunia conuertatur in vtilitatem in creditoris. h. d. facit l. nō ſolū. cū l. ſe. ſol. mat.

In tex. in fi. ibi, [peruenerit.] ergo ſi nō peruenit: ſecus. Sed contra: quia propter iuſtam ignorantiam: quia credebat illum verum tutorem, videntur liberari: vt ſ. eo. l. fugitiuus. & in l. ſi quis ſeruo. & j. eo. l. cum quis. §. j. Solu. ibi in eo qui ſemel fuit verus adminiſtrator: licet poſtea fuerit reuocatus, vnde propter reliquas p̄cedentis mandati liberantur qui ſoluunt bona fide. hic in eo qui nunc̄ verū habuit mādatū. Sed adhuc cōtra q̄ idē ſit in iſto vt liberetur ope exceptionis: vt in l. cū fundus. §. ſeruum tuum. ſ. ſi cer. peta. Sol. verū eſt in debitore certæ ſpeciei, qui ſicut liberatur interitu rei debitæ interueniente dolo vel culpa, ita & traditione rei facta bona fide. non ſic in debitore quātitatis, vel generis, qui nō liberatur per caſum fortuitum, vel interitum rerum: vt in l. incendium. C. ſi cer. pe. Et hæc ſolutio colligitur ex his quæ habentur in tex. & gl. l. ſi quis vxori. §. apud labeonem. j. de fur. vbi omnino vide.

Lex

LEX XXIX.

VMſtichus. Obligatio ſpecierū diuidit̄ per quotas. Sed obligatio generis vel quātitatis diuiditur numero. h. d. in effectu. & primo loquit̄ de obligatione certarū ſpecierum, vſq̄ ibi, [nā ambigua.] vbi facit trāſitū ad obligationē generis, vel quātitatis. ſic. ſ. de verb. obli. l. in ſtipulationibus. §. operum.

LEX XXX.

QI debitor. Creditori, q̄ pecuniā debitā oblatā ſine iuſta cā noluit accipere: denegať actio. h. d. Caſus talis eſt. debitor obtulit creditori q̄d debebat, ipſe recuſauit: quæritur nunquid poterit poſtea agere? dicit Iuriſconſultus q̄ non. Pro declaratione gl. oppo. q̄ licet debitor obtulit, & creditor recuſauit recipere ſine iuſta cauſa, q̄ poſſit adhuc debitor cōueniri. & vltima mora nocet: vt j. eo. l. qui decē. & l. illud de peri. & cōm. rei vēdi. p̄pter hoc iſta l. intelligitur tribus modis in gl. Primo q̄ obtulit. ſubaudi & conſignauit, & depoſuit, & tunc ſtatim eſt liberatus ipſo iure, nec pōt amplius conueniri etiā pecunia extāte: vt in l. obſignatione. C. eo. Secundo q̄ duntaxat obtulit: quia tex. de cō ſignatione mentionem non facit: & tunc intelligiť q̄ obtulit. ſ. in iudicio. nam & tunc ſtatim liberat ope tn̄ exceptionis ſcdm gl. per l. ſi rē. §. fi. de pign. act. do. tn̄ hoc reprobāt: ga licet liberetur pignus vt poſſit agi pignoratitia. nō tn̄ liberatur debitor ab obligatione perſonali, per talē obligationem in iudicio factā: tn̄ poteſt adhuc cōueniri: vt in l. acceptā. C. de vſur. dic ergo tūc q̄ in ſequenti. Tertio modo intelligiť q̄ obtulit extra iudiciū: & cū dicitur q̄ denegať actio, ſubaudi pecunia poſtea perēpta: quia debitor liberať ope exceptionis q̄n erat debitor in genere vel quātitate, ſed ſi in ſpecie, tunc ipſo iure. Pecunia vero non perdita, non denegaretur actio: vt in contrarijs.

2 ☞ *Q̄ui promiſit aliquid facere, & non poteſt facere per ſe, an poterit facere per alium.*

LEX XXXI.

1 INter artifices. †In obligatione facti cohærentis perſonæ alius faciendo quā promiſſor, etiā ſi ſit fideiuſſor, ſi nō eſt eiuſdē induſtriæ nō liberat debitorē. Idē in obligatione facti negatiui, in qua per cōuentionē alterius cōpromiſſoris non cōmittit̄ pœnalis ſtipulatio. h. d. & prīo logt̄ in facto affirmatiuo vſq̄ ibi, [quare.] ſecūdo in negatiuo. caius eſt iſte. Quidā promiſit 2 mihi inſulam fabricare, & dedit mihi fideiuſſores &c. † In gl. ibi quæ incipit, [videtur autem.] dic ſi quæritur an per aliū poterit fieri, aut promiſſor nō poterat facere q̄d p̄miſerat attē ta cōditione & qualitate ſuæ perſonæ: & nō videtur promiſiſſe facere per ſe: ſed per alium: vt ſ. de verb. ob. l. continuus. §. ſi ab eo. aut poterat facere: & tunc aut duo ſe obligarunt ad faciendum vel tanquam duo rei, vel vnus tanquam principalis, aliter tanc̄ fideiuſſor & tunc videtur actū q̄ quilibet eorum poſſit facere, & obligationē diſſoluere, ſi ſunt eiuſdē peritiæ: vt in l. nemo eſt qui neſciat. de duo. reis. ſi autē nō ſunt, tunc ſecus. ita intelligitur iſta l. in quantum loquitur de fideiuſſore ſi autē vnus tantū ſe obligauit, tunc alius nō obligaretur, etiā ſi ſit eiuſdē peritiæ, non poteſt opus facere, nec liberare debitorem: vt in gl. & ita etiā poteſt intelligi hæc l. inquantum loquitur de alio, quam de fideiuſſore. Non ſunt alia.

LEX XXXII.

SI ſeruus. Debitor ſoluens ei cui erat ablata poteſtas recipiēdi, liberatur: ſi ignorabat cauſam ablationis. Itē procuratori qui exequitur mādatum, poſtquam eſt reuocatum non imputatur ſi reuocationem ignorabat. h. d. in effectu: & de primo dicto ponit duos caſus vſq̄ ibi, [ſicut.] Caſus eſt iſte. In tex. ibi, [cum ignoraret dominum mortuum eſſe.] & ſic putabat durare mandatū legale de recipiēdo: vt j. eo. l. quod ſeruus. Idem ſi ſciebat mortuum dominum tamen ignorabat huic ſeruo relictam libertatem. nam adhuc legale mādatum duraret ſi non eſſet relicta libertas ſi autem ſciebat relictam libertatem, tunc propter hæc duo puta: quia dominus eſt mortuus & ſeruus mutauit ſtatū, finitum eſt mandatum: ideo ſciens hoc & ſoluens non liberatur. Si tamen peculium non fuit huic ſeruo legatum. nam nec hoc præſumitur, cum relinquitur libertas in vltima voluntate, ſed quando manumittitur inter viuos, peculiū cenſetur donatum: niſi expreſſe ſit ademptum: vt l. j. cum ibi not. C. de pec. eius qui lib. meruit. & ideo licet ſoluens ſciuerit ipſum manumiſſum. ſi tn̄ ignorauerit peculium ſibi ademptū: licet re vera ademptum fuerit: quia non habeat diuinare. adhuc ignorabat cauſam donationis mādati: quia propter ſolam manumiſſionem non eſſet reuocatum, ſi peculiū eſſet ſibi conceſſum. imo iſtud debitum eſſet effectum proprium ipſius manumiſſi, & ſic poſſet recipere nomine ſuo: vt ſ. eod. l. ſi quis ſeruo. & per hoc declaratur ſequens caſus.

LEX XXXIII.

QVi ſibi. Sires ſoluta adiecto euincať, agitur actione perſonali. h. d. Caſus eſt iſte. Tu promiſiſti mihi aut Titio dari, dediſti Titio iſtū fundū, cui fuit euictus, quæritur quo remedio mihi cōſulatur? dicit Iuriſcōſultus q̄ prima actione. quid ſi p̄miſiſti ſtichū poſtea peruenit ad libertatē &c. In tex. ibi, [Titio datus fuerit.] ſed ſi fuit datus fundus: & ſic dīnium trāslatū, q̄o potuit poſtea euinci? So. expone, [datus.] i. traditus. vel dic proprie q̄ fuit euictus iure hypothecæ, & vtroq; caſu ſi ante euictionē cōſtabat fundū eſſe alienū vel alteri obligatū, potuiſſet agi ac ſi traditus nō fuiſſet etiā antequā euincereť: vt ſ. eo. l. ſi rē meā: ſed hic non cōſiſtit niſi poſt euictionē. & per hoc quia nō ſemper eſt certū q̄ ille qui teneť dare, cum tradidit, teneť etiā de euictione cauere: & niſi caueat, non liberať: vt ſ. eo. l. etiā. ſiue re vera trāſferat dīnium: quia pōt euinci cautione hypothecæ: & tūc præſtita cautione liberať, nec poteſt cōueniri: licet ſit certū alteri fundū eſſe obligatū, ſiue non trāſtulit: & tunc nō eſt p̄terea liberatus: quia cauit. imo pōt adhuc cōueniri ſi certū eſt fundū eſſe alienū: quia nō fecit q̄d debuit. teneť enim ad duo. ſ. ad transferendū dīnium, & ad cauendū: & in primo caſu fecit vtrūq; in ſecundo alterū tantū. & per hoc declarať illa l. etiam.

In tex. ibi, [habet actionē.] dic. ſ. primā: à qua nō fuit liberatus: quia tenebatur dare: ſecus in venditore qui teneť tradere: quia ſi tradit & cauit, liberatus eſt: vt no. in auth. ſacramēta puberū. C. ſi aduer. vendi. & ſi poſtea euincatur reſuſcitať actio, vel dic q̄ dať actio noua nō prima extincta: vt no. in l. cū plures. in vltima gl. in fi. ſ. de euic. & per Bar. in l. ſi dom⁹. §. de euictione. in fi. de l. j. & l. Ariſto. in fi. de dona. Sufficit. In gl. ibi, [nā ſecus contingeret ſi certus homo promiſſus eſſet.] quia vi deretť promiſſus talis qualis erat: ideo ſi poſtea euinceret ſe in libertatē, nō teneretť debitor q̄n eſt cauſa de p̄terito: vt dixi in l. ſi rem meam. ſ. eo. vel dic q̄ promiſerat in ſpecie. ſicut in caſu p̄cedenti no. in prima glo. & q̄ ſciebat illum eſſe ſtatu liberum. vnde tenetur ſicut quando ſi in genere: vt dixi in d. l. ſi rem. quia donatio incepit à p̄cedenti promiſſione.

2 ☞ *Creditor recipiendo rem determinatā, & uideatur deteriorationem remiſiſſe?*
3 *Scholaris qui conduxit roncinū ad uecturam ſi poſtea reducat ipſum deterioratum & locator non uult ipſum recipere ſine pretio deteriorationis, & ſcholaris in præſentia teſtium ligat equum ad domum locatoris, & receſſit, deinde aliquis tertius equum furripuit, an ſcholaris teneatur?*

1 §. Qui ſtichum. †Qui teneť in ſpecie, ſiue ſimpliciter, ſiue alternatiue. non liberatur ſoluendo vel offerendo rē à ſe deterioratā. ſi vero in genere, tūc idē, ſiue à ſe, ſiue ab alio, ſiue ſui culpa fuerit deteriorata. h. d. Et primo q̄n in ſpecie. vſq̄ ibi, Item qui hoiem. Secdo quādo in genere. In primo enim caſu ſi fuiſſet deteriorata per alium ſine ſui culpa vel mora, nō teneretť: quia ſi eſſet perēpta per aliū, liberaretť. vt l. ſi ex legati cauſa. de ver. ob. & l. ſi ſeruū. ſed in ſecundo caſu nō liberaretť per interitum, cū poſſet dare aliā rem eodē modo, nec per deteriorationē ſubleuaťur: cū poterit dare rem nō deterioratā. Veniamus ad caſum: & ille verſic. [ſed & ſi ab alio.] debe referri ad ſecundū caſum q̄n in genere tenebaťur. In tex. ibi, [non magis eum dando liberatur.] dic gl. opp. q̄ imo liberetur ab obligatiōe qua tenebaťur dare, cū det: licet rem deterioratā: ſed cōtra eū p̄pter deterioratiōnē detur actio de dolo, q̄n dolo deterioratur, vel in factū, quādo culpa: vt l. & eleganter. ſ. nō ſolū. de dolo. & l. exhibitionis. C. ad exhib. Glo. ſoluit quatuor modis tene ſecūdā ſol. in ver. [vel aliter.] q̄ cōtrariū loquit̄ q̄n tradidit: & ſic dīnū tranſtulit. Iſte aūt 2 tex. debet intelligi, quādo nondum tradidit: ſed obtulit. † Sed contra vtrumq; membrū opp. quod non procedat: quia ſi tradidit creditor, recipiēdo videtur deteriorem remiſiſſe: ſic nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

actionem de dolo debet habere, quaſi ſuper hoc trāſigeret. vt in l. ſecunda in princ. ff. ſi quis cau. Sol. verum eſt ſi ſcienter recepiſſet: ſed ll. alleg. in contrarium debent intelligi quādo ignoranter: & hoc voluit gloſſ. in l. in hac. de triti. ſed primū dictū quando ſcienter, debet limitari tribus modis. primo ſecūdum Ia. de are. ꝙ etiā Bar. tenet: licet ipſum non alleget. niſi debitor in pernicie creditoris deterioraſſet: quia tunc etiam ſciēter recipiendo ſibi nō præiudicaret: & ita pōt intelligi. Q̄ aūt in pernicie, tunc habet locū diſtinctio quā ſ. dixi. Secūdo mō limitatur: quia ꝓcedit quando intereſſe veniret officio iudicis mercenario: vt in caſu l. cērum Capuæ. & l. fi. ſ. de eo quod cer. loco. ſi autem iure actionis, tunc etiā ſcienter recipiendo non videt remittere, cum poterit actio ad deteriorationē per ſe ſtare: vt in caſu l. iij. ſ. fi reddita. ſ. cōmo. & ſecundū hoc quando pro deterioratione daretur actio de dolo, vel in factum, non videtur ꝓcedere illa diſtinctio: ſed ſolū q̄n offō iudicis. tertio caſus eſt, q̄n recipiens ſcienter: proteſtaretur ꝙ recipiebat ſaluo iure petendi deteriorationē: nam tunc etiam ſi intereſſe venit officio iudicis, remanet ius ſaluū: quia per hanc proteſtationē conſeruatur actio prima, ſine qua iudicis officium nō poterat implorari. & iſtam limitationē ponit bar. no. in d. l. fin. Eſt & quartus caſus. q̄n ſolutio vel traditio nō eſſet facta ipſi principali creditori, ſed adiecto, qui non potuit creditori præiudicare: nam & tunc cōſeruatur actio prima propter intereſſe. vt in l. iij. ſ. Iulianus. e. ti. de eo ꝙ cer. loco & ibi vide Bar. oīno in d. l. fi. Contra ſecūdū mēbrū op. ga nullū habet dubiū ꝙ per ſolā oblationē nō liberatur debitor. vt j. e. l. qui decē. & dixi. ſ. e. l. ſi debitor. & ſic iſte tex. eſt de indubitabili, dū dicit, [nō liberabit.] Sol. intelligе q̄n vltra oblationē interuenit aliqd aliud, ꝓpter qđ liberaſ, ſi res nō fuiſſet deteriorata: vt ga cōſignauit, et depoſuit vl ga res poſtea fuit perēpta. nā et in dictis caſib⁹ nūc nō liberatur: quia creditor habuit iuſtā cauſam nō recipiēdi. ſecūdum
3 gl. per quā limitatur l. obſignatione C. e. & l. qui decē. j. e. ti. † et per hoc determinaſ qō de ſcholari qui conduxit roncinū ad vecturā, poſtea reducit ipſum deterioratū: locator nō vult ipſum recipere ſine pretio deterioriationis, ſcholaris in præſentia teſtium ligat equum ad domū locatoris, & receſſit: & quidā tertius ſurripuit ipſum, ſcholaris dicit ſe non teneri. videtur dicēdum pro locatore per iſtā gl. quia iuſtā habuit cauſam non recipiendi ſine pretio deterioriationis, alias ſecus eſſet. & hāc partem teneſ hic Bar. ſed Ang. videtur ſentire contrarium, eo caſu quo deterioratio pōt peti iure actionis. vt in caſu prædicto qui eſt contractus bonæ fidei in quo veniūt oīa quæ eſt æquū venire, & no. in d. ſ. fi reddita. nā hic ſunt duo debita. vnum de reſtituendo rē: aliud de ſoluendo pretium deterioriationis: & conſtat ꝙ debitor poteſt offerre vnum debitum ſine alio: et tenetur creditor recipere, alias ſibi imputet: vt l. fi. ſ. qui. mo. pig. vel hypo. ſol. & no. in l. quidam referebāt. ſ. fi cer. pe. & hoc dictum multum placet. de alijs ſolutionibus gl. non eſt curandū. Non ſunt alia.

LEX XXXIIII.

Vi hominem. Si ſolutū adiecto ex poſtfacto apparet indebitū, repeti tur a creditore. h. d. In tex. ibi, [nō titio ſed tibi. [i. a te, ratio eſt: quia Titius videſ recepiſſe noīe tuo, & cōſtat ꝙ indebitū ſolutū ꝓcuratori hūi ſpāle mandatum repetitur à domino, non à procuratore. vt l. fi procurator. de condi. inde. ad fin. & ſic videſ hic caſus ſecundū Ang. ꝙ adiectus æquiparetur procuratori habenti ſpeciale mandatū. licet contrarium faciat tex. in l. ſi vero procuratori. ver. interdum. ſ. e. vbi videtur dici quod non ſit procurator: ſed dic vt ibi dixi: quia aliquo reſpectu poteſt dici procurator, aliquo non.

2 *Vſ Licet unus ex duobus reis credendi litem conteſtando totum debitum ſibi præoccupet, ita ut ſi poſtea ſolueretur alteri, indebitè ſolueretur, non ſic præoccupat per partis receptionem.*

3 *Creditor ſicut poteſt quemlibet ex duobus reis conuenire pro parte: ita & debitor poteſt quemlibet ex duobus reis credendi ſoluere partem debiti.*

4 *Si ſoluit totum uni, an ille teneatur communicare cum altero?*

1 **§. Si duo rei.** † In obligatiōe gñis ſolutiōe partium in diuerſis rebus non contingit liberatio, etiam ſi fiat diuerſis pſonis, vel a diuerſis. hoc dicit. Caſus eſt
2 iſte † In textu ibi, [ſed ſi eiuſdem.] dic iſtum verſiculum ſingulariter no. Bar. in materia duorū reorū. ꝙ licet vn⁹ ex duobus reis credendi litē cōteſtando totum debitū ſibi præoccupet: vt ſ. de duo. rei. l. ij. & ideo ſi poſtea ſolueretur alteri indebite ſolueret: vt in l. ex duobus. la j. eo. ti. nō ſic præoccupat ꝑ partis receptionem: quia ſi debitor partem debiti ſoluat, pōt alteram partem ſoluere alteri. & hic eſt caſus: & liberatur ab vtroq; ſed ſi videretur præoccupaſſe primus, non poſſet ſolui alteri altera pars. qđ perpetuo tene menti. † No. etiā ꝙ pōt
3 creditor quēlibet cōuenire ex duobus reis debēdi ꝑ parte: vt l. iij. ſ. fi. de duo. rei. ita & debitor pōt cuilibet ex duobus reis
4 credēdi ſoluere partē debiti. † Quid aūt ſi ſoluit totū vni, an ille teneaſ cōmunicare cū altero? gl. hic ſuper verſi. [cōmunis.] quæ ſemper allega. tenet ꝙ ſic, quando erāt ſocij ſubaudi eiuſdē obligationis, vel oīm bonorū. & idē ſi nō erāt ſocij: ſed erāt creditores ex cā onoroſa: ga pecunia mutuata erat vtriuſq;: nā eatenus teneſ cōicare quatenus ab illo ꝓceſſit, & his duobus caſibus pōt intelligi hæc gl. & alia quę eſt in l. frater. de condi. inde. poſt prin. gl. mag. Si vero eſt cauſa mere lucrativa: & erāt ſocij, tunc ſecus: & hic eſt communis opin. do. per l. in l. falcidia hoc eſſe ſeruandum. ad l. falcid. & gloſ. quæ in hoc vltimo ſenſit contrarium in l. ſi titio. de lega. ij. communiter reprobatur. & de hoc no. in l. j. C. de duobus reis.

§. Stipulatus. Solutio facta adiecto de eo ꝙ eſt in ſolutione, liberat ſoluentē à principali creditore, etiā de eo quod eſt in obligatiōe. h. d. p̄mitte ꝙ ſi ſtipulor à te decem mihi, hominē aut̄ titio dari. quod non eſt ſtipulatio alternatiua, quātū ad hoc vt decē & homo ſit in obligatione: quia illud q̄n vtraq; pars alternatiue cōcipereſ in perſona ſtipulatoris: ſed hic prima in perſonā eius, & ſecūda in pſonā adiecti. ideo decē tm̄ ſunt in obligatione: homo vero in ſolutione tm̄ hic dicitur ꝙ ſi homo ſoluaſ adiecto, liberaris à me in decē quia ſoluis de voluntate mea. & aliud ꝑ alio creditore volente ſoluí pōt etiā alteri quā creditori: vt in l. ſolutā j. eo. & gl. dicit ꝙ liberaris ope exceptiōis, nō ipſo iure: & bene dicit per l. quā allegat. Sed contra ꝙ imo ipſo iure: quia ſi volēte creditore ſoluatur aliud pro alio vel etiam ſoluatur alteri quā creditori contingit liberatio, ipſo iure: vt in ll. ſ. allegatis. Sol. verū eſt q̄n ſoluiſti aliud pro alio ipſi creditori: vel ſi ſoluiſti alteri, nō ſoluiſti aliud pro alio: ſed illud quod debebatur: hic vero ſoluiſti alteri, & non id quod debebatur, ſed aliud. Sed cōtra: ga illud aliud erat in ſolutiōe. & paria ſunt ſoluere, id qđ erat in obligatiōe, vel illud qđ erat in ſolutiōe: vt l. ſi qs ſtipulatus fuerit decē in melle. j. e. Sol. verū eſt ſi ſoluat ipſi creditori: ſecº ſi adiecto: vt hic. Sed quare hoc cū adiectus recipiat de voluntate creditoris? R ñdeo voluntas fuit à principio, ſed ex poſtfacto ſubeſt neceſſitas: quia debitor pōt ſibi ſoluere inuito creditore: vt l. aliud j. eo. Sed ſi poneremus ꝙ creditor conſentiret tēpore ſolutionis, ꝙ ſolueret adiecto. non video quare nō deberet contingere liberatio ipſo iure. Recollige ergo quod ſi ſoluis mihi creditori aliud pro alio, liberaris ipſo iure. Idē ſi ſoluis alteri quā mihi me volēte id qđ debes, nō aut̄ aliud. Idē ſi ſoluis aliud me tūc volēte cū ſoluis: ſi aūt ſoluis alteri, & non id qđ debes: ſed aliud me ſemel volēte tēpore cōtractus, poſtea aut̄ me recuſante, liberaris ope exceptionis: vt in hac gloſ.

2 *Qualiter fiet reuocatio mandati generalis.*

§. Si Titium omnibus. Generali procuratori conſtituto ad negotia pōt ſolui, etiam poſtq̄ fuerit reuocatus, ſi ſoluēs reuocationē ignorabat. h. d. In tex. ibi, [ignorātibus debitoribus.] qui tm̄ per prius habuerāt notitiā de mādato iſtius titij: & ſic habuerunt iuſtā cām ſibi ſoluendi, cū etiā eis videatur fuiſſe factum mandatū de ſoluendo: vnde debuit creditor eis notificare reuocationem mādati factā titio: ſed ſi iſti debitores nō habuiſſent notitiā de mādato titij: & poſt reuocationē mandati quā etiā ignorabāt, ſoluerunt: puta rem, ſecus dicendū: quia nullā iuſtā cām habebant credendi ſe poſſe illi ſoluere: vt j. proxi. §. & cum re vera ſoluere non poſſent propter reuocationē, imputetur eis, & ꝑ hoc eſt vna gl. in ti. de procu. lib. vj. c. ij. in verſic. reuocari. † Sed qualiter fiet iſta reuocatio? Reſpondeo nō
2 expedit inculcare auribus quibuſcunq; ſpecialiter: ſed ſufficit mittere proclama quod nullus ſoluat tali: quia reuocatus eſt, vel ſolum notificare quod eſt reuocatus: & de hoc eſt tex. ſ. de inſtito.

inſtito. l. ſed & ſi pupillus. §. j. & §. proſcriptum. & ita faciunt mercatores quando diſſoluunt ſocietatem, ne ex contractu ſocij poſtea teneantur.

§. Si nullo mandato. Soluens falſo procuratori qui nunc̄ habuit mandatū, non liberatur etiam ſi ſoluat bona fide, credēs ipſum habere mādatum. Idē ſi habuit mandatū, & fuit reuocatū: & ſoluēs hoc ſciebat, vel poterat. h. d. ſecūda pars ibi, [& cū fugitiuus.] nam ibi ſemet habuit mandatū à lege: quia erat debitor ex cōtractu celebrato ſecum: & fuit finitum propter fugam. Caſus.

Opp. ſ. proxi. §. Sol. ibi ſemel habuit mandatum & poſtea fuit reuocatum: ideo prodeſt ſoluēti bona fides: quoniā huic bonæ fidei cauſam dedit ipſe creditor qui mandauit. & ſic poteſt ſibi imputari quare reuocauit: vel ſaltem reuocationē non notificauit: hic nunquam habuit mandatum: & ſic bona fides ſoluētis nō debet nocere creditori, qui cauſam ei nō dedit. Itē contra. ſ. eo. l. debitores. Sol. intellige ſecundū illam: niſi pecunia poſtea fuit conuerſa in vtilitatē domini, vel niſi dominus poſtea ratum habuerit: vt j. proxi. §. Tertio op. quod liberetur ope exceptionis: vt l. cum fundus. §. ſeruum. cum ibi ibi no. in vl. gl. ſupra ſi cer. pe. Sol. ibi in debitore certæ ſpeciei, hic in debitore quantitatis. rationē dixi in d. l. debitores. per l. ſi quis vxori. §. apud labeonē. j. de fur. ſi ergo falſus procurator producit inſtrumentum falſum, cui debitor veriſimiliter credere poterat. & iuſtiſsimam cauſam habuit non credendi, non propterea liberatur ab obligatione generis, vel quantitatis: ſed ſpeciei ſic ope exceptionis, non ipſo iure. Tene menti. Sed contra, quarto loco. l. ſi vrbana. ſ. de cōdi. inde. Solu. intellige quando quis erat debitor meus ex contractu celebrato mecum: ſi autem cum falſo procuratore etiam qui nunc̄ habuit mandatum: ſi ſoluit bona fide, liberatur: vt ibi. ſecus ſi mala fide, ſciens ipſum nō eſſe procuratorem: vt in ſecundo caſu huius l. & no. per Bar. eo. l. filiæ. quod autē dico liberari quando bona fide, intellige ope exceptionis: vt no. ſ. eo. l. fugitiuus. in glo. quæ incipit. imò. in ver. aliſ dicunt. nō ipſo iure: vt in ſecūdum intellectum quod loquatur in eo qui ſoluit bona fide,
a ignorās iſtum intellectum. [a]

§. Si gener. Reſtituēs dotē profectitiam patri ſine voluntate filiæ: non liberatur à filia. ideo pōt repetere. h. d. venio ad caſum. In tex. ibi, [ignorante filia.] ſubaudi & cauſam contradicendi habente: quia pater erat tur-
b pis perſona: [b] & ſic abſentia & ignorantia filiæ vna cum iuſta cauſa habentur pro condictione: & ſic non poterit ſoluere in præiudicium filiæ, quominus ea effecta ſui iuris poſsit repetere ab ipſo ſoluente, ideo repetit à patre, ne bis habeat ſoluere. Si autem non haberet cauſam contradicendi, vel poſito quod haberet & fuiſſet præſens & tacens, haberetur pro cōſentiēte: & liberaretur ſoluens: vt j. ſol. ma. l. dotem. quinimo q̄n nō habet cauſam contradicendi etiam ſi expreſſe contradicat, nō attenditur eius contradictio: vt l. ſi cum dotem. §. eo autem tēpore. eod. titu. & hoc quantum ad ſolutionem fiendam patri, quātū vero ad repellendū ipſam ab agendo, ſufficit filiā ignorare licet cauſam cōtradicendi non habeat: vt pater nō admittatur, niſi caueat ipſam ratam habituram: vt l. ij. §. volūtate. eo. ti. In tex. ibi, [qui abſentis procuratori.] ſ. funditus falſo, qui qui nunc̄ habuit mandatū: vt ſ. proxi. §. In tex. ibi, [& quia.] dic poſſet qs dicere imo videſ ꝙ liberetur. q̄m pater in actione de dote profectitia habet exercitū ſolus ſine filia: ſed verū eſt ad agendum: tñ actio non eſt propria ipſius patris dunta-
xat, ſed eſt cōis cum filia: vnde non poteſt recipere in præiudicium filiæ quando habet cauſam contradicendi: Sufficit de eo quod hic dicit gl. vide plenius in l. non ſolū. ſol. mat. nam ratio quæ ponitur hic in fi. literæ videtur potius facere contra deciſionem iuriſconſulti: quia ſi filia & pater ſunt ſocij in actione de dote, videtur ꝙ ſolutio facta patri liberet ſoluentem ab vtroq;, ſicut in duobus reis credendi ſocij: vt l. iij. §. fin. de duo. reis. Solu. non eſt talis ſocietas qualis inter reos: ibi enim ſunt duæ obligationes & actiōes, & quilibet eorum habet actionem inſolidum: & etiam exercitium. hic autem eſt vna tātum in qua ideo dicuntur ſocij, quoniam habent beneficium conſolidationis: de quo in glo. & pater ſolus habet exercitium filia non contradicente, vel cauſam contradicendi non habente. Cætera dic: vt in d. l. non ſolum.

a ¶ Ignorans iſtū eſſe fugitiuum. Adde q̄ dicaſ fugitiuus. ff. de gdi. edic. & in l. j. in §. ſeruū. ff. de acqui. poſſeſ.

b ¶ Turpis perſona. q̄ dicatur perſona vliſsima, vide in l. humilem. & ibi do. C. de inceſt. nup.

§. Si debitorem meum. Soluēs alteri de mandato creditoris liberatur: licet ille non recipiat eo animo quo creditor ſibi ſoluí mandauit. h. d. venio ad caſum. In tex. ibi, [liberabitur.] ſubaudi licet dominium pecuniæ nec in Titium ſit trāslatū, quia nō recepit animo, ſed vt adcredito rē portaret. nec in creditorem: quia non fuit eius intentio ꝙ acquireretur ſibi ſed Titio. & cū in translatione dominij neceſſarius ſit conſenſus recipientis: vt l. ſi ego. ſ. ſi cert. pet. neutri iſtorū acquiritur: quia neuter cōſenſit: ſed remanet adhuc penes ſoluētē, ſecundū rei veritatē: vt no. in l. ſi ego. ſ. de nego. geſt. quia natura dominij eſt, q̄ nō abdicatur ab eo cuius eſt, niſi abdicetur alteri: vt in l. nec vtilē. qui. ex cau. ma. licet ſecus ſit in poſſeſsione: vt l. quod meo. §. ſi furioſo. de acqui. poſ. alleg. in glo. quæ tamen determinat contrariū in dominio, & male: quia ſecūdū eam dominium volabat per aera, ex quo receſsit a ſoluēte, & in nullum eſt translatum. quod eſt falſum. videbatur enim ꝙ ſoluēs non eſt liberatus, poſtq̄ ab eo non receſsit dominiū: vt l. quod ſi forte. §. fi. ſ. eo. & poſtq̄ in creditorem vel in aliū non eſt translatum: vt ſ. eo. l. fugitiuus. ver. ſed & ſi aliꝫ: ſed certe hoc faciunt vt non liberetur ipſo iure. ſed ope exceptionis ex æquitate poſtquam paruit creditori: vnde ſi creditor ageret, non poſſet ille vti exceptione, niſi creditori cedat rei vendicationē quā habet contra Titium, ſecundū Iac. de are, arg. in l. ſi vēdidero. §. ſi Titi⁹. de fur. ſed ſi nummi per Titium ſoluantur creditori, tunc efficiuntur eius: & contingit liberatio ipſo iure. Idem videtur ſi eſſent cōſumpti per Titium. ſed an poterit ipſe creditor a Titio repetere vel rei vendicatione ceſſare: vt in caſu præcedenti. vel condictione ſine cauſa q̄n cōſumpſit? videtur ꝙ ſic poſtquā donatio nō eſt perfecta, non cōcurrēte animo illius, quod puto verum niſi, mutet propoſitum: & velit retinere propter animū creditoris qui voluit ab illo nō repetere: vt eſt caſus in l. ſi ego. ſ. ſi cer. peta. & l. qui mihi donatum. ſ. de donatio. nec ob. huic tex. l. quod ſi forte. §. fi. nam etiam ibi licet pupillus ſoluens non ſit liberatus ipſo iure: quia non tranſtulit dominium ſi tamen creditor ageret, obſtaret ſibi exceptio cum habeat pecuniam penes ſe: ſicut & hic nec ob. l. fugitiuus: verſic. ſed & ſi aliꝫ: quia ibi creditor non conſenſit quod alteri quam ſeruo ſolueretur: duntaxat ipſe ſeruus: vnde etiā ope exceptionis non liberatur, hic autem conſenſit & iſta ſunt ſubtilia. In gloſ. in fi. ibi, [vt diximus ſ. de negot. geſt. l. ſi ergo.] dic imo ibi no. cōtrarium quod non recedit a ſoluente quouſq; in alium tranſferatur. & illa vera. Non ſunt alia.

§. Quidam filium. Si debitor ſuccedat creditori, liberantur fideiuſſores: licet hæreditas momento penes eum non remaneat: ſed acquiratur patri in cuius eſt poteſtate. h. d. in effectu ſecundum verū intellectum qui tangitur in glo. in verſi. vel aliter. venio ad caſum. Pro declaratione gloſſ. oppon. ꝙ iſti fideiuſſores non ſunt liberati: quia non eſt verum dicere hoc caſu quod debitor ſucceſsit creditori: nam debitor eſt ipſe filius: & ipſe poterat conueniri etiam hoc iure & condemnari vt l. ſi condemnatus. de noxa. pater autem non erat debitor, ſi filius eius iuſſu contraue. in pecunia in rem patris non eſt conuerſa, nec habet peculium: quibus caſibus poteſt etiam loqui iſte tex. ſed iſta hęreditas non eſt apud filium ſed apud patrem: ergo videtur ſuccedere, non ipſe filius. propter hoc quidam fatentur contrariū de plano ꝙ non liberantur: & poſſunt cōueniri a patre: & qđ hic dicitur in ver. [dici.] non dicitur vt velit determinare quæſtionem: ſed vult dicere ꝙ tunc liberentur fideiuſſores quando debitor ſucceſsiſſet creditori. contra rationem quā hic ponit: ſed hic non ſic. per id quod ſ. dixi ergo non liberanē. Certe nob eſt credendum ꝙ luriſconſultus noluerit ad quæſtionem reſpondere: ideo dic melius ꝙ liberantur. nec ob. contrariū: quia cum filius adit iuſſu patris, ſucceſsio principiatur in eius perſona: licet poſtea ſtatim faciat tranſitum in patrē, ſed adhuc remanent reliquæ in perſonam filij. hic eſt ꝙ pater tenetur legatarijs & fideicommiſſarijs ex perſona filij. l. cum filio.

Universidad de Alicante Biblioteca

de leg.j. hic ergo erat causa dubitationis q̃ tollitur per hunc §. vt confundantur obligatio principalis & fideiussoria perinde ac si hæreditas penes ipsum remansisset. postq̃ est apud patrẽ eius nomine: & hoc vult gl. in effectu, licet nõ ita clare in ver. [vel aliter.] Alij vero timore hui⁹ contrarij dicũt q̃ pater erat debitor, quia eius iussu contraxerat. vel in re eius erat cõuersa pecunia, vel haberet peculium. sed hoc non placet. quia isti innuunt quod si pater non teneretur quoquo modo, non haberet locum quod hic dicitur. quod est falsum. per ea quæ s. dixi. Præterea posito quod pater teneatur, tenetur accessorie: & filius principaliter: vnde posito q̃d pater esset institutus, & adiret. non extingueret obligatio principalis ipsius filij, nec fideiussorum datorum ab eo: vt l. hæres à debitore. s̃. de fideiuss. §. quod si stipulator.

2 ☞ *Vnus & idem non debet petere contrarios effectus.*

1 §. Si prædo. †Si soluentes falso hæredi liberãtur. si pecunia peruenit ad verũ hæredem. hoc primo. Item in obligatione generis vel alternatiua non potest fieri solutio in diuersis rebus: etiã a diuersis debitoribus ad idem obligatis. h. secundo. Et solutio q̃ parit repetitionẽ non parit liberationẽ soluentis, vel alterius. hoc tertio & vltimo vsq̃ in fi. l. casus est iste. Cum primo dicto cõcordat l. debitores. s. eo. Cum secundo concor. prin. §. huius l. Tertium dictum intelligẽ q̃n debitor tutus exceptione perpetua soluit per errorẽ talẽ qui inducat repetitionẽ. puta facti, vel iuris, si erat fauorabilis. vel facti tantum si erat odiosa. iuxta ea quæ habẽtur in l. q exceptionem. s̃. decondi. inde. Et est quæstio an liberetur ipso iure per talẽ solutionem. nam adhuc mero iure est obligatus: licet habeat exceptionem. †& semper allegatur iste §. j. q̃d vnus & idem actus non debet parere contrarios effectus: concor. de condi. & demon. l. cum tale. §. fi.

LEX XXXV.

Vod seruus. Debitor meus ex contractu celebrato cum seruo meo, soluendo liberaretur a me: etiã si erat alienatus, vel manumissus. dũmodo hoc ignoret, vel saltem peculij ademptionẽ. h. d. In tex. ibi, [nisi aliqua causa.] puta notitia alienatiõis. vt s. de cõtrahen. emptio. l. quoties. vel notitia ademptionis peculij quãdo erat manumissus inter viuos: posito etiã q̃ sciret manumissionẽ. vt s. eo. l. si quis seruo. Si aũt in vltima voluntate. tũc sufficit notitia mortis domini: & relictæ libertatis ad hoc vt soluere non possit nec debeat. quia cẽsetur periculum ademptũ. vt s. eo. l. si seruus. & quod ibi no. in gl. j. Sola aũt sciẽtia mortis domini non sufficeret: quia mandatum quod habet seruus ad recipiendum ex suo cõtractu, nõ finit sola morte domini: sed gl. j. hic innuit cõtrariũ. sed melius sentit in d. l. si seruus. in glo. j. licet mandatum quod haberet à domino ad recipiendum ex contractu celebrato cum domino finiretur morte dñi, sicut & mandatũ cuiuslibet liberi hominis. & hoc est veritas.

3 ☞ *Si pater meus decesit ab intestato me relicto, & etiam uxore prægnante, lex facit me hæredem etiam ignorantem in ea portione quæ aperebit ex postfacto ad me pertinere, secundum numerum liberorum qui sunt in utero.*

In utero, quot possint esse liberi?

LEX XXXVI.

1 SI pater. †Sententia absolutoria præiudicat acto ri in eo q̃ ex postfacto apparebit ipsum petere potuisse: alteri vero nõ præiudicat. h. d. in effectu. & est difficilis. †Præmitte q̃ si pater meus decesit abintestato me relicto, & etiam vxore prægnante, lex facit me hæredem etiã ignorantẽ in ea portione quã ex postfacto apparebit ad me pertinere secũdũ numerũ liberorũ, quot sunt in vtero: vnde si est vnus tm̃: efficior hæres suus & necessarius in dimidia, si sunt duo, in tertia: si sunt tres: in quarta: & sic pñt esse quinq̃ secundũ naturã, vt dicũt philosophi. de qb⁹ hic, & tunc essẽ hæres i sexta. tñ añquã hoc appareat quot sint, licet sit certũ in rerũ natura: & p cõsequẽs penes l. q̃ est certa de omni eo q̃ est certũ i rerũ natura: & quantũ ad effect⁹ legales, qui sunt vt efficiatur hęres ipso iure sine meo facto vel volũtate, q̃a tñ nõ est certũ penes iudicẽ, nõ admittit̃ ad petendũ hr̃ditatẽ vel debitũ hr̃ditariũ nisi p quarta parte. q̃a l. in dubio interpretat̃ in mediã viã, vt tres sint in vtero. vt s. si pars hæred. pe. l. antiq. iuncta l. illud. & l. cũ q̃dã. §. fuũ hæredẽ. s. de acquiren. hæredi. Sed pone q̃ petij totũ debitũ, tãq̃ tota hr̃ditas ad me pineat: & tanquã si nullus esset in vtero: & de facto fui admissus, nec fui repulsus, cũ potuissem repelli vltra quartã: & lata esset sententia absolutoria cõtra me. q̃ritur an pñ iudicet in toto debito? & quidã distinxerunt. aut aliquis nascit̃. & nõ pñiudicat in aliquo. aut nullus nascitur, & tunc pñiudicat in totũ. Iuriscõsultus Iulianus reprehendit primũ mẽbrũ & dicit q̃ qñ aliquis nascit̃, veri⁹ est dicere q̃ pñiudicat in illa parte quã apparet me petere potuisse: vt si nascantur tres, præiudicet in quarta: si quinq̃, in sexta: ergo si vnus pñiudicat in dimidia, in altera vero nullũ facit præiudiciũ. cũ pertineat ad posthumũ. cui sn̄ia nõ debet præiudicare tãq̃ inter alios lata: hic est casu clarus, licet Ang. se inuoluat: & reputet valde difficilẽ casum. Sed certe secũdũ gl. nec distinctio Iul. nec istud q̃d dicit Iulianus est verũ: quia nõ debuit admitti. nec petere potuit nisi quartã partẽ. i dubio vt §. dixi. ergo in illa sola pñiudicat. posito q̃ vnus tantũ nascat̃, & esset iste hr̃s in dimidia: & videt̃ de hoc casus expssus secũdũ alios iurisconsultos in l. sed & si restituat̃. §. fi. s. de iudi. & sic ista l. seruit nobis de vento: & eodẽ mõ si nullus nascatur: licet agẽs esset hæres insolidũ, nõ præiudicabit sibi nisi in quarta parte. licet gl. hic super ver. [quia illã recte.] videat̃ dicere q̃ in totũ. & q̃ prima distinctio in secundo mẽbro esset vera, & sic videt̃ contrariari alteri glo. fi. Bar. videt̃ dicere q̃ si tẽpore latæ sn̄iæ nõdũ erat certũ an aliquis nascat̃, vel quot nascerentur: & tunc sit verũ id q̃d dicit gl. fi. q̃ non pñiudicet nisi in quarta: & ratio põt esse, licet ipse nõ dicat, q̃a in sn̄ia inspicit̃ mens iudicis: vt l. si ex testõ. in prin. de excep. rei iud. sed intentio iudicis non videtur fuisse ferre sn̄iam nisi super eo ad q̃d de iure petendũ poterat admitti: sed nõ poterat nisi ad quartã. si autẽ iam erat effectum certũ, tunc quia fecerat abortiuũ, vel vnus tantũ erat natus, tũc iudex cẽsetur habuisse respectũ ad id q̃d postea euenit. non ad id q̃d tẽpore petitionis poterat peti. & sic in primo casu pñiudicat in totũ. In secũdo in dimidia. & habebit locũ opi. Iuli. de qua hic. & hoc satis põt tolerari tã de iure quã de æquitate. Sufficit. In tex. ibi, [quidã existimant.] subaudi qñ aliqs natus est, vt differat à casu sequẽti. quasi vtile vtiretur. In tex. ibi, [recte me egisse.] subaudi & totũ consumpsisse. In tex. ibi, [Iulianus notat.] subaudi reprehẽdẽdo in prio solo mẽbro qñ aliqs natus fuit, nõ in secũdo scũm Doct. In tex. ibi, [quia tres nasci potuerũt.] subaudi si etiã nati sunt: quia tunc est verũ q̃ erat hæres in quarta parte, idẽ subaudias in sequenti casu. si autẽ nullus, tũc in totum: quia in totum erat hæres: vt s. in versi. [sed si nemo.] Sufficit. Non sunt alia.

LEX XXXVII.

Voties. Si vnus ex fideiussoribus soluat partẽ quæ ipsum tangit pro se solo, se tantũ liberat, nõ fideiussorẽ. nec etiã reum mero iure in aliquo: licet pro parte soluta liberet ope exceptionis. h. d. secũdũ verũ intellectũ: & idẽ esset si principalis debitor soluisset pro vno ex fideiussoribus: vt s. eo. l. in his. §. si duos casus. Opportiter. q̃ imo solutio facta per vnũ ex fideiussoribus de parte debiti, p̃ficiat nõ solũ sibi: sed fideiussori: & q̃ reliquã partẽ poterit vterq̃ conueniri de rigore: licet non de æqtate, si erãt soluendo: vt s. de fideiuss. l. inter eos. §. j. gl. timore huius cõtrarij se inuoluit. vera solutio est q̃ hic loquitur qñ in soluẽdo dixi soluo pro parte mea, ibi qñ simpliciter solui. Vnde in prio casu tã de rigore quã de æquitate nõ prodest nisi sibi, & ipse liberatur ipso iure: fideiussor vero remanet obligatus solũ ad alterã partẽ: sed reus principalis mero iure in totum: quia solutio nõ est facta pro obligatione ipsius principalis: sed ipsius fideiussoris, vnde non tollit eã in aliquo mero iure: licet habeat exceptionẽ in parte soluta, ne bis idẽ exigatur, per ea quæ no. in l. Papinianus. s. man. & hoc vult tex. dũ dicit, [sed tñ vt non ex sorte decedat.] i. ex obligatiõe principalis debitoris. & hęc vera. siue fideiusserint quilibet eorũ pro parte, & tunc est clarũ. siue simpliciter, & sic quilibet tenetur insolidũ. si tñ sunt soluendo, & habẽt beneficiũ diuisionis, vñ quilibet videtur in effectu teneri pro parte: si ergo vnus soluit partẽ suã dicendo se soluere pro se, alter tenetur ad alterã partẽ ac si ista solutio fuisset facta per diuisionẽ factã à iudice: vt ea. l. inter eos. §. cũ inter. sed qñ nõ dixit pro parte sua. tunc mero iure videtur soluisse pro tota obligatione: quia in diuisione non venit nisi id quod debetur tẽpore quo opponitur dicto beneficio, vt ibi habetur nec

nec ob. ibi dũ dicit nomine suo: nã aliud est dicere soluo nomine meo, aliud soluo pro parte mea. vt ibi dixi: & hic probatur: vnũ autẽ hic dicit Bar. quod nõ placet. videlicet q̃ dicẽdo soluo pro parte mea, censetur facta diuisio per ipsam solutionẽ, sed hoc est contra no. per eũ. in d. l. inter eos. §. j. qui dicit istud non procedere in fideiussoribus, qui habebãt beneficiũ diuisiõis tẽpore harũ ll. cũ creditor inuitus teneatur recipere partẽ: vnde recipiẽdo nõ videt̃ diuidere: sed procedebat in duobus reis debẽdi qui iure veteri nõ habebãt beneficiũ diuisionis: & sic creditor nõ tenebat̃ recipere: & recipiẽdo partẽ modo prædicto, censetur diuidere: & ita loquit̃ l. si creditores. C. de pac. nõ ergo q̃d hic dicitur cõtingit ex eo quod recipiendo hoc modo creditor videatur diuisisse: sed ex interpretatione huius l. quod videatur actio diuisa per epistolam diui Adria.

2 ☞ *In uerbis dispositionis relatis ad certam personam, uel certum tempus, semper subintelligitur tacita conditio, si res perseuerat in eodem statu.*

3 *Si aliquis sit constitutus procurator ad exigendum, postea ignorante domino effectus est unus iusor, & unus ribaldus, an debitores hoc scientes liberentur sibi soluendo?*

4 *Si adiectus uel procurator ad exigendũ efficiatur postea monachus, an poterit sibi solui?*

LEX XXXVIII.

1 CVm quis. †Adiecto nõ põt nec debet solui, si post cõtractũ mutauit cõditionẽ suã in deterius. h. d. & ad hoc allega. secus si in melius: vt dicit glo. per l. cũ qui. §. qui sibi. de ver. ob. & vide q̃d in simili no. gl. quæ reputat singularis in l. j. §. exigit. de bo. pos. secundũ tab. Casus est iste. †No. tex. qui semper alleg. q̃ in verbis dispositionis relatis ad certã personã, vel ad certũ tẽpus, semper subintelligitur tacita conditio, si res perseuerat in eodẽ statu: ad quod vide bo. glo. in l. quod seruus. de condi. ob cau. Sed oppo. quia potestas soluendi adiecto data ex forma cõtractus non potest reuocari: vt j. eo. l. aliud. & l. vero procuratori. s. e. Sol. verũ est per ipsum stipulatorẽ & sine causa de nouo superueniente: sed hic reuocat̃ per l. ex causa de nouo superueniente. vnde & per stipulationẽ ex illa posset expresse reuocari per rationẽ de qua. s. quia non censetur consensisse vt illi soluatur, nisi remaneat in eod. statu. & nõ mutetur in deterius. nã & sine expressa reuocatiõe hõis fit reuocatio per l. vt hic.

2 & per hoc dicunt doct. †q̃ si aliquis est cõstitututus procurator ad exigendũ, & postea ignorante dño effectus est vnus lusor, & vnus ribaldus, q̃ debitores hoc scientes nõ liberentur sibi soluendo: quasi tacite cẽseatur mãdatũ reuocatũ ex causa de nouo superueniente quã à prin. dñs ignorauit. & de hoc est casus. j. eo. l. si cũ Cornelius. facit l. in confirmando. & l. vtilitatẽ. de confir. tut. dicunt etiã doct. †per istum tex. q̃ si adiectus

3 vel etiam procurator ad exigendũ efficiat̃ postea monachus, non potest sibi solui: quia licet mutet statũ in melius quo ad se & animam suam: non sic quo ad creditorẽ. qui nõ posset ipm sic de facili conuenire, & hoc solum debet attendi an dicatur mutasse in melius, vel non. Et ista est etiam ratio quare seruo fugitiuo non potest solui ex contractu prius celebrato cũ eo, quia licet habebat mandatum legale ad recipiendũ, censetur tñ reuocatũ ꝓpter nouã cãm deteriorẽ: vt s. eo. l. qui hominẽ. §. si nullo. in fi. intellige à scientibus ipsum esse fugitiuum.

2 ☞ *Quando procurator reuocatus recipit solutionem bona fide an si soluens sciebat reuocationem, iudeatur donare?*

Qualiter recognoscatur quod procurator receperit bona fide?

4 *Si à principio receperit bona fide, sed postea mutauit propositum, & conuertat in usus suos, an debitor qui soluit, remaneat obligatus? & nu. 6.*

5 *Dominium non abdicatur à domino per traditionem, etiam si habeat animum abdicandi, & in alium transferendi: nisi translatio subsequatur.*

6 *Debitor per solutionem nunquam liberatur ipso iure quando dominium rei solutæ ab eo non recedit.*

1 §. Si debitorem meum. †Soluens procuratori reuocato liberatur ipso iure, si soluit bona fide, ignorans reuocationẽ: & ille etiã accepit bona fide, nõ animo sibi lucrandi: sed portandi ad dominũ. Si aũt accepit mala fide, tũc liberatur ope exceptiõis si reuocationẽ ignorabat, dummodo cedat creditori actionẽ quã habet aduersus dictum ꝓcuratorẽ. h. d. in effectu: & est subtilis. §. & clauis in materia l. si procuratori falso. s. de condi. ob cãm. & l. falsus. C. de fur. & primo loquitur quãdo pars soluit bona fide: & ille similiter bona fide recepit: vsq̃ ibi, [alioquin.] Secundo qñ ille recepit mala fide: a vsq̃ ibi, [sicuti.] Tertio adducit similẽ casum de marito volente donare vxori: & mãdante debitori suo q̃ illi soluat: nã soluẽdo nõ trãsfert dominium: si cut in casu

¶ Quid si dominus ratam habuit. Adde Dy. in regula, ratihabitio. de regu. iur. libro vj.

præcedenti, qñ ille recepit mala fide nõ trãsfertur dñiũ sed remanet penes soluẽtẽ. in alio tñ nõ est similis casus. q̃a præcedẽs loquit̃ qñ mãdatũ nõ durabat: ille qñ etiã durabat: sed erat factũ super eo quod à iure erat improbatũ. vnde non curatur q̃ duret, sed in præcedenti bene curaret̃. venio ad casum. Circa primum casum qñ procurator reuocatus recepit bona fide.

2 †Quæro quid si soluens sciebat reuocationem? Respondeo videtur donasse, nec liberatur: vt no. in d. l. si ꝓcuratori falso. in j. col. & est casus in l. si non sortẽ. §. si filio. de condi. inde. nisi traderet cum hac conditione q̃ portet ad dominum non obstante reuocatione. †Item quæro, qualiter cognoscitur q̃ receperit bona fide? Respondeo si ignorabat reuocationem. Itẽ si statim cũ potuit ad dominum portauit. secus si cõuertit in rẽ suam: vt no. in d. l. si procuratori.

3 Item tertio quæritur an dominiũ pecuniæ sit translatũ in dominũ? videtur q̃ non postq̃ reuocauerit mandatũ: & sic eius voluntas non cõcurrebat quę erat necessaria ad hoc: vt s. eo l. fugitiuus. ver. sed & si alij. cõtrarium determinat hic glo. & bene postq̃ liberatur ipso iure. & hoc contingit tribus concurrentibus. s. reliquijs præcedentis mandati, & ideo nõ ob. l. fugitiuus. quia ibi nunq̃ fuit datũ mandatum, & fauore liberationis. secus si de ea nõ tractaret̃: vt no. in l. si ego de neg. gest. & infra eo. l. dispensatorem. & bona fide soluentem. his enim concurrentibus censetur mandatum durare. & ad hoc allega. semper iste tex. †Quarto quæro, quid si à prin. receperit bona fide, sed postea mutauit propositum, & conuertit in vsus suos? Respondeo debitor remanet liberatus: cum ipse falsus procurator ex tunc cõmittit furtum ipsi domino, & ille tenet̃ cõdictione furtiua, & actione furti postquã in illum translatum erat dominiũ. Sed in casu sequenti quando recepit mala fide à principio, committit furtũ ipsi soluenti: penes quẽ remanet dominiũ pecuniæ: vt j. patet. & scias q̃ hoc casu qñ concurrit bona fides soluentis & recipientis non habet locũ. l. si procuratori falso. nec l. falsus. C. de

5 fur. sed solum in casu seq. qñ mala fide. †Ex isto autẽ casu no. primo illud quod dixi in l. qui hominẽ. §. si debitorem. s. eo. q̃ dominium est istius naturæ q̃ nõ abdicatur à domino per translationẽ etiã si habeat animũ abdicãdi: & in aliũ trãsferẽdi. nisi trãslatio subsequat̃. q̃a videt̃ habuisse animũ cõditionalẽ abdicãdi à se ita demũ si in aliũ trãseat. facit l. nec vtilem. s. quib. ex cau. ma. nõ sic in possessione: vt l. q̃ meo. §. si furioso. de acqui.

6 posse. alle. hic in gl. ꝓ contraria. †Itẽ no. in ver. [& ideo.] q̃ debitor per solutionẽ nunq̃ liberatur ipso iure, qñ dñium rei solutæ ab eo nõ recedit. Tertio no. q̃ licet nõ liberetur ipso iure, si tamen soluit bona fide, & de voluntate creditoris, quæ saltẽ semel affuit bene liberat̃ ope exceptionis de ęqtate. nec ob. d. l. fugitiuus. quia ibi nunq̃ affuit: ideo etiã ex æquitate non liberatur. Itẽ no. q̃ recipiens mala fide cõmittit furtũ ipsi soluenti. Itẽ q̃ soluens non põt vti exceptione nisi cedat actionẽ quã habet i recipiẽtẽ: alias creditor versaret̃ i dãno: qa debitor ab eo liberaretur: & ope exceptionis: & nihilominus reciperet pecuniã à falso procuratore: & sic eẽt in lucro: ergo dicitat æquitas q̃ nõ ipse repetat: sed creditor postq̃ habet cõmodũ exceptionis contra creditorẽ. Sed op. cõtra tex. dũ dicit, q̃ cedit cõdictionẽ. nã ipse est dominus: vt s. dicitur ibi, [manseros eos debitores.] ergo non cõdicit: quia nemo cõdicit rẽ suã. ꝓpter hoc gl. quæ incipit, [erat enim.] intelligit̃ qñ pecunia erat consumpta, alias haberet rei vendicationẽ, & nõ condictionẽ. Tu dic cõtra, quia fallit in condictione furtiua, quæ dat̃ dño: imo nõ nisi dño: vt l. j. de cõdi. fur. sic habet locũ iste tex. etiã pecunia extãte: sed plus dico, q̃ etiã dicto casu cõpetit cõdictio ob cãm: quia liberatio ipso iure propter quã cõsequẽtiã dedit nõ est secuta & etiã cõdictio sine cã: licet illæ nõ soleant cõpetere dño. sed fallit qñ dantur contra furem cõtra quẽ degeneraret omnis cõdictio, & iste est casus not. in d. l. si procuratori

a falso. in fi. Vltimo quæro, quid si dñs ratã habuit illam solutionẽ, licet illa mala fide receperit? Rñdeo ex tũc liberatur debitor ipso iure. & cõdictiões prædictæ quæ sibi cõpetebãt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

extinguũtur.& hic est casus in l.si vendidero.§.si titius.in fi.j. de fur.Sed an tenebitur cedere actionem furtiuam sicut condictionẽ furtiuam?puto quod non,quia illa cõpetit ad pœnam: vnde æquius est quod illa sit penes illum cui furtum est cõmissum,quam penes alium.ar.in l.rescriptum.§.j.ŝ.de distrah.pig. & debet sufficere creditori condictio furtiua,per quam cõseruabitur indemnis.

§.De peculio. Per solutionẽ dissoluit omnis obligatio & actio contracta p re soluta siue contra vnũ siue plures.nisi solutio sit retractabilis. h.d.in effectu. In tex.ibi,[liberari respondi.]subaudi & etiam seruũ ab obligatione naturali.& intelligo quod liberanť ope exceptionis qua dominus tenebať accessorie de peculio,& principalis obligatio erat penes seruum:sicut ergo quando fideiussor soluit simpliciter,vel etiam mandator,non tollitur obligatio principalis ipso iure exceptionis:vt not.plene in l.Papinianus.ŝ.man.& j.eo.l.stichum.§.si mandato.& per consequẽs ẽt alij fideiussores non liberanť ipso iure sed ope exceptionis,ex persona domini ex quo in eos transit exceptio.Eadẽ ratione & soluente patre vel domino:qa censetur soluisse pro sua obligatione:quia loco fideiussoris habẽtur:vt l.cũ filius.ŝ.de ver. ob.& adde quod dixi in l.cum his.de fideiuss.In tex.ibi,[sed ẽt ex stipulatu.]subaudi & etiam actio prima quæ non erat sublata per sententiam.l.aliam supra ti.j.similiter tollitur. Pro declaratione vltimæ gl.op.contra vltimum ver.dũ dicit,[& magis simile esse.]quia inter istum casum & precedentem nõ est similitudo imo omnimoda dissimilitudo:vt in casibus precedentibus vna solutio dissoluat plures obligationes & in isto casu nullam dissoluit:imo inducit cõdictionem indebiti cõtra creditorem hæreditarium:vt in fine.So.quidam habent dissimile,& tunc non ob.contrarium:vt fi.glos.sed si habes simile tunc etiam in isto casu potest induci similitudo nõ a principio sed ex post facto si antequam possessor hæreditatis repetat a creditore cui soluit,verus hæres agat contra eum petitione hęreditatis:& ipse restitueret hæreditatem retenta pecunia soluta de voluntate veri hæredis:quia nec retentio dissoluit condictiõe indebiti quã habebat contra creditorem hæreditariũ: & actionem hæreditariã qua hæres tenebatur illi creditori secundum primum intellectum gl.sicut præcedentibus vna solutio similiter dissoluit. Alij ponunt alio modo ꝙ si ipse possessor repetat ab eo cui soluit per cõdictionem indebiti,ista repetitio dissoluat cõdictionem indebiti:& etiam ius retentionis, quod ipse possessor habebat contra verum hæredem agentem petitione hæreditatis.non enim amodo poterit retinere, si rehabuit ab eo cui soluit.

2 ☞ *Si debitor qui tradidit statuliberum repetat per cõdictionem indebiti,quod potest, non est liberatus,an creditor poterit retinere loco pignoris quousque alius homo recte solvat.*

3 *Quid si debitor tradens statuliberum cauit de euictione,an sit liberatus?*

§.Qui hominem. †Qui tenetur ad dandũ in genere,soluendo seu dando rem quæ potest auocari, nõ liberatur:& perinde potest conueniri etiã antequam auocetur ac si nihil dedisset,vel soluisset,tenetur enim restituere quod recepit:sed si re soluta extante cessat spes reuocationis,reconciliať solutio:& contingit liberatio.secus si ea iam perempta,vel etiam eodẽ instãti quo petit.h.d.& est etiã subtilis.In tex.ibi,[illud.]Quero hic q̃ sit ratio ꝙ si solueris mihi statuliberũ:& pẽdẽte cõditiõe libertatis moriatur,et postea conditio deficiat,& sic ex tunc apparet ꝙ a me non potest reuocari.quare non reconciliatur.Sol.vt videaris retro recte soluisse.Rñ.deo:qa tunc cũ cõditio deficit non posses recte soluere,cũ mortu⁹ sit.ergo nec põt fingi retro recte solutus:qa deficit extremũ a quo omnia debẽt esse integra:& in eodẽ statu:ad hoc existẽs cõditio faciat retrotrahi:vt ŝ.ti.j.l.quoties.in fi.perit ergo tibi,& nõ mihi.In tex.ibi,[alioqn.]Quero,q̃ sit differẽtia inter istũ casum & pcedẽte:Rñ.in pcedẽti poterat re soluta auocari in totũ ratione pleni dñij:qa existẽte cõdõe creditor pdebat ex toto dñiũ tã rõne pprietatis, quã vsufru. hic vero ab ipso princi.cũ fuit solutus poterat auocari ratione partis integralis.s.vsusfruct⁹,qui pertinebat ad tertiũ:& sicut in casu pcedẽti nõ cõtingit liberatio,ita nec hic.ꝙ no.Item hic moriente seruo eodem instanti finitur vsusfructus.& sic spes auocationis certe nõ prodest soluẽti,sicut nec prodest in casu præcedenti quando finitur post rem peremptã:& sic soluens poterit hic cõueniri ac si nihil soluisset, nec recõciliať solutio, sicut si dedisset seruũ communẽ inter se & alium hoc tñ videẽ debere intelligi qñ creditor qui recepit nõ percepit vsumfructũ serui:sed vsusfructuarius.si autẽ percepit,tunc videtur ꝙ nihil perdiderit:nam & si vsusfructus ad tertiũ nõ pertinuisset,iste seruus morereť huic creditori:ergo & tũc videtur idẽ dicẽdũ postq̃ vsumfructũ habuit.nisi dicamus(& hoc veri⁹) ꝙ idẽ sit,ꝙ vsusfructuarius poterit repetere ab isto creditore vsumfructum indebite perceptũ per condictionẽ sine causa.

†Circa primũ casum quæro si debitor qui tradidit statuliberũ repetat per cõdictionẽ indebiti,qđ põt nõ est liberatus: an creditor poterit retinere loco pignoris quouscq̃ alius homo recte solvať? Rñdeo sic.cũ ad eum peruenerit occasione huius debiti.vt est casus.ŝ.de cõd.inde.l.si non sortẽ.§.adeo autẽ. & facit.j.eo.l.si cum aurũ.& ŝ.de pig.act.l.eleganter.§.qui reprobos.nam si habet actionem:vt hic dicit ibi,[sed & creditorem &c.]ergo & retentionem:vt l.j.§.quod ait de superficie.

†Item quæro circa eundẽ casum,quid si debitor tradẽs statuliberũ cauit de euictione,an sit liberatus?videť ꝙ sic, per l. fi.in fi.de condi.ob.cau.& dixi.ŝ.eo.l.si rem meã.cõtrariũ dic: quia illud procederet qñ posset auocari alia rõne quã dñij puta iure hypothecæ:& idẽ si per Paulianam actionem,quæ est personalis.Si autem potest auocari ratione dñij:quia res soluta,aliena erat in totũ vel pro parte quota,vel etiã integrali: vt in casu qui ponitur in fi.vel erat soluentis:& sic trãstulit dominiũ,abdicari existẽte cõditione libertatis.& tunc non liberať præstando cautionẽ:quia tenebatur dare perfecte & integraliter:iste aũt perfecte non dedit si non erat dominus, vel non integraliter si erat alienus pro parte integrali, vel quota, vel non perfecte vt in vltimo casu.quando potest auocari ad libertatem.vnde tunc non sufficit cautio.ita no.declarat hic Barto. debere intelligi.l.illam fin.in fin.& quod dixi in d.l.si rẽ. Tenementi:quia ista sunt subtilia.

2 ☞ *Si quis tenebatur actione de dolo qua durat biennio,& tempus est continuũ, quod istud tempus currat etiam impedito agere,propter absentiam debitoris: tamen potest eo reuerso restitui aduersus cursum temporis,sicut si impedimentum constitisset in sua persona,& quid si tempus esset utile?*

3 *Interruptio,an etiam cadat in præscriptione completa?*

4 *Interruptio facta contra unum ex duobus reis debendi,an censeatur facta cõtra alterũ? An facta contra principalem,censeatur facta contra fideiussorem?*

ptionem:sed in futurũ debebam,præhabita restitutione.vnde nõ proprie alleg.iste tex. sed fideiussor poterit intercedere ꝓ eo quod est in officio iudicis nobili,sicut ꝓ eo quod est in obligatione naturali & ciuili:vt no.Bar.in l.j.in fin.ŝ.de fideiuss. per hũc tex.quia hic obligatur ad illud:vt dixi:sed ad id quod erit in actione futura post habitã restitutionem puto tamen illud verum esse in se eo casu quo iudicis officium nobile proponiť,vt aliquis cõdemnetur ad aliquid dandum, vel faciendũ: puta ad cauendum de dam.infect.qui tunc loco actionis proponitur:vt in c.fi.de offi.iudi.non autem quando proponitur vt iudex aliquid faciat:non autem pars:vt in casu isto quod rescindat præscriptionẽ.ad illud enim nõ potest obligari fideiussor,sicut nec ipse debitor principalis ad illud teneť: & prædicta,quando restitutio põt peti de iure scripto per tit.de mi.vel qui.ex cau.ma.secus si de gratia tm̃:vt illa quæ concediť ex ti. de sen.pas.& restit.quæ petiť a principe:nã pro eo q̃ põt petere talẽ restitutionẽ nõ põt accedere fideiussor:vt.ŝ.de fideiuss. l.si debitor deportato.secundũ bar.& bene.†In tex.ibi,[actione quo.]i.aliqua tẽporali:vt si tenebať actiõe de dolo.quæ durabat anno.hodie biennio:vt l.fi.C.de dolo.& tẽpus est continuum.ideo currit etiã impedito agere propter absentiam debitoris:tñ põt ecõuerso restitui aduersus cursum tẽporis: sicut si esset impeditus agere impedimento cõsistente in sua persona,vt hic in prima gl.mag.circa prin.ibi,[& not.quod hic præsens,&c.]si autem tẽpus esset utile,nõ cõtinuum, nõ curreret impedito agere:vt in l.j.de diuer.& temp.prescrip.In tex.ibi. [annus præterierit.]dic gl.& doct.hic videntur intelligere de anno vtili.infra quem isto iure,poterat peti restitutio:& intelligũt ꝙ restitutio nõ fuit cõcessa,sed si sic est fideiussor nondũ incepit obligari:qa actio vtilis rescissoria non fuit nata:in qua videtur fideiussisse.vt.ŝ.dixi.ergo non potest liberari:quia nõ fuit obligatus:vt in l.decem.in fi.de ver.obli. sed tex.j.dicit fideiussorẽ nõ liberari,ergo erat obligatus. Et sic iste intellect⁹ nõ poterit procedere videre meo. Itẽ infra dicit in ipsum restituendã actionem ex edicto si cum eo nõ fuerit potestas experiundi,& sic innuit ꝙ semel incepit actio cõtra eum,& post ea sit extincta,& restituiť. Intelligo ergo aliter ꝙ restõ fuit cõcessa.j.annum. & sic incepit dari vtilis actio accessoria contra principalem,& in consequentiã purificata est obligatio fideiussoris:& incepit teneri ex sua promissiõe,postea infra annũ vtilẽ rescissoria nõ fuit intẽtata cõtra principalem, contra quẽ fuit potestas experiũdi:& sic est extincta quo ad eũ:vt i d.l.in honorarijs.§.sed cũ rescissa. Quęriť ergo an etiã fideiussor liberet liberato principali.videbať ꝙ sic.vt.ŝ.de fideiuss.l.vbicũ que.cũ multis si.Iul.dixit cõtrariũ.& postea in ver.[& quidẽ.] limitat hoc esse verũ,si cũ fideiussore nõ fuit potestas experiũdi.licet fuerit cũ principali.Sed iurisconsultus in ver.[sed hoc casu.] dicit hanc esse iustam causam:vt actio cõtra fideiussorẽ restituať,nõ aũt vt liberet.vnde de rigore iuris liberato principali,liberať fideiussor mere, sed propter dictũ impedimẽtũ actio vtilis restituiť aduersus eum , sicut propter eius culpam vel dolum restituiť.vt qñ seruũ debitũ interemit fideiussor:nã principalis liberať qui nõ fuit in culpa vel mora, & in eius cõsequẽtiã de rigore liberať etiã fideiussor: sed eodẽ instanti restituiť vtilis actio cõtra eum propter eius factũ vel dolũ. vt.ŝ. de ver.ob.l.mora.in fi.&.ŝ.de vsur.l.mora.§.fi. Et aduertendũ quia glo.hic intelligit ꝙ ista restitutio fiat p edictũ qui.ex cau. maior.& sic esset necessarium factũ iudicis.quod est falsum.qa in dicto casu restituiť contra fideiussorẽ ipso iure, propter ęqtatẽ.vt dictis iurib⁹.Idẽ ergo debet esse hic, postquã isti casus assimilanť:intelligo ergo ex edicto ꝙ non habemus.sicut in simili in l.ventre.de acqui.hære.dum ibi dicit directo:& ista nõ declaranť per do.tamen sunt necessaria.Sufficit. †Super gl.q̃ incipit,[reuerso & liberato].ibi.[vel dic.] no.sing.hãc solutionem quæ verissima est in se.quod l.cum notissimi.§.sed & si quis.alleg.in gl.vbi dicitur ꝙ per recognitionẽ debiti prescriptio interrumpit,locum habet in præscriptione nondum cõpleta tẽpore cognitionis.in illa enim proprie cadit interruptio: sed si erat iam cõpleta, talis cognitio causam non extinguit,p rationem quæ hic ponit in gl.quia leuius conseruať actio nõdum extincta vel elisa,quã resuscitetur iã extincta:tamen quo ad hunc §.ista so.nõ est bona : quia verũ est hic, ꝙ præscriptio

¶ Liberato principali. Adde.c. peruenit.de fideiuss. & ibi do.& per do.ĩ c.j. & in c.odoard.de sol.

¶ De ãno vtili.qũo accipiť,vide gl. inl. annus.& ibi do.ff. ꝺ calũniato.Cy.ĩ l. fi. in ij.q.C. de tempo. præscrip.

a liberatus,erat decursa tempore dati fideiussoris:sed præscriptio annalis quę currit super restitutione in inte. cõcedẽda,nõ erat decursa.quia.j. annũ vtilẽ datus est fideiussor.& de illa loquimur de præsenti. Tenet ergo aliã solutionẽ in ver. [vel dic.] q̃ est singularis,& vera.ꝙ cõtrarium loquetur de præscriptione que potest interrumpi p lit.contest.nam illa interrũpitur etiam per cognitionem debiti:ista vero annalis non interrumpiť per lit.contest. quia olim j.annum vtilem debebat peti restitutio:& quæstio terminari. & si non terminabatur,licet lis esset contestata,annus labebatur,& excludebať a restitutione:& idem hodie.j.quadriennium cõtinuum.vt in l.fi.C.de tempo.in inte.rest. Est ergo hic casus secundũ istũ intellectũ ꝙ recognitio debiti interrumpit talem præscriptionem,& est magna limitatio ad illum §.sed & quis. dat etiam gl.in fi.aliam solutionem,quæ est singularis in se.qđ ille §.debet intelligi quando simpliciter & pure cognoscit:secus si non conditionaliter,dicendo promitto illud quod apparebit in futurum me nunc debere:quia per hoc non interrumpitur præscriptio.ꝙ est etiam valde singularis limitatio ad illũ §.tene mẽti hanc glo.quia semper ad eã recurriť ꝓ limitatione istius §. Sup alia gl.mag.ibi,[sed tunc op.]dic ꝙ declaratione huius gl.q̃ difficilis est:& etiã sequentis op.tribus modis.Primo contra tex.dum dicit ꝙ annus præterijt: nam videť ꝙ Iul. male dixit in hoc.quia tempore statim in seq.versꝰ.[equidem.] restringit seipsum,dicẽs habere locũ dictũ suũ,dum dicit fideiussorem nõ liberari,qñ cũ eo non fuit potestas experiũdi.sed si sic est:ergo male dixit ꝙ annus præterijt:quia cũ sit vtilis, nõ præterijt:nisi sit potestas experiũdi ex parte actoris & rei, & etiã iudicis.vt l.j.ŝ.de diuer.& temp.prescri. Timore huius dicũ quidã ꝙ in prin.huius §.vsq̃ ad ver.[& quidem.] fuit potestas experiundi tã cũ principali quã cũ fideiussore, ad hoc vt procedat illud quod dicit ꝙ annus præterijt: sed in præcedẽti ver.[& quidẽ.] mutat casum:quia cũ dicat nõ fuisse potestatẽ experiundi,debet subaudiri & per cõsequẽs annus nõ præterijt:sed cõtra.qa secundũ hoc Iul.male dixit.aut in primo dicto annus præterijt:aut in secũdo ꝙ fideiussor non liberet:nam si fuit potestas experiũdi,bene dixit in primo ꝙ annus præterijt sed male dixit in secũdo ꝙ fideiussor non liberetur: quia liberato principali[a] liberatur fideiussor:si autem non fuit potestas experiundi,bene dixit in secundo dicto ꝙ fideiussor non liberať.sed in primo dixit male,ꝙ annus præterierit:qa nõ potuit præterire:quidam fatentur hoc,ꝙ male dixit. Azo.non fuit visum bene dictũ. Idẽ videť sentire Bart. vnde Azo vt saluaret

b Iul.in vtroq̃ dicto intellexit text.non de anno vtili[b] qui non potuisset currere si non fuit potestas experiundi, sed de anno cõtinuo : & tũc est clarũ ꝙ per lapsum anni cõtinui , quinimo etiam decennij , si non fuit potestas experiundi per integrum annum,non tollit beneficium restitutionis in integ. vnde nec liberatur principalis,nec fideiussor.certe tunc nõ haberet dubium.& fatua fuisset determinatio Iuliani. dicas ergo imo loquitur de anno vtili , & quod fuit potestas experiũdi cũ principali,non cum fideiussore. certe tollitur beneficiũ restitutionis quo ad principalem:sed quo ad fideiussorem. Iu.dixit non tolli,et iuriscõsultus dixit ꝙ imo tollitur,sed restituiť actio.& hic est verus casus de quo gl.quę fuit in verſ.[item si potuit.] & non perpendit quod iste erat verus casus huius §.Intelligẽdo ergo vt intelligunt docto.quomodo restituitur actio contra fideiussorem,si restitutio nõ fuit j. annum implorata, cum actio rescissoria nunquã fuerit nata. ideo quicquid dicat gl.& Bart.intellige,vt supra dixi. quod imo fuit concessa. & quod fuit nata vtilis:& postea.j.annum vtilem non fuit intentata:& omnia clare procedunt : nec aliquis scribens retigit medullam istius §. clare.vt supra dixi : nec sine prædictis posset vnquam bene intelligi. Vltimo opponitur fortiter pro declarando finem glossæ. cum seq. si nos intelligimus modo quo dixit, quod hic fuit potestas experiundi contra principalem: licet non fuerit contra fideiussorem. Opponitur quod tunc non debet actio restitui in fideiussorem , cuius contrarium hic dicitur:quia fuit in potestate creditoris agere contra prin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 ¶ Qñ autē oblatio facta & quomō releuet atque prosit, & item per quos fieri habeat vide elegantissime p Phi.corn. in consil.lxxxv.incipit videtur in lite.F.& G.in quarta par.& in cōs.cclix.incip.Q.situr.in litera.P.I.in 3.par.Et adde q̄ oblatio loco & tēpore congruo facta de re debita ab ipsius interitu rerū liberat.l.illud.de commod.& peri.rei vendi.& vide Bal.in l.fin.C.de condi.inser.& l.qui decem.de solu.alias secus.vt l.q Rome. 4 de ver.obli.ff.vbi p doc.& potissimum per Alexā.& qualiter id itelligatur.vide Bart.in l.cui fundus.ff.de condit.& demon.& Alexā.in l.qui decem.

cipalem: & interrumpere præscriptionē contra eum: & in consequetiam interrupisse contra fideiussorem. & si hoc est non subest æquitas restituendi actionem contra fideiussorem,sicut nec contra principalem. quod autem fuisset interrupta præscriptio contra fideiussorem probatur in l.fina.C.de duo.reis.vbi interruptio facta contra vnum ex correis debendi,p̄ deest contra alterum.gl.in fi.hoc fatet̄.& propter hoc intellexit istum.§.& ad eius intellectum vacillauit:& voluit propter hoc q̄ hic dicitur actionē restituendam,quod loquatur quando non fuit potestas experiūdi contra principalem:alias non restituere tur sed tunc annus nō cucurrisset:ideo remanet gl.imbratata & confusa in seipsa.† vnde gl.seq.in fi.multum singulariter & nota.dicit illam l.fi.habere locū duntaxat in duobus reis debendi:vt interruptione facta contra vnum,censeatur facta contra alterum:quia tenetur eodem genere obligationis.l.æque principal̄.non sic in reo & fideiussore qui tenent̄ diuerso genere, vnde interruptione facta cōtra principalem,non cēsetur facta contra fideiussorem:& sic fideiussor posset præscribere:licet principalis nō poterit:& istam gl.tene mēti:quia semper alle. Et conclude finaliter quod aut fuit potestas experiundi cōtra vtrunq̄:& concurrit annus,& vterq̄ liberatur:& contra neutrū fit restitutio.aut non fuit potestas experiūdi contra aliquē eorū:& non cucurrit annus.nec aliquis eorum liberat̄.& p cō sequens nec restitutio est necessaria,nec habet locū i istis duobus casibus iste §. Aut fuit contra principalem,& nō contra fideiussorem.& cucurrit annus,& vterq̄ liberat̄ de rigore:sed de equitate restituitur contra fideiussorem:licet egisset cōtra principalem.ideo eius negligentia nocet, si duntaxat contra principalem contra quem fuit commissa,non contra fideiussorem:contra quem commissa non fuit,& habes nunc clarum intellectum tex.& glo. Cætera vide hic p Bar.qui aliqua bona tangit,licet omittat declarare medulam huius §.vt s̄.dixi.

§.Qui pro te apud. Si debitor succedat fideiussori,extinguitur obligatio fideiussoria tam primi quam secundi fideiussoris: sed non obligatio pignoris. hoc dicit. & est casus singularis secundum Doc.Intellige etiam si fuit datum a fideiussore:& hic erat rō dubitandi:quia extincta fideiussoria personali,quę se habebat vt principalis ad hypothecam,vel pignus datum per eum, videbatur extingui fideiussoria secundi fideiussoris intercedētis pro eo.& tamen contrarium est.Gl.ponit duplicem rationem diuersitatis,tamen secunda non placet:quia sicut primus fideiussor non tenetur nisi pro pecunia pro qua interceſsit,ita nec pignus datum ab eo pōt retineri nisi pro illa pecunia,licet datum ab ipso debitore poterit retineri etiam pro alio chyrographario debito ab eodem:licet pro illa non fuit obligatum:dic ergo subtilius & clarius rationem diuersitatis:quia principalis & accessoria non possunt concurrere in eodem subiecto: sed requiruntur diuersa subiecta. Si ergo vtraq̄ est personalis, cū subiectum ambarum sit ipsa persona,si incipiunt cōcurrere in eadem persona,nisi extingueret̄ accessoria,reperiētur esse in eodem subiecto:conuenientius est ergo q̄ extinguatur accessoria,& remaneat principalis,quam econuerso.Sed si principalis est personalis:accessoria vero realis:vt pignus,tunc subiectū personale est ipsa persona:subiectum vero reale est ipsa res:si ergo fideiussori qui dedit pignus debitor succedat:licet extincta sit fideiussoria,ne in eadem persona reperiantur esse ambæ non sic extinguitur hypothecaria data a fideiussore:qa non reperiretur esse in eodem subiecto Ratio autē quare extinguitur secunda fideiussoria est:quia illa est personalis,& sapit naturam personæ personalis,cui accedit.ideo illa extincta extinguitur secunda:est etiam alia ratio:quia nō interest creditoris quod duret personalis accessoria in eadem persona, cum per principalem poterit tantum consequi quātum p accessoriam:sed bene interest quod duret hypothecaria:quia per illā poterit plus consequi si res obligata reperiretur penes tertiū possessorem.nam contra eum non haberet creditor personalē: & tamen habet hypothecariā quæ est in re.vt l.si fundus.§.in vendicatione.de pig.& propter esse creditoris cōseruatur interdū actio etiam personalis,& accessoria:vt in l.hæres a debitore.§.quod si hic seruus.de fideiuss. Non sunt alia.

2 ¶ *Oblatio facta non congruo loco,uel tempore,non prodest,sed habetur perinde ac si facta non esset,& creditor habet iustam causam recusandi.*

3 *Emptor an possit petere rem nisi soluat pretium?*

LEX XXXIX.

SI soluturus †Si pecunia deponit̄ per debitorem penes electum per creditorē piculū est ipsius creditoris:sed si ipse debitor eligit ita demum est periculum creditoris si ipse fuit in mora recipiēdi:secus si debitor fuit in culpa offerēdi:vel neuter fuit ī mora vel culpa:quia tunc pertinet ad ipsum debitorem.sed in debito speciei hoc vltimo casu quando neuter fuit in mora vel culpa,periculum pertinet ad ipsum creditorem,cum per interitū speciei debitæ,debitor liberet̄.h.d.in effectu:& est magis difficile quam appareat.Et primo loquitur quando creditor eligit vsq̄ ibi,[cum tamē.]secundo quando eligit ipse debitor vsq̄ in finem:licet gl.intelligat hanc secundam partem etiam in casu quo creditor eligit:sed tunc non haberet dubium,& ista secunda continet casus.in primo qui durat vsq̄ ibi:[in qua specie.]fuit in culpa ipse creditor vel in tardando recipere solutionem,vel omnino eā recusando recipere sine iusta causa. In secundo qui incipit,in qua specie.& durat vsque ibi,[his consequens.]fuit in culpa ipse debitor offerendo non congruo loco,vel tempore:& creditor nullo modo est in culpa.In tertio qui incipit,his cōsequēs,neuter fuit in culpa & continet duos casus:vnus in debitore quantitatis,vt est emptor.qui tenetur ad pretium:alius in debitore speciei,qui tenetur ad speciē venditam. Venio ad casum.primum dictum intelligo verū, etiā si creditor qui depositarium elegit in nulla fuit mora vel culpa malæ electionis:quia electus penes quemlibet erat idoneus. nec etiam in differendo solutionem: quia iustā causam habuit retardandi vt pecunia approbaretur.dum tamen debitor similiter nō fuerit in culpa,sed si fuisset in culpa:quia obtulerat nō congruo loco,vel tempore:& creditor dixit sibi quod deponeret penes talem:quia tunc non poterat recipere,& ille erat idoneus,& postea casualiter perdita est pecunia,tunc propter præcedentem culpam debitoris ex quo creditor in nulla fuit si perdita est casualiter,pertineret periculum ad debitorem secundū Iaco.de are.& Ray.qui alleg.s̄.de fideicō.li.l.sed si alienare.quod satis ratio notabile videtur.Secundum dictum in ver.cum tamē.dico esse verū qñ debitor qui elegit caret omni culpa: quia elegit illum quem quilibet diligens elegisset:si casualiter perdatur licet ipse elegerit,ex quo creditor fuit in culpa recipiendi,periculum pertinet ad creditorem. & liberatur ope exceptionis:vt j.eo.l.qui decē.secus si fuisset in culpa malæ electionis,& propter illam culpam perderetur:qa licet creditor fuit in culpa,vel mora recipiendi,ipse tamē debebat esse diligens in deponendo pro creditore,sicut deposuisset pro se

2 arg.in l.j.circa fi.s̄.e.†In tertio casu in ver.[in qua specie.] No.

a illud ad quod semper alle.quod[a] obligatio facta nō congruo loco vel tempore non prodest:sed habetur perinde ac si facta non esset.& creditor habet iustam causam recusandi.nec cōstituitur in mora:ideo periculū ptinet ad debitorē.etiā si in nulla culpa fuit,quando tenebat̄ in genere vel quātitate quātum ad personā idoneā,nā sufficit q̄ fuerit in culpa offerendi.& sic

3 habetur oblatio pro non facta.†In quarto casu in ver.[his consequens.]No.limitationem ad id quod habetur in l.Iulian⁹.§. offerri.de ac.emp.vbi habetur quod emptor non potest petere rem.nisi soluatur pretium,nec econuerso debitor pretium nisi tradat rem quod si inuicem non confidant:& neuter vult incipere remedium est q̄ fiat depositum:& tunc neuter est in culpa deponendi:quia neuter tenetur deponere:in hoc tamē differunt:quia si pecunia deposita perdatur,licet debitor non fuerit in culpa,nec in deponēdo nec in eligēdo,ex quo tñ nec etiā aduersarius fuit periculum pecuniæ ptinet ad ipsum debitorem,

torem,qui tenetur in quantitate: et sic casus ipsum nō liberat: sed Bar.videt̄ sentire cōtrarium,q̄ si elegit personam idoneā penes quā qlibet diligens deposuisset,non pertineat periculū ad eum:arg.in l.argentum.s̄.cōmo.& l.eum qui.sed ibi in debitore certæ speciei:quia cōmodatū erat argentū in vasis:vt etiā hic dicit̄ in venditore,qui tenet̄ in specie:sed in debitore quātitatis non puto verum dictum suum,per rōnem quā dixi.nisi eo casu quo creditor fuerit in culpa recipiendo.vt in secundo

2 casu huius l.†Sed opp.quia debitor quantitatis offerēdo,assignando,& deponēdo, statim est liberatus ipso iure: vt l.obsignatione.C.eo.ergo licet postea pareat, nō debet reincidere in obligationē iā extinctā.licet neuter ipsorū sit in culpa.Sol. & tene menti perpetuo.illud est verū quādo pecunia deponitur & cōsignatur cum libera potestate credendi data de recipiendo quandocūq̄ vult:& ad eius beneplacitum: sed si non datur libera potestas:sed ita demum si aliā rem tradit, tūc per depositionē & cōsignationē non liberat̄ debitor ipso iure añ interitum pecuniæ:nec etiā post.vt est casus sing.hic quē ppetuo tene mēti,secundum do. Est etiam alius casus in quo licet deposuerim simpliciter cū libera potestate recipiendi:tamē remanet obligatus et si postea reciperet depositū à depositario, ipse depositor deponēs non reincideret in obligationē iā sublatam vtilem,tāquam non directam:vt in l.acceptam. circa fi. C.de vsur.non sunt alia hic dicenda:quia satis in materia obligationis supra,dictum est.

LEX XL.

SI pro me quis. Etiā si tertius soluat debitū, liberat̄ pignus tam cōuentionale quā prætoriū. & nascitur & acquirit̄ debitori pignoratitia, vel aliud remediū ad recuperationē pignoris.hoc d.Non intelligas q̄ istæ actiones acquirantur sibi per factum tertij.cum per liberam personā non poterit alteri quæri actio sed propter factum illius tertij acquirit̄ pignoratitia, quæ orit̄ ex traditione pignoris facta per eum.Et sic orit̄ ex contractu debitoris,licet propter factum tertij:cū non oriat̄ nisi facta solutione:vt l.si rem.§.omnis.de pig.act.ecce casum.nō sunt alia.

LEX XLI.

REo criminis. Accusato vel inquisito de crimine de quo veniant bona publicanda,non videt̄ interdicta administratio bonorū suorum pendente accusatione vel inquisitione,quominus debitores sibi soluendo liberentur.et ipse etiam alij soluere poterit.h.d.cum l.seq. An etiam poterit bona alienare, dic vt in l. post contractum.de don.Nam quod hic dicitur contingit fauore liberationis.Fallit tamen in casibus hic no. per glo.posito ergo q̄ cōfiscatio subsequatur,non poterit fiscus iterum cō uenire debitores: etiam si scientes accusationem proposita sibi soluerunt:quia liberati sunt.per rationem de qua hic,quia si aliud diceremus, posset cōtingere quod ille moreretur fame tamen erat innocens.& secuta fuit absolutio:quia nullus pendente accusatione vellet soluere timore ne sequatur condemnatio.

LEX XLIII.

IN omnibus. Qñ principalis obligatio tollitur ipso iure, tollunt̄ etiam accessoriæ tam personales quā reales. Itē sub accessoria per cōfusionē tollit̄ principalis,nec ipso iure,nec ope exceptionis.h.d.Et sic ponit duo dicta æque principalia. Primū qñ tollit̄ principalis,an tollantur accessoriæ? & vult quod si tollitur ipso iure,tollāt̄:si autem ope exceptionis,gl.j.dicit quod nō semper tolluntur.q̄ dic vt in in ll.alleg.per eam.secundū dictū econuerso quādo tollitur accessoria ipso iure,an tollatur principalis:& dicitur q̄ si tollitur iure cōfusionis: vt quia creditor succedit fideiuss.nō tollitur principalis: subaudi nec ipso iure, nec ope exceptionis:vt supra,de fideiuss.l. hæres à debitore. §.quod si idem stipulator.sed si tolleretur iure solutionis veræ vel fictę,tunc tolleretur principalis ope exceptionis,non ipso iure:per id quod plene not.in l.Papinianus.supramand. & in

a hoc differt a primo casu, in quo sublata principali[a] ipso iure, tollūtur accessoriæ etiam ipso iure:sed sublata accessoria ipso iure,nō tollitur principalis ipso iure:sed bene tollitur ope exceptionis in casu prædicto quando ita tollitur iure solutionis: & de ratione dic vt not.in dicta lege, Papinianus. Et iste est verus intellectus:licet glo.hic tam prima quā penul.videantur sentire contrarium, dicentes quod istud ver. [præter quam.] venit exceptiue:& sic innuit q̄ sicut prin

2 ¶ Sublata principali. Adde docto. in regula accessorium.de regu.iur.libr.vj.

cipali sublata ipso iure,tollitur accessoria ipso iure,ita econuerso.præterquam in casu de quo hic:quando tollitur iure confusionis:sed hoc non est verum,salua pace glo.per not.in dicta l. Papinianus.& dicas quod hic non venit exceptiue à regula prima:sed ponitur aliud dictum eque principale.Quando autem principalis tollitur ipso iure,qualitercunq̄ tollatur siue iure solutionis veræ vel fictæ siue confusionis,tolluntur accessoriæ ipso iure: vt si creditor succedat debitori : nam liberantur fideiussores : & pignora data à debitore,ne pro eodem apud eundem remaneant obligata.quod esse non debet:vt not.in l. si quis pro eo.§.j.s̄.de fideiuss.nec ob.s̄.eod.l. cū quis.§. fi. quia creditor non succesit:sed debitor succesit fideiussori:& principalis non erat ibi extincta.ibi sic. Item ibi in pignore dato à fideiussore non in dato à principali sed etiam si à fideiussore: idem est.

2 ¶ *Cum arbiter condemnauerit partem ad vendendum vel locandum alteri: & illa vendidit vel locauit:postea non seruat contractum,sed venit contra, an poterit ab ea peti pœna compromissi?*

3 *Si aliqua communitas fuit condemnata propter rebellionem ad destructionem murorum: & ipsa destruxit, an poterit postea reponere?*

LEX XLIIII.

IN numerationibus. †Eadem numeratio vel vnus & idē actus potest parere diuersos effectus non contrarios, quod quatuor probat̄ exemplis.h.d.in effectu.cōtrariosvero nō:vt s̄.eo.l.qui hominē.§.fi.quia si ibi induceret liberationē, cēsereț solutum vt debitum:& si inducit repetitionem, videt̄ solutum vt indebitum:& ista duo sunt contraria: ideo si inducit vnum,non inducit aliud:sed in exemplis de quib⁹ hic, nulla est contrarietas,si bene inspicitur.casus est iste. Et not.quod in primo exemplo vnus & idem actus.i.traditio vel dimissio pignoris tollit plures obligationes.In secundo eadem solutio liberat ab obligatione naturali, & parit soluenti actionem ex testamento ad legatum: quia conditio eius purificatur.In tertio similiter liberat ab vna obligatione : & obligat recipientē ad restitutionem : & sic inducit repetitionem, liberationem, non tanquam de indebitis solutis:imo erat debitum: & p hoc non ob.l.qui hominem.§.finali. In vltimo exemplo similiter liberat ab actione ex testamento hæredem, & obligat aduersarium actione ex contractu. Et inquantum dicit quod liberat ab actione ex testamento,patet quod si facta venditione vel locatione non traderet rem,non posset conueniri actione

2 ex testamento : sed actione ex vendito , vel locato. † propter hoc dicit Bart.se consuluisse cum arbiter condemnauerit partem ad vendēdum vel locandum alteri,& illa vendidit, vel locauit:postea non seruet contractum, sed venit contra : vtrum poterit ab ea peti pœna compromissi, quæ erat magna si veniret contra laudum,an pœna quæ erat apposita in cōtractu vēditionis quę erat parua:& dicit quod hęc secunda,non prima. quoniam ab illa fuit liberatus eoipso qđ vendidit, vel locauit. per illum tex. Et istam quęstionem plenius ipse examinat in l. si fideiussor.de lega.j.& Ang.alleg.pro dicta decisione.l.si cū fundus.de contrahend.emp.& de pact.l.ab emptione.in glo. mag. & quod not.in authē. sacramenta puberum. C.si aduer. vendi.in glo.fin.& in Specu.de arbit.§.sequitur.ver.sed pone

3 arbiter in contrarium alleg.†quod not.Cyn.in l.seruus.C. de pœnis.in questione illa,si aliqua ciuitas fuit condemnata propter rebellionem ad destructionem murorum, & ipse destruxit:an poterit postea reponere:nā videtur q̄ sic, quia destruēdo fuit liberata à conditione,secundum Bart. sed contrarium determinat Cyn.& dicit fuisse determinatum per illam.l.quia non videretur destruxisse,si destructio non duraret sicut non dicitur versum: vt l.si pro patre.§. versum.de in rem verso.vñ videretur vendidisse vel locasse,nisi perficiat contractum : & in perfectione perseueret. & pro hoc bene facit l. si hæres. in prima charta.de actione empti.& leg.si quis missus.ne vis fiat. quia non sufficit quem misisse in possessionem , nisi missum tueat̄ prætor.vnde dicit Ang.se valde dubitare de decisione

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ De notario q est condemnatus. Adde Bal.in l.depositū C.depos. Bart.in l. si quis.in prin.§. fin. de lega.in.& in lex militari. C.de testa. milit.

Barttoli:sed ipse Bartolus bene vidit ista & etiam alia, ideo dic per eum in dicta lege,si fideiussor.

Pro dote restituenda,an possint dari pignora.

LEX XLV.

VAmnis. †Cōuentio de dādo pignus insolutum pro debito,etiam facta ex interuallo,non valet ad agēdum, si debitor possidet.quia ea non ob.potest retinere & debitum soluere.h.d. & alibi non reperitur.& intellige etiā si sit stipulatione vallata:alias nō haberet dubium,sed si creditor non esset in possessiōe,bene valeret ad retinendum,postq̄ est facta ex interuallo:vt l. Titius.de pig.ac.alle.in glos.pro contraria:secus si à principio:quia esset pactum legis commissoriæ.q̄ in pignoribus est reprobatum.vt l.j.& ij.C.de pac.pig.Ecce casum.& p̄dicta quando agitur vt sit insolutum pro debito,cū possit longe plus valere.nam tunc distinguitur.aut à principio cum pecunia recipitur,non valet nec ad agendum,nec ad retinēdum. quia contra publicam vtilitatem.vt d.l.& ij.de pac.pi.aut post pecuniā receptam,& valet ad retinendum.non ad agēdū.sed si ageretur quod esset venditum pro iusto pretio, valeret etiā à principio:& quantum ad agendum si fundus.§.fi.de pigno. Item prædicta qñ ista conuentio fit inter creditorem & debitorem,si autem inter debitorem & fideiussorem eius,tūc etiā si à principio fiat q̄ iste fideiussor soluat,& q̄ possit retinere pignus pro debito insolutū,valet.vt in l.fi.in prin.de contrahen. emp.vbi est casus singularis,si autem non apparet an voluerit vel pro iusto pretio vel pro debito creditor retinere,recurrendum est ad verba quia fuit dictum quod si debitor non soluat infra certum tempus,pignus intelligatur venditū creditori:et tunc intelligitur pro iusto pretio,& valebit.Si autem dicatur q̄ habeat insolutū,videtur actum quod pro debito:& tunc valebit si à principio hoc fuit actum secūdum Bart.hic.† Vltimo inducitur iste tex.quod pro dote restituenda possint dari pignora:& eodem modo potuerunt dari fideiussores,& nō habebit locum titulus ne fideiuss.do.dentur:sed solum quādo dātur pro dote conseruanda,certe non puto illum debere sic intelligi,imo quando pro dote restituenda. Nō ob.hic,quia nō dicitur q̄ prædia essent pignorata:sed dicitur quod erant obligata,id est hypothecata:& sic erunt penes maritum.& non est dubium quod bona eius tacite obligant̄ pro dote restituēda.sed si traderet res pignori retinendas:non puto hoc valere. quia induceretur quædam perfidia inter vir.& vxo.quia vxor non consideret de viro:ista est ratio quare nō valet datio fideiussoris.de ista quæstione vide per Bar.in l.si cōstante.§.quoties.sol.ma.

Vtrum Notarius si est condemnatus ex delicto non concernente officium notariatus,an interdicatur sibi officium,ut non valeant postea instrumenta per eum confecta?

Si esset remotus ab officio,& hoc ignorabatur,& publice tenebatur pro notario.an instrumenta valeant?

§.Idem Frontoni. †Per promissum criminalem inchoatum contra tutorē, vel alium administratorē,non interdicitur sibi administratio.h.d. Et hoc quia non tangit officium tutelæ:sed si illud tāgeret:vt quia accusaretur de suspecto.secus.vt l.eū quem.C.de suspect. turo. Et dixi §.e.in l.quod si forte. Ecce casum.† & ista faciunt ad quæstionem de notario.q̄ si est condemnatus[a] ex delicto non concernente officium notariatus,non interdicitur sibi officium & valent instrumenta postea per ipsum confecta.sec⁹ si ex delicto concernente officium,vt quia fecit falsum instrumentum:nam videtur interdictum officiū notariatus,etiam si non fuit dictum expresse in sententia.nec valebunt instrumenta per eum postea confecta.Contrarium tñ videt̄ tenere Spe. in ti.de instru.edi.§.restat.ver.quid si tabellio.& Bal.in l.Iubemus.§.sane.C.de sac.sanc.ec.& Bar.in quodā consilio q̄ incipit.Ser.Io.q̄ nisi expresse sit remotus ab officio,valeāt instrumenta postea.de hoc vide per Bar.in l.ea.j.ad l.Iul.repetun.& per Inn.in c.fraternitatis.de hære.& per Bal.in l.ij.C.de sent. in l.ex militari.de test.mi.† sed etiam postquam esset remotus ab officio,si hoc ignorabatur,& publice tenebatur pro notario, videntur instrumenta valere per gl.sing.in authen.de tab. circa fi.Bar.tamen in d.l.ij. intelligit illam quando esset priuatus per l.vel statutum:si autē per sentētiā hominis,non valent etiam si ignoraretur.quæ est optima limitatio.& adde q̄ ipse idem no.in l.j.C.de testa.

Si duo vendiderunt simul cum pacto de retrouendendo,si infra certum tempus venditores restituerent pretium:& alter illorum offert partem suā:alter vero nō curat,non tenetur emptor reuendere partem:& alteram retinere.

Quid si ille paratus est totum reemere,& offert totum pretium?

Si datur species insolutū pro quantitate seu pecunia,& euincatur,an possit agi actione prima si expresse hoc vel non fuit actum?& quid si valebat plus,vel minus.

Quid si soluitur species pro specie,vel genus pro genere,species pro genere, aut genus pro specie?

LEX XLVI.

SI quis aliam. †Summarium istī⁹ l.colligitur ex versi.[tūc ergo.]& dicit q̄ si datur in solutū species pro specie,illa euicta in totum vel pro parte agitur actione prima insolidum.quia ex tunc apparet debitorē non,fuisse liberatū.h.d.& est singularis l.& famosa.venio ad casum.In tex.ibi,[et euicta fuerit̄res.]subaudi & illi debitori danti fuit denuntiatū q̄ veniret ad defendēdū. alias non posset creditor agere.sicut quando res vendita euincitur. In text.ibi,[tamen pro solido obligatio durat.]dic si tñ agat actione prima ad solidū primo debitum,debet restituere aliam partē non euictā.ar.j.e.l.si is cui.& l.si cum aurum.& de pig.act.l.eleganter.§.si reprobos.& l.cum aliter.§.si quis alienum.circa fi.de fideicō.lib.† In tex.ibi,[nam non accepisset.] præsumptiōe iuris:& no.hanc rationē.per quā Bar.dicit se cōsuluisse,si duo vendiderunt simul cum pacto de retrouendendo si intra certum tempus venditores restituerent pretium,& alter illorum offert partem suā,alter vero non curat:non tenetur emptor reuendere partē:& alteram retinere: quia non est verisimile q̄ a principio emisset vnam partē sine altera:facit l. tutor.§.j.ff.de mino.† Sed quid si ille paratus est totum reemere:& offert totum pretium,sed emptor non vult recipere, dicens q̄ non est obligatus vtrique.& si volunt rem habere ambo ventāt.breuiter puto q̄ bene dicat:nisi consentiret alteri:& cederet sibi ius suum:quia licet nunc curet,poterit mutare p̄positum:vt l.deberi.C.de fideicom.libe.vnde nō debet alter præoccupare ius suum sine sua voluntate. In tex.ibi,[sed & si quis per dolū.] subaudi debitoris tradētis.Et no.q̄ hic res data insolutum non fuit euicta in totum,vel pro parte:sed min⁹ valebat quam res sibi debita:& si creditor sciēter accepisset,imputandum esset sibi.Idē si ignoranter,& non interuenisset dolus debitoris: eo autem interuēiente locum habet quod hic dicitur,cum non dicatur liberatus ab actiōe prima.& poterit cō uenirī ad fundū primo debitum,nisi refundat quatenus minus valet.In gl.j ibi,[licet esset alij obligata.] vult dicere gl.in effectu quod si euincitur ratione dominij,potest agi actione p̄ia: vt hic:secus in actione hypothecæ:vt in contrario.quę solutio non est bona per l.si rem meā.§.eo.vbi agitur actione prima,licet sit euicta iure hypothecæ:quia tenebat̄ ad duo, scilicet ad transferendum dominium:& taliter quod euelli non posset: & licet fecerit primum,non fecit secundum.ideo non est liberatus:tene ergo solutionem positam in fin.gl.quæ est bona ad vtrunque contrarium formatum in glo.quia hic loquit̄ quādo fuit data insolutum species pro specie,quo casu cēsetur quędā permutatio.in qua venit trāslatio dñij,& si trāsferē,nō p̄ficit p̄mutatio:si ergo est euicta:apparet q̄ nō fuit trāslatū, vel nō p̄fecte,vt l.j.de rerū p̄mu.iō nō est recessum ab actione prima. cōtrariæ vero gl.loquūt̄ qñ fuit data in solutū spēs p̄ pecunia quo casu est q̄dā emptio.in qua vēditor nō pōt trāsferre dñiū sed solū rē tradere.si tradidit,licet postea euincat̄,ex hoc nō apparet vēditionē nō fuisse p̄fectā:imo fuit.& p cōsequēs fuit recessum ab actione prima:& debitum primum fuit conuersum in causam secundam,& in pretium istius rei.merito re euicta nō est redeundum ad actionem primam à qua fuit recessum: sed agendum ex hoc secundo cōtractu,scilicet vtili ex empto ad recuperationem pretij,& interesse.gl.† tamen ponit aliam solutionem quæ est etiam bona in se,& singularis:& procedit etiam in isto casu quando species pro quantitate. quod si fuit actum expresse vt non recedatur ab actione prima, nisi fuerit effecta perfecte creditoris,nō recederet:qā no.pro do nationibus insolutū quæ quotidiæ fiunt,quia cautū est apponere dictū pactum,per quod cōseruat̄ actio prima,in qua forte sunt fideiussores, vel pignora. & non sunt in secunda. & ista glosſ.semper allega. & alia quæ est in l.libera.C. de sentē. Est etiam vnus casus specialis fauore dotis,in quo etiam cum datur species p̄ pecunia, nō recedit̄ ab actione prima,nisi res efficiat̄ perfecte accipiētis.etiā si nō fuit expresse dictū. vt j. e. l.qui res.in prin.& vnum scias,q̄ quando ex contractu transactionis datur species insolutū:ea euicta indistincte non agit̄ actione prima,sed præscriptis verbis,vel alia actione,odio litium à qua semel fuit recessum ne amplius ad eam redeat̄.etiā si fuit data species pro specie.vt l.si pro fundo. C.de transact. Cætera vide hic per Bar.qui ponit vnam longā distinctionē. Adde tertium casum.in quo data est in solutum species p̄ pecunia,& tamen non recedit̄ ab actione prima, nec cōtrahitur emptio,quę ponit̄ in fi.huius l.quādo fuit data pro maiori ęstimatione quā valeret interueniente dolo debitoris, nisi refundatur creditori quatenus minus valet quam sibi debeat̄. & sic est in potestate debitoris facere vt actio prima tollatur,& contrahatur emptio ex interuallo:licet non fuerit cōtracta à principio.nam ille finis generaliter loquitur: & sic potest intelligi etiam hoc casu,sed si non interuenisset dolus debitoris,tūc esset distinguendum an interuenisset deceptio vltra dimidiam iusti pretij, vel non:vt primo casu poterit rescindi, secūdo nō & creditor habebit damnum,quia pro tāto videt̄ emisse. Adde quartum casum.de quo habet̄ in lege si non sortem.§. si centum supra de condi.inde. quando est data res maioris æstimationis quā esset debitum per errorem:vt si putabat se teneri in ducentis, cum non teneretur nisi ad centum,& dedit rem valentem ducenta:nam non fit cōfusio partis rei pro debito:sed redditur datio nulla.& potest debitor rem condicere,& solvere debitum. Et antequā soluatur nō teneť creditor restituere, & si creditor vellet soluere residium pretij vt haberet rem,nō puto quod debitor teneretur rē dimittere: quia si à principio sciuisset se non teneri nisi in cētum, verisimiliter hanc rem nō dedisset:sed potius pecuniam procurasset.arg hic in vers.[nā non accepisset.]in ratione sui:& in hoc differt à casu præcedēti.in quo est in potestate debitoris facere q̄d creditor retineat rem:& non agat actione prima:& istud in quo debitor est deceptus:quia non est in potestate creditoris impedire eius repetitionem:et ista no.singulariter pro donationibus in solutum, quæ quotidie fiunt:quia si in aliquo est erratum, vel ex parte creditoris,redditur datio nulla.per hanc l.in fi. & per illum §. si centū.secundū Bar.ibi. Quid autē si nō est erratū,quia tenebat̄ in centū:& sciebat se nō teneri in plus,& dedit in solutum rē valentē minus,nec fuit erratum in faciēdo æstimari,quid iuris,vel quid si valebat plus? Breuiter,aut dilatio facta est p̄ debitorē:& tunc cōtrahitur emptio statim. Sed an poterit rescindi? dic aut est deceptio vltra dimidiam vel nō. si vero facta est per principē:dic vt in l.fi.§.si autem minus.C.de iur.do.impetrādo.si vero per iudicem.dic vt l.à diuo.§.si pignora.de re iudi.per Bar.& tene mēti ista:quia quotidiana sunt:& ista.l.red dit̄ famosa propter ista.non sunt alia.† Vltimo in l.si quis aliā. distingue secundum Bar.aut vnum soluitur pro alio ex causa transactionis:aut ex alia causa. Primo re euicta non agit̄ actione prima fauore minuendarū litium:vt l.si fundo.C.de transa. Secundo casu,aut soluitur spēs pro spē: aut genus pro genere aut species pro genere:aut genus pro specie. Primo casu aut euincitur ex causa dominij:& sine dubio potest agi actiōe prima,siue ab initio non fuit facta accipientis, siue ex postfacto desinat per alicuius cōditionis euentum:vt hic & §.e.tit.l.cum quis.§.qui hominem.& C.de sen.libera.aut euincitur per hypothecariam,vel aliqua actione personali:& tunc aut ille qui soluit de euictione promisit, & est liberatus actione prima: & debet agere de euictione: vt lege finali.de condictione ob causam. aut de euictione non promisit, & debet agi actione prima à qua non fuit liberatus.vt lege,si rem.supra eodem. Si vero datur genus pro genere,idem: quia debet agi actione prima secundum distinctionem præcedentem: vt l.deferre.§.fin.& l.seq.j.de iure fisci. Tertio casu quando species pro genere,aut illud genus consistebat in pecunia numerata,& re euicta non potest agi actione prima. sed a vtili ex empto.vt l.si prædium.C. de euictio.& l.eleganter.in princip.supra,de pigno.act.si vero non consistebat in pecunia,tunc nō potest esse emptio:ideo agetur actione prima à qua non fuit liberatus.vt l.qui concubinam.§.si hæres.supra de legatis tertio. Quarto casu quando soluit genus pro specie,tunc indistincte tenetur facere rem accipientis:vt l.si à substituto.§.hæres.de leg.j.&.§.si hæres.ideo si non facit,debet agi actione prima.

¶ Locuplex dicitur. Adde glo.in authē. præterea.C.vñ vir & vxor. & in l.vbi adhuc.C.de iure do.

LEX XLIII.

IN pupillo. Quādo aliquem esse locupletem est causa actionis dandæ vel denegandæ,inspicitur an sit locuplex tempore lit. contest.

a Item locuplex dicitur [a] ille qui ex eo quod solutum est,emit rem sibi necessariam:licet postea illa sit perempta.hoc dicit.venio ad casum.In tex.ibi,[tempus quo agitur.] dic,quia si tunc non est locupletior:licet primo fuerit, nō prosit agēti vel excipienti contra eum: & se fundat in hoc quod locupletior est. si autem nunc esset:licet prius non fuerit,videtur sufficere agēti vel excipienti.dummodo etiam duret vsque ad sententiam inclusiue,& hoc modo intelligitur contrarium formatum in glo.d.l.si à patre.§.quo tempore.de peti. hære. Vel dic secundum Barto.quod ibi erat causa condemnationis moderandę: ideo inspicitur tempus sententiæ:vtrum que dictum potest sustineri. De secūdo pone:vt lege, Nesennius.de re iud. In tex. ibi,[quam necessario de suo erat empturus.] Si autem nō erat necessaria:licet esset vtilis,& sic fuit effectus locupletior à principio: sed hodie tempore litis contesta.non est,quia est perdita,locum habet quod dictum est supra:quia non sufficit agenti vel excipienti,sed in casu isto sufficit.& istud dat intelligere hanc legem:quia si istam pecuniam non accepisset, tantundē de suo erat expensurus. non sic quando non erat necessaria. In tex.ibi,[locupletior.] dic hoc fallit inter coniuges sibi inuicem donantes. Nam reuocata donatione potest repetī quatenus donatarius factus est locupletior.nec prodest volēti repetere quod in rem sibi necessariam expenderit hodie non extat,quia inter eos tanquā inter infestos agendum est. & sic loquitur aliud contrarium gl.de l.si sponsus.§.concessa. de don. inter vir.& vxo. In tex.ibi,[mutuam pecuniā acceperit.] subaudi & antequā conuerteretur in illam perdita est. Nam sufficit primum,vt cesset senatusc̄sultum Macedonianum. quod est odiosum:sed non daretur actio vel exceptio contra pupillum in casu præcedenti,si antequam esset consumpta in illam causam perderetur:vt in glosſ.fina.sed requiritur quod in illā expendatur:& postea non curatur quod illa deficiat.

Vtrum ille q̄ percipit fructus ex re,censetur eam in dubio tenere et possidere tanquā dñs.

An hoc sufficiat ad probationem dominij,quod tenuit & possedit?

Creditor quod aliquando lucretur fructus pignoris,prætorij.

LEX LXIIII.

ITia. †Fructus percepti ex pignore prætorio, conuertūtur in vsuras:& postea in sortem debitā. hoc dicit. In tex.ibi,[omnia pro domina egit.] dic iste tex.semper allega.per aduocatos † quod ille qui percipit fructus ex re, censetur eam in dubio tenere & possidere tanquā dominus:licet iste actus sit indifferens:quia possunt percipi p̄ colonum vel inquilinum sicut per dominum.& sic nomine alieno:& tamen in dubio censet̄ percipere per se & suo nomine.† An autem hoc sufficiat ad probationem dominij quod tenuit & possedit? dic vt plene no.per Barr.ol.in lege pen ſ.de constit.institu. In tex.ibi,[pro soluto enim magis habendum est.] dic potius quām vt cedant lucro eius,sicut & fructus percepti ex pignore conuentionali:vt lege prima.& C.de pign. actio.& hoc postquā sunt consumpti. quia compensatur cum debito.prius autem non videtur facta compensatio.iuxta no. in lege diuortio.§.ob donationes.soluto matrimonio.& in dicta lege prima & secunda.† aliquando tamen creditor lucratur fructus pignoris prætorij: licet non conuentionalis, propter nimiam contumaciam debitoris. vt lege, Fulcinius.§.finali,supra,ex quibus causis in possessione.eatur. In textu ibi,[vsurarum nomine.] dic istæ vsuræ debebantur olim vxori finito tempore dotis restituendæ, quod erat olim annua, bima,tri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Prouidetur mulieribus. Adde diffuſe per doc.in c.poſt miſerabilem.de vſuris.
b ¶ Dictio in. Adde Alber.de roſ.i dictionario.in verbo,in.

ma die.hodie annus: vt C.de rei vxoriæ actione.l.j.§. exactio.ſed durante illo tẽpore non debebantur vſuræ:ſed alimenta. vt ibi no.in l.ſicut.de ope.lib.hodie idẽ in alimentis ſed in vſuris ſecus: quia trãſacto tempore non debentur vſuræ mulieri etiã morã paſſæ de iure canonico:vt no.Bart. in l.inſulam.§.vſuras.ſ.ſo.ma.nec etiam alimenta:quia poteſt dotem repetere.de hoc articulo dic vt in l.diuortio.ſol.ma.per Bar.per ſtatuta tamen prouidetur mulieribus[a] vt quouſq; dos reddatur,aliquid annuum debeatur:puta viij.vel x.pro centenario:quod quaſi vbiq; ſeruatur,licet ſit dubiũ an valeat,qa permittit vſuram:ſed quia proprium patrimonium eſt mulieris ex quo viuere debet.& propter fragilitatem ſexus vbique tolerantur talia ſtatuta.& redditur ei ius de tali commodo.In gl.ſuper verbo,[magis habendum eſt.]ibi,vt hæres.ſubaudi putatiuus hic non ſubaudi ſed vt creditor.& hic vera,quia qñ vt creditor percepit voluit ſibi ſoluere:non quãdo vt creditor ſed vt dominus.vt ibi.

2 ☞ *Quando uerbum ſolutio iungitur cum uerbo obligationis,uel ponitur ſimpliciter ſine adiuncto:ponitur pro omni liberatione ab obligatione.*
Qui liberatur per acceptilationem,non dicitur proprie liberari per ſolutionem ſed per ſatisdationem.
3 *Promittens ſoluere intra certum terminum ſub pœna ſi non ſoluat,ſed per acceptilationẽ liberetur,an euitet pœnam.*

LEX XLIX.

1 SOlutam. †Verbum,[ſolutam.]iunctũ cũ verbo pecuniã,importat verã & naturalem ſolutionem.per quam debitor liberatur ipſo iure. ſiue ſoluat creditori,ſiue eius legitimo adminiſtratori,ſiue cuicunq; alteri de voluntate creditoris:ſed verbum ſatisfacio,importat etiam ſolutionem fictam:quæ fit per acceptilationem.
3 h.d.tota l.†Sed quando verbum ſolutio,iungitur cum verbo obligationis,vel ponitur ſimpliciter ſine adiuncto ponit pro omni liberatione ab obligatione.& hoc dicit l.ſolutionis.j.eo. quę debet iungi cum iſta.no.in ſi.q; ille qui liberat per acceptilationem,non dicitur proprie liberari per ſolutionem,ſed per ſatisdationem.& hoc inducitur per Dy.†ſi aliqs promiſit ſoluere intra certum terminum ſub pœna,& infra illum non ſoluit vere:ſed per acceptilationem liberatur:an euitet pœnam? iſte tex.innuit quod non fecit quod promiſit.Dy.tamẽ determinat contrarium:quia odio pœnæ largius ſumitur.vt cõprehendat ſolutionem etiam fictam.Bar.tenet deciſionem quod non incidat:ſed non tenet ratione eius quod ideo non incidat:quia videatur ſoluiſſe.arg.huius tex.ſed ex eo quia p creditorem ſtetit quominus ſolueret,cum ipſum liberauerit p acceptilationem.Ang. allegat.Dy.in l.iiij.§.ſoluiſſe.de re iudi. facit l.iiil,de condi.& demon.nã conditio debet impleri in forma:& ſic etiam conditio ſoluendi videtur impleri compẽſando vt ibi patet.licet non ſit vera ſolutio,ſed ficta.

3 ☞ *Soluens ſcienter indebitum,etiam eo caſu quo uidetur donare non repetit per modũ agendi.*
3 *Vbi ſubeſt alia cauſa quàm donationis,non præſumitur donatio,*

LEX L.

1 SIcum aurum. †Si ſoluitur aliud p alio creditore nolẽte, nõ liberat ſoluẽs & ſi fuit ſciens,non repetit p modũ agendi:ſed p modum excipiendi recuperare poteſt,ſi creditor agat ad debitum.h.d.†In tex.ibi,[quod ſciens feci.]No.q ſciẽter ſoluens indebitum etiam eo caſu quo videtur donare,non repetit per modum agendi.nam hic donare non videtur.quod patet:qa per modum excipiendi recuperat. quod nõ eſſet ſi videret donaſſe:& tamen non repetit:quia ſcienter ſoluit.quod no,& ſic debet intelligi.l.j.de condictio.indebi.& l.cuius per errorẽ de regu.iur.†Itẽ no.& ad hoc allegatur iſta lex quod vbi ſubeſt alia cauſa quàm donationis,non præſumitur donatio hic eũ ſuberat debitũ:pro quo tollendo videbatur ſoluiſſe.Ideo non præſumitur quod voluerit donare:ſed quando nõ ſubeſſet verum debitum:tunc ſcienter ſoluendo videtur donaſſe:& ita loquitur l.cuius per errorem.quia non poteſt dici quod ſoluat vt ſe liberet,cum ſciat ſe non teneri.facit.l. Papinianus.de opc.li. & l.eleganter.§.qui reprobos.de pigno.actio.

LEX LVI.

SVi ſicſoluit. Solutio quæ debet durare mẽto ex pacto habito inter partes,non liberat ſoluentem.h.d.& hoc quãdo nulla vtilitas reſultat recipienti.alias ſecus:& ita loquuntur contraria. allega.in glo.ſi vero non eſſet actũ inter partes, adhuc poſſet operari liberationem.vt j.eo.l.ſi quis duos homines.in fi.

2 ☞ *Si promittis mihi centum libras in florenis auri, an poſſum petere aurum?*

LEX LVII.

1 SI quis ſtipulat.fuerit. †Iſta eſt ſingularis lex & non eſt alibi.& hoc d.facultas ſoluendi aliud pro alio competens ex contractu & etiam facultas ſoluendi adiecto finitur p lit.conteſt.factam ſuper eo quod eſt in obligatione,vel facta a creditore.hoc dicit.Et nõ eſt alibi in vtroq; dicto.& dicit Bar. ſe nunquam intellexiſſe niſi tunc cum ſcripſit. veniamus ad caſum.In textu.ibi,[ſed ſi ſemel actum ſit.]ſubaudi ad x.tãtum vel ſimpliciter non facta mentione de melle.Sed ſi dixiſſem peto à te x.in pecunia vel melle:tunc poſſes offerre mel etiam poſt litem conteſtatam,quinimo etiam poſt ſententiam:quia ita debet ferri ſententia ſicut petij,ſ.quia debes condemnari ad x.ſoluenda,ſeu mel:ergo in executione ſententiæ habes facultatem ſoluendi mel ex ipſa ſententia.& ita voluit hic Bart. & bene.In tex.ibi,[quamuis ante li.cõte.poſsit.]ſubaudi etiã me prohibente:vt ſ.e.l.vero,p curatori.§.j.& j.eo.l.aliud.& ſic plus operatur lit.conteſt.ad impediendũ ſolui adiecto quã expreſſa prohibitio.& eſt ratio ſecundũ Ray.quia conteſtatio fit ex neceſsitate:,phibitio vero ex voluntate.ad q; ſ.de noua. l.aliã.& de re.iur.l.non ſolet.licet contra hoc videat gl.in l.eũ qui.de ver.obli. Ray.plus etiã operatur conteſtatio quam conſtitutum ſimpliciter factũ creditori:per quod nõ tollitur facultas ſoluendi adiecto.vt j.eo.l.ſi ita ſtipulatus ſim mihi.& etiã plus partis repetitio.vt j.e.l.cum x.mihi.in prin.alias tantũ valeat partis perceptio quantum conteſtatio.vt l.iij.C.de noua. venio ad gl.[ideſt aut mel.]& ſic vult gl.ĩ hoc exemplo quod
b iſta dictio[b] in,ponitur pro aut:& quod in ſtipulationẽ nõ fuit dictum in:ſed fuit dictum aut:& tunc conuenit cum ſequenti caſu.vbi fuit dictum mihi aut titio.Sed op.extra gl.quia ſi fuit dictũ aut,vtraq; eſt in obligatione.vt in l.ſi duo.ſ.de ver.obli. Sol.ſecundũ Bar.notabiliter ibi illud eſſet verũ quãdo quodlibet de alterna.eſſet certum.ita q; ſtipulatio facta de illo valeret vt p mittis ſtichũ aut Pamphilum:vel x.florenos,aut x.cados olei:ſed ſi alterum eſt certum, alterum incertũ vt l.libras, aut mel,non expreſſa quantitate:tunc mel non eſt in obligatione: quia ſi ſolum mel eſſet deductum in ſtipulatione nõ expreſſa quantitate,non valeret ſtipulatto vt l.triticum.& l.ita ſtipulatus.de ver.ob.Nunc autem valet p pter certitudinẽ quantitatis pecuniæ,& mel cenſetur adiectum ad ſolutionẽ fauore debitoris tm:& ſi in obligatione,& electio eſſet debitoris, poſſet variare etiam poſt litem cõte.& poſt ſnĩam.quod dic.vt l. eum qui certarũ.§.fin.de ver.ob.Sed nunc non poteſt poſt litẽ conteſt.ſuper quantitate offerre mel. In gloſſa ibi,[lege miles.§.decem.& de petitione hæreditatis.Item veniunt.§.cum produximus.]dic illæ leges portus contradicunt ſecũdũ Bar. quia dicunt facultatem ſoluendi durare etiam poſt ſententiam quouſque actum ſit actione iudicati.Sed reſponde ſecũdũ eũ quod ibi quando facultas ſoluendi competebat ex legis diſpoſitione.nam quantitas ibi erat in obligatione.& facultas dandi ſeruum pro noxa erat in ſolutione ex diſpoſitione legis. & benignius agitur cum l.quam cũ homine. Quæritur quid autem ſi competebat ex diſpoſitione teſtatoris,quæ æquiparat legi:dic vt lege,ſi quando.§.hæres.de legatis primo.& ibi vide per Barto.Sed oppo.quod etiam quando ex diſpoſitione contrahentium poterit offerre poſt litem cõteſt.vt C.de trãſactionibus.lege ſi maior cum ibi notatis. Solutio:ſecundum Angelum ibi contractus, ex quo competebat hæc facultas, ſcilicet tranſactio, fuit facta poſt litis conteſtationem ſuper actione prima. vnde conteſtatio præcedens non aufert facultatem ſoluendi:imo durat vſque ad ſententiam ſequentem

quentem:vt ibi no.& in l.ſiue apud acta.in ſi.gl.C.de tranſac. hic vero factus fuerat ante cõte.Addo.legem ſed & addes.§. ſi dominus.ſ.locat.In ea.gloſ.ibi,[vel poteſt dici.]hæc vera.vt
2 verba ſtipulationis fuerint cõcepta ſicut dicit in tex.†Ex qua no.ſi promittis mihi centũ libras in florenis auri, nõ poſſum petere aurum.quia non eſt in obligatione, ſed in ſolutione tñ potes aurum offerre.Bar.tamen dicit hoc exemplum hic procedere,quãdo nõ fuit expreſſa quãtitas mellis,ſed ſi fuiſſet expreſſa,puta promittis x.in melle ad rationem vnius pro qualibet menſura.& ſic x.menſuras,vtrũq; eſſet in obligatiõe.ſicut fuit dictum in primo exemplo. Quando enim non exprimit quantitas,nõ videt illud dictũ eſſe fauore creditoris. Ang.vero vult q; vtroq; caſu videat dictũ fauore debitoris. nã & pretium mellis,& florenorũ auri variatur ex tẽpore & ſic vult q; neutro caſu mel vel aurũ ſit in obligatione:vt ſi fuiſſet dictum centum libras in xx.ducatis:ſed in ſolutione tantum. mihi videt ſiue quantitas exprimat ſiue nõ, poterat dici fuiſſe dictũ fauore vtriuſq;:nã & poteſt intereſſe creditoris habere in auro,vel in melle,vel in alia ſpecie,potius quã in pecunia.& nihilominus propter modum conceptionis verborum non ſit in obligatione ſed in ſolutione duret facultas vſque ad litem conteſtatam.

LEX LVIII.

SI quis offerenti. Soluens ei qui nũquã habuit mandatũ à creditore,nõ liberat niſi ſecuta ratihabitione creditoris, & ſi credidit ſe ſtatim liberari,poteſt ſtatim repetere condictione ob cauſam:quia non eſt ſecuta cauſa ob quã dedit:ſed ſi nõ credidit ſtatim ſe liberari:ſed cũ creditor ratum habuerit. nõ põt ſtatim repetere:ſed poſtquã tranſiuit tepus quo potuit ratum habere,& non habuit.h.d.Et de diſtinctione huius legis facit Bar.magnũ feſtum:vt l.ſi,p curatori faiſo.de condi.ob.cau.In tex.ibi,[nũc liberari.]ſubaudi ipſo iure:ſiue ille receperit bona mente,vt ad me portaret.ſiue mala,vt ſibi retineret: vt.j.de fur.l.ſi vendidero.§.ſi titi⁹.i fi.Sed Ang.j.e.l.diſpẽſatorẽ. dicit eũ ipſum liberari ope exceptionis. per l. quo eũ.§.j.in fi.rẽ ratiha.Sed ſalua ſui pace errauit:quia ibi non loquit de liberatione de debito ſoluto:ſed ab intereſſe.vel à pœna promiſſa: & loquitur de ipſo procuratore vel geſtore recipiẽte, & ,p mittẽte de rato.quia ſi dominus nõ habet ratũ:incidit in pœnã.ſed ſi poſtea ratum habet aduerſus petitionẽ bene habet exceptionem.Ipſe autem ſoluens liberatur ipſo iure,vt etiã patet.j.circa fi.ibi,[& tũc demũ extingui.] In tex.ibi, [vt ſtatim debitor liberaretur.]dic q; eſt qñ credebat illum habere mandatũ,quia ſi eſſet verum,liberaret ſtatim ſoluens.ideo ſi nõ eſſet verum, repetit per condictionem ob cauſam: quia nõ eſt ſecuta cauſa ob quã dedit.Et etiam per cõdictionem furtiuam, ſi ille recepit mala mente:vt in l.cum quis.§.ſi debitorem.ſ.e. Iſtæ tamẽ condictiones extinguntur ſecuta ratihabitione. quia ſoluens liberetur.vt j.ea.l.in verſi. [& tunc demũ.] & in d.§.ſi Titius. ſed ſi ſciebat ipſum non habere mãdatũ, nõ videt ſoluiſſe hac intentione vt ſtatim liberetur:ſed demum ratihabitiõe ſecuta: ideo non ſtatim repetit:ſed tranſacto tempore quo potuit ratum haberi,& nõ fuit habitũ.vt ſequitur.Sed cõtra,q; etiã tũc non poterit repetere:quia ſi ſciebat ipſum nõ habere mãdatũ, videt donaſſe.vt dixi in §.ſi debitorẽ.& no.in d.l.ſi procuratori falſo.in gl.j.Sol.verũ eſt quando ſoluit ſibi tanquam non habenti,& ſub ſpe q; faciat ratum haberi. Et iſte eſt caſus hic limitãs illam gl.q; etiam colligitur ex dictis Bar.j.eo.l. diſpenſatorem.Idem Bar.in l.ſi procuratori.Intelligit iſtum tex. etiam ſi erat verus procurator. ſi ſoluens non ſoluit ſibi vt procuratori vero,ſed cum pacto q; faciat ipſum per dominum liberari.nam tunc ſoluit vt ſecum contrahenti:et videtur contractus innominatus,do vt facias.& ſi non facit,repetitur per condictionem ob cauſam.Et de hoc facit magnum feſtum per iſtã l.tamen re vera loquitur in non habente mandatum, puto tamen eius dictum eſſe verum per rationem quã dixi ſupra.

2 ☞ *Geſta nomine prælati,an poterunt rata haberi per ſucceſſorem?*
3 *Geſta nomine Vniuscanonici,an poſſint haberi rata per alium qui poſteà ei ſucceſſit?*

1 §.Si creditor. †Facultas habẽdi ratum tranſit ĩ vniuerſalem ſucceſſorem eius, qui debet ratũ habere:& ſufficit ratihabitio illius h.d.& ſic patet q; trãſit in monaſterium,& etiam in hæredẽ.qui poteſt ratum habere geſtum nomine defuncti.vt no.Dy.in regula ratum.de regu. iur.& Bar.j.rem ra.l.bonorum.In tex.ibi,[procuratori.]i.pro curanti.ſeu geſtori ſine mandato.vt in prin.l.Dy. Si enim eſſet verus procurator,nõ eſſet neceſſaria alia ratihabitio. vt in l.ſi procurator.de cõdi.inde.niſi ſe expreſſe obligaſſet ad hoc ipſe procurator,vt in caſu quem dixi.ſ.proxi. ſecundum Bar. In tex.ibi,[rata ſolutio eſt.]& non tenetur procurator ad pœnam quã promiſit,ſi creditor non haberet ratum:quia hic licet creditor non ratificet: ratificat tamẽ pater adoptiuus,qui loco eius ſuccedit.Et idem in hærede eius ſi mortuus erit antequã
2 ratum haberet.†Vltimo quæro vtrum geſta nomine prælati poterunt rata haberi per ſucceſſorem?Dy.in c.ratum. de reg. iur.in vj.dicit quod ſic in vlti.q.ſi fuit geſtum nomine prælati tanquam à prelato:& ſic cõtemplatione eccleſiæ.vel dubitat. ar.l.annua.§.vlti.de annuis lega.ſecus ſi nomine prælati tanq; priuatæ perſonæ,quod aliter ratũ haberi nõ poteſt q; eccleſię nomine nõ eſt geſtũ.qđ ſatis placet Bar.in l.bonorũ.j.rem ra.
3 hab.†An autem geſta nomine vnius canonici poterint haberi rata per alium qui poſtea ei ſucceſsit?Inno.dicit q; non:nam in iuribus canonicis ſuccedit capitulum:licet alius ſuccedat in præbenda.ita no.Inn.de cleri.coniuga.c.ſicut.in gl.in ver.propter bonum.quod eſt no. Adde no.in c.fin.de teſta.lib. vj.per Ioan.Andr.in gloſſ.fin.in ver.quid ergo.

§.Et ſi duo rei. Poteſtas ratificandi non perdit facto alterius quã debentis ratũ habere.hoc dicit in effectu.& loquitur in terminis præcedẽtis tex. quando non erat verus procurator: ſed negotiorũ geſt. venio ad caſum.In tex.ibi,[in pendenti eſt poterior ſolutio.]quia ſi ille cuius geſtori ſolutum eſt ratũ habeat:perinde eſt ac ſi à principio geſtor habuiſſet mandatum quo caſu ſolutio illi facta liberaſſet debitorem,& ſequens ſolutio tãquã indebite facta retractaretur:ita & nunc retractabitur:ſed ſi non habeat ratum, tũc retractatur prima ſolutio.& repetitur ab illo geſtore. Sed contra.quia poſtquã alteri ſolutum ſit antequã ille ratum habeat,nõ videtur q; poſtea poterit ratum habere: quia nũc poſt ſolutionẽ alteri factam non poſſet alteri ſolui in præiudicium illius qui primo recepit: cum ſit liberatus ab vtroq; per primã ſolutionẽ: ergo nec iſta de qua hic poteſt fingi retro legitime facta.arg.j.rem ra.hab.l.bonorum.Solutio,ibi predicta erat facultas ratum habẽdi propter lapſum temporis: & ſic propter tacitam renuntiatiõem debẽtis ratum habere:hic vero in nulla culpa vel negligentia fuit ratum habendi. vnde non debet ſibi auferri facto debitoris alteri ſponte ſoluentis,ſecundum docto.quod eſt ſubtile:ibi ergo per lapſum temporis erat excluſus à potentia gerendi actum. ideo excluditur etiam à potentia ratificandi, hic vero non erat excluſus. Non ſunt alia.

2 ☞ *Fideiuſſor uel mandator poterit ſoluere adiecto, ſicut principali: licet in obligatione ipſorum de adiecto non fuerit facta mentio.*

LEX LIX.

1 SI ita ſtipulatus. †Facultas ſoluẽdi adiecto non perditur per conſtitutum factum creditori,& competit ei qui tenetur acceſſorie,& ſolutum adiecto cẽſetur ſolutum principali: & ab eo repetitur ſi erat repetendum tanquam indebite ſolutum.h.dicit. In tex.ibi,[ſe mihi ſoluturum.]ſubaudi ſimpliciter.& per hoc tollitur contrarium formatum in gloſſ.j. quia ibi dixi,mihi tantum,vel ſoli:quo caſu cenſetur renuntiaſſe facultati ſoluendi adiecto.In textu ibi,[ſcilicet ſi ſuo non filij nomine ſoluere velit.]gloſ.intelligit quod tunc poteſt ſoluere quatenus eſt in peculio: niſi ſit tantum quantum eſt debitum: quia non dicitur pater ſoluere partẽ, ſed totum quod debet. Si autem vellet ſoluere nomine filij, non admitteretur inuito creditore ad ſoluendum:niſi totum.vt lege,tutor.§. Lucius. de vſuris. vel exponit ſi, pro quamuis,ſecundum Angelum,& eſt ſenſus,quod licet pater ſoluat nomine ſuo,non filij: tamen admittatur ad ſoluendum adiecto, ſicut ipſe filius. videbatur contrarium. cum adiectio non fuerit facta in obligatione de peculio, qua tenetur pater de iure prætorio: ſed in obligatione qua tenetur filius ex ſuo contractu: quæ eſt ciuilis.

vnde videbatur quod nisi soluat nomine filij q̄ totum debitū non posset soluere adiecto.cuius contrarium hic terminatur.
2 †Et sic no.arg.q̄ fideiussor vel mandator poterit soluere adiecto sicut principalis:licet in obligatione ipsorū de adiecto nō fuerit facta mentio.Sufficit.

LEX LX.

SI qui alienum. Qui dedit causam acquirēdi dominum,cēsetur dominiū dedisse.h.d.Et no.hic q̄ vsucapio recōciliat̄ solut.

LEX LXI.

QVoties. Si res debita mihi ex causa lucrativa, & ab vno peruenerat ad me ex alia causa lucrativa,& ab alio revocabiliter:debitor liberatur.h.d. & hoc propter regulam de duabus causis lucrativis,q̄ nō possunt concurrere circa eandem rem.vt l.omnes.§.de act.& ob. casus est iste.

2 Ꝟ peculium dicitur deducto eo quod seruus debet domino.
3 Per mortem domini uel mutationem status,an finiatur mandatum generale?
4 Verbum exigit quod interdū ponatur improprie pro sponte soluentibus.
5 Quando dominus legat seruo peculium,cui relinquit libertatem,quid debeat deduci de illo peculio?
6 Id quod semel probaui amplius approbare non possum ad mei commodum,ut consequar actionem uel exceptionem. & quid per indirectum?
Gesta per procuratorem reuocatum,an possint haberi rata?

LEX LXII.

1 DIspensatorem. †Debitū cōtractū per seruū cū dño,postq̄ ipse seruꝰ cōsecutus est libertatem nō minuit peculiū.secus si ante cōsecutā libertatē:licet speraret eā cōseq.Itē negotiū pertinēs ad aliquē ratihabitione, si semel est reprobatum ab illo nō potest amplius reprobari quo ad cōmodū illius,seu actionē cōsequendā cōtra gestorē.h.d.& est difficilis & subtilis. & ꝑpter hoc vltimū semper allegatur:quia non ita bene reperitur alibi & diuide:quia primo ponitur thema ex quo resultat quęstio. postea ponitur responsio cū distinctione:secunda ibi, [& si q/dem.] Et hæc secūda subdiuiditur:quia prima prio loquitur quando debitum contractū est post secutā libertatē:quia erat adita hæreditas ex testamento in quo erat relicta libertas.vsq̄ ibi,[cum vero].secundo quando ante cōsecutam libertatem: quia nondum erat adita hæreditas:& ista secūda similiter subdiuiditur:quia primo loquitur quando soluentes erant liberati:quia ignorabat reuocationē mādati.vsq̄ ibi, [si vero.] secun
3 do quando non erant liberati:quia sciebant. †Et præmitte ad euidentiā q̄ peculiū dicitur deducto eo q̄ seruus debet domino.vt in l.peculiū.§.de peculio.& ista lex probat q̄ hoc intelligatur nō solum de eo q̄ seruus debet domino ex causa peculiari.imo etiam ex nō peculiari.l tē ex eo quod dixi seq̄ q̄ si dominus relinquat hæreditatē seruo & eidē legat peculiū suum, hæres potest deducere de peculio illud q̄ seruus debebat domino iam mortuo,cum peculium nō dicatur nisi illo deducto: & non censetur dominus voluisse legare.Ista autē lex probat no.q̄ potest hæres deducere etiam illud quod nunquā debuit defuncto domino sed post eius mortem incepit deberi hæreditas:& in consequentiam hæredi postea adeunti. vt patet in ver.[cum vero ante aditā hæreditatem.] Illud autē q̄ incepit debere post aditam hæreditatem,& post secutam libertatem non de peculio deduci:quia desijt esse peculiū. Et hoc dicitur in ver.[& si quidem.]illud autem quod nūq̄ debuit domino, nec post mortem incepit deberi hæredi,vel hæreditati,licet illud debeat alteri,similiter non deducitur de peculio:& hoc dicitur in ver.[si vero non liberanꝰ.] & in his consistit substātia
4 huius l.difficilis.veniam⁹ ad casum. †In tex.ibi,[liberū esse iussi.] dic & propter hoc finitum est mandatū generale propter duo.s.propter mortē domini,& per mutationē status.vt l.eiꝰ qui in prouincia.in prin.si cer.pe.Sed si non esset status mutatio.sed sola morte domini non finiret mandatū generale:vt l. si quis mancipijs.§.si impubes.de instit.secus si speciale.vt in l. mandatū.C.mandati.& aduerte diligenter,quoniā ante aditā hæreditatē mutauerat iste adhuc statū:& tamē finitū erat mādatum.vt j.innuit in ver.[cum vero.]& ver.[si vero.]sed hoc erat ideo quia ꝑabat mutare.quod no.pro intellectu l.eiꝰ q̄ in prouincia.& quod ibi no.doc.q̄ propter mortē dñi & mutationem status finitur mandatum generale:vt intelligatur sive iam status sit mutatus infallibiliter ꝑ̄etur mutari.vt hic. per prædicta apparet quod soluentes etiam si sciuerint dominum esse mortuum,si tamen ignorauerunt relictam libertatē & quod est causa reuocationis mandati,adhuc liberātur. Tūc autem liberantur quando sciunt vtrunq̄.Et ita debet supplere gl.quæ incipit, [quia ignorauerūt.]in prin.In tex.ibi,[a debitoribus.]subaudi non peculiaribus:& sic teneꝫ illā pecuniā restituere hæredi:qm̄ ad se nō pertinet si debitores soluendo sunt liberati:alias non.sed illis soluentibus secundum illam gl. in fi.quod est verū si errauerunt in iure:qa sciebant mortē dñi, & relictam libertatē:credebāt tm̄ mandatum nō esse finitū. & sic non videbantur donasse.hoc modo potest sustineri gl.illa, sed sciebant factū & ius:tunc viderent donasse.vt no.alia gl. q̄ cōtrariatur huic in l.si ꝑ curatori falso. de cōdi. cā data & cā non se.per l.si nō sortē.§.si filio.de condi.inde.& l.si fundū.§. seruus meus.s.ꝑ empto.secundū Dy.& sic ambæ istæ gl.quæ sunt cōtrariæ pñt sustineri,si vero exegisset a debitoribus peculiaribus clarū esset q̄ nō teneret illam pecuniā restituere hę redi:qm̄ ptinet ad se ꝑpter legatū peculij:& sic nō esset de eo deducēda.nec haberent locū quæ sequuntur.& istud etiā fuit de mente eiusdē gl.q̄ incipit,[quia ignorauerūt.]in ver.[Alij intelligūt.] vbi reprehendit opi.illorū qui intelligebant in peculiaribus debitoribus.Sic ergo no.ex prædictis q̄ cū dñs legat peculiū seruo cēsetur legare id q̄ supest deducto eo quod seruus sibi debebat nō solū ex causa peculiari:sed etiam extra illam causam.de illo em̄ loquit̄ ista lex.& vult q̄ aliqn̄ deduca
4 tur.vt in ver.[cum vero.]tāquam minuens peculiū. †In text. ibi,[exegit.]dicit Dy.s.a sponte soluentibus,nō enim pōt intelligi proprie in iudicio,& ab inuitis.cum in iudicio esse non poterit antequam cōsequaꝫ libertatē.& sic no.q̄ istud verbū interdū ponitur improprie vt dixi.§.e.l.si quis seruo. In text. ibi,[quin de peculio.subaudi cōsistente in speciebus.si autem in pecunia,tunc licet nō posset.de illo retineri tanq̄ minuens peculium vel posset tm̄ retineri loco cōpensationis,tanquā de liquido ad liquidum cum teneaꝫ ciuiliter & naturaliter actione negotiorū gestorum illā pecuniā restituere hæredi, quam exegit post adeptam libertatem.vt j.dū dicit:[quia liber fact⁹ incipit debere.] sed si posset retineri tanquam minuēs peculiū tunc etiam si nō esset liquidum debitum,aduersus petentē peculium posset obijci,& peti liquidari:& in hoc est differentia. an poterit retineri tanquam minuens peculiū,vel iure cōpēsationis.In tex.ibi,[nihil debebat.]subaudi indistincte.siue soluentes sint liberati.vt per rationē quæ sequit̄:quia licet teneāt hæredi restituere,tamē istud est debitum.& obligatio contracta est postquam cœpit esse liber.ideo non minuit peculiū. cum non minuatur nisi ex eo quod seruus debet domino,siue non sint liberati multo minus,quia tunc non tenetur eam restituere hæredi,sed potest vl eā sibi retinere,si fuit donata:vel si non fuit tenetur eā restituere soluentibus.Constat autem q̄ illud non debet domino,sed alteri,peculium non minuit.vt ī
5 fra patet.ver.[si vero non liberātur] .†In tex.ibi,[quia incipit debere hoc hæredi.]gl.dicit & bñ q̄ prius hæreditati,& post ea hæredi.Et dic quod incipit debere naturaliter tātum cū sit adhuc seruus ante aditā hæreditatē.& no.hic diligenter quod quando dominus legat seruo peculium cui reliquit libertatem debet de illo peculio deduci non solum illud quod debuit domino defuncto:sed etiā illud q̄ incipit debere post eius mortē hæreditati & per ipsam hæredi futuro.quia nō plus videtur legasse dominus,quā q̄ supereset deductis dictis debitis.q̄ nota. quia doc.non ponderant quod autem infra subijcit,[negotiorum gestorū,vel mandati actione.] non intelligas ꝑprie vt iacet:qa non obligatur ciuiliter,sed naturaliter tantū:vnde non potest teneri talibus actionib⁹ quæ nō oriunt̄ ex naturali tm̄. sed teneꝫ ex illa sola q̄ orit̄ ex negotio gesto,vel ex mandato: & ita intelligo tex.licet gl.nō declarent. In tex.ibi,[si vero nō liberantur.]quia soluentes sciuerunt mādatū.reuocatū,& hęres nō habuit ratam exactionē:si enim habuisset liberarentur: licet sciuissent reuocationem.vt l.si vendidero.§.si titius.in fi. j.de fur.& §.eo.l.si qs offerenti:tunc ergo non liberatur.qa nō tenetur eam restituere hæredi,sed potest retinere pro se,si fuit donata vel si non fuit,teneꝫ restituere soluentibus.Et si dicaꝫ licet

licet hæres a principio non habuerit ratum, poterit habere ratū ex postfacto.quod facere videretur coipso quod aduersus petentem peculium vult deductionem facere de illa pecunia. ergo videtur quod poterit eam facere:quia tunc approbat exactionem.arg.§.de fideiusso.l.si seruus alienus.in pe.char.& ex tunc liberātur soluentes.licet a principio non fuerint liberati. Ad hanc difficilē opp.voluit respondere Iurisconsultus ꝑ id quod sequitur.[illa quæstio est &c.q̄ imo si hæres a principio non habuit ratam exactionem.non potest postea eam ratam habere ad sui commodum vt consequatur potentiam deducendi quam à principio non fuit cōsecutus.sicut in casu quē subijcit in libero homine gerente negotium meū sine mandato,et exigente à debitoribus meis.nam istud negotium non dicitur meum, nisi ratihabitione. si ergo cum sciuero,ratum non habeo negotium,à me abdico perpetuo:& licet postea velim ratum habere,non efficitur meum vt consequar actionem nego.ge.aduersus gestorem.eodem modo in casu isto hæres iste non facit negotiū suū vt cōsequaꝫ potētiā deducēdi aduersus istum gestorē.Et hoc modo vult probare Iurisconsultus subtiliter.& istud est principalius & notabilius dictum quod sit in hac l.& forte non est alibi.quod quando negotium est nostrū sola ratihabitione,requiritur quod à principio cum scitur ratū habeatur:& tunc efficaciter efficitur nostrum.alias abdicatur
6 à nobis.† Item alleg.quod id quod semel reprobaui amplius approbare non possum ad mei commodū,vt consequar actionem,vel exceptionē.vtrunq̄ enim probatur hic.si bene inspiciatur.licet Specu in tit.de defensore dicat quod non possim approbare vt consequar actionem.sed exceptionem sic.Bart. autem tenet quod dixi.quod tamen limita vt consequatur directo sed per indirectum potest approbare semel reprobatū vt actionem & exceptionem consequatur.vt etiam probatur. j.rem ratam haberi l.procurator ad exhibēdum.§.j.in fi. Et ibi no.Ang.licet Bar.non alleget. Per hoc dicunt quidā quod gesta per procuratorē reuocatum,non possunt rata haberi : quia semel sunt reprobata. Doc.contra:quia aliud est reprobare ꝑsonam procuratoris,aliud reprobare negotiū. quod dic vt hic per Bar.& per Inno.in c.ex parte decani.in fi.de rescript.vbi not.loquitur sed ad commodum alterius,vel ad mei præiudicium,quod semel reprobaui bene possum approbare:vt l.quo enim.§.j.rem ratam habe.allega.hic in gl.antepe.pro cōtraria. & secundum hoc si gestor negotiorum meorum exigit à debitoribus meis,& promittit de rato sub pœna:& ego cum sciui,ratum non habui:& sic ille incidit in pœnam:& ego perdo actionem nego.gest.quia non nascitur,vt hic dicitur.si postea ratū habeo,prodest illi vt liberetur à pœna. & nocet mihi, vt soluentes liberentur.vt in d.l.quo enim.§.j.sed mihi non prodest vt consequar actionem nego.gest.ad recuperandam pecuniam exactā. Quid ergo erit de pecunia,remanebit ne penes gestorem? dic quod non.sed condicam per condictionem sine causa.vt l.si & me & titium. s. si certum petatur. Vltimo oppo.quod imo etiam ad mei commodum quod semel reprobaui possum approbare.vt in c.si tibi absenti.de præben.lib.vj. vbi si conferturmihi absenti beneficium. & ego cum sciui nō acceptaui,& postea volo acceptare,possum.sed si ad notitiam conferentis non peruenerat,adhuc non valet acceptatio mea. vt in c.si quem. de procura.eo.lib.Sol.ibi negotium adhuc nō erat perfectum,nam pendebat eius perfectio ex voluntate cōferentis,& eius cui conferebatur.quo casu tene quod ibi habetur.licet enim a principio non acceptet,quousque tamen conferens permanet in eadem volūtate,potest mutare propositū. & reperitur concursus eiusdem voluntatis in idem. Nos logmur de negotio iam gesto,& perfecto:quia consistebat ex voluntate gerentis,& alterius cum quo gestum erat:& vtraque concurrat. Erat tamen in pendenti actio & acquisitio quo ad eum cuius nomine gestum erat.ideo requiritur,vt efficiat suū quod ipsum ratificet a prin.alias a se abdicat,& non est amplius suum,nec fieri potest.

LEX LXVI.

SI debitor sit. Seruus in quo habeo vsumfructum,potest mihi liberationem acqrere.hoc primo.& eadē solutio potest liberare sol-
uentem a debitore,& creditorem ab altero.hoc secundo. Et si pater est furiosus,dos debet restitui curatori suo cum consensu filij,vel filiæ, & cum cōsensu curatoris.hoc tertio. Et pupillus sine tutoris authoritate nō potest liberare suum debitorem nec se alteri obligare efficaciꝫ.hoc quarto.vsq̄ ad l.si qs duos.

2 *Quod utilius sit quod conficiatur instrumentum de uera solutione quàm de confessione, & quomodo istud fiet si creditor uellet liberare gratis,uel si debitor in centum nō haberet ad manus nisi decem?*

1 SIquis duos. †Res cuius dominium sæpius ad debitorē reuertitur,sæpius potest solui.hoc dicit.secūdum Ray.vel melius in genere ad duas res ex causa lucrativa,si soluit vnā pro parte obligata.potest etiam eandē ad se reuersam soluere pro alia parte. Item in nummis non habet locum secunda de duab⁹ causis lucrativis. hoc dicit, secundum Bar.præmitte secundas de duabus causis lucrativis.quæ sunt plures.licet Doc.non videātur ponere nisi vnam.vt dixi in l.Meuius.§.duobus.de lega.ij.quarum vna est,q̄ si duo tenentur mihi ex diuersis causis lucrativis similibus in genere puta ad hominem.& vnus soluat mihi stichū,q̄ postea desinat esse meus:& reuertatur ad alterum.q̄ ille me inuito non potest eundem stichum mihi soluere:vt liberetur a me:sed debet soluere alium hominem.cui secundo contradicit principium huius l.quod tamen loquitur in vno & eodem debitore,qui tenebatur ad duos homines ex causa lucrativa, & soluit vnum: & dicitur quod si ille postea redeat ad eūdem pōt eūdem soluere me inuito vt liberet̄ ab altera parte obligationis.gl.dicit contrarium loqui de stricto iure.Istam vero de æquitate:& ista communiter tenetur pro minus mala solutiōe quoniam aliæ sunt peiores.sed in nummis etiam de rigore possunt illi idem nummi qui semel sunt soluti iterum solui.ideo dicimus quod in eis non habet locum secūda.postquam nec de rigore neq̄ de ætate impeditur solutio. Cætera dic vt dicto
2 §.duobus. Venio ad casum.†Et no.hic mirabilē practicā quā debitor vult q̄ conficiatur instrumentum de vera solutione,q̄ vtilius est quam de confessione.si enim creditor liberat suum debitorem gratis,vel confitendo sibi solutum,potest illa confessio seu liberatio retractari per suos creditores,tanquā facta in eorum fraudem.per titu.quæ in frau.credi.Sed si debitor soluat creditori,qui illam pecuniam postea consumat.creditores illius creditoris non possunt rescindere liberationē illi⁹ solutis. Est ergo remedium si creditor vult liberare gratis,& tamē vult q̄ conficiatur instrumentum de vera solutione: quod debitor numeret pecuniā in præsentia testium & notarij,& postea ab eodem recipiat:& poterit notarius secure hoc non obstante conficere instrumentum de vera solutione facta in præsentia sui & testium per hanc legem:& si esset debitor in centum,& non haberet ad manus nisi decem,posset sæpius soluēdo & recipiēdo numerare vsque ad summam debitam.Et nihilominus licet notarius & testes hoc videant,possunt deponere & instrumentum conficere q̄ numerauī centum absque metu falsitatis.quod perpetuo tene menti.videbatur cōtrariū. quasi esset res ficta.Sed aduertendum:quia hoc proderit soluēti,si notarius & testes non fuerunt interrogati qualiter res ꝑcessit.quia forte mortui sunt.sed si fiet articulus quod licet pecunia fuerit numerata,statim fuit retro reddita,& notarius et testes dicant hoc esse verum.licet notarius nō redarguatur de falso,propter hoc q̄ scripserit centum numerata,videtur q̄ nō proficiat debitori. ꝑ ea quę no.Bar.in l.singularia. ante fin.s.si certum petatur.quando tenderet in præiudicium alterius.al's dicendum est quod creditor restituendo cēseatur donasse.nisi appareat fuisse actum inter eos quod deberet incontinenti restitui,quo casu non censetur solutio prima esse valida.vt l.q sic.supra eodem.l sed hoc non apparente præsumitur valida, & translatum dominium,vt creditor restituendo videatur donasse.vt in hoc tex.cum glossa finali.in secunda solutione.quā tenet Barto. Angelus dicit quod imo videtur donasse.nisi fuerit dictum expresse per lege cum de indebito.de probatio. & ideo debitor sit cautus vt faciat dici per creditorem,restituo tibi hanc pecuniam animo tibi donandi.Et tunc poterit iterato solui,& eidem restitui eodem modo:& ita intelligit istū text. Sed videor videtur opinio glossę,& Bar. cum tex loquat hic

Universidad de Pesquisa Biblioteca

a ¶ Potest qs ratū habere. Adde Petr. de anch. in regula, ratū. de reg. iur. lib. vj.

in dubio. Et dicit has solutiones valere: sed non valerent nisi fuisset restituta animo donandi: quia non esset trāslatum dominium, & sic reciperet postea suam pecuniam. Non sunt alia.

2 ☞ *Conditio dandi si fuit collata in personam adulti, non poterit impleri in personam curatoris sine adulto.*

LEX LXVIII.

1 SI seruus decem. †Conditio dandi collata in persona pupilli, vel furiosi non potest impleri in personis eorundem sine authoritate tutoris vel curatoris. sed in persona tutoris vel curatoris sic etiā sine pupillo, vt furioso. conditio vero faciendi bñ pōt impleri ī personis ipsorū sine legitimo administratore. h. d. notabiliter. Rō diuersitatis. quia ea quę soluunt possunt per di, nō ea quæ fiunt. & intentio apponētis conditionem censet fuisse vt ea quę dantur, cōuertant in vtilitatē eius cui dant per hanc l. no. videbat contrarium: quia in conditionibus inspicit merū factū, non effectus iuris. vt l. Meuius. de condi. & demō. sed illud est verum quando non possunt habere effectū iuris, sed quādo possunt, censetur cogitatum de illo effectu potius quā de facto, & ita soluitur contrarium de illa l. hic alleg. in fi. gl. fi. In gl. fi. ibi, [vel verius.] ibi, [erat adiectus.] dic & sic recipiebat pro stipulatore non pro se, ideo sibi ipuret stipulator q illū adiecit, sed hic recipiebat pro se & ad suā vtilitatē: vñ taliter debebat sibi solui, q ī eius vtilitatē cōuerteretur. †Sed qd
2 si cōditio dandi fuit collata in persona adulti: an poterit impleri in persona curatoris sine adulto: tex. est notabilis quod non ſ. de manumiſ. teſt. l. Lucius. in fi. licet secus in pupillo: vt hic simile quod no. in l. potuit. C. de iure delib. q solus tutor sine pupillo infante potest adire: sed nō sine pupillo proximo pubertati. vnde etiam videtur ista lex restringenda ad pupillū infantem, vel proximum infantiæ. vt nunc non requiratur eius presentia si soluatur tutori: secus quando est proximus pubertati: & multo magis quando est adultus. Item scias quod si stat p tutorem vel curatorē q rominus impleatur cōditio, quod habeatur pro impleta, vt supra de statu libe. l. ij. §. non solum.

LEX LXIX.

SI hominem. Qui tradidit, p noxa seruum alteri obligatum vt ī quo vsusfructus ad alium pertinet, non liberatur à noxa: sed pōt conuenīri perinde ac si non tradidisset, etiam antequā à recipiente fuerit ablatus. hoc dicit. facit. ſ. e. l. cum quis. §. qui hominem. & l. si rem meam: sicut enim ille qui tenetur ad dandum tenetur taliter dare q auelli non possit à recipiente: alias non videret dedisse. vt ibi. Ita & qui teneť ad quantitatē: sed habet facultatem soluendi speciē, debet illam taliter soluere q auelli nō possit, & ī hoc differt ab alijs: ga ibi soluit id qđ erat ī obligatione. hic illud quod erat in solutione. nā ī obligatione erat quātitas dādi: sed in solutione erat seruus pro noxa. venio ad casum. In tex. ibi, [vel qui erat pignori titio obligatus.] dic potest q ista pignoris obligatio, vel contestatio vsusfructus, fuerit facta per dominum serui. postquā seruus dederat alteri noxā. & tunc procedit clare q hic dicit, quando vero ante noxā, videtur q dominus liberet dādo seruū talē qualis est. quia nō debet in plus obligari ex facto secūdo quā ipse seruus valeat. Et non videtur plus valere, quā valet inspecta dicta qualitate obligationis: vt dicto casu locum habeant leges alle. in gl. pro cōtrarijs. & ea quæ gl. tangit. In tex. ibi, [sed si vsusfructus interierit.] subaudi aliter quā per mortem serui: vt ſ. e. l. cum qs. §. qui hominem. in fin. Rayn. In tex. ibi, [pignoris obligatio.] subaudi seruo viuente. alias secus. vt d. §. qui hominem. Ray. sufficit. In glos. mag. ibi, [vel sol. vt ibi.] dic quod hic domino serui fuerat condemnatus ad æstimationem damni, & post cō demnationem dedit seruum pro noxa. in l. aut si oleum. §. j. dedit ipsum ante condemnationem: vnde nō fuit condemnatus: sed absolutus obseruatione iudicij. nimirum si seruus reperiatur postea obligatus, non potest agi actione iudicati. cum nūquam fuerit condemnatus, sed absolutus, vnde recurritur ad actionem de dolo. quantum ad alia quæ sequuntur gl. vt dic supra dixi: licet Bart. multum se fatiget in istis contrarijs gl.

LEX LXX.

VOd in diem. Debitor in diē certum potest diem prœuenire in soluendo, etiāminuto creditore. h. d. non intelligas q creditor compellat præcise recipere, si non vult: sed constituit in mora vt periculū postea ad debitorem nō pertineat: vt j. e. l. qui decem. ī princ. Cętera dic, vt in l. stipulatio ista. §. inter certam. de ver. ob. ecce casum. In fi. gl. ibi, [Item contra.] subaudi, q potest conueniri ante lapsum termini: & sic non sit sibi liberū: vt hic dicitur in tex. sed solue vt in glo. q hic tempus fuit appositum causa differendæ solutionis: vnde debitor non potest ante lapsum termini conueniri. licet soluere poterit: sed dūtaxat post in l. alle. in contrarium fuit apposita causa finiendæ obligationis: vnde potest conueniri ante lapsum termini, nō post Et sic se habent vt contraria ista tempora.

LEX LXXI.

VM decem mihi. Per partis solutionem factam creditori, nō tollitur facultas soluendi adiecto alteram partem. hoc dicit. Not. ergo quod tantum operatur partis solutio, quantum contestatio: vt hic iuncta l. si quis stipulatus fuerit decem in melle. supra eodem. licet aliquando secus. vt in lege tertia. C. de noua. ecce casum. Hic non sunt alia dicenda super hac materia huius l.

☞ *Ratihabitio an trahatur retro, si non fiat rebus stantibus in eisdem terminis, in quibus erant tempore actus gesti?*

1 §. Si fideiussor. †Potest quis ratum habere a gestū
a nomine suo, si ius ei⁹ nō erat extinctum cōtra principalem: licet esset extinctum cōtra fideiussorē soluentē. h. d. secus si fuisset extinctum cōtra principalē. vt l. fi. §. fi. ſ. rem ratam hab. & in l. bonorum. eo. titul. Ecce casum. Et notetis quod hic fideiusit ille, cum pacto quod vltra non teneretur: postea infra annū soluit negotiorū gestori creditoris, qui habebat mādatum, & sic non fuit liberatus nisi ratum haberem: vt. ſ. e. l. si quis offerenti, post annū volo ratum habere: & quod ille gestor mihi tradat si fideiussor dicit quod non
2 posim ratū habere. & vult quod ille sibi restituat. † Quia ratihabitio non trahitur retro nisi quando fit rebus stantibus in eisdem terminis in quibus erant tempore actus gesti. Sed hic non fuit: quia tempore actus gesti ipse erat obligatus: tunc cū volo ratum habere, ipse est liberatus lapsu temporis: tamē determinatur contrarium. quod possum, & retro trahatur. ad cō trarium respondeo, quod sufficit actum posse geri tēpore quo habetur ratum: licet non illo modo quo fuit gestus: nam hic licet liberatus tempore posset sponte soluere, licet non soluat vt obligatus, sicut quando primo: sed si actus non posset hodie geri: tunc non posset ratihabitio retrotrahi vt l. bonorum. rem ratam haberi. Item est alia ratio hic: quia ius ratum habētis contra principalem debitorem erat saluum: licet non contra fideiussorem: alias non posset ratum haberi. vt l. fina. §. fin. eodem titul. Non sunt alia.

2 ☞ *Si quis habeat filium ex concubina, & postea recipiat vxorem, & habeat similiter ex illa filium postea mortua vxore contrahat matrimonium cum concubina: an filius natus ex ea legitimetur.*

1 §. Item si ignorans. †Actus medius gestus ab eo qui debet habere ratum, non impedit ratihabitionem fieri. & etiam retrotrahi in prēiudicium eius qui primo actum gessit. hoc dicit notabiliter. Ecce casum. Continuatur cum præcedenti casu. & est pulcher casus. In textu ibi, [confirmatur solutio.] videbatur hic contrarium. quia per acceptilationem interim factam videbatur acquisita liberatio soluenti, quæ per solutionem non erat adhuc acquisita. Vnde non videbatur quod ratum habendo posset sibi illa liberatio auferri. Et tamen contrarium hic dicitur. quia hoc non tendit in præiudicium tertij. vt si rē meā alteri obligasti, & ego postea obligo alteri: puta Sempronio, cui statim acquiritur ius: deinde ratam habeo obligationem tuam, certe non tollitur ius acquisitum Sempronio: vt ille cui tu obligasti sibi præferatur. vt not. infra rem ratam haberi. lege, si indebitum. per glossam & Bartol. &
2 Spec. in titu. de obli. & solu. §. primo. † Item pone obligasti. & ver. quid si l. Et inducitur iste textus ad illam quæstionem: si quis

a quis habeat filium a ex concubina, & postea recipiat vxorē, & habeat similiter ex illa filium: postea moriatur vxor, & cōtrahat matrimonium cum concubina, quod filius natus ex ea legitimetur, non obstante matrimonio inter medio: & fingitur retro fuisse legitim⁹. Sed an præferatur in prima genitura: fuit quæstio disputata. quam vide in mercurialibus in regula sine culpa. Et per Guil. de cug. in l. si pater. de adoptio.

2 ☞ *Oblatio debitoris purgat moram præcedentem, & constituit creditorem in mora, & liberat à periculo.*

3 *Si creditor postea petit, & debitor non soluit, an tollatur omnes isti effectus.*

LEX LXXII.

VI decem debet. †Debitor quantitatis, vel in genere, per oblationem, secuto interim postea liberatur ope exceptionis, sed debitor speciei ipso iure: & si erat debitor ex causa dotis, etiam si quantitatis, vel in genere, liberatur ipso iure. h. d. Et principaliter in ista materia allegatur iste tex. In prin. glo. j. ibi, [detulit.] dic nō. quia non sufficit verbalis oblatio. nisi pecuniam actualiter haberet in manibus. vt no. de ope. no. nūtia. l. prætor. §. si quis paratus. ad impediendum venditionem pig. & ſ. de rescin. ven. l. fundus qui Lucij Titij. & C. de remiſ. pi. l. si eo tempore. In tex. ibi, [& ille sine iusta causa.] alias secus. vt si obtulisset non congruo loco, & tempore. vt ſ. e. l. si solutus vel non totam quantitatem. cum debitum esset liquidum. vt l. tutor. §. Lucius. de vsuris. vel rem deterioratam sine pretio deteriorationis. vt ſ. e. l. qui sibi. §. qui stichum. nam his casibus non constitueretur creditor in mora: nec offerens euitaret periculum. In tex. ibi, [ea sine culpa.] subaudi etiā leuissima: & sic euitat casum fortuitum duntaxat. de quo tenebať debitor quātitatis. vt l. incendium. C. si certum petatur. Tutor de casu nō tenebatur. vt quia erat debitor speciei: sed duntaxat de culpa: tunc si tenebatur de leuissima, per oblationem liberatur ab illa, & tenetur de leui. Sí autem de leui tantū: tunc liberatur ab illa. & tenetur de dolo & lata culpa duntaxat. vt l. si mora. soluto matrimonio. quæ est singularis ad hoc. In textu ibi, [perdiderit.] dic quia forte domus eius fuit combusta cum illa pecunia, si autem fuisset pecunia deposita, & postea dolo vel culpa depositarij perdita esset: tunc quid iuris sit, dic vt ſ. eodem. l. si soluturus. In tex. ibi, [doli mali exceptio.] subaudi de ęqta
te. nam de rigore non liberatur ipso iure, cum non sit perdita res debita: quia in obligatione quantitatis vel generis nullum corpus vel species est in obligatione. Ratio autem æquitatis colligitur ex tex. sequenti. versi. [etenim.] In tex. ibi, [quanq̄ aliquando interpellatus.] dic. Et sic nota. quod obligatio debitoris purgat moram præcedentē. & constituit creditorem in mora. & liberat a periculo: & sic tres parit effectus. Sed quid si creditor postea petit, & debitor non soluit? Respō. omnes isti effectus tolluntur. et iterum constituitur debitor in mora. quoniam vltima mora nocet. vt l. illud. de periculo. & cōmod. rei vēditæ. nisi creditor peteret indiscrete. puta postq̄ debitor pecuniam oblatam expēdisset, vel perdidisset. vt no. in l. si peremptorem. in fi. ſ. de actione empti. vbi est textus. & gl. singularis: & tamen si nunquam obtulisset, hoc sibi non prodesset. quin constitueretur in mora. q ad manus pecuniam non haberet. vt l. continuus. §. illud. & ibi no. de ver. obliga. Itē iste text. loquitur quando non fuit pecunia deposita & consignata: tūc enim etiam ante interitum cēt debitor liberatus ipso iure. vt l. obsignatione. C. e. nisi pecuniam a depositario recepisset: vt l. acceptam. in fi. C. de vsu. In tex. ibi, [pro soluto.] dicit Ray. ſ. quo ad effectum. non quo ad liberandi modum. cum aliquādo ipso iure, aliquādo ope excep. cum tamen vera solutio ipso iure. insti. quib. mo. tol. ob. in prin. Sufficit venio ad gl. In glo. ij. ibi, [nisi in casu.] dic ista non est bona receptio. quia in illa l. pecunia non erat in obligatione. sed solum in conditione. vñ sufficit sola oblatio. vt purificetur conditio nec amplius tenet offerre licet pecunia non sit perdita. Nos loqmur quādo erat in obligatiōe: a qua non liberatur nisi secuto interitu. In gl. pe. [ne fauore dotis.] hæc vera secundum doct.

2 ☞ *Oblatio tertij vera vel ficta, purgat moram debitoris etiam ipso ignorante.*

3 *Mora commissa per non fieri, sicut tollitur per oblationem veram vel ficlam: ita & per male fieri.*

4 *Stipulatio conditionalis ita demum habet vim ficlæ oblationis, quando posset interuenire vera.*

1 §. Si cū mihi stichū. †Stipulatio conditionalis interposita animo nouādi cum eodem debitore, vel cum alio, purgat moram commissam in precedenti obli. si res debita erat præsens. vel parata sol.

a ¶ Si quis habeat filium. A dde do. in c. tanta. qui fi. sint leg. & per do. in ca. j. de eo qui dux. ī matrimoniū pol. per adulte.

quoniam habet vim obli. alias secus. h. d. Et non est alibi ista distin. per quā plures leges difficiles quę videnť inter se cōtrarię reducuntur ad concordiā. vt ſ. de noua. l. quoties & l. si rem. & de ver. ob. l. eum qui. §. fi. dic vt ibi. Et primo ponit thema & qō. vsq̄ ibi, Sed in perempta. Secundo, ponitur solutio vsque ibi, [sed quid.] Tertio circa illam determinat duo dubia: vsque ibi. [si tamen.] Quarto & vltimo determinationem quam fecerat restringit, & declarat: & ista restrictio est illa q̄ alibi non
2 reperiť in tex. venio ad casum. †No. ergo q ista stipulatio cōditionalis habet vim obli. & hæc cā quare purgat morā. vt in prin. huius l. Item in ver. [Sed quid si ignorante.] q oblatio tertij vera vel ficta purgat moram debitoris. etiam ipso ignorante. & dicūt doc. esse casum hic inver. [quemadmodū.] de eo q dubitat glo. in l. obsignatione. C. eo. quod oblatio, cōsignatio & depositio facta per tertium liberat debitorem ipso iure. sicut si facta esset per seipsum. quod etiā sentit gl. in l. solutionē vel iudicium ſ. eo. Iste tamen tex. non videtur bene probare: quia loquitur duntaxat de mora quæ purgatur per illam oblationē tertij, non de liberatione ipso iure quæ fit per depositionē &
3 consignationem. tamē eadem videtur esse ratio. †Item not. in ver. [Idem respōnsum.] q sicut mora commissa per non fieri tollitur per oblationem veram vel fictam, ita & per male fieri: licet maius sit delictum commissum in faciendo quam in non
4 faciendo. vt no. in l. ij. ſ. ad Sill. † Vltimo singulariter no. fin. q tunc demum stipulatio conditionalis habet vim fictæ oblationis quando posset interuenire vera: vt quia res erat præsens, vel parata solutioni: alias secus. quia vbi non potest interuenire veritas: nec etiam fictio. vt no. in l. gallus. §. si eius. ſ. de lib. et posthu. Vltimo circa materiam huius ver. vide glo. in l. paruidecondi. fur. & plene per Dy. & Bart. in l. si rē. de noua. et ibi dixi. Sufficit. In tex. ibi, [an quia nouari prior obligatio nō potest.] dic quia secunda stipulatio non potest committi. cum nō reperiret subiectum super quo fundaretur. ergo & c. vt ſ. titu. j. l. nouatio. & ideo videbatur agi posse ex prima stipulatione puta in qua fuit mora commissa per l. eum quam. §. fi. de verb. obliga. vbi videtur esse casus. qui contrariatur huic tex. ad literam: sed certe licet isto capite nō prohibeatur agere. quod spetur prima obligatio nouari, ex alio tamen prohibet: qa prima obligatio est extincta per interitum rei debitæ: & si dicat non est extincta: quia mora præcesit. Respondetur quod illa fuit purgata per fictam oblationem quæ resultat ex hac stipulatione. Et si dicatur imo non fuit purgata per illum tex. in §. fi. quod est difficile contrarium solue. vt ibi no. plenius quā hic. Non sunt alia.

2 ☞ *Si promittis mihi unum de seruis quos reliquit Titius tempore suæ mortis, cum tres reliquisset, & tempore stipulationis unus erat meus, qui postea definit esse meus, an possit ipsum tradere mihi inuito?*

3 *Sicut obligatione generis generalissimi quando stipulor incertum de incertis, nulla species est in obligatione: sed qualibet in solutione, sta & in obligatiōe generis subalterni.*

1 §. Stichum aut pamphilum. †In stipulatione alternatiua, si altera de rebus alternatiue promissis erat stipulatoris tempore stipulationis, censetur altera tantū promissa: iō nec obligatio, nec solutio tenet in ea quæ erat stipulatoris, etiā si postea desinat esse sua. Sed in stipulatione generis generalissimi potest solui illa quæ erat stipulatoris tempore stipulatiōis si postea desinat esse sua. In obligatione vero generis subalterni, idem si desijt esse antequā obligatio totaliter extinguatur: secus si postea. hoc dicit. Et est subtilis §. & sic patet q habet tres partes. vt in summario. secunda ibi, [sed ei.] tertia ibi, [fingamus.] Ecce casum. In tex. ibi, [pamphilum dando.] i. dare volēdo. si enim dedisset, & creditor sponte recepisset, liberaretur. sed non cogitur recipere: quia daret aliud pro alio: cū enim in obligatione alternatiua species quælibet de alterna. cē seatur apponi ad obligationē. & in illa quæ erat creditoris tempore stipulationis, non poterat obligatio contrahi. vt l. si rem

Universidad de Deusto
Biblioteca

meam.ſ.de verb.obl.ſimiliter non poteſt ſolui creditore inuito.quia cui⁹ rei ad obligationē appoſitam non cōtrahitur obligatio,quæ eſt principalis,eiuſdem rei nō admittit ſolutio creditore inuito, quæ eſt acceſſoria.vt ſ.de verbo.obli.l.ſi duo.in fi.& hoc voluit tex.ſequens.In tex.ibi,[dando promiſſor liberabitur.]i.dare volendo:quia creditor cogit recipere hoc caſu.ratio diuerſitatis inter iſtud & præcedentem:quia in obligatione generis genera liſſimi nulla ſpecies opponitur ad obligationem: licet quælibet apponatur ad ſolutionē.vt l.Meuius.§.duobus. de lega.ij. Non ergo debet inſpici tempus ſtipulationis,nā tunc illud inſpicit,quando obligatio conſideratur:quia illa tunc naſcit.vt in præcedenti caſu:ſed debet inſpici tēpus ſolutiōis: ſed illo tempore reperit ceſſare impedimentū:quia deſierat eſſe ſtipulatoris:ergo poteſt ſolui eo inuito. Sed ob.fortiter ille.§.duobus. qui videtur dicere cōtrarium. Doct. dicunt q illa procedit de rigore: hic de equitate.nō poteſt dari melior ſolutio. †In tex. ibi,]fingimus ita.] dic quod iſte eſt difficilior caſus.nam ſi promittis mihi vnum de ſeruis quos reliquit Titius tēpore mortis,cū tres reliquiſſet,& tempore ſtipulationis vn⁹ erat meus, poſtea deſijt eſſe meus:& tu vis ipſum mihi tradere inuito.an poſsis? videbatur q non:ſicut in primo caſu,cum perindevide debatur ac ſi promiſiſſes illum,vel illum. Sed contrarium reſpondetur:quod imo potes ſicut in proximo præcedenti caſu quando in genere generaliſsimo:quia cum nullum ſit ſpecificatum,nullus eſt in obligatione:licet quilibet in ſolutione: ſicut obligatione generis generaliſsimi: & ideo tempus ſolutionis inſpicitur: hoc tamen verum ſi deſijt eſſe meus antequā ſtipulatio extinguatur:quia tum viuebant alij duo:ſi autē erāt mortui,obligatio erat extincta: quia non ſuberat alia ſpecies ſuper qua poſſet conſiſtere. non ſic in illo qui erat meus: cum etiam de nouo nō poſſet contrahi,nec in illis mortui ſunt: nō ergo eſt tractandum amplius de ſolutione: cum debitor ſit ſā liberatus:& hęc eſt intentio literę.per quod patet iſtum tertiū caſum non contrariari primo:licet quibuſdam videretur contrariari:ideo primum intelligebant ſecūdum iſtum vltimum, vel econuerſo.vt paret in glo.prima,& in glo.in fi. † Tu tene quod dixi.& ſic not.ſingulariter quod ſicut in obligatione generis generaliſsimi,quando ſtipulor incertum de incertis: nulla ſpecies eſt in obligatione.ſed quælibet in ſolutione.Ita & in obligatione generis ſubalterni: quando incertum de incertis. In alio tamen differūt quia genus generaliſsimum non poteſt perire:ſubalternum ſic.vt in l.in ratiōe:la.ij.§.incertæ. ad l.fal. & in l.naue ſaufelli.ſ.loca.

§.Qui hominem Debitor in gñe nō liberat̄ ſi tradat rē q̄ poteſt auocari ſecus ſi auocari non poteſt: licet non ſoluerit,vt debebat.h.d.hic enim vltimo liberatur ab obligatione prima.tamen poteſt cōueniri ad intereſſe ratione doli.vt l.& eleganter.§. non ſolum. de dolo.caſus eſt iſte. Non ſunt alia.

§.Promiſſor ſerui. Iſtum text. inducit. Guil.de Cu.in l.q̄ te.ſi cert.pet.q̄ qui
a tenetur quod libet anno dare alteri vnum par caponū, [a] teneat̄ eos dare viuos,non mortuos:vt poſsit eos ad libertatē perducere,parum tamen facit:quia non ſolent ad libertatem perduci eo modo quo ſeruus.

LEX LXXIII.

Btriginta. Pecuniā redactam ex venditiōe pignoris poteſt creditor cōuertere in quā cauſam vult etiam in leuiorem.h.d.Sed contra de l.pupilli.§.pe.j.eo.Sol.ibi pignus tenebatur pro pluribus cauſis diuerſis.hic pro parte vnius tantum.& eſt pulcher caſus. In tex.ibi,[vtrum ex vniuerſitate.]i. ex omnibus.xxx. pro rata. & ſic pro duabus partibus decedat de ſumma xx. pro quo datus erat fideiuſſor, & pro tertia parte ſumma x. pro quo non erat datus fideiuſſor,ſed pignus:et pro iſta parte facit.l.illud.ſ. eo.ſed in contrarium cedat iſta quantitas tota in illis x.p quibus datus erat fideiuſſor: quia illa pars debiti videbatur grauior quā altera pro quo non erant dati: vt.ſ.e.tí.l. & magis.in fin.Sed finaliter neutram iſtarū opi.approbat:ſed determinat quod creditor poterit conuertere totum, & illam partē debiti pro quo erat obligatum pignus,& non fideiuſſores:& ſic ſolus reus in illis tenebatur: & ipſe ſolus liberatur in x.& remanet obligatus in xx. & ſimiliter fideiuſſor in xx. & ſic nullam ſortiūtur vtilitatem ex hac pecunia redacta ex pignore. Et eſt caſus in quo liberatio contingens reo,non tranſit in fideiuſſores.regulariter contra.ſ.eo.l.in omnibus.

LEX LXXIIII.

Id quod poenæ. Iſta lex ꝓpter ſuā bruitatem nō ſummatur: intentio huius legis eſt quod illud q̄ ſoluit̄ nomine pœnæ,nō computetur in ſortem:& ſic poterat peti ſors: alias nō diceret̄ cedere lucro creditoris.h.d.Sed tunc contra de l.apud Celſum.§.Labeo.de doli.excep.cum multis ſimi.in quibus dicitur quod creditor debet eſſe altero contentus:vel pœna,vel ſorte.propter hoc glo.intelligit primo iſtam l.in pœna legali, quæ poteſt peti vna cum ſorte.in l.ſi pro fure.de cond.fur.pone exemplum vt in gl. contrarium loquitur in pœna conuentionali.vel dic quod poteſt etiam intelligi in conuentionali: eo tamē caſu quo ſit appoſita clauſula rato manente pacto: vt l.ita ſtipulatus.circa fi.de ver.obli. & l.qui fidem.ſ.de tranſact. alias procederet contrarium. Et per iſtum tex.cum gl.quidam dixerunt quod vbi eſt appoſita illa clauſula,non habet locum purgatio moræ:quos Bar.in l.inſulam.de ver.obli. reprehendit:dicens quod iſta lex cum glo.nihil facit.nam tunc cedit lucro creditoris quando mora non eſt purgata.Et tunc debet intelligi iſta lex,ſed poteſt purgari,& ceſſabit illa clauſula.

2 *Vtrum ex pluribus tutoribus ſi ſoluat debitum,an poterit petere à pupillo cedi actionem contutores? & nu.3.& 4.*

3 *Quid in duobus obligatis, quorum vnus eſt obligatus principaliter, alter acceſſorie: et quid in fideiuſſoribus? & nu.6.*

4 *Quid in duobus reis debendi?*

5 *Ceſſio cui ſit fienda de neceſſitate?*

6 *Ceſſio quando ſit fienda?*

7 *Quo iure quis compellatur cedere, & quatenus? & nume.3.*

LEX LXXVI.

Modeſtinus. †Ceſſio facta poſt ſolutionem debiti ex interuallo contra correum principaliter obligatum, & eodem genere obligationis non valet,niſi ante ſolutionem interuenerit conuentio,vl̄ pactum de ceſſione fienda.hoc dicit.& eſt famoſa lex.& principaliter quam habeamus in materia ceſſionis actionum:quā Barto.hic plene examinat:& etiam Specu.in titu.de ceſſione actionis.vbi format plures quæſtiones.& Ioann.Andr.in additio.In text.ibi,[poſt aliquod interuallum.]ſubaudi magnū, vel paruum:ſi ſolutio fuit habita pro abſoluta & ꝓfecta: quia partes diuerterunt ad extraneos actus,ſecundum Iac. de are. Per.& alios.In tex.ibi,[cum nulla actio ſuperfuerit.] quia ſolutio ſimpliciter facta tenet facta ꝓtali obligatione,& nomine omnium obligatorum ad hoc debitum.facit ſ. eodem.§.cū quis de peculio.In tex.ibi,[vel cum conueniſſet vt mandaretur,]dic ſcilicet añ ſolutionem factā: & idem ſi fiat ſolutio ſub conditione, vel modo, vt actiones debeant poſtea cedi. nā iſte modus habetur pro conuentione ſecundum doct.In tex. ibi, [pretium magis.]dic quod vult dicere quod tunc ſolutio non videtur fieri nomine omnium obligatorum, & pro tollēdo omnem obligationem: ſed potius pro pretio actionis cedendæ, cum iſta conuentio faciat videri actum de vendendo actionem contra contutores pro pecunia ſoluenda: & ſic conſeruat actionem contra alios,vt poterint cedi ſoluenti,non vt creditor poterit eos in iudicium deducere,poſtquam ſemel ſibi ſolutum eſt totum debitum.& ſic contutores hoc caſu ſunt liberati ope exceptionis, non ipſo iure:ſed in primo caſu ipſo iure. Item exceptio quæ obſtaret cedenti,non obſtat ceſſionario:quia ceſſat cauſa propter quam obſtabat cedenti in perſona ceſſionarij:vt in lege final.in princip.C. de iurē dotium.cū ibi not.venio ad gl.† In glo.quæ incipit,ſcilicet,[actori.] ibi, [in rem vtilem.]dic iſtud verbum, [in rem.] non bene ſtat in gloſſ.& fuit appoſitum vitio ſcriptoris,ſecundum Docto.dic dic ergo quod vnus ex pluribus tutoribus ſoluendo totum debitum, habet vtilem actionem contra contutores,etiam ſine ceſſione.vt in lege alleg.in gloſſ.& nihilominus poteſt petere à pupillo ſibi cedi:ſed ad quid eſt vtilis iſta ceſſio,cū per eam

eam non transferatur niſi vtilis quam habet iam? Reſpondeo transfertur etiam exercitium directæ, quod intentare poteſt ex perſona cedentis:& ſic cum priuilegio illius.ſ.hypothecę omnium bonorum.vt C.de admini.tuto.l.pro officio: ſed ſine ceſſione habet ex perſona ſua,& ſine priuilegio hypothecæ vtilem.intellige tamen prædicta quando tutores cōmuni culpa damnificaſſent pupillum.quo caſu quilibet tenetur inſolidum.& vno ſoluente totum debitū,habet dicta beneficia ceſſionis,& vtilis actionis,& etiam diuiſionis antequam ſoluat ſi ſunt ſoluendo.vt in l.j.§.nunc tractemus.ſ.de tuto,& ratio. diſtra.ſi vero communi dolo,non habent beneficium ceſſionis. nec vtilis actionis:licet diuiſionis ſic.vt in l.ſi plures.de adminiſt.tuto.& ſi ex culpa ſoluentis duntaxat ſunt obligati. non autem ex communi.ſimiliter non eſt ſibi cedenda actio cōtra contutores.imo contutoribus ſoluentibus cederetur contra illum.vt plene no.in l.j.C.de tranſac.In gl.mag.ibi.[§.ſi manda to].dic iſtud contrarium cum ſequentibus ſolue melius quā gl.hic.vt colligitur ex fine gl.ibi,[In tutoribus autem.] q̄ hic loquitur in pluribus æque principaliter obligatis,& eodem genere obligationis.quo caſu qui ſoluit ſimpliciter,cenſet̄ ſoluere nomine omnium.& vt obligationes tollat ipſo iure. Et ita tolluntur:niſi interueniat pactū de ceſſione fienda ex poſtfacto.ſi vero vnus tenetur principaliter,alter acceſſorie:tūc ſi ille qui tenetur acceſſorie ſoluat ſimpliciter,cenſetur ſoluere pro ſua tantum oblig.& illam tantum ſoluit ipſo iure,ſed obligationem rei non:quia pro illa non videtur ſoluiſſe,licet tollat eam ope exceptionis:ne creditor bis idem conſequat̄. ideo etiam ex interuallo,& nulla præcedente conuentione poteſt fieri ceſſio.vt in legibus hic in contrariū allegatis. & l. cū his. ſ.de fideiuſ.Item ſi nullo modo erat obligatus perſonaliter ille qui ſoluit:tamen ſoluebat vt liberaret rē ſuam, vel pro alia eius vtilitate.vt l.ſi res obligata.in fi.de leg.j.Et plene no.in l. Papinianus.In gl.fi.ibi,[ſed an inſolidum.declara iſtam gloſ. ſic pone quod erant tres tutores.& communi culpa damnificauerunt pupillum in xxx.clarum eſt quod quilibet eorum tenetur inſolidum:pone ergo quod vnus ſoluit integra xxx.an cedetur ſibi actio contra tutores ſimiliter in integris xxx.quę ſoluit:& gl.finaliter tenet quod non ſecundum lo.qa ſi hoc fieret ille lucraret̄:quia nihil ſoluerat de ſuo.cū totū q̄ ſoluit recuperaret ab illis:cedetur ergo actio duntaxat in xx.non alijs x. quæ ipſum tangunt:quia hoc debitum eſt commune.& quilibet debet ſoluere partē ſuā.licet pupillus contra quēlibet agere poterit inſolidum.& ſoluendo ſolidum,partē cenſetur ſoluere pro ſe,partē pro contutoribus,quatenus eos tāgit.Et idē tenet gl.in duobus correis.Breuiter quantum ad tutores, verum eſt quod dixi,eo caſu quo actio eſt cedenda:quia cōi culpa damnificauerunt:ſecus qñ non eſt cedenda:vt qñ cōi dolo, vel quando propria culpa ſoluentis.vt l.ſi plures.de admi.tut. & l.vnde quæritur ſ.commoda.†Sed in duobus reis debendi aliter dicendū eſt. Nam interdū ceditur inſolidū:interdū in nihilum:interdum pro parte.inſolidum cederetur quando tota vtilitas contractus peruenisſet ad alterum ac ſi mutuaui duobus cētum, quæ cōuerſa ſunt in vtilitatē vnius tantum eorū, & tamen quilibet eorum ſe mihi obligauit inſolidū, & ille ī cuius vtilitatem non ſunt conuerſa:totum ſoluit,non videtur ſoluere pro correo,qui totum ab illo recupararet per actionē negotio.geſt.ſi actio non eſſet ceſſa.vt no.in l.j.C.de duo reis. Eodem ergo modo debet cedi.In nihilum aūt ceditur,ſi ille ī cuius vtilitatem eſt cōuerſa totū mihi ſoluiſſet.nā ſi totū mihi ſoluiſſet pro ſe,& ſi actio non eſſet ceſſa,nihil ab altero recuperet:ergo non debet cedi:quia eſt debitū proprium ipſius,& alter cenſetur fideiuſsiſſe pro eo,licet principaliter ſe obligauerit.vt no.aur̄.de fideiuſ.in glo.mag.& principaliter cōtra fideiuſſorem actio nō cedit̄:ſed econuerſo pro parte autem fit qñ ad quenlibet eorum peruenisſet vtilitas:& eatenus quatenus peruenit ceditur,& hoc ſi ſunt correi ex cā onerosa:ſi vero lucratiua:vt quia promiſerunt animo donandi,tunc in nihilum ceditur quia:debitū nō eſt cōe.ſed propriū cuiuslibet.quilibet enim videtur promiſsiſſe de ſuo.& alter eorum ſoluendo gerit proprium ſuū negotiū,nō negotiū correi,niſi eſſent ſocij illius obligationis:quia tunc eſſet debitum commune. Et quicquid alter ipſorum ſolueret per actionem pro ſocio poſſet ꝓ parte recuperare:per ea quæ habent̄ in l.falcidia hoc eſſet ſeruandum.ad le.fal.& dixi in materia duorū. Sed circa primum paſſum de tutoribus quæritur. Secundo circa ſi.gl.retēto themate de quo ſ.quod debeāt cedere in illis xx.tantū.an in illis xx.debebo cedere contra quēlibet ex alijs duobus inſolidum an vero contra quēlibet pro parte? & videt̄ hæc ſecunda pars verior:quia quēlibet eorū tāgūt.ergo nō eſt in plus cedēda:ſed cōtrariū eſt.quia talis eſt cedēda qualis eſt apud cedētem:ſed ſi primus ſoluiſſet decem tantū remanet pupillo actio in xx.cōtra quemlibet aliorum inſolidum: ergo & eodē modo debet cedere.& ita no.C.de duo.reis.l.j.& Specu.de ceſsio.actio.§. j.ver.ſed nūquid.& ver.ſed pone emptor. Et ſi agat cōtra vnū, & ille ſoluat xx.debebit ſibi cedi actio contra alterū in x.ab illo primo ceſsionario:& ſic in effectu quilibet ſoluet x.de ſuo.

5 † Vltimo ꝓ declaratione materiæ videndū eſſet primo cui ſit fienda ceſsio de neceſsitate.Item ſecundo quando ſit fiēda.Itē tertio quo iure quis cōpellatur cedere.quatenus autē ſit fiēda dictū eſt ſ.Circa primum debes ſcire quod illi eſt fienda neceſsitate qui ſoluit,nō pro ſe,ſed pro alio.Et quid ad ſoluendum pro alio eſt obligatus,vel ipſe vel res ſua.Si enim qui ſolueret pro ſe non eſſet ſibi cedenda cōtra alium.pone exemplum in pluribus nihil obligatis ex diuerſis cauſis.nam vni ſoluenti nō eſt cedenda contra alterum.vel pone ex eadē cauſa.tamē quilibet pro parte erat obligatus,nam ſoluenti partem ſuam nō eſt cedenda cōtra alios:quia ſoluit pro ſe,vel pone in plurib⁹ obligatis inſolidū ax eadem cauſa,vt in principali, & fideiuſſore. Nam principali,ſoluenti non eſt cedenda contra fideiuſſores ſi autē ſunt obligati ex eadem cauſa,& quilibet inſolidū,tūc ſi vnus ſoluat totam partē:ſoluit pro ſe partim pro altero.niſi ſit acceſſorie obligatus:quia tunc totū ſoluit pro altero:& idē ſi principaliter,tamen reputatur fideiuſſor:quia vtilitas ad eum non peruenit.Item dico quod ab hoc vt ceſsio de neceſsitate ſit fiēda,oportet quod ille qui ſoluit ex neceſsitate præciſa vel cauſatiua ſoluat,vt quia ipſe,vel res ſua erat obligata.alias nō eſt obligatus,& ſi ſpōte ſoluat mihi ꝓ debitore meo nō cogor ſibi actionem cedere,nec pignora tradere,ſi nolo.licet cogar ſolutionem recipere.vt C.eo.ti.l.nulla.& quod no.Cyn.de fideiuſ.l.fi.in fi.Eſt tamen vnus caſus in quo quis non ſoluit pro alio:& tamen cōtra illum poteſt petere ceſsionē.vt ſi vnus ex pluribus fideiuſſoribus ſoluat totū:nā nō ſoluit ꝓ cōfideiuſſoribus.ſed pro ſe.& tamen poteſt petere ſibi cedi contra fideiuſ
6 ſores.vt ſ.de fideiuſ.l.fideiuſſorib⁹.† Circa ſecūdū quādo ſit cedēda dic q̄ añq̄ ſoluat̄,vel ī actu ſoluēdi:ga tūc cedens habet actionē.& nō eliſam:vt hic in ver.[q̄ ſi añ.] Si vero poſt ſolutionē habitā ꝓ pfecta tūc diſtinguit̄,an erāt principal⁹ obligati,& codē gñe obligatiōis.Et habet locū iſta lex vt non valeat ceſsio.niſi p̄ceſſerit cōuētio de ipſa fiēda.vel niſi fuerit ſolutio facta ſub cōdōe,vel mō:vel cō ꝓteſtatiōe de ipa fiēda.Si vero ſunt obligati diſpariter,vn⁹ principal⁹ alter acceſſorie:& ſoluat ille q̄ acceſſorie eſt obligatus,tunc etiā ex interuallo, & nulla p̄cedēte cōuētiōe poterit fieri ceſsio.vt l.ſtichum.ſ.ſi mādato. Idē ſi ſoluēs nō erat obligat⁹ ad illud debitū:ſed erat obligata res ſua.vt l.ſi res obligata.in fi.de leg.j.qa cētet ſoluiſſe principal⁹ ꝓ liberatiōe illi⁹ rei nō ꝓ obligatiōe principalis debitoris vt eā tolleret.Sed qd in fideiuſſorib⁹ pluribus,q̄ videnē teneri eo gñre obligatiōis acceſſoriæ:licet nō principal⁹,an vni ſoluēti poterit ex interuallo cedi cōtra cōfideiuſſores ſicut contra principalē:videt̄ q̄ nō ar.doc.hoc nō tāgūt,& contrariū puto: qa cū nō ſit ſublata principalis ipſo iure,ſil⁹ nec aliorū cōfideiuſſorū ipſo iure:ſed ope exceptiōis cōpetētis principali,& trāſeūt ad eos.ergo idē erit q̄ ī principali.Et p̄dicta locū hñt,qñ qs ſoluit ſimpliciter.nec apparet ꝓ qua obligatiōe ſoluit.ſi vero appareret,tūc ēt ſi fideiuſſor ſoluēdo dixiſſet,ſoluo pro obligatione principalis debitoris,& ipſi⁹ noīe illā tolleret ipſo iure:et ſic ex interuallo nō p̄cedēte cōuētiōe cedi poſſet:& ecōuerſo ſi vn⁹ ex principal⁹ obligatis cū ſoluit,diceret ſoluo ꝓ me tm̄, & meo noīe.nō tolleret obligatiōe alterius correi ipſo iure:ſed ope exceptiōis.Et poſſet ex interuallo cedi:etiā cōuētione nō p̄cedēte.nec habet locū iſta l.cū aliis dictis ſup prima gl.qa locū habent ſolū quādo nō cōſtat cuius obligationis noīe ſolutio facta ſit.vt ī dubio p̄ſumat̄.ſecūm q̄ ſ.dixi.Et iſta videnē de
7 mente Dy.& Bar.hic diſtinguentis. †Circa vltimum quæro

Universidad de Pensilvania Biblioteca

quo iure compellatur: vide hic per Bart. quoniam aliquando ope exceptionis si petitur ante solutionē. vt l. si minoris actū. de admini. tut. &. §. de fideiuss. l. fideiussores. in d. §. fi. Aliquādo officio iudicis nobili. vt cum petitur post solutionem factā eo casu quo potest peti. vt d. l. si res obligata: & aliquando iure actionis, si præcessit contractus bonæ fidei, quæ prosequere: vt hic not. per eum. Non sunt alia.

LEX LXXVIII.

SI alieni. In nummis est hoc speciale, q̄ sola cōmixtio habetur pro cōsumptione, & reconciliar solutionem. hoc dicit. Et ad hoc allegatur per gl. & doctor. & in l. singularia. §. si cer. pe. non sic in frumento, & alijs cōsistētibus pondere numero, & mensura. vt l. Idem Pōponius scribi, si frumentum. de rei vendicatio. Ecce casum. Non sunt alia.

LEX LXXIX.

SI pecuniam. Solo aspectu acquiritur possessio & dominium, sine alio actu corporali, interueniente consensu tradentis, & acquirere volentis. hoc dicit. alias secus. vt no. in l. j. de acquir. pos. l. iij. in prin. l. quod meo. §. si venditorem. ecce casum. In tex. ibi, [liberis.] dic videbatur cōtrarium: quia debitor non liberatur nisi dominium pecuniæ quam soluit in creditorem transferat: vt. §. e. l. quod si forte. §. fi. & l. fugitiuus. sed hic videbatur non esse translatum, quia dominium sine possessione nō acquirit. & possessio, non acquiritur sine apprehensione. & hic non interuenit apprehensio: tamen contrarium determinatur: quod imo acquiritur dominium, & possessio solo aspectu oculorū, interueniente consensu vtriusque partis.

LEX LXXX.

ROut quisque. Vnumquodque dissoluitur eo vinculo quo ligatur. ad hoc allegatur. Ecce casum. Non sunt alia.

LEX LXXXI.

SI stipulatus. Facultas soluēdi adiecto, nō trāsit ad hæredem eius. Item depositarius certę speciei, si restituat rem vni ex hęredibus deponētis bona fide, liberatur ab omnibus. hoc dicit tota lex, dat tamen consilium, quod hoc faciat cum authoritate iudicis. sed si deposita esset pecunia, non deberet restituere nisi ꝓ parte illum tangente: vt in l. si pecuniam. §. deposi. alias teneretur. Sed quid si depositarius nō vult restituere vni ex hæredibus? Respondeo non tenetur: nisi ille caueat de defendendo eum aduersus alios: vt in dicto §. si pecuniam. in fin. Casus est iste. Non sunt alia.

2 *Mandatū licet nō fuerit reuocatū expresse, sit tamen superuenit noua causa, propter quam verisimile est quod si mādans ea sciret mandatū reuocaret, habetur pro reuocato.*

LEX LXXXII.

SI cum cornelius. Pactum factū inter creditorē & debitorē ꝓ alteri soluat debitū, habet vim mandati & potest reuocari expresse, vl' tacite. Et si post reuocationē fiat solutio a' sciēte, non liberatur. hoc dicit. & semper allega. ista l. casus est iste. Opp. de l. aliud. j. eod. & l. vero procuratori. §. j. §. eo. vbi facultas soluendi tertio competens reo ex forma cōtractus nō potest sibi auferri per creditorem: sed hic erat huiusmodi: qa mulier creditrix cōuenit cū marito debitore, vt fundū restituere illi cornelio. Et tamē hic dicit ꝓ potest postea prohibere. So. in legibus cōtrarijs cōuentio facta fuit ab ipso principio obligationis contracto, hic ex postfacto: vñ tūc habet vim simplicis mādati: ꝓ potest reuocari. Et ad hoc semper alleg. ista l. etiam si esset stipulatione vallata. Item contra de l. si cum fundum. §. de pact. vbi ex interuallo intercesit: & tamen non potest reuocari solutio tene mēti: hoc quando non contemplatione debitoris interuenit dicta cōuentio, sed creditoris. Si vero appareret ꝓ contemplatione debitoris, locum habet l. contraria: ꝓ si esset paratus tradere illi tertio, nō posset reuocari. Itē adhuc op. de l. vtrū. §. de cōsti. pecu. & de publiciana. l. si quis ꝓ hibu. al's incipit Papin. Sol. hic loquitur qñ iste debitor non se obligauit adhuc illi marito ad restituendū istū fundum: & sic potest obtemperare reuocationi mandati, sine eius damno: sicut secus si se obligasset. vt in legibus cōtrarijs: quia tunc esset adstrictus: & reuocatio fieret. l. damno. facit l. si mādasset. §. māda. plus dicit Io. Andr. in add. Spec. in tit. de depositō: ꝓ si iste debitor significauit illi tertio qualiter habebat mandatum de soluendo sibi illud debitum, & ille tertius acceptauit licet adhuc se non obligasset ad tradendum, non potest mandatū reuocari in verecūdiam ipsius debitoris: qui iam dederat ille tertio fidem. Tene menti. nam & consueuerunt mercatotes hoc scribere in libris eorū, & hoc sufficit: si ad notitiam illius tertij peruenit: & acceptauit. Vltimo semper alle. ista l. circa fi. dum dicit, [nec causam habuisset, &c.] a' contrario sensu ꝓ licet mādatum non fuerit † reuocatum expresse: si tamen superuenit noua causa, propter quē verisimile est quod si mandans eam sciret, mandatum reuocaret: habetur pro reuocato: vt si ille effectus est vnus ribaldus: vt dixi. §. eo. l. cum quis. in prin. secundum Dy. & omnes.

LEX LXXXIII.

SI tuo seruo. Debitum naturale solutum non repetit'. h. d. intellige ex certa sciētia: vel per errorem iuris: secus si facti: vt l. error. C. ad leg. fal. & l. cū quis. C. de iu. & fac. ign. In tex. ibi, [redemero.] dic, hic oriebatur dubium quasi per hoc sit extincta naturalis obligatio: quia mihi prius tenebatur: sicut cum creditor succedit debitori. Sed cōtrarium: quia posset tunc mihi naturaliter obligari ergo & præcedēs obligatio cōseruari: licet sit in mea potestate: quod non contingit in hærede & defuncto. In tex. ibi, [& is manumissus.] dic ex hoc etiam poterat oriri dubitatio: quasi per hoc illa obligatio extinguatur capitis diminutione, sicut & obligatione quib⁹ tenetur filius fa. extraneus: quia per emācipationem extinguitur: vt in ti. de capi. dimi. licet vtiles restituant: vt in ti. quod cum eo: sed aliud in seruo qui non dicitur capite minui, cum manumittitur: licet secus in filiofami. cum emancipatur: vt l. iiij. §. ad macedo.

LEX LXXXIIII.

EGisti de peculio. Ex duob⁹ obligatis ad idem debitum vno conuento alter non liberatur: sed vno soluente sic. hoc dicit. facit. §. de ver. obli. l. decem. In tex. ibi, [cum domino.] subaudi & fuit lis contest. vel etiam condemnatus: & non tamen soluit. vt. C. de fideiuss. l. fi. Sed si soluisset, eatenus essent liberati fideiussores dati a' seruo: & in reliquo si non erat in pecūlio tantum quod sufficeret ad debitum, remanent obligati fideiussores serui. In fi. tex. ibi, [liberatos esse.] Intellige si soluit integram quantitatem debitam, alias remanerent obligati in reliquo: vt dictum est. Non sunt alia.

2 *Q uid cito dat, bis dat.*
Creditor ante diem cogitur recipere.

LEX LXXXV.

SOlidum. † Qui tardius dat, minus dare videt' hoc. d. Effectus huius est: qa creditor tenet' recipere, nisi debitor soluat interesse, vel pœnā, quam incurrit propter morā: vt in similib⁹ dixi. §. e. l. qui sibi. §. j. In text. ibi, [quam die.] dic vel etiam loco vt l. is qui. de eo
2 quod cert. loco. si e contra prouerbialiter dicit. † Qui cito dat, bis dat, & plus dat: ideo ante diem bene cogitur creditor recipere: vt in l. stipulatio ista. §. inter certam. de verbo. obligat.

2 *Procurator si est constitutus ad exigendum, tunc tam exercitium litis quam etiam executio censetur sibi commissa: & an poterit recipere a sponte soluēte?*

3 *Procurator constitutus ad agendum, & defendendum: an lata sententia poterit petere ipsam executioni mandari? & sic an sit finitum eius officium?*

LEX LXXXVI.

1 HOc iure vtimur. † Procurator ad lites tātum, non potest solutionem recipere. Et si obtinet sentētiam, nō pōt agere iudicati, vel petere ipsius executionē: nisi ad hoc habeat mandatū. h. d. no. & semp alleg. Et cōcor. l. sed si tantū. §. de pac. & sic patet ꝓ talis ꝓcurator i libello debet petere partē cōdēnari sibi ad dāda dño: nō autē sibi: quia inepte peteret: licet ꝓcuratores huius ciuitatis seruent cōtrarium: quos multoties reprehēdi: verba em condemnationis bene debēt referri ad eum: sed verba solutionis ad dñm: casus est iste. In tex. ibi, [vt litis procuratori.] vt qñ cōstituitur ad agendū, & defendendū, litē contestandū, & iurandū de calūnia, & c. vt cōiter in instrīs ꝓcurationū dicitur. Nam solum exercitium iudicij ibi committitur: & nihil

& nihil aliud. & lata sententia finitur officium: excepto quod potest appellare: sed non prosequi, si fertur contra eum. l. inuitus. cum ibi no. C. de procu. † Sed si esset constitutus ad exigēdum, tunc tam exercitum litis quam etiam executio censetur sibi commissa. vt in l. iiij. C. de noua. & l. inductū. C. de sol. sed an tunc poterit recipere a sponte soluente, Bar. hic examinat. & breuiter tenet quod sic. per l. nō solum. so. ma. licet exactio non dicatur fieri nisi ab inuito. nam si voluit extorqueri ab inuito, fortius recipere a sponte soluente. quod maxime verum est quando mandatum refertur ad seruum. vt š. eo. l. si quis seruo. licet Spe. videtur tenuisse contrarium in ti. de procur. §. vt
3 autem. † In tex. ibi, [cui & iudicati actio nō dat'.] subaudi etiā illius sententiæ quam ipse obtinet. vt quia dixi statim lata sententia est finitum eius officium: vnde nec potest petere ipsam executioni mandari. Fallit tamen hoc in tribus casib⁹ hic not. in glo. & Bar. videt' addere duos alios videlicet quando esset constitutus ad lites præsentes & futuras, propter illud verbū futuras. nam per verbum præsentes, non potest comprehendi actio iudicati quæ tunc erat orta. nec etiā iudicis officium quo petitur executio: sed sub illo verbo futuras, bene cōprehenditur. Idem tenet Bar. no. quod si habebat mandatum generale ad omnes lites, & tunc dominus haberet aliquas sententias contra suos debitores, bene poterit talis procurator etiā simpliciter constitutus, vel ad lites præsentes, petere illas executioni mandari. quia quo ad illas bene erat ortum iudicis officium. & etiam actio iudicati: ideo cadunt sub mādato generali. Sed op. quod imo procuratori detur actio iudicati ex illa sententia quā ipse obtinet. vt in l. si procurator meus. §. de procu. So. bene datur directa mero iure: sed quia vtilis datur domino, etiam sine cessione, propter authoritatem iudicialem. vt l. in causis. in fi. e. ti. de procu. ob. procuratori exceptio: quia vtilis hoc casu cōpetēs domino ad quem pertinet negotium, prefertur 'directe: licet aliquando est econuerso. de quo dic per Bartol. in l. tertia C. de nouatio. Et isto respectu: quia obstat sibi exceptio, dicit' hic denegari actio iudicati. sicut econuerso procurator condēnatus procuratorio nomine tenetur directa actione iudicati, & dominus vtili. vt l. iiij. §. si ex conuentione. & ibi not. in vlti. gl. de re iudi. Et si agatur contra procuratorem directa, habet exceptionem: quia negotium ad eum pertinet. nec dicit' se liti obtulisse postq̄ habebat mandatum. & hui⁹ respectu quia exceptionē habet, dicitur contra eum actio iudicati nō dari. vt d. l. iiij. in prin. secūdum Bar. quia ita voluit in effectu: sed ego dico verum esse quod sibi agenti iudicati obstat exceptio si dominus expresse contradixit. & hoc probat illa l. si procurator meus. sed si non cōtradicit expresse: tunc vidēt dari cū effectu. dummodo caueat dominū ratū habiturū, etiā si cōstat ipsum non habere speciale mandatum quo ad hoc: quia satis est quod sibi competit mero iure actio: & hoc videtur probari in l. non solum. §. interdū. de procu. vbi hoc dicit' actione in factū, quæ datur ex iure præstito per procuratorē, quæ cōpetit ipsi procuratori directa: & domino vtilis: & secundū istam limitationē videtur intelligenda hæc lex. videlicet quod hic dominus expresse contradicebat: vel si non expresse, non cauebat de rato: alias daretur sibi actio, et officiū iudicis cū effectu, qa ex facto suo, & lite per se agitata, orta est dicta actio: & sic ex suo quasi contractu: sicut quando oritur ex suo vero contractu: quia per ipsum pōt in iudicium deduci sine alio mandato. vt in l. solutū. in fi. de pigno. actio. tūc tamē nō videtur necessaria cautio de rato: quia domino datur vtilis sine cessiōe in extraiudicialib⁹. vt in l. possessio. §. & si possessio. de acq. pos. Et illud facit cautionem necessariam est, qa domino datur vtilis. propter quod actio directa non videtur esse plena iure suo. Tene mēti: quia sunt subtilia: & per alios scribentes non tanguntur.

2 *Clausula apposita in instrumentis procurationum, quod dominus promittit se ratum et gratum habiturum quicquid procurator gesserit, an sit necessaria.*

LEX LXXXVII.

1 VOdlibet. † Generalis procurator: ad negotia pōt soluere creditorib⁹ dñi. nec requritur alia ratihabitio domini. hoc dicit. Intellige de debitis efficacibus. nā ad inefficacia tale mandatū nō extēditur. vt j. e. l. is cui. §. Flauius. sic & gñale mandatū ad negotia impor
tat vt possit solutionē recipe. vt š. e. l. q hominē. §. si Titiū & l. vero ꝓcuratori iportat etiā vt possit agere vt l. si procuratorē. §. j. š. manda. & in c. cui generaliter. de procu. li. vj. nam & agere
2 de negotijs domini est. ecce casum. † No. in fi. quod illa verba quæ apponuntur in instrumentis procurationum, q̄ domin⁹ promittit se ratū & gratum habiturū quicquid procurator gesserit, non videnē necessaria: quia sufficit dedisse mandatum. nec alia ratihabitio requiritur in illis ad quæ mandatum extēditur. vt etiā habetur in l. si procurator. de condi. inde. ad illa vero ad quæ mandatum non extenditur etiam verba ista nō extenduntur.

1 *Soluentes matri gestrici, an sint liberati à pupillo?*

LEX LXXXVIII.

1 ELiæ intestato. † Soluens gestori qui nunq̄ habuit mandatum, ex cōtractu celebrato cū isto gestore liberatur, si credebat negotium pertinere ad gestorem: vel sciebat pertinere ad alium, sed gestor erat soluendo. alias secus. Item ex contractu eius q̄ non est tutor pupillo non quæritur actio etiam ex re ipsi⁹ pupilli. nisi in subsidium. h. d. Et istam secundam partē summarij ponit Bar. tñ videt' contra mentem literæ, q̄ quærit † an soluētes matri gestrici sint liberati a pupilla. nam si ex cōtractu celebrato cū matre gestrice non erat quæsita actio pupillæ, superflua est hæc q̄ō. nā potius vī dicendū q̄ sit quæsita, quod intelligo quando nomine pupillæ, mater contraxisset, & super re pupillæ. Si vero nomine proprio, tenerē dictū Bar. quod non quæratur nisi in subsidium. Et per hoc saluatur quod hic notat Bar. & id quod no. in l. si vrbana. de condi. inde. in fi. videt' dicere oppositum. & sibi contrariari: sed salua tamen ista distinctione. & lex ista est singularis valde. Ecce casum. In text. ibi, [negotia mater gesit.] subaudi sine aliquo mandato hominis vel legis, nam non sumpserat tutelā. nec poterat assumere hoc iure. In tex. ibi, [p argētarios dedit.] sub. & ab eis fuit stipulata pretium quod redigetur sibi reddi. vt j. patet ibi. [quoniā non ipsa.] & c. circa medium. In tex. ibi, [in codice rationū.] subaudi ipsorum argentariorum. vel etiam matris. In tex. ibi, [pretiū venditionis soluerūt.] subaudi ipsi matri. nō pupillæ. quæ mater non conuertit in vtilitatem pupillæ, si enim cōuertisset, clarum esset quod essent liberati. l. non solū. cum l. seq. solu. matri. In tex. ibi, [& post solutionē.] dic ea quæ sequunt vsq̄ ad ver. [quæsitum]. denotant iuris ministerium, sed facti contingentiam. In tex. ibi, [quoniam non ipsa stipulata sit.] dic hoc faciebat dubium: quia per hoc videbatur pupillæ nulla actio acquisita ex stipulatione materna: vt in l. debitor. §. fi. ad treb. nō ob. l. Caius. so. ma. qa speciale est in dote, vt per matrē vel ascēdentem per lineā maternā, possit acquiri actio: videt' ergo q̄ isti argentarij fuerunt liberati soluendo matri, cui solui tenebanē indistincte: & quod nō potuerint a pupilla cōueniri quoquō. cui non tenebanē etiam si sciuerunt res illas esse pupillæ, postquam cum pupilla nō contraxerunt: sed cū matre. vt l. si vrbana. de condi. inde. & š. e. l. quod seruus. & ita quidam responderunt: vt in sequēti. ver. Sed Claudius aliter respōdet. distinguēdo q̄ si credebant res esse ipsius matris. & sic bona fide soluerunt, vel sciebant esse pupillæ, & tamen matris erāt tūc soluendo sunt liberati: & non possunt a pupilla cōueniri postquā soluerunt ex contractu celebrato cum matre. Si vero nō esset soluendo nunc ipsa mater: tunc ex quo sciuerunt ad pupillā pertinere, non sunt liberati. & sic limitatur illa l. si vrbana. vt habeat locū quando soluētes credebāt negotium pertinere ad illū cū quo soluentes contraxerunt, & cui soluerunt. vel quādo sciuerunt ad aliū pertinere: tamē ille erat soluēdo. secus si sciebat ad alium pertinere. vt in hac l. singulari, quæ declarat illā. Sed cōtra quod indistincte non liberentur, postq̄ nunquā habuit mādatum. vt š. eo. l. q hominē. §. si nullo. Sol. verum esset si soluisset matri debitū nō contractū cū matre, sed cū pupilla, vel patre pupillæ. vt etiā probatur per gl. in contrariū alle. de ne. ge. qui aliena. §. quāquā. Et etiā tex. in d. l. si vrbana. facit hanc differentiam. In contrarium de l. Marcellus. š. eo. Solut. ibi habuit mandatum ad cōtrahendū, vnde videtur etiam ad solutionem recipiendam. & soluens indistincte liberatur. hic vero non habuit mandatum ad contrahendum: & tamen contraxit. Item

Universidad de Murcia
Biblioteca

2 ¶ Duo debita vsuraria. Adde doc.in.c.1. de vsur.lib.vj. doct. in cle.j.eo.tit.

opp.quia contractu matris videtur actio quæsita pupillę:maxime celebrato super re pupillæ. vt l. si post mortem. quando ex facto tut.ergo soluendo matri non habenti mandatum,non liberantur à pupilla.Sol. quãdo ille qui non est tutor,non acquiritur pupillæ actio:nisi in subsidium il lo recipiente,& non existente soluendo: vt hic. tu distingue, vt s.dixi:imo si nomine pupilli,vel pupillæ contrahit:& super re ipsius, acquiritur vtiis fauore ætatis: & idem in intruso in prælatura,fauore ecclesiæ: vt not.Bart.in d.l. si vrbana.tamen non intentabat eam nisi in subsidium:vt hic.solutio facta est ei cum quo debitor contraxit.

2 ☞ *Si debebas mihi centum,& ego confiteor me recepisse x.pro reliquo vel resto eius quod mihi debebas:ista confessio præiudicat mihi in toto.*
Quid importent illa verba accepisse, & habere?

3 *Si confiteor te non esse debitorem meum,an hoc habeat vim pacti de non petendo?*

4 *Quid si confiteor me liberasse te per acceptilationem vel pactum?*
Quid si confiteor me recepisse centum quæ debes?

LEX LXXXIX.

1 SI ex pluribus. †Si verba liberationis possunt restringi salua ratiõe recti sermonis,potius restringuntur quàm amplientur. hoc dicit notabiliter & ad hoc alleg. Et vide omnino Cy.in l. si ex maiore.C. de excep.sed si non possunt restringi, generaliter intelligẽtur,vt l.emptor.§. Lucius.de pact.in tex.et gl. & est mirabile.cum liberatio sit fauorabilis: vnde in dubio videbatur potius ampliãda.vt in c.odia.de reg.iur.libr.vj.Sed respondetur quod ampliatio posset hic esse odiosa, si liberatio extenderetur vltra id quod solutum est:quia nemo præsumitur iactare suum: vt in l.cum de indebito.de proba. venio ad casum.In tex.ibi,[reliquum omne.]dic istud verbum facie bat dubium:quia videbatur comprehẽdere principaliter,quã cũ seruo eius:& ab omnibus videbatur liberatus. Sed certe istud verbum potest restringi per id quod.j.sequitur.[eius pecunię quam mihi Stichus,&c.]ad debitum solũ contractum cũ seruo:vt sic illa verba,[eius pecuniæ,] determinent verbum, [reliquum omne.]posset etiam post sententiam determinare verba immediate præcedentia, [post rationem ꝓpositã,&c.] Et esset sensus,quod ratio fuit habita de gestis cum seruo:nõ de gestis cum dño:& ꝙ post propositam rationem prędictam ipse habuit & recepit omne reliquum,in quo sibi tenebat debitor:& tunc extenderetur ad omnia debita, & instrumenta etiam cum domino contracta.sed in dubio potius assumitur a prima pars:vt determinẽt verbum,[reliquum omne.] postꝯ 3 potest hoc fieri salua ratione recti sermonis.† Et no.gl.super verbo,[reliquum.]quæ dicit quod importat solutionem præcedentis partis:vnde per aliã gl.patet notabiliter & tene mẽti perpetuo:ꝙ si debebas mihi centũ & ego confiteor me recepisse x.pro reliquo seu resto eius quod mihi debebas.Ista cõfessio præiudicat mihi in toto debito: quia non posset dici restum vel reliquũ:nisi aliæ partes essent solutæ, & hoc vtuntur mercatores:quia semper faciunt apponi pro resto,vel aliquo. Tene mẽti: quia abunde de facto Florẽtię & quotidie occurrit:nec istam gl.reperies alibi.Sed quæro.quid importent illa verba accepisse & habere:vna gl.q̃ incipit, [scilicet domino.] ibi,dum dicit,[& not.]videtur intelligere ꝙ habeant vim pacti de non petendo:per l.tale pactum.in prin.s.de pact. Et sic statim præiudicarent:quia licet sint enuntiatiua,fauore liberationis inducunt dispositionem:ad hoc alle.illa l.tale.Sed gl.si. quæ incipit, [proponitur.] vult contrarium:dum dicit quod non præiudicat nisi post xxx.dies infra quos potest proponi exceptio de non numerata pec. & illa melius loquitur si non 3 esset oppositum hic illud verbum,[accepto tulisse.] †Nec obstat tale pactum:quia aliud est confiteri te non esse debitorẽ meum:& tunc bene habet vim pacti vt ibi, & statim præiudicat, aliud confiteri te mihi soluisse, vel me à te recepisse quod debes : quia tunc non habet vim pacti:sed simplicis confessionis sub spe literæ futurę numerationis,& potest opponi exceptio infra trigínta dies, non vltra:quando tendit ad liberandum: vt lege,in contractibus.C. de non numerata pecunia.licet quando ad obligandum, infra biennium: vt ibi .sed quia fuit appositum verbum,[accepto tulisse.] dicit Bart. quod nõ potest dici facta ista confessio sub pœna futurę numerationis, cum acceptilatio fiat ei qui non soluit:si enim solueret,non esset necessaria:vt infra titul .primo.leg.acceptolatum.§.primo. 4 & sic collige tres casus:& no.†quod aut confiteor te non esse debitorem meum,& statim mihi præiudico, & habet vim pacti de non petendo:aut confiteor me liberasse te per acceptilationem vel pactum,& idem vt statim mihi præiudicem,tanquam non fecerim hoc sub spe futuræ numerationis : non tamen ista verba inducunt pactum de non petẽdo , sed probãt: ideo reciperent probationem in contrariũ:& non prodessent tibi si confiteris me nunquam fecisse:secus in casu præcedenti:quia inducunt.licet non præcesserit : aut confiteor me recepisse centum quæ debes. & tunc non præiudico mihi statim: nec inducunt pactum de non petendo:nec etiã probant receptionẽ:nisi transacto tpe proponẽdæ exceptionis . tene mẽti.

§.Lucius Titius. Procurator habens mandatum ad recipiẽdum debitum ex vna causa nõ potest recipere ex altera:ideo solutio sibi simpliciter facta cedit in illam,& non in eam quam vult debitor.hoc dicit notabi.Opp.in gl.de l.j.s.eodem. vbi electio primo loco pertinet ad debitorem,in quo debitum velit soluere. glo.dicit & bene:quod ibi loquitur quando creditor erat presens:quo casu si debitor elegit soluere in vnam causam,& creditor recusaret in illam recipere, constitueretur in mora: quia primo loco pertinet ad debitorem electio.non tamen compelleretur præcise recipere hic vero erat absens.& misit procuratores nũtios ad recipiendum in vnam tãtum causam:vnde in aliam recipere non poterat:si ergo debitor à principio voluisset soluere in aliam causam:cum isti non possent , non constitueretur creditor absens in mora : si ergo soluit simpliciter, videtur soluisse in illam in quam habebat mandatum:ideo ex post facto nõ potest debitor eligere aliam. Et istud dat intelligere istum tex.et etiam gl.quę loquitur breuiter:& obscure: & illum tex.alleg. in d.l.j.& tota vtilitas consistit in eo,quod dixi de mora: sed si isti non habuissent mandatum liberatum,tunc posset iste debitor exposttfacto dicere se soluisse in talem causam:licet non dixerit à principio:secus si creditor fuisset præsens:vt in l.j. Tene menti:quia ista multum limitant,quę infra habentur.

2 ☞ *Illud debitum dicitur antiquius, cuius dies primò cessit.*

§.Lucius Titius. †Quando duę obligationes cõtrahuntur eodem die,illa dicitur 1 antiquior,cuius dies primo cessit:licet posterius fuerit contracta.Idem quando sunt duo debita vsuraria,[a] & in vno concurrunt maiores vsurę,in altero leuiores:solutio simpliciter facta cedit in antiquiorem licet in ea sint maiores vsuræ, & sic fit leuius debitum. hoc dicit iste mirabilis §.ad declarationem & limitationem eius quod habetur in l.iij.§. fi. cum sequen.s.eo. venio ad casum.In fi.ibi,[magis id accipi ex vsu esse.] & sic cedent in debitum de xx.videbatur cõtrarium quod indebitum de xv.duplici ratione:primo,quia illud primo loco fuit cõtractum licet eadem die:quod enim iuris est de contractis diuersis diebus,illud debet esse de contractis ea. die. diuersis tamẽ horis, cum sit eadem ratio.† Secundo, quia illud erat grauius cum eodem concurrerent grauiores, vsuræ ergo,&c.vt.s.eo. l.in his.in princ.sed ista procederent in debitis puris:sed in cõ tractis in diem,vel sub conditione sunt contracta eadem die: licet diuersis horis.vult iste text.quod illud dicitur antiquius, cuius dies primo cessit:quod perpetuo tene menti, & sic non consideratur prioritas & posterioritas in contrahendo , postquã eadem die.sed si diuersis:tunc putarem attendi prioritatẽ in contrahẽdo:quia postquam dies vtriusq; cessit , perinde esset ac si vtrunq; fuisset pure contractum : quo casu induceretur prioritas in contrahendo. Tene menti similiter. Item opp. quod saltem cedat indebitum de xv.tanquam in grauibus.nã potius inspicitur grauitas quam prioritas:vt dicta l. in his : & sic posito quod debitum de xx. dicatur prius : quia primo dies cessit: quia tamen leuius:debet cedere primo in grauius. Sol.si illud,debitum de xv.fuisset vsurarium , & cum debito de xx.concurrit prioritas,& etiam grauitas,isti duo prẽferuntur maiori grauitati illius de xv. Item opp. quod primo cedat in vsuras, postea in sortem:vt l.j.C.eo. Et hic dicitur econuerso.Solu.hic pecunia quæ soluebatur,sufficiebat ad vtrumque debitum tam sortis quàm vsurarum:ibi non,secundum Iaç.de Are

Are.& Tene mẽti singularem §.mirabilẽ in ista materia:quẽ si non haberemus, qlibet respiraret in decidẽdo. Non sunt hic alia.

2 ☞ *Minor sicut posset restitui in integrum aduersus soluentẽ,an ita poterit restitui curator nomine hæreditatis?*

LEX XC.

1 FIlius. †Licet hæres aduersus aditionem fuerit restitutus debitores tamẽ hæreditarij q̃ sibi soluerunt,manent liberati.h.d.qa tunc erat verus hæres & habebat administrationem bonorũ:& sic gesta cũ eo debẽt esse rata.vt in l.ex contractu de re iudi.venio ac casum. Opp. quod iste non sit liberatus soluendo huic filio,qui erat minor, & forte pupillus:vt s.eo.l.quod si forte.§.fi.timore huius gl.j. dicit hanc l.debere intelligi vel quando soluit iussu iudicis vel quando pecunia erat salua,quibus casibus soluenti succurrebatur contra ipsum minorem volentem agere,eodem modo succurritur aduersus curatorem hæreditatis.Sentit ergo glo. a contrario sensu.quod si soluisset sine iussu iudicis , & pecunia non esset salua:sicut sibi non succurreretur aduersus minorem,ita aduersus curatorem hæreditatis.† Et sicut ipse minor 2 posset restitui in integrũ aduersus soluentẽ,ita poterit restitui curator nomine hæreditatis.quod perpetuo tene menti.quia est casus in quo maior restituitur non quia succedit minori.nã iste curator & hæreditas iacens non succedunt minori:sed minor ab ea eximitur,& tamen habent restitutionem ex persona minoris:relinquit ergo minor restitutus aduersus aditionẽ beneficia,quæ ipse haberet aduersus eos cum quibus negotia gesit in ipsa hæreditate.ꝙ perpetuo tene menti:quia doct.nõ ponderant.& mihi videtur multum notabile.

LEX XCI.

SI debitor. Creditor potest debitorẽ inuitũ liberare,submittendo aliũ q̃ ꝓmittat animonouandi:& tunc tali promissori competit exceptio.h.d. Opponitur contra istum tex.in fi.dũ dicit.[te doli mali præscriptio excludet.] quia per nouationẽ ꝓmittit prima obligatio ipso iure vt in l.j.s.de noua.Sol.principium huius l. vsque ibi,[quod etiam.]loquitur de ipso primo debitore meo & in illo fateor quod ipse liberatur ipso iure a me per promissionem factam a secundo promissore.vt in contrario : sed ille ver.[quod etiã.] loquitur de isto secundo promissore. & illi cõpetit exceptio aduersus me:sed mero iure tenetur.Sed contra.quia imo teneatur cum effectu.vt instit.qui.mo.tol.obli.§. præterea.Sol.hic pactus fui cũ eo,quod ipsum liberarem per acceptilationẽ.vnde etiam antequam liberarẽ,habet cõtra me exceptionem.arg.l.si non sortẽ.§.adeo.cũ ibi no.de cõdi.ind. Et ista colliguntur ex gl.fi.Sed Bar.notabilius dicit ꝙ etiam si non fui pactus ipsum,ex quo tamen ad mei instãtiam & iussu meo se mihi obligauit habet contra me exceptionem: quia non videtur se obligasse animo soluendi.sed animo implendi intentionem meam quæ erat de liberando debitorem meũ gratis.nam hic de illo pacto fit mentio:& hoc est notabilius.qd̃ tamen intellige quando constabat de ista intentione:alias nõ puto quia eo ipso quod quis ad instantiam meã se obligat mihi ex iussu meo:habeat contra me exceptionem.tenẽdo tñ id quod dicit glo. Opponit,quod si te obligas mihi,cũ pacto qd̃ te debeã liberare gratis:non valet obligatio.& per consequẽs non fiet nouatio.cum nullam vtilitatẽ consequar ex illa obligatione:& stipulationes non sunt inuentæ vt quis stipuleꝰ qd̃ sua interest.vt l.stipulatio ista.§.alteri. de ver.ob.So.satis iterum est mea,& vtilitatẽ consequor,si impleo meam voluntatem,q̃ est in liberando illũ:vt in simili no.j.eo.l.Paulus.sed si nec hoc appareret,faterer contrarium secundum Ang.Non sunt alia.

LEX XCII.

SI mihi. Si res promissa desinit posse solui, vel cõditionẽ suam mutet in deterius quod ad creditorem,sine culpa & mora promissoris.In primo casu liberatur promissor ex toto.In secũdo vero liberatꝰ dãdo rem talem qualis est.hoc dixit.Et hoc quando debitor ex cã lucratiua.facit l.si seruũ.s.de ver.ob.si aũt ex cã onerosa.dic vt dixi in l.si rẽ s.eo.venio ad casum. Opp.contra fin.de l.q̃ decẽ.§. qui hominem.s.eo.vbi non liberatur dando statuliberum. & de cõdi.inde.l. Neratius.So.ibi quãdo obligatꝰ est in genere ad hominem.hic in specie. vel quãdo promisit seruum suum, & suo facto mutauit conditionem.hic sine suo facto in d.l. si seruum. post princi. Non sunt alia.

2 ☞ *Cessionarius agens iure cessi,an teneatur declarare in libello an agat directa ex persona cedentis,an utili ex persona sua:si reus hoc petat?*

LEX XCIII.

1 SI duo rei sint. †Duæ obligationes eque principales ad idẽ pñt cõcurrere in psonã vnius ,s. vna ex sua,altera ex persona alterius:& vna alterã nõ cõfundit:debet tñ eligere ex qua agat, cũ in altera posset obstare exceptio,in altera nõ:quia interest rei vt deliberare possit an cedat,vt cõtẽdat:sed si vna est principalis,altera accessoria:prima cõfundit secundã qñ concurrũt in eiusdem persona.h.d.tota l.sic.s.de duo. re. l.si reus.de fideiusso.l.gñaliter.& de actio.emp.l.nõ est nouũ. Et loquitur ista l.qñ cõpetebãt sine effectu solidæ exactionis:exactione facta ex vna,altera tollebatur. Quid autem si cũ effectu solidæ exactionis cõpetebãt? Dic idẽ:vt d.l.nõ est nouum.& dic vt ibi:
2 & quod no.in l.si mihi & tibi.§.j.de leg.j. † Vltimo, allegat iste tex.per Dy.post prin.ibi,[quid si intẽdat dari &c.] ꝙ cessionarius agẽs iure cessi,teneatur declarare in libello an agat directa ex persona cedentis:an vtili ex persona sua,si reus hoc petat. Bar.dicit se non perpendere qualiter poterit nõ cõstare ex narratione libelli quam intendit. Ange.dicit ꝙ imo potest non constare & quod in dubio videtur intentare illã quę magis sibi expedit. Spe.in ti.de procur.§.fi.ver.quid ergo.seu vere sic.sed quare.dicit procedere libellũ,si dicat ago iure cessi. Et quod in dubio videatur intentasse directam, & si in illa succumbat,potest redire ad vtilem.per l.minor. §. j. de euict. Et hoc procedit reo non oppo.sed eo opponente de obscuritate libelli,teneretur actionem declarare: & ita procedit dictum Dyn.facit l.fin.C.de anna.excep.

2 ☞ *Quando quis ex solutione non liberatur,licet mero iure remanet obligatus:& poterit conueniri,habet tamen exceptionem quousq; restituatur quod soluit.*
3 *In nummis fit diuisio per quantitatem magis quam per quotas.*

LEX XCIIII.

1 SI is cui. †Soluens nũmos alienos, non liberat ipsis extantibus si tamen conuenitur, habet exceptionẽ:nisi sibi restituatur. Itẽ soluẽs nũmos communes pro sua parte,liberatur, vel actionem acquirit:secuta vero cõsumptione:vel si dño satisfiat,recõsiliatur solutio h.d.Idẽ secuta vsucapione:vt s.eo.l.is qui alienũ.& l. si alienum. ecce casum. †No.ꝑ eo.qđ dixi.s.eo.l.cũ qs.§.qui hoiem. & l.si cũ aurũ.ꝙ quãdo quis ex solutione nõ liberatur,licet mero iure remaneat obligatus:& poterit conueniri:habet tamẽ exceptionem quousq; sibi restituatur qđ soluit.facit l.si non sortẽ adeo.§.aũt.de cõd.ind. †In tex.ibi,[siue in singulis &c.] No.quod in nummis fit diuisio per quantitatem magis quam per quotas:quia commodior est. Non sunt alia.

2 ☞ *Si testator mandat executoribus suis quod soluant omnia debita sua, non poterunt per hoc soluere debita præscripta,uel alia in quibus obstat exceptio.*

1 §.Flauius. †Solutũ similiter cedit in cãm efficacẽ,& in illã quæ est inefficax ope exceptiõis . Itẽ mãdatũ generale de soluẽdo debita,intelligit̃ vel efficacibus.
2 nõ de inefficacibus.h.d.†& ad hoc vltimũ semper alle.ꝙ si testator mãdat executoribus suis qđ soluãt oĩa debita sua,nõ poterũt per hoc soluere debita præscripta.vel alia de quibus obstabat exceptio:licet prima facie videret̃ sec⁹ fauore aĩæ,quasi videatur voluisse dictas exceptiões omittere, tanq̃ sint cõtra cõsciam:sed nõ est verũ,si ipse nõ cõmisit dolũ,vel fraudẽ , nõ emin foro cõsciæ tenet̃ soluere postq̃ iure ꝓmittẽre tutus est. Ad qđ vide no.in c.q̃q̃.de vsuris.lib.vj.in nouella. Casus est iste,& audiui à Bal.qđ Dy.fuit interrogatus semel de isto casu à quodã rustico q̃ dixit,porta mihi vnũ par caponũ,& dabo tibi casum legis. Sed circa primũ casum q̃rit̃,si debeã x. ciuiliter & naturaliter tm.& soluã xv. an possim repetere v.si solui per errorem iuris:videtur ꝙ no.qa satis est ꝙ x.cedant in debitũ efficax,& alia possunt cedere in debitũ inefficax:vt s.eo.l.his.§.imperator.sed ibi loquit̃ ex pretio redacto ex pignore,qđ erat obligatũ ex vtroq;,vnde dico cõtrariũ, quod potero repetere cõdictione inde. etiam si dixi quod soluebã pro vniuerso debito . Ista enim verba nõ faciũt

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Duæ alternatiuæ. Adde q alternatiua bis posita in tex. ponitur & scdm Paul. de Cast. in l. vbi pactum in princ. C. de transact.

quominus solutio primo cedat in causam grauior ẽ: vt hic: patet quod nõ etiã si debitum inefficax esset prius tempore: quia primo loco inspicitur grauitas.

2 ☞ *Si pereat una ex rebus alternatiuè debitis, aliquando sola superstes potest peti, quando q, sola quæ perijt, interdum utraque alternatiue, & interdum nulla.*

LEX XCV.

Tichum aut Pamphilum. †Si pereat

vna ex rebus alternatiue debitis sine mora, culpa & facto debitoris: altera duntaxat remanet in obligatione præcise, siue sit electio debitoris siue creditoris. hoc primo. Si vero pereat facto debitoris, & tunc perdit facultatẽ soluẽdi ẽstimationẽ perẽptæ, si erat deterior, habuisset, si sine eius facto & mora fuisset perẽpta. h. d. scdo & altera postea perẽpta si sine eius mora culpa vel facto remanet liberatus in totũ de rigore sed de æquitate restituitur in eũ vtilis actio ipso iure ad illam quæ prius perierat facto suo, vt actor cõsequatur æstimationẽ propter dolũ in illam cõmissum, sicut restituitur in fideiussorem perimentẽ rẽ debitã ante moram rei, vel qñ reus decesit sine hærede, quibus casib⁹ de rigore liberatur ipso iure: sed de æquitate restituit̃ eũ vtilis. hoc tertio, & vltimo dicit ista l. in effectu vsq; ad §. aditio. sequendo potius ordinem intellectus quã tex. qa est infrascatus. & difficilis: quia licet prima gl. dicat q in ea ponantur quatuor casus, dicas melius, q imo ponunt̃ duo casus primus qñ creditoris erat electio: vsq; ibi, [q si promissoris.] secũdo qñ, promissoris. Itẽ primus subdiuidit̃ in duos alios casus. primus loquit̃ qñ debitor nõ fuit in mora vsq; ibi, [nisi.] secũdus qñ fuit in mora. Itẽ secũdus principalis cõtinet tres casus primus qñ debitor fuit in mora, nec in culpa: qa eius facto nõ est perẽpta: vsq; ibi, [enimuero.] secũdus qñ facto ei⁹ perit altera tm̃. vsq; ibi, [tametsi.] tertius qñ postea perit etiam altera sine eius facto, vel mora, vel culpa. veniamus ad casum.

In prima parte ibi, [solus peteẽ.] dic q in mortuo cõsumpta est obligatio: & vbi primo erat alternatiua, nũc effecta est simplex & tota remanet in superstite. Sed ponamus qd̃ superstes est melior vtrũ iste debitor postq; nõ fuit in mora, poterit soluere æstimationẽ mortui: vr̃ q sic. de leg. j. l. cũres. §. qua rõne. cõtrariũ dicit̃: quia illa loquit̃ qñ electio erat ipsius rei. hic qñ creditoris: vnde põt eligere superstitẽ meliorẽ. In tex. ibi, [Iulus ille q decesit debeẽ.] Sed cõtra qa postq; electio erat creditoris, & debitor fuit in mora: & sic est perpetuata actio in eo q decesit. vr̃ q creditor posit alternatiue petere supstitẽ, vel iã mortuũ: forte em̃ intererat sua petere supstitẽ: qa est melior. Sol. itellige qñ creditor elegerat iã mortuũ, & ampli⁹ variare nõ poterat: qa super eo litẽ fuerat cõtestatus. vt §. de ver. obl. l. si qs stipul. sit stichũ aut pãphilũ, vel quia debeba ex vltia voluntate, quo casu nõ admittit variatio: vt l. hmõi. §. stichũ. de le. j. nã tũc ille solus erat in obligatione añ mortẽ, ac si a principio ille solus fuisset in obligatione deductus, merito ipso mortuo ille solus põt peti & nõ superstes. Ita debet intelligi hic: sed si poterat variare: quia lis nõ erat cõtestata, & debeba ex cõtractu tũc habet locũ cõtrariũ: quia põt petere, vel supstitẽ, vel iã
2 mortuũ, in quo ppetuata erat obligatio. † & sic collige tres casus, q interdũ solus supstes põt peti. vt in prin. l. qñ non fuit in mora. Interdũ solus mortu⁹, qñ in illo fuit in mora, & nõ poterat creditor variare: vt in hoc secundo casu. Interdũ vterq; alternatiue, qñ poterat variare, & debitor fuit in mora cõstitutus. Adde quartũ: qa interdũ neuter poterit peti, si debitor nõ fuit in mora: sed creditor: quia postq; elegit vnũ: debitor illum sibi obtulit, & recipere noluit. deinde ille mortuus est. Nam liberatus est debitor ab vtroq; : vt §. de ver. obli. l. stipulatus sum damam. & habebis expeditos istos duos primos casus.

§. Quod si promissoris. In tex. ibi, [qui

superstes eque peti poterit.] subaudi dũtaxat postq; debitor nõ fuit in mora: qa ille solus remansit in obligatiõe, sicut in prin. huius l. qñ creditoris erat electio. In hoc tñ casu est aliud q; in illo: quia debitor põt offerre æstimationẽ mortui, si erat debitor, postq; fuit in mora: vt d. l. cũ res. §. qua rõne. & hoc in glo. quæ incipit, [si ergo stipulator.] sic licet ille mortu⁹ desierit eẽ in obligatiõe ei⁹ tñ æstimatio remanet in solutione, non sic qñ electio erat creditoris: vt dixi in prin. Et tunc bene sequitur qd̃ j. subijcit̃, ibi, [enimuero.] Ibi em̃ propter factũ suũ perdit facultatẽ soluendi æstimationẽ mortui. In tex. ibi, [quãuis interim nõ alius peti posit quã qui soluit etiam potest.] i. ille vnus. Sed contra postq; debitor interficit alterũ. nã videt perpetuari obligatio in illo: & sic qd̃ poterit vterq; peti alternatiue. per l. si seruum. de verb. ob. Sol. ibi quando res erat in obligatione præcise: qa
a vna tm̃: hic quãdo nõ præcise duæ alternatiue. ⁹ & electio erat debitoris: quo casu nec propter morã, nec ppter culpã vel factũ debitoris perpetuat̃ obligatio in perẽpto: vt hic est casus. Sed obligatio esset creditoris: & sic p̃cise posset debitor cõpelli ad illũ quẽ interfecit, tunc perpetuatur ab illo obligatio: vt in prin. l. ver. [nisi mora.] In tex. ibi, [quoniam hic pro petitore.] No. quia in fauorẽ creditoris & in odiũ debitoris occidẽtis, p dit debitor facultatẽ soluẽdi æstimationẽ mortui, qñ erat debitor. Sed quid si erat deterior? dicit Bar. q tũc creditor potest petere mortuũ: quia electio quã habebat debitor propter eius factũ vel culpã, trãsfertur in creditorẽ eius fauore, sicut p dit debitor facultatẽ soluendi æstimationẽ mortui, qñ erat deterior. & dicit hoc esse de mẽte gl. quæ incipit, [si ergo.] Sed istud videt cõtra tex. dũ dicit, [quãuis interim nõ alius peti possit quã qui soluit etiã põt.] sed ipse intelligit qñ erat deterior ille mortuus: qd̃ est diuinare. vnde puto cõtrariũ, nec aliud qd̃ ipse dicit fuit de mẽte gl. sed vult gl. dicere quod licet debitor nõ possit offerre æstimationẽ mortui creditori nolẽti: ipsi vero volenti accipere bene põt offerri. nõ tñ dicit q ipse poterit petere mortuũ, vt cõsequat̃ æstimationem eius. si melior erat. Sufficit. & habetis istum secundum casum expeditum.

2 ☞ *Quando debitor peceßit sine hærede, an liberetur fideiussor de rigore? & nu. 3.*
3 *Qualiter dicatur quis deceßisse sine hærede?*

§. Tametsi. †In tex. ibi, [tametsi.] Not istũ casum q

si debitor q habebat electionẽ interficiat vnũ: sit liberatus ab illo: quia (vt dixi) nõ est perpetuata obligatio: quia ille nõ erat p̃cise in obligatiõe. deinde moriat̃ alter sine mora & culpa sua, & sic etiã libereẽ ab illo, & remanet ab vtroq; liberatus: de rigore tamẽ: quia non est æquũ qd̃ creditor dãnificatus remaneat facto illius: quia si non interfecisset primum, forte hodie viueret: & posset peti: licet extincta fuerit obligatio in eo quousq; alter viuebat: quia succurrebat̃ creditori in illo superstite. nunc vero qa destitut⁹ est omni remedio & rigore restituit̃ actio vtilis ad primũ interfectũ: ne maleficiũ debitoris remaneat impunitũ. h. d. Et dat duos casus similes de primo habuistis. §. eo. l. cũ quis. §. si quis pro reo. in fin.
2 Et habetur in l. mora. §. fi. de vsur. † Alius casus est singularis. quando debitor decedit sine hęrede: quia liberat̃ fideiussor de rigore: eo quia principalis obligatio nõ põt subsistere, cũ requrat subiectũ personæ vere, vel ficte: sed hic nec est vera: quia mortuus est principalis, nec ficta: quia nõ dicit hæreditas: sed bona vacãtia, quæ nõ representãt defunctũ eo modo quo hę-
3 reditas: † dicitur autẽ decesisse sine hęrede qñ missis bannimẽtis nõ reperitur aliquis qui velit habere hæreditatẽ: nec etiã fiscus vult: vt no. Bar. in l. postq;. in prin. vt leg. no. caue & Barr. in l. Sancimus. C. ad treb. Et per eũdẽ Bart. §. de fideiusso. l. fideiuss. obligari. §. fi. in cõsequẽtiã ergo tollitur accessoria, quæ sine principali nõ põt stare: vt no. in l. hęres. ad treb. per gl. verũ in q equitate restituit̃ vtilis in fideiussorẽ. e. institãti. Sed cõtra de l. sine hr̃de. de admi. tu. vbi tenet̃ fideiussor: licet decesserit sine hr̃de principalis. Sol. intellige secundũ istũ tex. qd̃ teneat̃ vtili nõ directa. Itẽ vr̃ qd̃ nec vtili: vt d. l. postq;. Solu. hic semel. fuit orta directa cõtra fideiussorẽ. vñ facilius conseruat̃ in vtili: in l. cõtraria nõ erat orta: qa sub cõditione se obligauerat fideiussor: & postea cõditio extitit tẽpore quo nõ superat persona principalis nec vera, nec ficta: vt §. ti. j. l. quoties. in fin. Et per p̃dicta declaratæ sunt gl. quæ sunt hic. si bene inspiciantur. Et Bar. ponit vnã longam distinctionem. quã vide per te.
2 ☞ *Postquam hæres qui restituerat hæreditatem succeßit fideicommißo uniuersali: & sic directa qua ipse prius tenebatur inefficaciter, efficatur efficax & ista succeßio insufflat in eam spiritum uitæ, an poterit conueniri etiam utili actione qua tenebatur fideicommißarius?*
3 *Modi intercedendi quot sint?*

§. Aditio

1 ## §. Aditio hæreditatis. †Successio interdum

extinguit obligationẽ iure confusionis tantum: vt cũ creditor succedit debitori efficaciter obligato. Interdũ iure solutiõis: vt cũ succedit naturaliter tantũ obligato: & habet ponere rõnẽ cũ creditorib⁹ legatarijs, aut cũ fideicõmissario vniuersali. Interdũ obligationem directã inefficacẽ reddit efficacẽ, cũ ille q tenetur directa ineffi caciter succedit ei q tenet̃ vtili & efficaciter. de quo duo ponuntur exẽpla. h. d. in effectu. vsq; ad §. q vulgo. Rõ primi casus est: qa nõ interest creditoris succedẽtis q succesio habeat vim solutionis: qa nullũ damnũ patitur nec timet pati. Nã etiã si habeat ponere rõnẽ cũ creditorib⁹ & legatarijs, põt aduersus eos retinere q sibi debebat a defuncto. cũ esset debitũ efficax: & posse peti si debitor viueret. ergo & retineri: Ratio secundi casus est: quia non posset peti, si debitor viueret naturale debitũ tm̃. ergo nec retineri aduersus creditores & legatarios: vix habeat̃ p soluto: qa naturale debitũ postq; est solutũ, põt retineri: sed si nõ est solutũ: nõ põt peti. Nõ em̃ põt retineri aduersus illos nisi p soluto haberet̃. sed si nõ haberet ponere rõnẽ cũ illis q nõ essent creditores, vel legatarij, vel fideicõmissarij vniuersales aduersus quos vellet retinere. nõ expediret dicere q haberet vim solutionis. ideo tolleret̃ illa naturalis iure cõfusionis tm̃: nõ em̃ habet vim solutionis. nisi cũ interesset creditoris ne dãnũ cõsequat̃. Circa tertiũ casum ꝺ quo duo
2 ponũt exẽpla. † Quæro, an postq; hæres q restituerat hr̃ditatẽ, succesit fideicommissario vniuersali & sic directa qua ipse pri⁹ tenebat̃ inefficaciter efficit̃ efficax: & ista successio insufflat in eã spiritũ vitæ an poterit cõueniri ẽt vtili actione qua tenebat̃ fideicõmissari⁹? tex. vr̃ velle q nõ. in l. si hæres institut⁹ in prin. ad treb. dicit ẽt q sufficit actio directa: & sic directa et inutilis p̃t simul cõcurrere ad idẽ, & in eadẽ psona. imo directa etiã inefficax attrahit ad se oẽm vtilitatẽ. vtilis etiã illã vtilẽ reiicit & extinguit. In cõtrariũ vr̃ esse tex. & casus expressus in l. quãuis. §. si mulieri. in fi. ad velleia. q loqtur de secundo exemplo hic posito: qñ mulier alienã obligationẽ in se suscipit principal⁹ r aio nouandi. Et sic liberat̃ debitor ipso iure: mulier aũt obligat̃ ciuil⁹ r & natural⁹ r: tñ inefficaciter, ppter exceptionẽ velleiani. Nã idẽ senatuscõ. ne creditor pdat debitum: restituit vtilẽ actionẽ in veterem debitorẽ. Et ibi dr̃ q si mulier illi succedat, perdit exceptionẽ velleian. & sic põt cõueniri directa sua, p missione. & etiã vtili restitutoria. tãq; hæres illi⁹. doc. nõ ppendũt de hoc nec examinãt. põt dici q ex psonis diuersorũ q tenent̃ diuersimode ad idẽ põt vtilis & directa cõcurrere in eadẽ psona. vt ibi. Nã mulier tenet̃ vt intercedẽs & p alio: sed prim⁹ debitor tenet̃ vt principalis & p se. si aũt æque principal⁹ r tenent̃, tũc habet locũ primũ dictũ. vt in hærede, &
3 in fideicõmissario. Sufficit. † In gl. in ver. [interceßerat.] opp. contra vltimũ exemplũ: qa si ista mulier q intercesit succesit veteri debitori, nõ vr̃ q sua obligatio roboret̃: imoq; extinguat̃ vt j. p. §. in prin. & l. gñaliter. de fideiuss. Sol. verũ esset si intercesisset accessorie: q trib⁹ modis fit. videlicet fideiubẽdo, mãdãdo, vel cõstituẽdo, sed hic intercesit eque principal⁹ r se obligãdo: qa, p missit aũo nouãdi: quo casu ipsa & ẽt debitor q tenet̃ restitutoria actione, hñr vt duo rei. licet ille sit obligat⁹ efficaciter. & ipa inefficacit̃. Et cõstat in duob⁹ reis debẽdi. q si alter succedat alteri neutra obligatio tollit̃. vt §. e. l. si duo. Quinimo si altera erat inefficax. & hoc addit iste §. Et si dicatur imo est dare qntũ modũ intercedẽti. s. ex, p missorio noĩe. gl. dicit q ille nõ est interceßor: qa ille dicit̃ expromissor q, p mittit p eo qui nunc̃ fuit obligatus: vt si volebas te obligare mihi: & ego nolui tua obligationẽ: sed quod dares alii, p missorẽ. Ille enim dicit̃ principalis & nõ interceßor scdm gl. quã notat. & de hoc in l. elegãter. §. seruus. de dolo. Et no. per gl. magistrã in aut. de fideiuss. circa prin. & adde aliã gloss. in l. in persona. §. primo. §. de pactis.

2 ☞ *Fideiussor an possit dici reus.*

1 ## §. Quod uulgo. †Si fideiussor succedat debitori

efficaciter obligato, extinguit̃ obligatio fideiussoria. hoc primo. Idẽ si erat inefficaciter obligatus. tñ ista inefficacia nõ transibat ad heredẽ ci⁹ q habebat exceptionẽ mere psonalẽ. hoc secũdo. Idẽ si tẽpore successionis erat efficaciter obligatus: se ꝺ sperabat̃ effici obligatio inefficax beneficio restõnis in integ. licet tale beneficiũ ad hæredes trãseat. hoc tertio, & vltimo. dicit iste §. aliquãtulũ difficillis secundum intellectũ Dyn. q ponat tres casus: vt in summario. primus vsq; ibi, [nã si minori.] quẽ intellectũ habuit glo. super verb. [defensionẽ.] quæ dicit in seq. ver. [nam si minori.] addit̃ nouus casus similis. Sed Io. & etiã gl. præcedẽs videtur intelligere q duo tm̃ casus ponãtur. Prim⁹ ibi, [& ecõtrario.] secũdus ponitur in genere. vsq; ibi, [nã si minori.] & postea exẽplificatur in illo ver. & sic non ponat nouũ casum. sed lectura Dy. magis placet & in illo ver. [& ecõtrario.] habeẽ duplex lectu. nã quidã habent duplicem negatiũ, [nõ põt dici nõ tolli.] quæ habet vim affirmatiuæ. Et sic vult dicere q tollatur fideiussoria. & scdm istã posui casum. Alij nõ habẽt nisi vnã. s. põt dici nõ tolli. Et tunc vult cõtrariũ de directo: quia fideiussoria non tollatur. & istã tenuit Rogerius quẽ glo. recitat. quę incipit. [s. enim.] in fi. [sed quidã vt Rogerius.] Et sic sunt lecturæ directe cõtrariæ. quas Bar. reducit ad concordiã cũ distinctione. Or ponamus casum. & postea recitabo distinctionẽ cũ breuioribus verbis, quã ipse dicit. In primo casu ibi, [fideiussor liberabitur.] subaudi: sed si principalis esset inefficax: illa inefficatia trãsiret ad hæredes, non haberet locũ dicta regula à contrario sensu huius tex. Et est casus in l. hæres à debitore. §. q si hic seruus. s. de fideiuss. quia tũc interest creditoris qd̃ fideiussoria non extinguatur: & per. h. d. Dy. q licet principalis esset efficax de iure. tñ nõ facto. quia non soluẽdo, & fideiussor hæres eius fecisset inuentarium, nõ extinguitur fideiussoria: qa si extingueret̃ creditor ꝺ deret debitũ. qñ aũt principalis est efficax de iure & de facto, nõ interest creditoris illã nõ extingui: iõ extinguit̃. Sed op. cõtra tex. dũ dicit, [nã si reus dũtaxat fuit obligat⁹.] & postea subdit, [fideiussor liberabit̃.] nã nõ potest liberari si ipse non erat obligãtus: sed reus dũtaxat. vt l. decem. de verb. ob. ꝑpter hoc glo. exponit tribus mo-
2 dis. † Et ex secunda expositione no. secundũ Ang. q etiã fideiussor potest dici reus. nõ tñ dũtaxat reus: quia illud sumitur pro principali debitore: sed est reus. i. debitor pro alio. Si ergo statutũ dicat qd̃ reus non posit capi, nec etiã fideiussor capi poterit. Sed in contrarium: quia istud verbũ simpliciter assumptũ debet assumi in potiori significato: vt l. ij. §. qui in perpetuũ. si ager. vect. Sol. distingue an statutũ sit cõtra ius cõmune: quia tollat capturã in casu à iure communi præmisso. & habet locum hæc secunda pars: quia debet restringi an sit secũdũ ius cõmune. & tene primã partẽ secundũ eundẽ. In secũda parte ibi, [propriã & personalẽ.] dic. s. quæ nõ transit ad hæredes, nec ad fideiussorẽ. vt exceptio quod non conueniatur vltra q̃ facere poterit: vt l. verũ. in prin. §. pro soc. cum em̃ per mortem extinguatur, fideiussor sibi succedẽs reperit principalẽ obligationẽ efficacẽ, & cũ illã in se transferat, liberatur à fideiussoria: sed in seq. ver. [Nã si minori.] adducitur alius casus fortior, tñ similis: quia restitutio in integrum est beneficiũ psonale: quãtum ad hoc vt nõ trãseat ad fideiussores. C. de fide. mino. l. j. & ij. & l. in causæ. in prin. de mino. bene tamen transit ad hæred. vt l. nõ solum. de in integ. resti. Et tamen dicitur idem: vt fideiussoria extinguatur: licet reus haberet tale beneficium, quod non potest habere fideiussoriam obligationẽ quin extinguatur. Ratio est: quia antequam restitutio fit obtenta, principalis oblatio est efficax: licet sperẽtur effici inefficax. Et ista spes quia est de iure speciali, non consideratur quod poterit euenire: & sic retinere fideiussoriam obligationem, ne extinguatur. vnde cum in actu succedendi reperiat fideiussor eam efficacem, extinguitur fideiussoria: & postea ipse vt hæres potest petere restitutionem, & extinguere principalem. & sic creditor perdet debitũ. & hoc dicitur in fin. sed si debitor obtinuisset restitutionem ante mortem eius, tunc fideiussoria non extingueretur: quia reperiret principalẽ inefficacem cum eam in se transfert. Roge. autẽ qui nõ habebat in litera nisi vnã negatiuã, tenebat q fideiussoria non tollatur: & tex. dũ dicit, [retinere.] exponebat. i. impedire Bar. dicit & valde pulchre suã opi. posse procedere si fideiussor intercesit animo repetẽdi à principali. Nã tunc si principalis viueret: & conueniretur fideiussor, posset principalis in iudicio cõparere pro suo interesse: & opponere bñficiũ ex propria persona: & sic annihilare obligationem fideiussoriã. eo. mõ poterit si ipsemet fideiussor est hæres: quia

Universidad de Sevilla
Biblioteca

a Cluſiurandū ſumr de iure communi. An ſit de iure diuino, vide in ca.ſi Chriſtus. de iureiuran. & ſaſo. in l.j.in fi.no. ff.de iureiuran.

tancꝫ hęres poterit annihilare: & iſto modo ꝓcedit opi.Io.& gl.& nō Roge.ſed ſi interceſsit aīo donādi, tūc nō poſſet minor ſi viueret, cōparere ꝓ ſuo intereſſe: quia ſua nō intereſt.& ſicut ipſe nō poſſet annihilare fideiuſſoriā: ita nec fideiuſſor eius hæres ex ſui perſona. & ideonon extingueretur.& tūc procedit opi.Rog.ſed non cōſiderauit Bar.ꝙ etiā in primo caſu nō videtur ꝙ minor potuiſſet comparere ad defenſam fideiuſſoris ꝓ ſuo intereſſe: qa ſua nō intereſt. Nā ſicut habet būficiū reſtitutionis aduerſus creditorē principalē: ita & aduerſus repetētē ab eo.vt no.in iuribus.ſ.al leg. Et ſic attēta ſua ratiōe nūcꝫ fideiuſſoria extingueret. Ideo tene indiſtincte eā extingui. nō per Bart.ſed ꝓ illā quā ſ.dixi. quia cū ſuccedit, reperit principalē efficacē.& ex hoc ſequitur ꝙ alia glo.ſuper verbo, [ſaluum erit.] ſuperflua ſit: quia inquātum diſtinguit an conueniatur vt fideiuſſor, an vt principalis. qñ vt fideiuſſor cōueniri nō pōt cū illa obligatio ſit extincta: & illa glo.habuit reſpectum ad opin.Rog.quæ non eſt vera.

§.Naturalis obligatio.

Naturalis obligatio ſolo conſenſu tollitur ad hoc alle.nā & ſolo cōſenſu cōtrahitur. ergo &c.ſ.e.l.prout quiſcꝫ. Et etiā interdū præter conſenſum ex æquitate naturali j.iuris gētiū. vt in eo, cuius abſentis vel ignorātis negotia gerūtur: quia obligatur naturaliter ex iſta æquitate.& plura alia poſſunt dari exēpla. ecce caſum. In tex.ibi. [naturalis obligatio.] ſubaudi vel ſola, vt in caſu q ponit in fi.in pupillo qui cō traxit ſine tutoris authoritate, vel iūcta cū ciuili.nā & illa tollitur ꝓ pactū: licet cuilis nō tollat: ſed eliđat: vt no.ff.de pact.§. pactus ne peteret ſi vnus. In tex.ibi. [liberari dicit.] Sed cōtra de §.ꝓcedenti. vbi beneficiū reſtitutionis cōpetens minori nō tranſit ad fideiuſſores. Sol.ibi eſt priuilegiū perſonale: ſed
a pactū vel iuſiuran. ſunt de iure cōi. a ideo exceptio oriēs ex iis minori, vel pupillo trāſit ad fideiuſſorē. Sed adhuc cōtra ſi reſtituatur minori in integrum, vel venitur poſtea ad pactū. & liberat à creditore iuſſu iudicis. Sol.ſi creditor propter reſtitutionē cōceſſam minori cōpellitur ipſum liberare per pactum pōt opponere clauſulā ꝙ nō trāſeat in fideiuſſorē, ſicut reſtitutio in integrū. quia tale pactū non facit ſpōre, ſed coacte, ſecūdū Bar.& tūc non trāſibit vt notat in l.ſiuſiurandū.§.j.de iureiur. per ipſam autē reſtitutionē ſolā ſine pacto, non tolleretur naturalis obligatio cū reſtitutio iure tm̄ poſitiuo cōcedat. & illa naturalis oriť ex iure poſitiuo. ita tenent in effectu doc.qđ tangit hic Bar.& plenius ꝓ eū in l.Iul.de cō.inde. In glo.ibi, [ꝙ heri nō pōt ipſo iure.] dic quia per pactū de petēdo nō reſuſcitatur naturalis obligatio ſublata per præcedens pactum de non petendo, nec tollitur eliſio facta ad ciuilem & etiā ad actionē per dictum pactum. Et per conſequens nec exceptio pacti reſultans ex illa eliſione: ſed aduerſus eam paratur replicatio. & hoc vult §.pactus ne peteret.

2 Quando pater ſtipulatur ſibi, aut filio, an poſit ſolui filio tanquā adiecto? & quid ſi ſtipuletur à filio tantum?

§.Quæſitum eſt.

†Quando filiusfa. ſtipulať, tunc poteſt partem adijcere ad ſolutionē: cū ſibi filio obligatio acquiritur.& nō patri: ſed ecōuerſo quando patri ſtipulať, indiſtincte pōt adijcere filiū: quia ſemper ipſi patri quæritur, hoc dicit. In tex.ibi, [cū ſtipulatio ei.] ſcilicet patri: ſed ſibi filio, ſi enim eſſet caſus quo acquireretur ipſa patri obligatio, non dicitur patri adiectus: ſed principalis. Ipſe autē filius cui non acquireretur, diceret adiectus: cū perſona ſua ꝑcederet in ordine: vt l.j.§.ſi fructuarius. de ſtipul.ſeruo. Et no.in l.Caius. ſol mat. per Bar.& hoc voluit glo. hic ſuper verbo, [ſtipulatio.] in fin. licet Roge. dixerit ꝙ tunc nō valet ſtipulatio per l.ītē ſi ſeruus. ſed non ob. quia loquitur quando vtricꝫ poſſet acquiri inſolidū.& tūc nō valet propter incertitudinem: licet hodie valeat.& alternatiua ponitur pro coniuncta: vt C.de verb.ſign.l.cū quidā. nos loquimur qñ vni tantū poterat acquiri quo caſu ille cēſetur principalis, & alter
2 adiectus. nō attēto ordine verborū ſtipulatoris. †In text. ibi, [cū toties.] dic, rñdet tacitę oppoſitioni quæ poſſet fieri contraproximū caſum, qñ pater ſtipulať ſibi, aut filio dū tex. vult ꝙ filio poteſt ſolui tanꝫ adiecto. nam in contrarium videtur: quia quando pater ſtipulatur filio, non poteſt filio ſolui: vt l. eum qui.§.qui ita.in fi.de verb.ob. Sed reſponde illud eſſe verum quando non adijcit perſonā ſuā: ſed filij tantū: quo caſu cē ſetur perſonam filij adijcere ad obligationē quærendā primo loco filio, & poſtea patri. non aūt ad ſolutionē: nimirū ſi non poteſt filio ſolui: ſed quando adijcit ſuā perſonā, non poteſt dici ꝙ adijciat perſonā filij ab cauſam de qua ſupra, quia vult obligationē acquirere directo per ſe ipſam, nō mediāte perſona filij: videtur ergo filium propriū adiecisſe ad ſolutionē: merito pōt ſibi ſolui. Et hoc totum etiam haberetur in illo §.qui ſibi.al leg.in gl.ſufficit. In gl.fi.ibi, [ſed diſtingue.] ſcilicet circa caſum ſupra tactū per gl.qñ pater ſtipulatur filio, nō apponēdo ſuā perſonā. Nā gl.dicit ꝙ obligatio acquiritur patri mediate perſona filij. & qđ filio nō ſoluit: vt l.eum qui ita §.qui ſibi. in fi.de ver.ob. primum dictū glo. hoc limitat eſſe verū qñ ſtipulatur tale quid ꝙ poterit patri acquiri. puta aliquid dari. Si vero factū concernens perſonā filij: vt quod liceat ire per talem fundum: tunc non valet ſtipulatio: vt l.quod dicitur. de verbo. obl. quod qualiter intelligatur, dic vt ibi dixi.

2 Iura loquentia de ſeruis & dominis, an locū habeant in monachis, & abbatibus?

§.Vſumfructum mihi.

†Adiecto pōt ſolui etiam ſi poſt ſtipulationem fuerit capite diminutus, minima capitis diminutione: & contingit liberatio. Idē ſi non ſoluatur adiecto ſed ſuo legitimo adminiſtratori. hoc primo. Item quod ſoluendū alicui gratia conditionis implendę. ita demū poteſt ſolui eius legitimo adminiſtratori, vt ſeruo eius. & conditionē implet, ſi conuertatur in vtilitatem illius qui fuit in cōditione expreſſus. & non aliter. hic ſecundo. Si vero ſoluatur ei in cuius eſt ptāte, vt domino ſiue gratia cōdōnis implendæ ſit ſoluendū, ſiue adiecto. ita demum recte ſoluit: vt contingat liberatio & conditio impleatur. & ille conſentiat qui fuit conditione, vel actiōe nominatus. hoc tertio & vltimo. vſq; ad §.ſi creditor. Et eſt aliqualiter infraſcatus. & etiem ſingularis in caſibus quos ponit quem diuide in tres partes: vt in ſummario. & in prima parte quæ durat vſq; ibi, [ſicuti.] loquitur de eo quod eſt ſoluēdū alicui tanquā adiecto. Et ſic illud erat in obligatione quātum ad principalē ſtipulationem: licet nō quantū ad adiectū. in ſecunda parte quæ durat vſq; ibi, [cæterū.] Loquitur duntaxat de eo quod erat ſoluendo alicui gratia cōditionis implendę, ꝙ nullo modo eſt in obligatione. vt in l.ſi quis ſub cōditione.ſ.ſi quis omiſſa cauſa teſta. In tertia parte loquitur de vtroq; tā de eo qđ erat dandū gratia cōditionis implendæ, quā etiā de eo qđ erat ſoluendū vt adiecto: nā iſti duo caſus æquiparantur in eo qđ ibi dicitur, licet in ſecundo caſu nō æquiparētur: vt ſentit glo.quæ incipit, [cum datur.] in fi.venio ad caſum. In tex. ibi. [idcꝫ.] refertur ad caſum qui ponitur in verb. [ſicut conditionis implendæ.] Et illū limita, vt tūc ſit verū ꝙ dandū alicui cauſa conditionis implendæ poterit dari eius legitimo adminiſtratori, & impleatur conditio poſtea conuerratur in vtilitatem illius. & nō aliter. & idē ſi ſoluerctur ſeruo eius. nō aūt referť ad caſum qui ponitur in ver. [Nā & ſi furioſi vel pupilli.] qñ erat dādū alicui vt adiecto: qa tūc pōt dari ei⁹ legitimo adminiſtratori: & contingit liberatio. etiā non conuertatur in vtilitatem illius adiecti & hoc voluit illa gl. quæ incipit, [cū datur.] in ver. [Item ſecus in caſu ſuperiori.] Sed quæ ſit ratio diuerſitatis difficile eſt videre Ang. aſsignat rationem ſatis pulchram: quia illud qđ eſt dandū alicui vt adiecto, eſt in obligatione. iō ſi ſoluať tutori, ſtatim cōtingit liberatio: qa licet poſtea nō cōuertať in vtilitatē illius: illi ſuccurritur per beneficium reſtitutionis in integ. vt liberatus reponat ſe in priſtinā obligationē, nō cōuerteret in ſuā vtilitatē: ſed qñ eſt dā. ſū gratia cōditionis implēdæ: ſi poſtea nō poſſet reſtitui: vt ille qui ſoluit, ſe reponat in obligatione in qua nūcꝫ fuit: & ſic damnificareť quia teſtator voluit in ſuam vtilitatē conuerti: vt in l.ſi ſeruus. §.eo.quā l.limita & intellige ſecundū illā §.no.& ex hoc etiā apparet ratio quare ſi debitor pupilli ſoluat tutori, ſtatim liberaretur: etiā nō cōuertatur in vtilitatem pupilli. & tñ ille q habet ſoluere gra cōditionis implēdæ ipſi pupillo, nō ſplet cōdōnē ſoluēdo tutori: niſi poſtcꝫ cōuerterit in vtilitatē pupilli. de quo eadē gl. mirať Sed ſolue vt dixi: qa prio caſu, puidebitur pupillo per reſtitutionem. in ſecundo non poſſet prouideri.

In tex.

2 †In tex.ibi, [quam ſi ex voluntate ſerui dederit. dic ꝓ hoc dicit. Ang.ꝙ ſoluendo monacho tancꝫ adiecto, vel gratia conditionis implendæ, non poteſt ſolui abbati, vel monaſterio: vt impleatur conditio, vel contingat liberatio: niſi ſoluatur devo luntate ipſius monachi. cum iura loquētia de ſeruis & dñis a locū habeāt in monachis & abbatibus. vt no. Inn. in c.cū olim de priuile. quare autē requiritur eorum voluntas, cū videant voluntatem non habere? Rñ. quia tales ſolutiones potius cōſiſtunt in facto quam in iure, & ipſi bene habent voluntatē facti, non iuris. Sufficit. In gl.ibi, [vel hic capite minutus in meliorem ſtatum. hæc vera ſecundū Dy.& tunc lex eſt clara. ſed Bar. tenet prędecentem. ꝙ ſit ſpeciale in vſufru. & aſsignat duplicem rationē ſpecialitatis. prima. qa alius eſt vſusfructꝰ cōſtitutus in perſona ſtipulatoris alius in perſona adiecta. argu. de ver.ob.l.ſtipulatio iſta.§.ſi quis ita. & ſic debitor habet duplicem facultatem ſoluendi: primo circa perſonas: qa pōt ſoluere adiecto, cui non eſt obligatus, & liberatur. Item circa res: quia pōt ſoluere aliam rem quā illā quæ eſt in obligatione: cū in obligatione ſit vſusfructus cōſtituendꝰ in perſonam ſtipulatoris: ne ergo perdat hanc duplicē facultatē per minimā capitis diminutionē, non curatur an mutet in meliꝰ vel in deterius: ſed quando illud idem ꝙ eſt in obligatione, eſſet in ſolutione fienda adiecto: tunc quia non habet niſi circa perſonā, facilius perditur ſi mutet cōditionē in deterius. vt l.cum quis. in princi. ſ.eo. Secunda ratio eſt adhuc melior & vtilior: nā tūc perditur facultas ſoluendi adiecto per minimam capitis diminutionem mutando ſtatū in deterius, qñ adiectus recipit pro ſtipulatore tanquam eius procurator: qđ eſt qñ illud quod ſoluiť pōt acqri ſtipulatori. nam ſtatim acquiritur quo ad dñium: ſed in caſu iſto non fuit ſtipulatus vſumfructum ſibi, aut Titio: ideo non poteſt dici quod Titi⁹ fuerit adiectus vt ꝓcurator: vt recipiat pro ſtipulatore. nec pōt acquiri ſtipulatori, cum cohæreat perſonę ipſius adiecti. Recipit ergo pro ſe. vnde mutatio ſtatꝰ nō habet ſibi nocere, ſi ex eo non redditur incapax: ſed in eo quod recipit ꝓ alio, mutatio ſtatꝰ poſſet alteri nocere. Iſtæ ſunt pulchræ rationes & ſubtiles. Sufficit.

§.Si creditor debitoris.

Licet ad creditorē perueniat de bonis debitoris tantum quod aſcendat ad debitum: ſi tamen nō ex cauſa ſolutionis: tamen non extinguitur debitum, nec quo ad principalem, nec quo ad fideiuſſorem. h.d. no.& poſſet de facili contingere. In fin.tex.ibi, nec enim ipſum ſibi ſoluiſſe pecuniam. Dic quia non percepit illos fructus tāquam creditor: ſed tanquam hæres. vnde cum hæres non eſſet, & ſic reſtituit vero hæredi: licet ipſos poſſet retinere iure compenſatiōis non nocet ſibi dicta perceptio, quominus poterit conuenire fideiuſſorem. videbatur contrarium. quaſi ſibi eſſet imputandū, & ſic quod deberet repetere a vero hærede, quatenus poterat retinere pro debito. certe non videtur quod poterit ab hęrede repetere, id quod poterat iure compenſationis retinere per l.q inuicem.ſ.de condi.inde. Nec ſibi poteſt imputari per fideiuſſorem cur non retinuit, quia non fideiuſsit cōtemplatione huius retentionis. arg.ſ.ea.l.§.quod vulgo. circa finē ibi, ſine contemplatione &c.& l.Titius. de fideiuſ. ſed ſi non reſtituiſſet hęredi, bene poſſet cōpenſare. & tunc facta cōpenſatione debitū extinguetur: non autem quia non fit ipſo iure, & ꝓ hoc declaratur gl.hic poſita quæ incipit, [ſed nonne.]

§.Dolo feciſti.

Per reſtitutionem rei factam a poſſore, vel eius æſtimationem, libera tur ille qui dolo deſijt poſsidere: non ſic econuerſo. h.d.& ſem per alleg. de cuius materia vide per gl.in l.nec vllā. in fi. de pet. hæ.& plenius & ſubtilius per Bar. in l.quoties.ſ.ſi fami.fur.fe. dicatur.& præmitte quod ille qui dolo deſijt poſsidere, tenet vtili rei ven. ad intereſſe. vt ſ.de noxa.l.electio.§.ſi is. Si ergo poſſeſſor reſtituit rem, deſinit intereſſe: ergo deſinit obligatio l.ſi procuratorem.§.mandati.ſ.manda. Sed ſoluto intereſſe nō perdit dominus dominium. ideo non tollitur rei vē. cōtra poſſeſſorem. Et eſt ratio huius §.hic.

2 Poteſtas ſi indebite relaxauit debitorem meum pro debito carceratum, an in ſindicatu debeat mihi condemnari ad pecuniam debitam: & ego debeam ſibi cedere actionem contra debitorem meum?

§.Si mandato meo.

†Solutio facta per vnum ex pluribus obligatis ad idē debitū, diuerſo genere obligationis: aliū vel alios non liberat ipſo iure, nec; etiam ex interuallo: & nulla præcedente cōuentione poterit actio cedi ſoluenti contra alios. h.d.ſic ſ.de fideiuſſo. l.cum is.& ſ.mā da.l.Papinianus. ſecus ſi eodē genere, ſiue omnes teneantur vna actione: vt plures tutores, vel curatores. ſiue diuerſis, vt plures rei debendi: vt ſ.eo.l.Modeſtinus. iuncta l.eandem. in fi.de duobus reis. Et ſic remanet expedita tota gl.magna quæ format contrariū de d.l.Modeſtinus.& ſoluit multis modis. dic vt ibi plene no. In tex.ibi, [credidiſſes.] ſupple & me poſtea conueniſſes. & tibi ſoluiſſem: vt j.verſi. [& ideo.] poſtea ex interuallo peto ꝙ cedas mihi actionē cōtra illū. Quæro an poſsis cedere? videbať ꝙ non, quaſi per ſolutionē meā ille fuerit liberatus. Sed cōtrarium determinatur: quia non eſt verū ꝙ ille liberetur, ſubaudi ipſo iure, licet habeat exceptionē ſi cōueniatur a te, ne bis idē conſequaris: ſed illam exceptionem non potuit obijcere contra me neceſſarium cum in perſona mea ceſſat ratio prædicta.

a Iura loquentia de ſeruis & dñis. Adde ꝙ monachus æquiparatur ſeruo: vt eſt gl.in l.cū hæredes. in §.fi.ff.de acquir.poſ. l.Pedius. ff.de arbit. gl.in c.parochianos. de ſen.excom. Abb. cōſi.ciiij.inci.pro eu dētia quæſtionis. in ij.col.in j.volumi.

2 †In tex.ibi, [ob id quod debitorem eius nō conuenit.] per iſtum tex.dicit Ange. quod ſi poteſtas indebite relaxauit debitorem meum pro debito carceratum, debet mihi in ſyndicatu condemnari ad pecuniam debitam.& ego debeo ſibi actionē cedere contra debitorem meum. Et ideo ſemel vidi de facto Florentiæ, & ego fui primus conſultor & poſtea conſuluit totum collegium Florentinum.& hoc ſi debitor non poteſt de facili rehaberi. Sed quid ſi poteſt, & ſic ſaluum eſt ius meū cōtra ipſum? videtur diſtinguendum tunc an fecerit doloſe. & idem: vt ſ.ne quis eum qui in ius voc. eſt vi exi.l.pen.§.j.an nō doloſe, & tunc ſecus: quia ceſſat intereſſe. niſi forte ad intereſſe impenſarum argu.ſ.ea.l.§.dolo. ſufficit.

§.Si creditor.

Qui tenetur cedere, ſi culpa ſua vel facto perdit ius debendi: repellit ab agendo per actionē cedēdarū. ad hoc ſemper alleg. iſte tex. qđ tamen limita. & declara. vt plene no.in l.ſi ſtipulatus.§.j.ſ. de fideiuſ.& quod no.in l.niſi.ſ.de pac.& in Spe.de ceſſi.ac.§. j.ver.ſed pone habeo. venio ad caſum. In tex.ibi, [culpa ſua.] dic vt qa traxit ipm in vetito examine: & ſic fuit priuatus iure crediti: vt C.de iur.om.iud.l.in criminali. quę tamen exceptio competens debitori nō trāſit ad mādatorem, vel fideiuſſorē: quia illi non deliquerūt cōtra eos. ideo illi ſolū iuuantur aduerſus creditorē per exceptionē cedendarū. ſi autē ſiue delicto agentis debitor eſſet abſolutus: tunc exceptio rei iudicatæ cōpetens debitori, trāſiret ad fideiuſ. vel mandatorē: vt in l.exceptiones.§.rei autem.ſ.de except. ideo iuuarentur etiam alio re medio quam cedendarum: licet etiam illo poſſent iuuari: vt in l.nemo prohibetur. de reg.iur. Sufficit.

§.Si inter emptorem.

Cōtractus qui ſolo conſenſu cōtrahitur, ſolo cōtrario diſſenſu re integra diſſoluitur, quo ad naturalem et ciuilē obligationē: ideo etiā fideiuſſor ipſo iure liberatur. h.d. plus ergo operatur conuentio reſolutiua cōtractus, quia facit ipſum haberi pro non facto: & omnem obligationem tollit. quā operatur conuentio liberatoria: quia illa tollit naturalem tantum, & non ciuilem: vt l.ſi vnus.§.pactus.ſ.de pactis. quod dic plene. vt l.ab emptione. eo.ti. caſus eſt iſte.

2 Debitor pupilli ſoluens tutori, an liberetur à pupillo, ſi ſciat ipſum tutorem non debere conuertere in utilitatem pupilli.
De interdicto fraudatorio, quod non habeamus ſpecialem titulum: ſed ſolum incidenter in iſta lege, fiat mentio de eo.

LEX XCVI.

RVpilli debitor.

†Debitor pupilli, ſoluens alteri de mandato tutoris bona fide, liberatur a pupillo: ſecus ſi mala fide. & ſi ille qui recipit participauit cum eo fraudem, poteſt conueniri ad reſtōnē iterdicto fraudatorio. h.d.& alibi nō reperiť i tex. de iſto interdicto ſcdm Doc. licet gl. alle. aliquas ll. quę re vera non loquuntur de iſto interdicto: ſed de edicto, quæ in fraudem creditorum, ꝙ eſt diuerſum ab illo: vt j.dicam. Et no. quia tota iſta lex ponit duos caſus notabiles. venio ad caſum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In tex. ibi, [liberatio cõtingit.] sed cõtra ſ. eo. l. fugitiuus. in fi. vbi licet soluẽs bona fide fugitiuo, liberaꝛ a dño: li tñ soluit alteri de mãdato fugitiui recipientis pro se, & nõ noie dñi: nõ liberet a dño: & ita erat hic: quia nõ soluit tutori: sed alteri de mãdato tutoris, qui nõ recipiebat pro pupillo. Sol. aliud in tutore, qui habet legitimã administrationẽ: quia siue soluaꝛ sibi siue alteri de mãdato suo bona fide, liberaꝛ a pupillo: sed ibi fugitiuus nõ habebat legitimã administrationẽ: alias esset idem ibi qđ hic. Tene menti ad declarationẽ illius l. †In tex. ibi, [si nõ malo cõsilio.] vt qa sciebat illũ cui soluebat nõ esse credi torẽ pupilli: sed tutoris. & sic pecunia nõ cõuertitur in vtilitatẽ pupilli. vnde tũc nõ liberaꝛ, ꝙ no. Sed contra: quia si soluisset tutori, liberareꝛ: licet sciret ipsum tutorẽ nõ debere cõuertere in vtilitatẽ pupilli: sed propriã: vt l. Lucius. ſ. tutelę. deadmi. tu. Sol. in hoc est notabilis iste tex. vt aliud sit in eo qui soluit alteri de mãdato tutoris: sed licet in præcedẽti casu liberetur a pupillo mero iure: pupillus tñ restituitur in inte. aduersus eũ, si pecunia nõ est in eius vtilitatẽ conuersa. licet quidã contra. ꝙ restitutio nõ cõpetit nisi aduersus actũ gestũ cũ pupillo vel minore: secus si cum tutore: ꝙ est falsum: vt C. si aduersus rem iu. l. fi. cũ pluribus ſi. Et per hoc est expedita glo. ij. quę incipit, [cum debitore.] In tex. ibi, [sed etiam interdicto fraudatorio. sed ad qui d expedit ꝙ agat cõtra illũ cui solutum est, postquã põt agere cõtra suũ debitorẽ: quia nõ est liberatus: vt in tex. præcedentib⁹. R ñdeo, si forte ille debitor factus est nõ soluendo, vel abest: alias primo loco debet illũ cõuenire. ar. C. si ven. pig. aga. l. j. & sic in subsidiũ tantũ agitur istũ recipientẽ: vt ibi patet: sed ꝙ interdictũ est istud de quo hic quidã dicunt ꝙ interdictũ quæ in frau. cre. qđ nõ est verũ: quia illud loquitur qñ debitor alienat bona sua in fraudẽ creditoris. Istud aũt interdictũ loquitur qñ alienãtur bona ipsius creditoris per illũ qui habet potestatẽ alienãdi: nã nomen ipsius debitoris erat pupilli, & fuit alienatũ per tutorẽ fraudulẽter, qui delegauit ipsum suo creditori. sicut cũ creditor q habet ptãtẽ vẽdẽdi ex pacto pignus, vendit ipsum fraudulenter minori pretio quã valeat. nam succurritur debitori dño hoc interdicto aduersus possessorẽ, & emptorem in subsidiũ. vt in d. l. j. C. si ven. pig. aga. & in l. si minori. quæ est in l. ij. & ibi no. C. de iure fisci. li. x. & ibi no. per gl. & Bar. & de isto interdicto non habemus ti. speciale: sed solũ incidenter in ista l. & no. in dictis iuribus sicut de interdicto. de rud. tollendis: & de pastu pec. de quibus fit mentio in quibusdã ll. non tamen habemus speciales in tit. de dam. infect. de præscrip. verb. Sufficit.

2 *Nõ si solus tutor in causa pupilli potest transigere quando expedit pupillo: ita solus tutor potest a transactione recedere, licet recessus non expediat pupillo.*

3 *Rescissa transactione, quod omnia reponantur in pristinum.*

1 **ſ. Si cum pupilla.** †Trãsactio facta per tutorem in causa pupilli bona fide, seruãda est. nec põt per pupillũ retractari inuito aduersario, sed eo volente põt ab ea recedi etiã per solũ tutorẽ: & tunc restituitur actio aduersario vtilis, si prima directa fuit in totũ extincta. h. d. no. In tex. ibi, [transegerunt.] dic cũ causa esset dubia & sic expediebat pupillæ ꝙ transigeretur: qa adolescẽs ꝓbauerat læsionem: secus si esset clara pro ipsa pupilla: quia nihil probauerat adolescẽs: nã tunc ipso iure non valet transactio: quia cõtinet gratiã vel donationẽ: vt C. de trãsact. l. præses. & ſ. de iureiur. l. tutor. in prin. Itẽ nõ fuit læsa ista pupilla. alias restitueretur in integrũ aduersus eã: vt C. si aduer. transa. per totum. †In tex. ibi, [restituere tutori.] No. ꝙ sicut solus tutor in causa pupilli põt transigere quando expedit pupillo: ita solus tutor põt a transactione recedere: licet recessus non expediat pupillo. qđ est singulare. nã si hæc trãsactio expediebat: ergo recessus nõ expedie bat: & tamẽ sicut tutor potuisset a principio abstinere a transigendo: ita potest exposttacto a trãsactione recedere: qđ mihi videtur satis singulare. †Item no. quod rescissa trãsactione omnia reponuntur in pristinum statum: vt C. si aduer. transac. l. & ij. & de repu. quæ fiunt in iudi. l. vnica. ille tamen ll. loquuntur quãdo receditur a transactione per restit. in integ. sed idẽ si receditur de consensu partiũ: vt hic & l. si diuersa. C. de transact. In text. ibi, [nec vtilem.] sed quare nõ agit iste adolescens directa actione quæ sibi cõpetebat ante trãsact. & si obijciatur de transac. replicet ꝙ ab ea recessum est: R ñdeo: quia illa directa fuit ipso iure sublata per pactum cum esset ex maleficio magistratus: vt in ti. de magistra. cõuenię. iuncta l. si tibi. ſ. quæ dã. ſ. de pac. & actio directa extincta nõ resuscitaꝛ: vt j. eo. l. qui res. ſ. areã. sed si nõ fuisset extincta ipso iure. faterer cõtrariũ: vt l. sub prætextu. la j. C. de transſ. Itẽ quare restituitur ipso iureꝫ vt patet per istũ tex. nã imo videꝛ qđ debeat agi cõdictione sine causa: vt se reponat in pristinã obligationẽ: vt ſ. de cõdi. ob. cau. l. si qs accepto tulerit. R ñdeo illud procedet in actione, vel in obligatione cõpetente ex cõtractu. nã illa extincta põt altera per cõtractũ de nouo creari: sed hic erat ex maleficio: vnde nõ põt alia ex maleficio creari: per cõtractum ideo expedit ꝙ ipso iure restituaꝛ: & ista fuerũt hic de mente Bar. subtiliter. ex quibus patet ꝙ gl. super verbo [liberata.] non bene sentit quod hic fuerit liberata per exceptionẽ: quia tunc nõ ageret iste adolęscens vtili: sed directa, et aduersus exceptionẽ haberet replicationem: quia (vt dixi) illa erat ex maleficio, quæ tollitur ipso iure per pactum.

ſ. Soror cui. Periculũ nominis cessi cõtingẽs post cessionẽ, pertinet ad cessionariũ. h. d. no tabiliter. Si aũt tẽpore cessionis erat nõ soluẽdo. dic vt in l. ij. ſ. de fideiuſ. Ecce casum & tene mẽti. In tex. ibi, [nõ peteret.] dic nõ tñ recedit illud nomẽ insolutũ: quia tunc a primo debito liberatus esset frater ipso iure, cõtrariũ patet in fi. qđ habet exceptionẽ, hoc est ergo ꝙ faciebat dubiũ hic: quia ista soror solũ recepit cessionẽ istius nominis, nõ tñ dixit ꝙ insolutũ haberet, nec liberauit fratrẽ per acceptilationẽ, nec habuit ꝓmissionẽ ab illo debitore: qa omnibus istis casib⁹ frater esset ipso iure liberatus. vnde videbaꝛ ꝙ istud pactũ qđ nõ peteret a fratre, deberet intelligi cũ cõditione si poterit cõsequi ab illo debitore cuius nomẽ erat cessum: contrariũ tñ est verũ: vt hic patet: quia istud pactũ nõ habet illam conditionem: imo est purum: & periculum postea contingens ad eam pertinet.

2 *An sit in arbitrio creditoris, id quod debitum conuenerat pretium pignoris?*

3 *Si unum pignus fuit obligatum diuersis personis pro diuersis debitis, quæuter intelligatur obligatum, an cuilibet insolidum, an pro parte, & quis præferatur?*

1 **ſ. Cum in eodem.** †Si idem pignus pro duobus debitis eodẽ tempore sit obligatũ, ꝓtiũ ex eo redactũ cedit in vtrũq; ꝓ rata. Si vero diuersis tpibus, primo cedit in antiquius. & si quid restat, cedit in posterius. h. d. vnde si debeas mihi decẽ ex vna cã. & xv. ex altera. & pro vtroq; debito obligasti mihi rem valẽtẽ x. & decẽ percepi ex venditione, si eodẽ tẽpore obligasti pro vtroq;: licet vnũ esset anterius altero, nõ cedit primo in illũ: sed in vtrũq; pro rata. & sic decem diuidentur in tres partes. & duę cedent in debitum de xv. & in debitũ de decem: sed si diuersis tẽporibus, tunc tota cedent primo loco in antiquius: & si aliqd extaret, cedet in posterius esset illud de decẽ. & in illud cederẽt decem, in aliud duo tantũ. ecce ergo casum. In tex. ibi, [pro modo pecuniæ.] cõtra istum tex. oppo. de l. his. ſ. Imperator. ſ. eo. vbi cedit æqualiter nõ pro rata. Solu. ibi debita principalia erant æqualia: licet vsuræ essent inæquales: hic vero erant sortes inæquales: vt etiam ibi notaui. †In tex. ibi, [nec in arbitrio.] Contra illũ tex. opp. de l. ob. xxx. ſ. eo. vbi est in arbitrio creditoris, in quod debitũ conuertat pretium pignoris. Sol. vt ibi dixi: quia hic fuit obligatũ pro vtroq; debito, ibi vero pro parte vnius debiti. & non pro altera parte. vnde potest eligere illam partẽ pro qua erat obligatũ: & in illã tantũ conuertere: licet etiã posset eligere alterã partẽ si vellet, In tex. ibi, [priꝰ debitũ. Sed pone ꝙ primo fuit obligatũ ꝓ debito posteriori, & postea pro antiquiori. in quod prius cedet: an inspiciꝫ prioritas debitorũ: an aũt prioritas pignorationũ: T ex. iste nõ declarat. & ista verba, [priꝰ debitũ.] possunt intelligi vtroq; modo: videꝛ pro nũc dicẽdũ ꝙ inspiciatur prioritas pignorationũ: vt cedat in illũ pro quo primo loco fuit obligatum, & residuũ in aliud: nam & si pro primo tãtũ fuisset obligatũ, in illud cederet: vt d, l. ob xxx. † Quid autẽ si vnũ pignus fuisset obligatũ diuersis personis pro diuersis debitis, qualiter intelligatur obligatũ, an cuilibet insolidũ, vel pro parte, vt quis præferatur? vide ſ. de pign. l. si debitor. & l. si fundus. ſ. penul.

ſ. Cum institutus. Si debitum solutum sit ei ad quẽ non pertinet, non repetitur

tur si postea cœpit ad illum pertinere, antequam repetereꝫ. h. d. casu esset iste. Non sunt alia. LEX XCVII.

Vm ex pluribus. Solutum simpliciter cedit primo in causam duriorem. Et quæ sit durior. hic declaratur si nulla est durior, cedit in antiquiorem. h. d. & hic Bar. recolligit plenissime hanc materiam, de qua plures leges huius tituli loquuntur. & est infrascata. In tex. ibi, [quæ sub iure hypothecæ vel pigno re.] subaudi vel fideiussore. nam omnibus his modis dicit debitum grauius, causa satisdationis: vt ſ. eod. l. & magis & l. ob xxx. vide hic Bar.

2 *Nõ prior creditor in tẽpore præfertur posteriori, licet ipse habeat generalem hypothecam, & posterior specialem.*

LEX XCVIII.

Qui res suas. †Vsq; ad ſ. mihi decem, prosequẽ vnam materiã, quãdo datur in solutum res pro quantitate, & illa postea euincit, an poterit agi de euictione. & qua actione: Et primo loquitur quãdo iam erat euicta vsque ad ver. rem autem castrensis peculij. postea quando nondum erat euicta sed poterat euinci. Itẽ prima pars subdiuidit in tres partes: qa primo loquit quando creditor non fuit in culpa, nec in dolo. vsq; ibi, diuersum. Secũdo quando fuit in culpa. vsq; ibi, huic applicatur. Tertio quando fuit in dolo. & in primo casu agere potest de euictione, in duobus seq. nõ: sed qua actione põt agere: in primo dicitur hic ꝙ actione prima, q̃ non erat sublata. Sed in cõtrarium: quia imo erat sublata. quia si fuit soluta res pro pecunia, fuit cõtracta q̃dam emptio. & sic est perinde ac si debitor soluisset debitũ: & creditor postea sibi restituisset pro pretio rei. ꝙ si vere factum fuisset, nulli debitum est ꝙ actio prima fuit extincta. & re postea euicta agereꝫ vtili ex empto. vt in l. eleganter. in princi. de pigno. ac. propter hoc Dy. reprehendit hic vnam gl. secũdam quæ dicit quod hic fuit data res pro pecunia: quia tunc obstaret contrarium, vnde ipse tenet ꝙ fuit data res pro re: quia tũc actio prima nõ tollitur, nisi efficiatur recipientis. vt ſ. eo. l. si qs aliam. Bar. tenet gl. & ita videtur esse de mente literæ si bene inspiciatur: & dicit hoc esse speciale in actione prima. quæ cõpetebat pro dote danda ad pecuniam. vt illam non tollaꝫ. licet species pro illa detur: & sic nõ contrahitur emptio. & hoc forte fauore dotis: quia fauorabilior est prima actio cõpetens pro dote quã actio ex empto. vt in l. j. C. de rei vxo. act. ideo dicit istum casum non esse alibi. ponam⁹ casum in ista prima parte. In tex. ibi, [promittendo dotem.] dicit Dy. in specie nõ in pecunia: & pro ista promissione obligauit aliã speciẽ, deinde illam obligatam tradidit in solutũ pro promissa. sed gl. intelligit quod promisisti pecuniam. In tex. ibi, [si ea res a creditore.] i. ꝙ creditorem primum. Et sic no. †quod prior creditor in tẽpore præfertur posteriori: licet ipse habeat generalem hypothecã, & posterior specialem. vt ſ. qui po. in pi. ha. l. q generaliter. hoc ergo casu species non derogat generi, qa non fuit in potestate debitoris post generalem hypothecam (in qua comprehẽdun tur omnia sub illo genere) eximere speciem aliquã in præiudicium illius creditoris, licet secꝰ sit in legato generali facto vni, si postea fiat alteri specialis: quia ĩ potestate testatoris bene est de prio gñe eximere speciẽ. vt ĩ l. vxorẽ. ſ. fcelicissimo. de le. iij.

Diuersum. In hoc ſ. ponit casus dupliciter. primo in causa lucratiua, secundo in eã onerosa secundum primum intellectum. h. d. si ab illo qui habet cãm lucratiuam euincitur res per extraordinariã viã, nõ agit ille de euictione: etiam si donatio cœpit a præcedenti promissione. h. d. Sed contra. de l. minor. in prin. ſ. de euic. vbi agitur etiam si via extraordinaria euincatur. So. ibi qñ ab eo qui habet cãm onerosam, hic qñ lucratiuã. Et in hoc iste tex. est singularis. & non est alibi. Si autem via ordinaria, tunc si incepit a præcedẽti ꝓmissione, agit de euictione ẽt ab hñte cãm lucratiuam: vt l. Aristo. de dona. Venio ad casum secũdũ istũ intellectũ. sed secundũ aliũ debet poni ꝙ iste creditor ꝓtendebat causam onerosam. qa libertꝰ sic vẽdidit. vel in solutũ ꝓ debito. Sed tũc op. de l. minor. qa deberet posse agere de euic. licet via extraordinaria sit ablata. Sol. hoc ideo non agit: qa est in culpa, cũ sciret illũ esse libertũ, & alienare in fraudẽ patroni: secus si ignorasset cõdiõnẽ eius. Sed tũc oportet ponere ꝙ fuit data in solutũ pro minori pretio quã valeret: alias patronus non posset revocare: vt in l. nõ vsq; adeo. ſ. si quis à parẽ. fuerit manu. & sic nõ revocat nisi quatenus res plus valebat, & in illo habebat causam lucratiuã. vnde idem videtur quod in casu præcedenti: vt etiam si ignoraret conditionem liberti: postq; euincitur extraordinario iure, non habebat regressum de euictione.

ſ. Huic applicatur. Restituto minore ad rẽ, nõ restituitur aduersarius eius ad pecuniã, si fuit in dolo inducendo dãdũ in solutũ. h. d. singulariter. nec alibi ita bene reperitur: licet pro hoc faciat. j. de fideiuſ. l. si Titius. Et per istum ſ. limitatur titulus. C. de repud. quæ fiunt in iudicio cum multis ſi. in quibus dicitur ꝙ restituto minore, restituitur aduersarius eius. Casus est iste.

ſ. Rem autem castrensis peculii. Sidatur in solutũ res quæ põt euinci, & etiã põt nõ euinci, ex futuro euẽtu apparebit an debitor fuerit pfecte liberatus, vel nõ: quia si nõ euincaꝫ, erit pfecte liberatus: alias secus. h. d. in effectu. pmitte ꝙ res castrensis peculij est filij & nõ patris filio viuẽte: sed eo mortuo si nõ fecit testm̃, acquiritꝰ patri iure peculij perinde ac si à principio fuisset sibi acquisita: vt l. seruũ filij. in prin. de leg. j. ecce casum. Gl. magna. hic in fi. q̃rit an in casu huius ſ. creditor qui recepit rẽ filij in solutũ: poterit ſtatim agere cõtra patrẽ, etiã antecꝑ euincaꝫ. & videꝛ tenere ꝙ sic: & ꝓ hoc ſ. eo. l. cũ quis. ſ. qui hoiem. T u dic ꝙ aut pater dedit in solutũ pro pecunia: & tũc qa fuit cõtracta quędã emptio, sublata fuit actio prima: & nõ põt agi cõtra patrẽ quouisq; res sit euicta: qa sic videmus in venditore: vt in l. j. de rerũ ꝑmu. & l. habere licere. de euic. licet em̃ pater nõ trãstulerit dñiũ in creditorẽ, sufficit ꝙ tradiderit rẽ: si cui sufficit vẽditori vt liberetur ab actione ex empto, & re postea euicta agereꝫ vtili ex empto. Si vero fuit tradita pro debito alterius speciei: & sic fuit quędã permutatio, in qua nõ liberatur tradens nisi trãferat dñiũ: vt d. l. j. de rerũ permu. & l. si quis aliã. ſ. e. tũc haberet locũ gl. qđ posset ſtatim agere creditor prima. dummodo restituat rem quã recepit: vt d. ſ. qui hominẽ. Iste autem tex. dum dicit esse in pẽdenti an sic liberetur pater vel non: debet referri ad id quod euenire potest. non ad præsens tempus: quia in spectu præsenti ſtatu, vel est liberatus ſtatim: vt in primo casu: licet re euicta poterit teneri noua actione, vel non est liberatus, vt in secundo casu: & sic potest ſtatim conueniri: sed si antequam conueniatur dominium æquiratur patri, desinit poste conueniri.

ſ. Mihi decem. Licet ſtipulatio cõtineat plꝰ vel minus cã, vel tpe, in personã principalis quã adiecti, nõ ꝓpterea vitiatur: & facta solutione vni liberatur ab altero. h. d. Et eandẽ materiã prosequit in ſ. seq. & sequẽ. nã sequẽs loquit qñ cõtinebat plus vel minꝰ. de quo hoc casu maior est dubitatio, an p solutionẽ vni factã libereꝫ ab altero: alius ſ. mihi Romæ. loquit qñ cõtinebaꝫ plus loco.

In tex. ibi, [põt dubitari.] dic. ſ. magis quã in principali obligatione: vt in l. greçe. ſ. illẽ. ſ. de fideiuſ. qa nõ valet fideiussio, si ꝓmisit soluere citeriori tpe quã ꝓmiserit principalis: ergo nec adiecto, hic videꝛ valere si citeriori tpe solutũ sit adiecto quã principali. Sol. qa ibi in accessoria ex pte debitoris: hic ex pte creditoris. Præter ea nec accessoria dicit in psona adiecti. cũ ibi nulla competat actio. nec sibi sit acquisita obligatio. Et per hoc est expedita glo. quæ incipit, facit supra & c.

2 *Nõ si stipulor quinque mihi, aut decem Titio: & soluis Titio quinque: quare non liberaris à me in quinque?*

1 **ſ. Qui stipulatur.** †Iste ſ. primo loquitur quãdo stipulatio plus cõtinet in psona stipulatoris, & minus in persona adiecti. vtrũ tũc soluto minori ipsi adiecto liberetur debitor à pluri. vsq; ibi, [cõtra si mihi.] Secũdo loquitur ecõuerso quãdo cõtinet minus in psona stipulatoris, & plus adiecti. Et quæriꝫ de duobus primo si soluatur adiecto non tota quãtitas collata in sua psona, sed pars, vtrũ libereꝫ à stipulatore ĩ minori. Itẽ si soluit totã quãtitatẽ adiecto: vtrum stipulator poterit ab illo totam petere per actionẽ mãdati: an vero dũtaxat tãtum quantũ fuit collatũ in personã suã. & dicit ꝙ prius dictũ est. & est difficilis. ſ. venio ad casum. In primo ergo casu si stipulor x. mihi aut v. Titio. & soluas Titio quinque, an libereris à me in x. ponuntur tres

Universidad de Deusto
Biblioteca

casus. primus quando stipulatio de decē fuit cōditionaliter facta. puta si Titio nō solueris quinque, dabis mihi decē: & tunc solutis quinq; Titio: liberaris à me in x. id est in obligationē non incidis: quia deficit cōditio. aut nō fuit expressa conditio. sed stipulatus fuit decē pure: aut Titio quinq;. & tunc aut constat de intentione nostra ꝙ illa decē fuerūt apposita loco pœnæ si nō solueris quinq; Titio. & tunc idē: quia licet nō fuerit expressa conditio tacite, tamen inerat ex natura pœnæ quæ cōmittit propter morā. aut de hac intentione non constat: & tunc liberaris à me in aliis quinq;: sed possum illa petere: & nō plus: quia v. soluta Titio diminuunt de summa maiori. Sed opp. cōtra dictū, ꝙ non valeat stipulatio de x. si constat ꝙ loco pœnæ fuit apposita: quia pœna adiecta solutioni quātitatis, censetur apposita in fraudē vsurarū: vt in l. Iul. §. Idē Papin. de act. emp. & in l. cum allegas. C. de vsur. Et vsurę centesimę nō poterāt in stipulatiōe deduci, etiā hoc iure: vt in l. si non sortē. de cōdi. inde, & dicuntur vsuræ cētesimę qñ ascendūt ad summā sortis: sed hic transcendūt in duplū. Solu. si stipularer mihi v. si non solueris decē loco pœnæ, procederet cōtrariū: sed hic loquitur, qñ v. alteri. & x. mihi. nā potest mea interesse ꝙ soluā tur alteri quinq; potius quā mihi decē: vt l. liber homo. §. fi. de verb. obli. Et loco illius interesse censetur pœna ista apposita in fraudem vsurarū: vt est hic casus. quem no. perpetuo. Nam per hoc aperitur via vsurariis stipulando restitutionē sortis alteri. & nisi fiat, pœnam sibi maiorem acquirunt per istum tex. secundum Bar. nec possumus huic obuiare. Ité contra vltimū dictum ꝙ soluendo quinq; Titio, liberaris à me in decem. op. quia in alternatiua soluto vno de altera contingit liberatio ab altero etiā si sit maius: sed hic est stipulatio alternatiua. & solutū est vnū de alternatiuis: & tamen dicitur hic ꝙ nō liberatur ab altero maiori. Sol. in cōtrariū ꝓcedit in vera alternatiua rerū. in qua vtraq; est in obligatione: sed hic maior summa est in obligatione & minor est in solutione. Sed adhuc cōtra fortius quia soluto eo quod est in solutione, contingit liberatio ab eo quod est in obligatione: vt §. eo. l. si stipulatus fuero x. in melle. Cogita super hoc cōtrario: quia Docto. non tangunt. & in hoc videtur stare cōsideratio subtilis huius tex. & difficile est respondere. †Circa secundū casum principalē vers. [cōtra.] quæ sit ratio si stipulor v. mihi aut x. Titio, & soluis Titio v. ꝙ non liberaris à me in v. Respondeo: qua neutrum de alterna. fecisti: debebas enim vel mihi v. soluere, vel illi decē. & neutrū fecisti: vnde non possum agere vt mihi quinq; soluas, vel com pleas solutionē in persona Titij: vt d. l. liber homo. §. fi. Sed qd si soluisti Titio octo? adhuc videtur idem: vt possim agere ꝙ mihi quinq; soluas, aut cōpleas solutionē in personam Titij: possum enim interesse prætendere vt potius compleatur solutio in duobus, quam quod mihi dentur quinq;.

2 ☞ *Pœna adiecta solutioni quantitatis, censetur adiecta in fraudem usurarum, & non potest hodie peti: sed adiecta obligationi facti, secus.*

Quid si instrumento apponatur quod debitor in termino solutionis debeat soluere, uel portare pignora, uel præsentare se coram iudice, & recipere præceptum de soluendo sub certa pœna.

3 *Diuersitas locorum non diuersificat dationem. & quid in factis?*

§. Mihi Romæ. †Diuersitas locorū, rerū, aut factorū inter stipulatorē & adiectū, stipulationem nō vitiat: & solutione facta adiecto, liberatur debitor à stipulatione. h. d. & ponit tres casus: primus, qñ stipulatio cōtinebat mixturā dationis & facti. secundus, qñ cōtinebat diuersitatē rerū: tertius qñ diuersitatē factorū. Et aduerten dū ꝙ in primo casu nō erat diuersitas circa rem in stipulatione deducta. Eadē enim quātitas collata erat in personā vtriusq; sed erat diuersitas locorū. quæ diuersificat rem, quæ soluitur. Eadem enim res est, siue soluatur in vno loco, siue in altero: & ideo isto casu solutione facta adiecto in adiecto in loco collato in suam personā, cōtingit liberatio a stipulatore ipso iure. dicitur aūt continere mixturā dationis & facti: quia in accessu ad loca cōtinetur factū: sed in executiōe cōtinet datio: & hoc potius inspicitur quā primū: vt in tex. vnde alle. ꝙ vbi factum destinatur ad dationē. reputatur potius datio quā factū. per ꝙ

2 determinatur pulchraq;. † Nam pœna adiecta solutioni quātitatis, censetur adiecta in fraudem vsurarū: & non pōt hodie peti. sed adiecta obligationi facti, secus: vt no. in d. l. cum alle gas. C. de vsu. ideo vsurarij volentes huic obuiare, faciunt apponere in instrumento ꝙ debitor in termino solutionis debeat vel soluere, vel portare pignora, vel præsentare se coram iudice & recipere præceptū de soluendo sub certa pœna: & postea pœnā petunt dicentes se posse: quia fuit apposita obligationi facti: qa non præsentauit pignora, vel cōparuit: certe hæc facta ordinant ad dationē. ideo pro datione habentur: & pœna in fraudē vsurarū cēsetur apposita. de hoc vide per Bar. in l. cū proponas. C. de dolo. & in l. sed & si quis. §. fi. si qs cau. & l. cū seruus. §. de condi. & demō. Et iste principaliter ad hoc alle. In secūdo aūt & tertio casu: quia est diuersitas rerum, vel factorū, per solutionem factā adiecto nō contingit liberatio à stipulatore ipso iure: sed ope exceptionis de æquitate: vt est ca sus in l. fi. §. de ver. ob. ꝙ quē declarat iste text. venio ad casum.

3 †In tex. ibi, nam si diuersa facta sunt.] dic, arguit ꝙ non libe retur: quia ista stipulatio videt cōtinere diuersa facta, ꝓpter accessum ad diuersa loca: sed qñ continet diuersa facta, si fiat adiecto, non cōtingit liberatio a stipulatore. j. ver. [at vbi.] vbi tñ determinat cōtrarium: quia præualet causa dandi. cū ista facta ordinentur ad dationē, & eadē res vel quātitas est vbicūq; soluatur: licet nō sit idem factū in vno loco, qđ est factū in altero: vt probat j. Et hic no. ꝙ diuersitas locorū non diuersificat dationē: sed facta sic: ideo si accusauit te de homicidio cōmisso in personā Titij in tali loco: & postea pro eo ꝙ ipsum interfecisti in alio loco videt diuersum maleficiū: & sic debeat seq; absolutio: quia non ꝓbauit illud quod in accusatione deduxi: & idem in diuersitate tēporum. de quo vide per Bar. in l. denuntiasse. §. quid tamē. de adul. & in l. Pantonius. §. rei perduellionis. de acqui. hæ. in gl. & per Bar. in q. disputata per eum, quæ incipit: per Italiā cōmuniter sunt statuta. In tex. ibi, [libera retur enim, & si mihi stichum illi Pamphilum &c.] subaudi nō tamē eodem modo: quia supra ipso iure: hic ope exceptionis: vt in d. l. fi. circa prin. de ver. obl. In tex. ibi, [pro facto soluto liberationem contingere.] subaudi de æquitate. & ope exceptionis, sicut in præcedenti: non de rigore. In tex. ibi, [quia non factum pro facto.] nam tunc diceretur solui factū pro facto: quādo vnū tantū factū est in obligatione: alterū vero nec in obligatione, nec in solutione: sed hic est vnū in obligatione alterū in solutione. & electio pertinet ad debitorem: vnde nō soluit factū pro facto: sed elegit ꝙ elegere poterat. Sed op. quod contingat liberatio ipso iure: quia factum pro facto: & res pro re potest solui creditori volenti: & contingit liberatio ipso iure, sicut si solueret alteri volente debitore. et §. eo. l. solutum. sed hoc creditor voluit sic stipulando. So. ista voluntas q̄ fuit a principio, & tempore solutionis, redacta est ad necessitatem: vt j. eo. l. aliud & non facit liberationē cōtingere ipso iure. postq; est diuersitas rerum, vel factorum & etiā personarū sed si adesset voluntas libera tempore solutionis, faterer contrarium. & idem si non esset diuersitas personarum: licet esset rerum, vel factorum.

§. Si seruus. Stipulatio concepta in personā duorū alternatiue, nō valet: si cuilibet eorū pōt obligatio acquiri: sed si vni tantū valet: & illi acquiritur: & alter censetur ad solutionē appositus. h. d. Præmitte ꝙ seruus in quo habeo vsumfructū non pōt mihi stipulari nisi ex re mea, vel ex opera sua: sed ꝓprietario potest stipulari ex re cuiusq;. & acquirit sibi obligationē. si ergo ex re mea, vel ex opera sua stipulatur mihi aut ꝓprietario, non valet stipulatio: qa cū poterit acgrere mihi: quia ex re mea: & etiā ꝓprietario, reddit stipulatio incerta cui acquiratur: & ratiōe incertitudinis vitiatur vt l. ꝓinde. cū ll. seq. de stip. ser. sed si ex re ꝓprietarij, valet: qa mihi non potest acquirere: sed illi tantū: ideo videor adiectus: & ille dicitur stipulator. hodie etiā in casu precedenti vel quia alternatiua posita inter personas oneratas resoluitur in coniūctam. & sic aquiritur cuilibet pro rata: vt in l. cum quidam. C. de verb. sig. tenebitur tamen proprietarius restituere fructuario per cōdictionem sine causa: ad hoc. §. de stip. ser. l. j. §. si fructuarius. §. j. ecce casum qui clarus est.

§. Aream promisi. Si species promissa sine mora, vel culpa debitoris desinat esse in cōmercio. vel in rerū natura, sine spe redeūdi, libera tur debitor: quia obligatio extinguitur. & licet postea casualiter redeat, nō resuscitat. Si vero cū spe redeūdi nō extinguit: stat in suspēso quousq; redeat nec debitor liberat: licet cōueniri nō poterit quousq; redeat. Si vero nō desinit esse in cōmercio, nec in rerū natura, licet nō poterit solui, nec extinguit obligatio, nec etiā suspenditur. & sic potest agi, nō vt quis cōsequatur rē, sed eius æstimationē. h. d. in effectu vsq; in fi. de prio qñ desinit esse in cōmercio sine spe redeundi ponit exēplū in seruo alieno ꝓmisso & manumisso per dñm, nō em̄ consideratur ꝙ poterit ad seruitutē redire. Ité qñ desinat esse in rerum natura ponitur exemplū de naue dissoluta non cū intentione reficiēdi eā, quo casu nō cōsideratur ꝙ mutato ꝓposito poterit refici, quomin? obligatio extinguat nec reuiuiscat: licet reficiatur. de secundo, qñ desinit esse in rerū natura, cū spe redeū di: ponitur exēplū in naue destructa. cū intentione reficiendi. Ité qñ desinit esse in cōmercio cū spe redeūdi, ponitur exēplū in seruo promisso, & capto ab hostibus, ꝓpter spē postliminij: quousq; em̄ est apud hostes, nō habemus eius cōmerciū. de vltimo qñ nō desinit esse in cōmercio, nec in rerū natura: nō tñ pōt solui ponitur exēplū in area aliena promissa, in qua super ædificatū fuit per dominū: de qua principaliter qō proponitur an debitor ex hoc sit liberatus. Nā nō desinit esse in commercio, cū poterit vēdi vna cū ædificio, nō sine eo: nec desinit esse in rerū natura, cū sit pars domus: & qdem maxima. nō tñ pōt solui: quia nō debet ędificiū destrui. ideo debitor nō liberatur: sed pōt cōueniri: vt cōdēnetur ad æstimationē. ad ꝙ inducitur casus similis de tigno alieno iniūcto ædib?. Nā nō debet illud separari, ne cōtingat ruina ædificiorū. verūtamē pōt vendicari: & qui sciēter imponit, condēnatur ad æstimationem, per l. xij. tabu. Et hic est clarus casus huius §. In primo format qōnē vsq; ibi, [respōdi.] Secūdo arguit ꝓ parte affirmatiua vsq; ibi, [nec diuersum.] Tertio tollit quoddā dictū Celsi. & etiā ar. ad probationē dicti ꝙ veniebat cōtra dictū argumētū factū pro parte affirmatiua. vsq; ibi, [nō est.] Quarto soluit qōnē ꝓ parte negatiua, rndēdo obiectis vsq; ibi, [diuersum.] Quinto ponit casum in quo pōt procedere dictū Celsi. vsq; ibi, [area autē.] vltimo cōcludit & probat: & etiā declarat determinationem suam: veniamus ad casum: quia clarus est. Non sunt alia.

2 ☞ *De qua moneta seu pecunia intelligatur obligatio contracta?*

3 *De qua moneta possit fieri solutio?*

4 *Quid si mutatus est ualor monetæ, quia florenus, uel ducatus, ualet plus aut minus tempore solutionis, quàm ualuerit tempore contractæ obligationis.*

LEX XCIX.

1 Paulus respondit. †Pone exemplum. Si mutuaui centū ducatos venetos, & vis mihi restituere florenos, qui valeāt centum ducatos, nō cogor recipere, si aliquod dānū sum passurus: puta sum nauigaturus, & ibi nō expēdunt floreni. Florētini. h. d. vel pone mutuaui tibi Bononię c. libras bononiē. vis mihi restituere cētū libras solidorū, vel grossorum venetorū, nō cogor recipere, si damnū sum passurus: vt qa rediturus Bononiā, & ibi nō expēdit illa moneta: sed si nō possum ostēdere de aliquo interesse, cogor recipere: quia propter vicissitudinem quam habet vna moneta cum altera & functionem, quia fungitur vice alterius, nō videris soluere aliud pro alio. Istud est verum, si vis soluere in eadem materia: puta aurū pro auro: & argentum pro argento. Si autem in diuersa: vt argentum pro auro vel ecōuerso, non cogor recipere, etiam si de illo damno non ostendo: quia tunc solueretur aliud pro alio: & hoc de iure scripto: sed de consuetudine contrarium seruatur. & tunc recurrendum est ad hanc l. vt si poterim ostendere de damno, non cogor recipere. & ita intelligitur cōsuetudo: alias secus, eadem ratione. Idem si in eadem materia, non tamen in eadem bonitate: quia aurum est deterius, & non est eiusdem ligæ, vel etiam deterius argentum per l. cum quid. §. si cer. per. quia non est eadē bonitas intrinseca: sed in primo casu de quo posui hoc exemplum: est eadem: licet diuersa sit forma. Et ita videtur intelligere Bar. hanc l. & per istū modum reducuntur ad concordiam opi. quæ sunt in glo. quia quidam dicunt ꝙ nō habeo necesse probare damnū, sed ipse: quod mihi nō placet: quia dicor habere damnum: & hoc in fi. subaudi maxime. Alij dicunt contrariū. Tu distingue: vt ex prædictis colligitur: & circa materiam huius l. Bart. format aliquas q. & loquitur obscure, & in multis libris reperitur incorrectū id quod scribit. † Tu aduerte breuiter ad tres q. principales. prima est de qua moneta? seu pecunia intelligatur obligatio contracta? pone ꝙ in ciuitate sunt duę monetæ: puta florenus currens, & florenus nouus: vt est Florētiæ, qui valet plus: promisisti mihi centum florenos: de quibus intelligitur? Respondeo, inspicitur cōsuetudo vel verisimilitudo, quibus apparentibus intelligitur de currentibus seu minoribus: vt in l. nūmis. de leg. iij. & l. apud Iul. §. scio. de legati. j. & quod no. in l. semper. de regu. iur. vel pone ꝙ in ciuitate reperiuntur libræ grossæ, & libræ minutæ, seu solidi: vt est Florentiæ. non vocantur solidi ad florenū, & isti dicūtur grossi: quia xxix. faciūt florenum, promisisti centum solidos vel libras, inspicitur consuetudo. Nam in mercātijs capiunt solidos grossos ad florenum. Istud voluit Barto. & hoc si obligatio contracta: vnde si mutuaui florenos nouos: licet instrumētū dicat simpliciter ꝙ promisisti reddere mihi centum florenos, intelligitur de talibus quales mutuaui: vt l. cū quid. si certum. †Secundo quæritur de qua moneta poterit fieri solutio? puta promisisti mihi centum libras: vis soluere in moneta ærea puta quātrinos, vel hic paruos nūmos: ego volo in auro, vel in ære. Respōdeo in eodē modo. si pōt apparere in qua moneta fuit obligatio contracta, bene quidē: quia de illa debebit solui, si nō pōt apparere: puta seruādo viam mediocrē, maxime si damnum sum passurus, & sic saltē argenteam debebit soluere. ar. l. legato generaliter. de leg. j. †Tertio & vltimo quæritur, quid si mutatus est valor monetæ: puta quia florenus, vel ducatus valet plus aut minus tēpore solutionis, quā valuerit tēpore cōtractæ obligationis? Rndeo hic nō cōsideratur si mora non interuenit: si autē interuenit, cōsideratur quantū ad interesse damni, nō quātū ad interesse lucri. Ad cuius intelligentiā sciendū est ꝙ moneta grossa æstimat per minutā, nō ecōuerso. Ité interesse ꝓpter morā considerat circa valorem rei qñ post morā decreuit æstimatio, vel creuit iuxta ea quæ plene habent in l. vinū. §. si cer. pet. & l. in hac. de triti. Nunc ergo ad propositū, aut debes mihi monetā grossam: puta florenos aureos, & fuisti in mora soluēdi. & tēpore obligatiōis valebat quinq; libras: postea incepit valere quatuor, tūc nō liberaris soluēdo cētū ducatos: sed debes dare tantū plus quantū decreuit æstimatio. & econuerso: si ego fuissem in mora recipiendi, & tēpore cōtractæ obligationis vel moræ ducatus valebat quinq; libras, postea incepit valere quinq; cū dimidia: non cogeris dare centū ducatos aureos: qa solueres plus. sed tanto minus quātū creuit æstimatio. & habeo de facto: & hic per ea quę habent in d. l. vinū. & in hoc econuerso. si debes mihi monetā minutā: puta centū libras. & tpe moræ de centū libris potuissem acquirere centū ducatos: qa nō valebat ducat? nisi quinq; libras. postea creuit æstimatio, & nō possum habere xx. ducatos. vtrū possim petere interesse vt des tantū plus. quā possim xx. ducatos acquirere? Bar. mouet istud dubiū in l. nūmis. in fin. de in lit. iu. & non determinat. hic videtur determinare, ꝙ non: quia istud nō est interesse damni, sed lucri extrinseci, cuius nō habetur cōsideratio: vt in l. si sterlis. §. cū per vēditorē. de act. em. & ꝙ nō sit dānī sed lucri, ipse probat: quia tunc est damni quādo creuit, vel deterioravit æstimatio eius q' debetur: sed hic non sic: non enim creuit æstimatio librarū quæ debent: quia libræ nō æstimantur per florenos, vel ducatos: sed ecōuerso. & sic est circa æstimationem alterius, quam eius ꝙ debetur: hæc est intentio sua: licet per verba longa & obscura: quia subtiliter imaginatus est, & ad eius dicta frequenter recurritur.

a ¶ De qua moneta. Adde Bar. Ang. & Doct. in l. Paulus. ff. de solu. Bar. & Doc. in l. cū quid ꝙ te. ff. si cert. pet. Bart. in l. certum. ff. de auro et argento leg.

2 ☞ *Potest fieri prorogatio iurisdictionis de loco ad locum, & an de re ad rem, uel de persona ad personam, seu tempore ad tempus?*

3 *Quando confertur solutio in alium locum, non inspicitur locus ubi est celebratus contractus, ut ibi soluatur quia forum ratione contractus: sed locus ubi est collata solutio.*

LEX C.

1 Quæro. †Administrator vnius loci potest (cū stipulatur) stipulari sibi solui in alio loco in quo administratione non habet, & tunc in illo potest tibi fieri solutio: sed si nō stipularetur sibi fieri solutionē,

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Quod potest fieri prorogatio. Adde Ang. in l. fi. ff. de iurisdi. om. iu. Abb. in c. cum olim. el. j. in fi. col. de offi. delega.

b De tēpore ad tēpus Adde doc. i. c. de cautis. extra de offi. dele.

sed simpliciter solui in alio loco in quo administrationem non habet, non posset sibi fieri solutio in illo: sed deberet fieri administratori illius loci, vbi collata est solutio. h. d. in effectu ista l. quæ prima facie videt obscura. venio ad casum. In text. ibi, [vt Romæ solueretur.] No. q quæstio, ponitur quando hic fuit dictum q soluere tur Romæ. Et quæritur vtrum istis tutoribus sic stipulātibus poterit solui Romæ, cum ibi administrationem non habeāt? Iurisconsultus respondit cum distinctione, dicens quod solutio debet fieri Romæ illis qui ibi habent administrationem.

a †Isti autem ibi non habebāt, nisi fuerint stipulati expresse solui Romæ: quia tūc bene posset eis soluere, & sic possunt prorogare eorum officium de prouincia in Romā per expressam prorogationem. vnde alle. ista l. q potest fieri „progatio[a] iurisdictionis de loco ad locū, sicut de re ad rē, vel de persona ad p

b sonam, vel de tempore ad tēpus. [b] de quibus tribus habemus plura. sed de loco ad locū de re iure ciuili parū reperitur: licet ista l. ad hoc allegetur. De iure autem canonico reperitur in c. statutum. §. illo. de resc. lib. vj. quod iurisdictio delegata p expressum consensum partium potest prorogari de loco ad locū sed aliæ prorogationes possunt fieri per consensum tacitum, scienter litigando, & non opponendo de incompetentia: iuxta plene no. in l. j. §. de iudi. cum l. seq. hic etiam probatur p ista l. q requiratur expressus cōsensus quando fit de loco ad locū

3 per tex. in l fi. †Sed ordinaria iurisdictio quæ habet locū certū & deputatum per consuetudinem, vel statuta, qui vocatur locus maiorum. vt §. de iusti. & iur. l. pe. non posset consensu priuatorū mutari. quia esset contra publicam vtilitatem: delegati autem non habent certum tribunal. Alle. etiam ista l. q qñ cōfertur solutio in alium locū, non inspicitur locus vbi celebrat' est contractus: vt ibi fortiatur quis forum ratione contractus, sed ratione loci vbi collata est solutio. nam hic solutio deberet fieri Romæ, & administratoribus ibi existentibus: non autē in loco contractus: parum tamen hoc facit. Nam aliud est quærere de solutione vbi est fienda, aliud est quærere de foro. Illā tamen partē tenet gl. in l. contraxisse. de actio. & oblig. & in l. hæres absens. §. fi. de iudi. licet alij not. cōtrarium in l. j. vbi conueniatur qui certo loco dare promisit: vt §. de bonis autho. iud. poss. l. iij.

LEX CI.

PAulus respondit. Solutio quæ parit re petitionem, nō parit liberationē. hoc primo. Item pretium redactum ex vēditione pignoris potest creditor conuertere etiā in debitū naturale tantum, si pro illo erat obligatum. h. d. tex. cum gl. vsq; fi. l. ecce casum. In tex. ibi, [in quā causam soluerit.] dic & ipso non eligente creditor non posset eligere vt cederet in debitū naturale tantum. quia non gereret negotiū debitoris sicut „prium: vt plene no. in l. j. §. e. Sed in casu isto si non vendidit pignus, potest creditor eligere: vt cedat in debitum naturale tantum: vt sequitur quod intellige secundū gl. quādo pro illo erat obligatum: sed si pro illo tantum, non est dubium. sed etiam si pro illo & alio ciuili & naturali, pro rata tamen vtriusque. vt §. eo. l. pupilli. §. pe. sed si pro illo nullo modo esset obligatū pignus, tunc esset idē quod in solutione simpliciter facta, vt nō possit consistere naturale tantum &c.

2 *¶ Si commune compulit debitores aliquorum existitiorum ad soluendum in communi illud quod debetur illis exititijs, an sint ab illi liberati, vt si postea redeant, non possint illos conuenire?*

LEX CII.

CReditor. †Periculum pecuniæ cōtingens post oblationē, non pertinet ad creditorē: sed ad debitorem si per oblationē non fuit creditor in mora constitutus. similiter periculum pecuniæ depositæ p creditorem ad prædiorum comparationem, non pertinet ad tutorem, si non fuit in aliqua culpa: sed ad pupillum. hoc dicit in effectu. venio ad casum. In textu ibi, [vt alia die accepturus distulit.] subaudi creditore dilationem consentiente: & sic creditor nō fuit in mora cōstitutus, vel nō consentiente: sed obtulit non cōgruo loco, nec tēpore: & sic creditor iustā habuit causam non recipiendi: vnde nec fuit in mora constitutus: vt §. eo. l. si soluturus. merito periculū pertinet ad ipsum debitorē, cui tenetur in genere, vel ad quātitatē: vt l. incendiū. C. si cer. pet. alias pertineret ad creditorē: vt §. eo l. qui decem. de qua oppo

2 nit gl. †In tex. ibi, [iussu prædidis sublata est.] subaudi: nō tñ in iniuriam creditoris, quia tunc culpa eius censeretur sublata: & tunc periculū ad ipsum pertineret: vt in l. si merces. §. culpę. §. loc. & inducit iste tex. ad illā qōnē. si cōmune cōpulit debitores aliquorū exititiorū ad soluendū in cōmuni illud q̄d debebatur illis exititijs: an sint ab illis liberati: & postea redeant, non poterint illos cōuenire? & iste tex. facit q nō sint liberati: sed in cōtrariū: quia hoc factum est in odium & necē creditorū: non autem debitorū. de hac q. vide hic plene per Bart. post Dy. & per Bar. B. de iur. delib. l. si te bonis. & fuit antiqua qō Spe. & aliorum antiquorum. & quod sint liberati: facit l. Paulo callimacho. §. fin. de leg. iij. Sufficit.

§. Cum de sorte. Pecunia simpliciter soluta cedit in sortem: non autem in vsuras efficaciter nō debitas: hoc primo, & soluta simpliciter, in antiquiorem cedit. hoc secundo, & solutum per errorem in causam ineffi:cem, conuertit in causam efficacem. hoc tertio & vltimo, vsque in finem legis. Ecce casum.

2 *¶ Cum aliquis scholaris haberet pecuniam penes campsorem: & in infirmitate constitutus uolebat ipsam legare quibusdam fratribus, & fecit eam eis promitti ipso uiuente & postea conualuit: & legatum renocauit, an fratres ex illa stipulatione poterunt agere?*

3 *Mandatum & effectus mandati, si confertur in uita: an & quando re integra morte non finiatur?*
Quid si mandatum & etiam effectus eius conferantur post mortem.

LEX CVIII.

1 I qui mandato. †Debitor qui mandato creditoris se obligauit alteri ad soluēdū, potest illi soluere creditore mortuo, vel inuito: quia promissio morte mandātis vel expressa conditione nō finitur, cum alteri sit ius quæsitū. hoc primo. Sed si se nō obligauit: sed simplex mādatū de soluēdo recepit: nō pōt creditore mortuo vel inuito soluere: quia tale mandatum vtroq; modo finitur: cū ex illo alteri nō sit ius quæsitū. h. d. ista l. difficilis in sui materia, quā tractat Cy. in l. mādatū. C. mādati. Bar. in l. hoc iure. §. de dona. Ego illā l. repetij Senis iam sint anni xxx. & credo plenius tradidisse quā ipsi faciant. secunda ibi, [ei autem.] Et est mandatū q in primo casu mandatū ad stipulatorem, tamen in consequentiam directū videtur ad debitorē. In secūdo cōuerso fuit directum ad debitorem: & in cōsequētiam censetur directum ad illum tertium, qui debebat recipere: vt patet §. e. l. si quis seruo. cū pluribus aliis: venio ad casum. In tex. ibi, [stipulatus est.] §. si soluī post mortem meam: & sic stipulatio facta fuit me viuente: sed solutio fuit collata post mortē meam: & aduertendū: quia hoc non denotat iuris ministeriū: sed facti accidētiā. Nā idē si fuisset stipulatus simpliciter sibi solui, & ego simpliciter mādassem stipulari. Ideo dic q non fuit stipulatus tanq; procurator meus quia tunc possem illam stipulationē reuocare: qa ille tenetur de illa stipulatione facere quicqd mihi placet, postq; stipulatus est ad mei cōmodū: vt l. interdū. §. si cui. §. manda. per quē Bart. ita dicere cōsueuit: vnde possem libere debitorē etiā inuito stipulatore. l. mulier bona. §. fi. de iure dot. & l. apud Celsum. §. mādaui. & ibi no. per gl. & Bar. de doli excep. Nec esset dicendū q fecerim ipsum stipulari animo donandi: quia tunc censetur donatio causa mortis, postq; fuit facta mentio mortis: vt l. Seia. de dona. cau. mor. quæ posset etiā reuocari p expressam cōtradictionē. & finiretur stipulatio. l. cum quis decedens. §. nuptura de leg. iij. debet ergo intelligi q fuit stipulatus pro se: & nō ex causa lucratiua: qa erat creditor meus in tantundē, vel vltra: vt procedat q̄d infra sequitur. In tex. ibi, [quia talis est lex obligationis.] i. natura: vt postq; in eā reducta est solutio, nō poterit mandās pœnitere: vt §. eo. l. aliud. nec auferre poterit ius stipulatori quæsitū. In tex. ibi, [post mortē meā.] dic ista verba determinat verbū, [soluit.] quod est infra. nō verbū, [soluere.] secūdū gl. vt sit sensus q mandaui simpliciter debitori meo q̄ solueret Titio, & non dixi in vita, vel post mortem meam: dicitur

citur hic q post mortē meā ei nō recte soluit: quia tale mandatū re integra morte finit, & sic verba, [post mortē meā.] trāspo nunt: & hoc ideo: quia si mandassem sibi soluere post mortem meā, nō esset verū quod in fi. dicitur tale mādatū finiri morte, cū sit collatū post mortē: qa nō debet finiri ab eo capite a quo debet incipere: vt est casus in l. si vero nō remunerādi. in fi. cū l. seq. §. māda. & de dona. cā mor. l. mortis causa. §. Titia. sed ista transpositio destruit literā, ideo alij legunt recte prout iacet, q mandaui tibi q solueres post mortē meā, & dū subdit q ei nō recte soluit, debet intelligi, f. me inuito, sicut dixerat. §. in vers. [Ideoq;.] quia licet tale mandatū non finiat morte, finit tamē expressa reuocatione q̄ fortior est: vt l. iiij. in princi. de manu. vindi. & patet in l. fundi. §. Item si amicus. de acqui. pos. & subditur in fi. [quia mandatū morte dissoluitur.] non debet referri ad casum prædictū qñ fuit collatū post mortē: sed simpliciter in genere debet intelligi, q regulariter simplex mādatū re integra morte finitur: hoc est etiā destruere literā: ideo alias dicebā q tex. debet intelligi prout iacet. Et istud mādatum fuit collatū post mortē: & tamen finitur morte. Et ratio est: quia fuit collatū super iure, & re ipsius mandātis. Istud tamē creditū ad mandantē pertinebat: & si ille nō soluit in vita mandantis: istud ius transit ad hæredē mādātis: & sic ad nouū dñm. vñ requiritur nouū mādatū illius, à quo nō pōt euelli eius voluntate. & istud probatur ad literā in l. si ego. §. si res. §. de iure do. sed l. si vero nō remunerādi. §. fi. q̄ vult: vt nō finiat morte, loquitur qñ fit nō sup re vel iure mādantis, q transmittat ad hæredes: vt si mādaui tibi q post mortē meā faceres mihi sepulchrū, vel emeres aliquā rem pro meo hærede: tunc enim nō fit super aliquo iure q̄d sit in hæreditate: & ideo cessat ratio supradicta: sed si mandarē tibi q venderes rem meā post mortē meā, non possesvirtute huius mandati vendere post mortem meā sine noua volūtate hæredis mei ad quē trāsiuit dominiū: & tunc iste text. est singu. & declarat istā materiā. & per alios Doct. hic non tangit, & saluatur tex. ab improprietate. veniamus nunc ad glo. In glo. magna quæ ponit casum circa primū casum nullā format oppositionē. Sed tu oppo. primo de l. si Cornelius. §. eo. vbi etiam qñ interuenit conuētio, seu stipulatio, pōt mandatū reuocari. Sol. ibi interuenit cōuentio inter creditorē: & debitorē: & sic habet vim simplicis mādati: quia ex hoc non est quæsitū aliquod ius tertio: hic vero interuenit inter debitorē & tertium cui erat quæsitū. Sed contra, q̄ idem in primo casu: vt §. eo. aliud. Sol. ibi qñ à principio stipulatiōis cōtractæ: sed qñ ex postfacto, locum habet l. si cū Cornelius. vt ibi dixi. Item cōtra, q licet inter debitorem & tertiū, adhuc poterit reuocari: vt l. cum quis decedēs. §. j. de leg. iij. Sol. ibi nō erat debitor mādantis, sed sperabatur effici, „ppter legatū sibi factū, & fideicōmissum sibi iunctū, vnde si viuente testatore se obligauit fideicommissario: & postea testator reuocet legatum, obligatio finitur: qa se obligauit cōtemplatione futuri emolumenti, quod ad eum nō peruenit. Sed hic erat debitor & se obligauit contēplatione eius, ad quod tenebatur, nec cessabat hic causa obligationis, sicut cessabat ibi & per hoc fuit

2 soluta q. †Bononiæ. Cum quidā scholaris haberet pecuniam penes campsorē, & in infirmitate cōstitutus volebat ipsam le-

a gare quibusdam fratribus, [a] & fecit eā eis promitti ipo viuente. Ipse postea conualuit, & legatū reuocauit: certe fratres ex illa stipulatione non possunt agere: quia facta fuit contemplatione legati futuri, q nō fuit effectum fortitum secundū Bart. In ea. glo. ibi, [Solu. speciale ibi in dote.] Tu dic q ibi nō fuit simplex mandatum: quia finirē morte. sed fuit datio ob caudotis faturæ, ex qua resultabat cōtractus innominatus, in quo locum habet pœnitētia re integra, tam per principalē contrahentem, quā per eius hæredē: vt l. si pecuniā. de condi. ob causam. Fallit quando causa de futuro esset pia: vt dotis, vel libertatis: tunc enim licet principalis posset pœnitere, si non pœnituit, non potest pœnitere eius hæres: vt est ibi casus no. & in l. iij. §. de ser. expor. In ea. glo. ibi, [vt post mortem meā daret instrumenta.] & sic fuit collatum post mortem. Sed cōtra extra gl. q tale mandatum non teneat, quod patet: quia nō producit actionē mandati: vt §. de relig. l. & si quis. §. fi cui. Solu. & si mandatū collatum post mortem sit super eo quod fieri non potest in vita: puta mando tibi q post mortem meā facias funus meū. i. expensas funeris: non enim fit funus nisi post mortem: & tunc habet locū cōtrariam: sed si super eo quod posset fieri in vita: vt q facias monumentū, vel aliam rem, tunc valet, & durat post mortem: vt in §. Titia. alleg. in glo. & l. si vero remunerandi. §. fi. §. man. q̄d declara: vt §.

a ¶ Volebat ipsam legare quibusdam fratribus. Vide de hac materia per Doctores in auth. ingressi. C. de sac. sanc. eccle. & per Doct. in c. in præsentia. extra de proba.

3 dixi. †In ea. gl. ibi, [sed tamen habet effectū irreuocabilem demum post mortē.] & sic distingue tres casus: nam aut mandatū & effectus mandati cōfertur in vita, & regulariter morte re integra finitur: vt l. si quis alicui. §. morte. §. mandati. l. inter causas. in prin. & l. mandatū. C. man. Fallit si fieret super eo q mandans haberet necesse facere: vt si vēdidi rem Titio, & tibi mādo, q eam sibi tradas: nā durat post mortem: nisi hæres meus reuocet mādatum: vt l. fundi. §. Item si amicus. de acqui. pos. & in hoc fundatur. c. si super. de offi. de leg. lib. vj. aut mandatum & etiam effectus mandati conferuntur post mortem: & tunc distingue aut illud nō poterat expediri in vita, & non valet: aut poterat, & tunc aut fit super iure vel re mandantis: quod vel quæ ad hæredem transmittitur, & finitur morte. vt hac l. secundū intellectū quem §. dedi. aut nō super iure vel re q̄d vel quæ transmittatur ad hæredem, & tūc durat post mortē: vt d. l. si vero. §. fi. nisi posset tendere in prę iudiciū hæredis: vt ibi no. in glo. vt si tibi mandarem q emeres talem rem pro maiori pretio quā valeat: nā si post mortē meā emeres, sciens me mortuum, non teneretur hæres recipere, per ea quæ ibi not. secus quādo non concerneret prejudicium hæredis. Si vero mandatū confertur in vita, & effectus post mortem, tunc habet locū. d. l. cum pater. §. Meuio. de leg. ij. vt si mandatarius sciebat mortem mandantis, sit finitum: si ignorabat, non sit finitū. certe Bar. cōtra hanc distinctionē facit aliquas oppositiones in illo §. Meuio. & dicit aliqua, quæ non placent: & sibi videtur cōtrariari, si bene consideretur: vñ ego dico q in illo §. mandatū fuit finitum morte, postquā fuit collatū in vita, licet effectū post mortem. Nam scientia vel ignorantia mandatarij nō debet esse causa finiendi, vel non finiendi: sed voluntas ipsius mandantis: tamen licet sit finitum, mādatarius hoc ignorās liberatur soluēdo. vt §. eo. l. qui hominē. §. si Titio. & si dicatur, ibi dicitur q donatio perficitur, si mandatarius ignorauit. ergo mandatū nō erat finitū: quia si fuisset finitū, nō fuisset perfecta donatio. R ñdeo, istud procederet si dñiū rei traditæ non fuisset penes mandatariū: sed penes mandantem: nam ignoranter soluendo nō potuisset in illum transferre: vt in l. eius qui in pecuniā. §. quas vero. si cer. pet. Sed qa erat penes mandatariū, potuit transferre: vt de dona. l. hoc iure. §. si quis dederit. & donatio perficitur: quia fingitur mandatum durare propter hæc duo. f. istam ignorantiā mādatarij & translationem dominij: & aliquo istorum deficiente, non fingeretur durare: nec etiam durat re vera: & iste est verus casus illius §. per glo. & Doct. non tactus. Bald. autem in l. id quod pauperibus. in fi. de epi. & cle. videtur dicere in illo §. Meuio. etiam per expressam reuocationem mandatum non esse finitum: & miror valde de dicto suo: quia falsum est, si bene consideretur. hic non sunt alia.

De acceptilationibus. *Rubrica.*

LEX I.

ACceptilatio. In ista l. ponitur potius effectus acceptilationis, quàm eius diffinitio. Nam liberatio est effectus, acceptilatio vero quidam distractus verbis solennibus celebratus, ad similitudinem stipulationis: in qua debet præcedere interrogatio debitoris, & respōsio creditoris incontinenti. & per, eā tollitur ciuilis & naturalis obligatio: cum per pactū de petendo non tollatur nisi sola naturalis. hoc tamen verum si præcedit obligatio verbis contracta, si autem re vel consensu, tunc acceptilatio non valet iure acceptilationis: vt tollat ciuilem: sed iure pacti: vt tollat solam naturalem: vt j. eodem. l. an inutilis. in princip. cum glos. & l. si vnus. §. fina. §. de pact. Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

quare non potest acceptilatio tollere tales obligationes cõtrarius de iure gentium,sed solum de iure ciuili,poterit eas tollere iure nouationis?vt in l.j.ſ.de noua. Respondeo vt ibi dixi: quia acceptilatio de directo contrariatur obligationi.cum tendat ad perimendum. vnde maior sit ei resistentia:sed stipulatio non contrariatur de directo.quia tendit ad transferendũ in se priores obligationes.& in habentibus symbolũ facilis est transitus secundũ philosophum.sufficit.

LEX II.

PVpillum. In ista lege dicitur ꝙ pupillus potest per acceptilationẽ liberari sine tutoris authoritate.h.d.tex.dubitatio istius l.consistit in eo quod glo.tangit.quia si pupillus erat obligatus aliqua obligatione iuris gentium,non poterat liberari per acceptilationem. si deduceret in Aquilianã stipulationẽ:& deducere non põt solus sine tutore.Gl.dicit ꝙ imo potest:quia non deducit eo sine vt remaneat obligatus:sed vt liberetur.quam gl.no.secũdũ Ange.quod vbicunq; pupillus se obligat ad hunc finem vt liberet:non est necessaria tutoris authoritas.vnde dicit ipse ꝙ si est institutus hæres,& rogatus de restituendo hæreditatẽ,põt adire sine tutoris authoritate.quia adit vt non remaneat obligatus:sed vt obligationes transferat in fideicõ.Ego dico hoc verum,si fideicommissarius instat:& hoc petat:quia tunc non potest pupillus remanere obligatus.Nam etiam si fideicõmissarius recusaret postea sibi restitui.non teneretur pupillus. vt l.postulante.in prin.ad treb.Sed si non instaret,nec peteret, posset remanere illaqueatus, si fideicommissarius postea nollet recipere:quia nec teneretur.ideo tunc adire non posset sine tutore. Non sunt hic alia.

De prætorijs stipulationibus. Rubrica.

LEX I.

PRætoriarum. Lex ista diuiditur in quatuor partes secundum doc.Primo enim diuidit stipulationem p̃toriam in tres species.vsq; ibi, [Iudiciales.] Secundo quãlibet earum prosequitur declarãdo vsq; ibi, [stipulationũ.] Tertio declarat qualiter debeant interponi.an cum fideiussoribus,vel sine.& sic an sint satisdationes:vel nudæ cautiones. vsq; ibi, [qd' si sit.] Quarto & vltimo quando occurrit aliqua dubitatio:an sint interponendæ vel non.vel an aliqd debeat addi,vel minui ad id quod statuit prætor mortuus,vel viuus, cuius sit cognitio.vsque in fi.& ista diuisio sit pro summario. quia alia non cadit.In prima parte ibi, [prætoriarum stipulationum.] dic.ſ.large sumendo pro his quæ ab inuito extorquerentur.Dy.In tex.ibi, [cautionales.dic no.quare non dicit cõuentionales?quia illæ non extorquentur ab inuitis:sed procedunt ex mera voluntate promissoris & stipulatoris.& de illis loquitur.d.l.stipulationum.ſ.de verborum ob.licet etiam illæ largo modo possint dici conditionales:quia reddunt stipulatorem cautum & securum.vt j.proxi.§.in fi.ibi.& sciendũ est &c.In prima gl.ibi, [prætoria stipulatio dicit duobus modis &c.] Sol.do.dicunt quod ista gl.prosequitur errorem suum.in quo fuit in multis locis,non bene intelligendo diuersiones stipulationum.nec scit extrahere debentes de isto contrario.vñ dicunt quod in contrario diuiditur stipulatio in genere generalissimo sumpta:& tunc habet quatuor species.vt ibi:hic vero vna de illis speciebus subdiuiditur in tres:& sic non obstabat.& hoc est bene dictum.tamen adhuc clarius.dic ꝙ stipulatio in genere generalissimo sumpta re vera habet sub se duas species tm̃ principales.Nã omnis stipulatio aut est ciuilis, aut prætoria.Item prima species habet sub se alias species.nã ois stipulatio ciuilis,aut est iudicialis,aut conuentionalis,aut cõis, quæ species iuncte cum prætoria videntur facere quatuor species.ita loquitur l.contraria.Sed etiam ista secunda species.ſ.p̃toria habet sub se alias tres species similes illis aliis tribus,quæ sunt sub ciuili:quas Iurisconsultus ibi non specificauit:qa positurus erat hunc titulum,in quo magis cadit.vnde hic dicit ꝙ p̃toria stipulatio similiter vel est iudicialis vel cautionalis vel cõis:& sic illæ duæ spes principales cõprehẽderũt sub se alias sex.ſ.q̃libet earũ tres.quasi similes ad inuicẽ.In hoc est dissimilitudo quo ad vocabula:qa secunda spes ciuiliũ vocatur cõuentionalis sed secũda spes prætoriarũ vocat' cautionalis, ꝓpter in qđ dixi in tex. Itẽ iudicialis aliter sumit' in l.cõtraria quã hic qa ibi ꝓ oĩ ea quæ ponit' in iudicio,ꝓ iudicis officiũ mercenariũ:vt cautio de dolo:sed hic solũ ꝓ illa q̃ iudicis offõ nobili:& q̃ interponit' pro snĩa vt rata sit similiter cõis:aliter sumitur ibi propter communẽ, qñ habet cõionem cum iudiciali: & conuentionali:sed hic solũ ꝓ illa quę interponitur rõne ꝓcessus & instãtiæ.vt stipulatio de iudicio sisti.sunt ergo similes istę species quasi in nominibus:sed habent differentiam in substãtia.

2 *Officium iudicis nobile proponitur loco actionis:& tunc datur libellus,lis contestatur,& ordinarie proceditur,sicut in actionibus.*

3 *Promittens facere me cautum,& securum:an teneatur dare fideiussores?*

§.Iudiciales. †Iudicialis stipulatio prætoria est illa q̃ interponitur ꝓpter snĩam:vt rata sit, & sortiatur effectũ.Cõis vero est illa quæ interponit' ꝓpter ꝓcessum & instantiã,vt ꝓcedat:& ad snĩam pueniat'. & sic habet cõionẽ cũ iudiciali:qa nisi ꝓcessus expediretur:ad snĩam nõ puenirẽt.Cautionalis vero est illa q̃ nec ꝓpter snĩam interponit', nec ꝓpter ꝓcessum:sed ꝓpter aliã cãm æquitatis.h. d.vsq; ad §.stipulationũ.& de prĩa,ſ.iudiciali.ponit duo exẽpla, vsq; ibi, [cautionales.] de cautionali põit quatuor vsq; ibi, [cões.] de cõi ponit vnũ vsq; ibi, [Et sciendũ.] Ibi remanet vnũ dubiũ ꝙ fieri posset cõtra dictã distinctionẽ.venio ad casum. In tex. ibi, [vt ratum fiat iudicatum solui.] dic.ſ.inquãtũ cõtinet clausulam quam verbum sonat, non inquantum continet clausulã doli, vel de defendendo: quia illæ clausulæ non cõcernunt snĩam:vt rata sit:& executione mãdetur,secũdũ Dy. In tex. ibi, [quæ instar actionis habent.]ſ.in hoc ꝙ extorquentur ab inuitis.Dy.vel melius dic in hoc quia põt implorari iudicis officiũ nobile,vt aduersarius cogatur eã p̃stare.qđ offm̃ dicit' ꝓponi loco actio,non enim cõpetit:qa nec subest obligatio:sed subest ætas q̃ parit iudicis offm̃.†Et ex isto text.sumptũ fuit c.fi.de offi.iud.vbi dicitur ꝙ offm̃ iudicis ꝓponit' interdũ loco actionis,quod intellige de nobili.& tunc dat' illis libellus, & lis cõtestat',& ordinarie ꝓceditur, sicut in actionib⁹: vt patet in l.Papi.exuli.de minori.circa fi.in illo qđ ꝓponitur ꝓ restit. in integ.in quo lis cõte.nõ fit offõ iudicis mercenario: vt not. gl.rubricæ.ſ.de interro.act. In tex.ibi, [Et sciendũ est.] dic, posset quis dicere ꝙ distinctio nõ erat fienda.cũ ois stipulatio dicat' cautionalis:quia ꝓ eã stipulator redditur cautus & securus.Sed respondet' hoc esse verũ ꝓut cautionalis sumitur generaliter, tam ꝓ ciuili quã prætoria:& tã ꝓ iudiciali quã pro cõi.q̃ hñt spãle nomẽ:sed interdũ sumit' stricte ꝓ illa quæ non habet aliquod spãle nomẽ de p̃dictis, vñ retinet sibi dũtaxat nomẽ generis.vt in casib⁹ supra positis inversi. [cautionales.] sicut dicimus in emptione & in permutatione.Nã omnis cõtractus largo modo põt dici permutatio,etiã emptio & vẽditio:quia permutat' res cũ pecunia:sed stricte sumitur ꝓ illa quę nõ habet speciale nomẽ:vt in ti.de rerũ permutatione.ff.&.C.

In glo.magna ibi, [secundo no.] ꝓ declaratione istius ver.opo.cõtra tex. dũ dicit ꝙ cautiones sunt quę habẽt instar actionis.i.quę põt iudicis offõ nobili ad instar actionis,& sic principaliter:& postea inter alia exẽpla ponit de cautione rati.certe illa non ponitur principaliter ex iudicis officio nobili sed inciditer ex iudicis officio mercenario nec petitur,nec extorquetur ab inuito si vult ab agẽdo desistere.Nã ista petitur per reũ ab illo q̃ agit ꝓcuratorio noĩe alterius :si nõ oſtẽdit mandatũ: vt aut repellat' à iudicio aut caueat: vt in l.mut⁹.§.pœna de ꝓcur.non autem posset agi cõtra eũ vt caueat.Breuiter glo.fatetur cõtrariũ,dicẽs ꝙ istud qđ dicit' in tex.ꝙ habẽt instar actionis,nõ ꝓcedit in isto exẽplo de cautione rati.sed in alijs. Sed istud est destruere tex.& dicere ꝙ Iurisco⁹sultus male dixit, cũ primo dicat generaliter ꝙ hñt instar actionis.& postea ponit exemplum de illa cautione.Prætera iste tex.non põt intelligi de illa cautione rati quæ petitur in iudicio à procuratore actoris:qa illa potius caderet sub tertia specie cõmunium stipulationũ,quæ interponuntur propter processum:sed debet intelligi de illa quæ interponitur propter actus extraiudiciales. vnde dicit Iac.But.& Bar.debere exemplificari in eo,qui vt procurator creditoris recipit pecuniam à debitore nõ ostenso mãdato. Nam debitor põt ex interuallo iudicis officiũ implorare

rare cõtra eũ,vt caueat sibi de rato:vel ostendat mãdatũ.cũ em̃ receperit vt procurator,debet de hoc docere,sicut qñ quis vẽdidit rẽ vt creditor:tenetur docere se creditorẽ:vt §.credi.euic. pig.nõ debere.l.j.& sic istud qđ dicit' in tex.ꝙ habent instar actionis. potest verificari in quolibet exẽplo qđ hic ponit'. In glo.ibi, [Tertio no.] dic ꝓ declaratione istius ver. opp. cõtra tex.q̃ dicit ꝙ cautionalis interponitur vt sit nouatio,cõtra cũ stipulationes prætoriæ extorqueant' ab inuitis:& sic ex necessitate interponant',nõ fit nouatio saltẽ ipso iure:vt est casus. j. eod.l.valerian⁹.& no.gl.in l.nõ solũ.in prin.circa.mediũ mag. gl.§.de procu.& no.in l.ſi stichũ.§.legata.§.de noua.Gl.respõdet duobus modis.primo fatendo cõtrariũ,ꝙ hic nõ loquit' de nouatione perẽptiua veteris actionis,vel remedij:sed additatiua:qa ꝓ eã addit' actio noua ad veterẽ, sicut videmus in illa: quia ꝓ eã addit' actio noua ad veterẽ,sicut videmus in illa quę fit per sententiã:vt §.de noua.l.aliã.& ista est vera:vel dic secũdũ glo.ꝙ loquit' secũdũ iura vetera,secm̃ q̃ fiebat nouatio ꝓemptiua:sed aliqd addebat' in secũda:hæc nõ est vera.nã d.l.valerianus.est de iure veteri:& ẽt l.ſi stichũ.§.ſi lega.& tñ dicũt nouationẽ nõ fieri posset aũt ꝓcedere ita,si fuisset exp̃sse actũ ꝙ vetus actio vel remediũ tollat':& hoc p̃supposito locũ habent ea q̃ sequunt' in gl.in ver. [sic ergo p̃ stipulationẽ legati.] Quærit' enim quid nouet' in istis exemplis quæ ponunt' in text.per istã stipulationẽ p̃toriã.& gl.ꝓsequit' quodlibet exẽplũ ꝓ se. & est clara.si bene inspiciat'. Nouat' em̃ i. tollit' illud remediũ ꝙ cõpeteret si talis stipulatio nõ fuisset interposita:& in primis exemplis q̃ remedia cõpetebãt,clarũ est:in vltimo exẽplo de stipulatione dãni infecti magis est dubiũ:& gl.ponit de q̃busdã.tene primũ,ꝙ nouet' interdictũ qđ vi aut clã.qđ cõpetere ret stipulatione nõ interposita,& secuto dãno.& no. in versi. [Alij dicũt.]in vno exẽplo ꝙ dicit ꝙ nouet' exceptio.sup̃ quo Bar.insistit.nã ista nõ põt dici ꝓprie nouatio,cũ nõ sit vni⁹ obligationis in alterã trãsfusio:sed dicit' impropriẽ,& dicit' †Bar. ꝙ tollitur ætas ex qua inducit' exceptio:& in cõsequẽtia ipa exceptio,sicut in simili nouari põt rei vẽ.vt §.ti.ꝓxi. l. & vno. §.j.& tamẽ ibi nõ est dare obligationẽ & sic non põt dici ꝓprie nouatio,ꝓut est vnius obligatiõis in alterã trãsfusio. Sufficit.Doct.no.istũ tex.in fi.dũ dicit,[vt quis cautior sit.] & sequitur ꝙ ista duo æquarant'.ſ.facere quẽ cautũ & securũ, & ꝙ dicit' quis esse cautus per ꝓmissionẽ solẽnẽ absq; fideiussoribus.vnde si quis promitteret me facere cautũ vel securũ de eo ꝙ mihi debet,non tenetur dare fideiussores. & sufficit ꝙ per publicum instrumentũ solenniter se obliget, & si dicatur,iste tex.non probat:quia regulariter stipulationes prætoriæ intelliguntur cũ fideiussoribus:vt j.proxi.§.& l.prætoriæ. Respõdeo,iste tex.loquitur generaliter,dicẽs ꝙ omnes stipulationes possunt dici cautionales:quia quis per eas redditur cautus & securus,& sicut de ciuilibus,sic de prætorijs:sed cõstat ꝙ ciuiles.regulariter nõ requirunt fideiussores:vt l. sancimus. C. de verbo.signifi.& tamen per eas fit quis cautus & securus. ideo inductio videtur bona,quã sequitur Bar.sed Ang.dicit bene, ꝙ istud est verũ,nisi promissio redderet' superflua. Quid em̃ si postq̃ quis se obligauit per publicũ instrumentũ solenniter fecisset hanc promissionẽ,vel etiã in ipso instrumento in quo se obligauit.Nam si intelligatur ꝙ iterũ se obliget solenniter, nullius vtilitatis hoc erit.ideo vt aliquid importet promissio, debet intelligi quod dentur fideiussores, vel pignora. Si autem de debito non apparet per instrumentum posset procedere inductio supradicta.facit l. mandato.§.fina.ſ.manda.

2 *Venditor qui tenetur cauere de euictione,non habet necesse p̃stare fideiussores,nisi fuerit expresse actum.*

3 *Venditor in quibus casibus teneatur dare fideiussores.*

1 §.Stipulationum. †Stipulationes prętoriæ regulariter requirũt fideiussores:& sic sunt satisdationes. Fallit in tribus casibus,qui hic continentur.vsq; ad §.quod sit.h.d.venio ad casum. In tex.ibi, [quædam nuda repromissione.] intelligitur à fideiussoribus non solennitate verborum:quia debet se per stipulationẽ solenniter obligare & per publicum instrumentũ prout est moris. In tex.ibi, [quod in priuato factũ erit.] dic gl.intelligit in priuato loco nuntiantis,vel etiam ipsius ædificantis cõtra debitam seruitutem ipsi nuntianti.quibus casibus nũtiãs prætendit ꝓpriũ interesse:ideo nõ habet stare cõuentus sola ꝓmissiõe volentis ædificare,de destruẽdo opus,si apparebit iniuste ędificatũ:sed potest petere fideiussores,qñ autẽ ædificat in publico. & sic cuilibet de populo permittitur nũtiare,talis nũtiator nõ prætendit ꝓpriũ interesse:ideo debet remanere cõtentus sola promissione ut ſ.de ope.no.nun.l.nõ solũ.§.ſi cũ iure.& ibi in fi.redditur ratio. In tex.ibi, [sed & hi.] dic iste ver.limitat ꝙ §.immediate dixerat sufficere promissionẽ qñ ædificat in publico. Nam hoc est verũ qđ proprio nomine cauet':quia proprio nomine ædificauit.si vero alieno nomine,debet satisfidare & eodẽ modo limita sequẽtẽ casum de stipulatione dãni infecti,quæ præstat' ꝓ ędibus.& tũc sufficiat sola repromissio qñ præstat' nomine ꝓprio:secus si alieno:& ita etiã patet in text. hic alleg.per gl. In tex ibi, [de ædibus autem.] glo.intelligit publicis,& priuatis.Dy.reprehẽdit per l.ſi finita.§.de cęteris. de dã.infect.dic vt ibi qualiter hoc intelligatur. In text.ibi, [Stipulatio duplæ.] i.de euictione,siue ꝓmittatur dupla eo casu quo debet ꝓmitti:vt in venditione seruorũ:& etiã reãꝫ pretiolarũ:vt gẽmarũ.vel etiã ad interesse extra istos casus.vtroque em̃ casu locũ habet qđ hic dicitur in glo.quæ incipit, [prętor de dupla.]†Et no.istũ casum,qui semper alle. ꝙ venditor qui tenetur cauere de euictione (vt dicunt multa iura) nõ habet necesse præstare fideiussores,nisi fuerit expresse actũ: vt hic. Est & alius casus,qñ imminet euictio in limite cõtractus, i.quia mouetur quæstio ante solutum pretiũ.nã tũc non tenetur soluere nisi denẽ fideiussores:vt ſ.de peri.& cõmo.rei ven. l.pe.& C.de euict.l.ſi post.& secundũ hoc aperit' via emptoribus extorquendi fideiussores,si nõdũ soluerũt pretiũ,submittendo aliquẽ q̃ cõtrouersiã moueat:tamẽ huic fraudi poterit ꝓ iudicis officium ad quẽ pertinet prouidere ne fraudes cõmittantur.arg l.hæc aũt.in prin.ſ.si cui plusq; per l.falc.plus videt' dicere lo.an.in addit.Spe.in ti.de empt.& ven. ꝙ etiã si post solutũ pretiũ moueat' quæstio emptori,poterit petere fideiussores statim:licet nõ poterit agere de euictione nisi re euicta: quia non debet esse deterioris conditionis ex eo ꝙ soluit: sed melioris. Quod ergo dicunt iura nõ teneri venditorẽ dare fideiussores regulariter de euictione:vt hic & l.illud. de euict.

3 debet intelligi nisi post litẽ motã.†Et qđ dicunt alia iura non posse agi de euictione nisi re ablata:vt in l.habere licere. de euictio.debet intelligi prætęrquã quo ad fideiussores dandos. quod est valde singulare: si verũ est: tamen dubito, & forte in contrariũ est veritas,si bene considerentur iura. Adde aliũ casum in quo præstantur fideiussores per venditorẽ:quãdo ita esset consuetudo:vt l.qđ si nolit.§.qui asidua. de ædil. edict. Item aliũ,quãdo pater vendidit rẽ filij aduentitij peculij:vt in l.j.C.de bonis maternis.Itẽ alium in casu l.ſi vniuersa.C.de p̃ci.impe.offeren. Vltimo dicit Dy.ꝙ quãdo quæstio mouetur ante solutum pretiũ,debent dari fideiussores non solũ de euictione,posset fieri ab illo qui mouet quæstionẽ, imo etiam generaliter illa quæ posset fieri à quocunque alio, etiam qui quæstionem non mouet:& dicit esse casum in l.fin.§.fina.ſ.de rescind.vendi. Alij contra quod dic per Cyn.in dicta l.ſi post perfectam.sufficiant ista.

2 *Restitutio in integrum,an imploretur officio iudicis nobili?*

3 *Si aliqua lex uel statutum dicat in aliqua causa summatim esse cognoscendum uel summarie,qualiter hoc intelligatur?*

1 §.Quodsi sit aliqua. †Quando vertitur dubiũ an stipulatio p̃toria sit de necessitate præstanda,causa est summaria.& pertinet ad prætorem viuum hoc discernere.h.d.vsque ibi, [sed si quid.]

2 †Istud est mirabile quia imploratur iudicis officium nobile.et sic videt' ꝙ debeat procedi ordinarie dato libello,& lit. conte. & alijs solennitatibus:sicut cum int entatur actio per c.fin. de offi.iudi.& per l.Papi.exuli.circa fi.ſ.de mino.vbi hoc dicitur in resti.in integ.quæ imploratur iudicis officio nobili.Sol.verum est,prætęrquam in casu isto:vbi imploratur pro cautione p̃toria p̃standa:quia tunc iudicium non est ordinariũ: sed summarium.quod perpetuo tene menti: quia limitatur illud c.fi. In tex.ibi, [summatim.] dic.i.circa solennitatẽ iudicij ordinarij.Iaco.de are.& sic non dato libello:nec lit.contesta.sed posset intelligi aliter,ſ.quãtum ad dilationem:quia non adhibet prętor magnam causę cognitionẽ:sed summariam abbre-

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Summarie & de plano. Adde clemē. Sæpe. & ibi Docto. de verbo.sig.& per Lanfran.in repetit. ca.quoniam contra falsam.de proba.

uiando dilationē,& propter hoc Bar.hic ponit aliqua verba bona circa materiam summariæ cognitiōis. †Si aliqua l.vel statutum dicat in aliqua causa summatim eē cognoscendū,vel summarie : qualiter hoc intelligatur? & tenet in effectu q̄ si agitur de magno præiudicio,& perpetuo debet intelligi quātum ad dilationes.quoniā debent abbreuiari.nō autem quātum ad ordinem.vt debeat omitti ordo necessari⁹.
a nisi dicatur summarie & de plano,[a] sine strepitu & figura iudicij.vt in cle.sæpe.de ver.sig.Si vero agatur de paruo præiudicio.tamen aliqualiter debet intelligi etiā quo ad probationes . vt sufficiant leuiores probationes:puta per vnum testem,vel per aliquas coniecturas:vt in casu l.si quis a liberis.§.si vel parens. de libe.agno.Si vero quasi de nullo præiudicio,sufficiat iuramentum.vt l.thesaurus.ad exhi.coniuncta l.iij.§.ibidē. de quo per eundem in extrauaganti ad reprimendum.& in Spec.de offi.iudi.§.postremo.vsq̄ in fi.& in d.cle.sæpe.Sufficit.& glo. quæ incipit,[prætor de culpa.] Opp.q̄ hic non sufficiat summaria cognitio. ŝ.de dā.infec.l.iij.§.si forte.& solue.vt in gl.
2 ☞ *Iudex postquam tulit sententiam diffinituam,an possit eam reuocare,uel immutare? & nu.2.*
3 *Quid in interlocutoria?*
4 *An sit in arbitrio iudicis immutare ea quæ per l.statuta sunt.*

§.Sed & si quid. †Pro declaratiōe istiꝰ tex.& etiā gl.difficilis quæ est hic. Opp.cōtra tex.de l.Paulus.ŝ.de re iud.vbi dicit q̄ iudex postquā dedit sniam diffinitiuam,non potest eam immutare,nec ei aliqd addere vel minuere & hic tex.innuit cōtrarium,dū dat iudici cognitionem:& per consequens diffinitionem.Super hoc an sit addendū vel minuendū,vel immutandū de eo q̄ dixerat, vt l.de qua re.in prin.ŝ.de iud.Sol.iste tex.potest intelligi altero de tribus modis,primo q̄ iudex adhuc nullam dederat sententiam,sed erat quæstio qualiter debebat dare.& differt a precedenti:quia ibi erat dubiū an esset præstanda,vel non:hic fatebat pars eā esse præstādā:sed erat dubiū in qua forma: & sic an deberet præstari secundū q̄ diceret edictum prætoris mortui:an autē esset aliquid immutādū,aut addēdū,vel minuendū ad ipsum edictū ex iusta cā.Et tunc non obstat contrarium.
Sed oppo.de l.in cōuentionalibus.de ver.ob.vbi nihil est immutandū circa prætorias stipulationes de eo q̄ continetur in edicto prætoris.Sol.verū est per partes:sed p iudicē cā cognita potest fieri.vt hic.vel dic nihil est immutandū quantum ad hoc vt remaneat simpliciter prætoria:si enim aliquid immutatur additur,vel minuit,nō remanet simpliciter prætoria:sed in illo pōt dici cōuētionalis.Secundo modo potest intelligi q̄ prætoriam dederat sententiam,iubendo quod simpliciter caueretur:& postea petitur q̄ adeat cū fideiussoribus.vel econuerso,q̄ liberent fideiussores,& dent pignora loco ipsorum.vel econuerso:& tunc obstat contrarium de l.Paulus.sed responde quod illa loquitur in diffinitiua.hic vero erat interlocutoria:quæ pōt mutari.vt l.q̄ iussit.de re iudi.†Istud non videtur bene dictum:primo si fuit petita principaliter officio iudicis nobili,sententia non est interlocutoria:sed diffinitiua,sicut lata super restitutiōe in integrum. Bar.dicit debere intelligi q̄n fuit petita incidenter.& tunc erit interlocutoria.vel dicit ipse posito quod sit diffinitiua,adhuc potest immutari. Nec obst.l. Paul⁹.qa nō habet locū q̄n ferē sup eo q̄ fuit ꝓpositū p iudicis offm nobile,qa tunc durat eadē ætas post sniam,sicut añ. certe si istud esset verū,posset iudex immutare sniam diffinitiuā latā sup restōne in inte.q̄ vī falsissimū.nā iudex funct⁹ est officio suo.siue fuerit intētatū nobile offm,siue mercenariū.licet bar.sentiat hic q̄ in nobili ñ dicat fungi offō p diffinitiuā sniam q̄ est mirabile si eēt verū. Ang.sentit q̄ sit interlocutoria.ēt cū fuit intētatū nobile offm:& petita sit principaliter.et dicit esse speciale hoc casu q̄n illud officiū imploret ꝓ cautione ptoria prætāda,sicut est speciale q̄ in illo ꝓcedatur summarie : vt in precedenti §.& si dicatur posito q̄ illud esset verum: attamen postquā ista interlocutoria nō expectat post se diffinitiuā.nō debet posset reuocari.sicut nec diffinitiua.quoniā habet vim diffinitiuæ q̄ patet quia pōt ab ea appellari,sicut a diffinitiua: vt no.in l.ante sententiæ tps.de ap.reci. Ipse nēdet illud posse ꝓcedere q̄n ferē iudicis officio mercenario implorato:vt si iudex aditus in causa ordinaria,ꝓnūtiet se iudicem incompetentem.nā hoc hoc facit iudicis officio mercenario:& non potest reuocari:vt in c.significantibus.de offi.deleg . nō sic q̄n iudicis officio nobili:quia illud magis durat.tamen poterit se implorari.ar.l.iij.C.de positi.Ista sunt noua dicta & securius videtur tenere q̄ primo loco dicit Bar.q̄ debet hoc intelligi q̄n incidenter,& tunc est clarū q̄ est interlocutoria: & sic pōt mutari re integra.nō facta adhuc executione.nec obst.q̄ speretur diffinitiua.quia imo speraē,postq̄ incidenter.Tertio modo pōt intelligi q̄ res erat integra:qa Iudex ꝓnuntiauerat sic prestādam.& ita fuerit ꝓstita,& postea petebat mutari:sed tūc obstabat:quia interlocutoria est si sit talis quæ de sui natura poterit immutari,si tn̄ esset executioni madata nō pōt immutari,sicut nec pōt mora purgari post executionem factam.vt l. si is cui. de leg.ij.gl.mirabilis quę semper alleg.dicit hic hoc esse verū. nisi partibus cōsentientibus,vel nisi per errorē fuerit lata : & executioni mandata. No.magnas limitationes ad l.q̄ iussit. secus in diffinitiua,quæ etiā ex dictis causis nō pōt immutari: vt l.si diuersa.C.de transact.& ibi no.vbi vide p gl.& Bar.& istam gl.determinat Bar.q̄ si Iudex ꝓnūtiauit quē haberi pro confesso:quia noluit respondere positionibus, ista interlocutoria nō potest per iudicem reuocari:quia trahit secum executionem,non enim alia executio est necessaria:sed statim acquiritur ius alteri parti,& istum casum habui de facto Bononiæ. & tene menti:quia semper alleg.ista gl.quę tamē loquitur cōfuse & inordinate inuolutat verba sua:aliquādo tangēdo vnū intellectū aliquādo alterū de p̄dictis. †Vltimo recollige ex primo intellectu,q̄ licet regulariter non sit in arbitrio iudicis immutare ea quæ statuta sunt per l. vt patet in l.j.§.j.j.de pœnis.& l.diuus.de in integ.rest. Fallit in is quæ statuta sunt per prætorem mortuum ex æquitate:quia prætor viuus habet arbitriū ex ista causa immutandi, vel corrigendi ad edictum prætoris mortui hoc tamē forte restringitur ad stipulationes prætorias:& ista fuit intentio horum tex.

2 ☞ *Bonorum possessio,& possessio bonorum an sint idem?*
3 *Promissio de iudicato soluendo,& promissio de soluendo iudicatum an sint idem.*

LEX II.

Rætoriæ stipulationes. †Si prætoria stipulatio cōtinet factū indiuiduum,nō diuiditur inter hæredes stipulatoris,vel promissoris,sed transit ad quēlibet ipsorū actiue & passiue.secus si continet quātitatem certam vel incertā. h.d.in effectu vsq̄ ad §.sed & si vnus.casus est iste.In text.ibi [incertam quantitatem.]sub.vel certam non curo quātum ad effectum de quo subijcit vtro enim casu est diuidua. In tex. ibi,[sicut stipulatio.] dic exemplificat de primo.q̄n cōtinet factū indiuiduū,s.destructionē operis:vt verbū,[restituat.] ponatur ꝓ destruat. †In tex.ibi,[Incertā quātitatem continet stipulatio solui iudicatum.]istū tex.alle.Pet.vt refert Cyn.C. vñ vi.l.fi.an sit idē ꝓmittere iudica.sol.vel promittere soluere iudicatum.& videtur q̄ nō:sicut non est idē bonorum pos. & possessio bonorum:prima eñ est iuris.secunda est facti: ideo videtur q̄ in instrumento procurationis cōtinet q̄ dominus promisit procuratori soluere rei iudicatū.Iste ꝓcurator nō dicatur sufficienter releuatus à dño ab onere satisdādi,& per cō sequens teneat satisdare p aliū modū,& aliter nō admittatur. Ipse tn̄ Pet.allegabat istū tex.in cōtrariū:qa ista verba solui iudi.ponunt ꝓ stipulatione iudicatū solui:vt patet ex glo.†dicit tn̄ Ang.securius esse q̄ notarius vtatur verbis formalibus à iure statutis:dicendo q̄ promisit de iudicato soluendo: nō autē de soluendo iudicatū,ad tollendū omne dubiū. In tex.ibi, [in personas hæredum.]sub.siue sint cōmissæ cōtra defunctū, & sic obligatio qua defunctus cœpit teneri diuiditur inter hæredes:siue veniat cōmittenda cōtra ipsos hæredes:quia cōmittatur contra quēlibet pro parte.Sed circa primū occurrit dubitatio:quia si erat cōmissa cōtra defunctū,nō admittebat defunctus ad soluendū pro parte creditore inuito vt l. tutor.§. Lucius.de vsuris.ergo idem videtur in personis hęredū:vt vnus eorū admittatur ad soluendū pro parte sua:cū ex personis hæredū conditio obligationis nō debet immutari:vt l.ij.§.ex his. de verb.ob.& istud dubiū voluit tollere Iurisconsultus in ver. seq. [quamuis posset dici &c.] Et eo nō obstante determinat contra

cōtrariū,nō tn̄ soluit:sed tu solue vt dixi.in d.§.ex his.quia verū est illud vbi vertitur eadē ratio in personis hæredū : sed hic non sic defunctus est.ideo nō admittebat solutionē partis:qa tenebatur ad totū:sed vnus hæredū bene admittitur: quia nō tenetur nisi pro illa parte:vnde nō dicit̄ soluere partē:sed totū quo ad eum:quod dic,vt no. Cy.in l.ij.seu.iij.C.de neg.gest.
2 ☞ *Rei uendicatio si est cœpta contra defunctum,an hæres uirtute eiusdem libelli porrecti contra defunctum condemnabitur?*
3 *An alij coheredes qui non possident,debeant etiam ipsi condemnari pro portionibus hereditarijs? & nu.4.*
4 *Quid si defunctus tenebatur mihi ad dandum?*
5 *An actor debeat renunciare instantiæ inchoatæ contra defunctum & inchoare nouā?*

§.Sed & si vnus. †Si possessor cōuentus rei vēdicatione decedat ante lit.cōte. & post satisdationē p̄stitā de iudicato soluendo pluribus hęredibus relictis,& ad vnū tantū peruenit possessio de qua agitur, ille solus cōdēnatur ad restitutionem totius rei : licet de stipulatiōe iudicatū solui dubiū sit:an cōtra eū cōmittat̄.si vero decesserit post lit.contest.nō cōdēnatur nisi ꝓ parte:licet rē insolidū possidebat.h.d.iste §.difficillis & speculatiu⁹ in tex. & gl. & sic ponit tres casus:primus est q̄n decesit ante lit.cōtest. & quærit inquātū cōdēnet ille penes quē reperit̄ possessio vsq̄ ibi,[inquantum.] Secūdo q̄rit̄ de stipulatione iudicatū solui, an cōtra illū cōmittat̄ dicto casu? & sic ille ver.[inquātum.] refertur ad primū casum secūdū Mar.& eius sequaces : sed secūdū Azo.refertur ad sequētē.Tertius casus est,q̄n decesit post lit.cōte.& ad hoc quærit̄ inquātū sit condēnatus ille possessor rei vēdicatione intentata scdm eundē Mar.cuius opi.gl.sequitur:sed secūdū Azo.& eius sequaces loquit̄ de stipulatiōe iudicatū solui.incp̄tū sit cōdēnatus in ea.& sic secūdū eos nō est fieda differētia in rei vē.quādo regrit̄ inquātū sit cōdēnatus in ea,vtrū decesserit ante lit.cōte.vel post:quia vtroq̄ casu cōdēnat insolidū:& alij in nihilū tenent̄:sed est fienda differētia inter rei vē.& stipulationē iudicatū solui:quia licet in prima fiat cōdēnatio insolidū.In hac scda nō fit nisi ꝓ parte,scdm Azo. & vterq̄ mouet̄ rōnibus subtilibus ad ꝓbādū suā opi.Et istæ diuersitates sunt in vltimo casu huius §.qa circa primū oēs cōcordāt & etiā vident̄ cōcordare in scdo:vt patet ex fine mag. gl.veniamus ad casum.In primo casu ibi,[insolidū eū damnādū lul.scribit.] sub.& alij nō possidētes nullo mō cōdēnāt̄ secūdū omnes.& in vtroq̄ dicto oēs cōcordāt.& glo.q̄ sunt hic circa primū casum,nō insistūt.sed solū circa vltimū,tn̄ ego q̄ro extra glo.virtute cuius rei vē.cōdēnābit̄ iste qui solus possidet an virtute illius q̄ fuit intētata cōtra defunctū? Rndeo nō : qa illa fuit extincta per eius mortē.cū enim rei ven.requirat duo extrema.s.dominiū ex parte argentis,& possessionē vel detētionē ex parte cōuenti:vt l.vnica.C.de alie.iudi.si cōuētus desinit possidere:desinit rei ven.petere:& debet absolui:vt l.sin autē.§.j.de rei ven.sed post mortē iste desijt possidere.& incepit rei ven.cōpetere cū illū solū hæredē, tāq̄ cōtra possessorē, nō tanq̄ cōtra hæredē:vt l.de eo.§.fi.ad exhib.& virtute illius
2 condēnatur,nō virtute alterius extinctæ.†Sed tūc secūdo quę rit̄,an condēnabitur virtute eiusdē libelli porrecti cōtra defunctum? & videtur q̄ nō:quia est extincta rei vendi. deducta in eo.ergo & ipse libell⁹ videt̄ extinctus: & q̄ sit necesse formare nouū libellū,Bar.no.tenet cōtrariū, q̄ virtute libelli porrecti cōtra defunctū inchoabit̄ instātia cōtra istum possessorē, in alia rei ven.orta post mortē fienda tamē est fides q̄ ad illum solū peruenit possessio,si emēdaret̄ nouus libellus,nō haberet iste tex.aliquod dubiū. Præterea vltimus casus loquit̄ q̄n fert̄ sententia virtute eiusdē libelli: quia ponit̄ aduersatiua sed q̄ aduersat̄ ad factū.tamē in eisdē terminis debet intelligi:& sic erit mirabile q̄ virtute libelli dati in vna actiōe cōtra vnū,inchoabit̄ instātia in alia actione cōtra aliū eius hęredē:licet nō tāquā cōtra hęredē:sed Ang.hoc nō tenet:imo dicit necessariū nouū libellū.quoniā ante lit.cōt.nō dicebat̄ inchoata instātia: & sentētia nō debet ferri sine instātia.Sed ista rō parū valet:qa nō dico q̄ ferat̄ sine instātia:sed cū instantia inchoata post mortē: licet virtute primi libelli dati cōtra defunctū. Prēterea etiā secūdū eūdē Ang.licet ante lit.cōt.nō sit ꝓprie instātia : si tamē est prestita satisdatio de iudicato soluēdo , dicit̄ quasi instantia.vt l.si defunctus.d. ꝓcur.vt ipse idē Ang.no.in l.si seruus.de inf.

Et ista sunt vtilia:qa interdū soluit̄ gabella de libellis in ciuitate lucana:& etiā in curia mercātię Florētię.vnde si esset necessarius libellus,noua solueret̄ gabella. & in his cōsistit vtilitas huius inuestigationis. In secūdo casu ibi,[Et videndū esse ait ne committatur.] In hoc secūdo casu cōcordant omnes,qđ ista quæstio nō soluit̄ ꝓ iurisconsultū.Sed si quærit̄ qualiter sit soluenda. Azo.soluit:vt habet̄ in fi.ma.gl.vbi etiā dicit q̄ oēs in illa solutione cōcordāt:videlicet vt cōmittat̄ stipulatio insolidū cōtra illū possessorē solidū cōdēnātū. Sed si agat̄ ex ea: nō cōdēnat̄ nisi ꝓ parte,qn̄ decesit an̄ li.cōt.sed si post,nō cōmittit̄ nisi ꝓ pte.& ꝓ pte fit cōdēnatio,& vtroq̄ casu etiā alij cōdēnant̄ ꝓ parte,ista decisio nullā habet in se rationē. Nā si cōmittit̄ insolidū cōtra illū possessorē in primo casu,nulla subest bona ratio:quia nō debet etiā insolidū in ea cōdēnari. Itē si alij nō possidentes nō debēt cōdemnari secūdū Azo. in rei ven. siue decesserit ante lit.cōte.siue post,nec etiā potest dicta stipulatio cōmitti cōtra eos.cū nō cōmittat̄, nisi super eo q̄ fuerit iudicatū:vñ breuiter ista decisio fatuissima est. Bart.dicit eā cōmitti eatenus quatenus fit cōdēnatio in rei vēdi.& sic in primo casu,qn̄ decesit ante lit.cōte.cōmittit̄ cōtra possessorē condēnatū insolidū:cōtra alios nullo modo. In secundo vero casu qn̄ post lit.cōtest.tūc quia oēs condēnant̄ pro hęreditarijs portionibus secūdū opi.Mar.cōtra quēlibet cōmitteret̄ pro parte. Breuiter ego sum in alia opi.q̄ in primo casu quādo decesit ante lit.cōte.nullo modo cōmittat̄ cōtra illū possessorē etiā si cōtingat illū condēnari:& multo minus cōtra alios qui nō condēnant̄,& hoc viua rōne:quia ille nō condēnatur virtute rei vē. intētata cōtra defunctū:sed virtute nouæ rei vē.que habuit ortū post mortē:sed illa satisdatio fuit cōmissa virtute primæ nō virtute secūdæ,& est istius naturę q̄ vbicūq̄ cōtingit variatio vel in personā iudicis,vel in actione intētata : stipulatio illa nō cōmittitur:vt l.iij.in prin.& l.cum apud.& l.si ante acceptum. ŝ.de iudi.solui.& hoc voluit Iurisconsultus hic re vera dū dicit, [videndū esse ait ne nō cōmittatur.] nam tenendū est quod voluit hoc dubium decidere:& ideo ista quęstio formaē circa primum casum,non circa sequentē si non decesit post li.cont.tūc fit cōdemnatio virtute actionis intētatæ cōtra defunctū, quasi illa sit effecta trālitoria per lit.conte. sicut efficitur trālitoria vtilis rei vēdica.quæ daē cōtra dolo desinentē possidere. ŝ.de rei ven.l.cum autē.ideo tūc tenēda esset distinctio Bar. vt cōmittat̄ eatenus quatenus fit cōdēnatio. Sed tūc aduertēdū: qa si possessor cōdēnet̄ pro parte,vt hic dicitur , similiter stipulatio cōmittit̄ cōtra eū pro parte. De alijs autē nō possessoribus nihil dicit̄:& vera esset opin. Mar.q̄ illi etiā cōdemnaret̄, si cōtra eos cōmitteret̄. Sed in hoc ista opi.non placet:qa si possidēt sine dolo & culpa ipsorū,nō dñt cōdēnari sicut nō cōdēnat̄ ipe defunct⁹ si post li.cōt.sine dolo & culpa desineret possidere : vt l.sinautem. §.j.de rei ven.sed aduersus obligationem personalem quæ oritur ex quasi contractu celebrato incontinenti , habent exceptionem,& sic non committeretur contra eos hæc stipulatio:sed si facto ipsorum , vel defuncti quod eis nocet peruenisset potius ad vnum solum,haberentur pro possessoribus:per ea quę hic not.circa fin.mag.gl.in ver. [vel posset distingui.] & tunc cōtra eos non committeretur: & ita possunt deduci iste opi.ad concordiam.

§.Sed si lite. In ver.[sed si lite.opp.contra istum versi. de primo casu huius §.vbi possessor condemnatur insolidum:& hic pro parte hæreditaria.pro solutione huius contrarij tres fuerunt opin. glo.ma.circa quam etiam aliæ glo.resoluuntur. prima fuit Mar.& sequacium qui intelexerunt istum ver.in rei ven.sicut loquitur principiū §.& soluunt,q̄ ibi decesit ante lit.conte.hic post.& quia text. non loquitur nisi de possessore,quid erit de alijs cohæredibus qui nihil possident? Ipsi dicunt q̄ etiam condemnantur pro portionibus hæreditarijs:& q̄ ista distinctio sit fienda in rei ven.probant primo per l.possessor.ŝ.de rei ven.& per illum tex.dum ponit aduersatiuam lit. Item assignant rationem diuersitatis: quia in primo casu ante lit.cont.nulla subest obligatio,cum rei vend.non supponat obligationem:vt insti.de ob.in princ.vnde non est quod ad hęredes transmittatur:quia non obligatio, cum non subsit:nec rei vend. quia illa datur ratione possessionis,& possessio non transmittitur ad hęredes:imo in personis

Universidad de Deusto Biblioteca

eorũ est noua possessio. & ideo etiã incipit noua rei ven. contra possessorẽ tantũ, nõ cõtra alios: sed post lit. cõte. subest obligatio personalis, quæ oriẽ ex quasi cõtractu celebrato in cõte stationẽ, p quã alter alteri obligaẽ ad p̃sistendũ in instantia. vt in l.iij. §. Idẽ scribit. de pec. & illa transmittiẽ ad hæredes, p hæreditarijs portionib⁹, etiã cõtra illos q nõ possidẽt. Nã & si ali quis teneaẽ mihi ad fundũ. & decedat pluribus hæredibus relictis: qlibet teneẽ, p hæreditaria portione: licet vnus solus possideat, tãcit l. si tibi homo. § si fundus. cũ ibi no. de le. j. ergo quilibet debet cõdenari, p parte: pbat etiã subtiliter p l. cum aũt. de rei vẽ. vbi habeẽ in rei vẽ. vtili q si cõuẽtus q dolo desijt possidere, decesit ante lit. cõtest. illa vtilis extinguiẽ. & actio noua in factũ daẽ cõtra illũ ad quẽ aliquid puenit. Sed si post lit. contẽ. tũc nõ extinguiẽ. sed cõtra quẽlibet ex hered⁹ daẽ, p hæreditaria portione. licet nullus possideat. Idẽ ergo dicendũ in directa, quę daẽ cõtra possessorẽ. vt si decedat ante lit. cõte. illa extinguaẽ, & noua reiẽ. deẽ cõtra illũ q reperiẽ possidere, nõ cõtra alios. si vero post nõ extingueẽ: sed effectu sit trãsitoria: & daẽ cõtra quẽlibet ex hered⁹, p portione hereditaria, etiã cõtra illos q nõ possidẽt: quia qđ iuris est in oĩb⁹ qñ nullus possidet in vtili rei ven. idẽ debet esse in qbusdã in directa, qñ vn⁹ possidet, alij nõ. Secũda fuit opi. Azo. & sequaciũ, q dicunt q in rei vẽ. directa nõ est distinguẽdũ: an decesserit añ lit. cõtest. vel post. quia sicut in primo casu solus ille q possidet cõdẽnaẽ: & nõ alij: ita in secũdo. & tũc ad principiũ huius §. rñdẽt, q ibi loquiẽ in rei vẽ. nec ibi fit mẽtio de cõtestatione litis. vñ intelligũt istũ primũ casum, siue possessor decesserit ante, siue post. Istũ ver. intelligũt in stipulatione iudicatũ solui. de qua loquiẽ p̃cedẽs ver. in quo dicũt distinguẽdũ, an decesserit añ lit. cõte. vel post. qa in prio casu cõmittiẽ cõtra possessorẽ insolidũ: sed cõdenatio fit, p pte. Post lit. vero cõtestatã cõmittiẽ, p pte. & sic fit cõdenatio: & sic referũ istũ ver. ad casum subauditũ. Illud aũt q mouit Azo principaliter fuit l. sinaũt. §. j. de rei vẽ. vbi patet q respectu possessoris si q̃riẽ an debeat cõdenari, vel absolui. nõ inspiciẽ a tpe lit. cõtest. possideret, vel nõ possideret: sed inspiciẽ tps sententiæ. vnde si tpe lit. cõte. nõ possidebat: si tñ post incipit possidere, cõdenaẽ: & ecõuerso si tunc possidebat. si postea desijt possidere dolo & culpa, absoluitur: licet respectu extremi quod requiriẽ ex parte agẽtis: puta dñij, inspiciaẽ tps lit. cõte. quia si tũc nõ esset dñs. licet postea dñiũ acq̃reret nõ obtineret: sed noua interpellatione opus esset. vt l. non põt videri. de iudi. sicut ergo in ipso principaliter cõuento inspiciẽ tẽpus sententiæ: ita & in personis hæredũ suorũ debet inspici, qui reputanẽ eadẽ persona cũ eo. cũ igiẽ per mortẽ eius extinguaẽ sua possessio: & incipiat noua in persona vnius tantũ, & nõ aliorũ. ille debet cõdenari. & nõ alij: & licet lis fuisset cõte. cũ defuncto: quia in persona ipsius hic non inspiceret: vt dictũ est: ergo nec in personis hæredũ. & ista etiã est vtilis inductio. Sed glo. quãtũ ad iliũ possessorẽ. q nõ, ppterea debeat insolidũ cõdenari. Respondit ad hãc rationẽ. quod non est bona cõparatio de persona defuncti ad psonas hæredũ. Si enim defunctus tẽpore cõte. nõ possidebat: & postea incepit possidere. q poterit cõdenari virtute libelli dati cõtra eũ, non est inco͂ueniens. sed q virtute libelli dati cõtra defunctum vnus ex hæredibus qui reperiẽ solus possidere, possit cõdenari insolidũ, est incõueniens, quia ipse nõ representat personã defuncti nisi pro ea parte, p qua est hæres. pro alijs vero reputaẽ extraneus. vnde ille libellus nõ põt videri datus contra eũ nisi pro parte, p qua est hæres: pro alijs nõ. cũ sit datus cõtra defunctũ. ergo nõ debet posse cõdemnari insolidũ. sed dũtaxat, p parte hæreditaria. hoc vult glo. singulariter & subtiliter, quæ semp alleg. q hæres nõ repsentat psonã defuncti nisi pro pte, p qua est hęres. p alijs reputaẽ extraneus. & sic gl. quãtũ ad possessorẽ tenet opi. Mar. q post lit. cõte. vnus ex hæredibus nõ debet cõdenari nisi, p parte. licet possideat insolidũ. & de hoc est casus hic. quãtũ vero ad alios qui nõ possidẽt, nec dolo vel culpa desierũt possidere. gl. videẽ retinere opi. Azo. q illi nõ sint cõdenãdi. licet cõtra eos sit transmissa obligatio in litis cõtest. quia debitor speciei certæ si sine mora vel culpa desijt possidere, habet exceptionẽ re extãte. tñ teneẽ cedere actionẽ quã habet cõtra possessorẽ. vt l. q sępe. §. si res. de cõtrahẽ. ẽp. & si res esset pempta, esset liberatus ipso iure. vt l si ex legati. causa. de ver. ob. & ita posset dici q alij habeant exceptionẽ. tamen cedere tenenẽ actionẽ fa. er. vel si quã alia habẽt cõtra illũ qui occupauit rẽ: sed in vno casu posset p̃cedere opinio Mar. qñ dolo vel facto ipsorũ cohæredũ possessio queniisset ad illũ: quia illi haberenẽ p possessoribus, & deberẽt cõdenari. Idẽ si facto defuncti. vt qa forte sibi prælegauit. quia factũ defuncti nocet alijs cohæredibus: qa reputaẽ factũ eorũ. Sed extra istos casus verior est opi. Azo. in hoc est tamẽ differẽtia, si decesserit ante lit. cõte. vel post. quia primo casu alij qui nõ possidẽt, nec dolo fecerũt quomin⁹ possiderẽt: ipo iure nõ tenenẽ. Sed si post litẽ cõtestatã, tenenẽ mero iure. sed habẽt exceptionẽ. & ista videẽ fuisse tertia opi. Accursij, quę est ipsa veritas, sed vnã facit cõtra Mar. quia fundat se in obligatione contracta. tamẽ istud videẽ cõtra l. iij. §. hæres. cõmo. vbi erat cõtracta obligatio contra cõmodatariũ & tñ si decedat plurib⁹ hæredibus relictis. & vnus solus reperiẽ possidere, ille cõdẽnaẽ insolidũ: & tñ obligatio videẽ trãmissa cõtra quẽlibet, p parte: vt ibi patet in tex. Mar. soluit: quia ibi decedat ante lit. cõte. Sed nihil valet hæc respõsio: quia, p̃cederet in rei ven. vbi nõ subest obligatio. nõ in actiõe cõmodati. Ideo dic q ibi est speciale in actionib⁹ bonæ fidei. & licet cõtra quẽlibet ex hæredibus deẽ actio, p parte: tamẽ poterit fieri cõdẽnatio insolidũ de vno qui solus possideat. Alij vero habẽt exceptionẽ. quod intellige, vt ŝ. dixi. si sine eorũ culpa vel facto: sed adhuc cõtra. de l. si plures. de vi & vi ar. vbi idẽ dicit in stricto iure. Sol. ibi cũ obligatione stricti iuris cõcurrit rei vẽ. & tamẽ nõ operaẽ vt possessor cõdẽneẽ insolidũ. So. qñ iste cõcursus fit a principio natiuitatis obligationis. locũ habet l. cõtraria. nã tũc nõ cõtrahiẽ obligatio ad instãtiã principaliter, sed ad rei restitutionẽ. vnde nõ regulaẽ cõdẽnatio secundũ eã: sed secũdũ naturã rei vẽ. hic vero primo orta fuit rei vẽdicatio cõtra possessorẽ, & postea in iudicio cõtrahitur obligatio personalis, nõ principaliter ad rei restitutionem: sed ad persistẽdũ in iustitia. & ista magis regulat sententiã. quo niã instãtia ad sententiã ordinaẽ. quã regulet rei vẽdicatio dudũ orta. & per istũ saluatur iste tex. a tor & tãtis cõtrarietatib⁹. Postremo ostẽdo qđ istud nõ poterit tolerari. Nã secũdũ hoc per litẽ cõte. efficitur conditio actoris deterior. quod esse non debet: vt l. nemo. de re iud. primum probo: si enim lis non esset contestata, actor prosequẽdo libellũ datum cõtra defunctum posset obtinere sententiam insolidũ saltẽ cõtra possessorem. faciẽdo fidem q ipse solus possidet. vt in primo casu huius §. cũ his quę ibi dixi, sed post litem contest. prosequendo libellum datum cõtra defunctum, non potest obtinere sententiam nisi pro parte contra illũ possessorem, & contra alios nullo modo, si sine eorũ facto vel culpa, & sine facto defuncti peruenit ad illum possessio. † Breuiter fateor de plano, & istud contingit propter iuris rigorem, & mutationẽ casus. ideo consulo actori q quando ille casus contingit, renuntiet instantiæ inchoatę contra defunctum, & inchoet nouam instantiam, & det nouũ libellum contra illum possessorem in noua rei ven. Nec obst. authent. qui semel C. quo. & quando iu. vbi quis cogitur persistere in libello dato per eum. nam non est verum quãdo vellet illi renuntiare: & etiã instantiæ, sed solũ quãdo differet vel aliud daret, & illi non renuntiaret, secũdum Bart. in pluribus locis, & istum casum habui de facto Florentiæ, de ciuitate Lanuæ. Et quidam valens aduocatus ita fecit, & allegauit solenniter hic no. & ego consulendo multum commendaui prudentiam suam, & etiam scientiam.

LEX III.

GEneraliter. Stipulatio pretoria potest interponi per procuratorem, & per ipsum quęritur actio domino etiam sine cessione, in subsidiũ tamen. h. d. ista l. cum. l. in omnibus. la. j. j. eod. Casus est iste. nõ est ergo speciale in prætorijs stipulationibus, vt acquiraẽ actio domino per procuratorem. nam etiam in non prætorijs causa cognita. i. in subsidium, domino acquiritur. puta si procurator debet cedere qui nõ reperiaẽ, vel absens sit: vt l. j. in fi. ŝ. de inst. & hoc

et hoc si interponatur extra iudiciũ: si vero in iudicio, similiter non est speciale. Nam etiam in non prætorijs acquiritur vtilis actio etiam non in subsidium: vt l. in causis. §. fi. ŝ. de procu. gl. tamen in l. in omnibus: videtur sentire vnum speciale in prętorijs, q procurator stipulando poterit concipere verba obligatiua in personam domini, dicendo promittis domino meo. ad similitudinem tutoris, vel curatoris, licet in non prętorijs non poterit hoc facere. sed debet competere in suam personam: puta promittis mihi: licet executiua poterit conferri tam in personam suam quã domini iuxta no. in l. j. in prin. de stipu. seruo. & in §. alteri. l. stipulatio ista. de ver. obl. sed ista gl. reprobatur per doct. & contrarium no. in l. damni. §. fi. de dam. infect. quia ista ŝpecialitas non reperitur in prætorijs: dic ergo idem in eis quod in alijs. LEX IIII.

PRætoriæ autem stipulationes. Prętoria stipulatio pluries est interponenda, cum expedit. h. & hoc: quia interponitur ex necessitate, & sic quousq; durat necessitas, interponẽda est: si prima interpositio nõ durauit: non sic quando stipulatio interponitur ex voluntate. vñ si nõ, p̃misisti dare fideiussores, & dedisti: licet illi postea mortui sint sine hæredibus, nõ cogeris amplius dare: qa obligatio qua tenebaris est extincta p primã dationẽ: arg. ŝ. de solu. l. in numerationibus: in fi. Ecce casum, &c. LEX V.

INomnibus. In stipulationibus prætorijs poteſt apponi pœna: licet ī edicto prætoris hoc non dicatur. hoc dicit. forte erat dubitatio: quia stipulatio prætoria vel continet factum, vel incertam quantitatem: vt ŝ. e. l. ij. Sed pœna continet quantitatem certã. Breuiter illud habet locum in principali stipulatione: non in accessoria. LEX VII.

PRætoriæ. In stipulationibus prætorijs tenetur quis dare fideiussores: non autem pignora. hoc dicit. secũdum vnum intellectũ: sed si vult dare, poteſt. quia plus est dare pignora quã fideiussores. In gl. ibi, [& hoc est regulare.] scilicet vt in stipulationib⁹ prætorijs dentur fideiussores. Sed fallit in tribus casibus: vt j. eo. l. j. ŝ. stipulationum. In ea. ibi, [vel tertio aliud est pignus.] hæc est vera: & sic promissor tenetur dare fideiussores: & etiã hypothecare bona sua, non autem tenetur dare pignora.

LEX VIII.

PAulus notat. Institutus sub cõditiõe si ea pẽdente petat bonorũ possessionem secundum tab. cogitur satisdare substituto vulgari ad quã conditione deficiente peruentura est hæreditas, de restituendo: & etiam de bene administrando. h. d. secundũ verum intellectum: potest enim talis petere bonorum possessionem conditione pendente. quę non tribuit ius: sed administrationẽ facti: vt si sub conditione. de bo. poſſ. secundum tabul. & hoc ex edicto prætoris. Sed hoc edictum non debet esse alteri iniuriosum, vel nociuum, ad quæ hæreditas est peruẽtura in cõditionis euentum & hoc vult iste tex. Sed nonne erat prouisum per tit. vt lega. nomi. caueatur? Respond. non: quia loquitur in legatis & fideicom. conditionalibus, vel in diem, vel sub conditione hic non adiuit nec poterat: cum esset institutus sub conditione: & sic erat obligatus substituto vulgari nec venientibus ab intestato. vñ erat necessaria prouisio huius legis.

2 *Secunda stipulatio prætoria continens maiorem dilationem quam prima & super eodem facta, non nouat primam ipso iure: sed circa illam exceptionem inducit.*

3 *Si iudex compellit aliquem ad cauendum de aliquo non offendendo, quod potest fieri quando subest suspicio, potest apponere longum tempus, puta decennium.*

4 *Si primo aliquid promisisti in foro maij: & postea illud idem in foro Augusti: an per hanc secundam tollatur prima ope exceptionis?*

5 *Si debitor dedit primo fideiussores, vel pignora, postea dat alios fideiussores vel pignora: an liberentur primi, vel prima.*

LEX X.

1 WAlerianus. † Secunda stipulatio prætoria continẽs plus tempore quã prima, non nouat primam ope exceptionis non ipso iure. h. d. secundum Ang. Istud summarium nõ placet: quia hic secunda stipulatio dicebaẽ continere minus tempore. Nõ autem plus: quia continebat maiorem dilationem: q enim promittit dare, vel facere, vsq; ad decennium minus, p̃mittit quàm ille qui vsque ad triennium. vnde Ang. errauit. Bar. autem summat sic: q secũda stipulatio prætoria propter inuentum nouæ personæ non nouat primam ipso iure: sed ope exceptionis. certe nec hoc placet: quia hic non interuenerat noua persona principalis sed ille qui primo promiserat, promisit secundo. licet forte interuenerint noui fideiussores sed hic non inducebat nouationem iure isto: sed solum interueniebat noua persona principalis; qa quod vnus promiserat primo, alter, p̃miserat secũdo. † dic ergo sic: q secunda stipulatio prætoria continens maiorem dilationem quã prima: & super eodem facta non nouat primam ipso iure: sed circa illam exceptionem inducit. h. d. Cõtinebat ergo hæc secunda minus tempore quã prima: & sic non poterat se compati cũ prima: nihil etiam prodesset secunda dilatio maior promissori, si post terminum appositũ in prima posset agi: ideo prima tollitur ope exceptionis: sed si posset se compati, tunc nullo modo tolleret prima: sed addereẽ actio noua ad eã: vt ŝ. e. l. j. §. cautionales. & ibi tetigi super gl. mag. in ver. tertio not. ŝ. de noua. si stichũ. §. legata. & no. in l. non solum. in prin. de procura. Quare autẽ hic fit nouatio ope exceptionis: & nõ ipso iure? quia stipulationes prætoriæ interponũtur ex quadam necessitate: vt in d. §. cautionales. licet in cõuentionalibus quæ ex voluntate interponunt eo casu quo fit nouatio. siue per voluntatem expressam, siue tacitam, fiat ipso iure: vt l. j. & ij. ŝ. de noua. venio ad positionem casus. In tex. ibi, [cauerii iusserat.] subaudi cum fideiussoribus & ita factum fuit: vt patet in ver. [obligatis.] In tex. [postea in lõgum tempus.] Sed qualiter potuit hoc facere prætor, cum prima ei sententia fuerit excutioni mãdata, intelligendo vt dixi. & sic poterat reuocari: etiam si erat interlocutoria: vt no. ŝ. eo. l. j. in fin. per gl. magnam. quæ est hic in fi. & sentit istud contrarium. & non bene soluit. quia dicit q erat interlocutoria: sed per hoc non soluit contrarium: postquam erat executioni mandata. dic ergo qđ etiam tunc interlocutoria potest reuocari ex iusta causa: si prima fuit lata per errorem. et ita potest intelligi hic q prætor prima vice putauit triennium sufficere per errorem potest enim reuocari de consensu partium: sed tunc ista secunda non interponeretur ex necessitate: sed ex mera voluntate: ideo videret tolli prima ipso iure postquã cum illa se non poterat compati, sicut in conuentionalibus contingebat. quando secunda cõtinebat plus, quã prima re: vel continebat tantũdẽ: sed interueniebat noua persona: vt l. fi. C. de noua. & dicit Ange. per istũ

3 tex. † q si iudex compellit aliquem ad cauẽdum de aliquo nõ offendendo: q potest fieri quando subest suspicio. vt no. Gui. de Cu. in l. illicitas. de offic. præsi. potest apponere longum tẽpus: puta decennium. In tex. ibi, [præceperit caueri.] subaudi ab eodem: & cũ nouis fideiussoribus per quod dicitur dilatio nem primam prorogasse. ideo ex prima obstat exceptio. argu. in l. lecta. §. sed cum sortis: si cer. pe. & ŝ. de ver. oblig. l. cum stipulatus sim mihi a proculo. Sufficit: quia gl. hic consule tradit hanc materiam. pro eius declaratione opp. primo. q per secũdam tollatur prima ipso iure postquã prætoria voluit prorsus discedere. vt dicit litera. per tex. insti. qui. mo. tol. obli. §. pen. et ŝ. de noua. l. ij. Sed cõtrariũ, p̃cederet qñ iste partes vel ipe stipulator voluisset a prima recedere: sed hic nõ stipulator: sed prætor voluit: nã stipulator fuit compulsus recipere secundã promissionem cum longiori termino: & in necessitatibus nemo liberalis existit: vt in l. rem legatam, de adi. leg. vt voluerit promissorem liberari a prima: sed sic est: quare liberatur etiam ope exceptionis contra intentionem stipulatoris. Respõdeo quia illa necessitas infertur sibi ex l. dispositione: & iussu iudicis volentis hoc facere ex ista causa. vnde licet nolit, sponte cõpellitur velle: & si dicatur, non debet stari suæ voluntati. cum stipulationes prætoriæ iudicentur ex voluntate prætoris: vt in l. in stipulationibus. de ver. ob. Respondeo. verum est interponendo. quia prætor compellit: tamen substantiam sumunt a voluntate contrahentium: & sic partim inspicitur voluntas stipulatoris, qui noluit a prima recedere: vt nõ dicaẽ recessus ipso iure, partim intentio prętoris: vt inducaẽ ope exceptiõis. Secũdo op. in gl. in ver. [sed videtur.] quod ista secunda stipulatio nõ valeat: nec tollat primã ope exceptionis p l. q bis idẽ. de ver. obli. Respondet q ibi hoc non dicitur quod nõ valeat

Universidad de Deusto
Biblioteca

secunda:sed solum quod non potest peti nisi semel.vnde glos. intelligit illā secūdum istā,q ambę valeant,& producant obligationē.sed per secundā inducatur exceptio contra primā.& sic agitur ex secunda.nō ex prima.hoc est falsum,quia imo ibi non valet:& agitur ex prima,nō ex secūda.nisi prima sit ineficax.vt in l.si dari,eo.ti.dic ergo quod ibi secunda continebat idē per omnia q prima.& sic erat inutilis.ideo nō valet.hic vero non.Idē per omnia:quia continebat maiorem dilationē,& sic erat superflua.Sed tunc opp.extra gl.si sic est:ergo continebat secunda minus quam prima.& per cōsequēs debet esse nulla:vt l.qui vsumfructum.eo.ti.& ś.de noua.l.si pupill⁹.§.fi. secundū verū intellectū.Sol.illud verū qñ cōtinebat minus re. Nam tunc secunda est superflua multo magis,quā qñ continet idem per omnia.hic vero continebat minus tempore. quo casu iura illa non habent locum per hanc legem singularem. tunc enim valet secunda,sicut si contineret plus re:& tollit primam ope exceptionis quando sunt prætoriæ:licet si essent ciuiles tollerēt primā ipso iure.vt j.dicā. Vnde op.tertio de l.fi.ś. de nouat.pquā vī q nec ope exceptionis tollatur prima:nisi fuerit expresse actū gl.timore huius contrarij,intratvnā distinctionē timēbrē.& prima duo membra quando cōstat de intētione partium,non faciūt ꝓpositū:quia tunc non est differētia inter iura vetera,& noua:sed in tertio mēbro.qñ nō cōstat de intentione partiū expressa.quo casu loquit̄ ista l.& etiā illa.& illa vult quod non inducatur ope exceptionis.Gl.videt solvere.& ad cōcordiā reducere hoc modo.q illa intelligitur quando de intentione partiū nō pōt cōstare expresse,nec tacite, p aliquā coniecturā de tacita voluntate:vt in casu huius l.qñ secūda cōtinet maiorē dilationē q prima,tunc inducat̄ nouatio ope exceptionis per hanc legē.quā vult gl.non esse correctā p illā. Et vlterius addit.quod licet ista loquat̄ in stipulationibus
4 prætorijs, Idē esset in conuētionalib⁹:quia si primo aliqd promisisti in foro Maij.& postea illud idē in foro Augusti.p hāc secūdā tolli prima ope exceptionis etiā hodie.& sic in hoc casu habeat locum ista l.quæ non vult tollere hanc coniecturam in hoc casu.sed bene vult tollere alias quæ erāt de iure veteri. quod qñcunque secunda cōtinebat aliqd,non inducebat̄ nouatio primæ.etiā si secunda continebat minus.& interueniebat noua persona. Nā hoc hodie tollitur:quia nullo modo inducitur nouatio,nec ipso iure,nec ope exceptionis.sed coniecturā resultātem ex hac l.qñ secūda continebat maiorē dilationā,non vult tollere illa l.hæc est intētio gl.licet obscure loquatur,& Bar.trāsit cū gl.& absq aliqua declaratione pertransit: gl.videtur contrariari eius quod dixerat in prin.in oppositionibus.& hic vult q adsit voluntas tacita.Ītē non vī bene dicere q p tacitā volūtatē non fiat nouatio ipso iure:sed ope exceptioni s:imo quando de tacita poterat cōstare hoc iure,vt si secūda continebat plus re quā prima,fiebat ipso iure.sicut p expressam.vt l.ij,cū ibi no.de noua.præterea gl.vī loqui contra illam l.si, Nā inter alios casus ponit istū,qñ per secūdā stipulationē adiiciebat̄ dies ad primā quæ erat pura. Nā dicit,nō inducit̄ nouatio hodie:licet olim inducerēt̄.Idē ergo erat si prima stipulatio cōtinet diē breuiorē,& secūda lōgiorē.cū sit eadē ratio.vī ergo dicendū q illa l.loquit̄ in cōuentionalibus.in quibus olim per secūdā cōtinētē maiorē dilationē tollebat̄ prima ipso iure.hodie nullo modo,nisi agatur expresse.& sic poterit stipulator agere vel ex prima post lapsum primi termini.vel ex secunda post lapsum secundi.& si dicat̄ fatuū erit agere ex secunda. Rndet̄ q poterit sua interesse potius agere ex illa:qa in ea forte habet fideiussores:& in prima nō. In prætorijs autē seruanda sit ista:quoniā illa coniecturat intentionē partiū. Et sic sit intelligenda solum in conuentionalibus,non in ꝓtorijs in quibus consideratur etiā intentio prætoris.vnde glo.nō videtur bene dicere in qō.quā format.& ista sunt dubia, & difficilia. Cætera vide hic per Bar.qui distinguit circa istam materiā tria iura.s.ius antiquissimū anteius ff. Et secūdū illud sol⁹ inteructus nouæ ꝓsonæ inducebat nouationē etiā si secūda cōtinebat minus quam prima. Item ius ff.& secūdū illud si secūda continebat minus,non inducebat̄ nouatio.etiā cū interuētu nouæ personæ:vt ś.de ver.ob.l.eum qui.§.pe. Si vero continebat plus,inducebat̄ etiā sine interuentu nouæ personæ:vt l.qui vsumfructum.& sic in istis duobus casibus parum operabatur interuentus nouæ personæ si vero continebat tantū dem,tunc operabat̄: & inducebatur nouatio ipso iure. hodie secus per illam l.si.quæ facit tertiū ius seu tempus:† Vltimo dicit hic Bar.vnū verbum no.q si debitor dedit primo fideiussores vel pignora:postea dat alios fideiussores,vel alia pignora,non liberantur primi,vel prima:sed noua eis adijciuntur. si non interuenit noua promissio principalis debitoris:sed si interueniret,posset induci nouatio. Breuiter primū dictū debet intelligi.nisi cōstet de intentione partiū q loco priorū voluerint alios dari:quia tunc primi liberarentur,vel prima pignora.tex.est in l.si rem.§.omnis.ver.satisfactum.ś.de pign.actio. In secūdo casu propter nouam promissionē nō induceret̄ hoc nie nouatio.ēt cū interuētu nouarū ꝓsonarū.nisi ageret̄ expresse:vt in d.l.fi. Non video ergo ad quid si vtilis hæc distinctio.

2 *in dubio semper Iudex debet facere condemnationem in minori quātitate.*

3 *Casus in quibus compellitur quis promittere certam pœnam.*

4 *Si reus promisit alicui stipulatori de stando iuramento eius super interesse, an teneatur stare huic pacto?*

5 *Statutum si dicat quod de expensis vel damnis fietur simpliciter iuramento damni passi, an intelligatur nisi aduersarius probet contrarium?*

LEX XI.

1 IN huiusmodi. †In stipulationib⁹ q cōmittuntur ad itereſſe ꝓpter difficultatē pbādi interesse,vtile est apponere pœnā certæ quātitatis,q loco illius succedit.h.d.venio ad casum.†Not. fi.q in dubio semper Iudex debet facere condēnationē in minori quātitate:vt habet̄ in gl fi.& in minori pœna:vt l.si pses.
3 j.de penis.†In fi.gl.mag.dic secundū Doc.q quatuor sunt casus in quibus quis cōpellitur ꝓmittere certam pœnā. Primus quando interesse esset inæstimabile,seu quando super re inæstimabili stipulatio interponeretur.vt j.rē ra.ha.l.procurator ad exhibendū.§.pe. Secūdus,quando quis releuaretur a datione fideiussorū:quia eos non reperiret.vel ex alia causa:quia in hoc grauabitur q ꝓmittat pœnā.vt l.nisi.§.quanuis.si cui plus quā per.l.fal.& est ibi bona gl. Tertius,de quo habetur p glos. in l.ij.§.fi.de alie.iudi.quādo vellet euitare morā.vel aliā actionem. Quartus,quando ita esset de cōsuetudine.vt l.q si nolit. §.qui satisda.de ædi.edi. Extra istos casus regulariter nō compellitur,nisi ex iusta causa.& hoc totū remittit̄ arbitrio iudicis in stipulationibus prætorijs,sicut & alia remittunt̄:vt l.j.§.fi.ś.
4 e.& in antepe.† Vltimo Dy.format hic vnā quæstionē. Si re⁹ promisit stipulatori de stando iuramento eius super interesse: an teneatur stare huic pacto?& tenet q sic.sed si inique vel enormiter iurauit potest peti reductio ad arbitriū boni viri. vt in l.si quis in conscribendo.C.de episc.& cle.in fi.tenet q hæc conuentio non valeat:quia induceret quē ad delinquendū:vt in l.conuenire.de pact.dota.& idē Spe.in ti de proba.§.videndū.ver.quid si ibi.Bar.tenet q valeat cōuētio.dicit tamē q potest reuocari re integra antequā iuramētum sit præstitū p l.si quis iusiurandū.C.de re.cre.Sed si non fuit reuocata, stabitur iuramento.nisi petatur reductio ad arbitriū boni viri.aut dicit q reuocare non pōt,nisi ex causa de nouo interuenīēte:si pręsupponimus q valeat. & ita loquitur illa l.si qs iusiurandū.
5 †Et adde q intelligit nisi re⁹ ꝓbet cōtrariū. Nā & si statutū diceret q de expensis vel dānis ītetur simplici iuramento dānū passi,debet intelligi nisi aduersarius probet contrarium:quia hoc est de natura probationis quod vna ꝓbatio recipit illam ꝓbationē meliorē. In cōtrariū l.cū de indebito.de probati.ita no.Iac.But.eleganter.in l.j.C.de re.iud.Et adde q tutor qñ cōtrahit pro pupillo,nō potest tale pactū apponere per l.iusiurādi gratiā & ibi no.per Bar.ś.de iureiu. Solet etiā quæri an valeat cōuentio q nō poterit reus ꝓbare solutionē nisi ꝓ instrumenti cancellatū de quo vide Spe.in d.ś.videndū.ver.sed pone.& q Bal.in l.fi.C.si cer.pe.vbi dicit q probationib⁹ nō pōt renuntiare:quia sint introductæ ad publicā vtilitatē.& sic nō potest quis se astringere ad certum modum probandi.de hoc etiam no.in l.pactum inter hæredem.ś.de pact.

Rem pupilli uel adolescentis saluam fore. *Rubrica.*

Super rubrica.dic quod hæc stipulatio est prætoria.quādo præstat̄ pup.vel vni ex tutoribus pro pupillo recipienti. & ita loqtur iste titulus.sed aliquādo præstatur ab vno tutore alteri tutori

tutori volēti se ab administratione exonerare:& eā totā cedere præstanti hāc stipulationem. & tunc non est prætoria: quia eam non recipit pro pupillo:sed pro se,& pro sua indēntitate: quia de mala administratione illius tenet ille qui eam sibi cessit.l.ita autem.§.gessisse.de administratio.tuto.& ita not.supra de verbo.obligatio.l.y. In gl.mag.ibi, communes autem sunt.

2 *Tutela vt dicatur legitimè decreta,debet etiam tutor iurare bene administrare: & quod defensionem pro pupillo non omittet.*

LEX I.

1 VM pupillo. †Hæc stipulatio committit̄ finita tutela: & non ante.h.d.hoc declara:vt.j.eo.l.iij.§.hanc stipulationē.In tex.ibi, [cū & tutelæ potest.] quia per eam videtur promissum illud quod deueniet in actione tutelæ: sed actio tutelæ non nascit̄ nisi finita tutela:vt l.nisi finita.de tute.& ra.distra. ergo nec ista stipu.potest committi.In glo.ibi, [vel datus cum inquisitione.] intellige.s.à maiori iudice, vt præside.vel superiore,si autem à minore:etiam si cum inquisitione, satisdat.vt no.in authē.vt hi qui obligatas.§.fi.& per Cy.super rub. C.de tut.& cur.qui satis nō dedit. In eadē ibi, [antea eī administrare non debet.] sed nec potest:nisi eam alia cōcurrant: de quib⁹ plene not.in l.legitimos.in princi.de legi.tu.& hoc in his quæ possunt esse prejudicialia pupillo:secus in his quæ nō possunt esse:vnde scientia tutoris qui non satisdedit,nec alia fecit, propter quę poterit administrare,inducit transmissionem iuris de liberandi in hæreditate delata pupillo: & non adita per eum, ac si posset administrare.licet regulariter non habeatur pro tutore antequā illa impleuerit: quia transmissio nō concernit dānum,sed vtilitatem:& ita no.Bar.in l.qui duos. de rebus dub.
3 & l.cum ī antiquioribus.C.de iure delibe.† In fi.gl. ibi, [quia iurat bene administrare.] & etiam debet expresse promittere q defensionē pro pupillo nō omittet.al's tutela nō esset legitimè decreta. vt l.fi.§.defensionem.C.de admi.tu. Nō sunt alia.

2 *Notarius,quare dicatur seruus publicus?*

5 *Ex stipulatione alterius publici officialis quām notarij nō potest alteri actio acquiri, nisi sit actio interposita super eo quod pertinet ad eius officium.*

4 *Quibus verbis debeat tunc vti notarius, vt possit alteri actio acquiri?*

LEX II.

1 SI pupillus. †Si pup.potest fari, debet ipsemet stipulari rē pupil.saluam fore:sed si non potest,debet adhiberi seruus eius ad stipulandū, si ipsum habet,vel habere potest:al's debet interponi per notariū de madato iudicis.et tunc acquiretur pupillo vtilis actio.h. d.cum l.seq.& principio seq.& l.seruū pupilli.j.eo. quæ debet coniungi cum istis.In text.ibi, [vel fari non possit.] si autem esset præsens,& posset fari,ipsemet deberet stipulari: licet esset infans.i.infra septennium.& sic nō haberet intellectum: vt l.seruum pupilli.& est speciale in hac stipulatione:vt posit interponi per infantē.regulariter secus:vt l.j.in prin. & l.mulier. ś.de ver.obli.& no.ex illa.l.seruum.q licet infans dicatur, qui fari non potest:ab in,quod est non:& fari. Attamen verificat̄ etiam in eo qui potest fari,dummodo sit infra septennium:qa non cum intellectu. vnde non videtur posse fari quo ad iuris dispositionē:licet de facto loquatur. In tex.ibi, [seruus ei emēdus est.] subaudi à propinquis:cum authoritate iudicis.arg.eorum quę no.in l.tutor.de bo.pos.in gl.Sed quæritur hic posttō notarius potest hoc facere,vt in seq.rñ.quia per seruum acquirerēt̄ directa ipsi pupillo:sed notario acquirit̄ vtilis.& melior est directa actio quā vtilis:qđ dic vt plene not.in l.quoties.in
2 prin.de admi.tut.† In tex.ibi, [seruū publicū.]i.notariū qui iō
a dicit̄ seruus public⁹:[a] quia posttō acceptauit officiū notariat⁹, tenet̄ cuiq indigēti de illo seruire:& potest cōpelli iudicis officio ad recipiendum instrumentū vel rogitum,de contractu tamen licito,& non simulato.l.iubemus.§.sane.de sac.san.ecc. & no.q hoc debet fieri coram prætore, vel eius mandato: qa est stipulatio prætoria:& iudicialiter interponitur.Sed doctoquærunt.quid in conuentionali:an ex stipulatione poterit acquiri vtilis actio? Inn.tenuit quod non in cap.dudū.de cōuer. coniuga.quia omnes ll.de hoc loquētes loquunt̄ in prętorijs, seu iudicialibus. Glo.vero iuris ciuilis sentiunt contrarium,dū ponunt istū casum inter alios speciales insti,de inuti.stip.§. ltē ei.& ita etiam tenet Dyn.Guil.de Cu.& Bar.qui etiam dicit q non solum per notariū:sed per quemlibet publicum officialem potest alteri actio acquiri.ar.in l.seq. dū dicit dare aliquem debet prætor, &c. puta militem suum, vl' vicarium. Ang.dicit,& bene.quod ex stip.† publici officialis alterius quā notarij:nō potest alteri actio acquiri, nisi sit actio interposita sup eo q pertinet ad eius officiū:& ita no.in c.quāquā.de vsu. lib. vj.sed officium non est generale super receptionib⁹ instrumētorum.vnde semp ad eius pertinet officium: & debet recipere tanquā publica persona,vel tanquam notarius:vt alteri poterit actio acquiri: & ita seruat consuetudo : quia stipulatur p omnibus quorum interest.vel interesse poterit in futurum.facit l.non aliter.de adop.cum ibi no.per Guil.de Cu. nec requiritur authoritas prætoris in extraiudicialib⁹.& vide quod no. in Spe.de satisf.§.viso.ver.sed & si quis.& formam istius stipulationis vide insti.de satisda.§.si quis aliam.& in dictis casibus quæritur vtilis sine cessione:vt in l.ij.C.de magi. conue.

b ¶Publicus. Adde l. nō enim.ff.de adop. & ad audiētiā. de rescrip.gl. fi.c.quāquā. de vsu.libr.vj.

b ¶Omnimodo.quid importat hoc verbū vide in l.j.i §. si pecuniā.ff.de condi. furt. & gl.in cle.j. de vit. & honest.cleri.

2 *In hac stipulatione non venit damnum illatum propter omissam administrationē, quando in totum est omissa.*

3 *Tutor quare compellatur iudicis officio præcisè ad administrationem inchoandam,non autem ad prosequendam præcisè:sed remoueatur ab administratione tanquā suspectus?*

ON quasi. LEX IIII.

1 ILLUD sciendum. † Qui tutelam administrauit:etiam si non erat verus tutor,sed vt tutor agebat, hac stipulatiōe tenet̄: sed ille qui nullo modo gessit:etiam si erat verus tutor,non tenet̄ hac stipu.licet teneat vtili actione tutelæ.h.d. Et sic in effectu ista stipulatio vel satisdatio intelligitur interposita sup eo quod venit in actione tutelæ directa.vel in actione pro tutele.nō autem super eo q venit in vtili:& sic cum sit stricti iuris,nō extenditur de directa ad vtilem.hæc est ratio huius §.secundum Bart.casus est iste.In text.ibi. [qui pro tutore negotia gessit.] quia putabat se tutorem,cum non esset,& fecit sibi decerni tutelam,& hanc satisf.præstitit.nam tenetur actione pro tutelæ: vt in tit.de eo qui pro tuto.& hoc assimilatur actioni tutelę.vt in hac stipulatione deuoluatur id quod venit in dicta actione sicut id quod venit in directa actione tutelæ : non sic id q ve-
2 nit in vtili.vt j.sequit̄.† In tex.ibi, [omnimō.] b No. quia tunc
b est verum q in hac stipu.non venit damnum illatum propter omissam administrationem,quādo in totum est omissa.si autē cepisset gerere,& postea omisisset,tunc dānum illatū propter omissionem bene veniret in hac stipu.p istum text.& propter hoc compellitur incipere administrare:vt in hāc actionem deuoluat̄:vt in fin.huius §.quia hæc est vtilis pupillo cum habeat
5 fideius.vt ś.,pxi.ibi, [caueat autem,& c.] Sed in actione vtili tutelę nō habet fideiuss.& ista est vna de rationib⁹ inter al's quare tutor compellit̄ iudicis officio præcise ad administrationem inchoandam.l.j.princ.de admi.tu. postquā autem inchoasset, si omitteret non cōpelleretur præcise:sed remoueretur ab administratione tāquā suspectus. Sufficit. & cum isto §.iunge §. fi.in prin.j.e.l. quia sicut contra tutorē qui nullo modo gessit, hęc stipulatio nō cōmittitur contra curatorem: vt ibi. Sufficit.

§. HANC stipulationem. Hæc stipulatio contra verū tutorē committitur demum finita tut.sed contra procu.et contra curatorē cōmittit̄ statim q res cepit male geri. h.d.& cum isto §.iunge §.generaliter.& vers.illud.secus.j.ea.l.& §.fin.casus est iste.In text.ibi.[finita demum tutela.] dic tam pro reddenda administratione generali,quām etiam pro emendatione alicuius dāni particularis. Neutro enim casu potest agi nisi finita tutela: ergo nec ista stipulatio committitur sed contra eum qui nō est verus tutor statim potest agi pro vtroque:quia non est expectandus finis tutelæ : cum tutela non subsit contra curatorem vero pro reddenda generali administratione similiter nō potest agi nisi finita cura. nec similiter pro illo committitur hæc stipulatio:sed pro emendatione alicuius dāni particularis posset agi etiam cura nondum finita: & pro illo potest ista stipulatio committi: Et hæc est differentia inter tutorē & curatorē

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Comprehẽdunt. Adde Cy. in l. j. ff. d statu homi. Paul. de ca. in l. licet inter priuatos. in vlti. colũ. C. de pact.

quam iste tex. voluit notare. & hoc totũ colligitur ex gl. super verbo, [aliud est.] & quæ sit ratio diuersitatis q̃ contra tutorem non potest agi durante tutela, p̃ emẽdatione dãni particularis. sed contra curatorem sic. ponitur per glo. in §. illud. super verbo, committitur. quæ incipit, Sed quæ est ratio. & de ista materia vide plene in l. ij. C. de admi. tu. quæ lõga est. Sufficit.

§. Illud secus est. Iste ver. loquitur in gerẽte. & sic non continuatur cũ præcedenti. qui loquitur in non gerente. & dicit quod contra curatorẽ datum adulto, vel etiam pupillo, vel cuicunq; indigenti curatore potest committi hæc stipulatio etiã durante administratione. quod intellige pro emendatione alicuius damni particularis: non autem pro reddenda ratione administrationis. vt dicit gl. in §. hanc stipulationem. super verbo aliud est.

LEX VII.

Datiuus. Tutor datus cum inquisitione, vel testamentarius, non tenetur satisdare pupil. sed si sibi offerẽ satisdatio a contutore volẽte in se totam administrationẽ recidere, debet eam recipere vel offerre. h. d. Casus est iste. In tex. ibi, [datiuus.] s. cum inquisitione. & a maiori iudice datus. alias secus. vt dixi in l. j. §. e. quia istorum fides est electa vel a iudice, vel a testatore. ideo nõ grauantur satisdatione. In tex. ibi, [non petet satis. a collega suo.] s. nomine pupilli. sed põt offerre nomine suo proprio, si vult solus administrare. & tunc ista satisdatio non est prætoria. vt dixi supra. & tunc contutor vel debet recipere, & illi administrationem concedere vel econuerso satisdet illi, & ipe administrationem suscipiat. sed si quilibet vellet: & non concordarẽt, Iudex eliget meliorẽ. ar. in l. si plures. j. de act. & hoc qñ non cõmode ambo administrarent.

LEX VIII.

Et si species. No. hic q̃ potest dari curator advnum actum. facit §. de iur. dot. l. j. quæro. vbi datur ad constituendam dotem. non ad aliud. sic etiam tutor aliquando. puta ad adeundam hæreditatem. vt in l. cum in vna. §. tutor. de appel. regulariter contra ĩ tuto. quia hacet vniuersalem admini. vt l. si certam. de testamen. milita. & per hanc legem dicũt quidam quod si est curator ad vnam litem datus, tenetur facere inuentarium. de hoc in spec. de actore. §. j. ver. quid de.

2 ☞ *In generali obligatione omnium bonorum cadunt nomina debitorum.*

LEX IX.

1 **Vm pupillus.** †Etiam nomina debitorum cõprehenduntꝰ a app. rerum
2 ideo cadunt sub verbis istius stip. h. d. Est em̃ vocabulum generale. s. res. vt in l. j. §. fi. si cer. pe. casus est ille. In tex. ibi, [non solum quæ in patrimonio habet.] innuit q̃ nomina debitorum non sint in patrimonio: sed non est verum. dic habet in patrimonium. s. quo ad dominium. vt sunt res corporales: sed nomina debitorum sunt iura incorporalia: & tamen in patrimonio dicunt esse. vnde † in generali ob. omni. bono. cadũt
3 nomina debitorum. vt in l. hæredẽ. C. de hære. act. si ergo peũt culpa tutoris, poterit agi cõtra fideiussorẽ datũ a tutore: sed an teneatur fideiussor de vsuris? Dic vt j. l. proxi. & hic in glo.

LEX X.

Ipostea. Fideiussor simpliciter datus non solũ tenetur ad sortẽ: sed etiã ad vsuras q̃ veniunt ex natura actionis super qua intercessit. h. d. & ad hoc allegat. de quo dic vt l. quæro. §. loca. non sic ad interesse in arbitrijs actionibus. q̃ non venit ex natura actionis. cum sit stricti iuris: sed propter quoddam accidens. s. appositionẽ loci. vt in l. centum Capuæ. & l. fi. de eo q̃ certo loco. In text. ibi, [in restituenda tutela.] s. pecunia quã habebat de bonis pupilli. in quo cõmittit mora re ipsa etiã sine interpellatiõe fauore minoris. & est mora irregularis. l. in minorũ. C. in quib⁹ cau. in integ. rest. non est necessaria. de qua vide per glo. in l. mora. in fi. mag. gl. de vsur. & de leg. ij. l. Titia. la. ij. in §. vsuras.

Vm rem saluam. LEX XI. Licet res pup. sint in se
saluæ: si tñ sunt penes tut. & nõ restituant, cõmittitur cõtra eũ hæc stipulatio. qa nõn videnť saluæ quo ad pupillũ. h. d. casus est iste.

LEX XII.

Si plures. Inter plures fideiuss. vnius tu. datos pupillo nõ est locus beneficio diui adria. vt diuidatur actio. secus in pluribus tutoribus existẽtibus soluendo. & ẽt in pluribus fideiuss. datis alteri quã pupillo. h. d. & est pulchra l. & aliquãtulum scrupulosa in tex. q̃ primo loquitur in fideiussoribus datis pupillo. vsq; ibi, [nec quisquã]. postea pluribus tutoribus. vsq; ibi centũ. postea in pluribus fideiuss. datis alteri quam pupillo. & reddit̃ ratio diuersitatis. Casus est iste. Ratio diuersitatis inter plures tutores & plures fideiussores vnius tutoris est ista: qa plures tutores ex necessitate assumunt officium. Vnde dicitat ægtas et arbitrũ boni viri, q̃ si cõi negligentia damnificauerint pupillum, non sit vnus deterioris conditionis quam alter: vt solus cogat̃ totũ soluere si cęteri sunt soluẽdo: ideo habent bñficiũ diuisionis. Sed plures fideiussores vnius tut. obligant̃ ex mera voluntate: ideo sibi imputẽt si sibi non prospiciunt q̃ quilibet teneat̃ pro parte. ne pupillus cogatur ire per diuersa litigia: vt in fin. Ratio autẽ diuersitatis inter fideiussores plures datos alteri quam pupillo, & datos pupillo est: quia alter potuit ꝓspicere faciendo illos renuntiare beneficio diuisionis: sed pupillꝰ non sic: quia interdum recipiunt fideiuss. ipso ignorante: vt l. ij. §. eo. cum ipse etiam inuitus incidat in tutores. & posito q̃ ipso sciẽte non est sibi ita imputandum: si sibi non prosp exit. Ideo fauore ætatis statuitur hoc ne habeat seq diuersos iudices, & statuere diuersa litigia: vt in fi.

Iudicatum solui. *Rubrica.*

2 ☞ *Satisdatio iudicatum solui quando debeat præstari?*
3 *Satisdatio iudicatum solui, a quo præstetur.*
4 *Defensor si habeat mandatum, quod etiam tunc præstet istam satisdationem. & cuius utilitatis sit tunc ista satisdatio?*
5 *Quos fideiussores debebit dare iste defensor, uel procurator?*

1 †Super rub. formam istius satisdationis vide in Spe. de satisd. §. expedito. ver. satisdatio igitur. & præstatur ex parte conuenti sed illi de qua j. tit. proxi. præstatur ex parte agentis. & no. q̃ ista verba iudica. solui, sonant plus in ius quã in factum. nam non solum compræhendunt id quod verbum sonat: sed etiam vltra scilicet clausulã de defendendo. & clausulam de dolo. q̃ absit: vt j. eo. l. iudicatum solui. quod potius ex interpretatiõe iuris procedit quam ex significatu verborum. Nã secundum illum solum contineret quod primum sonat. ideo quidam dicũt quod si conuertantur verba, & dicatur solui iudica. solui non importat nisi quod verbum sonat: & sic potius est facti quam iuris. & ideo si in instrumento procurationis dominus pro suo procuratore promitteret soluere iudicatum, non videreť procurator sufficienter releuatus a satisdatione, & sic non admitteretur, nisi de nouo satisdaret cum nouis fideiussoribus de iudicato soluendo vt no. Dy. in l. fi. C. vnde vi. sed Pet. dicit contrarium per l. ij. §. j. j. ti. j. in ver. solui iudica. & ibi tetigi gl. Ru.
2 format quatuor q. † Prima qñ dñt præstari. & dicit q̃ ante lit. contest. debet peti & præstari. si petatur: postea non potest peti. vt cogatur eam præstare. qa legitimata est persona defensoris, sicut ex parte ꝓcuratoris actoris, si nõ fuit petita cautio rati: vt in l. Pomponi. §. ratihabitionis s. de ꝓcur. de hoc est text. quem gl. non allegat. in l. j. in fi. C. de satisdan. dũ dicit in ipso litis limine. Intellige tamen gl. nisi quando procurator vel defensor venit post lit. contest vt in l. j. & ij. C. de cõsor. eiusdẽ litis. & no. in l. nihil. C. de procura. † Secundo quæritur a quo p̃stetur. & glo. respondet quod hodie non præstatur nisi ab illo
3 qui conuenitur alieno nomine: vt a procuratore, vel defensore. & in hoc bene dicit. vt insti. de satisdatio. §. sed hodie. olim nõ ẽt ab eo q cõueniebat proprio nomine, & in hoc etiã bene dicit. & quacunq; actione conueniretur. vel reali, vel personali. secundũ gl. sed in hoc vltimo male dicit: imo solum quãdo realis: non quando personali. quod dic vt plene no. in l. eum hominem. §. de fideiuss. & no. in l. iul. qui satisd. eo. Sed mirandum est quare hic non videtur magis necessaria. cũ agebatur personali forte ad quantitatem, quã qñ reali forte ad rem immobilem. in qua erat expedita executio. nunquam sciuit videre bonam
4 rationem. † Tertio quæritur. quid si defensor habebat mandatum. gl. dicit quod etiam tũc præstat istam satisdationem: licet secus

secus in procuratore actoris: quando constat de eius mãdato, vt j. ti. proxi. l. ne satisdatio. & rationem diuersitatis dic vt in l. vnica. C. de satisda. qa in primo casu non est plene consultum actori super exceptione sententiæ. Secundo casu quando bene est cõsulutum reo per exceptionẽ contra dominum qui mãdatum dedit. Sed extra gl. quæro, cuius vtilitatis est tunc ista satisdatio? videtur q̃ nullius. nã postquã constat de mandato, sententia condemnatoria poterit executioni mandari contra dominum: etiam non præstita satisdatione. vt l. Plautius. de ꝓcur. Rideo. imo est, quia non esset præstita: licet poterit fieri executio contra dominum: non contra procuratorem: de cuius mandato constant: vt in d. l. Plautius. & ibi nota. & l. iiij. in prin. §. de re iud. sed ꝓpter hanc satisdationem in qua procurator se obligat principaliter poterit fieri executio etiam contra eum, & contra fideiussores datos ab eo, & per hoc decidit
5 quæstio, de qua statim dicam. † Quarto & vltimo quæritur in glos. quos fideiussores debebit dare iste defensor, vel procu. gl. dicit q̃ si dñs est præsens debet dare ipsum dominũ, & nõ cogitur dare alios: si autem est absens, debebit sibi inuenire alios fideiussores. Circa primum videtur esset vtile dare dominum: quia etiam si non daret, contra dominum posset peti. sed potest dici satis esse q̃ poterit peti contra procuratorẽ: & sic releuetur ad actione aliorum fideiussorũ postquã dominus
4 fideiubet pro eo: & vtilitas eius fideiussionis quoad dñm colligit̃ ex his quę no. gl. de noua. l. si pupillus. post prin. in gl. quę inci. videtur superflua. quãtum ad secũdũ qñ dominus est absens, q̃ teneat ꝓcurator alios inuenire: dic hoc verũ: nisi dominus in instrumento procurati. satisdedisset notario recipienti, tanquã publicæ personæ pro illis quorũ interest de iudica. soluendo prout introduxit cõsuetudo vt habetur isti. de satisd. §. si vero aliqui. tunc non tenetur procurator alios dare. Sed tũc est quæstio. an valuerit illa satisdatio facta per dominum non præcedente promissione procuratoris. Nam videtur q̃ nõ. qa dominus se obligat vt fideiussor: & promissio ꝓcuratoris debet esse vt principalis: sine qua fideiussoria non põt stare. Ista fuit magna quæstio inter antiquos doct. de qua per Cy. in d. l. j. C. de satisda. qui dicit fuisse primam quæstionẽ que sibi fuit commissa, quando rediuit de studio Bononię. & videtur tenere q̃ non valeat: & idem Bar. hic. licet de consuetudine contrarium seruetur: nec admittitur hæc exceptio secundum Barto. Ang. contra: q̃ etiam de iure valet: quia tunc dominus non est vt fideiussor, sed potius vt principalis expromissor: quod esse potest: per ea quæ not. in l. ij. §. j. in fi. mag. qui satisda. cogã. sed Bart. dicit q̃ illa loquitur in fideiussore de iudicio sisti qui potest se obligare sine principali: & non est ꝓprie fideiussor: nõ sic reperitur in fideiussore: de iud. soluẽdo. Et pro ista opi. ego adduco id quod s. dixi. Nam si non esset obligatus nisi principalis, ipsa satisdatio esset superflua. cum contra eum posset fieri executio etiam sine ea. nec video aliam vtilitatem in hac satisdatione, quãdo dominus fideiubet pro suo ꝓcuratore, nisi illam de qua supra dixi. quia procurator se obligat: & contra eum potest fieri executio: quod non esset, si non satisdaret.

2 ☞ *Cedere diem: & diem uenire, & exactionem posse fieri, an differant?*
3 *Quid mittatur executioni an sententia, an stipulatio de iudicato soluendo?*
4 *An ista stipulatio mittatur executioni contra fideiussorem, sine nouo processu?*

LEX II.

1 **In stipulatione.** †Dies huius stipulationis
cedit lata sententia: postq̃ trãsiuit in rẽ iudicatã: licet exactio differatur in tẽpus quod datur iudicatis ad soluẽdũ. h. d. Casus est iste. In tex. ibi, [post rem iudicatam.] Not. secundũ Ang. quia non dicit post sententiam: nam tunc etiam infra tẽpus appellãdi cederet dies & obligarentur fideiussores: sed non ita est. Nam oritur actio ex ista sententia antequã transeat in rem iudicatam: ergo nec ex ista stipulatione: quia est accessoria ad illam quę nascitur ex sententia. requiritur ergo quod transiuerit in rem iudicatã, qa
2 lapsum sit tempus appellandi: & nõ fuerit appellatũ. † In tex. ibi, [statim dies cedit.] glo. j. dicit q̃ cedit, sed non venit per id id quod statim sequitur. [sed exactio, & c.] sed nõ bene loquitur: quia licet differatur exactio nõ tamen impeditur diem venire, sicut nec cedere: sunt enim tria. s. diem cedere. q̃ significat obligationem oriri, cum ante non sit orta: vt l. cedere diem. dever. sig. Et diem venire. quod significat actionem oriri, cum licet sit orta obligatio ante diem, non tamen actio: ideo non dicitur venisse. Item exactionem posse fieri. Nam licet orta sit obligatio, & actio, potest differri exactio. vt. C. de rei vxo. ac. l. j. §. exactio. Et quæ sit differentia inter diem obligationis, & diem exactionis. dic vt l. si cum milite. §. cũ intra. de compen. & per Bar. in l. ita stipulatus. de ver. obli. in. j. q. principali. Intellige autem hanc l. quantum ad clausulam quam verbum sonat sed quãtum ad clausulã de defendẽdo, vel de dolo, potest committi hæc stipulatio etiam ante latam sententiam: secũdũ Iac. de Aret. & in ista l. formabũtur duo prĩa dubia: primũ est.
3 †Quid mittatur executioni, an ipsa sẽtẽtia, an actum ipsa stipulatio de iudicato soluẽdo? & bar. hic tenet in effectu q̃ ipsa stipulatio, propter sentẽtiam: sed Ang. hoc reprehendit: quia non reperitur in iure quod contractus habeat executionem: ideo reperitur contrariũ: etiam si factus sit super sententia vt patet in l. minor ann. xx. fideiussum. in tex. & gl. s. de mino. & l. iiij. §. si ex cõuentione. de re iudi. Certe pro Bar. facit tex. in l. tale pactũ. §. qui prouocauit. s. de pact. vbi secundum cõmunẽ intellectum ipsa conuentio partium mittitur executioni: non sententia, & hoc magis placet: quando contractus fit pro sententia futura. licet secus pro iam lata, quæ transiuit in rem iu-
4 dicatam: & ita loquũtur allegata per Ang. † Secunda quęstio est an mittatur executioni contra fideiussores sine nouo ꝓcessu. Constat enim q̃ contra fideiussores contractus non fit executio sẽtẽtię latę contra principalem sine nouo processu. Sed quæstio est de fideiussoribus iudicij de iudicato soluendo. Et cõmuniter tenet quod contra omnes fiat executio sine nouo processu: ne in infinitum habeatur: & probatur per l. fin. C. de vsu. rei iud. & per gl. in c. j. de iniurijs. & damno dato. lib. vj. & hic plene per Bar. & no. & hic in fi. secundum Ia. de Are. quod dilationes quæ prosunt principali, prosunt fideiussoribus: de quo dic vt no. in l. quoties. C. de preci. impera. offe. Et adde qđ no. in Spe. de sententijs. §. quid si sententia.

2 ☞ *Litis appellatione, quid continuatur.*
3 *Perempta instantia, quid cum ea pereat, & quid remaneat?*

LEX III.

1 **Vm lite.** †Perempta instantia perimitur hæc satisdatio & liberantur fideiussores. h. d.
2 no. & est l. famosa. maxime propter ea tangit hic Bart. multum vtiliter: venio ad casum. † No. dũ dicit, [lite mortua.] secundũ summarium quod dedi, quod appellatione litis cõtinetur sola instãtia: quod facit ad intellectum l. causas vel lites. C. de transact. Nam aliquando istud verbum, lis ponitur pro tota causa. non solum instantia. Item q̃ finito tempore instantię, lis seu instantia dicitur mori. Item q̃ sola variatio instantię facit stipulationem hanc non committi, etiam si non variaret, iudex fit, & sola variatio iudicis: licet non esset variatio instantiæ. & vt j. l. proxi. in prin. & fortius quando est instantia iudicis: vt j. eo. l. cum apud sempronium. Item variatio actionis: vt s. de præto. stipul. l. ij. §. fina. & ibi tetigi. & etiam alia variatio: vt j. eod. l. si ante acceptum: & ex his sequitur quod fideiussores in hac satisdatione censentur se obligasse duntaxat ad sententiam quæ fertur ex illa instantia & ex illa actione, & ab illo iudice coram quo fideiusserunt. Venio ad gloss. super. gloss. in princip. ibi, triennij lapsu.] & sic est perempta instantia, & non causa: quia potest iterato inchoari noua instãtia: sed in sequentibus exemplis perimitur instantia & causa: quia nec potest de nouo inchoari: vt lege, postquam liti. C. de pact. primũ ergo exemplum est vtilius, quia poterat dubitari si inchoetur noua instantia perempta, si non fuit repetita in se. & ista vult quod non, sed exempla sequentia non haberent dubium. Et adde secundum Iacob. de Aret. quod ista l. intelligitur quantum ad clausulam quam verbum sonat: sed quantũ ad clausulã de defendendo vel dolo, si stipulatio esset commissa, quia causa non fuit defensa: vt infra, lege proxima. §. si reus. licet postea instantia periret, non extingueretur obligatio iam contracta: sed bene impedit contrahenda per sententiam ad id quod verbum sonat. In fin. gloss. ibi, [non valeant prima acta.] hoc intellige secundum doctores, de illis actis duntaxat quæ pertinent ad litis ordinationem, vt est libelli datio, & litis

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ An acta facta coram vno iudice, adde Bar.in l.cum lite mortua.ff.iud. solui. Bart.in l.diuus.ff.de custo.& exibi.reo.

contestatio,& iuramentum de calumnia. nam oportebit in noua instantia nouum dari libellū & nouā cōtest.facere.& similr nouum iuramentum præstare,quia prætę rierunt: sed effectus inductus per lit.cōte. puta reus sit effectus malę fidei saltē ficte: vel quod sit res effecta litigiosa. Itē q teneatur reus de fructi bus perceptis & percipiendis:tales effectus non pereūt:quia iam sunt ineſſe producti.& similiter quod sit interrupta præ scrip.vt no.in l.properandum.§.j.C.de iudi. de præscr.long.tē l.j.& l.fiscus.in q.j.de iure fi.C.de fru.& litium expē.l.ij.& ibi omnino vide Bar. Ista tamen fuit vera qñ instātia fuit perem pta per lapsum triennij.Si vero per renuntiationem, vel tran sactionem,tunc etiam dicti effectus inducti soluūtur:licet trā sactio non sortiaī effectū.vt habeī.C.de transac.l.mota.& ibi hoc tangit Bar.similiter si talia acta nō pertinebant ad litis or dinationem:sed ad litis decisionē:vt sunt attestationes testiū, & confessiones: illa enim non pereunt perempta instantia. sed possunt in noua instantia produci:vt no.in d.§.j.et in Spe. de offi.dele.§.restat.ver.sed nunquid ante fi.§.istud tamen ve rum in attestationibus iam publicatis tam per iudicem quam per notarium quia alteri pereunt,nec faciūt fidem in noua in stantia.vt no.l.j.seu ij.ſ.§.quæ in frau.cred.& ibi etiā tangitur p Bar. perl.gesta.C.de re iudi. si tamen instantia non esset perē pta:licet faceret transitum ad successorem:vel ad iudicē appel lationis,tunc etiam si non esset publicata:facerent fidē coram eo sicut coram primo iudice:iuxta no.in l.ij.C.de eden.& per Barto.in l.prolatam.ante fi.C.de sen.Cætera vide hic p Bart.

a qui plene examinat an acta facta coram vno iudice[a] faciant fi dem coram alio.de quo etiam per eundē in d.l.ij.C.de eden.

2 ☞ *An per istam satisdationem præstitam coram uno iudice intelligatur renuntiatum priuilegio fori.*
Lis quod dicatur pendere per solam citationem.
Quod aliquando ille qui trahit ad alium iudicem,puniatur in perditione causæ.

LEX III.

1 SI quis apud,†Si sentētia nō est lata p illum iu dicem coram quo fuit pstita con tra fideiussores:sed per alium,nō committitur hæc sa tisdatio.h.d. Intellige etiam si non sit noua instātia:qa corā pri mo non erat inchoata causa. Itē non esset corā eo cōtestata.sed fuit inchoata corā secundo.& sic fuit dūtaxat mutatio iudicis: vt aliquid addat ad l.præcedētē. Casus est iste. In tex.ibi, [itu rus.] expone.i.acturus.quia iam iuerat & libellum dederat co ram primo,& fecerat reum citari: quia comparuit ipse,vel ei defensor hoc iure:& satisdedit.si enim non iuisset,& libellum non dedisset,talis satisdatio coram quo primo præstita nō fuis set:non tamē videbatur iuisse:quia non fuerat corā eo litē con testatus.arg.j.e.l.amplius.ideo dicit,[iturus.] In tex.ibi, [stipu latus est iudicatum solui.dicit la.de are.expresso noīe proprio illius iudicis.puta quod fuerit per potestatem iudicatū:secus si simpliciter,non expresso ꝓprio noīe secūdū Spec.qui hoc te net in ti.de iudice delegato.§.excipitur.ver.quid si plagas.sed ipse la.de are. Ray.& alij dicunt indistincte etiā non expres so proprio nomine:quia subintelligit.sed dictum Spec.posset habere locū qñ snia dareī per successorē illius iudi.coram quo præstita fuit satisdatio,qui reputatur eadem persona cum illo: quia idem habet officiū.nā tunc cōmitteret adhuc stipulatio: nisi in ea fuisset expressum propriū nomē illi iudicis pdecessо ris.ar.in l.ꝓponebaī.§.de iudi.& in c.innotuit.de elec. In text. ibi, [& egit apud alterū.] sed qualiter potuit agere,postquam dederat libellum corā primo.nā reus poterat petere se remit ti ad primum iudicē,coram quo fuerat conuētus:vt §.de qui. reb.ad eūdē iudic.eaī.per totū.& no.Cy.in l.nulli.in fin.C.de iudi. Sed dic q nō fuit apposita exceptio:vel q prius fuit addi tus per errorem,cū non esset iudex cōpetens.vel q reus erat priuilegiat[a]:vt scholaris,qui petijt se remitti ad rectorem,cum adhuc lis non esset contestata corā ptāte.†Dubiū tamē hoc ca su videtur.an per satisdationē præstitā coram potestate renun tiauerit priuilegio fori.de quo dic vt in l.si fideiussor.in princ. qui satisda.cog.& l.j.si quis in ius voc.non ierit.alias bene pos set opponi exceptio litis pendentis coram alio iudice.cum di catur pendere ēt p solā citationē:vt in cle.j.vt lite pendēte.iun

3 ctis his q̄ no.in l.Iul. in prin.de condi.inde. † & aliquando ille qui trahit ad aliumiudicem,punitur in perditione causę:vt in l. in fi.C.de asser.tol. & no.in c.ex tenore.de rescript.

2 ☞ *In casibus in quibus per uerum procuratorem potest mihi acquiri actio sine cessione similiter potest acquiri per gestorem,si ratum habeo.*
3 *Quæ sint personæ quæ agere possunt pro alio sine mandato?*
4 *Licet illæ personæ habeant potestatē agendi sine mandato:non tamen dicuntur procura tores,uel procuratrices.*
Procurator non dicitur nisi ille qui habet mandatum à domino.
5 *Personæ coniunctæ sicut non possunt præiudicare coniunctæ,si non sequatur ratihabitio: ita nec possunt ei actionem acquirere,nec recipere solutionem pro coniuncta.*
Procurator actoris: qui non plene probauit de mandato,si cauit de rato,an posit cōpelle re aduersarium ad præstandū hanc satisdationem de iudi.solū.
6 *Tutor uerus qui tamen non administrat,an possit acquirere pupillo actionem,uel obliga tionem?*
7 *Quid in falsotutore,qui gerat se pro tutore?*
8 *Quid in eo qui ignorat se tutorē, & an dicatur gerere ut tutor?*
Ignorans se iudicem,an uideatur facere ut iudex:licet sit iudex?

1 §.Stipulationem.†Ista stipulatio committitur si fuerit interposita per verū pro curatorem,aut per verū tutorē,aut curatorē:q possunt acquire re obligationē,et actionē dominis quorū negotia administrāt. secus si per eū qui non erat ver[9] ꝓcurator:licet haberet ptātē agēdi a lege:nisi fuerit secuta ratihabitio dñi. Itē sec[9] si nō erat tutor,vel erat,tñ nō habebat administrationē ipse,sed ali[9].vel non habebat in loco illo,sed alibi.h.d.vsq; ad §.si reus. Et prio loquitur de tribus generibus personarū.ſ.de ꝓcuratore & tu tore qui possunt stipulari pro domino vsq; ibi, [procuratorē.] Secūdo mouet tria dubia circa id q dixerat.de procu.vsq; ibi, [sed q de tutore.] Tertio alia tria circa id q dixerat de tutore, vsq; ibi, [sed & curatorem.] Quarto alia circa id quod dixerat de curatore vsq; ibi, [si tutor. Quinto determinatvnū bonū q pōt cōcernere tā tutorē q̄ curatorē. veniamus ad casum. Circa

2 primā partē in ver. [& si ratū fuerit habitum.† No.scdm doct. q in casibus in quib[9] per verū ꝓcuratorē pōt mihi acqri actio sine cessione.vt in iudicijs.ſ.de procu.l.in causis.§.fi.ibi etiam per non procuratorem:sed ꝓ gestorem similiter pōt acqri:si ra tum habeo & scdm Oldr.† Itē in ver. [sed & si forte.] No.plu

3 ra.primo quæ sint personæ quæ possunt agere ꝓ alio sine mā dato:quia liberi pro parentibus:& ecōuerso,& viri ꝓ vxore, & dicit Inn.q liberi etiā nō legitimi:si tñ sunt naturales:secus si spurij:vt ipse no.in c.nōnulli.de rescrip.li.vj.sunt etiā aliæ p sonæ coniunctæ,de quibus in l.sed & hæ.in prin.de procur.et p Cy.in l.exigēdi.C.de ꝓcu.& in Spe.de cōiuncta psona. q autē dixi sine mandato,intellige.i.posito q constet eos nō ha bere mādatū.dū tñ caueat de rato.sec[9] si appareret de cōtraria voluntate dñi:vt in l. Pompo.in fi.ſ.de ꝓcu. Itē secus in alijs q non possunt agere.qñ constat eos nō habere mādatū.etiā si ve lint de rato cauere:sed tūc demū qñ semiplene cōstat.& cauet: 4 vt l.j.C.de ꝓcu. † Itē no.q licet tales psonę habeāt ptātē agē di sine mandato,nō tñ dicunt ꝓcuratores,vel procuratrices il lorū ꝓ quibus agunt.& ad hoc allegatur semper iste tex.& sic ꝓcurator nō dicitur nisi ille qui habet mandatū a domino.vt l. j.in prin.de proc.ſ.nō q habet a lege,et effectus huius est:quia ille, qui habet a domino, potest domino p̄iudicare:& sentētia lata contra eum nocebit domino.sed ille qui habet a lege,sec[9]. nisi sequatur ratihabitio.& ideo in crimīali admittitur inter dum defensor sine mandato:quia non potest præiudicare: & tamen procurator vt procurator nō admittitur.vt no.in l.ser uum quoq;.§.publice.de proc.† No.etiā q tales cōiūctæ psо næ sicut nō possunt p̄iudicare cōiunctę, si nō sequaī ratihabi tio:ita nec pñt eis actionē acquirere.& dicunt Doc.q nec pñt accipere solutionē ꝓ cōiuncta:quia hic non posset esse p̄iudi cialis. Item dixit la.de are.per illū tex.q si procurator actoris qui nō probauit plene de mandato,cauit de rato:& sic admit tit ad agēdū inuito aduersario,nō pōt aduersariū cōpellere ad pstādā hāc satisdationē.sed alij dicūt cōtrariū per.l.inter quos. §.pe.de dam.infec.quod placet in dicto casu:quia postq; cauit præsumitur habere mandatum.nam ista cautio succedit loco alterius semiplenæ probationis:sed in coniuncta persona quā constat nō habere mādatū,licēt admittaī inuito aduersario ad agēdū:nō tñ videtur quod poterit aduersarium cōpellere ad satisdationē istā præstādā per istū text.& sic pōt saluari opinio

laco.

6 Iac.de Are.q perpetuo tene menti.† In ver.[sed & quod de tutore.] No.q ille qui est verus tutor,non tamen administrat, nō pōt acquirere pupillo actionem vel obligationem. Sed cōtra de eo quod habetur in l.q forte:in princi.de solu. Sol.bene potest recipere solutionē fauore liberationis: & hoc introducitur potius pro debitore quā pro pupillo:sed aliud præiudi cium nō potest facere pupillo:& sicut non potest præiudicare

7 ita nec obligationē acquirere:q tene mēti perpetuo. † Itē not. ibi,[sed et si cū tutor.] q falsus tutor licet gerat se ꝓ tutore,nō potest acqrere pupillo,etiā si tute.de facto gerat,& falsus hę res:licet hæreditaria possideat,non potest acquirere vero hæ redi.vt l.si tibi.§.cum possessor.de pact.& idem videī in falso præla.Sed in contrarium facit quod habeī in se.filiæ.ſ. de sol.

8 sed ibi in liberatione.† Item no.in ver.[sed & si tutor.] q ille qui ignorat se tutorem,nō dicitur gerere vt tutor: & sic acqui ritur pupil.vnde inducit q iudex qui ignorat se iudicem, nō videtur facere vt iudex,posito q sit verus iudex:& acta corā eo factam non valent.fa.l.quæro.ſ.eo qui pro tutore.& q no. Bart.in l.multū.de cōdi.& demon.si autem sciret se tuto.tunc aut constat q actus non facit vt tutor,& idem per istum text. aut facit simplici:& tunc aut facit mentionem de officio: quia debet tutor,& c.& dicit facere vt tutor l.cū post.§.j. de admi. tu.fa.l.fi.de exer.aut non facit mentionem de offic.tunc aut fa cit super re pertinēte ad pupillum:vt quia locat res suas:& vi detur facere vt tutor: vt lege,post mortem.§.j.quādo ex facto tutoris.aut non super re pupilli. & in dubio videī facere pro prio nomine: argum. lege, magis.ſ. de solu.

2 ☞ *Qui requiratur ad hoc vt dicatur quis sine hærede decessisse.*

1 §.Si reus.†Si causa non defendatur,cōmittitur hęc sti pulatio ꝓpter clausulā de defēdēdo:licet dif finitiua nō sit adhuc lata.h.d.sed propter clausulam quā verbū sonat,non cōmittit lata sententia:vt l.j.ſ.eod.& l.ij. Et incipit hic tractare de dicta clausula de defendendo,& durat vsq; ad l.iudicatum solui. Et no.q postq; esset commissa stipulatio ex ista clausula:licet periret instantia,non extingueretur stipula tio,& obligatio iam nata ad interesse,vel pœnā.vt dixi in l.ij. quia loquitur quo ad clausulam quam verbum sonat propter quā adhuc nō erat cōmissa:sed veniebat committenda,venio ad casum. In tex.ibi,[absens factus sit.] subaudi & citatus non comparuit:nec aliquis pro eo,& requisiti fuerunt amici & at tinentes per generale proclama,si esset aliquis qui vellet eum defendere,per.§.sequentem ob rem non defensam,&c. Ante enim quam ista facta stipu.non cōmittitur:quia non diceretur res vel causa non defensa,quouscq; potest aliquis venire ad de fensionem:vt ibi:sed postea committatur vl ad pœnam si fuit promissa ad interesse.i.æstimationem litis:si nō fuit promissa. primo tamen casu actor petendo pœnam à fideiuss. nō habet aliter probare de iure suo,sed in secundo casu habet necesse ꝓ bare quod reus tenebaī sibi ad quantitatē quā petebat per l.ij. §.fi.cum ibi no.ſ.qui satisd.cog.non sic quādo agit contra do losum eximētem reū per violētia:ne ad iudicium veniat: quia tūc sufficit iuramentū in litē:vt in l.pen.§.j. ne quis eū qui ius voca.est vi eximat. Nimirum ergo si nō cogitur reus certam pœnam promittere regulariter: ne reuelet actorem ab one re huius ꝓbationis:vt no.in l.fi.ſ.de præto.stip. Et est notan dum quod statim propter primam contumaciam in nō cōparē do cōmittit hęc stipulatio etiā non expectato tēpore quo pos set instātia durare.licet aliud sit in eo qui promisit factū extra iudiciale, qa nō cōmittit stipulatio ad interesse totale,quouscq; que lapsum sit totū tempus quo potest factum expediri: licet ad particulare bñ cōmittaī: vt i l.si ita stipulatus essem abs te. & l.stipulatio ista.§.fi.de ver.obl.sed hic cōmittit statim ad to tale ītereſſe.& ꝓpter hoc re[9] in alio releuaī:vt poterit purga re morā etiā post lit.contest.vsq; ad sententiam:vt in §.fi.istius l.cum l.seq.secundum Pe.vt no.Cy. in l.eum §.si quis.ſ.ne qs eum qui in ius voca.est vi exi.& Bart.j.§.fi.In seq.ibi, [quan diu.] Sed cōtra quia semper potest aliquis comparere quouscq; que lata sit sententia:vt.j.proxi.ergo nunquā committetur pē dente lite.cuius contrarium innuit ſ.proxime propter.hoc gl. intelligit quod debeat mitti proclama:vt si sit aliquis qui velit defendere, compareat infra tot dies quib[9] elapsis,& nemine comparente: dicetur a modo non posse aliquem existere qui

defendat.Simile ī eo qui decedit sine hę a rede.† Nam dicitur sine hærede quis de cessisse, quouscq; factū sit taie proclama, si sit aliquis qui velit eius hæreditatē adi re:vt not.in l.fideiussor obligari.§.fina.de fideiuss.& l.stichum.in prin.de sol. & per Bar.in l.Sancimus.C.ad treb. Non sunt alia.

2 ☞ *Stipulatio de iudicato soluendo si committitur ob clau sulam de non defendendo,an habeat executionem paratā contra fideiussores?*
3 *Laicus condemnatus in maleficio,si fiat clericus post condemnationem,an eximatur à iu risdictione iudicis secularis quo ad solutionem pœnæ?*

1 §.Si plures fuerint.†Mora cōmissa in non de a fendendo, potest purgari[a] quouscq; lata sit sentētia vel solutio facta de pœna vel de inter esse ad quod stipulatio erat cōmissa etiam post li. contest.h.d. cū.l.seq.& princ.seq.& sunt tex.singulares. In text.ibi,[si plu res fuerint fideiuss.] Idem si vnus tantū: non est vis quantū ad ea quæ sequūtur. In tex.ibi,[postea quam cum vno lis conte.

2 est.] subaudi sup itereſſe vel pœna ad quę fuit stipulatio cōmis sa,ꝓpter cōtumaciā de nō defendendo:de quo ſ.dixerat. † & sic not.q ista stipulatio quando cōmittitur ob clausulā de non defendendo, non habet executionē paratam contra fideiuss. quia hic dicitur quod lis contestatur contra eos. & sic ordina rie proceditur:secus quando committitur ex clausula quā ver bum sonat. Sed Bar.dicit hoc ideo esse:quia non erat expressa certa quantitas.ideo erat necessaria liquidatio: sed si fuisset ex pressa,secus.certe hoc non habet impedire executionem:quia in illa summaria cognitione quæ adhibetur in executione,po test fieri hæc liquidatio secundum eundem Bar.in l.j.ſ.e.vnde Ang.tenet contra eum per plures rationes:quod satis placet: nec etiam concedit Angel.quod ista stipulatio mittaī executioni,dicens q non reperitur in iure quod contractus habeat executionem,sed in hoc ego dixi contrarium in l.j. In l.sequē. ibi,[absoluī debet.] subaudi ab obseruatione iudicij: & sic est sententia interlocutoria:vt not.in l.harum.supra.si serui. ven. In sequen.ibi,[cæterum.] glos.exponit.[id est alioquin.] pro bat enim quod dixerat post condemnationem factam de fide iussore super interesse vl pœna,non admitti defensionem rei ad purgationem moræ:vt ab illa sentētia liberetur: quia si ad mitteretur etiam post solutionē. consequens est falsum: ergo & antecedens.falsitas consequentis probatur.quia post execu tionem factam ab homine,vel a lege,nō admittitur purgatio moræ.vt lege,qui ob rem non defensam. supra de condictio. indebit.& l.si is qui.de legatis secundo.ergo nec post senten tiam.quia postquam est condemnatus ad dandum cum pote rit pręciſe cōpelli executiue,perinde est ac si iamdedisset. hinc est quod fideiussor potest statim repetere à principali, ac si iam soluisset:vt in l. Lucius.ſ.manda. bene ergo hic probatur id quod ſ.dixi, q post executionem non habet locum purga tio moræ.† Et diuiditur iste tex.per Spec.in tit.de reo.§.j.ver.

3 quid si pendentis.& ver.seq.q si laicus condemnatus[b] in male b ficio fiat clericus post cōdemnationē: non eximitur à iurisdi ctiōe iudicis secularis,quominus cōpellatur ad solutionē pœ næ,si est pecuniaria: sicut si iā soluisset,non posset repetere ex eo q factus est clericus. Sed op.pro declaratione istorum tex. primo de leg.si insulam. de verbo.oblig. vbi post lit.contesta. super interesse vel pœna non admittitur moræ purgatio.glo. non soluit istud contrarium. Sed tu dic, vt dixi in §.prędenti: sed Pet.& etiam tetigi in lege contraria. Sed contra illam so lutionem oppon.de leg.& si post tres.si quis cau.vbi etiam in iudicio non admittitur purgatio moræ, nisi vsque ad paucos dies:& iste textus.vult quod vsque ad sententiam. Sol.& no. ibi loquitur quando erat appolita certa dies in stipulatione. hic non. Item ibi erat appolita pœna: sed in hoc non est vis. Nam etiam hoc potest intelligi quando erat pœna appoſi ta:solum enim debet attendi an sit appositum certum tempus infra quod debet sistere,vel non: sed contra adhuc,quod etiā tunc quando erat appositum, admittatur purgatio post mo dicum tempus:vt lege.sancimus.C.de fideiuss. Solu. ipse mo rosus non admittitur post modicum tempus; vt dicta l.& si

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Qui fideiubet. ad. de doct.in c.penit. & in ca. Odoardus, de sol.

post tres.sed alius non morosus, vt fideiussor qui sistere promisit, bene admittitur.vt in l.contraria.scilicet,vsque ad quatuor menses.

LEX V.

IAm tamen.

Vnus ex fideiussoribus.

Supra in §. fin. dicit q̄ ipse reus qui fuit in mora,admittitur ad defensam vsq̄ ad sententiam:vt mora purgetur.hic dicit q̄ etiā vnus ex fideiuss.datis in hac stipu.& etiā si reus decesit pluribus hæredibus relictis,vnus solus pōt suscipere defensionē pro omnibus,et purgare moram. Aduertendū tamen quod in alio est differentia: an veniat ipse reus, vel eius hæres ad defensam: an veniat fideiussor,vel extraneus.quia primo casu non habet necesse dare,alios fideiussores.secundo sic:vt j.eo.l.cum videamus. Ecce ergo casum &c.

3 *In extraiudicialibus,postquam stipulatio est semel commissa ad totale interesse, uel ad pœnam,amplius non committitur etiam solutione non facta,licet secus quando ad particulare interesse.*

§.In hac stipulatione.

†Si hæc stipulatio commissa est ex vna clausula ad totale interesse amplius ad idem nō committitur ex alia. hoc dicit.sed hoc videtur contra l.cum quærebat.j.eo. & cōtra l.fi.& l.nouissima,ideo dic quod hoc debet itelligi quādo fuit commissa:& etiam solutio facta, alias dic: vt ll.contrarijs.†sed in extraiudicialibus postquam stipulatio semel est cōmissa ad totale interesse,vel ad pœnam,amplius nō committitur etiam solutione non facta.vt l.si duo,in fi.ſ.de arbi.licet secus quādo ad particulare interesse.vt ſ.ti.pxi.l.iiij.§.fi.ibi, dum dicit, sed in se reuoluitur.& gl.exponit.i.sępius committitur, quod prosequere:vt no.Bar.in l.si sic.ſ.de ver.ob. Ecce casum.

§.Nunc uideamus.

Si defendatur causa per aliquem ex illis q̄ promiserūt defensionem,vel per aliquem ex hæredibus illorum,non reqritur quod detur alius fideiussor:& stipulatio non committit ex clausula de defendendo:sed si alius a prædictis causam defendat,etiā si sit ex fideiussoribus datis,requiritur quod det fideiussores nouos,alias actor non teneť eū admittere: si tñ admisit,dicitur cā legitime defensa & stipulatio ob rem non defensam non committitur.h.d.vsq̄ ad §.in hac. secundum verū intellectum. In tex.ibi, [& quarum personarum.] dic ad istam quæstionem directe non respondit:sed in responsione quā facit ad primam colligitur. Respondeo.quod non solum ille qui defensionem promisit admittitur ad defendēdū:vt stipulatio non committatur,vel vt cōmissa resoluatur,sed etiam quilibet alius qui defensionem non promisit siue sit penitus extraneº, siue sit vnus de fideiussoribus datis nam illi nō promittūt defensionem:sed promittunt pœnā.vel interesse,si causa nō defendatur:vt in §.in hac stipulatione.j.e.l. In text.ibi, [& si quidem.]soluit primam quæstionē.qualis debet esse ista defensio ad hoc vt dicatur legitima,& facit stipulationem non committi.Et respondit q̄ si veniat ad defensionem aliquis de enumeratis in defensione,sufficit q̄ cām assumat,& defendat subaudi:nec requiritur quod det alios fideiussores. Qualiter autem intelligantur ista verba de enumeratis in defensionē.gl.j.exponit duobus modis.primo vt intelligatur de enumeratis ī vers. [vnus ex fideiussoribus.] ſ.ea.l.Secundo de enumeratis in l. iij.ſ.ti.j. Tu dic melius de enumeratis in defensione.i.de his q̄ promiserunt defensionem.vt reus principalis,q̄ satisdationem istā præstitit.siue sit vnus siue plures. Nam videtur promittere defensionē,quæ cōtineť sub hac stipulatione:siue sit defensor cum mandato,vel sine mandato:quia satisdationē istā præstitit.hodie non poteſt esse nisi talis defensor.quia conuentus suo nomine hanc non præstat.si vero sit de alijs q̄ defensionē non promiserunt:tunc non admittitur si actor nō vult,nisi iterum satisdet & nouos det fideiussores ꝓpter regulam q̄ est q̄ nemo idoneus defensor alterius est sine satisdatione de iudicato soluendo.vt l.minor.in fi.ſ.de procura.si tñ actor admittit, legitimatur eius persona sed postea in §.si ex fideiussoribº.mouetur dubium. nam quod ſ.dixi poteſt procedere si erat alius penitus extraneus,qui nec promiserat defensionē,nec fideiusserat:sed quid si erat vnus ex fideiussoribus. Respondetur q̄d pōt admitti multo magis.& hoc est clarum:sed quātum ad alia quæ supra dicta sunt, subaudi de nouis fideiussoribus dandis. & de noua satisdatione præstanda. Idem est in eo quod in penitus extraneo secundum verum intellectum,quem sentit gl. magna in prin.relictis alijs.quæ incipit, [Iudicatum solui.]

2 *Vtrū quis fideiubet,uideatur promittere soluere.*
Si mando quod fideiubeas,uideor tacite mandare quod soluas.

§.In hac stipulatione.†

Fideiussores dati in hac stipulatione,nō tenentur defendere si nolūt:quia nec ꝓmiserūt sed dūtaxat pœnam & interesse, si causa non defendatur.sed si defendant, & succumbant,recuperant sortē quā soluūt:expensas vero non. si autem obtinent,expensas recuperant per vtilem actionem mandati.non per directam:quia non fecerunt id quod mandatum erat: cum defensio non esset eis mādata.vt dictum est. sed fecerunt iuxta mandatum.h.d.no.vsq̄ ad §.si tamē plures. Et istud vltimum no.qa est tex.peregrinus secundū Ange.q̄ pōt qs agere vtili mandati:qñ facit iuxta mādatū:licet nō secū dum mandatum.pone exēplū in l.fi.ſ.mandati. Si quis mandauit vt fideiuberes pro Titio:& tu nō fideiusisti:sed pro eo solusti q̄ habeas contra me vtilem actionem mandati.licet non seruaueris formam mandati:quasi feceris iuxta mādatū. † Nā & qui fideiubet,ª videť ꝓmittere.vt l.īdebitā.de cōdi.inde. ergo si mando q̄ fideiubeas, videor tacite mandare q̄ soluas. In tex.ibi, [si defensionē subaudi rei principalis citati,& nō comparentis.nam ꝓpria non est dubitatio. In tex.ibi, [teneať.] dic q̄ sic non defendunt & propter hoc cōmittiť stipulatio ad pœnā & interesse:vt soluāt.vt velint repetere a reo non defenso actione mandati:quia fideiusserunt pro eo,poterint repelli ꝑ exceptionem.q̄ in tantundē tenenť ei ꝓpter omissam defensionē,& in hoc stat vtilitas huius q̄stī:& certe nō tenentur:qa de hoc mandatū non receperunt:sed solū de soluendo pœnā, vel interesse si reus non defendať:sed si recepissent,tenētur. In tex.ibi, [quod ob rem iudicatā præstiterūt,cōsequēter:sed contra: quia si vtiliter non gesserunt,quod patet:qa sumptus litis non recuperant.vt sequitur,& etiam habetur in glo.q̄ incipit, [hoc ideo.] videť quod nec debeant recuperare q̄ solueruūt ob rem iudicatā. Sol.non gesserunt vtiliter litigando:qa non expediebat domino litigare.quod ex sententia lata contra eum apparet:vt in eadē gl.in prin.sed vtiliter egerunt soluēdo, qa reus tenebanť ad illam quantitatem:& sic eum liberauerunt: vnde habent actionem negotiorum gestorū.& habebunt necesse ꝓbare quod ille vere tenebatur soluere.nec ei sufficeret hæc sententia qua condemnati sunt.qa illa nō ꝑiudicat reo.qui non dedit eis mandatū ad litigandū:sed si dedisset illa sola sufficeret:quia sua lata cōtra procu.habētē mandatū, nocet dño. & in his consistit vtilitas illius tex.sine quibº nō bene intelligereť.q̄ etiā fuit de mente illius gl.& etiā p̄cedētis,si bene inspiciatur, [non quia iudicatū.] vult em̄ q̄ nō repetant q̄ soluerunt ex eo q̄ fuerit cōmissa stipulatio in sol.qa nō est cōmissa postq̄ res fuit defensa nec eo q̄ sint condēnati:qa condēnatio non nocet reo,postquam sine mādato defenderūt.vt in l.iiij. in prin.de re iudi.sed ex eo q̄ ille tenebať soluere.et ab illa obli.eū liberauerunt.ad qđ ſ.de iudi.l.de qua re.§.fi.qđ declara,vt ſ.dixi. In tex.ibi, [sumptº litis minime petent.] subaudi indistincte.qa nō vtiliter litigarunt.si aūt expediebat reo q̄ litigarent vsq̄ in fi.vt forte haberet actionē de euictione:vt l.vtricq̄ ſ.de rei ven.licet succubuissent,expensas repeterent,ꝑ ea quę no.in l.ex parte.in prin.fami.erci.q̄ etiā tenet Bar.hic:& plene distinguit tres casus.quod dic vt hic per eum.sed ꝓcurator qui defendit cum mandato,bene recuperat expensas,etiam si succumbat.vt in gl.& C.manda.l.etiā. In tex.ibi, [quasi iuxta mandatum.] nam postq̄ obtinuerunt,& vtiliter gesserunt licet non habuerint mandatum expressum de hoc,tamē singuntur habuisse.& istud est dicere, [iuxta mādatum.] vnde habēt vtilem actionem,non directam.

2 *Defensio non potest diuidi.*
Iudex in his quæ concernunt utilitatem partium non debet imponere officium suum nisi ad partis petitionem,uel postulationem.secus in his quæ concernunt utilitatem publicā, uel decorem.

3 *Plures procuratores an possint dari ab uno in una causa,& quid in eius hæredibus?*

§.Si tamen plures.

Ad defendendū causam cœptā contra vnū etiā si de illo peruentū sit ad plures hęredes nō admittunť plures defensores:debent vnum cōstituere:licet ex parte actoris plures ꝓ
2 curatores admittantur.h.d.singulariter. † & semper allegať q̄ defensio nō pōt diuidi.casus est iste. In tex.ibi, [desiderāte.ſ. hoc actore.] No.secundū Doc. q̄ Iudex in his que cōcernunt vtilitatē partiū, nō debet interponere officiū suū nisi ad partis petitionē vel postulationē. facit l.peremptoriū.ſ. de iudi. & l. iiij.§.autē iudiciū.de dā.infec.& ibi plene per Bar. secus in his que cōcernūt vtilitatē publicā, vel decorē:vt l. quos ꝓhibet.ſ. de postu.certe etiā in his que cōcernūt vtilitatē partis: si sunt si bi nota vt iudici:quia constāt ex actis factis corā eo, posset interponere partes suas,etiā parte nō petente. ad quod vide qđ no.Bar.in l.eū qui ita.§.qui ita.de ver.obli. In tex.ibi, [nam & plures hęredes.] sub.reiiā cōuenti.& sic erat lis inchoata cōtra vnū,& de illo peruentū est ad plures.ita debet hoc intelligi.Si autē lis inchoeť cōtra hæredes, quilibet eorum pōt dare suū defensorē & ita loquiť cōtrariū formatū in l.iij.de.l. si quis
3 cū ꝓcurator.§.vnius.ſ.de ꝓcu.† Et no.hic singulariter.q̄ licet in casu huius §. qñ erat inchoata cōtra defunctū,quilibet ex hę redibus posset se defendere per ꝓcuratores, nō pñt plures ꝓcuratores cōstituere:sed debēt cōcordare in vno. qđ perpetuo tene mēti. Sed quid si aliqui velint se defendere ꝑ seipsos, alii qui ꝑ ꝓcuratores? puto q̄ primi pñt. & secundi habēt in vnū cōcordare. Sed op.q̄ etiā defunctus potuerit dare plures ꝓcuratores:fortius eius hæredes:vt l.omniū.ſ.de ꝓcu. So. verū est si plures actiones fuissent intentatæ ex diuersis causis contra vnū & in eodē libello.& ita loquiť illa l.vt hic in glo.ij. quā no. sed hic fuit intētata vna tantum. Itē adhuc opp. de l.iij.§. vbi autē.ſ.de duobus reis.gl.sup̄ ver. [per plures.] in fi. nō soluit sed dic q̄ ibi intelligiť actore volēte,hic eo inuito secundū Doct. Sed extra gl.op.de l.pluribus.ſ.de ꝓcur. vbi patet qđ plures ꝓcuratores pñt dari ab vno in vna causa fortius a pluribus hęredibus eius. So.vt quilibet defendat ꝑ parte dari non pñt.ita loquiť hic.& co.ti.de ꝓcu.l.nō tñ.alias si tñ. quę sequiť post illā l.oīm. Sed q̄ oēs simul,& vnº sine alio nō possit,bene pñt cōstitui:quia tunc nō ꝑ parte,sed insolidum defendūt sil'r q̄ quilibet insolidum:quia melior erit cōditio occupāris. vt in cōtrario.tamē adhuc restat mihi dubium:quia actor grauabiť in pluralitate defensorū, cū expediat oēs facere citari,& cōcordare, vñ forte melius posset dici q̄ actore volēte teneanť plures ꝓcuratores cōstituti vnum ex eis eligere, q̄ solus sit citandus,ne actor grauet.alias ꝓcedat l. cōtraria. Quid autē si vnº cōsiteať, alter negat.dic vt no.ꝑ gl.in c.si duo.de ꝓcu.lib.vj.

§. Illud sciendū.

Defensor necessariº habet necesse defendere in foro ī quo lis inchoata est.h.d. Et sic si esset clericus, vel scholaris nō posset petere cām remitti ad iudicē suum:vt l.vēditor.§.fi.ſ. de iudi. In tex.ibi, [vt recte defendať.] subaudi & stipulatio nō cōmittatur. In tex.ibi, [vbi debet agi.] subaudi cōtra ipsum reum.nō vbi deberet agi cōtra defensorem.qui forte est alieni iuris.

LEX VI.

IVdicatū solui.

Sed an cōtineat clausulam de iudicio sistiť: videť q̄ nō. quasi hoc sit superfluū:quia cōprehendať sub clausula de defendendo:sed certe defensio pōt fieri de absente:sed sistere in iudicio requirit presentiā:vt l.ij.§.si quis in iudicio.cū seq. si quis cau.sed certe vbi ꝑsentia opus est:puta vt respondeatur positionibus ꝑ absentem:quia melius est informatus,nō videtur recte defendi nisi sistatur. ideo satis videť comprehendi. vt l.si eum.in prin.cum ibi no.si quis cau.Sufficit.

2 *Si defensor sine mandato satisfecit. & postea mandatū superuenit, & actor prosecutus est litē. & obtinuit eum condemnari:an cōmittatur hæc stipulatio.*

LEX VII.

I ante acceptū.

†Si cōtingat mutatio in ꝑsona defensoris: quia de vero ꝓcuratore efficiať nō verus, vel de simplici ꝓcuratore, vel defensore efficiať dñs litis:quia succedat principali,stipulatio iudicatum solui ex clausula quā verbū sonat, non cōmittiť,si actor ista sciuerit. Et hoc nō obstāte fuerit litē pro-

secutus cū eo:secus si ignorauerit. hoc dicit ista l. singularis & difficilis plus quā alia quæ sit in hoc titulo secundum Bar. qui multa verba effundit,insistens in recitatione glosarū ꝑ singula verba, & Ang multo magis ꝑ multa inutilia. sed in paucis cōsistit vtilitas:vt j.dicam.& diuide in tres partes: quia primo ponit vna decisio trimembris.vsq̄ ibi, [nā vt cōmittať.] Secūdo soluit quæ dā obiectio quæ poterat fieri ad secundū membrum.vsq̄ ibi,] & ideo.] Tertio ex illa solutione infert ad decisionē aliorū duorum casuum diuersorū principio.& sic in effectu tres ponit casus. In primo fuit facta mutatio de vero procuratore in nō verū. Et not. quod distinctio quæ ponit in primo casu:an actor sciuerit,vel ignorauerit, locum habet etiam in secundo & tertio secundū Iac.de are.& Ray.licet Bar.hoc non tangat,venio ad casum. In tex.ibi, [si ante acceptū iudicium.] i. ante litis cōtesta.cum ꝓcurator qui satisdedit de iudicio soluendo,& dedit fideiussores quosdā extraneos. licet gl. dicat quod ipse principalis dñs fideiusserit ꝑ ꝓcuratore:sed primus intellectus vtilior est ꝓpter illa quæ sequunť. vt apparebit ex inferioribus.& ideo dicit. [ante acceptū iudicium.] quia tunc pōt indistincte reuocari.postea vero non sine iusta cā: vñ nō ꝓcederet quod j.sequiť. [prohibitus fuerit &c.] sed etiam tunc si iusta cā affuisset,locum haberet quod hic dicit. & multo magis:quia maior dicit mutatio post litē cōtestatā quā ante. mutať enim nō solū cōditio ꝓcuratoris, sed litis inchoatę. nō sic si nō erat inchoata:quia illa nō mutať,cū nō haberet principiū,& per hoc est expedita gl.illa. In tex.ibi, [segerit.] subaudi,& obtinuerit sententiā cōtra eū: & tunc agit ex stipulatione iudicatum solui cōtra fideiussores,qui se defendunt qđ ista nō est illa sententia ad quā se obligauerunt.nā tpe quo se obligauerunt,ille habebat mādatū,quod mādatum si durasset, sententia lata cōtra illū ligaret dñm, & ad hāc se obligauerūt nūc. sed quia nō durauit mādatū, snīa lata cōtra istum ꝓcura. nō ligat dñm,sed ipsum solum ꝓcu.tanquā simpliceť defensorē sine mādato,qui se obtulit cum mādatum nō haberet:vt l. Plauti⁹. de ꝓcu.ad quā sententiā se nō obligauerunt. A d hoc respōdetur cum distinctione, quod si actor ignorauit reuocationem: mādatum licet re vera fuerit finitum,fingiť nō finitum: sed durare:vt l.j.C.de satisſ.& ſ.de ꝓcu.l.si ꝓcuratorē absentem. & ligat dñm: vt in dictis iuribus, & sic ista videť illa sententia ad quā illi se obligauerunt. Si autē sciebat reuocationem, ꝓcedit oppositio:& imputet sibi actor quare post reuocationem mādati ꝓsecutus est litem cum illo, poterat enim eum nō admittere,nisi de nouo ꝓmitteret de iudicato soluendo.tanquā simplex defensor sine mādato,& de nouo det fideiussores eosdē, vel alios: quia prima satisdatio extincta est. In textu ibi, [nā vt committatur.] videbatur quod non esset extincta imo cōmissa, postquam actor iudicium accepit, & finiuit cū illa persona,quæ promisit de iudicato soluēdo. Sed respondeť quod hoc non sufficit: imo requiritur quod duret eadem causa & qualitas personæ defensoris quæ erat tēpore stipulationis interpositæ,quod hic non est: quia tunc erat verus procurator, postea factus est non verus. Et ex hoc infert ad alios datos casus magis dubios:quia si procurator succesit reo: & sic est extinctum mandatum:quia non poteſt esse procura. sup̄plius & postea fuerit condemnatus, non committitur hæc stipulatio nec contra eum,nec contra fideiussores:qui non est condēnatus vt procurator:sed vt dominus,& fideiussores nō se obligauerunt nisi ad sententiam,quę ligaret procuratorem:& etiā dominum,ista autem ligat dominum non procuratorem:quia finitum est procuratoris officium,sicut in casu prędcedenti, vbi
2 ligat procuratorem id est defensorem non dominum. † Item alius casus dubitabilis est, si defensor sine mandato satisfecit: & postea mandatum superuenit,actor prosecutus est litem,& obtinuit eum condemnari, ad hoc nō committitur stipulatio: quia fuit interposita super sententia quæ ligaret ipsum solum defensorem,& non dominum: nam ita esset si mandatum non superuenisset:vt l. Plautius.de procuratoribus.sed quia superuenit,ligat dominum suum non autem defensorē,& huic ientiæ se non obligauerunt, in his consistit tota substantia huius legis abbreuiando verba,& dimittendo superflua limitando tamen secundum Iac. de are. prædicta, vt oia ista ꝓcedat si actor sciuit has mutatiōes:& sic est quod sibi imputet quare li

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Et ita mandatum vim satisdationis habere videt, qñ ex illius variatiõe fit vt interdum domini satisdatio requiratur, interdũ extranei: vt ex verbis tex. & gl. colligi potest hic.

tem fuit persecutus: & nõ fecit sibi de nouo satisdari. † Et prædicta quando mutationes contingunt ex parte rei de defenden. si autem ex parte actoris: quia de falso procura. factus est verus, non impedit cõmitti hæc stipulatio: vt l. iul. qui satisd. cogan. & l. in causæ. §. fi. de procu. de quibus gl. mag. fi. op. & multum laborat in so lu. hic & ibi. sed hæc est vera solutio quã tangit gl. ibi, [vel alitet hic ex parte rei.] et ratio est in promptu: quia nõ variat ille respectus propter quem facta est promissio. nam fuit facta ad vtilitatẽ domini cuius nomine agebatur: sed nunc post superuenientiam mandatis multomagis adest vtilitas domini: quia sententia lata pro eo domino prodest: ergo & debet prodesse stipulatio: sed si non peruenisset, non prodesset: vt ff. e. l. iij. §. j. in fi. cum seq. Et in hoc stat tota vtilitas: & quasi omnes glo. remanent declaratæ: & hoc prout ista l. secundum verũ intellectum redditur clausula de defendendo: alij in clausula de dolo: vt in glossella super ver. [committatur.] sequens gl. contra quẽlibet põt sustineri in hac l. sed doctores cõtra quos ꝓsequere: vt hic per Bar. qa solus primus intellectus potest suffineri. s. de clausula quã verbũ sonat sufficit. LEX X.

SI ad defendendum. Pro defensore cum mandato [a] satisdat dominus: sed defensor sine mandato inuenire debet sibi fideiussores. h. d. secundum Dy. Alij intelligunt totam legem in defensore cum mandato, quẽ dominus in instrumento ꝓcurationis releuauit nec pro eo promisit. certe si dominus est præsens, & de facili potest haberi, ipse debebit promittere procuratorem: & dabitur procuratori terminus ad faciendũ ipsum cõparere. Sed si esset absens in longinquo, non debet sibi iste terminus assignari: sed ipse procuratori debet promittere. & fideiussores inuenire secundum lac. de Are. & vterq; intellectus est bonus. LEX XI.

SI seruus. Perempta re deducta in iudicium, peri mitur stipulatio. nisi iudicium non perimatur. vt si erat necessaria ad hoc sententia propter accessiones. hoc dicit. Et de hoc dic: vt ff. de rei ven. l. nõ vtiq;. LEX XII.

SI reus. Si post prestitam satisdationem reus acquirit priuilegiũ personale per q̃ inuitus non compellatur litigare, nihilominus si causa non defendatur, committit stipulatio ista ex clausula de defendẽdo contra fideiussores. hoc dicit. No. quia istud priuilegium nõ egreditur eius personam; & ideo est imputandum fideiussoribus quare non defendunt. quis ergo vocabitur hic? nã si ipse reus, eo quod citatio sit nulla per l. ij. §. de in ius voc. si est nulla, non potest dici res non defendi: quia tunc dicitur res non defendi, quando actor non prosequitur, et non est qui respõdeat. Istud facit me multum dubitare hic: & si nõ esset prestita satisdatio, sine dubio stipulatio non valeret, sed postquam est præstita, potest dici quod valeat, nõ quod ille arctetur personaliter comparere: sed vt committatur stipulatio, si nec ipse pro se, nec procuratore, aut alius pro se defendit.

[a] *Quando sunt duæ actiones quæ sic se habent, vt lata sententia condẽnatoria in vna facta executione obstaret excepti. rei iu. in alia, an admittatur cumulatio.*

LEX XIII.

CVm quæreb atur. †Si causa non defendi-[1] tur committit statim stipulatio ista ex clausu. de defendendo ad totale interesse: sed si hoc non obstãte actor nihilominus litem prosequitur contra contumacem, & obtineat sententiam. fingitur stipulatio ex prima clausula non esse commissa. si non erat super illa facta litis contestat. & committitur ex clausula quam verbum sonat. Similiter fingitur nõ commissa, si lis fuerit finita solutione, vel transactione, vl acceptilatione. hoc dicit, multum notabiliter. istis tamẽ vltimis casibus non committitur ex alia causa cum sententia non sit secuta. Et primo formatur thema vsq; ibi, [dicebam.] Secundo arguit quod postquam est commissa ex vna clausula de defendẽdo ad totale interesse, amplius nõ committitur ex alia quam verbum sonat: quia licet contineat tres clausulas, omnes tamen tendunt ad vnum effectum, scilicet ad cõsequẽdũ interesse totale. quod nisi semel ex vna clausula consequi potest. vsque ibi, [proinde.] ibi determinat contrarium quod committatur ex clausula quam verbum sonat. & desinit esse commissa ex prima. nisi lis super illa non erat contest. ergo si erat contesta. secus videtur. vel potest dici qđ tunc non desinit, neque fingitur esse commissa ex prima. si erit cõmissa ex vtraq; tamen non nisi ex vna agere poterit: vt patet in lege proxim. §. quoties. & istud plus patet. & hoc vsque ibi, [proinde.] ibi ponit casum, in quo licet fuerit cõmissa ex clausula de defendendo, tamen desinit esse commissa. & extinguitur nec alia committitur: ratio determinationis huius legis est. quia clausula quam verbum sonat est principalior: & de defendendo, de dolo sunt accessoriæ: vt de accep. l. si acceptolatum. Item prima est vtilior: quia habet executionem paratam: sed ex alijs duabus non: imo oportet quod lis contestetur super illis, & ordinarie agatur: vt supra eodem. l. iij. §. fin. & ibi tetigi. merito non obstante quod fuerit commissa ex clausula de defendendo, non fit quominus si forte sequatur diffinitiua, committatur illa quam verbum sonat: & confunditur prima promissio. Intellige autem hanc l. quod lis fuit cõtes. cum reo post præstitam satisdationem, alias contra eum absentem nõ potuisset ad diffinitiuam peruenirí. isto namque iure contra habetur heremodicium reo absente post lit. contes. vt l. & post edictũ. de iudi. † Inducit autem Ang. istam l. contra vnam determinationem Barto. in materia cumulationum in l. edita. C. de edẽ. vbi tenet cõtra alios. quod quando sunt duæ actiones quę sic se habent vt lata sententia condemnatoria in vna facta executione obstaret exceptio rei iudi. in alia, quod non admittatur cumulatio per l. j. j. si fami. fur. fecisse di. contra quam determinationem videtur casus hic: quia lite pendente super negotio principali si reus non defendit: & sic committat stipulatio ex clausula de defendendo, potest actor illa lite pendente agere ex illa clausula, et cumulare nouam actiõem lite nihilominus perseuerante in suo statu. quod patet: quia potest etiã illam litem prosequi. & obtinere sententiam. & nihilominus sic se habent istæ actiones quod facta executione ex vna earum, obstaret exceptio rei iudicatæ ex altera. cum non debeat bis idẽ consequi. vt l. proxi. §. fina. Sed potest responderi quod hic cõtra diuersas personas fit ista cumulatio. quia prima lis pendebat contra reum: vel defensorem absentem: & non defendentem: nihilominus inchoauit contra fideiussores super interesse Bar. autem loquitur quando contra eundem: sua tamen inductio est satis pulchra. & subtilis. Non sunt alia.

§. Si fuero. Mutatio actionis facit istam stipulationem non committi. & sic est casus hic de intellectu quem tetigi in l. ij. §. fi. ibi quantum. ff. de præto. stipu.

LEX XIIII.

SI ex duobus. Licet facta fuerit solutio ꝓ parte de itereresse ex clausula de defendẽdo, potest purgari mora, ne soluatur altera pars: nec propterea repetitur solutum. hoc d. notabiliter. Quod ergo dicitur quod facta solutione non est locus purgationi moræ: vt supra de condi. inde. l. qui ob rem. & supra eodem, lege, iam tamen in fin. princi. videtur intelligendum quod est facta executio de toto. secus si de parte. vt hic. vl dic quod istud etiã debet limitari respectu diuersarum personarum. quia si vnus soluit partem suam, potest purgari mora per alterum. ne cogatur ad suam. Et ita loquitur hic: sed respectu eiusdem personæ postquam incepisset soluere partem, forte non audiretur volens purgare moram, ne soluat alteram partem. hoc tamen videtur mihi dubium pro nunc. Not. enim hic in ver. [nec tamen.] quod non repetit quis tanquam indebite solutum illud cuius solutionem poterat euitare purgando moram quia non fuit indebitum. potestas em purgandi moram non reddit aliquod indebitum cum fiat ex mera æquitate: vt lege, si seruum. §. sequitur. de verbo. oblig.

§. Quoties. Si agatur ob rem non defensam contra fideiussores, debet actor sibi cauere de non prosequendo litem contra principalem: alias non tenetur fideiussor sibi soluere: & si soluit hac cautione non recepta à principali. hoc dicit. & sic patet quod facta solutione ex vna clausula cessant alię. quia tendunt ad vnum fi. vt ff. eodem l. iam tamen

tamen. §. in hac. adde quod habetur in simili. in l. pen. ff. de peti. hæredi. de ista autem de defendendo, vide ibidem. & quod ibi no. per Bar. Non sunt alia.

LEX XV.

HAec stipulat. Clausula ob rem nõ defensam tollitur eo ipso, qđ cœpit causa defendi, vel desijt posse. h. d. Quod vltimum expone, vt in l. cum quęrebatur. in fin. principij. ibi proinde & si forte &c. ff. eo.

LEX XVI.

EX iudicatum. Qui paratus est soluere, non cogitur iudiciũ suscipere. h. d. Concor. l. si reus paratus. ff. de procur. & instit. de perpe. & tempo. actio. §. fi. Et debet absolui ab obseruatione iudicij: sed an tunc sufficiat offerre se paratum soluere, absq; eo q̃ deponat & consignet? Distinguit, aut nõ erat lis contesta. & sufficit dummodo nõ offerat solo verbo, sed habeat pecuniã paratã in manibus, secundum ea quæ habent in l. prætor. §. si quis paratus. ff. de no. ope. nun. aut lis non erat conte. & tunc nõ sufficit, nisi deponat, & consignet, sicut & quantũ ad euitandum periculum moræ. Ita videt colligi ex no. per Bar. in l. si insulã. de ver. obl. & l. sed & si alia. de consti. pecu. ista tñ l. facit q̃ indistincte sufficiat oblatio, cum indistincte loquatur: & cõsueuit allegari contra Bar. in hoc. Non sunt alia.

LEX XVII.

EX clausula. Ratione doli cõmittit stipulatio ex clausula de dolo insolidũ cõtra quẽlibet fideiussorẽ. h. d. Non intelligas q̃ ad totale interesse cõmittatur conditio ex ista clausula. sed committitur ad interesse particulare: vt. j. eod. l. nouissima. licet ex alijs duabus cõmittatur ad totale: sed vult dicere quod illud particulare quod ascendit forte ad x. cõmittatur contra quẽlibet fideiussorem insolidum, & etiam si res non defendatur insolidum per dolum: quia defensio non potest fieri pro parte.

[1] ☞ *Vir bonus dicitur iudex.*

[2] *Quando nõ cogatur quis iudicium suscipere, nec respondere libello. & nu. 2.*

[4] *Exceptiones solutionis & acceptilationis impediunt litis ingressum, sicut exceptiones litis finitæ.*

LEX XVIII.

VIr bonus. † Stipulatio ista non committitur ex clausula de defendẽdo, si reus nõ cogeretur iudicium suscipere. hoc dicit. & est not. lex. per quam patet manifeste quod licet aliquis cauerit de iudicato soluendo: si tamen erat talis qui non cogeretur coram illo iudice comparere propter defectum iudicis: quia erat incõpetens, vel propter defectum agentis: quia prohibetur agere: vt bannitus, vel excommunicatus, vel propter defectum iurisdictionis agentis: quia non habebat actionem: vel habebat, sed inualidam, non propterea perdit exceptionem quam habebat in prædictis. si enim perderet non defendendo, committitur ista stipulatio ex illa clausula. cuius contrarium hic dicitur, & idem si cauit de iudicio sisti. vt est casus in auth. offeratur. C. de lit. contesta. Et not. in l. non videtur ff. de iudi. & per Barto. in l. quidam consulebant. de re iud. ibi dicit quod non videtur prorogare iurisdictionem per tales cautiones, habent ergo in se tacitam conditionem si teneretur iudicium suscipere, & non aliter. Item saluis exceptionibus meis, etiam dilatorijs: q̃ not.

[2] † No. quod vir bonus dicitur iudex l. continuus. §. cum ita. de verborum obligatio. glos. hic oppo. de l. si reus. ff. eod. quæ videntur ad literam cõtrariari, & soluit. ver. vero modo, cum effectu. primo quod ibi loquitur quando reus non compellebatur suscipere iudicium propter aliquem defectum consistentẽ in persona actoris quia erat prohibitus agere, vt liberatus contra patronum, & filius contra patrem. Et eodem modo posset

[a] poni exemplum in excommunicato, vel bannito[a] qui prohibetur ex forma statuti, vel erat defectus in iure ipsius actoris qui procedebat ex natura actionis, vel rei petitæ, quia petebat rem qtam sibi non licebat habere, vt in exemplis glos. in l. autem contraria nullus erat defectus in persona agentis, nec in actione, nec in re petita: sed suberat solummodo in persona rei ex priuilegio personali. Ista est bona limitatio. vt colligitur

[3] ex tertia solu. † & ista no. q̃ quando quis petit rem quã sibi nõ licet habere: reus allegando & offerendo [a] se paratum probare incontinenti, non cogitur iudicium suscipere, & respondere libello, & litem contesta. sed debet audiri, & assignari sibi termin⁹ breuis & sic hic facit. absoluit ab instãtia iudicij. hoc patet ex glo. relata ad tex. quia dicit. [suscipere iudicium non cogatur.] non solum ergo excep. quæ dicitur litis finitæ & trãsactionis & iurisiurandi vel rei iudi. impediunt litis ingressum. vt l. eleganter. §. si post. de cõdictio. in debi. imo etiam ista q̃ actor petit rem quam habere non licet. Et hic no. quia aliquando sunt statuta vt Florentiæ, quod forenses nõ possunt acquirere[b] bona immobilia. vn de si quis petit rem immobilem & reus excipit quod est forensis, & non præstantiatus, statim debet sibi terminus assignari ad faciendum fidem de hoc: & non compellitur respondere libello. Secunda solu. est quod hic loquitur quando reus nõ cõpellebatur suscipere iudicium, sed habebat aliquam exceptionem de illis quæ dicuntur litis finitæ. ibi vero propter aliã causam. primum dictũ procedit sine dubio. quia sic potest hic exẽplificari, sed secundum dictum non est semper verum: quia etiã si haberet aliquam executionem quæ non esset litis finitæ. & tamen erat talis quod non compellebatur suscipere iudicium.

[4] habet locum quod hic dicitur, vt patebit in sequẽti solu. † Nõ tamen ex ista glo. dum referri se ad l. cum quærebatur. §. proinde. qui loquitur in exceptione solutionis & acceptilatioñis. qđ illę exceptiones impediunt litis ingressum: sicut exceptiones litis finitæ. videbatur contrarium: quia solutio & acceptilatio non sunt inuentæ ad finiendas lites. non sic in exceptione trãsactionis, vel iurisiurandi. & nihilominus exceptio solutionis & acceptilationis possunt opponi ad impediendũ litis ingressum: sicut exceptiones litis finitæ. Et hæc ita sentit hic Bart. & hoc ideo: quia tollunt actiones ipso iure. & sine actione nemo experitur. l. si pupilli. §. videamus. de nego. gest. si ergo opponantur tales exceptiones, & offerat se paratum incontinenti probare, statim debet sibi dari terminus. alias differentur post lite contesta. vt l. nam & postea. de iureiuran. & ibi omnino vide quæ not. Bar. Vltima solu. est, q̃ hoc debet intelligi quando compellebatur suscipere iudicium propter aliquam exceptionem quam habebat tempore interpositæ stipulationis: ibi vero superuenit post. Istud est verum, tamen debet limitari quando erat personalis. secus si realis ff. eod. l. hæc stipulatio. §. fin. cum sua gl. Et ex hoc sequitur limitatio primæ solutionis, quando erat personalis, si suberat tempore interpositæ impedit hanc stipulationem committi. vt hic secundum istum intellectum. sed si superuenit post, secus: vt ibi, quando autem erat realis, siue suberat, tunc siue superuenit post, locũ habet quod hic dicitur. Quarta solu. quod hic superuenit causa in persona defensoris, qui præstitit hanc stipulationem, per quam nõ compellatur defendere reum. quę sunt multæ. vt l. mutus. §. fina. de procura. ibi ipse reus satisdedit. & postea supuenit causa in persona ipsius rei. Ista est bona limitatio secundum iã dicta. Ex quibus collige distinctionem per teipsum.

[a] ¶ Vel bannito. Add. de diffuse per Nel. lum in trac. de bannitis.

[b] ¶ Quod forenses nõ possunt acquirere. Adde Bald. & Rapha. ful. in l. j. ad finem. C. de precib. impe. offer. Sal. in l. ij. in iij. colũ. C. de noxali.

LEX XIX.

NOuissima. Ex clausula doli committitur stipulatio pro dolo commisso post stipulationem q̃ pro illo qui tempore stipulationis iam commissus erat. & toties committitur stipulatio ob istam clausulam. quoties dolus committitur per promissorem, vel hæredem eius. & si fuerit adiecta pœna, committitur etiam pro dolo titij. hoc dicit. & est tex. aliquantulum difficilis ad intelligẽdum. sed ex summario satis clare patet intellectus. primum dictum quod cõprehẽdat dolũ post stipulationem commissum. patet in prin. q̃ ante illum qui cõmissus erat tempore stipulationis, patet in verbo, [doli.] Et ex verbis stipulationis quæ sunt dolum malum abesse de præsenti absenturúmq; esse secũdum dictum q̃ quoties cõmittatur ista stipulatio, quoties dolus cõmittit etiã effectu exactionis: patet in verbo. [Itaque.] vbi fuit commissa rei promissio, & etiam facta exactio, & nihilominus iterum cõmittitur: & sic exactum pro dolo eius. ex hoc sequitur q̃ ex ista clausula cõmittit stipulatio ad interesse

Universidad de Puerto Rico Biblioteca

particulare tantū ad torale, postquā semel esset cōmissa, & facta exactione amplius nō cōmitteret nō solū ex illa eadē clausula: sed nec etiā ex alia. vt s. Vltima vero pars summarij quādo est adiecta pœna committitur pro dolo extranei: patet in ver. [sinautem.] licet si non esset promissa: tūc ad interesse nō committeretur: nisi pro dolo promissoris, vt patet in glos.

2 ☞ *Quando primus iudex absolut reum, & iudex appellationis reuocat, & pronuntiat male iudicatū no sufficiat hoc solū dicere: sed debet vltra dicta cōdēnare.*

3 *Iudicatum solui, vel soluere iudicatū, seu præstare quod iudex iudicauerit, an sint idem.*

LEX XX.

1 CVm apud sempronium. † Stipulatio ista non cōmittit ex clausula de iudicato soluendo, si condemnatoria non fertur per iudicem primæ causæ sed per iudicem appellationis: nisi fuerit expresse cōtrariū. h.d. & est sing. lex. In tex. [vt quod sempronius iudex iudicasset.] hoc est ponderandum secundum Mar. sil. qui disputando tenuit q̄ si nō fuisset appositum proprium nomen iudicis, bene cōmitteretur ex sententia lata per iudicem appellationis. Et etiam ponderā dum secundū Guil. de Cu. q̄ hic primus iudex non cōdemnauit, sed absoluit: & iudex appellationis illā absolutoriā reuocauit & condemnauit. si autem primus iudex condemnasset, & ab illa fuisset appellatum, & iudex appellationis eā cōfirmasset, adhuc cōmitteretur secundum eū, qui ita no. s. qui satisda. cog. l. Iul. sed vter q̄ eorū reprobatur secundū Bar. & Moder. & p gl. ordi. quæ est in l. ij. C. de. pcu. quæ tenet idistincte cautionē præstitā in cā principali, nō cōmitti ī cā appellationis. q̄ etiā ꝓbat p rationē qa mutatio instātiæ facit istā stipulationē nō cōmitti: vt s. l. ij. sed instātia causæ appellationis est diuersa ab istātia cāe principalis: vt. C. de. pc. l. ita demū: ergo, &c. Itē mutatio iudicis facit non cōmitti: vt ſ. e. l. iij. in prin. sed iudex appellationis est diuersus: quod patet: quia superior diuersum habet tribunal: ergo &c. Conclude ergo q̄ etiā si non fuisset expressum. & etiam fuisset lata cōdēnatoria, & postea confirmata, locum haberet quod hic dicitur. Ego habui istum casum de facto in terminis in curia Auinionen. & nō potui obtinere: licet omnes aduocati essent de ista opi. tñ auditores Rotæ fecerunt surdas aures: & voluerunt se qui opi. Mar. & Guil. in causa multū ardua. postea iterū habui de facto ī curia patrimonij: & obtinui, & feci quendā fideiussorē de carcere relaxari p hanc l. & per id q̄ s. dixi secundum Bart. & alios. videbat tamen q̄ debebat cōmitti ex sententia iudicis appellationis. qa ille est subrogatus in locū primi iudicis. & videtur tex. expressus hic in fi. et sic videt censeri idē. nam debet ferre illam sentē tiam quā ferre debuit iudex primus. sed ex quo nō reputatur omnino idē, propter diuersam instantiā, sed si tribunal non diuerificaret, nec instātia. vt cōtingit in successore in officio. tūc procederet determinatio. Mar. sil. q̄ si nō fuisset expressum nomen iudicis, bene cōmitteretur ex sententia lata per successorē, secus si fuit expressum: vt dixi. s. e. l. iij. in prin. Ex hoc sequitur q̄ cū duplex sit successor, vt vnus magis potest quā alter, non sufficeret in cautione dicere verba quæ ponuntur hic in fi. [qui ī eius locū, &c.] ad hoc vt cōmittat ex sentētia lata p iudicē appellationis: qa intelligeretur de magis ꝓprio successore, q̄ successit ī offō iurisdictionis tribunali. & istātia. nō aūt iudice appellationis. in quo instātiæ diuersificāt. deberet ergo expresse fieri mentio de iudice appellationis, secundū docto.

1 In tex. ibi, [defensore rei cōdēnato.] No. hic diligenter. & ad hoc semp allegatur ista l. q̄ quādo primus iudex absoluit reū, & iudex appellationis reuocat, & pronuntiat male iudicatū, & bene appellatū, non sufficit hoc solū dicere. quia reus remanet nō cōdēnatus: cū nunquā fuerit condēnatus, & absolutio fuerit reuocata: debet ergo vltra prædicta verba condemnare & ita debet limitari et suppleri quod habetur in l. eos. C. de appel. vbi videt dicere quod ista verba prima sufficiāt. sed istud verum si prima sententia cōdemnatoria fuisset: quia si reuocatur condemnatio, licet non fiat absolutio, satis est ipsi reo: quia remanet non condemnatus, & per consequens tantum interest, quantum si esset absolutus. Ad hoc etiam allegatur l. asiduis. de lē. iij. Cætera vide per Bar. Not ꝓtiam hic quod si Sē pronius iudex iudicasset ꝓ eo quod dixi. s. in rubri. quod licet non apponantur ista verba formata iudicatum solui: nihilominus sufficit si ponuntur æquipollentia, scilicet soluere iudicatum: vl' præstare quod iudex iudicauerit: licet quidam vltramō tani tenuerunt in contrarium in l. fi. C. vnde legit. & est casus in l. ij. §. iam tñ. de præto. stip. prout est textus, solui iudicatum.

LEX XXI.

SI vnus. Ista stipulatio licet fuerit semel commissa ex clausula de defendendo, et facta fuerit exactio pro parte interesse ab vno, nihilominus iterū potest cōmitti, & fieri exactio contra aliū pro altera parte ex clausula quā verbū sonat. sed contra eundem nō: sed prævalet clausula iudicati. h.d. istud tamen vltimum ītellige si ex prima non fuit exactio. nec lis contest. quibus cōcurrentibus licet mero iure fuerit commissa ex prima: fingitur non cōmissa: & committitur ex secunda: vt ſ. eo. l. cum quærebatur: si autem fuisset facta exactio, amplius non cōmitteret ex secunda: vt ſ. e. l. iam tñ. §. in hac. qui sic debet intelligi: & si nō fuisset facta exactio: fuisset tamen lis contesta. non fingeret non cōmissa: tamen bene committeret ex secunda: & sic esset in potestate actoris ex qua ipsorū vellet agere: & ita intellexi tex. in d. l. cū quærebat. ver. proinde videndū. In tex. ibi. [quoniā in vnius.] hic respōdet tacite oppositioni, quæ posset fieri contra superius dicta. vt in d. l. iam tamen. §. in hac. ſ. eod. Et respondet quod loquit in vna & eadem persona, in quam non potest cōmitti ex duabus clausulis. intellige sane. vt dixi. quia si fuit cōmissa ex clausula de defendendo, & facta exactio, non committeretur ex clausula iudicati, & desineret esse commissa ex persona: quia clausula iudicati tanquam principalior prævalet. & hoc est qđ sequitur. [& nos dicimus, &c.] vbi iurisconsultus videtur cōtrariari subij ipsi, si bene inspiciatur. quia in ver. [quoniam.] innuit quod postquam fuit commissa ex prima de defendendo: non committitur contra eundem ex secunda: & illa prævalet. ideo intellige vt dixi. Si autē esset commissa ex clausula doli: quia nō committitur nisi ad particulare interesse: vt in l. nouissima. ſ. e. non prohibetur committi ex aliis ad totale: quia maius obfuscat minus: & non econtra vt ſ. de fideiuſ. l. ſi debitori. in fin. Cætera vide: hic per Bar. qui distinguit plene an ista stipulatio semel commissa poterit iterum committi ex eadem clausula, vel diuersa. Scias etiam quod ista l. differt à l. ſi ex duobus. in princ. ſ. eo. in hoc: quia ibi fuit commissa ex clausula de defendendo. & facta exactio pro parte. deinde fuit causa defensa: & actor succubuit in causa principali: vnde tūc vertit dubiū. vtrum ille qui soluit partem, poterit repetere tanquam indebite solutum: quia sententia videtur apparere indebita: & tamē determinatur quod non repetitur: quia non debet apparere indebitum nisi respectu illius cum quo est lata sententia: non respectu eius qui soluit, cū quo non est lata. sed hic actor obtinuit contra defendentem. & sic non est quæstio vnde poterit repeti solutum tanquam indebitum: sed an committatur iterū ex clausula iudicati. vide hic Barto. &c.

Rem ratam haberi. & de ratihabitione. *Rubrica.*

Cautio de qua loquitur titulus præcedens præstatur à procuratore rei etiam si constet de ipsius mandato: vt ſ. tit. j. l. ſi ad defendendum. & C. de satisda. l. j. sed illa de qua loquitur iste titulus, præstatur à procuratore actoris, quando nō constat de ipsius mādato. si em̄ cōstaret, nō ꝓtaret. vt. j. e. l. nec satisdatio. nec etiā constat quod non habeat mandatū. si enim hoc cōstaret, non admitteretur etiam volendo cauere. nisi esset coniuncta persona. vt l. pomponius. in fi. de procur. sed præstatur qñ dubitatur de mandato. quia semiplene probatū est. & hoc dic vt plene no. C. de procura. & in l. non solum. §. qui alieno. ſ. e. ti. de procu. Nec de isto articulo principaliter tractatur in hoc titu. sed tractatur quando dominus non habet ratum: ad quid committatur ista stipulatio contra procuratorem: & hoc in prima parte rubricæ. si autem dominus habet ratum, an faciat stipulationem non committi. loquitur secunda pars. nā nō semper hoc facit: vt patet infra eodem, lege, qui enim. §. j. & l. bonorum: & l. ſi is cui. & sic prima pars rubricæ concernit procuratorem promittentem. Secunda vero pars concernit dominum ratum habentem, vel habere valentem: & de materia huius tituli vide Roffre. de libellis super hac rubrica, &c.

2 ☞ *Sententia absolutoria lata pro vno ex fideiussoribus, an aliis prosit?*

3 *Si est lata pro ex correis debendi, an prosit alteri?*

Lex

LEX I.

1 CVm quis. † Si dominus nō habet ratum, cōmittitur ista stipulatio: etiā si nō molestet stipulatorē directo sed aliam quem molestare nō posset si ratum habuisset, qui posset à stipulatore recuperare. & sic ipsum molestaret per directum. h.d. facit l. aduersus. ſ. de arbi. cum ibi no. casus est iste. In text. ibi, [cum quis de rato stipularetur.] subaudi à falso ꝓcuratore actoris. & postea fuit absolutus. & sententia translatiua in rem iudicatā quæ sibi ꝓdesset si procurator habuisset mandatū, vel fecisset dñm ratificare: sed quia neutrū fuit, non prodest aduersus dñm. vnde potest dñs vel aliū correū cōuenire, & exigere. vel etiā fideiussorē. si ergo hoc facit nō cōmittitur contra ꝓcuratorē ad oē id q̄ ille soluet, quatenus à stipulatore potest recuperare: quia intererat stipulatoris ne hoc fieret. & ista stipulatio committit ad interesse. vt j. l. ꝓxi. In tex. ibi, [sed alius pro domino.] dic

2 i. vice eius qui fuerit stipulatus. Ray. † In tex. ibi, [veluti si cū fideiussor.] dic hic videtur casus iuncto tex. præcedenti q̄ sententia absolutoria lata provno ex fideiussoribus prosit aliis. nā quando principali reo videtur prodesse. sicut econuerso lata ꝓ reo prodest fideiussori. vt l. exceptiones. §. rei. ſ. de excep. Et de hoc videtur casus in l. fi. circa fi. ſ. de iureiur. breuiter licet Dy. hoc teneat. veritas tamen est in contrarium. q̄ etiam si sit lata ꝓ fideiussore ex ea causa, quia non subsit debitum. & sic in rem, non prodest reo. nec etiam cōfideiussori. licet secus in iuramēto in rem præstito per fideiussorem. vt in l. duobus. §. à fideiussore. de iureiur. & ita determinat Bar. dicens Richar. malum. sic disputasse. cuius disputationem refert Ioā. and. in reg. ratū. in mercu. de reg. iur. Bar. in l. adulter. §. eo tempore. de adul. licet in l. ex duobus. ſ. de duobus reis. non reminiscens de dicta determinatione, teneat contrarium. ad tex. autē in l. fi. de iureiur. respondet vt ibi no. per quem omnino vide. & qui dicit istā l. debere illo modo intelligi quando isti essent confideiussores in rem suam. & sic quod vnus solueret, ab altero pro parte repeteret. alias non haberet locum quod hic dicitur. vel dicit etiā si non sunt in rem suam, locum potest habere quod hic dicitur. non quod sententia lata pro confideiussore sibi prosit directo: vt habeat exceptionem rei iudicatæ sed prodest per indirectū quasi agitur cōtra eum, potest cedere sibi actionem cōtra illū pro rata. vt ſ. de fideiuſ. l. fideiussoribus. & cum hoc non potest facere propter sententiam latam pro fideiussore, excludat per exceptionē cedēdarum. vt ſ. de solu. l. ſtichum. §. pe. in casu autem huius l. qui procurator nō habuit mādatum, nec dominus ratum habuit, non nocet domino sententia lata per falsum ꝓcuratorem. ideo si agit cōtra fideiussorem, potest cedere actionem contra illum qui fuit absolutus. & sic habebit necesse soluere cōfideiussori. & ad illud quod soluet committetur hęc stipulatio contra procuratorem. In tex. ibi, [qui socius est.] dic hic videtur casus quod sententia absolutoria lata pro vno ex correis debendi non profit alteri. nisi quando sunt socij. quod verum est quando sunt rei ex causa lucrativa: quia tunc si non sunt socij, quod alter soluit ab altero non recuperat in totum, vel pro parte. secus si sunt. vt not. in materia duorum reorum. si autem sunt ex causa onerosa, tunc prodest. quia quod vnus soluit, ab altero recuperat quatenus in illius vtilitatem cōuersum est debitum. Ideo istis casibus si nō est verus procurator, cōmittitur stipulatio: quia intererat illius absoluti ne correus molestaretur qui molestari non posset, si ratum dominus habuisset. Et per prædicta patet Ang. hic non bene loqui qui dicit esse distinguendum in sententia, sicut distinguitur in iuramento. an sit lata in rem: vel in personam. quā distinctionē reprobat Bar. in d. §. à fideiussore.

2 ☞ *Quis dicatur reus stipulandi, & quis reus promittendi: & an differant?*

LEX II.

1 IN stipulatione. † Stipulatio ista committitur ad interesse stipulatoris, si dominus non habet ratum. quod potest trāscēdere summā petitam per procuratorem. si erat omnino falsus. & etiam potest esse minus quam summa petita si erat verus sic sententia lata contra eum nocet domino. & per cōsequens nō committitur nisi ad expensas litis. hoc dicit. secundum primā lec. glos. ſ. secundum aliam quam tenent doc. dicit q̄ si fuit interposita per procuratorem rei, cōmittitur ad interesse ipsius rei non procuratoris. pro qua ſ. si quis cauti. l. si procurator. iuxta fi. ti. semper enim videtur haberi respectus ad domū & eius interesse, quando procurator illius nomine stipulatur non ad interesse procuratoris. veniamus ad casum. In tex. ibi, [rei promittendi vel stipulandi compendiū.] dic ista tria verba reddūt istam l. dubiam. vt patet ex expositionibus glo. ideo gl. legitur vario modo. In prin. glo. ibi, [à quo stipulatus es de rato.] subaudi & postea fuisti absolutus. quæ absolutio mihi non nocet si non habui ratum. nec ille erat verus procurator. ideo nō obstante agere possum contra te & exigere dicta centū. & tu eadem recuperabis ab illo vírtute huius cautionis. & etiam vltra illa. ſ. expensas factas in iudicio per me agitato cōtra te quas à me non recuperas. quia succubuisti. sed potius in expensis per me factis condemnaris: vt etiam illas recuperes. quia si ratum habuissem, eas non fecisses. nec condēnatus fuisses. In ea. ibi, [si Titius habuerat mandatum.] dic tamē quia ipsum nō ostēdebat, cauit de rato. sed postea apparet de mandato: & sic sententia lata pro te mihi domino nocet. Et si ago potes me repellere per exceptionem. tamen si expensas litis à me recuperare non potuisti aliqua de causa, recuperas ab illo qui de rato promisit. nā videtur promisisse quod nec de iure, nec de facto veniam contra. hic venit de facto non de iure postquam ille erat verus procurator: tua tamen nō interest in plus quam recuperare expensas litis. † In ea. ibi,] & sic promittendi patsiue accipitur.] expone. ſ. quia ibi promittitur stipulatori ergo inquātum stipulatur, & sic actum gerit actiue, dicitur reus stipulandi. sed inquantū sibi promittitur. & sic gerit patsiue, dicit reus promittendi. & sic ista duo verba possunt in eo verificari, etiā virtute eiusdem stipulationis de rato. vel dic q̄ referunt ad diuersas stipulationes: quia prout reus tenebatur ex primo contractu, vel stipulatione, ex quibus cōueniebatur, dicebat reus promittendi, sed prout fuit stipulatus de rato, dicebat reus stipulandi. & sic ad eundē referuntur ista verba. & istud vult gl. in ver. [vel rei promittendi, &c.] Et conclusio est quod positio casus quam glo. facit, congruit huic literæ. In ea. ibi, [& secundum has tres.] pro declaratione huius ver. oppo. quod positio casus glos. non congruat literæ dum dicit, [compendiū.] quod ponitur pro lucro. glos. loquitur de interesse dan. Præterea contra text. videtur q̄ etiam ad interesse lucri cōmittat. vt j. eo. l. si commissa. propter hoc glo. vult q̄ istud verbū, [cōpendium.] non ponatur hic pro lucro: sed pro quantitate petita à falso procuratore. & expone tribus modis. quod dic vt in glo. quia in ea modica est vtilitas.

2 ☞ *Minor. xxv. annis ratificando gesta per falsum procuratorem, non perdit beneficium restitutionis in integ. & quid operetur talis ratihabitio?*

3 *An ratificando iudicium & sententiam latam contra falsum procuratorem perdat beneficium appellandi?*

4 *Quid m eo qui promisit stare sententiæ arbitri, & nō uenire contra eam. an perdat beneficium restitutionis in integrum. seu beneficium reductionis ad arbitriū boni uiri?*

5 *An minor posit constituere procuratorem sine authoritate curatoris?*

6 *An posit esse in iudicio per se?* LEX III.

CVm minor uigintiquinque an.

1 † Petens restitutionem in integ. a duersus actū gestū cum procuratore, nō videt ipsum impugnare ex defectu mandati: sed potius approbare quantum ad hoc. ideo non facit hāc stipulationē committi ex eo quod non fuit habitus ratus nisi etiam de hoc fuisset ad promissum q̄ restitutio nō peteret. quā promissionem vtile est reo conuento fieri facere. h.d. vsq̄ ad §. falsus. Et idem ibi dicitur in eo qui appellat a snīa lata cōtra falsum procu. vt non videatur eam impugnare ꝓpter defectum mandati. sed potius approbare. & sic stipulatio ista nō cōmittatur: secus si non appellat a sententia. & postea venit contra improbando q̄ procurator fecerat. venio ad casum: & ista prima parte ponit primo duos casus vsq̄ ibi, [ideo. Et primus est quando procurator habebat mandatum a minore. Secundus quando non habuit mandatum. tamen minor ratum habuit q̄ ipse gesit. In secunda parte ꝓuidet in vtroq̄ casu, dicēs quod in primo quādo constabat de mandato, nō est necessaria cautio rati tamen debitor cum soluit cauendo faciet facere sibi cauēri quod minor nō petet restit. in integ. etiā si pecunia ꝓdat-

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Coniuncta persona. adde l. C. quæ res iu. non nocet. & per Bal. in l. si cũ fratre. i. no. C. res inter alios acta.

In secundo casu præstanda est cautio de rato: intellige quãdo erat dubium de mãdato. non tamen constabat q̃ mandatum non haberet: quia tunc etiã cauendo non admitteret. et re vera nõ habebat. Itẽ post illam vulgarem cautionem de rato similiter cautioni faciet ad iungere aliã, de qua ſ. eo. q̃ minor restitutionẽ non petet. hoc tamen nõ procedit si consentiat ipse procu. & debitor. sed si ꝓcu. non consentiet talem cautionẽ præstare, præstabit solũ cautionẽ de rato. Et si postea minor non habebit ratum, dabit̃ solu enti actio ex illa cautione rati. & hoc vult ille ver. [alioquin loquitur.] aliquantulum obscure: sed ita intelligit gl. mag. quæ incipit, [qui talis.] ſ. & etiam Ray. & alij. Et sic innuit iste tex. q̃ talis procu. etiam causatiue non cogatur prẽstare istam cautionem q̃ minor non petat istã restitu. in integr. & hoc tenuerunt quidã: vt refert gl. circa fi. Sed Rogerius tenuit contrarium: ideo videt̃ tenere primã opi. dum dicit q̃ Iurisconsultus non dat hic bonũ. i. plenum consiliũ, postquã ille nõ cõpellitur prẽstare. gl. videtur tenere secundam opi. q̃ imo cogatur Bar. dicitur hoc esse verum in casu huius l. quando debitor soluit. qa non debet esse deterioris cõditionis soluendo ꝓcuratori, quã soluẽdo ipsi minori: sed si solueret minori: posset adhibere authoritatem iudicis, propter quã denegaret̃ restitutio. & si nõ posset haberi non posset compelli soluere. ergo & si soluit procuratori, non compellit̃ soluere: nisi tale adhibeatur remediũ q̃ non timeat de rest. in integ. & hoc fiet si procurator cauebit de hoc. nam satis erit stultũ soluenti, sed si solueret minor, hoc non esset bonum consilium: quia non posset minor renuntiare beneficio resti. quia eadem fragilitate videret̃ inducꝰ ad hoc vt ſ. de noua. l. doli. §. diuersum. ideo non cogitur soluere: nisi interueniat iudicis authoritas. vt l. ait prætor. §. permittit̃. ſ. de mino. si vero procurator minoris nõ recipiat solutio. sed agat contra debitorem: non potest compelli etiam causatiue ad prẽstandam hanc cautionem q̃ minor nõ petet resti. aduersus gesta per eum. nã & si ipse minor ageret, non posset aduersarius petere sibi ꝓideri taliter q̃ aduersus gesta ꝓ se nõ petet resti. licet quãdo soluit potuerit petere interponi iudicis decretum. & ista videtur bona decisio, & rationabilis. & sic vtraq; opin. potest esse vera in diuersis casibus. & ex his est expedita tota illa gl. mag. In princi. l ibi, [de rato habendo cauit.] sed quare cauit. postquam habebat mandatum? dicunt quidam, quia de ipso plene non constabat: sed certe si hoc erat, etiam cauendo non poterat petere solutionem sibi fieri: licet bene deberet admitti ad agendum: nam & coniuncta persona[a] licet poterit agere cauendo, non potest exigere: no. in l. vero procu. ſ. de so. & est casus in l. ij. vt Iega. no. caue. die ergo q̃ cauit sponte. posito q̃ de mandato constaret. vel si non constabat plene fuit ꝓpõte admissus per debitorem. Nam non tenebatur si nolebat, vt dixi, &c. In tex. ibi. [minor ann. habuerit ratum. No. q̃ minor xxv. ann. ratificando gesta per falsum procu. non perdit beneficium restitutionis. ratio est: quia non potest ei renuntiari: vt ſ. dixi. Quid ergo operatur ratihabitio? Respond. facit actum valere in sui præiudicium mero iure: cum si nõ ratificasset, nõ valeret, nec sibi præiudicaret: vt l. in causæ. §. j. de procur. ideo non esset necessaria in integ. rest. sed nunc erit necessaria: sicut si à principio mandatum dedisset. hoc tamen intelligo quando non habebat curatorem: & sic poterat sibi mero iure prẽiudicare vl̃ habebat, et cum eius authoritate ratificauit. nam etiam tunc non excluditur a beneficio resti. quia authoritas tuto. vel cura. illam non tollit: vt. C. si tu. vel cura. inter. per totum. Si bene facit actum valere mero iure, etiam in prẽiudicium pupilli. vel adulti. Si autem habebat curatorem: & sine eius authoritate ratificauit. vel erat pupill̃? & ratificauit sine tutore siue ipm̃ haberet, siue nõ: tunc talis ratificatio esset ipso iure nulla: quo ad sui præiudicium non esset necessaria per l. si curatorem habens. C. de in integ. resti. †Sed quæritur an ratificando iudiciũ & sententiam latam contra falsum procu. perdat beneficiũ appellandi. Breuiter si cum authoritate curato. vel tuto. hoc fecit perdit mero iure licet non perdebat beneficium restitutionis. & sic poterit restitui minor ad appellandum. difficilius enim perditur beneficium restitu. quã beneficium appellandi. quia primo casu remaneret destitutus omni remedio. secundo non. Si autem sine cura. cum ipsum haberet, ipso iure nõ perderet. Sed an petendo restitutionẽ in integrum videatur ratificare factum falsi procuratoris? gl. quæ sunt hic sentiunt q̃ sic. ad qd̃ facit sequens §. falsus. vbi appellando censetur ratificasse. Itẽ quia si non videretur ratificasse non esset necessaria restitutio. & tamen iste tex. innuit cõtrarium, & istum tex. inducit Dy. 4 q̃ si compromittentes ꝓmittunt stare sententiæ arbitri: & cõtra eam non venire. non per hoc perdit minor beneficium restitutionis aduersus eam. & hoc est clarum. quia etiam si vellet expresse ei renuntiare non potest. Sed vlterius dicit Bar. post Dy. q̃ per ista verba non videtur arg. partes renuntiasse ad arbitrium boni viri reductioni. huius text. Istud est magni effectus, licet Bart. nõ declaret. nam secundũ hoc sequitur quod si petat reduci, & succumbat non propterea incidit in pœnam. quia non facit contra promissa, sed si expreisse promitteret nõ petere reductionẽ ad arbitriũ boni viri tũc distingueret̃, an reductione succumbat. & incideret in pœnã an non: & tunc sec̃ & ita intelligũtur no. per Bar. post Dy. in l. qui Romę. §. duo fratres. de ver. obli. & in l. ul. verum debitorem. de condic. inde. & istud perpetuo tene menti. quia ita videtur esse de mente bar. hoc intelligendo recte. vt verba sua habeant vtilitatem. sed Ang. alleg. in contrarium optimam gl. in l. tale pactum. §. j. ſ. de pac. quæ dicit quod ille qui promittit stare sententiæ iudicis & non venire contra, videtur renũtiasse beneficio appellandi. ergo & beneficio reductionis ad arbitrium boni viri & ista magis patet. Non obst. iste tex. quia hic illa promissio põt referri ad defectum mandati q̃ non veniat contra ex illo capite: non autem quod non veniat contra rationẽ iniquitatis sententiæ: sed quando acta geruntur per seipsum, non potest haberi respectus vsq; ad iniquitatem sententiæ, vel laudi. vnde promittendo non venire contra vel acquiescere, censetur promisisse non petere reductionem ad arbitrium boni viri ratione iniquitatis: alias nihil operaretur ista promissio. ideo nõ debet distingui aut succumbat vel nõ: sicut si expresse renuntiasset tali reductioni: quicquid dicant Dy. & Bar. licet eorum dictum frequenter allegetur. Quæritur †vtrũ minor iste poterit 5 constituere procuratorem sine authoritate curatoris. gl. j. dicit hic q̃ in iudicio non poterit: per l. neque. C. de procu. sed extra iudicium sic: quia illa solum loquitur in iudicio. intellige primum dictum q̃ in iudicio non potest. siue habeat curatorem, siue non: quia nec ipse posset personaliter esse in iudicio sine curatore posito etiã quod ipsum posset non habere: vt l. acta. §. fi. & ibi no. de re iudi. Et no. in l. cum & minores. C. si aduerſ. rem iudi. debet ergo sibi dari curator: nec poterit esse per se ꝓ- curator in iudicio. †Secundum dictum intellige quando curatorem non habet. nam tunc potest actum gerere p se ergo & cõstituere procuratorem ad gerendum: sed si habet, debet cõstituere cum illius authoritate. alias non valet, sicut nec per se posset gerere. vt l. si curatorem habens. C. de in integr. restitu. Fallit in casibus in quibus habet legitimam personam sine curatore: etiam si ipsum habeat vt ad contrahẽdum matrimoniũ, vt no. in c. ex parte. de resti. spo. Item ad petendum curatorem ipse solus potest procuratorem constituere: quia ad hoc videtur habere legitimam personam: vt not. in leg. tertia supra qui pe. tuto. Sufficit.

2 *¶ si dñs. incepit ab approbatione expresse, an poterit postea appellare, et sic reprobare*
3 *si dominus non appellat sed agit contra debitorem & exigit, committitur stipulatio ista contra procuratorem falsum qui egit, & succubuit.*

1 §. Falsus procurator. †Iste §. fuit summatus cũ principio l. No. hic quod qui appellat à sententia lata contra falsum procuratorem ipsã?: facit deficere conditionem sub qua fuit interposita ista stipulatio: videtur enim promisisse interesse si dominus non habeat ratum, ergo appellãs videtur ratum habere. non est in promptu. quia si non haberet ratum, sententia illa sibi non noceret nec esset sibi necessaria appellatio. l. in causæ. §. j. de procu. Si ergo appellat, videtur velle q̃ mero iure sibi noceat & q̃ appellatio sit necessaria: & idem si petat restitutionem in integ. vt in tex. præcedẽti: & ibi no. in gl. quę incipit ſ. de rato. in fi. quia qui vult vnũ vult aliud sine quo illud esse nõ põt. Bar. autẽ alle. istũ tex. q̃ põt qs approbare actũ, tãq̃ gestũ, & reprobare tãq̃ sic gestũ. Nã q̃ appellat, reprobat sententiam vt sic lata: non autẽ latam

latam. & propter hoc in alia materia inducit hunc tex. quod filius præteritus intentando contra tabulas: approbat testamentum de iure prætorio tanquã factum & reprobat tãquã sic factum: nisi enim videretur per prius approbari, non posset dari contratab. contra testamentum quod est nullũ. cũ tendat ad rescindendũ. & sic præsupponitur validitas. vt l. quod vulgo. de contratab. Bal. ipsum impugnat. & bene quia hic approbata veniunt circa diuersa, non circa idẽ approbat enim factum procuratoris. i. quod litigauerit eius nomine ac si mandatum a prin. habuisset: sed reprobat sententia. & sic factũ iudicis. sed in casu de contratab. si videretur approbare testamentũ vt factum, & reprobaret vt sic factum. ista approbatio & reprobatio esset circa idẽ. quod esse non potest. quia esset sibi cõtrari?. Non enim potest approbare testamentum vt factũ. nisi etiã vt sic factum. quod non contingit in casu huius §. de his dic vt 2 no. in l. posthumo. C. de cõtratab. per vtrũq;. †Sed quæro hic quid si dominus incepit ab approbatione expresse, an poterit postea appellare, & sic reprobare? Respondeo aut approbat factum procuratoris. & poterit appellare. ſ. post prin. huius l. ver. Idemq; aut approbauit sententiam quod in dubio præsumitur si sciens eam latam dicat approbo quod gestum est propter effusum sermonem. arg. in l. fi. C. de do. promiſ. circa fi. & tunc non poterit appellare per glo. quæ est in l. tale pactũ. §. fi. ſ. de pac. quæ tamẽ glo. loquitur in sententia ferenda quando quis promisit ei stare. & acquiescere, potius in tam lata. cũ primo casu non habeat notitiã qualis debeat esse. secũdo sic: ideo 3 maior est ratio in secundo casu. arg. in l. cum antea. C. de arbit. & l. qui cum tutoribus. ſ. de transa. † Vltimo no. in ver. quod si dominus non appellat sed agit contra debitorem. & exigit, committitur stipulatio ista contra procuratorẽ falsum q̃ egit, & succubuit. Et ista est vna de combinationibus. quæ ponunt̃ per Bar. in l. si sine. j. eo. Et loquitur hic quando exegit dominus. & non procurator, ipse econuerso si exigit procurator, & non domin. quia succubuit, & procurator obtinuit: & iste est casus in l. procurator ad exhibendũ. §. j. j. eo. & vtrobiq; cõmittitur stipulatio ad totam quantitatem exactam si erat funditus falsus. vt hic patet & etiã ibi nota. Intererat enim debitoris qd̃ dominus ratum haberet factum procuratoris. quia tunc dominus noceret sententia lata contra procuratorem. & per consequens si nõ appellasset, nõ potuisset dominus exigere ab ipso debitore. lucrabitur ergo iste debitor ex hac promissione. quia soluet debitum domino. & recuperabit a procuratore: & sic se liberat expensis alienis. & imputet sibi ꝓcurator falsus quare egit: & de rato promisit, totum enim damnum erit eius.

LEX IIII.

1 Procurator. Si falsus procurator exigat partẽ debiti: dominus vero postea ratũ non habens exigat totum, committitur stipulatio rati ad partem factam. & quatenus interest soluentis non soluisse illi etiã in lucro captando. h. d. casus est iste. In tex. ibi. [petit.] gl. dicit & habuit. & sic vterq; exigit tam procurator falsus q̃ etiam dominus. sed in casu præcedentis. §. dominus, & nõ procurator. in casu. l. procurator ad exhibendum. §. j. ecõuerso, ꝓcurator. & non dominus. & sic sunt tres combinationes: adde quartam. si neuter exigit quod prosequere in d. l. si sine. In tex. ibi. [contum petat.] subaudi & consequatur ea. In fine tex. ibi, [quanti interfuit deserri in quinquaginta actionem.] dic logtur de illis quinquaginta solutis procuratori. nam non solũ illa recuperat debitor. sed etiã quantum interfuit eius nõ soluisse. & sic illum non exisse. vt si cum dicta pecunia potuisset aliqd lucrari, si eam non soluisset secundum gl. quam no. Sed op. cõtra eam. quod nõ habeatur ratio talis lucri extrinseci: vt l. si stelilis. §. cum per venditorem. de actio. empt. Sol. contra non soluentem (quia delinquit in non faciendo) non habetur ratio vt ibi. sed contra exigentẽ indebitum. quia delinquit in faciendo & sic plus. vt no. in l. ij. ad sil. bene habetur ratio. vt in hac glos. quã no. vel dic quod ibi potest haberi ratio interesse intrinseci & ita loquitur contrarium. sed hic non poterat haberi ratio de alio. vt ſ. de ver. ob. l. liber homo. §. fi. intellige tamen gl. quãdo istud lucrum erat certum: quia potest probare q̃ sic potuit lucrari de illa pecunia. sed quia habuit soluere, non fuit lucratus. alias diceretur interesse incertum. si diceretur posibile fuit me fuisse lucratũ. & tunc non haberet̃ ratio. a vt plene no. in l. vnica. C. de sentẽ. quę ꝓ eo. quod interest pro. & in l. iij. §. fi. de eo q̃ certo loco.

a ¶ Nam iuramẽtum de calumnia. Adde l. ij. & ibi Bar. C. de iur. calum. & in ca. j. eo. ti. li. vj.

2 *¶ Si dominus falsum procuratorem qui litem inchoauit cõstituat verum procuratorem: an per hoc videatur ratificasse prius gesta?*

LEX V.

1 Paulus respondet. † Ratihabitio potest fieri tacite, sicut expresse. & vtroque casu facit stipulationem istam non committi. h. d. sic ſ. eo. l. cum minor. §. falsus. nam etiã ibi fit tacite appellando. In tex. ibi, [dominus comprobans persequeretur.]

2 †Sed quid si dominus ipsum falsum procuratorem qui litẽ inchoauit constituit verum procuratorem. an per hoc videatur ratificasse prius gesta? Respõdeo sic. si constituit eum ad prosequendum eandem litem. sicut si ipse prosequeret̃: vt hic & l. Iul. qui satisf. cog. & ibi no. & ſ. ti. j. l. si ante acceptum. in fin. ibi, dicit vel procurator ab eo datus &c. Sed si ipsum cõstituisset ad inchoandum litem: non videretur per hoc ratificasse quod fecerat. quia verba non patiuntur hoc. & forte potest subesse iusta cã quare noluit approbare priꝰ gesta. licet cõfidat de post gerendis. sed si non apparet ex instrumento qualiter constitute sit sed simpliciter super tali debito haberet notitiã de inchoatione litis, videretur approbasse quod gestũ erat secus si ignorabat. de quo vide in addi. Spe. in titu. de procu. ꝯ. j. in addi. quę incí. de hoc. seq. & c. In gl. quæ incip. [sed nonne.] in fi. ibi.] de procu. l. pomponius.] subaudi in §. fed & is. & dic melꝰ vt ibi no. in gl. quæ ponit melius veritatem nam iuramentum de ca- a lumnia[a] præstatur post lit. contest. ergo dominus non poterit postea reclamare i. reuocare procuratorem: vt gl. hic voluit. Itẽ gl. sequẽs format aliqua cõtraria. sed oia potes soluere vno verbo. quod hic loquitur quando actum inchoatũ nomine meo hoc sciens prosequor, quo casu videor ratificare quod nomine meo fuerit inchoatus. In legibus autẽ contrarijs alleg. in gl. nullus actus erat inchoatus nomine meo. sed ego inchoaui litem. Et quæritur an ꝓ hoc excludat ab alio iure meo, q̃ vna cum illo inchoato se non compatiebatur. quo casu distinguit̃ an sciens feci, vel ignorans secundum Ray.

LEX VI.

Vtore suspecto. Etiã ꝓcurator rei cauet de rato: qñ ꝓ cautionem de iudicato soluẽdo nõ plene ꝓuideꝰ actori. h. d. sic. j. e. l. ꝓcurator ad exhibendum. §. si quis a procuratore. & ſ. de ꝓcu. l. nõ solũ. §. si status. & §. est & alius casus. cũ seq. ecce casum Intellige tñ hoc nõ cõstabat de mãdato. qa si ferret̃ sinia contra istum defensorẽ q̃ ille tutor esset suspectus, & remouendus si non haberet mandatũ, & dñs non habuit ratũ, non noceret tutori. & sic non deberet remoueri. & per cautionem de iudicato soluendo non esset ꝓuisum actori qui vult illũ admoueri sed q̃ interesse veniet in hoc casu si cõmittat̃ stipulatio. Respondeo cum sit necesse inæstimabile debet apponi certa pœna. vt d. §. si quis a procuratore. & not. in l. ſ. de præto. stip. Nõ sunt hic alia.

LEX VII.

Is cui. Hæres non potest habere ratũ factũ nomine defuncti in his q̃ ad hæredẽ nõ trãseunt. h. d. secundum Dy. qui ita no. per istã l. in ca. ratũ. de reg. iur. lib. vj. & in l. Pomponius. de acqui. hæ. secus in his quæ transeunt ad hæredem. vt j. e. l. si sine. §. si procurator: & notatur infra eodem lege bonorum. per Bartolum. Casus est iste. In tex. ibi, [intra tẽpora petitionis.] hic ideo dicit. quia si essent lapsa tempora, tunc etiam si ille cuius nomine fuit petita viueret, non posset eam ratam habere: vt j. e. l. bonorũ. sed infra tempora posset si viueret hæres eius. postea nõ põt. quia sicut lapsus temporis eam extinguit: ita & mors illius cui delata est. cũ ad hæredẽ nõ transmittatur nõ agnita. & regula est q̃ tunc põt actus ratificari, qñ posset geri tẽpore quo ratificatur. sed nec post tempus. nec post mortẽ posset peti. ergo nec ratificari. Et no. quia gl. dicit hic: quia forte fuit petita a tutore. Sed miror de ista gl. quia si de illis fuisset petita: statim fuisset quæsita pupillo, vel adulto: & non esset necessaria alia ratihabitio. dic ergo quod fuit petita a procuratore falso, & non a vero.

Universidad de Salamanca
Biblioteca

LEX VIII.

PRocurator. Si dominus egit ex alia causa quã egerit falsus procurator non facit stipulationem istam committi. hoc dicit.

2 *Si falsus procurator quod exigit soluat domino, an ipse dominus recipiendo videatur approbare quod ille fecerat?*

3 *Si talis procurator illã pecuniã nõ soluerat dño, & cõueniretur à debitore, an dñs poterit venire ad sui defensionem, & obijcere exceptionem ex propria persona.*

4 *Quid si dominus non veniat ad defensionẽ procuratoris, an ipse procurator poterit obijcere exceptionem competentem domino?*

5 *An dominus poterit defendere istum procuratorem inuitum pro suo interesse?*

6 *Quando venditor venit ad defendendum emptorem in causa euictionis, potest obijcere exceptionem ex propria persona pro suo interesse.*

7 *Impugnans actum falsi procuratoris, an possit postea ipsum habere ratum, vt consequatur exceptionem?*

¶. Si procurator. †Procurator in rem suã potest obijcere exceptionẽ ex propria persona. h. d. secũdũ Bart. & Ang. & ad hoc allegaẽ. Sed istud summariũ est nimis breue, quia nõ cõprehendit nisi finẽ huiꝰ ¶. sed dic plenius. Si dñs non habet ratam exactionẽ factam à falso procuratore de vero debito, stipulatio ista cõmittit, ẽt si dominus postea agat, & succumbat. h. d. primo. et si postquã succubuit procurator, quod exegerat, sibi soluit, repetere põt: cum illud habeat restituere ei à quo exigit virtute huiꝰ cautionis. h. secundo. Potest tamen dominus illum falsum procuratorem defendere, ne sibi habeat restituere, & opponere exceptionẽ quæ competeret sibi si fuisset sibi solutio facta. h. tertio & vlt. dicit iste ¶. difficilis. & sing. & quælibet particula indiget multis suppletionibus. venio ad casum. Contra primã partem huius ¶. oppo. q. iste procu. falsus non debuerit admitti ad exigendum cũ cautione rati: vt dixi ¶. e. l. cũ minor. Sol. dic q. fuit admissus sponte, si non constabat de mandato: vel si cõstabat, sponte cauit. vt ibi dixi. Secundo op. q. si dominus post ea egit, & succubuit, non poterit debitor agere ex cautione rati contra procur. quia sua non interest. cum ei soluerit verũ debitum. Sol. potest nunc dicere q. imo soluit indebitũ. & ad hoc probandum adducere illam sententiam quã obtinuit contra dominum: sicut enim sententia lata contra procu. verum nocet domino, vt l. Plautius. de procu. ita & econuerso. nec videtur nocere procu. si restituat quod recepit: non pro se, sed pro domino: hoc tamen verum si ipse soluit procu. non per iudicẽ: sed extra iudicium non condemnatus. tunc enim licet soluere tur vt debitum, nunc potest dicere soluisse indebitum: quia nõ venit contra aliquam sententiam: sed si cõdemnatus falso procu. soluisset non posset tunc allegare hoc: quia veniret contra sentẽtiam. Et ita limito istum tex. dum dicit, [exegerit.] intelligo extra iudicium: tunc enim etiamsi stipulatio rati non fuisset interposita, posset recuperare pecuniã quã soluit tanꝯ indebite solutam: & hoc ostendere per sententiam postea latam contra dominũ: ergo & si est interposita stipulatio, illa conditio conuertitur in hãc stipu. Et hoc voluit gl. super verbo, [stipulationem.] post prin. ibi dum dicit. [nam repeteret eam condictione indebiti & abisto ꝓcuratore, &c.] subaudi etiã si nõ cauisset de rato. Sed hic quæro, qualr dominus postea agens litẽ amisit? Dicit An. qa debitor fuit absolutus ex eo: quia nõ erat debitor. Bar. de hoc nihil tangit: sed hoc est falsum: qa tũc dñs veniẽs ad defensionẽ procu. non posset allega. q. subsistat debitũ naturale: qa diceret cõtra sentẽtiã: qua pronuntiatũ est nõ esse debitã: vt no. in l. Iul. in j. gl. mag. de condi. indeb. dic ergo q. fuit absolutus. qa dñs idẽq; creditor non ꝓbauit debitũ. & sic fuit sublata ciuilis, nõ naturalis. Et licet ista sententia noceret domino quãtũ ad agẽdũ: quia sibi obstaret except. rei iu. si vellet verũ agere. nõ obstaret sibi quantũ ad retinẽdum, si debitor ꝓ. postea soluisset etiã per errorẽ, et posset probare debitũ: vt d. l. Iul. cũ ibi no. eo. modo si soluit huic procu. & proc. postea ipsi domino. nec ipse dñs habeat necesse ꝓcu. restituere: vt in fi. huius ¶. Ex his apparet sol. quæstionis formatę in illa gl. super verbo, [stipulatione.] ſ. ad quid cõmittat ista stipu. dicunt quidam ad sumptus litis. duntaxat. gl. tenet q. imo etiã ad totam quantitatẽ solutã: & ista est vera: & probat in secunda parte, & tertia huius ¶. ideo em dominus necesse habet restituere procu. quia ꝓcur. habet n. esse restituere debitori. Itẽ in vlt. parte ideo dominus habet obijcere excep. ex sua persona, ne procu. cõdemnetur ad illã quantitatẽ restituẽdam: quia si condemnaretur, idem dominus haberet necesse restituere eidẽ ꝓcu. vt in ij. parte ego dico breuiter q. si procu. falsus exigit illam pecuniam in iudicio, tãquã debitã: tunc quia ille debitor non potest allegare eã indebitã. quia veniret contra sentẽtiã latã contra se etiã si velit adducere sentẽtiã quã habuit pro se contra dominũ: dico q. non cõmittit ad ipsam sortẽ, sed dũtaxat ad expensas litis. per rationem quã ¶. dixi: quia non plus sua interesset: postquã non potest dicere se soluisse indebitũ. Si vero soluit extra iudiciũ, tunc habet locũ opi. glo. quia tunc potest allegare se soluisse indebitum, & sic precedente interesse in tota summa. Sed quid erit in casu præcedenti, postq; debitor nõ potest recuperare à procu. an remanebit penes ꝓcu. puto q. nõ: imo dñs licet succubit cum debitore: & etiã improbauerit factum falsi procu. poterit ab illo cõdicere per actionem in factũ. l. si & me & titium. ff. si cer. pet. ne ille locupletetur de suo. Et ista non tangunt doc. & sunt necessaria, & aperiunt intellectum huius ¶. †Contra secundam partem oppon. nam si falsus procu. quod exegit soluat domino, videt ipse dominus recipiendo approbare quod ille fecerat. arg. ¶. e. o. l. Paulus respondet. ergo stipulatio de rato nõ cõmittit: vt ¶. e. l. cũ minor. ¶. falsus. ibi dum dicit stipulationis defecisse conditionem, & c. cuius tamen contrarium hic dicitur in prin. Sol. hoc esset verũ si hoc fuisset factum antequam dominus impugnasset factum falsi procu. nam tunc potuisset ratificare ad sui cõmodum. Sed hoc debet intelligi quãdo iam impugnauerat agendo contra debitorem: & sententia lata erat contra eum: vnde amodo nõ poterat ratificare: vt in l. dispensatorem. in fi. ¶. de sol. & sic non impedit hanc stipulationem cõmitti. Sed tunc op. postquã dominus iam impugnauerat, non tenebatur iste falsus procu. istã pecuniam ei soluere: vt no. in l. quo enim. ¶. Iul. j. e. in gl. super verbo, exegerit. ergo si soluit, videtur donare: & sic nõ potest repetere. cuius contrarium hic dicit: q. potest condicere. Solu. intellige q. soluit ꝓ errorẽ ignorãs dñm impugnasse factũ suũ: alias procederet contrarium. Sed tertio op. q. non poterit condicere à domino inuito: per id quod dicitur in tertia parte huius ¶. quia dominus potest illũ procu. defendere, ne habeat necesse restituere debitori. quo casu etiam si ipsum defendit ne restituat procu. Sol. ītellige istam secundam partem quando procu. iam erat condemnatus debitori virtute stipulationis de rato. & dominus non venerat ad eius defensionẽ: vel si venit, succubuit. si autem nõ esset codẽnatus: tũc si lis penderet cõtra eum per debitorẽ, locũ haberet vltima pars: & sic non posset lite pendente procurator à domino cõdicere sed expectaret sententia. Item si lis non esset inchoata inter debitorẽ & ꝓcu. & proc. condiceret à domino, posset dominus offerre cautionem de defendendo eum aduersus debitorem: & sic euitabit resti. arg. in l. si is à quo. ¶. de rei vend. cum si. Et ista etiam sunt necessaria: & per doct. in tracta. †Circa tertiam partem quæro quid si ille procu. hanc pecuniã nõ soluerat dño, & cõueniret à debitore. an dñs poterit venire ad sui defensionẽ: & obijcere exceptionem ex propria persona? Rndeo non: quia tũc non prætendit interesse reuocationis: cum pecuniam non habeat. Et ipse ꝓcu. potest eã restituere debitori iuito dño. postq; dominus factum suũ impugnauit. p id qđ no. in d. ¶. Iul. vnde nõ põt venire nisi vt simplex defensor: & per consequens nõ potest obijcere exceptionẽ in ꝓpria ꝑsona: sed illas tm quæ cõpetũt defensori. l. minor. ¶. j. de ꝓcu. †Itẽ quæro, qd si dñs nõ veniat ad defensionẽ ꝓcu. an ipse ꝓcu. nõ potest obijcere excep. cõpetentẽ domino. ſ. q. illa pecunia erat debita naturaliter nõ obstante sententia? gl. fi. super verbo, [manet.] tenet q. non. & bene. circa prin. ibi dũ dicit. [datur hoc beneficiũ, quod nõ dat defenso, ꝓcu.] alias inutile esset quod dicit in prima parte. [stipu. cõmitti.] †Item quæritꝰ, an dominus poterit defendere istũ procu. inuitũ pro suo interesse. gl. simpliciter tenet q. non: contra quã op. de solutione & iudiciũ. ¶. de sol. Sed respondet, qđ ibi quãdo quis volebat defendere inuitum tanquam simplex defensor sine mandato, satisdato de iudicato soluendo, & animo nouandi: & sic vt ille liberet: & executio sentẽtiæ fiet contra se. sed gl. loquit quando non animo nouãdi: et sic executio fieret cõtra ꝓcu. defensum. quo casu gl. vult sing. q. sicut si nullũ ꝓtenderet interesse, nõ posset illũ inuitũ defendere. Ita & si interesse

interesse prætendit. & ista gl. forte non est alibi. tenebitur tñ ille sibi ad interesse: vt gl. subij cit. & sic non tenebitur sibi restituere pecuniam ab illo procuratore soluta. & si aliud interesse prętendit, haberet contra eum actionem in factum. arg. l. ij. in fin. de condi. ob cau. †Vltimo Bar. per istum text. determinat quæstionẽ disputatam per eũ, q. quando venditor venit ad defendendũ empto. in causa euictionis potest obijcere excep. ex propria persona pro suo interesse. vt hic. & l. Idem que. ¶. generaliter. ¶. mandati. Et ideo si statutũ diceret q. causæ inter consanguineos compromittantur: & ipse esset consanguineus ei qui mouet litem, licet emptor non esset, posset petere causam compromitti: quasi ipsum principaliter concernat.

7 Itẽ † Ang. dicit hic esse casum pro gl. quæ est in l. dispensatorem. de sol. quæ dicit q. licet ille qui semel impugnauit actum falsi procu. non potest ipsum postea ratum habere quantũ ad sui vtilitatem: vt cõsequatur actionem, vt ibi. potest tamẽ quãtum ad hoc vt consequatur excep. Bart. ibi tenet contrarium. & alleg. Specu. & illa videtur verior. nec obstat iste text. quia iste dominus non cõsequitur istam exceptionem ex eo quod actum procuratoris semel ipsum reprobatum nunc approbat. sed ex eo quia q. petitur sibi naturaliter debetur. & hoc posset etiam si continue actum reprobaret. dicendo se non habere rata solu. illi factam. sed defenditur vt illam quæ facta est sibi per eundem procu. non retractetur. & ne habeat necesse illi restituere. & hæc est veritas.

2 *Stipulatio rati committitur statim quod dominus incipit facere contra id quod fecerat procurator agendo contra debitorem absolutum, non expectata sententia.*

¶. Si quis à procuratore. † In causa status cauetur de rato tam ex parte actoris quam rei: & certa pœna apponitur. quia res est inæstimabilis. h. d. vsque in fi. ecce. casum. † No. hic circa fi. in versi. [ex quo autem.] quod ista stipulatio committitur statim quod dominus incepit facere contra id quod facit procurator, agendo contra debitorem absolutum. etiam non expecta ra sententia. Et hoc addit iste ¶. ad præcedentem ¶. in princi. & ad l. cum minor. ¶. fi. in quibus erat iam lata sententia. Sed opp. de l. amplius non petitum. j. eo. vbi non statim, sed post lit. contesta. committitur. Solut. hic promisit quod dominus haberet ratũ. vñ statim q. dñs incipit agere, & facit debitorem citari, apparet q. habet ratũ. & cõmittit ista stipulatioẽ an lit. cõte. vt hic ibi ꝓmisit q. ampliꝰ nõ peteret. & illa stipulatio tardius cõmittit. ſ. post lit. cõte. tm nõ an. nec ẽt p petitionẽ extra iudicialẽ. ista vero sic. hoc tñ intellige qñ ille qui ꝓmisit erat falsus, procurator. si aũt verus, & sic venit cõmittẽda stipulatio dũtaxat ad sumptꝰ litis vt no. ¶. e. l. ij. in gl. tũc nõ cõmittit nisi lata sententia. & hoc voluit gl. quã omnino vide. & etiã doc. ibidẽ & ¶. de iureiu. l. alias in mag. gl. Itẽ no. hic casum in fi. in quo licet sit cõmissa, tñ ex ea agi nõ põt ante sententiã. ſ. qñ est cõmissa ei qui litigat de statu suo. & in causam status. per rationẽ q. hic ponit in text. quia posset sequi talis tentẽtia, q. redderet stipulationẽ inutilẽ: ideo expectatur euẽtus. alias regulariter statim q. esset cõmissa posset ex ea agi. quod tamen dic vt no. in d. l. alias.

3 *In deliberatione vniuersitatis si fuit legitimè cõgregata, nõ est de substãtia authoritas actoris ipsius.*

Quid in constituendo actore?

Actor dicitur non solum constitutus à tutore uel curatore, sed etiam constitutus ab vniuersitate, & à quo constituatur procurator?

Actor vniuersitatis, in quo differat à syndico?

LEX IX.

ACtor à tutore. Ista est solẽnis l. & Bart. hic plura bona dicit circa actores. de quibꝰ hic. ad quẽ semp remittit. Sed p eiꝰ declaratione: & etiã gl. op. q. ista diuisio nõ debuerit fieri. nã aut constat de mandato istorũ. & nullꝰ istorũ de quibꝰ hic. deberet constat de mandato istorũ. à tutore. vt j. eo. l. nec satisdatio. quia vbi ꝑuere etiã cõstitutus à tutore. vt j. eo. l. nec satisdatio. quia vbi ꝑcessit mãdatũ, ratihabitio necessaria nõ est. l. si ꝓcurator. de cõdi. inde. aut de mãdato nõ cõstat: & tũc etiã alij tres de quibus hic in ver. [actor ciuitatis.] debẽt cauere. vt est casus. ¶. q. cuiusque vniuer. no. Itẽ ¶. actor propter hoc facta est tota gl. quę intelligit totã. l. qñ de mandato seu constitutione constabat: nec ꝓpter hoc q. esset dubiũ de mãdato, præstat ista cautio in primo casuhui. l. Sed quia in cõstitutiõe actoris quæ fit à cõtutore vel curatore, requiritꝰ solẽnitas. i. interpositio decreti iudicis si de illa non constabat, cauendũ est de rato: sed in alijs rebus hic, de quibus ista solẽnitas nõ est necessaria. sufficit enim deliberatio vniuersitatis, quæ dicitur decretũ: vt in ti. de decre. ab ordi. faciẽ. sine decreto alterius superioris. secundũ glo. quã no. postq; enim de illa liberatione cõstat, non præstatur hæc cautio: sed si de ea non constaret esset præstanda. hæc est intentio gl. †Ex qua no. duo. Primo quantũ ad cõstitutionẽ actoris q. fit à tutore: qđ in ea requiritꝰ mãdatũ tutoris, & decretũ iudicis, qđ venit ad eius confirmationẽ: & hoc colligitur ex tex. ibi. dum dicit, [à tutore datus.] & probatur in l. solet. ¶. de tute. Sed in contrariũ videt. qđ imo deꝰ à iudice cũ consensu tutoris: vt in l. si actor. C. de app. & hoc in j. glo. quæ exponit, [datus.] i. dari petitus. Sol. dicũt doct. cõiterões q. vterq; modus cõstituẽdi bonus est. resultãt tñ vniuersi effectus: qa si cõstitutus est à tutore, cauet q. ipse tutor ratũ habebit, si à iudice q. ipse pupillus ratũ habebit. certe si constaret de mandato tutoris: vt ¶. posui. frustra diceret q. tutor ratũ habebit. debet ergo intelligi qđ dicit Bar. qñ diceret se constitutũ à tutore: & nõ plene probaret. & tunc cauebit q. tutor habebit ratũ, qui in cõstitutione nõ cõsensit: sed si appareret de mãdato tutoris: sed de decreto nõ appareret, quo casu loquiꝰ hic secundũ qđ gl. posuit. tunc solũ cauebit q. pupillus habebit ratũ secundũ Ray. Ex his sequiꝰ q. decretũ non est necessariũ in ipso actu cõstitutionis: sed põt ex interuallo interuenire: alias ex eodẽ instãto in quo fuit cõstitutꝰ haberet de decreto iudicis apparere: alias nõ sufficeret cautio rati, ꝓpter dubiũ de decreto: qa interueniẽs ex postfacto nõ redderet actũ validũ: & in hoc differt decretũ iudicis ab authoritate, quæ debet interuenire in ipso actu, nõ ante, vel post: vt l. obligari. ¶. tutor. de autho. tuto. Et istud est verũ. de quo vide no. per Bal. C. de bo. q. lib. l. ij. vel iij. & l. quicunq;. & l. j. in vlti. colũ. C. qui admitti ad bo. poſ. poſſ. vbi omnino vide. †Secundo no. ex gl. q. in deliberatione vniuersitatis si fuit legitime cõgregata, non est de substãtia authoritas rectoris ipsius. imo valet sine ea. Et ꝓbatur in l. j. ¶. si autem collegiũ. ¶. ad treb. vbi etiã tangit ꝑ Bar. Nã & põt esse vniuersitas sine rectore. & idẽ no. plene in l. fin. j. de colle. illici. sed si actor cõstitueret à rectore vniuersitatis, vel alio legitimo administratore, vt a syndico, sine deliberatio ne vniuersitatis, tũc esset idẽ q. in actore cõstituto à tutore: qa requireretur iudicis decretũ superioris: puta ptãtis: & in vniuersitate scholariũ, in qua sunt clerici & laici etiã vicariꝰ Epi per ea q. no. Cy. in l. necꝑ. de proc. in iiij. q. †Itẽ no. ex tex. q. actor dicit nõ solũ cõstitutus à tutore vel curatore, qui non sunt alij: sed administratores imo etiã cõstitutus ab vniuersitate, quæ est dña. nõ tamen est persona vera: sed ficta: cõstitutus autẽ à vera persona: & q. sit vere dña non dicit actor: sed ꝓcurator. l. j. in prin. de ꝓcu. †In quo aũt differt actor vniuersitatis à syndico, qui etiã ab vniuersitate cõstituitur nõ a singulari persona vide ꝑ gl. in l. j. ¶. quibus. ¶. qđ cuiusq; vniuer. no. & q. ibiꝑ Bar. & in l. Itẽ eorũ. in ¶. sed si ita. eo. ti. Cõstituit etiã syndicus a pluribus etiã q. nõ faciũt vniuersitatẽ: puta pluribꝰ creditoribꝰ alicuiꝰ cessantis, & fugitiui qui capiũt oĩa bona eius: vt inter se distribuãt. & aliquẽ cõstituũt ad exigendũ credita illius. nã vocatur syndicus Florẽtię tanꝯ singulorũ. i. pluriũ cãm tractans: sed licet sortiãtur ista noĩa, adhuc põt dici ꝓcuratores: qa cõstituũt a dñis: vt in c. fi. de proc. vnde de iure canonico nõ curat de nomine. põt emꝑ vniuersitas dicere, constituimus talẽ actorẽ in tali cã de pñti, vel talẽ syndicũ gñaliter ad causas ꝑsentes & futuras: vel talẽ ꝓcuratorẽ. per illud. c. fi. & ꝑ id qđ habet in c. petitio. de procu. Et si dicerẽt cõstituimus talẽ actorẽ ad cãs pñtes & futuras: exponeret. i. syndicũ: qa ꝓprie actor cõstituit in aliqua causa pñti & specialiter, nõ generaliter. nec ad futuras: sed syndicus sic. & verba sunt intelligẽda secũdũ subiectã materiã. nec vitiat constitutio per abusum vocabulorũ. ar. in l. si vno. in prin. ¶. locati. qđ etiã tenet Barto. in d. ¶. quibus. & in ¶. sed si ita. Cætera vide hic per Barto.

¶ Verba sunt intelligẽda. Adde q. verba debẽt intelligi vt sonant. secũm Paul. de ca. in l. improbũ. C. ex quib. caus. infa. irro.

2 *Per quæ uerba fiat ista cautio?*

3 *Si cum peruenisset ad notitiam dominiquòd talis gessit talem actum eius nomine: ipse dominus tacuit, & non contraxit: an per hoc videatur ipsum approbare, & quid si interuenit receptio literarum?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Habeatur. Adde in l.de ætate. in §.q tacuit. ff.de interro. act.& in regula qui tacet.extra de regu. iur.li.vj.& per Bar. in l.quæ dotis. ff. sol. matri.

Taciturnitas in concernentibus damnum, uel præiudicium tacentis, habetur pro dissensu.

LEX X.

INterdum. †Etiã in actibus extraiudicialibus p̃statur ista cautio, si de mãdato dubitatur: vt pars aduersa tutior sit. h.d. cũ l.seq.& in prin. sequẽtis. Et no. q tũc nõ est proprie prætoria: sed ciuilis: quia interponitur ex conuentione. i. non ex necessitate, vt hic dicitur in tex. sed prætoria ex necessitate præcisa vel causatiua: vt in l. post prin. ff. de præto. stipu. & ibi no. & hoc est vtile. quia non requiret in dubio fideiussores vel pignora: licet secus in prętorijs: vt d. l. j. §. stipulationũ. casus est

2 iste. †No. hic qualiter debeat fieri per hoc verbum ratum habeo, vel approbo, vel agnosco, q talis fecit meo nomine. Et quodcũq istorũ sit non cõmittit stipulatio. videbatur posse dici q imo cõmittatur nisi formaliter dicat ratũ habeo: quia cõditio debet impleri in forma. & hoc dubiũ tollitur hic: quia sufficit q impleat æquipollenter: vt l. Iul. de cõd. inde. & l. mulier. ad treb. loquit ergo iste §. de ij. parte rub. ff. de ratihabitiõe per quæ verba debeat fieri. ne ista stipula. cõmittat. certe etiã sine

3 verbis possunt fieri re ipsa: vt ff. e l. Paulus rñdit. †Quid aũt si dñs nihil dixit: nec fecit per quod videatur approbasse: sed cũ ad eius notitiã peruenisset q talis gesserit actũ eius noie, tacuit & non contradixit. an videatur ipsum approbare? hic est vna gl. Roge. quæ semper alleg. quæ tenuit q sic. dicens q nõ improbare ratihabitioni par est. Doc. dicunt hoc esse verũ in his quæ concernunt vtilitatem tacentis. si autẽ dãnũ, vel præiudicium, tunc taciturnitas habet pro dissensu. l. qui vas. §. vetare. de fur. & no. in l. inuitus. C. de procu. & l. filiusfami. §. inuitus. eo. ti. ff. nisi interueniret aliquis actus factus. puta receptio literarũ: vt l. filiusfa. si absente patre. ff. ad maced. vbi pater recipiẽdo literas filij: & non contradicendo, videtur consentire etiã in his quæ sunt sibi præiudicialia. Innuit ergo Barto. hic q illa l. non haberet locũ si filius literas non scripsisset: sed nuntium misisset significando patri: & pater nõ contradixisset. his diebus in examine cum illa l. data fuit in pũctis. & fuit super hoc disceptatum. & tamen videtur per Bart. q nõ fuit bene locutus. nam in casu huius l. ideo pater nõ contradicendo videtur assentire: quia si mutuum fuisset factum filio ipso præsente & tacente, patrẽ obligasset tanq consentientem. & non habet locum maced. quod est odiosum: vt l. sed Iul. cum seq. eo. ti. quod ergo fuisset operata præsentia & taciturnitas ab ipso prin. operatur scientia superueniẽs ex postfacto cũ taciturnitate, vt etiã si per nuntium filius significasset patri, idem esset qđ ibi dicitur in literis. Sed in extraneo: & in alio casu diuerso, non sic. si enim recipias pecuniã mutuo, & scribis mihi q recepisti promẽ: & eam restituam, & ego recipio literas, & non contradico: non videor assentire propterea. Nam si essem præsens, & tacens, non viderer assentire in his quæ sunt mihi præiudicialia: vt ll. ã. alleg. Et per hoc facit tex. §. seq. dum dicit certior factus: nec dicit per quem modũ. vnde potest intelligi etiã per literas. Et tamen ille tex. vult quod nisi ratificet incontinenti, videtur cõtradicere, & impugnare. & ista videtur mihi veritas: alias esset imponere legem verbis, & non rebus, faciendo differentiam inter literas & nuntium: & ita ibi dicebam. sequitur Iulianus ad prædicta. c. qui tacet. de regu. iur. lib. vj. An autem

a præsens & tacens habeatur [a] pro dissentiente. dic plene per Bart. in l. quæ dotis. solu. matrimo.

2 *Actum reprobatum ex interuallo non possim reprobare?*

LEX XII.

VO enim tutiore.

1 §.Iulianus ait. †Si dominus ratum habet statim q sit actum suo nomine gestum infra modicum interuallum, quod iudicis arbitrio relinquitur: ista stipulatio non committitur. si vero ex interuallo, tunc cõmissa resoluitur ope excep. hoc dicit secundum verum intellectũ vsq ad §. fin. si enim non ratificauit infra modicum tempus, habetur pro dissentiente: & sic stipulatio statim cõmittitur si nullũ actum adhuc gesserit dominus cõtra in quod fecerat procurator: vt hic innuit litera quæ vult q statim stipulatio committatur. & istud addit iste §. ad procurator. ff. eo. id exhibendum. §. fi. ff. eo. & alias. l. quas ibi allegaui. quod est singulare. venio ad casum. In tex. ibi, [solutionem in procuratore factam.] dic, ff. ad hoc vt stipulatio non committatur. In tex. ibi, [certior factus esset.] i. eodem instanti: sed statim hic limitat q hoc non requiritur: sed debet dari tempus infra quod deliberare posset commode an sibi expediat approbare, vel reprobare: vt in l. ratum. ff. de sol. In tex. ibi, [quam possit elocutiõe exprimi.] dic, concordat extra de dona. c. apostolicæ. ver. nã & si. & supple quod transactio isto modico tempore si non approbauit, videtur improbasse, & ratum non habuisse: vt infra colligitur dũ dicit, [quoniã & ob id quod primo nõ habuerit ratũ &c.]

2 Et sic est tex. contra gl. Roge. quæ est in §. præcedenti. †Vltimo no. in fin. q actum per me reprobatum possum ex interuallo approbare quãtum ad mei vtilitatem: vt l. dispensatorẽ. ff. de sol. Nam hic si exactionẽ factam per meũ procuratorem primo impugnaui, eam ratam non habendo infra modicũ tẽpus: & postea approbo recipiẽdo ab eodem procu. quod egi, paro illi debitori meo excep. contra me secundũ vnũ intellectum. & hoc est in mei præiudiciũ. Item paro illi procu. excecõtra debitorem meum cui erat acquisita actio ad pœnam vel interesse mero iure. Sed nunc: quia sua nõ interest, ex quo potest me repellere per excep. non potest agere ad dictam pœnã vel interesse contra procu. secundum alium alium intellectũ. de quibus in glo. quæ incipit, [i. non ideo magis.] sequens tñ glo. dicit q ille, procurator postq̃ semel impugnauit factum suũ, non habendo ratum infra illud modicum tempus, nõ tenetur mihi soluere quod exegit. & istam glo. allegaui in l. procurator ad exhibendum. §. j. ff. eo. & posset eam reddere debitori.

§.Siue quis petat. Qualitercũq quis impugnet factum procuratoris, facit hãc stipulationem committi. h.d. in effectu. casus est iste.

LEX XIII.

SI commissa. Ista stipulatio cõmittitur ad interesse consistens etiam in lucro. h.d. declara vt dixi ff. eo. l. procurator quinquagin ta. casus est iste.

§.Si sine. Potest intelligi iste tex. vt etiam post factã solutionem ei qui asserebat se procuratorem legatarij non præstita cautione rati, non poterit agi iudicis officio, vt cogatur cauere: vt ff. de præto. stip. l. j. per Bar.

LEX XIIII.

SI quis vni. Lex ista dicit idẽ quod l. j. ff. e. & ex ea not. q à te videor petere si pe

to ab alio qui soluendo contra te habet regressum. puta à correo, socio, vel fideiussore tutore tuo: ideo facio commiti stipulationem hanc ac si à te peterem. ecce casum.

2 *Si martius reliquit uxori usumfr. omnium bonorum si dotẽ suam nõ petierit ab hæredibus, uel quousque non petierit, & hæredes uelint potius sibi soluere dotem, quam quod illa habeat usumfruct. & offerant ei dotem, & ipsa recipiat, an perdet usumfructum?*

3 *Si aliquis promisit non mouere controuersiam quando committatur ista stipulatio? Promittere amplius non agere, an sit idem quod promittere non petere?*

4 *Si hannitus prohibetur petere ex forma statuti, uel etiam excommunicatus, an si ab eo petatur, poterit obijcere exceptionem compensationis?*

5 *Si aliquis fuit excommunicatus nisi soluat infra tot dies, an incidat in excommunicationẽ si non soluat: sed compenset?*

LEX XV.

1 AMplius. †Petitio iudicialis cum contestatione vel cum solutione subsecuta facit hanc stipulationem committi de amplius non petendo. idẽ in compensatione vel deductione quæ dicitur facta solutio. secus si nullum istorum adest. hoc dicit. & est text. singu. & famosus. & loquitur de ista stipulatione qua loquitur amplius non petatur, quæ est strictior, quam stipulatio quod ratum habeatur. Et potest intelligi dupliciter. Primo in eo qui transegit nomine proprio, & promisit amplius non petere. i. amplius non agere actione prima. Item potest intelligi in eo qui transegit alieno noie, & promisit sibi q dñs amplius non peteret. i. non ageret actione prima: & dubitatur qñ dicatur fuisse actum

actum vtroquè casu, ad hoc vt ista stipulatio cõmittat, seu qñ dicatur fuisse petitum: & certe non sufficit petitio extraiudicialis nec etiam iudici. si nõ est secuta cõtest. licet sit præstita satisf. de iudicio sisti. vel iudi. soluendo. nisi sit secuta solutio. & quia reus citatus cõparet. & nolens litigare soluit sponte, nõ cõmittitur stipulatio. ac si negans debitũ fuisset cõtestatus litẽ. q est no. Idem si nullo modo petijt: sed cum ab eo peteret aliud debitum, compensationem opposuit de illo debito. q peti nõ debeat. nam petere videtur qui talẽ exeep. opponit. Intellige tñ hoc secuta sententia super hac exceptione: & pronuntiato qđ fiat compensatio. nam hoc vim contestationis habet: & etiam solutionis. per solam autem propositionem exceptionis cõpensationis nõ videret petitũ. nec committeret stipulatio sicut nec per solã propositionem actionis. vt in prin. l. non sic in stipulatione de rato, quæ generalior est & largior. Et cõmittitur eo ipso q dominus incipit agere. vt ff. eo. l. procurator ad exhibẽdũ. §. fi. in fi. Et ita intelligo l. quo eñ. §. fi. ff. e. statim lectã. qa ibi loquitur in stipulatiõe de rato. ideo sufficit sola ,ppositio excevenio ad casum. In tex. ibi, [si vero soluta eẽt pecunia.] dic intelligo istum ver. in terminis tex. præcedentis. qñ præcesserat petitio illius qui petere non debebat. vel extraiudicialis. vel iudicialis. & debitor nolens litigare sponte soluit etiam ante cõtest. vt ex hoc, cõmittit stipulatio ipsi soluenti ad pœnã vel interesse contra ,missorem. Et si dicatur quare hoc. cum sponte soluerit. vnde videtur sibi debere imputare. arg. in l. quamuis. ff. de in ius vo. Respondeo promissor non potest sibi hoc imputare. postquã præcesserit sua petitio: vel etiã dñi qñ se promisit amplius nõ petiturũ. cum illi solutioni dederit causam. arg. eius quod habetur in l. ij. quando actio de pecu. est anna. ĩ tex. & gl. sed si nulla præcedẽte petitione debitor sponte soluerit, dicerem stipulationem non committi. quia cessat ratio de qua ff. Et ex hoc infero ad quæstionẽ quã format hic bar. & quam

2 habui de facto Florẽtiæ. †Nam maritus reliquit vxori vsumfructum omnium bonorũ suorũ si dotẽ suã nõ petierit ad hæredibus. vel quousq nõ petierit. hæredes volebant potius sibi soluere dotẽ quã q illa haberet vsumfru. bonorũ multorũ: obtulerunt sibi eam. Illa dubitabat recipere, ne vsumfructum perderet: sed potius ipsum volebat. Bar. hic determinat q si recipiat vsumfructum: vel aliud legatum. nisi obtulerit se liberaturam hæredes a petitiõe dotis. Bald. in l. j. C. de lega. tenet contrarium. dicens im putandum esse hæredi quare sponte solvit. Ang. distinguit an præcesserit obligatio vxoris de liberãdo. vel non. nihil videtur esse distinguendum. vt ff. dixi an præcesserit petitio vxoris etiam extraiudicialis: & tunc si hæredes soluunt sponte, perdit vxor vsumfructum & aliud legatũ. per istum textum. ita intellectum. vt dixi ant non præcesserit petitio vxoris, sed obligatio hęredum. & tunc secure poterit recipere. etiam si non fuerit potestata. & etiam si non obtulerit se hæredes liberaturam: non perdit legatũ. & ita distinctio habet colorem: & etiam saporem plus quã verba dictorum doc. Tenementi. quia quotidiana quæstio est. Sufficit. Hic est vna gl. quę format sex contraria. Primum de l. procurator ad exhibendũ. §. fi. ff. e. per quã videt q per solam petitionem etiã ante contemittatur stipulatio. & respondetur: vt ibi dixi. q in stipulatione de rato, quæ citius committitur. Secundo de l. si decẽ. cum petiero. de ver. ob. per quam videtur quod etiam ista cõmittitur statim quod fuerit petitum etiam extra iudicium. gl. non clare respondit. Sed tu dic q istud verbum refertur ad stipulatorẽ. vt promittis mihi cum petiero. vel promitto tibi cũ petieris. quo casu illud verbum ponitur ,p admonitione. i. cum te admonuero. vel cum me admoueris: vt no. Bal. in l. consentaneũ. C. quomodo & qñ iudex. & ibi vide qualiter limitatur ista l. quod etiam ante contest. dicor petere. vt j. e. in vlt. colũ. & largius sumit. quia in fauorem stipulatoris apponitur. hic autẽ refertur ad promissorem. vel ad alium. & opponitur ad odiũ: vt faciat stipulationem committi contra promissorẽ: ideo strictius sumit. Tertio op. de l. quãuis. de in ius vo. Sol. bi in eo q tenebat nõ vocare in ius sub pœna. vnde eo ipso q vocat, incidit in pœnã. licet lis nõ sit contest. hic tenebatur nõ petere q strictius sumitur. Quarto dic l. si qs maior. q de trãs. Solute nebat nõ venire cõtra. vñ qual'rcũq veniat etiã dando l. be lũ dũtaxat vel iudici. vel principi, incidit in pœnã. vt ibi, nã tuã

est, ,mittere nõ venire cõtra: quã ,mittere nõ petere. Quinto op. de l. Papinia. §. meminisse. de inoffi. test. cũ aliis alleg. in gl. In quibus nõ incurrit quis pœnã etiã per contest. nisi perseueraret in lite vsq ad sententiã inclusiue. Sol. ibi in pœna legali. nos loquimur in cõuẽtionali. & mitius agit cũ l. quã cũ homie.

Itẽ fortior est prouisio propria quã generalis. vnde citius cõmittitur pœna cõuentionalis quã legalis. arg. in l. si filius. §. erat rubriano. de fideicõ. liberta. Vltimo opp. de l. stipulatio ista §. sed quatenus. de verb. obli. vbi sufficit talisqualis controuersia vt cõmittat stipulatio: sed ibi in stipulatione habere licere,

3 quæ est alterius naturæ. †Cætera vide hic per Bart. qui ponit de pluribus alij vocabulis: vt si aliquis promisit nõ mouere cõtrouersiã, quãdo cõmittatur ista stipulatio: vt de pluribus alijs vel si promisit amplius nõ agere: an sit idẽ q promittere nõ pe

4 tere: vide in l. si postea. de pecu. †Vltimo alleg. iste tex. in fi. sibannitus prohibetur petere ex forma statuti, vel etiã excõicatus. an si ab eo petatur. poterit obijcere exceptionem compensationis. quare sic excipiendo videatur petere? Et hic videtur tex. q non poterit obijcere: quia videtur petere. Doc. tamen determinant contrarium: quia si excipiẽdo principaliter tendit ad defensam sui: & ipsi prohibẽtur offendere, nõ se defendere: vt in c. cũ inter. de excep. inducitur etiã †si aliquis fuit

5 excõmunicatus nisi soluat infra tot dies. an incidat in excommunicationem si non soluat, sed compenset. vide hic per Bar.

LEX XVI.

SI indebitum. Si soluitur indebitũ falso procuratori, statim põt agi ex hac stipulatione, vt vel restituat, vel faciat dominũ ratificare, vt ab eo repeti possit. h.d. & hoc ideo: qa interest soluentis statim alterum de istis duobus fieri. cum in omnem euentum sit repetendum solutum: sed quando soluit debitum, non agitur, antequam dominus improbet factum falsi procuratoris: quia non interest ipsius agere: sed sufficit quod non molestetur: vel posset esse dubium an molestetur vel non.

2 *Si dominus uendiderit, & dominium transtulerit in emptorem antequam ratum habeat quod fecit procurator falsus, an dominium translatum abdicetur ab emptore?*

§.Si procurator. †Factum illius qui habet à me causam, reputatur factũ meũ. & facit cõtra me stipulationem cõmitti. h.d. facit ff. de verb. ob. l. si seruũ. post prin. ibi, [idemq fiet & si per aliũ &c.] & in l. Titius. ff. de seruis expor. & qđ no. gl. in l. iij. §. opus. de alie. iud. & Cy. C. de cõdi. ob. causam. l. ea. lege. venio ad casum. In tex. ibi, [& cauisset.] subaudi & reus postea fuit absolutus. & sic obstaret excep. rei iu. dño si haberet ratũ factum falsi: procuratoris. & etiã habẽtis causam ab eo: sed nõ habuit ratũ: ideo exceptio nõ obstat. & per cõsequens cõmittitur stipulatio: quia

2 intererat possessoris q haberet ratũ. †In tex. ibi, [eũq emptor peteret.] sed qualiter debuit petere: quia domin' qui fundum nõ possidebat non potuit emptori tradere: & sic nec dominium transferre. l. traditionibus. C. de pac. Respon. licet nõ potuerit trãsferre possessionẽ quã nõ habebat, potuit tamen transferre dominium qđ habebat inducendo emptorẽ in fundum in tex. & glo. potuit etiam huic actori cedere rei ven. quã habebat: nõ tamẽ per hoc emptor efficeretur dñs ante adeptã possessionem, vel reductionẽ. de qua. ff. vt no. in l. si culpa. ff. de rei ven. & l. hæc si res. hic est vna gl. quæ semp alleg. & incipit, [quid si vendiderit.] quærit emẽ si dñs vẽdiderit, & dñũ trãstulerit in emptorẽ anteq ratũ habeat fecit ,curator falsus. vtrũ dominiũ trãslatũ abdicet ab emptore: vt sic nõ poterit agere? Et primo videtur tenere q nõ. pro quo facit l. si partẽ. §. fi. quẽ admo. ser. amit. quia nõ põt ratihabitio trahi retro in præiudiciũ illius cuius erat quæsitũ. Nã hodie cũ ratũ habet nõ posset ab illo auferre: nec potest fingi à principio ablatũ, vel nõ trãslatũ: quia fictio requirit extrema habilia, q act' possit agi tũc cũ ratũ habet: vt j. eo. l. bonorũ. & ff. e. l. si is cui. & ista partẽ cõiter videnť tenere Doct. & Spe. in ti. de obli. & sol. §. j. versi. Itẽ pone obligasti. & ver. Itẽ pone te. Alij dixerunt cõtrariũ. pro quibus facit l. cũ decẽ mihi. §. fi. ff. de sol. & ibi tetigi. de hoc posset distinguí an actus fuerit celebratus nomine ratũ habentis: & tũc posset ratificari in præiudicium tertij: vt ibi: & sic in casu huius l. melior esset sequens opi. an non fuit celebratũ noie

Universidad de Buenos Aires
Biblioteca

2 ¶ Ille q succubuit an succũbens præsumatur calũniari. vide per doct.in c.calumnia.de pœnis.

ratũ habẽtis:vt si obligasti rẽ meã tanquã tuam,& postẽ ego vẽdidi alteri,vel obligaui,ratificato obligationem tuã,& tunc non trahitur retro in præiudicium illius in quem transtuleram ius & ita intelligitur quod no.in l.si fundus.§.j.ff.de pigno.

3 ¶ *Si debes mihi decem,possum petere quinque,& an ad petitionem suam possim cogi totam summam petere?*

3 *Si habeo electionem in alternatiua,possum constituere procuratorem ad eligendum, & ipse eligere poterit id quod sibi uidebitur.*

4 *Petendo quis partem unius ex alternatiuis,censetur tota res illa electa,& illa sola fingitur fuisse in obligatione.*

LEX XVII.

1 VM debitore. †Ratihabitio põt fieri pro parte ratum habeatur. Itẽ ad interesse particulare potest pluries committi.h.d.vsq; in fi.casus est iste in gl. iij. super verbo stipulatio,vel hic non fuit pecunia promissa.ibi sic. hæc vera. Dy.nam licet factum sit diuiduum:si tamen fuit promissa pœna,non potest promissor principalis pro parte facere vt stipulatio pœnalis pro parte committatur,& pro parte nõ: licet vnus ex hæredibus eius poterit: & non committitur nisi contra alios:ita loquitur eo.§.Cato.de verbo. oblig. sed pœna quando non est promissa:& sic committitur ad interesse,tunc si factum est diuiduum siue pro parte fiat ab vno ex hęredibus siue à principali promissore,non committitur nisi pro parte: vt hic.& ff.ea.l.proxi.licet hic re vera non loquatur in promissore:quia promissor fuit ipse falsus procurator.tamen doc.idẽ dicũt in ipso promissore:quia est eadem ratio: vt nõ potuerit committi vltra quã interfit:sed stipulatio pœnalis bene potest committi vltra quã interfit. In glo.ibi, [Item contra.]ſ.q etiã si sit pœna promissa,poterit ipse promissor facere pro parte vt cõmittatur stipulatio,pro altera tm̃ parte.& sic ad partem pœnæ:vt l.si seruus.§.si plurium.ff.si quis cau.Sed solue q̃ in præparatorijs iudiciorũ,in quibus mitius agitur: vt ibi plene not. Sufficit. In glo.seq.[in l.si duo.§.fi.] dic vbi semel tantum cõmittitur ad pœnam.nisi fuerit dictũ q̃ toties cõmittatur quoties interest.Sed aliud in pœna aliud in interesse particulari: nam pœna apponitur loco totalis interesse.& in aliud nõ admittitur nisi semel:vt in seq.contrario gl.de l.cũ quærebat.ff.ti. j.de ista materia dic:vt ff.de verb.ob.l.si sic stipulatus sum nec per te,& c.per Bar. In glo.quę incipit,[id quod conuocatis.] ibi,[à suis negotijs.[No.& signa istam glo.sing.secundũ Bar.

2 a nam sentit q̃ †ille qui succubuit in causa,nõ solũ debet cõdẽnari in expensis litis,sed in omni interesse q̃ prætendit victor reus ex eo quod propter litẽ auocatus est à suis negotijs.& sic si erat artifex:& non potuit lucrari,poterit recuperare tale dãnũ.q̃ perpetuo tenemẽti. Et vidi in ista ciuitate quædam petere aduersarium condemnari.habui etiam in ciuitate Bononiæ: quia quidã lata sententia agebat pro tali interesse. Cy.in l.Sancimus.C.de nup.in vij.q.videtur tenere quod nõ poterit peti:ideo tunc recusaui aduocationem.tamen erat etiã alia causa:quia licet poterit peti ante latam suiam, postea vero videtur q̃ nõ poterit peti p̃ modũ agendi:quia venit officio iudicis mercenario,qđ extingitur lata sniã:vt in l.iij. C. depo. sed ante latam sententiam videtur q̃ poterit peti. & si iudex non condemnat,facit litem suam per hanc glos.Tenemenți.

LEX XX.

1 NOn solùm. Procurator de cuius mandato dubitatur,cauet de rato: etiam cũ implorat iudicis officium nobile.h.d. In text.ibi,[verum in stipulationibus.]i.in officio iudicis quod implorat pro stipulationibus interponendis.Nam loco actionis proponitur. & ex hoc sumptum est c.fina.de offic.iudi.non sunt alia.

2 ¶ *Statur scripturæ porrectæ per aliquem in iudicio,uel coram principe quo ad ipsum porrigentem.*

LEX XXI.

1 NE satisdatio. †Quando cõstat de mandato, nõ cauetur de rato: sed de iudicato soluendo.sic fi est ,pcurator rei.h.d.& vide bonã gl.quæ est in l.nõ solũ.§.qui alieno.de ,pcu.& ista l. principaliter alle.ad hoc.& l.si ,pcuratorẽ absentẽ.e.ti.casus est iste. †In

2 text.ibi,[se fecisse procuratorẽ.] No q̃ stat̃ scripturæ porrectę per aliquẽ in iudicio,vel corã principe quo ad ipsum porrigentem.facit l.cum precũ.de lib.causa.quæ solet ad hęc allegari.& alibi dicit gl.q̃ nõ põt corrigere errorẽ.C.de omni agro deser to.l.cura.li.xj.vide ad hoc.ff.fa.erc.l.in familiæ.in tex.ibi,[q̃ si iudicatum soluí.]ratio diuersitatis est:quia quando cõstat de mandato procuratoris actoris,satis est cautũ reo qui possidet. cũ snia lata cõtra verũ ,pcuratorẽ pariat sibi exceptionẽ contra dominũ:ideo non cogitur de rato cauere:sed non sic est cautũ actori:licet constet de mandato procuratoris rei: nisi cauetur sibi de iudicato:quia licet sententia præiudicet dño, tñ posset eẽ q̃ exceptionẽ nõ haberet ,ppter defectũ facultatũ domini. cõtra primũ dictũ facit l.pxi.§.cũ aũt. cõmittitur stipulatio ad sumptus litis.ergo videtur,q̃ etiã si verus erat procurator qui cauit de rato:quia non probabat plene de mandato, si dominus non habet ratum de facto, cõstat de mandato: quia tamẽ dñs de facto potest venire contra:saltem propter sumptus litis,debeat ista stipulatio interponi.Ista oppo.semper facit me dubitare tanquam in illo §. Non sunt alia.

2 ¶ *Exigere an dicatur quis ab inuito,& sic in iudicio.*

3 *Procuratori constituto ad exigendum poterit solui sponte extra iudicium.*

LEX XXII.

1 SI sine iudice. †Lex ista prosequit̃ vnã materiã vsq; ad §. si procuratori. qñ falsus vel ver9 ,pcurator exegit pecuniã debitã,vel indebitã,& postea dominus non habet ratũ qualiter & ad quid stipulatio ista cõmittit̃, & primo loquit̃ de procuratore falso vsq; ibi,[quoties.]postea de procuratore vero. Itẽ ista prima pars loquitur quando exegit extra iudiciũ,vsq; ibi, [q̃ si procurator.]postea quando in iudicio per sententiam diffinitiuã, & q̃libet particula cõtinet duos casus principales.prio qñ exegit indebitũ,secundo quãdo debitũ,& partes per se patent,& ista prima pars.hoc dicit.si dominus non ratificat solutio. falso procu

procuratori extra iudiciũ,stipulatio ista cõmittitur,siue pecunia erat indebita, siue debita ad totũ id q̃ fuit per procuratorẽ exactũ, ad expensas factas postea in lite mota per dominum. sed si ratificat,non cõmittit̃,si tamen pecunia erat indebita, repetit̃ à domino per con.ii.inde. Si vero debita, nõ repetit̃: sed

2 liberatio contingit h.d.vsq; ad §.si procuratori. † In text. ibi, [exegerit.] & sic istud verbũ verificat̃ etiã in solutione extraiudiciali sponte facta de largo significato, vt hic.& l.si quis seruo. ff. de sol. licet de proprio significato solum in iudiciali quæ fit ab inuito.vt l.fideicõmissa.§.si rem.de leg.iij. Quod facit ad quæstionem de qua dixi in d.l. si quis seruo. & per Barto. in l. hoc iure.de solu.an procuratori constituto ad exigendum potuerit solui spõte extra iudicium.& videt̃ quod sic,per istũ tex. In tex.ibi,[petere instituerit.] subaudi maxime. nam idẽ si nõ petat,sed solutionẽ ratam nõ habeat.vt ff.eo.l.quo enim. §. Iul. venio ad glo. In glo. quæ incipit,[indebiti.] Quæro ,p eius declarationẽ,hic dicitur quod si cõmittitur ista stipulatio, peri mitur condi tio quę cõpeteret si stipulatio nõ esset interposita. & cõpetit actio duntaxat ex illa stipulatione.quæritur quę cõ ditio cõpeteret,si stipulatio nõ esset interposita.certe ll. videnť in hoc variare.nam l.creditor.C.de condict.inde.dicit competere cõdictionem indebiti.& illa cõpetit quando aliquid soluí tur ob causam de prꝛterito falsam.l.autẽ si procuratori falso.di cit cõpetere de condict.causa data. condictionem ob causam: quæ competit quando aliquid soluit ob causam de futuro quę nõ est secuta.& sic illæ ll.videtur inter se cõtrariari.sed l.falsus. C.de fur.dicit competere actionẽ furti, & cõdictionem furtiuam.& ista videť contrariari præcedentibus.nam si sic est.sequitur quod in ipsum non fuit translatũ dominũ:quia si translatũ fuisset,nõ posset cõmittere furtũ in re sua.vt l.penul. de condictio.ob causam.& si hoc est falsum,videtur quod cõpetat cõdictio indebiti,vel ob causam.quia nemo condicit rẽ suam: vt in stitu.de actio.§.sic itaque.timore harũ contrarietatũ glo.distinguit tres casus:& male loquit̃,prosequendo eundem errorẽ in quo fuit in l.si procuratori falso.primo inquantũ distinguit an fuerit translatũ dominiũ in procuratorẽ, & cõpetere possunt primæ duæ.an nõ,quia fuit electus vt nuntius:& tunc competit tertia.certe si soluit̃ sibi vt procuratori simplici: licet non vt nuntio.non propterea censetur in ipsum translatũ dominium: quia soluens intendit transferre in ipsum dominũ nõ in ,pcur. Et ita esset,si esset verus procura.vt l.per procura.C.de acqui. possed. si ergo non est dominus, nec habet ratum, tunc nec in dominum est translatũ: quia nõ potuisset transferre sine eius voluntate. nec in procuratorem: quia soluens noluit.remansit enim penes ipsum soluẽtem iuxta no.ff. de solu.l. qui hominẽ. §.si debitorẽ.& sic cõmittit furtũ: quia cõtrectat rẽ alienã præter voluntatem domini. cum intentio soluentis non fuerit qđ penes se ille retineat.& nihilominus competit̃ condict.ob causam : quia liberatio ob quam soluit,non est secuta:nec poterat sequi:quia non consistebat debitum.& constat condictionem competere etiam cum soluerit ob causam de futuro.quæ sequi non potest.vt in l.iij.§.si liber homo.de condic. ob causam. nec curo an soluens speraret eam sequi ex interuallo, vel incontinenti facta solutione vera etiam tunc est de futuro: quia præcedit solutio:licet ista glo.videatur sentire contrarium:& nõ bene.competit etiam condict.indebi. quia soluitur ob causam de prꝛterito falsam,quam soluens putabat veram. Nec ob. q̃ istę condictiones non competunt ei qui dominus est.vt l.iij.§.subtilius.de condi.ob causam.quia nemo condicit rem suam:quia verum est prꝛterquã à fure.contra quem degenerat omnis cõdictio,& concurrit cum condictione furtiua.vt d.§.sic itaque. & iste est verus intellectus l.si procuratori falso. In glos. seq. in fi.ibi,[Aliꝫ dicunt perimitur per nouationem præsumptã.] Et pro ista facit tex.in l.j.§.j.de prꝛt.stipu. vbi dicitur q̃ stipulationes prætoriæ interponuntur vt fiat nouatio:& glos.mag. ibi exemplificat per istum tex.dicens q̃ per stipulationem ratinouatur condi.indebi.quæ competeret si stipulatio non fuisset interposita. Breuiter dic q̃ vtraq; expositio est bona.nam aut stipulatio interponitur tempore solutionis. & tunc nõ oritur condi.inde.ex ipsa solutione:sed dũtaxat actio ex ipsa stipulatione per l. quam glo.alleg.de noua.si ita fuero.§.fi.cum l.seq. & tunc bona est expositio perimit̃.i.locũ nõ habet.& tunc nõ corrigitur iste tex.per l.fi.C.de noua.aut ex interuallo : & tũc fuit orta ex ipsa numeratione:sed per stipulationem subsecutam perimitur iure noua.vt in ista secũda expositione: & tex. staret proprie sed hodie corrigeretur per l.fin.quia denominatio non prꝛesumitur:nisi expresse agatur.

2 ¶ *Si debitor soluit,& postea conuentus,& non ualens probare solutionem condemnatus est,& iterum soluit:deinde peruenit ad manus eius instrumentum solutionis an sit dare remedium quo poterit repetere?*

3 *Falsus procurator si recipiat solutionem,& promittat de rato:ad quas expensas teneatur,si dominus non uult habere ratum?*

1 §. Quod si procurator. †Si dominus habet ratã solutionẽ factã falso procuratori per sententiã iudicis,si pecunia erat indebita,stipulatio ista nõ cõmittitur de rigore:sed de æquitate,si vero debita,& cõmittitur etiã de rigore.h.d.vsq; ad §. cũ autẽ. Et ista differentia de rigore vel de æquitate nõ fit quãdo soluitur extra iudiciũ:quia tũc indistincte cõmittitur tã de rigore quã de æquitate:vt in præcedenti tex.& quæ sit ratio, patebit ex seq.venio ad casum. In tex.ibi,[siue ratum dominus habuisset.] dic ille casus nõ habet dubiũ:sed dũtaxat sequens.qñ non habuit ratũ.& propter illum factus est ille §. In tex.ibi,[vel quia.]assignat duas rationes quare de rigore nõ cõmittit̃ isto casu stipulatio, posito q̃ dñs nõ habeat ratum. prima ratio sic formaťstipulatio non debet cõmitti ,ppter defectũ conditionis impossibilis:sed in casu isto cõdictio stipulatiõis erat si dominus nõ haberet ratũ:sed certe dñs non põt habere ratũ, etiã si vellet:ergo nõ cõmittitur stipulatio cõtra procuratorẽ, qui promisit facere q̃ ipse ratificaret:quasi promiserit impossibile q̃ nõ poterit ratificare, ,pbať:quia postẽ pecunia erat indebita,negotiũ istud nõ pertinebat ad dõm:ergo nõ poterat ipsum ratificare. Secũda ratio est:quia ista stipulatio committitur ad interesse:vt ff.e.l.in stipulatione.quatenus stipulatoris interest fuisse ratificatũ:sed in casu isto nõ interest sua:qa ex ratificatio ne nullã vtilitatẽ sentiret:sed potius dãnũ,q̃ patet. nam facta ratificatione non liberatur soluens à debito,cũ debitũ nõ subsisteret,nec pecuniã solutã repeteret.cũ sit soluta virtute sententiæ,quæ de indebito facit debitũ.& nõ cõpetit cõdictio.inde. pro tali solutione facta virtute snię:vt l.si fideiussor. §. in omnibus.ff.mã. Nã per ratificationẽ perinde est ac si solutio fuisset facta ipsi ratificanti,quo casu nõ repeteret:vt dixi quinimo sentit dãnũ:qa si dñs nõ ratificasset,saltẽ posset repetere à ,pcuratore,qñ erat pecunia indebita per l.si procuratori falso.ff. de cõdi.cã data.& tũc à ,pcuratore:nec à dño repetit. tamẽ his nõ obstãtibꝰ q̃ ,pcedũt de rigore, ne soluẽs afficiaťiniuria, dicit posse repeti de æqtate.si aũt pecunia erat debita,tũc intererat soluentis q̃ ratificareť: qa ex ratificatione sentiebat vtilitatẽ,liberationis à debito.nũc nõ sentit:iõ cõmittit̃ etiã de rigore.Sufficiat.veniamus ad gl. In gl.j.in fi. ibi,[vel dic.]hæc vera.nã licet ante ratificationẽ domini negotiũ istud ad cũ nõ pertineret:qa pecunia nõ erat sibi debita:nõ tamẽ sequit̃ q̃ nõ poterit ratificare.nã etiã negotiũ ad me pertinens ante ratificationẽ,possum ratificare:& ipsum meũ facere:vt patet in omni negotio qđ est per ratihabitionem.per eã enim efficit̃ nostrũ, non ante:& ita est hic:quia si ratifico,efficit̃ meũ:vt sic videat̃ ac si esset mihi facta solutio. quo casu si nõ interuenisset snia, posset à me repeti:vt in tex.præce.ver.q̃ si dominus : vt patet in l.quã gl.alleg.de neg.gest.ff pupilli.§. Itẽ quærit̃.prima autẽ positio gl.nõ tollit cõtrariũ. Et ſcda expositio nõ est vera: qa iudiciũ nõ erat nullũ:licet nulla actio cõpeteret:vt l.cũ putarẽ. ff.a.erc.tene ergo secundã rationẽ iurisconsulti, quæ est subtilis & bona. Venio ad sequentẽ gl.pro declaratiõe huius gl.quę incipit,[Nam si.] opp.cõtra secũdã rationẽ:quia imo videtur q̃ intersit stipulatoris q̃ dominus habeat ratũ:quia si haberet, posset pecunia ab eo repeti:vt ff.in tex.præce.ver. quod si dominus. Sol.ibi quando soluitur sine iudice.hic quando cũ iudice.quo casu etiam à domino non posset repeti:vt ff.dixi. Sed tunc oppo.pro declaratione glo.seq.si ita est q̃ non interest stipulatoris dominum habere ratum .sequitur quod nec de rigore,nec de æquitate committitur stipulatio, cũ cõmittaťad interesse:vt ff.e.l.in stipulatione.& vbi non interest necq; de rigore,necq; de æquitate,debet cõmitti.l.si procuratorẽ. §. mandati.ff.mãd.propter.h.d.gl.seq.quæ incipit,[hoc de rigore.] q̃

Universidad de Deusto
Biblioteca

licet non interfit sua quãtũ ad cõdictionẽ indebiti, interest tñ sua quãtũ ad condictionẽ sine causa: quia si ratificaret, saltẽ per cõdictionẽ sine cã posset peti ab ipso domino: licet nõ per cõdictionẽ indebiti: certe si hoc esset de rigore cõmittere. cuius cõtrariũ hic dicitur. Præterea falsum est ꝙ indebitũ solutũ per sententiã poterit repeti per cõdictionẽ sine causa: quia veniret cõtra sniam, & redargueret snia de iniquitate, qđ fieri nõ põt. Nec ob. l. si fullo. de cõd. sine causa: quia ibi reperitur ex causa de nouo superuenienti & sic nõ redarguit sententia de iniquitate. & hæc est cõis opi. doc. vt not. per Cy. in l. j. C. de cõdi. inde. Remanet ergo cõtrariũ insolutũ. dic ergo ꝙ solutione huius cõtrarij, ꝙ de rigore ideo nõ cõmittit: quia vere non interest stipulatoris, per rationes quas. ŝ. dixi: sed de æquitate ideo cõmittitur: quia licet sua vere nõ interfit. põt tñ dicere ꝙ imo interfit à procuratore, nõ poterit replicare: nã potuit dicere ꝙ illa pecunia erat debita. Et ꝙ si dominus habuisset ratã solutionẽ fuisset ab eo liberat⁹: sed quia nõ habuit, nõ est liberat⁹. & sic est idẽ qđ quãdo vere erat debita: vt in seq. ver. [quod si debita.] & si procurator dicat, imo nõ erat debita: & sic nõ fuisset liberatus, nõ debet audiri: quia impugnaret sententiã latam pro se. vt l. si seruus plurium. §. j. de leg. j. fuit enim cõdemnatus tanꝯ verus debitor: licet nõ esset, nec procurator qui obtulit põt cõtradicere, & hãc rationẽ tenent doc. est & alia ratio: qa iste debitor putatiuus nõ debet esse deterioris cõditiõis interposita stipulatione ꝙ esset si nõ fuisset interposita: quia interposuit eã vt sibi proficeret, nõ vt noceret: vt ŝ. de præto. sti. l. j. post prin. ver. cões. ibi, [hoc enim agit in stipulationibus &c.] Sed si nõ fuisset stipulatus de rato, postꝯ dominus, nõ habuit ratũ, posset repetere à procuratore vel per rei vendica. si pecunia nõ est cõsumpta, vel per cõdictionẽ sine causa si est cõsumpta. Et si tu dicas hoc est cõtra illud ꝙ statim dixisti nõ cõpetere etiã cõdictionẽ sine causa. Respondeo nõ est: quia qđ ŝ. dixi procedit qñ vellet repetere à domino ratũ habẽte. Nã tunc haberet necesse impugnare sententiã. nõ enim possum dicere pecuniã istã esse apud eum sine causa: nisi ex hoc capite: quia non erat debita: & sic snia fuit iniusta: sed quando vult repetere à procuratore falso: domino non habente ratum, nõ habet necesse hoc dicere: qa si etiã esset vere debita posset ab eo cõdicere: quia non soluit sibi vt remaneret apud eum: sed vt perueniret ad dñm creditorẽ: & nũc peruenit postꝯ nõ habet ratum. & sic remanet apud eũ sine causa, & etiã posset proponi condictio ob cãm asserendo ꝙ illa pecunia erat debita, licet re vera non esset. Et quod si dñs habuisset ratũ, fuisset liberatus: sed nunc nõ est. & sic deficit causa ob quã dedit. †Et ex his remanet intellectus huius tex. ex quibus etiã rñdet ad qõnẽ vulgarẽ. Si debitor soluit: & postea conuentus, & nõ valens probare solutionẽ cõdẽnatus est: & iterũ soluit: deinde peruenit ad manus eius instrumẽtũ solutiõis, an sit dare remediũ ꝙ poterit repetere? quidã dixerũt ꝙ sic vt agat cõdi. sine causa: licet indebite non poterit per istam glo. cũ ŝ. sed falsum est vt dixi: alij dicũt ꝙ agere põt actione de dolo. & ita dicit Ang. se obtinuisse: ego dico ꝙ melius & pulchrius remediũ est: vt repetat quod primo soluerat per cõdi. sine causa: quia licet soluerit ob causam debiti: tñ illa cã redacta est ad nõ cãm postꝯ creditor solutioni non stetit: sed iterũ egit & exegit per l. eleganter. §. si post. de condi. inde. vbi est casus in fi. & per gl. quæ est eo. tit. l. Iul. circa med. mag. gl. & ibi tetigi. Sed pro secũdo loco soluit virtute sniæ nõ põt agi cõdi. inde. vel sine cã. ita loquunt. not. per doct. in d. l. j. C. de cõdi. inde. & istud nõ tangit per aliquẽ: & tetigi in eisdẽ locis nec etiã istud vidit Io. An. in addi. Spec. vbi etiã de hoc quærit: & alse. in eisdẽ locis. Sufficit. In gl. se. ibi, [nec ob. quod sequitur.] sin seq. §. cũ autẽ. †In ea. ibi, [domino nocere potuit.] supple: & procuratori nihil põt iputari, si dñs ratificat: quia hoc non facit de iure: sed de facto postquã dederat mandatũ: sed qñ est falsus ꝓcurator, bene põt sibi imputari: quia tunc dñs facit de iure. nõ enim tenet ratificare factũ falsi ꝓcuratoris, si non vult: nec illud de iure nocet: vt l. in causæ. §. sed & si procu. ideo tũc cõmittitur cõtra eũ stipulatio ad totã summã solutã falso procura. & etiã ad expensas factas in lite postea mota per dñm, quas ab ipso dño recuperare non poterit: quia iuste mouit litem: imo etiam tenetur sibi soluere expensas quas faciet dñs, et ambas recuperat iste debitor à falso procuratore: sed qñ erat verus, non committitur ad sortem solutam: sed dũtaxat ad sumptus: vt in §. seq. per rationes quæ ibi assignantur secundũ opi. Roge. quæ est vera: licet Io. contrarium senserit: vt no. ŝ. eod. l. procurator ad exhibendum. §. j.

2 ☞ *Si procurator succubuit & dominus postea egit, & obtinuit, an & ad quid cõmittatur hæc stipulatio? & nu. 3.*
Quid si etiam procurator prius obtinuit?
Quid si procurator prius succubuit, & postea dominus?
Quid si procurator prius egit, & obtinuit & postea dominus egit, & succubuit: & quid si dominus adhuc non obtinuit: sed pendeat lis?

3 *An utilius sit reo quod procurator non faciat fidem plenam de mandato: & faciat sibi caueri de rato, quam si plenam fidem faceret?*

1 **§. Cum autem procurator.** †Si verus ꝓcurator exegit debitũ, vel indebitũ: & dñs ratũ nõ habens iterũ agat, siue obtineat, & iterũ exigat, siue succũbat non cõmittitur stipulatio cõtra procuratorẽ, & eius fideiussores, nisi ad sumptus factos in lite mota per dñm. h. d. vsq; ad §. si procuratori. & prio loquit qñ dñs egit, & obtinuit. vsq; ibi, [Marcellus.] secũdo qñ succubuit. Quid aũt fecerat ꝓcurator, text. nõ aperit. solũ dicit ꝙ petijt: vñ gl. q̃ sunt hic, intelligũt duob⁹ modis, s. qđ petijt & succubuit. & sic debitori cõpetebat exceptio rei iud. cõtra dñm, vñ si ipsum opposuit: & nihilominus iniuste succubuit, hic iniuria sibi facta per iudicẽ nõ debet nocere vero ꝓcuratori qui nõ dedit in hoc cãm: vt in l. exceptionẽ. ŝ. de fideiuss. siqe nõ opposuit, & tũc hoc accidit sui culpa, q̃ similiter procuratori nõ debet nocere. & istas rationes ponit gl. ma. q̃ incipit. [s. cũ debitor &c.] vnde dicit Ang. ꝙ si esset casus in quo nec iniuria iudicis: nec culpa debitoris, & si ignorabat debitor exceptionem sibi cõpetere: quia sententia fuerat lata pro eo cui ipse successerat quã potuit iuste ignorare. quo casu etiam sententia nõ fuisset iniusta, nec iniuriosa exceptione non opposita. tenet ipse & bene, ꝙ cõmitteretur stipulatio ad totã summã cõtra verũ ꝓcuratorẽ: quia cessarẽt rõnes de quibus in gl. †Secũdo mõ põt intelligi ꝙ iste verus ꝓcurator egit, & obtinuit & etiã exegit. Et ista intelligit prima gl. mag. quæ incipit. [iniuria enim.] ver. [Item dicam.] Et isti duo intellectus ita cadũt in secũdo casu in ver. [Marcellus.] sicut in primo. ex quib⁹ colliguntur quatuor cõbinationes quas hic recolligit Bar. Prima qñ verus ꝓcurator erat, & succubuit, & dñs postea egit, & obtinuit. Secunda qñ verus procurator primo egit, & obtinuit & dominus postea egit, & similiter obtinuit. Tertia qñ verus procurator primo egit, & succubuit. postea dominus egit, & similiter succubuit. Quarta combinatio est: quando verus procurator primo egit, & obtinuit. & postea dominus egit, & succubuit. adde quintam. qñ dñs postea egit & adhuc nec obtinuit, nec succubuit: sed lis pẽdet. In quibus quæritꝰ an stipulatio cõmittit. & ad qđ & easdẽ cõbinationes repeteret in falso ꝓcuratore, quas ꝓsequere: vt hic per Bar. qui etiã limitat secũdũ intellectum, quem glo. ponit ad primum casum. quãdo verus procurator prio egit, & obtinuit vt dominus: postea egit, & similiter obtinuit: vt tunc committatur ad sumptus litis, qñ procurator qui primo obtinuerat: etiam exegerat: quia tunc dominus iterum agere nõ poterat: sed sibi obstabat exceptio rei iudi. sicut si fuisset absolutus: vt in l. euidenter. & ibi not. de except. rei iudi. sed quando adhuc non exegerat, poterat dominus iterum agere. nam & si obtinuisset ipse sententiam, & adhuc non fuisset executioni mandata, tũc prohibetur iterum agere actione primæ: licet fatue faciat: vt not. in l. duobus. de excep. rei iudiç. & imputet sibi debitor si litẽ cum eo ingreditur; cum sciat se condemnatum, & ipse potius non offert, non ergo tunc recuperaret expensas à vero procuratore. & ista limitatio colligit ex dictis Bar. Sufficit. venio ad casum. In tex. ibi, [recte petit.] gl. j. dicit ꝙ erat verus procurator, sed si hoc erat, quare cauit de rato: vt l. proxi. Respondeo: quia non potuit plene de mandato probare: ita intelligit gl. ŝ. e. procurator ad videdũ. §. j. sup verbo amiserit. circa fi. Itẽ si hoc est, quomodo potuit pecuniam exigere: licet enim præstita cautione rati admittatur ad agendum, non sic ad solutionem recipiendam: vt no. in gl. l. nõ solũ. §. qui alieno. de procu. & Cy. in l. j. C. e. ti. in ix. q. per tex. in auf. de col. §. eos. & sic non videtur ꝓcedere secundus intellectus gl. ꝙ hic procurator egit, & exegit. Solu. po

lu. posito ꝙ à prin. nõ, pbauerit de mãdato, & ideo cauit. Postea vero plene probauit: alias nõ fuisset admissus, & hoc voluit illa glo. quæ incipit. [iniuria.] ver. [Idem dicã.] dũ dicit. [cũ & de hoc haberet mãdatum.] supple. & plene ꝓbaret ex postfacto. Bar. autẽ est in cõtraria opi. quia imo sicut admittit ad agẽ dũ cum cautione rati: ita & ad solutionẽ recipiẽdã, per istũ tex. & l. iij. ŝ. eo. in prin, & ad §. eos. respõdit, ꝙ ibi loquit in officiali publico qui nõ admittit cũ cautione: sed debet ostendere de mandato, plus placet præcedens opi. & securior est, & ad istos tex. patet responsio ꝓ ea quæ dixi. In tex. ibi, [nõ debet ꝓcurator præstare.] subaudi totã summã: quã exegit, vel à qua debitor fuit absolutus per rationem quę sequit, sed sumptus litis sic. vt j. subijcit. In tex. ibi, [nisi in impensis litis.] sed contra quia si ostẽdisset à prin. de mãdato, nõ cauisset de rato: & si dominus postea perperã egisset, nõ recuperaret debitor à ꝓcuratore vero expensas factas in litẽ: quare ergo nunc recuperat: nã videt ꝓcuratori sufficere docere ex postfacto se fuisse verũ ꝓcuratorẽ, maxime antequã dñs ageret, si volebat exigere. nõ em debet esse deterioris cõdõnis pstita satisdatiõe si postea docet se verũ ꝓcuratorẽ, quã fuisset si docuisset à principio. Nam promissio de facièdo ratificari videt in se habere cõditionem, si expediẽs fuerit, quia nõ ꝓbauero mãdatum: sed si nõ est expediens, quia ꝓbatio de mãdato nõ videt necessaria per l. si ꝓcurator. de cõdi. inde. Doc. nõ tangunt hoc dubiũ. Et ego dixi in l. præced. ꝙ non videbã bonã sol. nisi vt dicamus ꝙ postquã non docuit a prin. de mãdato, sicut fuit grauatus in satisdãdo: ita & in eo ꝙ venit in consequentiã: quia illa satisdatio & promissio importat plus, quã ostẽsionẽ mãdati, videlicet ꝙ faciet dominum ratificare de iure & de facto: primum facit ostendẽdo mandatum, & propter hoc euitat solutionem sortis. Secundum facit si faciet dominum non venire contra de facto, & si hoc non fecit, tenetur ad expensas litis. Ex hoc sequitur † qđ 3 vtilius est reo quod procurator non faciat fidem plenã de mãdato: & faciat sibi caueri de rato, quam si plenam fidẽ faceret, propter commodum de quo hic, sed posset esse aliud incõmodum si procurator & eius fideiussores non essent soluendo: nã si non apparet de mandato, non potest se tueri aduersus dominum, nec ab illis recuperaret: sed si appareret de mandato, nõ tenebitur aduersus dominum. Not. ista: quia per alios nõ tanguntur: sed si cauisset, & postea de mandato fidem faceret, haberet reus vtrunq; commodum, sis ergo cautus tu procurator rei. Sufficit. In fin. §. ibi, [nihil præter impendia.] dic multo magis in isto casu quam in præcedenti: quia hoc non interest rei, postquam obtinuit cum domino: siue cum procurator simiter obtinuit, siue non. sed quare hoc casu, cum hic non subsit ratio de qua ŝ. de iniuria iudicis. Respondeo, licet illa non habeat locum: alia habet locum de qua ŝ. quia sua interest. Sufficit. In glo. quæ incipit, iniuria. ibi, [& quod.] ibi, [dicit.] pro declaratione istius versicu. opponit contra textum. dum dicit. [ne iniuria iudicis dominus aliquid consequatur.] nam istud quod dicit. [dominus.] videtur inepte dici. Non enim dominus consequeretur aliquid ex stipulatione rati, si illa committeretur, cum eam ipse non interposuerit, sed ipse debitor. ꝓpter hoc glo. exponit duobus modis, & secũdum duas primas textus stat impropriè, & vult dicere in effectu ne iniuria iudicis debitor aliquid cõsequatur, proper id quod fecit dominus iterũ agendo, secundũ tertiã stat ꝓprie, & vult dicere ꝙ postquã dñs iterũ egit, & exegit, nõ põt a ꝓcuratore repetere pecuniã quã ipse procurator exegit per actionẽ mandati: quia esset hoc iniuriosum ꝙ haberet vtrancq; pecuniã. Doc. reprobãt: quia cũ illã tuerit cõsecutus virtute mãdati, tenetur eã restituere dño. vt in l. qui ꝓprio. §. procurator. ŝ. de procu. habebit ergo dominus vtrãq; pecuniã: quod videt iniquũ. & Doc. nõ dant hic aliquod remediũ, vnde põt dici vt ŝ. dixi. ꝙ debitor poterit repetere ab ipso dño pecuniã primo loco solutã ꝓcuratori: & postea sibi per condictionẽ sine causa: quia causa ꝓpter quã primo loco soluit, cũ ei creditor non steterit, iterum exigẽdo redacta est ad non causam, & tunc cessabit omne incõueniẽs: nõ enim allegat iniquitatẽ alicuius de prædictis sententijs, & solũ dicit causam finitã: quantũ ergo ad text. tene primas expositiones, quia nõ põt negari quin text. aliqualiter ꝓprie loquatur. In gl. super verbo. [hoc casu.] ibi, [sed vbi falsus procurator.] in hoc ver. gl. tãgit duos casus in falso procuratore. primus est, dominus primo egit, & succubuit. postea domin⁹ egit, & obtinuit. quo casu cõmittitur stipulatio ad totũ ꝙ debitor soluit domino. vt ŝ. e. l. iij. §. fi. licet gl. illũ tex. nõ alleget. & hoc vsque ibi, [quæ æque &c.] in illo ver. qui põt intelligi duob. mod. tãgit aliũ casum. Et primo potest intelligi ꝙ tãgat casum ecõuerso: quãdo falsus procurator primo egit: & obtinuit, postea dominus egit & succubuit. & tũc idem. Et iste casus ponitur in l. procurator ad exhibendũ. §. j. ŝ. e. & etiã ꝓbat gl. arg. huius §. nã in vero ꝓcuratore cõtra quẽ non cõmittit nisi ad expensas litis, nõ distinguit an dominus egit, & obtinuit, vel succubuit: vt in hoc §. cũ seq. [Marcellus & c.] ergo nec in falso debet distingui. in quo cõmittitur stipulatio ad totã sortẽ: in hoc enim sola est differentia inter verũ & falsum. Certe est alia differentia: vt j. tangã. põt etiã intelligi iste ver. alio modo. vt ponat casum quãdo vterq; egit, & succubuit. & istud videtur de mente gl. in seq. ver. [firmius probo.] vbi gl. tãgit illũ casum. quærẽdo an stipulatio cõmittat. & ad quid. & tenet idẽ ꝙ committatur ad totã sortẽ: licet neutra fuerit soluta tali ratione. nam si falsus procurator primo egit, & succubuit: si esset verus, competeret debitori absoluto exceptio cõtra dominũ: sed qa nõ est verus, nõ cõpetit: ideo si dñs postea incipiat agere, statim stipulatio est cõmissa ad totã sortẽ: quia intererat debitoris in tota sorte nõ agi per dñm, propter dubiũ euẽtũ cõdẽnatiõis: etiã anteq; aliqua sententia feratur per l. ꝓcurator ad exhibendũ. §. fin. añ fi. ibi, ex quo aũt dñs &c. & ibi tetigi: licet ergo postea succũbat dñs: & debitor iterũ absoluatur, illa stipulatio semel cõmisse nõ resoluitur: quia licet nũc cesset interesse nõ tñ desinit actio cõpetere. q̃ ꝓpter interesse semel fuit orta: vt l. q aũt. §. illud. ŝ. si qs cau. doc. tenẽt cõtrariũ dicẽtes, ꝙ hoc casu nõ cõmittit nisi ad sumptus litis factos cũ dño: qa sua nõ interest in pl⁹ nec ob. ꝙ semel interfuit: qa tũc hoc sufficit: vt stipulatio cõmissa nõ extinguat, qñ licet hodie cesset interesse: nõ tñ cessat ẽt dãnũ de ꝑterito. ita loquitur l. alle. in gl. sed qñ cessat etiã dãnũ de ꝑterito, tũc cessat etiã actio cõpetere: vt ibi no. per l. si cũ. §. qui iniuriarũ. e. ti. sed in isto casu nõ subest aliq̃ dãnũ de ꝑterito: ergo illa stipulatio resoluit, cũ nõ det nisi ante ĩteresse: vt ŝ. e. l. in stipulatiõe. & sic in tribus tñ casibus cõmittitur hęc stipulatio ad totã sortẽ in procuratore falso, s. quãdo procurator primo egit, & succubuit. postea dñs egit, & obtinuit: secũdo qñ econuerso, & isti duo tacti sunt ŝ. ltẽ qñ vterq; egit, & obtinuit, multo magis: quia adhuc plus interest debitoris, cũ bis soluerit. in quarto vero casu quãdo vterq; succubuit, in effectu non cõmittitur nisi ad sumptus litis. In quinto vero casu qñ adhuc dñs nec succubuit, nec obtinuit: sed lis pẽdet, cõmittit statim ad totã quãtitatẽ: vt d. l. ꝓcurator. §. fi. sed an cũ effectu, pẽdet ex futuro euẽtu: qa si obtinebit, etiã cũ effectu si nõ obtinebit, resoluet: & hoc in falso ꝓcuratore: sed in vero cõtra quẽ nõ cõmittit nisi ad sumptus litis in primis quatuor cõbinationibus dicidẽ quãtum ad dictos sumptus: sed in quinta quando lis pẽdet: quia adhuc nõ constat quod sumptus fient, non cõmittitur stipulatio: sed expectat finis iudiciꝭ: & hoc voluit glo. in l. alias. circa fin. mag. gloss. ŝ. de iureiur. Et ex his remanent declaratę combinationes quas fecit Barto. Sufficit.

§. Si procuratori. Gestũ nomine defuncti põt ratificari per eius hæredẽ. ad hoc alle. hoc tñ verũ in his quæ trãsmittunt ad hæredẽ: alias secus: vt ŝ. e. l. si is cui. & per Dy. in reg. ratũ. de reg. iur. li. vj. venio ad casum. In tex. ibi, [mortuus erat.] post diẽ legati cedẽtẽ. & sic trãsmisit ad hęredẽ legatũ. Dy. mãdatũ aũt huius ꝓcuratoris per mortẽ dñi re integra erat finitũ: ideo hæres soluẽs sibi nõ liberat ab hęrede legatarij, nisi hęres ratificet solutiõẽ. iõ tenet iste ꝓcurator facere hęredẽ ratificare: sed cõtra, q̃ imo libereꝰ: vt l. cũ quis. §. j. de solu. Sol. scũm Bar. intellige hic ꝙ hæres soluens, sciebat mortẽ legatarij, & sic mãdatũ reuocatũ: sed certe tũc videt donasse per l. si nõ sortẽ. §. si filio. de cõdi. inde. & per no. in l. si ꝓcuratori falso. ŝ. de cõdi. causa data. vnde stipulatio nõ videt cõmitti: licet nõ faciat hæredẽ ratificare: iõ videt melius dicẽdũ ꝙ iste nõ fuit verus ꝓcurator: licet se asseruisset. & cauit de rato. alias difficille est respõdere ad dictas op. & tenẽdo esset hic casus ꝓ eo qđ no. Bar. ŝ. e. l. si ꝓcuratori cauenti de rato sit fienda solutio: nisi dicat ꝙ hic fuit facta spõte: non autẽ

Universidad de Sevilla
Biblioteca

poterat cõpelli,& hoc patet:quia dicit.[sine iudice.]Sed opp. q̃ hæres nõ poterit ratificare: q̃a gestũ nomine defuncti post eius mortem est ipso iure nullum:vt in l.fi.seu pe.quæ senten. sine ap.rescin.& in l.eius qui in prouincia.§.quod si stipulatus. ẽ.si cert.pet.ergo nõ potest ratificari,quia non reperitur ratificabilis.tunc enim habet locũ ratificatio,quãdo aliquid non est nullũ:sed pẽdet nã & cõfirmatio nõ valet:quia electio est nulla,sed postũ q̃ valet:& adhuc nõ est perfecta:vt l.si constat. de appel.Sol.secũdũ Bar.cõtrariũ ꝓcederet in his quæ sunt iuris vt in stipulatione vel sententia:quia si cõcipiãtur in personã iam defuncti,ipso iure nõ valẽs:vt in cõtrarijs. hic in solutione,quæ cõsistit in facto.vnde nõ potest dici nulla quãtũ ad id quod facti est:ideo potest ratificari. si autẽ actus geriẽ aliquo viuente eius nomine,& ipse decedat antequã ratificet: nõ est dubiũ q̃ hęres eius potest ratificare quando actus fuit validus in se.& ita loquitur determinatio Dyn.in regula ratum, quod gestum nomine defuncti potest ratificari per hæredem,& his diebus habui de facto,& ita respondi obiectionibus cuiusdã, qui dicebat contractum nõ fuisse per defunctum ratificatum, & ideo hæredem ex eo agentem esse repellendũ. quod est falsum:quoniã hęres potest ratificare:& agendo ex eo ratificare videtur:vt §.de fideiuss.l.si seruus alienus.& eodem modo prælatus gestũ nomine antecessoris:vide per Bar.in l.bonorũ.j.e.

§.Si in stipulatione. Si in stipulatione ratã p dolum cauẽtis omittaẽ mẽtio hæredũ agitur ratiõe doli:secus si nullus dolus interesset.h.d. Casus est iste. In tex.ibi,[Lucium Titium.]subaudi tantum: vt l.dũtaxat,& sic non cõprehendebatur persona hæredis. & iste Lucius Titius mortus est anteq̃ procurator cõmode posset ipsum facere ratificare:petebatur ab eo q̃ faceret ratificari per hæredẽ.ipse dicebat se nõ teneri:quia dictio taxatiua excludit hęredẽ,& hoc est verũ si de cõmuni cõsensu ita fuit actũ inter eos:sed si dedit ad intelligendũ alteri parti q̃ non obstãte dicta dictione taxatiua comprehendebatur hæres, tunc tenetur ad interesse ratione doli,si autẽ illa dictio nõ fuisset apposita,tunc cõprehendebatur hæres, & ideo in dicto casu tenetur facere hæredem ratificare:alias cõmitteretur stipulatio: vt est casus.ẽ.proxi.§.potest autẽ altera pars cum recipit talem cautionem,petere quod fiat expressa mentio de hæredibus, & cæteris vniuersalibus successoribus:vt j.l.proxima.

§.Si procurator. Si dominus petat id quod petere nõ poterit,si ille qui cauit fuisset verus procurator,committitur hæc stipulatio.h.d.& no.bona reg.casus est iste. In tex.ibi,[egisset.] subaudi & succubuisset cauerat tamen de rato.Dy.& sic si fuisset verus procurator,obstaret domino exceptio rei iudica. super hæreditate: & super qualibet re hæreditaria. In tex.ibi,[fundum ex ea hæreditate petierit.]subaudi tanq̃ hæres:& sic petitione hæreditatis,prout egerat falsus procurator.Idem si rei vendicatio, prætendens duntaxat dominium ex causa hæreditaria. secus si ex alia causa diuersa:quia non veniret cõtra factũ procuratoris:vt l.procurator ad exhibendum.in princip.ẽ.eod.de glo. quæ sunt hic parum curo.

2 ☞ *Pater an possit approbare factum procuratoris filij, ut non sit necesse cauere de ratihabitione filij?*

1 **§.Qui patris nomine.** †In cautione ratifienda est mentio de eo in quem potest lis pendens transferri.h.d.in effectu, & permitte quod ex iniuria facta filio nascũtur duę actiones: vna prętoria,quæ competit patri:& est ipsius quo ad proprietatẽ & exercitium altera ciuilis ex l.corne. quę competit filio,& eius est proprietas.exercitiũ tñ est ipsius patris,nisi sit turpis persona. tunc enim competit filio.& similiter si pater moriatur, vel filium emancipet redit exercitium ad filium:vt hæc habentur in l.sed & si vnus.§ interdum.j.de iniu.§.sed & si pater.de ista aũt ciuili debet intelligi ille tex. secundum verum intellectũ: quia quidam procuratorio nomine patris intentavit exercitiũ huius ciuilis:& quia non constabat de mandato, habuit cauere de rato:dicitur hic q̃ nõ solum debet cauere quod pater habebit ratum:sed etiam quod filius, si contingebat filium efficiri iuris antequam pater ratificet:quia tunc lis inchoata per patrem,vel eius nomine,transfertur in filium vt filium:quia trãsfertur exercitium illius actoris in filium.ergo & lis inchoata super illo exercitio.& iste est verus intellectus, quem ponit gloss.mag.super verbo,[filij.]in ver.[vel secundũ Dyn.] licet in fi.videatur non tenere hanc lect.sed male secundũ Ang. Si autem intentasset prætoriã competentem patri,non esset fiẽda mentio de filio vt filio:quia non transfertur in eum vt filium:sed demum post mortem:vt in hæredem.vnde bene esset fienda mentio de patre & hæredibus eius:vt j.l.proxi. circa fi.†Et no.q̃d si pater ratificasset antequam lis transferatur in filium,non esset necessaria alia ratificatio filij, cũ pater potuerit factum illius procuratoris approbare:& trãsire iudiciũ cum illa approbatione.Sufficit.Glo.tamẽ ponunt alios duos intellectus,ſ.quod ille procurator intentauit actionem competentem patri,& competentem filio,vel competentem patri tantum,quod non potest sustineri,propter id quod dixi.

2

Sed oppo.quod etiam cum intentatur exercitium actionis competentis filio,non sit necesse caueri de ratihabitione filij: vt in l.non solum.§.si pater.de procu.Sol.vt in prin.illius glo. mag. quia ibi quando ageret ipse pater,quem constat habere exercitium hic quando procuratorio nomine patris, quem non comstabat habere mandatum. si enim cõstaret,tũc nec de patre nec de filio teneretur cauere:sed contra adhuc extra gl. quod imo etiam ipse pater quando intentat exercitium actionis competentis filio,ipso filio absente teneatur cauere de ratihabitione filij, sicut quando agit actione de dote, quæ est communis patri & filiæ:sed exercitiũ est ipsius patris: vt d.l. non solum.§.si de dote.& l.ij.§.fin.Sol.mat. nam pater adhuc plus iuris habet in act.de dote quam in actione iniuriarum cõ petente filiæ,cum prima sit communis quo ad proprietatem. Secunda non:sed solius filij.Breuiter licet contrarium sit difficile.Respondo quod in actione de dote non datur per l. exercitium patri:nisi cum modificatione,ſ. consentiente filia: sed cum abest,& ignorat,non videtur consentire: sed duntaxat quando est præsens & tacens in actione autem iniuriarũ datur simpliciter absq̃ consensu filij.

2 ☞ *Forma huius cautionis.*

LEX XXIIII.

1 **Procurator.** †Factũ falsi procuratoris non facit cõmitti stipulationem de rato.h.d.& nõ est alibi ista l.secundum Dy.ecce casum. Oppo.quod committatur stipulatio faltem ad expensas litis: licet ille secundus procurator nõ potuerit agere de iure:sed de facto:vt ẽ.l.proxi.§.cum autem.Sol.ibi loquitur in vero domino agente contra factum falsi procuratoris, qui poterat mero iure agere:hic nõ poterat,vnde non facit committi stipulationem etiam ad sumptus litis.& hoc vult glo.super ver.[pertinebit.]quam no. †Vltimo no.in fi.formam huius cautionis: quia debet promittere dominum,vel quemlibet alium ad quẽ ea res vel actio pertinebit,ratum habiturum,& sic comprehẽditur persona hæredis,vel vniuersalis successoris, vel etiam filij.in casu præceden.§.sed an comprehendatur persona creditorum ipsius domini.casus est singu.quod non in l.non solum. §.quæritur.de procu.licet prætendat interesse:quia si procurator succumbebat,tanto minus erit in facultatibus ipsius domini,ex quibus est eis satisfaciendum:tamen ad eos non pertinet actio.& hic non debet caueri nisi de illis ad quos actio pertinebit ex vniuersali successione,vel etiam ex particulari per successorem.

2 ☞ *Si aliquis appellauit meo nomine infra decẽ dies à sententia lata contra me,an possim ratificare post lapsum decem dierum?*

3 *Si aliquis interfecit hominem meo nomine,an possim ratum habere,ut tenear perinde acsi interfecissem?*

4 *Si superuenit impedimentum in personam ratum habere debentis, uel illius qui actum gessit:an impediatur ratihabitio?*

5 *Si aliqua communitas fecit pacem pro se & suis adhærentibus,cum promissione de non offendendo sub pœna:& antequam adhærentes ratificent offendantur per alteram partem,postea ratificantibus,an uideatur altera pars feciſſe contra partem,ut incidat in pœnam uel ut uideatur fregisse pacem.*

6 *Casus in quibus ratihabitio non trahitur retro.*

LEX XXV.

1 **Bonorum.** †Non valet ratihabitio, si fiat eo tẽpore quo ratũ habẽs nõ posset actũ per se gerere:secus si posset per se:licet nõ per illũ qui gessit

gessit eius nomine.h.d.nota.Et deberet scribi literis aureis,secundũ Bar.quia nõ est dare meliorẽ in sua materia. & primo loquitur qñ superuenit defectus in personã ratum habentis: quia suũ ius fuit extinctum anteq̃ ratũ haberet:licet post actũ gestũ eius nomine:vsq̃ ibi,[an autẽ.] Secundo qñ superuenit in persona illius qui gessit actum:quia mortuus est,vel est effectus furiosus. Et sic hodie cũ ratũ habetur,nõ posset illũ iterũ gerere,vel cũ pœnituit,volũtatẽ mutauit.& sic licet posset hodie tamen nõ vult:& in istis casibus nõ impeditur[a] ratihabitio. si ius ratum habẽtis erat saluum.& cũ primo dicto cõcordat l. seq.in §.ꝓcurator.& l.si is cui.ẽ.e.venio ad casum. †Per primũ dictũ huius l.patet q̃ si aliquis appellauit meo nomine.j. x.dies à sententia lata contra me,nõ possum ratificare post lapsum x.dierum.Sed quæro,quæ est ratio huius l. dicũt quidã: quia permittendo labi tẽpus,videor renũtiasse iuri meo:ar. in l.alienationis.de ver.sig.ideo ad ipsum nõ daẽ amplius regressus.arg.in l.fin.C.de remissio.pig.& l.quæritur.§.si venditor. ẽ.de ædil.edi.quæ ratio nõ placet Bar.& bene.nã idẽ est si ius meum extinguitur morte mea,non lapsu temporis:vt in l.si is cui.ẽ.eo.& tunc nõ potest dici q̃ videa renũtiasse. Quid eẽ si ignorabã bo.pos.míhi delatã.Itẽ per text. in l.cum decem.§. Item si ignoraẽs.ẽ.de solu.vbi ratum habens renuntiauerat iuri suo anteq̃ ratum haberet.liberando debitorẽ suum per acceptilationẽ,ignorans q̃ alteri soluisset.& hoc nõ obstãte põt ratam habere solutionẽ,& acceptilatio euanescit.est ergo ratio quę hic colligitur ex tex.quia ratihabitio facit haberi perinde ac si hodie cũ ratũ habetur actus geretur.& fingitur retro gestus de voluntate ratum habentis.oportet ergo ad hoc vt valeat,q̃ extrema sint habilia,ſ.q̃ tempore quo habetur ratũ posset fieri:alias nõ posset fingi fieri:quia fictio nõ est sup̃ impossibili:vt no.in l.gallus.§.si eius.de lib.& posthu.& etiã q̃ tempore quo factus fuit potuerit fieri:alias non potest secundum extremum trahi ad primũ,nec ecõuerso:vt in l.fi.cõmu.præ. & l.potior.& l.qui balneũ.§.Titia.qui po.in pign.hab. †Sed contra.nam si aliquis interfecit hominẽ meo nomine, possum ratum habere.& perinde teneor ac si interfecissem:vt in l.j.§. deiecisse.de vi & vi arm.& plene no.de hoc in l.nõ eo minus. C.de accusa.per Cy.quæ omnino vide.& tamen nunc cũ ratũ habeo nõ possem ipsum interficere:quia mortuus est: ergo illa ratio nõ est bona.Sol.secundũ Ange. illa ratio procedit qñ vellẽ ratũ habere ad mei commodũ. ita loquitur hic nõ qñ ad mei incõmodũ:vt in cõtrario,quod no.licet cõtra. nã sententiã latã cõtra ꝓcuratorẽ meũ possum ratã habere ad mei incõmodum:vt l.licet.ẽ.de iudi.& tñ hodie cũ ratam habeo: si lapsum erat tempus instantiæ nõ posset ferri.Sol.secunda quã.ẽ.dixi, procedit in his quæ veniũt gerẽda per partẽ:sed sententia non fertur per partẽ ratũ habentẽ:sed per iudicẽ,& sic nihil ad ꝓpositũ.†Item opp.cõtra secũdũ dictũ in ver.[an autẽ.]vbi Iriscõsulẽ vult q̃ si tẽpus nõ erat lapsum,licet gerẽs actũ esset mortuus,posset habere ratũ:vt patet in fi.cõtra de eo q̃ no. ẽ. eo.tit.l.si indebitũ.§.fi.So.potest haberi ratum: nisi interim sit alteri ius quæsitum:quia tunc in ꝓiudicium illius non põt: vt ibi no.sed cõtra.de d.l.cũ decẽ mihi.§.Itẽ si ignoraẽs.de solu. vbi erat alteri ius quæsitũ per acceptilationẽ.& tamen põt haberi rata sol.& euanescit acceptilatio.Solu.in præiudiciũ alterius,cũ quo ratũ habes,nõ gessit actũ,nõ põt ratũ haberi:sed in præiudiciũ illius cũ quo gessit,secus:vt ibi,& idẽ si sit alius qui reputetur eadẽ persona:vt l.si quis offerenti.§.fi.eo.tit. Et ex his collige distinctionẽ:quãdo superuenit impedimẽtũ habentis,aut est impedimẽtũ legale.& impeditur ratihabitio:vt hic.& j.l.proxi.§.fi.aut procedit facto hominis,& tũc aut tẽdit in præiudiciũ illius qui actũ gessit:puta tu debitor meus solusti alteri nomine meo,postea te liberaui per acceptilationem, postea volo ratũ habere in tui præiudicium qui gessisti actum cũ illo,& possum,idẽ in præiudiciũ alterius q̃ reputatur eadẽ persona tecũ:vt in duobus reis debendi.aut nõ gessisti tu actũ cũ illo:sed ego tecũ.& tũc in tui præiudiciũ nõ possum ratũ habere:vt in casu quẽ ponit gl.in d.l.si indebitũ.§.fi.si autẽ impedimẽtũ superuenit ex parte rei:super qua actus fuit gestus: q̃ peremptа est,impedit ratihabitio:vt in l.eũ qui. §. fi. de verbo. obli.& l.necessario.§.q̃d si pẽdente.de peri. & cõmo. rei vẽ. si autẽ superueniat impedimẽtũ ex parte illius qui gessit actũ nomine alterius, nõ impedit ratihabitio, vt hic in secunda parte huius l.& ista faciũt ad q.de qua per Dy.& Bar.in l.si vxor.§. antepe.de adult. †Si aliqua cõmunitas fecit pacẽ pro se & suis adhærentibus, cum promissione de non offendendo sub pœna.& anteq̃ adherẽtes ratificent,offenduntur per alterã partẽ, postea ratificãt.an videatur altera pars feciſſe contra pacẽ,vt incidat in pœnã, vel vt videatur fregisse pacẽ?Bar.ibi tangit,& nõ soluit:sed ad solutionẽ istius quæstionis facit quod dicã:vnde opp.cõtra vltimũ dictũ,ver.[sed & illud.] q̃ si ille qui actũ gessit,pœnitet, nõ posim eo inuito ratũ habere.ar.in c.si tibi absenti.de preb. lib.vj.Sol.& tene menti si ille qui requisiuisset me q̃ ratũ haberẽ,& ego recusassem,vel tacerẽ:& ipse assignari fecit termi nũ,& infra illũ habeã ratũ,& sic reprobaui actũ expẽsse vel tacite,nõ possẽ postea ratũ hẽre illo inuito:vt ibi. sec⁹ si nõ reprobaui expẽsse tacite:vt hic.& iõ si aliqs egit noĩe meo,nõ põt renũtiare liti me inuito,si non reprobaui actũ. nec auferre mihi potestatẽ ratificandi semel acquisitã ex eius actu. & itẽ si aliquis appellauit meo nomine:& postea vult renuntiare appellationi anteq̃ ratificẽ,nõ põt:& hoc facit ad solutionẽ illius qõnis. q̃ offendens inciderit in pœnã.vel videaẽ fregisse pacẽ: quia nihil debebat innouare pendente ptãte ratificandi. arg. hic de hoc etiã tangit per Bal.in l.fi.C.ad mace.vbi ponit.†Casus in quibus ratihabitio nõ valet,nec retrotrahitur melius quã alibi habeatur:& inter alios casus est quando actus esset de se nullus.vt in processu facto coram aliquo tanquã delegato cũ non esset.nã nõ posset superior ratũ habere:vt valideturː quia fuit ipso iure nullus cũ defecerit vna ex ꝓsonis necessarijs in iudicio,scilicet iudex:vt no.per Inno.& alios in c.prudentiã.de of fi.dele.& no.ĩ l.licet.ẽ.de ꝓc.& c.de iu.fis.l.ĩstar.li.x.& ẽ.d offi.ꝓcon.l.obseruare.§.fi.& tetigi.ẽ.eo.l.si sine.§.si procuratorí. Requiritur ergo q̃ actus nõ sit nullus.sed pẽdeat eius effect⁹ ex ratiabitione:videtur tamen q̃ si gerens actũ significauit alteri qui debet ratũ habere,nisi statim cũ potest ratũ habeat videatur reprobasse ꝑ l.quo eĩ.§.Iul.ẽ.eo.& per l.ratũ. de solu. & facit l.non erit.ẽ.de iureiu.& sic nõ poterit postea ratificare illo inuito:sed eo permanente in eadem voluntate possit per c.licet.de procur.libr. vj. Tene menti:quia non omnia ista tanguntur per Bar qui etiam dicit hic quod gestum nomine prælati potest haberi ratum per successorem sicut per hęredẽ.

[a] ¶Istis casibus nõ impeditur. Adde Dyn. in regu.ratihabitio. de regulis iuris. libro vj.

2 ☞ *Dos quãdo matrimonium est solutum morte filiæ remanentibus liberis,an debeat ad patrem redire,an remanere penes liberos, uel penes generum propter liberos: & quid si est solutum morte generi?*

LEX XXVI.

1 **Pater dotem.** †Si ius illius qui debeat ratum habere peruenit ad ꝓmissorẽ nõ requiritur alia ratihabitio:sed hic solũ ratihabitiõe habetur.h.d.venio ad casum. †In tex.ibi,[absente filia petit.] subaudi solu.mat.per mortẽ generi vel per diuortium. & sic nihil facit iste tex.ad q.ad quã gl.eũ allegat.quæ incipit,[nõ distinguitur.]ẽ.notata in l.dos à patre ꝓfecta.C.solu.matr. quia illa loquitur quando matrimoniũ est solutũ morte filiæ remanentibus liberis,an debeat ad patrem redire:an remanere penes liberos,vel penes generum ꝓpter liberos,quando autem diuortio,vel morte generi nulli dubium est quod ad patrem redire debet,etiam extantibus liberis:vt possit dari pro ea in secundo matrimonio. In tex.ibi,[rem ratam & habituram eam cauit.]dic q̃ facere debuit postq̃ filia erat absens & ignorans:quia poterat habere iustam causam contradicẽdi: vt quia pater erat turpis persona:& sic sibi non competebat exactio: vt ẽ.de procu.l.non solum.§.si de dote.& solu.matri.l.ij.§.fi.cũ ibi no. In tex.ibi,[mortua est.]subaudi & pater erat turpis persona:vt habeat dubium:& sic videbatur requiri ratificatio filiæ si mortua non esset:alias soluens non esset liberatus: si enim non esset turpis persona tunc etiam si viueret, & ratum non haberet liberatus esset:quia filia non posset contradicere sine iusta causa:hic autem nõ requiritur alia ratihabitio posito q̃ pater esset:turpis persona postq̃ ius filiæ consolidatum est in patrem per mortem filiæ: secus si non esset consolidatum: vt quia filia fuisset emancipata antequam ratum haberet: & sic in ea fuisset actio consolidata vel decessisset remanentibus filijs qui sibi in dotem succederẽt.nam cõmitteretur stipulatio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Sapientis. An sententia lata ad consilium sapientis possit quandocunque retractari per consilium magis peritorum consultorum appositum vide per Iaudo. Roma. consi. ccxxix.

nisi pater faceret illos ratificare: vt l.si sine. §.si procuratori.ff.e.

1 2 ☞ *Si actio erat perpetua de sui natura, & per præscriptionem xxx.anno. fuit sublata iure. C. an soluens poterit repetere?*

1 §. Procurator. †Non valet ratihabitio facta eo tpe quo ius ratum habentis erat extinctū tpe.h.d. & sic idem q̄ l.bonorum. in princ. venio ad casum. In text.ibi, [procurator.] subaudi falsus: si ēm fuisset verus, & habuisset mandatum recipiēdi, liberatus esset solues per solutionem illam. vnde amplius per lapsum tēporis non liberaretur: & illa pecunia per procuratorem deberet restitui domino per actionem mādati nō autem soluēti. cuius contrariū hic dicitur, q̄ soluēti & nō domino ratificāti. In text. ibi, [qui tempore liberaretur.] hoc pōt intelligi dupliciter. Primo q̄ tps erat appositū a cōtrahētib⁹. vt q̄a obligasti te mihi vsque ad annū. & nō vltra. & tūc clare ꝓcedit iste text. nā tūc appositio tpis habet vim pacti de nō petēdo post annū. vt l.eum qui ita.§.qui ita.de verb.obli. per q̄d pactū tollit naturalis, & elidi tur ciuilis. vt in l.si vsus.§.pactus ne peteret.ff.de pac. & ideo solutū per errorē iuris vel facti post annū posset repeti per cōdictionē indebiti. sed si interpositā est stipulatio rati, cessat illa cōdictio: & repetitur actione ex illa stipulatione: vt j.sequit: & no.ibi inver. [argu.] illud quod dixi in l.si sine.§.q̄ si ꝓcurator. ff.eo. quod non debet esse deterioris conditionis qui stipulationē rati interposuit, quā si nō interposuisset. Itē q̄ cōdictio q̄ re contrahitur, cessat q̄n interposita est stipulatio. secundo modo potest intelligi q̄ erat tps legale: vt in actionibus ptorijs annalibus: vel in actione de dolo. q̄ durat biēnio, sed tunc est dubiū: q̄a hoc casu per lapsum tpis nō tollit naturalis obligatio: sed ciuilis tm: & ito vī q̄ solutū nō poterit repeti nō interueniēte stipulatione. cui⁹ cōtrariū hic dicit: q̄ aūt remaneat naturalis, ꝓbat in l.at q̄ natura. de neg.ge. & no.gl.in l.peculus. q̄ statim p̄cedit. Sol. duobus modis. primo vt possit repeti si fuit solutū p errorē facti, q̄ inducit repetitionē vniuscuiusq̄ indebiti. vel dic idē si per errorē iuris in casu huius §. q̄a hic erat solutio facta falso ꝓcuratori: & sic vt nō remaneret penes eum: sed vt peruenīret ad dñm: & nūc nō pōt puenire inuito soluēte: post quam ius dñi erat extinctū antequā ratum haberet: sed si facta esset sol. ipsi dño post lapsum tpis p errorē iuris. fateor q̄ non posset repeti. si dicim⁹ obligationē naturalē durare, & nō esse elisam. q̄d videt tenere Bar. & statim dicā. † Quid aūt si actio erat perpetua de sui natura per præscri.xxx.an. & fuit sublata iure. C. An soluēs poterit repetere? gl. hic inducit istum text. q̄ sic. & sic istud sine dubio esset verū si per errorē facti qui inducit repetitionem etiam ei qui est vsus exceptione odiosa. vt in l.sina.ff.ad maced. Si vero per errorē iuris. hic est dubiū. nā per talē præscriptionē nō pōt dici q̄ tollat naturalis, quæ est de iure gen. & præscriptio est de iure ciuili. sed ciuilis bene tollitur: quia procedit a pari potentia. naturale aūt debitū per errorē iuris solutū non repetitur. in l.error. C. ad leg. Fal. & sic ista gl. non videtur verū dicere: maxime quia exceptio talis præscriptionis est odiosa. sic non inducit repetitionē solutī per errorē iuris. vt l.qui exceptionē. de cōdi.inde. cū talis præscriptio dicatur mere odiosa: quia inuenta propter negligentiam nō petentis. vt not. in l.edicto. C. de edi.di.adri.tol. circa fi. Et istam partem tenuit Pe. vt refert Cy. in l.cum quis. C. de iur. & fact. igno. in vij.q.q̄ etiam tenet Ange. hic. in contrariū videtur veritas. quia per talē præscriptionē licet nō tollatur naturalis, tamen elidit ur: cū ll. dicāt q̄ debitor lapso dicto tempore consequitur plenissimā liberationem. vt l.omnes. & l.sicut. C. de ꝓscri.xxx.an. & sicut per pactum, de non petendo. quod est de iure gentiū tollitur naturalis. & elidit ur ciuilis. ita per præscriptionē quæ est de iure ciuili, tollitur ciuilis. & elidit ur naturalis. Et ista elisio facit vt illa naturalis nō habeat effectum repetitionis impediendæ, sed quare magis elidit ur per hāc præscriptionē, quam per illā quæ inducit ur ex natura actionum tēporaliū, nō video. ideo etiā in isto casu videtur dicendū q̄ tale debitū naturale solutū etiā ipsi creditori per errorē iuris poterit repeti, p hūc tex. vbi videt esse casus. Intelligēdo secūdo modo quō s. dixi. non enim potest intelligi in præscrip. xxx. ann. quia illa erat cognita hoc iure: vt no. in l.qui occidit. in prin. ad l.aquil. Restat ad vnū respondere. dū dicit q̄ illa exceptio præscriptionis est odiosa: nā hoc erat verum de iure ciuili, quo etiā malę fidei debitor vel possessor pōt præscribere. vnde nisi negligentia nō petētis pōt dici inducta: sed hodie nō nisi bonæ fidei debitor vel possessor pōt præscribere de iure canonico. vnde pōt dici q̄ nō sit odiosa, sed ob fauorē publicū introducta: ne homines semp sint in incerto: vt l.j.de vsuca. Ideo in hoc puncto puto distinguendū, an ille qui præscripsit sit bonę fidei. & potest repetere solutū per errorē iuris: an malæ fidei. quo casu licet de iure cōmuni nō poterit præscribere: ex forma tī statutorū interdū præscribet. quæ licet nō valeant de iure: seruantur tamen de facto. & tūc putarē opi. Petr. & Ant. veram. & non poterit repetere tanquam tutus exceptiōe odiosa: sed quando erat præscriptio sui natura currens, vt in actionibus temporalibus, illa non dicitur odiosa: ideo repetereē indistincte tenendo vt dixi, q̄ per illam elidatur naturalis.

De appellationibus & relationibus. *Rubrica.*

2 ☞ *Differentia inter surreptum & obreptum.*

3 *Sententia licet sit lata secundum consilium sapientis: tamen potest appellari.*
Pro consilio sapientis quod debeat mitti causa plene instructa.

4 *An talis consultatio debeat fieri post conclusionem in causa?*

LEX I.

1 APpellandi. †In tex.ibi, [nihil à nobis prænoscitum esse videbitur.] per tex. videtur q̄ rescriptū principis sit nullum etiam ad lites si est obtentum per falsi suggestionem: quia non censetur emanasse de voluntate principis vt hic patet: sed contra.d. c.certū. & quod ibi no. Inno. & alij extra de rescript. qui dicūt q̄ valet ipso iure: sed ope exceptionis rescinditur, si opponat, & istud est magni effectus. vt ibi no. Sol. potest probabiliter dici q̄ cōtrariū ꝓcedit q̄n fuit obtentū: quia fuit receptū tacita
2 veritate: † & tunc proprie dicitur surreptū: sed si expressa falsitate dicitur obreptū: vt l.si quis obreplerit. ff. de fal. & tunc est nullū: vt hic quod no. nam nō daret iurisdictionē delegato si ad hoc emanasset & in eo gesta corā eo essent nulla, etiam si à partibus scientibus: quia nō tenet iurisdictio eius qui nullā habuit. vt l.priuatorū. C. de iurisdi.om.iud. † Vltimo per istum
3 §. determinant doc. q̄ licet sententia sit lata secundū consilium
a sapientis, a tamen potest appellari etiam si partes consenserint in sapiēte, & etiā in pūcto: vt j.eo tit.l.ex cōsensu. in prin. & pl⁹ videtur q̄ etiā si cōsenserunt: aut etiā statutū disponat q̄ feratur secundū cōsiliū sapientis, & q̄ iudex debeat ius sequi. nam nihilominus pōt pars ꝓappellare, vt ea quæ nō probauit in causa principali, possit dicere vel probare in causa appellationis: vt l.eos. C.eo. & l.per hāc. de tempo.ap. Super glos. in verbo, [quæsitum.] ibi, [& hoc casu princeps non dat dilationē.] nec recipit nouas probationes, vel instrumenta: vt in l.quā gl. allegat: quia causa debet mitti plene instructa: alias punitur iudex
4 vt l.j. C. de rela. † & sic talis cōsultatio debet fieri post cōclusionē in causa: quia tūc partes non possunt aliquid plus dicere in facto: vt in c.pastoralis. cum ibi no. de causa pos. & proprie. & postquā audiuit aduocatos statuta tamen in consilio sapientis interdum aliter disponunt scilicet quod petatur anteq̄ publicentur dicta testium, si qua vult petere. & nō sine mysterio: iudex etiam postquam principem consuluit, vel causam misit ad consiliū m sapientis, non potest instrumenta aliqua recipere. nec aliquid innouare: vt l.ex eo tempore. C. eo. secundū vnam lectu. quam Barto. ibi dicit esse notandam.

2 ☞ *Si ille ad quem appellatur non esset maior eo qui tulit sententiam: quod indistincte appellatio sit nulla: quid si esset æqualis?*

3 *Nomen iudicis ad quem appellatur, an sit necessario inserendum in appellatione?*

4 *Consules qui non exercent iurisdictionem contentiosam sed voluntariam, si de mandato principis dant iudicem in aliqua causa, quod ab illo delegato debeat appellari ad ipsos consules delegantes.*

5 *Si appellans simpliciter dicit appello: non exprimendo ad quem, an ualeat appellatio, & quid si dixit appello ad iudicem competentem?*

6 *Si appellatio interponatur alternatiue ad talem, uel ad talem, an ualeat attenta incertitudine?*

1 §. Si quis in appellatione. †Error in appellando ad aliū iudicem quam debuerit, non officit appellāti: dummodo ille sit maior,

maior, vel æqualis cum eo ad quē debuit appellari: secus si minor. de appellatione tamen non cognoscit ille ad quem fuit appellatū, cū sit incompetens: sed ille ad quem debuit appellari.
2 h.d.no. † Et no. q̄ si ille ad quem appellatur nō esset maior eo qui tulit sententiam, indistincte appellatio esset nulla: etiā si esset æqualis: vt est tex. in auē. de app. §. fi. col. iij. sed quādo est maior eo. nō tamē est ille ad quem debuit appellari, habet locū iste tex. vt si est maior, vel æqualis, valeat: li verò minor ille ad quem debuit appellari: licet maior eo qui sententiam tulit, non valeat: si tamen adhuc est j. tempus appellandi, iterum potest appellare ad competentē: quia nō præstat impedimentum appellatio illa nulla: vt in reg. nō præstat. de re. iur. iūcta l.
3 accusaturus. §. de adul. † Per istum tex. videtur q̄ nomen iudicis ad quem appellatur nō sit necessario inserendum in appellatione: quia si esset necessario inserendū, & inserereē, non cōpetēs appellatio, nō valet: prout habetur in simili in alijs quæ necessario sunt inserenda in libello appellatorio: vt infra proxi. §. & quia necessario non est inserendum, non vitiatur si inseratur non competens. prout in simili dicitur in l.scio. j.eo. & in §. j. & hoc modo sanè debet intelligi dictum Specu. in iij. parte Spe. ti. de appel. §. j. vbi dicit q̄ nomen iudicis ad quē debet inseri, & ita videtur supplere. §. seq. sed intellige vt dixi:
4 aliàs non bene loqueretur per istum tex. † Item not. hic q̄ si consules qui non exercent iurisdictionem contentiosam, sed voluntariam de mandato principalis, dant iudicem in aliqua causa quod ab illo delegato debet appellari ad ipsos consules delegantes: vt patet hic in ver. [consules amplissimi.] videbatur contrarium, quod delegatio nō censetur facta ab ipsis: sed a principe postquam ipsi non habent cognitionem illius causæ, & sic debet appellari ad principem: sed si haberent cognitionem illius causæ: licet de mandato principis delegarent, cēsetur ab eis facta delegatio: quia censeretur potius excitata iurisdictio eorum quam data de nouo, & sic actus assumeret vigorem ab eis: vt in cap. licet. de offic. ordi. tamen iste text. vult quod etiam si non habeat cognitionem causæ: quia tamen iurisdictionem habeant potius in habitu quam in actu per excitationem factam a principe delegato, sumant vires ab eis: vt hic est casus: & ideo si dominus legatus committeret ancianis huius ciuitatis, qui non habent exercitium iurisdictionis contentiose, quod aliquam causam committent, a tali commissario deberent appellari ad ipsos ancianos. & si appellaretur ad potestatem, vel ad alios: deuolueretur ad istos canonicos: vt per se cognoscant, vel alios committant: casus est hic, quē per-
5 petuò tene menti. † Quid ergo si appellans simpliciter dixit appello, non exprimendo ad quem: an ualeat appellatio, vel quid si dixit, appello ad iudicem competentem? Respondeo sic, de iure ciuili. nec pōt dici ista appellatio incerta: quia non est dare nisi vnum iudicem competentem, scilicet immediatum superiorem, si appelletur ab ordinario, vel delegante: si appelletur à delegato, & ad illum censetur interposita vtroque casu, & probatur in l. Qui Romæ. in §. Seia. de verborū obligatio. & no. in l. cum proponas. de bonis aut. iudi poss. C. sed de iure canonico est magis dubium: quia est dare duplicē iudicem competentem, scilicet immediatum superiorem, & Papam: & sic redditur appellatio incerta, quæ incertitudo vitiat regulariter omnem actum, maximè quia tendit in præiudicium aduersarij, qui non est certus coram quo debeat comparere pro defendendo sententiam suam. In contrarium videtur quòd ualeat, & quòd censeatur in dubio interposita ad papam propter excellentiam: arg. in c. si à sede. de præben. lib. vj. Econtrà q̄ imò censeatur interposita ad immediatum superiorem: quia illa est via magis ordinaria, & minus præiudicialis alteri parti: nam ad papam iure quodā ordinario est appellandum, quo in dubio appellans non censetur vti. arg. in l. in testamento. in fin. C. de mil. testa. vbi miles in dubio non cēsetur vti priuilegio militis: sed iure communi, & ista pars videtur mihi æquior & melior quantum ad hoc vt aduersarius excusetur quòd non comparuit corā papa: quia non debuit præsumere fuisse ad eum appellatum: si tamen appellans prosequeretur coram Papa, & faceret illum citari ad prosequendū, deberet ibi comparere: valet ergo, & presumitur quod voluerit appellare ad immediatum superiorē: a ¶ Aduersarij. An licitum sit dare pecuniā aduersario meo, vt desistat à lite. vide per Paul. de cast. in l.j. in j.column. C. de pœna iudi. qui malè iudi.
6 ista tamen præsumptio recipit probationem in contrarium. † Ex prædictis respōdetur quid iuris sit, si appellatio interponatur alternatiuè ad talem, vel ad talē. an ualeat attenta incertitudine: & certè de iure ciuili valet: quia non redditur in- b
certa, dummodo vnus de illis sit iudex competens, vel maior, aut æqualis cum cō petenti: secus si neuter cōpetens, & vterque minor competente per istum tex. De iure autem canonico si ambo sunt inferiores ad papam idem per omnia: quia in illis est appellandum gradatim: vt in c. dilecti extra. eo. ti. si verò appelletur ad papam vel archiepiscopū, alternatiuè seu ad alterum inferiorem: tunc siue inferior non erat competēs, valet: quia papa est competens: & ad ipsum cēsetur interposita: sed si alter erat competens: & sic duo sunt cō petentes: videtur q̄ sit nulla propter incertudinem. arg. ff. de stip. ser. l. sed & si ita. in fi. vel potest dici: vt §. dixi. Si tamen appellans reseruasset sibi electionem: & postea durante adhuc termino ad appellandum eligeret, & aduersarium certificaret clarum esset: si hoc non faceret, credēdum quod. §. dixi de isto articulo vide per Ioan. an. in c. is cui. de offi. deleg. in glo. lib. vj. & in regula in alternatiuis. in mercurialibus. & in addi. Spec. de appel. §. nunc tractemus.

2 ☞ *Appellatio an debeat fieri in scriptis?*

3 *Quod debeat continere personam appellantis, quid si est procurator?*

4 *Appellatio censetur interponi etiam aduersus iudicem qui sententiam tulit: & an ille iudex sit citandus in prosequutione appellationis, & sufficit quod exprimatur nomen appellatiuum. puta officij: ut contra sententiam latam per uos dominum potestatem.*

5 *Tenor sententiæ debet rescindi in scriptura appellationis, & an debeat rescribi de uerbo ad uerbum?*
Qualis libellus detur iudici qui sententiam tulit, & qualis iudici ad quē fuit appellatū?

6 *Appellatione facta una uice: si postea infra tempus appellandi quis appellet iterum in scriptis, quam appellationem debeat prosequi?*

7 *In appellatione an debeat exprimi causa propter quam appellatur?*

8 *An expressa una causa in appellatione, possit appellans ab ea recedere, & aliā prosequi.*

1 §. Libelli qui. †Appellatio quando non fit incontinenti post latam sententiam, ad hoc vt ualeat, requiruntur quatuor, scilicet quod fiat in scriptis, quæ scriptura dicitur libellus appellatorius, & quòd contineat personam appellantis, & personam iudicis, qui sententiam tulit, & sententiam à qua appellatur, hoc primo: sed si fieret incontinenti apud acta. id est, an tequam iudex surgat à bancho, nullum istorum requiritur: sed sufficit q̄ dicat
a viua voce appello, hoc secundo. Nomen verò aduersarij a cōtra quem appellatur necessario non debet exprimi, & ideò si sunt plures aduersarij in eadem causa, & exprimatur nomen vnius tantum, appellatio fortitur effectum etiam quo ad alios non expressos, non sic si sunt plures aduersus quos lata est sententia: quia si nomen vnius tantum continetur in appellatione, cæteri non videtur appellasse. hoc tertio. Causa etiam pro-
b pter quam appellatur, b non est necessario exprimēda: & ideò si exprimatur vna, potest appellans ab ea recedere, & aliam allegare, vel cum illa adiungere. hoc quartò & vltimò vsque ad leg. ab executore. & sunt tex. no. Specu. autem eod. titu. in iiij. parte Specu. videtur addere alia quatuor, scilicet quòd contineat nomen iudicis ad quem appellatur: sed de hoc dic vt dixi in præce. §. Item diem latæ. & hoc bene placet, & ad hoc vt videatur an appellet infra tempus appellandi. Item diem appellationis interpositæ: sed hoc non placet, quòd ipse appellās in scriptura appellationis quam dat, debeat hoc exprimere, dicendo hodie appello: quia intelligitur, etiam si non dicat. §. de verborum obligatio. l. liber homo. §. decem. sed notarius qui rogatur de interpositione appellationis, bene debet tempus appellationis interpositæ interponere: quia illud est etiā tempus instrumenti. Item addit & quartum, quòd petat apostolos in eadem scriptura: sed certè licet istud sit de more, & quotidie solet fieri, non tamen est necessarium: vt voluit hic gl. fi. huius §. quia statuitur tempus xxx. dierum ad ipsos petendos post

Universidad de Palermo
Biblioteca

a ¶Scriptis.adde tex. & ibi doc.in c.quãtis.de elec.lib.vi. & c.cordi.de appel.eo. li.Doc.in cle.appellanti.eodem titu.

appellationem interpositam,quod dic vt 2 extra eod.c.ab eo.li.vj.†Circa primum de scriptura quam dicit hic requiri.no.q̃ reqũritur q̃ appellans portet eam in manibus cum appellat:nec est curandũ an sit scriptura publica vel priuata.debet tamẽ facere notarium rogatum de conceptione talis scripturæ.& notari⁹ ponet tenorem illius de verbo ad verbum in suo instrumẽto. ita quod si postea perderetur originale, staret instrumento.vt C.de testa.l.publicati.nec sufficeret si scripturam nõ portaret, & viua voce diceret appello,& faceret redigi in scriptura per notarium:quia ista non esset appellatio in scriptis,sed viua voce in scriptura redacta.nisi notarius in instrumento adijceret ista verba.in scriptis appellauit.vel nisi illam scripturam postq̃ eam confecit in præsentia appellantis & iudicis legat. & hoc fuit de mente Specu.in d.ti.§.j.in quarta parte Spec.sed quando portat scripturam:& facit notarius rogatũ de conceptione non expedit quod tũc legatur coram iudice: vt est hodie casus in c.appellatio.extra eo.ti.li.vj. Appellatio vero ab interlocutoria, siue fiat incontinenti siue ex interuallo, debet fieri in scriptis.ª vt est hodie casus.eo.ti.c.j.lib.vj.licet gl.hic in l.seq.in fi. a
primæ glos.teneat,quod siue incontinenti,siue ex interuallo, nõ requiratur scriptura,sicut nec in ipsa interlocutoria,q̃ posset procedere forte de iure ciuili:quia non reperiebat expressum.sed de iure canonico secus.tamẽ ius canonicum vbique. In hoc etiam in terris imperij seruat̃:quia vbi deficit ius ciuile recurritur ad canones:vt no.in c.j.de ope.no.nũ.& in l.priuilegia.C.de sac.sanc.eccl.†Circa secundum de persona illius qui 3
appellat notandũ quod si appellat procurator contra quẽ lata est sententia,non debet exprimere nomen domini:sed suũ:quia ipse est qui appellat potest tamẽ appellare vel noĩe domini vel suo proprio nomine:tanq̃ dominus litis vt est tex.cũ glo.j.eo. l.ab executore.§.j.secundum Bar. An videtur ibi tenere contrarium.quod suo ꝓprio noĩe nõ debet appellare.quia sua nõ interest.ergo &c.vt j.de app.reci.l.j.cautius est q̃ dicat ego ꝓcurator talis appello.& censetur procuratorio nomine domi- 4
ni appellare.vt §.de instit.l.fi.†Circa tertiũ no.q̃ appellatio cẽ setur interponi etiã aduersus iudicẽ qui sentẽtiã tulit:& ex hoc videtur quod ille iudex sit citandus in ꝓsecutione appellationis:cõtrariũ tamẽ determinat Inn.nec prætendat interesse in cap.cũ specialis.extra.e.sed in recusatione bene citat̃,vt ibi:qa ſigillat personam. Item nõ est necesse exprimere nomẽ ꝓpriũ in appellatione:sed sufficit quod exprimat̃ appellatiuum,puta officij:vt contra sententiam latam per vos dominũ potestatem &c.†Circa quartũ no.q̃ tenor sententiæ debet reseribi in 5
scriptura appellationis,ꝓputa quod si nõ rescribatur de verbo ad verbum.dũ tamẽ contineatur effectus:& tales demõstrationes ex quibus reddatur certũ aduersus quã sentẽtiã appellet̃ur,quod hoc sufficiat:quia res sufficienter demõstrata alia demonstratione non indiget l.j.in fi.de do.prẽleg.& iste libellus appellatorius datur iudici qui sentẽtiã tulit.est & alius de quo non loquitur iste tex.qui postea datur iudici ad quẽ appellatũ fuit.in quo etiã narrat̃ de appellatione interposita,& petit̃ ꝓnuntiari bene appellatum,& male iudicatum.& de hoc libello nihil habetur hic nec alibi.nec est necessarius:licet sit de cõsuetudine.& ideo Spe.ponit eius formã in d.ti.sed sufficit illã appellationẽ interpositã corã iudice a quo ꝓducere corã iudice ad quem.& viua voce petere pronuntiari bene appellatum:& facere per notarium redigi in scriptis hanc petitionem absq̃ noua scriptura:ita sentit Inno.in c.cũ contingat.de offi.deleg. circa fi.magnæ gl.†Circa secundã partẽ in l.seq.de appellatio- 6
ne quæ fit viua voce. Quæritˢ,quid si postea.j.tempus appellet iterum in scriptis quã appellationem debet prosequi?& est vtilis inuestigatio:quia si primam, tempus prosequendi incipit a prima.si autem secundam,incipit ab illa.Iste passus est dubius:& tangitur per Barto.in l.cũ procurator.§.de ope.no.nũ. & per Bal.in l.appellatione.C.de appellatio.& per Cano.ī c. bonæ.extra eodem.& in c.dilecto.vbi dicũt quod geminatio appellationis prodest,& nõ nocet appellanti:sed istud nõ declarat hunc articulũ.& ego vidi cõsilia valentissimorum virorum super hoc.Breuiter,aduertẽdum quod si primo appellaui ab interlocutoria,& postea Iudex dat cõtra me diffinitiuam. & ego appello a diffinitiua,clarũ est quod possum prosequi vtranq̃ appellationẽ.ita loquitur quod no. Inno. in d. c. dilecto.& est hodie casus in cle.si ante.de dolo.& cõtu.Item si appellaui ab interlocutoria ex vna causa grauaminis:iterum appello ab eadem interlocutoria ex eadẽ cã nõ expressa. in prima clarũ est q̃ possum prosequi vtranq̃ : quia sunt diuersæ & neutra porrigitur ad cãm in ea non expressam.nec prohibeor si sum.j.tempus appellãdi interponere aliã,videor me defecisse in prima:quia nõ expresi omnes causas:& hoc est quod tãgit Bal.in d.l.appellatione.& bene:sed dubiũ est quando ambæ interponuntur ab eadem sententia diffinitiua:& tunc si altera earũ esset inutilis propter aliquã causam,habetur pro nõ facta,& debeo prosequi vtilem:quia nõ dicitur iteratũ quod primo nõ tenuit:vt in c.j.de sacramen.nõ iterã.secundum Bal. ibidẽ:sed si vtranq̃ sit vtilis,vel rite facta:tunc est dubiũ.in quo dic si primo appellauit viua voce,nec apposuit clausulã reseruato beneficio appellandi in scriptis:tunc prima fuit secuta effectum:quia rescindit sententiam:ideo amplius nõ potest rescindi.l.nã & si sub cõditione.de iniusto testa. secundo appellatio tanq̃ inutilis reiꝯcitur.& tempus prosequendi incipit ab interpositione primæ.& hoc est vtile:quia sunt statuta interdũ quæ volunt q̃ per appellationem interpositam debeat dari libellus.j.tres dies alias videat̃ deserta:vnde si nõ daretur.j.tres dies ab interpositione primæ:licet daretur.j.tres appellatio esset deserta.Itẽ si tẽpore primæ iudex assignaret terminum ad diem sequentem ad recipiendum apostolos, & appellans nõ comparuit:sed die sequenti comparet cum appellatione noua certẽ non debet audiri nec super prima:quia illã deseruit. cum non comparuit ad petendos apostolos:nec super secũda: quia prima deserta sententia transiuit in rem iudicatam:ita de facto fuit pronuntiatum secũdum Ang. Si verò apposuit clausulã reseruato sibi beneficio appellandi in scriptis:tunc ista verba possunt dupliciter intelligi,scilicet q̃ demũ vult appellare viua voce:si postea in scriptis nõ appellauerit.si ergo postea in scriptis appellat,prima habetur pro non facta:& incipit tempus ab interpositione secundæ:alius intellectus est, q̃ intẽdat facere duas appellationes.primam viua voce , & postea redigere in scriptis.& sic poterit exequi quã volet & istum intellectum videtur Bar.amplecti:sed mihi non placet:quia cõtradicit sibij ꝑsi.nã cũ prima sit sortita effectũ,si voluit illam facere necessariò sequit̃ q̃ secunda nõ põt amplius effectum sortiri:& sic tãq̃ superflua est nulla,& ideo præcedens intellectus magis placet. Bal.tamen in d.l.appellatione.& in vsibus feudorum:quando miles inuestituram repetere debet reprehendit Bar.sed infideliter iudicio meo:quia in effectu ipse concludit illud idẽ quod Bar.q̃ posit prosequi secundã: & q̃ per eã prorogetur tempus prosequendi,& dicit q̃ per primam non est sententia rescissa:sed suspensa,& quod semel est suspẽsum iterũ põt suspendi:& quod semel prorogatum,iterum prorogari:vt l.valerianus.de præto.stipul.quæ verba (salua reuerẽtia) non videntur habere saporem:nec est verum q̃ sententia non sit rescissa:imò verè est rescissa:licet si appellatio deseratˢ, 7
fingatur,nõ rescissa: vt dixi.§.ea.l.in prin. †Vltimò no.tex. cum gl.in l.scio.in fi.q̃ quando appellatur a diffinitiua non est necesse exprimere causam,supple in genere, dicẽdo appello a vestra sententia : quia est iniusta:imò sufficit dicere appello, imò etiam si non sit iniusta,valet tamen appellatio,vt posit in causa appellationis nõ allegatũ allegare,& non probatũ probare:vt l.eos.C.eo.& de temp.appel.l.per hãc.licet(vt audio) quidam q̃ de iure fforum hoc non erat:& vltra hoc dicunt, q̃ nisi sententia sit iniusta ex actis,non poterit isto iure appellari per l.j.in prin.§. e . vbi dicit̃ q̃ appellatio est inuenta ad corrigendum &c.sed certè hoc verum est principaliter,non tamen negatur quin etiam circunscripta imperitia & iniquitate iudicis propter hoc solum q̃ pars lædatur re:quia omisit allegare, vel probare:non posit appellare. Ista enim est causa . nec alia potest esse quare in tali appellatione non est necesse exprimere cãm. in interlocutoria verò gl.hic dicit in fi.q̃ de iure canonico requiritur expresio causæ: certè etiam & de iure ciuili eo casu quo poterat appellari:vt l.ait prætor.§.permittitur.vbi

per

perBar.qui etiã hoc dictum limitat.§.de mino.vbi omnino vide:dicebant tamen quidam causam exprimi generaliter: quia iniqua. Itẽ dicebant q̃ si exprimebaˢ vna,poterat iustificari ex altera:sed hodie cõtrarium in vtranq̃ decisum est,q̃ debeat exprimi specialiter:& q̃ non nisi expressa posit iustificari : vt in cle.appellanti.extra eo. Item etiam not . q̃ expressa vna causa in appellatione, potest appellans ab ea recedere,& aliã prosequi:secus in recusatione iudicis:vt no.in Spec.de recu. §.effectus.& §.Item quid si vna.& in c.postremò.de app.in nouel. Item secus in causa nullitatis:quia si dixi sententiam nullã ex vna causa,nõ potest aliam prosequi:vt not. Inno.in c.cum cõtingat.de offi.deleg.in mag.gl.ibi,dũ dicit,interdicimus &c. Item secus si ad illam causam expressam se astrinxisset,per ea quæ habentur in c.licet causam.de appel.& quod no.per Bar. in l.Diuus.§.de re iudi.

2 ¶Iudex pronuntiat articulos non esse, uel esse admittendos: & postea admittit, & non fuit appellatum à pronuntiatione:an poterit appellari ab admissione?
Quando iudex aggrauat de facto,an semper possint appellari:etiam post decem dies?
3 Appellatio non deuoluit nisi articulum qui uertebatur coram iudice à quo.
4 Quis dicatur mixtus executor.
5 An debeat appellari ab executore,an ab eo qui sibi commisit?
6 An & quis possit interpretari sententiam suam,uel alienam,& quid sit interpretatio?
7 Non est admittenda interpretatio quæ est omnino contraria significatui uerborum.

LEX IIII.

1 AB executore.†Ab executore sententię nõ appellatur,& ab iniqua interpretatione ipsius sic:& in cã talis appellationis dãtur ad iniquitate interpretationis cognoscitur:nõ autẽ de iniquitate sniæ.h.d.vsq̃ §.alio. In tex.ibi,[appellare nõ licet.] quia executio venit in necessariã consequentiã sniæ.vnde si à sententia nõ fuit appellatũ vel nõ potuit appellari : per consequẽs nec ab executione sniꝭ:quia snia nihil valeret:vel nullius vtilitatis esset:quia per indirectũ videret̃ appellari ab ipsa sententia,q̃ fieri nõ posset directò:& per hoc etiã dico q̃ si ferẽ
2 aliqua interlocutoria vt†si ꝓnũtiat articulos non admittẽdos vel admittendos,& postea admittit.si nõ fuit appellatũ à pronuntiatione,non poterit appellari ab admissione: quia fit per modũ executiuũ:licet doc.& Spe.ipsum sequẽdo in ti.de ap. dicãt q̃n Iudex aggrauat de facto semper põt appellari,etiam post x.dies, quia grauamen est successiuũ,& cõtinuũ:vnde licet x.dies fluxerint à principio grauaminis,nõ fluxerũt à fine arg.eius q̃d no.in l.j.C.de serui.& aqua.ante finẽ gl.mag.dũ dicit à pronuntiatione &c.sed istud dictũ ꝓcedit q̃n iudex nõ cepit à pronuntiatione:sed à grauamine:vt quia citat aliquẽ ad locũ nõ tutũ:nõ põt appellari,etiã post x.dies à die citationis: vel si aliquẽ ponit in carceribus: sed q̃n incipit pronũtiatione debet ab illo appellari.j.x.dies vt hic in gl.j.quã no.q̃d si factũ nõ fuerit,trãsit in rẽ iudi.licet interlocutoria vt c. dilecti . vt in fi.de renũ.& illud q̃d postea fit dicit̃ fieri pro executiõe ipsiˢ interlocutoriæ.ergo non potest appellari:vt hic.Tene menti.

In tex.ibi, [potestatem habuerit.]nã si nõ habuisset,nõ valeret interpretatio:& sic non esset necessaria appellatio : quia nõ incipit nisi ab actu valido qui potest trãsire in rem iudicatam,& ad impediendũ ne trãseat:sed actus nullus in rẽ iudi.nõ
3 transit ergo superflua est appellatio:vt j.e.l.constat.in fi. †In tex.ibi,[hoc solũ quæratur.]q.d.non de iniquitate sniæ. Et sic no.bonũ tex.q̃ appellatio non deuoluit nisi articulũ qui vertebatur corã iudice à quo:& propter hoc pluries reprehendi errorẽ quorũdã ꝓcura.qui in causa appellationis petũt sententiã reformari ex causa noua:vt cũ in prima instãtia egerũt ex vna cã puta depositi:vel intẽtauerunt vnũ statũ in cã appellatiõis dant libellũ super noua causa vel intentant aliud statutũ, & petunt sniam ex illis reformari.Sed iste est magnus error:quia talis cã noua vel statutũ nouũ cũ nõ fuerit intentatũ vel intentatũ corã primo nõ deuoluetur ad iudicem appellationis:sed solũ habet videre vtrum super causa vel statuto intentantis corã primo iudice fuerit bene iudicatũ vel non:quod etiã patet ex l.per hanc.cum ibi no.C.de tempo.app.vbi nõ admittitur nouus articulus non dependens à primis. In glos.j.ibi , [sed si pronuntiat exequendã.] dic,do.cõtra secũdũ Odofr.quia vtrobiq̃ est eadẽ ratio,& istũ tex.exponunt, [ab executore.] s. ab officio iudicis exequẽtis,vnde siue ꝓ a
nuntiat exequẽdã siue non ,pnuntiat: sed de facto cõmittit nũtio qũd exequatur , nõ põt appellari, nisi ex iusta cã, s.cũ excedit b
modũ,vt in glo.seq.nã ista executio est q̃dã interlocutoria,quæ post se non expectat aliquã diffinitiuã & ideo nõ põt appellari simpliciter eo modo quo à diffinitiua:sed dũtaxat expressa cã grauaminis,

cũ exceditur modus:vt quia non admittunt exceptiones quæ possunt opponi post diffinitiuam ad impediendũ executionẽ de quibus habetur in l.j.C.de iur.& fac.igno.vel si fiat executio ante tẽpus qũ daˢ iudicatis,vel pro maiori summa quã sententia lata sit vel in alia re q̃ fieri debet.& ita debet intelligi l. ab executione.C.quo app.nõ reci.& no.extra eo.ti. c. consti- 4
tutis.in gl.quæ incipit,ex hac.& c.causam quæ.in gl. vult†& ista procedunt in executore mixto ad quem pertinent tales exceptiones admittere & dicit̃ mixtus:quia potestas exequẽdi cõpetit sibi vt iudici:nõ tñ procedit vt iudex: sed vt executor:qa iã erat lata snia q̃ transiuerat in rẽ iudicatam. Est & alius executor mixtus,qui põt ꝓcedere vt iudex:vt qñ cõmittetur alicui executio antequã sit lata sententia:vt cũ superior scribit alicui cõquestus est nobis talis q̃ talis eũ spoliauit à possessiõe sua.& si ita est,mandamus vt facias ipsam sibi restitui.nã si ille fateretur se spoliasse , ꝓcedetur modo executiuo:& ista executio principaliter est cõmissa:si autẽ nõ fatereˢ: debet ꝓcedere vt iudex dato libello,& ita cognitio videtur cõmissa secundario:& de tali loquitur. l. & si non cognitio. C.si contra ius vel vti.pub.& ab isto sine dubio potest appellari tanquã à iudice,& à sua sententia.de hoc vide quod no.Bart.in l.ait prætor.in prin.de re iudi.& habetur in c.pastoralis.§.quia verò.de offi.dele.per gl.& per Inn.in c.de cætero.de re iudi. & de isto nõ loquitur iste tex.est etiã alius executor merus : vt nuntius cui iudex cõmittit:& ideo dicitur merus:qa corã eo nullæ exceptiones possunt opponi:etiã quæ habent impedire executionem:sed debent opponi corã illo qui sibi cõmisit : si tamen 5
grauat vltra debitũ,põt appellari . † Tamen est videndũ qũo debeat appellari an ab eo qui sibi cõmisit:& hic distinguitur, aut habuit certũ & limitatũ mãdatũ , & debet appellari ab eo qui cõmisit:qa ipse est q grauat.aut nõ habuit mandatũ certũ, & tũc appellatur ab eo:quia ipse est qui grauat:& ideo appellabitur ad ipsum qui sibi cõmisit,sicut à delegato ad delegantẽ:sed in præcedenti casu appellabitur ad superiorẽ cõcedẽtis.

6 †In gl.magna fi.recollige ex ista gl.q̃ aut quęrimus an quis
a posit interpretari sententiã[a] suã,aut quęrimus an posit interpretari alienam. Primo casu aut est delegatus. & non potest: quia functus est officio suo,& nulla remansit sibi iurisdictio. l. iudex.de re iudi.nisi sit delegatus principis,penes quem remanet potestas exequendi.j.annum:vt in c.quærenti. de offi . deleg.& executio non potest fieri, nisi declaretur id quod dubiũ erat:poterit declarari arg.in l.ad rem mobilem.& l.ad legatũ. §.de procur.aut erat ordinarius:& tunc aut de maioribus qui qui habebãt merũ & mixtũ imperium,vt præses ,puinciæ aut procurator cæsaris & tunc poterit:vt hic in glo.in ver.[sed an suã.]licet quidã tenuerint cõtrariũ:& adducit gl. plura similia. quę non sunt per omnia bona,excepto vltimo,&penultimo: dic tamen q̃ nõ poterit facere talẽ interpretationẽ per quã rescindatur sententia in totũ,vel pro parte per l.j.C.sent . rescin. nõ pos.sed talem per quã verbũ obscurũ, [declaretur.]si cõdẽnauit in c.libr.vel florenis:poterit declarare de quibus intelb
xit grosis,vel minutis.Interpretatio enim dicitur[b] verbi dubij declaratio:licet largè loquendo sumatur interdũ pro totali cõceptione,vel extensione:vt innuit gl.in l.j.§. qui operas. ad Tertu.si verò nõ habeat imperiũ:vt sunt magistratus municipales de iure cõi:licet ex forma statutorũ interdũ eis cõcedantur ea quæ sunt de imperio:vt sunt potestates terrarũ comitatus Florentiæ,& tales qui nõ habẽt imperiũ, nõ possunt interpretari propriam sententiã:quia pro interpretatione imploratur iudicis officiũ nobile:& sic de imperio mixto:quia tẽdit ad priuatã vtilitatẽ:vt no.in l.imperiũ.de iurisd.om.iud. & hoc est q̃d voluit iste tex.dũ dicit, [si tamen is &c.]& hic in gl. in ver.[de simplici. Secũdo casu aut quærimus an iudex ordi

Universidad de Pesto
Biblioteca

2 ¶ Non est admittenda interpretatio ad de quod interpretatio non admittitur, nisi sit congrua secũdum Ang. in l. Item veniunt. in §. aprãda. in j. no. ff. de petit. hæred.

narius possit interpretari sentẽtiã alterius scilicet sui delegati. & gl. ista indistincte tenet quod sic. siue sit de maioribus. vt ī prī. gl. siue de minoribꝫ: vt in fi. gl. ibi, [sed potest dici.] tamen ratio de qua. s. facit in contrarium cum etiam pro declaratione delegati imploret iudicis officiũ nobile. doct. tamẽ transeunt cum glo. Credo contrariũ de rigore iuris. Si vero quæritꝰ an possit ordinarius interpretari sententiam alterius ordinarij: tunc dic ꝙ alterius minoris potest, maioris vero vel paris non potest. & ita loquitꝰ glo. hic in ver. [Itẽ an quilibet.] & sic interpretatio se habet ad similitudinẽ restitutionis in integrũ quæ potest implorari corã eodem iudice qui sentẽtiã tulit. si est de maioribus: alias est recurrendum ad superiorẽ: vt l. præsenti. cũ l. seq. §. de mino. sed ī appellatione nunquam ad eundẽ, sed ad superiorẽ recurrendum
7 est. vt in authen. de appel. §. fi. † Vltimo no. gl. seq. q̃ semper al-
a legaꝫ, quod non est admittenda interpretatio[a] quæ est omnino contraria significatui verborũ. & eodẽ modo quando verba essent clara importantia vnũ, & interpretaret ab alio: vt l. le aut ille §. cũ in verbis. de leg. iij. & istud est vtile: quia interpretatio quando fit vt debet: quia non est contraria significatui verborum retrotrahit: & nihil fit de nouo: sed quod factũ est declaratur, vt dicitur in simili in l. adeo. §. cũ qs. de acq. re. do. vt patet in l. hæredes palã. §. sed si notã. de test. secus qñ esset oĩno extranea et fieret ab illo q̃ facere debebat eã. vt a principe. nam censeꝫ potius de nouo aliquid disponere, quam dispositum declarare: & ideo non inspiceret data primi rescripti sed vltimi declarantis, etiam si per modum declarationis diceret se facere.

2 ☞ *Infra quantum tempus possit tertius cuius interest appellare. an infra x. dies à die late sententiæ, an à die scientiæ?*
3 ☞ *Sententia lata contra unũ ex hæredibus ex causa hæreditaria: an præiudicet alteri?*
4 *Si frater contra principalem, an faciat plenum præiudicium fideiussori?*

1 **§. Alio condemnato.** † A sententia lata contra vnum si ipse nõ appellat, potest appellare alius cuius interest ratione pleni vel qualisqualis iudicij, & appellationem prosequi: & si ille appellauit, & alius cuius interest, habet illum suspectum. ꝙ non plene defendat cãm, põt illi assistere, & appellationem prosequi pro suo interesse. h. d. vsq; ad §. si procurator. cum l. a sententia. in prin. & §. j. vsq; ad §. si quis. j. e. qui tractãt de eadẽ materia. et iste §. vsque ad §. si procurator. loquitur quando ille tertius tractabat de pleno p̃iudicio. Lex vero a sentẽtia. in prin. quando de aliquali & modico. §. autem si hæres. loquitur adhuc quãdo de pleno vt plenissimo præiudicio, ga sententia lata cõtra vnũ faciebat ius contra illum tertiũ, & rescindebat ius alterius ter-
2 tij quod non est in aliis exemplis positis in isto §. alio. † Quæro infra quantum tempus poterit iste tertius appellare, an intra decem dies a die scientiæ & sic antequã trãseat in rẽ iudicatã cõtra victum. an etiã postquã trãsiuit, possit appellari infra decẽ dies a die scientiæ: istum passum nõ bene declarãt doct. Breuiter considerandum est quod licet hic ponãtur plura exẽpla de tertio prætendente interesse. tanquã similia, tamen sunt valde dissimilia inter se: & ideo quantum ad dubiũ formatũ, aliud est dicendũ in vno quam in altero. vt ecce in primo casu, sententia est lata contra procuratorem meum, qui nõ appellat, censetur lata cõtra me: & si trãsiret in rẽ iudicatã, noceret mihi de directo. & fieret executio contra me: debeo ergo appellare infra decem dies a die latæ sententiæ: alias transiret in rem iudicatam cõtra me etiam ignorantem, licet secꝰ si nõ essem defensus p procuratorẽ: quia tunc non curreret mihi tempus appellandi nisi a die sententiæ: vt hic habetur. j. quando appellã. sit. l. j. §. fi. & si obtineo in hac appellatione, non est quærẽdum an victoria prosit procuratori, cuiꝰ nõ interest: & ideo debeo petere snĩam illã rescindi: sicut si lata esset cõtra me. facit quod habetur in l. etiã. C. de procur. In secundo casu quando lata est contra emptorẽ super proprietate rei emptæ: tunc nocet mihi p̃ indirectũ: qa si fortiat effectũ, habet cõtra me regressum de euictione: non tamen dicitur lata contra me: quia nõ sup iure meo, nec sup actione, quæ cõpetat mihi, vel cõtra me: sed dicitur lata principaliter contra emptorem: & ideo si volo appellare, non debeo appellare nomine meo: sed nomine illius: & ex hoc dico ꝙ debeo appellare infra decem dies a die latæ sententiæ: & si hoc non facerem, transiret in rem iudicatam contra eum, & non possem postea appellare ratione mei interesse: sed si appellarem infra decem dies, victoria prodesset principaliter illi, & in consequentiam mihi: & ideo debeo petere illam sententiam contra emptorem rescindi: sicut si ipse appellaret. Idem dico in tertio exẽplo, si venditor victus. nam emptor potest appellare propter interesse quod prætendit: quia si sententia prosequatur effectum, non poterit emptor prosequi rem emptam: tamen sententia principaliter est lata contra venditorem, non autem super accu. quam habet emptor contra venditorem: & ideo debet appellare noĩe venditoris. Tamen aduertendum, ꝙ in casu præcedenti quando est lata cõtra emptorem, ita demum præiudicat si transeat in rem iudicatã, quando emptor causam defendit: & etiam denuntiauit vẽditori potest appellare propter interesse quod prætendit, ne sibi noceat: secus si alterum istorum deficeret: vt l. si ideo. & l. si de fundo. §. de euict. & ideo tunc quia non põt prætendere interesse, non posset appellare: vt j. de app. rescĩ. l. j. in prin. In quarto verò exemplo quando debitor fuit victus super proprietate rei pignoratæ debes scire ꝙ si fuit victus antequam pignoraret, nõ est dubium ꝙ sententia noceret indistinctẽ creditori: vt l. si superatus. in fin. de pigno. & tũc nõ loquitur iste tex. si autem postcꝫ pignorauit, tanc loquitur hic: tamen intellige ꝙ nocet creditori duobus concurrentibus, scilicet quod sit lata contra debitorem defendẽtẽ causam: & ꝙ creditor sciuerit causam agitari, & potuerit adesse, & non adfuit, nec defendit. & si alterum istorũ deficeret, non noceret: & hoc voluit text. hic in ver. [quæ cõstitutio.] & sic innuit pro tunc nõ posse appellare: tamen potest dici ꝙ imo possit: quia saltẽ qualequale præiudicium sibi facit. ergo &c. per l. à sentẽtia. ī. eo. Illis ergo concurrentibus facit. creditori plenũ preiudiciũ: qua ius creditoris depẽdet à iure debitoris. vnde si declaratum est debitorem non habere ius in re, per consequens censetur declaratũ etiam creditorem ius non habere. & sic censetur lata contra vtrũque. isto casu dico quòd etiam postquam transisset in rem iudicatam contra debitorem, posset creditor appellare infra decem dies à die scientiæ: & si dicatur tu contradicis tibijpsi: quia suprà proposuisti quòd creditor sciuerit causam agitatã, & nunc dicis a die scientiæ. Respondeo, potuit scire causam agitatam, & hoc facit sibi præiudicium, & tamen potuit ignorare sententiam latam: & ista ignorantia facit vt tempus appellandi sibi non currat: licet cucurrerit contra debitorẽ. Aduertendum tamen quòd si appellat antequam transeat in rem iudicatam contra debitorem, victoria proderit vtrique: si verò post. proderit sibi soli: & hoc solũ debet petere corã iudice appellationis. quòd illa sententia sibi nõ præiudicet: & hoc etiã
3 modo debebit iudex pronuntiare. † In casu autem l. a sententia. notandum quòd sententia lata contra vnum ex hæredibus ex causa hæreditaria, nec directo nec per indirectum censetur lata contra alterum, nec facit sibi præiudicium plenum: sed quia simul causa vertitur contra alterum, & eadem causa defensionis, videtur facere semiplenum præiudicium: quia iudex erit magis pronus ad dandum sententiam contra alterum alter ergo potest appellare propter hoc. & dicit Inno. in c. cum super. de re iudica. quòd hoc casu alter appellans non potest aliud petere: nisi vt illa sententia sibi non noceat. & sic videtur ex hoc ꝙ possit appellare etiam postquam transiuit in rem iudicatam contra victum: sed ego non video quæ vtilitas resultet ex hoc: nam nisi illa sententia rescindatur, semper resultabit præsumptio in mente iudicis, & istud consistit in facto & nõ potest tolli. & idem puto ꝙ nõ possit alter appellare nisi infra x. dies à die latæ sententiæ & quòd si transisset in rem iudicatam cõtra victum nõ posset alter appellare, ratione prædicta: quia nõ posset tolli effectus qui resultat ex illa sententia, & ex his sequitur ꝙ victoria istius appellantis: licet dixerit se
4 appellare ꝓ suo interesse, ꝓderit victo, rescindeꝫ snĩa † Et idẽ per oĩa dico in fideiussore, qui appellat à snĩa lata cõtra principalẽ. & allegaꝫ iste tex. ꝙ talis snĩa non facit plenum prẽiudicium

cium fideiussori: nec potest cõtra eũ mitti executioni: secus in fideiussore iudicatũ solui, vt plene no. ff. iudi. sol. l. j. & in c. j. de iniur. & dãno dato. li. vj. p gl. In casu autem §. si hæres. dico idẽ per omnia qđ s. dixi in debitore & creditore: ga sententia lata contra hæredem sup querela censetur lata contra legatarios: quorũ ius depẽdet à testamento: & ideo possunt appellare ẽt postquã transiuisset in rem iudicatã contra hæredem infra decem dies à die scientiæ: tamen tunc non proderit victoria hæredi: secus si antequã transiret in rem iudicatam. In hoc tamen differt iste casus ab illo: quia hic cum sententia faciat ius: si data est contra hæredẽ defendentẽ, nocet legatarijs: etiam si ignorauerint causam agitari: vt l. papin. §. fi. de inoff. test. non sic nocet creditori lata contra debitorem: vt l. sepe. de re iud. & l. præses. C. de pign. quia illa non facit ius, sed si hæres non defendisset, esset idem ꝙ in debitore: vt l. qui repudiantis. in fi. de inoff. test. Vlti. scias ꝙ si victus appellauit, tertius ꝓ suo ītereſſe potest alterũ de duobus facere, vel illi assistere, & prosequi eãdẽ appellationẽ: vt hic in ver. [qui etiã.] & tunc poterit testes inducere: & alia iura nomine suo: vt no. gl. in l. si suspecta. de inoffi. testa. dummodo causa sit in statu in quo etiam victus q̃ appellauit posset hic facere: alias si sunt publicatæ attestationes, sicut hic nocet victo qui appellauit: ita & huic tertio adhærenti: si quicquid obstat illi, etiam isti: ita dicit Inn. elegãter in d. c. cum super. an autem iste tertius propter suspicionem posset illum repellere à iudicio: dic vt no. Bar. j. eo. l. si perluſorio. Secundo si nõ vult adhærere, potest etiam ipse appellare: tunc illa quæ nocent victo non nocent huic: quia causa est diuersa et diuersa instantia: & sic etiam publicatis attestationibus contra victum poterit iste inducere testes in sua appellatione, & ita sentit Inn. in dicto loco: ideo vtilius est ꝙ appellet: tamen hoc casu victoria sua nullo modo proderit alteri: sed sibi soli: licet appellauerit antequã sententia transiret in rem iudicatam quia postquã alter appellauit, censetur renũtiasse beneficio iuris: quod est quod victoria vnius prosit alteri, et hoc etiam sentit hic Barto. & sic poterit esse quod primus succumbat & primus obtineat. Cætera vide per Inno. d. c. cum super. qui valde profunde prosequitur istam materiam.

2 ☞ *Appellatio censetur esse de appendicijs & prosequutione primæ instantiæ.*

1 **§. Si procurator.** † Procurator victi poteſt appellationem interponere per alium
2 procuratorem. h. d. † No. ergo ꝙ appellatio censetur esse de ꝓsequutione primę instantię: quod patet: quia sicut procurator post lit. contest. potest prosequi primam instantiam per ꝓcuratorem sibi substitutum: quia dicitur effectus dominus illi[9], ita & appellationem interponere. Hoc voluit dicere iste text. & hoc apparet in l. inuitus. C. de procur. vbi licet non habeat mãdatum nisi super prima instantia: tamẽ potest & debet appellare: licet prosequi non teneatur, vel non possit.

2 ☞ *Si aliquis est condemnatus ad pœnam pecuniariam: cum hoc quod si eam non soluerit infra certum terminum, amputetur sibi pes, vel condemnetur in metallum, quod possit alius pro eo soluere talem pœnam: & ab eo inuito repetere.*
3 *In cã ciuili si sententia est lata cõtra vnũ, an possit sine mãdato nomine illius appellare?*
4 *Inquisitus post quã ẽ cõfessus, an possit renũtiare termino ꝑfixo à statuto ad se defendẽdũ?*
5 *Sententia lata in causa capitali, an possit mitti executioni ẽt ꝛ. decẽ dies datos ad appellãdũ?*
6 *In cã capitali si cõdemnatus est in carceribus, an admittatur ꝓcurator.* LEX VI.

1 **NOn tantùm.** † Pro cõdemnato in causa capitali potest quilibet appellare: ẽt illo inuito. h. d. & semp allegatur. Quero, lex ista loqẽ qñ erat condemnatus ad mortem naturalẽ. quid si ad membri abscisionẽ? Rñ. idẽ secundũ Ange. & bene quia membri abscisio equiparatur morti, cũ saltẽ illud membrũ moriaꝫ: vt no. in l. ij. C. de of. eius qui vi alte. gerit, & in auf. de qõ. §. sup hoc.
3 † Itẽ quæro quid si est condemnatus ad mortem ciuilẽ: vt deportatus, vel dãnatus in metallum: videtur aliud dicendũ. arg. huius tex. dum dicit, [ad supplicium dicitur, &c.] cõtrariũ puto verum: per ea quæ habentur in l. stichus. de pec. leg. vbi dicit qđ si aliquis est cõdẽnatus ad pœnã pecuniariã: & si ipsam non soluerit infra certũ terminum, vt amputeꝫ sibi pes, vel dãnetur in metallũ, vel quoquo modo amittat ciuitatẽ, vel libertatẽ: potest quis ꝓ eo soluere pecuniariam pœnã: ne ille in illud ĩcurrat: nec potest ille dicere quod male fecisti: qa voluisset potius poti[9] illas pœnas pati: & Bal. in l. fi. C. de neg. gest. dicit qđ etiam si ipse contradicit a principio, & protestetur ꝙ non soluat: nihilominus admitteꝫ ad soluendum & ad repetẽdum. Item Bar. consuluit ꝙ si nullus offerat pro eo: nec etiam ipse vult soluere: tamen est diues, & posset soluere si vellet, & reperiuntur bona, quod iudex debet facere executionẽ in bonis. & non expectare quod incurrat illas pœnas: & allegat l. si fratres. §. Idem respõdit. s. pro socio. quod perpetuo tene mẽti. † Sed contra prædicta oppono, quod quando agitur de petenda liberatione nõ admittũtur nisi coniuncti vsq; ad tertiũ
3 gradum: vt s. de lib. cau. l. j. cum seq. Sol. verum est quando ageretur ciuiliter: sed si criminaliter esset cõdemnatus ad talẽ pœnam per quã auferatur libertas directo: vel cõditionaliter admittitur glibet extraneus: vt dixi: & prædictis patet quod in causa ciuili si sententia est lata contra vnum, non potest alius sine mandato nomine illius appellare: licet quidam contradixerint quod valet talis appellatio: dum tamen ratificetur infra decem dies. sed contrarium patet hic à contrario sensu: quia si est speciale in causa capitali, ergo in contrarium est ius cõmune: vt non admittatur quis nisi sua interfit peculiariter: vt patet in legibus. de hoc vide in Spe. eo. tit. §. j. ver. porro. & ver.
4 Item dixerunt quidam. in fi. ver. & præmissa. † Facit etiam ista lex contra cõmunem obstantiam iudicum maleficiorum: qui postquã inquisitus est confessus, faciunt ipsum renuntiare termino prefixo à statuto ad se defendendum. namvidetur quod renuntiare non possit. vt hic. & not. gloss. s. de pact. l. pactum inter hæredem. ante fi. magnæ gl. & arg. s. de quæst. l. j. §. si quis vltro. & de pœnis. si non defendãtur. Bar. tãgit istum passum: & non decidit. s. de publi. iud. l. custodias. in fi. Breuiter dic qđ si dicit se nõ habere aliquas defensiones quas facere possit: bene potest renũtiare termino. Hoc videtur sensisse gl. s. de fur. Bal. & ibi. Ang. hoc tangit: sed si hoc non dicat, secus: & ita loquitur quod s. dixi in contrariũ: hoc etiam fuit de mente Bal. in l. fi. s. de fer. qui dicit ꝙ nõ poterit renuntiare defensionibus sed termino sic: & allegat no. per Inn. in c. cum olim abbas. de offic. de le. potest enim dici quod licet renuntiauerit termino, & dicat se non habere defensiones, licet valeat: si tamen antequã fiat executio, ipsum pœniteat, potest reuocare quod fecerat, & se defendere: per iura prælegata. † Et hoc sentit Ang. in d. l. custodias. allegatur etiam iste tex. in prin. ꝙ sententia lata in causa capitali, põt mitti executioni etiã infra decẽ dies datos ad appellandum. Bar. tangit hoc in l. qui vltra. s. de pœnis. & determinat contrarium de iure, licet secus hic de cõsuetudine. & ad istum text. respondet. quod male ducebatur ad iudi-
6 cium. dicit etiam Barto. † quod hic est casus quod quando condemnatus est in carceribus, & sic condemnatio non potest esse elusoria: admittitur procurator in causa capitali: nam si admittitur qui nõ habet mandatum, fortius qui habet. de hoc per eum in l. pen. §. ad crimen. s. de publi. iu. Vltimo quæro, quid si lata est sententia contra cõtumacem in absentia? quod videtur tunc nõ habere locum ista lex, quia cessat periculũ de quo hic. Contrarium dicit Angel. fuisse hic obtentum. Nam licet tunc nõ subesset periculum, potest subesse in futurum, si perueniat in fortiam.

LEX VII.

CVm quidam. Si propter metum illatũ à iudice à quo dubitat quis interponere coram eo appellationem, potest eam interponere coram alijs publicis. h. d. Declara hoc vt habetur in l. fi. C. ꝙ metus causa. & in c. fi. extra e. tit. in quibus habetur ꝙ tunc etiã si non appellet, habeꝫ appellatio pro interposita: dũtamẽ coram illo iudice à quo exprimat causas grauaminis, dicẽdo vos grauatis me in hoc, & in hoc. Et dicit Innoc. in d. c. fi. quod etiã si postea prosequatur litẽ coram eodem, durante eadem causa victus non censetur renũtiare appellationi: facit quod ipse idem no. in c. causam matrimonij. de off. deleg. & vide in Spe. de ap. in iij. parte spe. §. j. ver. porro. si propter metum iudicis, &c. & quod plene no. Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. de no. oper. nun. vbi qualiter de isto metu potest apparere.

LEX VIII.

LLud sciendum. Qui appellat, non debet iniuriosa verba proferre contra iudicem qui sententiam tulit: alias debet puniri. hoc dicit. Intellige etiam ab eodem iudice & sine aliquo processu, sed de facto: quia defendit suam iurisdictionem, &

Universidad de Sevilla Biblioteca

honorem officij:quia iniuria est notoria.ideo non requirit ꝓcessus.ad quod.C.de testi.l.nullum.& quod no.in l.vnica. C. ne quis in sua cā.& punietur extra ordinē arbitrio suo.cū pœna non sit determinata.vt l.j.§.expilatores.ff.de effrac. Non tamē puto quod si dicat sententiam iniquam.& iniustā videatur per hoc conuitiari iudici:sed ita demum, si impugnat sibi dolū. dicendo quod corruptus fecit,vel motus amicitia,vel fauore.addequod habetur in l.debuit.ff.de insa.

2 ℣ *Fauor libertatis an sit maior quam reipubli.uel pupilli,seu minoris?*

LEX IX.

1 ILlud sciendum.† Aduersus sniam latam pro libertate pōt appellari:sed non potest peti restitutio in integrū fauore pupilli,vel reipublicæ.h.d.† No.ergo hic quod maior est fauor libertatis quam reipu.vel pupilli,seu minoris:quod patet, quia fauor reipu.vel pupilli in petendo restitutionē in integrū succumbit fauore libertatis:vt hic patet:& procedit, qñ snia lata pro libertate transiuisset in rem iudicatā.nam tunc si per restitutionem in integrum rescinderetur sententia,retractaretur libertas.quæ semel cepit competere:quod nunquam permittitur:sed si nō trāsiuit in rem iudicatā,permittitur appellari a tali sententia:quia titulus non sequit illud inconueniēs.cū libertas non ceperit cōpetere.& appellatio facit haberi perinde ac si sententia lata non fuisset. Nota etiā ex hoc quod facilius denegatur remedium speciale,quam iuris cōmunis.vide ad hoc bonam gl.in l.j.C.si aduer.vendi.

2 ℣ *Restitutio in integrum concessa uni, an prosit alteri consorti?*

LEX X.

1 SI qui seperatim.† Cum prin.istius debet coniungi.§.fi.sed cū aduersus.& §.qui incipit,quod est rescriptū.quia tractāt de eadem materia quando plures fuerunt condēnati ex eadē cā:puta plures tutores ꝓpter malā administrationem:& vnus appellat,alter non:an appellatio illius prosit non appellanti. & etiam eius victoria,si contingat illum obtinere:& in prin. istius legis dicitur quod si fuerunt condēnati diuersis sentētijs non prodest:& sic est opus pluribus appellationibus: & ille qui non appellauit,non potest prosequi appellationē illius:& si ille obtineat hoc sibi non prodest:& hoc dictum debet supleri quando etiā fuerunt diuersa iudicia.& etiā diuersæ ꝓbationes.sed si fuisset vnum iudiciū inchoatū contra plures,& vnus libellus:licet postea proferantur diuersæ sentētiæ:quod fieri pōt vt l.non idcirco.ff.de iudi.& quod no.Bar.in l.de vno quoq;,de re iu.esset secus. Idē si essent diuersa iudicia,& diuersi libelli:quia diuersæ sententiæ:tamen fuisset vnum & idem genus probationis:vt quia ex vno & eodem codice rationum producto in vtroque iudicio fuit quilibet coniunctus.vt hic. & in §.sed cum aduersus.non sic si idē testes qui fuerunt ꝓducti contra vnum,ꝓducantur postea cōtra alienū,quia possunt variare in deponendo.vnde non dicit idē genus probationis. sed diuersum.ideo non valet.& isto modo intelligit Barto.& Ang.illum §.Si autē sit vnum iudicium,& vna snia,tunc logē §.fi.quo casu si fuit diuersa causa defensionis,quia contra vnū agebat quod administrauerat:& male.contra alterū quod nō administrauerat:& tunc appellatio vnius alteri non prodest, nec etiā victoria. Sed si erat eadem cā defensionis:quia contra ambos agebat de mala administratione:tunc appellatio vnius alteri prodest:& etiam victoria:& ex primo dicto sequit qđ si ille qui appellauit transigat cum actore,alter qui non appellauit, hoc non obstante potuit appell.prosequi.ita no.in Spe. eo.ti.§.j.ver.item si plures.cum seq.vbi vide de materia horū testium.& etiā habet in c.vna.extra eo.ti.Cætera vide hic per Bar.qui plene distinguit vltra gl.de materia etiā istorū testiū. C.si vnus ex pluribus appella. Pro declaratione autem gloss. op.q victoria vnius nunquam prosit alteri.nisi quando agitur super re indiuisibili contra ambos.vt seruitu.vt §.si seruitus vē dicet.l.loci corpus.§.si fundus. Breuiter quicquid dicat gl.dic quod ibi loquitur in sententia lata in causa principali:tunc em procedit quod dixi. Sed quando est lata in causa appellatiōis: & quæritur an prosit alteri,non est curandum:siue diuisibilis, siue indiuisibilis:& etiā cum quæritur an appellatio facta per vnum prosit alteri.sed est distinguēdum vt habetur in istis testibus.† An autem restitutio in integrum concessa vni,prosit alteri consorti etiā minori ex eadem causa dic vt in l.j.C.si i cōmu. eademque causa.vbi similiter distinguitur,an super re diuisibili,vel indiuisibili:scias etiam quod iste tex.loquit quādo vnus appellauit,& alter non:nec etiam acquieuit sententiæ tacite vel expresse,sed si ambo appellassent,victoria vni nō prodesset alteri indistincte.quia prouidendo sibi per suam appellationem videt renuntiasse prouisioni legis.argu.l.fi. C.de pac.conuen.cum ibi nota.Idem si acquieuisset sententiæ.ꝓ ea quæ dixi.ff.eo.l.ab executore.§.alio.& l.a sententia.

§.Si quis causa una. Plures summæ eadē actione petitæ debent simul cumulari.& habentur pro vna etiam quantum ad impediēdum iurisdictionem iudicis.h.d.Et pro declaratione huius vide l.in offerendis.C.eo.ti.de appella. In gl.j.[solutio ibi pluribꝰ actionibus.] hæc vera secundum doctores.licet in ista vna acumulatione de pluribus & diuersis speciebus quæreretur vt de mala administratione salis & frumenti:& sic de similibus,quia oēs summæ habentur pro vna:propter vnitatē accumulationis. Si autem ex diuersis accumulationibus:tunc ad impediendā iurisdictionē nō fieret coaceruatio:sed ad prorogandum sic: vt habetur in d.l.si idem cum eodē.et adde quod si post litem inchoatam fiat æstimatio litis.crescit iurisdictio iudicis.vt de tota possit cognoscere:licet eius iurisdictio esset limitata ad minorem summam:vt est casus notabilis in l.ampliorem.§.fi.C.e. Item adde quod non debeat inspici quantum potest exigi.si forte condemnatus est non soluendo:sed quanta est summa in condemnatione contenta.vt est casus in d.l.in offerēdis.quod inducitur ad plura.vt ibi no. Non sunt alia.

§.Quoties. Si plures sunt condemnati in vna sententia ad vnam summam,qualibet censetur condemnatus pro parte.ni si expresse dixerit.h.d. Concordat C.si plures vna sentē.& procedit istud dictum,etiam si quilibet eorum erat obligatus insolidum prima accumu. Et sic no. quod sententia simpliciter lata contra plures non intelligitur secundum naturā primæ accu.vt sicut illa dabatur insolidum contra quemlibet,ita & sententia lata contra quemlibet insolidum quia sententia est stricti iuris:& ex ea non plus sequitur quam necessario inferatur.vt no.Bar.in l.Iulia.de condi.inde. patet etiam hic quod quando sunt plures obligati ad idē,quilibet insolidū,potest actor petere quemlibet insolidum condēnari.quod patet.quia in d.l.j.C.eo.dicitur quod si iudex cōdēnat quemlibet insolidum:tunc quilibet insolidum tenet, hoc autem non posset facere.nisi esset petitum.vt l.fi.C.de fideic. lib.intellige tamen,premissa protestatione quod vna solutiōe est contentus.alias non procederet libellus secundum Bar.vt ipse no.in l.de duobus reis. Sed contrarium tenet Bald.in hoc vltimo.in l.si ex pluribus.de leg.ij.vt ibi dixi.

2 ℣ *Restitutio in integrum concessa uni, an prosit alteri consorti?*
3 *Si non valet electio,non valet etiam confirmatio superioris,si est inferior principe.*

LEX XI.

1 GVm ex causa. Executio sentētiæ facta post appellationem interpositā de facto,retractat per viā attentati.h.d.Iste tamē text.dū dicit,[meruerit meliorem sententiam.] videtur quod non retractetur per viam attentati:quia illa retractatio fit statim etiā antequam feratur sententia per iudicē appellationis retractatoria primæ:& hic dicitur quod fit postquam meruit sententiā meliorem:scilicet ad iudicem appellationis:sed supple maxime, nam etiam ante per titulum.j.nil noua.appel.& interpo. plane habetur in cap.non solum.extra eodem titulo libro vj.& ista retractatio facta per viā attentati remanet firma. etiam si postea pronuntietur male appellatum:quia legitime facta est: sicut illud quod factum est post nūtiationē noui operis debet demoliri:etiam si nuntiatio non fuerit iusta.l.j.in prin.ff.de no. ope.nun.

2 ℣ *Electio facta ad clamorem populi,est ipso iure nulla.*
3 *Si non valet electio,non valet etiam confirmatio superioris,si est inferior principe.*

LEX XII.

1 SI constat.† Abactu nullo supuacuo appellat. h.d.ergo no.qualiter Iudex appellationis debet pronūtiare qñ reperit sententiā fuisse nullam:

lam:nam debet pronuntiare superuacuo fuisse appellatum:debet pronūtiare sententiam nullā:quia dicta appellatio,licet nulla & superuacua:tamen deuoluit causam nullitatis ad iudicem appellationis:vt l.quædam mulier.ff.fami. erciscē.& l. carmelia pia.de iure pat.debet etiam pronuntiari super negotio principali:quia causa nullitatis ipsam deuoluit ad iudicem superiorē sicut.& ap.vt plene no.Bar.j.eo.l.si expressim.in vlt.co. Inno. tamen in c.cum contingat.de offic.deleg.dicit q causa nullitatis non deuoluit iustitiam vel iniustitiā sententiæ:sed certe si potest pronūtiare super negotio principali,videt q etiā de iniustitia possit pronuntiare:si iudex condemnauit: & male: & sententia erat nulla: & sic habebat duplicem defectū: pronūtiabit eam nullam:& absoluet.† Not.etiam hic q electio facta ad clamorē populi si ipso iure nulla:& ista lex allegabatur per vltramōtanos cōtra electionem Vrbani sexti:quia fuerat electus ad clamorem populi Rom.& si priuatus.qui & a quibus & c.ij.de elect.allegat etiam ista l.q populus nō potest auferre ius suum alicui priuato:quod est verū faciēdo l.specialē contra ipsum:sed faciando generalē sic:vt in l.Antiochēsiū:de priui.credi.& ibi per Bar.& p eūdem in l.toties j.de pollici.† No. etiam hic quod si non valet electio non valet etiam confirmatio superioris: quod est verum si est inferior a principe: sed si confirmatur a principe: & ex certa scientia,bene validatur:vt §.de adop.l.adoptio non iure facta.

2 ℣ *Si aliquis expressit plures causas in libello, an sufficiat unam tantum prosequi?*

LEX XIII.

1 APpellanti. †Si sententia cōtinet plura capitula, nō habet necesse appellans dicere a quo capitulo appellat:sed debet appellare simpliciter & censet ab omnibus appellasse. Item sufficit appellanti habere vnam causam iustā appellandi.h.d. Circa primum dictum est hic vna gl.quæ per omnes reprehendit, quia tenet q si appellet ab vno capitulo sub. porrigat etiam ad alia.quod est falsum:nec hoc vult iste tex.imo cum se restringat ad vnum,cēset in alijs approbasse sententiam.nec obst.l.scio.§.fin.ff.eod.quia ibi non erant plura capitula, sed erant plures causæ appellandi:de quibus sufficit exprimere vnā: & nihilominus potest alias prosequi, etiam si nullam expressisset: vt ibi dixi: et non est eadem ratio in pluribus causis quæ est in plurib⁹ capitulis:sed si essent diuersa,bene diceretgl.per ea quę habentur in l.etiam
2 ff.de mino. † Circa vltimum dictum quero, quid si aliquis exa pressit plures causas in libello.[a] an sufficiat vnam tantum prosequi,vel probare? Respōde.sic.si illa sola sufficiebat ad victoriam.& actor non se extinxit: alias secus, vt patet ex not.per Cyn.& l.cum te.C.de proba.& per Bal.in l.diuus.ff. de re iud. & per gl.in c.j.extra de rescri.vbi omnino vide.

2 ℣ *Q uando tertius pro suo interesse venit ad causam ceptam per alium ut assistat, an possit illum remouere a iudicio?*
3 *Statutum si arctat patrem ad soluendum condemnationem pro filio delinquente:et processum est contra filium contumacem,an teneatur pater soluere?*
4 *Legatarij ad debeant agere contra hæredem scriptum qui perdit hæreditatem, an uero contra illum qui obtinuit?*

LEX XIIII.

1 SI perlusorio. †Sententia lata cōtra scriptum hæredem super testamēto,prę iudicat legatarijs, si hęres causam defendit: & iō permittitur legatarijs appellare:& etiam appellationi interpositę per hæredem assistere,si habent eum suspectum: sed si hæres causam non defendit,& contra ipsum absentem est lata, non præiudicat legatarijs:cum possint agere contra illum qui obtinuit:& ideo non appellant:quia eorum non interest.h.d. tota lex. Quæro,qualiter fuit hic actum contra testamentum:gl.in telligit quod querela inofficiosi: & tunc proprie sententia facit ius:quia testamētum quod est aliquod,rescindi potest: pōt etiam intelligi quando fuit dictum testamentū nullum: & tūc non proprie facit ius:quia facit nullum de aliquo,sed declarat & nihilominus habet locum quod hic dicitur postquam sentē tia est lata cum hærede scripto,ad quem principaliter pertinet defendere testamentum : vt noceat sententia legatarijs: quod ius a testamento dependet.licet aliqui dicant contra hoc secūdo casu.hoc no.per gloss.& doctor.in l.j.ff.de excep.rei iudi.& per Cy.in l.j.C.qui.res iud.non no. secus si esset lata cum vno ex legatarijs:ad quos principaliter non pertinet defendere:vt ibi not.& l.si patroni.§.fina.ff.ad Trebel. a per glos. †Quæritur circa ver. [sed & agere.] quando tertius pro suo interesse venit ad causam ceptam per alium vt assistat,an possit illum remouere a iudicio? & est dicendū quod sic,duobus concurrētibus.s. qđ ad ipsum principaliter pertineat defendere causam:non autem ad illum qui causam cepit: vt si venditor cepit causam super proprietate rei venditæ: & emptor(ad quem magis principaliter pertinet defendere proprietatē)venit ad causam:vel pone q vxor cepit causam super ꝓprietate rei dotalis, & maritus venit, ad quem principalius pertinet:quia est domin⁹ : vt l.doce ancillā. C.de rei ven.secundum quod requiritur q veniant ante litem contest. vel si venit post, q ignorauerit gesta cum illo:sed si alterum illorum deficit: vel quia principalius,vel eque principaliter,pertinet ad illum qui cepit: vt in casu ff.l.ab executore.§.j. ver.idque ita constitutum.vel in casu huius l.non potest illum a iudicio repellere. Idem si post litē contest.veniret, & sciuisset illum inchoasse : & non contradixisset: tunc non potest eū repellere:sed debet assistere vna secū. ita colligitur ex not. hic per doct.& in c.cum super.de re iud.quid autem possit facere quando assistit cū illo,tetigi in d.l.ab executore.§.j.Item quæro,quid vult dicere perlusorio iudicio? Respōdeo,non intelligas q appareat hæredem collusisse:tunc enim indistincte legatarijs non noceret sicut nec transactio hęredis, vel renūtiationis ita vt ff.e.l.sententia.§.j.ver.sed & si in fraudem. Sed intelligas q legatarij hoc dicebāt vel suspicabātur q non collusisset:non tamen probabant. Item scias quod ista lex procedit de iure illo.hodie vero rescisso testamento per querelam , vel ratione præteritionis,non irritantur legata. & sic sententia nō noceret legatarijs.vt in authē.ex causa.C.de libe.præte.& sic non possent appellare. Circa §.quoties. intelligo testamentū quando hęres in medijs causæ non defendit:sed si semper fuisset præsens & defendisset reum ipso præsente, esset cōclusum in causa licet postea sententia esset lata cōtra ipsum absentem, & contumacem, noceret legatarijs:quia non videtur lata, eo quia non fuerit causa defensa,sed potius quia hæres non habebat ius:arg.eorum quæ habentur in l. quāuis indubitati.C.de adulte.& quod not.in l.si ideo.ff.de euict.& vbicunque sentētia lata contra vnum alterī præiudicat: intellige secundum dic
3 tam limitationem qñ contra ipsum defendentē causam.† Ex quo determinatur.Si statutum arctat patrem ad soluēdum cō demnatio pro filio delinquente,& processum est contra filiū cōtumacem:nō tenet pater soluere:quod plene dic vt no. bar.
4 in l.cum filius.de ver.obl.† Vltimo no.bene tex.in fi.q legatarij non agunt contra scriptum qui perdit hæreditatem: sed cōtra illum qui obtinuit.sed contra.ff.de transact.l.iij.in prin.So. ibi scriptus hęres transegit cū legitimo:vnde etiā si nihil sibi remansit de bonis hęreditarijs,cōuenietur a legatarijs:quib⁹ nō nocet transactio:quia perdit sententiam voluntarie : hic vero perdidit contra suam voluntatem per sententiam. Iterum adhuc opp.quia ista legata si non fuerunt repetita ab intestato, non debent posse peti a legitimo : qui habet hęreditatē ab intestato.vt l.j.ff.de iure codi.So.verum est si iste legitimus post ea in iudicio moto contra ipsum per legatarios iterum probet testamentum inofficiosum: vel nullum: & obtineat sententiā. nam illa quę lata est contra hæredem eis nō præiudicat.ita intellige tex. T ene mēti.possunt ergo agere,vt dicit tex. nec repelluntur propter hoc solum q scriptus fuit victus : non tamē dicit tex.quod obtineāt:sed dic vt dixi. Sed quo iure possunt agere contra legitimum : cum ab eo non fuerint relicta. Istud est mirabile:nec potest procedere nisi de æquitate: quia reperitur bona possidere. Nam actio ex testamento de rigore non potest dari contra eum,qui non habet ex testamento: & adde quod no.in l.controuersia.ff.de transac.

[a] Si aliqs expressit plures causas libello. Adde Bart. in l.si plures.ff. de admin. tut. Bar. in l.si pluribus.ff.de leg.ij.

2 ℣ *Seruus non potest condemnari nisi pœna corporali.*
3 *An dominus possit appellare pro suo uasallo,uel Episcopus pro suo clerico uel capitulo?*

LEX XV.

1 SErui appellare. †A condemnatione facta de seruo in causa criminali potest appellare dominus,& appellatiōem prosequi

Universidad de Buenos Aires
Biblioteca

per se. vel p̄ procuratorē. seruus vero nō. ni-
si in subsidiū deficiēte dño. h. d. cū l. Luci⁹.
ī. eo. Et not. † q̄ seru⁹ nō pōt cōdēnari nisi
pœna corpali, cū bona nō habeat. & ideo
interest dñi pecuniariter defendere corpus serui, nimirū si in
hac cā criminali respectu serui pōt interuenire p̄curator. cōtra
regulā. l. pe. §. ad crimē. de publi. iudi. quia venit p̄ interesse pe
cuniario principaliter. vnde in cōsequētiā pōt defendere etiā
causam criminalē. An † autem dñs possit appellare p̄ suo va-
sallo. vel Episcopus pro suo clerico, vel capitulo: vide Spec. de
appel. §. j. pe. & fi. Non sunt alia.

¶ Plures sententiæ. Adde doc. in l. de pupillo. in §. si in pluribus. ff. de no. op. nū.

LEX XVI.

CONstitutiones. Quando appellatio est p̄hibita, potest ea non obstā-
sententia executioni mandari: & ponunt tres casus in
quibus prohibetur. h. d. Alij ponunt. C. quo. appel. nō recip. p̄
totū, & plenius in Spe. de appel. §. in quib⁹. Primū aūt delictū
intelligē qñ Iudex à quo appellationi nō detulit: ga nec defer
re tenebat, postquā à iure appellatio erat inhibita. si autem de-
tulisset, ligatæ essent manus eius. per c. cum appel. eo. tit. lib. vj.

¶ Si plura sint capitula, & plures sententiæ, & unicum iudicium, an requirantur plures appellationes?

Si ille plures sententiæ proferuntur unico contextu, an sufficiat dicere appello?

LEX XVII.

VM in una. †Si plures sunt sniæ plures debēt
interponi appellatiōes: alias trāsit
in rē iudicatā illa à qua nō est appellatū. Et pone istum
casum, q̄ in eodē libello creditor ponit sortē & vsuras. dicitur
ergo vnū iudiciū p̄pter vnū libellum, & vnā instantiā: & hoc
vult dicere tex. dū dicit [in vna causa.] Iudex tū vna die con-
dēnauit reū ad sortē, altera die ad vsuras. certe potuit hoc face
re: quia licet libellus esset vnus, & vnū iudiciū. tū summæ erāt
diuersæ. sicut etiā quando vnum iudiciū, & vnus libellus da-
tur contra plures: licet ad vnā summā: quia p̄pter pluralitatem
personarū reputantur plures summæ: & ideo pōt vna die dari
sententia contra vnum, & altera die contra alterū. vt l. non id-
circo. §. de iudi. Sed si esset vnica summa, & vnū iudicium, &
vna persona, contra quam datus esset libellus, tunc non posset
Iudex vna die dare sniam in vna parte. & altera die ī altera: ga
non debet diuidi iudiciū. & hoc est q̄d no. Inn. in c. cū inter, &
q̄d no. in l. quid tū. in prin. §. de arb. † Quādo sunt plura capi-
tula, vel plures sententiæ: licet vnicū fuerit iudiciū, & vnus li-
bellus: si tū feruntur sentētiæ diuersis temporib⁹ super quoli-
bet, dicunt plures sniæ: & ideo requirunt plures appellatio-
nes: sed si vnica tm fuisset snia, licet cōtineat plura capitula, suf
ficeret vnica appellatio, vt §. de appel. in prin. † Sed q̄ro in pri
mo casu. quid si ille plures sniæ⁹ vno cōtextu, pferunt in eadē,
vel diuersis. an sufficit dicere appello. Ista fuit quæstio disputata, quā ponit Io. an. in mercu. in reg. pluralis loquutio. dic bre
uiter q̄ si statim appellauit viua voce appello, videtur ab omni
bus appellasse. arg. d. l. appellāti. §. eo. nisi fuisset vsus verbo sin
gularis numeri. dicendo appello a snia vestra: qa tūc videt ap
pellasse a grauiori. vel si sunt æquales, ab vltima. & hoc est q̄d
no. in d. q. disputata. Si autem non incontinenti. & sic est neces
se appellare in scriptis, not. scripturæ vident necessariæ quot
sunt appellationes. & quot sunt sententiæ: potest tamē dici q̄
in vna scriptura possunt omnes appellationes interponi: quia
vnitas scripturæ nō facit quominus dicātur plures appellatio-
nes, dūtamē de omnibus sententijs fiat mentio, & ab oībus di
cat se appellare. iuxta no. §. ad tur. l. j. §. si plura. Bar. & C. si cer.
pe. l. eo quod a multis. per Cy.

¶ Authoritas curatoris non sufficit pupillo ad adeundum hæreditatem: sed adulto sic? Tutor, an etiam detur certæ rei vel actui?

§. Tutor, †Si appellatur a datione tutelæ. interim dat
curator. & si cueniat casus ī quo authoritas tu
toris non sufficiat, dat tutor ad illū actū. h. d. & semp allegat,
q̄ authoritas curatoris non sufficit pupillo ad adeundū hære-
ditatē. sed adulto sic. No. etiā q̄ licet regulariter tutor non det
certę rei, vel actui: sed debeat dari personæ, & vniuersaliter: vt
l. certarū. de testa. & tu. & hoc casu est speciale, q̄ qñ est datus
tutor vniuersaliter, & ipse appellauit a datione. potest ad vnū
actum dari vnus alius tutor. & illo expedito finit eius officiū,

No. etiam quod licet regulariter pupillo non debeat dari cu
rator, sed tutor: fallit tamē hoc casu quando fuit datus tutor, et
ille appellauit: quia interim debet sibi dari curator. nisi occur
rat casus in quo tutor sit necessarius. & tunc dabitur ad illum
solum actum.

¶ Sententia est nulla ipso iure quando continet expressum errorem iuris.

Si facta est de nouo alia reformata, & non est in uolumine statutorum, an sententia lata contra illam sit nulla?

LEX XIX.

SI expressim. †Sententia quæ continet exp̄ssum iuris errorem, nō valet. nec
est necesse ab ipsa appellare: & si de facto appellatur,
& appellatio deferatur, nō reconualescit. & ideo sup negotio
principali iterum cognoscit. & pronuntiat. h. d. Et est solēnior
lex istius tituli. in qua venit tractanda materia nullitatis sentē-
tiæ: per quā multæ quæstiones formātur. quarū aliquas tangit
hic Bar. & in l. j. C. quādo prouo. nō est necess. vbi omnino vi-
de. & per Inn. & alios Cano. in c. cum contingat. de offi. dele.
& in c. cum in iure. † No. primo sentētiā esse nullā ipso iure, qñ
cōtinet expressum errorem iuris. cōcor. l. j. §. Itē cū cōtra sacras
j. quæ sent. sine appel. rescin. R̄ō hui⁹ colligit ex eo q̄ dicit tex.
in l. j. §. j. in fi. s. ad turpil. quia facti qō est ī potestate iudicis nō
autem iuris authoritas. vt etiam dicitur. j. ad municip. l. ordine.
in fi. prin. sed quando continet expressum errorem iuris censē
tur iudex pronūtiasse iure cōstitutionis. non de iure partis. vt
in d. §. Itē cū cōtra sacras. quod non erat in sua potestate: sed si
non exprimeret errorem iuris. tunc videretur pronuntiasse de
iure partis. nā si egi cōtra te ex testamēto facto a pupillo: & tu
opponis quod non valet & iudex hoc non obstante pro me,
non exprimendo quod pupillus poterat testari, censetur po
stea potius pronuntiasse eo quod ille non erat pupillus licet re
vera esset quia istud consistit in facto. factū fuit in sua potesta-
te. & ita loquitur. l. præses. §. de re iudi. alleg. hic in glo. p̄ con-
traria. † Itē limita hanc l. per aliam legem alle. in ea. gl. qñ illud
ius contra quod pronuntiauit, expresse erat in corpore iuris
clausum: alias secus. vt l. cum prolatis. de re iudi. per quam pa-
tet q̄ si facta est de nouo aliqua reformatio. & nō est in volu-
mine statutorum, sententia lata contra illam non est nulla al's
esset nulla, sicut si esset lata contra ius commune cum ius mu-
nicipale habeat eas dem vires in illo loco. Tertio extra gl. limi
to alio modo. vt intelligatur quando illud ius erat certū, & in-
fallibile. alias secus. vt ecce filius fa. non pōt regulariter testari.
fallit in castrensi peculio si ergo Iudex pronūtiat tale testamē-
tum valere, sententia ipsa non est nulla.

Quando appellandum sit. *Rubrica.*

An possit appellari à decreto decurionum seu deliberatione consilij, ad potestatem illius terræ?

Si episcopus interfuit in electione capituli tanquam episcopus non potest ab illa electione ad eum appellari: si tanquam canonicus.

LEX I.

SIquidem.

§. Solent. †A decreto electionis non
a nominatiōe appellatur & ab ordine appellatur ad præsidē. h. d. Sed an
possit appellari a decreto decurionū seu deli-
beratione consilij ad potestatem illius terræ hic est casus q̄ nō:
imo, ad præsidem cui subest illa terra. & ratio est quia iure cō-
muni magistratus municipales & defensores ciuitatis non ha-
bent imperium: sed solus præses & superiores ab eo & appel-
latio est mixti imperij: ga expeditur iudicis officio nobili. sed
si ex forma statutorum haberent imperium posset ad illū ma-
gistrum appellari vt cōtingit in pluribus terris comitatus Flo
ren. quarum potestates habent imperium. nam si in consilio il-
lius terræ fiat aliqua deliberatio, quæ tendat in dānū alicuius
priuatæ personæ a tali deliberatione quæ dī decretū, poterit
ad illū ptātē appellari, qui est superior illo ordine. cum sit posi-
tus a

tus à superiore. s. cōmuni † Floren. secus si esset positus ab ipso
eodem cōmuni. vt in potestate Flo. nam à decreto decurionū
Florē. non appellaretur ad ipsum potestatem Floren. quia est
inferior: & ita voluit Bart. hic: imo nullo modo appellaretur
sicut nec à principe qui de facto non recognoscit superiorem.
In tex. ibi, [sed si præses in ordine fuerit.] nō tamen tanquam
preses: sed tanquā vnus de ciuibus seu consiliarijs: alias secus:
& ita hodie declaratur in c. pe. de appel. lib. vj. † quod si episco-
pus interfuit in electione capituli tāquam episcopus, non po-
test ab illa electione ad eum appellari. secus si tanquam cano-
nicus. & ibi gl. alleg. istum tex. & facit tex. ad quæstionem no-
tatam in c. consuluit. de iure patrona.

¶ Tempus appellandi quod hodie sit decem dierum.

A quo tempore incipiat currere?

Statutum si dicat q̄ debebat appellari infra decem dies à die latæ sententiæ, quomodo intelligatur?

Quando conficitur instrumentū de appellatione, sit cautus appellator quod faciat apponi non solum diem sed etiam horam: vt appareat an sit interposita infra tempus.

Si fuit appellatum post decem dies. tamen ambæ partes scienter litigauerunt coram iudice appellationis: an si appellatio fuisset legitimo iure interposita, & iudex appellationis infirmet sententiam, an valebit infirmatio?

Sententia lata sub conditione, an valeat, à quo tēpore incipiat tunc currere tps appellādi?

Si iudex misit causam ad consilium sapientis, & consultor tardauit reddere consilium: & instantia peribat, & pronuntiauit in omnibus & per omnia secundum consilium reddendum, an valeat hæc sententia?

Licet diuersa sint grauamina, tempus tamen appellandi est uniforme ad omnia.

Appellatio iudicialis debet interponi coram iudice à quo si potest haberi eius copia, alias potest interponi coram iudice ad quem.

Appellatio à grauamine futuro comminato per iudicem si est tale quod trahit secū executionē vt excommunicatio potest interponi extra præsentiam iudicis: et an liget manus iudicis in procedendo.

Tempus appellandi an sit utile vel continuum.

Sententia potest ferri etiam suprema hora diei: et an de nocte.

Habens aliquem actum expedire cum iudice quod non habeat necesse requirere nisi in loco publico vbi consuevit officium exercere: & quid si ibi reperiatur.

Appellatio potest interponi etiam iudice non sedente pro tribunali etiam die feriata. an tempus appellationis interponēdæ vel etiam interpositæ possit per iudicem vel litigantes prorogari vel abbreuiari.

Durante compromisso non currit tempus appellationis prosequēdæ, sed interponēdæ sic.

§. Biduum. †Tempus appellādi incipit currere à die
latæ sententiæ vel grauaminis illati etiam
si sit sententia cōditionalis. hoc primo. dum tamen potuerit ha
beri copia iudicis à quo. vel saltem illa deficiēte, iudicis ad quē
al's secus. hoc secundo. & est tēpus appellādi biduū in cā pro-
pria: sed in aliena triduū. hoc tertio. requirit etiā ad hoc vt cur-
rat tempus appellandi, q̄d sciuerit sententiam contra se latam:
alias non curreret: nisi litigauerit per procuratorem: quia tunc
sentētia procuratoris facit vt currat tēpus, licet dominus prin-
cipalis ignoraret, nisi procurator sit non soluendo & dicitur
causa propria, cum tractatur de propria vtilitate: sed aliena, cū
tractat de vtilitate aliena. h. d. vsq̄ ad l. fi. legā tamen p̄ partes.

a Hodie tempus appellādi est dierū x. vt ī auf. hodie. C. de ap.
siue in causa propria, siue in aliena: omnia tamen quæ olim ha
bebāt locū in biduo, vel triduo: vt nō currerēt ignoranti: & nō
inciperet tēpus de momēto ad momentū: & vt tēpus esset vti-
le à principio. & ex postfacto continuum: quæ patent ex istis
tex. locū habent in decēnio, licet hoc ibi non dicatur: secundū
gl. & Doct. ibidem: quia tēpus surrogatum loco alterius tem-
poris: est eiusdem naturæ cū illo: vt ibi no. per doct. maximē p̄
Bal. facit l. in cōtractibus. post prin. C. de non nu. pe. Intendit
ergo principaliter iurisconsultus hic declarare duo. s. à quo tē-
pore incipiat currere tēpus appellandi. Itē quantū sit illud tē-
pus, & primū prosequit vsq̄ ad §. in propria: ponendo primo
regulam: et postea exceptionē: in §. dies. seu limitationem: de-
inde ingreditur secundum articulū: vsq̄ ad §. fin. In illo autē §.
ponit aliā limitationē ad primā regulā postea ad legem secun-
dam quæ incipit: si procuratorio: declarat secundū articulū po
nendo plura exempla qualiter dicat cā. p̄pria, vel aliena. † In
isto primo §. not. q̄ tempus appellationis incipit currere à die
sententiæ latæ: sed contra. quia secundum hoc non incipit cur
rere nisi lapsa tota illa die: ga illa dictio ex, denotat separatio-
nem: sed contra de eo quod habet. j. ea. l. §. dies. in tex. & gl. su-
per verbo, subtraxisse vbi habet q̄d incipit currere ex illa ho-
ra qua fert sententia: & sic de momēto ad momētū: vt etiam ha
betur in auf. hodie. C. de app. So. fateor contrarium: & q̄d hic

dicit. [ex die sententiæ latæ.] expone. s. a
à recitatione sententiæ: quia quando re-
perit cōtrarium in iure, q̄ incipiat ab ipso
actu, illa verba ex die, recipiūt eandē in-
terpretationem: tex. est & ibi per Bar. in l. pater. §. sexaginta. §.
de adul. Sed si non reperiretur contrariū in iure: & sic non ex-
pediret interpretari verba causa vitandi contrarietatē: tunc il-
la verba ex die, exponerent. i. finita illa die: vt si iudex dat dila
tionē decē dierū ab ista die, vel ex ista die: qa illa dies nō cōpu-
tat in tit. de dila. & in tit. de cita. † Et ex hoc arguo ad q. quid si
statutū dicat q̄ debēt appellare infra decem dies à die latę sen-
tentiæ. quomodo intelligit. Ang. j. ea. l. §. dies. in fi. videt dice-
re q̄ debet intelligi secundū ius cōe. s. à recitatione sententiæ.
pro hoc facit id quod. s. dixi. licet ipse nō alleget. quia ista ex-
positio non est omnino extranea. cum reperiatur fieri in iure
interdum causa euitandi contrarietatē: ergo etiā fieri debebit
vt statutum cōcordet cū iure cōi. quod est fiendum pro posse:
vt l. gradatim. §. & si lege. de mune. & ho. sed istud esset verum
statutum posset aliquid operari vltra ius cōe: sed hoc operabi-
tur si intelligatur modo prædicto. & regulam habemus q̄ nū-
quam fieda est interpretatio per quam lex vel statutū sit super-
flua: si alia cōmode dari potest. vt no. in l. j. §. fi. j. ad muni. & ista
pars forte melior est in puncto iuris: & adhuc fauorabilior ap
pellanti. † Item quæro de quæstione quotidiana. pone senten
tia fuit lata prima die mensis hora tertiarum. reperitur appella
tio interposita decima die mensis tamen in instrumento nō di
cit q̄ hora tertiarū opponit cōtra appellationem: quod nō te-
neat: nisi probetur q̄ saltem ante finitam horam tertiarū fuerit
interposita: quia potuit interponi post: & sic lapso tempore.
quia cum currat de momento ad momentū: sicut sentētia fuit
lata hora tertiarū, ita & finit tēpus hora tertiarū decima die. di
cit Ang. in §. dies. se consuluisse & obtinuisse q̄ talis appella-
tio non teneat. quia appellanti incumbit onus iustificandi suā
appellationem iuxta no. in l. hi qui ad similia. C. de ap. & non
iustificat nisi probet q̄ fuerit interposita infra tēpus legitimū.
Ego habui hunc casum de facto. & allegaui Spe. in tit. de app.
§. de off. circa fi. quæ tenet expresse q̄ appellator debet proba
re suam appellationē interpositam infra decem dies. Item alle
gaui Io. An. in add. in ti. de fide instr. §. breuiter. circa prin. vbi
ad literam determinat istam quæstionem, q̄ quando cōficitur
instrumentum de appellatione, sit cautus appellator: q̄ faciat
apponi non solū diē, sed etiam horā: vt appareat an sit interpo
sita infra tēpus. et pro hoc quod no. in c. venerabilibus. de sen.
excom. lib. vj. per gl. etiā in c. abbate sane. de re iudi. & in cle. li
teras. de rescri. & q̄ no. Bar. in l. nō solū. §. sed vt p̄bari. de ope.
no. nū. Sed pone iudex cōsueuit stare p̄ horā ad banchū, sentē-
tia fuit lata statim q̄ posuit se ab bāchum: & sic in principio ho
rę: appellatio fuit interposita decima die cū recessisset à bāco:
sic in fine horæ: an erit legitime interposita? puto q̄ sic. qa to-
tū q̄ fit ipso existēte ad bāchū, reputat factum vno cōtextu. p̄
id quod no. s. de ap. l. j. in fi. cū seq. vbi doc. dicunt q̄ appellatio
viua voce dicit facta incōtinēti: posito q̄ nō sit facta statim: p̄
lata snia: sed alijs actis interuenientibus: dūmodo anteqū rece
dat à bāco. Et ex prædictis infero cōtra vnum q̄ dicit Bald.
in auf. hodie. C. de ap. q̄ si appellat⁹ excepit q̄ appellās appel-
lauit post decē dies. q̄ ista exceptio est incepta. qa non sequit
apellauit post decē dies: ergo non añ: cū sit act⁹ reiterabilis. &
sic innuit q̄ debeat succumbere excipiēs, sicut inepte agens. p̄
l. j. §. q̄ ait de flumi. & per id q̄ no. Bar. in l. j. de exce. & hoc nō
placet: quia etiam si nullo modo excepisset: debuit appellator
iustificare appellationem suam. & probare q̄ infra decem dies
appellauit: alias etiam appellatore tacēte succumberet, per no.
in locis. s. allegatis. fortius si excipitur, licet inepte: vt l. j. circa
princi. & quod ibi not. C. de rei vxo. actio. † Sed pone fuit ap 6
pellatum post decem dies: ambæ tamen partes scienter litiga-
uerunt coram iudice appellationis: ac si appellatio fuisset legi-
timo iure interposita: quæritur: si iudex appellationis infir-
mat sententiam: an valebit infirmatio? de hoc est glossa ordi-
na. quod non in clemen. pe. extra de appellatio. per illum text.
sed ille textus non facit, quia loquitur quando appellatio fuit
interposita infra tempus legitimum, & facta prosequutio: sed
postea deserta fuit appellatio: quia non fuit expedita causa

¶ Tempus appellādi. Adde tex. & doc. in cle. appellanti. de appel.

Universidad de Deusto
Biblioteca

infra tempus datum ad ꝓsequendum, quo casu acta censetur annihilata, ac si nō fuisset appellatum. sententia ergo postea lata virtute dictorum actorum tanꝯ lata sine actis non potest valere iuxta not. in l. j. C. qñ prouo. nō est necess. Sed si nō fuit interposita infra tēpus, nō pōt dici ꝙ postea deseratur. quia qđ nō incepit, nō deseritur. & ideo videtur ꝙ illa acta valeāt virtute prorogationis, quā videntur fecisse scienter litigādo corā iudice ad quē non erat deuolutum negotium per appellationē inualidam. quia appellatus scienter videtur renuntiasse cōmodo sententiæ quæ iā trāsiuerat in rē iudicatā: & voluisse ꝙ de nouo cognoscatur. & sic valebit: sicut qñ nō oppo. excep. rei iudicatæ. quo casu valet sententia cōtra sententiā. vt j. q̄ sent. sine appel. rescind. l. j. & not. in l. j. C. qñ prouoc. nō est necess. Et istud puto verius: nisi forte appareat ex actis quod litigauerūt tanꝯ coram iudice appellationis, cum non esset. arg. eorū quę no. per Inno. in c. cū ex officij. de præscri. In gl. quæ incipit, [secundū consuetudinē.] ibi [sed sub conditione quæ tāgat negotium sic:] dic, & dicit tangere negotiū qñ concernit probationes factas, vel fiendas: vt si probatum est, vel iuraueris pronūtio pro te. & dicitur ista condēnatio intrinseca; vt no. in l. cum
7 iudex. C. de senten. † & circa hunc articulum breuiter. qđ aut fertur sententia sub conditione de præsenti, vel de præterito, quæ nō sunt propriē cōditiones. aut de futuro. primo casu aut erat conditio extrinseca. vt si Titius est, vel fuit consul. & sine dubio valet: quia non suspendit. aut erat conditio intrinseca & de natura actus. vt si est ꝓbatū ex ꝓte actoris, cōdēno reū. & si non est probatum, absoluo. vt frequenter contingit quādo Iudex est ignorans, & nescit discernere: & instantia perit vt plures vidi. & tunc adhuc docto. videtur dicere idem per l. à diuo pio. §. quod si nulla. de re iudic. Sed ibi loquitur in interloquutoria. in diffinitiua videtur secus: quia debet imponere finē liti. alias non dicitur sententia. vt l. qualē. de arbi. & ista nō impo nit. cum sit necessaria alia declaratio. & ita alias dicebam Senis consulendo, quicquid docto, sentiant, nunc reperio Spec. mouentem hoc dubium. & allegantē quosdam ita tenere per dictā rationē. & quia Iudex nō debet dare sniam nisi viderit. & certū sit de eo super quo ꝓnuntiat. vt not. in c. pe. de eo qui mit. in pos. cā rei seruā. per glos. & iste Iudex nō videt vidisse acta. ex quo nō vidit cū intellectu. arg. in l. si quis. §. corā. de arbi. tū ipse Spe. recitat alios tenētes cōtrariū, & in illā partē videt inclinare. & ita seruat de facto. vt ipse no. in ti. de senten. §. iusta. ver. sed ecce iudex. & secundū hoc not. limitationē ad id qđ dicit Bar. in l. ꝓperādū. §. si quidē. C. de iudi. ꝙ nō valet sententia si Iudex nō vidit acta. & ideo apponit visis actis, & actitatis. quia illud est verū si fert sententiā pure, ꝓ vna parte. sed si sub conditione intrinseca. vt si fundata est intētio sua tūc videt qđ valeat per prædicta. qđ perpetuo tenet mēti. Sed tūc quæro. à quo tpe incipit currere tps appellādi an statim vel cū fuerit declaratū videt qđ statim. vt hic. Contrariū puto. & ita cōsului. ꝙ à die declarationis. per no. in simili. in l. duo. de re iudi. & ga antequā sit facta declaratio, neutra pars scit vtrū sniа sit lata, ꝓ se vel cōtra se: ergo nō currit sibi tps appellādi. qa vtrunq; debet scire. vt dicā. j. ea. l. §. fi. & est gl. ordi. in c. cōcertationi. de appel. la. lib. vj. sup. verbo, sciuerit. & patet ex no. per Inn. in c. j. vt lite nō cōte. post prin. per vnā colūnā. vbi dicit qđ debet scire latā esse cōtra se vt currat sibi tps. Secundo casu qñ sub cōditione de futuro. aut erat extrinseca, & valet. licet nō sic debuerit ferri. vt est casus hic. videtur tū iniusta ꝓpter hoc solū quod lata est sub conditione. & ꝙ propter hoc potuit appellari. vt sentit Spe. in d. ver. sed ecce iudex. aut erat intrinseca: & tunc aut potuerat statim post sententiā impleri, & fuit impleta. & valet. vt condēno tibi reū. si iuraueris eū tibi teneri. vel ipsum absoluo, si iurabis non teneri. & ita loquit. l. cū iudex. C. de sentē. cū ibi no. & l. gñaliter. de iureiu. aut ista cōditio nō veniebat implenda statim: vel nō fuit impleta. vt cōdēno tibi reū. si ꝓbabis per testes: & tūc non valet. & ita no. ꝓ Bar. in d. l. cū iudex. post gl.
8 & ita etiā sentit Io. an. in addi. Spe. sup. d. ver. † Et hoc semel dicebā cōtra Bal. qui determinat in l. cum iudex. Si Iudex misit ꝙm ad cāsiliū sapiētis, & cōsultor tardauit reddere cōsiliū, & instātia periebat, ꝓnūtiauit in omnibus & per omnia scđm cōsiliū reddendū dicit Bal. hāc sentētiā valere. quia sub cōditione iurinseca. Ego habui hāc. q. de facto in ciuitate Aretij, & allegabā cōtra Bal. id qđ. §. dixi. qa qñ cōditio de futuro est intrinseca, reddit sniam nullā. nisi statim veniat implēda, & impleat. vt ibi no. ꝓ gl. & Bar. & ꝓ Io. an. in locis ꝓal. sed hic non veniebat implēda. nec fuit impleta ꝓ duos mēses post. qa cā erat dubia. & fuerat cōmissa duob⁹. Præterea Bal. in l. j. C. de sent. exper. recī. dicit ꝙ Iudex non debet ꝓnūtiare nisi post cōsilium apertū. & lectū. tū ꝓsuppositō ꝙ dictū Bal. esset verū dicit ꝙ tps appellādi nō currebat ante redditū cōsiliū ꝓ rōnē. §. alleg.
9 † In §. ꝙ ī sentētijs. no. ꝙ licet diuersa sint grauamina: qa quod dā inferī ꝓ sniam diffinitiuā quoddā ꝓ interloquutoriā quoddā ꝓ aliū actū iudicis nec est ꝓprie diffinitiua nec ꝓprie interlocutoria. quoddā ꝙ inferī ꝓ pactū iudiciale. de quo §. ea. l. §. solēt. tps tū appellādi est vniforme ab oībus. vt hic. Idē in tpe ꝓsequēdi vt in c. cū sit romana. de appel. in prin. & in cle. sicut. e. tit. non sic in forma appellādi iuxta no. §. de appel. l. j. in fi. cum seq. Aduerte tū quia antiqui do. canonistæ intellexerunt hūc tex. qñ actus ex quo quis grauabat nō erat oīno extraiudicialis, sed erat saltē iudicialis. vt decretū electionis qđ interponit à decuriōib⁹. de quo in §. si quis tutor. in fi. & §. solēt. sed si erat mere extraiudicialis actus. vt est electio canonicorū, dicebam posse appellari post. x. dies ab illato grauamine. vt no. Inno. in c. bonæ. de appel. in fi. & Spe. eo. ti. §. restat. ver. sed quid dices. sed hodie reprobat ꝙ c. cōcertationi. de app. li. vj. ꝙ emanauit ad declarationē huius §. & vide ibi gl. tū dico istud verū qñ appellaret a grauamine ꝓterito. & ita loquit hic: sed si à futuro, ꝙ est regulariter in appellatione extraiudicali q̄ semp interponitur à futuro grauamine regulariter. vt no. gl. in d. cle. sicut. potest semper appellare: nec est ꝑfixū tps, quia quouscq; timet, appellare pōt. sed si appellaret à futuro grauamine iudiciali: qđ regulariter fieri nō pōt vt dicit gl. in d. cle. sicut nisi fuerit comminatū a iudice. vt c. cū cessante. de appel. pōt dici quod a die
10 appellationis incipiat. Et qualis debet esse cōminatio, vt possit appella. vide in quarta parte Specu. in tit. de appella. §. j. vbi ponit formā debet etiā limitari iste tex. quādo grauamen non habet tractum successiuum, sed instantaneum: alias posit appellari quandocunq; durante grauamine. vt si Iudex aliquem incarcerauit, quia semper grauatur in carceribus. vel si citauit aliquem ad locum non tutum. nam etiam post decem dies a die citationis factæ potest appellare secundum Hostien. cuius dictum refert Specu. in titu. de appel. in secunda parte Specu. §. restat. versicu. sed quid dices. & Archid. in d. c. concertationi. & habui hoc anno de facto. tetigi aliquantulum in l. ab executore. §. de appel. & l. sicut reus. de duobus reis. † Not. ex isto §.
11 quod appellatio iudicialis debet interponi corā iudice a quo. si potest haberi eius copia. alias potest interponi coram iudice ad quem: si ergo apparet ex forma instrumenti quod non sit interposita coram iudice a quo, videtur ꝙ non valeat: nisi probetur quod non potuerit eius copia haberi, & ideo consilium est appellatori, vt protestetur coram testibus, & requirat iudicem. argumen. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prętori. de ope. no. nuntia. & §. de appella. l. cum quidam & istud est verum quando appellatur a grauamine illato. † sed si a grauamine futuro
12 comminato per iudicem. si est tale quod trahit secum executionem. vt excommunicatio. puta mandat episcopus subdito vt aliquid faciat sub pœna excommunicatiōis. quam incurrit de facto. potest ille appellare extra præsentiā episcopi. & appellatione interposita ligatæ sunt manus iudicis: vt non valeat excommunicatio. ita vult gl. ordinaria. quā tene menti in c. suggestum. de appel. in prima gl. Sed si non traheret secum executionem, videretur quod talis appellationem non facta in præsentia Iudicis. non protegat appellationē a futuro grauamine. nisi postea intimetur ipsi iudi. & ita potest loqui id quod not.
13 † Spe. in ti. de appel. in §. qualiter. in ver. Itē cautus. No. etiā ꝙ tps appellādi est vtile a prīc. & ex postfacto est cōtinuū propter id ꝙ hic dicitur. [ad aliquid.] mihi videtur quod qñ stat ꝓ iudicē, semper dicatur vtile: vt non currat. quia videmus idē in tpe prosequendi appellat. vt in auth. Item si appellatione. C. de tempo. appel. licet gl. ibi dicat ꝙ currit, sed restituitur. tamē doc. reprobant. per text. ibi, dum dicit quod nullum præiudicium fit appellanti quando per iudicem, sed si currat, ipso iure fieret præiudicium secundum Iaco. bu. ibidē. potest dici aliud in tempore prosequendi. quia non est quod imputetur parti.

cum

cum non possit prosequi nisi corā illo iudice: & ideo quandocunque stat per iudicem, non currit tempus. sed interponendi appellatio, si stetit per iudicem ab ipso principio, non incipit currere. vt hic dum dicit. [quare si forte post sententiā dictā stetim copiam sui nō fecerit &c.] Sed si a principio non stetit per eū, incipit currere statim. vt in gl. sup. ver. [subtraxisse. & licet post ea per eum stet nihilominus currit, quia est ꝙ imputetur parti. cum possit eam interponere extra præsentiam iudicis, postquam non potest eū habere per iura. §. allegata. & ista vi-
13 detur esse mens istius literæ cū gl. † Not. etiā hic ibi, [suprema hora &c.] ꝙ sententia pōt ferri etiā suprema hora diei. sed an de nocte. dic vt in c. consuluit. de offi. deleg. & no. in l. non mino-
14 rem. C. de transac. † Vltimo tene menti hunc tex. ꝙ qui habet aliquem actū expediri cū iudice, non habet necesse ipsum requirere nisi in loco publico vbi consueuit officium exercere. & si ibi eum non reperit, non est quod sibi imputetur si nō iuit ad domum suam, vel ad cameram: non dico quod habeat sem-
15 per ipsum requirere ipso sedente pro tribunali. † quia appellatio potest interponi etiā ipso nō sedēte ꝓ tribunali. cum etiam die feriata possit iterponi: vt l. j. C. de fer. In ver. [impropria.] Quæro hic vtrū tēpus appellationis interponendæ, vel etiam interpositæ pro sequendæ, possit per iudicē, vel per litigantes rogari, vel abbreuiari. T ex. & dicta doctorū sup. hoc videnī variare. & in diuersis locis tangit iste passus. & fuit quæstio disputata per Marti. sil. & per Ricar. malū. Paduæ quātū ad ꝓrogationē fiendā ꝓ partes. quas disputationes abbreuiādo verba recita loā. an. in addi. Spe. in ti. de appell. §. nunc breuiter. de quibus doc. iuris ciuilis scribentes non faciūt mentionem. Breuiter hoc distinguo sic, aut quęrimus de iudice aut de partibus. primo casu dico quod iudex tēpus appellationis interponendæ non potest prorogare, nec abbreuiare. primū tenet gl. ordinaria in authē. offeratur. C. de lit. conte. super ver. alienum. & in cap. cum sit romana. de appel. & quasi omnes doct. etiam moderni. vt Bal. in authen. ei qui. C. de temp. appella. & & Ang. in authen. hodie. C. de appel. reprehendēdo Bart. qui solus tenuit contrarium. quod ex causa possit prorogare. in l. ij. de re iudi sed nō ob. iura allegata per eum: quia fateor quod in casibus expressis in iure potest Iudex dilationem datam a lege sine misterio eius prorogare ex causa. vt est in casu illius l. sed extra casus expressos a iure non potest per ca. indultū. de regu. iuris. libro vj. nam inducendo statim est regulare, vt dicit gl. in l. omnis diffinitio. de reg. iuris. Secundo ꝙ nō possit abbreuiari, tenet Cy. in c. indultū nam beneficium iuris est ipsius appellatoris quod decem dies & non minus. Itē beneficiū appellati est quod lapsis decem diebus sententia transit in rē iudicatam si non fuit appellatum. neutrum ergo potest tolli per iudicem. vt ibi. Si vero quæritur de tempore prosequendi appellationem dico quod Iudex solus pōt abbreuiare hoc modo quod statuat tempus ad comparendum coram iudice appellationis & ad præsentandum app. qui actus dicunt de prosequutiōe. & nisi hoc faciat intra terminum cēsetur deserta appellatio vt hic habetur in c. cum sit Roma. & in c. prēce. extra de appella. sed prorogare non potest Iudex scilicet vt possit prosequi etiam vltra biennium. & hoc vult dicere tex. in c. obtatæ. eo. ti. quod pōt abbreuiare. & non elongare. nec etiā potest abbreuiare statuendo terminum ad decidendum causam quia id non pēdet ex potestate appellatoris, sed iudicis. & hoc vult tex. in c. ex insinuatione eo. ti. & si assignaret terminū simpliciter ad prosequendum censeretur statutum duntaxat ad comparendum coram iudice appellationis, & ad præsentandum appel. vt in d. c. ex insinuatione ꝓbatur quia prēsentatione facta non cogeretur vlterius prosequi si nollet: dum tamē prosequatur intra annum et ex causa biennū. & ita dicit Spe. fuisset obtentum. Si vero quæritur de partibus. aut quæritur de appellatione sola: ille potest abbreuiare tempus prosequēdi si ipse qui appellat sibi ipsi statuat terminum: nō autem elongare. vt in ca. oblatæ. E contra solus appellatus nec elongare, nec abbreuiare potest, sed ambo simul. Angelus quęrit an possit abbreuiare. & dicas quod sic: tam tempus appellandi, quam prosequendi. quia potest quis ex toto renūtiare appellationi. vt. §. ti. ij. l. j. si quis ante. cum ibi nota. ergo & restringere pote-

statē. arg. §. de pac. l. Iuris gentiū. §. adeo. Sed si quæritur an possint prorogare. dic ꝙ non, & ita loquuntur determinationes prædictorum disputantium, & quod no. Bar. in auc. si tamen. C. de tem. app. & Cy. & Bal. in auc. ei qui. in fi. eo. ti. sed bene possunt consentire quod supersedeatur in procedēdo vsq; ad certū tempus: & tunc interim non curret tempus, & ita est hodie determinatum in cle. sicut. de appel. quod non erat olim de iure ciuili. Aliud enim est prorogare quod importet vt etiam si semper procedatur in causa possit expediri post tem-
16 pus præfinitum à iure. † Aliud est quod in causa supersedeatur, & non procedatur: quia durante compromisso non currit tempus appellationis prosequendæ: sed interponendum sic seeundum. Pau. de lega. in dicta clemen. quod not. quia doct. iuris hoc vltimum non tangunt.

2 *Sententia si est lata contra absentem ad hoc ut sibi currat tempus appellandi an sufficiat non notificatio ad domum suam.*
3 *Si unus nuntius dixit sibi quod lata erat sententia cōtra se, postea alius dixit contrariū: an nihilominus currat tempus appellandi.*
4 *Quid si sciuit sententiam latam, sed ignorauit an esset lata pro se, an contra se?*
5 *Si litigaui per procuratorem meum, an tempus incipiat currere statim lata sententia.*
6 *Si procurator fuit uerus contumax, an dominus posterit appellare?*
7 *An ipse procurator poterit tunc nomine domini appellare?*
8 *Si procurator fuit in dolo in non appellando, cum posit, uel in euidenti culpa: an dominus etiam post lapsum tempus appellandi, poterit appellare?*

1 §. Si aduersus. † No. hic quod qñ quis litigauit ꝓ seipsum, & lata est sniа contra ipsum absentē facta citatione ad domum, ꝙ sufficit postēq; semel fuit in iudicio personaliter: vt habet hic in gl. quā no. ꝙ tēpus appellādi non incipit currere nisi à die scientiæ. ratio est: quia est vtile à principio. & non incipit currere impedito: vt §. ead. l. §. dies. sed ignorās dicitur impeditus: vt §. de calum. l. annus. Est ergo cautela quod victor faciat illi notificari sniam: aliàs posset post magnum tempus appellare, asserendo se ignorasse qđ in dubio præsumeretur: vt l. verus. de proba. sic & quando dilatio datur absenti: est sibi notificanda: alias nō incipit currere: vt in l. ij. C. vbi in rem actio. & no. per Bar. in l. Labeo. §. de iu
2 reiu. † Sed quæro, qd si notificatio est facta ad domum suā? dicit Iaco. de are. in l. scire. §. oportet. de excu. tu. quod sufficit: quia præsumit habuisse notitiā. Bal. in l. ab eo. C. quomo. & qñ iud. dicit hoc verum si non erat multū longè à familia. ita ꝙ de
3 facili potuit sibi notificari per familiā. † Ita quæro, quid si vn' nuntius dixit sibi qđ lata erat sententia contra se, postea alius dixit contrariū, & primus dixerat verum? dicit Bal. in auc. hodie. C. de appel. ꝙ licet ipse ꝑpter secundum inceperit credere ꝙ nō sit lata: nihilominus tēpus appellādi sibi currit: quia cœpit currere post notificationē primi nuntij. ergo ex superuenienti dubitatione non interrumpitur cursus: quia tēpus illud ex postfacto est cōtinuū, postēq; incipit currere: vt in d. §. dies.
4 §. eo. l. † Item quæro, quid si sciuit sententiam latam, sed ignorauit an esset lata pro se, vel cōtra se? Respondeo, non incipit tempus currere. glo. est ordinaria in c. concertationi. super ver. sciuerit. de appel. lib. vj. Si tamen vult appellare sub conditiōe si: lata est cōtra eum, pōt: vt no. in c. consuluit. de offic. deleg. in nouel. & dicit ibi Ioā. An. ꝙ in casu etiā si appellat ab interloquutoria, nō tenetur exprimere causam: licet quādo scit cōtinentiā interloquutoriæ, teneatur exprimere: vt in c. j. de app.
5 lib. vj. & j. titu. j. eius. † Secundo no. ꝙ qñ litigauit per procuratorē, tēpus incipit currere statim lata sentētia: licet ipse ignoret. istud est verū sine dubio, si procurator sciuit sententiā latā: quia fuit præsens: quia sentētia reputatur sententia dñi, vt l. ꝓcuratoris. §. de trib. & facit Spe. de ap. §. qualiter. ver. quid si ꝓcuratori. Sed si procurator nescīret, quia fuisset citatus ad domum. puto quod non incipiat currere, nisi quā primum alter
6 eorum inceperit scire: quia est eadem ratio. † Quid autem si citatio peruenit ad notitiā procuratoris: & sic fuit verus cōtumax? dicit Inno. in c. j. vt lit. non contesta. ꝙ ipse procurator non potest appellare etiam infra decem dies propter verā contumaciam: sed dñs bene poterit infra decem dies appellare: qa vera cōtumacia procuratoris non aufert domino potestatem appellandi: quia est delictum ad quod non censetur habuisse mādatum: ergo, & c. vt l. iij. §. si procurator. quod quisq; iur. sed

Universidad de Sevilla
Biblioteca

ſi non appellat infra decem dies à prolatione ſententiæ, non poteſt poſtea appellare, etiam ſi ignorauerit ſententiam latam: quia tempus currit ignoranti poſtquã litigauit per procuratorem: vt hic. nec ob. quod ſ. dixi: quia quando fuit citatus ad domum, & ignorauit citationem, præſumitur ignoraſſe etiã ſententiam. ideo non incipit currere niſi quãprimum alter eorum inceperit ſcire: ſed quando ſciuit ſe citatum, preſumitur et ſcire ſententiam latam: ideo ſtatim incipit currere domino, ſibi autem non: quia propter contumaciam non poteſt appella-
7 re. †Ego alias cum iſte caſus mihi accideret, dixi hoc dictum quod ipſe non poſsit appellare, procedere ſi vellet appellare ſuo nomine, tanquam dominus litis. quod poteſt regulariter: vt ſentit gloſſ. & Barto. in l. ab executore. §. j. ſ. de app. ſed hoc non caſu poteſt propter contumaciam ſuam: ſed ſi vult appellare nomine domini, cum ipſe dominus poſsit tanquàm tempus labatur: vt ſ. dixi: non video quare nõ poſsit: quia qui excluſus eſt ſuo nomine, non prohibetur alieno nomine: vt eſt caſus in ſimili. ſ. de inoffic. teſta. l. filiusfami. poſt princi. vbi pater erat excluſus ab impugnatione teſtamenti propter legatũ quod ſuſceperat: & tamen non prohibetur expugnare nomine filij. facit l. Iubemus. §. ſane. cum ibi no. C. de ſac. ſanc. eccle.
8 †Vltimo Bart. dicit hic vnum, quod ſi procurator fuit in dolo in non appellando cum poſsit: vel in euidenti culpa, q̃ dominus etiam poſt lapſum tempus appellandi poſſet appellare. bal. in d. l. ab eo. & in authen. hodie reſpondit iſtud dictum: q̃ imo etiam tunc non poteſt: niſi in ſubſidium, ſi procurator eſt non ſoluendo: vt hic in tex. cum gl. q̃ non poteſt intelligi niſi quando procurator fuit in dolo, vel in culpa in non appellando: quo caſu dominus habet regreſſum contra eum, ſi eſt ſoluendo, ideo ſibi currit tẽpus, prout in ſimili in minore: cui currunt tempora appellandi hodie, licet habeat regreſſum contra tutorem, vt l. fi. C. ſi aduer. rem iud. Sed ſi non eſſet ſoluendo, audiretur: ne ex dolo procuratoris aduerſarius eius lucretur: vt in l. fin. de eo per quem fac. erit. & hoc eſt ipſa veritas: quicquid dicat Bar. quia Bal. melius intellexit: ſed ſi procurator nõ fuiſſet in dolo, vel in culpa: tunc dominus contra ipſum nõ haberet regreſſum: ideo tunc debet audiri: etiam ſi ꝓcurator ſit ſoluendo: & iſto etiam caſum poteſt intelligi hic: dũ dicit. [difficile eſt, &c.] pone exemplum: ſi fui citatus ad domũ, & non habui notitiam: vel habui, ſed non potui venire ad appellandum propter aliquod impedimentum: ſcias etias quod tẽpus incipit currere abſenti, poſtquã cœpit ſcire: etiam ſi adhuc nõ ſit reuerſus: ſi tamen potuit mittere procuratorem ad appellãdum, per iſtum tex. dum dicit, [ex quo quis ſcit.] ſecus in tẽpore reſtitutionis petendæ. quod non incipit antequàm reuerta tur: vt in l. fi. C. de tempo. in integr. reſtitu. & ad id quod. dixi ſ. quando procurator fuit verus contumax: vide omnino quod habetur in Specu. de appel. §. j. ver. cæterum.

2 *Quando cauſa mittitur ad conſilium ſapientis, et oſtenditur puncta per iudicẽ partibus, poſſunt partes, vel altera earum contradicere, ſi videtur ei quod punctus non bene ſtet.*
3 *Confeſſio quod non tollat veritatem, cum quis vult oſtendere contrarium.*
4 *Sententia ſi fertur parte præſente, & in ea dicatur lite conteſtata, iurato de calumnia, &c. & pars non contraindicat, an poſsit poſtea dicere non eſſe vera contenta in inſtrumento ſententiæ?*

LEX III.

1 ILlud. †Qui non contradixit literis conſultatiõis, non poteſt poſtea ab eis appellare: ſi ſecundum eas redditum eſt conſilium, & lata ſententia. h. d.
2 In tex. ibi, [neq; is appellauerit.] †No. q̃ quando cauſa mittit ad conſilium ſapientis: & oſtenditur punctus per iudicem partibus, poſſunt partes, vel altera earum contradicere: ſi videtur ei quod punctus non bene ſtet, & ſi non mittitur, contrahẽdo poteſt opponi, ita debet intelligi. l. j. C. de rela. & dixi in l. j. §. j. ſ. de app. & ſi hoc non fecit: & poſtea redditum eſt conſilium, & lata ſententia, non poteſt appellare ab illis literis, vt ſequit, ſed non negat q̃n poſsit appellari ab ipſa ſententia: & iſto modo ſoluitur contrarium de d. §. j. debebit tamẽ ap. iuſtificare ex alio quàm ex eo quod habetur, vel punctus non bene ſtet: ga poſtq̃ à principio tacuit, cẽſetur appprobaſſe: q̃ intellige: niſi euidenter ex actis appareret de mẽdacio literarũ, vel niſi vel
3 let ſuſcipere in ſe onus probandi: †quia tacita confeſsio nõ tollit veritatem: ſicut nec expreſſa: cum quis vult oſtendere contrarium, etiã ſi ſcienter fuit confeſſus: vt l. cum falſa. C. de iu. & fac. igno. & pro hoc quod no. in addi. Spe. in ti. de re iudi. §. vt
4 autem. ver. & not. ſecundum quoſdam. †Vltimò dicit hic Bar. quod ſententia fertur parte præſente, & in ea dicitur. lit. conteſt. iurato de calumnia, &c. & pars non contradixit: non poteſt dicere nõ eſſe vera illa de quibus fit mentio in inſtrumẽto ſententiæ: licet ſint quæ tempore latæ ſententiæ nõ potuerin interuenire. & alle. Inn. in c. cũ in iure. de offi. deleg. & idẽ dicit in l. j. C. de rela. & in auẽ. ſi quis in aliquo documento. C. de eden. in fi. tu dic plenius, q̃ licet tunc nihil dixerit: ſi tamen poſtea appellat. j. legitimũ tempus, poteſt hoc dicere in cauſa appella. & non ſtatur illis verbis: niſi quatenus ex actis appareat: vt in c. quoniam contra falſam. de proba. quia non preſumitur præſentia quantum ad acta, q̃n nondum trãſiuit in rem iudi. licet enim tũc tacuerit, hoc facit: quia ſciebat ſe poſſe appel. ſi verò nõ appellauit, & poſtea vellet dicere ſententiã nullam ex defectu litis conteſt. tunc ex quo fuit præſens, non audiretur, niſi vellet oſtendere contrarium per inſpectionẽ actorum, vel per teſtes: & ſic onus probandi incumberet ſibi: ſed in præcedenti caſu incumbit victori, & ſic ſi non reperirentur acta, ſtaretur illis verbis. & ita intellige ſanè dictum Bart. per ea quæ habentur in c. bonę. el. grande. de elec. & in c. innotuit. de eo qui fur. ordi. ſu. ſed ſi non fuiſſet præſens, tunc audiretur: & incumberet onus probandi victori. & ſi acta eſſent perdita ita quod non poſſent oſtendi, ſuccumberet, ſi ſententia eſſet lata de recenti: ſed ſi eſſet lata iam diu, præſumeretur pro ſententia: licet acta nõ reperiantur, per ea quæ no. Innoc. in c. veniens. de ver. ſignifi. Tenementi: quia forte non reperies ita plenè tactum iſtum articulũ & vide omnino in addi. Spec. loco ſ. allegato verſi. vt autem, vbi Ioan. an. ponit diſputationẽ do. Guid. de ſuza, ſuper hoc articulo, q̃n in ſententia fit mentio q̃ pars fuit citata: & illa aſſerit contrarium. an ſtetur narrationi ſententiæ, & tene q̃ nõ. licet dicat de facto ſeruari contrarium. & habui iſtum caſum de facto hic: ſed tunc præſumitur partem non fuiſſe præſentem.

De appel. reci. vel non. *Rubrica.*

2 *In appellatione à diffinitiua ſi interponitur per tertium, debet exprimi cauſa ſui intereſſe, an prius debeat fieri fides de tali intereſſe, & quid ſi vult appellare nomine illius contra quem eſt lata?*
3 *Quid in cauſa criminali?*

LEX I.

1 NOn ſolent. †Pro declaratione huius legis diſtingue ſic, qđ aut vult appellare ille contra quem lata eſt ſententia: nec inquiritur tunc aliud intereſſe. vt no. gl. ſ. tí. pxi. l. ij. circa prin. quæ incipit, collige ergo. aut vult appellare alius contra quẽ nõ eſt lata: & tũc aut proprio nomine. & non poteſt niſi prætendat intereſſe. & ita intellige principium huius l. poteſt prætendere multis modis: vt ſ. de appel.
2 l. ab executore. §. j. & l. à ſententia. & l. ſi perluſorio. †& ſic no. q̃ licet in appellatione à diffinitiua non ſit inſerenda cã, quando interponitur ab eo contra quẽ eſt lata. vt ſ. de appel. l. ſcio. §. fi. & ibi no. ſi tñ interponitur per tertium, debet exprimi cã ſui intereſſe: & puto quod ad hoc vt iudex teneatur recipere talem appellationem, debeat aliqualem fidem facere de dicto intereſſe, ad finẽ vt admittatur ad appellandũ: ſicut alias ad finem agendi. vt in c. veniens. extra de teſti. & quod no. ꝑ Bart. in l. nã & poſtea. §. ſi minor. de iureiur. aut vult appellare nomine illius contra quem eſt lata: & tunc ſi habet mandatum, põt: vt hic dum dicit, [vel quibus mãdatum eſt.] ſi nõ habet mãdatũ: & vult admitti tanq̃ negotiorũ geſtor, põt: dummodo nõ appareat de cõtradictione illius: & poſtea ratifidẽ appellatio j. decem dies, poſtea non poſſet per l. bonorũ. ſ. rem ra. ha. Intelige hic dum dicit, [vel qui negotium alienum &c.] & forte eſt hoc verum, etiã ſi conſtet quod non habeat mandatum: ga ita ipſe fatetur: licet ad agendum pro alio nõ admittatur talis: niſi ſit coniuncta perſona: vt l. pomponius. §. fi. & l. ſed & hæ. in prin. de procur. In contrariũ tamen facit quod dixi. ſ. de ap. & l. ex conſenſu. §. filium. & propter has varietates videtur variaſſe Spec. in ti. de ap. §. j. ver. porro. vbi tenet quod primo dixi. & in ver. Itẽ dixerunt quidam. vbi tenet id quod ſecũdo dixi. †in cauſa tñ criminali eſt hic plus, q̃n ſententia imponit pœ-
3 nam

nam corporalem. quod admittitur quilibet etiã illo contradicẽte. vt l. non tantum. de appella. & prædicta quando ille tertius eſt maſculus: ſed ſi eſſet fœmina, non admitteretur ad appellãdum pro aliquo, niſi pro filio. vt hic in ver. [ſed & cum mater.] ſupple per parentibus. vt in l. fœminas. ſ. de procu. licet in cauſa principali, ꝑ filio non eſſet admittenda. vt hic in fi. ſed, ꝑ parentibus ſic: in d. l. fœminas. & quæ ſit ratio diuerſitatis, dic vt ibi no. in gl. vbicunq; autem admittitur: licet intercedat, ſi caueat iudicatum ſolui, vel de iudicio iſti, non tamen iuuat vel leiano: ne aduerſarius decipiatur legis authoritate. ita intellige tex. hic cum gl. & quod no. in l. exigendi. C. de procu. iuncta l. j. de his qui ve. æta. impe.

2 *In qua interlocutoria poſsit appellari?*
3 *Quæ dicatur ſententia interlocutoria?*
4 *Quando ab aliqua interlocutoria non poteſt appellari, quæ fuit conſideratio iuris ciuilis, & iuris canonici?*
5 *Quod iſtorum iurium ſit ſaluandum?*
6 *Quid ſi ſtatutum dicat quod ab interlocutoria non appelletur, an intelligatur etiam in caſibus in quibus poſſet appellari?*
7 *Si pars potuit appellare ab interlocutoria, & non appellauit: an tranſeat in rem iudicatam?*
8 *Si iudex grauat non faciendo illud de quo eſt requiſitus ut faciat: an poſsit appellari.*

LEX II.

1 ANte ſententiam. †Ab interlocutoria cuius executio eſt irretractabilis, poteſt appellari. h. d. regulariter. ſecus de iure ciuili. vt in l. ante ſententiæ tempus. C. quo. appel. nõ reci. Fallit in caſibus ibi no. in glo. de iure vero canonico poteſt a qua-
a libet interlocutoria appellari. vt in c. ſuper eo a de appel. ſed de iure ciuili dicit ibi tex. quod non. niſi in certis caſibus. & breuiter omnes caſus poſſunt reduci quaſi ad vnum. ſcilicet q̃cũq; per interlocutoriam, vel per eius executionẽ infertur tale ꝓiudicium. quod non poterit reparari ꝑ appellationem a diffinitiua. Iſtud tñ põt contingere multis modis: vel quia nõ ſeparatur alia diffinitiua. vt cum Iudex pronuntiat ſe non eſſe iudicẽ competentem. vel pronuntiat inſtantiam eſſe peremptã principalis cauſæ. vel appella. quæ pronuntiatio eſt interlocutoria vt no. in l. fi. de appel. vel quando fertur poſt diffinitiuã. vt cũ pronuntiat executionem. vt no. ſ. de appella. l. ab executore. in prima gl. poteſt etiam contingere quod expectatur diffinitiua. tñ executio interlocutoriæ eſt retractabilis. vt in caſu huius l. cum pronuntiat reum eſſe torquendũ in cauſa ciuili: qđ nullo caſu fieri debet. vt hic patet quod eſt notandum. vt in cã criminali cõtra leges puta, non habitis indicijs, vel non data copia. vt ſ. de quæſtio. l. pe. & ibi plene no. vel quando pronũtiat ſuper legitimatione perſonarum. vt l. ab arbitro. q̃ ſatisda. cog. ldẽ ſi poteſt reparare per appellationẽ a diffinitiua tñ eſt talis articulus a quo dependet tota cã. vt in l. intra vtile. ſ. de mino. & ad iſtos caſus reducuntur quaſi omnes leges alleg. hic in
2 glo. pro contrarijs. †ſed Bar. vt plenius examinet, diſcurrit ꝑ ſingulos actus iudiciarios tam ante lit. conteſt. quã poſt. q̃rendo ſingulariter in quolibet an poſsit appellari & vbicunq; reperitur alterum ex prædictis, dicit poſſe appellari. & non aliter: cuius etiam verba reaſſumpſit Bal. in l. ij. C. de epiſ. audiẽ.
3 †Quæro q̃ dicatur ſnĩa interlocutoria b glo. in cle. j. de ſequeſt.
b poſ. & fru. dicit q̃ illa q̃ fertur inter principium & finẽ cauſæ. tu dic melius. quod omnis pronuntiatio quæ ſit ſup quo iudex principaliter non fuit aditus: & ſuper quo non eſt data petitio vel libell' principaliter, dicitur interlocutoria. ſed illa quæ fertur ſuper eo ſuper quo principaliter fuit aditus, & datus libellus, dicitur diffinitiua. ſi ergo egi contra te ad cẽtũ: & facta ꝑ ſecutione tu opponis poſtea inſtantiã eſſe ꝓemptã. & Iudex ita pronuntiat eſt interlocutoria quia Iudex ſuper hoc nõ fuit principaliter aditus. ſed ſuper centum. Item ſi appel. & tu poſtea opponis, appellationem deſertam. & iudex ita ꝑnuntiat. nam ſuper hoc nõ adiui principaliter iudicẽ. ſed ſi peterẽ principaliter ſnĩam pro te latã pronuntiari eſſe nullã. & Iudex ita pronũtiaret, eſſet diffinitiua. ga ſup hoc iudicẽ principaliter adiui ſecundum Inno. c. auditis. de procu. A duertendũ tñ q̃ ſi ſup illo articulo ſup quo ferẽ interlocutoria fuit decertatũ coram iudice, talis interlocutoria poteſt dici diffinitiua reſpectu illius articuli. vt no. gl. in l. ſi iuſiurandum. a C. de re. cred. ſi non fuit decertatum, dicit ſimpliciter interlocutoria. quia quicquid b facit iudex in incidentibus cauſæ principalis. comprehenditur appellatione interlocutoriæ. vt no. gl. in l. cum clerici. C. de epi. & cleri. etiã ſi non incipiat a pronũtiãdo. ſed ab exequendo. vt cum dat dilationem, etiam ſi nõ pro-
4 nuntiauit eandẽ dãdam. †Secundo quero, quæ fuit conſideratio iuris ciuilis & canonici? R ñ. ius ciuile conſiderauit abbreuiationem cauſæ quæ eſt fauorabilis. vt in l. properandũ. C. de iudi. & quia quando poteſt reparari per appellationem a diffinitiua, non eſt præiudicialis: ideo voluit q̃ appelletur. ne cauſa per hoc proteletur. vt patet in l. intra vtile. de mino. vbi pendente appellatione ab interlocutoria non currit tempus inſtantiæ in cauſa principali. ſed ius canonicũ cõſiderauit q̃ poſſet tantum differri diffinitiua, quod grauamen efficereẽ irreparabile. ſi forte perirẽt ꝓbationes, q̃ forte erant neceſſariæ ad probandũ grauamẽ. maxime attenta diſpoſitione iuris canonici, ſecundum quod inſtantia eſt perpetua ita no. Ioã. an. in ca. fi. de appel. lib. vj. vbi dicit per hoc quod æquior & rationabi-
5 lior eſt deciſio iuris canonici. †Tertio quero. quod iſtorũ iuriũ eſt ſeruandum? R ñdeo in cauſis eccleſiaſticis ius canonicum. Idem in parrochianis in terris ſubditis eccleſiæ Romanę quo ad temporalem iuriſdictionem. in alijs vero de imperio ius ciuile, ꝑ id qđ no. gl. i c. fi. de arb. li. vj. niſi ſtatutũ aliter diſponat.
6 †Quarto quæro quid ſi ſtatutũ diſponit quod ab interlocutoria nõ appelletur? R eſpondeo, puto quod debeat ſimpliciter intelligi etiam in caſib⁹ de iure ciuili poſſet appellari, vt aliqd addat ad ius commune. Notandum tamen quod ſi diceret q̃ a mera interlocutoria non appellaẽ. tale ſtatutũ non haberet locum in interlocutorijs q̃ nõ expectãt poſt ſe diffinitiuã. quia illæ non dicuntur meræ: ſed habẽt vim diffinitiuæ in illis poſt quas ſperatur diffinitiua. Ita tenet Anto. & dicit ſe conſuluiſſe
7 in l. v. ſ. de ver. ob. †Quinto q̃ro quid ſi pars potuit appellare ab interlocutoria: & non appellauit: an tranſeat in rem iudicatã, adeo q̃ poſtea in cã appellationis a diffinitiua non poſsit cõqueri de illo grauamine, nec petere ipſum reuocari? Inno. formauit hoc dubium in c. q̃ ad cõſultationẽ. de re iudica. ſed hoc deciſum eſt cum diffinitione. an ſit talis articulus qui tãgat negotiũ principale: & tunc nõ trãſit in rem iudicatam. an non tãgat: ſed proceſſum cãæ: & tũc ſecus. vt habeẽ in c. fi. ſ. allega. de
8 app. lib. vj. †Vltimo prædicta vendicãt ſibi locũ quãdo grauamẽ interlocutoriæ cõſiſtit in faciendo. q̃ ſi Iudex grauat non faciendo illud de quo eſt requiſitus vt faciat, an poſsit appellari? Io. an. in c. legitima. de app. li. vj. in ij. vel iij. co. videẽ determinare quod ſic. ga grauamẽ et inferẽ in nõ faciẽdo q̃ fieri debet. In cõtrariũ facit q̃ no. Spe. in ti. de ap. §. qualiter. ver. ſumma. Sol. aut qs dicit petoa vobis dñe iudex q̃ tale qđ faciatis & ſi non feceritis ex nũc appello. & non valet talis appellatio niſi p̃ceſsiſſet grauamẽ in faciẽdo: & pars petijſſet ipſum reuocari: & ſi non reuocaret, ex nunc appellat. quia tunc magis vr̃ appellare a grauamine facti, quã a denegatiõe. & ita loq̃r ſpe. aut petijt aliqd ſimpl'r fieri: nec tũc appellauit ſi non fieret: ſed poſtea videndo quod non faciat appellat. & tũc aut denegat exp̃ſſe vel et tacite, ꝓcedẽdo ad vlteriora illo nõ facto. & tunc adhuc poſſem appellare. vt colligit ex dictis ſpe. in d. verſi. & illo. modo debet intelligi q̃ no. Io. An. in d. c. legitima. ſi vero adhuc nõ denegaſſet exp̃ſſe, nec tacite nõ poſſem appellare. ſecũdũ Spe. ibid. Et iõ q̃n iudex negligit facere iuſtitiam non appellatur. ſed in eius defectum recurritur ad ſuperiorẽ per viã querelæ. vt in auth. vt diffe. iudi. per totum.

¶ Super eo. Adde Phil. & Card. alex. ibi.
¶ Sententia interlocutoria. adde Bald. ſ. l. quod iuſsit. de re. iudi.

2 *In appellatione ab interlocutoria an debeat exprimi cauſa, & qualiter hoc intelligatur? & nu. 2.*
3 *An talis appellatio debeat fieri in ſcriptis?*

LEX IIII.

1 IIus qui. †Si Iudex pronuntiat procedendũ eſſe ad vlteriora nõ ob. executiõe friuola apoſita a tali ꝓnũtia tiõe, nõ põt appellari. h. d. Intellige ſane nõ põt, ſ. cũ effectu, ga appellãs non obtinebit: tamen ga fertur ſup ꝓceſſu: & ſic infert grauamen, qđ non bñ reparat ꝑ

Universidad de Deusto
Biblioteca

appellationem à diffinitiua, talis pronuntiatio est istius naturæ q̃ potest ab ea appellari: arg. in l. ab arbitro. qui satisd. cog. & ad superiorem iudicem appellationis pertinet videre vtrũ iusta fuerit pronuntiatio, vel nõ: prout in simili habet in l. generaliter. §. vel ij. C. de reb. cred. Dicit Bar. per hanc l. probari: quod quando pronuntiatur procedẽdum esse ad vlteriora non obstantibus exceptionib⁹ oppositis, porestab ista interlocutoria appellari nam si ideo hic prohibetur appellari quia exceptio erat friuola, ergo si nõ erat friuola, potest appellari, & cum effectu: quia obtinebit. †Item dicit hoc probari q̃ quando appellatur ab interlocutoria, debet exprimi causa. [a] nam si non esset exprimenda, non reiiceret appellatio ex eo quod esset expressa causa friuola: quia posset iustificari ex alia nõ friuola: vt ŝ. de ap. l. scio. §. fi non est ergo verum q̃ de iure cano. fuerit hoc inuentum per c. vt debitus. de app. quia idem est de iure ciuili per hunc text. & per l. ait prætor. §. permittitur. ŝ. de mino. ex hoc etiam infert aliud: quod de iure ciuili non potest iustificari talis appellatio nisi ex causa expressa in ea. quia si posset, non reiiceret appellatio ista propter friuolam causam expressam: cuius contrariũ hic dicitur: licet Canonistæ dicant hoc esse inuentum per ius nouissimum: cle. appellanti. de ap. & non fuisse inductum de iure ciuili: vel de iur. canonico veteri: sed non est verum. †Ex hoc etiam infertur q̃ talis appellatio debet etiam de iure ciuili fieri in scriptis: ne cõtingat appellationem variare, postquã requiritur specificatio causæ. per id quod in simili habetur in cle. pastoralis. de ver. signi. ver. verum. super verbo pronuntiatio. licet enim ista non fuerint ita expresse declarata per iura ciuilia, sicut declarantur per iura canonica: tamen de mente iuris ciuilis ista fuerunt. & istud est bene notandum propter id quod ŝ. dixi: quia prædicta debent seruari etiam in terris imperij, in casibus in quibus ab interlocutoria appellatur: quod non esset, si per iura canonica fuissent ista inuẽta. et ita de facto seruatur. Circa primum vero de causis inserendis in appellatione ab interlocutoria. qualiter intelligatur: vide omnino Bar. in l. minorib. C. de his qui vt indi. vbi no. declarat. & Ang. in l. vbi autem. & in l. v. de ver. obl. Sed circa hoc quæro, pone fuit appellatum ab interlocutoria inserta causa. iudex appel. pronuntiauit bene, vel male appellatũ, vult pars appellare ab ista sentẽtia: an habebit appellare tanq̃ ab interlocutoria, & sic in scriptis, & inserta causa? videtur quod non: sed tanquã à diffinitiua posset appellare viua voce incontinenti: & causa non expressa: quia ista sentẽtia dicitur diffinitiua, licet lata super interlocutoria re iudi. ita dicit Bal. no. in auc. hoc sacramentum. C. de iur. ca. & in l. cum & minores. C. si aduer. rem iudic. & in l. fi. §. sed & si quis. C. cõia de leg. Circa secundum: q̃ nõ possit iustificari ex noua causa. dicit idem Bal. in l. per hanc. C. de tempo. appel. in vlti. co. esse verũ nisi illa causa superueniat ex facto aduersarij: et allegat. l. tale pactum. §. j. de pact. & ita limita clemen. appellanti. Circa tertium: q̃ sit appellandum in scriptis. idẽ Bal. in l. & in maiori bus. C. de app. limitat: nisi in causis breuibus: per authenti. nisi breuiores. C. de sent. ex pericu. reci. Cætera circa talem appellationem, & quid sit eius effectus, vide hic per Barto.

2 ☞ *Appellatio quando præsentatur coram iudice ad quem, si vult quod ille iudex admittat, debet ostendere quod iudex à quo eam recepit, vel recipere recusauit.*
3 *Quare inuentum est vt dentur apostoli, seu literæ dimissoriæ?*

LEX V.

1 EI cuius. †Si appellatio non fuerit recepta per iudicem à quo, non nocet appellanti: imo in ea proceditur coram iudice ad quem perinde ac si fuisset recepta: & reuocantur omnia interim attentata per iudicem à quo. hoc dicit cum l. sequẽ. supple. & etiam ponitur iudex à quo: si debuit recipere: vt. C. de app. l. quoniam iudicis. & in Spe. de ap. §. nunc dicamus: in princ. plus dicit idem Spe. in §. qualiter. versi. tertio debet esse cautus. & c. eo. tit. quod q̃ appellatur ad curiam Romanam, nõ debet multum curare appellator: imo carì pendere quod appellatio sua non recipiatur per iudicem à quo vel per partem: quia tunc sufficit sibi mittere procuratorem ad impetrandum & contradicendum: & sic poterit facere committi causam extra curiã: nec cogitur in curia litigare ad instantiam appellati, si contingeret ipsum reperiri, vel eius procuratorem: sed si fuisset appellatio recepta, deberem mittere, pcuratorem instructum ad causam agitandã, al's ad instantiam appellanti ipso vlterius non citato procederet in causa appellationis tanquã contra contumacem: & allegat. c. Nicolao. de ap. & no. hic in prin. tex. in ver. [doceat.] cũ gl. ij. †q̃ quando præsentatur appellatio coram iudice ad quẽ, si vult q̃ ille iudex admittat, debet ostendere q̃d iudex à quo recepit, vel recipere recusauit appellationẽ: al's videtur q̃ non debeat procedere sup ea. q̃ no. †propter hoc est inuentum q̃ dentur apostoli. i. literæ demissoriæ, in quibus debet contineri opinio iudicis à quo: si ap. admisit, vel non admisit. vt in l. scien dum. in fi. j. e. Item adde q̃ in duobus casibus locum habẽt istæ leges quando cõstat q̃ appellatio est recipiẽda, vel quãdo est dubium: sed si esset certũ q̃ non esset recipienda: vt in casibus contentis in l. fi. non puniretur non recipiens, & posset ad vlteriora procedere: & non reuocarentur tanquã attentata: nisi essent facta post inhibitionem iudicis ad quem, vt habetur in Spe. de ap. §. nunc dicamus. ver. circa hoc: & ver. Item appellatione pendente: vbi omnino vide pro declaratione harum legum: & quod not. ŝ. de appel. l. constitutiones: & glos. I. iij. in c. non solum. de appel. lib. vj.

1 ☞ *An ab actu extraiudiciali possit appellari?*

LEX VII.

1 SIres. †In ista l. ponuntur aliqui casus in quibus appellatio non est recipiẽda. alios vide per gl. in c. qua fronte. de ap. & plenius in Spe. e. ti. §. in quib⁹.
2 per istum tex. in fi. cum gl. Bar. tractat hic materiã † de ap. ex iudiciali: an ab actu extraiudiciali possit appellari de iure ciuili. nam de iure canonico nõ est dubium: & quis est effectus talis appellationis: sed plenius quã ipse, vide per Inno. in c. dilectus. de maio. et obe. vbi ponit plures effectus talis appellationis, & in c. in cunctis. de his quæ fiunt à prela. sine consensu capitu. & in c. cum inter canonicos. de elect. & de ap. c. bonæ. & c. dilectis. §. quia vero. super ver. iustitiam. & c. constitutis: & quasi in omnib⁹ videtur dicere vnum: cuius contrarium dicit hic Bar. & tamen Inn. non allegat quod talis appellatio nõ facit quod vt in prima attentata reuocentur per viam attentati, & antea cognoscatur de iniustitia appellationis, sed ita demũ reuocantur, si pronuntietur bene appellatum: cuius contrariũ hic tenet Bar. sed possunt reduci ad concor. secundum ea quæ no. in Spe. de ap. §. officio. versi. quid si extra iudicium: & §. no uissime: ver. illud quomo. in fin. vbi omnino vide, & in ver. illud autem certum. glo. etiam magna circa medium: & in c. nõ solum de appel. lib. vj. dicit illud idem quod Inno. nec Barto. ipsam allegat.

De libellis dimissorijs. *Rubrica.*

1 ☞ *Forma apostolorum seu literarum dimissoriarum, remissiuæ.*
2 *Quando tales literæ non sunt necessariæ.*

Nota quod ad hoc vt ad officium iudicis à quo, appelletur, duo requiruntur, scilicet quod recipiat appellationem: & de hoc in tit. præcedenti & postquã recepit, tradat apostolos. i. literas dimissorias cum omnibus actis & emolumentis causæ: et transmittat ad iudicem ad quem: & de his loquitur iste titu. &
1 patet C. de ap. l. iudicibus. de in Spe. e. tit. §. nunc dicamus. †et quæ sit forma istarum literarum. & quã plura bona circa hunc articulum, vide in tertia parte Specu. in titu. de app. ver. sequitur videre de apostolis: & multa fuerunt circa hoc innouata p iura canonica & nouissima: quæ non erant declarata de iure ciuili vt patet in c vt super. & in c ab eo. de appell. lib. vj. & in cle
2 men. quamuis. eod. ti. vbi plenius. †& vnum scias: quod quando iudex appellationis est in eodem loco in quo iudex à quo, tales literæ non sunt necessariæ: nec est curandum de traditione talium apostolorum: imo iudex potest se breuibus verbis expedire: cum porrigitur sibi appellatio, quod dicat admitto talem appellationem, & hoc habeatur loco apostolorum dimissoriorum vel refutatoriorum: & hoc faciat scribi per notariũ in schedula continente appellationem: & ita seruatur vt not. in Specu. in d. §. sequitur videre de apostolis: ver. sunt quoque nonnulli.

2 ☞ *Quando appellatur extra iudicium, vel non in præsentia iudicis, sed honestarum personarum, quæ literæ sunt dandæ?*
3 *Literæ dimissoriæ, quid debeant continere?*

Quod

4 *Quod onus incũbat actori circa tales literas, seu apostolos, & quod quatuor requrãtur.*
5 *Si iudex non tradit apostolos cum debeat, non nocet appellatori. & an processus postea factus nihil valet?*
6 *Pendente termino ad dandum apostolos, si adhuc iudex non denegauit, an appellans possit prosequi suam appellationem?*

LEX VNICA.

1 POst appellationem. †Nota in hac l. principaliter quatuor. ŝ. quod incumbat iudici [a] quo circa apostolos. [a] quia incumbit onus tradendi. & tex. in l. eos. C. de appe. dicit etiã
2 si ab eo non petanť. & sic debet offerre. sed tex. in c. j. de appel. li. vj. dicit quod debet tradere requisitus. pro quorum concordia dic si ipse admisit, & recepit appellationem debet tradere etiam non requisitus. & ita intelligitur tex. in l. eos. in fi. sed si non admisit non tenetur tradere nisi requisitus. & ita no. in Spe. de appella. §. sequitur videre. ante finem in tertia parte Spe. & istud est vtile: quia quandò non tradidit cum debuit, non valet quicquid postea fecit. vt ĩ c. ab eo appella. li. vj. & sic vr̃ quod si admisit appellationẽ, licet apostoli non fuerint petiti, si eos non obtulit, non posit quicquã facere. & si facit, non valeat: sed si non recepisset, tunc posset ad vlteriora procedere. si fuit appellatum ab interlocutoria. & valerent acta nisi requisitus expresse vel tacite nisi denegasset
2 vt d. c. ad eo & isto modo debet istud c. limitari. † quid autem quando appellatur extra iudicium, vel non in præsentia iudicis, sed honestarum personarum an tunc vendicet sibi locũ q̃d hic dicitur. dic quod sunt dandæ literæ testimoniales ab illis psonis. vt no. in Spe. de appel. §. de officio. ver. porro. cũ sequen.
3 in secunda parte Spec. †Secundo no. quod debeant continere istæ literæ. ŝ. q̃d tales appellauit supple. & quod ipse iudex admisit appellationẽ ob reuerẽtiã superioris. vel non admisit ex causa iusta, & debet illam exprimere. vt ŝ. titu. proxi. l. scien
4 dum. vers. eumque & plene in d. §. sequi videre. †Tertio not. in ver. [sufficit.] quid incũbat appellatori. certe quatuor. ŝ. q̃d petat apostolos. supple etiã si Iudex appellationem recepit. licet enim tunc Iudex teneat offerre vt statim dixi. nõ tñ excusatur appellator quin teneatur petere: & si non petierit. j. tẽpus debitum, censeretur deserta appellatio. vt l. iudicibus. C. de appella. & hic. quia isti tex. loquuntur indistincte. Secundo incũbit. vt petat intra tẽpus debitum. & istud tempus est xxx. dierum. vt d. l. iudicibus. nec aliquid in hoc immutatur de iure canonico. Tertio requiritur vt petat instanter: & istud non declaratur per gl. & do. Ego intelligo instanter. ŝ. vt petat respon sum a iudice. vtrũ velit dare, vel non. nec sufficeret dicere peto apostolos. & statim vertere terga, & recedere. quod not. q̃a si forte posset hoc probari quod nõ expectauit rñsum iudicis, perinde esset ac si non fecisset. Quarto incumbit quod petat sæpius: antiqui intelligebant quod deberet interuenire saltẽ interuallum vnius diei inter vnam petitionem & alteram: per l. inter accusatorem de publi. iud. & si eodẽ instanti diceret peto & iterum peto. hoc non videretur sufficere: quia non videretur pluries petijsse, sed pluries loquut⁹ fuisse prout dicit tex. in simili in l. Mæuius. §. eum qui. ŝ. de leg. ij. & per id quod no. gl. in l. si conuenerit. ŝ. de pi. actio. sed hodie per illam cle. cũctis in prin. declaratum est quod licet istud sit verum de rigore iuris, tamen propter consuetudinem litigantiũ quæ inoleuit vt eodem contextu pluries petant, videtur quod hoc sufficiat. tñ statim postea limitatur nisi iudex assignaret certum terminũ ad dandum apostolos. quia tunc appellator: licet vno contextu pluries petijsset per prius. debet postea in termino cõparere, & iterum petere: alias censeretur appellatio deserta. Idẽ si rñdit se daturum infra terminum iuris. q̃a debet appellator non obstante quod prius petijsset, & tale responsum habuisset, iterum infra terminum iuris petere. secus si Iudex dixisset se traditurum, & non dixisset quando, vel tacuisset, quia tunc sufficit prima petitio. & idem multo magis si tradidisset. Ista oĩa habentur in d. cle. quæ practicať ad vnguẽ. in quibuscũq; curijs
5 & in quibuscunque locis. † Quarto & vltimo not. q̃ si Iudex
b non tradit apostolos [b] cum debeat, non nocet appellatori: supple & ipse punitur in hoc quod processus postea factus nihil valet. vt in d. c. ab eo. & c. vt su p. q̃ est intelligendũ vt dixi quando expresse denegauit tradere. vel tacite, assignãdo terminũ & in illo termino non tradendo. vel si non assignauit terminum, non tradidit infra tempus iuris, qb⁹ casibus etiam si sibi nõ erat indebitũ per superiorem & fuerat appellatũ ab interlo
a cutoria, & ipse non detulit appellationi, [a] non valet quicquid postea faceret secus si apostolos non denegasset expresse. vel ta
c cite. quia tunc valerent acta per eum ante inhibitionẽ. vt in d. c. nõ solũ. si vero ps nõ petijt, vel nõ petijt vt debuit, vel oblatos nõ recepit, videtur appellationi renũtiasse. quod dic vt no. gl.
6 in d. cle. † Vltimo scias q̃ pẽdẽte termino ad dandũ Apostol. si adhuc Iudex non denegauit expresse, vel tacite, appellãs nõ põt prosequi suã appellationẽ. & sic non posset facere committi causam. & istis diebus habui de facto. q̃a opponebatur contra vnã commissionẽ quod non valuit. quia facta pendẽte termino ad dandum apostolos. nam facere committi cãm, est de prosequutione appellationis. vt dicit Spe. in ti. de appel. §. qualiter. ver. porro ante fi. in vlti. col. §. sed si denegasset expresse, vel tacite: quod quando sit patere potest per superiora. ex tũc potest prosequi & facere committi: & omnia probantur in d. cle. in fi. dum dicit ex tunc. quasi dicat non ante. & si vna erat op. Respondebatur quod Iudex respondit se daturũ apostolos, sed non dixerat quando. quo casu videbatur tacite denegare. vt extunc posit prosequi, vt ibi est casus expressus.

a ¶ *Circa Ap. Nõ admodum in his duobus diffiniendis, nẽpe, A posto. & litere dimiss. superstitiose insistendum est. vtimur eñ illis, tãquã tuto diplomate.*
b ¶ *Non tradit Apostolos. Adde Doct. in cle. fi. de appel.*
c ¶ *Pendente appellatione. Adde gl. sum mę. ij. q. vj.*

Nil nouari appella. interposita. *Rubrica.*

2 ☞ *Pendente appellatione quid & quando posit innouari, uel fieri? & nu. 6.*
3 *Quid in pendentia supplicationis?*
4 *Quis Iudex & quando debeat reuocare attentata pendente appellatione?*
5 *Attentata pendente causa nullitatis, an teneant retractanda antequam super nullitate sit pronuntiatum?*
An pendente causa nullitatis sententia debeat condemnatus haberi pro condemnato, uel non?
6 *Bannitus qui dicit bannum esse nullum, an posit interim tanquam bannitus occidi?*
Lapso tempore appellationis prosequendæ, an debeat citari appellans ad dicendum causam quare sententia non debeat executioni mandari: cum lapsa sint fatalia?

LEX VNICA.

1 APpellatione. †Pendente appellatione [c] a
c diffinitiua sententia nihil debet innouari per iudicem a quo super executione
2 sentẽtiæ. h. d. †Sed & si esset appella. ab interlocutoria, posset innouari quouscũq; per iudicẽ ad quem esset inhibitum. vt in c. non solum. de apel. lib. vj. nisi Iudex a quo denegasset apostolos. e. ti. c. ab eo. & dixi in ti. pce. vel nisi detulisset appellationi. e. ti. c. cum appellationibus. Fallit quod hic dicitur in pluribus casibus qui no. in spe. de appel. §. nouissime. Item limita hanc regulam nisi sint talia quæ pendente cã principali poterant fieri: quia tunc possunt fieri etiã pendente appellatione vt l. postq̃. §. Imperator. vt leg. nomi. ca. Itẽ est verum quod non debet fieri nouatio contra appellantẽ. sed contra tertium bene potest fieri. vt ŝ. man. l. creditor. in princ. Item est verum quando fieret innouatio contra appellationem, scus si id quod fieret non tendit contra appellationem. vt nota. per Inno. in c. quia propter. de elec. Item loquitur hic de executione facti, quæ non debet fieri per Iud. a quo penden. appel. sed executio iuris bene fit vt l. furti. §. j. ŝ. de his qui no. infa. vbi appellans a sententia sup famoso crimine, interim est infamis. & idem in sententia excommunica. vt ibi no. Item, pcedit. nisi sit notorium appel. non tenere. vt no. Inn. de offi. deleg. ca. pastoralis. In gl. ibi, [arg. C. cõmunia de leg.] de hoc est hodie casus. in c. non solum. de appel. li. vj. est tñ verũ vt dixi, quando pendet tempus appellandi a diffinitiua: si vero ab interlocutoria. licet pars grauata cõpareat corã iudice infra tempus appellandi, & petat supersederi in causa quouscũq; deliberet an velit appellare, vel non. Iudex non tenetur supersedere: vt no. glo. e. ti. c. fi. & fuit originaliter dictum Spe. in ti. de app. §. restat. in fi. Nimirum quia etiam si esset interposita ap. non teneret susspẽdere si nõ esset sibi inhibitũ. vt ŝ. dixi multo minus si nõ est
3 adhuc interposita. † In gl. se. ibi, [in authen. vt spõsalia. posita. C.

Universidad de Sevilla Biblioteca

a ¶ Bannitus. Adde Nel. infra de banni. vbi diffuse.

de preci. impe. offer. auf. que supplicatio. & solue vtin gl. quia pendẽte supplicatione contra sententiã bene potest fieri executio, præstita tamen satisdatione: vt ibi: & ratio est, quia talis supplicatio sententiam quæ in rem iudicatam transiuit, non rescindit, quouscp p iudicem qui de supplicatione cognoscit, sit pronuntiatum contra sententiam: & idem si petita est in integrum rest. contra sententiam: vt in c. ex literis. de rest. in integ. Sed appellatio statim rescindit sententiam: etiam antequã iudex appellationis pronuntiet bene appellatum: vt in l. j. in fi. ff. ad turpil. † In gl. seq. circa prin. ibi, [respondeo apud principẽ.] quando fuit ad principem appellatum, & debuit ad eũ appellari: al's secus per illum ad quem fuit appellatum: vel debuit appellari: vt §. titu. ij. l. eius. & ipse iudex appellationis est ille qui debet reuocare omnia attentata per iudicem à quo. etiam ante quam pronuntiet super appellatione: vt chirographis. §. fi. de admi. tut. & in Spe. de ap. §. nunc de officio. ipse etiam iudex à quo potest reuocare id quod male fecit, quia potius debet errorem suum corrigere, quã expectare per alium corrigi: vt est casus in c. cum teneamur: de app. & potest inhiberi parti quod nihil noui faciat appellatione pendente: p illum tex. facit c. venientes: in fin. de iureiuran. & de talibus attentatis qualiter & quando veniant reuocanda: vide plene per gl. in d. c. non solũ: & per Inn. de excc. c. dilectę. vbi etiam ponit formam petendi
3 reuocationem talium attentatorum. † Quid autem de attentatis pendente causa nullitatis: an veniãt retractanda antequam super nullitate sit pronũciatũ? Respõdeo nõ, quia nõ reperit iure cautum secundũ Inn. in c. cũ in iure. de of. deleg. licet Bar. sentiat cõtrarium in l. j. C. quando prouo. non est necess. tetigi in l. si expressim §. de ap. & ita no. Bal. in l. tale pactum. §. q. p uocauit. §. de pact. nisi forte p Iudicem qui cognoscit de nullitate principaliter intentata, fuisset inhibitum alteri iudici cp causa nullitatis pendente nil innouare: & istud pluries videri fieri: tamen de iure puto talem inhibitionem posse fieri: nisi ille cui fit, sit inferior: vt si episcopus inhibet archidiacono: vel præses prouincię magistratui municipali: vt in l. iudicium soluitur §. de iudi. secus si ęque principalis: vnde cõsuluit Fed. de Señ. cp episcopus non potest inhibere iudici seculari cp sententiam vel instrumentũ executioni nõ mandet quouscp decisa sit quæstio nullitatis, quæ coram eo vertitur super eis. ad quod vide quod no. Arch. xj. q. j. c. de persona. & adde circa istud articulũ an pendente causa nullitatis sententiæ debeat cõdemnatus haberi pro cõdemnato, vel non: qđ no. Inn. in c. solet: de sen. exc.
6 lib. vj. & Bar. post Dy. in l. iij. si seruus. de acquir. poss. & sic †an
a bannitus[a] qui dicit bannum esse nullum, potsit interim tancp bannitus occidi quod tetigit hic Dy. sed dic per Bart. in d. §. si seruus. In fi. gl. ibi, [& sic poterit statim exequi.] hoc intellige verum: nisi per iudi. appellationis esset inhibitum: vt in c. Romana. §. si autem. de appella. lib. vj. & quando potsit inhibere. dic vt ibi: & no. in Spe. de ap. §. de officio quocp. ver. sed quare: cum seq. & versi. sed quid si iudex appellationis. adde etiam qđ no. Bal. circa materiam huius l. C. de reb. credi. l. generaliter. §. sinautem. vbi dicit cp habet locum ista lex in his quæ tangũt appellationem: non in separatis. & idem Bar. no. in l. j. C. de bon. pos. secũdum tab. vbi dicit cp appellatio suspendit officium iudicis etiam in his quæ sunt voluntariæ iurisdictionis. In gl. seq. ibi, [idem tametsi lapsa sint fatalia.] Nota istã glo. cp ille qui habuit pro se sententiam, lapso tempore appellationis prosequędæ potest comparere coram iudice à quo: & petere sentẽtiam executioni mandari: nisi doceatur p iudicem appellationis fuisse pnuntiatũ bene appellatũ, & male iudicatum: & habet fundatam intentionem: nisi appellãs hoc doceat. Est ergo practica cp citet appellãs ad dicendũ causam quare sententia non debeat executioni mandari: cum lapsa sint fatalia. & ita habetur C. de ap. l. cõtra maiorẽ. Sed habui de facto qstionẽ, quia erat appellatum ad curiam romanam: & erat lapsus annus: petebat sententiam executioni mãdari, nisi doceretur de prosequutione, vel de iusto impedimento: propter quod deberet habere aliũannũ: appellans dicebat se non teneri: cum habeat aliũ annũ ab ipsa l. Bar. tenet hic pro appellãte: cp nõ debeat fieri executio quouscp sit lapsum biennũ. In cõtrariũ facit cle. sicut. de ap. vbi p lapsum anni sentẽtia trãsit in rẽ iudicatam: nisi habuerit impedimentum: & breuiter forte de iure ista est melior opinio: & ita sentiunt Cano. in cap. ex ratione. de appell. licet opi. Barto. sit equior.

2 ☞ *In pluribus facinoribus prouenientibus ex diuersis factis an debeat delinquẽs de quolibet puniri, & quid si ex eodem facto?*

3 *Attentata pendente causa nullitatis non debent reuocari quando nullitas opponeretur incidenter.*

1 §. Si quis ex pluribus. † Maior pœna non debet differri propter mi-
2 norem sed econtra sic: vide Bar. in l. ij. de cust. reo. † In tex. ibi, [ex pluribus facinoribus.] s. prouenientibus ex diuersis factis. quo casu debet ex quolibet puniri: vt l. nũcp pluralia. §. de prua. delict. Si vero plura crimina descendant ex eodẽ facto, seu plures eiusdẽ criminis, tunc distinguit an se habeãt adinuicem vt genus & species: vt homicidium & parricidium: que puniũtur ex diuersis legibus: vt patet in ti. ad leg. corn. de sicar. & ad l. pompeiã de parrici. tamen homicidium se habet vt genus: et tunc non est puniendus nisi ex altero eorũ: vt l. senatus: & ibi no. §. de accus. Si vero se habeant vt species diuersæ: vt adulteriũ, & incestus: tunc ex quolibet debet puniri: vt in l. si adulteriũ cũ incestu. de adul. In tex. ibi, [differenda est pœna.] intelligit An. istum tex. quando pœna maior (si prius imponatur) absorbet minorem: vt si aliquis est condemnatus in amputatione manus ex vno delicto: & in amputatione capitis ex altero. nam si prius amputetur caput, non deberet postea amputari manus: quia pœna non est inferẽda mortuo: vt no. gl. j. si pẽden. ap. mors interue. l. j. super verb. in reddendis. Sed si maior non absorberet minorem: vt si esset condemnatus in amputatione manus, & in fustigatione: tunc licet appellaret à prima, non deberet differri fustigatio. per l. si cui. §. j. §. de accus. & ita etiam videtur colligi ex dictis Bart. in d. l. ij. de custo. reo. Sed mirabile est quare etiam in primo casu debeat differri pœna minor: quia postquã est condemnatus ad vtrancp, videtur qđ debeat ticipi à minore: vt sic vtracp imponatur. vt no. Bar. post gl. delato. l. omnes iudices li. x. vbi dicit cp si captus est aliquis bannitus in amputatione manus & capitis, primo debet amputari manus, & postea caput, si ita est: ergo licet appellauerit ab amputatione capitis, non debet differri pœna manus: cuius contrarium hic dicitur. Et ecõtra si appellasset ab amputatione manus, videretur debere differri amputatio capitis ad hoc vt vtracp locum habeat. cuius contrarium hic dicitur vers. seq. quod non differtur: breuiter per istum tex. videtur dicendum non esse verum id quod Barto. dicit in dicta l. omnes iudices. in fi. imo humanitatis gratia postcp debet mori: q pœna est vltimum terribilium: quantuncũcp fuerit condemnatus ad alias pœnas corporales minores, illa sola imponatur & nõ fiat executio in alijs: licet forte de cõsuetudine hoc non seruaretur. & istam credo fuisse mentem huius literæ nec alio modo scirem defendere istum tex. ab opinione prędicta, nec inducere ratio
3 nes eorum quæ hic pronuntur. † Vltimo scias quod illud quod dixi in princ. l. de causa nullitatis, an impediat interim attẽtari, & faciat reuocari attentata, procedit quãdo principaliter ageretur de nullitate: si vero incidenter: quia opponereť exceptio contra executionem sententiæ, tunc vt not. in l. iiij. §. condemnationem. de iudi. per Bar. non sunt alia.

Quæ sententiæ sine appel. rescindatur. Rubrica.

2 ☞ *An valeat sententia contra sententiam?*

LEX I.

1 ILlud. † In ista l. cum seq. ponũtur aliqui casus in quibus sentẽtia est nulla. & ideo nõ expedit appellare. imo quandocũcp vscp ad xxx. annos potest peti declarari nulla statuta tamen aliquando præfigunt tempus certum, infra quem debeat hoc peti. vt est hic, et florẽtię. quod infra decem dies. & principium huius legis hoc dicit, si pronuntiatum est non esse iudicatum, & pronuntiatio transiuit in rem iudicatam, habetur pro nõ iudicato: quantuncunque iudicatum fuerit. hoc dicit. Gloss. ponit casum

casum. quod victor petijt sententiam executioni mandari contra reum. & quod reus opposuit quod nunquam fuit iudicatũ, & quia forte victor non plene probauit, iudex pronuntiauit non esse iudicatũ, licet ergo postea superueniãt probationes, non poterit vti illa sententia, quia habetur pro nõ lata postcp ita fuit iudicatum. Ista positio non placet, quia iudi. exeq. est summarium. & ideo pronuntiatio facta super incidenti, vt est executio nullitatis sententiæ vel quod lata non est, nõ facit p iudicium victori, quominus postea possit ordinarie agere & probare de validitate sententiæ vel quod lata est: vt expresse no. Bar. in l. j. C. quando prouo. non est necess. & in l. qui Romæ. §. duo fratres. in distinctione. §. de ver. ob. Inn. in c. fi. de or. cogni. per l. à diuo pio. §. si super rebus. de re iud. & per legẽ, si iudex. §. de his qui sunt sui vel alie. iur. & l. si quis à liberis. §. si vel parens. de libe. agno. Ideo melius pone casum. quod actor succubuit. & reus fuit absolutus: & sententia transiuit in rem iudicatam: actor postea iterum petit. reus opponit de sentẽtia absolutoria: & quia forte non probauit, iudex pronuntiauit ipsum nunquam fuisse absolutum. certe ista pronuntiatio non est facta in iudicio summario, sed ī plenario: & ideo facit prę iudicium perpetuo reo. vt in l. si autem. §. fi. de ne. gest. Sed tũc oppono, quia super incidenti non debet pronuntiari: vt l. j. C. de ordi. iud. Sol. fateor quod Iudex hoc non bene fecit, pronũtiatio tamen valet. & transit in rem iudicatam. vt hic est casus. & in l. viro atque vxore. & ibi per Bar. sol. ma. & facit præiudicium in principali. quando idem vertitur in vtrocp. alias secus. vt l. vendicantem. in fi. cum lege seq. de euictio. & not. plene in d. §. duo fratres. † Item oppono fortiter. quia nõ valet sen
2 a tentia contra sententiam[a] quæ transiuit in rem iudicatam. vt l. j. C. quando prouo. non est nec. Sol. interdum sententia secũda fertur de directo contra primam: quia pronuntiatur primã nunquam fuisset latam, vel non valere: & valet ipsa secunda. & infringit primam si non appellatur ab ea. vt hic. Interdum fertur non de directo contra primam, sed contra id quod continetur in prima. vt si per primam fuisti mihi condẽnatus, per secundam absolutus. vel econuerso: tunc loquitur lex contraria. & ita fuit de mente gl. ibidẽ. de intellectu tamen illius l. qualiter debeat intelligi plurimum dubitat & Bar. intellexit quando secunda fuit lata ex eadem instantia: secus si ex diuersis. & fuit originaliter dictum Iaco. bu. sed non placet. quia tunc nullum esset dubium quod secunda non valeret, tanquam lata sine instantia, & sine actione: cum per prolationem primæ sententiæ sint extinctæ instantiæ & acta. posito tñ quod ista opinio esset vera, notabiliter limitatur per do. Ant. de bu. in c. cũ contingat. de offi. delega. quod est vera: nisi fuissent dati diuersi libelli. vnus per actorem, alter per reum super eodem, cp aliquando potest contingere. vt si peto pronuntiari rem quam possides esse meam: an vero petis pronuntiari quod sit tua. nam isto casu si ferrentur sententiæ contrariæ valerent: per ea quæ sentit Innocentius ibidem: & Ideo dicit Innocen. de facili debere admitti scdm libellũ intelligẽdo autẽ illam legẽ primã quod loquatur etiam quando secunda sententia est lata ex diuersa instantia. dic quod habet locum altero de tribus casibus, s. vel qñ pars p qua erat lata, ipam ignorauit. & iõ ipam nõ allegauit tũc nõ valet scda. Idẽ si sciuit, & tacuit: nõ tamen per dubium, sed bona fide. Idem si sciuit, & allegauit, & probauit, & nihil per alteram partem fuit replicatum. his casibus nõ valet secunda & fuit introductum ob rigorem iudiciorũ seruandũ. Si vero sciuit, & dolose tacuit, vel allegauit, & nõ p bauit vel probauit & fuit replicatum. Istis casibus valeret secũda contra primam. & ita debet intelligi. c. inter monasterium extra de re iudi. quod videtur contrariari d. l. j. Ista videntur contrariari ex dictis Ioannis andreę qui plene distinguit circa intellectum illius legis, & melius & vtilius declarat eã quã per aliquem ex nostris Doctoribus declaretur: ideo omnino vide. Vltimo quod hic dicitur quod ista secunda rescindit primam, intelligo quo ad effectum: quia cum habeatur ista secunda pro veritate, ex quo non fuit appellatum: vt l. res iudicata. de regulis iuris non potest prima allegari, & ista sunt paria. quod non fuerit lata vel quod non possit allegari. vt notat glossa notab. in lege, qui habebat. in fine. de manumi. test. Non autẽ rescindit in rẽ intẽtatã: quia ista sen
a tentia secunda est declaratoria. s. quod nõ fuit iudicatum. & ideo non inducit dispositionem. sicut quando pronũtiatur testamentum non valere: quia ista pronuntiat nõ facit ipsum nõ valere, nec rescindit in veritate eo modo quo rescinditur sententia lata super querela vt no. in l. j. & ij. §. de re iudi. & p glo. in l. antiq. ante fi. si pars hær. peta. Et istud est vtile: qa eũ nõ sit rescissa sententia revera, licet pronuntiatio faciat eam haberi pro nõ lata præsumptione iuris & de iure, cõtra quã non admittitur probatio in cõtrariũ. Si verò pars cõfitetur re vera latam fuisse, talis pronuntiatio sibi nõ prodesset. quia cõtra præsumptionem iuris & de iure bene admittitur probatio in contrariũ per confessionẽ partis: vt no. in auf. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. & in corpore vnde sumitur per Cy. & glo. Et ideo si esset sic, snia re vera esset rescissa. & idẽ in testamẽto rescisso per querelã: quia per talẽ cõfessionẽ non reuiuisceret. Tene mẽti. facit qđ no. in l. si testamentum. de testa. Facilius eñ reassumit vires id qđ nõ erat extinctũ in substãtia, licet esset obfuscatũ, quã id cuius substantia erat extincta. Non sunt alia. Posset etiã hic poni casus. cp ille contra quẽ dicebať pronũtiatũ, egit implorando officiũ iudicis, per l. diffamari. C. de inge. manumis. & petijt pronuntiari nuncp fuisse contra se iudicatũ: & ita fuit pronuntiatum, vt no. in l. si contendat. de fideiuss. & tunc pronuntiaretur non super incidenti, sed super eo quod principaliter erat in iudicium deductum.

2 ☞ *Si peto à te lx. ex una causa. Item lx. ex altera causa, & sic de singulis, an possit iudex in sententia facere cumulum de omnibus, & condemnare in una summa quæ comprehendat omnes.*

1 §. Item si calculi. † Nõ valet sententia quæ cõtinet expressum errorẽ calculi: &
2 si confirmetur ex eodem errore, non valet etiam confirmatio. † Et per istum tex. ibi, [dũ dicit idcirco luciũ titium &c.] dicit Bar in l. prætor edixit. §. si mihi plures. s. de iur. om. iud. cp si peto à te lx. ex vna causa. Item lx. ex altera causa. & sic de singulis. nõ habet necesse Iudex super singulis summis sententiare: sed potest facere cumulum de omnibus. & condemnare te in summa comprehendente omnes. Tene menti. & vide quod not. per Cy. in l. j. C. de erro. calcu. Item dicit Bar. per istũ tex. ibi dicit, [& circa prouocationem &c.] quod causa nullitatis deuoluit ad superiorem additũ super nullitate totũ negotium principale: vt patet hic: quia vult cp non solũ pronuntiet super nullitate sententiæ, imo super negotio principali, corrigendo errorẽ & condẽnando in septuagintaquinq. Ita alle. Bar. istũ tex. s. de appel. l. si expressim in v. col. & C. qñ prouo. non est necess. l. si vt proponis. dicit etiã accus. per l. absentem probari. C. de appel. Vlti. circa finem quæro. quid si non apparuit quare iudex superior confirmauit? dic plenè per ipsummet Bar. in d. l. j. C. de erro. calcu.

2 ☞ *Sententia lata contra notorium, an valeat.*

Quid si est lata per probationes reprobatas à iure?

1 §. Item cum contra. † Sententia continens expressum errorem iuri, non valet: secus si sit lata vltra ius partis. h. d. Primũ dictũ declara vt dixi in l. si expressim. de appel. Item procedit primum dictum qñ est lata cõtra ius scriptum: sed quid si cõtra ius cõsuetudinarium? puto quod non sit nulla: quia cõsuetudo est probanda, & alleganda per partem: vt no. in l. præscriptionem. C.
2 si contra ius vel vtili. publicam, nõ sic in iure scripto. † Itẽ quid si lata sit contra notorium? Respondeo, aut est notorium facti trãseuntis, & valet: vt est casus in l. palã. §. fi. de ritu nuptia, & no. Bal. in l. j. C. ne filius pro pat. aut est notorium facti permanentis, & non valet, ad quod facit. c. solicitudinem. §. si verò notoriũ. de appel. quid si lata est expressè contra acta: quia dixit Iudex cum probatum sit per testes: tamen nulli erant testes examinati, vel erant: sed non probabant? vide per Inn. & Ioã. an. in c. quoniã cõtra falsam. de proba. Itẽ qd si est lata per probatiões reprobatas à iure? Rñdeo, vt nulla, & põt retractari qñcũcp apparet contrariũ. casus est in c. ij. de purga. vulg.

2 ☞ *Citatio ad hoc ut sit solennis ad sententiam, quid requiratur?*

3 *An partes possint ¿conuenire adinuicem quod feratur sententia etiam parte non citata?*

4 *Si partes fuerunt præsentes usque ad conclusionẽ inclusiue, & postquã fuerunt auditæ ad*

Universidad de Deusto

2 ¶ In sententia interlocutoria. Adde glo. in clem. j. de sequest. pos. & fru. Bald. in l. quod iussit. ff. de re iudi.

plenum, an tunc ualeat sententia contra non citatum?

3 *Sententia lata pro parte absente non citata, non ualet.*

§. Item cum ex edicto.

1 †Sententia lata contra non citatum, vel non solenniter citatum, nõ valet. h. dicit.

2 †Et no. q̃ ad hoc vt citatio sit solennis ad sententiã, debet esse peremptoria: vt hic. & l. ad peremptorium. de iudi. Item debet exprimi q̃ veniant ad sententiã audiendam: nec sufficit dicere quod veniat coram iudice: vt patet in cle. sępe. ver. sententiam. & ibi no. in glo. de verb. signi. & no. per gl. in auf. iubemus. C. de iudi. in penul. vel antepenul. glosella. Item hæc vera in sen-

a tentia diffinitiua: sed in sententia interlocutoria[a] valet etiã cõtra non citatum secundum l. nn. in c. vt litis. de procu. sed intelligе hoc verũ in interlocutoria parui iudicij: secus si magni: vt patet in l. si prẽses. C. quomodo & quando iud. & in l. prẽsenti. de his qui ad eccle. confu. vbi in missione ex primo decreto quæ dicitur interlocutoria, requiritur citatio etiã perẽptoria. habet ergo locũ dictum Inn. qñ assignaretur vna dilatio, quæ assignatio dicitur interlocutoria: vt l. interpellatur. §. j. de arb.

3 †Sed quæro, an partes possent conuenire adinuicẽ q̃ feratur sententia etiam parte non citata? videtur q̃ nõ: cum hoc sit de solennitate. ergo & c. arg. in l. nemo põt. de leg. j. cõtrarium vi-

4 detur verius: quia est introductum ob fauorem partis, & sic potest remitti, sicut iuramentũ testis: vt in c. tuis. de testi. & no. in l. j. §. de fer. Sed aliæ solennitates introductæ in fauorem publicum, nõ possunt remitti. de quo dic vt in c. fi. de re iud. li. vj. De ista qõne vide in Spe. de citatio. §. viso. ver. sed pone q̃ partes. & adde quod plenè not. xxiij. q. iij. c. de illicita. per glo. & per Inn. in c. ad petitionem. de accu. †Vltimò quæro, pone q̃ partes fuerunt prẽsentes vsq̃ ad conclusionem inclusiuè & postq̃ fuerunt auditæ ad plenum, adeo quòd nihil amplius dicere volebant, lata fuit sententia cõtra nõ citatũ an valeat? videt q̃ sic: quia citatio sit vt veniat ad dicẽdũ, vel ad allegandũ quicquid vult: sed hoc non cadebat. Contrariũ est verius: quia iura hic requirũt pro substãtia & solẽnitate quod debeat pars citari, quod autẽ §. dixi. prodesset qñ esset casus in quo nõ posset pronuntiari contra absentem etiam citatum: vt contingit in arbitris in causis criminalibus. tunc enim si fuit presens vsq̃ ad conclusionẽ: licet tẽpore prolatæ sententiæ non esset prẽsens, haberetur p̃ presente. & ita intelligo quod no. Cy. in l. si qui ex consensu. de episco. audi. & quod no. glo. C. de adulte. l. quamuis indubitati. intelligo dum tamen fuerit citatus. scias

5 †quod sententia lata non citata parte absente, nõ valet etiam si sit lata pro ea vt no. in l. furioso. de re iud. & l. ea quæ. C. quomodo & quando iud.

2 ☞ *Peruersio ordinis de uno iudicio ad aliud, non reddit sententiam uel processum nullum, & quid in peruersione de seipso ad seipsum?*

§. Si apud eundum.

1 †Causa cõuentionis & reconuentionis debent cum eadem sententia terminari. & si lata est causa conuentionis tãtum, propter hoc solum appellari nec interim mittitur executioni quousq̃ causa reconuentionis sit expedita. h. d. & sem-

2 per allegatur †Nõ est ergo nulla propter hoc & sic no. q̃ peruersio ordinis de vno iudicio ad aliud non reddit sententiam vel processum nullum. sic C. de appel. l. j. & §. de euic. l. si mancipium. §. si communi diuidundo. secus quando peruersio de seipso ad seipsum: vt l. prolatam. C. de sen. & vide quod habetur in Spe. de reconuentione. §. nunc videndum. ver. sed pone iudex. Item quod hic dicitur, quòd non mittitur executioni sententia lata in causa conuentionis, quousq̃ sit expedita causa reconuentionis: vt hic patet in ver. quoniam. quod est intelligendum etiam si non fuit appellatum, procedit quando vtraque causa erat pecuniaria, q̃ ita poterat obijci compensatio, si fuissent ambæ expeditæ vna sententia. Si verò non poterat obijci compensatio, quia erat super speciebus: tunc si non esset appellatum, posset mitti executioni, secundum Ange. & bene. Imputet enim sibi cur non appellauit: postquam propter hoc solum poterat.

2 ☞ *Si litigaui cum Titio, licet eo mortuo transeat instantia contra hæredem, & non fuit processum contra hæredem, sed contra ipsum iam defunctum, & lata est sentetia contra eum, quòd non ualeat quicquid contra eum factum est.*

3 *Qua cautela debeat tunc actor uti, si pendente iudicio moriatur reus?*

LEX II.

Paulus respondit.

1 †Non valet sententia lata cõtra mortuũ: nec etiam delegatio iudicis facta contra eum. h. d. notabi-

2 liter. †No. ergo diligenter. quod si litigaui cum titio licet eo mortuo transeat instantia cõtra hæredem: vt l. si cum hominẽ. §. de fideiuss. si tamen nõ est processum cõtra hæredẽ: sed cõtra ipsum iã defunctũ, & lata est contra eum sententia, non valet quicquid contra eũ factum est etiam in præiudiciũ hęredis. est ergo necesse facere citari hæredẽ & contra eũ dari sententiam casus est notabilis hic. gesta verò cum defuncto valent vsq̃ ad tẽpus mortis & vltra, & ita no. Bar. in l. si vt proponis. C. qũo. & quando iud. In gl. ibi, [etiã si per viuum defenditur.] hoc est verũ si ille incipit defendere post mortem: sed si illo viuente, bene valeret continuatio processus, & sententia lata cõtra defensorem post mortem defensi. l. nulla. C. de procu. In glo. ibi, [sed econtra pro eo sic.] hoc nõ placet: quia iudicium non debet claudicare. Itẽ video q̃ stipulatio serui in personã domini defuncti non valet, nec prodest hęredi: vt l. eius qui in prouincia. §. quod si stipulatus. si cer. pe. Nihil enim põt purgari in personam mortui. nec pro eo, nec contra eum: & per consequens nõ transit ad hęredẽ vt debeat sumere originem in persona defuncti: vt l. qui libertinos. §. posthumus. de opp. lib. & ad l. cum quasi. alleg. in glo. dic q̃ est ibi speciale: vt hic & in secunda solutione glo. & ita reperio quosdã antiquos hic scripsisse: licet Bar. mentionem nõ faciat. In fine gl. ibi, [l. tale. §. fi.] ille §. hoc nõ dicit. & est cõtra dictũ §. quod si stipulatus vbi nõ valet stipulatio pro mortuo, & stipulatio est pactũ: sed pro eo qui nondum est natus: sed speratur nasci bene põt valere si

3 nascatur: & istud probat ille §. fi. No. †ergo diligenter istã legẽ, & sis cautus, si litigasti cũ aliquo, & lite pendẽte moriatur: quod continues processum contra hæredem vel facias dari curatorem hæreditati iacenti, & continues cum illo, & illum facias citari: quia si continuas cum defuncto, nihil valet cõtinuatio: nec prodesset ignorantia de morte defuncti.

LEX III.

Paulus respondit.

Non valet sentẽtia continens impossibile de iure vel de natura. h. d. In glo. magna ibi, [eo mortuo post moram hoc ideo dicit, quia si ante moram, certũ esset quod sententia nõ valeret: quia nec viueret, nec fingeretur viuere, quia debitor esset liberatus, & sic sententia tunc bene cõtineret impossibile: sed quando post moram, licet verè nõ viuat fingitur tamen viuere: quia debitor non est liberatus. imò remanet obligatus ad stichum, sicut prius. & hac fictione attẽta potest deduci in stipulationem & in constitutum: vt in glo. & in l. si seruum. §. effectus. & §. nouari. de verb. obli. & in iuramentum: vt l. eum qui. §. j. de iureiuran. & ideo non reputatur continere impossibile: fiet tamen executio in æstimationẽ officio iudicis mercenario. in quam æstimationem potuisset etiam fieri condemnatio eodem officio iudicis, licet non esset in obligatione, nec esset petita: per rationes quæ hic subijciuntur in glo. Et vide omnino. quod habetur in Specu. de obliga. & solu. §. sequitur ver. quid si petijt. cum sequen. & sequitur de hac quæstione. & de his quæ §. dixi.

An per alium causæ appellationum reddi possint. *Rubrica.*

2 ☞ *Causa pecuniaria quando dicatur ciuilis, & quando criminalis?*

3 *Personæ illustres, an debeant litigare per procuratorem?*

LEX I.

Quæri solet.

Ista prima lex loquitur quãdo qs litigauit per seipsum & lata sententia contra eum appellauit: vtrum ad prosequendam appellationem possit constituere procuratorem, & an debeat admitti. Lex fin. loquitur quado litigauit per procuratorem: & ipse procurator victus appellauit. vtrũ ipse idẽ possit prosequi, vel etiã

1 dominus. & hoc dicit ista lex. †In causa pecuniaria ciuili criminali

minali potest interuenire procurator tam ex parte rei, quã ex parte actoris: & tam in causa principali, quã appellationis. secꝰ si esset criminalis & capitalis. quia tunc ex neutra admittitur.

2 h. d. †Dicitur aũt pecuniaria criminalis, quando agitur de pœna applicanda fisco, sed quando agitur de aliquo applicando parti agenti, dicitur ciuilis: siue agatur de pœna, siue de interesse: vt no. in l. agraria. de termin. mo. In gl. iij. ibi. [sed exclusiue ponitur.] Istam partẽ cõiter tenent doct. sed vltramontani tenuerũt quod ponatur inclusiue: alias iste ver. [sed si ea causa sit.] nihil adderet præcedenti ver. quia dũ dicit, [sed capitalis.] cõprehendit pœnam mortis naturalis. Item pœnam mortis ciuilis totaliter annihilatiuam status: vt damnationis in metallũ. per quã perditur libertas & ciuitas. Item annihilatiuã p̃ parte. vt deportationẽ, per quã perditur sola ciuitas. non restat ergo postea alius gradus propinquior quam relegatio per quã nec ciuitas nec libertas perditur: tamẽ quia est pœna afflictiua corporis: quia tenet stare in certo loco. cum iste ver. [sed & si ea.] secundũ prædictos quod non admittatur procurator. sicut nec in capitali. sed illi qui tenent opi. gl. dicunt quod verbum capitalis positum in præcedenti ver. ponit stricte p̃ pœna mortis naturalis tm̃. & q̃ versi. [sed si ea.] addat de alijs duabus capitalibus: non autem de releuatione. propter rationẽ glos. ad quã nõ potest responderi, quia in relegatione potest dari sententia contra absentẽ. l. absentẽ. de pœnis. Et regula est, q̃ vbi potest dari sententia contra absentem. l. absentẽ. de pœnis. Et regula est, quod vbi potest dari contra absentem, admittit̃ procurator. vt l. seruum quoque. §. publice. de procu. Bart. sequit̃ istã opinionẽ in practica. dicens eam communiter seruari. tñ de rigore credit opinionẽ vltramontanorũ veriorẽ. ad rationẽ glo. respondet quod dic plene per eum in l. pe. §. ad crimen. de pu-

3 iud. †In gl. seq. ibi, [primo ratione personarum illustriũ.] quæ habent necesse litigare per procuratorem. & non possunt per seipsas: & sic venit ista fallentia ab eo quod. §. dixerat, [sponte non ex necessitate.]

2 ☞ *Procurator ad lites, an possit appellare & appellationem prosequi?*

3 *Dominus potest prosequi instantiam inchoatam cum procuratore, licet procurator sit effectus dominus litis. & quis eorum præferatur?*

4 *Procurator licet assignauerit rationes domino, si tamen adhuc durat mandatum, debet prosequi litem: & quid si expiraret officium? ut in tutore.*

LEX II.

Si procuratore.

1 †Si procurator victus appellat, tam ipse quã dominꝰ põt

2 appellationem prosequi. hoc dicit. † Et istud est verũ quando mandatum suum ad hoc se extendit q̃ potest contingere tribus modis, quorũ duos ponit hic glo. f. si erat p̃curator generalis constitutus ad negotia. nam tunc potest etiam exercere iudicia præsentia & futura, quousq̃ durat mandatum. vt patet in l. sed & si vnius. §. procuratorẽ. de iniu. & est hodie casus in c. qui generaliter, de procura. lib. vj. Secũdus est, quãdo haberet mandatum speciale ad talem causam tam principalẽ quã appellationis. Adde tertiũ, quando haberet generale mãdatum ad lites præsentes & futuras. vt no. l. inuitus. C. de p̃cu. & istis casibus põt appellare, & appellationẽ prosequi. supple & tenet̃. & si non faceret teneretur domino actione mandati. quia videtur strinxisse se ad hoc faciendum eoipso q̃ acceptauit mandatum, & acceptasse videtur recipiendo instrumẽtum procurationis, & retinendo. etiã si ita fuerit. vt in clemen. j. de procura. facit l. filiusfa. ad macedo. Si vero habet mãdatũ speciale ad talem causam, nec vlterius dicitur, non censetur habere mandatum nisi ad agitandum causam principalẽ. & virtute ipsius tenet̃ et appellare, q̃a appellatio est de p̃secutione priæ causæ. vt dixi in l. ab executore. §. fi. §. de appella. prosequi vero nõ põt et̃ si vellit, q̃a ad hoc mandatum suum non extendi tur. vt est casus i l. si actor. C. de appella. & ista est veritas ĩ hoc passu, p q̃ remanet declarata gl. & hic, q̃ autẽ gl. fi. dicit, [debet id est potest.] nõ est bene dictum. quia si potest ergo debet p rationẽ quã §. dixi. sed tunc nõ debet quãdo non põt. & ita colligitur ex dictis Doct. in d. l. inuitus. & attende diligenter. q̃a vidi aliquos in hoc multũ errare: & male intelligere prædicta in appellatiõe a diffinitiua. sed ab interlocutoria, p̃curator habet mandatum speciale ad vnam causam tãtum. ita q̃ nõ extẽdatur ad cãm appellationis a diffinitiua. nihilominus tenet̃ appellare ab interlocutoria. & appellationem prosequi: quia ad hoc bene se extendit mandatum. cum sit de accessorijs primæ causæ. & ita no. Inn. in c. non iniuste. de procu. & Bar. in l. cum

3 procurator. de oper. no. nun. †Vltimò not. hic quòd dominus potest prosequi instantiam inchoatam cum procuratore. licet procurator sit effectus dominus litis: & hoc ideo: quia licet directum ius sit acquisitum procuratori, vtile tamen est acquisitum domino: vt argu. in lege, in causæ. §. finali. de procurat. quod dic vt per Bartolum eodem titulo. lege, ante litem. cum seq. licet ergo dominus non possit ipsum inuitum reuocare: potest tamen per seipsum causam prosequi, quia ista sunt diuersa. si tamen ambo venirent ad prosequendum, putarem procuratorem præferendum ratione directi iuris. sed dominus poterit ei assistere: alias esset dicere quòd posset eum reuocare, si posset eum repellere. In contrarium tamen facit l. si quis cum procuratorio. de procuratori. vbi dominus præfertur procuratori: sed ibi in executione sententiæ. Nos loquimur in prosecutione iudicij. †No. etiam q̃ licet procurator assignauerit rationes domino: si tamen adhuc durat mandatũ, debet prosequi litem: secus si expirasset officium: vt in tutore. quod dic vt hic in glos. fin.

Si tutor, vel curator, vel magistratus creatus appellauerit. *Rubrica.*

2 ☞ *Appellans quid debeat in causa appellationis probare, uel producere.*

LEX I.

Si qui.

1 †Si vocatus ad officium frustratorie appellauit periculum medij temporis ad ipsum pertinet. hoc dicit cum l. seq. nã si a die quo sit decretum sibi officium, negligit administrare cum possit & debeat: pertinet ad ipsum periculum: vt l. quidam decedens. §. fin. de administratio. tuto.

2 †In tex. ibi, [nec causas probauerint.] videtur ergo per istũ tex. quòd appellans quicunq̃ sit actor, vel reus, in causa appella. necesse habet probare de iure suo: alias non obtinebit rescissionem sententiæ. Sed istud non est verum indistinctè, imò dicunt docto. quòd bene tenetur probare suam appell. & quod etiam sit rite interposita: & infra tempus debitum, quod not. eo quod dixi in lege prima. §. biduum. quando appellan. sit. sed hoc probato, & etiam quòd petierit apostolos infra tempus debitum, si quæritur an teneatur probare in causa principali, distingunt. an vnus tantùm prosequitur, & non alter: & ille tenetur probare, si vult sententiam consequi. aut ambo, & tunc ille habet probare in causa appella. quia idem haberet in causa principali probare. vnde si reus fuit condemnatus, & appellauit: si dicat non esse probatam intentionem actoris: & quòd non debuit condemnari, sufficit sibi quòd ostẽdat acta, & si non reperitur probatum, succumbet actor: nisi probet de nouo: bene tamen tenetur appellans producere sententiam quam petit rescindi & etiam acta: vt in l. quoniam nõnulli. C. de appel. & vide Bar. in l. hi qui ad ciuilia. eod. titu.

Eum qui appellauerit in prouincia defendi. *Rubrica.*

LEX VNICA.

Eum qui.

Licet quis peregrinetur causa appella. exercendæ: potest contra eum procedi in alijs causis in loco domicilij. videbatur excusandus ratione peregrinationis: & q̃ deberet supersedere in alijs causis: sed verum est in loco in quo peregrinatur: quia ibi non debet conueniri in alijs causis. etiam si ibi sortiatur forum ratione contractus, vel alia causa: vt l. secunda. §. legatis. §. de iudi. non in loco domicilij.

Si appellatione pendente mors interuenerit. *Rubrica.*

2 ☞ *Mortuo non est inferenda pœna.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

LEX VNICA.

APpellatore. †Si appellator pendente appellatione decedit sine hærede, extinguitur appella. si verò cum hærede, non extinguitur. si tamen nullus alius interesse prætendat, quam hæres, non cogitur appellationem prosequi: sed si alius contra quem fuit appellatum prætendat interesse, bene cogitur. hoc dicit. †Not. hic gloss. quàm allegaui supra, nil nouum. appellatio. interposita. quòd mortuo non est inferenda pœna. facit l. defuncto. de publi. iudi.

a ¶ Inferenda pœna. An sit licitũ suspendere mortuum, vel comburere propter delictum vide per Angel. in l. si is. in fi. C. qui test. face. pos.

FINIS.

Regestum.

aaa, bbb, ccc, ddd, eee, fff, ggg, hhh, iii, kkk, lll, mmm, nnn, ooo, ppp, quaterniones sunt: qqq, rrr, terniones.

LVGDVNI,
Excudebat Balthazar Arnoullet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca